IO. HIERONYMI CARDINALIS ALBANI BERGOMENSIS

LVCVBRATIONES IN BARTOLVM,

IN QVIBVS PENE OMNIA, QVAE AD IVRIS interpretationem, & ad Iustitiam administrandam attinent, nouo, ac perutili quodam ordine feliciter explicantur.

CVM SVMMARIIS, ET INDICE LOCVPLETISSIMO.

Non absque priuilegio Summi Pontificis, Senatus Veneti, aliorumq; Principum.

VENETIIS, M D LXXI.

PIO V. PONT. MAX.

IO. HIERONYMVS ALBANVS.

EXCITARVNT me, Beatiſsime Pater, cum illa, quæ in me beneficia contuliſti, tum præcellentes, ac propè diuinæ illæ tui animi dotes, quibus ad ſempiternam tui Pontificatus gloriam oues Chriſti gubernas, hæreſes profugas, mundum miro ſplendore ſanctitatis illuſtras: vt ego quoque, tuus iampridem cultor, tali ac tanto virtutum tuarum præconio acclamans, & iuſtitiam, quæ ex te oritur, & à te ceu à fonte quodam indeficiente, in cæteros mortales defluit, ſtudijs ac ingenio, ſi quod in me eſt, adiuuarem: & tanquam fidus paſtori catulus, impios catholici gregis abactores, qua poſſem uoce, terrerem. atque ita ex ijs, quæ ſunt maiora eorum, quæ poſſumus, tum ut qualis & quanta ſit mea erga te pietas, tum etiam, vt quibus exercitationibus, iam inde ab adoleſcentia totum me tradiderim, & in quibus deinceps ætatem meam conſumpſerim, omnibus innoteſceret: tandemq; hiſce fidedignis teſtimonijs, ab eo, qui ſe ipſam eſſe veritatem profitetur, & qui facit iudicium iniuriam patientibus, os loquentium iniqua obſtrueretur. Itaque tuus ille animi candor, illa tua nunquam ſatis laudata bonitas, librum hunc, ſi non erudité, at certè non ſine maxima veneratione tui nominis elaboratum, quæſo, libenter ſuſcipiat: in quo ſi quid boni fortaſſe inuentum erit, id totum tibi ipſi, ac fauori tuo, qui horum omnium eſt in cauſa, tribuendum cenſeas: ſin, vt uereor, in eo plus deſiderij, quàm eruditionis continebitur, hoc ipſum piæ huic uoluntati meæ condones, quæ in tam vaſto mari, ducta potius eorum magnitudine, quę tibi debeo, quàm iuſta virium mearum menſura, nimium ſanè auſa fuit. Tu verò, qui vt dignitate, ita virtute cæteris mortalibus antecellis, me, quemadmodum ſolebas, conſtanter diligere, & protegere non graueris.

INDEX TITVLORVM DIGESTI VETERIS.

IO. HIE-

IO. HIERONYMI CARDINALIS ALBANI BERGOMENSIS

LVCVBRATIONES IN BARTOLVM,

IN QVIBVS PENE OMNIA, QVÆ AD Iuris interpretationem, & ad Iustitiam administrandam attinent, nouo, ac perutili quodam ordine feliciter explicantur.

ACTVRVS de multis, & varijs rebus, quæ ad rationem administrandæ iustitiæ, & ad iura Ecclesiæ, ac Apostolicæ sedis attinent: constitui in ijs ipsis recto ordine explicandis, sequi uestigia Bartoli Iurisconsultorum Principis. nam ab eius documentis, qui nihil propè intactum reliquit in iure, sumenda erit occasio tum disputandi, tum proponendi, tum diffiniendi, tum etiam remittendi ad loca, ex quibus poterunt decisiones quæstionum emergentiũ hauriri. ita enim fiet, vt multa, quæ nunc in diuersis uoluminibus usque adeò sunt diffusa, & dissidentia, vt uix ulla fieri posit recta collectio, posthac summa cura in hoc ipso, quàm breuissimè fieri posit, coacta compendio, & inuentu facilia, & intellectu perspicua habeantur. & prætereà quædam alia fortasse ab alijs non dicta in lucem prodire non uereantur. Itaque inuocato altissimi auxilio, sine quo nihil possumus, rem ipsam aggrediamur.

Summarium in Rub. in prima const. Digestorum.

1 *IVDAEVS, qui Christiano iurat per Christũ, an huius iuramenti religione et uinculo teneat?*
2 *An liceat cum Judęis ullum habere commercium?*
3 *Judęi sunt blasphemi Christi saluatoris nostri.*
4 *Cælestis gratia cum hæreticis communis esse non potest, cum quibus nec terrestris cibus, nec secularis potus debet esse communis.*
5 *Hęretici & Iudęi sunt tanquam membra putrida resecanda, & tanquam oues morbosæ non sunt cęteris ouibus aggregandæ, ne totum corrumpant ouile.*
6 *Vasallus, qui amicitiam cum inimicis domini sui contraxit, feudo ipso potest priuari.*
7 *Filius potest matrem exhęredare, quando amicitiam cum inimicis ipsius filij copulauit.*
8 *Vxor hęretici non debet cum suo coniuge cohabitare.*
9 *Sub formidabilibus censuris & pœnis pręcipitur cuicunque Christiano ne belli temporibus aliquod commercium, qualecunque illud sit, habere audeat cum Saracenis.*
10 *An Judęi à Principibus Christianis possint expelli, eisque bona auferri sine peccato.*
11 *Iudęi ex sola humanitate ab Ecclesia tolerantur.*
12 *Iudęus, qui Christiano iurat per Christum, an huiusmodi iuramenti uinculo astringatur?*
13 *Judęi officiales esse non possunt, quia nequeunt suscipere iuramentum.*

14 Iudei in successionibus suis an tantùm subiaceant Mosaicæ legi, an uerò legibus Cæsareis & iuri cõmuni?
15 Iudei dicuntur esse de populo Romano, & habent filios in potestate.
16 Immunitas concessa hominibus alicuius loci, ad Iudeos ibi habitantes extenditur.
17 Iudei in pœnis spiritualibus non subiacent legi canonicæ, quia concernunt animam, secus in his, quæ respiciunt corpus aut pecuniam.
18 Iudæus delinquens an à Papa iudicari possit, & à quibus eius crimina puniri debeant?
19 Matrimonium Iudæorum si in eo oritur lis, debet à loci Episcopo diffiniri.
20 Iudeus, qui Christianæ fidei ueritatem agnouit, an liberetur ab obligationibus, quibus erat obnoxius, et à maleficijs per eum antea perpetratis?
21 Iudei an in statuto laicorum contineantur?
22 Iudeus confugiens ad Ecclesiam an sit tutus?
23 Iudeus, qui est publicus fœnerator, an contineatur sub constitutione cap. quanquam, de usur. in 6.
24 Iudei huiusmodi fœnus exercentes, an possint à ciuitate & à principibus tolerari?
25 Iudæis an à Romano Pont. concedi possit huiusmodi usurarum exactio?
26 Iudei an sint capaces dignitatis?
27 Iudei in terris Christianorum possunt habere dominia rerum.
28 Dies & consul an in scriptura publica exigantur?
29 Ad ualiditatem instrumenti tres perfectiones sunt necessariæ.
30 Scriptura quot modis dicatur autentica & legitimè confecta.
31 Scripturæ sumptę ex archiuo publico probant, etiam si non habeant annos Domini, indictionē & similia.
32 Scripturas sumptas ex archiuo publico fidem facere duntaxàt in eo loco, ubi erat ipsum archiuum & non alibi.
33 Nominum uerbalium significatio, & energia.
34 Nomina uerbalia, quæ præ se ferunt delictum, non habent locum in mercatore.
35 Donatio Constantini an sit uiribus subnixa, & nu. 42.
36 Constantinus à Syluestro baptismum accepit.
37 Sententias eorum esse potissimùm amplectendas, à quibus dissentientes opiniones ad concordiam adducuntur.
38 Non satis est ei, qui iura alterius conatur infringere, si ostendat nonnullas ex probationibus, quæ pro illo facerent abesse, nisi prius suam ipse intentionem ita clarè probet, ut res se aliter haberi non posset.
39 Sola possessio tantum commodum tribuit possidenti, ut nisi de non iure ipsius possessoris clarissime ostendatur, pro eo semper iudicari soleat, etiam si ipse pro se nullam aliam probationem afferre posset.
40 Possessio, quæ uiuentium memoriam excedit, iustissimum tribuit ius possessorij, quin & priuilegij loco habetur, quod sit in ualidissima forma concessum.
41 In antiquis non exacta prorsus requiritur probatio, sed indicia & fama sufficiunt.
43 Imperatores quando à Pontifice coronantur, iuramentum suscipiunt de donatione Constantini non infringenda.
44 In rebus antiquis uerba enunciatiua plenam faciunt probationem, eaque alijs probationibus est potior.
45 Donationem Ecclesię factam, licèt sit magna, ratam esse, quamuis nulla insinuatio, aut solennitas in ea celebranda intercesserit.
46 Donatio, quę fuit confecta scripto interueniente, eam iure quandocunque posse ratam haberi.
47 Principi conuenit, quę procedunt à labijs meis non faciam irrita.
48 Donatio facta à Principe reuocari non potest neque à se neque à suo prædecessore.
49 Acta qualia diu habita sunt, talia esse interpretatione iuris existimantur, atq; in eis interuenisse omnia, quę requiruntur solennia, quamuis hoc alioqui doceri non possit.
50 Id, quod fit à prouidis & honestis personis, semper & rectè & rite præsumitur fuisse confectum.
51 Legum coniecturę probationes liquidissimę nuncupantur.
52 Multę presumptiones plenæ sufficiunt probationi.
53 Semper in ambiguis pro pia causa ferenda est sententia.

54 Quòd

54 *Quod Papæ donatur, ipſi Deo, qui eſt omnium dominus, datum eſſe cenſetur.*
55 *Ubi non eſt fundamentum, ibi omne ſuper ædificatum citò corruit.*
56 *Coniecturæ plures ſimul iunctæ, plenæ ſufficiunt probationi.*
57 *Reges apud antiquos, Paſtores nuncupabantur.*
58 *In uoluntate alicuius exequenda, plurimùm ſpectari oportere, quid is, cuius ratio uoluntatis exquiritur, facere conſueuit.*
59 *Roma eſt electa, ut ſit domicilium Eccleſiæ.*
60 *Spiritualia non poſſunt à laicis pertractari, & contrarium uſum, non conſuetudinem, ſed abuſum eſſe.*
61 *Malum exemplum eſt reijciendum.*
62 *Seculares non debent ſe immiſcere in negocijs eccleſiaſticis.*
63 *Omnis homo mendax.*
64 *Clerici quandò mali inueniuntur, non propterea eorum dilanianda eſt poteſtas.*
65 *Deus ob crimina ſubditorum quandoque malos ſuperiores permittere ſolet.*
66 *Omnis poteſtas à Deo eſt.*
67 *Principes ſunt legati & proconſules Dei.*
68 *Frater ad dotandam ſororem poteſt iure compelli.*
69 *Frater uterinus an ſit propriè frater, adeò ut in ſtatuto excludente fœminas comprehendatur, quādo extat frater ex utroque latere coniunctus.*
70 *Soror an ali debeat à ſorore.*
71 *Donatio, quæ fit cauſa meritorum, nuncupatur remuneratoria.*
72 *Remuneratio merita egredi non debet.*
73 *Donatio facta filio intuitu meritorum ualida eſt.*
74 *Donatio remuneratoria ideo efficax eſt, ubi alioqui ſimplex donatio irrita foret, quia propriè donatio appellari non poteſt, ſed magis permutatio quædam.*
75 *Imperator quando aliquis propriè poſſit appellari.*

Bar. in rubr. primæ conſt. ff. orum.

BART. in d.rub.primæ conſt.verſic. Sed quæro, quid in iuramento, tradit utrum
1 † Iudæus, qui Chriſtiano iurat per Chriſtum, huius iuramenti religione, ac uinculo teneatur? Attende, quia priuſquàm de hac re agere incipiamus, operæpretium
2 eſt, intelligere, an deceat, an liceat † cum Iudæis ullum habere commercium? Si enim hoc haud licere exiſtimamus, conſequens eſt, ut iſta quæſtio Bart.& complures aliæ ad Iudæos pertinentes, quæ diuerſis in locis à iuris interpretibus diſputantur, à iuris tramite declinare, & omnino inanes uideantur. Hoc autem non debere permitti ex eo uel facilè uidetur eſſe perſuadendum, quòd Iudæi † ſunt blaſphemi Chriſti ſeruatoris noſtri, cap. 1. & cap.
3 quàm ſit, de Iudæ. ſunt ipſius hoſtes acerrimi, ac Saracenis perfidiores: & propterea in die paſsionis Domini eccleſia non flectit genua, quando pro eis Deum exorat. ita Oldra. in conſi. 5 1. ad quæ accedunt trad. per Alex. in conſ. 1 3 o. in 7. uol. & multa præclara, ac ſcitu dignißima de perfidia Iudæorum egregiè tractauit Iſidorus epiſcopus Hiſpalenſis in ſuo tract. edito contra Iudæos. Cùm igitur & fides, & mores Iudæorum à Chriſtianis prorſus abhorreant, nulla cum eis deberet eſſe communio, ut monent uerba illa pſal. Non ſedi cum conſilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Legitur quoque in c. cum quibus, 24. qu. 3. Eccleſiaſtici moris non eſſe, cum ijs, qui pollutam habent communionem, permixtamque cum perfidis, miſceri concilium. audi Apoſt. 2. ad Theſſal. 3. Denunciamus autem uobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis. & 2. ad Corint. 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus, quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Chriſti ad belial? aut quæ pars fideli cum infideli? rurſus ibi paulòpoſt, Exite de medio eorum, ſeparemini, & immundum ne tetigeritis. Audi Ioan. Apoſt. in epiſt. 2.

 Si quis

Si quis uenit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec, aue, ei
4 dixeritis. ad rem facit tex. not. in c. si quis inquit. 1. qu. 1. vbi habetur, cœlestem gratiam † cum hæreticis communem esse non posse, cum quibus nec terrestris cibus, nec secularis potus debet esse communis. cùm igitur cum Iudæis gratia cœlestis non sit communis, neq; cum eis in secularibus negocijs ulla debet esse communio. Ad hæc accedant multa exempla memorabi-
5 lia, quæ tradita sunt in c. denique. 7. q. 1. quinimmo ij tanquam membra † putrida sunt resecanda, & tanquam oues morbosæ non sunt cæteris ouibus aggregandæ, ne totum ouile corrumpant. arg. c. resecandæ, 24. q. 3. & c. fi. de regul. possent enim ob hanc familiaritatem simplicium animos flectere ad suam perfidiam, ut sentit text. in c. ad hæc, in fi. de Iudæ. Præterea cùm Iudæi sint hostes Christi, ut prædictum est, quomodo possunt Christiani ullum cum eis amicitiæ,
6 & familiaritatis fœdus inire? Si quidem explorati iuris est, etiam vasallum, † qui amicitiam cum inimicis domini sui contraxit, feudo ipso posse priuari, secundum glo. in l. j. ff. de offic. præfec. vrb. & glo. in c. 1. §. porrò. quæ fuit prima cau. benef. amit. in vsibus feudorum. & glo. in l. liberi. C. de inoff. testa. Dec. in consi. 544. & in l. consilij. §. socij. ff. de regul. iur. Item filius potest ma-
7 trem † exhæredare, quando amicitiam cum inimicis ipsius filij copulauit, d. l. liberi. ita etiã amicus inimici tanquam testis non integer, & suspectus rectè repellitur. c. 3. 3. qu. 5. c. repellantur. de accus. nam ex ista familiaritate eum quoque esse inimicum ipsa lex suspicatur, ut docuit Io. de Ana. in consi. 7. cirat Archid. in c. quamuis, de procura. in 6. & glo. in c. si inimicus, 93. dist. &
8 ad rem facit, quia uxor † hæretici non debet cum suo coniuge cohabitare, ut tradit Abb. in c. de illa, de diuort. Quàm ualidum etiam familiaritas hæreticorum ad conuincendum aliquem tanquam reum huiusce criminis præbeat argumentum, notissimi iuris est. Si igitur tot, & tantis exemplis ipsæ leges docuerunt, quæ, & quanta suspicio habeatur propter familiaritatem cũ inimicis contractam, fateamur, necesse est, uel familiaritatem Iudæorum esse respuendam, uel negandum eos esse hostes ecclesiæ, id quod fortasse non procul à manifesta hæresi distare videretur. Præterea hi perfidi sunt illi, qui sub prætextu mercium & cuiusdam familiaritatis, explorant secreta Christianorum, eaq; nunciant Turcarum Principi, seu eius uices agentibus, atque ita grauissima damna multoties nobis afferre solent. quàm magno enim huiusmodi denunciatores arcanorum sint nocumento, uidere est in l. omne delictum. ff. de re milit. quæ eis ultimi supplicij pœnam iniungit. ij sunt, qui à piratis res Christianorum non sine cruore surreptas auidè, & celeriter emunt, & ideo in locis, in quibus piratæ domicilium habere solent, morantur. ita quoque ij non nunquã sub quæsito colore mercium ad infideles arma deferunt, & nonnullos Christianos ad consentiendum tàm fœdo facinori auiditate lucri cõpellunt. quod quantum sacris constitutionibus reluctetur, traditum est in c. ita quorundã, de Iudæ. & in l. ij. C. quæ res export. non deb. & in bulla, quæ fieri solet in cœna Domini. iccirco tùm in Concilio Lateranensi, tum etiam in c. cum olim, de Iudæ. sub formidabilibus censuris & pœnis præcipitur cui-
9 cunque † Christiano, ne belli temporibus aliquod commercium, qualecunque illud sit, habere audeat cum Saracenis. nos uerò, qui quotannis bellum habemus indictum, & apertum cũ infidelibus, qui terra, mariq́ue Christianos deprædantur, oppidaq́ue, vrbes, & prouincias christiano cultui dicatas suæ immanitati, tyrannidiq́; subijciunt, Iudæorum familiaritatem non repudiabimus? cum eis familiares, ac domestici esse nõ uerebimur? eosq́;, qui Deo sunt infideles, hominibus fideles esse existimabimus? contra tex. in c. non potest. 2. q. 7. Quid? non ne propè infinita alia damna proueniunt ab usuraria prauitate, quam inter Christianos Iudæi exercent? & tamen adhuc dicere non deterrebimur, huiusmodi hominum genus non modò esse tolerandum, sed etiam fouendum? vt inquit Firm. siue Bertachi. in suo tracta. de gabellis, in 3. par. nu.
10 13. cum seq. an uerò potius est dicendum Iudæos † à principibus Christianis expelli debere, eisque bona auferri posse sine peccato? vt docuit Oldr. in consi. 87. incip. Quæritur, & in cõsi. 264. incip. Illa uidetur, & in cons. 72. vbi ait, bellum semper contra illos licitum esse, quia credendum est, eos data opportunitate semper bellum Christianis esse illaturos. tamen in cõs. 91. dicit, hoc ex iusta causa fieri debere, ut si Christianis essent infensi. idem tenet Abb. in c. quod

super

super his.colu.fi.de uot.& Ias.in l.apud Iulianum.§.constat.ff.de leg.1.id quod demum fatetur etiam Ant.Corset.in suo tract.de potestate regia in fi.quando scilicet periculum imminet. nos verò & Iudæos esse Christianis infensos,& periculum semper istis temporibus immineere, iam antea demonstrauimus.igitur &c. Sed de ijs hactenus, sunt enim hæc Romano Pont. humiliter subijcienda, à cuius sententia nefas est dissentire.c.hæc est fides.24.q.1. cum simil. Ex quo
11 igitur Iudæi † ex sola humanitate ab ecclesia tolerantur. cap. Iudæi, de testi. & cum eis habere commercium,non est peccatum,ut colligit Abb.in c.post miserabilem,de usur.iam æquum est, ut agamus & de quæstione, quam hic Bar. excitauit, ac etiam de quibusdam alijs ad rem per-
12 tinentibus, quæ alibi ab alijs pertractantur. Quæro igitur cum Bar.utrum Iudæus, † qui Christiano iurat per Christum, huius iuramenti uinculo astringatur? respondeo, eum ad sacra Dei euangelia iurare non posse,atque ita neq; per Christum, sed per Deum,quem colunt. Abb. in c.1.de iura.calum.& in c.Et si Christus,in fi.de iureiur.Feli.in c.fi.de Iudæ. Ias.in rubrica. ff. de iust.& iur.nu.16.& de hac re vide etiam Feli.in c.cum sit.col.7.in 7. fallent. de for. compet. & quomodo Iudæi iurare debeant,& an iurisiurandi religione coerceantur, docuit Ias.in aut. sa-
13 cramenta,nu.66.C.si aduer.uend.Ex hoc infertur,Iudæos † officiales esse non posse,quoniam nequeunt suscipere iuramentum, secundum glo. in §.1. in aut. iusiuran.quod præst.ab his. & eadem ratione à Christianorum quoque tutelis repelluntur, quia iurare non possunt; secundum.l.fi.C. de administrat.tut. ut tradit Bar.in d.rubrica,de iust.& iur.item à ferendo testimonio contra Christianos reijciuntur.c.licèt uniuersis.& ibi Abb.de testi.& in c.Iudæi,eod.tit. An
14 Iudæi † in successionibus suis tantùm subiaceant mosaycæ legi? an verò legibus cæsareis, & iuri communi? respondeo concludendum videri, eos uti debere iure communi.l. Iudæi,& ibi Bar.C.de Iudæ.Imol.in consi.1. in fin. & subsunt principi seculari in casibus, in quibus fideles laici subijciuntur ecclesiæ. Innocen.in cap.quod super his, de uot.& Abb.in c.1. de constit. &
15 dicuntur † esse de populo Romanorum,& habent filios in potestate. Abb. in c.2. de conuers. fidel.& ideo cum uiuant Romano more,possunt,dato libello repudij, vxores dimittere. Alex. in consi.213.Ponderatis, in lib. primi & secundi volu. ueniuntque appellatione habitatorum, & incolarum.Bald.in l.spadonem.§.iam autem.ff.de excusat.tuto. vbi citat tex.sing. secundum eum in aut. de quæstore, in princ.ibi ciuitas nostra populosa diuersis hominum turbis.proin-
16 de immunitas † concessa hominibus alicuius loci,ad Iudæos ibi habitantes extenditur, secundum Alex.in consi.75.in 5.vol.& in consi.99. in 6.vol.& ad prædicta vide Soc. in consi.6. col. 4.in 1.vol.Io.Campegium in trac.de dote,in vlt.quæst.Thom.Ferratium in caut.24.& Crauet.
17 in consi.73.nu.26.in pœnis † autem spiritualibus non subiacent legi canonicæ, quia concernunt animam, secus in his, quæ respiciunt corpus, aut pecuniam. c.gaudentes. & ibi Host.& alij,de diuort.Animaduertendum tamen est Iudæos, si aliquid facerent in dedecus Christi, uel reciperent, & cælarent Christianum,fidem Christi abnegantem,& eorum perfidiam agnoscentem,puniri posse ab inquisitore hæreticæ prauitatis.ita Oldr.in consi.36.immo si Iudæus contra legem suam in hæresis crimen incideret, puniri posset ab eodem inquisitore, secundum Ang.in l.j.§.ius gentium.ff.de iust.& iur.vide Abb.in d.c.gaudentes. Item si in moralibus contra traditiones suas Iudæus delinqueret, ab ecclesia puniretur, vt docuit Abb.post Inno. in c.
18 quod super his, de vot.ubi etiam agitur, an Iudæus † delinquens à Papa iudicari posset? & à quibus puniri debeant crimina Iudæorum, tradit Felin. in cap. postulasti, de Iudæ. Item ma-
19 trimonium † Iudæorum, si in eo oritur lis, debet à loci Episcopo diffiniri. Felin. in cap. cum
20 sit. de for. compet.Card. in cap.post miserabilem, de usur. An autem Iudæus, † qui Christianæ fidei ueritatem agnouit, liberetur ab obligationibus, quibus erat obnoxius, & à maleficijs per eum antea perpetratis? Dec.in consi.130.ait, eum propterea non liberari. sed Thom. Ferratius in d.cau.24.inquit, eum liberari à pœna corporali, ad quam tenebatur. Scias etiam si filius Iudæi conuersus est ad fidem, ex hoc abolitam esse ingratitudinem, quam contra patrem commisisset. Feli.post Hosti.& alios in c.Iudæi.2.de Iudæ. Item iste filius conuersus petere poterit legitimam in bonis patris,ipso patre uiuente. Feli.in d.c.Iudæi. versi. & per istum

tex.

21 tex. nunquid Iudæi † in statuto laicorum contineantur? vide Soc. in consi. 62. & in consi. 70. in 1. volum. & ad prædicta omnia vide Feli. in c. Iudæi. 2. de Iudæ. & omnino Paul. de Montepico in repet. l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberet. ff. de leg. 2. nu. 62. & seq. vtrum Iudæus
22 † confugiens ad ecclesiam sit tutus? in hac re diuersæ fuerunt patrum sententiæ, tamen affir-
* matiua pars * potior est, ut etiam hominum pessimi ingratitudinem suam agnoscant. ita Feli. in d. c. Iudæi. Nunquid Iudæus cogi possit ad restituendum pignus furto subtractum? vide Io.
23 de Ana. in consi. 70. cum ibi additis per Bolognin. An Iudæus, † qui est publicus fœnerator, contineatur sub constitutione capituli quanquam, de usur. in 6. qua cautū est, testamenta usurariorum esse irrita, & inania? Alex. in consi. 6. in 6. volu. ait eum non comprehendi. Sed nun-
24 quid Iudæi † huiusmodi fœnus exercentes possint à ciuitatibus, & à principibus tolerari? iu-
* ris interpretes hac in re in diuersas sententias adducuntur, nihilominus ea * potior est, ut nequeant tolerari, nisi à Papa dispensentur. ita Felin. in c. quia, de Iudæ. de qua re vide omnino Anto. de Prato in consi. 45. inter consilia Alexandri in 4. vol. vbi hanc partem acerrimè defendit, refertque, se audiuisse B. Bernardinum Senis prędicantem, qui hoc idem contra eos, qui to-
25 lerant Iudæos, constantissimè affirmabat. Vtrum autem Iudæis † à Romano Pont. cōcedi possit huiusmodi usurarum exactio? vide Alex. in consi. 143. & in consi. 144. Visis dubitationibus. & in cons. 249. in lib. 1. & 2. volu. & in consi. 46. & in consi. 47. in 4. volu. & Præposit. in c. lege. col. 4. dist. 10. Imol. in consi. 6. & in hac re scias, ita Iudæis, sicut & Christianis prohibitum esse
26 fœnerari. c. post miserabilem. & c. quanto. de usur. tradit Alex. in consi. 80. in 3. vol. An † Iudæi capaces sint dignitatis? respondeo, non, & ideo medici principis, uel doctores esse nequeunt, quoniam utroque casu constituti essent in dignitate. ita Feli. in cap. 1. de Iudæ. Vtrum sint capaces legatorum, quæ eis fiunt à Christianis? vide glo. & Io. de Ana. in d. c. Iudæi. Bar. in l. j. C. de sacrosa. eccles. vbi Angel. tenuit, eos esse incapaces huiusmodi legatorum, respondetque ad
27 ea, quæ in contrarium obijciuntur. eos tamen in terris † Christianorum habere posse dominia rerum, aperit Innoc. in d. c. quod super his, de uot. & Abb. in c. de terris. de decim. ubi etiam docuit, an Iudæi ad decimas prædiales, seu personales teneantur. vide Oldr. in cons. 91. Venit in dubium. & Abb. in c. quanto. de usur. Vtrum autem notarius, qui inter Iudæos conficit instrumentum, Christi nomen debeat inuocare? vide Abb. in procem. Grego. Bart. & alios in rubrica. ff. de oper. nou. nuncia. & Aret. in procem. inst.
28 Batt. in ead. rubr. primæ constit. tradit, an dies † & consul in scriptura publica exigantur? vide glo. in uoce, authore, quæ ait apponendos esse etiam annos dominicæ incarnationis. & de die, & consule, ut poni debeant, tradit Ias. in l. si qua. C. de diuer. rescript. propterea etiam indictio est necessaria, cum sit de substantia instrumenti, ideoque eius omissio irritum redderet instrumentum. Bar. in l. si librarius. ff. de regul. iur. Alex. in consi. 66. col. fi. in 1. vol. & Feli. post alios in c. inter dilectos, num. 23. de fid. instr. ubi etiam habetur quid sit indictio, & quomodo computari debeat, hæc autem iccirco requiruntur, ut cōstet de tempore celebrati cōtractus,
29 nam ad ualiditatem † instrumenti tres perfectiones sunt necessariæ, quarum Prima est hæc, ut constet de tempore, & loco. Secunda, ut liqueat de contractu, siue alio actu, de quo scriptura cōficitur. Tertia est, ut apponatur subscriptio, & signum. ita Bal. in l. contractus. C. de fid. instr. & Dec. in consi. 447. & ideo post diem, & consulem hic rectè subiungit Bart. etiam signum in instrumento exigi. de qua re agit Alex. in rubr. ff. de oper. nou. nunc. Postea concludit Bart. ea demum omnia in instrumento esse ponenda, quæ poni consueuerunt. adde Bal. in l. quòd si nolit. §. quia assidua, per illum text. ff. de ædilit. edic. & glo. not. in l. generali. C. de tabell. libr. 10. quæ ait, non esse prætermittendum etiam diem vrbis conditæ, si id expostulat consuetudo. hoc idem concluditur etiam in eo, an apponendum sit nomen Papæ? nam seruatur loci consuetudo: qua cessante, dicitur per Abb. in procem. Decretal. An autē, & quando ualet instrumentum, in quo appositum fuit nomen antipapæ? vide Abb. in d. procem. & breuiter quæ in instrumento sint necessaria, vide apud gl. in d. l. generali, Albe. in §. quibus. C. de nou. codi. cōpon. Inn. Io. And. Abb. & Feli. in c. 1. de fid. instr. & Doct. in l. scripturas. ff. qui pot. in pign. hab. vbi

30 vbi habetur,quot modis scriptura † dicatur autentica & legitimè confecta. vide Abb. in cap.
scripta vero,de fid.instr.& in procem.Gregor.sciasque notarium censeri semper esse rogatum
ita verba concipere, ut ex ea voluntas disponentis sustineatur. Crauet.in consil. 75. nu. 2. At-
31 tende tamen circa prædicta,quoniam scripturæ † sumptæ ex archiuo publico,probant, etiam
si non habeant annos Domini,indictionem,& similia,vide Bar.in aut.at si cōtractus. C. de fide
instrum.Alex.in auth.si quis in aliquo,col. 2.uers.6.fallit.C.de eden.Feli.plenè in c.ad audien-
tiam,col.4.& seq.de præscript.Imol.in consi.37. Card.in consi.72.colu.3. Alex. in consi.138.
col.3.in 1.vol.& in consi.234.viso & discusso,col.pen. in lib. primi & secundi volu. & omnino
vide Ias.in repet.l.admonendi.colum.48.versi.decimus casus.ff.de iureiur.ubi aperit, quid iu-
ris? quando huiusmodi scripturæ neque à partibus,neque à testibus sunt subscriptæ? & Rom.
in consi.260.& Corn.in consi.24.in 4.vol.& omnino Alex.in consi.16.in 5. volu.vbi ait, scri-
32 pturas † sumptas ex archiuo publico fidem facere dūtaxat in eo loco, ubi erat ipsum archiuū,
& non alibi,etiam si ibi statuto cautum esset, huiusmodi scripturis fidem esse habendam: & in
consi. 23.col.2.in eod. 5.volu.ubi dicit eas non probare contra non subditos. & Feli.in cap.fi.
col.pen.vers.fallit sextò.de fid.instru.& Bald.in cons.229.in 1.vol. vbi tradidit, quæ requiran-
tur ad hoc ut huiuscemodi scripturis sit credendum.

33 Bar.in eodem loco col.3.nominum † verbalium significationem aperit. vide trad. in c. pri-
uilegia.iij.dist.Barb.& alios.in c.cum.M.col.83.de const.Abb.in c.1.col.pen. de iudic. Et quia
Bar.paulòpost ait, nomina uerbalia quandoque delictum significare, vide Ias.in l.de pupillo,
§.si quis ipsi prætori.col.7.ff.de oper.nou.nunc.& Alex.in l.Imperator,col.3.versi.ex glo.ff.ad
Trebel.& quale præbeant argumentum nomina uerbalia,& nomina propria, vide apud Abb.
in c.1.col.pen.& fi.de iudic.Præterea Bar.hic in 3.col.versi.item fallit in mercatore.ait,nomina
34 † uerbalia,quæ præ se ferunt delictum, non habere locum in mercatore, & citat.l.primam.§.j.
ff.de tributor.Aduerte hoc ex illo tex.non colligi, sed ex gl.ibi,in uoce, omnes. attende etiam
quoniam huiuscemodi nomina delictum indicantia,ut latro,raptor,& huiusmodi genus alia, in
uno actu solo uerificantur.l.mariti. §.quæstum.ff.de adulter.ubi docuit secus esse in nominibus
officium aliquod significantibus, ut mercator, hospitator, & similibus, quoniam in uno actu
non verificantur,sed usum,& assiduitatem requirunt.ita ibi distinguit Bar.& remittit ad l.lega-
tis.ff.de leg.3.ad quæ videas Anch. in c.1. de cleric. percuss. Et ad prædicta vide Aret.& Alex.
in l.cætera.§.sed si quis.ff.de leg.1.& Præpos.in c.sitiens.82.dist.Panor.in cons.78.col.2. in 1.
vol.Feli.in procem.decretal.col.15.Aret. in cons.29. col. 7.Abb.in c.1.col.fi.de iudic.Aret. &
Feli.in c.clerici,eo.tit.Anch.in c. canonū statuta,col.85.de const.Ias.in l.scriniarios. C. de test.
milit.Card.in procem.clement.in princ.& aliquid apud Bal.in l.j.C.de exercit.

35 Bar.in hac eadem rubr.primæ consti.quærit,utrum donatio † Constantini viribus sit subni-
xa? de qua re,& ciuilis, & pontificij iuris interpretes multa literarum memoriæ prodiderunt.
propterea hinc sumpta occasione aperiendum est, quantum iniustè fecerint illi, qui de huius
donationis inualiditate nonnunquam scribere ausi sunt, & quàm impiè, & iniquè agant hære-
tici,in quibus usque adeò erexit arrogantia supercilium, ut donationem hanc fuisse quoddam
inane figmentum affirmare non uereantur: & ideo eos irrideant, qui de uiribus eius disputan-
dum putarint. illudque potißimum afferant, nulla in historijs ea de re monumenta extare.
quæ quidem obiectio,& si multis, ut infrà patebit, confutari poßit argumentis, tamen in pri-
mis intelligendum est,hoc nemini mirum uideri oportere,quoniam hæc ultimis imperij Con-
stantini temporibus gesta sunt,ut docuit Card.Alex.in c.Constantinus.96. dist. quibus impe-
ratoris successores summa ope nitebantur, ne ulla huius concessionis mentio in rerum gesta-
rum monumentis haberetur, sed eius deleta prorsus memoria nullo unquam tempore poste-
ris innotesceret.veruntamen,quia veritas vinci nescia est,nutu Dei accidit,ut multi summę au-
thoritatis scriptores,non modò huius munificentiæ meminerint, uerùm etiam sigillatim om-
nia illius uerba ab originalibus excerpta exemplaribus,posteris reliquerint. & inter alios Ber-
nardus ad Eugenium scribens in 4.lib.de consideratione,id apertissimè sensit, cum dixit, Pa-
pam

pam Constantino successisse, & propterea indulget ei, ut auro uti possit. Adrianus Papa vir omni ueneratione dignissimus in epist. ad Constantinum, & Helenam matrē, testatur, Apostolos Petrum & Paulum fuisse Constantinum allocutos, cui sanitatem spoponderunt, quæ subinde, ut nouimus, huic donationi causam præbuit. Hieronymus quoque hoc idem innuit, qui ad Eustochium scribēs in epist. incip. sæpissimè rogatu. & super psal. 138. fatetur, Apostolos Cōstantino apparuisse, illumque à Syluestro baptizatum fidei defensorem euasisse. De hac eadem re complures pontificiæ constitutiones editæ iam diu fuerunt, quæ ubique pro legibus custodiuntur, quas ita palam mentiri, & fingere uoluisse, nemo, qui quicquam sapiat, affirmarit, ut uidere est in c. fundamenta, de elect. in 6. in clem. Romani, de iur. iur. & in c. futuram. 12. q. 1. Ricardus in chronicis suis, ad quem accessit Aluarus Pelagius in tract. de planctu ecclesiæ, in lib. 1. art. 41. ait, Constantinum, postquam Syluestro occidentale imperium cessit, domicilium Bizantium transtulisse. Sed quid ego plura commemorem? cùm magnæ fidei authores non desint, qui ad perpetuam rei memoriam fide digna huiusce donationis exempla reliquerūt. Isidorus enim, cuius scripta magnum testimonij pondus habere solent, inter Nicæni Concilij gesta, huius concessionis formam tradidit. illam quoque prodidit Vincentius historiarum fidelis relator, & integer, in lib. 33. à c. 43. usque ad c. 57. Albericus Rosatus inter veteres iurisconsultus illustris, & probatissimus, eandem ab originalibus & publicis, ut ipse testatur, traditionibus ac ceptām in sua commentaria retulit, ut habetur apud eum in l. j. ff. de offic. præfec. urb. Quid de Gelasio dicam? qui fuit uir omni maior exceptione, & multarum hæresum destructor, nam & is hoc magis expressè aperire non potuisset, quàm tum, cum acta Syluestri inter illos, qui ab ecclesia probari merebuntur, libellos annumerauit; in eis enim tota huius concessionis ratio continetur, ut traditum est in c. sancta, 15. dist. multi præterea alij celebres uiri huic ueritati suum testimonium adiecerūt, quorum meminit Card. Alex. in d. c. Constantinus, & Card. Iacobatius in tract. de concil. in fi. Quanquam autem non nulla Hieronymi, Ambrosij, & aliorum loca ab aduersantibus citari soleant, ex quibus colligunt, uarias fuisse scriptorum sententias, susceperit ne Constantinus à Syluestro baptismi sacramentum, an non? tamen, ut nonnulli dixerunt, qui in huiusce rei veritate inuestiganda elaborarunt, ita eorum opiniones sunt ad concor-
36 diam redigendæ, ut omnino tenendum sit, Constantinum † à Syluestro baptismum accepisse. authoritates verò, quæ contrarium innuunt, non de Constantino illo, sed de Constantino eius filio intelligantur. ita Iacobus Zenus in lib. de vitis pontificum, in uita Syluestri. nouimus au-
37 tem eorum sententias † esse potissimū amplectendas, à quibus dissentientes opiniones ad cōcordiam adducuntur, secundum Alex. in cons. 50. in 7. vol. & Soci. in consi. 66. in 1. vol. Præterea quid mirum, si qua scriptorum discordia inuenitur? cum potentissimi pariter, ac nequissimi imperatores iam pridem totis uiribus elaborarint, ne fidedigna huius ueritatis testimonia in lucem prodirent? sed opinionum uarietate fides eorum adulterata obscuraretur. Verùm, vtcunq; se habeant, quæ ad baptismum pertinēt, illud satis est, ferè neminem negare, Constantinum Romæ sub Syluestro fidem agnouisse, & Concilium Nicænum ipso protegente fuisse cōfectum. quare quis iam in proposita re tàm impudens reperietur? qui non malit ad unanimem tot ac tantorum patrum sententiam, qui donationem hanc prodiderunt, accedere? quàm cum nonnullis, qui magis iniquitate, quàm ratione ducti loquuntur, sentire? Quid enim sibi uult illud irrefragabile, ut ipsi putant, argumentum? quo ob id potissimùm Constantini donationē respuunt, quòd ea de re in multis historijs nulla fit mentio? quis enim est adeo iuris, & rationis imperitus, qui non intelligat, hoc argumentum potius esse deridendum, quàm refellendum? cū non sit satis ei, qui iura alterius conatur infringere, si ostendat nōnullas ex probationibus, quæ
38 pro illo facerent, † abesse, nisi prius suam ipse intentionem ita clarè probet, ut res se aliter haberi non possit. l. neque natales, C. de proba. c. in præsentia, eod. tit. Præterea nunquam ista collectio ualida est, aliquid non legitur factum, igitur non fuit factum: quia locus ab authoritate negatiuę nullius est roboris, & momenti. legitur enim Io. ult. Multa alia fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc. & ista conclusio maximè indubitabilis est, quando contra possessorem

ageretur,

ageretur, quoniam sola possesio tantum commodi tribuit posidenti, ut nisi de non iure ipsius
39 possessoris † clarisimè ostendatur, pro eo semper iudicari soleat, etiam si ipse pro se nullam aliā
probationem afferre posset. satis enim ei est dicere, posideo, quia posideo. §. commodum,
inst. de interdict. cum simil. nam possesio transfert onus probandi in aduersarium. Soc. in cons.
127. in 1. vol. & quicunq; possessor præsumitur iustè posidere, & ideo possessor interrogatus
non tenetur dicere titulum suæ possesionis. Angel. in l. qui interrogatus. ff. de petit. hæred. &
Albert. Brun. in cons. 108. Cum autem Romani præsules ui huius donationis multa posideāt,
præsumuntur legitimè posidere, nisi contrarium ostendatur, hæc enim omnia leges ipsæ,
quibus omnes regimur, ita sæpe constituerunt, id naturæ ratio ita suadet manifestè, eaque fre
quentisimus iudiciorum usus ita confirmauit, ut pasim omnibus liqueant. Præterea cur hu-
ius donationis monumentum in nultis desit historijs, & superius tetigi, & latius infra decla-
rabitur, sed quare potius harum opinionum inuentores optant ex ijs, quæ non extant, argu-
menta colligere, quàm ijs, quæ à fidedignis partibus tradita sunt, & diuturna possesione
confirmata, fidem habere? Hic solet esse perditorum hominum mos, qui quod ante pedes
est, intueri non sustinent, & cœli scrutantur plagas. Dicimus insuper non solum pontifices
posidere, sed eos iam pridem possedisse, eosque nullum alium suæ possesionis titulū, quàm
Constantini concesionem attulisse, ex quo illud iure sequitur, ut donationis titulus ab eis ad-
ductus, hac sola diuturnitate possesionis legitimè sit probatus, quamuis aliter ostendi non
posit. l. cùm de in rem verso. ff. de usur. ubi vide Bart. & quæ ibi polui in lucubrationibus meis.
Alexand. in consi. 142. Feli. in cap. De quarta, de præscript. Dec. in l. si certis annis. C. de pact.
40 & in simili casu ita decidit Panor. in consi. 82. in primo volum. Rursus possesio † quæ uiuen-
tium memoriam excedit, iustisimum tribuit ius possessori, quin & priuilegij loco habetur,
quod sit in ualidisima forma concessum. l. Hoc iure, §. ductus aquæ. ff. de aqu. quot. & ęsti. c. su-
per quibusdam, de uerbo. signific. Feli. in d. c. de quarta, Ias. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. quo-
minus. ff. de Flumin. Cum antem hæc iam pridem à Romanis antistibus, tanquam à Constanti-
no donata, posideatur, & ista possesio non modo uiuentium, sed etiam multorum seculorum
memoriam excedat, perinde est ex ipsa iuris interpretatione, ac si donatio ipsa, seu priuilegiū
eius rei amplisimum exhiberetur. & hæc secundum leges etiam Cæsaris, cuius negocium agi-
tur, plenæ sufficiunt probationi, ut supra fuit iure conclusum. Nunc illud quoque amplius
affirmamus, quod & si tanta in proposito casu probatio afferri non posset, nihilominus lon-
41 gè minor quoque sufficeret, nam prudentisimi † legislatores uno animo statuerunt, in anti-
quis non exactam prorsus requiri probationem, sed indicia, & famam sufficere, secundum gl.
in l. at qui. §. cum me. ff. de negoc. gest. Bar. in l. penul. ff. de cond. inst. Angel. in l. Titius. ff. quib.
mod. pign. vel hypoth. solu. Alex. in consi. 187. in libro primi & secundi volum. & in consi. 8.
in 3. volum. & in consi. 5. in 5. volum. & in consi. 90. in 6. volum. Fulgos. in consi. 226. Socin. in
consi. 205. & Felin. in c. veniens. de verbor. signific. & in cap. causam, de probat. & in cap. ve-
niens. nume. 17. de testi. nimis quippe graue esset, si à quocunque uel antiquisimo posses-
sore plena rerum possessarum probatio exigeretur, propter multa, quæ inter mortales con-
tingunt, incommoda. In proposito autem casu ea de re famam notisimam esse, nemo est, qui
nesciat, cum uariarum ætatum scriptores aliquid de hac ipsa donatione literarum memoriæ
mandarint. Testes etiam sunt innumeri ram cæsarei, quàm pontificij iuris interpretes, qui tùm
42 antiquis, tùm nostris temporibus, de huius donationis † ualiditate decertarunt, quòd sanè ri-
diculum foret, nisi id ipsi iam diu ab antiquioribus accepissent, videantur Bar. & alij hic, Bar.
in l. legatus. ff. de offic. præsid. & quæ ibi dixi. Panor. in consi. 82. & in consi. 84. in 1. volum. & in
c. intellecto, de iureiur. glo. & doct. in l. j. ff. de offic. præfec. vrb. Alex. in l. in omnibus. ff. ad tre-
bell. & in consi. 2. & in consi. 68. in 1. volum. & in consi. 24. colum. fin. in 5. volum. Anan. in cons.
81. Paul. de Cast. in consi. 74. in antiquis. Ancha. in consi. 32. Card. in clem. Romani, de iureiur.
& in consi. 137. col. 3. & in consi. ulti. col. fin. Aret. in rub. de nerb. signifi. Soc. in consil. 39. in 3.
uol. Ias. in l. Eum qui ita. §. qui ita. ff. de uerb. oblig. Rosell. in sua monarchia. Fel. latisimè. in cap.

si diligenti,

si diligenti, colum. fi. de maior. & obed. & in c. si diligenti, colum. prima cum ibi addit. de praescript. videantur etiam illi viri doctrina praecellenti illustres iam antea memorati, qui huiusce donationis formulam in libros suos retulerunt. ij enim omnes, & multi praetereà alij, qui de illius uiribus egerunt, insani proculdubio, ac dementes fuissent nisi exploratum habuissent dubitare non licere, quin ista donatio facta fuerit, cum eorum, quae non sunt, nullae sint qualitates. l. eius qui. §. quod si stipulatus. ff. si cert. pet. l. si seruum. §. 1. ff. de action. empt. indicia quoque non desunt, quae ualde urgeant, cum nouerimus, Constantinum sedem caesaream ab urbe romana Byzantium transtulisse, nec uerisimile sit, Pontificem, cuius tunc modica erat potestas, tot ac tantas urbes, nisi consentiente, & adiuuante imperatore, obtinere potuisse. praeterea
43 huius rei firmissimum est argumentum, iusiurandum † quod imperatores, cum à pontifice coronantur, de donatione Constantini non infringenda, in hanc usque diem suscipiunt, de qua re agit Barb. in clemen. prima de iureiur. multae quoque aliae ualidissimae coniecturae non desunt, quas infra paulòpost adducemus. sed quid ego his utor argumentis, quasi res dubia, & obscura sit? Cum Zenonem Imperatorem videamus in suis legibus, quae ubique hodie seruantur, & quarum memoriam nulla unquam aetas delebit, dicentem in l. Diui. C. de nat. liber. Diui Constantini, qui ueneranda Christianorum fide Romanorum minuit imperium. &c. ita enim in Codicibus antiquis, & manu scriptis legibus, quamuis nonnulli deinceps fuerint impudenter adulterati, in quibus loco illius uerbi, minuit, scriptum est, muniuit, sed libri ueteres, qui sunt omni fide dignissimi, rem hanc clarissimè prodiderunt. Quod cum ita sit, quis non intelligit, ueritatem hanc ita esse perspicuam, ut quo magis occultatur, eo magis semper eluceat? Haec eadem ferè & Iustinianus imperatoriae uocis oraculo protulit, in auth. de non alien. reb. eccl. in principio iuncta glo. in l. prima. ff. de offic. praefec. urb. ubi ait, Leonem Augustum Post Constantinum fidei principatum auxisse. ex quibus verbis proculdubio colligitur, Iustinianum quoque Constantini donationem agnouisse, & à Zenonis confessione minime discrepare. Quod nam autem hac in re maius indicium? quae grauior confessio desiderari potest? Quid igitur garriunt ij, qui ut iura Caesaris tueri videantur, ipsius apertissimas destruunt constitutiones? Huic argumento si quis forte obijciat, Zenonis verba fuisse tantum enunciatiua, quae disponere non solent. l. ex hac scriptura, cum ibi trad. ff. de donat. Nos ei respondemus,
44 in rebus antiquis uerba enunciatiua † plenam facere probationem, eamque alijs probationibus esse potiorem, vt docuit Dec. in consi. 595. & in consi. 564. Felin. in cap. cum causam, de probat. & Bald. in l. cum aliquis. C. de iur. deliber. Illud addimus, legislatores sanxisse, verba narratiua principis, de ijs etiam, quae à suis praedecessoribus gesta sunt, plenam facere probatione, praesertim, ubi res est antiqua, ut aperit Alex. in cõs. 15. in 5. vol. & Soc. in consi. 266. col. 10. in 1. volum. Quin illud quoque amplius dico, uerba enunciatiua, etiam ob aliud prolata, ad plenam sufficere probationem, ubi piae causae fauor id suadet. ita probat Ias. in consi. 154. in 4. volum. Aret. in l. si is qui. ff. de testa. & est tex. in l. ij. C. de dot. promiss. Sed in proposito casu, haec omnia, quorum unumquodque sufficit, simul concurrunt, habemus enim uerba narratiua ipsius principis, sumus in antiquis, sumus in casu, in quo de fauore piae causae, hoc est ipsius ecclesiae, agitur, & adhuc à cauillationibus aduersantium deterrebimur? Illud autem, quod quidam ex ijs, qui contra ualiditatem huius donationis insurgunt, perhibent, hoc est, donationem hanc insinuatione, & alijs iuris solennitatibus caruisse, atque ideo irritam esse oportere, facillimè confutatur, utranque enim pro ecclesia defensionem suscepimus, & di-
45 cimus explorati, ac notissimi iuris esse, donationem † ecclesiae factam, tam & si magna sit, ratam esse, quamuis nulla insinuatio, aut solennitas in ea celebranda intercesserit, ut videre est apud Bar. cum ijs, quae ibi posui in lucubrationibus meis, in l. illud. C. de sacros. eccles. & Panor. in c. relatum, de testam. & Fulg. in consi. 115. ut multos alios praetermittam. Quin quod miremur? quotiescunque donatur ecclesijs, optima mensura est, ut leges caesareae statuerunt, rerum donatarum immensitas. §. finimus, in auth. de non alien. reb. eccle. Praeterea donationes, quae ab ipsis fiunt Imperatoribus, huiusmodi solennitate non indigent, ne leuibus hisce tricis

eorun

eorum maiestati detrahatur.l.sancimus.§. exceptis. C.de donat. Rursus conclusioni huic non
reluctatur, si fortasse diceretur, minimè constare, Syluestrum donationem hanc ratam ullo
tempore habuisse, & propterea si non fictam, falrem inualidam extitisse: quoniam statim re-
spondeo, in donationibus ecclesiæ factis, ius ipsum hanc non exigere solennitatem, ut ape-
rit Bald.in d.l.illud.C.de sacros.eccles. & glo.in cap.quoties cordis oculus. 1.q.7.Huc accedit,
46 cum donatio † ipsa fuerit scripto interueniente confecta, eam iure quandocunque posse ra-
tam haberi,secundum Bar.in l. Nuda ratio.ff.de donat.& Imol.in cap.si cautio, de fid.instrum.
cum uero nouerimus deinceps ipsos Pontifices bona hæc donata possedisse, immo ea de re
constitutiones,ut iam prædiximus, edidisse, consequens est, ut donatio ipsa rata habita sit.l.
Paulus non tantum verbis.ff.rem rat.haber. Neque sanè id quicquam iuri ecclesię potest obes-
se, quòd quidam Imperatores, ne dicam tyranni, quæ fuerunt irreuocabiliter donata,impie-
tate uiolenta inuaserunt, cum id, quod nostrum est, nobis auferri non possit.l. id quod no-
strum.ff.de regul.iur.contractus enim à principio sunt uoluntatis, & postea sunt necessitatis,
ac etiam inuitos, & nolentes astringunt.l.sicut.C.de action.& oblig.& potissimum illud prin-
47 cipi conuenit † quæ procedunt à labijs meis non faciam irrita, & illud, quod scripsi scripsi.
debet enim Princeps in huiusmodi rebus esse immobilis, sicut lapis angularis,& sicut polus in
in cœlo. hæc Dec.in consi.286.& latius in consi.580. & in l.nemo potest mutare.ff. de regul.
iur.Principi enim Deus subiecit leges, non autem contractus. ita Bald. in cap.1. de nat.feud.
ad quem accessit Dec.in consi.689.& ideo concluditur, à Principe reuocari non posse dona-
48 tionem factam † à se, neque à suo prædecessore, ut not.docuit Fulgos.in cons.143. At si quis
rursus insurgat dicens, solennem rei donatæ traditionem exigi, eamq; huic donationi defuis-
se, atque ideo secundum leges irritam esse oportere: Respondeas licet, ipsos Cæsares consti-
tuisse, dominium rerum, quæ donantur ecclesijs, ipso iuris ministerio absque ulla traditione
transferri.l.fi.& ibi doct.C.de sacros.eccles.Præterea in contractibus,à Principe celebratis, si-
ne traditione, dominia transferuntur. Bald.in prælud.feud.colu. penul. & in c. ad audientiam
de præscript.& in cap.1.quid sit inuest.& Angel.in l.officium,in fi.ff.de rei vendic. & ratio est,
quia huiusmodi cōtractus habent legis vigorem,teste Bar.in l.ciuitas. ubi de hoc dixi. ff.si cert.
per.& per legem transfertur dominium sine traditione,ut per Bal. in l.j.in princ. C. commun.
de leg. & in l.fi.colu.4. C. de sacrosanc. eccles.& in cap.3.colu.fi.de no.for.fidel.& doc.in cap.
cum dilectus de consuet.illud demum non prætermittam, antiquitatem temporis id præsta-
49 re, ut acta, qualia diu habita sunt, talia esse interpretatione iuris existimentur, atque in eis
interuenisse omnia, quæ requiruntur, solennia, quamuis hoc alioqui doceri non possit.l. si fi-
liusfamilias.C.de petit.hæred.& ibi Salic. & Barto.in l.qui in aliena.§.sed & si. ubi Aret. ff. de
acquir.hæred.Socin.in consi.15.colum.penult.in primo volum.Alexand.in consi.9.in 3. volu.
& in consi.45.& in consi.179.colum.fin.in 6.volum.& omnino videas eundem in consi.1.col.
penult.in 4.volum.& in consi.16.& in consi.133.colum.6.eod.quarto volumine. Feli.in cap.
illud.de præsumpt.Dec.in l.j.nume.8.C.qui admit. & quæ pono in lucubrationibus meis, in l.
50 sciendum.ff.de verbor.obligat.item id, quod fit † à prouidis, & honestis personis, semper &
rectè, & ritè præsumitur fuisse confectum, hinc ait Panor.in cap.nisi essent,de preben.quam-
uis communiter solennitas extrinseca non præsumatur, eam tamen interuenisse censeri in actu
ab huiuscemodi viris celebrato. idem voluit Socin. in consi.164. columna secunda in primo
volumine.& Felin.in cap.fin.columna 13.de constit.sed in quibus personis potest maior hone-
stas, & prouidentia considerari, quàm in B.Syluestro, & in Constantino religiosissimo impe-
ratore? Quamobrem ex prædictis omnibus iure colligimus, Constantini donationem non
solum esse veram, sed etiam ualidam, & cum requisitis solennitatibus fuisse confectam, nec
minus ad hoc probandum, possessio tanti temporis, quæ tot seculorum memoriam excedit,
& prædictæ iuris interpretationes sufficiunt, quàm si ipsius donationis documentum in uali-
51 dissima forma concessum exhiberetur. nam legum † coniecturæ, probationes liquidissimæ
nuncu-

nuncupantur.l.licet Imperator.ff.de leg.1.gl.& Bal.in l.si tutor.C.de peric.tut.& quæ liquidã exigunt probationem, sola possunt iuris coniectura probari.Ang.in l.j.C.de testam.milit. Feli. in c.prudentiam,col.pen.de offic.deleg.& Ias.in cons.25.in 1.vol.vbi ait,etiam si probatio per
52 instrumentum exigeretur, hanc tamen sufficere. & multæ præsumptiones † plenæ sufficiunt probationi. Soc.in consi.37.in 3.vol. Imol.in consi.139.ex quibus omnibus luce clarius constat, ecclesiæ iura usqueadeo esse perspicua, ut de illis dubitare non liceat. & quamuis etiam dubia essent,id quod iure negatum est,& probatum, Romanæ tamen ecclesiæ causa potior esset.l.sunt personæ.ff.de religios.cum simil.ex quibus colligitur,semper in ambiguis pro pia cau
53 sa † ferendam esse sententiam. Quid adhuc igitur uultis amplius? num expectatis, ut Christus ipse hac de re testimonium dicat? nihil putatis ad eruendam ueritatem potissimum in antiquis ualere legum coniecturas? nihil lectissimorum hominum authoritates? nihil ipsorum Cæsarũ testimonia? nihil denique uetustissimam hanc Romanorum antistitum possessionem? manifestas ueterum historias quæritis?historias uobis illas,uel facillimè exhiberemus,nisi eas tùm impiorum quorundam Imperatorum potentia,tum effrenatus hæreticorum furor, tum eorum, qui iam pridem hanc eandem, quam & uos defenditis, perfidiam,agnouerunt,inuidia fœdasset,ac nobis reluctante conscientia eripuisset,quemadmodum etiam toto conatu insidiati sunt decretis Nicæni Concilij,ut eorum memoriam penitus abolerent,testis est Athanasius uir sanctissimus,& alij complures episcopi in synodo Alexãdrina collecti,qui propterea rogarunt Felicem.ij.Romanum Pontificem,ut Nicęni concilij sanctiones diligentissimè custodiret.& multas ex ijs deletas fuisse ab hæreticis testatᷣ ipse Felix.ij.qui postea martyrij corona fuit illustris, vt videre est in eius decretis.c.2.in epist.concil.sardicen.Cæterum,utcũque se res habeat, hæc tot,& tanta,quæ diximus,negare unquam nõ poteritis, nisi negare omnia constituistis. Quare iam ex omni parte satis,superque ostensum est, donationem hanc omni prorsus ambiguitate carere,& ideo inquit Panor.in cons.24.in 1.vol.eum non procul ab hæresi distare,qui contrarium quicquam huic donationi dicere auderet. Hæc autem omnia plana sunt,& perspicua, et si Constantinum purè ac simpliciter donasse Ecclesiæ cõcederetur. verum nos eum restituisse potius,quàm donasse affirmamus:ita inquit gl.in c.Ego Ludouicus.63.dist.& Io.de Lignan.in clem.Romani.de iureiur.Alex.in cons.229.in lib.primi & secundi volu.Panor.in cons.82.in 1.
54 vol.& quod Papæ † donatur, ipsi Deo,qui est omnium dominus,datum esse censetur. ita Alex. in l.stipulatio ista.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.& qui Papæ iura cœlestis, & terreni cõmisit imperij.ut habetur in c.1.22.dist. plenè docuit Feli.in c.1.col.2.de cõst.idque inferius magis clarè aperiemus.Quod cum ita sit,consequens est,ut multo magis cessent ea omnia,quę in contrarium adducuntur.Et profectò apud prudentes,& integros uiros ne suspicio quidem oriri potest,concessionem hanc,uel inualidam fuisse,vel fictam,quoniam nisi ueritatis, atq; iuris ipsius robore foret subnixa,& diuinitus data,certè nec eius fama omnium sermone adeo percrebuisset,argumento.l.iij.§.1.ff.de testi.ibi consentiens fama confirmat, nec multi sanctissimi pontifices,qui post Syluestrum hæc bona,tanquam ad se hoc nomine spectantia,possiderunt,uoluissent ea tanto consensu contra ius occupare.ita arguit tex.in c.Lugdunensis.9.q.2.& in c.omnis qui.7.q.1.nec Constantini successores,qui alioqui fuere acerrimi hostes Ecclesię,pertulissent, tantam, ac tam insignem Imperij partem, ab illis pauperculis detineri. Vel saltem uerisimile est, eos in primis illis temporibus, in quibus adhuc horum omnium recens erat memoria,declarare suis sanctionibus uoluisse, concessionem hanc, vel figmentum quoddam, uel inualidã esse. Denique nisi hæc uera, & ualida, & à Deo essent,nunquã Christus ipse perferre potuisset,ut tot tenebræ in hanc usque diem mentes fidelium obscurassent, & tantus in ecclesia sua error tot secula fefellisset.ita enim licet mihi conijcere,& propè diuino illo uti Gamilielis argumento,ea scilicèt,quæ à Deo nõ sunt,diu firma,& stabilia esse nõ posse,ubi.n.Christus,qui se ip
55 sam esse veritatẽ profitetur,non est fundamẽtum, † ibi omne superædificatum cito corruit. c. principatus,&.c.cũ Paulus.1.q.1. Verum enimuero cum repetimus animo, & optimos patres ab his

ab his bonis se nunquã abstinuisse, & iniquissimos Imperatores nihil unquam huic donationi contrarium statuisse: immo eam præclaros illos Carolum.i. Henri.ii.Othonem.iiii. Federicũ ii,& Carolum.iiii.confirmasse,ut colligitur ex d.cle.Romani,de iureiur.& ex d.c. fundamenta,de elec.in 6.& c.per uenerabilem,qui fil.sint legi.& ex d. c. Ego Ludouicus.63.dist.idq; ait Panor.in consi.84.in 1.vol.& Card.Alexan.in c.Constantinus.69.dist.ubi horum nomina exprimit.ac denique uideamus Deum ipsum hæc tàm diu in sua ecclesia pertulisse, quis citra dementiam posset ea de re amplius uel dubitare,uel obloqui? nam.ut prædiximus, totsimul iun-
56 ctæ coniecturæ † plenæ sufficiunt probationi.glo.in l.2.in prin.ff de excusa.tut.& Imol. in cõs. 191.Bal.in l.si creditoris.C.de fideicom. & Soc.in cõs.149.in primo vol.Postremò silere non possum,huic cessioni Diuinas quoque traditiones cõsentire, & ante alias se se offert Diuinum illud uaticinium,quod Dauid fortasse donationem hanc præsentiens, edidit, dicens: In manu tua Domine magnitudo,& imperium omnium,tuę sunt diuitię,tua est gloria,tu dominaris omnibus. ego autem & populus meus quid sumus,aut possumus tibi promittere, cum tua sint omnia? sed hæc ipsa, quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. hæc ille. Quis neget hoc in loco, & cessionem illam Constantini iam inde à primis à vate illo, pariter & rege, fuisse insinuatam? ad hoc accedit illud Hieremiæ, cui, dixit dominus: Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna. Hieremiam verò Papæ esse typum sacræ constitutiones declararunt, à quibus nefas est dissentire. hoc enim habetur in cap.solitæ,de maiorit. & obed.in cap.nulli, 29.dist.& in c.1.22.distinct.nouimusque teste Apostolo.1.ad Corinth.10. hæc omnia illis in figura contigisse, scripta autem esse propter nos, in quos sæculorum fines deuenerunt. Præterea,quidnam aliud pius ille egit Constantinus, quàm ut Christo, quod iure suum erat, id eius uices agenti in terris Syluestro redderet? non ne Domini est terra, & plenitudo eius? non ne illum dixisse nouimus, Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra? non ne ipse idem ab hoc mortalium cœtu discessurus, amplissimam hanc potestatem Petro concessit, dicens, Matth. vltimo, Tibi dabo claues regni cœlorum, quodcunque ligaueris, &c. Ex quibus sanè uerbis iura huius Imperij in Papam fuisse translata, traditum est in dicto cap.1. 22. distinct.& per Bart.in tract.ad reprimendum. nonne hoc denique cùm ad cœlum esset ascensurus eidem confirmauit? dicens, Pasce oues meas. qui quidem sermo temporale quoq; Impe-
57 rium indicat. nam apud antiquos, ipsi reges † pastores nuncupabantur, ut plenius de hoc ipso Pontificis principatu pono in lucubrationibus meis in l.j.ff.de legi. & in l. fin.ff.de iurisdict. omni. iudic. Et quanuis hæc uideantur Imperium omnium, quæ sunt sub sole complecti,quæ tamen à Pontifice non possidentur,satis est,ostensum esse, concessionem Constantini diuinis traditionibus uel maximè inniti. Nec quisquam excipiens illud obijciat, Christum ipsum aufugisse,ne Rex eligeretur. Respondemus enim eum propterea huiuscemodi electionẽ abnuisse, ne regni sui,per quod Reges regnant,præcellentiæ derogaret,si Regnum more aliorum mortalium suscepisset:idq; potissimùm cum explanauerit, se claritatẽ non esse ab hominibus accepturum.Io.5.Hac eadem ratione illud quoq; refellitur: Regnum meum non est de hoc mundo,hoc est non ab hominum electione,aut successione,sed à Deo ipso. idq; ut pateficeret, eos ad regnum huius mundi pertinere, qui non diuino præsidio, sed humanis uiribus se ab illatis iniurijs putant esse defendendos. huic enim expositioni uerba illa, quæ sequuntur, uidentur adstipulari: Si ex hoc mundo essem, ministri mei utique decertarent. &c. ita exponit text. in cap.primo.23.quæst. 3. Possent multis alijs argumentis hæc & alia quæcunque obiecta dissolui,quæ omnia à maioribus nostris, qui rem hanc excutiendam susceperunt, plenè aliquando tradita sunt. Sed ea ut recenseamus, nec huius temporis est, nec parui sanè laboris. illud enim unum aperuisse sat est, concessionem Constantini diuinis, ut diximus, documentis inniti, eamque propterea restitutionem potius, quàm donationem, iure merito nuncupari posse: ut egregiè docuerunt celeberrimi illi iuris interpretes, quorum suprà meminimus. ita .n.factum est,ut in Syluestro fuerit, Christo ipsi pars eorum, quæ sua sunt, restituta. ferturque ita Innocentium.iiii.Federico Imperatori, quem ab imperatoria dignitate deiecerat, aper-

tissimè dixisse: ut habetur apud Aluarum Pelagium in tract. de planctu ecclesiæ, in primo libro articulo 43.& 59.& Card. Alexand in c. Constantinus, 96.distin. Postremò & ueritas, & ualiditas huius donationis eo uel maximè confirmatur, quod legitur inter gesta Concilij Constantiensis, ibi enim traditum est, damnatam fuisse positionem illam Ioan. Vuicleff. in qua continebatur, Syluestrum, & Constantinum errasse dotando ecclesiam. nam & ex assertione hæretici, & ex damnationis sententia à Concilio promulgata, colligitur, de ueritate aut ualiditate huius donationis ambigendum non esse: & Constantinum duce & authore Deo hoc tam præclarum ac memorabile facinus edidisse. Cæterùm, cum hæc ita sint, non ab re neque iniucundum fore arbitror, si hoc in loco huius rei ratio inuestigetur. & quanuis non modò arcanorum Dei ratio imperscrutabilis sit, sed eorum etiam, quæ à maioribus nostris tradita sunt. l.non omnium.ff.de legi.si tamen quispiam tanto huius inuestigationis desiderio teneretur, ut omninò aliquam optaret huius concessionis rationem intelligere, is sciat, in uoluntate alicuius
58 excutienda plurimùm † spectari oportere, quid is, cuius ratio uoluntatis exquiritur, facere cõsueuerit. l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.1.l.pen.ff. de alim. lega. Cum autem illud exploratum sit, Christum iam inde ab initio fuisse hoc uno potissimùm delectatum, ut ijsdem quandoque ad sustentandam, atque augendam religionem suam, instrumentis uteretur, quæ ad eam ipsam euertendam orta esse uidebantur, ut hoc tam illustri testimonio, quàm incomparabilis esset Christi potentia, & quã uera eius religio passim ab omnibus intelligeretur. huius enim rei manifestus testis est Paulus, ut multos alios prætermittam: Paulus inquam ille huiusce fidei hostis acerrimus, qui deinde ad eam defendendam usq; adeò fuit accẽsus & animatus, ut Vas electionis appellari mereretur. hac ego ratione adductus opinor, fortasse ẽt in hac re iure conijci posse, Constantini donationem non sine Dei numine cõtigisse, ut Romanæ illæ uires, quæ iam antea Christianam religionem opprimebant, eandem defenderent, illudq;, à quo potissimùm Christi fideles trucidabantur, imperium eisdem fidelibus subijceretur. ac denique ubi superstitionis caput excellebat, ibi ueræ huius religionis caput emineret: vt expressè testatur B.Ambros.& relatum est in c.Beati.2.q.7. Posset alia quoq; ratio huic adijci, Deum scilicet, iccircò Pontificibus Romanum hoc Imperium subegisse, ut quàm ampla esset Christi maiestas, ex eorum ẽt dignitate dignosceretur, quibus potestatem eius in terris exercendam mãdauit, secundum illud psal. 138. Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis cõfortatus est principatus eorum. Non ne illud quoq; magno hactum, quas attulimus, rationum est adiumento? cum animaduertamus omnes ferè florentissimas olim ciuitates, aut tum cum florerent, cecidisse, aut postea ab humanarum rerum dominis, tempore, & fortuna, uel funditus esse euersas, uel penè deletas: Roma tamen hucusque ita cæteris urbibus antecellit, ut fateri omnes debeamus, illi uni æternitatem imperij esse diuinitus datam, cui nulla unquam ætas finem sit allatura; ut huius regni sceptrum non homines, sed ipsum planè Deum, qui semper ille idem est, suscepisse,
59 sibique hoc unum † è toto terrarum orbe sempiternum, immobileque domicilium delegisse: ut colligi potest ex l.j.C. de pri.cor.urb.Rom.lib.11.& in l.j. C.de sacros. eccles.& in l.senatores.C.de incol.lib.10. Rursus iure optimo conijci posset, hoc Imperium Romanis Pontificibus esse concessum, ut eius auxilio potestas ac iurisdictio spiritualis, & aptius, & magnificentius exerceri posset, eique quasi ualidissimo cuidam præsidio innitetetur. cùm enim ad officium summi Pontificis potissimùm spectet, errantes corrigere, & rempublicam Christianam ad bene beateq; uiuendum, non solùm hortari, uerùm etiam urgere, atq; compellere: ut habetur in c.nouit, de iudic. in c.de Iudæis.45.dist. in c.per uenerabilem, qui fil.sint legit. in ca.1.de tregu.& pac.& in c.licèt, cum glo. de for.competen.cum similibus.& latè de hac ui coactiua in omnes fideles egit Ioan.de Turre Crem. in lib.11. suæ summæ. cap.45. consequens est, ut ei quoque ea concedantur, sine quibus hæc agi non possunt. l.2.cum ibi trad.ff.de iurisdict. omn. iudic.cap.præterea.de offic.delegat.& ad hoc leges notatu dignas attulit Angel. in consi. 290. Constat autem sine causarum cognitione, sine pœnarum iniunctione, quibus mali coercentur, & boni quiescunt.c.factæ.4.dist.non posse homines ad hãc uitæ honestatem adduci; igitur ad

Papam

Papam pertinet, hortari, compescere, & punire etiam potentes, quæ omnia sine huius Imperij adiumento, uel difficillimè exerceri possent ob deprauatos hominum mores. nam ut Isydorus ait, & relatum est in c. Principes. 23. q. 5. sæpe per regnum terrenum, cœleste regnum proficit, ut disciplinam, quam utilitas ecclesiæ exercere non præualet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat. Et me hercule, si uera dissimulare non uolumus, nisi ecclesia hoc qualicũque imperio frueretur, potestas etiam spiritualis à multis potentibus opprimeretur. quis est. n. adeò lucis expers, qui non uideat, his temporibus charitatem fidelium ita refrigescere, ut etiã nonnulli ex maioribus illis, qui potissimùm tenentur ad ecclesiam defendendam, conẽtur illius amplissimam imminuere potestatem? & multoties Rom. Pontifici resistant, & quãdoq; etiam graues illi iniurias inferant, quorum libidini uoluntatis nisi hæc Roma. Imperij potentia obstaret, iam Christi uices agentium dignitas uilesceret, & propè ad nihilum redigeretur; nisi id fortasse ipse Deus auerteret. Qui nam alij hodie obsecro sunt, qui maiorum ecclesiarum sacerdotia conferant, quàm laici Principes? id quod à diuinis Concilij Nicęni traditionibus, in actio-
60 ne. 3. & à sacris constitutionibus declinauit, quibus uniformiter est sancitum, spiritualia † non posse à laicis pertractari, & contrarium usum, non consuetudinem, sed abusum esse. cap. si Imperator. 96. dist. c. fi. de reb. eccles. non alien. c. Massana, cum ibi trad. de electio. Nec quisquam obijciat hæc à nonnullis principibus agi uigore authoritatis, quam eis ipsi Romani Pontifices concesserunt. Quis enim non intelligit rem hanc, quæ à tramite iuris, & æquitatis aberrauit, &
61 Pontificiam maiestatem fœdauit, mali fuisse exempli, † & ideo esse reijciendũ? l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. l. exemplo. C. de proba. Principes enim ipsos etiam, atq; ẽt deceret, huiusmodi respuere concessiones, atq; imitari illud memorabile documẽtum, quod à Ludouico Imperatore accepimus, cum. n. ab Adriano Pont. Carolo magno, ob ingentes ab eo pro ecclesia res fortiter, pieque, ac fœliciter gestas, esset facta concessio, quæ deinde fuerat à Leone Othoni, & successorib. in Imperio confirmata, ut futurorum electio Pontificũ ad Cæsarem pertineret, Ludouicus ille nunquã satis laudatus Imperator, hæc dignitatem ecclesię dedecorantia perhorrescens, ultro huic tãto priuilegio sedente Paschali Pont. solenniter renunciauit, ut legĩt in c. Ego Ludouicus. 63. dist. huius ego tam præclari, ac liberalis animi optarim istos nostri tẽporis principes esse imitatores, sed de ijs hactenus. nunc pergamus, qui nam sunt illi amplius, qui beneficijs à Papa concessis uti frui queant, nisi sæcularium principum ante omnia consen-
62 sus accedat? & ab eis expressa huius uoluntatis † suæ rescripta indulgeantur? contra decisionẽ sacrorum canonum, ut habetur apud Panor. in consi. 83. præsens dubium, & Fely. in c. ecclesia S. Mariæ. nu. 123. de const. ubi concluditur, principes, qui hæc facere nõ uerentur, ipso facto in sententiam excommunicationis incidere. sed ubi hodie formidabiles illæ, (fœdum Dij immortales facinus) censuræ ecclesiæ non contemnuntur? reformidauit iam pridem Desiderius Longobardorum Rex alioqui impius censuras Adriani Pontificis, nunc autem quidã ex ijs, qui religionem, & iusticiam profitentur, eas irrident? ubi nunc sunt ecclesiæ immunitates illęsæ? ubi religio non uiolata? ubi priuilegia clericorum illæsa? ubi hodie iusdicentes laici manus in clericos noninijciunt? Taceo fauores hæreticorum. Nempe non dicam, nulli, at certè pauci sunt, qui hodie horum criminum sint immunes. sed caueant, ne Deum tãtarum ultorem iniuriarum experiantur. Ozias enim propterea q sacerdotum officia sibi uendicare nitebatur, fuit à Deo lepra percussus. 2. Paral. 29. & habetur in c. nos si incompetenter. 2. q. 7. Balthasarem regẽ, qui uasibus templi in suis conuiuijs uti non horruit, graues ob id pœnas dedisse, non ignotum est. Daniel. 5. & in c. ue stimenta, de consecra. dist. 1. Heliodorus ab Antiocho Rege missus ad ærarium templi auferendum, fuit ab equo diuinitus ueniente penè interfectus. 2. Machab. 3. quæ quidem omnia deberent eos, qui sibi uel arrogant, uel contemnunt ecclesiæ potestatẽ, deterrere. His ego sanè rebus, pace illorum dixerim, non solùm commoueor animo, sed etiam toto corpore perhorresco, & ex ijs, quæ uel solo oculorũ sensu iudicari possunt, uehementer uereor, nisi huius Imperij potentia, & maiestas, nimios laicorũ conatus se in ecclesiæ perniciem efferẽtes aliquantulũ reprimeret, & quasi quodam fręno cohiberet, futurũ ne res ecclesiæ periclitetũ.

Cæterum dicet fortasse quispiam, hæc ob clericorum delicta contingere, qui si bene ac sanctè uiuerent, omnes passim eis libentissimè parerent. Ego uero ingenuè fateor, me nullorum unquam, & præsertim clericorum crimina esse laudaturum, sed quisnam tandem ille est, qui sine
63 aliqua labe inueniatur? non ne omnis homo † mendax? psal. 115 nonne contra naturam penè est, Hieronymo teste, ut sine peccato aliquis sit? hæc ille in epist. ad Oceanum, & habetur in c. vnum. §. nomine. 25. dist. se ipsos colligant obsecro, qui hæc obijciunt, & qui nā tandem, qua lesve ipsi sint, introspiciant: nihil enim iniustius est, quàm eos aliorum uitæ rationem poscere, qui suæ reddere non possunt. ca. multi. 1. q. 1. hæc est illa Christi sententia, qua petentibus hebręis, ut mulier adulterij rea interficeretur, respondit: Qui uestrum est sine peccato, in eam primus lapidē iaciat. quasi hoc sermone omnibus aperiret, eos omni prorsus crimine carere opor
64 tere, qui in alios inuehuntur. Sed an propterea quòd clerici † quandoque mali inueniūtur, est eorum dilanianda potestas? non sanè. c. non quales. 1. q. 1. c. sacerdotes. & c. oues. 6. q. 1. neq; credendum est, laicos principes aliter esse dicturos, ne contra seipsos sententiā proferant, idq; à sacris traditionibus multoties fuit acceptum. Hoc enim si rectè consideremus, apertè Christum ipsum docuisse nouimus. Matth. 18. cum dixit. pedem, manum, oculumq;, non tamen caput, si scandalum afferret, amputandum esse. non enim ulla ratione credendum est, Deum cuius perfecta sunt opera, & qui ineffabili sapientia ecclesiæ suæ corpori mystico prouidebat, sine mysterio noluisse membra quæcunque scandalum afferentia pręcidi: de capite uerò nullū uerbum fecisse, quamuis illud, à quo membra gubernantur, esset uel in primis animaduersione dignum. Et quantū à naturali capite humani corporis ad Papam ipsum, ecclesiæ caput, valida sint argumenta, præclare docuit Io. de Lignano in trac. de censura ecclesiastica. §. 4. nam Deus
65 ob crimina † subditorum quādoq; malos superiores permittere solet, ipse enim regnare facit hypocritam, propter peccata populi. Iob. 34. & alibi scriptum est: Dabo uobis Regem in furore meo. Oseæ. 13. hinc Hieronymus ait, nō semper princeps populo, & iudex ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed prout merita nostra deposcunt. hæc habentur in c. audacter. 8. q. 1. facit. c. non est. 2. q. 7. hoc idem sentiens B. Gregor. in c. ex merito. 6. q. 1. inquit: ex merito plebis nōnunquam episcopi deprauantur. ideoq; extat memorabilis illa Petri apostoli sentētia, dicentis in epist. 1. c. 2. Subditi estote dominis uestris ēr discolis. Quare constanter affirmarim fore, ut si nosmetipsos corrigeremus, charitasq; in nobis reflorescerct, fòrte honestioris uitæ superiores haberemus. Et propterea, ut ad rem reuertar, in proposito casu adduci aliqū potuisset illa iurisconsulti sententia in l. sed licet. ff. de off. præsid. hoc est, non quid Romæ fiat, sed quid fieri debeat, spectandum esse. Hodie aūt, Dij boni, nō quid Romæ fieri debeat, sed quid Romæ fit, inspiciendum est, ac suppliciter orandum, ut oēs fideles toris uirib. nitantur imitari sanctiss. Dominum nr̄m Pivm. v. nobis hac tempestate, tanquam sidus quoddā salutiferum è cœlo demissum, cuius uirtutes, ac sanctitatem, nulla unquā posteritas conticescet. latrent nunc, si possunt, contra inculpatæ uitæ Pastorem, huius temporis obtrectatores, obloquantur hæretici de hoc fortissimo Christi athleta, de hoc eorū hoste acerrimo, & indefesso, & palàm mentiantur, non timemus amplius eorum iurgia, & insidias, qm̄ misericors Deus opem tulit ouibus suis in tpe nubis, & caliginis, sicut pollicitus est, Ezech. 34. dicens: Liberabo gregem meum de ore eorū, uisitabo oues meas in die nubis, & caliginis. Cæterum ut eò redeamus unde nos christianus amor, & uires ueritatis auocarant, dico non tàm impiè, ut fit, lacerandam esse clericorum famā,
66 & longè minus eorū usurpandam potestatē: nā quæcunq; potestas † à Deo est, ut ait apost. ad Rom. 13. & hr̄ in c. qui resistit. 11. q. 3. quod aūt in se bonum, ac sanctū est, utiq; à malo administratore fędari nō potest. c. fi. 15. q. ulti. quinimmo tm̄ honoris à Christo sacerdotali huic potestati tributū est, ut eius intuitu malis quoq; ministris esse parendū mandauerit, postquā. n. corruptos eorū, qui super cathedram Moysi sedebāt, mores increpuit, eis tn̄ ob iurisdictionē, qua fungebantur, esse obediendū præcepit, dicens: quæ dicunt facite. id quod multo magis de ijs, qui super cathedrā Petri sedent, est cōcedendū. c. nō quales. 1. q. 10. Hæc eadem snīa sumpto à sacris antiquorū literis probatur exemplo, legimus enim. 1. Regū. licet Saul Rex iam unctione

ob

ob suas omnibus notas iniquitates indignus effectus esset, Dauid tamen, qui Dei spiritu ducebatur, nunquam eum capere, aut interficere ausum fuisse, quamuis id facere potuisset, ut legenti historiam liquet. Vbi est, nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius uenerit, aut descendens in prælio perierit, propitius sit mihi dominus, ut non mittam manum in Christum Domini. Rursus. Non immittam manum in Dominum meum, quia Christus Domini est, rursus. Quis immittet manum in Christum Domini & innocens erit? Ecce ergo quamuis Saul Rex esset iniquissimus, & insignis peccator, incorrigibilisque, tamen Dauid nunquam ausus fuit aduersus eum insurgere, appellans eum, quamuis improbissimū, Christum Domini, quippe quem ob notissima scelera non modo dignitatem non amisisse, sed nec eijci sine scelere posse iudicaret. Itaque Dei iudicio, ut & nos in proposito casu affirmamus, dereliquit, dicens, iudicet Dominus inter te, & me, & ulciscatur Dominus te, & me. Hæc ibi, quæ omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos, in quos fines seculorum deuenerunt, ut ait Apost. 1. ad Cor. 10. Hinc Augustinus ait, Memento, Dei sacramentis nichil obesse malorum hominum mores, quin uel non sint, uel minus sancta sint. Item si non habebat Saul sanctitatem, quid in eo Dauid uenerabatur? Si autem habebat innocentiam, quare innocentem persequebatur? Et ibi paulo post, Ecce Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat sanctitatem, non merito uitæ suæ, sed unctionis, nam sacramentum Dei, quod in malis hominibus est, sanctum est. Hæc ille contra Petilianum, & relata sunt in c. Dominus. 1. quæst. 1. ubi etiam Caiphæ pontificis, & grauissimi peccatoris affertur exemplum, qui licet ipse uerax non esset, tamen ob dignitatem, quam propter incomparabile scelus non amiserat, honore diuinæ ueritatis pronunciandæ, non est ab ipso Deo indignus iudicatus. Huc accedit illud Paul. Act. 23. nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum, eiusdem sententiæ est Damascenus in libro illo, quem de immaculatis mysterijs edidit. Ecce igitur quàm clarè ostendatur, non modo Pontificem ob crimina à Pontificia non cadere potestate, sed immo eum ob tantæ præcellentiam dignitatis debere passim ab omnibus uenerari, atque in eo summi honoris gradu, tolerari, Quid plura? nonne hoc diffinitum est in concilio Constantiensi? à quo Ioan. Hus fuit damnata sententia, qua continebatur, Papam contrarijs moribus Petro uiuentem, uerum non esse Pontificem. Itaque iam ex ijs apertissimè constat, quantę audaciæ, quantæque temeritatis sint, qui contra tot, ac tanta insurgere maluerunt, quam eis, ut par erat, humiliter acquiescere. Hæc tamen omnia dixisse uolui, non ut ullorum, & præcipuè Principum maiestatem, uel mores læderem, sed potius. ut Deo parerem, cui magis quam hominibus esse obtemperandum didicimus, Actu. 5. in reliquis uero illos ueneror, & ut docet, colendos censeo, nec iurisconsulti illius immemor sum, qui ait, seruis semper honestas, & sanctas dominorū personas uideri debere. l. Liberto. ff. de obseq. liber. quod & Paul. non obscurè sensit, ad thim. 6. cum dicit, quicunque sunt serui dominos omni honore dignos arbitrentur, id quod uel ma-
67 ximè de principibus † est sentiendum, sunt enim legati, & proconsules Dei, glo. in rubrica in aut. de hæred. & Falcid. Bald. in tract. super pace constantiæ, in principio & ideo uenerādi sunt tanquàm Deus interris, cum sint eius uera imago, hinc Imperatores, apud Romanos, Diui nuncupabantur, hinc etiam aiunt aliqui magni nominis uiri, sub illo præcepto, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, contineri etiam dilectionem erga Principem, hæc, & multa alia memoratu digna ad honorem Principum habentur in conc. 12. inter consilia Albrrti Bruni. Cæterum, ut aliquando sermonem claudam, quem de Constantini donatione suscepi, dico, eam & ueram & iure optimo ualidam extitisse, eamque Dei afflante spiritu emanasse, ut Imperium istud ea etiam, quæ spiritualia sunt, protegeret, ac foueret, eisque non solum maximo foret auxilio, uerum etiam ornamento.

68 Bar. in ead. rubr. primæ const. ait, fratrem † ad dotandam sororem posse iure compelli, uide Alex. in consi. 85. in 4. uol. & in l. A filia. ff. ad trebell. Abb. post Ant. de Butr. in ca. peruenit. de arbitr. & in consi. 12. incip. ut clare materiam. & doct. in l. cum in plures. §. pen. ff. de administ. tutor. & in l. Non omni. C. eod. titu. fratremq; teneri ad eam dotandam tenuit Ias. in l. j. nu. 29.

cum seq.ff.solut.matr.dicens neminem ab hac sententia discrepasse.ac etiam fratrem clericum teneri ad dotandam sororem de fructibus beneficiorum:quæ alioqui dotem non habeat,citat Abb.in d.c.peruenit,ubi traditur etiam quid de sorore uterina dicendum sit, nam & soror uterina appellatione sororis in materia stricte intelligenda proprie continetur.ut per Soc.in cons.
69 .25.in 3.uol.& Mari.Soc.iuni.in consi.5.nu.12.& an frater † uterinus sit proprie frater, adeo ut in statuto excludente fœminas, comprehendatur,quando extat frater ex utroq; latere coniunctus? vide Soc.in consi.1.& in consi.ult.in 1.uol.Ang.in consi.119.Fely. in c.ueniens de si-
70 mon.uide etiam quæ de fratre uterino agit Mari.Soc.iuni.in consi.12.An autem soror † ali debeat à sorore? respondeo eam ali debere. ut per glo.sing.in l.si quis à liberis.ff.de liber.agnoscen.& Pau.de Cast. in suo singu.5. soror autem ideo soror nuncupatur, quasi seorsum nascatur,& à familia separetur.Soc.in consi.30.col.3.in 1.uol.
71 Bar.in eodem loco rub.uersic.præterea probo etiã,agit de donatione, † quæ fit ob causam meritorum,& ideo remuneratoria nuncupatur. Ad hæc uide Abb.in rubr.de donat.& bonum tex.in l.quis pro uxore,ibi,quasi conatũ.ff.de dona.inter uir.& uxo.& not.in l.j.in fi.ff. de donat.Abb.in cons.3.in 1.uol.Rom.in cons.26.col.3.Ias.plenissimè in l.ex hoc iure.col.9. & seq.
72 ff.de iust.& iur.animaduertendum tamen est, remunerationem † merita egredi non debere. Alex.in consi.55.in 1.vol.ubi subiungit,benemeritum dici eum non posse,qui aliquod insigne non contulit beneficium,c.si quis 12.q.2.& an huiuscemodi donatio inter uirum,& uxorẽ fieri possit,uide Socin.in consi.66.in 1.uol.& Barb.in consi.66.inter consilia Curtij. & quæ posui in rubr.infra de dona.int.uir.& uxor.& an talis donatio indigeat insinuatione?vide Bar.in l.Aquilius,cum ibi addit.ff.de donat.& in l.j §.consuluit.ff.de pet.hære.& Soc.in d.cõs.66.& Aret.in consi.2.& Mar.Soc.iuni.in consi.77.nu.55.cum seq.Ad prædicta,uide etiam Soc.in consi.95. in 1.uol.& Marcum Ant.Bauerium,in tract.de uirtute iuramenti, nu.142.ubi tradit,an huiusmodi donatio ualeat absque ulla probatione meritorum,quãdo in ea positum est iusiurandũ?
73 Adde ꝙ donatio † facta filio intuitu meritorum ualida est, quoniam non fit ei ut filio, sed tanquam extraneo,id quod procedit,quando benemerita filij forẽt æqualia rei donatæ,ut docuit Ias.post eos,quos retulit,in aut.vnde si parens.nu.14.cum seq.C.de inoff.testa.Aduerte tamen ualiditatem huius donationis sustineri,si merita non sunt infra dimidiam rei donatæ,Ias.in l pe tens ex stipulatione,uersic.confirmo per aliud.C.de pact.Non est in hac re silentio prætereundum,donationem remuneratoriam,quæ sit inofficiosa, usque ad legitimam filiorum reuocari posse.Ias.in d.aut.in fi.ad rem propositam accedat unum memoratu dignum, si uerum est, scilicet,si aliquis donet propter merita donatarij, & illa exprimit,quæ tamen sunt falsa,cum in eo nulla merita inueniantur, propterea tamen donatio illa non fit irrita,& inanis.hæc Bal. in l.j.ff. de cond.cau.dat.quem ibi sequitur Ias.sed hoc mihi placere non potest, cum enim substantia, & ualiditas donationis huiusmodi,à meritis pendeat, & ideo non sufficit,ea asserere,nisi etiam probentur,secundum generale illud Bartoli documentum.in l.si forte.ff.de castr. pecul.quem ad hoc in specie citat Mari.Soc.iuni.in d.consi.77.nu.58. quomodo sustinebitur ista donatio, ubi non modo merita non probantur, sed etiam ipsa eorum assertio falsa esse dignoscitur?Præ
74 terea donatio † remuneratoria ideò efficax est, ubi alioqui simplex donatio irrita foret, quia proprie donatio appellari non potest,sed magis permutatio quædam.ut idem Ias.declarat in l. Iulianus.§.qui fundum.nu.14.& 15.ff.de uerb.oblig.sublatis igitur meritis,quid est reliquum, cum quo res donata permutari quæat. ¶Postea Bar.in fi.d.rubr. primæ const.quærit quando
75 aliquis † propriè Imperator appellari possit,aitq; post eius coronationẽ, citat glo. in procem. inst.Adde tu Ang.de Aret.ibi, & Bar.in extrauag.ad reprimendum,in uoce,Imperator.& glo. in clem.1.in uoce,futurus.de iureiur.Nic.de Neap.in l.sed reprobari.in princ.ff. de admi. tut. An autem ante coronationem habeat administrationem,& priuilegia concedere ualeat? uide Saly.in l.bene à Zenone.C.de quadr.præscript.& Felyn.in c.eam te.uersi.similiter dicit.de rescrip.Ias.in l.quamuis.nu.5.C.de inoff.testa.

Sum-

Summarium in prima Constit. fforum.

1 *Quæ sit differentia inter totum & omne?*
2 *Sanctio pluribus modis accepi potest.*
3 *Quemadmodum Imperator uniuersalem iurisdictionẽ habet. ita & particularium rerum dñium habeat.*
4 *Imperator an rem meam alteri dari possit.*
5 *Imperator siue alius Princeps an possit saltem Iudæis & alijs infidelibus bona eorum auferre?*
6 *Princeps ius alicui per sententiam acquisitum aufferre non potest.*
7 *Princeps an possit sine iusta causa ius acquisitum alteri auferre?*
8 *Princeps pro habenda pace potest ius tertij auferri.*
9 *Princeps potest auferre ius tertij acquisitum. quando restituit aliquem ad pristinum statum. & remouendo impedimentum. faciendoque eum de inhabili habilem etiam sine causa.*
10 *Princeps reuocari non potest beneficium ab eo concessum per uiam contractus.*
15 *Princeps quando accepta pecunia à subdito suo ei priuilegium aliquod concessisset. tale priuilegium non potest reuocare.*
12 *Verba recipio te in protectorem, & defensorem meum quid significent?*
13 *Princeps confœderatos: qui se inuicem promiserunt defendere, non teneri. quando aliquis facit bellum iniustum.*
14 *Si dubitatur de uulnere utrum sit mortale an non. nunquid standum sit iudicio medicorum & peritorũ?*

Bart. in prima const. ff. in princ.

1 BART. in d. prima const. in principio tradit, quænam inter totum, † & omne, sit differentia,
citatq; glo. inst. pro soc. in princ. cui adde tu similem glo. in l. res hypothecæ in uoce, omnes. ff.
2 de pign. & dum Bar. in eod. §. colligit ex glo. sanctionem † pluribus modis accipi posse, adde tu
glo. similem, in. §. sancte, in uoce, sanctiones. inst. de rer. diuis. Barb. Fely. & alios. in c. 1. de cõst.
postea Bar. in eod. loco quærit cum glo. ibi, nunquid quemadmodum Imperator uniuersalem
3 iurisdictionem habet, ita & particularium † rerum dominium habeat? vide tu eundem Bar. in
extrauag. ad reprimen. in uoce, totius orbis. Alex. in consi. 112. col. 1. in 4. uol. Fely. in c. quæ in
ecclesiarum. col. 9. & seq. de const. Card. in tit. de summ. trin. in princ. col. 2. & deinde Bar. in d.
4 princ. prosequitur disputando, utrũ Imperator † rem meam alteri dare possit? vide tu Alex. in
consi. 124. col. 2. in 4. uol. & in consi. 189. col. 2. & seq. in lib. 1. & 2. uolu. ubi ponit, quando de
utilitate publica ageretur, uide eundem in cõsi. 16. in 5. uol. vbi ait, Principem michi auferre
posse rem priuilegio acquisitam, siue tanto tempore, cuius initij non extat memoria. Ad prædicta uide etiam Doc. post glo. in l. fi. C. si contr. ius. uel util. publ. Præpo. in c. quo iure. col. 2. 8.
dist. Abb. in consi. ult. col. fi. in 1. uol. Ang. de Aret. in §. fi. inst. de off. iud. Imol. in consi. 44. col.
2. & 3. & breuiter, quamuis Imperator appelletur Dominus uniuersi orbis, tamen cõclusio est,
dominia rerum particularia esse singulorum. Ias. in l. possideri. § ex cõtrario. nu. 81. ff. de acq.
poss. & ideo imperator nisi ex causa iusta, & publica, res alterius auferre non potest, secundum
Ias. in l. Barbarius. num. 32. ff. de off. præt. sed hic opportunè quæritur, an Imperator, siue alius
5 Princeps possit † saltem iudæis, & alijs infidelibus bona eorum auferre? Oldra. in consi. 87. incip. Quæritur an princeps. & in consi. 264. incip. illa uidetur, de qua re dictum est supra in prima lucubr. & quoniam in quæstione proposita, de uniuersali in totum orbem iurisdictione Imperatoris agitur, uidendus erit omnino Oldra. in consi. 69. incip. consueuit dubitari, ubi acerrimè oppugnat potestatem imperatoris, dicens fundamentũ huiusce potestatis nullo iure probari, quod quidem consilium dicit esse terribile. Fely. in d. c. cum non liceat. col. 6. uersic. postremò pro ista parte, de præscript. ubi multa scitu digna, ad Imperatoris authoritatem pertinentia declarauit. Ad rem autem: de qua agitur. Adde, quòd Princeps, † ius alicui per senten
6 tiam acquisitum, auferre non potest, quia etiam si ille acquirendi modus sit de iure ciuili, supra quod est principis, & præsertim Imperatoris summa porestas, tamen dominium ipsum est de iure gentium, cui etiam de plenitudine potestatis derogari non potest, secundum

commu.opin.ut habetur per Doc.in d.l.fi.C. si contr. ius. uel util.publ.ubi Iaf.col.fin.idem ait Iaf.in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posth.col.20.& in l.si is qui pro emptore.ff. de usuc.Soc.in consi.120.& in consi.64.in 3.uol.& in consi.10. inter consilia Albert.Brun.Dec. in consi.344.& in consi.288.& Crauet.in consi.103. ubi adducit etiam Abb.in cõsi.121.col. fi.in 2.uol.aitq; , quamuis aliqui tenuerint contrarium, sequendo Paul. de Castr. tamen de dictis Pauli non esse curandum, quia idem Paul.de Castr.in consi.33.super primo dubio,de hoc
7 dubitauit, neque ausus fuit decidere ratione prædicta. & an Princeps † posit sine iusta causa ius acquisitum alteri auferre, uide Alex.in cõsi.229.in lib.1.& 2.uol. ubi tradit etiam,nunquid posit legitimare in præiudicium iuris alteri acquisiti, uide etiam Dec.in consi.357.& in consi. 286.& in consi.371.& in consi.689.Soc.omnino in consi.163. col.5. in 1.uolu.ubi concludit, Principem,sine iusta,& rationabili causa,non posse iura alicuius auferre,& an,& quando ex causa iusta motus esse censeatur, uide eundem Soc.in consi.266.col.16.in 1.uol.& latissimè eundẽ
8 in consi.120.in 3.uol.& dicas pro habenda pace † posse ius tertij auferri. Alex.in consi.94.col. 6.in 5.uol.& ad prædicta uide Dec.in d.c.Quæ in ecclesiarum. de const.sed in hac materia aduertendum est unum memoratu dignum,& nunquam obliuioni tradendum, etiam si Princeps tollere non posit ius alteri quæsitum de iure gentium, ut ex corporali apprehensione bonorũ, ut aiunt Doc.in d.l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de libe.& posth.& Fely.& alij. in d.c. Quæ in ecclesiarum,tamen hoc procedere solum, quando ius ad eum spectet directè, alioqui uerò, si
9 Princeps † procederet restituendo aliquem ad primum statum, & remouendo impedimentũ, faciendoq; eum de inhabili habilem . quia tunc etiam sine causa poterit iura tertij auferre. Albert.Brun.in cõsi.1.facit ad rem.l.si.cum ibi trad.C.de sent.pass.& an.& quando ius tertij posit à Principe auferri,siue illud ius sit ei acquisitum in spe, siue aliter quomodocunque,uide pulcherrime apud Soc.in consi.10.inter consilia Albert. Brun. ubi ponit sex notabiles conclusiones, in quibus distinctè habetur de quocunque iure, quod alteri est quæsitum,& Io.Campegiũ
10 in consi.11.inter consilia eiusdem Albert.Brun.in 5.dubio. scias etiam Principem † reuocare non posse beneficium ab eo concessum per uiam contractûs. Alex.in consi.50.col.4.& 5.in 5. uol.neq; reuocare potest donationem alicui factam ab eo, siue ab eius prædecessore, secundum Raph.Fulg.in consi.143.item si Princeps aliquid subditis concedit interueniẽte pecunia,illud est irreuocabile.Bal.in l.qui se patris.C.und.lib.Fely.in c.1.de probat.& Alber. Bru.in cõs.51. & Iaf.in l.Non amplius.§.si certum.ff.de legat. 1.Adde q etiam statutum, si transit in contractum, efficitur irreuocabile.Bar.in l.pen.ff.de decre.ab ord.fac.habetur in c.1.de proba. limi-
11 ta tamen prædicta non procedere,quando Princeps † accepta pecunia à subdito suo ei priuilegium aliquod concessisset,qm̃ liberalitatem dicitur exercere,ita Rom.in singul.457.incip.An iudex. per tex.singul.in l Ticius.ff.de obse.patr.præstan.de cuius quidem tex.præcellentia, & intellectu agit Soc.in cons.87.col.7.in 3.uolu. Et ad rem propositam uide Abb.in c.in nostra, de iniur.& in c.Nouit.de iudic. Deinceps Bar.hic in 4.col.quærit, quid significent hæc uerba,
12 recipio † te in protectorem,& defensorem meũ,tu de hac re uideas Abb.in c.recipiens, cũ ibi additis in apostil.de priuileg. Barb.in cõs.11.col.17.in 2.uol.& in cons.9. col.41.& 78. Aret. in cõs.165.col.1.& aliquid apud Fely.in c.postulasti.col.4.de for.compet. Anch.in consi.57. Feder.in consi.239.Soc.omnino in consi.74.col.3.in 1.uol.& ad rem faciunt trad.per Bart.in l.j.C.de excus.mun.lib.10.ubi aperit quid facere debeat ille, qui est obligatus defendere,& an is:cui commissa est protectio,& regimen ciuitatis,habeat merum, & mixtũ imperium? An posit collectas imponere? & an pœnæ ad eum pertineant? Adde ad prædicta Angel.in l.si quis in
13 graui.§ 1.ff.ad Sylla.ubi ex illo tex.colligit,Principes † confœderatos, qui se inuicem promiserunt defendere,non teneri,quando aliquis facit bellum iniustum,ad hæc Iaf.accedit in l. Qui seruum.col.fi.ff.de uerb.oblig.Abb.in c.Recepimus.de priuileg.Fely.in c.causam quæ.de rescrip.Aret.in consi.165.col.2.& Raph.Cuma.in consi.161.vbi speciale esse aiunt in uasallo,ut Dominum suum etiam iniustè bellãtem defendere teneatur. Adde quod ille,qui est obligatus alium defendete,non tenetur,quando is culpa sua turbaretur,ac ei bellum indiceretur, Bar.in

l.quidam

l.quidam cum filiũ.ff.de uerb.oblig.Alex.in consi.114.in 3.uol. et Aret.not.in consi.160.col. pe.itē ille,q obligatus est defendere,licet sciat eũ,cui obligatus est auxilio indigere,non tenet: nisi fuerit requisitus.Abb.in cõs.49.in 2.uol.Et dũ Bar.in hac ead.col.uer.itē nota hic.quærit.
14 si dubitatur de uulnere, † utrũ sit mortale,an nõ,nũquid standũ sit iudicio medicorũ,& perito rũ? Tu de hac re uide Bar.in l.1.C.de ponderat.& aur.lib.10.& Abb.in cõs.21.col.1.in 2.uol. Barb.& Fel.in c.ne innitaris,de cõst.Barb.in c.ex literis, eod.tit.Abb.& Fely.in c.ptoposuisti, de proba.aliquid apud Fely.in c.Qm̃ cõtra,in 3.not.eod.tit.& in c.pe.eo.tit.& non nichil in c. Veniens,uet.Quarto in quantũ,& in c.fraternitatis,de testi. & in c.Nostra col.3.in fi.eod.tit.& in c.Quia indicante.col.1.& seq.de præscript.eundem Fely.in c.fi.col.1. de re iud. Dominos de Rot.in Decis.antiq.Decis.8.in tit.de rescrip.Aret.in cons.83.& in cons.143. Bal. in c. cum causam.de testi.& in c.licet uniuersis,eod.tit.Cæpoll.in cons.28.Barb.in cons.29.col.15.in fi. in 1.uol.& in cons.46.Rom.in cons.253. Abb.in c.1.de iudic.Ias.in repet.l.Admonẽdi nu.39. ff.de iur.iur.& in l.stipulatio.§.eandem autem.ff.de uerb. oblig. ubi ait.adhibendos esse duos medicos,si reperiuntur,alioqui etiam unum tantum sufficere,vide etiã ad prædicta Soc.in cõs. 178.in 1.uol.Fely.omnino,in c.presbyterum, de Homic. Cor.in cõs.233.in 3.uol.& Dec. in cons.415.ubi subiungit,si dicta petitotum sunt uaria,standum esse atteſtationibus eorum, qui affirmant,uulnus non esse mortale,quando illud etiam natura loci uulneris suaderet.

Summarium in d.prima Constit.fforum in §.& antea.

1 *An lex dissuetudine tollatur?*

2 *Statutum à consuetudine non receptum,an intelligatur à principio fuisse sublatum, an uero cursus decem annorum exigatur?*

Bat.in §.& antea.in d.prima Const. fforum.

1 BART. in ead.prima cõst.§.& antea, quęrit nunquid lex † dissuetudine tollatur? Animaduerte tu hoc quinque modis posse cõtingere, secundum Mattheum de Afflictis,in tract.de iure protomiscos.§.6.nu.2.& 3.ubi ex mente Iacob. de Beluis.quinque casus seiunctim conside rauit. ¶Primus est quando lex non est seruata, neque contrarium est obseruatum,nam tunc nullo tempore abrogatur.l.leges. C.de leg.l.falso. de. diuers. præscrip. c.in istis, 2.q.6. ¶Secundus casus est.quãdo lex non modo non fuit seruata, sed contrarium semper seruatum est, & tunc sine dubio lex dissuetudine tollitut.§.igitut,in procem.insti.l. vetustissimam, C. de iur. dom.impetr. ¶Tertius casus est,quando lex aliquando uiguit,sed eam usus malus in aliam figuram transtulit,& tunc etiam abrogatut.ut habetur in aut.de iudic.post princ.sed hoc distin gue,ut in aut.ut null.iudic. ¶Quartus casus est.quãdo lex frequentari cœpit,sed tacitè postea in dissuetudinem abijt,& tunc etiam tollitur,ut in §.1.in aut.de hæred.& Falc.& in l.1.§.inter rogatorijs.ff.de interrog.actión. ¶Quintus casus est.quando lex aliquãdo seruata est, sed eã bonus usus in aliam figuram transtulit,& tũc dissuetudinem nõ tollitur,ut habetur in l.de quibus.ff.de legi.ubi est locus proprius,de hac autem te uide Alex.in consi.6.& in cons.132.in 1. uol. in consi.45.& in cons.136.& in cons.195.in 2.uol. Aret.in consi.134.in fi. Abb.& Eely.
2 plenissimè,in c.1.de tregu.& pac.sed circa prædicta quæro, nunquid statutum; † à consuetudi ne non receptum intelligatur, à principio fuisse sublatum, an uero cutsus decem annorum exi gatur? Aret.in consi.11.

Summarium in d.prima Const.fforum in §.nos uero.

1 *Mutatio nominis aliquando fit autoritate legis & hoc licitum est aliquando fit ab eo ipso in fraudem & tunc in pœnam incidit.*

2 *Nomina appellatiua utrum mutari possint ab homine?*

Bar.in §.nos uero.in d.prima const.

1 BART. in ead.prima const.in §.nos uero, tradit, interdum fieri nominis † mutationem authoritate

thoritate legis,& hoc licitum esse. Aliquando fieri,ab eo ipso in fraudem,& tunc in pœnam incidi. Adde tu Alex.in rub.ff.sol.matr.in princ.& in l.si unus.C.de test.& Fely.in c.Ea quæ,& in
2 c.in tantum.de simon.vtrum autem nomina † appellatiua mutari possint ab homine? Ias. post Imol.in l.si is qui pro emptore.ff.de usucap.nu.175.ait ea esse immutabilia.

Summarium in d.prima Const. fforum in §.Tertij.

1 *Actio hypotecaria & pignoratitia quomodo inter se differant & conueniant?*

Bar.in §.Tertij in d.prima const.

1 BART. in ead.côst.in §.Tertij,quærit: quomodo actio hypotecaria, † & pignoratitia differant inter se,Et conueniant? Adde Alex.in l.si rem.§.Propriè ff.de pignor.act.& plenè Anto. de fano in suo solenni tract.de pignorib. & hypot. & omnino uide, quæ pono in rubrica.ff. de pignor.action.

Summarium in d.prima Const. fforum. §.hæc autem tria.

1 *Iura an doceri possint in Ciuitate; quæ non habeat hoc priuilegium.*

Bar.in.§.hæc autem tria in d.prima.const.

1 BART. in ead const.in §.hæc autê tria,tradit,An uera † doceri possint in ciuitate, quę nô habeat hoc priuilegium,Adde Barb.in cons.35.& in cons.41.in 2.uol. & aliquid apud Præpo sit.in c.Responsa.secunda dist. Alex.in cons.74.col.2.in 4.uol.& plenè Fely.in c. cum contingat,uer.secundo in quantum,de for.comp.

Summarium in l.prima.ff.de iust. & iu.

1 *Dictio oportet exponitur. idest. deceat.*
2 *Verbum debet. idem est. quod potest.*
3 *De uirtute coppulæ,& quid significet?*
4 *Coppula & repetit qualitates præcedentes.*
5 *In quibus differant coppula,& copula cum?*
6 *Coppula quandoque ponitur interdiuersa quod si inter duo substantiua non aliter uerificata poneretur requiritur concursus coppulatorum.*
7 *Si potestas ciuitatis bannum fecerit quod ille: qui tale bann tum ceperit, libras mille habeat, utrum hoc proclama ualidam sit?*

Bar. in l.j. In princ. de iust.& iure.

1 BART. in d.l.1.in principio sequendo gl.exponit uocem oportet, † id est,deceat, ex quo colligi solet uerbum necessitatis quandoque, si id res ipsa exigat, honestatem significare. Adde hoc uerum esse etiam si ei dictio præcisa aduingeretur,ut est omnino.tex. de hoc in ca.1. in fi.cum glo.in uoce,omnino,& ibi Abb.de despons.impubet.Accedit glo. in uoce, debeant, in clem.2.de stat.mona.& glo.in uerbo,oportet,in c.1.25.q.1.Vide etiam Ias.post Alex.in l.1.ff. de iurisd.omni.iud.Fely.in c.Nam concupiscenriam,col.2.de const.Barb.in consi.24.col.5.in 2.uol.Abb.in tract. de Côcil.Basil.in 1.dub.col.10.& doct.in l.sæpe.ff.de off.præsid. & not. in usib.feud.in tit.quib.mod feud.amit.§.fi. & in l.si mandatum.§.fi.& §. Paulus.ff.mand.ubi uer
2 bum debet, † idem est,quod potest,& contra uide etiam in l. si ex causa.§. Nunc uidendum.ff. de minor.Bar.& doct.in l.creditores.C.de pignor.
3 Bar.in d.l.1.in princ.tractat de uirtute copulæ,† &; uide tu Alex.in consi.48.col.pe.in 1.uol. Bar.in l.si is,qui ducenta.§.utrum.colu.4.uersi.Quarto opp.ff.de reb.dub. Abb.plenè,& Fely. in c.2.de rescrip.nu.24.ubi Fely.ponit regulam cum fallent.& declarationibus, & Dec.in côs. 122.Bar.in extrauag.ad reprimen.in uerbo,uidebitur,cum ibi not.propè fi.Adde quod copula,&,in dubio stat ampliatiuè,quando sumus in materia fauorabili, alioqui uero in odiosa.Soc. in consi.33.col.3.& in consi.62.col.2.in 3.uol.& Fely.in d.c.2.col.18. uersi.Restringe quin-
4 to.de rescrip. Adde etiam Crauettam in cons.9.& scias copulam hâc † repetere qualitates præcedentes.Soc.in consi.80.col.5.in 1.uol.Et quo modo.& quando repetat,docuit Bar. in l. seiæ.§.Gaio. ff.de fund.instr. Adde quod copula, &,si posita est inter homines diuersi gradus, uel

uel diuersæ lineæ, non uocat eos simul, sed ordine successiuo. Mar. Soc. iun. qui alios refert: in consi. 71. nu. 30. & in consi. 133. nu. 17. Barb. in c. Rainutius. colu. 22. & 24. de testam. Rursus copula, &, posita inter ea: quæ sunt eiusdem potestatis, & effectus, stat disiunctiuè, ut puta si dicatur, de iure, & de consuetudine, intelligitur de iure, uel de consuetudine. Oldr. in consi. 161.
5 citat. l. sæpe. ff. de uerb. signifi. Et in quibus differant ista copula, & † & copula, cũ, docuit Dec. in aut. ingressi, col. pe. C. de sacrosf. eccl. & quando ista resoluatur in coniunctam, uel disiunctã, plenè tradit Dec. in c. ex parte, de rescript. & plenißimè uirtutem huius copulæ, ac eius significationem aperuit Frãc. de Pauinis, in tract. de off. & potest. capituli sed. uacan. in 3. præludio.
6 Et dum Bar. ibidem in uersic. Quandoque copula † ponitur diuersa, ait quod si inter duo substantiua non aliter uerificata poneretur, requiritur concursus copulatorum, dico hoc Bartoli documentum uideri ijs reluctari, quæ paulò superius attulit, dum agit de l. si hæredi plures. ff. de condit. inst. ideò cogita.

Bar. in ead. l. 1. in fi. principij. quęrit si potestas ciuitatis bannum fecerit, quod ille, qui talem
7 bannitum † cæperit, libras mille habeat, utrum hoc proclama ualidum sit, an non? uide tu Bar. in l. iiij. C. de nauic. lib. 11. Ang. de malef. in uoce fama publica. char. 37. col. 4. q. 13. Bar. in l. j. in princ. ff. quod quisque iur. Rom. in l. in prouincialibus. ff. si cert. peta. Aliquid apud Barb. in consi. 11. col. 4. in 2. uol. & Alex. in consi. 30. col. 3. in 5. uol.

Summarium in d. l. prima § huius studij. ff. de ius. & iu.

1 *Ius publicum consistit in sacerdotibus, & sacerdos publica appellatur persona.*
2 *Sacerdos an possit alteri stipulari?*

Bar. in §. huius studij. d. l. j. ff. de iust. & iure.

Bar. in d. l. j. §. Huius studij. diuidit illum tex. & colligit, ut ibi per eum, tu ad istum tex. uide Bar. in l. j. in 6. col. in fi. ff. solu. matr. Et dum ibi Bar. in uer. ultimo inducit Guil. de Cu. ad q. air,
1 quod ius publicum † consistit in sacerdotibus, & sacerdotem appellari publicam personam, adde quid ex hoc inferat Oldra. in consi. 97. & in consi. 101. & Abb. in consi. 81. col. fi. in 1. uol. aliquid per Fely. in c. ex parte, col. 3. & seq. de testi. & in c. olim. col. 2. eod. tit. Bar. in consi. 5. Præpos. in c. ius publicum, dist. 1. Alex. in consi. 70. in 3. uol. Ad rem hanc, an sacerdos sit persona publica, uide Specul. in tit. de primo, & secundo decreto. §. v. uer. sed præmißis. & an pos-
2 sit † alteri stipulari, vide Alex. & Aret. in l. stipulatio ista. §. Alteri. ff. de uerb. oblig. Abb. in cõs. 63. colu. fi. in 2. uol. & Præpos. in d. c. ius publicum, dist. prima. & an sacerdos poßit esse tabellio. Adde Ange. in l. Prætor ait. §. His etiam. ff. de æden. & ibi Fulgos. & Alex. uide etiam Dec. in consi. 120.

Summarium in d. l. j. §. fi. de iust. & iu.

1 *Quomodo aliquis patriæ uel prouinciæ suæ obedire debeat?*
2 *Licite quis pugnat pro Patria.*

Bar. in d. l. j. §. fi. ff. de iust. & iur.

1 Bar. in d. l. j. §. fi. colligit ex isto tex. iuncta. l. seq. quomodo aliquis † Patriæ, uel prouincię suę obedire debeat, Adde glo. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & Bar. in l. Neque. §. 1. ff. de testam. milit. & uide quid ex illo tex. inferat Raph. Cum. in consi. 70. & Barbat. in consi. 56. col. j. in 1. uol. & in consi. 44. col. 8. in 2. uol. & Alex. in l. ille, à quo. §. fi. ff. Ad Trebell. Ad rem facit tex. in c. omni timore, & in c. Nulla necessitas urget. 23. q. 8. & tex. & ibi Bar. et Doct. in l. Minimè. ff. de relig. et sump. funer. et Bart. in l. Amißion. ff. de capit. dimin. Abb. in c. peruenit, de immu-
2 nit. eccl. et omnino in cap. 1. de conuer. infid. ubi ait, aliquem licitè † pugnare pro patria, et de hac re uide, quæ ponam in sequenti lucubratione, Quid uerò ueniat appellatione patriæ, vide Bart. in l. vrbis. ff. de uerb. sig. Non prætermitto. morientes pto patria esse martyres, secundum B. Thom. ut habetur in consi. 12. in princ. inter consilia Albert. Brun. ubi multa scitu digna ad rem hac facientia inueniuntur.

Summa-

Summarium in l. ueluti. ff. de iust. & iu.

1 *Cui magis sit parendum, patriæ an parenti?*
2 *Bannitus qui uigore statuti potest impune occidi, potest occidi à patre siue à filio.*
3 *Patria est parentibus anteponenda.*
4 *In causa restitutionis in integrum patria est deterioris quam pater.*
5 *Aduocatus tenetur magis patriæ deseruire quam patri.*

Bar. in l. ueluti. ff. de iust. et iur.

1 BAR. in l. veluti, de iusti. et iur. tradit cui magis sit parendum, † patriæ, an parenti? Ad rem hanc uide tex. not. in l. j. §. si ea quæ. ff. de uentr. in poss. mitt. ubi habetur aliquem non solum nasci parenti, sed etiam patriæ, et usque adeò dicitur patriæ obligatus, ut pro illius defensione possit pater occidere filium, secundum Goff. qui citat text. in l. Minime. ff. de relig. et
2 sump. funer. ubi Bar. ait, bannitum, † qui uigore statuti potest impunè occidi, posse occidi à patre, siue à filio, quia est hostis patriæ, Abb. in ca. 1. de conuers. in fid. ait, Aliquem magis obligatum esse patriæ, quam parentibus, et ideò filium bannitum, et hostem patriæ occidi posse, à patre, et patrem à filio; Rursus patriam oppugnantes occidi posse à liberis, uel à parentibus docuit Ang. in consi. 223. ubi multa habentur, de obligationibus erga patriam, Patriamque
3 esse parentibus † anteponendam habetur plenè in consi. 12. inter consilia Albert. Brun. et Patriæ magis, quam parentibus obediendum esse, et magis patriæ subueniendū quam liberis inquit Soc. in cons. 31. col. fi. in 1. uol. Nam unicuique nostrum cari sunt parentes, chari sunt liberi, et familiares, sed omnes hominum charitates, una patria complexa est, teste Cicerone in lib. de offic. quem in re proposita citat Alex. in consi. 134. colu. 2. in 4. uol. sed in causa restitu-
4 tionis in integrum, deterioris † conditionis est patria, quàm pater, quoniam minor contra patriam restituitur, non autem contra parentem, secundum glo. et ibi Bal. in l. fi. ff. de restit. in integr. An autem filius maiori uti debeat pietate erga patrem, uel matrem, uide in l. furioso, et ibi Bal. ff. de curat. furioso. et nunquid iussus patris excuset à periurio? uide Feder. de Sen. in
5 consi. 191. et in consi. 474. Adde ad præcedētia, aduocatum teneri, † magis patriæ deseruire, quam patri, Specul. in titulo de aduocato. Et Bal. in l. Qui necessitati. C. de aduo. diuer. iudic. Et usque adeò patriæ debemus, ut deferens arma hostibus patriæ, iure proditor appelletur. Bal. in l. 2. C. Quæ res expor. non deb. et propterea dicit quendam pœna capitali fuisse damnatum Florentiæ: Adde gl. in uoce, ferrum, in c. ita quorundam, de iud. et in l. Mercatores. C. de commer. et in l. cotem. ff. de public.

Summarium in l. ut uim. ff. de iust. & iu.

1 *Unicuique licita est defensio.*
2 *Defensionem in paradiso inuentam fuisse nonnulli dixerunt.*
3 *Defensio nec à lege nec à Principe tolli potest in criminalibus, licet aliquis sit excommunicatus.*
4 *Homicidium commissum ad sui ipsius defensionem an & quando puniri debeat?*
5 *Quotuplex sit defensio?*
6 *Iudex: qui ex præsumptione procedit, debet moderare sententiam.*
7 *Homicidium an & quando dicatur perpetratum ad sui necessariam defensionem?*
8 *Quare licita sit defensio?*
9 *Vasallus tenetur dominum suum etiam iniustè defendere.*
10 *Defensio illicita est quando illicita est offensio.*
11 *Bannitus an de iure communi possit impune offendi?*
12 *Animal: quod sensu caret, iniuriam facere uel recipere non potest.*
13 *Metus mortis & metus perditionis bonorum æquiparantur.*
14 *Clerico an pro defensione rerum suarum arma liceat ministrare?*
15 *Principi Christiano an pro defendendis rebus suis liceat auxilium petere ab infidelibus?*

16 An

16 *An pro offensis alterius liceat uim inferre?*
17 *Clericus an pro alterius defensione possit arma suscipere, uim inferre & occidere?*
18 *Iniuria facta consanguineis, sibi facta esse censetur.*
19 *Qui alterum non defendit cum possit, tenetur.*
20 *Subditus si est offensus dominus ad eum defendendum iure coercetur.*
21 *Subditus, qui obuiare potest ne malum domino accidat: si non obuiat, tenetur.*
22 *Sacerdos, cui dictum fuit ab aliquo sua peccata cõfitente eius esse intentionem Sempronium interficere et se abstinere non posse, si hoc secretum reuelat ut homicidium Sempronij reueletur, peccat.*
23 *Sacerdos nunquam potest confessionem reuelare, quia omnia scit tanquam Deus, & ideo si in testem pro duceretur, iurare poterit, nihil scire, quia ea non scit, ut homo.*
24 *Si confessus dicit sacerdotem suam confessionem reuelasse id quę negetur à sacerdote: cui sit magis credendum?*
25 *Aggressus, an fugere teneatur, si potest?*

Bar. in l. vt uim. ff. de iust. & iur.

1 BAR. in d. l. vt uim, colligit ex isto tex. unicuique licitam esse defensionem.† Adde ad istã l. tex. in c. Non inferenda. 23. dist. & ad rationem istius tex. ibi, Natura enim. Adde Bald. in l. quicunque. C. de seru. fugit. vide etiam Bar. qui citat istam. l. vt uim. in l. 1. ff. de testa. milit. & in l. Cum mulier. ff. solut. matri. Et usque adeò defensio unicuique à Natura ipsa conceditur, ut etiam brutis animalibus competat. Hinc ait Philos. Omne ens appetit uiuere, & propriã salutem tueri. hoc idem legitur apud Tull. in 1. de offic. in principio, ubi inquit, Principio generi animantium hoc tributum est, ut se, naturamque suam tueatur. Ad hæc accedit Boetius in tertio de consolatione, inquiens, Omne animal tueri salutem desiderat, mortemq; euitare. Pro
2 pterea non defuere, qui opinati sunt, defensionem † in paradiso inuentam fuisse, atque ideò neque à statuto, neque ab ipso Principe tolli posse, ut legitur apud Fely. in c. ex parte. 2. de off. deleg. Et an, & quando à Principe tolli possit, uide apud Fely. in c. Dilecti filij, de except. & in c. qualiter & quando. §. Debet, de accusat. Vide Doct. in clem. Pastoralis, de re iudic. & plenè in l. omnes, qui ubique. §. penul. C. de episcop. & cler. & in l. 1. C. unde vi. & in c. significasti, de
3 homic. Abb. in c. 1. de rescrip. & in c. in causis. de re iudic. ubi sentit, defensionem † nec à lege, nec à Principe tolli posse in criminalibus, licèt aliquis sit excommunicatus, per tex. in c. Cùm inter, vbi idem Abb. de excep. ad quod uideas etiam not. in c. significauerunt, & in c. si. eo. tit. dicas tamen, hoc esse uerum, quando esset mera defensio, alioquin si non solùm esset defendere, sed agere, & accusare, nam tunc, à statuto tolli potest. Alex. in consi. 225. col. 3. in 6. uol. Ad rem autem propositam uide Oldra. in consi. 43. & Alex. in consi. 109. in 1. uol. & an, & quando
4 homicidium † commissum ad sui ipsius defensionem puniri debeat, uide eundem Alex. in cõs. 76. in eod. 1. volu. ubi etiam tradit, nunquid homicidium commissum pro nece patris, uel filij, mitius sit puniendum. Et ad prædicta vide eundem Alex. in consi. 283. col. fi. in lib. in quo primi & secundi vol. consilia continentur, & omnino in consi. 119. uiso processu in 7. volu. ubi plenè docuit quomodo, & à quibus testibus etiam minus idoneis probetur defensio, & an il-
5 le, qui fuit iniurijs lacessitus ab homicidij pœna excusetur. Quotuplex † autem sit defensio, vide apud Bar. in l. De pupillo. §. 1. ff. de oper. no. nunc. & Fely. in c. dilecti. col. 4. uers. Nunquam obliuiscaris, de except. ubi loquitur de triplici defensione, & quæstiones quasdã proponit, ad rem pertinentes, & in d. c. ex parte, 2. de off. deleg. Accedant ad prædicta trad. per canoni. in c. significasti. ij. de homic. Abb. in c. olim, 1. de restit. spoliat. Sed quid si aliquis se hominem occidisse ad sui ipsius defensionem confiteretur, Abb. in c. Bonæ. ij. de postulat. prælat. & in c. Præterea, de transact. & in c. Dilecti. de excep. & Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de liber. leg. in quibus locis habetur, eum ex hac confessione damnari posse, quoniam præsumptio orta ex homicidio, est contra confitentem, Tamen Abb. in c. auditis. col. pe. de præscrip. putat eũ propterea capitis pœna non esse damnandum, cùm illa confessio, non purè, & simpliciter, sed iuncta illa

6 ea illa qualitate emanauerit. Et ideò iudex, † qui ex præsumptione procedit, debet moderare sententiam, secundum Innoc. & Host. in c. Quia uerisimile, de præsump. & Abb. antiq. in c. Afferte, eod. tit. & Alex. in consi. 115. in 3. uol. ubi extollit Innoc. & in consi. 188. col. fi. in 7. uolu. Et illud Inno. documētum refert Rom. in l. lege Cornelia. ff. Ad Syllan. & Bal. in l. fi. C. de probat. pro quo facit tex. sing. in l. aut facta. §. Euentus. ff. de pœn. & gl. not. in c. inter, de purg. can.

7 Et an, & quando homicidium † dicatur perpetratum ad sui necessariam defensionem, vide Dec. in consi. 676. & in consi. 678. & in consi. 459. vbi ait, ad probandam defensionem testes domesticos sufficere. Adde unum in hac re scitu dignum, si aliquis secum ducit comitem, ad alium interficiendum, & is interficiatur, pœna capitis damnandus est, qui eum duxit. Petr. de Anch. in c. Accessoriū, de reg. iu. col. 21. per tex. not. in l. Quoniā multa. C. Ad l. Iul. de ui publ.

8 Bar. in d. l. ut vim. in princ. rationem affert, quare licita sit defensio, † dicitque illud licitum esse, cuius contrarium illicitum est. Animaduerte, quoniam ista ratio Bar. non uidetur ita simpliciter uera. Accipe instantiam, quicquid agit populus Romanus, iustè agere dicitur, in l. 2. ff. de capt. & tamen hostibus licita erat defensio, nam captiui Romani serui efficiebantur. Et si forte diceres, id procedere, ut seruarentur. §. serui aūt. inst. de iur. perso. Respondeas, licet, dein

9 ceps id reluctari, quòd res hostium efficiebantur. Accipe aliud exemplum, Vasallus † tenetur dominum suum, etiam iniustè defendere, secundum Aret. in consi. 165. col. 2. & Raph. Cuma. in consi. 161. & Ias. in l. Qui seruum. col. fi. ff. de uerb. oblig. Et ideò vasallus hoc faciens, licite agit, cum id fiat lege permittente, immo etiam præcipiente. l. Gracchus. C. de adult. Et tamen etiam ille, qui Dominum eius iustè offendit, rectè agit, ideoque capta in bello iusto capientiū efficiuntur, ut plenè habetur in dictionario Alber. in uoce Bellum. si igitur horum utrunque licitum est, ratio Bart. non est simpliciter uera. Neque obst. si diceretur hoc esse speciale in uasallo, quia fateor speciale esse, ut aliquis ad iniustam defensionem coerceatur, cum in contrariū sit communis regula, ut habetur per Doctores prędict. & Fely. in c. causam quæ, uersi. similiter dicit Pet. de Ancha. de rescrip. et est tex. in l. si quis in graui. §. 2. uer. si tamen. ff. ad Syllan. Tamen proprerea non remouetur obiectū, quin ista ratio Bar. non sit simpliciter uera, & semper. sed de hac re uide Fely. in c. dilecti filij. nu. 2. de excep. Et ad rationem Bar. facit tex. sing. secun

10 dum Bal. in l. si seruus. C. de his qui ad eccl. cōfug. ubi ait. illicitam † esse defensionem, quādo licita est offensio, & in l. si pignus. §. si furem. ff. de furt.

11 Bar. in ead. l. in princ. quærit, nunquid de iure communi Bannitus † possit impunè offendi? & uidetur affirmare, eum offendi posse. sed contra hanc Bartoli opinionem tenent doctores in l. Cum mulier. ff. sol. matr. & in l. j. C. de hæred. inst. Nunquid autem illud liceat, ita permittente statuto? vide aliquid apud Paul. de Cast. in l. Raptores. C. de Episc. & cleric. & in l. Addictos. C. de Episc. audien. Fely. latè in c. Quæ in ecclesiarum. de const. & in c. ad nostram. col. 2. de probat. Cæpoll. in cons. 4. cum seq. & in cons. 50. & in cons. 66. & in cons. 79. Bar. in cons. 181. Barbat. in cons. 45. in 2. vol. Ancha. in c. canonum statuta. col. 29. de const. & in d. c. Quæ in ecclesiarum. Alex. in consi. 114. in 1. uol.

Bar. in d. l. col. 2. citat. l. primam. C. quan. li. si. iu. credo eum citare uoluisse. l. 2. illius tituli, quoniam prima nihil facit ad rem. cogita. & vide Pau. de Cast. in l. iij. C. de his qui ad eccl. confug. & Fely. in c. dilecti filij. uer. Adde etiam, de rescrip.

Bar. in d. l. vt uim. col. 3. dum agit de intellectu. l. primæ. §. Cum arietes. ff. si quadr. pauper. fe-

12 cil. dica. ait: Animal †, quod sensu caret, ut est aries, iniuriam facere, uel recipere nō posse, quia animum non habet. contra hoc, scilicet, eum, qui sensu caret, iniuriam recipere non posse, facit tex. in l. illud. §. 1. ff. de iniur. ubi habetur furiosum iniuriam facere non posse, sed eam posse recipere, sed forte responderi posset, ibi tantum agi de brutis animalibus, quæ nec facere, nec recipere. possunt iniuriam.

Bar. in d. l. ut uim. col. pen. uer. Quærit, gl. uideo, tenet, pro tutela rerum, & bonorum suorū,

13 licitam esse defensionem. Adde quòd metus † mortis, & metus perditionis bonorum æquiparantur, Bar. in l. pen. ff. de condic. ob turp. caus. glo. & Abb. in c. Abbas, de his quæ ui met. cau.

Bal.

Bald. post Guil. & Cyn. in l. isti quidem. §. 1. ff. Quod met. cau. Innoc. in c. cum dilectus, de his quæ ui met. cau. cum multis concord. quæ afferuntur per Albert. Brun. in consi. 82. Super dif-
14 ficultate, col. 2. & Curt. in l. interpositas, col. 2. de transact. Sed utrum clerico † pro defensione rerum suarum, arma liceat ministrare? Innoc. in c. si uerò, de sent. excommun. Abb. in c. suscepimus, de homicidio, & in c. clerici, primo, de uit. & honest. cleric. & in c. significasti. 2. de ho-
15 mic. ubi agit de tutela rerum ecclesiæ. sed hic alia suboritur quæstio: An Principi † Christiano pro defendendis rebus suis liceat auxilium petere ab infidelibus? Oldrad. in consi. 67. id licere concludit, si bellum est iustum. nam & Machabei uiri sancti, qui Dei afflante spiritu ducebãtur, fœdus inierunt cum Romanis, qui tunc erant gentiles, ut mutuò sibi inuicem auxilium prę starent. idque rõne ualida comprobatur: nam si & in bello, & alibi pro tuendis iuribus suis licet insidijs uti, secundũ gl. not. in c. Dñs noster, 23. q. 2. & habetur in c. utilem, 12. q. 2. idque ait Abb. in c. 1. de iuram. calum. & in c. 1. de dol. & contu. & B. Thom. in secunda secundæ. q. 40. articulo 3. multò magis uidetur dicendum, iure ab infidelibus auxilium peti posse. hæc Abb. in c. quod super his, col. fi. de uot. & uot. redemp. Tamen ista conclusio non uidetur ita simpliciter uera, sed tria copulatiuè exigũtur. Primum quòd implorans tale auxilium iustam bellandi causam habeat: Secundum quòd tunc bellum actiuè, uel passiuè cum infidelibus non uigeat: Tertium quòd necessitas huius sit ineuitabilis, ut puta, si ab alijs principibus Christianis auxilium petijsset, & frustrà. Hæc Feli. in c. ad liberandum, de Iudæ. & de hac re uide Oldr. in consi. 71. Abb. in cõs. 68. col. 2. in 1. uol. Pau. de Cast. in l. 2. in fi. C. de sum. Trini. aliquid apud Anch. in c. peccatum, colu. 17. de reg. iur. in 6. Aret. in cons. 80. colu. pen. & in consi. 164. col. fi. Curt. in consil. 20.

16 Bar. in eod. loco, uersi. Quærit glo. quid de offensis † alterius, concludit licere propter offensam alterius uim inferre. uide Bal. in l. nepotes. C. de Episco. & cleric. Alex. in consi. 126. col. fi. in 2. uol. & in simili Feli. in c. Ecclesia sanctæ Mariæ. col. 36. q. 13. de consti. & in c. dilectorum,
17 col. 2. de testi. cogen. & Rom. in cons. 259. Dec. in consi. 469. An autem etiam clericus † pro alterius defensione possit arma suscipere, uim inferre, & occidere; maximè pro subditorum suorum tutela, quando iurisdictionem habet: uide apud Abb. in c. clerici arma portantes, de
18 uit. & honest. cleric. Et dum Bar. in d. l. ut uim, col. pen. ait, iniuriam factam consanguineis, † sibi factam esse censeri, subiungitque: ego teneo, quòd etiam in alijs extraneis. Adde tu bonum tex. in l. deuotum, & ibi Bar. C. de metat. & epidem. lib. 12. Ad rem faciunt trad. ab Alex. in l. cũ rem alienam. col. 2. in gl. fi. C. de lega. & Præpos. in c. 1. 14. dist. Adde, quod iniuria facta uni ex itinerantibus socijs, censetur omnibus esse illata, secundum gl. in l. item apud Labeonem. §. ab duxisse. ff. de iniur. & Cæpoll. in cons. 32. col. 3. uer. Tertia ratio. Et ideò tales, non tam alterius iniuriam & uim, quàm propriam reppellere dicerentur.

Bar. in eod. loco, uersi. Quæro nunquid cogamur defendere, tractat, quomodo aliquis alte-
19 rum defendere compellatur. Animaduerte: quia qui alterum † non defendit, cum possit, tenetur. non enim caret scrupulo societatis occultæ is, qui cũ posset crimini obuiare, & abstinuit. tex. not. in c. non inferenda, cum. c. seq. 23. q. 3. & propterea hunc etiã tormentis subijci posse docuit Ant. in c. quanuis, de sent. excomm. Io. And. in c. Petrus, de homic. & Aret. in cons. 104. col. penult. sed hac in re duo casus sunt considerandi. ¶ Aut enim de iure ciuili loquimur, aut de iure canonico. primo casu aliquis communiter alterum defendere non tenetur, secundum Bar. in l. metum. §. licet. ff. quod met. cau. Limitatur tamen, nisi offensus esset subditus, quia do-
20 minus † ad eum defendendum iure coercetur. Et idem est, quando dominus est offensus: quoniam subditus tenetur eum defendere. Feli. in c. quantæ, de sent. excom. in uersi. extra glo. Tamen hoc non ita indistinctè conceditur ab Alberic. in suo dictionario, in uoce bellum, ubi an, & quomodo subditus opem ferre domino suo cogatur, adhibita distinctione pertractat. uasallus autem suum dominum, etiam iniustè bellantem defendere tenetur. Aret. in cõsi. 165. col. ij. Raph. Cuma. in consi. 161. Ias. in l. qui seruum. ff. de uerb. oblig. Item limitatur prædicta
21 conclusio de iure † ciuili in atrocioribus, in quibus ille, qui est subditus, cùm obuiare possit, &

non

obuiat, tenetur, Bal. in c. 1. de off. deleg. & Feli. in d. cap. quantæ. ¶ Secundo autem casu s. de iure canonico, qui delictum euitare potuit, & non fecit, peccat, secūdum Feli. post alios, quos retulit in d. c. quantæ, & in d. uersi. Et ad hæc uide Abb. in c. 1. de restit. spoli. & Dec. in l. culpa caret, de reg. iur. Sed hìc opportunè quæritur, nunquid sacerdos, cui dictum fuit ab aliquo sua
22 peccata † confitente, eius esse intentionē Sempronium interficere, & se abstinere non posse, si hoc secretum reuelat, ut homicidium Sempronij euitetur, peccat? Abb. in c. omnis utriusque sexus. col. fi. de pœnit. & remiss. refert Innoc. quæstionem hanc uentilasse, & illius decisioni tā-
* quam pulchræ inhæret, & dicit, eā esse magis * communem, quę est, ut sacerdos non peccet, tū quia illud delictum est committendum, & non commissum, tum etiam, quia ille non dicitur pœnitens, qui omninò intendit hominem interficere, ut ibi per eum. ubi colligitur, sacerdotem nunquam posse confessionem reuelare, quoniam ea omnia scit tanquam Deus. & ideo si in te
23 stem produceretur, † iurare poterit, se nihil scire, quia ea non scit ut homo. Abb. in d. c. omnis in fi. & in c. si sacerdos, de off. ord. & in c. qualiter, de accus. & in c. dilectus, de excess. prael. Ad hæc adde Archid. post gl. in c. sacerdos, de pœnit. dist. vj. ubi habetur etiam, confessorem reuelare posse hæresim sibi detectam in pœnitentia, & alia pulchra in hac materia. Attende tamen in re proposita unum, quod est memoratu dignissimum, scilicet, quòd etiam, si confessio facta sacerdoti, Deo facta esse censeatur, & ideò non probet in foro iudiciali. c. si sacerdos. de offic. ordin. Bal. in l. Archigerantes, C. de episco. aud. tamen hoc non habetur locum in causa matrimonij. glo. in capitulo tua nos, de sponsal. quam ad hoc singu. esse putat Roma. in l. si non speciali. C. de testam. quē refert & sequitur Ias. in l. j. §. huius studij. colu. 2. ff. de iust. & iur. Sed hìc
24 alia suboritur difficultas, si confessus † dicat, sacerdotem suam confessionem reuelasse, idque negetur à sacerdote, cui sit magis credendum? & concluditur, nisi sacerdos, se illud secretum aliunde habuisse docuerit. præsumendum esse contra eum, sed propterea non esse pœna ordinaria puniendum. ita Host. quem refert & sequitur Abb in d. c. omnis, in fin. Aduerte etiam, si aliquis dicat sacerdoti, ego dico tibi secretum hoc in pœnitentia, tamen propter hoc solum non dicitur illud scire, ut Deus, sed ut homo: tunc enim solum dicitur peccatum esse detectum in pœnitentia, quando peccator quærit salutem animæ suæ. hæc Innoc. in d. c. omnis. quæ menti tenenda esse, quoniam multi decipiuntur, ait Abb. in d. c. si sacerdos, col. 2. de off. ordi. & de hac materia uideatur B. Thom. in 4. dist. 21. q. 3. art. 1. & q. 1. & 22. q. 70. art. 1.
5 Bar. in d. l. ut uim, in fi. quærit, utrū ille, qui fuit aggressus, † fugere teneatur, si potest, alioqui sit in culpa? & concludit quòd non, quādo fuga esset uerecunda. Adde bonum tex. in l. filius, & ibi Bal. ff. de condic. instit. & Bal. in l. j. col. 3. uersi. Et nota. C. de ædilit. act. ubi docuit quotuplex sit fuga. Et de cōtentis in d. l. ut uim, ultra præfata uideas aliquid apud Præposit. in c. ex remissis. l. dist. Barb. in cons. 27. col. 6. & in cons. 47. col. 3. in 1. uol. & col. 15. & seq. ubi multa habentur ad rem hanc pertinentia, & in cons. 54. col. 13. & in cons. 60. eod. uol.

Summarium in l. manumissiones. ff. de iust. & iu.

1 *Si res uendita fuit cum pacto ne exeat de familia, si deinceps alteri locetur, propterea à pacto recessum esse non uidetur.*

Bar. in d. l. Manumissiones. ff. de iust. & iur.

1 BAR. in d. l. Manumissiones. ff. de iust. & iur. tradit, si res uendita† fuit cum pacto, ne exeat de familia, si deinceps alteri locetur, propterea à pacto recessum esse non uideri. uide tu Barb. in cons. xvij. colu. 20. in 1. uolu. Sed quid si dicta res ad longissimum tempus locaretur, ut puta usq; ad centum annos. Tunc huiuscemodi locatio alienationem sapere uideretur. Abb. in c. intellecto. de iureiur. & quoniam de hac re infrà nonnulla inuenientur, hìc ulterius non insistam.

Summarium in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur.

1 *Dominia an de iure ciuili fuerint introducta.*

2 *Dominium acquisitum auferri non potest à principe etiam de plenitudine potestatis.*

3 *Domi-*

3 *Dominium an per sententiam transferatur.*
4 *Sententia absolutoria lata pro reo in actione reali dominium non tribuit, quando fuit simpliciter lata.*
5 *Sententia absolutoria in alio iudicio exceptionem rei iudicatæ non parit.*
6 *Sententiam latam pro reo contra actorem dominium non transferre.*
7 *Quamuis reus se dominum declarari non petat, tamen si iudex id faciat, sententia valida est.*
8 *Collegia communiter sunt illicita.*
9 *Quomodo cognoscatur utrum collegium sit ecclesiasticum, an seculare.*
10 *Si multi laici & unus clericus simul deliquerunt, tamen omnes à iudice ecclesiastico sunt iudicandi.*
11 *Contractus emptionis an sit de iure gentium.*
12 *Obligationes quo iure fuerint institutæ.*
13 *Distinctio inter ius gentium primæuum & secundarium.*
14 *Actiones an de iure gentium fuerint institutæ.*
15 *Naturalis obligatio à maleficio prouenit.*
16 *Actio ex quasi contractu proueniens est de iure ciuili.*
17 *Exceptiones sunt de iure gentium.*

Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur.

1 BART. in d. l. ex hoc iure, col. ij. versiculo ulterius quæro, tractat utrum dominia † de iure ciuili fuerint introducta. Declara tu documentum istud Barto. ut habetur apud Paul. de Cast. in l. iij. ff. de testamen. & uide Alexand. in cons. 2. colum. 6. uersic. sed si esset, & colum. 10. in 1. uol. & Feli. in cap. quæ in ecclesiarum. col. 17. de constitu. Non prætermitto Crauett. in consi. 103. ubi ait, etiam si modi acquirendi dominium sint inuenti de iure ciuili, ut per sententiam, tamen ipsum dominium esse de iure gentium. Et ideò infert ius mihi hoc modo acquisitum,
2 † auferri non posse à Principe, etiam de plenitudine potestatis, secundum * comm. opin. doct.
* in l. fi. C. si contr. ius, uel util. publ. ubi Ias. col. fi. & idem Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posth. & in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. Soc. in cons. 120. & in cons. 64. in 3. uol. & in cons. 10. inter consilia Alber. Brun. Dec. in cons. 284. & in consi. 344. citat etiam Abb. in cons. 121. col. fi. in 2. uol.

3 Bar. in d. l. ex hoc iure, col. 2. uer. quid autem in absolutoria, docuit an per sententiam, † dominium transferatur. Tu uerò declara & limita istud Bartoli documentum, ut ait Bald. in l. traditionibus, colum. fi. C. de pac. & uide glos. in §. fi. institu. de iudic. Felin. in cap. cùm uenerabilis, colum. 9. de except. Alexand. in consi. 90. in 1. uol. & omninò in consi. 1. colum. 2. in 5. uol. Bal. in c. cùm causam, in fin. de testi. & Ias. in rubrica. ff. de iud. numero 16. ubi ait, glos. esse magistram de iure ciuili, in l. j. & ibi Barto. ff. de acquiren. rer. domin. quæ probat, dominium sententia transferri. Prætereà aduerte, quia Bart. uidetur defectiuus, quoniam, & si aperiat, sententiam condemnatoriam latam in personali actione dominium tribuere, tamen non aperit quid tenendum sit in absolutoria. Proinde uideas Imol. in capitulo proposuisti, de concess. præbend. considera tamen, quia Barto. generaliter loquitur, & uide Alexand. in consi. 172. in secundo volu.

4 Bart. in ead. l. col. 3. versic. si verò loquimur in reali, ait sententiam † absolutoriam latam pro reo in actione reali, dominium non tribuere, quando fuit simpliciter lata. & quandam rationem affert, quæ satisfacere non uidetur. Tu verò dicas ideò absolutoriam ad fauorem rei simpliciter prolatam dominium non transferre, quoniam reus videtur absolutus, non quòd sit dominus, sed quoniam actor non probauit: ita inquit Bart. in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condit. indebi. Soci. in consi. 264. colu. pen. in primo volu. & propterea huiuscemodi sententia
5 † in alio iudicio exceptionem rei iudicatæ non parit. Soc. latè in consi. 94. in 3. volu. vide Feli. in cap. examinata, numero 12. cum seq. de testi. Et dum Barto. in d. l. ex hoc iure, col. 3. subiungit, se aliter intelligere glo. in l. exceptio. ff. de except. rei iudica. animaduerte, quoniam glo. illa in reo absoluto non loquitur, sed in sententia per errorem prolata. Deinceps Bart. ibi pau-

6 Ispost inquit, sententiam † latam pro reo contra actorem, dominium non transferre. sed huius dicti ratio est in promptu; nam actor obtinere non potest, nisi dominium probet: ille autem qui est dominus, denuò dominus fieri non potest, sed declarari. l. sequitur. §. lana. ff. de usucap.
* & ista opinio Bart. est * votis frequentioribus approbata. secundum Imol. in capitulo propo-suisti, de concess. præben. Et de hac re videas Docto. in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquiren. possess. & Alber. in d. l. exceptio. ff. de except. rei iud. & Dec. in d. l. ex hoc iure. Et subsequenter
7 dum in eodem loco Bart. tradit, quamuis reus † se dominum declarari non petat, tamen si iudex id faciat, sententiam ualidam esse: quõ hoc procedat, declata, ut per eundem Bar. habetur in l. sed etsi possessori, in princ. ff. de iure iur. cum concord. quæ ibi traduntur per Alex. in fi.
8 Bart. in d. l. ex hoc iure, colu. 3. ait, collegia † communiter esse illicita. tu de hac re collegiorũ, an & quando licita sint, vide apud Feli. in c. accedentes, in princip. de præscrip. & Alberic. in l. j. C. de sacrosan. eccles. & ff. de colleg. illic. per totum, & ibi Bart. Abb. in consi. 56. in 5. colum. 1. volu. & in cap. 2. & ibi Anto. de Butr. & plenißimè. Barb. de foro compet. colu. 32. versic. ple-
9 nè de istis Iesuatis, & quomodo cognoscatur † utrum collegium sit ecclesiasticum, an seculare. vide Innoc. in c. dilecta, de excess. prælat. & Abb. in c. ex literis, versic. quomodo cognoscatur. ff. de const. & Bart. in l. fin. ff. de colleg. illic. Ex quibus colligitur tunc collegium dici ecclesiasticum, vbi plures sunt clerici, quàm laici: & illud esse seculare, vbi plures sunt laici: & data paritate, debet ecclesiasticum nuncupari: quia pars dignior trahit ad se minus dignam. c. quod in dubijs, de consecr. eccle. uel alt. & c. vnico, eodem titu. in 6. Tamen fortè melius diceretur, si etiam, vbi adesset minor pars clericorum, illud collegium ecclesiasticum appellaretur, quemadmodum & collegium Cardinalium ratione dignitatis maioris, quæ est in Cardinalibus episcopis, qui sunt tantùm sex, trahit dignitatem ab eis, licèt in eo plures sint inferioris gradus, scilicèt Presbyteri, & Diaconi. Hinc Papa scribens ad Cardinalem Presbyterum, seu Diaconum, eum appellat filium, Episcopum verò fratrem. et tamen quando mentionem facit collegij Cardinalium, dicit, de consensu fratrum: hoc enim ratione prædicta cõtingere, iuris interpretes docuerunt. tex. est in c. fundamenta. §. decet. cum glo. in uoce, fratres, de electio. in 6. & tex. not. in ca. 1. iuncta glo. in uoce, fratribus, de renunc. in 6. & text. cum eleg. glo. in extrauag. execrabilis, de præben. tradit Io. And. in ca. ad liberandum, de Iudæ. & Feli. post multos, quos
10 refert in rubr. de offic. deleg. Ad rem facit: nam etiam si multi laici, & unus clericus † simul deliquerunt, tamen omnes à iudice ecclesiastico sunt iudicandi: quia hæc delinquentium cõmixtio operatur, ut omnes à digniori, tam & si unus tantum sit, trahantur, & eius forũ adipiscantur. ita Mari. Soc. in c. 1. de for. compet. Soc. in l. cum senatus, in fin. ff. de reb. dub. vbi testatur ita in facti contingentia fuisse obtentum. accedit Io. Crot. in l. j. nu. 19. ff. de uerb. obli. Quæ quidem decisio est memorabilis, cum in casu isto agatur de præiudicio iurisdictionis secularis. Adde ad prædicta Bar. cum apostil. ibi in 2. col. ff. de alim. lega. An autem collegium & congregatio differant, vide Abb. in c. 1. in glo. 1. de elect.
11 Bar. in d. l. ex hoc iure, col. 3. tradens, utrum contractus † emptionis sit de iure gentium. soluit contraria, dicens, licèt pecunia fiat principis authoritate, tamen contractus emptionis, qui recipit formam ex pretio, est de iure gentium inuentione. Attende tu meliorem solutionem haberi ab eodem Bar. in l. j. ff. de contr. empt. vbi plenè habetur de hac re per scribentes.
12 Bar. in eod. loco docuit, quo iure obligationes † fuerint institutæ. Adde eundem Bar. in l. Iulianus, col. 8. ff. de condit. indeb.
Bar. in d. l. ex hoc iure, col. 5. in ea solutione, in qua defendit glos. distinguendo inter ius gen-
13 tium † primæuum, & secundarium, attende quòd ista solutio redarguitur ab Aret. in l. j. in principio. ff. de acquir. poss.
14 Bart. in d. l. col. 7. tractat, nunquid actiones † de iure gentium fuerint institutæ. Tu de hac re videas Ias. inst. de action. in princ. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum, col. 19. de constitu. Barb. in consi. 16. in 1. vol. & quòd sint de iure ciuili, probatur, considerando ferè totam. l. secũdam. ff. de orig. iur. & ordinem in ea contentum, iuncto tex. in §. sunt aũt. Inst. de noxalib. actio. & Insti. de perpet.

de perpet. & tempor. actio. per totum, arguendo à sufficienti partium numeratione. & hanc esse * communem sententiam testatur Abb. in d.c. quæ in ecclesiarum. Alexan. in consi. 2. col. pen. in 1. vol. & est glo. in l. quoties. C. de precib. imper. offer.

15 Bart. in eod. loco uersic. item quia in maleficijs, ait dicendum uideri, naturalem † obligationem à maleficijs prouenire. vide tu Feli. in c. 2. col. 4. de const. Cæpoll. in consi. 9. in fin. & Dec. in c. 1. col. 9. de constit. Et quid de actionibus, quæ ex quasi maleficio oriuntur, uide Barb. ibi. & Feli. in c. 1. col. 4. de probat.

16 Bar. in d. l. ex hoc iure, col. fi. dum concludit, actionem † ex quasi contractu prouenientem, esse de iure ciuili. Attende ipsum Bar. contrarium tradidisse in l. j. ij. & iij. ff. de condit. indeb. & rem hanc alibi examinat, in l. iij. §. idem scribit, col. 4. & 5. ff. de pecul.

17 Bar. in d. l. in fi. inquit exceptiones † esse de iure gentium. Vide tu Felin. in rubri. de except. col. 1. in fi. & seq. Barb. in c. ex parte. 11. col. 4. & seq. de off. delega. & Soc. in rubr. ff. de except. col. 1. in fi. & quid sit exceptio, & quo iure inuenta fuerit, uide apud Ias. in l. si quis iniquum. §. si is pro quo. ff. quod quisque iur.

Summarium in l. ius ciuile. ff. de iust. & iur.

1 *Quando aliquid additur, uel detrahitur alicui rei tunc res illa fit noua species.*
2 *Ille qui librum compilat, an iure possit dicere, librum illum esse suum.*

Bar. in l. Ius ciuile. ff. de iust. & iur.

1 BART. in d. l. Ius ciuile, colligit ex illo tex. quando aliquid uel additur, † uel detrahitur alicui rei, tunc res illa fit noua species. vide quid ex hoc inferat Alex. in consi. 19. col. 3. in 5. uol. & Aret. in rubric. ff. de regul. caton. Bal. in consi. 436. in 1. volumi. Aret. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possess. col. 7. & plenè Albert. Brun. in suo tract. de augmento, ubi proprietatem cuiusque augmenti eruditè tractauit. Hic opportunè quæritur, an ille, qui librum
2 compilat, † iure possit dicere librum illum esse suum? & dicendum videtur quòd possit, text. est in l. ij. §. 1. ff. de origin. iur. vbi iurisconsultus ait, librum quendam appellatum fuisse ius ciuile Papyrianum, non quòd Papyrius quicquam de suo ei adiecerit, sed quòd leges sine ordine latas in vnum composuit. et de hac re plenè disputauit Ioan. Andre. in data libri sexti. & prædicta affirmat Felin. in ca. 1. nu. 2. in addit. suis ad principiatum seu mauis inchoatum opus ab Abb. in Decretum, quas Fel. posuit post eius opera. An autem ille. qui addit ornamentum alicui rei, quæ iam est perfecta, possit iure dicere illam rem propterea etiam suam effici, vide Feli. in d. c. 1. in addit. prædictis.

Summarium in lege omnes populi. ff. de iust. & iur.

1 *Ea, quæ à populis iurisditionem habentibus statuuntur, ius proprium illius ciuitatis appellantur.*
2 *Statutum aliquando appellatur ius commune in illa ciuitate, in qua uiget, & derogat iuri communi vniuersali.*
3 *Qualitas, quæ adijcitur sine copula restrictiuè ponitur, quæ uerò cum copula augumentatiuè.*
4 *Ius naturale cum refertur ad rationem est intelligendum de iure gentium.*
5 *Quis possit condere statuta.*
6 *Capitulum & aliæ personæ subiectæ Episcopo an sine ipsius consensu possint statuta sancire.*
7 *An princeps siue inferior magistratus statuere possit contra ius positiuum, & præter ius naturale.*
8 *Collegia an possint condere statuta.*
9 *Magistri grammaticæ pœnam scholaribus suis imponere non possunt, quæ sit alterius coertionis quàm pecuniaria.*
10 *Potestas ciuitatis statuta potest sancire, sed huiusmodi statutum ultra tempus iurisditionis suæ non uiget.*

11 *Excommunicatus vel interdictus statuta condere non potest.*
12 *Statuta quomodo, & qualiter condantur.*
13 *Ad expedienda negocia uniuersitatis saltem duo partes uniuersitatis, seu populi præsentes esse debent.*
14 *Quando dies electionis instat solus comparens, & præsens cæteros in mora constituit, & ad eum solum spectat electio.*
15 *Contumacia est delictum, maximè ubi periculum imminet reipublicæ.*
16 *Ad euitanda pericula, multa conceduntur, quæ alioqui non concederentur.*
17 *Licitum est secundum qualitatem rei de qua agitur, transgredi legem.*
18 *In uno solo etiam potestas totius collegij retinetur.*
19 *Omnes de collegio sunt uocandi.*
20 *Statuta an fieri possint de his quæ disposita sunt à iure diuino.*
21 *Pactum factum à filia, ut non succedat patri, non ualet neque iuramento firmatur.*
22 *Statutum an dispensare possit iuramentum.*
23 *Renunciatio filijs an filiæ prætudicaret in dote habita.*
24 *Leges quæ permittunt malæfidei possessorem perscribere nullius est roboris & momenti.*
25 *In actionibus personalibus an statutum possit permittere perscriptionem.*
26 *An statutum, siue lex, siue Princeps possit tollere ius diuinum.*
27 *Statuentes quomodo possint una uia statuere id, quod eis prohibitum est alia uia.*
28 *An statutum disponens creditorem, qui infra decem annos debitum suum non petierit cadere à iure suo, ualidum sit.*
29 *Statutum permittens bannitum impunè offendi posse ualidum est.*
30 *Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi, an habeat locum in eo qui socium bannitum proditoriè occidit.*
31 *Statutum an ualeat disponens contractum minoris, etiam iure iurando subnixum, nullius esse roboris & momenti, nisi duorum consanguineorum accedente consensu.*
32 *An à statuto, siue à lege iuramentum in aliquo actu interueniens reprobari posset.*
33 *Quando obligatio utilis est contrahenti ualida est etiam non interueniente decreto.*
34 *Contractus mulieris valet etiam sine decreto, quando eius conditio melior efficeretur.*
35 *Quando filia successioni paternæ renunciat ipsi patri solennitas non requiritur.*
36 *Mulier an cum solennitate possit constituere procuratorem ad contrahendum & distrahendum.*
37 *Quando mulier uult contrahere, & ille qui debet præstare authoritatem pro ea fideiubeat, an ex hoc dicatur suam præstitisse authoritatem.*
38 *Statutum, quòd mulier non possit contrahere sine certa solennitate, an possit suum debitorem liberare.*
39 *Statutum, quòd mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum, nunquid si præsentes sunt, & non contradicunt dicantur consensisse.*
40 *Statutum quòd mulier contrahere non possit sine authoritate consanguineorum, quid si authoritas ista sine causæ cognitione interposita est.*
41 *Statutum quòd mulier non possit contrahere sine authoritate coniunctorum, quid si isti coniuncti sunt minores.*
42 *An mulier dum contrahit in sui fauorem possit opponere pactum resolutiuum sine authoritate, cum hoc faciat in eodem contractu.*
43 *An mulier stante supradicto statuto possit testari, uel alium actum ultimæ uoluntatis facere.*
44 *Si mulier necessario uendit, ut quia grauata esset ære alieno, an possit uendere sine decreto.*
45 *Statutum & pactum æquiparantur.*
46 *Statutum factum à ciuitate, an ualeat.*
47 *Statutum disponens de causis maioribus, quæ principi sunt reseruatæ, nullius est roboris.*
48 *Statutum præcedens, quando fuit simpliciter constitutum, ab alio subsequenti statuto reuocari potest.*
49 *Quando, & per quæ uerba statutum posterius possit, & uelit priori statuto derogare, & an sufficiat clausula*

clausula generalis non obstante.

50 *Statutum concedens immunitatem uenientibus habitare in castro, an tale statutum per subsequens aliud statutum reuocari possit.*

51 *Princeps quando concedit priuilegium alicui accepta pecunia, priuilegium reuocari non potest.*

52 *Priuilegium immunitatis concessum alicui an porrigatur ad onus extraordinarium, quod instante necessitate pestis, aut belli foret impositum.*

53 *Immunitatis concessiones si quadraginta annis seruatæ fuerunt, debent iustissimè perpetuò seruari, & nunquam reuocari.*

54 *Immunitas ab eo allegari non potest, qui sciuit se descriptum fuisse in libro uectigalium, seu extimi, & infra decem dies non prouocauit atque appellationem interposuit.*

55 *An statutum præcedens, quod est derogatorium secundi reuocari possit, & qualis esse debeat reuocatio.*

56 *Etiam si in primo testamento apposita esset clausula derogatoria, tamen tollitur per secundum quando constat testatorem huic ultimæ uoluntati stari uoluisse, & ex quibus appareat eum ita uoluisse.*

57 *Quæ solennitas in reuocatione testamenti exigatur.*

58 *Quomodo testamentum confici possit, adeo, ut reuocari nequeat.*

59 *An, & quando, & quomodo per secundum testamentum tollatur primum habens clausulam derogatoriam.*

60 *Si duo statuta contraria reperiuntur, quæ sint eodem tempore confirmata, ultimum in uolumine attendendum est.*

61 *Statutum à quo tempore ligare incipiat.*

62 *Statutum trahi non debet ad præterita, etiam si hoc expressè in dicto statuto contineretur.*

63 *Iudex appellationis debet uel æquam, uel iniquam iudicare sententiam.*

64 *Statutum, & rescriptum ad præterita trahi non potest, etiam si dicatur expressè.*

65 *Lex noua nouum ius inducens procedit etiam respectu actuum præteritorum.*

66 *Lex si exprimit, ut ad futura trahatur, ad ea sola dilatari debet, cũ hoc ex natura ipsius legis proueniat.*

67 *Testator si tanto tempore superuixit, ut testamentum mutare potuerit, & non mutauit, attenditur testamentum antea factum.*

68 *Lex non trahitur ad futura, quæ habent omnimodam dependentiam à præteritis.*

69 *Vtrum statutum ad præterita protrahatur circa pœnam impositam.*

70 *Statutum dicens, quòd possessor bonæ fidei per quinque annos prescribat, utrum possessio habita ante statutum, proficiat.*

71 *Statutum imponens pœnam capitis alicui committenti crimen aliquod, & aliquis eo modo deliquerit, & priusquam is accusetur, editum sit aliud statutum diminuens pœnam huic facinori, utrum in pœna ei iniungenda primi an secundi statuti sanctio sit attendenda.*

72 *Statutum mitigans pœnam, ut puta quòd banniti soluendo decem liberari possint, statutum isto casu complectitur etiam bannitos præteriti temporis.*

73 *Actiones à statuto prouenientes perpeuæ sint, utrum ad tempus.*

74 *Vtrum à statuto liceat appellare.*

75 *Quando aliquis uult interpretari statutum esse correctum, quid agendum sit.*

76 *Statutum an recipiat interpretationem arctatiuam, siue restrictiuam.*

77 *Statutum pœnam imponens facienti sanguinem in palatio, an comprehendat barbitonsorem, qui ibi aliquem phlebotomauit.*

78 *Inspicienda sunt uerba statutorum.*

79 *Statutum recipit interpretationem declaratiuam à iure communi, & quæ iuris consona sit.*

80 *Statutum pœnam imponens pro aliquo crimine, an intelligatur eo ipso pœnæ iniunctæ de iure communi derogare uoluisse, adeò, ut eo casu ius commune censeatur esse sublatum.*

81 *Vbi statutum usque adeò est obscurum, ut eius congrua dispositio haberi non possit, recurrendam est pro illius interpretatione ad populum, non autem ad sapientes.*

82 *Declaratio quomodo à correctione differat.*

83 Verbum fuerit, prolatum à statuentibus, quod reperitur in præterito, & in futuro subiunctiui referri debet ad futura.
84 In statutis est recedendum à propria uerborum significatione causa uitandæ obscuritatis.
85 In statutis est recedendum à propria uerborum significatione quando id communis loquendi usus expostulat.
86 In statutis est recedendum à propria significatione uerborum quando id communis loquendi usus expostulat, etiam si statuto cautum sit verba statutorum ad lecturam esse intelligenda.
87 Propria significatio ab auctoritate sumi debet.
88 Statuta an recipiant interpretationem extensiuam passiuam.
89 Statutum ubicunque de uno casu ad alium extenditur, subintelligendum est, id fieri posse in proportionabilibus tantùm & quatenus unus casus alteri adaptetur.
90 Et si licita sit extensio de uno casu ad alium ex identitate rationis, tamen hoc non habet locum quando ille casus legem haberet contrariam.
91 Magis attendenda est ratio legis quàm ipsa lex.
92 Extensio passiua semper locum habet quando procedit ab aliqua regula iuris communis.
93 Statutum relinquendum est dispositioni iuris communis in casibus non decisis.
94 Statutum utrum extendatur ut casus decidat à contrario sensu.
95 Statutum an ad casum fictum extendatur.
96 Statutum an per verba præsentis an præteriti temporis promulgatum trahatur ad futura.
97 Statutum disponens statuta omnia interpretationem glossationem uel extraneum intellectum recipere nõ debere, quid operetur, & quæ interpretatio admittatur nu. 98.
99 Licèt huiusmodi statuta nullam extensiuam interpretationem recipiant, tamen recipiunt congruam & laudabilem interpretationem.
100 Vbi non cadit aliquod ius formatum unde actio oriri possit, tunc agi debet condictione ex illa lege municipali.
101 Statuta an sint producenda, quemadmodum etiam instrumenta producuntur.
102 Statutum an possit unum pro alio obligare, & pœnam iniungere.
103 Statutum Senarum ualet, quo cautũ erat, si banniti relegati non seruarent certos confines, pœnam mille ducatorum exigi posse à coniunctis usque ad quintum gradum per lineam masculinam.
104 Statutum Florentinum iuribus esse subnixum disponens uno ex agnatis delinquente cæteros obligari.
105 An totum uolumen statutorum edendum sit, an uerò pars quæ adducitur.

Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

1 BART. ex d. l. omnes populi, colligit in summa, ea, quæ à populis † iurisdictionem habentib. statuuntur, ius proprium illius ciuitatis appellari. Adde quòd quandoque ius municipale nuncupatur, ut est tex. in l. j. §. prohibere, ff. quod ui aut clam. & in l. ij. & fin. ff. de decret. ab ordin.
2 faci. & in l. j. C. de emend. liber. cum simil. Quandoque etiam statutum † appellatur ius commune in illa ciuitate, in qua uiget, & derogat iuri communi uniuersali. Ias. in l. præscriptione, nu. 14. C. si contr. ius uel util. publ. Poteſt etiam ius commune nuncupari, quod iure communi confirmatum est. Paul. de Castr. in consi. 327.

3 Bar. in eadem. l. col. 1. inquit, qualitatem, quæ adijcitur sine copula, restrictiuè poni, quæ uerò cum copula, augmentatiuè. Vide tu Alex. in consi. 23. col. fi. in 5. vol. & in consi. 188. col. 3. in libro primi & secundi. uol.

4 Barto. in d. l. col. 2. inquit, ius naturale † cum refertur ad rationem, esse intelligendum de iure gentium. Adde Bart. in l. si quis à liberis. §. parens. ff. de liber. agnos. & Ias. in l. si id quod, colu. 2. uersiculo quoddam est ius gentium. ff. de cond. indeb. & Fel. omninò in capitulo inter priorem, colum. 5. versiculo considera ultra alios, de except. vbi ait, illud propriè esse de iure naturali, quod commune est brutis etiam animantibus. Ad rem faciunt trad. in §. ius gentium, Institu. eod. tit. & quæ habentur apud Bal. in l. j. §. ius gnetium, suprà eod. tit.

5 Bar.

5 Bar.in eadem l.colu.2.uersic. primò quæro,tradit,quis possit † condere statuta. Adde quòd statuta potest sibi facere quæcunque ciuitas,vbi ius ciuile,uel canonicum non resistit, & in nõ reseruatis Principi,Io.Andr.in addit.ad Specul.in titu. de const.col.iij. facit.c.ius ciuile.1.dist. & tex.in capitulo uenientes, de iureiur. nam etiam statutum cõtra bonos mores fieri non posset,vt ibi. statutum enim sumit uires à potestate statuentium, Abb.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.
6 de constitu.& ideo quæri solet utrum capitulum, † & aliæ personæ subiectæ episcopo sine ipsius consensu possint statuta sancire. Abb.in c.cùm omnes,de constitu. & in cap.cum consuetudinis, de consuet. vbi etiam generaliter tradit, an statuta à iurisdictione pendeant. Quare autem inferiores Imperatore statuere possint contra ius ciuile, & inferiores Papa contra ius canonicum statuere prohibeantur,vide Abb.in c.fin.de consuet. & omnino Feli.in c.quod super his.col.2.de maio.& obed. & an Princeps, † siue inferior magistratus statuere possit contra ius positiuum, & præter ius naturale, Feli.in c.cùm P.Tabellio, colu.6.in fin.de fid.instru. Ad rem autem propositam, scilicet à quibus possint statuta sanciri, vide Paul.de Castr.in l.humanum.C.de legi. Abb.in consi.61.col.2. in 2.uol.Feli.in d.cap. cum omnes.col.5.& 7.& ibi Barb.& alij omnes. Feli.in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ.col.3.in 3.uol.Barb.in consi.1.col.21.in primo volu.& in consi.4.col.6.& in consi.12. col.2. & in consi.14.colu.3.& in consi.28.colu.12.eodem uol.& in consi.13.colum.8.in 2.volu. Præposit.in d.c.ius ciuile.1.distinct.Anchar. in capitulo canonum statuta. colum.2.& seq. in 9.quæstio.de constitu. Abb. in cap. quod clericis.colu.penult.& fin.de foro competen. & aliquid apud Anchar.ibi colu.24.uersic.septima quæstio.Alex.in consi.3.col.2.in fi.in 1.uolu.Barb.in c.translato.col.3.& 10.de constitu. & in d.c.ecclesia.S.Mar.col.17.Capr.in consi.21.col.1.& 3.Feli.in c. ex parte.col.2. de rescript.& in c.cum contingat.col.2.de for.compet.

7

8 Bart.in d.l.omnes populi.colu.3.uersiculo secundò quæro, utrum collegia † possint condere statuta, prosequitur rem hanc, ut ibi per eum. vide tu Alexand.in consi.122.col.1.in fin. & in consi.123. in 4. uolu. Feli. in cap.cum omnes. colum.7.de constit.& Præposit.in ca.non est.§. ius.dist.6.Roma.in consi.17.Anchar.in cap.canonum statuta.col.2.& aliquid col.24.de constit.Corn.in consi.232. in 3.uol.

9 Bart.in d.l.col.4.ait, magistros † grammaticæ, pœnam scholaribus suis imponere non posse, quæ sit alterius coertionis, quàm pecuniaria, & si magistri eam iniungunt, id fieri debere arbitrio quodam modum non excedente. Attende tu ad rem hanc bene facere text. in l. respiciendum.§. furta domestica, cùm glo. in uoce, publicè.ff. de pœn. & Præposit.in capitulo quis dixit.10.distinct.

10 Bart.in eadem l.col.4.uersiculo quintò quæro,inquit potestatem † ciuitatis, statuta posse sancire, sed huiusmodi statutum ultra tempus iurisdictionis suæ non uigere, qua finita statutum euanescit. Adde Dec.in c.4.de offi.deleg.

11 Bart.in d.l.col.5.uersi.quæro nunquid excommunicatus, ait, excommunicatum,† uel interdictum statuta condere non posse. vide tu Ancha.in c.canonum statuta. col.24. uersic.postremò. de constitu.& multa, quæ prohibentur excommunicatis, vide in lucubrationibus meis ad Bar.in l.de pupillo.§.seruo,infrà de oper. nou.nunc.

12 Bart.in eadem col.quærit, quomodo & qualiter statuta † condantur, tu uerò de hac re uide Præposit. in c.lex est.col.2.dist.2.& in c.senatus consultum.col.2.eadem dist. Anchar.in d.cap. canonum statuta. col.25.cum duabus sequen.de const.causas autem, quæ in condendis statutis sint potissimùm attendendæ, vide apud Alberic. in suo Dictionario, in uoce statutum, ubi multas causas explicauit. Quomodo autem statuta edantur in Concilio generali, Abb.& alij in c.licèt deuitanda. de elect.& in c.Osius, & ibi Dec.eod.tit. Abb.in c.1.de pact. & in ca.1.de spons.& in c.aduersus,de immun.eccl.

13 Barto.in dicta l.colu.5.ait, saltem duas † partes uniuersitatis,seu populi præsentes esse debere ad expedienda negocia uniuersitatis. Hoc idem approbat Abb. in cap. cùm omnes.colu. fin.de constitu.sed contrarium tenet idem Barto.& Imol.in l.si quis à filio.§.fina.ff. de legat.1.

vbi etiam uideas Aret.colu.3.uersiculo adhuc restat. & Feli. plenè in d.cap. cùm omnes. colu. 9.& seq.Abb.in cap.in causis.colu.5.de elect. vide eundem in c.licèt deuitanda. eodem tit.& Imol.in consi.32.& aliquid apud Anch.in cap.canonum.colu.2.de constitu. Feli.in cap.pastoralis.colu.5.& seq. de rescript. in re proposita, uera uidetur esse conclusio, quòd saltem duæ partes uniuersitatis debeant interesse, secundum glo.& ibi Doct.in c.bonæ. de postul.prælat. & Ioan.Andr.& Doct.in cap.1.de his, quæ fi.à maio.par.cap.& est tex.de iure ciuili in l.planè, & in l.nulli.ff.Quod cuiusq; uniuers.nom. & in l.nominationū.C.de curial.lib.10. & glo.not.in l.aliud.§.refert.ff.de iureiur.ex quibus colligitur, quando collegia, siue uniuersitates congregari debent, saltem duarum partium uocandorum præsentiam exigi. Tunc uerò illud, quod à maiori eorum parte decernitur, ualidum est,& alioqui irritum est,& inane.l.quod maior pars. ff.ad municip.& ibi Bar.& est tex.in l.fi.C.de prædi.curi.lib.10. qui ita intelligitur à Bart. in d. l.omnes populi. Hanc conclusionem de duabus partibus uocandorū limita egregiè, non procedere quotiescunque graue aliquod periculum, uel necessitas immineret: nam tunc uocata vniuersitate ad locum, & diem certum, tota potestas recidit ad solos præsentes, licèt sint numero pauciores absentibus. hoc probatur, quoniam instante necessitate, vel periculo imminente, tunc propter bonum publicum, priores siue decuriones ciuitatis possunt transgredi leges,& statuta ciuitatis, ut sing. docuit Bar.per illum tex.in l.cùm nauarcorum. C. de nauic.lib. 10.& hoc fortè sensit gl.in d.l.aliud.§.refert.ff.de iureiur.cum ait, populum posse, uel decuriones, qui præsunt loco populi. hoc idem obseruatur in electionibus ad ecclesiasticas prælaturas, cum enim in eis maximum periculum sit in mora.c. cum inter. de elect. quando dies electionis
14 instat, solus comparens † & præsens cæteros in mora constituit, & ad eum solū spectat electio. c.fi.40.dist.& ita uolunt Doc.in c.cùm nobis olim, de elec.licèt Abb.ibi contrarium dixerit,& malè. ait enim potestatem maioris partis nunquam ad minorē deuolui, nisi ex delicto, per tex.
15 in c.gratum, de postul.præl.sed non aduertit contumaciam esse delictum,† maximè vbi periculum imminet reipublicæ.l.omne delictum.ff.de re milit.& negligentia peccatum grauissimum est.ca.officij.24.q.1. ideò decens & æquum est, ut potestas ad minorem partem deuoluatur, quæ cum illa sit, quę curat occurrere periculis imminentibus, iure & meritò dicenda est maior & sanior pars: ut habetur in d.c.1.de his, quæ fi.à maio.par.cap. Similiter uidemus multoties à
16 legibus ipsis constitutum esse, ut ad euitanda † pericula concedantur, quæ alioqui non concederentur, ut habetur in c.qm̄, ut lit. nō cont.facit.l.j.C.quand.lic. sin.iud.uind.& l.ait prętor.§. si debitorem.ff.quæ in fraud.cred.& est tex.not.vbi Abb.in c.quanto, de consuet.& in c.licèt, & ibi Abb.de fer. & in c.2.de obseru.ieiun.in c.3. & ibi Abb.& Doct.de fur. & in c.quod non est licitum.de reg.iur.& plenè Barb.in c.1. de fer. vide etiam gl.in l.2. ff.ad leg. Rhod.de iact. & quantùm sit utilitati publicæ tribuendum, est elegans.text. in l.si quis in graui.§. utrum. vbi Bald.ff.ad Syllan. & tradit Sali.in l.ij. C.de noxal.& multa ad rem hanc pertinentia, vide apud Felin.in cap.cum accessissent. num.31.de constitu. & in cap. querelam. de iureiur. ad prædictorum confirmationem, scilicet, etiam si leges & statuta duarum partium præsentiam expostularent, hoc tamen locum non habere, ubi necessitas urget, expeditque, ut causa magis decidatur, quàm differatur, tradit Ange.in l.iij.§. si duo.ff.de carbonia. edic.l.cùm hi.§.eam tran
17 sactionem.ff.de transactio.licitum enim est, secundum qualitatem † rei, de qua agitur, transgredi legem, argumen.l. ad bestias. ff. de pœn. ad rem facit, quoniam, si legislatores de huiuscemodi casu interrogati fuissent, proculdubio id, quod de duabus partibus, in fauorem reipublicæ constitutum est, noluissent in eius odium retorquere, uelleque, ut magis cadat respublica, quàm ut minor pars instanti necessitati posit occurrere: igitur id pro expresso habendum est.l.tale pactum, cum ibi not.ff.de pact.cum simil. & hac de re uide Anton.Rosell.in sua monarchia, & Cardin.Iacobatium in tracta. de Concilio lib.sexto, pag.mihi 355.vbi hoc idem, & de Concilij potestate tradiderunt. Nam etiam si in Concilijs œcumenicis minor pars episcoporum semper adfuerit, tamen tota potestas semper fuit apud ea, ut periclitanti Ecclesiæ prouiderent. hoc idem ratione prædicta ēt in electione summi Pontificis obseruaē,

quæ

quæ legitimè fit à solis Cardinalibus præsentibus, quanuis absentibus sint pautiores, ut tradunt Doct. in c. licèt de uitanda, de elect. & in c. ubi periculum. de elect. in 6. quinimmo aiunt etiā in
18 uno solo potestatē † totius collegij retineri, per text. in l. sicut. ff. quod cuiusque uniuer. nom. & ad rem facit eleg. tex. in l. si optio. ff. de opt. lega. ibi, cum tota familia ad unum. i. Stichum reciderit. & glo. in l. Neratius. ff. de uerb. signif. & ita in proposita re uoluit gl. in clem. ne Ro-
✱ mani. §. porrò, in uoce omnes, de elect. ad quam Doc. *communiter accesserunt, ut ibi habetur per Card. & Imol. & apud Doc. in d. c. licet, & in d. c. ubi periculum, facit gl. in ca. gratum, & ibi Abb. & alij de postul. prælat. Innoc. in c. cum nobis, de elect. Abb. in consi. 15. & in consi. 38. in 2 uol. Aret. & Ias. in l. si grege. ff. de leg. 1. accedant trad. per Abb. in c. cùm Vitonien. de elect. & per Rom. in cons. 52. col. 3. & in cons. 366. col. 2. & Dec. in c. nullus, de elect. in col. 2. Et dū
19 Bar. in col. 6. uer. secūdò quæro, dixit suprà omnes esse uocandos, † tractat, quid sit, quādo una pars expulit alteram, uide tu Abb. in c. cū omnes, post gl. de constit. & Feli. ibi col. 13. & Anch. in c. canonum. col. 21. eod. tit. Bar. ibi paulò post ait, aut sunt expulsi per inuidiam. uide Aret. post Bal. in l. si quis à filio. §. fi. ff. de leg. 1. & Abb. in cons. 94. col. 3. in 2. uol. Postea Bar. quærit, quid si omnes consentiunt separatim, uide tu Petr. de Anch. in repet. d. capituli canonum, col. 27. de constit. Abb. in c. cum oēs. eod. titu. & ibi Feli. col. 15. & seq. & Alex. in cōs. 185. col. 6. in 2. uol. & dum Bar. in uers. quintò quæro, subiungit, utrum aliquibus committi possit, ut statuta faciant: uide Abb. in c. grauamen, de sent. excomm.
20 Bar. in d. l. omnes populi. colu. 7. quærit, utrum statuta † fieri possint de ijs, quæ disposita sunt à iure Diuino. tu uerò de hac re uide Alex. in cons. 2. in 1. uol. & in cons. 23. col. fi. & in consi. 97. & in consi. pen. col. 5. eod. uolu. & in consi. 1. 2. & 3. in 2. uolu. & in cons. 106. col. 5. & 107. col. 2. eod. uol. Abb. in cons. 12. in 1. uol. Feder. de Sen. in cons. 26. Rom. in consi. 2. & in consi. 12. aliquid per Præposit. in c. nec de priuilegijs. dist. 5. Io. de Ann. in cons. 81. Anch. in c. canonum statuta, col. 7. 28. & seq. in 11. q. princ. de const. & plura habentur apud eundem in c. possessor. col. 4. & seq. de reg. iur. in 6. Aret. in cons. 164.
21 Bar. in d. l. col. 8. ff. de iust. & iur. ait pactum factum † à filia, ut non succedat patri, non ualere, neque iuramento firmari. Adde Abb. in consi. 77. in 2. uol. Feli. in c. 1. col. 14. de const. & in c. Ecclesia. S. Mariæ, col. 38. & col. 40. uersi. Tertium exemplum, eod. titu. & in c. ad nostram, de probat. Bar. in consi. 86. Rom. in consi. 90. & in cons. 102. Imol. in consi. 26. 44. & 74. in fi. & in cons. 122. Gemin. in c. fi. col. 1. de except. in 6. Abb. in d. c. Ecclesia. S. Mariæ col. 5. Et plenas remissiones de statuto in materia iuramēti, uide apud Feli. in c. 2. col. 13. de spons. & Bal. latè,
22 in c. fi. de rescrip. Alex. in consi. 37. col. 5. in 2. uol. ubi plenè tractat, an statutū † dispensare possit iuramentum. & in consi. 59. in 1. uol. Et an, & quando ualeat pactum de nō succedendo, absque iuramento, tradit Alex. in cons. 214. in 7. uol. Et quoniam in re proposita per Bar. dicitur, pactum factum à filia de non succedendo, etiam cum iuramento non ualere. Quæritur, quid cō tra, utrum pactum iuramento firmatum inter fratres de succedendo sibi ad inuicem ualidum sit? Alex. in cons. 28. in 3. uol. & Dec. in cons. 613. huiusmodi pactum irritum esse docuerunt. sed eius ualiditatem sentit Io. And. in addit. ad Specu. in tit. de instrum. edit. §. porrò, col. fi. uer. Fuit alia quæstio. Alex. in cons. 225. in lib. in quo primi & secundi uol. consilia continentur, incip. Visa facti narratione. Soc. in cons. 10. col. 5. uer. confirmatur quia. inter cōsilia Alber. Brun. Oldr. omnino in cons. 139. incip. Ad habendam aliqualem notitiam. Abb. in cons. 18. in 1. uol. Et de hac re uide Dec. in cons. 63. col. 4. & in cons. 30. & latius in consi. 184. & omnino Curt. iuni. in l. pactum quod dotali. C. de collat. & in consil. 15. incip. Circa præmissam, ubi plenius omnia reassumpsit, & omnino additionem quandam, quę posita est post consilium 11. inter cō silia Alber. Brun. & Maria. Soc. iun. in cons. 143. et Vitalem in tracta. clausularum de renunciatione successionum futurarum. col. 2. char. 77. Redeundo autem ad pactum de non succedendo factum à filia, de quo est quæstio Bar. uide Aret. in cons. 163. col. pe. & fi. & Dec. in cōs. 551. ubi tenet non ualere, uel rescindi debere, non obstante iureiurādo. Et posito, ꝙ efficax esset,
23 vtrum huiusmodi renunciatio † filijs filiæ præiudicaret in dote auita, vide Soci. in cons. 34. in 4. uol.

4.uol. Adde quòd si filia cũ iuramento renunciaret hæreditati patris uiuentis, in manibus fratrum,& patris,tamẽ solus pater disponere potest,filiam cum fratribus succedere posse,iurisiurandi religione non uiolata. Ias.in l.de quæstione. C. de pact. Quid si filia aliquo modo in iure ualido renunciaret hæreditati paternæ in fauorem fratris sui, & deinceps pater alios suscipiat filios, qui simul cum primo hæredes instituuntur, nunquid huiusmodi renunciatio proderit etiam alijs fratribus, an uerò soli primo? & eam soli primo prodesse docuit Ias. in l. auus neptis,ff.de pact.

24 Bar.in eodem loco ait,leges,quæ permittunt † malę fidei possessorem pręscribere,nullius esse roboris,& momenti. Adde Ang.in l.sequitur.§.si uiam.ff.de usucap.& in l.fi.ff.quemad. seruit.amitt.& omninò Matthæsy.in not.23.incip.Quæ omnes leges. Alex.in consi.59.col.fi.in 1. uol. Raph.Cuma.in consi.67. Federi.de Sen.in consi.275.Paul.de Cast. in l. cunctos populos. C.de summ.Trinit.Hic animaduertendum est, nam apud iuris interpretes dubitatum est, utrũ
25 in actionibus personalibus statutum † possit permittere præscriptionem.& in hac re uarię fuerunt eorum sententiæ.affirmatiuam enim opinionem sensit Bar.sibi ipsi cõtrarius in d.l.sequitur.§.si uiam. & in l.ambitiosa.C. de decret.ab ord.facie.Soc.in cons.40.col.fi.in 1.uol. ubi testatur hanc esse comm.opin.idem sensit in consi.63.col. 3.& in consi.120.col penul.eod.uol. Cæpol.in caut.46.& Ias.qui multa adducit in §.1.inst.de action.nu.99.sed contraria opinio re-
* uera est * uotis frequentioribus approbata: & ea est,quã tenet Bar.in hac.l.omnes populi.pro qua uide Alex.in consi.69.in 3.uol.& in cons.97. in 4.uol. ubi habetur hanc esse comm. opin. in cons.51.in 5.uol.& in cons.172.in 6.uol.ubi ait,quòd à mille annis citra approbatur ista sententia.& in cons.122.& 123.uide etiam eundem Alex.in cons.39.in 1.uol.& hanc esse cõmunem sententiam præsupponit clarè idem Alex.in consi.218.in fi.in 6. uol. subiungit tamen eã limitari debere,ut ibi per eum. Raph.Cuma.in cons.90.tenet in uno casu ualere statutum hoc. & ad rem faciunt trad.per eundem in consi.147.& Raph.Fulg.in consi.123. & in consi.132. & huius statuti inualiditatem affirmauit Pet.de Anch.in consi.5.& in consi.258.Imol.in cõs. 44.& in suo eleganti consi.123.ubi etiam ipse concludit hanc esse communem opin. Ad prædicta vide Doct. & maximè Feli. in c.fi.de præscript.Dec.in consi.549.Antonium de Fano in suo tract.de pignoribus & hypotecis, in 2. membro.6.par.nu.28. ubi ipse quoque testatur in hanc sententiam communiter itum esse,& eam limitat,ut ibi per eum. idem testatur Mar.Soc. iuni.in consi.144.uide de hac re Thom.Ferratiũ in cautel.38. & plenissimè Io. Franciscũ Balbum in tract.de præscriptionibus, in 14.quæst. princ. Postremò aduerte,quòd Ant.Rosell.in
26 sua monarchia, postquam de concilijs tractauit,quærit nunquid statutum, † siue lex,siue Princeps possit tollere ius diuinum,& ibi in uersiculo postquàm retulimus,subiungit quæstionem hanc in specie, & considerando contrarietatem Bartoli in locis prædictis, determinat quòd si statutum ob aliquod bonum ciuitatis talem præscriptionem permitteret,ut puta, quia fraudẽ seu simulationem præsumeret in contractibus, & tunc dicendum esse,statutũ ualere. & in istis casibus procedant tradita per Bar. in d.§.si viam, & in d.l.ambitiosa. Aut ex hoc non prouenit publica utilitas,& tunc procedat Bartoli documentum in d.l.omnes populi.Sed ego, ut uerũ fatear,subsisto in omnibus limitationibus,quæ huic communi sententiæ tribuuntur:nam ratio, cui tenentes inualiditatem statuti potissimùm innituntur, ea est, quia est nutritiua peccati, id quod non est in potestate statuentium, ita omnes sentiunt, qui hanc partem sequuntur. Stante
27 igitur hoc defectu iurisdictionis, uidẽdum est, quomodo statuentes † possint una uia statuere id quod eis prohibitum est alia uia: quia hoc modo semper adducere poterunt causam publicam pro libito uoluntatis eorum,uel uti uerbis directis in creditorem,& non in debitorem, ut statutum ualeat,id quod fieri non potest,ut habetur in l.non dubium.C.de legi.& in cap. cùm quid una uia,de reg.iur.Hinc dixit Abb.& alij in c.quæ in ecclesiarum, & in c. Ecclesia.S. Mariæ,de const.statutum conuincens usurarium ex certis coniecturis non ualere ex defectu potestatis.Prætereà in dubio,ubi agitur de periculo animę tutior uia est eligẽda.c.iuuenis, de spõs. tamen cogita. Et ista sufficiant etiam pro solutione quæstionis, quam hic paulo post proposuit

28 fuit Bar. dum quærit, an statutum † disponens, creditorem, qui infra decem annos debitū suum non petierit, cadere à iure suo, ualidum sit. quo casu ualidum esse docuit Alex. in cōs. 218. in fi. in 6. uol. eo quòd uerba diriguntur in creditorem. Ad prædicta uideas etiam eundem Alex. in l. si pœnæ, in princ. ff. de condit. indeb. Rom. in consi. 20. Barb. in c. nam concupiscentiam. col. 4. & 16. cùm seq. de const. & Feli. in c. si diligenti. col. 7. de rescrip. Adde præscriptionem prædictam locum habere non posse, quando in illa debiti confesione adfuit iuramentum: ita inquit Cæpol. in cautel. 20. vide etiam Thom. Ferratium in caut. 38.

29 Bar. in ead. l. & col. inquit, statutum † permittens bannitum impunè offendi posse, ualidum esse. sed huic Bartoli documento reluctatur, quoniam de iure gentium fuit instituta defensio, ut suprà uidimus in l. ut uim. quod quidem ius à Principe tolli non potest, & nihilominus hoc pacto abrogaretur: quia si iure permittente licita est offensio, illud sequitur, ut illicita sit defensio: ut suprà uisum est in d. l. ut uim. Tamen de hac re uide plenè apud Dec. in consi. 327. & in c. quæ in ecclesiarum. nu. 17. cùm seq. de const. Abb. in c. fi. de cōsuet. & plenisimè apud Feli. in c. cùm olim, de re iud. in c. dilecti. colu. 4. de except. & in c. qualiter & quando. 2. de accusat. & de materia huius statuti, & fallent. & remiss. uide ad saturitatem apud Cur. in d. l. vt uim, ubi etiam respondet ad argumentum paulò ante deductum. Plura enim hic de ualiditate huius statuti dicere non curamus, cum huiusmodi sanctiones ferè in omnibus Italiæ ciuitatibus uigeāt, immo illud esse fauorabile, quia principaliter in fauorē reipublicæ editum est, ait Bar. in quodam suo cons. quem refert & sequitur Feli. in c. non dubium, de sent. excomm. Præsupposita

30 igitur eius ualiditate, dicimus statutum † hoc non excusare illum, qui socium bannitum proditoriè trucidaret, quia debet puniri, tex. est quem ibi not. Ang. in addit. ad Bar. in l. seruum. C. de delator. lib. 10. ubi testatur ita fuisse iudicatum Perusij. Item non opitulatur ei, qui bannitum captum, & in manibus officialium iusdicentis existentem, occideret; secundum Bar. in §. arripiat. in aut. ut omnes obed. iud. An autem hoc statutum excuset eum, qui uel filium, uel patrem bannitum interficeret? uide quæ diximus in l. ueluti, eod. tit. in lucubr. ad Bart. reliqua uide in locis præmemoratis. An autem statutum ualeat, quòd bannitus pro debito pecuniario occidi posit. Dec. in c. quæ in ecclesiarum. de const. nu. 17.

31 Bar. in eod. loco tractat, nunqnid statutum † ualeat disponens, contractum minoris etiam iureiurando subnixum, nullius esse roboris & momenti, nisi duorum consanguineorum accedēte consensu. adde primùm hoc statutum locum non habere, quando is iurauit se esse maiorem. Abb. in cons. 70. in 1. uol. Deinde de proposita re uide latisimè Abb. & Imol. in c. cum contingat. col. 7. de iur. iur. Alex. in consi. 59. Viso instrumento, in 1. uol. in consi. 53. Visis & cōsideratis. in 3. uol. & in cons. 38. eod. uol. & in consi. 38. col. 2. in 4. uol. in cons. 50. & in cons. 76. in 5. uol. Aret. in consi. 2. col. pen. & in cons. 22. col. 3. Abb. in consi. 71. in 1. uol. Fede. de Sen. in cōs. 239. Anch. in c. canonum statuta. col. 14. 19. & 40. de const. Barb. in consi. 19. col. 2. & in consi. 21. col. 2. in 1. uol. & in consi. 53. col. 4. in 2. uol. & in c. quæ in ecclesiarum. col. 20. de cōst. Soc. in consi. 138. & in consi. 279. in 1. uol. & Feli. in c. Ecclesia. S. Mariæ, col. 20. eod. titu. An autem

32 à statuto † siue à lege iuramētum in aliquo actu interueniens reprobari posit? uide remisiuè apud Alex. in l. fi. ff. qui satisd. cog. & in consi. 38. in 4. uol. Socin. in consi. 131. in 4. uol. Sed præ supposita ualiditate statuti, ut puta, quia statutum simpliciter de contractu, & nulla iurisiurandi facta mentione, disponat, nunquid contractus teneat cum consensu unius consanguinei, quando plures haberi non possunt? & dicas ualere, secundum Felin. in c. proposuisti, nu. 13. de probat. Vtrum contractus absque illorum consanguineorum consensu celebratus ualeat, si euidētem ipsi minori afferat utilitatem? Responsum uidetur, contractus huiusmodi ualiditatem esse tenendam ex multis scitu dignis, quæ in simili cōtractu à muliere confecto docuit Dec. in cōs.

33 321. col. 2. quando enim obligatio † utilis est contrahenti, ualida est, etiam non interueniente decreto. Soc. in consi. 80. in 4. uolu. ubi in col. pen. subiungit, hoc statutum esse intelligendum duntaxàt in contractibus, qui principaliter fiunt, alioqui uerò si iuris præsumptione fierent in cōsequentiam actus præmisi, quoniam ualent etiam ipsi sine decreto. & circa prædicta. s. contractum

34 tractum mulieris † ualere etiam sine decreto, quando eius conditio melior efficeretur, vide inst.de auth.tut.in princ.& §.si pupillus, inst.de inutil.stipul. Roma.in cons.453.Paul.de Cast. in consi.323.& Barb.in consi.12.col.3.in 1.uol.& latè Ias.in l.Barbarius.ff.de offic.præto. ubi tradit etiam, nunquid statutum istud prohibens contractum, includat etiam aditionem hæreditatis. de qua re uide Raph.Cuma.in cons.176.Quid si facta esset transactio cum muliere, quæ fieri debet super lite, cuius euentus incertus est, an ualeat sine ista solẽnitate? Dec.in cõs.532. ait quòd non, quia talis contractus utilis dici non potest ratione incertitudinis.item quia in dubio contractus carens solennitate requisita, damnosus esse censetur. Et multa ad rem hanc fa-
35 cientia uide apud Feli.in c.causam. col.pe. de iud. Adde quòd ista solennitas † non requiritur, quando filia successioni paternæ renunciaret ipsi patri, idque propter affectum patris erga filiam, de quo lex confidit absque alio interuentu solennitatis alioqui requisitæ: ita Alex.in cõsi. 29.col.pen.in 3.uol. & Dec. in cons.505. Item ista solennitas non requiritur, quando mulier alienaret in causam piam. Firmia.in tract. de episcopo in 4.par.quarti libri.9.31.in fin.ubi citat not.in l.Illud, & ibi Bal. C.de sacros.eccles. & alia, quæ ibi uideri poterunt.ad quæ uide etiam
36 Rom.in cons.166.in 1.col.& Abb.in c.relatum, col.2. de testa. An autem mulier cum ista solennitate possit constituere procuratorem ad contrahendum, & distrahendum; Alex.in consi. 189.in 7.uol.arguit ad partes, & tandem concludit hoc fieri posse.uide Ias.in l.1.§. item acquirimus.ff.de acq. poss. Quid si agnati requisiti nolunt suam impertiri authoritatem, cum tamen id negare non debuissent? Respõdeo superiorem causa cognita posse concedere, ut mulier, & minor sine decreto contrahãt. Feli.in c.cum accessissent, nu.31.de const. Quid si isti propinqui suspecti sunt, ne propria quærant commoda, potius quàm commoda mulieris? respondeo eos non esse requirendos, secundum Feli.in c.edoceri, nu.34. de rescript. Quid si proximiores nõ sunt idonei? respon.alios subsequenter in gradu esse requirendos, secundum Bal.in l.fin. C.de
37 uerb signi. Quid si ille, qui † debet præstare authoritatem mulieri, pro ea fideiubeat, an ex hoc dicatur suã præstitisse authoritatem? uide Paul.de Cast.in l.1.ff.quod iussu, ubi loquitur de statuto exigente mariti consensum. Quid si mulier sine authoritate contraxit, & quicquid habuit ex dicto contractu alteri dedit, utrum contrahenti cum muliere subueniendum sit? uide in simili casu tex.in l.patri pro filio.§.1.ff.de minor. An autem mulier possit contrahere sine decreto, non obstante statuto? uide Anch.in clem.1.de reb.eccl.non alien. & Bal.in l. in coniunctio-
38 ne.C.de nupt. Nunquid stante † isto statuto, possit mulier sine decreto suum debitorem liberare? uide Bar.in l.si unus.§.pactus.ff.de pact.& Paul.de Cast.in l.Mæuia.§.1.ff.sol.matr. Bal.in rubrica.C.de pact. & in l.j.C.si aduers.trãs. An autem huic statuto renũciari possit? uide Barb. in d.consi.12.in 1.uol.& trad.in l.ij.C.ne fidei.dot.dent.& an in huiusmodi renunciatione requiratur authoritas? uide Barb.in consi.15.col.9.in 2.uol. An ista solẽnitas requiratur in actu necessario? ut puta si mulier obligata est uendere, uide in l.j.C.quan. decret.op.nõ est. & Bal.
39 in l.cum hi.§.eam transactionem.ff.de transact. Quid si statutum † uoluntatem propinquorum exigeret, nunquid si præsentes sunt, & non contradicũt, dicantur cõsensisse? uide Bal. & Imol. in l.ij.§.uoluntate.ff.sol.matr.& Rom.in consi.457.in fi.& Paul.de Castr.in l.j.ff. de tribut. sed ubi requiruntur coniuncti, an sufficiat mulier coniuncta? Bal.in l.j.col.fi.C.qui admit.& in cõs. 10.in 3.uol. Quid si mulier extra territorium contraxit, an hoc statutum seruandum sit? uide Bar.in l.cunctos populos.in 6.quæst.C.de sum.Trin.& quæ ibi posui in lucubrationibus meis.
40 Quid si authoritas † ista sine causæ cognitione interposita est? uide Barb.in cons.41. col.5.in 1.uol.& Paul.de Castr.in l.cum hi §.si Prætor.ff.de transac.& Ang.Aret.in §.tripli.col.4. Inst. de action. Quid si mulier cum ipsis coniunctis contraheret? uide Bald.in l. pactum.in fi.C.de colla.& Ang.& Imol.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Trebell. & Paul. de Castr. in l. senium. C.qui test.fac.poss.Ias.in l.quoties.i.C.de fideicom.& Bal.in cõsi.77.in 2.uol. Quid si mulier non habet coniunctos præsentes? uide Bal.in l.transact.in fi.C.de transact.& Rom.in cons.36.& Ias.
41 in l.in prouinciali.§.si ego.colu.4.ff.de oper.nou.nunc. Quid si isti coniuncti † sunt minores? respon.eorum authoritatem requiri non debere. Alexan.in consi.204. Visa facti narratione. in

lib.

lib.primi & secundi uol.ex cuius dictis uidetur etiam colligi, decretum non exigi in alienatione rerum, quas testator reliquisset, ut liberè uendi possent. Quid si isti coniuncti sunt in iudicio cū
42 muliere? Ias.in d.l.quoties, i. C.de fideicomm. Sed an mulier † dum contrahit in sui fauorem, posit apponere pactum resolutiuum sine authoritate, cum hoc fiat in eodem contractu? Alber.in l.si ad resoluendum.C.de prædi.minor. Quid si statutum exigit cōsensum proximorum, an intelligendum sit de proximioribus tantum? Ias.in d.l.transact. An posit mulier, stante isto statuto, donare causa mortis sine authoritate? vide Anch.in consi.384.& Soc.in cōsi.172. An mulier posit facere contractum sibi principaliter utilem, quanuis consequenter aliquā anne-
43 xam habeat obligationem? vide Ang.in cons.316. An mulier † stante isto statuto posit testari? uel alium actum ultimæ uoluntatis facere? vide in l.Aurelius.§.Caio.ff.de liber. leg. & in l. cum necesitatem, ubi Ias.C.de fideicom. Quid in his, in quibus mulier etiam inuita ipso iure obligatur, ut in hæreditate, quæ accrescit, an obligetur, ex quo iam hæreditatem, decreto interueniente, adiuit? ad rem hanc uide Paul.de Cast.in l.unica.§.si is, in fi.C.de caduc. toll. Quid si
44 mulier † necessario uenderet, ut quia grauata esset ære alieno, an posit uendere sine decreto? uide in simili casu Salic.in l.Cum filij.C.qui bon.ced.poss.& Bal.in l.cum hi.§.eam, de transact. Scias tamen quanuis mulier tanquam hæres alicuius cum interuentu consanguineorū contraheret, eam tamen propterea hæreditatem adire non censeri, quia requiritur solennis aditio. ita Soc.not.in consi.92.col.10.in 3.uol. An mulier in foro conscientiæ teneatur seruare contractū factum sine requisita solennitate? vide Ias.in aut.præterea.col.9.C.und.uir.& uxor. An autem ex diuturnitate temporis præsumatur solennitas huius statuti in cōtractu mulieris interuenisse? Alex.decidit, quòd non, in cons.218.in 6.uolu. De hac re uide Soci.in consi.153.& Ias.in l. sciendum.ff.de uerb.oblig. Quid si mulier transit ad secunda uota, quo casu præsumitur bona sua dare in dotem secundo uiro, an ista præsumptio locum habeat stante isto statuto, quo mulier sine coniunctis contrahere non potest? vide Soc.in consi.80.in 4.uol.ubi ait.præsumptionem hanc habere locum, non obstante statuto.

Bar.in d.l.omnes populi.col.8.uersic.tertiò iuxta prædicta quæritur, tractat de æquiparatio-
45 ne † statuti, & pacti.de qua re uideas tu Alex.in rubrica.ff.sol.matr.in fi. Doct.in l. non imposibile, in fi.ff.de pact. Præposit.in c.quæ contra.8.dist.& in c.consuetudinis.11.dist.Abb.in cons. 7.in 1.uol.& uide quid ex hoc inferat Alex.in l.pactum dotali.C.de collat.& in cons.1.in 3.uol. Bar.in l.1.§.familiæ.ff.de publ.Alex.in l.pactum, quod dotali, C.de pact.& ad prædicta accedāt trad.per Bar.in l.A.Titio.§.Titia.ff.de cond.& demon.Bal.in c.cum ordinem, de rescrip.Alex. in consi.59.& in cons.125.in 1.uolu.& in consi.56.Viso titulo.in 4.uolu. Rom.in consi.12.& in consi.20.& in cons.90.& in consi.142.Card.in consi.156.Anch.in cons.213.Abb.in c.si diligenti, de for.compet.& in c. cum dilectus, de arbit.Barb.in c.cum.M.colu.34.de const.& in consi.1.col.45.in 1.uol.& in consi.12.col.4.& 7.& in consi.24.col.2.& in cons.37.colu.12.in eod.1.uol.& in consi.14.col.9.in 2.uol.& in consi.23.col.3.eod.uol. Feli.in c.Ecclesia.S.Mariæ col.32.de const.& in c.2.col.pen.de probat.& in rub.de præscrip.col.7.uersi.fallit.6. & plenè Ias.in d.l.non imposibile.ff.de pact.

46 Bar.in d.l.col.9.uer.iuxta præmissa quæro, an ualeat statutum † factum, à ciuitate, ibi. ego sic dicerem, aut quæris.de iure ciuili, secundum quod non potest appellari, tradit de hac re ut hic per eum. adde tu ad dicta per Bar.ea quæ habentur apud Feli.in c.1.in princ.de rescrip.Card. in consi.32.Petr.de Anch.in c.canonum statuta, col.43.& seq.de const. rursus Feli. in rubrica
47 de appell.col.3.& Soc.in consi.195.in 1.uol.et dum Bar.hic in 9.col.inquit, statutum † disponens de causis maioribus, quæ Principi sunt reseruatæ, ut in uenia ætatis concedenda, nullius esse roboris. Adde Bar.in l.1.in princip.ff.de minor.Io.And.in addit.ad Specul. in tit.de const. col.3.Alex.in l.bonorum, C.qui admit.& in cons.210.Viso, & dudum discusso.nu.26.in lib.primi & secundi uol.ubi agit. an imponere collectas forensibus sit de Principi reseruatis, & omnino.in cons.33.in 5.uol.& in l.more.ff.de acq.hæred.& in l.debitorum in 1.not.C.de pact. Bal. in Margar.in uoce statutum.in fi.& Feli.in c.cum nobis, col.3.de præscrip.

Bar.

48 Bar. in ead. l. col. 10. in princ. ait, statutum † præcedens, quando fuit simpliciter constitutum ab alio subsequenti statuto reuocari posse. Adde, Aret. & Anch. in c. 1. col. 6. de const. Alex. in l. non amplius. ff. de leg. 1. & omnino in cons. 120. Viso puncto. in 4. uolu. & de hac re uide Abb. Feli. & alios in c. cum accessissent, de const. & in c. cum. M. eod. tit. Et quid si primum statutum esset iuramento firmatum? Ias. in l. si quis ita promiserit. §. ea lege. ff. de uerb. oblig. inquit secũdum priori derogare. quinimmo, etiam si statutum præcedens fuisset authoritate superioris confirmatum, posset tamen à statuentibus reuocari sine licentia superioris, ut docuit idem Ias. in l. non amplius, §. si certum. ff. de leg. 1. Quid si statutum esset à superiore confirmatum, ac etiã iuramento roboratum? Abb. post Io. And. in c. 1. de his, quæ fiu. à mai. par. cap. Abb. Felin. & Dec. in cap. cum accessissent, de const. Abb. in c. dilecto, de præben. concludunt, statutum hoc subsistente iusta causa collegialiter dispensari posse, alioqui uero, si singuli singulariter conuenirent, nec requiritur confirmatio superioris, quando statutum in fauorem populi editum est, quia eo casu dispensari potest, nam confirmatio illa habet uim priuilegij, proinde populus renunciare potest ijs, quæ in eius fauorem edita sunt, nisi apposita foret clausula decreti, Verum est quod Doct. in d. c. cùm accessissent, uidentur reluctari, quòd aliud statutũ promulgari possit, & q̃ huiuscemodi statutum reuocari possit, sed populum à præfato statuto recedere posse, prodiderunt, ut ad ius cõe redeatur, ut uidere est apud Feli. in d. ca. cùm accessissent. quãuis contrarium dicere uideatur idem Feli. in c. cęterùm, de rescrip. Qñ aũt prius statutum clausulã decreti continet, tunc eidem derogari non posse, sentit etiã Alex. in cõs. 41. in 5. uol. & Aret. in
49 cons. 69. Ad prædicta uero, scilicèt † qñ, & per quæ uerba statutũ posterius possit & uelit priori statuto derogare, & an sufficiat clausula generalis, non obstante, uide Alexan. plenè, & not. in cons. 120. & in cons. 121. in 4. uol. quẽ omninò uideas. Adde statuta iurata non tolli per generalem derogationem statutorum. Et uide hanc regulam, fallent. & ampliat. apud Feli. in c. constitutus. nu. 5. cum seq. de rescript. & quæ pono infrà in sequentibus.
50 Bar. in d. l. omnes populi, col. 10. agit de statuto † concedente immunitatem uenientibus habitare in castro, & an tale statutum per subsequens aliud statutum reuocari possit, in qua inuestigatione concludendum uidetur, quòd non: quia huiusmodi statutum transiuit in contractũ & conuentionem, quo casu, etiam principes obligantur, ut uidere est in c. 1. & ibi doct. de probat. & in c. nouit. ubi Abb. de iud. Rom. in consi. 436. Anch. in cons. 2. Barb. in cons. 2. in 3. uol. Bar. in l. hi qui. ff. de iur. imm. & in l. quod semel. ff. de decr. ab ord. fac. Io. And. in addit. ad Specul. in tit. de cons. §. nunc dicendum, & in tit. de instru. edit. §. nunc uerò aliqua. Attende Bald. in l. qui se patris. C. und. lib. & in l. si cùm mihi. ff. de dol. & in l. si nuptæ. ff. de sena. & in l. Princeps, ff. de legi. & in c. 1. de natur. feu. & in c. 1. de feu. sin. cul. nõ amit. & in l. digna vox. C. de legib. & in l. ij. C. de serui. & aqu. Et ad p̃dicta uide Alex. in cons. 101. Visis instr̃is, in 1. uol. in cõs. 25. & in cons. 192. in 2. uol. in consi. 50. Viso puncto. & in consi. ulti. in 4. uol. & omninò in cõs. 30. Ponderatis narratis. in 5. uol. Ant. de But. Areti. Feli. & alios. in c. 1. in c. cùm. M. Ferrarien. & in c. quæ in ecclesiarum, de const. Innoc. in c. in nostra, de iniur. & in c. dilectus, de tempor. ordin. Ant. de But. in c. at si clerici. §. de adulterijs, de iudi. & ibi Barb. in 20. col. Bar. in l. priuilegia. C. de sacros̃. eccl. Moder. in l. non amplius. §. 1. ff. de leg. 1. Paul. de Cast. in d. l. digna uox. & in l. rescripta. C. de precib. imp. offer. in l. si mihi & tibi. §. in legaris. ff. de leg. 1. Abb. in d. c. nouit, col. 8. de iudic. Imol. in consi. 24. Anch. & Barb. plenissimè, in c. canonũ statuta, de const. Abb. in consi. 41. in 1. uol. Card. in cons. 85, col. fi. Anchar. in cons. 366. Gemin. in c. 1. de constit.
51 Limita istam conclusionem non procedere, quando princeps statutum † huiuscemodi, seu priuilegium etiam accepta pecunia subdito concessisset: nam tunc reuocari posset: ita Inno. in c. in nostra, de iniur. Et licet Innoc. documentum ab aliquibus redarguatur, tamen pro eo est tex. sing. in l. Titius. ff. de obseq. patr. præst. quem ad hoc esse singularem ait Rom. in sing. 457. & Soc. in consi. 87. col. 6. nu. 14. in 1. uol. ubi subiungit, opinionem quorundam fuisse, illud, si pecunia esset æquiualens priuilegio, reuocari non posse, alioqui uerò si non esset ęquiualens, vt ibi per eum. Et ad prædictam limit. facit tex. in ca. pen. de cleric. non resid. & in c. suggestum, de decim.

52 decim. Abb. in d.c. in nostra, & plenè Barb. in d.c. nouit, de iudic. An autem priuilegium † immunitatis concessum alicui porrigatur ad onus extraordinarium, quod instante necessitate pestis aut belli foret impositum? Et videtur quòd non. Alexan. in d. consi. 30. in 5. uol. Cæpol. in cautel. 63. Feli. in c. nonnulli. nu. 58. de rescrip. & Ias. in l. si ex toto. ff. de leg. 1. Et ad præcedentia uide Abb. Feli. & alios, in c. 1. de rescrip. & Abb. in consi. 3. in 2. uol. Et postquam de immunitatis concessione agitur, dicas etiam, si huiusmodi immunitates non à statuto, sed à Principe concederentur, nullius essent roboris & momenti: quoniam ob importunitatem concessæ uiderentur. l. uacuatis. C. de decur. lib. 10. tradit Pet. de Anch. in consi. 388. Et ideò cautela est, ut illi legi specialiter derogetur. hæc Cæpoll. in caut. 56. & caut. 116. Adde quòd huiuscemodi im-
53 munitatis † concessiones si 40. annis seruatę fuere, debeant iustissimè perpetuò seruari, & nunquam reuocari. Mar. Soc. iun. in cons. 76. nu. 58. Quod si immunitas concessa esset ad aliquid faciendum, ut putà, quòd priuilegiatus nundinas facere posset? dic id fieri debere infra decennium, alioqui amittitur priuilegium. l. j. & ibi Bar. ff. de nund. Abb. in cõsi. 61. Feli. post Io. And.
54 & alios, in c. cùm accessissent, de const. Ad prędicta accedat, immunitatem † ab eo allegari non posse, qui sciuit se descriptum fuisse in libro uectigalium seu ęstimi, & infra. x. dies non prouocauit, atque appellationem interposuit. tex. est quem ad hoc ibi not. Ange. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quand. appell. sit. Alex. in cons. 278. in lib. in quo primi & secũdi uol. consilia continentur. Ias. in l. falso, nu. 3. C. de diuers. rescrip.
55 Bar. in d. l. omnes populi, col. 11. uersi. quid dicemus, tradit, an statutum † præcedẽs, quod est derogatorium secundi, reuocari possit, & qualis esse debeat reuocatio. & ibi tradit etiam quid de reuocatione testamenti, et quæ in huiusmodi reuocatione exigantur. Tu ultra ea, quæ diximus suprà, adde Alex. in cons. 121. Scrip sit ecclesiasticus, in 4. uol. in cõs. 28. in 3. uol. & in cõsi. 155. in 6. uol. & in l. 1. col. 2. ff. ad leg. Falc. Anch. in c. canonum statuta, col. 63. de constit. Aret. in consi. 66. Dec. in consi. 10. Feli. latissimè in c. 1. de rescrip. & in c. cùm accessissent, ubi etiam Dec. de const. Et dum Bar. ibi. col. 12. uersi. iuxta prædicta quæro, tractat, utrum in reuocatione statuti pręcedentis requiratur authoritas superioris. De hac re uide quæ posui suprà. nu. 48. & Abb. in consi. 6. col. 4. in 2. uol. & in consi. 25. & 29. eod. uol. Rom. in consi. 126. Anc. in c. canonum, col. 61. de const. Feli. in d. c. cùm accessissent. col. 2. eod. tit. & ibi Barb. col. 10. cum seq. & in c. cùm. M. col. 59. & 65. eod. tit. Aret. in cons. 75. ad rem faciunt trad. per Alex. in cons. 100. in 4. uol. Ad id autem quod tradit Bar. de reuocatione testamenti, uide Alex. in cõsi. 6. in 4. uol.
56 dicasque, etiam si in primo testamento † apposita esset clausula derogatoria, tamen tolli per secundum, quando constat, testatorem huic ultimæ uoluntati stari uoluisse, & ex quibus appareat eum ita uoluisse, vide apud Soc. in consi. 2. col. 3. in 3. uol. ubi subiungit etiam testamentũ tribus modis posse considerari. Quid autem si testamentum hoc solùm testibus probaretur, vide Alex. in consi. 103. in 4. uol. Quid si testator coram septem testibus dixit se primum testamẽtũ reuocare, an propterea dicatur esse reuocatum. Alex. in consi. 246. in libr. primi & secundi uol. facit differentiam, an simpliciter dictum sit, se uelle reuocare, uelleque primum testamentum non ualere; & eo casu non, nisi cum cursu annorum. 10. reuocetur. l. sancimus. C. de testa. Si uerò dixisset, se nolle primum testamentum ualere; quia uult decedere intestatus; & tunc
57 statim reuocatur. Ad hæc uide etiam Alex. in cons. 31. in 3. uol. Quæ autem solennitas † in reuocatione testamenti exigatur, traditum est in l. hæredes palàm. §. si quid post. ff. de testam. ubi habetur, candem solennitatem expostulari, quæ etiam in testamenti confectione requiritur. Sed limita singulariter hoc non procedere, quando coram duobus testibus & notario dixisset, cancella testamentum meum: ita inquit Imol. in l. proximè. ff. de his, quæ in testa. delen. Quid si primum testamentum reuocatur, in quo celebrati fuere contractus & confessiones, utrum etiam illæ censeantur reuocatæ, & quis testium numerus sufficiat, uide Alex. in d. l. hæredes palàm. §. fi. ff. de testam. & quæ ibi addidi ad Bar. & omninò Ang. in cons. 185. Hìc opportunè quæri po-
58 test quo modo testamentum † confici possit, adeò ut reuocari nequeat? uide Cæpoll. in cautela 117. Rursus quæritur, quãdo factum est testamẽtum, ita ut reuocari non possit, quo modo hoc

hoc non obstante reuocari poterit, uide eundem Cæpoll.in d. cautel. 117. Scias etiam unum, quod est memoratu dignum, scilicet secundum testamentum tollere primum solenne, licet ipsum sit minus legitimè confectum, quando per illum fit reditus ad ius cõmune. Ias. in l. si unus.

59 §. pactus ne peteret. ff. de pac. Et an, & quando, & quomodo per secundum † testamentum tollatur primum habens clausulam derogatoriam, uide Ias. in l. 2. ff. de liber. & posth. & in l. si quis ita promiserit. §. ea lege. ff. de uerb. oblig. & in auth. hoc inter. C. de testa. & in l. si ita scriptum. ff. de leg. 1. & in l. sancimus. C. de testa. & in l. pacta nouissima. C. de pac. & in l. si filius in potestate. ff. de liber. & posth.

60 Bar. in d. l. omnes populi, col. 13. uersi. circa quartum, inquit: si duo statuta † contraria reperiũtur, quæ sint eodem tempore confirmata, ultimum in uolumine attendendum esse. Adde Alex. in consi. 146. & in consi. 284. Viso testamento, in lib. in quo primi & secundi uol. consilia continetur. in consi. 48. in fin. & in consi. 107. in fi. in 3. uolu. in consi. 89. & in consi. 96. in 4. uol. & omninò in consi. 55. In præsenti causa, eod. uol. ubi ait. statutũ illud potius esse, quod iustius est. vide eundem Alex. in consi. 121. & in consi. ultimo. eod. 4. uol. & in consi. 117. in 6. uol. & diligẽter attende tradita per Bart. in l. qui se patris, colu. 3. C. und. liber. Accedat ad prædicta glo. in l. cùm proponas. C. de codicil. Abb. in conf. 5. in 1. uol. & in conf. 9. in 2. uol. Rom. in consi. 104. Card. in conf. 15. Ana. in conf. 62. & in conf. 89. Anch. in c. canonum statuta, col. 62. & 64. Cor. in conf. 89 col. antep. in 1. uol. Dec. in conf. 3. & in conf. 44. col. fi. & consi. 64. Feli. in c. 1. colu. 2. de præscrip. Ias. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posth. ubi concludit attendendum esse illud, quod ultimum est, uel iustius, & æquius est. uide eundem Ias. in l. j. ff. ne quis eum. & Dec. in conf. 3. & in conf. 64.

Bar. in d. l. omnes populi. col. 15. uersi. circa primum. dum quærit à quo tempore statutum li-
61 garet † incipiat, ait post duos menses uim suscipere. Vide tu Abb. Feli. Dec. & omnes in c. 1. de const. Barb. in consi. 33. col. 8. in 1. uol. Rom. in consi. 330. col. 4. Barb. in c. cùm omnes, col. 10. de cõsti. Card. in proœm. Clemen. §. uniuers. Prępos. in c. quod dicitis. 16. dist. Verum est, quòd quando statutum moribus utentium non recipitur, tunc nullo pacto obligat transgressores. Alex. in conf. 39. in 3. uol. in consi. 6. in 1. uol. & in consi. 123. in 4. uolu. Paul. de Cast. in l. leges. C. de legi. Abb. in consi. 35. in 1. uol. Rom. in conf. 59. in 3. dubio. & in consi. 298. in fi. Et dum Bar. ibi paulò post inquit, statuta fauorabilia statim effectum suum operari, uide tu Ias. in l. fin. col. 8. de const. princip.

62 Bar. in d. l. col. 15. uersi. circa primum, ait, statutum † trahi non debere ad pręterita, etiã si hoc expresè in d. statuto contineretur. Adde Bar. hoc idem expressè sentientem in l. sancimus. j. in fi. C. de sacros. eccl. ubi aliter esse inquit, si id foret à iure communi constitutum. uide Ias. in l. nõ dubium, col. 3. uersi. istud etiam. C. de legi. Et dum ibi paulò post idem Bar. distinguit, utrum negotia iam decisa sint, an uerò pendentia; & utrum pendeant in causa appellationis, siue in iudicio causæ principalis. De ijs omnibus vide Alex. in consi. 238. in lib. primi & secundi uol. & in consi. 189. in 6. uol. Aret. & Feli. in c. fi. de const. Bar. in conf. 83. & in consi. 86. Anch. in d. c. canonum statuta, col. 56. de const. Alex. in conf. 95. in 2. uol. Ang. in consi. 65. vbi limit. Tu uerò diligenter attende uerba Bar. dum ait, aut sunt negotia pendentia per appellationem, & ad ea statutum non porrigitur, etiam si expresse caueatur. nam ex his uerbis sentire uidetur, etiam si statutum, non ita simpliciter præterita complecteretur, sed expressè de causis præteritis per appellationem pendentibus disposuisset, propterea tamẽ ad ea statutum dilatari non posse. sed cogita, an ista Bar. sit intentio. & quòd ea fuerit, ratione suaderi potest: quoniam iudex appella-
63 tionis † debet, uel æquam uel iniquam iudicare sententiã, atque ita fatendum est, hoc iudicium ex ijsdem legibus fieri oportere; alioqui noua sententia diceretur, secundũ Bar. in auth. vt cùm de appell. cogn. in princ. Verùm si hoc modo Bar. intelligitur, tunc tex. in d. auth. ab eo in proposita quæstione allatus non probat; quia ibi non agitur de causa per appellationem pendente, sed simpliciter. Nec ratio in contrarium adducta reluctatur, quoniam quemadmodum non est inconueniens in causa appellationis non deducta deducere. l. eos. §. 1. C. de appell. ita nec

iudicare, secundum alia iura, quando constat de voluntate statuentium: per tex. in c. pen. in fi. de off. lega. in 6. vide Bar. in d. auth. in princ. & Feli. in d. c. fi. in 3. col. de const. & ad prædicta ui de Abb. in consi. 111. in 2. vol.

64 Bar. in d. col. 15. versic. & per hoc patet responsio ad l. sancimus, uidetur sentire statutum† & rescriptum ad præterita trahi non posse, etiam si id dicatur expresse; alioqui uerò, ubi lex com munis & generalis illud expressè sanciret. Considera istam Bartoli conclusionem quò ad statu tum, prætermittendo rescriptum, dubitabilem reddi: quoniam statutum lex est generalis quo ad eos, qui sunt subiecti, & dicitur ius cōe. Ias. in l. præscriptione. C. si contr. ius uel vtilit. publ. ideò, quod potest lex, debet etiam posse statutum. id, quod differt à rescripto: quia unum est speciale, & aliud est generale, & unum est odiosum, & aliud fauorabile: vt tradit Dec. in c. fi. co lu. 3. de const. & hoc confirmatur ex ijs, quæ docuit Bar. in d. l. fin. C. si contr. ius, uel util. publ. & in specie Dec. in d. c. fi. col. 2. versi. prædicta. vide etiam Feli. in d. c. fi. col. 6. versi. considera. Adde quòd opinionem Bartoli sequitur Ias. in l. non dubium, col. 3. C. de legi. Et de proposita re, quando statutum ad præterita porrigatur, vide Aret. & Barb. in d. c. fi. col. 11. & ibi plenè Feli. & omnes, & Bart. in l. sancimus. j. C. de sacrosc. eccles. Abb. in consi. 111. & in consi. 3. in 2. dub. in 2. vol. Barb. in consi. 27. col. 7. in 2. vol. Præposit. in c. erit autem, colu. 1. dist. 4. Aret. in consi. 104. col. fi. in 3. dubio. Ange. in l. j. ff. de dol. except. Anch. in consi. 11. & tribus seq. Aret. in con silio 144. col. 2. & fi. Abb. in cap. consuluit, tertio de appell. & Ang. de Aret. in §. constat autem. inst. de iur. natur. gent. & ciui. Vide etiam ad hæc Alexand. in consi. 199. in 6. volum. & omninò Angel. not. distinguentem in consilio 382. & quæ dixi suprà in lucubrationibus præcedenti-

65 bus. Adde, quòd lex noua † etiam nouum ius inducens, procedit etiam respectu actuum præteritorum, quando respicit ipsorum actuum executionem, seu perfectionem quandam separatam à principio illorum actuum. Mar. Soc. iuni. in cons. 21.

66 Bar. in ead. l. & col. versic. circa secundum, ait, legem, † si exprimit, ut ad futura trahatur, ad ea sola dilatari, cùm hoc ex natura ipsius legis proueniat. Adde, quòd Dec. in d. c. fi. col. 5. versic. venio ad secundum. de constit. inquit, eo casu præterita non contineri, quæ alioqui in ipsa lege comprehenderentur. Sed attende Barto. dicentem, hoc esse de natura legis, atq; ideò potissimùm naturæ ipsius legis innititur, secundum quam aliquādo præterita, ēt si facta sit expressio futurorum, continentur. adduco. l. iubemus. §. pen. C. de testa. vbi habetur, formam testamentis ab illa constitutione traditam, in posterūm duntaxàt esse seruandam. & tamen sub ea etiam te-

67 stamenta præterita continentur † quando testator tanto tempore superuixit, ut testm̄ mutare potuerit, vt ibi per Ias. & sic contra Decium. Adde ad ea, quæ in hac re ait Bar. id, quod legitur apud Bal. in l. Lucius. 2. §. quæ marito. ff. de legat. 2. & Alex. in consi. 96. col. pen. in 4. vol. Et dū Bar. paulò post. in versi. circa tertium, inquit, ubi statutum nihil exprimit, sed lex est simpliciter promulgata, ad præterita nunquam trahi, sed ad futura. vide Bal. in l. quidam. ff. de iur. codicill.

68 & Imol. in consi. 49. Limita, quòd lex† non trahitur ad futura, quæ habent omnimodam dependentiam à pręteritis. argu. c. pastoralis. §. verùm, de appell. & ibi not. Abb. & est tex. cùm glo. in Clem. vt hi qui, de æta. & qual. & in Clem. 1. de testa. Et dum prosequitur dicens, aut statutum procedit declarando, & tunc porrigitur ad præterita. l. fi. C. de pact. vide Alex. in consi. 149. in lib. primi & secundi vol. & Card. in consi. 99. Accedat ad prædicta unum, quod est memoratu dignum: nam & si de natura legis sit, vt ad futura tantùm pertineat, ut ait Bar. hoc tamen locū non habere, quando per uerba de prę senti aliquid indulgeret, vt putà, quòd quilibet bannitus de banno extrahatur soluendo x. quoniam beneficium hoc ad banniendos non porrigeretur, ne detur occasio delinquendi: ita sing. ait Bar. in l. cùm lex. ff. de legi. ad quem accedit Abb. in c. cognoscentes, de const. & de hac re dicas latius, vt infrà.

69 Bar. in d. l. col. 16. dum explicat, an statutum † ad præterita protrahatur circa pœnam impositam, distinguit: aut lex pęnam impositam auget, aut minuit, vt latius ibi apud eum habetur. Ad hæc adde tu Barb. in d. cap. fi. colum. 17. de constit. & Aret. in consilio 85. colum. j. Et dum paulò post in seq. colu. versic. ex ijs solui possunt multæ quæstiones, prosequitur ut ibi. vide tu

Feli.in d.c.fi.col.4.versic.fallit quartò.& ibi Barbat.col.17.Anch.in consi.26. colu.fi.& Alex. in consi.141.col.pen.in 2.vol.

70 Bar.in eod.loco,versi.ecce alia,dicit,statutum † quòd possessor bonæ fidei per quinq; annos præscribat,disputat,an possessio habita ante statutum proficiat. Tu uerò de hac re uide Felin. in d.c.fi.col.2.de const.& ibi Barb.col.14.& Aret.col.fi.& Feli.in c.1.col.pe.de sponsal.Anch. in consi.125.col.3.versic.statuto.& col.fi.Bal.in consi.93.in 4.vol.& Ang.in consi.302.

71 Bar.in ead.l.col.17.versic.iuxta prædicta quæro,quid in delictis,mouet quæstionem,si statutum capitis † pœnam committenti aliquod crimen imponit, & aliquis eo modo deliquerit, & priusquàm is accusetur,editum sit aliud statutum, diminuens pœnam huic facinori, utrum in pœna ei iniungenda,primi an secundi statuti sanctio sit attendenda? vide tu de hac quæst.Fel. in d.c.fi.col.12.cùm seq.& Barb.ibi,col.17.& 198.de const.Anch.in d.c.canonũ,col.58.eod. tit.Aret.in consi.39.Oldr.in consi.56.col.2.& Alex.in consi.7.in 2.volum.Et quoniam Bart.in col.sequen.versic.Quædam,ait; quædam est adiectio pœnæ,siue diminutio,& in ijs attenditur tempus sententiæ. Adde tu contra hoc Bartoli documẽtum facere id, quod idem Bar.docuit in l.pen.ff.si ex noxal.cau.aga.vbi ait, si liber deliquit & postea seruus accusatur, punitur ut liber,non autem ut seruus; atque ita delicti tempus inspicitur,& non sententiæ.

72 Bar.in d.l.col.18.dum agit de statuto † remittente,siue mitigante pœnam,ut putà,quòd banniti soluendo x.liberari possint: ait,statutum isto casu complecti etiam bannitos prӕteriti temporis. Attende hanc uocem,etiam,quæ est implicatiua.& propterea Bar.uidetur sentire huiuscemodi statutum etiam ad banniendos in futurum extendi. id, quod reluctatur ijs, quæ idem Bar.docuit in ead.l.omnes populi.col.antepe.versic.quæro quid de tẽpore. & in l.cùm lex.ff. de legi.in quibus locis concludit,statutum continens remissionem,siue mitigationem pœnæ, ad futura trahi non posse,ne detur occasio delinquendi. quæ quidẽ decisio Bar.extollitur tanquam singu.ab Abb.in c.cognoscentes,de const.eamq; latè prosequitur Dec.in d.c.ubi denique testatur,eam esse * uotis frequentioribus approbatam. quam tamen limita & declara, ut dicam in lucubrationib.in Bar.in d.l.cùm lex.

73 Bar.in d.l.colu.19.in princ.tractat, an actiones † à statuto prouenientes perpetuæ sint,an ad tempus. & distinguit,ut ibi. Adde tu Alex.in l.j.in princ.col.7.versic.in hac materia.ff. ad leg. Falc.& Anch.in c.canonum,col.6.de constit.

74 Bart.in eodem loco.dum quærit,an à statuto † liceat appellare. idque licere ait, quando factum est contra certam personam. Adde Feli.& Dec.plenè in c. cùm omnes,de const.subiungit Bar.idem esse etiam,quando aliquibus legitimis coniecturis constaret,illam statuti sanctionem fuisse in alicuius certæ personæ odium promulgatã. Ad hæc uide Abb.in rubr.de consti. Feli.in d.c.cùm omnes,col.3.& in c.quæ in ecclesiarum,col.18.uersi.3.not.eodem tit.Ana.in consi.82.Anch.plenè,in c.canonum,col.75.& seq.Barb.in c.nam concupiscentiam,col.5.& in d.c.cùm omnes,col.6.de const.& in d.rubr.col.6.Alex.in consi.189.in 2.uol. & in consi.108. col.3.in 3.vol.circa prædicta attende, statutum contra certas & singulares personas, nisi consentientibus omnibus consiliarijs condi non posse: non enim eorũ maior pars sufficit, ut communiter fit.Ang.in consi.271.

75 Bar.in d.l.col.20.in princ.tradit,quid iuris sit, quando aliquis † uellet interpretari statutum esse correctum. Ad hæc uide Anch.in d.c.canonum statuta,col.6.de const.

76 Bar.in eodem loco,dum examinat, an statutum † recipiat interpretationem arctatiuam siue restrictiuam,distinguit; aut loquitur de damno uitando,aut de lucro non amittẽdo, ut ibi per eum. vide tu Alex.in consi.101.nu.9.in 3.uol.Aret.in consi.44.col.pen.Soc.in consi.1.in fi.in 1. vol.& Mar.Soc.iun.in consi.30.Abb.in c.in nostra,de iniur.

77 Bar.in d.l.in 6.quæst. princip.versic. ex prædictis possunt solui multæ quæstiones,dum agit, an statutum † pœnam imponens facienti sanguinem in palatio, comprehendat barbitonsorẽ, qui ibi aliquem phlebotomauit,ait, ꝙ non:quia statuta non sunt intelligenda,ut captionẽ inducant.Adde Alex.in terminis in consi.116.Viso & examinato processu.in 3.volu.in consi.166.

Animaduersis

Animaduersis his,col.antepen.versicu.cùm stuprum.in cons.283. Videtur in casu prædicto.& in consi.225. Visa facti narratione,in lib.in quo primi & secundi uolu. consilia continentur. & in consi.201.nu.8.in 7.vol.Abb.in c.solitæ, de maior.& obed.Paul.de Castr.in l.3.& in l.non dubium.C.de legi.Abb.in cons.78.in 2.volu.Barba.in cons.29. in 2.volu. Rom.in consi.117. Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus, colu.11.versic.Nam etiam in statutis recedimus.ff.ad Trebell.Anchar.in d.c.canonum,colu.15.75.& 94.de constitu.Bald.in cap.cùm adeò, de rescrip. Bart.in l.j.in fin.C.de agrico.& cens.lib.11.Capr.in cons.39.& in cons.45. Anch.in cons.270. Corn.in consi.8.in fin.in 3.volu.rursus, Alexand.in cons.148.num.15.in 6.volu.& in l.quamuis,colu.2.ff.de in ius uocan.& Feli.in d.cap.solitæ,colu.2.Attende in re proposita,inspicien-
78 da † esse verba statutorum: nam, si statuens uteretur uocabulis effusionem sanguinis indicantibus,eo casu abundantia sanguinis exigeretur. tex. est cùm glo.in cap.cùm illorum,§.quod si claustrales,de senten.excommun.& ibi Abb.& idem Abb.in c.proposuisti,de consecr.eccl.uel altar.& est bona glo.in c.reuertimini.16.q.1.

79 Bar.in d.l.col.20.in princ.inquit, statutum † recipere interpretationem declaratiuam à iure communi, & quæ iuri consona sit. Adde Raph. Cuman.in cons.28. in consi.30.& in cons.54. tex.in l.vt gradatim.§.sed si lege.ff.de muner.& honor. Abb.in cons.22.colu.3. in secundo vol. & in c.in nostra,de iniur.in c.cùm dilectus, de consuet. in c.ad audientiam, de cleric.non resid. & in c.causam,de rescrip.Aret.in cons.126.Alexand. in cons.132. Præclarè scripsit, nu.4.in 1. volu.in cons.65.& omninò in cons.192.nu.3. in sexto volu.vbi ait, etiam si uerba statutorum glossari,uel subaudiri non possent,sed ad literam forent intelligenda, propterea tamen non ipsius iuris communis,sed hominis tantùm interpretatio reijceretur. Idem uoluit Anch. in d.ca. canonum statuta,uersus finem,vers.occurrit alia quæstio. sed de hac re plenius tractabitur infrà,vbi erit locus proprius. Intellige tamen præcedentia, scilicèt statutũ interpretari & declarari debere à iure communi,nisi quando ei derogaret; nam tunc ab eo nullam recipit interpretationem. Bal.in l.maximum uitium.in 5.q.C.de liber.præter.& in ca.cùm non liceat,col.fi.de præscrip.Alex.in cons.20.in fi.in 1.vol.in cons.227.& in consi.249.in 6.vol.& in cons.201.in 7.vol.Soc.in cons.150.col.24.vers.postremò, in 1.vol.hoc tamen intellige, vt statutum derogans iuri cõi,non declaretur ab eo,in ijs in quibus derogat, alioqui verò in reliquis: ita Fulg. in cons.94.Tamen Ang.in cons.202.ait statutum nõ debere interpretari à iure communi, nisi quando disponit idem,quod ius commune,alioqui,si diuersimodè. Sed hìc opportunè quæri-
80 tur,nunquid statutum † pœnã imponens pro aliquo crimine,intelligatur eò ipso pœnæ iniunctæ de iure cõi derogare uoluisse, adeò vt eo casu ius commune censeatur esse sublatum?Bart. in l.j.ff.de ui bonor.rapt.tenet quòd nõ. pro quo facit glo.quam ibi not. Bal. in l.si quis ab alio.
* ff.de calumniat.Sed contrarium * communiter affirmatũ esse testatur Dec.in c. de causis, col. 8.versic.in fine glo.de off.de leg.circa prædicta verò.s.an & quãdo statutum recipiat interpretationem à iure communi, vide etiam Doct.in l.serui nostri.C.de noxa. & in l.fi.§.in computatione.C.de iur.delibe.Abb.in c.ex literis,de const.& in c.constitutus, de rest.in integr.& Bald. in l.j.§.domini.ff.ad Syllan.

81 Bar.in eodem loco,dum ait, vbi statutum † usque adeò est obscurum, vt eius congrua expositio haberi non possit,recurrendum esse pro illius interpretatione ad populum, non autem ad sapientes,qui populo concedente statuta sanxerũt: quoniam functi sunt officio suo. Vide hac de re Abb.in c.cùm olim,de arbitr.& Feli.in c.per tuas, de simon.Attende tamen hanc declarationem auferre non posse ius alteri acquisitum,quãdo illa uerba dubia sunt in iure; alioqui uerò si nullam in iure dubitationem paterentur.Feli.in c.cùm olim,col.4.de re iudic. Et quomo
82 do à correctione † declaratio differat, vide Feli.in c.1.§.significantibus, nu.32.de libel.oblat. Et an in huiusmodi declaratione authoritas superioris exigatur?ei credendum est,ꝙ non: quia ille,qui declarat,nihil de suo tribuit,& nihil noui agit.Abb.in c.fi.de cõst. & in c.super quæstionum,de off.deleg.& est tex.& ibi Doc.in l.hæredes palàm.ff.de testam.Et in re proposita uide Bal.in 1.const.C.§.quibus,ubi ait,licèt statutarij addere non possint quicꝙ ad antiqua statuta,

tamen declarare non prohiberi. Attende quoniam hac eadem ratione Latini patres Græcis in Concilio Basiliensi, & Florentino respondebant: nam Greci aiebant, sancitum fuisse in Concilio Nicæno, Spiritum sanctũ à patre procedere: & huic sanctioni nihil addi posse. & propterea Latinos redarguebant, dicentes Spiritum sanctum à filio quoque procedere, vt habetur in symbolo. Latini uerò respondebant, patrem exprimi non posse, quin etiam filius contineatur. & ideò hoc tantum declarasse, non autẽ addidisse: quia, qui declarat, nihil addit. ad quæ uide quę pono in d.l. hæredes palàm.

83 Bar. in ead. l. & col. versicu. iuxta præmissa, ibi, Pono aliud, ait, uerbum fuerit † prolatum à statuentibus, quod reperitur in præterito & in futuro subiunctiui, referri debere ad futura. vide tu hac de re Feli. in c. fi. de const. & ibi Barb. col. 9. Alex. in consi. 101. Visis instrumentis, col. fi. in 1. vol. vbi inquit in casu illo ideò uerbum fuerit, ad futura non esse referendum, quoniam ibi adiectum erat etiam uerbum fit. Ad prædicta accedit Aret. in consi. 85. col. 2. Abb. & Feli. in c. ad hæc, de rescrip. Bal. in l. cùm tale. §. falsam. j. ff. de cond. & demonstr. ubi limitationem tradit. vide ibi. & præcedentibus adde rursus Alex. in consi. 108. Visis his, col. 2. in 3. uol. & Ang. plenè in consi. 382.

84 Bar. in ead. l. col. 21. in princip. ait, in statutis † esse recedendum à propria verborum significatione, causa uitandæ absurditatis. Adde Ant. de Butr. in c. cùm dilectis, de consuet. Alexan. in consi. 52. Viso themate, in 1. uol. & in consi. 80. col. 4. & col. fi. eod. volu. & in consi. 81. col. 3. in 3. vol. & in consi. 101. col. 3. eod. uol. & in consi. 106. col. pen. nu. 25. eod. uolu. & in consi. 106. col. 2. in 5. vol. & in cons. 134. nu. 27. in 6. vol. Aret. in cons. 34. col. 4. Mari. Soc. iun. in cons. 15. nu. 8. vbi bene loquitur. Ad rem propositam facit, quoniam statutum ita est interpretandum, vt non possit à sapiente reprehendi, l. Saluius Aristo. ff. de legat. præstan. Soci. in cons. 43. & in consi. 84. in 1. volu.

85 Bar. in eod. loco, ibi paulòpost, inquit, in statutis † esse recedendum à propria significatione uerborum, quando id cõis loquendi usus expostulat. Tu uerò de hac re vide Felin. in procem. Decretal. Bal. in auth. si qua mulier. C. de sacrosc. eccle. in l. non dubium. C. de legi. & in l. iij. C. de liber. præter. Card. Flor. in Clem. exiui. in princ. de uerb. signifi. Card. Alex. in c. 2. 2. dist. Soc. in cons. 62. in 1. vol. Alex. in l. j. col. antep. nu. 40. ff. si cert. pet. in cons. 5. in 3. uol. in cons. 211. in 6.
86 vol. ubi ait, hoc esse uerum, etiam si statuto † cautum sit, uerba statutorum ad literam esse intelligenda: quia cõis usus non dr̃ esse impropria significatio. & in cons. 79. eod. 6. uol. ait, attẽdendum esse cõem usum loquendi peritorum, non autem idiotarum. ad quod vide Cur. omninò in cons. 9. Dec. uerò in cons. 366. dicit cõem usum loquendi procedere solùm in sermone uulgariter prolato, non aũt in latino, in quo ait, non esse recedendum à propria significatione uerborum. Attende in re proposita unum, quod est scitu dignum, scilicet, probari oportere talem cõem usum loquendi uiguisse tpe conditi statuti, alioqui nõ releuare probantẽ. ita Thom. Ferratius in caut. 52. Et ad præcedentia vide Mar. Soc. iunio. in cõs. 6. nu. 15. in cõs. 15. nu. 22. & in cons. 35. nu. 14. Attende tñ, qm̃ ex mente Alex. prædictum est, quamuis statutũ sit intelligendum ad literam, nullo attento extraneo intellectu, tñ non intelligi exclusam esse interpretationem, quæ prouenit à cõi usu loquendi. tñ contrariũ decidit Roma. in singul. 417. incip. cõis doctrina, idque ea ratione: quoniam communis usus loquendi est extraneus intellectus. qua in re uide multas authoritates ibi addit. per Castil. quas gratia breuitatis non recenseo.

87 Bar. in eod. loco, versicu. quæro, inquit, propriam significationem primò ab authoritate † sumi debere. Adde Soc. in cons. 1. vbi infert ad notab. casum. & Bal. in l. maximum uitium, col. 2. C. de liber. præter. & in l. j. C. de success. edi. vbi ait, proprium sensum uocabuli esse, quẽ dat lex, non quem uulgus assignat. & in d. l. maximum, agit de propria & impropria uerbi significatione. de qua uide plenè apud Ias. in l. qui se patris. C. und. liber. Aiunt etiam Doct. propriã significationem à diffinitione accipi. l. j. §. appellata. vbi Alex. Aret. & Ias. ff. si cert. pet. Doct. in l. j. ff. de acq. poss. Bar. in l. vt gradatim. §. et si lege, & in l. si tibi pecuniam. ff. de muner. & honor. quandoque etiam à consuetudine sumitur, l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de lega. 3.

Bart.

88 Bar.in eadem l.& col.versic.quartò quæro, utrum statuta † recipiant extensiuam interpretationem passiuam: examinat quæst. hanc, vt ibi per eum. Adde Anch. in c.canonum statuta, colu.56.de const.Alex.in consi.137.in 1.volu.& in consi.257.Circa dubitationem.colu.pen.nu. 31.in lib.in quo primi & secundi uol.consilia continentur. in consi.53.in 3.uolu.& in consilio 76.Visis dubitationibus,in 5.vol.& in consi.36.nu.2.& 12.in 6.uolu.& in consi.62.in 7.volu.
89 Paul.de Castr.in consi.314.Card.in consi.72.Aretin. in consi.25. Et vbicunque statutum † de vno casu ad alium extenditur, subintelligendum est, id fieri posse in proportionabilibus tantùm, & quatenus unus casus alteri adaptatur, secundum Alex.in consi.106.colu.4.in 3.vol. & quando subest eadem ratio, non solùm ipsa lex, sed etiam si casus exceptus est, extendi potest. glo.est not.in l.j.C.de cond.indeb.& est tex.in cap.cùm dilecta,de confir.vti. uel inutil.Abb.in c.cùm omnes,col.5.de constit. Item fieri potest extensio ad casum, qui sub lata significatione vocabuli continetur, quando militat eadem ratio. Soc.in consi.108.col.penul.in tertio volu.fit etiam extensio ad casum similem, quando magis cõsideratur effectus, quàm modus implendi. Soc.in consi.58.in 1.volu.quod intellige uerum esse, etiam in ijs, in quibus sui natura prohibetur extensio,quando casus est omninò similis,& idem effectus est utriusque; alioqui verò,si aliqua esset inter eos dissimilitudo. glo.est not.in c.1.in uoce Italiæ, de temp.ordin.in 6.& plenè de hac materia extensionis,vide apud Feli.in c.pastoralis,in princ.de rescrip.& Imol.& alios in l.si verò.§.de uiro.ff.solu.matr.Feli.in c.postulasti,de rescrip. Dec.in l.factum suum.§. in pœnalibus.ff.de regul.iur.& in consi.71.& in consi.333.& Ias.in l.si constante.ff.solu.matri. Attende
90 tamen,quòd etsi licita sit extensio † de uno casu ad alium ex identitate rationis, tamen hoc locum non haberet,quando ille casus legem haberet contrariam. & ita intelligitur id,quod habetur in c.in nostra,de iniur. hæc Abb.in c.translato,in fi.de consti. Rursus non fit extensio in dispensationibus,etiam si sub sit eadem ratio. Feli.in d.c.postulasti,num.41.cum seq.Cessat quoque ista interpretatio extensiua, vbi cautum esset, statuta ad literam, prout iacent, esse intelligenda.Ias.post alios,quos refert in l.non dubium.C.de legi.& in consi.55.in 1.volum. Sed animaduerte,quoniam contra prædicta videtur facere,quòd ea rationis est uis & potentia,ut anima legis appelletur. & ideò ubi ratio militat,ibi lex disponit non ui interpretationis extensiuæ, sed intellectiuæ, ut docuit Alexan.in consi.129.in 7.volu.Dec.in consi.372.Visis, & diligenter
91 consideratis. & Soc.in consi.30.in 1.volu. & magis attendenda † est ratio legis, quàm ipsa lex, secundum Gemin.in cap.vbi periculum, de elect.in 6. & ideò Alexand.in consi.75. in.5.volu. & in consi.36.in sexto vol.affirmat,casus omnes, & quascunque personas in statuto complecti quando militat eadem ratio: quoniam ita omnes deciduntur à lege, sicut species sub genere comprehenduntur.Quinimmo iureconsulti usqueadeò rationis potentiæ tribuerunt, vt uelint illam procedere,etiam si ratio in statuto non foret expressa, sed unica tantùm reddi potest, vt
* de hoc est glo.* comm.appro.in l.quamuis.C.de fideicomm.Dec.in d.consi.372.Feli.in d.cap. translato,in fin.de constitu.Alexand.in consi.129.in 7.uolu.& Soc.in consi.35.col.2.in primo volu.& quamuis contrarium sentiat Raph.Cuma.in consi.97.dicens, quòd si hoc uerum esset, omnia statuta extenderentur contra communes regulas: tamen durum esset recedere à tot & tantorum patrum sententia. id,quod eorum opinioni reluctatur,qui in multis casibus interpretationem extensiuam reijciunt. nam,si casus sub ratione,sicut species sub genere continẽtur, & propterea illa re uera non dicatur esse interpretatio extensiua,sed intellectiua, cessat funda-
92 mentum intentionis eorum. tamen cogita. Denique scias extensionem † passiuam semper locum habere,quando procedit ab aliqua regula iuris communis.l.j.ff. de muner. & honor.l.j.§. lex Falcidia,cum ibi not.ff.ad leg.Falc.Bar.in l.si quis seruo.C.de furt.
93 Bar.in d.l.omnes.colu.21.in princ.ait, statutum † relinquendum esse dispositioni iuris communis in casibus non decisis. Vide Alex.in consi.88.& in consi.137.in primo volu.in consi.65. & in consi.192.nume.3.in sexto volu.& in consi.227.& consi.249. eodem uolu.Soc.in consil. 150.col.24.versic.Postremò.Anchar.in c.canonum,colu.76.de const.Bar. in consi.154. Arct. in consi.97.in fine.in consi.109.in consi.126.& in consi.163.colu.quinta. Bart.in l.liberorum,

col. 5. ff. de verb. ſignific. Bal. in l. j. §. 1. ff. de feri. & Iaſ. in auth. Præterea. C. vnd. uir & ux. & Doc. in l. ſi uerò. §. de viro. ff. ſol. matr.

94 Bart. in eadem l. & col. verſic. iuxta prædicta quæro, diſputat, utrum ſtatutum † extendatur, vt caſus decidat à contrario ſenſu. vide Alex. in conſi. 159. in lib. in quo primi & ſecundi uolu. conſilia continentur. in conſi. 7. col. pen. in 5. volu. in conſi. 142. Viſo proceſſu. in ſexto vol. & in conſi. 10. nu. 4. in 7. vol. Abb. in conſi. 75. in 1. vol. in conſi. 42. colu. fin. & in conſi. 113. & in conſilio 117. in 2. volu. Præpoſi. in cap. humanum. colum. 4. diſtinct. 1. Ana. in conſi. 23. in fine. Aret. in conſi. 27. colum. fi. Capr. in conſilio 62. colum. penul. Roma. in conſi. 11. & in conſilio 399. Soc. Plenè in conſi. 81. colum. 3. in primo volu. Barbat. in conſi. 38. colum. fin. in 3. volu. glo. & doct. in cap. vnic. de ętat. & qual. in ſexto. glo. in verbo, obſeruare, & ibi doct. in Clemen. prima. de ſent. excomm. Alex. & modern. in l. j. §. huius rei. ff. ſi cert. pet. vbi eſt locus proprius. Curt. in conſi. 16. & in conſi. 35. num. 24. Dec. in conſi. 283. & in conſi. 364. Felin. in cap. 1. in addit. ad princ. opus Abb. in decretum, nume. 8. & plenè, atque ordine congruo in cap. ſignificaſti, nume. 15. vſque in fi. d. cap. de for. compet. Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudic. vbi ait, etiam ſi argumentum à contrario ſenſu in ſtatutis locum non habeat, hoc tamen non procedere quando ſtatutum in ſenſu directo nihil operaretur: quoniam tunc licet hoc ſumere argumētum etiam ad correctionem iuris communis, ne ſtatutum reddatur inane. Hoc idem ait ipſe Iaſ. in l. re coniuncti. nu. 151. ff. de leg. 3.

95 Bar. in eadem l. & col. verſic. vlteriùs quæro, diſputat an ſtatutum † ad caſum fictum extendatur. Vide Alex. in l. ij. §. adoptiuum. ff. de in ius uocan. in l. tranſigere. colum. 6. C. de tranſac. & in conſ. 224. Proſpectis ijs. & in conſi. 257. in lib. in quo primi & ſecundi uolu. conſilia continentur, in conſ. 40. in 3. volumi. in conſi. 62. nu. 14. in 4 volu. in conſi. 51. & in conſi. 79. num. 7. & in conſilio 112. num. 13. & in conſi. 207. in ſexto vol. idem Alexand. in l. prima. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falcid. & in l. j. colu. antepe. num. 41. ff. ſi cert. peta. & in l. prima. §. hoc etiam, & ſeq. ff. ad Trebell. Abb. in conſi. 30. in primo dubio. in 2. volu. Anchar. in cap. canonum, colu. 90. de conſtitu. Mari. Soci. iun. in conſi. 3. nu. 27. & in conſi. 20. num. 25. & omninò Feli. in cap. inſinuatum, de ſimon. Ad prædicta accedat Bald. in l. iij. §. hæc uerba. ff. de nego. geſt. in l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius uoc. & in rubr. C. ad Trebell. & in cap. ſedes Apoſtolica, de reſcript. Abb. in cap. in noſtra. de iniur. in cap. cùm dilectis, & in cap. ad audientiam, de cleric. non reſid. Rom. in l. hæreditas. ff. de vſucapio. & pleniſsimè Alex. & Iaſ. in l. qui ſe patris. C. vnd. lib. Iaſ. in l. j. §. bonorum. ff. ad Trebell. vbi ait, ſtatutum habere locum in caſu ficto, quando caſus uerus & caſus fictus æquiparantur. idem ait Iaſ. in l. j. num. 45. ff. de vulg. & pupill. & Feli. in c. cum inter, col. 3. de re iud. quare autem ſtatutum communiter locum nō habeat in caſu ficto, vide apud eundem Iaſ. in l. ſi ab hoſtibus. ff. ſol. matr.

96 Barto. in d. l. colu. antepe. verſic. quid de tempore, tradit, an ſtatutum † per uerba præſentis, aut præteriti temporis promulgatum, trahatur ad futura. De hac re uide Feli. Dec. & alios in c. fi. de conſti. & quæ poſui ſupra.

97 Bart. in eadem col. verſic. vltimò quæritur, tractat, quid operetur ſtatutum † diſponens, ſtatuta omnia interpretationem, gloſſationem, uel extraneum intellectum recipere non debere. Adde Alex. in l. poſt aditam. C. de impuber. & in conſi. 80. num. 10. in primo volu. vbi ait communem eſſe opinionem à tali ſtatuto iuſtam, & legitimam interpretationem non excludi. et ideò, ſi abſonus aliquis intellectus, uel contra aliud ſtatutum ſequeretur, tunc ſtatutum hoc non militaret. argumento glo. in cap. ſi delegatus, in uerbo abeſſe, de offic. deleg. in ſexto. vide Paul. de Caſtr. in conſ. 198. colu. 3. in fin. & interpretationem illam non eſſe reſpuendam, qua mediante ſtatuta ſibi inuicem non reluctantur, docuit Alex. in conſi. 29. in 3. volu. & Bald. in l.
98 ſi duo, in fi. C. per quas perſon. nob. acquir. & quæ interpretatio † admittatur, uide apud Bald. in l. ſi quis filium. C. de liber. præter. Cor. in conſi. 331. in primo vol. Præpoſi. in c. conſuetudo, 1. diſt. vide eundem Alex. in l. j. col. 4. ff. ſi cert. pet. vbi multas authoritates ad rem hanc facientes adducit. Anchar. plenè in cap. canonum, de conſtitu. Cardina. in conſi. 72. in tertio dubio.

Barb.

Barb.in cap.cùm.M.in fi.de constit.Capr.in consi.98.colu.pen.& fin.Aret.in consi.109.& in consi.145.Curt.in consi.6.colum.3.Cæpol.in consi.14.Barba.in consi.21.colum.2.in primo volu.& in consi.51.colu.32.eodem volu.& in consi.7.colu.13.in 2.volu.& in consi.38.volu. seq.colu.5.eodem volu. Bald.in consi.22.in 4.volu.Felin.in cap.2.nume.21.de rescript.& in capitulo translato,colum.5.de constit.& Præposit.in cap.erit autem, colu.1.distinct.4.Adde,
99 quòd quamuis huiusmodi statuta † nullam extensiuam interpretationem recipiant, vt ait Ias. post alios in l.non dubium. C.de legi. tamen recipiunt congruam & laudabilem interpretationem. Ias.in l. si quis in conscribendo. C. de pact. Item à communi vsu loquendi interpretantur, & declarantur; quia communis vsus non est impropria significatio. Alexand.in consilio 211.in sexto volumine. tamen, vt dixi in præcedentibus lucubrationibus, in quibus egi de communi vsu loquendi, dicitur extraneus intellectus, & ideò ab hoc statuto reijcitur: vt per Roma.in singu.417.cum ibi addit. & ut ibi dixi. Et uigore huius statuti nullam admitti passiuam, vel extensiuam interpretationem, ait Ias.in consi. 50. in primo volu. & de hoc statuto vide Ias. in rubrica.ff.de oper.nou.nunciat.colu. 2. & omninò Curt.in consi.9.nume.25. Raph.Cuma.in consi.126.in fin.& in consi.136. Bald. in l.fin.colum.9.C.de hæred.instituen. Alexand.in consilio 80. in primo volumine. Item vbi est clausula decreti, ibi non admittitur interpretatio. Imol.in l.ex facto.ff.de vulgar. & pupillar. & Barbat. in repet. rubricæ. de fide instrumen. fol. 18.

100 Barto.in eodem loco, versicu. Aut statutum disponit difformiter, ait, ubi non cadit aliquod ius formatum, † vnde actio oriri possit, tunc agi debere condictione ex illa lege municipali. Adde Alex.in l.j.col.11.versic. Hanc conclusionem limito.ff.de leg.1. & in consi.55.col.1.in 1.vol.Curt.in consi.30.col.3.in fi.

101 Barto.in eadem.l.colum.penult.versicu. Circa secundum, examinat, an statuta † sint producenda, quemadmodum etiam instrumenta producuntur. concluditque ea produci non debere, quando publicè nota sunt, & in volumine statutorum inserta, adeò, vt eorum non sit probabilis ignorantia. Tu uerò attende hoc Bartoli documentum, cui reluctantur trad. per eundem Barto. in l.j.columna quinta.versic.Iuxta prædicta.ff.si certum pet.vbi ait, testem, qui dicit Christum natum fuisse Augusto Cæsare imperante, & interrogatus de causa scientiæ, euangelium citat, non probare, nisi euangelium ostendatur. nam in eo casu pariter sicut, & hic, non est probabilis ignorantia. Et si uis aliquid scire de natiuitate Christi, vide in Martiniana anno 42. Octauiani Augusti, & apud Alber.in suo dictionario, in uoce Cæsar, vbi habetur Christum conceptum fuisse ex Beata Virgine existente annorum 12. Angelo nunciante VIII. Kalend. April.Feria VI. & natum feria.i. baptizatum autem fuisse VIII. Idus Ianuar. feria 2. vixit annos XXXIII. & menses III. post passionem verò Beata Virgo vixit annos viginti in domo B.Ioan. Euangelistæ, & fuerunt anni eius LXIIII. De re autem proposita vide plenè Felin.in capitulo primo de re iud.Cardin.in consi.61.in fin.& in consil.seq.colu.3. in tertio dubio.& Aret.in consi.154. colum.1.& adde Barto.ibi in colum.fin. versicu.aut sunt statuta non sic publicè nota. adde Alexand.in consi.82.colu.2.in 3.volumi.& in l.prima.C.ut quæ desunt aduoc.

102 Postquàm hic agimus de materia statutorum, operæpretium est intelligere, an statutum † possit unum pro alio obligare, & pœnam iniungere. exempli causa; si banniti à prouincia, confinia prouinciæ ingredi audebunt, puniantur in mille, cuius exactio pœnæ fieri possit contra eorum proximiores. qua in re quanuis dicendum uideretur, unum pro alio teneri non debere, vt habetur.C.ne fili.pro patr. & ne ux. pro marit. & huic sententiæ faueat Diuinum illud documentum; Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Tamen apud iuris interpretes uera est conclusio, statuentes propter bonum publicum iuribus priuatorum derogare
103 posse. Et ideò uoluit Ange.in consi.63. Nobilis, statutum † Senarum ualere, quo cautum erat, si banniti relegati non seruarent certos confines; pœnam mille ducatorum exigi posse à coniunctis, usque ad quintum gradum per lineam masculinam. Et ad hoc Ang.documentum

accedit Alex.in consi.190.uel 193.Maturè,col.3.uersi.dico,in 2.uol.ubi multas attulit autho ritates ad rem facientes. Et ratio est, ut banniti à delictis retrahantur,non solùm propter salutem propriam, uerumetiam agnatorum. Item,ut ipsi coniuncti totis uiribus nitantur ne agnatorum quisquam delinquere audeat.

104 Hinc etiam traditum est, Florentinum statutum † iuribus esse subnixum, disponens uno ex agnatis delinquente, cæteros obligari: ita Ioan.de Plat.in l.iure prouisum. C.de fabricens.lib. 11.Et de hac re latissimè agunt Barba.& canon.in c. cognoscentes, de const.ubi Dec.num.4. * testatur hanc esse * communem.Alex.in l.sæpe,nu.12.ff.de re iud.Hippol.in l.infans,de sicar. Roch.Curt.in c.fi.de consue.& Barb.in dicto cap.cognoscentes,col.2. refert Bal.& Anch. tenuisse, statutum Florentinum ualere, quo cautum erat agnatos eorum, qui occiderunt ambasciatores pro rebellibus habendos esse, & eorum bona publicari debere, nisi infra annum exhiberent occisores uiuos, uel mortuos. Et ita in facti contingentia seruatum fuisse testantur. Et multum ad rem facientia docuit Dec.in cons.64.licèt ipse quendam Princiuallum excuset alijs argumentis.Possent mulra alia aggregari, quæ breuitatis causa omittuntur:quare hęc òm nia in casu proposito urgent, ut pax & quies reddatur Prouinciæ. Et ita seruatum fuit in contingentia facti in Prouincia Marchiæ Anconitanæ,dum ibi essem Gubernator generalis.atque huiusmodi constitutioni sapientes, qui Romæ tunc iussu Papæ incumbebant regimini totius status Ecclesiæ consenserunt, Sedente Pio V.Pont.Max.

105 Bar.in ead.l.in fi.quærit,an totum uolumen † statutorum edendum sit, an uerò illa pars statuti, quæ adducitur? vide tu Feli.in cap.1.col.penult. nume.52.de probat.& Ias.in rubrica.ff. de oper.no.nunciat.

Summarium in l.ius pluribus.ff.de iust.& iur.

1 *Ius quid sit,& quid iustitia.*
2 *Iustitia est summa uirtus quæ iura distribuit.*
3 *Iustitia quæ adeo mirabile bonum est,reddenda est unicuique sine ulla personarum exceptione.*
4 *Magis tolerandum est quodlibet scandalum,quàm quod ueritas & iustitia relinquatur.*
5 *Clementia in quocunque Principe laudabilis est.*
6 *Partes an possint consentire, ut iudex in alieno territorio ius dicat.*

Bar.in l.Ius pluribus.ff.de iust.& iure.

1 Bart. in d.l.Ius pluribus,tradit quid sit Ius, † & Iustitia, & reliqua,ut ibi per eum. Vide ad rem hanc tex.in c. ius generale,& in capitulo humanum genus,distinct.1.Præposi. in capitulo cum omnes,columna secunda. eadem distinct. Alber.in procem.ff.nou.& ff.de origin.iur.vbi habetur de significatione huius uocis, Ius, & de ipsius origine. Aret.in consi.76.colu.fin. aliquid apud Barb.in c.2.colu.3.de off.deleg. & unde unumquodq; Ius originem traxerit, vide apud Feli.in c.canonum statuta.col.1.& 2.de const. Et quot sint nomina iuris uide apud Bart. in l. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dotal.fac.[Et quid sit ius,& multa ad rem facientia, uide apud Abb.in c.fi.de consuet. Quid uerò sit Iustitia,habetur in §.1. in auth. ut omnes obed.iud.

2 prouin.ubi scriptum est,Iustitiam † esse summam uirtutem,quæ iura distribuit. vide Bart.in l.j. C.de dignit.lib.12.& tex.not.in c. cùm deuotissimam, 12.q.2.Seneca de copia uerborũ, aliàs in lib.de quatuor uirtutibus, ait,Iustitia est tacita naturæ conuentio in adiutorium multorum inuenta.Et subiungit,iustitia non est constitutio nostra,sed diuina lex,& uinculum humanæ societatis:in hac non est,ut existimes quid expediat,nisi quicquid illa dictauerit.& reliqua,ut ibi. quæ omnia sunt memoratu dignissima.Et de hac re uide Archid.in c.decet,de immun.eccl. in 6.& Aegidium omninò de regimine principũ.c.12.& B.August.in lib.2.de Ciuitate Dei.c.21. & in lib.4.cap.4. Et Iustitia. secundum Philos.est anima ciuitatis.& idcò habita iustitia.omnes aliæ uirtutes habentur,secundum B.Ambros.in exameron. vbi ait: Vbi prudẽtia,interdum est malitia: ubi fortitudo, ibi iracundia: vbi temperantia,ibi impietas: vbi autem iustitia,ibi omnium

nium aliarum uirtutum concordia eſt. Proinde Auguſtinus in lib.4.& 10.de Ciuitate Dei, inquit: Amota iuſtitia, regna magna ſunt latrocinia,& poſita iuſtitia, etiam tyrannides ſunt iuſta regna. Et hac de re uide multa ſcitu digna apud B.Thom.in lib. de Regimine dominorum, ſeu de quatuor uirtutib.in princ. Iuſtitia uerò 12.abuſionibus ſæculi opprimi ſolet, quas tradit Cyprianus in lib.12.abuſionum ſæculi. quæ ſunt hæc. Sapiens ſine operibus, ſenex ſine religione, adoleſcens ſine obedientia, diues ſine eleemoſyna, fœmina ſine pudicitia, dominus ſine uirtute, Chriſtianus contentioſus, pauper ſuperbus, Rex iniquus, Epiſcopus negligens, plebes ſine diſciplina, populus ſine lege. Hęc habentur apud gl.in Clemen.1.§.quia uerò,
3 de ſtat.monach. Iuſtitia igitur † quæ adeò mirabile bonum eſt, reddenda eſt unicuique ſine ulla perſonarum exceptione.c.nouit.§.ſed forſan, de iudic. In iudicijs enim nihil debet locum habere, niſi ſola iuſtitia.l.eos.§.1.C.de appell. Et ideò multùm aberrant iuſdicentes, qui nonnunquam quibuſdam cauſis adducti, quas ipſi putant ad humanam prudentiā pertinere, deflectūt à tramite ueræ iuſtitiæ,& inde multa mala proueniunt. tantæ enim dignitatis eſt ipſa iuſtitia, ut ea nullo alio intuitu ſit utendum, niſi ut fiat ius, etiam ſi mundus periclitaretur, ſecundum Sapientis illius ſententiam, qui tanquam è ſublimi ſpecula clamitat: Fiat ius, & pereat mundus. alioqui multa mala oriuntur; quoniam iudices ſine lumine iuſtitiæ à uia ueritatis declinarunt.
4 itaque magis tolerandum eſt quodlibet ſcandalum, quàm ueritas † & iuſtitia relinquatur. c. qui ſcandalizauerit, cum gl.de reg.iur. Et ad hoc uide omninò quæ pono in l.j.ff. de offi. aſſeſſ. nec ullo pacto timendum eſt in adminiſtranda iuſtitia: nam lux oritur iuſto,& iuſtum deducet Dominus per uias rectas. Sap.c.10.hæc enim eſt illa ueritas iuſtitiæ, quæ nunquam eſt deferēda, ut habetur in gl.not.in d.c.qui ſcandalizauerit, de reg.iur. vbi agitur de triplici ueritate. iſta tamen veritas iuſtitiæ eſt lenitate miſericordiæ temperanda.c.diſciplina.c.omnis,& c. vera iu
5 ſtitia.45.diſt. Clementia enim † in quocunque principe laudabilis eſt: quia ei quodam iure peculiari aſcribi ſolet.l.imperialis.C.de nupt.& l.j.C.de ſum.Trin. id quod dicitur etiam de ijs, qui principum uices agunt. Dec.in conſi.690. in fi. ſed eam potiſsimum eccleſiaſtico principi conuenire docuit Oldr.in conſ.47.ubi ſcribens ad ſummum Pont.in re propoſita affert exempla memoratu digna. Quomodo autem fieri debeat hoc temperamētum,& qua ſtatera uti debeat Iudex, ut fines iuſtitiæ, & miſericordiæ non egrediatur, uide bonam glo.in d.c. omnis, & Albert.Brun.in conſi.28.& Dec.in conſi.451.in fi. & ueh ciuitati illi, & regno, ubi hæc ueritas iuſtitiæ,& miſericordia non inueniuntur, ut legitur Oſeæ.4. ibi, non eſt veritas, neque miſericordia,& non eſt ſcientia Dei in terra, maledictio & mendacium inundauerunt; proptereà lugebit terra,& infirmabitur omnis, qui habitat in ea. Et de hac eadem veritate iuſtitiæ habetur Machab.7.non eſt in eis veritas, neque iudicium, tranſgreſsi enim ſunt conſtitutum & iuſiurandum.& Iſai.59.conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas,& æquitas non potuit ingredi. Hinc dixit Dominus Moiſi. Exod.17. Elige ex omni plebe uiros ſapientes, timentes Deum, in quibus, ſit veritas.ſ.iuſtitiæ. Veritas enim hæc illa eſt, quæ uincit, & inualeſcit, vt legitur apud Specul.in tit.de aduoca.§.6. verſic. aduocatus igitur.& habetur in c.conſuetudo, 8.diſt. & qui hanc iuſtitiæ veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe prouocat.cap.quiſquis.11.q.3. Tria verò ſunt, quæ talem ac tantam uirtutem impedire ſolent: Carnalis amor, timor,& auaritia.c.accuſatores.3.q.5.& c.Epiſcopus.25.q.6.
6 Bar.in ead.l.in fi.quærit, nunquid poſsint partes † conſentire, vt Iudex in alieno territorio ius dicat. de hac re. vide plenè Alex.& alios in l.fi.ff. de iuriſd.omn.iud. vbi eſt locus proprius.

Summarium in l.j.ff.de leg.

1 *Lex quid ſit.*
2 *Leges humanæ propter varietatem temporum aliquando immutari ſolent.*
3 *Id quod à lege permittitur etiam in foro conſcientiæ licet.*
4 *Primi legum autores qui fuerunt.*
5 *Lex humana à Deo non prouenit.*

6 *Finis*

6 *Finis humanę legis est pax humani generis.*
7 *Sacrorum canonum contemptores in spiritum sanctum blasfemi deprehenderentur.*
8 *Ea quæ Dei tantum iudicio reseruantur, solus Papa potest diffinire.*
9 *Papa solus causam fidei decidere potest.*
10 *Papa fidei firmamentum appellatur.*
11 *Exosculatio pedum Ro. Pontificis mos est antiquus.*
12 *Electores Imperatoris ex decreto Gregorij Papæ quinti constituti fuerunt.*
13 *Ille qui à Papa ad concilium appellare audet hæreticus dicitur.*
14 *Vacante imperio Papa in iurisditione succedit.*
15 *Papa in feudum potest concedere non solum ea quæ sunt apostolatus sui, sed etiam res quæ sunt aliarum omnium ecclesiarum.*
16 *Excommunicatus non potest à concilio dispensari, quia Romano Pontifici reseruatus est.*
17 *Ignorantia quæ sit punienda, & quæ non.*
18 *Probabilis ignorantia quæ sit, & an & quando excuset à pœna.*
19 *Ignorantia an & quando excuset, & quando non.*
20 *Ignorantia in facto proprio probabilis non est.*
21 *Quæ forma sit seruanda in condendis legibus.*
22 *Mulieres de consilio esse non possunt neque in ferendis constitutionibus interuenire debent.*
23 *Mulieribus interdictum est officium prædicandi.*
24 *Mulier dicitur à mollicie & inconstantia.*

Bar. in l. j. ff. de legib.

1 BAR. in hac. l. j. colligit ex isto tex. quid sit lex.† Tu uerò in proposita re scias, Cicer. in lib. de Rep. ad quem accedit Lactantius, in lib. 6. cap. 7. ita legem definisse: Lex est recta ratio naturæ congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, quæ uocat ad officium iubendo, aut uetando à fraude deterret: ac in summa, ut idem inquit Cicero in lib. de legib. uitia emendat, uirtutesque commendat. Attende tamen, quoniam ista definitio soli Diuinæ legi congruere uidetur, & ijs, quæ de fide, aut de uniuersali statu ecclesiæ constituuntur: quæ omnia sunt immutabilia. c. sicut. 15. dist. c. Anastasius. 19. dist. glo. in c. proposuit, de concess. præben. & est text. in c. maiores. 24. q. 1. in c. quæ ad perpetuam, in c. sunt quidam, & in c. contrà. 25. q. 1. Cæterùm,
2 quia leges † humanæ de quibus agimus, propter uarietatem temporum quandoque mutari solent. c. non debet, de consanguin. & affinit. iccircò alia eiusdem Ciceronis definitio fortasse magis ad rem faciet. s. Lex nihil aliud est, nisi recta & à numine Deorum tracta ratio imperans honesta, prohibens contraria. Hæc ille in Philippica. 11. Quæ quidem dinifitio optimè comprobatur ex ijs, quæ habentur in gl. 1. in fi. in l. 2. ff. eod. tit. de legi. legum autem inuentorem & sempiternum authorem, esse Deum ipsum, extra quęstionem est. & ideò dicitur, legislatores à Deo ipso proferendi leges licentiam accepisse, easque per ora Principum diuinitùs promulgari. l. fi. & ibi Albe. C. de præscrip. long. tēp. & in auth. ut hi, qui oblig. se hab. perhi. ref. min. in prin.
3 Feli. in c. quarto. de testi. Hinc traditum est, id, quod à lege † permittitur, etiam in foro conscientiæ licere, ut uoluit. B. Thom. quem refert & sequitur Flor. de. S. Petro, in l. ex parte habes. §. suę libertatis. ff. famil. ercisc. ad hæc accedit Bald. in l. adigere. §. quanuis, in glo. 1. ff. de iur. patr. & Matth. de Afflictis, in trac. de iure prothomiseos, in rubrica. nu. 8. atque ideò infertur, legis trāsgressores in peccati reatum incidere, & propterea iustè captum fugiēdo peccare docuit Dec. in l. quod à quoquam pœnæ nomine. ff. de reg. iur. ubi alia quoque exempla scitu digna cōmemorat. Et plenè de hac re habetur apud eundem Dec. post Abb. Feli. & alios, in c. nam concupiscentiam, de const. & apud Abb. & Feli. in c. 1. de treg. & pac. & trad. in c. 2. de maio. & obed.
4 Sed legum, † quarum inuentio hominibus tribui solet, qui nam fuerint primi authores, dubitatum est apud ueteres; si quidem Athenienses eas inuenisse aiunt Cecropa; Argiui phoroneū; Cretenses Minoa, atque Rhadamantum: Lacedæmonij Lycurgum: Aegyptij Mercurium

Nili

Nili filium: Persæ Zoroastrem: multi alij Cererem, alij Draconem, alijq́ue Solonem eas repe- rijsse, & tulisse Atheniensibus prodiderunt. Cæterum Romanas, quibus utimur leges, fuisse à Solone Atheniensibus permulgatas, ab eisq́ue Romanos illas accepisse traditum est à Pompo nio, & Liuio. Ad quod uideatur etiam. l. 2. supra de orig. iur. & c. fuerunt. prima dist. Redeundo autem ad rem propositam, scilicet, quid sit lex, Respon. Legem esse sermonem quendam secun- dum communem concordiam ciuitatis, quo monemur quō oporteat agere singula, secundum Philos. in epist. quadam ad Alexandrum. Nec reprehensibile est, tùm Philosophi, tùm Ciceronis, tùm ēt aliorum prudentum authoritates afferre, cùm id fieri debere ipsorum iureconsultorum doceamur exemplo. l. septimo mense. ff. de stat. hom. l. si pater. ff. de solu. & l. j. ff. de contr. empt. sed. B. Thom. in 1. secundæ q. 20. artic. 4. aliàs. 2. inquit, Legem esse quandam rationis ordina- tionem ad bonum commune, & ab eo, qui curam habet ciuitatis, promulgatam. Pulchra de le- gibus vide in epistolis Senecæ ad Lucillum, lib. 12. epist. 2. colu. 5. Et an lex translata fuerit de græco in latinum sermonem, Bar. in l. j. ff. de excus. tut. & plenè Feli. in procem. Decretal. Et quo ordine fieri debeat lex, vide Bar. in l. humanum. C. de legi. sed præcedentibus refragatur: nam
5 uidetur dicendum, Legem † humanam à Deo non prouenire, cùm ipsa quandoque impunita relinquat, quæ à lege Diuina puniūtur; ut est sola cogitatio. l. cogitationis. ff. de pœn. quæ tamē ab Euangelica traditione damnatur. Qui enim uiderit mulierem ad concupiscendum, statim mœchatus est in corde suo. Matth. 6. & c. sicut enim, 32. q. 5. Respon. legem humanam, quæ sit iusta, proculdubio à lege Diuina prouenire, secundum. B. Aug. de libero arbitrio. libr. 1. ubi ait: in temporali lege nihil est iustum & legitimum, quod non sit ab æterna lege. sed finis humanæ
6 † legis, est pax humani generis, ut habetur in procem. Decretal. §. ideoque lex. & in c. factæ sunt autem. 3. dist. finis uerò Legis Diuinæ est pacificatio humani generis quò ad Deum. proinde lex humana non punit, nisi ea, quæ suo fini contraria sunt, id est, hominū paci. Et ideò rectè fuit suprà conclusum, leges humanas, si iustæ sunt, obligare transgressores in foro cōscientiæ, ut ait Alex. in consi. 65. in 6. uolu. idem tradit. B. Thom. in 1. secundæ. q. 196. Nam inquit Dominus prouerb. 8. Per me Reges regnant. facit, Epist. inter claras. C. de sum. Trini. de qua re. uidēdus est etiam Ias. in rub. ff. de acq. hæred. & ideo dum lex fertur, disputare licèt, an bene, an malè cō stituatur: sed postquàm lex est lata, non de ipsa lege, sed secundum ipsam iudicandū est. Quo- modo ēt iustæ dicantur esse legum sanctiones, habetur in c. erit autem. 4. dist. & per totā illā di- stinctionē: & ab illis tot & tanta procedunt beneficia, ut à sapiētibus acceptum sit, Principem, leges subditis dando, maiora eis ac meliora tribuere, quàm subditi suo Principi præbeāt, etiam si ei regnū ipsum & diuitias tradidissent: ut eruditè docuit Io. de Lign. in tract. de amicitia, in §. De amicitia magnatum in subditos. Propterea quali & quanta ueneratione sint leges custodiē dæ, tanquam ad conseruādam Rempublicam potissimùm necessariæ, ex eo uel facilè dignosci potest, quòd neminem omnium, qui præclarum aliquid, sanctéque scriptum de Republica tra diderunt, dubitasse constat, leges, cùm ad beatam ciuium uitam, tùm ad ipsius ciuitatis diutur- nitatem & gloriam plurimùm pertinere: nihilq́ue esse, cui tantoperè ciuitatum salus innitere- tur, quàm bonis institutis, & legibus, si modo fuerit earum mens, atque potestas, sapienter, in- tegreque administrata. Et ideò fermè omnes ualidissimę illæ Respublicæ, quæ priscis regnaue re temporibus, uel breui tempore imperarunt, uel tùm, cùm maximè florerent, præcipites ce- ciderunt, propterea quòd aut sine legibus uiuerent, aut malas haberent constitutiones, aut bo- nis uterentur non bene. atque ita stetit earum imperium, quò ad uoluerunt, uoluerunt autem quò ad sanctissimarum legum integras uires custodierunt. nec tàm externis armis illarum ex- tincta est gloria, quàm immoderata licentia ciuium, intestinis seditionibus, & interitu omniū legum, & sanctionum, quibus earum maiestas & salus potissimùm innitebatur. Id quod satis documenti omnibus sit, & præcipuè illis, qui uel sine lege esse desiderant, uel sacras cōstitutio nes, ac uetustissimo & probatissimo usu corroboratas contēnunt: ut sunt hæretici huius tem- poris. ij enim, proh dolor, & sacros canones, qui dignitate, sanctitateq́ue cæteris legibus an- tecellunt, & Romani Pontificis, ipsorum canonum conditoris, authoritatem spernere non ue- rentur.

rentur. Proinde tot,& tàm uariæ sunt eorum snīæ,tàm repugnantes sibi inuicem eorum sunt uoluntates,ut ipsi sibi ipsis non constent; & uix intelligi possit,quid uelint,quid cupiant, & q̄ sit eorū intentio. Nec mirum,carent enim lumine ueritatis,& ideò per de uia iter arripiunt,ac in errorum foueas cadunt,posteaquàm ab usitato & infallibili sanctarum legum tramite declinarunt,quibus tota Christiana respublica per tot anteacta sæcula fuit prudētissimè recta,& fœliciter aucta. Et ideò quàm impiè & impudenter agant, & quantùm laborent contra propria commoda,& salutem,discāt obsecro ab illarum urbium,& regnorum euersione, in quibus isti sacrorum canonum contemptus, & consequenter hæreticæ prauitates iam anteà uiguerunt. Nonne Florentissimæ illæ olim Orientis ciuitates post peruersa Arrij dogmata ceciderunt? nonne amissa imperij maiestate Græcia uirtutum omnium parens, postquàm à sacris ecclesiæ constitutionibus,& ab obedientia se subtraxit Romani Pontificis, corruit? Africa agnito Pelagij crimine diruta est,& collapsa? Pannonia potens post labem Io.Hus,& Hier.à Praga, Turcarum tyrānidi est subiecta.&,ut recentioribus utamur exemplis,Germania,Gallia & Angliain quibus sacri canones despiciuntur,quot & quātis discriminibus subiaceant,quantum ab in, testinis bellis quotidie destruantur,iudicent omnes,& præsertim illi, qui hæc ipsa in dies experiuntur,non sine bonorum gemitu ac lacrymis. Et,ut aliarū omnium prouinciarum obliuiscamur,sola nobis Gallia satis documenti sit,Gallia inquam illa,quæ superioribus temporibus Regem suum tanquam Deum colebat, nunc uero contra eum impudenter insurgit;Gallorum hæreticorum acies etiam contra personam ipsius Principis instruuntur, crudelissimi fiunt conflictus & pugnæ cruentę,& denique Gallia Galliam destruit,ac propè ad nihilum redigit.Sic etiā Panor.in c.constitutis,de testi.minatur ruinam Bohemiæ propter hæreses, quæ deinceps secuta est.Et ideò infallibilis uidetur ista sententia,ubi hæreses uigent, ibi destructionem esse subsecuturam.Prætereà hinc ualidiores fiunt infidelium in nos impetus:hinc iniustissimi Turcarum imperij proueniunt incrementa: hinc denique maiora & magis horrentia Christianis in futurum pericula imminent,quæ uitari difficillimè poterunt,nisi omnes ab eisdem sanctis Ecclesiæ legibus gubernemur,& omnium fidelium sit cor unū & anima una,atque inconsutilis illa Dei, ac Seruatoris nostri tunica non scindatur: ut docuit Paul.1.ad Cor.dicens: Idipsum dicatis omnes,& non sint in uobis schismata.hoc enim præceptum satis impleri nūquàm potest, nisi unus supremus sit in ecclesia,cuius legibus & imperio fideles omnes coerceātur.& is est, Romanus Pontifex,ut concludit.B.Thom.2.secundæ q.1.art.10.cui consentiunt trad.per Oldr.in consi. 90.facit.cap.legimus.93.dist. Hinc.B.Cyprianus in eos inuehitur, qui huic principatui detrahunt.affirmans,non aliunde ortas fuisse hæreses,& nata schismata, quàm ex eo, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur,nec unus in ecclesia iudex uice Christi cogitatur. hæc ille in epist.3.

7 Atque ideò sacrorum canonum † contemptores in spiritum sanctum blasphemi deprehenderentur.c. violatores.25.q.1. quin eos etiam dignitatibus, & honoribus priuari iubet canon in c.nulli,ead.q.denique eos ut hæreticos à christiana communione B.Gregorius putat arcēdos, ut habetur in ca. nonnulli, 19. dist. Extat super eadem re grauis illa B. Hieronymi sententia ad Damasum,quæ relata est in c.hæc est fides.24.q.1.quantę autem authoritatis sint hi Doctores Ecclesiæ,habetur in c.1.de reliq.& uener.sanct.Accedit ad hæc tex.in c.1.22.quæst.& in epist. liquet.C.de sum.Trin.Proinde sanctissimi Damasus,& Leo,quorum alter secundum uniuersale Concilium,alter vero quartum Chalcedonense apostolica authoritate firmauit,Omnia (inquiunt) decretalia prædecessorum nostrorum ita ab omnibus Episcopis, & generaliter à cunctis sacerdotibus custodiri debere mandamus,ut si quis in illa commiserit,ueniam deinceps sibi nouerit denegari. Leonis uerò Epistolæ in quinto Concilio Constantinopolitano receptæ fuerunt,ut legitur in actione prima eiusdem concilij, & in rescripto Ioannis Hierosolymitani. Agapetus Papa qui sextam synodum uniuersalem sua authoritate firmauit,sic ait; Omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt tāquam ipsius Petri uoce firmatæ.Nicolaus Papa primus uniuersalis Concilij iudicio sanxit,ut anathema esset quicunque Decreta Romani Pontificis cōtempsisset.Sanctus quoque Adrianus Papa Reges anathematizauit, qui Sedis Apostolicæ

licæ Decreta uiolare præsumpserint. hæc habētur apud Aymarum Archiepiscopum Remeñ.
8 in lib. de Synodis, cap. 3. ea enim etiam, quæ Dei † tantum iudicio reseruantur, solus Papa potest diffinire, ita ut illud dicatur authoritate ipsius Dei factum esse, quod fit à Romano Pontifice c. inter corporalia, cum gl. in uoce, Diuina, & c. quanto, ubi Panor. de transl. episc. nã & hoc Dei esse iudicium intelligitur, secundum gl. approb. in c. continua. 11. q. 1. id quod ea ratione confirmari potest: quoniam sicut Episcopi, & eius Vicarij unum est tribunal. c. Romana, de appell. in 6. cum simil. sic etiam de Christo cõcedendum est, ac de Romano Pontifice, qui eius uices gerit in terris. c. 1. Vt eccle. benef. c. quanto, de transl. prælat. & c. 1. 21. dist. & plenè habetur in extrauag. Vnam sanctam, de maior. & obed. in ca. cuncta per mundum. 9. q. 3. in c. per uenerabilem, qui fil. sint legit. Accedat ad hæc c. cum ex eo, de pœnit. & remiss. c. maiores, de baptis. & tex. in c. 1. de homic. in 6. cum infinitis propè alijs sacris constitutionibus, quæ breuitatis gratia prætermittuntur. Ad quas addendus est. B. Hieronimus in epist. ad Eustochium, de uinculis B. Petri, vbi hęc ait: Christus soli hanc potestatem Petro pœnitenti concesit, & negatus, quam solus habuit, Petro potestatem tribuit. & B. Bernardus hoc idem sentit in epist. 131. ad Mediolanenses, dicens: plenitudo potestatis super uniuersas orbis ecclesias singulari prærogatiua, Apostolicæ sedi donata est; qui igitur, huic potestati resistit, ordinationi Dei resistit. hæc ille. Et ideò Panor. in c. uenerabilem de elect. sic ait; Christus non fuisset diligens pater familiàs, nisi aliquem uices eius agentem reliquisset in terris, qui ea omnia posset, quæ ipse potest.
9 Hinc est, quòd Papa solus † causam fidei (qua nihil est maius) decidere potest. immo in specie ad eum est referenda. d. c. maiores, de baptis. & c. 1. 21. dist. d. cap. hæc est fides. 24. q. 1. & c. rogamus, ead. cau. hoc idem confirmat B. Hieronymus in epist. ad Demetriadem uirginem, in cip. Inter omnes, dicens, illud te pio charitatis affectu præmonendam puto, ut. S. Innocentij, qui apostolicæ cathedræ successor est, fidem teneas. idem apertissimè sensit B. Bernardus in epist. 180. ad Episcopos & Cardinales curiæ, & in epist. 190. ad Innocẽtium Papã, dicens; Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in regno Dei: & pręsertim, quæ de fide contingunt. cui enim alteri dictum est, ego rogaui pro te, & reliqua? ad quæ adde gl. Panor. & alios in c. quod translationem. de off. lega. Proinde uidemus ante acta Concilia summum semper honorem canonum decretis, & eorum conditoribus detulisse. Legãt in 5. synodo Constantinopolitana, in interlocutione Mennæ Patriarchæ, ubi hæc à patribus illis dicta fuisse inuenietur: Non mirandum si suas etiam nunc magna sedes Apostolica sequitur sanctiones: vnde, & nos sequẽtes, quæ à sanctissimo Papa in epistola, & reliqua, vt ibi. Ex quibus facilè intelligitur, synodum illam Romano Antistiti, & eius decretis plurimùm detulisse: similiter quoque ex epistola Athanasij, & aliorum Episcoporum in Alexandrina synodo commorãtium, ad Fœlicem. II. hæc habentur: Summã uestram petimus sedem iuxta canonum decreta, ut inde auxilium capiamus, vnde antecessores nostri ordinationes, & dogmata acceperunt. Octaua synodus doctrinam, & sentẽtiam Apostolicæ sedis recipiens, ita inquit: Quoniam sequentes in omnibus Apostolicam sedem, & obseruantes omnia eius statuta, speramus, ut in ipsa communione, quam sedes Apostolica prædicat, esse mereamur: in qua est uera & integra Christianæ religionis soliditas. hæc ibi in epist. Agatonis Papæ ad Constantinum Imperatorẽ, quæ recepta fuit à sexta Synodo, hæc de sede Apostolica inueniuntur. Eius authoritatẽ, ut putà Apostolorum Principis, semper omnis catholica Christi Ecclesia, & uniuersales Synodi fideliter amplectẽtes in cunctis secutæ sunt. In Concilio Vormatiensi patres illi dixerunt, se præceptis Apostolicæ sedis esse instituendos. & propterea recitata Gregorij Romani Pont. sentẽtia, in eam omnes unanimiter cõcesserunt, ut legitur in gestis illius Concilij, in cap. de baptismi sacramento. In 3. concilio Toletano statutum est, Romanorum Præsulum sanctiones esse per quàm diligenter custodiendas. Postremò Concilium Florentinum in diffiniendo Papæ principatu, sacrorum canonum decretis potissimùm adhæsit. Ex quibus omnibus liquet, tùm vetera illa, tùm noua Concilia, canonum, & Romanorum Antistitum authoritati semper plurimùm tribuisse. Idque testatur Aymarus Archiepiscopus Remeñ. in d. libro de synodis. ca. 3. ad quæ

accedat

accedat tex.not.in c.nolite. 2.dist.& Epistola Nicolai Papæ ad Phocium Patriarcham Constātinopol.quę fuit in 8.synodo confirmata & approbata.in qua quidem epistola,ut in 8.actione eiusdem Concilij continetur, ita scriptum est: Decretalia autem, quæ, à sanctis Pontificibus Romanæ ecclesiæ sunt instituta,cuius authoritate atque sanctione omnes synodi, & sancta Cōcilia roborantur,& inde stabilitatem sumunt,cur uos non habere, uel obseruare dicitis?& reliqua,ut habetur in c.Si decreta.20.dist.Quare dicant ij,qui plus uolunt sapere, quàm oportet, & ideò à ueritatis ac ueræ lucis tramite declinarunt, qua ratione ducti, sacrorum canonum sanctiones contemnunt? Nam,cùm ad faciendam fidem non rationes solæ, sed authoritas etiā testium multum prosit,satis intelligere non possum,cur eorum,qui canones condiderunt, testimonium respuant:nam, cùm hæ demum personæ magnum testimonij pondus habeant, quas aut morum sanctitas,aut imperij potentia,aut multarum rerum scientia commendat; quid est horum, quod in canonum conditoribus non sit illustre? si scientiam requirunt, multos ex ijs, ut eruditissima eorum scripta testantur,profundissimæ scientiæ uiros fuisse nouimus: si morū ac uitæ sanctitatem desiderant,multi eorum non solùm iusti,cōtinentes ac modesti, sed fortissimi etiam Christi milites religionis nostræ ueritatem non solùm subtiliter disputando, sed etiā fortiter moriendo defenderunt: & nunc martyrij sui constantia nobiles cœlesti beatitudine perfruuntur.Poterit ne autē cuiusquam intellectus concipere,eos,quos pietas ac religio quædam incomparabilis martyrio subiecit, ita fastu atque inani gloria elatos fuisse, ut non modò eam,quæ ad ipsos iure non pertineret,potestatem sibi uendicarint,sed ea de re sanctiones etiā, quas nulla unquam ætas delebit, impudenter ediderint, quibus exteræ quoque nationes per tot retroacta sæcula paruerunt.Quòd si morum sanctitatem ac doctrinam, quæ suadere solùm possunt,refellere non uerentur,potestatem,quia cogere potest,magis admirentur.quæ potest uel maior esse,uel augustior potestas,quàm quæ Petro & eius successoribus uoce ipsius Christi delata est? Quæ uerò potest amplior esse iurisdictio,quàm in terris ita uel soluere,uel ligare, ut quæ hìc uel solueris,uel ligaueris,eadem in cœlo quoque uel soluta sint,uel ligata? At hæc est summorum Pontificum,hoc est eorum,qui canones condiderunt,potestas,quos nemo unquā sanæ mētis negauit esse in terris Christi Vicarios.Quinimmo eos maximi uiri ita uenerati sunt, ut Hieronymus ille unus omnium doctissimus pariter & sanctissimus fidem apud Romanum Pontificem professus, scriptum reliquerit: Hæc est fides mea, Papa beatissime, in qua si quid erro,cupio abs te emendari,qui Petri sedē tenes.si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio fuerit comprobata, quicunque me culpare uoluerit, is se hæreticum comprobauit.
10 Hæc ille ad Damasum. in c. hæc est fides.24.q.1.Papam Ambrosius fidei † firmamentum appellare non dubitauit.in c.fidelior.50.dist.eiusdem sententiæ fuit Gregorius in c.nulli.19.dist. Cyprianus in hanc eandem opinionem adductus,sic ait.Qui cathedram Petri deserit,se esse in ecclesia non confidat.c.qui cathedram,93.dist.Ad hanc sententiam Augustinus quoque accedit, referens Epistolas Apostolicæ sedis inter canonicas scripturas, ut relatum est in ca. in canonicis.19.dist.Concilium uerò sub Stephano Papa celebratum humili professione Romanā ecclesiam dominam suam appellat,ut legitur in c.oportebat.79.dist. Illud prætereà crimen inter cætera,ob quæ Dioscorū à Concilio Chalcedonensi dānatum fuisse legimus, grauissimum fuit, quod contra sedem latrauerat Apostolicam, ut habetur in epistola eiusdem Concilij, ad Valentinianum & Augustum.Pari quoque ratione fuit damnatus in Concilio Constātiensi articulus ille Io.Vuicleff, Decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & stulti sunt clerici,qui student eis. Denique Concilium in quo aderat Carolus Imperator eandē Romanam ecclesiam honorari iubet. & licèt uix ferendum ab ea sede iugum imponatur, tamen ferri debere præcipit.c.in memoriam.19.dist. Ad quod accedit B. Gregorius dicens, contra morem ecclesiasticum esse,si non patienter toleratur dictę sedis etiam iniuncta correctio.c.cōtra morē.100.dist.Socrates episcopus,cuius opera in septimo concilio roborata fuere, tàm in historia Cassiodori,quàm alibi primatum Romanæ sedis super alias extulit. Quid uerò Cyrillus Alexādrinus in libr.Thesaur.quid Io.Chrisostomus homil.55.in Matth.& ultima in Ioann.

quid

quid Ignatius, quid Ambros. in homil. lib. 1. quid Bernardus in 2. de consideratione, & plerique alij magni nominis uiri de hac ipsa re eruditissimè scripserint, & quali ac quanta sententiarum grauitate huic ueritati consenserint, prætereo, ne ad longiores tractatus digrediamur. sed quę so audiamus etiam quantùm ipsi Cæsares, & Reges priscis illis temporibus, & sermone & re ipsa huic principatui Romani Pontificis tribuerunt. Constantinus Augustus in suo edicto mirũ in modum Romani Pontificis potestatem extollit, dicens: eum esse sacerdotum totius mundi principem. & Valentinianus Augustus, ad Theodosium Imperatorem patrem scribens, ita inquit: Dignitatem propriæ uenerationis B. Petro intemeratã seruemus, quatenus Romanę vrbis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum habeat, & reliqua, quæ habentur in epistola præambula ad Concilium Chalcedonense. Bonifacius Papa. iij. à Phoca Imperatore obtinuit, ut sedes B. Petri, quæ caput est omnium ecclesiarum, ita & diceretur, & haberetur. Hinc Iustinianus Imperator, Constantini primi Romani Pontificis pedes uenerationis causa exosculatur, & eius decreta confirmat. Carolus Magnus magna ueneratione fit obuiam Stephano II. Romano Pont. & Pipinus eius pater & Franciæ Rex ex equo descendẽs pedes sanctissimi uiri exosculatus est, & à fręno æqui, quo Pontifex uehebatur, pedes ipse nunquam discessit, donec hominem in urbem perduxit, & in cubiculo, vbi diuersaturus esset, collocaret. Carolus magnus Romam petit sedente Adriano. I. Romano Pont. qui tantum Principem retinere non potuit, quin eius pedes exoscularetur. Ludouicus Imperator cognomento Pius cùm uidisset Stephanum. IIII. Roman. Pont. ex equo descendit, eumq́ue maxima cum ueneratione in urbem introducit. horum omnium meminit etiam Platina in uit. dictorũ
11 Pontificum. Et exosculationem † pedum Romani Pontificis, morem esse antiquum testatur in vita Leonis Papæ. IIII. & in vita Benedicti. iij. quamuis Card. Zabarella in c. licèt, de elec. huius probatissimæ consuetudinis fortasse inscius, aliter loquatur, & sentiat. Præterea Romani Pontifices suprema iuris dicendi potestate utentes, & leges de eligendo Imperatore constituerũt,
12 & nonnunquam eos suis sententijs de sedibus eiecerunt. Electores enim Imperaroris † ex decreto Gregorij Papæ V. constituti fuerunt, quo semper usi sunt. quamuis nonnulli eorũ aliquãdo eandem potestatem irridere audeant. Zacharias Rom. Pont. Regem Francorum non tàm pro iniquitatibus eius, quàm eò quòd tantæ potestatis uidebatur indignus, regno priuauit, & Pipinum Caroli magni patrem in eius locum subrogauit, ut videre est in c. alius. 15. q. 6. & apud Platinam in uita eiusdem Zachariæ. Innocentius Papa contra Archadium Imperatorem excommunicationis sentẽtiam protulit. c. duo. 96. dist. Stephanus Papa ij. Imperium à Græcis ad Germanos transtulit. c. venerabilem, de elect. Tamen quid in Germania hodie agatur contra Pontificis potestatem, nemo est, qui nesciat. Honorius. iij. (ut legitur in chronicis) Federicum Imperatorem anathematizauit, & proceres eius à iuramẽto fidelitatis absoluit, quem postea Innocentius iiij. in Concilio Lugdunensi ab Imperiali dignitate deiecit, ut legitur in c. ad apostolicæ, de re iudic. in 6. Propterea B. Augustius in quodam sermone incip. Fortis, hanc Petri & successorum eius potestatem admirans, ait. Quis plebeium piscatorem Apostolorũ facilè crederet Principem? & Regibus obsistere, reges sanctificare, Regibus omnibus imperare, mũdum frænare legibus? Hinc etiam B. Thom. contra errores Græcorum, cap. 66. inquit: similẽ esse erorem dicentium, Christi vicarium Romanæ ecclesiæ Pontificem non habere primatum uniuersalis ecclesiæ, errori dicentium Spiritum sanctum à filio nõ procedere. & plenè hunc Romanæ sedis principatum declarant etiam scripta Acari Episcopi Constantinopolitani, & Thi-
13 motei viri doctissimi. Atque ideò traditum est, eum, qui à Papa ad Concilium † appellare audeat, hæreticum esse, ut declaratum est in bulla Pij. ij. Romani Pont. Et huius declarationis ratio est in promptu: nam totius ecclesiæ appellationes ad Romanæ sedis examen deferuntur. c. ipsi sunt canones. & c. cuncta per mundum. 11. q. 3. igitur ab ea appellare non licet. hoc enim modo colligit legislator in l. 1. ff. quib. appell. non lic. alioqui sequeretur supremam potestatem non esse in Papa, contra id, quod diffinitum est in Concilio Constantiensi, & confirmatum ac solenniter declaratum in concilio Florentino. accedit tex. not. in c. 1. 22. dist. vbi habetur Papæ iura

iura omnia terreni,cœlestisque Imperij.commissa fuisse;& aliter credētem hæresis reum esse. idque confirmatur infinitis propè iuribus & authoritatibus, quas anteà memorauimus. Quomodo autem Papæ supremam hanc iurisdictionem Deus ipse tradiderit, et quomodò idem Deus eam iam inde ab initio mundi exercuerit,eruditè docuit Innoc. ad quem alij accesserūt
14 in c.licèt ex suscepto,de for.compet.ubi propterea etiam traditum est,uacante Imperio † Papam in iurisdictione succedere. Potestatem enim à Christo utriusque gladij eum accepisse uali disſimis rationibus aperuerunt Panor. & alij in c.nouit, de iudic.idque de necessitate salutis firmiter esse tenendum ait,idem Panor.in consi.28.in 1.uolu.Et ideò Papa totius mundi iudex est ordinarius,qui recusari nō potest,cùm uniuersus orbis ei sit territorium,ut declarat Panor. in d.c.fi.de for.comp. Hinc dicit Bar.iurisconsultorum princeps hoc idē sentiens ad reprimēd. in uoce,Per edictum,Papam citare posse quemcunq;,& in quocunq; loco existentē; qm̄ ubiq;
15 est dn̄s. Hinc tàm Ciuilis,quàm Pontificij † iuris interpretes consenserunt, Papam in feudum posse concedere nō solùm ea,quæ sunt Apostolatus sui,sed etiam res, quæ sunt aliarum omniū ecclesiarum:ita post Io.Mon.dixerunt Doct.in c.si eo tēpore,de elect.in 6. Bal.in c.1.in princ. qui feud.dar.poss.& multi alij,ut habetur apud Albert.Brun.in consi.1.& 2.& Soc.in cons.10. inter consilia eiusdem Brun.& contra supremam Papæ potestatem, in spiritualibus nemo potest præscribere.Innoc.in c.bonæ.2.de postul.prælat. Panor.in c. Venientes, de iureiur.quare hoc Papæ principatu concesso,qui citra hæresim negari non potest,cōsequens est, ut ab eo appellare non liceat. Cùm enim & Papæ,& Christi unum & idem censeatur esse tribunal, ut docuit Host.in c.quanto,de consuet.idque paulò ante probauimus, sequeretur aliud in terris esse tribunal,quod maioris esset authoritatis,quàm tribunal ipsius Christi:id quod ab omni prorsus ratione abhorret.Et ad hoc facit gl.* comm.approb.in c.3.de cleric.excomm. quæ ait, ex-
16 communicatum nō posse à Concilio dispensari,idque esse Romano Pontifici reseruatum. itaque cùm tales ac tanti uiri canones condiderint,cùm tantæ dignitatis sit Romana Ecclesia, tātæ potestatis Pontifex Maximus,tantæ demum authoritatis sint ac numero plurimi, qui Pontificiam potestatem non modò uenerati,sed etiam,atque etiam admirati sunt, vos, qui canones contemnendo simul omnes eos contemnere audetis, uobiscum diù & multùm cogitate, quinam tandem uos sitis,qui fuerint illi,vitam cum vita uestra,potestatem cum potestate, dignitatem cum dignitate,doctrinam cum doctrina,pietatem cum pietate, omnes denique illorū uirtutes cum vestris comparate. Et quæso attendite etiam,quæ præmia,quàm egregiam laudem, & quàm ampla spolia hucusque ab hoc sanctarum legum contemptu refetatis: & posteà quod in arcano vestri pectoris dictarit conscientia,iudicate.

17 Bar.in d.l.j.ff.de legi.post principium,tradit,quæ nam ignorantia † sit punienda, & non. Adde gl.sing.in l.fi.& ibi Bal.ff.de decret.ab ord.faci.& tex.in l.si tutor petitus.C.de peric.tut. Felin.in c.vigilanti,col.2.de præscrip.& plenè de hac re uide Abb. & Feli. in c.2.de const. Dicas etiam facilem esse ignorantiam eorum,quæ fiunt tēpore noctis, uel in magna hominum multitudine;& ideò error est excusabilis.tex.& gl.est sing.in l. si cum exceptione.§.in hac actione.ff. quod met.cau. Dyn.in c.iuris ignorantia,de regul.iur.in 6.& in c.præsumitur ignorantia. eod. tit.Archid.in c.ut animarum,de consti.in 6.& uide tex. & ibi Bart.in l.super seruis.C.qui milit. poss.vel non,lib.12.& Bar.in l.si cui.ff.de accu.& ad prædicta,scilicèt, quæ sit probabilis igno
18 rantia,† & an & quando excuset à pœna,& quæ sint inter errorem,& ignorantiam differentię, trad.Abb.in c.Apostolicæ,in princ.de cleric.excomm.in c.innotuit, in gl.in uoce ignorantiā, de elect.in c.ab excommunicato,de rescrip.& in c. referente, qui fil. sint legit. Ias. plenè in l.si res obligata.ff.de leg.1.Adde, quòd ignorātia affectata & procurata nunquam prodest.Ias.in l.si seruus plurium.§.si quis.ff.eod.tit.ad quod accedat,affectationem usque adeò ab ipsis legibus abhorreri ut communiter sancitum sit,eum,qui aliquid affectat, omni priuilegio & commoditate carere,quæ rei affectatæ fuit concessa:ita Feli.in c.fi.de resti.ubi multas scitu dignas decisiones adducit,& Rom.in sing.591.Ang.in cons.245.col.5.uide text.& ibi Bar.in l. scire oportet.§.fi.ff.de tut.& cur.dat.ab his.& Thom.Ferrat.in caut.18.Et an & quando ignorātia possit

posśit suscepto iureiurando probari, vide in d.c.innotuit, cum glo.& ibi Abb.& in c.fi.de iureiur. Doct.in c.nulli, de elect.in 6.& in cap.si uerò.2. de sent.excommu. Ias.in repet.l.admonendi.ff. de iureiuran. Dicas etiam, quamuis probetur per iuramentum, tamen à parte aduersa posse probari contrarium. Ias.in l.pro hærede.ff.de acquiren.hæred.& in l.ij.ff.si ex noxa.cau. aga. Et de hac re, ac de tota materia vide plenè Feli.& Dec.in d.capitulo secundo.de constitu. & Felin.in cap.2.de except.& in cap.per tuas, de simon.& in cap.uigilanti, de præscript. Et de
19 quacunque † ignorantia, an & quando excusari debeat, & non, vide Damasum in tract.de brocardis, in primo membro. Ad rem faciunt tradita per Alexan.in consi.71.in principio.in 1.volu.Soc.in rubrica.ff.de rebus dub.Feli.in cap.cùm vigesimum, de off.deleg. Adde quòd ignorantia non excusat eum, qui potuit scire per se, vel per alium, glo.est not. in cap.1.84.distinc.
20 Felin.in capitulo primo.colu.4.de off.deleg. Dicas etiam ignorantiam † non esse probabilem in facto proprio.l.fina.ff.pro suo. Quod tamen limita, nisi aliquis tractaret de damno uitando. l.sed si me putem.ff.de cond.indeb.l.non fatetur.ff.de confess. Soc. in consi.25. columna tertia.in 4.volumine.& est glo.in voce, turpe, in l.ij.ff. de orig.iur. sic etiam ignorantia admittitur in facto proprio, quando vel factum illud est implicitum & inuolutum, uel quando est antiquum. Curtius in tracta.positionum, num.21. Adde quòd ignorantia iuris, quæ sit probabilis, semper excusat, & nemo inferior Principe statuere potest, quòd ignorans probabiliter puniatur. Feli.in c.per tuas.3.de simon.
21 Barto.in eadem.l.j.docuit formam, † quæ in condendis legibus est seruanda. Adde tex.in l. item ueniunt.§.pridie.ff.de petit.hæred.& in l.j.in princip.& ibi Doct.ff.ad leg.Falcid.Bald.in l.ij.C.de probat.& omninò Abb.& alios, maximè Dec.in c.Osius, de elect. vbi ponitur forma legis ferendæ etiam in Concilio generali.
22 Bar.in eadem l.versiculo vltimo adduco in argumentum hoc uerbum, virorum, ait, mulieres † de consilio esse non posse, neque in ferendis constitutionibus interuenire debere. De hac re uide Dec.in l.ij.col.6.ff.de regul.iur. Et ex hoc Bartoli documento ad quæstionem fieri posset illatio, vtrum mulieres in præsentandis parrochianis, siue plebanis uocem habeant. de qua uide tex.& ibi Abb.in cap.fi.de concess.præben.& Federic.in consi.65.colu.2. ad rem facit tex. in l.fin. in fi.ff.qui pet.tut.ibi, nec iudicium eius sufficit ad eligendos tutores. Abb.in consi.53.
23 in 2.volumi.& Feli. in cap.quoniam, de testib. Adde, mulieribus † interdictum esse officium prædicandi. Abb.in capitulo secundo, de iudic.& mulier procuratrix esse non potest. Abb. in cap.dilecti, de arbitr. Fallit vbi agitur de salute animarum. Rom.in sing.694. & an fœmina uocari posśit ad honores & munera, & an habere posśit munus cum administratione & honore, uel dignitate, vide Barto.in l.j.C.de mul.& in quo loc. Mulieri enim multa interdicuntur, quo-
24 niam dicitur mulier † à mollicie, & inconstantia. c.quod proposuisti.32.q.7. vide trad. in cap. 1.de clandest.despons.& Alber.in l.filiam in orbitate.C. de inoffic. testam. & propterea uirilia officia sunt prohibita mulieri, de quibus per glo.in l.in multis.ff.de stat.hom.vide not.in l.ij.C. de dignit.lib.12.& Abb.in d.cap.dilecti, de arbit.& eadem ratione mulier est penitus incapax clauium & ordinum.& si de facto mulier ordinatur, non recipit characterem, ut est text. & ibi Abb.in c.noua, de pœnit.& remiss.& dum Bar.hic in fi.subiungit, ab usu mulierum consuetudinem induci non posse, vide Præposit.in c.frustra.col.fi.8.dist.& Abb.in consi.53.in 2.vol.

Summarium in l.leg.virtus.ff.de leg.

1 *Aduocati non debent adesse torturæ neque interrogationi rei, licèt examinari debeant.*

2 *Aduocatus an posśit esse iudex in causa in qua patrocinium præstatur.*

Bar.in l.legis virtus.ff.de legib.

1 Bar. in d.l.legis uirtus, ait, Aduocatos † interesse non debere torturæ, neq; interrogationi rei, licèt examinari debeant. Vide eundem Bar.in l.ij.in fi.C.de sacrosf.eccl. An autem aduocati posśint examinari in causa, in qua patrocinium præstant? vide Felin. in c.cùm à nobis, de testi.

E &tex.

& tex.in c.ex literis,de transac.& Ias.in rubrica.C.de procur.& in l. dictantibus. C. de testa. & in l.solet.ff.de iurisd.omn.iud. in quibus locis habetur, aduocatum examinari non posse. Vide etiam de hac re in l.fi.ff.de testi.& in c. fi.de testi.in 6.Limita ut per Bal.in d.c.Ex literis.de trā
2 sact.An autem aduocatus † posit esse iudex in causa,in qua patrocinium præstitit? Resp. non posse quando animum suum detexit.ita Feli.in c.irrefragabilis,de off.ordin.Limita tamen hoc procedere in aduocato aduersæ partis,alioqui uerò in proprio: quia cum erit iudex tenebitur iudicare secundum probata,ut per gl.not.in c. Dilecto,in uoce,recusatus, de testi. Item limita primam conclusionem,quod etiam si aduocatus aduersarij iudex efficiatur,recusari posit, tamen si is esset commensalis & familiaris illius,qui iudex est in causa,propterea iste iudex recusari non posset.c.1.& ibi gl.de offic.iudic.

Summarium in l.non ambigitur.ff.de leg.

1 *Populus Romanus an hodie possit legem condere.*
2 *Statutum an ætatis ueniam concedere valeat.*

Bar.in l.non ambigitur.ff.de legib.

1 BART. in d.l.non ambigitur, examinat, utrum Populus † Romanus hodie posit legem condere, cùm potestas legis ferendæ soli Principi uideatur esse concessa. Deinde quærit, an Populus Romanus reuocare posit potestatem Imperatoris. Ad hæc adde Præposit. in ca.lex est, col.2.& seq.2.dist.& aliquid per eundem Præposit.in ca.senatusconsultum,col.fi.ead.dist. Barb.in c.translato,col.pen.& fi.de const.Feli.in c.cùm te, nu.13.cùm seq.de re iud.
2 Bart.in d.l.non ambigitur,quærit, nunquid statutum † ætatis ueniam concedere ualeat. De hac re uide Aret.in l.more,col.2.ff.de acqu.hæred.& dubium est,quoniam hoc est de reseruatis Principi,de quibus statutum disponere non potest.Io.And.in addit.ad Spec.in tit.de const. col.3.facit ad rem.c.ius ciuile.1.dist.& c.uenientes, de iureiur.

Summarium in l.in his.ff.de leg.

1 *Exceptio an sit de regula.*
2 *Exceptio non excludit alias exceptiones sic similes.*
3 *Casus exceptus an esse debeat simpliciter de contentis sub regula,an vero sufficiat eum esse talem secundum quid.*

Bart. in l.in his.ff. de legib.

1 BART. in d.l.in his,quærit,nunquid exceptio † sit de regula. vide omninò Dec. in l.j.col.2. versic.Ad secundum.ff.de reg.iur.Feli.in c.2.col.18.de rescript. & in c. quoniam frequenter, vt lit.non contest. Dec.in consi.44.& in consi.55.in 1.vol.vbi ait,quòd licèt exceptio sit de regula,& regulam ipsam in casibus non exceptis confirmet,nō tamen ampliat regulam, ita ut ad alios casus porrigatur,qui alioqui sub ea non continerentur. idem ait Imol.in consi. 84.& Soc. in consi.47.colu.1.in 1.volu. Limita tamen hoc non habere locum, quando exceptio inutilis redderetur: nam tūc etiam illi casus comprehenduntur,qui alioqui non cōplecterentur. Aret. in consi.30.col.5.Dec.qui optimè declarat in c.dilecta,in 5.not.de confir.vtil. vel inut.& Fel. in c.sunt & alij,nu.43.versic.non obst.de rescrip. Dicas etiam not.exceptionem non exclude-
2 re † alias exceptiones sibi similes,secundum Alex.in consi.128.col.3.in 4.vol.citat glo.sing.in l.j.C.de cond.indeb. Deinde Bart.in d.l.in his,in fin. concludit exceptionem de contentis sub regula esse debere. Adde hoc esse intelligendum, quando uerba regulæ sunt apta comprehendere huiuscemodi casus. Alex.in consi.14.in 7.vol.Et ad rem hanc uide latisimè eundē Alex. in consi.203.eod.vol.& Feli.in d.c.quoniam frequenter,ut lit.non contesta.Bar. & Dec.in l.j.
3 nume.26.ff.de regu.iur.Sed hìc subiungendum est, an casus exceptus esse debeat † simpliciter de contentis sub regula, an verò sufficiat eum esse talem secundum quid? Ias.in l.nummis,versiculo nisi fortè. ff. de in lit.iur. inquit ibi esse text. qui probat sufficere, si exceptio secundum quid,est de contentis sub regula,tamen uide ibi Bart.Paul.de Castr. & Alex.& ad præcedentia uide

vide glo.in rubrica de regul.iur.in 6.Card.in c.cùm contingat, de off.delega.& in c. quia propter.§.nisi, de elect.

Bar.in l.benignius.ff.de legib.

Bart. in d.l.benignius,ait, in fi.hæc lectura reprobatur, quia loquitur de tutore. vide de hac re Rom.in consi.62.col.2.

Summarium in leg.cum lex.ff.de leg.

1 *Statutum disponens bannitum qui soluerit certam pecuniæ quantitatem absolui debere, nũquid eos etiã continebit qui post ipsius statuti editionem deliquerunt & banniti fuerunt.*

Bar.in l.cùm lex.ff.de legib.

1 Bart. in d.l.cùm lex,quærit, si statutum † disponit, bannitum,qui soluerit certam pecuniæ quantitatem,absolui debere: nunquid eos etiam continebit,qui post ipsius statuti editionem deliquerunt, & banniti fuere? concluditque eos non contineri, ne detur occasio delinquendi. Adde Feli.in c.fi.col.15.de const.Abb.in c.cognoscentes, eod.tit.vbi hanc Bartoli decisionem extollit. Hoc tamen limitatur & declaratur ut per Nellum in tracta. bannitorum, in tertia par. secundi tempor. quæst.10.quem refert Dec. in d.ca.cognoscentes. dicens prædicta uera esse quando delictum penitus impunitum remaneret, alioqui uerò, si pœna duntaxat minueretur. tamen ibi Dec.subiungit, non esse propterea recedendum à * communi sententia, & respondet huic limitationi, vt ibi per eum. Item limita prædictam conclusionem non procedere,quando statutum concerneret fauorẽ alterius, quàm ipsius delinquentis, vt per Aret. in l.testamenti factio.ff.de testam.& ad prædicta uide, quæ posui suprà ad eundem Bart.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.vbi Bart. videtur sibi ipsi contrarius.

Summarium in l.inciuile. ff.de leg.

1 *Statutum totum est edendum non autem eius pars.*

Bar.in l.inciuile.ff.de legib.

1 Bart. in d.l.inciuile, ait,totum statutum † edendum esse, non autem eius partem extrahi debere. Adde ad hæc Feli.in c.vltra tertiam,de testi. & Alex.in consi.64. col.fi.in 3.vol.vbi ex hoc infert, testem, cuius completa non fuit examinatio, non probare.

Summarium in l.sed & posteriores.ff.de leg.

1 *Si statuta duo reperiuntur unum uetus & aliud nouum, an & quando unum ab alio declaretur.*

Bar.in l. sed & posteriores.ff.de legib.

1 Bart. in d.l.sed & posteriores, tradit, si duo statuta † reperiuntur, vnum uetus, & aliud nouum, an & quando unum ab alio declaretur. Adde Alexan.in consilio 284. Viso testamento, columna tertia. in lib. in quo primi & secundi volu. consilia continentur. Abb. in consilio 51.columna secunda.in primo volu.Barba. in consilio 49.colum.8.in 1.volum.in consilio 26. colum.10.in secundo volu.& in consilio 31. columna secunda.& in consil.48. columna sexta. eodem volumine.& in consilio 51.& consilio 68.eodem secundo volu.Roman.in consi.57.& in consilio 322.Imol.in consilio 131.Anchar.in capitulo canonum statuta, colum.17.de constitutio.aliquid per Alexan.in consilio 135. colum.fina.in primo volumine. & plenè de hac re uide Angel.in l.non est nouum.ff.de legib. Abb. in capitulo fi. columna tertia. de rescript.& in simili casu vide Capr. in consilio 62.Barbat.in consilio secundo. columna sexta. in tertio volu. & in consilio 87. maximè in tertia colum.eodem volumine tertio. Anchar. in consilio 186.vbi hoc declarat. & omninò Dec.in consi.44.colum.2.& fin.in primo volu.& Ias.in l.qui filiabus. ff.de leg.primo.

Summarium in l.contra.ff.de leg.

1 *Venditor tritici qui tempore uenditionis sciebat statutum esse in ciuitate quo triticum ad uilius pretium redigebatur, licet non dum esset publicatum tenetur emptori ad interesse.*

Bart.in l.contra.ff.de legib.

1 BAR. in d.l.contra,ait,uenditorem † tritici,qui tempore uenditionis sciebat statutum esse in ciuitate, quo triticum ad uilius pretium redigebatur, licèt nondum esset publicatum, teneri emptori ad interesse. Adde Bar.in l.quæro.ff.de action.empt. Bald.in c.constitutus,de rescrip. Barb.in consi.68.col.2.in 2.vol.& Feli.in c.2.col.4.de const.

Summarium in l.de quibus.ff.de leg.

1 *Consuetudo contra ius diuinum operari non potest.*
2 *Statuta Papæ & Concilij an dicantur esse de iure diuino.*
3 *Ius diuinum quatuor modis considerari potest.*
4 *Consuetudo legi derogare non potest, quando ipsa lex consuetudini derogaret.*
5 *Quid sit consuetudo.*
6 *Nunquid adesse consuetudinis sit non esse scriptum.*
7 *Quod nam tempus dicatur esse necessarium ad consuetudinem inducendam.*
8 *Consuetudo ad hoc ut teneat, quando adducitur ab aliquo esse præscripta à tanto tempore cuius initij memoria non extat, & probat eam extitisse per decem annos ex hoc præsumitur, eam etiam antea extitisse nisi contrarium probetur.*
9 *Ad inducendam consuetudinem quot actus sufficiant.*
10 *Ad inducendam consuetudinem nunquid unius sufficiat actus ualde notorius.*
11 *Ad inducendam consuetudinem nunquid actus iudicialis exigatur.*
12 *Si iudex pluries contra legem iudicabit, & transactum sit decennium, consuetudo inducitur.*
13 *Consuetudo quomodo probetur.*

Bar.in l.de quibus.ff.de legib.in lectura,sequitur deinde repetitio.

1 BART. in d.l.de quibus, colu.2.ff.de legi.ait, consuetudinem † contra ius diuinum operari non posse. Adde quòd contrarium uidetur sentire Abb.in c.cùm tanto,de consuet.vbi ait,ius diuinum mutari posse à consuetudine. sed de hac re,an & quomodo consuetudo ipsi iuri diuino derogare posśit, vide Alex.in consi.142.in libro, in quo primi & secundi vol.consilia conti-
2 nentur. Quæro an statuta † Papæ,& Concilij dicantur esse de iure diuino. Abb. in cap.licèt ex quadam,de testib.ait, quòd non. Tamen contra hoc facit; quia Ius Canonicum est à diuinis scripturis extractum, vt uidere est,in c.qualiter & quando.2. de accusa. & quicquid circa hoc Papa promulgat, videtur promulgatum à Deo, cuius ipse vicarius est in terris. ca.2. de transl. episc.Item Ius Canonicum saluti animarum prouidere intendit. ca. cùm contingat,de iureiur. ideò ualet consequentia: hoc permittitur à iure canonico,igitur etiam in foro conscientiæ cõ-
3 cessum est. Dec.in l.si quis in conscribendo,nu.15.C.de pact.sed dicas, ius diuinum † quatuor modis posse considerari, vt habetur,apud Io.Baptistam Caccialup.in tract.de pensionibus, q.19.nu.32.Et an & quando consuetudo excuset eum, qui facit aliquid contra ius naturale, uel positiuum, vide Damasum in tract.de brocardis.in primo membro, nu.17.
4 Bar.in ead.l.colu.3.ibi, si uerò est contra utilitatem priuatam, inquit, consuetudinem † legi derogare non posse,quando ipsa lex consuetudini derogaret. Adde Alex.post alios in l.si mihi & tibi.§.fi.col.3.ff.de leg.1.& Bal.in consi.349.in 5.volu. & plenisśimè de ui & potentia consuetudinis vide infrà,in repet.d.l.de quibus,nu.1.
5 Bar.in ead.l.& col.versic.expeditus de contrarijs,quærit, quid sit consuetudo,† & reliqua,ut ibi per eum,vide glo.& Archid.in c.Consuetudo, 1.distin.& Alber.in rubrica.C.quæ sit long. consuet.

consuet. Aduerte tu in hac re, quòd etiam si populi mille annis animo obtemperandi ipsi legi, ius commune seruarent, tamen propterea consuetudo non induceretur. hæc Alexan. in l.j. in princ.col.4.versi.non obstat.ff.ad leg.Falc.& Dec. in consi.215 nu.4. quod attende pro limitatione eorum,quæ ibi Bart.pertractauit.

6 Bar.in d.l.col.4.versiculo,Quæro nunquid ad esset consuetudinis,sit non esse scriptum, prosequitur istam quæstionem, ut per eum. Adde Alex. in consi.335. Aeterni Numinis.col.2.in lib.in quo primi & secundi uol.consilia continentur,& in consi.108.col.3.in 3.vol.Præposi.in c.lex,& in c.consuetudo.5.cùm itaque.1.dist.Bar.& Ias.in l.ij.ff.de vulg.& pupill.Dec.in cõsi.11.col.8.versic.tertiò respondetur.

7 Bar.in d.l.& col.versicu. & quod est diuturnum, tradit quod nam dicatur † esse tempus necessarium ad consuetudinem inducendam. Adde Rom.in sing. 101.& seq. cum ibi addit. per Castill.& Alex.in consi.182. visis attestationibus.col.pen. in lib. in quo primi & secundi uolu. consilia continentur.in consi.16.nu.12.in 5.volu.& in consi. 173. Visis diligenter.& in consi. 212.num.23.in sexto volu.& in consi.142. eod.volu. Abb.in consi.53.& in consi. 72.colu.4. in 2.volu.Card.in consi.53.colu.2.Aretin.in consi.2.colum.3.& in consi.23. in pen. & vltimo dubio.& egregiè in consilio 47.& in consi.95.colum.2. & 3. & in consilio 103.& in consilio 164. Gemin.in capitulo fin.in princip.colum.5.de consuetu.in sexto.Bald.in consilio 149.in quinto volu.Felin.in capitulo cùm accessissent,colum.14.de constitu.& in capitulo ad audien tiam,columna penult.de præscript.Dec.in consi. 215. & in consilio 402. In causa illustrissimi principis. Adde quòd istud tempus necessarium ad consuetudinem inducendam uariè iudicatur,secundum ius canonicum,& ciuile, vt habetur in capitulo Cumana. de electio.& in cap. olim, de censibus. Hic autem opportunè sese offert unum scitu dignum, hoc est,consuetudi-

8 nem † probari esse præscriptam etiam à tanto tempore, cuius initij non extat memoria, quando aliquis eam adducit, & probat eam extitisse per decem annos: quoniam ex hoc præsumitur,eam etiam anteà extitisse,nisi contrarium probaretur. Alex.not.in d.consi.142. in 6.uolu. Cæpoll.in tract.de seruitutibus rustic.præd.in tit.de aquæductu,nu.55.& 56.vide omninò Feli.in c.de quarta,nu.50.& 51.de præscript.

9 Bar.in ead.l.& col.versicu.quæro, quot actus sufficiant † ad inducendam consuetudinem,inquit,glo.ibi,& ubique dicere binnm actum sufficere. Tu verò uide Alexan.in consi.187. Visis attestationibus,in lib.in quo primi & secundi volu.consilia continentur.Socin.in consi.99.

* in primo volu.vbi ait,* commu.opin.esse contra glo.in d.l.de quibus.testaturque sufficere, si consuetudo probetur,quamuis in contradictorio iudicio obtenta non fuerit. idem sentit Crauett.in consilio 55. Ad prædicta uide Bald. in consilio 275.in primo volu.vbi ait, ad declarandam consuetudinem sufficere unam sententiam. & in consilio 349.in quinto volu.& vide eundem Bald.in consi.210.in primo volu.& omninò Dec. in consi.215 vbi not. docuit quomodo probetur consuetudo. atque satis non esse, si probentur actus, nisi etiam facti sint ea intentione, vt inducatur consuetudo. pro quo est bonus tex.in l.fi.ff.de itiner.act.priu. & ad rem faciunt trad. per Abb.in consi.53.in 2.volu. & per eundem Abb.& alios.in ca.fi.de consuetu.Et an consuetudo probari possit per testes deponentes super diuersis actibus, uide Abb. cùm ibi addit.in c.licèt ex quadam, de testib.

10 Barto.in eadem l.colum.quinta.versiculo quæro iuxta hoc, nunquid unus † actus valde notorius sufficiat, ait, ea, quæ in uno casu contingunt, non dici frequenter fieri. vide Alexand. in consilio 187. in lib. in quo primi & secundi volu.consilia continentur. Areti.in consi. 39.in fin.& Dec.in consi.215. Scias etiam consuetudinem tolli unico actu, quando illi inter quos inducta est consuetudo, contra eam actum illum facerent collegialiter & scienter. Felin.in capitulo cùm accessissent, versiculo sunt tamen aliqui, de constit. Hoc tamen limita non procedere, vbi consuetudo fauorabilis esset ecclesiæ; quia tunc unico actu non tolleretur, etiam si omnes uno animo contrauenirent. Abb. in capitulo pro illorum, versiculo sed est notabile, de præbend.

11 Bar.in ead.l.& col.quærit,nunquid ad introducendam † consuetudinem actus iudicialis exigatur? concluditque actum extraiudicialem sufficere. vide tu Bald.in consi.349. in 5.volum. omninò Socin.in consi.99.in primo volu.Dec.in consi.215.& Crauett.in consi.55.& Abb.in consi.53.in 2.volu.

12 Bar.in d.l.col.5.uersiculo quæro quid si iudex, concludit, quòd si iudex † pluries contra legem iudicauit,& transactum sit decennium,consuetudinem induci. Vide tu Abb. in consi.73. col.fi.& in consi 53.in 2.uol.& Feli.in c.in causis,in fi.de re iud.

13 Bar.in ead.l.circa fi.in lectura,quærit quomodò probetur † consuetudo Vide Dec. in consi. 215.Alex.in consi.136.col.pen.in 1.uol.ubi etiam docuit,an in probanda consuetudine iuramentum deferri possit in supplementum probationis. de quo uideatur Ias.in l. admonendi. ff.deiureiur.& omninò Alex.in consi.173.&in consi.212.num.25.in 6.uolu.& in consi.6.in 5. uol.Et quomodò probetur consuetudo,uide omnia,quæ diximus in proximè præcedentibus numeris,quæ hic pro repetitis habeantur.

Summarium in repet.in l.de quibus.ff.de leg.

1 *Consuetudo habet uim legis, tam in mutando, quàm in corrigendo ipsas leges.*

2 *In materia consuetudinis de casu ad casum quando possit fieri extensio.*

3 *Consuetudo non solum unius ciuitatis, siue unius oppidi, sed etiam unius tantum familiæ mutare potest solemnitatem testamenti.*

4 *Consuetudo supradicta quomodo probetur.*

5 *Consuetudo usqueadeò potens est, ut non tollatur, etiam si statutum expressè cuicunque consuetudini derogaret.*

6 *Consuetudo, & statutum non differunt quò ad causam efficientem, et eius potestatem, sed tantum quò ad modum & formam disponendi.*

7 *Consuetudo in pœna imponenda, est potissimùm attendenda.*

8 *Consuetudo an iurisditionem tribuat.*

9 *Consuetudo operatur, quòd clausulæ consuetæ apponi, efficiuntur substantiales.*

10 *Si aliquis contractus esset usurarius in rei ueritate, tamen si communiter propter consuetudinem licitus existimatur, ex hoc non iudicabitur usurarius.*

11 *Ius patronatus utrum à laicis ex sola consuetudine acquiratur.*

12 *Consuetudo loci declarat qualis sit mens contrahentis.*

13 *Consuetudo & statutum plus possunt quàm pactum, licèt communiter pari passu ambulent.*

14 *Consuetudo tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium, quomodo probetur.*

15 *Consuetudo laicorum an allegari possit à clerico contra laicum coram iudice ecclesiastico.*

16 *Ubi non est lex uel consuetudo, utrum simile consuetudini locum habeat.*

17 *An exemplo curiæ Romanæ casus decidi possint.*

18 *Consuetudo an ad similia porrigatur.*

19 *Usus, mores, consuetudo, stylus & præscriptio in quibus differant.*

20 *Quot actus ad inducendam consuetudinem exigantur.*

21 *Quod nam temporis spatium ad inducendam consuetudinem exigatur.*

22 *Quando diuersæ consuetudines introducuntur, quid sentiendum sit.*

23 *Consuetudo an inducatur per sententiam arbitrorum.*

24 *Consuetudo probatur ex dicto alicuius doctoris excellentis si quid affirmet.*

25 *Consuetudo probatur per binas sententias continentes actus, ex quibus sequitur consuetudo, quamuis in eis scriptum non fuerit, talem esse consuetudinem.*

26 *In respicientibus ordinem iudicij sufficit si consuetudo summariè probaretur.*

27 *Quomodò testes probare consuetudinem intelligantur, & qualia eorum testimonia esse debeant.*

28 *Consuetudo an liget forenses.*

Bar.in

Bar. in repet. l. de quibus. ff. de legi.

1 BART. in repet. d. l. de quibus, ait in summa, consuetudinem † habere uim legis tàm in mutando, quàm in corrigendo ipsas leges. Adde Alex. egregiè in consi. 70. nu. 7. in 4. vol. vbi aperit, qua ueneratione sit habenda consuetudo. & in cons. 5. in 5. volu. vbi etiam aperit, quid fieri debeat, quando duæ consuetudines sibi inuicem repugnarent. & in consi. 78. in sexto. volu. & Dec. in consi. 11. & in re proposita uide eundem Alex. in consi. 65. in consi. 110. in consi. 119. in consi. 134. in consi. 142. & in consilio 173. in eodem 6. volu. in quibus locis habetur etiam,
2 quando in hac materia † de casu ad casum possit fieri extensio. de qua re vide Bald. in l. nemo, & in l. generaliter. C. de Episcop. audien. & Felin. in capitulo auditis, nume. 18. cum seq. de rescript. Sed loquendo, de potentia consuetudinis, attende unum, quod putatur esse mirabile,
3 vt inquit Barb. in consi. 66. numero 15. inter consilia Curt. & hoc est, quòd consuetudo † non solùm unius ciuitatis, siue unius oppidi, sed etiam unius tantùm familiæ mutare potest solennitatem testamenti. Consuetudo enim magis est attendenda, quàm lex. Felin. in cap. 1. nume. 4. & 5. de spons. quoniam ea habet vim priuilegij. Alexand. egregiè in dicto consilio 70. in 4. volum. vbi inter cætera inquit, valdè seruandum esse alicui id, quod ei antiquo tempore seruatum fuit. citat tex. not. in cap. duo simul, de off. ordin. Adde omninò eundem Alexand in dicto consilio 134. colu. 5. in 5. volu. Ea uerò est uis & potentia consuetudinis, cuius initij non extat memoria in contrarium, vt uim habeat priuilegij à Principe concessi cum clausula ex certa scientia, & habet uim tituli. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqu. quotid. & æsti. capitulo super quibusdam, cum glo. de uerbo. signific. Alexand. in consi. 6. in primo volu. in consi. 16. col. 4. in 5. volu. in consilio 173. & in consi. 177. in sexto uolumi. in quibus locis tradit Alexan. quo
4 modo † etiam probetur huiusmodi consuetudo. Raph. Cuma. in consi. 76. & omninò Io. Bertachinum, in tract. de gabellis, in secunda par. num. 28. Ias. plenè in l. quo minùs. num. 42. ff. de flum. Feli. in cap. de quarta. num. 15. de præscrip. & in cap. cùm nobis, eodem tit. & in capitulo cùm contingat. nu. 15. de for. compet. & in c. dilecto, de testi. & in c. causam, nu. 3. de præscrip. & omninò in cap. accedentes. nu. 12. eodem titu. Dec. in consi. 406. & in consi. 586. Socin. in consi. 181. colum. penul. & in cons. 287. in primo volu. Abb. in consi. 26. in secundo volumine.
5 Crauett. in consi. 21. Marian. Soc. iunior. in consi. 49. num. 23. Et usqueadeò potens † est huiuscemodi consuetudo, ut non tollatur etiam si statutum expresse cuicunque consuetudini derogaret, secundum Alex. in d. consi. 16. colu. antepen. in 5. volu. & Feli. in cap. dilecti, colu. pen. de maio. & obed. Rursus ista consuetudo non tollitur per clausulam, non obstante lapsu temporis. Mar. Soc. iun. in consi. 70. nu. 94. Prædicta tamen omnia intellige uera esse in exercente capace, non autem incapace. Abb. in c. quanto, de consuetu. & declarat Alex. in consi. 70. in 4.
6 volu. consuetudo † enim & statutum non differunt quò ad causam efficientem, & eius potestatem, sed tantùm quò ad modum & formam disponendi. Alex. in consi. 108. col. 3. in 3. volu. citat Bal. in l. consuetudinis, in 2. quæst. C. Quæ sit long. consuet. immo quandoque consuetudo potentius operatur quàm statutum: quia trahitur ad casus similes, id quod non est in statuto. Ang. in consi. 52. & Alex. in consi. 119. nu. 14. in 6. vol. & ideò facit licitum, quod alioqui foret illicitum. §. quia verò etiam, in auth. de defens. ciuit. tradit Archi. in c. quia sancta. 63. dist. & contrà, facit delictum, quod alioqui sui natura non esset delictum. l. sæcularij. §. sunt quædam. ff. de
7 extraor. crim. ex quo infertur, consuetudinem † in pœna imponenda esse potissimùm attendendam: facit enim necessarium id, quod prius erat arbitrarium. Et ideò, qui in pœna iniungenda consuetudinem excedit, dr̃ modum excedere. Feli. in c. inter cæteras, nu. 19. cum seq. de rescri.
8 vbi multa alia similia aggregauit. Et an consuetudo † iurisdictionem tribuat, vide Feli. in capitulo cùm contingat, de for. competen. Et nunquid inducere queat pœnam sanguinis: Felin. in capitulo secundo. de probatio. Et an & quando inducere possit, quòd bona sine requisitis solennitatibus alienentur, Felin. in cap. cùm causa, nu. 2. de re iudi. Item consuetudo operatur, ꝙ probatio inualida, fit ualida. Feli. in c. cùm dilectus, de fide instru. Vtrum autem consuetudo præstandi aliquid, sit sufficiens causa, vt id etiam in futurum præstetur. Feli. in c. veniens, nu. 5.

 de testi.

9 de testi. Scias etiam consuetudinem † operari, quòd clausulæ consuetę apponi, efficiuntur sub-
stantiales. Feli. in c. 1. col. 2. de lit. cont. Intellige tamen hæc omnia in consuetudine honesta &
valida, quæ multas debet habere qualitates, vt ait Abb. in consi. 21. in princ. Sed quid si consue
tudo esset inualida, & irrationalis, utrū aliquid operetur? Respondeo, eam adhuc magnos effe
ctus producere. ea enim delinquentem excusat à pœna temporali, sed non à gehennali. Anch.
in cons. 183. Rom. in sing. 19. Alex. in cons. 8. & in consi. 233. col. pen. in 6. vol. Socin. in consi.
219. in 1. vol. Ias. in l. ait prætor. §. iurari. ff. iureiur. & hæc proculdubio uera sunt, quando sumus
in prohibitis à iure positiuo, sed si concurreret simul etiam prohibitio iuris diuini, tunc docu-
mentum hoc dubitabile foret, secundum Feli. in c. ea quæ, de simon. Tamen tùm ex prædictis,
in quibus agitur de iureiurando, ut per Ias. in d. §. iurari, tùm etiam ex ijs, quæ sing. inquit Bart.
in l. quid sit fugitiuus. §. apud Labeonē. ff. de ædilit. edict. concludendum uideretur contra Feli.
10 Nam inquit ibi Bar. quòd etiam si contractus † aliquis esset usurarius, rei ueritate inspecta, ta-
men si communiter propter consuetudinem licitus existimatur, ex hoc non iudicabitur usura-
rius. & hanc Bartoli decisionem, vt ualdè sing. extollit Io. Baptista Caccialupus in trac. de ludo,
nu. 22. & 23. id quod si uerum est, intelligi debet, licitum esse duntaxàt, quò ad forum fori, non
autem in foro poli, & conscientiæ, vt prædictum est. nam eo casu ueritati cedit consuetudo:
quoniam Christus dixit in Euangelio: Ego sum ueritas, non autem dixit, ego sum consuetudo.
propterea ueritate inuenta, consuetudo est reijcienda: ita multi sancti patres in Concilio Car-
thaginiensi terminarunt. facit c. consuetudo. 8. dist. & cōsuetudinem inualidam excusare à pœ-
na, docuit idem Feli. in c. ex tenore, versiculo declara etiam, de rescrip. ad quod uide Bar. in l. j.
ff. quod quisque iur. vbi ait, Iudicem, qui contra legem iudicauit, quia ita erat consuetudo, non
teneri ex illo edicto. quod quidem documentum procedere etiam si iniqua esset consuetudo,
vt excuset à pœna, tradidit Abb. in c. cùm uenerabilis, de consuet. vbi glo. 1. idem sensit. Quid si
consuetudo damnata esset, an intelligatur de præterita, an verò de futura? glo. in Clem. fi. in ver
bo, decernimus. & ibi Card. de reb. eccl. non ali. dicit hoc esse intelligendum de futura consue
tudine. idem ait Bal. in l. ij. in secunda oppo. C. quæ sit long. consuet. Ant. de But. in c. certifica-
ri, col. 3. de sepul. vide Abb. in c. fi. in fi. de consuet. Dom. de S. Gemin. in ca. 2. col. fi. de consti. in
sexto. & Feli. in c. 2. versi. sed non teneas, de const. Non prætermitto quærere in re proposita,
11 in qua agitur de ui consuetudinis, vtrum ius patronatus † à laicis ex sola consuetudine acqui-
ratur. vide Abb. in c. querelam, de elect. & in sua dispur. incipien. Augerius. plenè Io. Andr. in
c. quod alicui, de regul. iur. in 6. in mercur. & Feder. de Sen. in consi. 234. Item à consuetudine
constitutiones dubiæ recipiunt interpretationem. l. minimè. ff. de legi. Et ista consuetudo, quæ
nuncupatur interpretatiua, tantæ est authoritatis, ut etiam si à lege quæcunque interpretatio
reprobaretur, ea tamen non intelligitur esse reiecta. Anch. in cons. 127. Visis. & Dec. in c. cùm.
12 M. Ferrar. colu. 3. de const. & consuetudo † loci declarat, qualis sit mens contrahentis. Aret. in
consi. 160. Quomodo autem consuetudo differat à præscriptione, & ab usu, & à stylo, tradit
Dec. in rubrica de consuet. Et an & quando consuetudo contrariam consuetudinem tollat, &
ex non usu tollatur usus, vide Ang. in consi. 337. Postremò adde, consuetudinem hominis ope
rari, vt is talis esse censeatur, qualis esse consueuit. l. qui semisses. ff. de iureiur. Abb. in c. ex lite-
ris, eod. titu. & de ui & potentia consuetudinis, vide Mar. Soc. iun. in consi. 49. nu. 26. in consi.
13 . 55. in consi. 58. & in consi. 65. nu. 29. & 30. Dicas etiam consuetudinē, † & statutum plus pos-
se, quam pactum, licèt communiter pari passu ambulent. Abb. in c. sacrosancta, de elect. Et con
suetudinis transgressor ita punitur, sicut transgressor iuris. Ias. in l. iubemus. C. de iudic. & iudex
iudicando contra consuetudinem patriæ facit litem suam. Ias. in d. auth. An autem & in quibus
casibus consuetudo ad alia loca extendi possit, vide Abb. qui latè distinguit in c. dilecti, de off.
14 Arch. licèt illa sit lectura Ant. de Butr. Quo etiam probetur † cōsuetudo, maximè tanti tempo-
ris, cuius initij non extat memoria in contrarium, vltra ea, quæ prædiximus, uide suprà. Adde
quòd consuetudo tantum habet de effectu, & de potentia, quantum habet de usu, & proprios
facti & usus terminos non excedit. Curt. in consi. 15. nume. 2. sed si proprios terminos excedit,
non

non valet. Et ideò consuetudo, quæ imponit grauamẽ ecclesiæ, uel quę remittit solennitates in alienatione bonorũ ecclesiæ requisitas, uel quæ uult fructus beneficij percipi posse ab absente absq; eo, quòd vicariũ teneat in loco beneficij, nõ ualet; ut tradit Dec. in c. 1. de cõsuet. An autẽ
t 5 consuetudo † laicorum allegari possit à clerico contra laicũ coram iudice ecclesiastico? & dicas non posse: Doct. in c. quod clericis, de for. comp. Aret. in consi. 45. Non est silentio prætermittendum tantam esse consuetudinis ecclesiæ authoritatem, ut ab ea declinans hæreticus censeatur: nam B. Hieronymus contra Vigilantium scribens, probat, eum esse hæreticum, proptereà quòd uenerandas non esse Martyrum reliquias cõtra ecclesię consuetudinem affirmabat. sic ẽt. B. Augustinus ait, in rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum debent pro legibus diligentißimè custodiri. hæc ille ad Casulanum, & relata sunt in c. in his rebus. 1 1. dist.

t 6 Bar. in ead. repet. l. de quibus, col. 1. uersi. aliud exemplum, quærit, ubi non est lex † uel consuetudo, utrum simile consuetudini locum habeat. Ad quæstionem hanc uide Barb. in consi. 6. col. 9. in 1. uol. Cæpol. in cons. 18. col. 2. uersi. item hoc probatur, ubi ait, hoc ideò esse, quoniam casus omnes, qui sub eadem ratione continentur, non per extensionem deciduntur sed per comprehensionem. Ad quod faciunt tradita per Alex. in cõsi. 75. in 5. uol. ubi dicit, omnes casus ita sub identitate rationis contineri, sicut species sub genere continetur. idem sentit Soc. in consi. 30. in 1. uolu. Dec. in cons. 303. & in hac materia extensionis ex rationis identitate, vide semper Abb. in c. fi. de rescrip. Et ad prædictam quæstionem Bartoli vide etiam Barb. in consi. 19. col. 4. in 1. uol. & Feli. in c. auditis, col. 6. cum seq. de rescrip.

t 7 Bar. in repet. d. l. col. 2. uer. tertiò uideamus, quærit, an exemplo Curię Romanæ † casus decidi possint. vide tu Præposit. in c. consuetudo, col. 3. dist. 1.

t 8 Bar. in eod. loco uer. ratio prædictorum, examinat, nunquid consuetudo † ad similia porrigatur. vide Feli. in c. auditis, col. maximè. 11. de præscript. Aret. in consi. 95. col. pe. & in cons. 131. & quæ posui suprà.

t 9 Bart. in d. repet. col. 4. uersi. Vltra hoc quæro, tradit in quibus differant † usus, mores, consuetudo, stylus, & præscriptio. Vide tu aliquid apud. Aret. in cons. 95. col. pe. Alex. in consi. 28. col. 3. & in consi. 26. in 2. uol. ubi docuit, quot actus ad stylum requirantur, & in consi. 39. in fin. in 3. uol. ubi ait tantùm operari stylum unius principis, quantùm operatur uniuersitatis consuetudo. Vide etiam Aret. in consi. 103. col. fi. ubi aperit, quod tempus ad probandum stylum exigatur. Ana. in consi. 93. col. 4. Et omninò Dec. in cons. 11. Quoniam iudicantium responsa. nu. 2. & in c. 1. de consuet.

20 Bar. in d. repet. col. 5. uers. primò uideamus, quærit, quot actus † ad inducendam consuetudinem exigantur. Vide Præpos. in c. mos. & in c. cõsuetudo. col. 2. dist. 1. & quæ plenè posui suprà in lectura eiusdem. l. de quibus. & dum Bar. in d. col. uersi. secundò videamus, tractat an ad inducendam consuetudinem actus iudiciarius exigatur, vide tu Barb. in consi. 46. col. 9. in 4. uol.

* Soc. in cõs. 99. in 1. vol. ubi ait,* comm. opi. esse contra gl. in d. l. de quibus. s. actus iudiciales nõ esse necessarios, vide etiam quæ pleniùs posui suprà in lect. d. l. de quibus.

21 Bar. in ead. repet. col. 6. in principio tradit quod nam temporis spacium ad inducendum consuetudinem exigatur. De hac re. uide Archid. & Io. Monac. in c. generali, de elect. in 6. Card. Zab. in consi. 53. Ant. de Butr. Abb. & alios in c. fi. de consuet. Signorol. in consi. 108. Feli. in c. in causis, col. 4. de re iudic. & omninò quæ latißimè posui suprà in lectura eiusdem. l. & ad ibi posita semper recurre.

22 Bar. in d. repet. col. 6. uer. Item quæro si infrà decennium, examinat quid sentiendum sit quãdo diuersæ consuetudines † introducuntur. breuiter uide tu, quæ plenè posui suprà. & Rom. in sing. 42. incip. Ad hoc, cum ibi plenè addit. per Castill.

23 Bar. in ead. repet. col. 8. uers. sed an per sententias † arbitrorum inducatur consuetudo, tenet, quòd non. Adde hoc idem uoluisse Rom. in sing. 41. incip. An sicut, cũ ibi plenè addit. per Castill. ad quæ me refero; & ad Dec. in cons. 11. Quoniam iudicantium. nu. 12.

Bar.

24 Bar.in ead.repet.col.9.in 4.q.princip.uersi.econtrà, sentit cōsuetudinem † probari ex dicto alicuius doctoris excellentis,qui id affirmet.De hac re vide Cæpoll. in consi.40. colum.4. & in consi.59.col.4.Barb.in consi.43.col.12.in 1.uol.& in consi.22.colu.3.cùm seq.in 2.uol.Alex. in consi.50.col.2. in 5. uol. ubi tenet non esse credendum Doctori asserenti consuetudinem. idem plenè docuit Aret.in consi.132.Dec.in consi.142.nu.5.vide Præpos.in procem. feud.col. 3.Soc.in consi.275.col.2.in 1.uol.vbi sequitur hanc Bartoli opinio.ut credatur Doctori.idem ait Paul.de Castr.in consi.161.col.1.& Raph.Cuman.in consi.57.Corn.uerò in consi.83. col. 5.in 3.uol.tenet,quòd non credatur.sed Dec.in consi.540. testatur hoc Bartoli documentum
* esse * uotis frequentioribus confirmatum.Idem tenet Ias.in l.filius à patre.ff.de liber. & posth. Dec.uerò in consi.559.ait Bar.hic uoluisse,ut præsumptiuè tantùm probetur consuetudo; quoniam admittitur probatio in contrarium.Dicas tamen Doctori attestāti de priuilegio alicuius non credi.Abb.& alij post gl.primam in c.cum ordinem,de rescrip. Quomodò autē aliter probari possit consuetudo,uide plenè suprà ad lecturam eiusdem.l.in fin.& infrà in seq.nu.

25 Bar.in eadem repet.col.10.in princ.uersi. Tu dic audacter,concludit, consuetudinem † probari per binas sententias continentes actus,ex quibus sequitur consuetudo,quamuis in eis scriptum non fuerit talem esse consuetudinem.Adde Bal.in rub.C.quæ sit longa consue.& in l.nemo deinceps,col.1.C.de Episc.audien.Præpo.in c.consuetudo.1.dist.Rom.in sing.41.incip.An sicut.Et ad prædicta uide quæ posui suprà in lectura eiusdem legis.

26 Bar.in ead.repet.& col.inquit in respicientibus † ordinem iudicij sufficere,si consuetudo summariè probaretur.vide ad hæc aliquid apud Feli.in c.2.col.6.uer.secundò limita,de testib.

27 Bar.in ead.repet.col.10.tradit quo modo testes † probare consuetudinē intelligātur,& qualia eorum testimonia esse debeant.vide Aret.in consi.42 col.fi.& in consi.95.col.1.Abb.in cōsi. 13.& in consi.2 .in 1.uol.& in c.licèt ex quadam,cum ibi addit.de testi. & quæ plenè posui suprà in lectura eiusdem.l.de quibus.in fi.

28 Bar.in ead.repet.col.11.quærit utrum consuetudo † liget forenses.uide Præpos.in c. quæ cōtrà.8.dist.& quid in statuto,vide Bar.in l.cunctos populos.C.de sum.Trin.& ibi Sali. & Ias.vbi habetur,quid in contractibus,quid in delictis,& quid in ultimis uoluntatibus sit dicendum.vide etiam Io.And.& Domin.de S.Gemin.in c.2.de constit.in 6.& Abb.in c.à nobis,& sent. excomm.qui omnes tenent contra Bar.in delictis. Et in re proposita uide Soc.in consi.120. col.5. & seq.& in consi.231.col.4 in 1.uol.Et an & quādo forensis possit petere restitutionem,postquàm ligatus est à statuto uel cōsuetudine,vide Aret.in consi.11.scias etiam forensem, qui trāsit per aliquem locum,in quo statutum pœnale uigeat,excusari,si illud ignorauit, & quomodo hoc procedat,vide apud Alex.in consi.85 col.fi.in 4.uol.Et quis propriè dicatur forensis,vide per Feli.in c.quoniam,in princ.de off.ordi.& Dec.in consi.661.Attende etiam neminem censeri esse forensem sed ciuem.& ex hoc fit magna illatio per Ang.in l.si cū exceptione.§.in hac. ff.quod met.cau.& Feli.in d.c.quoniam.nu.5.ut ibi uidere est.

Summarium in l.diuturna.ff.de legib.

1 *Consuetudo est legis interpres cùm de ipsius intellectu dubitari contingit.*
2 *Vera interpretatio à communi obseruantia sumi debet.*

Bar.in d.l.diuturna.ff.de legib.

1 BAR. in d.l.diuturna,in princ.inquit,consuetudinem † esse legis interpretem, cùm de ipsius intellectu dubitare contingit.vide Card.& Abb.& alios,in c.cum dilectus,de consuet.Bal. in consi.48.Super unitate,in fi.in 3.uol.Ang.in consi.99.Viso themate.col.3. Aret.in cōsi.159. Viso puncto,in fi.Soc.in consi.209.Licèt nulla,col.fi.uersi.Nonò comprobo. ubi sequēdo Ant. de Butr.in d.c.cùm dilectus,ait,standum esse interpretationi, quam tradidit cōsuetudo, etiam si uerba constitutionis impropriè sumerētur. Et Bal.in c.1.in prin.de feud. sine culp. nō amitt.
2 ait,ueram interpretationē † à communi obseruantia sumi debere.quē sequitur Dec. in consi.11.

Quoniam

Quoniam iudicantium responsa, col. 8. Immo consuetudo hæc interpretatiua est tantæ authoritatis, quòd etiam si quælibet consuetudo à lege reijceretur, tamen illa nunquàm censetur exclusa. Anch. in cons. 127. Visis. & Dec. in c. cum. M. Ferrarien. col. 3. de cõst. & posui suprà in repetit. l. de quibus. ff. eod. tit. de legi. nu. 11. ubi plenè egi de potẽtia consuetudinis. Dicas tamẽ, quod consuetudo legem, quæ est clara, interpretari non potest. Aret. in cons. 115.

Summarium in l. 1. ff. de const. princ.

1 *Priuilegium à principe uiuo concessum, priuilegiati personam non egreditur, nisi de hæredibus facta sit mentio.*

2 *Priuilegiatus si solus commodè uti non potest priuilegio sibi concesso, tunc eius personam egreditur.*

Bart. in l. j. ff. de const. princip.

1 ADDE A, quæ tradit Bart. in d. l. j. in princip. adde Barb. in rubrica de const. Et dum in colu. 3. Bart. ait, priuilegium, † à Principe uiuo concessum, priuilegiati personam non egredi, nisi de hæredibus facta sit mentio, vide Bar. & alios in l. quia tale. ff. solu. matr. Feli. in c. in præsentia, de proba. Soc. in consi. 58. in 1. uol. vbi plenè. & Ias. in l. non tantùm. ff. de 2 re iudic. Aduerte tamen quia si priuilegiatus † solus commodè uti non potest priuilegio sibi concesso, tunc eius personam egreditur. Feli. in c. quàm sit, de Iudę. Et quid sit priuilegium personale, & quot modis dici possit personale. Dyn. in c. priuilegium, de reg. iur. in 6. Quomodo cognoscatur an sit personale, vel non. Bar. in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de leg. 1. Alex. in consi. 86. in 1. uol. Dyn. in c. quæ à iure, de reg. iur. in 6. Et quomodò fiat eius interpretatio, & quo modo dicatur extingui cum persona, & qua ratione vide Dyn. in d. c. priuilegiũ, & Specul. in tit. de instr. edit. §. 1. per totum, & plenè in tit. de priuileg.

Summarium in l. fi. ff. de const. princ.

1 *Beneficium concessum à Principe quomodo intelligatur.*

2 *Beneficium principis tangens iura ipsius concedentis est latissimè interpretandum.*

3 *Beneficium principis etiam ex causa pietatis alicui concessum, strictè interpretari debet quatenus respicit præiudicium tertij?*

4 *Beneficium Principis tanquàm genus etiam rescriptum continet.*

5 *A quo tempore ius priuilegiato acquiratur.*

6 *Priuilegium amittitur propter contrarium actum.*

Bar. in l. Beneficium, quæ est. l. fi. ff. de const. princi.

1 BAR. in d. l. fi. aperit multa ad intellectum beneficij à Principe † concessi pertinentia. ad quæ adde eundẽ Bar. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. Doct. post gl. in c. olim, de uerb. signif. Alex. & Aret. in l. qui duos. ff. de lega. 1. Abb. in c. fi. de transl. Episc. & in rubrica de pręscrip. in c. non nulli. §. sunt & alij. & in c. ad audientiam, 2. de rescrip. eundem Abb. in consi. 57. col. fi. & in cõsi. 101. in 1. uol. & in consi. 98. & in consi. 102. eod. uol. & in consi. 35. in prin. & in consi. 57. col. fi. in 2. uol. & in consi. 70. in fi. & in consi. 104. col. 2. eod. uol. Feder. de Sen. in consi. 68. Barb. in consi. 33. in 1. uolu. & in consi. 3. coll. 5. & in consi. 56. col. 14. in 2. uol. Anan. in consi. 24. in 3. dubio. & in consi. 34. col. 2. & in cons. 95. col. fi. Oldr. in cõsi. 50. And. de Isern. in tit. de prohib. alien. feud. per Feder. in princ. col. 2. Alex. in consi. 339. In Christi saluatoris, in libr. in quo primi & secundi uol. consilia continentur. & in consi. 323. In occurrenti casu. eod. lib. in consi. 17. col. 1. in 5. uolu. & in consi. 110. nu. 14. & 15. in 6. uol. Dec. in cons. 262. nu. 7. & 8. Quot uerò sint species priuilegiorum, & de natura cuiuscunque, & quæ priuilegia in generali reuocationi non intelligantur esse reuocata, & quæ etiam reuocari non possint, vide plenissimè apud Franciscum Lucanum in tract. de fisco, & priuilegijs eius, in princi.

Par.

2 Bar.in ead.l.col.2.inquit, beneficium principis † rangens iura ipsius concedentis esse latissimè interpretandum,alioqui uerò,si alteri præiudicaret.Adde Abb.in c.2.de eccle.ædific.in c.olim,de uerb.signifi.in c.nonnulli.§.sunt & alij,vbi etiam alij doct.de rescrip.Alex.in cósi.323.in lib.in quo primi & secundi uolu.consilia continentur.Aret.in consi.163. Dec.in consi.194.& in consi.453.Alex.in cons.110.nu.15.in 6.uol.Ias.in l.j.C.de sacrosf.eccles.Soc.in cons.260.

3 col.10.in 1.uol.& quæ posui suprà in lucubra. præcedenti.Dicas tamē beneficium† principis etiam ex causa pietatis alicui concessum,strictè interpretari debere,quatenus respicit præiudicium tertij.Innoc.& Abb.in c.cùm dilecti,de donat.ad quod accedit tex.in c. cùm dilectus, de consuet.Rursus declara beneficium principis esse latè intelligendum,quando non deuiat à iure communi: nam ista declinatio à iure communi est odiosa,& ideò strictè interpretāda.Hinc infertur dispensationes esse stricti iuris.c.cùm dilecti,& ibi Abb.de consang.& affinit.c.1.& 2.de fil.presbyt.in 6.& est gl.in c.ordinarij,de off.ord.eod. lib. & ad rem faciunt trad.per Abb. in d.c.cùm olim.Ad præcedentia accedat tex.in c.audita,de rest.spoli.ibi, non intelleximus, & tex.in c.quamuis,de rescrip.in 6.& in l.si certarum.§.Iulianus. ff.de testa. & in l.nec auus. C. de emancip.liber.Ias.in l.quoties.C.de precibus Imper.offer. & Feli.plenissimè in c.causam quæ, nu.44.de rescri pt.

4 Bar.in ead.l.col.2.uersi.quæro quæ sit differentia,inquit,beneficium † principis tanquam genus,etiam rescriptum continere.Ad rem hanc facit tex.in l.j.ff. ad municipal. & quomodo beneficium latè sumptū accipiatur,vide in c.1.quib.mod.feud.amit.in usibus feud.& apud Abb. in c.nōnulli.§.sunt & alij,& in c.ad audientiam.2.de rescrip.Et quid sit priuilegium,vide Abb. in rubrica de rescrip. & Feli. in c.ex litteris,in princ.de fid.instr.quid iuris quādo priuilegium, & rescriptum concurrunt,vide Abb.in c.1.de rescrip.

5 Bar.in ead.l.col.3.uersi.quæro quando fit interpretatio, examinat à quo tempore † ius priuilegiato acquiratur.s.an à die scientiæ,an uerò à tempore concessionis.vide tu Feli. in c.2. colu. 4.uersiculo tertiò limita, de constit.Barba.in consi.34.colu.4.& colu.20.& in consi.46.colu. 6.in 2.uolum.

6 Bar.in d.l.in fi.ait,priuilegium † amitti propter contrarium actum.De tota hac re vide latissimè Feli.& alios,maximè Dec. in c.cùm accessissent, de const. Et quoniam Feli.ibi nu.51.ait, eum,qui actum facit contrarium priuilegio, protestari debere, mentis & intentionis suæ non esse,ut propterea sibi præiudicetur.Adde tu etiam absque huiusmodi protestatione aliquē priuilegio suo renunciare non censeri,nisi quo ad actum illum cum dependentibus ab eo:alioqui uerò quo ad reliqua,quæ in ipso priuilegio continentur.hæc Bar.in l.ij.§.fi.ff.de decurion.Sal. post Cyn.in l.voluntariè.C.de excus.tut.Alex.in consi.338.Ex themate,col.fi.in lib.in quo primi & secundi uol.consilia continentur,& in consi.303.in 5.uolu.& Dec.in consi.308.nu.2. & in consi.373.nu.5. ubi ait,nunquàm renunciationem priuilegij esse conijciendam, ubicunque aliqua alia sumi potest interpretatio, ut ibi per eum. & in consi.396. & in cons.638.421. Ad prefata vide Alber.in l.falsa.C.de diuer.rescrip.& in suo dictionario in uoce,Decima,vj.Ias.in l. si mora.ff.solu.matr.Alex.in cons.108.col.pe.in 3.uol.& in cons.33.in 5.uol.

Summarium in l.j.ff.de stat.hominum.

1 *Si dono tibi res meas,utrum iura & actiones contineantur.*

Bart.in l.j.ff.de stat.hom.

1 Bart. in d.l.j.quærit,si dono † tibi res meas, utrùm iura & actiones contineantur. De qua re vide tu tradita per Ias.in §.actionum,col.4.nu.25.Inst.de action.Bar.in l. Quintus.2.§ argento.ff.de aur.& arg.lega.Barb.in consi.36.in 1.uol.Alex.in l.apud Iulianū. §.non omnis,col.1.ff.ad Trebell.& in consi.330.Viso titulo, col.antepe. in lib.in quo primi & secundi uol.consilia continentur,& in consi.51.col.1.in 5.uol.& in consi.39.nu.10.in 6. uolu.

Rom.

Rom.in cõsi.355.Corset.in sing.73.aliquid apud Feli.in c.2.de testi.cog.& quæ addo ad Bar. in l.omnia.§.fi.ff.de leg.2.Et ea,quæ plenè cumulat Feli.in c.omnes leges, prima dist. in addit. suis ad princ.opus Abb.in c.quia monasterium,de relig.domi.& in c.fi.de præscrip.

Summarium in l.Imperator la.1.ff.de stat.homin.

1 *An & quando notarius possit errorem suum corrigere.*

Bar.in l.Imperator.j.ff.de stat.hom.

1 BAR. in d.l.Imperator,tradit an & quando notarius † possit errorem suum corrigere. vide Aret.in consi.75.col.3.Bal.in cons.391.in 2.vol.& in c.cùm cessante,de appell.Bar.in cons. 204.Doct.& maximè Feli.in c.ex literis,de fid.instr.Soc.in consi.94.col.3.in 1.vol.vbi multas attulit authoritates. & in cons.98.col.5.in 3.uol.Dec.in l.si librarius.ff.de regul.iur. Ias.in rep. l.admonendi,col.68.ff.de iureiur. Mar.Soc.iun.in cons.101.Et an in corrigendo errore authoritas superioris exigatur,vide Feli.in d.c.ex literis.

Summarium in l.quæritur.ff.de stat.homin.

1 *Id quod mixtum est, & ad partem uel magis uel minus petentem referri potest, semper ad partem potentiorem referendum est.*

2 *Priuilegiatus existens in communione cum alio, illi suum priuilegium impertitur & communicat.*

Bar.in l.quæritur.ff.de stat.homin.

1 BAR. in d.l.quæritur,colligit ex isto tex.id, quod mixtum † est,& ad partem,uel magis vel minus potentem referri potest,semper ad partem potentiorem esse referendum. Adde Soc.in consi.22.in 4.uol. qui multa citat ad rem hanc facientia. Attende tamen, quoniam dicendum videretur,ubi una pars est dignior altera,mixtum à sua digniori parte regi debere.c.1.de con secrat.eccl.vel altar.in 6.gl.& Abb.in c.quod in dubijs,eod.tit.in antiquis.glo. in c.de ieiunio, 77.dist.idque docuit Ias.in l.Imperium.nu.3.ff.de iurisd.omni.iudi. & in rubrica.ff.ad Trebel. in 2.lectura,nu.5.Feli.in c.1.de præscrip.Hoc tamen non videtur habere locum quãdo dignior pars accederet ad aliã,sed solùm quando æquè principalis esset,per text.in §. si tamen alienam purpuram,institu.de rer. diuis. ubi purpuram si quis surripuit, ut eam immisceret uestimento suo,licèt purpura sit pretiosior, tamen cedit uestiméto.sed responderi potest, id esse in odium surripientis,contra quem propterea dantur actiones famosæ. Et ideò videtur esse innitendum prædictæ conclusioni,vt uidere est etiam in collegio Cardinaliũ,de quo loquens summus Pontifex appellat eos fratres,licèt quando seiunctim scribit ad Cardinales,appellat eos filios.aiunt enim Doct.ideò hoc euenire,quoniã sex sunt Episcopi Cardinales, à quibus tãquàm à dignioribus,cœteri omnes,licèt numero essent plures,denominantur,ut latius dixi in l.ex hoc iure, su
2 prà de iust.& iur.Sic etiam priuilegiatus † existens in communione cũm alio, illi suum priuilegium impertitur, & cùm eo communicat.Feli.qui notabiles ponit illationes in c.1. de præscri. An autem mixtum ex duobus faciat tertiam speciem.Bar.in l.j.ff.de interdic.Et an mixtum sub altero ex simplicibus contineatur.Bar.in l.hoc legatum.ff.de leg.3.Et an dispositum in simplicibus,locum habeat in mixtis.Bar.in l.ita scriptum.ff.de liber.& posthu.& in l.naturalis.§.1. in fi.ff.de præscrip.uerb.in l.2.in princi.ff.de uerbo.obligat.& in l.vim passam.ff. de adulter. vide Felin.in c.fin.colum.2.de simon.cui autem attribuatur,dic,ut per eundem Felin.in d.c.1.colu. 3.de præscript.

Summarium in l.eum qui.ff.de stat.hom.

1 *Filij nati ex matrimonio contracto prohibito illegitimi sunt, etiam si deinceps Papæ dispensatio superueniat.*

Bar.in l.eum,qui.ff.de stat.hom.

1 BAR. in d.l.eum qui,ait,filios natos † ex matrimonio cõtracto prohibito,illegitimos esse, etiam

etiam si deinceps Papæ dispensatio superueniat. vide Ias. in l. si is, qui pro emptore. col. 37. uers. item adde. ff. de usucap.

Summarium in l. Arethusa. ff. de stat. hom.

1 *Summarium istius legis uide ibi.*
2 *Conditio in dando consistens per alium impleri potest.*

Bar. in l. Arethusa. ff. de stat. hom.

1 BAR. in d. l. Arethusa, in princ. ponit summam illius. l. vide tu ad eam Bal. in l. generaliter. C. de episc. & cler. & in c. præterea requisisti, col. 2. & fi. de appell.
2 Bar. ibi paulò post inquit, conditionem † in dando consistentem, per alium impleri posse, & reliqua. Adde Bal. in c. pastoralis, col. 1. de appell.

Summarium in l. Imperator. la 2. ff. de sta. hom.

1 *Mulier prægnans ultimo supplicio non est tradenda donec pariat.*
2 *Mulier prægnans an possit citari post partum.*

Bar. in l. Imperator. 2. ff. de stat. hom.

1 BAR. in d. l. Imperator, colligit ex isto tex. mulierem † prægnantem ultimo supplicio non esse tradendam, donec pariat. Vide plenè de hac re Cæpoll. in cautel. 3. incip. Si uis differe. col. 2. uersi. non debet. hoc idem tradidit Bar. in l. prægnantis. ff. de pœni. ubi subiungit, eam neque quæstioni siue torturæ subijci posse, nisi elapsis 40. diebus post partum editum, ne fortè propter debilitatem moriatur: idque iudici imputetur. Et de prædictis omnibus vide Bal. in l. interpositas, in fi. C. de transac. Io. de Anan. in c. 1. de his qui fili. occi. Dec. in l. fœminæ. nu. 86. ff. de reg. iur. & Hippoly. de Marsilijs in l. j. in princ. col. 5. uersi. nonò requiritur. & in l. edictum.
2 col. 3. ff. de quæstion. Et an mulier † prægnans possit citari post partum, Alber. in l. si exigimus. §. si quis. col. 1. ff. si quis caut.

Summarium in l. cum legitimè. ff. de stat. hom.

1 *Filius legitimè natus sequitur qualitatem & originem patris, matris uerò illegitimus.*

Bar. in l. cum legitimè. ff. de stat. hom.

1 BAR. in d. l. cum legitimè, colligit ex isto tex. filium legitimè natum sequi qualitatem & originē patris, matris uerò illegitimum sequi. Faciunt ad rem tradita per Soc. latè in cons. 102. col. 3. uersi. restat igitur, in 3. uol. Et per Ang. in consi. 401. cum seq. ubi habetur, an spurij dicantur de domo & familia patris. Vide etiam Bal. in l. meminimus. C. de legit. hæred. Alex. cons. 89. in fi. in 6. vol. Anch. omninò in consi. 389. Feli. in c. sunt & alij. nu. 57. de rescrip. & Barb. in cōs. 572. in 2. vol. Et circa prædicta recurre semper ad ea, quę posui in l. item in potestate. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iur.

Summarium in leg. qui furere. ff. de stat. hom.

1 *Furor superueniens non mutat dignitatem siue dominium.*
2 *Furor superueniens an purget præcedens uitium ingratitudinis.*

Bar. in l. qui furere. ff. de stat. hom.

1 BAR. in d. l. qui furere, colligit ex isto tex. furorem † superuenientem, non mutare dignitatem, siue dominium. Vide Feli. in c. cùm officij, col. 2. de præscrip. An autem furor superueniēs reuocet mandatum. Bar. in l. qui seruum. ff. de acquir. hæred. Et an & quando puniatur. Bart. in l. si quis in tantam, in secunda oppos. C. vnde ui. Dicas etiam, quòd furor superueniens post cōtractum matrimonium, illud non dissoluit. Ias. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alię.
2 iur. vbi multa alia similia collegit. An furor† superueniens purget præcedens uitium ingratitudinis. Ias. in d. l. patre furioso, & in l. ex facto. ff. de uulg. & pup. Quid si aliquis ante furorem cōmisit delictum, pro quo ei pœna capitis erat imponenda, an furor superueniens ei auxilium afferat?

ferat? Reſpondeo, eum durante furore non eſſe trucidandum. Iaſ. in d.l. Ex facto, & in l.ſi ſeruum.ff.ſi ex nox.cau.aga.Quid ſi exiſtens in peccato mortali furioſus efficitur, nulla contritio ne ſecuta, & moriatur, an iudicetur damnatus? uide Iaſ. ibidem.

Summarium in l.ingenuum.ff.de ſtat. hom.

1 *Sententia facit ius inter omnes.*

Bar.in l.ingenuum.ff.de ſtat.homi.

1 BAR. in d.l.Ingenuum, colligit ex iſto tex. ſententiam † facere ius inter oẽs. Ad hoc uide Bal.in l.res inter alios.nu.5.C.quib.reſ.iud.non noce.Abb.in conſ.72.in 2.uol.Alex.in l.ſeruũ filij.§.ſtatu liberũ.ff.de leg.1.Anch.in conſi.338.Feli.in c.ſuper eo.j.de te ſt.& Corn. in conſi. 107.col.2.in 4.vol.Et in hac materia attende unum ſcitu dignum, ſ.ſententiam quæ tanſiuit in rem iudicatam, eſſe tanti effectus, ut ſi is contra quem fuit lata, preces porrigat, ut dicta ſententia retractetur, uel denuò uideatur, non ſolùm caret impetratis, ſed etiam infamis efficitur. tex. eſt in l.ſi.C.ut lit.pen.quem declara ut per Io.Bap.Caccialup.in tract. de Tranſact.q.27. Et an ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam retractari poſsit per uiam denunciationis euangelicæ à ſuperiore eccleſiaſtico, vide Abb.& alios in c.nouit, de iudi.

Summarium in l.j.de his qui ſunt ſui vel ali.iur.

1 *Perſonarum qualitas intelligi & cognoſci debet.*
2 *Cognito uno de contrarijs cognoſcitur & reliquum.*
3 *Eadem ſolennitas in deſtructione, quæ in ædificatione requiritur.*
4 *Si Papa omnia priuilegia alicui eccleſiæ ſiue collegio conceſſa confirmet, huiuſmodi confirmatio iuſta continet, non autem ad iniuſta dilatatur.*
5 *Confirmatio priuilegiorũ alicuius eccleſiæ facta à Papa, ualida eſt, licèt de illis priuilegijs non appareat.*
6 *Dominum ob nimiam ſæuitiam in ſeruum dominio ipſius ſerui priuari debere.*

Bar.in l.j.de his, qui ſunt ſui uel alieni iur.

1 BART. in d.l.j.uult perſonarum † qualitatẽ intelligi & cognoſci debere. proinde ab hoc Bar.documento ſumitur argumẽtum, teſti, qui non cognouit, fidem non eſſe habendam.Accedat ad hoc, quod uoluit Alex.in conſ.159.in fi.in 5.vol. & in conſ.77. col.3.in 3.vol.Et quòd non probanti qualitatem, fides non adhibeatur, videre eſt Apud Ioan. And.in c.1.de homic.in 6.dum ait Innocentium euaſiſſe prælatum à pœna impoſita facienti oc cidere Chriſtianum, ea ratione, quia teſtes depoſuerant interfectum fuiſſe hominem, ſed probata non fuerat illa qualitas quòd eſſet Chriſtianus.ad quem accedit Alex.in conſi.316. Viſis & opportunè, col.2.in lib.primi & ſecundi vol.& in multis alijs locis & ipſe, & alij hoc idem confirmarunt, qui breuitatis gratia prætermittuntur. Et in hac materia qualitatis omiſſæ, vide Albert.Bru.in trac.de augmento, in tertia cõcluſione principali.vbi docuit, quæ nam ſint illę qualitates, quæ faciunt diſpoſitionem eſſe aliam, & delictum eſſe aliud.

2 Bar.in d.l.j.in princ.colligit ex iſto tex.id quod communiter dici ſolet.Cognito † uno de cõtrarijs, cognoſci & reliquum.atque ita contrariorum eandem eſſe rationem, & diſciplinam. Vide Iaſ.in l.j.C.de bono.poſſ.cont.tab.lib.Alex.plenè poſt Bart.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram, ff.de uerbo.oblig.Iaſ.in §.actionum.col.1.inſtit.de action.& in Rubrica.ff.de acq.poſſ.& in l.is poteſt, in 1.not.ff.de acq.hære.& in l.j.in princ.col.14.ff.de re iud.ſed huic regulæ reluctatur, quoniam in acquirẽda poſſeſsione requiritur animus & corpus, ſed in eius ammiſsione nõ ſic. l.3.§.in amittenda, & ibi doct.maximè Iaſ.ff.de acqu.poſſ.& tamen acquirere, & amittere ſunt contraria.Tamen pro hac regula eſt bonus tex.in §.illud, Inſtit.pro ſoc. Accedit, quòd eadem

3 ſolennitas in deſtructione, quæ in ædificatione requiritur.auth.econtra, ubi gl.& Bar. C.de repud.ſed quomodo hæc regula procedat, vide Dec.in l.ſecundum naturam.ff.de reg.iur.ubi declarat, & limitat regulam hanc locum non habere, ubi non militat eadem ratio, ſed diuerſa. Itẽ vbi uerba, & mẽs reſiſtũt.Et in hac re multa collegit & aggregauit, q̃ breuitatis cã nõ referunt.

Bar.

4 Bar.in d.l.j.col.2.uersi. Dicitur hic,ait,si Papa † omnia priuilegia alicui ecclesiæ siue collegio concessa confirmet,huiusmodi confirmationem iusta duntaxat continere, non autem ad iniusta dilatari. Vide tu Bal.in l.omnes populi, colu. 2.ff.de iust.& iur.ubi etiam Ias.& in cap.1.per quos fi.inuest.Alex.in consi.59.Viso instrumento,in 1.uolu. Ad rem faciunt trad. per eundem Alex.in consi.39.col.3.& in consi.121.in tribus col.fi.in 4.uol.& in consi.18.in 6.uolu.Rom. in consi.18.col.2.Aret.in l.quod seruus.ff.de acq.poss.Et de hac priuilegiorum confirmatione,vide Ias.in l.more,col.5.ff.de iurisd.omn.iud.& in l.illud eleganter.ff.quod quisque iur.& in l.nummis.ff.de in lit.iur.Soc.in consi.81.col.2.& in consi.32.in fi.Dec.in consi.18.col.2. Bar. & alios,maximè Ias.in l.priuilegia,C.de sacros.eccles.Doct.maximè Abb.in c.1.de cōfirm. uti. uel inut.& eundem Abb.in c.examinata,eod.tit.ubi habetur,quid importet uerbum,confirmamus.Adde eundem in consi.118.col.6. Item ista confirmatio ad actus ualidos, non autem inualidos est referenda. Ias.in l.legata inutiliter.ff.de leg.1. Attende in hac re, confirmationem

5 priuilegiorum alicuius ecclesiæ factam à Papa ualidam esse, tametsi de illis priuilegijs non appareat.Ias.in l.admonendi.ff.de iureiur.& in auth. si quis in aliquo. C.de eden.ad quod uideas. Felin.in cap.inter dilectos.nu.17.de fid.instrum. vbi multa alia ad quæstionem propositam facientia inueniuntur.

6 Bar.in d.l.j.colligit ex illo tex.dominum † ob nimiam sæuitiam in seruum, dominio ipsius serui priuari debere.& ex hoc infert ad.q.ut ibi per eum.Ad rem hanc facit tex.in c.1.§.pen.& ibi de pac.tenen.vide Barba.in consi.36.col.2.& fi.in 2.uol.Alex.in l.illicitus.§.veritas,in apostil. ff.de off.præsid.& Bal.in c.ad nostram,col.1.de appell.

Summarium in l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui,uel ali.iur.

1 *Filius ex legitimo matrimonio natus,& eius descendentes sunt in potestate patris.*
2 *Filius usque adeò est subiectus patriæ potestati,ut uendi possit à patre ob necessitatem famis.*
3 *Filius obligatur ex uoto patris,ita ut si uouit filium ingredi monasterium,filius tenetur.*
4 *Ex natiuitate filij conditio patris non debet fieri deterior,qui habet iam obligatum filium.*
5 *Patria potestas an pereat dignitate filij.*
6 *Filius spurius propriè non dicitur filius,ita ut in statuto non contineatur.*
7 *Spurius an dicatur esse coniunctus quò ad matrimonium impediendum.*
8 *Spurius an sit capax hæreditatis paternæ.*
9 *Spurius an possit saltem hæres institui sub conditione si legitimabitur.*
10 *Spurij nō sunt Deo amabiles,nec hominibus honorabiles,nec in bello seculari fortes,nec in fide stabiles.*
11 *Spurius efficitur legitimus ex professione facta in religione.*
12 *Spurius an creari possit notarius.*
13 *Filius in dignitate constitutus ut putà episcopali,eximitur à patria potestate.*
14 *Dignitas debet semper prodesse,& nunquam obesse.*
15 *Tabellio,qui est factus doctor,potest adhuc instrumenta conficere.*
16 *Dignitas affectata prodesse non debet.*

Bar.in l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui uel ali.iur.

1 Bar. in d.l.item in potestate, in princ.colligit ex illo tex.filium † ex legitimo matrimonio natum,& eius descendentes esse in potestate patris. De hac re vide Alex.in consi.3. colu. 2.in 3.uol. vbi ait, filium iuris interpretatione censeri esse in patris potestate, nisi contrarium probaretur.vide etiam Feli.in c.Iudæi,& nu.8.de Iudæ.cum ibi addit.ubi habetur nunquid filij Iudæorum sint & ipsi in potestate patris. pro cuius q.intellectu dicendum est,Iudæos uti iure cōmuni.l.Iudæi,C.de Iudæ.Imol.in consi.1.ideò filios habent in potestate,& alijs quoque beneficijs perfruuntur.Alex.in cons.75.in 5.uol.& in consi.99.in 6.vol.Soci.in consi.6.colum.4.in 1.vol.Corn.in consi.260.in fi.in 3.uol.& Crauett.in consi.73.nu.26.& de hac re uide omnino

2 quæ posui suprà in prima const.filius igitur usque adeò est subiectus † patriæ potestati, ut uēdi possit

posit à patre ob necessitatem famis. l. ij. C. de patr. qui fil. dist. glo. in cap. 2. de pignor. Item iniuria filio illata, remitti à patre potest, inuito filio; & nemo eorum pro tali offensa poterit am plius agere. l. in personam, & ibi glo. Bar. & alij. ff. de pact. l. sed si unus. §. si filiofamiliàs. ff. de iniur. Rom. in singul. 92. Ias. in l. si contrà. §. si filius. colum. 3. ff. de pact. Rursus, quicquid acquirit filius, acquirit patri quò ad usufructum. l. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Abb. in cap. 2. de conuers. in fid. Et maiorem potestatem habet pater in filios, quàm Abbas in monachos. Ias. in
3 l. j. §. per seruum. ff. de acquir. possess. Immo secundum aliquos filius † obligatur ex uoto patris, ita ut si uouit filium ingredi monasterium, filius teneatur. glo. est singu. in l. ne diutius. C. de agric. & censi. lib. 11. & cap. monachum. 20. quæst. 1. hæc Amanell. in sing. suis. sed hoc ab omni ratione abhorret: nam Deus interrogat cor hominis. ca. si quod inuenisti. 14. quæst. 5. & ideò ad hoc, vt uotum aliquem obliget, tria secundum B. Thom. requiruntur, propositum voluntatis, deliberatio, & subsequens promissio, vt refert Rom. in singul. 508. Cùm autem hæc omnia desint in proposito casu, filius obligari non potest. & hoc sentit glo. in d. cap. monachum, quæ spontaneam ipsius filij exigit voluntatem. Similiter, & ratione patriæ potestatis tenetur filius
4 magis subuenire patri egenti, quàm filio: quia ex natiuitate † filij, conditio patris nō debet fieri deterior, qui habet iam obligatum filium. Cyn. in l. j. C. de patr. qui fil. dist. & quàmuis contrarium senserit Bar. in l. si quis à liberis. §. si vel parens. ff. de libe. agnosc. & tamē prima opinio tenetur in l. j. ff. de iust. & iur. Quid si pater malè tractat filium? Dic patrem ad eum emancipan dum posse compelli, secundum glo. not. in l. j. C. de emend. propinq. vide quæ habentur, Insti.
5 quib. mod. ius patr. pot. solu. & Raph. Cuma. in consi. 82. An autem pereat † patria potestas dignitate filij, dicam infrà. Et qui sunt modi, quibus filij à patria potestate liberantur, uide apud Spec. in tit. de tut. §. 3. versic. sed quæritur. Quæ uerò dignitas eximat filium à potestate patris, dic eam non debere esse minorem Episcopatu: ita, vt nec sacer ordo eum liberat in bonis paternis, secundum Inno. in c. indecorum, de æta. & qual. ad rem facit tex. in c. per uenerabilem, qui fil. sint legit. & ibi doct. Archid. in c. Circumcelliones. 23. q. 5. & not. in auth. sed Episcopalis. C. de sacros. eccl. Anch. in c. si annum. 14. de iudic. in 6. Item pater priuatur patria potestate, si filio negat alimēta. c. 1. vbi Abb. de infan. expos. facit. l. j. §. sed cùm scimus. C. de lati. liber. toll. & Bal. in l. ab hostibus. §. si uir. ff. solu. matr.
6 Bar. in dicta l. item in potestate, versi. & hoc allegabatur, ait, filium † spurium, propriè filium dici non posse, ita ut in statuto non contineatur. Adde tu Angel. in consi. 401. cum sequ. & in consi. 366. Paul. de Monte pico, in repet. §. Titia cùm nuberet. l. Titia cùm testamento. ff. de lega. secundo, nu. 54. & 55. Et dicas, non modò filium ipsum, sed neque filium spurij in statuto comprehendi, cùm ex infecta radice proueniat. Fulgo. in consi. 159. Dec. in consilio 85. nu. 9. & ad præcedentia vide Felin. in cap. in præsentia, col. 10. de probat. & Alexan. in l. ex facto. §. si quis rogatus, colu. 18. ad Trebellia. & pulchrè in consilio 102. Visa legitimatione, in lib. in
7 quo primi & secundi uolu. consilia continentur. vbi aperit etiam, an spurius † dicatur esse con iunctus quò ad matrimonium impediendum. & utrum ueniat appellatione suorum, vbi de iniurijs ageretur. Ad quæ accedat Specul. aduocatorum, in sexta par. nume. 56. Et an spurius inter coniunctos annumeretur, vide Feli. in capitulo sunt & alij, numero 57. de rescrip. Et an dicatur esse de domo, de casata, uel de agnatione, vide Bar. in l. tutelas. ff. de capi. dim. & Soci. in consilio 102. columna 3. in 3. volumine. Bald. in l. meminimus. C. de legit. hæred. & Alexan. in consilio 89. in fine. in primo volumine. Anchara. in consi. 389. Adde, quòd etiam si spurius
8 † non sit indignus siue incapax hæreditatis paternæ culpa sua, secundum Alexan. in consi. 102. in 6. volu. tamen usque adeò incapax est, vt apud sapientes dubitatum sit, nunquid statutum valeat disponens filium spurium posse hæredem institui. & quòd non ualeat, tenuit Bald. in l. eam quam, colum. 12. C. de fideicomm. & Matthæs. in tracta. de success. ab intest. in secundo membro, secundi articu. princi. nume. 3. Et nunquid saltem de æquitate canonica spurius alimenta petere posit, Barto. in l. si quis à liberis. §. vtrum. ff. de liber. agnoscen. Aretin. in consilio 48. Dec. in consilio 576. & in consilio 62. vbi affirmat, spuriam posse dotem consequi,

& spurium alimenta. vide eundem Dec. in consilio 311. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 35.
9 de constitu. & Barto. in d. §. vtrum. An autem spurius † posśit saltem hæres institui sub conditione, si legitimabitur, vide Ang. Bald. & alios in l. si quis hæres instituatur, in princ. ff. de hæred. institu. Aret. in consi. 142. colu. 5. Et quibus cautelis spurius posśit hæres institui, Felin. in cap. multorum, de Iudæ. & Cæpoll. in cautel. 38. Et an & quando posśit patri, vel matri succedere. Soc. in consilio 148. cum subscript. seq. in primo volu. Adde quòd spurius dicitur esse infamis, & non integræ existimationis. proinde ad multa fieri solet illatio, vt per Feli. in capitulo
10 sunt & alij. nu. 56. de rescript. Hinc traditum est, spurios † non esse Deo amabiles, nec hominibus honorabiles, nec in bello seculari fortes, nec in fide stabiles, vt de hoc est text. in cap. si gens Anglorum. 56. distinct. quem refert Bald. in l. j. colum. 3. C. de his quæ pœn. nomi. & Curt. in consi. 16. Ad quæ accedant omninò trad. per Nicolaum de Vbaldis in tract. de succeśsionibus ab intestato, versiculo, Reuertendo ad propositum, nu. 87. vbi multa contra huiuscemodi spurios attulit. aitq; Dominos de Rota esse immunes ab ista labe, & casum contigisse tempore suo. refert etiam Collegium Cardinalium esse immune ab ista spuriorum contagione. subiungens, quendam spurium pronunciatū fuisse Cardinalem, & nocte sequenti deceśsisse id, quod putatum fuit diuinitùs contigisse. Attende tamen contra hæc omnia uideri textum apertum in c. Osius. 56. dist. vbi habetur, Damasum Papam ad B. Hieronymum scripsisse, multos fuisse filios sacerdotum, & Episcoporum, qui Apostolicæ sedi præfuerūt, & fuere summi Pontifices. & quamuis Doct. ibi conentur dicere, illos legitimatos fuisse per subsequens matrimonium, siue aliter ante sacerdotium, tamen hoc uidetur apertè contra tex. illum. Ad rem facit unū, quod est mirabile. ait enim glo. per illum tex. in c. nunquam. 56. distinc. filium natum ex parentibus non bonis neque uirtuosis, si tamen ipse bonus est, meliorem esse illo, qui natus est ex parentibus bonis & uirtuosis, etiam si ipse & bonitate, & uirtute præditus sit. & proptereà ex illo tex. colligitur, filios propter vitia parentum non maculari, neque ab eorum virtutibus decorari, sed veram nobilitatem in propria virtute cōsistere. Et in re proposita uide omninò Cæpol. in tract. de Imperatore militum deligendo. §. Pro Imperatore, nume. 34. Adde ad præcedentia
11 unum notatu digniśsimum, scilicèt, spurium † effici legitimum ex profeśsione facta in religione. hoc fuit singulare documentum Guil. de Cun. in l. j. C. de sacros. eccles. quod ualde extollit Feli. in c. cùm deputati, de iudic. vbi alios quoque effectus memorabiles attulit, quos profeśsio religionis operatur. idem ait Ias. in l. Filius familiàs. ff. de liber. & posth. An autē spurius succedere posśit fratri pariter nato ex damnato coitu, vide Alex. in consi. 174. in 3. uolum. Et an spurius eligi posśit de consilio ciuitatis, uide trad. in l. generaliter. §. spurios. ff. de Decurion. Et
12 utrum † creari posśit notarius, Ang. in consi. 284. Oldrad. in consi. 75. Quis posset. Et breuiter quæstiones ferè omnes, quæ de spurio excitari possunt, vide apud Matthæsyll. in tract. de succeśs. ab intestato. & omninò apud Nicolaū de Vbaldis in d. tract. de succeśs. ab intestato. & quę posui infrà in l. si gener. ff. de his, quib. ut indig. ubi uide omninò.
13 Bart. in d. l. item in potestate, in fi. ait, filium † in dignitate, ut putà Episcopali constitutum, à patria eximi potestate. Vide Barb. in consi. 20. col. 4. in 1. volu. & in cap. cùm M. colu. 3. & seq. de const. & latè Ias. in l. qui se patris, colum. 4. C. vnd. libe. Et quoniam Bar. ibi subiungit, filium propter dignitatem liberari à patria potestate solùm in ijs, quæ ad eius commodum pertinēt, alioqui verò, si eius incommodum continerent. Adde Ias. in l. ij. colum. 6. de vulga. & pupilla.
14 & Barbat. in tract. de præstantia Cardinalium, char. 7. Ad hæc, quòd dignitas † debet semper prodesse, & nunquam obesse. glo. in l. si longius. §. si filius. ff. de iudic. Salic. in l. ad inuidiam, C. quod met. cau. & ideò priores commoditates auferre non debet, neque eas diminuere, ut tradit Alexan. in consi. 32. in 5. volumine. vbi citat not. tex. in l. Alexandrinis. in fine. C. de Decur. lib. 10. & ibi Barto. vbi habetur, quòd etiam si doctor legens per xx. annos, comes efficiatur. secundum l. primam. C. de profeśs. qui in vrb. Cōst. si tamen is tāquam popularis anteà ad honores & officia admittebatur, quorsi nobilis incapax est, adhuc ad ea admitti poterit. Subiun-
15 git etiam, tabellionem, † qui est factus doctor, posse adhuc instrumenta conficere. l. falsa. §. si cui,

si cui,& ibi Bal.ff.de cond.& demonst.vide etiam Bar.in l.pen.ff.de senat.& in l.iij.§.si emancipatus.ff.de bon.poss.contra tab. & omninò Dec.in consi.457. & Stephanum Costam in tract. de ludo,in secundo artic.princip.nu.3. cum seq.ista tamen morderi possent ex ijs,quæ habentur in c.præsens clericus,cum glo.20.q.3.vbi colligitur, comitem,qui efficitur clericus, comitem esse desinere. Sed prædicta corroborantur ex trad.in l.quod fauore.C.de legi. & per Feli. in c.dilectus,2.nu.5.de rescrip.& in c.intelleximus,in prin. de iudic. Attende tamen præcedentem conclusionem forte limitari posse,vt non procedat,quando incommodum non principaliter,sed in consequentiam dignitatis superuenientis eueniret; vt in simili casu, iuris interpretes docuerunt in d.l.quod fauore. Præterea posset etiam not. limitari ista conclusio, ut procedat solùm,quando hæc dignitas concessa fuisset motu proprio cócedentis,alioqui uerò,si eius
16 precibus fuisset obtenta: vt docuit Abb.in c.fi.de mut. petit. nam dignitas † affectata prodesse non debet. Rom.in sing.591.Ang.omninò in consi.245. col.5.idque multis egregijs decisionibus confirmat Feli.in c.fi.de testi.Ad quæ accedat tex.& ibi Bar.in l.scire oportet.§. fin.ff. de tutor.& curat. dat. ab his. & Thom. Ferrat. in cautel.18. dignitas autem quot modis accipiatur,& quæ sint priuilegia dignitatis, vide Cæpoll.in suo tract. de Imperatore militum deligendo.§.Ratione dignitatis. & Bar.plenè,in l.j.C. de dignit.lib.12. Archid.in c.1.de consuet. lib.6.& glo.& Abb.in c.quia nonnulli,de cleric.non resid.

Summarium in l.filium,de his qui sunt sui uel ali. iur.

1 *Ille dicitur filius legitimus, qui ex uiro & uxore ad matrimonium contrahendum habilibus simul habitantibus constante matrimonio nascitur.*

2 *Legitimatus an excludat substitutum; et an in statuto excludente fœminas fauore masculorú contineať.*

3 *Legitimatus an comprehendatur in statuto excludente fœminas fauore masculorum, communis opinio est, quòd non excludatur.*

4 *Si filius primogenitus Regis legitimatur,utrum in successione regni,quæ debetur primogenito, ei sit præferendus, qui est secundo genitus legitimus & naturalis.*

5 *Filius natus antequam pater esset Rex, & postquàm est Rex nascitur alius filius, & extat decretum, quòd defert successionem regni filio primogenito regis, utrum succedat ille primus natus ante regnum adeptum à patre,an uerò iste secundus,qui reperitur primus post regnum patris.*

6 *Filiatio quomodò probari possit.*

7 *Testes qui simpliciter testantur aliquem fuisse filium, intelliguntur de filio legitimo & naturali, quamuis id non sit expressum.*

8 *Filiatio probatur sola fama & communi opinione.*

9 *An ex sola confessione patris aut matris facta in iudicio, uel extra iudicium, plena aut saltim semiplena probatio oriatur.*

10 *Ille,qui natus est in domo mariti filius eius censetur,quamuis mulier adulterium commisisset.*

11 *Sententia lata super filiatione utrum præiudicet quò ad omnes.*

Bart.in l.filium.ff. de his qui sunt sui uel ali.iur.

1 BART. in d.l.filium,in summa colligit ex isto tex.illum † dici filium legitimum,qui ex uiro & uxore ad matrimonium contrahendum habilibus, simul habitantibus,cóstante matrimonio nascitur. Adde Feli.in c.in præsentia,col.7.de probat.sed hic suboritur difficultas,nunquid filij legitimati uerè filij nuncupentur,cùm ipsi nati non sint ex uiro & uxore,& cùm alijs, quæ in dicta l. filium,à Barto.exiguntur. Nam ab hoc multi sequuntur effectus, ut est ille; An substi-
2 tutos † excludant, an in statuto excludente fœminas fauore masculorum contineantur, & reliqua, vt uidere est apud Alexand.in consi.2.in 1.uol.in consi.87.in tertio uol.in consi.pen.nu. 6.& in consi.vltimo.colu.fi.in 5.volu. tradit aliquid Roma.in consi.54. Barto.in consilio 117. & in consi.222.Barb.in consi.27.col.20.& 29.in 1.volumine.& in consi.58.colum.1. 2. & 3. in 2.uol.Alex.plenè in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebell.col.3. Abb.in c.lator.colu.2.in

glo.pen.qui fil.sint legit.Ias.in l.ij.nu.243.C. de iure emphyte. & in authen.si qua mulier.C.de sacrosf.eccles.& in l.j.C.de bon.poss.cont.tab.& in l.qui se patris.C.vnd.liber.Aret.in consi.37. in secundo dub.Dec.in cons.55.col.pen.aliquid per Feli.in c.per tuas, in 1.not.de proba. & in c.veniens,col.3.& in c.series,col.2.de testi.Io.Campegius in tract.de dote.in 59.qu.in 5.par. Ancha.in consi.427.Io.Calder.in consi.1.in titu.qui fil.sint legit.& plenissimè totam legitimatorum materiam aperuit Anto.Rosell. in suo tracta. legitimationum, & Ludouicus à Sardis in tracta.de legiti.& Curt.in consi.13.& latè in consi.16. in consi.35.& in consi.73. Et quamuis
3 variæ fuerint doctorum sententiæ, vtrum legitimatus † comprehendatur in statuto excluden-
* te fœminas fauore masculorum, tamen * communem eorum opinionem esse,quòd non contineatur,ait Dec.in l.liberos.C.de collat.vbi multos retulit. Et circa prædicta omnia,scilicèt,nũquid legitimatus sit uerè,vel fictè legitimus, & an modo aliquo à legitimis & naturalibus differat; vide Ias.in l.si is,qui pro emptore,nu.278.cum seq.ff.de usucap.& in rubri.ff.de liber.& posth.nu.9.& in l.cùm filio familiàs,vbi etiam Mar.Soc.iun.ff.de lega.1.& Ias.in l.moribus,nu. 20.ff.de vulg.& pupill.& in l.j.C.de bonor.poss.contra tab.sed in re proposita non est præter-
4 mittenda illa quæstio,scilicèt, si filius primogenitus † Regis legitimatur, utrum in successione regni,quæ debetur primogenito, ei sit præferendus, qui est secundogenitus legitimus & naturalis? Breuiter, Martinus Laudensis in tract. de primogenitura, concludit,secundogenitum legitimum & naturalem esse præferendum. idque ait uerum esse,etiam si legitimatio facta esset per subsequens matrimonium. id quod est memoratu dignum ad ea, quæ habentur in c.tanta uis, qui fil.sint legiti. Hoc idem multis comprobat argumentis Io. Brunellus in tract. de sponsal.& matrim.nu.31.versi.Postremò per complures. & Ias.in l.quoties.C.de rei uendic. Quot verò sint species legitimationis, quibus solennitatibus fiant, quos effectus producant, tàm de iure ciuili,quàm de iure canonico,& quæ sit Romanæ curiæ in dispensandis illegitimis consuetudo, vide semper ultra præmemoratos iuris interpretes Nicolaum de Vbaldis in suo eleg.tracta.de successionibus ab intestato. Sed alius casus hic sese offert. Quid si non sumus in legiti-
5 mato,sed in filio † verè legitimo,nato tamen antequam pater esset Rex, & postquam est Rex, nascitur alius filius,& extat decretum, quod defert successionem regni filio primogenito Regis,utrum succedat ille primus natus ante regnum adeptum à patre,an uerò iste secundus, qui reperitur primus post regnum patris? Franc.Cremen. in suo singul.50. incip. Vidi pulchram, ait,quæstionem hanc fuisse disputatam ad mensam Ducis Mediolani, & se tenuisse, ei, qui natus est post regnum à patre acquisitum, successionem deberi. id quod latè cõfirmatur ibi per Castill.in addit.Attende tamen,quia ista conclusio mihi nõ videtur simpliciter uera,sed distinguendum esse arbitror,& dicendum. Aut iste Rex non erat de sanguine eorũ, cui iure ista successio debebatur, quando habuit primum filium, vt fuit comes Franciscus Sfortia,qui fuit ad Ducatum Mediolani euectus,qui ad eum iure sanguinis nõ pertinebat, & nostris temporibus Cosmus Dux Florentiæ, & isto casu prædictæ sententiæ inhærerem. Si verò ei regnum debebatur, saltem in spe; quia erat de sanguine, & de linea eorum, quibus iure communi regnum debebatur; & isto casu crederem,primogenitum debere succedere,quãuis natus esset ante regnum re ipsa à patre suo adeptum: quia ei ius erat acquisitum in spe,quæ est considerabilis,cũ habeat dependentiam de præsenti,vt ait Bar.in l.vxor.§.Diuus.ff.de adulter.nam spes,quæ succedit de iure communi est considerabilis; sed illa quæ uenit de iure speciali,non attendit̃. Bar. in l.si quis sub conditione.ff.de testa.tutel.

6 Bar.in d.l.filium,colligit ex isto tex.formam, qua filiatio † ut eius uerbis vtar,probari posit. Tu uerò diligenter attende, quoniam hæc probatio est præsumptiua, & non ficta. & ideò, si alicui legatum factum esset sub conditione, si se filium esse probauerit; cùm ista conditio sit de forma, & propterea de probatione uera & propria sit intelligenda, ista conditio impossibilis foret: vt de hoc est tex.sing.in l.Lucius.ff.de cond.& demon.& ita inquit Bar.in l.j.§.idẽ per contrariũ.ff.de libe.agnosc.quàmuis idem Bart.in l.j.in princ.C.quor. bonor.unũ tm̃ ponat exẽplum de uiro & uxore carceratis,quo uerè filiatio probari posset. Sed hìc animaduertendũ est,

eſt,etiam ſi conditio ueram exigeret probationē,hoc tñ ſanè intelligendum eſſe.ſ.vt locum habeat ſolùm,quando id,quod in cōditione poſitum eſt, & uerè & præſumptiuè probari poſſet; nam eo caſu uera probatio exigeretur: ſed vbi præſumptiua tãtùm haberi poteſt, eo q; ueram impoſsibile eſt reperiri, tunc ēt præſumptiua ſufficeret: vt in terminis eruditè docuit Felin.in rubr.de probat.col.2.vbi reſpondet ad d.l.Lucius.quod nũquam obliuiſcaris. Sed hic pulchra ſuboritur difficultas; ſi aliquis ſimpliciter probaret ſe fuiſſe filium Titij,utrum ex hoc ſolo probaſſe cenſeatur ſe eſſe filium legitimum & naturalem, an uerò ad probandum illud in ſpecie teneatur ſecundum formam ſuperius ex mente Bartoli memoratam? Alber.in d.l.filium, ait, hoc ſolum plenæ ſufficere probationi. idem inquit in l.ſi vicinus.C. de nupt. & expreſsè hoc idem confirmat in l.ſenatoris filium.ff.de ſenat. vbi ſubiungit, ſe hoc in facti cōtingentia obtinuiſſe. Cùm.n.in quadam quæſtione facta eſſet poſitio,Titium fuiſſe filium Sempronij,& non diceba tur eum eſſe legitimum & naturalem,fuit deciſum, poſitionem illam de legitimo & naturali, iuris interpretatione eſſe intelligendam,eumq; propterea ad ſucceſsionem patris admittendum fore. Idem conſtanter ait idem Alber.in ſuo Dictiona.in voce,Filij appellatione.Ad hæc acce-
7 dit Nellus de S.Gemin.in tract.de teſtib.nu.188.vbi ipſe quoq; aſſerit, teſtes, † qui ſimpliciter teſtantur aliquem fuiſſe filium, eſſe intelligendos de filio legitimo & naturali, quamuis id non ſit expreſſum. citat tex. inſtit.de adopt.in fi.vbi Ang.& Iaſ.hoc idē tradiderunt, & Dec.expreſsè docuit in conſ.54.col.fi.& de hac re uide Bal.in conſ.437.nu.4.in 5.vol.Qūo autem probet
8 filiatio,vide ēt Alex.in conſi.51.in 1.vol.vbi concludit,eam ſola fama † & cōi opinione probari.& huiuſcemodi probationi teſtes ſingulares ſufficere. vide eundem Alex. in conſil.90.in 6. vol.Abb.in c.Michael,de fil.presbyt.licèt illa ſit lectura Ant.de Butr. Soc.in conſi.39.in conſi. 89.& in conſi.120.col.7.in 1.vol.Dec.in conſi.54.Feli.in c.per tuas,col.3.de proba. Bar.in d. l.j.§.idem per contrarium.ff.de liber.agnoſ.Barb.in conſi.27.col.3.& ſeq.in 1.vol. & in conſi. 14.in 3.vol.Aret.in conſ.23.in 2.dub.Iaſ.in l.neq; profeſsio.C. de teſta.Paul. de Caſtr.in l.non nudis.C.de prob.Anch.in Clemen.ſi ſummus Pontifex.de ſent.excommu.Gemin.in c.ſi Papa,
9 in princi.de priuileg. in 6.in quibus locis habetur ēt, an ex ſola confeſsione† patris aut matris facta in iudicio,uel extra iudicium,plena aut ſaltem ſemiplena probatio oriatur. & an filium in filiationis quaſi poſſeſsione conſtituat. Et quid ſi pater ei dicat incidenter, bene ueniat filius meus,quem uolo,ut res meas adminiſtret. quæ omnia traduntur apud Bar.in d.§.idem per cō trarium,& apud alios paulò anteà memoratos.Nunquid aũt ſtãdum ſit dicto patris,uel matris affirmantis hunc non eſſe filium illius,qui pater putabatur.Barto.in d.l.filium,ait,quòd non, & proptereà redarguit eum, qui Reginæ matri ſuæ credidit, quæ ei in articulo mortis dixit: Tu non es filius Regis,ſed cuiuſdam militis.Hoc idem uoluit Bal.in conſi.437.in 5.vol. & Abb.& Feli.in d.c.per tuas.idem ait Abb.per illum tex.in c.tranſmiſſa,qui fil. ſint legit.vbi inquit, neq; dicto utriuſque parentis eſſe credendum. Quod tamen declara ſecundum eundem Abb.in ca. officij,de pœnit.& remiſſ.Adde Iaſ.in l.Gallus,in princ.col.antepe.verſ. ſecunda fuit opinio.ff.
10 de liber.& poſth.Aduerte etiam in hac materia filiationis, illum, qui natus † eſt in domo mariti,filium eius interpretatione iuris eſſe cenſeri,quàmuis mulier adulterium commiſiſſet.tex.eſt not.in l.miles.§.defuncto.ff. de adulter. Hoc tamen limitatur non procedere, quando mulier diu ſterilis fuiſſet, & quandoque à marito diuertiſſet: eo enim caſu, ad hoc, ut filius ex marito natus eſſe exiſtimetur, oportet ut ab eo tanquàm filius tractetur, ſecundum Abb.& Felin.in d. cap. per tuas,in re autem,de qua principaliter agimus, ſcilicèt quomodò filiatio ſit probanda, uide etiam Alexand.in conſi.24.In cauſa uertente,in 4.volu. Abb.in conſi.106.in primo uolu. Paul.de Caſtr.in conſi.175.Capr.in conſilio 21.in primo dubio.Feli.in ca.Illud,col.fi.de præ-
11 ſumpt. Quid ſi lata eſt ſententia † ſuper filiatione, utrum præiudicet quò ad omnes,& probet, an uerò quò ad ipſos tm̃ inter quos fuit lata? Doct.diſtinguunt: Aut eſt prolata cum legitimo contradictore,ut putà cum patre,cuius principaliter intereſt,& tunc quò ad oēs prēiudicat,& probat.Aut eſt prolata inter alios, & tunc quò ad illos tantùm præiudicat: ita Doct.aiunt in l. j.§.fin.ff.de liber.agnoſc.& Imol.in l.ſæpe.ff.de re iudic.Tamen tex. in l.ſi quis à liberis.§. ſi uel

parens.ff.de liber.agnos.in ratione decidendi uidetur sentire contrarium, ibi, in versiculo meminisse. & ita indistinctè uidetur uelle Damasus in tracta.de brocardis, in primo membro, nu. ✱ 25.cum seq.sed præmissa magis * communiter affirmantur.

Summarium in l.si qua.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.

1 *Si bannitus est aliquis cum publicatione bonorum, & pater eius moriatur, uel alterius agnati delata est ei hæreditas, utrum fiscus, an uerò banniti filius ad huiusmodi hæreditatem admittatur.*

2 *Legitima banniti an à fisco occupari possit.*

3 *Bannito incapaci quomodò legari possit.*

4 *Stante decreto siue statuto disponente bannitum liberari debere, vel alium de banno extrahere posse si alium bannitum occiderit, vel captum iudici exhibuerit, mulieres bannitæ in tali decreto non continentur, sed soli masculi.*

5 *Si bannitus qui potest impunè offendi bannitus est etiam per quindecim milliaria ultra territorium bannientis vtrum offendi poterit in alieno territorio.*

6 *Bannitus iniustè & contra formam statutorum utrum impunè offendi poterit, & consequenter sit incapax hæreditatis.*

7 *Bannitus si captus reperitur, & offert se probaturum esse de innocentia sua, & iudex respondeat contra talia banna, nulla ex forma statuti opponi potest exceptio, hoc non obstante, iudex non debet exequi sententiam, sed eius innocentiam audire.*

8 *Bannitus si à bannito percutitur, utrum is præmium consequatur, quod datur percutientibus bannitos.*

9 *Bannitos à districtu Bergomensi si offenditur ab aliquo Bergomensi in territorio Mediolanensi an contra huiusmodi offensorem procedi possit per iudicem ciuitatis Bergomi.*

10 *Bannitus an desinat esse ciuis.*

11 *Bannitus per contumaciam non dicatur propriè bannitus, ita ut impunè offendi possit.*

12 *Bannitus an possit offendi ab eo, cum quo pacem fecerat ante bannum, & promisit eum non offendere.*

13 *Princeps siue ciuitas non recognoscens superiorem an possit bannitos ad patriam restituere.*

14 *Impunè offendere bannitum, quid ista uerba significent.*

15 *Bannitus an sit incapax hæreditatis.*

16 *In fiscũ non transfertur ius adeundi hæreditatẽ, quod habebat bannitus, neq; ius cõsequendi legitimã.*

17 *Legitima filij in publicatione non continetur.*

18 *Nomina debitorum indicari quid mobile siue immobile, secundum id quod continent.*

19 *Bona restitutionis subiecta an possint fisco applicari, saltem donec uiuit delinquens.*

20 *Bannitus si fuit restitutus ad bona, utrum bona recuperet, quæ à fisco alienata fuere.*

21 *Bannitus restitutus an non solùm recuperet bona ei oblata & in alium translata, uerum etiam pristinã dignitatem & locum prælationis, quem habebat ante sententiam.*

22 *Restitutio Principis licèt non auferat ius alteri quæsitum effectualiter, alioquin tamen est in iure acquisito in spe.*

Bar.in l.si qua.ff. de his, qui sunt sui uel ali.iur.

1 Bar. in d.l.si qua, tractat, si bannitus † est aliquis cum publicatione bonorum, & pater eius moriatur, vel alterius agnati delata ei est hæreditas, vtrum fiscus, an uerò banniti filius, cùm ipse sit incapax ad huiusmodi hæreditatem admittatur? concluditque ad fiscum dicta bona non pertinere. Tu uerò quæst.hanc sanè intelligas, scilicèt in casibus, in quibus bannitus succedere non potest. banniti enim, qui ita permittente statuto possunt impunè occidi, habent factionem testamenti actiuam, & passiuam, siue ex testamento, siue ab intestato, dummodò sit de iure communi, alioqui uerò, si hæc à iure municipali prouenirent. quoniam ea tantùm amittunt, quæ propria sunt ipsius ciuitatis, & sic iura municipalia, non autem iura communia: vt not. declarat Barto. in suo tracta. bannitorum. Proinde ista Bartoli quæstio est intelligenda, quando huic bannito delata esset hæreditas à iure municipali: quoniam, cùm ipse sit incapax,

uenientes

uenientes ab intestato, excluso fisco succederent. vt similiter in damnato ad metallum senserunt Barto.& alij, maximè Ias. in l.j.C. de hæred. institu. Ad hæc accedat Paul.de Castr.in con-
2 silio 212. vbi tradit etiam utrum legitima † banniti à fisco occupari possit. & Curt. omninò in consilio 59. Corn. in consi.24.& in consi.55. in secundo volumine. Alexand.in consi.23.& omninò in consi.26.& in consi.75. in primo volumine. & 258. in lib. in quo primi & secundi volum.consilia continentur. & in consilio 116. in 3.volu.Socin.in consi.28.in fin.in tertio volumine.Ias.in l.j.ff.de lega.1.& Ludou.Bolognin.egregiè in additio. suis ad tracta. Matthæsyl. de success.ab intest.in 3.articulo principali, nume. 36. & 37.Adde Specul.in titu.de cessione actionis, uersicu.Illud etiam quæritur, an bannitus. & Barto. in l.eius.§. si cui.ff. de testa.Quo-
3 modò autem legari † possit bannito incapaci, ita, vt legatum ei acquiratur. vide Cæpol.in cautel. 122. Quid si bannitus est filius familiàs, qui de iure municipali potest impunè offendi, an propter hoc eximatur à patria potestate, ita, vt testari possit? Abb. in consi.104. in 1. volumi.
4 Alexand.in l.si cùm dotem.§.si patri.ff. solu. matrim. Adde, quòd stante † decreto siue statuto disponente, bannitum liberari debere, vel alium de banno extrahere posse, si alium bannitum occiderit, uel captum iudici exhibuerit, mulieres bannitæ in tali decreto non continentur, sed soli masculi. Angel.in consi.67. vbi subiungit etiam, an huiuscemodi decretum sit intelligendum de his, qui banniti erant tempore decreti, an verò etiam tempore capturæ. Quid si ban-
5 nitus, † qui potest offendi impunè, bannitus est etiam per 15. milliaria ultra territorium bannientis, vtrum offendi poterit in alieno territorio, sed infra illa 15. milliaria? idque non licere, ait Alex.in consi.160.in 7.vol.Attende tamen hoc uerum esse quando statutum, seu decretum disponens de istis 15. milliarijs continet in specie quid fieri debeat, si ibi bannitus capiatur, scilicet, vt iudici exhibeatur, & reliqua, vt ibi apud Alex.legitur. nam ista prouisio cùm sit exorbitans, non debet ultra casum expressum dilatari, alioqui uerò, si à statuto, seu à Principe licentia concederetur banniendi reos per 15. milliaria ultra confinia iusdicentis, ut fit in dominio Venetorum: nam tunc posset proculdubio ibi impunè offendi, quando utrunque territorium sub iectum esset eidem Principi. Si uerò non esset subiectum, quæstio esset indubitabilis; quoniam extra territorium impunè iudici non paretur. l.fi.ff.de iurisd.omn.iudic. Quid si iste esset
6 bannitus † iniustè, & contra formam statutorum, vtrum impunè offendi poterit, & consequenter sit incapax hæreditatis? vide Alex.in consi.77.in tertio volu.& in consi.160. in 7.volu. vbi ait, eum offendi non posse: si tamen offenditur, offendentem à pœna ordinaria excusari. vide Feli.in c.ex transmissa, nu.3.& 4.de præscrip.& Ias.in l.iiij.§. condemnatum.ff.de re iud. Quid
7 si huiusmodi bannitus † captus reperitur, offeratq; se probaturum esse de innocentia sua? & iudex respondeat contra talia banna nullam ex forma statuti opponi posse exceptionem. Dicas hoc non obstante iudicem non debere sententiam exequi, sed eius innocentiam audire. Dec.in consi.458.Aret. in consi.80.& 146.Alex.omninò in consi.4.in 6.volu.nam iudex non debet esse minister iniquitatis. & ideò etiam sententiam propriam iniquè latam exequi nō debet, sed Principi rescribere, & ab executione abstinere.l.j.§.fi.ff. de quæstio. Fulgosi.in consi. 147.inter consilia.Imol.Ang.omninò in consi. 276.Dec.in l.& si nihil facilè.ff.de reg.iur.cum ibi addit.Ias.in l.his, qui.C. qui testa.fac.poss.& omninò Feli.in c.cōsanguinei, de re iud.vbi ait, iudicem debere magis officio & magistratui renunciare, quàm huiuscemodi sententiam exe-
8 qui. Quid si bannitus † à bannito percutitur, vtrum is præmium consequatur, quod datur percutientibus bannitos? idque fieri debere docuit Feli.in c.duobus, de sent. excommu. De qua re uide Bar.& quæ ibi addidi in l.cùm mulier.ff.solu.matr.vbi tractat de bannito offendēte bannitum, siue contra eum agente, an sibi inuicem possint obijcere inhabilitatem à banno proue-
9 nientem? Hic alia suboritur difficultas: si bannitus † à districtu Bergomensi offenditur ab aliquo Bergomensi, in territorio Mediolanensi, an contra huiusmodi offensorem procedi possit per iudicē ciuitatis Bergomi? Apud Bal. quæritur de hac re.in l.cunctos populos.C.de summ. Trin.vbi decidit procedi non posse. cuius decisioni deseruiunt trad. per Alex.in consi.75.in 1. vol.vbi ait, bannitum ab aliqua ciuitate, qui potest impunè offendi, illius vrbis ciuem esse desi-

nere,& pro extraneo habendum esse,& transfugæ æquiparari debere. & prædictam Baldi decisionem extollit Ias.in l.vbi pactum,nu. 18.cum seq.C.de transact.dicens, Nellum hoc idem te nuisse,& dixisse ita seruari. De qua re uideas omninò Mar.Soc.in c.fi.in prin.in 9.q.de for.cõp. Sed huic documento uidetur refragari,q̃m origo est de iure naturæ.l.assumptio.ff.ad municip. propterea, si huiusmodi bannitus non amittit ea,quæ sunt de iure communi, vt in princ.huius materiæ bannitorum prædiximus,multò magis retinere debet ea,quæ sunt de iure naturæ,tan quam ualidiora,& consequenter originem. Sed iudex ciuitatis Bergomi eo in casu ratione ori
10 ginis procederet, igitur decisio Baldi dubitabilis redditur. Cogita. Et an bannitus † desinat esse ciuis,vide Ias.in rubr.ff.de iust. & iur. & in l.huiusmodi.§. cùm pater.ff.de lega.2.Sed postquam res agitur bannitorum, & incapacitatis eorum opportunè quæritur, nunquid bannitus
11 † per contumaciam dicatur propriè bãnitus,ita ut impunè offendi possit? & ideò sit etiam in-
* capax,an non? Alex.in l.si mora,col.6.ff.sol.matr.ait* cõem doct.esse sententiam, q̈ non. hoc idem testatur Feli.in c.ex literis,de const.vide eundem Feli.in c.quæ in ecclesiarum,col.3.eod. tit. & in c.cùm Bertoldus,de re iudic.Curt.in consi.59. nu.8. Faciunt ad rem trad.per Bart.in l.j.ff.quand.ex fact.tuto.sed contrarium ex multis decidit Ias.in l.j.§.fin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.& in l.sancimus.C.de iudic. sed durum esset recedere ab opinione Alex. & aliorum, qui contrarium senserunt, affirmantes in hanc sententiam communiter itum esse. tantò magis cùm hæc sit benignior interpretatio, iuribus vulg. ad quod faciunt trad per Albert. Brun. in
12 consilio 85. Non prætermitto, utrum bannitus † offendi possit ab eo, cum quo pacem fecerat ante bannum, & promisit eum non offendere. Dec.in consi.352.Ab re non est,scire unum singulare circa beneficia, quibus lex bannitos exuit. nam bannitus restitutus ad ciuitatem & bona,non habet amplius beneficium cessionis bonorum. tex.est sing.& scribendus literis aureis secundum Rom.in singul.209.in l.ij.in fine. ff. de senten. pass. Scias etiam unum aliud sin-
13 gulare in odium bannitorum scilicèt, quòd etiam si solus Princeps, siue ciuitas † non recognoscens superiorem possit bannitos ad patriam restituere,ut habetur,in l.legati,in fin.ff.de pœn. & per Barto.in l.is qui reus.ff.de publ. tamen hoc non habet locum,quando iste bannitus multos alios pariter ab illa ciuitate bannitos caperet, eosq́ue ad ipsam ciuitatem duceret: quoniam tunc solus iudex ciuitatis poterit ei indulgere, & parcere: ita inquit Rom. in singu.537. vbi dicit de hoc esse tex.singu.in l.non omnes,§. fin.ff.de re milit. Et quoniam agimus de ban-
14 nito, † qui potest impunè offendi, quæro, quid hæc uerba significent? Respon.eum, qui facit id, quod impunè fieri permittitur à lege, vel à statuto, non modò nullam pati pœnam, sed nulla actio, nulla accusatio, & nullum iudicium contra eum intentari potest. tex.est, quem dicit Bald.esse singularissimum in l.qui seruum mihi ex stipulatu,ibi,impunè eum occiderit, nec utilis actio in eum.ff.de uerb.oblig. ista enim impunitas operatur,quicquid fit contra eum, nõ esse delictum,ut habetur,in l.seruus.C.de his qui ad eccles.confug. & in l.j.ff.de aleat.& ideò ei prohibetur defensio. vide Franc.Ty.in l.ij.in 2.qu.ff. de pub.iud.& ad præcedentia,in quibus
15 tractatur,an bannitus† sit incapax hæreditatis, Bar.loquitur de bannito,cum publicatione bonorum. Proinde circa hanc bonorum publicationem,de multis dubitare cõtingit. Primò an in huiusmodi publicatione etiam bona futura contineantur? & dicas, quòd non. Paul.de Cast.in consi.212.Curt.omninò in cons.59.Dec.in consi.442.& in consi.438.col.fi. Feli.in c.ad libe-
16 randam, de Iudæ. & ideò in locis præallegatis infertur,in fiscum† non transire ius adeundi hæreditatem,quod habebat bannitus,neq; ius consequendi legitimam,& de natura genitiui,quæ dominium significat, non ueniunt bona,quæ adhuc sua non sunt, atque ita neque illa, quæ debentur sub conditione,ut per Feli.in d.c.ad liberandam,neque bona feudalia,neq; emphyteotica, vt per Dec.in dicto consi.442.& Curt.in dicto consi.59. Anchar. in repet.cap.postulasti, col.fi.de for.compet.An autem ueniant iura & actiones, vide Dec. vbi supra. Sic etiam in pu-
17 blicatione † legitima filij non continetur. l.cùm ratio. ff.de bon. damnat. Angel. in consilio 308.Visis condemnationibus. aliàs incip.Gregorius,colu.penul. Bald.in cons.156. Condemnatus fuit quidam, in 3.uol.Paul.de Monte pico in sua eleg. repet.§. Titia cùm nuberet.l.Titia

cùm

cùm testamento.ff.de leg.2.nu.45.& 78.ubi ait,idem etiam esse,in legitima patris quando bona filij publicantur. An autem bona existentia extra territorium bannientis publicari possint, Ias.in l.j.C.de hæred.inst. Alex.in consi.31.in 1.uol.decidit bona mobilia, publicari posse,alioqui uerò immobilia,secundum Bald.in l.mercatores.C.de commer.& merca. Et rationem differentiæ esse air,quoniam bona mobilia concernũt personam illius,cuius sunt,immobilia uerò
18 territorium, in quo sita sunt. Subiungit etiam nomina † debitorum indicari quid mobile, siue immobile,secundum id,quod continent: ut per gl.in §.1.in auth.de non alien.& ibi per eum latius,& in consi.68.in 6.vol.vbi air, quòd etiam si bona mobilia, & immobia publicantur, non proptereà nomina debitorum continentur.Adde quod bona,quæ extra familiam alienari non possunt,publicari nequeunt.l.Imperator,& ibi Bar.ff.de fideicommiss.liber. Alex. in consi.23.
19 in 1.uol.ubi plenè. An autem huiuscemodi bona † uel aliter restitutioni subiecta, possint fisco applicari,saltem donec uiuit delinquens ? vide Alex. in cons.88.in 3.vol. Scias etiam bannitum cum publicatione bonorum,non posse esse arbitrum, sed tantùm arbitratorem. Lanfranc. de
20 Orian.in tract.de arbitr.in 2.par.nu.22.Quid si bannitus † fuit restitutus ad bona,utrum bona recuperet,quæ à Fisco alienata fuere ? Feli.in c.super eo,de offi.deleg.Ias.in l.beneficium. ff.de const.princ.& in l.Gallus.§.Et quid si tantùm.ff.de liber.& posth. Et quid si alteri quæsita fuerunt ob illud maleficium ? Feli.in c.vergentis,de hæretic.uide Dec.in c.quia diligentia,de elec. ubi tradit etiam utrum bona publicata ipso iure,ut est in causa hæresis, per solam pœnitentiam restituantur.Et de hac restitutione ad bona,quid & quantùm operetur, vide omnino Ange.in consi.256.& in consi.288.Bar.& alios in l.Gallus.§. Et quid si tantùm.ff.de liber. & posth. Et
21 an non solùm recuperet † bona ei ablata,& in alium translata, uerùm etiam pristinam dignitatem, & locum prælationis, quem habebat ante sententiam, & alia scitu digna,vide plenè apud Card.Iacobatium,in tract.de Concilio,lib.7.fol.444.articulo 3.incip.sed pone,quod Cardinales.Sed an huiusmodi restitutus recuperet etiam fructus perceptos,vide Dec.in l.in condemnatione.§. cum uerbùm.ff. de regul.iur. & Ias.in l.beneficium.ff. de consti. princ. In re proposita non est silentio prætereundum id,quod not.inquit Ant. Rosell. in tract. legitimationum, in 1.
22 lib.de causa finali,siue effectiua legitimationis.ubi ait, quòd quamuis restitutio † principis nõ auferat ius alteri quæsitum effectualiter,alioqui tamen est in iure acquisito in spe,per tex.sing. in l.j.§. qui mortis. ff. ad Tertull. ubi seruus pœnæ amittit hæreditatem sibi delatam, & consequenter proximiori defertur,tamen restitutus à Principe eam recuperat.Ego autem puto hæreditatem esse delatam proximiori effectualiter, quando ille erat seruus pœnæ, atque ita ille tex. erit mirabilior. & plenè de hac materia restitutionis, vide apud eundem Rosell.in d. loco. nu.38.Postremò dicas huiuscemodi restitutum dici esse hominem noui. Bar. in l.liber homo. §.si hæres.ff.de hæred.instit.

Summarium in l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui uel ali.iur.

1 Id,quod legitimè factum est à superueniente, impedimento tolli non potest.quod intellige.nu.2.
3 Multa facta tolerantur, quæ fieri non possunt.
4 Legitimatio perfecta per superuenientiam filiorum legitimorum non reuocatur quamuis ad eam causam deueniat, à qua incipere non posset.
5 Ubi lex requirit solennitatem aliquàm in actu, qui fieri debet, & aliter non ualeat ille actus deficiente solennitate requisita, erit irritus & manis ipso iure.
6 Dos retinet nomen dotis soluto matrimonio, & tamen à principio dos sine matrimonio dici non potest.
7 Solennitas requisita si omissa est in contractu, tamen quando iam est factus & ex iusta causa, contrahentes sunt tuti etiam in foro conscientiæ tam in contractu cum ecclesia celebrato, quàm in quocunque alio.

Bar.in l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui uel ali.iur.

BAR. ex d.l.patre furioso,colligit regulam,quæ communiter adduci solet.s.id,quod legitimè

1 timè factum † est, à superueniente impedimento non tolli: atque ita multa ne fiant impediũtur, quæ iam facta tolerantur. Adde tex. in l. j. §. origo. ff. de postul. & Alex. in consi. 198. in 6. vol. Et an furor superueniens reuocet mandatum, Bar. in l. qui seruum. ff. de acqu. hæred. Et per hanc. l. ait Bar. argumentum sumi à sufficienti partium enumeratione, vt ibi per eum. Adde tu argu-
2 mentum † istud procedere solùm quando partes sunt sufficienter enumeratæ, secundum Bald. in l. conuenticulã. C. de episc. & cleric. Ad quod facit tex. in l. filius. §. filius, ff. de liber. & posth. & de ui huius argumenti uide tex. & ibi Alber. omninò in l. arbor. §. aquarum. ff. comm. diuid. Ad istam. l. uide Barb. in c. consuluit, in glo. in uerbo, tenebras, de off. deleg. Abb. in c. ab excom municato, de rescript. Alex. in l. si unus. §. petẽs. ff. de pact. Et ad hoc. f. multa facta † tolerari quæ fieri non possent. Adde tex. in l. verbis. ff. ad leg. Falc. & in §. quòd si uiuo, instit. de lega. Bart. in l. si constante, col. ulti. ff. sol. matr. vbi ait, etiam si res ad eam causam deueniat, à qua incipere non posset, tamen si tendit ad eundem effectum, ualida esset, licèt si fieri deberet, fieri non posset, & ibi uide Ias. col. 34. & 35. cuius singula uerba huic legi deseruiunt. idem ait Soc. in consi.
4 60. col. 9. in 1. uol. similiter legitimatio † perfecta, per superuenientiam filiorum legitimorum non reuocatur, quamuis ad eam causam deueniat, à qua incipere non posset, secundum uerio-
* rem & * magis comm. opi. ut per Ias. in l. ex facto, nu. 15. cum sequentibus. ff. de uulg. & pupill. Ita etiam sententia sub conditione proferri non potest, tamen ab ea sub conditione lata datur
5 appellatio. l. j. §. biduum. & ibi Bar. ff. quan. appell. sit. Pari quoque ratione, vbi lex requirit † solennitatem aliquam in actu, qui fieri debet, & aliter non ualeat, ille actus deficiente solennitate requisita erit irritus & inanis ipso iure. si uerò lex dicat actum perfectum non ualere, nisi aliqua solennitas interuenerit, actus ille intuitu perfectionis suæ non erit irritus ipso iure, quamuis ei deficiat requisita solẽnitas: ita inquit gl. valde not. in l. uniuersa. C. de precib. Impe. offer. quam Doct. extollunt, ut ibi uideri potest per Ias. nume. 7. & nu. 8. vbi pro ratione diuersitatis inter casus prædictos citat. d. l. patre furioso. Ad rem faciunt ea, quæ tradit Ias. in rubrica. ff. sol. matr.
6 dum agit de dote, quæ retinet nomen dotis † soluto matrimonio, et tamen à principio dos sine matrimonio dici non potest. vide multa alia exempla memoratu digna apud Feli. in c. super
7 his, nu. 5. & 6. de accusat. Non prętermitto, quòd etiam si requisita † solennitas omissa est in cõtractu tamen quando iam est factus, & ex iusta causa, contrahentes sunt tuti etiam in foro conscientiæ, tàm in contractu cum ecclesia celebrato, quàm in quocunque alio. Abb. in c. 1. in fin. de rest. in integr. Et an & quando actus uitiatur, vel non, si deuenit ad illum casum à quo incipere non posset, vide Dec. omnino in l. in ambiguis. §. non est nouum. ff. de regul. iur.

Summarium in l. si Iudex, de his qui sunt sui uel ali. iur.

1 *Sententia lata in principali casu, non præiudicat in incidenti.*

Bar. in l. si iudex. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur.

1 Bart. in d. l. si iudex, in principio colligit ex isto tex. sententiam † latam in principali casu, non præiudicare in incidenti. vide tu Ang. de Aret. in §. præiudiciales, col. 8. instit. de action. Abb. in consi. 50. in 1. uolu. Imol. in consi. 130. col. 1. & in consi. 145. & sequ. colum. 4. & Aret. in consi. 156. col. 5.

Summarium in l. si. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur.

1 *Filius naturalis inuitò legitimari non potest.*

Bar. in l. inuiti, quæ est l. si. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur.

1 Bar. in d. l. inuiti, ait, filium naturalem † inuitum legitimari non posse. Vide tu Fulgos. in consi. 16. & in consi. 43. vbi loquitur de infante. Soc. in consi. 295. col. fi. in 1. uol. Curt. in consi. 19. & in consi. 64. Bal. in consi. 106. in 5. uol. ubi inter cætera quærit, an absens legitimari possit. De qua re uide etiam Curt. in consi. 4. & Soc. in consi. 212. col. 1. & Bal. in consi. 146. in 1. uol.

Signor.

Signor.in conſ.172. & in conſ.220.Et quòd filius inuitus legitimari nõ poſsit,vide Dec.in cõſ. 55.col.3.in fi.Barb.in conſ.34.in 2.vol.Rom.in conſ.194 in 4.dub.& Iaſ.in l.poſthumo.C.de bono.poſſ.contra tab.

Summarium in l.primam.ff.de adoptio.

1 *Adoptatus ſubijcitur poteſtati adoptantis.*
2 *Quod commune eſt,proprium & meum dici non poteſt.*
3 *Si duo habent domum communem,& habens partem inferiorem delictum commiſit,pro quo deſtruenda eſt eius domus ex forma legis,habens uerò ſuperiorem partem contradicit,quid iuris.*

Bar.in l.j.ff.de adopt.

1 BART. in d.l.j.colligit ex iſto tex. adoptatum † ſubijci poteſtati adoptantis. Proinde quæritur,utrum idem adoptio,quod conſanguinitas operetur? Et dicas,quòd non. Alex.in conſ.123.in fi.& in conſ.124.col.fi.in 4.uol.

2 Bar.in d.l.j.in fi.ait,illud quod cõe † eſt,proprium & meum dici non poſſe.Adde eundẽ Bar. Aret.Soc.& alios in l.ſerui electione.§.1.ff.de leg.1.vbi ad multas quæſtiones infertur,maximè per Alex.quas ibi videas.Adde Felin.in c.inſinuante,col.2.de off.deleg. Et quãuis opinio Bar. * videatur eſſe * communis, quæ eſt, ut commune non dicatur eſſe meum propriè,tamen Albe. in 1.par.ſtatutorum,quæſtione 147.incip. Quæro etiam an ſtatuta, tenet, commune dici meũ propriè,& non ex interpretatione,atque ideò in ſtatutis contineri.idem uoluit Paul. de Caſtr. in conſ.341.In hoc paſſu duo ſunt.col.2.de qua re uide Io.Calder.in tit.de præben.in conſ.12. An ſi Papa reſeruat.& Feli.qui multos retulit in c.omnes leges,nu.18.in addit.ad princip.opus Abb.in decretum.Dec.in l.id,quod noſtrum.ff.de reg.iur.ubi concludit,documentum Bartoli eſſe uotis frequentioribus confirmatum.idem ait Mar. Soc.iuni.in conſi.98.nu.33. vide etiã Iaſ.in l.cætera.§.item quæri.ff.de leg.j.& in d.l.ſerui electione.§.1.ubi ait,commune dici meũ, etiam pro parte ſocij,& eo inuito in ſex caſibus,vide ibi vbi eſt locus proprius. & in re propoſi

3 ta multæ quæſtiones uentilantur. Sed ego quæro,quid ſi duo habent domum † communem, & habens partem inferiorem delictum commiſit,pro quo deſtruenda eſt eius domus ex forma legis,habens uerò ſuperiorem partem,contradicit,quid iuris? uide Bartol.Brixieñ.in tract.quæſtionum dominicalium.q.43. Scias etiã, quòd ſi ego reſtauraui rem communẽ,tenetur ſocius mihi reficere expenſas,alioqui poſt quatuor menſes perdit dominium ſuę partis, & applicatur parti.l.4.C.de ædif.priu.Cæpoll.in cautell.85.Adde,quod res quandoque dicitur communis pro diuiſo, & quandoque pro indiuiſo. ſed in dubio quomodo intelligenda ſit iſta communio tradit Dec.in conſi.388.

Summarium in l.ſi Conſul.ff.de adoptio.

1 *Unus poteſt agere uices duorum,quando officia ſibi inuicem non repugnant.*
2 *Iudex qui facit donationem excedentem quingentos aureos, an poſſit eam coram ſe inſinuare.*
3 *Habens priuilegium legitimandi poteſt filium proprium legitimare.*

Bar.in l.ſi Conſul.ff.de adopt.

1 BAR. in d.l.ſi Conſul,colligit ex iſto tex.unum † poſſe agere uices duorum,quando officia ſibi inuicem non repugnant.Hac de re uide tu Dec.in c.ex literis,nu.16.de probat.Bal.& moder.in l.ſi pluribus.ff.de pact.Bal.in l.j.C.de ſeru.fugit.Doct.in l.ſeruum,C.qui teſta.fac.poſſ.& Anch.in conſi.187.

2 Bar.in d.l.ſi Conſul.col.2.uerſi. item eſt argumentum, diſputat, utrum iudex, † qui facit donationem excedẽtem quingentos aureos,poſsit eam coram ſe inſinuare? Vide tu Alex. in cõſ. 300.incip.Viſo inſtrumento,in libro in quo primi & ſecundi uol.conſilia continentur.Oldr.in

conſi.

consi.153.& Bal.in consi.127.col.1.in 4.uol.Et plenè de materia huius.l.videas per Feli. in c. 3.nu.14.de probat.& aliquid in c.insuper.col.5. de testi.aliquid per Alex.in l.cum filio,col.fi. ff.de leg.1.& plenius in l.ille à quo.§. tempestiuum.nu.3.ff.ad Trebell. Adde etiam, quòd habens priuilegium † legitimandi poterit filium proprium legitimare; ut ait Bal. in d.l.si Consul, Et Alex.in consi.pen.in princ,in 5.vol.Soc.in consi.95.in 4.uol. Curt. in consi.19. Ad rem faciunt trad.per Soc.in cons.87.in 1.vol.Ang.not.in l.j.§.fuit quæsitũ.ff.ad Trebel.Alex.in cons. 49.& in cons.106,in 1.vol.& in cons.23.in 4.vol.ubi optimè loquitur.

Summarium in l.si pater.ff.de adoptio.

1 *Si filius, qui arrogatur, uellet aliquid sibi retinere.*

Bar.in l.si pater.ff.de adopt.

1 BAR. in d.l.si pater, quærit, si filius, † qui arrogatur, uellet aliquid sibi retinere, án possit? arguit prò & contrà,& non soluit.Tu uerò pro huius rei intellectu uideas eundem Bar.& alios, in l.non solùm.§.morte,in 2.principali membro,in 4.artic.ff.de oper.nou.nunc.

Summarium in l.nec ei. §.eorum.ff.de adoptio.

1 *Tabelliones à nemine creari possunt nisi à Principe, siue ab habente potestatem ab eo.*

Bar.in l.nec ei.§.eorum.ff.de adopt.

1 BART. in d.l.nec ei.§.eorum,ait, notarios † siue tabelliones à nemine creari posse, nisi à Principe,ut est Papa,uel Imperator, siue habentes potestatem ab eis. Adde Oldrad. in consi. 75.Alex.in l.j.§.fi.ff.de uerb.oblig.& in consi.95.In causa & lite,propè fi.in 1.uol. Canonist.in c.cùm.P.tabellio,de fid.instr.vbi Inno.ex hoc infert,pactum non ualere,ut scriptura priuata faciat fidem: quoniam sequeretur,ipsas partes rei effectu inspecto creare posse tabelliones: id, quod à iure abhorreret.Idem,quod hic,tenet etiam Bar.in repet.l.Barbarius.ff.de offi.Prætor. Et quæ ad notariũ attinẽt,vide plenè per Feli.in c.qui scripturam,& in c.ex literis, de fid.inst.

Summarium in l.si arrogator.ff.de adoptio.

1 *Substitutio pupillaris ualet usque ad pubertatem.*

2 *Prouisio facta à patre filio arrogato, de eo quod eidem lex prouidebat, prouisio legis, non autem patris appellari debet.*

3 *Si unus ex familia testatoris fuit electus ab eo qui aliquem eligere tenebatur ex iudicio primi testatoris, hæc bona non ab ipso eligente, sed à primo illo testatore dicuntur haberi.*

4 *Testator iussit certa bona esse distribuenda in pias causas prout uidebitur executoribus testamenti. isti executores negocium priuilegiatum elegerunt, ut putà fabricam ecclesiæ: episcopus loci petebat quartã bonorum legatorum, quæritur an debeatur.*

5 *Debitum patris, qui promisit dotem filiæ suæ non dicitur debitum uoluntarium quamuis immediatè ab ipsius promissione proueniat.*

6 *Ille, qui aliquid fecit ad quod sciebat se posse compelli, non dicitur id sponte fecisse.*

7 *Falcidia detrahitur contra uoluntatem testatoris.*

8 *Expressum esse aliquid tribus modis dicitur.*

9 *Filij in conditione positi, non intelliguntur uocati à testatore.*

Bar.in l.si arrogator.ff.de adopt.

1 BART. in l.si arrogator, col.3.uersi.quintò oppono, inquit substitutionem † pupillarẽ ualere usque ad pubertatem,fideicommissariam uerò non.affertque rationem rationis esse;quia pupillaris concernit pupillum tanquam causam efficientem, fideicommissaria uerò tanquam grauatam: & ideo bona subiecta pupillari substitutioni efficaciter alienari posse, alioqui uerò subiecta

ſubiecta fideicommiſſo. hæc Bar. quem ſequitur Paul. Caſtr. in auth. res quæ. C. commu. de leg. * & de hoc eſt tex. & ibi Bald. in l. ſi à ſubſtituto, in princ. ff. de leg. 1. ubi ait in hanc opinionem * cõmuniter itum eſſe. Et de hac re vide etiam Alex. in l. Marcellus. §. res quæ in fi. ff. ad Trebell. & Aret. in l. ij. in princ. propè fi. ff. de uulg. & pupil.

2 Bar. in d. l. ſi arrogator, col. 4. uerſi. duodecimò oppo. colligit ex illo tex. prouiſionem factam † à patre filio arrogato, de eo, quod eidem lex prouidebat, prouiſionem legis, non autem patris appellari debere. Adde tu, quod ad rem hanc optimè facit tex. not. in l. vnum ex familia. §. 1. ff. de leg. 2. ibi, non enim facultas neceſſariæ electionis, propriæ liberalitatis beneficium eſt. ex

3 quo not. inferunt Doct. ſi unus ex familia † teſtatoris fuit electus ab eo, qui aliquem eligere tenebatur ex iudicio primi teſtatoris, hæc bona non ab ipſo eligente, ſed à primo illo teſtatore dicuntur haberi. & ideò in falcidiam non imputantur, ut ibi tradunt Bar. & alij, & Soc. omninò in conſi. 114. in 3. vol. Et per illum tex. decidit caſum ſcitu dignum. Abb. in c. in cauſis, col. 3. de

4 elect. & in conſi. 111. in 2. vol. Teſtator † iuſsit certa bona eſſe diſtribuenda in pias cauſas, pro ut uidebitur executoribus teſtamenti. iſti executores negocium priuilegiatum elegerũt, ut putà, fabricam eccleſiæ; Epiſcopus loci petebat quartam bonorũ legatorum, replicabatur, quartam de relicto pro fabrica non deberi. c. fi. de teſta. Epiſcopus uerò dicebat, teſtatorem ipſam fabricam non elegiſſe, ſed executores: deciſum fuit, quartam non deberi: quia id, quod factũ fuit ab executoribus cenſetur factum ab ipſo teſtatore, per illum text. ſimiliter quoque traditũ

5 eſt, debitum † patris, qui promiſit dotem filiæ ſuæ, non dici debitum uoluntarium, quamuis immediatè ab ipſius promiſsione proueniat; ſed quoniam ad dotandam filiam pater à lege coarctatur. l. qui libros. ff. de ritu nupt. & l. pen. C. de dot. promiſ. iccirco huiuſcemodi debitum neceſſariũ nuncupatur, eò quòd inſpecta eius origine à legis neceſsitate procedit. & ideò ex hoc effectus ſequitur magnus: nam legatum à debitore creditori ſimpliciter factum, in dubio cenſetur factum animo compenſandi cum tali debito à prouiſione ipſius legis procedente, alioqui uerò ſi debitum purè à uoluntate eius proueniret, qui ſe obligauit: quoniam eo caſu utrunque * deberetur creditori, ſcilicèt & legatum, & debitum: ita * communiter aiunt doct. in l. ſi cùm dotem. §. ſi pater. ff. ſol. matri. in l. huiuſmodi. §. cùm pater. ff. de leg. 1. & in auth. prætereà. ubi plenè Iaſ. C. vnd. vir. & vxor. Ad hæc accedant trad. per Aret. in conſi. 87. & per Feli. in c. 1. de offi.

6 de leg. aiunt enim, eum, qui aliquid fecit, ad quod ſciebat ſe poſſe compelli, non dici id ſpontè feciſſe. de qua re vide eundem Feli. in c. cùm M. Ferrarienſis. num. 73. de conſtit. ſed contra id, quod Bar. prędicit in ſumma, arguit idẽ Bar. in d. l. Titia. ff. ad leg. Falc. vbi expreſsio eius, quod tacitè ineſt, multùm operatur. nam tacitè ineſt ex prouidentia legis, quòd falcidia detrahatur, & tamen ſi id exprimitur à teſtatore, huiuſmodi expreſsio multùm operatur, ut habetur in d. l. Titia. Attende quia etiam ſi Bar. ibi conetur ſoluere hoc argumentum, ut apud eum legitur in d. l. ſi arrogator, tamen tu pro meliori ſolutione dicas, illud, quod in d. l. ſi arrogator, continetur, procedere quando id, quod tacitè ineſt, fuit expreſſum ab eo, de cuius mente illud etiam erat. ſed in d. l. Titia, ex ſola ipſius legis mente proueniebat, eratque contra uoluntatem teſtatoris, niſi fuiſſet expreſſa, ut habetur in d. l. Titia, in fi. Et quamuis nonnulli contra hoc ultimum inſur-

7 gant dicentes, etiam ſi iuris interpretes ex d. l. Titia, colligant, falcidiam † detrahi contra uoluntatem teſtatoris, tamen hanc eorum collectionem ueritate carere, & contrarium ibi probari: vt videre eſt apud. Io. Hannibalem in repet. l. nemo poteſt. nu. 346. ff. de leg. 1. ſed propterea non eſt recedendum à communi ſententia. Et in re propoſita, ſcilicèt an & quando expreſsio eius, quod tacitè ineſt, aliquid operetur, vide Abb. & Feli. in c. cùm dilecta, de reſcrip. & in c. ſignificaſti, de elect. Iaſ. in l. hæc uerba. ff. de lega. 1. & in l. legatum. §. illi ſi uolet. ff. eod. titu. Mar. Soc. iuni. in conſi. 126. nu. 55. & in conſi. 128. cum ſubſcriptionibus, quæ ibi habentur. nu. 214. ubi colligitur, quòd etiam ſi expreſsio eius, quod tacitè ineſt, nihil in illo caſu expreſſo operari ſoleat, tamen quandoque operatur quò ad alium caſum, ut ibi not. infertur. dicas etiam huiuſcemodi expreſsionem nihil operari in ijs, quæ inſunt ex neceſsitate, alioqui uerò ſi ex cõiecturata

8 mente diſponentis ineſſent. Dec. in l. humanitatis. C. de impub. & ali. ſubſt. Expreſſum † autem

eſſe

esse aliquid tribus modis dicitur primò in genere, secundò in specie, tertiò singulariter, ut inquit Bal. in tract. de substitutionibus, in 1. par. nu. 3. Nolo hoc in loco prætermittere unũ, quod non est obliuioni tradendum circa ea, quæ tacitè insunt. Regula iuris est, conditionem uni legato adiectam, in alio legato eidem facto, & in eodem testamento censeri tacitè repetitam. l. si in repetendis, & l. si tibi putè. ff. de leg. 2. & in l. cui seruus. ff. de cond. indeb. tamen hoc non habet locum, quando fuit expressa conditio, quæ subintelligebatur: quia nunquam in alio legato repetita censetur. tex. est mirabilis in l. si in diem. § seruo. ff. de condit. & demonstr. quem ad hoc singularem esse ait Rom. in sing. 235. incip. Dico tibi unum, cùm ibi additis per Castil. & Rom. in consi. 134. & Aret. in consi. 1. & Io. Sado. in repet. d. l. hæc uerba. ff. de leg. 1. Accipe
* aliud in materia. l. Lucius. 2. ff. de hæred. insti. ubi * communiter concluditur, filios † in condi-
9 tione positos, non intelligi esse uocatos à testatore. ista enim conclusio limitatur non habere locum quando filij positi sunt in conditione in genere masculino, scilicèt, si diceretur: si sine filijs masculis; nam tunc cẽsentur uocati propter illam qualitatem masculinitatis expressam: ita dixit Guido Papæ in suis quæstionibus in q. 184. Dec. in l. j. C. de pact. & in cons. 118. & in cons. 218. in consi. 270. in consi. 516. in cons. 546. in cons. 574. & in cons. 655. Soc. in consi. 116. & Corn. in cons. 20. tamen ista limitatio locum non habet quando in loco illo extaret statutum, quod stantibus masculis fœminæ non succedant: quoniam illa qualitas masculinitatis subintelligeretur, quãuis non foret expressa, sed dictum fuisset simpliciter de filijs: quia ex quo testator præsumitur conformare uoluntatem suam cùm dispositione statuti, subintelligitur tacitè de masculis: & ideò tunc expresio masculorum, non operatur effectum prædictum, ut docuit Mar. Soc. iuni. in consi. 118. nu. 19. & idem sensit in cons. 119. col. pe. nu. 31.

Summarium in l. post mortem. ff. de adoptio.

1 *Aliquis contra factum proprium uenire non potest.*
2 *Factum iudicis semel approbatum, oppugnari non potest.*
3 *Rex, qui aliquid alienauit in præiudicium regni uel successorum cum iuramento, potest propria authoritate hoc factum infringere, ius iurandi religione non uiolata.*
4 *Vbi agitur de animæ præiudicio potest aliquis uenire contra propriam confessionem iuramento firmatã.*
5 *In malis promissis rescindenda est fides, quoniam impia est promissio, quæ scelere adimpletur.*
6 *Clientulus an reuocare possit confessionem factam ab aduocato suo.*

Bar. in l. post mortem ff. de adopt.

1 BAR. in d. l. post mortem, colligit ex isto tex. aliquem † contra factum proprium uenire nõ posse. & quia hoc documentum aliquas patitur difficultates, ideò Bar. ibi in 1. col. rem hanc distinctionibus declarauit. Tu uerò uide Alex. Ias. & alios, in l. si donatione. C. de collat. & aliquas remisiones apud Feli. in c. 2. col. 3. de excep. Alex. in l. iusiurandum quod ex conuentione. ff. de iureiur. & ibi Ias. Alex. in consi. 137. in 2. uol. & in consi. 21. col. 2. in 3. uol. & in consi. 60. &
2 in consi. 62. col. 3. eod. uol. vbi ait, factum iudicis † semel approbatum oppugnari non posse. Et an & quando posit aliquis reuocare positionem, quam fecit cum iuramẽto, vide eundẽ Alex. in consi. 71. in eod. 3. uol. ad rem faciunt trad. per eundem, in consi. 69. eod. vol. Adde in re pro
3 posita Card. in consi. 137. vbi ait, Regem † qui aliquid alienasset in præiudicium regni uel successorum cum iuramento posse propria authoritate hoc factum infringere, iurisiurandi religione non uiolata. Paul. de Cast. in consi. 74. Et de hac materia vide eundem in l. hæredi. §. filia, col. 2. C. de pact. Anch. in cons. 389. Scias etiam quemcunque uenire posse contra actum proprium, etiam à iudice factum eius fauore, quando est nullus. Alex. in consi. 123. col. 4. in 1. uol.
4 Adde, quòd ubicunque agitur de animæ † præiudicio potest aliquis uenire contra propriam confesionem iuramento firmatam. Feli. in rubrica de sponsal. colu. pen. uersi. vndecimò licèt. Et ideò damnatur Herodes, qui timuit uiolare iuramentum, quod fecerat, se daturum esse filię Herodiadis quicquid esset petitura. & ipsa caput petijt Ioannis Baptistę: ita inquit B. Ambros. lib. 1.

lib. 1. de off. quod relatum est in c. est etiam. 22. q. 4. Laudatur autem Dauid & eius pietas, qui maluit non facere, quod iurauerat, quàm iuramentum suum hominis fuso sanguine adimplere: ut legitur 1. Reg. cap. 25. Hæc B. Augustinus de decollatione sancti Io. Baptistæ, quæ habentur
5 in c. quod Dauid. & in c. seq. ead. cau. & q. Et ideò in malis † promissis rescindéda est fides, qm̃ impia est promissio, quæ scelere adimpletur. c. in malis, ead. cau. & q. tradit Abb. in c. peruenit. 2. de iureiur. Et dum Bar. in d. l. post mortem agit de contrauentione, quæ fit nomine alieno, vide Alex. in consi. 103. col. 4. in 2. vol. & in d. consi. 71. in 3. uolu. vbi tradit, nunquid clientulus
6 † reuocare possit confessionem factam ab aduocato suo. Rom. in consi. 402. vbi tractat, an filius possit infringere, quod fuit factum à patre in beneficium eius. & Calder. in conf. 1. in tit. de usur. vbi disputat, An hæres usurarij, qui aliquo tempore soluit legatum, secundum uoluntatem testatoris possit posteà contrauenire.

Summarum in l. post mor. §. neque. ff. de adoptio.

1 *Ea quæ per procuratorem fieri non possunt, ualere si fiant, dummodò non opponatur.*

Bar. in d. l. post mortem. §. neque. ff. de adop.

1 BART. in d. l. post mortem. §. neque, in fi. ait ea, quæ per procuratorem † fieri nõ possunt, ualere, si fiant, dummodò non opponatur. Adde tu Aret. qui hoc infert, & sequitur in c. veniẽs, in fi. de accusat. Rom. in conf. 215. Aret. in c. 2. col. fi. de iudic. & ibi Feli. col. 3. ubi pro huius documenti confirmatione citat Feder. in conf. 270.

Summarium in l. adoptio. la 2. ff. de adoptio.

1 *Adoptio non iure facta confirmari potest dummodo citentur illi, qui ex tali confirmatione lædi possunt.*

Bar. in l. Adoptio. 2. ff. de adopt.

1 BAR. in d. l. adoptio, colligit ex isto tex. adoptionem † non iure factam confirmari posse, dummodò citentur illi, qui ex tali confirmatione lædi possunt. Proinde Bar. infert, in quocunque actu necessariam esse citationem eorum, quorum interest. Adde Alex. in consi. 228. in 1. vol. in consi. 299. in lib. in quo primi & secundi uol. consilia continentur, & in consi. 87. colu. 2. in 3. vol. ubi loquitur quid in legitimatione. & generaliter circa prædicta vide Alex. & Bart. in l. de unoquoque, in princ. ff. de re iud. & Feli. in c. cùm olim, col. 6. de re iud. Et in c. humilis, de maio. & obed. sed quæro, nunquid citatio duntaxàt eorum exigatur, quorum principaliter interest, an uerò eorum etiam, qui in quandam consequentiam lædi possent? Respon. eos tantum esse citandos, quorum principaliter interest. Alex. in d. consi. 227. Visis dubitationibus, in lib. in quo primi & secundi uol. consilia continentur. Io. de Anan. in conf. 29. cum ibi addit. per Bologn. qui citat tex. in l. j. §. denunciari. ff. de uentr. inspici. Et de hac re uide Soc. in consil. 251. in 1. vol. & in consi. 282. In præsenti consultatione, & in consi. 266. In causa, quæ uertitur, eo. uol. & omninò in conf. 10. in 4. uol. & Doct. post Bar. in l. maiorem. ff. de pact. Ias. in l. rescriptum. ff. de pact. & Feli. in d. c. humilis, & omninò in c. exhibita, de iudic.

Summarium in l. si pater. ff. de adoptio.

1 *Si pater emancipauit filium, & postea readoptatur, nepos ex dicto filio non recidit in eius potestatem mortuo auo.*

2 *Illi qui restituitur ad ea omnia, quæ criminis occasione perdiderat, restitutum esse existimatur.*

Bar. in l. si pater. ff. de adopt.

1 BAR. in d. l. si pater, colligit ex isto tex. quòd si pater † emancipauit filium, & posteà readoptatur, nepos ex dicto filio non recidit in eius potestatem mortuo auo. Deinde quærit cum gl. quæ sit ratio huius constitutionis. Et quia duæ rationes afferuntur in gl. secundam respuit Bar.

prima

prima retēta. Ad hæc uideas tu Pau.de Cast.in l.filio,quem pater,ff.de liber.& posth.Et circa rationem illam gl.quam reprobat Bar.adde huiuscemodi rationem ueritate carere: quoniam ad hoc ut nepos ex filio readoptato in patris reincidat potestatem,necesse foret readoptare filium tanquam filium,& tanquam ipsius nepotis patrem.l.3.§.1.ff.de bon.pōss.contra tab.glo. in l.j.§. si quis filium.ff.si tab.testa.nul.exta.Bart. & omnes in l.Gallus.§.& quid si tantùm. ff.de lib.& posth. col.4. An autē ipsius nepotis in huiusmodi readoptione cōsensus requiratur,cùm de suo præiudicio agatur,opinor eū exigi,per ea quæ posui suprà ad Bar.in l.adoptio.2.ff.eod. tit.de adopt.Quod uerò ad primam rationem glo.attinet,quam Bar.sequitur.§.ex quo ius quę situm est huic nepoti,illud ei auferri non posse.huic rationi etiam Paul.de Cast.innititur,in d.l. filio,quem pater.sed contra istam rationem urgere uidetur tex.in l.fi.C.de sent.pass.ubi filius, qui patre deportato,& liberationem à patria potestate, & paternarum rerum dominium erat adeptus,eo restituto utrumque ius amittit.Ad idem adduci possunt Doct. in d. l. Gallus. §. Et quid si tantùm.& Bellem.in decis.744.& Feli.in c.inter quatuor, de maio. & obed. in quibus
∗ locis * communi consensu affirmatum est, eum, qui restituitur † ad ea omnia, quę criminis
2 occasione perdiderat,restitutū esse existimari. Et de hac re vide suprà plenè in lucubrat. quas posui ad Bar.in l.si qua.ff. de his, qui sunt sui uel alie.iur.Ad rem facit gl.not.in l.si testamentū. ff.de testa.cuius hęc sunt uerba:Res facilius renascitur,quàm de nouo nascatur.Ex quibus omnibus infertur,quemadmodum quando fit restitutio in pristinum statum, ius alteri quæsitum, ad priorem dominum recidit,hoc idem etiam in hac readoptione ad præiudicium iuris ipsi nepoti acquisito pariter concedendum esse.Verùm huic obiectioni respōderi posset,readoptionem hanc dissimilem esse à restitutione:quoniam iste readoptatur tanquam quilibet alius, nō tanquam pater nepotis,nisi id expresſè actum esset,ut prædictum fuit: tamen cogita.

Summarium in l.onera ff.de adoptio.

1 *Monachi onera transeunt ad monasterium.*

Bar.in l.onera.ff.de adopt.

1 BART. in d.l.onera,ait illam.l.facere pro Monacho,ut onera † transeant ad monasterium. hoc etiam sentit Bar.in l.adulter.§.nupta,circa fi.ff.de adul.& uide Feli.in c.in præsentia, colu. 17.uersi.secundò quæro,de proba.vbi inquit,monasterium non solùm teneri alere ingressum, sed etiam filios ingressi,si inopes sunt.quamuis licere non uideatur patri relinquere curam filiorum pauperum,& religionem ingredi,& ecōtrà filio relinquere patrem inopem. Ad prædicta vide Bar.in l.si quis à liberis.§.item rescriptū,in fi.ff.de liber.agno.Abb.in c.transmissæ, qui fil.sint leg.& Ias.omninò in auth.ingressi,col.9.uers.Adde quod monasterium.& in auth.si qua mulier.col.12.vers.secundā conclusio gl.est.C.de sacros.eccl.

Summarium in l. in tantum.§.uniuersitatis.ff.de rer.diuis.

1 *Ea quæ sunt uniuersitatis, non sunt singulorum.*
2 *Vnus de uniuersitate an possit esse testis in causa uniuersitatis.*
3 *Vniuersitas an contrahere possit per syndicum.*
4 *Fratres minores an possint esse testes in donatione facta eisdem pro fabrica ecclesiæ.*

Bar.in l.in tantum,§.vniuersitatis.ff.de rer.diuis.

1 BART. ex d.§.vniuersitatis,cùm glo.colligit,ea,quæ sunt uniuersitatis, † non esse singulorum.contra hoc videtur facere illud,quod commune est, meum est. ideò quomodo hæc intelligenda sint,vide Bar.in l.serui electione.§.1.ff.de leg.1.Ex hoc de-
2 inde infert Bar.nunquid unus † de uniuersitate posſit esse testis in causa uniuersitatis. & prosequitur rem hanc ut ibi per eum.Tu uerò vide Alex.in cons.610.Viso & discusso,in lib. in quo primi

primi & ſecundi uolu.conſilia continentur,& in conſi.178.In cauſa & lite, eod.lib.& in conſi. 42. Viſis & ponderatis,colu.2.& antepenul.in 4.volu.& in conſi.16.& in conſi.99. Viſis proceſsibus in quinto volu.Curt.in conſi.24.colum.3.in primo dubio.Bal.in conſi.420.& in conſilio 438.in primo volu.Corn.in conſi.123.in 1.volu.& in conſi.147.in 2.vol.& in conſi.217. colum.2.& fin.in quarto volu.Abb.in conſi.16.colum.2.in 1.volu.Roma.in conſi.7.Barbat.in conſi.51.colu.1.& in conſi.56.colu.fin.& in conſi.191.in 1.volum. Capr.in conſi.94. Fulgo. in conſi.174.colum.3.Felin.in cap.cum acceſsiſſent,de conſtitu. colu.9.& in cap.tertio loco, colum.2.de probat.& plenè in cap.inſuper, vbi omnes de teſti. Iaſ.in l.dictantibus.C.de teſta. Bald.& Abb.in cap.cum nuncius,de teſti.& Abb.in c.cùm inter, de re iud.An autem vniuerſi-
3 tas † contrahere poſsit per ſyndicum,vide Feder.in conſi.15. Reliqua uerò quoquo modo ad factum uniuerſitatis pertinentia, videas omninò in uoce Vniuerſitas.

4 Bar.in d.§.vniuerſitatis,tractat, vtrum fratres † minores poſsint eſſe teſtes in donatione, facta eiſdem pro fabrica eccleſiæ. vide tu Oria.in tract. de arbit.in 2.par.col.2.& Specul. in titu. de teſtibus.§.1.verſicu.Quid de monacho.

Summarium in l.ſiquis violauerit.ff.de rer.diuiſ.

1 *Affectus & conatus an & quando ſine effectu puniri debeat.*

2 *Si duo ſunt domini vnius ciuitatis uel caſtri ad quod iuriſdictio ſpectet; & eorum alter ſi delinquat, nunquid ab altero puniri poterit.*

Bar.in l.ſi quis violauerit.ff. de rer.diui.

1 BART. in d.l.ſi quis violauerit, diſputat, an & quando affectus, † & conatus ſine effectu puniri debeat. Adde l.primam & ibi moder.C.de codicill.& quæ habentur in l. ſi conſtiterit, C.fin.regun.& in l.quòd ſi ab initio.ff.ſi cert.pet.Alex.in l.j.ff.de leg.2.glo.in l. ſi quis.ff. de re milit.Cæpoll.in l.ſi fugitiuus.C.de ſeru.fugit. Barbat.in conſi.21.colum. quinta.& in conſi.23. colum.2.in 2.uolum. Felin.in capitulo 1.de præſumpt. vbi ponit regulam cum fallent. vbi inter cætera inquit, nunquam affectum puniri debere in crimine, pro quo pœna ipſo iure imponitur. Item ait, in ſtatutis affectum non puniri; quoniam ſtatuta locum non habent niſi in caſu vero, & alia multa ſcitu digna, in te propoſita ibi aperiuntur. de qua vide plenè eundem Felin.in ſuo epiſtolari reſponſo,poſt titulum de ſenten.excomm. ubi tecto ordine iſta res agitur. & inter reliqua, dicit, nunquàm effectum puniri, quando non deuenitur ad actum exteriorem.vide etiam Feli.in c.cōſulere,de ſimon.& in c.1.vbi Abb.de eo qui mitt.in poſſeſ. cau. rei ſeruan.& Alber.Brun.in conſi.27.& in ſimili caſu vide Bar.in l.j.§.Diuus.ff.Ad leg.Cornel. de ſicar. Dico amplius etiam in atrociſsimis criminibus affectum alicuius non puniri niſi is ad actum exteriorem peruenerit, qui ſit ſui natura ordinatus ad ipſum crimen, & non aliter: ita e leg.docuit Bald.in l.non ideò minus.C.de accuſ.ad quem accedit Feli. in d.cap.de præſump. Item quamuis aliquis ad actum exteriorem proceſsit,ſed non cōſummauit, cum poſſet,pœnæ alicui locus eſſe non poteſt: ita Bal.in l.ſi quis non dicam, col.pen.C.de epiſco.& cler.& Bald. nouel.in trac.de dote,in ſecunda parte,verſicu.ſecundus caſus. & Feli.in d.c.1. Quid ſi pœna à lege imponeretur etiam illi,qui facere uoluerit, utrum hoc intelligi debeat de ſolo actu proximo ipſi crimini,& qui ſit eius cauſa immediata, an uerò etiam de actu remoto ab ipſo crimine ſit intelligendum? Reſpondeo cùm omnium ſub hac indefinita, voluerit, comprehenſorum non ſit eadem ratio,nam longè minus aberrat is,qui actum remotum quàm qui proximum ipſi delicto commiſerit,illud ſequitur,vt de ſolo actu proximo intelligatur.quod tamen procedit quando pœna æqualis ac ſi deliquiſſet,huic iniungeretur: ita not.decidit Salic.in l.j.C.de rapt. virg.& ad hoc accedant multa quæ attulit Feli.in c.ſicut dignum,de homic.

2 Bart.in dicta l.ſi quis uiolauerit, diſputat quæſtionem hanc, ſi duo ſunt domini † unius ciuitatis, vel caſtri, ad quod iuriſdictio ſpectet, & eorum alter delinquat, nunquid ab altero puniri poterit? & concludit non poſſe. vide tu de hac re Paul.de Caſt.& moder.in l.eſt receptum.

ff. de iurisd.omn.iudi. Alexand.in l.cætera.§.item,ff.de lega.primo. & multas similes quæstiones tradit idem Alexand.in l.serui electione,§.primo.ff.eodem titu. Feli.in capitulo quæ in ecclesiarum.colu.33.de constitu.Albert.Brun.in consi.31. Bart.in l.qui iurisdictioni.ff. de iurisd. omn.iudic.vbi uide adnotationem meam. & hanc eandem quæstionem examinat idem Bart. in l.inter tutores,in fin.ff. de administra.tuto. vbi uideas, quæ ibi ad eum addidi. Quid si isti duo domini non conueniunt in administratione iurisdictionis..dic recurrendum esse ad superiorem, vt prouideat. Abb.in capitulo fina.de re iudic.vide glo. not.in capitulo licet.16.quæstio.3.Quid si unus eorum damnatus esset pro crimine hæresis, & alter totam ciuitatem,vel castrum commune defendat, an propterea dicatur is esse fautor illius damnati? & dicas quòd non: secundum Ias.in d.l.serui electione.§.1.ff.de leg.1.

Summarium in l.j.ff. de Senato.

1 *Persona loquentis in generali sermone non continetur.*

Bart.in l.j.ff.de Senat.

1 BART. in d.l.j.ex ibi traditis colligit, personam † loquentis,in generali sermone,non contineri, nisi hoc ratio præambuli contractus exigeret. Vide tu Alexand. in l.frater à fratre,ff.de cond.indeb.& in consi.149.colum.2.in 2.volu. & not.in c.petitio, de iureiur.& in l.inquisitio. C. de solut. & omninò Albert.Brun. in consi.35.vbi multa ad rem facientia docuit.

Summarium in l.Cassius.ff. de Senato.

1 *Infamis non potest esse iudex.*
2 *Infamis non potest testimonium dicere. & nu.13.*
3 *Quibus casibus quis efficitur infamis infamia facti.*
4 *Infamis dicitur esse ille cuius opinio apud bonos & graues uiros est grauata & læsa.*
5 *Ille,qui duas habet concubinas vel unam quando est vxoratus infamis est saltim de facto.*
6 *Infamis an uerè priuetur ipso iure honoribus & dignitatibus iam quæsitis.*
7 *Infamis an possit esse tutor.*
8 *Infamia subsequens non derogat his, quæ ab eo iam anteà fuerunt legitimè facta.*
9 *Infamis si à superiore admittitur ad testificandum utrum ex hoc restitutus intelligatur.*
10 *Si aliquis transigit super furto an infamis dicatur.*
11 *Infamis an possit facere testamentum.*
12 *Infamis si instituatur hæres, an fratres testatoris querelam habeant contra testamentum.*
14 *Ille, qui est infamis de iure ciuili, an sit etiam infamis de iure canonico.*
15 *Si contra innocentem fertur sententia tantò eam curare non debet, quantò apud Deum & eius ecclesiam neminem grauare potest iniqua sententia.*
16 *Bene peracta uita omnibus præbet usque adeò uerisimilem coniecturam, vt etiam accusatum pro crimine læsæ maiestatis excuset.*
17 *Ille qui semel est malus semper præsumitur malus in eodem genere mali.*
18 *Vltima consuetudo attenditur.*
19 *Semel bonus semper præsumitur bonus.*

Bar.in l.Cassius.ff.de Senat.

1 Bar.in d.l.Cassius,colligit ex isto tex. infamem † non posse esse iudicem, neque testimonium
2 † perhibere. De hac re vide plenè apud Ias.in l.j.colum.pen. versicu. pro clara intelligentia.C. de sacros.

de sacrosanc. eccles. vbi ponit regulam cum fallent. de infami infamia iuris, vt testis esse non possit. & quid de infamia facti. & plenissimè eum in repet.d.l. primæ. colum. 9. versiculo, ista prima solutio, nume.43. Abb.in capitulo testimonium, de testi. Alexand.in consi. 152.colum.
3 tertia, & sequ.in quinto volum. vbi multos casus enarrat, quibus aliquis efficitur infamis † infamia facti. De eadem re, scilicèt, quotuplex sit infamia, & multa alia ad hoc facientia docuit Dyn.in capitulo infamibus, de regul.iur.in sexto. Bart.in l.j.ff. de his, qui not.infam.& Bald.in
4 Margarita, in uoce Infamia. & communiter infamis † dicitur esse is, cuius opinio apud bonos & graues uiros est grauata & læsa, non autem apud maleuolos & uiles: nam turpe est à talibus laudari: quia uidetur esse de complicibus laudantium. Abb.in capitulo inquisitionis.§.quæsi-
* uisti, de accusatio. vbi plenè de hoc. idque * communiter traditum esse ait Feli.in cap. omnipo-
5 tens, de accusat. Ex quo infertur eum, qui duas habet concubinas, † vel unam, quando est uxoratus, infamem esse saltem de facto. Dec.in consilio 530. & talis infamis infamia facti non potest esse procurator, neque iconomus ecclesiæ, nec etiam in bonis patrimonialibus clerico-
6 rum. Abb.in capitulo Imperatorum, de iuramen.calum. An autem infamis † verè priuetur ipso iure honoribus & dignitatibus iam quæsitis? Abb.in c.querelam, de iureiur. Bart.in d.l.j. ff.de his, qui not.infam. An infamis promoueri possit ad dignitatem? vide in l.Qui de libertate.ff. de liber.cau.glo. & alij, in dicto capitulo omnipotens. & an priuari possit beneficijs, si est clericus? Abb.in capitulo olim, de rescrip. & multa ijs similia uide per eundem Abb.in ca-
7 pitulo considerauimus, de elect. Nunquid infamis † possit esse tutor? Ias. in rubrica.ff. de iust. & iur. & an crimen probatum per exceptionem infamet? Abb. in cap. suffraganeis, de elect. & in capitulo cum dilectus, de ordi.cogni. Scias etiam illum non effici infamem, qui est damnatus per inquisitionem, Bar.in l.tutor.§.præterea.ff. de susp. tut. & in d.l.infamem.ff.de publ. iudic.& quæ habentur in l.fin.C.de susp. tut. & in l.j.C. de mod.mulc. & Abb.in d.capitulo in-
8 quisitionis, de accusat. Scias etiam infamiam † subsequentem non derogare ijs, quæ ab eo iam anteà fuerunt legitimè facta. Abb.& alij in capitulo præterea, de testi.cogend. Quomodò autem fieri debeat, quando aliquis timet sententiam ferri contra se, ex qua deinde sequetur infamia, docuit Felin.in capitulo cum te, de senten.& re iudic.& quibus cautelis utendum sit ad euitandam infamiam, tradit Cæpoll.in cautel.12. A quibus autem aliquis restitui posset ad famam, & an ab Imperatore restitutus sit capax spiritualium, Feli.in dicto capitulo cùm te, Bar.
9 in d.l.infamem. Quid si infamis à superiore † admittitur ad testificandum, vtrum ex hoc restitutus esse intelligatur? Abb.& alij in d. capitulo præterea, de testi. cogend. An autem ille, qui confitetur crimen, pro quo efficeretur infamis, si contra eum lata esset damnationis sententia, efficiatur ob huiusmodi propriam confessionem infamis, etiam si sententia non proferatur? vide Barto.in d.l.infamem, & quæ ibi ad eum addidi. ff.de publ.iud.& glo.in l.ictus fustium.ff.
10 de his, qui not. infam.& Innocen.in capitulo super his, de pœn. Quid autem si aliquis † transigit super furto. Barto.in dicta l.infamem, & Abb.in capitulo at si clerici, de iudic. Quid si aliquis fictè confitetur delictum, scilicèt per contumaciam, an iste dicatur infamis? Respondeo quòd non: vt not.in l.eius qui delatorem.ff.de iur. fisc. & in l.filius.ff. de verborum obligatio. cùm enim hæc res odiosa sit, non potest uetificari in casu ficto, sed tantùm in uero. Ad quod facit id, quod posui ad Bartol.in l.si qua.ff.de his, qui sunt sui vel alieni iur. vbi fuit conclusum magis communem esse sententiam, bannitum per contumaciam uerè & propriè dici non pos-
11 se bannitum pro crimine. An autem ille, qui uerè est infamis † possit facere testamentum? Barto.in l.is cui.§. si quis carmen.ff. de testa.ait, testamentum facere posse; quoniam infamis exercere potest actus legitimos respicientes utilitatem priuatam, alioqui uerò in reliquis.
12 Verùm, si ipse infamis instituatur † hæres, vtrum fratres testatoris querelam habeant contra testamentum. Ias.in l.fratres.C. de inoff. testamen. An autem infamis si est præteritus, vel exhæredatus possit agere de inofficioso testamento, & dicere testamentum nullum? Ias. in l.in arenam. C.de inoffic.testamen. Redeundo autem ad id, quod Barto.ait in dicta l.Cassius, de
13 qua agimus, scilicèt, an infamis † possit esse testis, vide plenè apud Ias.in l.cunctos populos, in

ſecunda lectura. C. de ſumma Trinita. vbi quærit etiam an poſsit eſſe teſtis in cauſa hæreſis, & in crimine læſæ maieſtatis, & in alijs multis caſibus. ibi enim hæc infamiæ res latiſsimè tractatur. Et an infamis poſsit infamiam teſti obijcere; Iaſ. in d.l. in arenam. An omnis, qui eſt
14 infamis † de iure ciuili, ſit etiam infamis de iure canonico; Innoc. in capitulo qualiter & quando, colum. 1. de accuſa. id affirmat. pro quo facit l. ex ea. ff. de poſtul. Cæterùm, quia multoties boni incurrunt infamiam ex permiſsione Dei, vt purgentur, & probentur. capitulo ſunt plurimi. 6. quæſt. 1. ideò ad arcana conſcientiæ recurrendum eſt, & imitandus eſt Paulus, qui ait: Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 2. ad Corint. 1. & Iob 16. inquit. Ecce in cœlo teſtis meus, & eo caſu infamia eſt uilipendenda, ut habetur in capitulo inter uerba. 11. quæſt. 3. vbi enim aliquem conſcientia non accuſat, is liber eſt inter accuſationes. Liber verò eſſe non poteſt, quem accuſat ſola conſcientia. cap. in cunctis, eadem cau. & quæſt. Et ideò Auguſtinus ad Secundinum Manichæum, ait, ſenti de Auguſtino quicquid libet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet. quod relatum eſt in capitulo Senti, eadem cau. & quæſt. Et quam magnam cuilibet ſecuritatem innocentia præbeat, videre eſt in l. ſi non conuicij. C. de iniur. Bald. in conſilio 177. Cæcilia. & in conſil. 343. Examinanda ſunt. in primo volu. & Cra-
15 uet. in conſilio 6. nume. 38. Et propterea ſi contra innocentem † fertur ſententia, tantò eam curare non debet, quantò apud Deum, & eius eccleſiam, neminem grauare poteſt iniqua ſententia. hæc habentur in capitulo cui eſt illata. 11. quæſt. 3. quæ omnia etiam apud alios ratio ui
16 tæ anteactæ coadiuuat. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. benè enim peracta uita † omnibus præbet uſque adeò ueriſimilem coniecturam, vt etiam accuſatum pro crimine læſæ maieſtatis excuſet. cap. in primis, verſiculo, ſi uerò de crimine læſæ maieſtatis. 2. quæſt. 1. Ad rem faciunt trad. in cap. cum in iuuentute, de præſumpt. & plenè apud Feli. in cap. in literis, num. 7. de teſti. & in cap. ſuper his, colum. fin. de accuſat. id quod etiam B. Hieronymus ad Ruſticum ſcribens confirmat, cuius hæc ſunt uerba: Non eſt facile de ætate perfecta credendum, quam uita præterita defendit, & honorat uocabu lum dignitatis. nam dignitas quoque ad exculpandum aliquem non mediocriter prodeſt, vt uidere eſt in l. quoties. C. de dignit. lib. 12. in l. deſertorem. §. 1. cùm glo. ff. de re milit. & in cap. fi. & ibi glo. de pœn. tradit Felin. plenè in c. paſtoralis, in princ. de off. deleg. ad rem facit tex. in c. non nos. 40. diſt. ibi, Quis enim ſanctum dubitet quem apex tantæ dignitatis attollit?

17 Bar. in d.l. Caſsius, in fin. ait, eum, qui ſemel eſt malus, † ſemper malum eſſe cenſeri in eodem genere mali, ſiue in alio ſimili. Limita tu hoc non procedere, quãdo mali mores mutati fuiſſent, id quod iuris interpretatione intelligitur ſi bene fecerit per triennium. text. eſt ſingu. in §. ſancimus, in auth. de monach. quem ad hoc ibi not. Ang. & Roma in conſi. 236. & Alexand. in l. ſi fideiuſſor. 2. §. ſi ſatisdatum, columna fin. ff. qui ſatiſda. cogan. & ibi etiam Salic. & in l. ſi minorem. colu. 3. ff. de in integr. reſtitut. min. hoc idem ſentit Imol. in cap. cùm deputati, de iu. & Iaſ.
18 in l. ſi prius. ff. de oper. nou. nunci. Vltima † enim attenditur conſuetudo. Iaſ. in l. in arenam. C. de inoff. teſtamen. vbi loquitur de filia peccatrice, quæ pœnituit, & multa alia ſimilia aggregauit. Attende tamen quia prædicta limitatio morderi poſſet, & ampliari, dicique ſufficere, ſi is ſemel bonus ſit, abſque eo, quòd triennalis exigatur conſuetudo, per tex. in §. ſi uerò, in d. auth.
19 de monach. vbi glo. in uoce, amator, ait, illum, qui ſemel eſt bonus, † ſemper bonum eſſe cenſeri, ſicut contrà, ſemel malus, ſemper præſumitur malus. atque ita ſentire uidetur hæc duo à pari procedere: quoniam contrariorum eadem eſt diſciplina. ad rem facit. l. nihil tàm naturale. ff. de regu. iur. Sed reſponderi poteſt, argumentum hoc non urgere propter rationis diuerſitatem. difficillimum enim eſt malam uitam mutare, vt habetur in d. §. ſancimus. & ideò illa triennalis perſeuerantia requiritur. Ad documentum uerò Bart. in d.l. Caſsius, adde Alexand. in conſilio quinto, in primo volumine. Feli. in cap. præſentium, colu. 8. de teſti. in cap. teſtimonium, colu. 2. eod. titu. in c. cum uenerabilis, de except. col. 17. & in c. cum in iure, de off. deleg. vbi uideas omninò.

Summa-

Summarium in l. fœminæ. ff. de Senat.

1 *Uxor radijs mariti illustratur, etiam marito mortuo, donec alteri nubat.*
2 *Uxor an à marito Rege appellanda sit Regina.*
3 *Uxores clericorum gaudent priuilegio clericali.*
4 *Duæ negationes faciunt unam affirmationem.*
5 *Si tres negationes circa idem proferuntur, neq; sequitur absonus intellectus, an faciant unã affirmatiuã.*
6 *Significationi & uerborum interpretationi semper innitimur, etiã uiolata ipsorum uerborũ proprietate.*

Bar. in l. fœminæ. ff. de senat.

1 BAR. in d. l. fœminæ, colligit ex isto tex. uxores † radijs maritorum illustrari, etiam marito mortuo, donec alteri nubat, qui sit gradus inferioris. Adde Feli. in c. super eo. 2. de testi. & tex. in l. militares. C. de dignit. & in §. si verò, in auth. de Consul. & in l. fi. C. de nup. & Mar. Soci. iun.
2 in consi. 76. nu. 125. & 126. Et ideò quæritur utrum uxor † à marito Rege appellanda sit Regina? Corset. in tract. de potestate regia. num. 54. Et id, quod ait Bart. uxorem retinere dignitatem mariti, donec nubat inferiori, limitatur primò, nisi domicilium transferat: secundò, nisi inhonestè uiuat: quoniam eo casu amittit dignitatem, & tutelam, ac omnia priuilegia: tertiò, nisi monasterium ingrediatur. Hæc omnia plenè docuit Ant. Corset. in d. tract. de potestate re-
3 gia. nu. 48. cum sequ. Et ex prædictis deciditur etiam, uxores † clericorum gaudere priuilegio clericali. Feli. in c. nullus iudicum. nu. 5. de for. compe.
4 Barto. in d. l. fœminæ. in fin. ait, duas negationes † facere unam affirmationem. Adde tex. in l. duobus negatiuis. ff. de uerbo. significa. & Abb. in cap. in nostra, in primo not. de rescript. Bart. & alios in l. j. C. de seru. fugit. & plenè Rom. in l. j. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig. sed hoc Bar. documentum limitatur procedere solùm quando duæ negationes referuntur ad idem, siue ad diuersa in eadem oratione contenta. Item limitatur, nisi contrarius, vel absonus intellectus sequeretur: nam tunc una negatio stat propriè, & altera superabundat. plerunque enim ex abundantia cordis negatio geminatur. hæc Abb. in capitulo & si Christus, colu. 3. versicu. venio
5 ad glo. de iureiur. vbi subiungit etiam, quid si tres negationes † circa idem proferuntur, neque sequitur absonus intellectus? concluditque duas primas negationes facere affirmationem, & tertiam stare propriè, ita quòd alias destruit, & remanet negatiua. id, quod ait, esse menti tenendum. & hæc fuit decisio Bart. in d. l. duobus, & in l. vna. ff. de cadauer. punit. & Alber. in l. j. C. de seru. fugit. & in suo Dictionario, in uoce Nec, & in uoce, Negatio. Limitantur etiam prædicta de duabus negationibus, non procedere, quando ab homine rudi & ignaro fuissent prolatæ: quoniam non affirmarent, secundum Bald. & Salci. in l. qui se patris. C. vnde lib. & Maria. Soc. iuni. in consi. 116. nume. 21. Animaduerte tu in re proposita, de significatione duarum negationum, quoniam puto hoc noua declaratione indigere, scilicèt, vt hoc totum ferè semper arbitrio iudicis relinquatur, qui rei, de qua agitur, qualitate inspecta, & forma uerborum, quæ proferuntur, iudicet, an affirment, an negent. Exemplum pone: Tu rogas me, ut aliquid faciam pro te; ego respondeo, non possum non facere, quod uis. certæ istæ duæ negationes pro affirmatione semper accipientur. Pone modò aliud exemplum: Tu dicis mihi, caue ne aliquid tale facias. ego respondeo, non, non. Quis iudicare audeat has duas negationes affirmare? Similiter, si ego in magistratu constitutus habeo causam coram me, & litigans vult mihi dare munera, ego uerò ea repudians dico: Nolo, nolo. Debet ne ex his inferri me ea uelle? Absit, immo ad maiorem efficaciam negationis geminatio hæc proferri solet, secundum Bar. in l. cum scimus. C. de agric. censi. lib. decimo. Et hæc à communi usu loquendi corroborantur,
6 cui in significatione & uerborum interpretatione † potisimùm semper innitimur, etiam uiolata ipsorum uerborum proprietate, vt plenè habetur apud Feli. in proœm. Decretal. & Bart. cum ibi per me ad eum addit. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. ita quòd ego sentio certam & firmam regulam dari non posse. Tamen circa prædicta uide in auth. de hæred. & falcid. in

princ.& in l.manifestæ.ff. de iureiur. & in dicta l.j.C. de seru.fugit. vbi Docto.& maximè Iaſ.& omninò in propoſita re uide Ant.Corſet.in tract.de uerbis geminatis.

Summarium in l.Senat.ff. de Senato.

1 *Senatoria dignitas proprium domicilium non mutat, ſed aliud addit.*

2 *Si pedona efficitur regina, an uerificetur pactum factum ab aliquo, qui uolebat dare ſcaceum mattum cum pedona.*

3 *Vbi accidens mutat omninò alicuius rei naturam, illud attenditur.*

Bar.in l.Senatores.ff.de Senat.

1 BART. in d.l.ſenatores, colligit ex iſto tex. ſenatoriam † dignitatem proprium domicilium non mutare, ſed aliud addere. Adde tu quòd dignitas ſuperueniens nunquàm debet eſſe diminutioni priorum commoditatum, ſed augmento. Alexand.in conſilio 32. in quinto volumine. & plenè poſui ſuprà in lucubrat.in Barto. in l.item in poteſtate.ff.de his qui ſunt ſui uel alieni iur.

2 Barto.in dicta l.Senatores,ibi, & eſt argumentum, † quòd ſi pedona efficitur domina. vide Abb.in cap.quoniam Abbas.colum.penul.& fi.de off.deleg.& opin.Bar.tenet Alber.in l.clam poſsidere, per illum tex.ff.de acquiren.poſſeſ.& Ange.in l.ſi longius, per illum tex.ff.de iudic. ✻ & ibi uide Dec. ſed opin.Iacobi de Are.relatam per Bart.teſtatur eſſe * communem Imol. in l.

3 falſa.§.primo.ff.de condit. & demonſtra. quia vbi accidens mutat † omninò alicuius rei naturam, illud attenditur.l.prima.§. beſtias.ff. de poſtul. Tamen ego Bartoli ſententiam ueriorem eſſe exiſtimarem ex ijs, quæ ſuprà diximus numero primo. & pleniùs in lucubrat. in Barto.in l.item in poteſtate.num.3.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iur. quoniam ea eſt uis dignitatis ſuperuenientis, vt proſit, & nihil auferat, & tanquam res fauorabilis latè intelligatur. alioqui uerò eſt in dicto §.beſtias, vbi materia ſtrictè eſt intelligenda, cùm ibi agatur de re prohibitoria, ne quis poſtulare poſsit. Proinde de odio ad fauorem non recta ſolet fieri illatio.cap.odia, de reg.iur.in ſexto.cùm vulg.

Summarium in l.unica.ff.de off. Conſulis.

1 *Cauſa coram uno ex Conſulibus cœpta, non poteſt coram alio terminari, niſi in caſu neceſſitatis.*

2 *Conſules ſinguli poſſunt auctoritatem interponere.*

3 *Habens adminiſtrationem inſolidum, quilibet poteſt adminiſtrare.*

4 *Vtrum ſi ille coram quo cœpta eſt lis, ægrotaret, poſſit agi cauſa coram alio.*

5 *An & quando perſonæ induſtria cenſeatur electa.*

6 *Vbi electa eſt induſtria perſonæ an poſſit aliquis filium ſubſtituere.*

7 *Poteſt alius ſubrogari ab eo, qui abſens eſſet ex cauſa ſibi utili & neceſſaria.*

8 *Prætor uel Epiſcopus an poſſint uices ſuas committere uicario aut uicegerenti in his, quæ ſibi mandata ſiue delegata fuere.*

9 *Confeſſio eſt ſpecies probationis, & nu.16.*

10 *Confeſſio non eſt probatio ſed releuatio ab onere probandi.*

11 *Negatiua, quæ communiter probari non poteſt, ex confeſſione probatur.*

12 *Illa eſt probatio legitima, quæ fit per teſtes, & per inſtrumenta.*

13 *Probatio oculata etiam publicatis atteſtationibus fieri poteſt.*

14 *Legum præſumptiones dicuntur liquidiſsimæ probationes.*

15 *Statuto excludente probationem, non excluſa intelligitur confeſſio.*

16 *Confeſſio an ſit probationis ſpecies.*

17 *Confeſſio ad hoc ut præiudicet confitenti, requiritur ut ſit facta præſente parte.*

18 *Confeſſio extraiudicialis an probet.*

19 *Confeſſio facta in iudicio uel aliter, dum tamē de eius ualiditate non dubitetur, facit rem eſſe notoriam.*

20 *Confeſsio*

20 *Confessio huiusmodi aliquando in criminalibus facit inditium ad torturam.*
21 *Confessio an semper praeiudicet confitenti.*
22 *Confessio etiam facta in iudicio, non praeiudicat nisi fuerit à parte siue à iudice acceptata.*
23 *Confessio in his, quae à confitentis voluntate non pendent, nocere non potest.*
24 *Fratus à furioso non distat nisi in tempore.*
25 *Confessio à patre in testamento facta, in quo se Titio centum debere confiteatur, non probat quò ad minuendam legitimam filiorum.*
26 *Confessio facta in testamento an & quando praeiudicet.*
27 *Confessio facta absente parte pro exoneratione conscientiae suae an probet.*
28 *Confessio ab errore prouenient etiam saepe repetita, non nocet.*
29 *Confitens propositionem aliquam censetur solum dictum principale fateri, non autem qualitatem ei annexam.*
30 *Si confessio facta esset in iudicio, vel interueniente iuramento, valeret, etiam si causa non subesset.*
31 *Confessio facta in libello precatorio porrecto principi plenè probat.*
32 *Contractus carceratorum licèt ualere non soleant, tamen quando sunt utiles ipsis carceratis valent.*
33 *Confessio extraiudicialis facta in causa criminali an praeiudicet.*
34 *Confessio extraiudicialis si fieret coram magna hominum multitudine utrum praeiudicet confitenti.*
35 *Confessio criminis facta à minore, si non apparet eum esse culpabilem nisi ex sola confessione, debet restitui.*
36 *Confessio rei si à iudice dolo fuit extorta, vt promittendo illi impunitatem, si delictum confitetur, an ex tali confessione puniri possit.*
37 *Si confessio criminis facta est metu, non nocet.*
38 *Confessio facta in causa criminali non praecedentibus legitimis inditijs irrita est & inanis, neque confirmatur.*
39 *Confessio facta in causa criminali non praecedentibus legitimis inditijs, etiam si post tormenta sit repetita, iure spontanea dici non potest.*
40 *Quae indicia dicantur sufficientia ad torturam.*
41 *Multi sunt casus in quibus socius criminis potest interrogari.*
42 *Confessio facta in iudicio ciuili an probet in criminali inter easdem personas.*
43 *Confessio qualificata an acceptari possit sine illa qualitate.*
44 *Confessio facta in instrumento habente executionem paratam ex forma statutorum plenè probat.*
45 *Confessio facta inter personas prohibitas an probet.*
46 *An ex huiusmodi confessione possit agi etiam contra tertium possessorem.*
47 *Quam praelationem habeat dos confessa quò ad anteriores creditores.*
48 *Confessio dotis receptae semper in fraudem censetur facta, quando quantitas exedit qualitatem ipsorum iugalium.*
49 *Confessio dotis receptae facta in testamento mariti an ualida sit.*
50 *Confessio an reuocari possit.*
51 *Confessio ficta & per contumaciam facta, vel per errorem, an possit reuocari.*
52 *Confessio geminata an & quando sit reuocabilis.*

Bart. in l. vnica. ff. de officio Consulis.

1 BART. in d. l. in princ. ait, causam coram † uno ex Consulibus coeptam, non posse corã alio terminari, nisi in casu necessitatis. Vide tu Alex. in l. si mihi, in prin. ff. de leg. 1.
2 Bart. in ead. l. vna, uersiculo, oppono dicitur hic, ait, singulos † posse authoritatem interponere; quia hic sunt ordinarij, & in l. duo ex tribus, de re iudic. sunt delegati, vide tu ad haec Aret. in consi. 26. col. 4.
3 Bar. in d. l. versic. oppo. dicitur hic, quòd habent † administrationem in solidum, ait: quaedam

esse officia publica authoritate & utilitate, quæ à lege dantur, & tunc quilibet administrationem habet insolidum. & reliqua ut ibi per eum. ad quæ adde Abb. qui idem tenet, in c. prudentiam, in princ. de offi. deleg. & ibi Dec. colu. 4. vide Imol. & Alex. in l. si uni, ff. de re iudi. Aret. in consi. 163. col. 3. & 6. & in consi. 165. col. pen.

4 Bar. in eadem. l. versiculo, Quæro quid si ille, disputat, vtrum si ille, coram † quo iam cœpta est lis, ægrotaret, posit agi causa coram alio? & distinguit, vt ibi per eũ. De hac re uideas Dec. in c. prudentiam, colu. 3. versic. secunda conclusio, de off. deleg. vbi agit de notario ægrotante posit ne alteri uices suas committere an non. Et generaliter, an & quando officialis, magistratus, vel operarius posit alium substituere, vide Spec. in tit. de sala. §. fi. propè fi. Bar. in l. continuus. §. si ab eo. ff. de verb. oblig. Abb. & Philip. in c. fi. de off. deleg. & Ias. in l. quæcunque. ff. de offi. eiu. & est tex. ex quo colligit Bar. aliquem posse substitutum facere, nisi sit electa industria

5 personæ, in l. j. C. de præpos. agent. in reb. lib. 12. & an & quando personæ † industria censeatur electa, vide Philip. in ca. licèt ex quadam, colu. 2. versiculo, Et ratio prædictorum est, de testi. & Felin. in c. quoniam, §. 1. de off. deleg. Attende autem in re proposita, quia ad hoc ut substitutio valeat in casibus in quibus fieri potest, necesse est alium substituere, qui sit æquæ conditionis, scilicèt, vt doctor doctorem substituat; vt tradit Barto. in d. l. j. in fin. C. de præpos. agen. in reb. lib. 12. & talis debet esse substitutus, qui à principio eligi potuerit, alioqui subrogari nõ potest: ita Bald. colligit ex tex. in l. parabolani. C. de episco. & cler. ad quod videas Feli. in c. 1. colum. 3. de summ. Trinit. alioqui fieret fraus statuto de nomine ad nomen. Bar. & Bal. in l. nemini. C. de aduoc. diuers. iudic. Bal. in l. non dubium, colu. 3. versicu. quarto modo. & ibi Ias. C. de legi. ad rem facit tex. in c. auaritiæ, de elect. in sexto. vbi ille, qui non potest tanquam prælatus administrare ante confirmationem factam à superiore, non poterit etiam tãquam procurator administrare, atque ita sub alio nomine. Accedit ad hæc tex. in l. scire. §. si mater. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. vbi pater, qui tanquam pater bona filiorum administrare non potest, hoc idẽ tanquam procurator facere prohibetur, secundum trad. in l. cùm quid una uia, de reg. iur. in 6. & ad prædicta uideas glo. & Io. de Plat. in l. j. C. de priuileg. schol. lib. 12. & Bald. in l. fraus. ff. de legi. & Dominic. de S. Gemin. in d. c. auaritiæ, & ibi Philip. Franc. vbi per illum tex. aiunt, eum, cui prohibita est administratio, prohibitum esse sub quocunque nomine, & in totum & in partem, ita ut nullo pacto se in administratione huiusmodi immiscere posit. dicuntque hoc esse adnotandum ad statuta, quæ prohibent officia ciuitatis, nam isti tales non poterunt subroga-

6 ri, neque alio quocũque nomine illa officia exercere. An autem ubi electa est † industria personæ posit aliquis filium substituere, tradit Philip. in cap. afferte, colum. 1. de præsumpt. idque fieri posse tradit Roman. in l. j. ff. in ius uocan. vt eant. & in singul. 663. incip. Ille cuius electa. dicens esse tex. sing. in l. sciendum. §. legati. ff. de legat. & dicit ita fecisse Bald. Papiæ, quamuis

7 hoc non placeat Feli. in cap. secundo de præsump. Potest etiam alius subrogari † ab eo, qui absens esset ex causa sibi utili & necessaria, ut si iuisset ad balnea. l. si absente. ff. de legati. & l. pollicitationibus. ff. de pollicit. quæ duæ leges citantur ad hoc à Rom. in dicto singul. 663. Potest etiam fieri substitutio ab eo, qui uel habet priuilegium, uel sit illustris. tex. in l. nullus, qui nexu. C. de Decurion. lib. 10. quem esse not. ait Rom. in d. sing. 663. An autem & quando prętor, uel

8 Episcopus † posint uices suas committere vicario, aut uices gerenti, in ijs, quæ sibi mandata siue delegata fuere, vide Dec. in cap. quoniam Abbas. nume. 26. de off. delega. Et an & quando delegatus subdelegare posit, vbi electa fuit industria personæ, ut putà per clausulam, tuam conscientiam oneramus, vide Soci. in consi. 59. in primo volumine. & Felin. in dicto capitulo quoniam. §. 1. de off. deleg.

9 Bar. in d. l. in fi. ait, confesionem † esse speciem probationis. Adde quòd contra hoc uidetur

* esse * communis doct. sententia, ut testatur Feli. in rubrica, de probat. colu. fi. ubi multos etiam

10 retulit, qui ad hanc opinionem, quam tenet Bar. accesserunt. dicitque confesionem † non esse probationem, sed releuationem ab onere probandi. Idem tradit Ias. in l. cùm te transegisse. nu. 6. C. de transact. & ideò infert Felin. ad statutum, quo reijcitur probatio, ut propterea non intelligatur

telligatur reiecta probatio confeßionis. Sed aduerte quoniam ista uidetur mihi esse sola uerborum contentio, non autem rei ueritate inspecta. idque etiam ex mente illorum conijcitur, qui aiunt confeßionem uerè & propriè probationem dici non posse. nam sentiunt eam esse plusquàm probationem cõem, & hãc se habere ad confeßionẽ sicut se habet illud, quod est minus
11 ad illud, quod est plus. inquiunt enim, negatiuam † quæ cõiter probari nõ potest, ex confeßione probari. Similiter etiam contra præsumptionem iuris & de iure probatio admitti non solet, & tamen non reijcitur confeßio, ut ait Feli. in d. rubr. & in c. quoniam contrà. nu. 51. eod. tit. de probat. ita ut re uera etiam ipsimet sentiant probationem illam communem, & confeßionem habere se ut plus, & minus: quia id, quod ab illa fieri non potest, confeßionis potentia operatur. sed plus & minus non differunt specie, secundum Bar. & alios in l. j. ff. de acquir. poss. Et ad hoc vide Dec. in l. in eo quid plus. ff. de reg. iur. itaque pro ampliori & illustriori huius inuestigationis intellectu, cõsiderandum est, etiam si communiter dici soleat, illam esse probationem
12 † legitimam, quæ fit per testes, & per instrumenta, ut ait Dec. in consi. 18. Feli. in d. rubric. col. pen. dicens, tex. esse meliorem de iure, in c. cõsultationi, de sponsal. & Ias. in l. admonendi. ff. de iureiur. tamen illa dicitur esse uera, & perfecta probatio, quæ mouet animum iudicis ad credendum; & ideò in hac re dari non potest certum & inuariabile documentum, sed totum id relinquitur arbitrio iudicantis. tex. est not. vbi Abb. & alij, in c. præterea, de testi. Soc. in consi. 187.
13 col. 2. & in cõs. 262. col. 5. in 1. vol. Bar. in d. l. admonendi. Et ideo probatio † oculata etiam publicatis attestationibus fieri potest. Bal. sing. in l. j. c. quam prouoc. non est neceß. & Firmia. in tract. de episcopo, in 5. par. quarti libri quæst. 11. Et ubi probatio temporis certa & determinata requiritur, sufficit probatio præsumptiua. tex. est sing. secundum Innoc. & Ant. de Butr. in c. proposuit, de cleric. excomm. & tradit Aret. in consi. 51. sic etiam multæ præsumptiones plenę sufficiunt probationi. Soc. in cons. 37. in 3. uol. Crauet. in consi. 158. nu. 2. Similiter & legum
14 præsumptiones † dicuntur liquidißimæ probationes. Soc. in cons. 23. col. 6. in 1. uolu. Dec. in consi. 222. Et ideò ubi in aliquo actu liquida probatio exigeretur, sufficit illa probatio, quæ fit iuris interpretatione. Feli. in c. prudentiam, de off. deleg. Immo etiam si statutum exigeret probationem instrumentorum, hæc tamen sufficeret, secundum Ias. in cons. 25. in 1. uol. cùm igitur ex his omnibus liqueat totam hanc rem in arbitrio iudicis residere, & rursus cùm confeßio sit ualidißima ad mouendum animum iudicis ad credendum, ut ab exemplis paulò ante memoratis colligitur, illud sequitur, ut uera probationis species debeat appellari, secundum intentionẽ
15 Bartoli: de qua ortus est sermo. Nec reluctatur id, quod Feli. ait de statuto excludente † probationem, quod tamen non intelligitur reiecta confeßio. quoniam, cùm hìc agatur de prohibitione probationis, res est odiosa, & restringibilis, ideò non porrigitur ad cõfeßionem, quæ est efficacißima probationum, & alijs antecellit ad inclinandum iudicis animum ad credendum. Et quod sit uerum, pone exemplum in statuto disponente affirmatiuè, ut putà, creditori legitimè probanti creditum suum, statim executio concedatur: iste probabit creditum ex confeßione debitoris, nonne in statuto continebitur? proculdubio, quia si probatio per testes, & per instrumenta sufficeret, quæ sunt debiliores, quàm sit confeßio, ut uidimus suprà, consequens est, ut multò magis hęc fuerit comprehensa in statuto; quia si de quo minus uidetur inesse, & inest, ergo & de quo magis. auth. multò magis. de episc. & cleric. neque urgent illa quæ considerat Feli. in d. rubrica de probat. scilicèt, quandoque in legibus inueniri, illum qui confeßione utitur, perinde esse ac si probationibus uteretur, quę quidem uerba, & his similia indicant impropriam significationem. nam hoc fit habito respectu ad id quod communiter fieri solet, scilicèt, qua probationes in testibus, & instrumentis, & alijs scripturis plerunque consistunt. Et an
16 confeßio † sit probationis species, videatur Feli. in c. meminimus, col. 2. de accus. sed quicquid sit, postquàm hic de ui confeßionis agitur, de nonnullis ad rem facientibus quærendum est, vt vberior hæc inuestigatio fiat. Et primum, quæ nam ad essentiam confeßionis requirantur ad hoc ut præiudicet, vide gl. & Abb. in c. fi. de confeß. & quotuplex sit confeßio, & de effectu cuiusque vide plenè apud Feli. in c. si cautio, de fid. instr. & inter cætera scias, ad hoc ut confeßio

† præiudicet

17 † præiudicet confitenti, requiri, ut facta sit præsente parte. Soc. in consi. 20. col. pe. in 1. volum. Quod tamen limita & declara, ut per Alex. in consi. 115. col. 2. in 7. uol. Quid autem sit quando
18 confessio † extraiudicialis est, vide latissimè apud Feli. in c. olim. nu. 4. cum seq. de rescrip. & in d. c. si cautio, & de hac extraiudiciali facta præsente parte, vide Soc. in conf. 228. col. 1. in 1. uol. ubi uult, quòd releuet ab onere probandi. idem est etiam quando huiusmodi confessio extraiudicialis facta esset cum iuramento, licèt absente parte; quia perinde est ac si facta fuisset præsente parte. Alex. in consi. 88. in 7. uol. Feli. in d. c. si cautio. nu. 21. Quid si confessio extraiudicialis est geminata? Dic idem operari, & eandem uim habere, quam habet etiam iudicialis, hoc est facta in iudicio. Bar. in l. cùm scimus. C. de agric. & cens. lib. 11. Rom. in l. si uerò. §. de uito. ff. sol. matr. in fall. 31. Soc. in cons. 127. col. 2. in 3. uol. Feli. in d. c. olim, nu. 17. & in d. c. si cautio, nu. 29. uersi. fallit ultimò. Hæc uerò, quæ de confessione extraiudiciali hactenus dicta sunt, solùm quando ciuiliter agitur, sunt intelligenda: quid uerò in causa criminali, hoc infrà aptius
19 aperietur. Confessio † autem facta in iudicio, uel aliter, dum tamen de eius ualiditate non dubitetur, facit rem esse notoriam. gl. in c. fi. de cohab. cler. & mul. & tollit omnem nullitatem processus & probationis. excipio tamen nullitatem ex defectu iurisdictionis prouenientem. Soc. in consi. 108. col. pen. in 4. uol. nam confessio facta coràm iudice incompetenti, nullius est roboris, & momēti, ut ibi per Soc. & Abb. & Feli. in c. at si clerici, in princ. de iudic. & ideò huiusmodi confessio non facit notorium. Adde Alex. in consi. 18. col. 4. in 4. uol. Aduerte tamen, quia
20 quandoque in criminalibus † huiusmodi confessio facit indicium ad torturam, ut opportunè paulò post enarrabitur. Et an confessio facta coram arbitro uel arbitratore præiudicet confitēti, quando extat statutum, quod talis sententia executioni mandetur perinde ac si à iudice facta fuisset, Et quæ nam requirantur, vt confessio præiudicet; Alexan. in d. consi. 18. cum
21 seq. in 4. volu. Quæro an semper confessio † præiudicet confitenti? dicas quod non, quando enim non sufficit ueritas sine solennitate; ut putà, si confitetur aliquis testamentum, & non appareat, quòd in eo interuenerit requisita solennitas, confessio non præiudicat; quia non sufficit aliquid esse factum, nisi sit & solenniter factum. Soc. in consi. 92. col. 5. in 3. uolu. Item confessio
22 † etiam facta in iudicio nō præiudicat, nisi fuerit à parte, siue à iudice acceptata. l. iubemus, vbi Sali. C. de liber. cau. Ias. in l. qui Romę. §. cohæredes. ff. de uerb. obli. Feli. in d. c. si cautio. Rursus confessio falsa in parte, videtur esse non uera in totum. Soc. in consi. 73. col. 3. in 3. uolu. ad rem faciunt trad per Rom. in consi. 26. & per Feli. in d. c. si cautio, col. antep. Quid autem si confessio est euidenter falsa in totum, ut putà, confitetur aliquis se recepisse id, quod nō recepit: utrū tanquam ab errore proueniens esse inualida censeatur, an uerò præiudicet tanquam facta scienter de eo, quod est falsum? Imol. in consi. 1. Attende tamen, quia si aliquis, ubi agitur de crimine, fateretur id, quod non est, ut se esse vsurarium cùm non sit: & se furtum commisisse, cùm
23 res esset sua, non præiudicat ueritati, nec sibi. Crauet. in consi. 48. nam confessio † in ijs, quæ à confitentis uoluntate non pendent, nocere non potest. Feli. in c. 1. uis quæstionibus, de testib. Illud etiam scias, confessionem, quæ calore iracundiæ fit, irritam esse. Rom. in sing. 508. ubi multa alia scitu digna commemorat de ijs, quæ iræ impetu proferuntur, vel fiunt. cui adde Dec. in l. quicquid calore. ff. de regul. iur. & Felin. qui planè rem hanc enucleauit in c. sicut ex literis, de iureiur. & in c. dilecti filij. nu. 15. cùm seq. de excep. & in ca. Matthæus. de simon. & in c. cùm te. nu. 9. de sent. & re iud. Abb. in c. olim, de rescrip. & in d. c. sicut ex literis, Ias. in l. si quis filiam. C. de inoff. testa. & Marcum Antonium Bauarium in tract. de uirtute iuramenti, num. 144. Iratus
24 † enim à furioso non distat, nisi in tempore. & ideò non dicitur delictum incipere, si delinquit, sed ille, qui eum ad iram prouocauit, secundum Arist. quem refert Bal. in consi. 143. Super quæstione, in 2. uol. quæ omnia diligenter attende pro illius defensione, qui iræ impetu deliquisset.
25 Ad rem autem redeundo, sciendum est confessionem † quoque à patre in testamento factam, in quo se Titio centum debere confitebatur, non probare quò ad minuendam legitimā filiorū
26 nisi hoc uerum esse probaretur. Ias. in l. j. ff. de eo, per quem fact. Et an & quando confessio † facta in testamento præiudicet, & quid si ipsum testamentum posteà reuocetur, vide Angel. in consi.

consi.181.Alex.in consi.45.in 1.uol.& in consi.122.in 7.uol.Soc.in consi.71.col.2. in 1.vol.& in consi.294.eod.uol.& in consi.74.col.2.in 3.uol.& Alex.in l.& si pepercerit.§. si ita testa-
27 toris.in fi.ff.de lib. & posthu. An autem confessio † facta absente parte pro exoneratione conscientiæ suæ probet? Bal.in l.generaliter.C.de non num.pec.Alex.in consi.195.in 7.vol. Aret. in consi.64.col.pen. Canonistæ. & præsertim Feli. in d.c.si cautio,& in c.olim,ubi etiam Abb.
28 de rescript.Non est silentio prætereundum,confessionem † ab errore prouenientem,etiam sæpe repetitam non nocere.Bald.in l.j.C.de erro.calc.Alex.in consi.12.in 1.uolu. Quid si uigore huiuscemodi confessionis fuisset lata sententia, quæ in rem iudicatam transiuisset? dic eam per restitutionem in integrum esse delendam.testis est Alex.in consi.60.col.pe.in 4.uol. Illud etiã scias,confessionem, quæ à parte non est acceptata, non sufficere, & ideò testes, qui de confessione facta,parte præsente testantur,debent addere,parte petente,& instante, uel acceptante,
29 alioqui non probant.Alex.in consi.111.col.4.in 3.uol. Confitens † autem propositionem aliquam,censetur solùm dictum principale fateri,non autem qualitatem ei annexam.ut si accusatus est pro eo, quòd cum Berta Titij uxore adulterium commiserit, & ipse fateatur se Bertam cognouisse,non propterea intelligitur,eam esse uxorem Titij cõfiteri.Bar.in l.si cui.§.si à filio. ff.de leg.1.Dec.in consi.593.An & quando confessio facta in instrumento dicatur causam contineri,& quando non,ita quòd reddatur inefficax,secundum.l.cùm de indebito.§.fi.ff.de probat.vide Alex.in consi.83.in 1.vol.ubi bene loquitur in materia.d.l. cùm de indebito. Tamen
30 attende, quia si confessio † facta esset in iudicio, vel interueniente iuramento ualeret, etiam si causa non subesset.Marcus Antonius Bauarius,qui aliquos refert in tract.de virtute iuramenti.nu.114.Ad rem faciunt trad.per Feli. in d.c. si cautio. An autem confessio facta in instrumẽto (ut aiunt) confessionato probet actualem numerationem? Alex. in consi.167.in 1.uolu.aliquid per Soc.in consi.4.in 1.vol.Et si probari posset, nihil fuisse numeratum tempore confessionis,ei si esset minor,in integrum restitutio concederetur.& ad probandã huiusmodi læsionem,unus tantùm testis plenæ sufficeret probationi. Bal.& Salic.in l.vnica. C. de confess. quos
31 sequitur Soc.in consi.73.col.3.in 3.uol.Confessio † autem facta in libello precatorio porrecto Principi plenè probat.l. conditioni.& ibi Ias.C.de instit.& subst.An confessio facta in carcere, tàm in iudicio ciuili quàm criminali ualida sit? Raph.Cuma.in consi.157.Ad rem faciunt trad.
32 in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.vbi agitur de contractibus carceratorum, † qui quamuis ualere non soleant,alioqui tamen est quãdo utiles sunt ipsis carceratis.Bal.in rubrica. C.de rescin.vend.versic.Hoc uerum nisi contractus sit utilis carcerato.Dec.in consi.691.num.5.& de hac materia vide Bar.in l.qui à latronibus.ff.de testa.& quę addidi ad Bar.in d.l.qui in carcerẽ,
33 quia deseruire poterunt huic confessioni factæ à carcerato.Nunquid autem confessio † extraiudicialis facta in causa criminali præiudicet?& dicendum est quod non. sed hoc fallit in multis casibus,ut uidere est apud Feli.& alios in d.c.olim,de rescript.in c.qualiter & quandò,de accus.in d.c.at si clerici,vbi Abb.de iudic.& in d.c.si cautio,de fid.instr.vbi nu.20.ait,eam facere iudicium ad torturam.idem ait Abb.in c.quã graue,de excess.prælat.citat Bar.in l.capite quin-
34 to.ff.de adult.Quid si fieret talis confessio † coram magna hominum multitudine,utrum præiudicet confitenti? Feli.in d.c.olim.nu.10.Hic tamen animaduerte quia & si confitens crimen extra iudicium pœna ordinaria puniri non posit,tamen est pœna extraordinaria condemnandus,tanquàm maledictus,qui gloriatur cùm malè fecerit,ita sing.dixit Innoc.in c.quàm sit, de excess.prælat.Abb.& Feli.in d.c.olim.Et an talis confessio irroget infamiam clerico, pro qua
35 priuari debeat beneficio: Abb.& alij in d.c.olim.Confessio † autem criminis facta à minore, si non apparet eum esse culpabilem,nisi ex sola confessione,debet restitui. Angel.in l. certum. §.in pupillo.ff.de confess. Alex.in consi.115.in 3.uolu.Quid autem si maior spontè confiteatur delictum absque aliquibus indicijs,an ipse condemnari poterit,quando pœna sanguinis inge-
36 ritur? Alex.plenè in consi.19.in 7.uol. Quid si cõfessio † rei à iudice dolo fuit extorta,ut promittendo illi impunitatem,si delictum confitetur,an ex tali confessione puniri posit? opiniones sunt pro utraque parte,tamen ueritas est,quòd non,secundum Dec.in l.ea est natura cauillationis.

lationis.ff.de reg.iur.quamuis contrarium sentiat Feli.in c.afferte,col.1.de præsumpt. An confessio rei super inquisitione formata contra eum ineptè,sit potens ad condemnandum confi-
37 tentem? Ang.in consi.178.quid si confessio † criminis facta est metu,dic non nocere. Ang.in consi.377.& de hac re uide Feli.in c.qualiter & quando.§.licèt autem, de accusat. Pariter etiã
38 confessio † facta in causa criminali,non præcedentibus legitimis indicijs, irrita est & inanis,neque confirmatur quamuis post habitam quæstionem indicia superueniãt.glo.est sing.in l.maritus.ff.de quæst.quam extollit Bal.in l.fi.C.de accusat.& Rom.in sing.131.Alex.in cõsi.1.& in consi.52.in 3.uol. Et hoc procedit etiam si huiusmodi confessus in ea confessione perseuararet.l.pe.vbi gl.& Bar.ff.de quæst.Ang.& alij in l.qui in aliena.§.Celsus.ff.de acqu.hæred.Alex. in consi.325.in lib.in quo primi & secundi uolu.consilia continentur.Imol.in consi.109.Et de
39 hac re uide Felin. in c.ad nostram,de probat.& Curt.in consi.59.Adde quòd confessio † hæc, etiam si post tormenta sit repetita, iure spontanea dici non potest; quoniam uiget adhuc illa torquendi potestas.Aret.in consi.14.col.12.ubi refert Bar.sibi ipsi fuisse contrarium. ad quod uide Soc.in consi.263.in 1.vol.quantum uerò quiescere debeat tortus ad hoc vt cõfessio spõtanea intelligatur,Bart. in l.si quis in ea,de custod.re.dixit not. tortum saltem per diem uel noctem debere quiescere.ad quem accedit Anan.in consi.17.nu.6.Ang.uerò in d.§. Celsus, ait,
40 hoc in iudicis arbitrio residere. Quæ autem indicia † dicantur sufficientia ad torturam, tradit Dec.in consi.362.Alex.in consi.183.habita super contentis,in lib. primi & secundi uolu. & in consi.14.Ponderatis,in 3.vol.& in consi.89.Viso themate,eod.vol.Quid dicemus de confessione socij criminis,utrum præiudicet socio? Dec.in consi.234.inquit, eam nullum prorsus indicium facere,quo contra socium procedi possit. De hac re uide Abb.in c.1.de confess. in c. veniens,& ibi Feli.de testi.idem Abb.in c.significasti,de adulter. Tamen aduerte quoniam multi
41 sunt casus,in quibus socius † criminis potest interrogari,ut in crimine hæresis, & alijs traditis per Specul.in titulo de accusatore,col.4.versi.Item repellitur.ad quod omninò uideas Bart. & ibi addita in l.repeti.ff.de quæst.vbi inter cætera inquit; socium in causa furti socio præiudicare.Accedit Alex.in d.consi.89.in 3.vol.& prædicta intellige quando criminaliter agitur, sed si ciuiliter ageretur,socius potest semper interrogari,secundum Aret.in cõsi.61.in 1.col. An cõ-
42 fessio † facta in iudicio ciuili probet in criminali inter easdem personas? Soc. in consi.8. col.2. in 1.uol. Feli.in c.qualiter,& quando.2.de accusat.An confessio facta in foro poli, noceat in foro fori? & dic eam non probare.Io.Andr.in addit.in c.fi.de tempor.ord.Tyndarus in tract. de testibus,cap 15.de teste,qui unum dixit prima vice in iudicio,deinde aliud uult. An autem cõ
43 fessio † qualificata acceptari possit sine illa qualitate: Alex.in consi.87.in 1.uolu. Et ideò si aliquis fatetur se homicidium perpetrasse ad suam defensionem, utrum talis confessio ei noceat, si qualitas illa defensionis probari non potuit:vide quæ posui supra in l.vt uim.ff.de iust. & iur.
44 Quid dicendum de confessione † facta in instrumento habente executionem paratam ex forma statutorum:dic eam plenè probare.Soc.in consi.66.col.1.in 1.uol.declara tamen,ut ibi per
45 eum in 3.col.Hoc in loco opportunè inuestigandum est,nunquid confessio † facta inter personas prohibitas probet: ut si maritus se dotem uxoris habuisse fateretur. qua in re dicendum uidetur huiusmodi confessionem factam constante matrimonio irritam esse tanquàm factam animo donandi,quæ quidem donatio inter uirum & uxorem prohibita est.tot.tit. ff.de donat. int.uirum & uxor.& ideò cùm facta esse in fraudem censeatur,non uidetur aliquod prejudiciũ afferre confitenti.l.quod de suo.C.de dot.cau.non numer.Io.And.in addit.ad Specul.in tit.de donat.int.uir.& uxor.Bar.& Alex.in l.si diuortio.ff.de uerb.oblig.Alex.in consi.165.in 6.uol.
✱ vbi ait * communiter nõ teneri documentum Bart.in l.assiduis.C.qui pot.in pign.hab.Aret.in consi.34.vbi inquit huiusmodi confessionem non ualere,etiam si sit iuramento firmata. Et de hac re vide eundem Aret.in consi.86.& Soc.in consi.60.65.& in consi.66.in 1.uol.Contrariũ tenuit Petr.de Anchar.in consi.307.& Alex.in consi.123.in 6.vol.sed hoc intelligi debet, quãdo facta fuit ante matrimonium,ut per eundem Alexand.in d.consi.165.in 6.vol. & in re proposita semper vide Angel.in consi.5,Fulg.in consi.133. & in consi.207. & melius quàm alibi in consi.

in consi.216.vbi uult confeßionem huiusmodi semper uiribus esse subnixam,quãdo præcesit promisio.id quod nõ est sine dubio,nisi alia concurrant,ut paulò post declarabitur. Vide etiã Alex.in consi.142.in 5.vol.& Feli.in d.c.si cautio,de fid.instru.Abb.in consi.73.in 2.uolu. Io. Campegium in tract.de dote,in 1.par.quæst.52.53.& 54.Bal.nouell.similiter in trac.de dote. Crauet.in consi.40.& in consi.44.Prædicta tamen declarantur, ut scilicèt dicta confeßio tunc ualida sit,quando lapsa sunt tempora ad opponendam exceptionem nõ numeratæ dotis. item quando fuit in ea oppositum iuramentum, ac etiam vbi non solùm ipse uir, uerùm etiam aliæ personæ confessæ sunt dotem recepisse.hæc Soc.in consi.82.in 3.uol.ubi subiungit etiam, confeßionem probare quando apparent indicia solutæ dotis,ut putà,si uir per vim alimenta uxori exhibuisset. hoc idem uoluit Bald.in l.1.C.de priuileg.dot.& Curt.in consi.69.nu.3.vbi ait, d.confeßionem sufficienter probare,quando alia cõcurrunt indicia,etiam leuia,quibus conij-
46 ci poßit confeßionem suspicione carere. An autem ex huiuscemodi confeßione † agi poßit etiam contra tertium possessorẽ,Soc.in d.consi.82.in 3.uol.cuius dicta omnia confirmat Dec. in consi.536.Quid si maritus post hanc confeßionem dicat,uerum non esse id, quod est confessus.Rom.in sing.593. Adde, quod videtur limitari titulus de donat. inter uirum & vxorem ut locum non habeat nisi quando matrimonium est consummatum; quoniam copula parit affectionem,alioqui uerò quando solùm per uerba de præsenti fuit contractum. Azo in summa de donat.ant.nupt.Imol.in l.si socer.§.Lucius.ff.sol.matr.& ex hoc aliqui uolunt inferre, ita &
47 de huiusmodi confeßione dicendum esse.Quam autẽ prælationem † habeat dos confessa quò ad anteriores creditores,vide latißimè apud Bal.nouell.in d.tract.de dote.in 10.par.dum agit de priuilegijs dotis,& Io.Campeg.in d.suo tract.de dote,in 1.par.quæst.93. Quid si post confeßionem dotis sequitur immediatè promißio? Dicas istam promißionem uim solutionis habere: quia non dicitur facta sub spe futuræ numerationis,sed sub spe futuræ promißionis,secũ
* dum * comm.opin.de qua per Soc.in consi.63.in 3.vol.& in consi.88.col.pen.in 4.uol.Scias ta
48 men confeßionem † dotis receptę semper censeri factam in fraudem,quando quantitas excedit qualitatem ipsorum iugalium: ita inquit Alex.in consi.86.in 7.vol.Confeßio.n.à qualitate personarum normam accipit.hinc not.inferũt doct.confeßionem,quam facit maritus ignobilis ducens uxorem nobilem,validam esse,etiam si animo donandi facta intelligatur,eò quò d illam nobilitatem acquirit.Feli.in d.c.si cautio,nu.6.& in c.super eo,nu.5.& 6.de testi.& aliquid
49 per Ang.in d. consi.5.An autem confeßio † dotis receptę facta in testamento mariti ualida sit, vide apud Angel.in consi.181.& alios,quos iam anteà memorauimus. Et omninò in re proposita vide quæ latiùs & pleniùs posui in lucubrationibus meis in rubrica.ff.de donati.int. uir.& vxor.ubi disputatum est ad saturitatem;quoniã de hac re multoties dubitare contingit,& ideò multa inuenies,quæ tàm in disputando quàm in iudicando poterunt deseruire.Cætera uerò ad rem hanc pertinentia videantur apud eos,qui speciales tractatus de dote composuerunt.Non
50 est silentio prætereundum, an confeßio † reuocari poßit. Dic confeßionem reuocari posse communiter antequàm sit redacta in scriptis.Alex.in consi.34.in 1.uol.Et an & quando reuocari poßit,uide Soc.in consi.97.in 4.vol.Quid si confeßio facta est in testamento,præsente par
51 te,& dic eam reuocari non posse, secundum Soc.in cõsi.73.col.2.in 3.uol.An confeßio † ficta, & per contumaciam facta,vel per errorem poßit reuocari? Respõ. posse,ut per Alex.in consi. 145.in 6.vol.Quo modo uerò fieri poßit,ut confeßio facta per errorẽ nequeat reuocari: Cę
52 poll.in cautela 69.Quid dicendum de confeßione † geminata,an & quando sit reuocabilis,vide Feli.in c.cùm uenerabilis,nu.4.de excep. Quid si aliquis confitetur positionem alterius partis,dum ei respondet,an poßit dicere,se errore ductum fuisse ad confitendum, & ideò confeßionẽ reuocare? vide Bal.in l.absentẽ.ff.de pœn.& omninò Rom.in sing.300.Reliqua,quæ ad materiam cuiuscunque confeßionis attinent,vide apud doct. quos anteà memorauimus; longum enim & superfluum esset,uelle sigillatim ea omnia recensere.

Sum-

De officio Præfecti vrbis.

Summarium in l.j.ff.de off.Præfec.vrb.

1 *Præfectum vrbis tempore quo Imperator coronatur, debere ab omnibus suis debitis liberari.*

2 *Donatio ecclesiæ facta à Constantino ualida est.*

Bar.in l.j.ff.de offi.præfect.vrb.

1 IN hoc titulo vbi agitur de Præfecto vrbis, scias ante omnia præfectum † vrbis, tempore quo Imperator coronatur, debere ab omnibus suis debitis liberari. hoc tamen non habet locum, si sub ista spe multa debita contraxisset. Cæpol. in cautel. 118.

2 Bar. in d.l.j. in princ. ait, glo. ibi affirmare, donationem † ecclesiæ factam à Constantino ualidã extitisse, & remittit ad ea, quæ de hac re tradidit in procem. ff. vbi ego quoque multa in mediũ attuli, quæ hic aliter non repetuntur.

Summarium in d.l.j.§.cum vrbem.de off.Præf.vrb.

1 *Verba enunciatiua à principe prolata plenæ sufficiunt probationi.*

2 *Verba enunciatiua nunquid disponant & probent.*

3 *Verba enunciatiua prolata à Papa de his, quæ à se gesta sunt, probant.*

4 *Ex verbis enunciatiuis in libello conceptis propter aliud, inducitur dispositio.*

5 *Geminatio in rescripto idem operatur quòd clausula non obstante.*

6 *Verba enunciatiua instrumenti referentis aliud instrumentum confectum inter easdem personas an probent.*

7 *In antiquis probatio instrumentorum cæteris probationibus antecedit.*

8 *Verba nunciatiua probant præscriptiuè quando emanant à Principe in literis scriptis motu proprio.*

9 *Verba enunciatiua super benemeritis inter personas non suspectas probant.*

10 *Verba enunciatiua an probent in priuilegijs.*

11 *Verba enunciatiua an & quando faciant fidem.*

12 *Verba narratiua, quæ apponuntur in gratia à principe concessa, si gratia inutilis redderetur, tantùm operantur quantùm clausula ex certa scientia.*

13 *Ex verbis committo tibi talem locum, plenam iuris dicendi tribui potestatem.*

14 *Si Papa uel Imperator concedunt castrum in feudum, censetur concessa omnis iurisditio.*

Bar.in d.l.j.§.cùm vrbem.de off.Præfec.vrb.

1 BART. in d.l.j.§.cùm vrbem, in princ. inquit, uerba enũciatiua †, à Principe prolata plenæ sufficere probationi. ista est res, de qua plenè agunt Bart. & alij doct. in l. Ex hac scriptura. ff. de donat. & quoniam utilis est inuestigatio, libet in ea paulùm immorari. Quærendum est igi-
2 ur, nunquid uerba enunciatiua † disponant, & probent. Salice. in l. qui se patris. C. und. liber. & in l. qui accusare. C. de accusat. expresse tenet, quòd non. pro quo uidetur tex. in capitulo si Papa, de priuileg. in 6. Bar. in l. extat. ff. quod met. cau. & multa alia, quæ plenè Ias. cumulauit inst. de action. in rubrica. in 2. col. ad quæ accedat Dec. in consi. 522. dicens, uerba enunciatiua nõ probare, etiam si notarius faciens mentionem de mandato alicuius asserat id constare instrumento per eum rogato. idem not. ait Soc. in consi. 266. in 1. vol. ubi bene in hac materia loquitur. Ias. verò in d. rubri. prædictę conclusioni dat unam limitationem, pro qua facit. l. ex his verbis. C. de testa. milit. & cap. illud. de præsumpt. not. in ca. ex ratione, de appell. Limitatur etiam
3 præfata conclusio † non habere locum in verbis enunciatiuis prolatis à Papa de ijs, quę à se gesta sunt: quoniam usque adeò probant, ut in contrarium probatio non admittatur. in ijs uerò quæ ab alijs gesta sunt, probant, donec contrarium probaretur. Soc. in consi. 266. col. 10. in 1. vol. Item uerba enunciatiua prolata etiam per modum causæ in ultimis uolũtatibus fauore piæ causæ probant. Abb. in consi. 11. col. 2. in 1. uolu. Alex. in conf. 190. colum. 7. in 1. uolum. & in consi. 112. in 7. uolu. Immo etiam si prolata sint propter aliud, probant. Ias. in consi. 155. in 4. uol.

4 4.uol.Rursus ex uerbis † enunciatiuis in libello conceptis propter aliud, inducitur dispositio. tex.est sing.secundum Rom.in l.ne satisdatio.ff.rem rat.hab.licèt contrarium senserit Bar.in d. l.ex hac scriptura.Aliam limitationem tradit Bar.in l.cùm scimus.C.de agric.& cens.lib.11.scilicèt quando huiusmodi uerba essent geminata.ad quod faciunt trad.in l.Balista.ff.ad Trebell.
5 & in l.mulier.C.ad Velleia. Geminatio † enim in rescripto idem operatur, quod clausula non obstante. & multa de effectu geminationis vide apud Feli.in c.nonnulli,nu.52.de rescript. & in c.si quando,eod.tit.& in c.si cautio.nu.30.de fid.instru.Corset.in tract. de ui & potentia geminationis. Scias etiam huiusmodi uerba prolata inter easdem personas probare quò ad effectum illius rei,de qua in instrumento principaliter continetur,alioqui uerò,si de ipsa re enunciata disputaretur.Soc.in consi.39.col.2.in 3.uol. Et an & quando probent,vide Feli.in c.cùm in iure,de off.de leg. ubi ait, si dico aliquem esse meum procuratorem, dicitur ex hoc de mandato constare.Soc.in consi.68.in 2.vol. Declara tamen,uerba enunciatiua inter easdem personas probare solùm in ijs,quibus ipsæ partes renunciare possunt.Et Fel.in c.ea quæ,col.pen.de
6 re iud.An uerba enunciatiua † instrumenti referentis aliud instrumentum cōfectum inter easdem personas probent? & videtur quod non.Doct. in auth. si quis in aliquo.C. de eden.Quid si notarius dicat,se de eo rogatum fuisse? Respon.fidem non facere, ut per Soci.in consi.266. in 1.volu.Dec.in consi.522. Quid si sumus in antiquis? adhuc non sufficit unum solum instrumentum,sed plura sufficiunt: quia tunc ex eo oritur communis opinio,quæ probat. Soci.in d.
7 consi.266. & ideò in antiquis † probatio instrumentorum cæteris probationibus antecellit. Dec.in consi.595.Alex.in consi.90.in 7.vol. Faciunt trad.per Feli.in c.cùm causam, de proba. & Mar.Soc.iunio.in consi.65.nu.7.& Ias.in consi.34.in 1.vol.& in consi.81. & 114.eod. volu.
8 Illud etiam intelligas, uerba † enunciatiua probare præsumptiuè, quando emanant à Principe in literis scriptis motu proprio. Alex.in d.consi.112.in 7.uol. Item uerba enunciatiua prolata in sententia per modum modi inducunt dispositionem.tex.est sing.secundum Bal.in l.cùm eorum.C.de senten.Item uerba enunciatiua negatiua reuocationem donationis causa mortis inducunt,etiam si falsum exprimant.glo.est sing.& ibi Bal.in l.verba.C.de testa.Item verba enū-
9 ciatiua † super benemeritis inter personas non suspectas probant.Ias.in consi.154.in 2.vol.An talia verba probent in antiquis si agitur de agnatione aliquorum.Ias.in cons.81. & in cōsi.114. in 1.uol.vtrum probent consanguinitatem.Feli.in c.series,de test.de cuius limitationis ueríta-
10 te uide Feli. in c.quoniam contra,col.18.uersi. quinta conclusio, de probat. An probent † in priuilegijs? Feli.in c.cùm causam,de probat.Attende etiam ea probare fauore dotis.tex. vide tur sing.in l.ij.C.de dot.promiss.Alex.in d.consi.190.in 1.uol.& in d.consi.112.in 7. uol. Bal. nouell.& Io.Campeg.in tract.de dote,& Baptista à sancto Blasio in trac.de priuileg.dot.in pri
11 uilegio 233.Et an & quando uerba enunciatiua † faciant fidem? uide Abb.& alios in c.Albericus,de testi.Quid dicemus de uerbis narratiuis prolatis à Principe,ut si dicant Titium procuratorem Caij,vel aliquid simile: vtrum stetur huiusmodi assertioni? & quid in verbis narratiuis alicuius scripturæ particularis? Feli.in c.sunt & alij. nu.12.cùm seq.de rescrip. Adde quod
12 uerba narratiua, † quæ apponuntur in gratia à Principe concessa, si gratia alioqui inutilis redderetur, tantùm operantur, quantùm clausula,ex certa scientia.Felin.in cap.si aliquando, de senten.excomm.
13 Bar.in eodem.§.in 2.not.ait, ex his verbis: Committo † tibi talem locum,plenam iurisdicendi tribui potestatem.vide Ang.in cons.35.vbi docuit,quid hæc verba significent: Commendo tibi talem locum.Quid uerò hæc uerba: Concedo,vel assigno,indicent,vide apud Soci. in consi.93.col.2.& 7.in 1.vol.& Feli.in c.cùm uenerabilis,col.1.de except.
14 Bar.in d.§.cùm urbem,versi.in tex.ibi centesimum, inquit,quòd si Papa, † uel Imperator cōcedunt castrum in feudum,censetur concessa omnis iurisdictio. item omne castrum siue uilla existens in comitatu alicuius ciuitatis censetur esse sub ea, nisi speciale aliquod priuilegium habeat. Vide tu Oldrad.in consi.12.in 1.quæst.& ult.& in consi.152. Alex. in consi.34. Viso processu,in 4.uol.Aret.in consi.15.in princ.latè Barbat.in cap.præterea,in gl.fin.de off.deleg.

Bertach.

Bertach.in suo tract.de gabellis,in 9.quæst.& in 13.qu.primæ par. princ. Ias.in l. ius dicentis. nu.17.ff.de iurisd.omn.iud.Quæro,an castro concesso,etiam munitiones concessæ intelligantur? & an ueniant prædia sita in territorio ipsius castri,& huiusmodi genus alia.vide Ias.in l.beneficium.ff.de const.princ.

Summarium in d.l.j.§.cura carnis.ff.de off.Præfec.urb.

1 *An aliquis cogatur rem suam uendere uel minori pretio, tempore præsertim necessitatis.*
2 *Tempore necessitatis omnia fiunt communia.*
3 *Aliquis cogitur uendere rem suam pro commoditate ecclesiæ ædificatæ uel ædificandæ quando necessitas hoc expostulat.*
4 *Cogitur aliquis uendere rem suam fauore piæ causæ uel libertatis.*
5 *Nuncio seu officiali qui iurauit exercere officium suum fideliter, an sit credendum.*
6 *An credatur alicui dicenti se nuncium.*
7 *Credendum est relationem officialis seu nuncij quò ad hoc ut inquisitio formari possit.*
8 *Quòd de relatione constat an eò ipso censeatur iudicis commissio præcessisse.*
9 *Officiali creditur solùm in pertinentibus ad officium suum.*
10 *Si nuncio fuit à Iudice commissum ut aliquem citaret personaliter, & si eum non inuenerit ad domum, & nuncius se ad domum citasse referat, utrum intelligatur id fecisse in subsidium prout ei fuit mandatum, an non.*
11 *Si nuncius refert se aliquem citasse et cōtempsisse, & is solitus sit parere, & præsumptio sit pro eo, quòd non contempsisset, non est credendum nuncio talia referenti.*
12 *Cardinali asserenti se esse legatum an credendum sit.*
13 *Cardinalis non iurati testimonium nihil probat.*
14 *Cardinales quando in generali sermone comprehendantur.*
15 *Dicto unius cardinalis de consuetudine Ro. Curiæ etiam in alterius præiudicium creditur.*
16 *In causis Cardinalibus commissis standum esse eorum assertioni.*
17 *Dicto Papæ credendum est.*
18 *Officiali credendum est in pertinentibus ad officium suum.*
19 *Notario an sit credendum si in aliquo instrumento aliud instrumentum referat, dicens se de illo rogatum fuisse.*

Bar.in d.l.j.§.cura carnis.ff.de off.Præf.vrb.

1 BART. in d.l.j.ff.de off.præfec.urb.§.cura carnis.ibi propè principium,quærit,an aliquis cogatur † rem suam uendere,vel minori pretio, tempore præsertim necessitatis.De hac re vide tu Abb.in c.1.de empt.& uend.& ibi Barb.in col.fi.Bar.in l.j.C.ut ne lice.in empt.sp.lib.11. Fabianum de Monte in tract.de empt.& uendit. in 3.quæst.princip. nu.32.Doct.in l.1. C.de Episcop.aud.& in d.c.1.de empt.& uend.Soc.in tabula regular.cum fallen.in uerbo,uendere. Et an & quando aliquis rem suam uendere compellatur, præsertim tempore necessitatis, & à quo sit statuendum pretium, vide pulchram distinctionem apud Ambros. de Vignate in suo tract.de usuris,nu.157.cum sequ.& plenè Doct. in l. inuitum, & in l.dudum.C.de contr.empt.
2 & Bar.in l.annonam.ff.de extra.crim.Ad rem facit,quia tēpore † necessitatis omnia fiunt communia.l.2.uersi.Eò magis.ff.ad l.Rhod.de iactu.& c.discipulos,de consecr.dist.5.Dec.in cons. 667.num.17.Ias.in l.si ex toto.ff.de leg.1.in l.j.ff.de off.eius.& in.l.Marcellus. §. res quæ. ff.ad
3 Trebell.Adde etiam ad prædicta,quod aliquis cogitur † uendere rem suam pro commoditate ecclesiæ ædificatæ,uel ædificandæ, quando necessitas hoc expostulat: ita Cæpoll. in tract. de seruit.urban.prædi.cap.ultimo de sepulchro.Ias.in l.ij.nu.4.ff.solu.matr.Soc.in d. tabula regul. cū fallen.in uerbo uendere, Rocchus de Curte in tract.de iure patronatus,in uerbo,cōstruxit.
4 nu.3.& Feli.in c.1.col.1.de Iudæ.Rursus cogitur † aliquis uendere rem suam fauore piæ causæ, uel libertatis,Ias.in l.si seruus.nu.5.ff.de uulg.& pupi.& alijs quoque ex causis,illa eadē coactè fieri

fieri solet. Ias.in l.si eum.§.1.nu.37.cum sequentibus.ff.si quis caut.& in l.vnica, nume.7.ff.de acti.æstimat. & quomodò facere debeat ille,qui cupit rem emere ab eo, qui eam uendere non vult, Cæpoll.in cautel.208.

5 Bar.in d.l.j.§.cura carnis, versicu.oppo. ad hoc de l.Diuus,disputat, an sit credendum † nuncio seu officiali,qui iurauit exercere officium suum fideliter. & ait,ei credi debere in pertinentibus,ad officium suum,quod aliquem citauerit,& reliqua,vt ibi per eum. Vide tu Alex.in cōs. 346.In causa & lite,in lib.in quo primi & secundi volu.consilia continentur. Feli.in ca.proposuisti,col.1.de probat.vbi concludit ei credendum esse, nisi contrarium probaretur. Limitat tamen dupliciter,vt ibi per eum. Et ad prædicta uideas eundem Feli. in c.post cessionem, col. 4.eodem titu.& Cæpoll.in consi.40.col.8.in quarto dubio.Abb.& Arcti. in c.1.de iudi. Abb. in cap.cum parati, colum.3.de appell.Ias.in l.senium,col.1.C.qui testa.fac.poss.Bald.in consi.
6 34.in quinto volu.vbi tradit etiam, an credatur † alicui dicenti se nuncium. Soci. in consi. 55. colu.3.in primo volu.vbi tradit, quando adest statutum, quòd nuncio siue officiali credatur. ad idem uide Bald.in l.j.C.si aduer. liber, & in l.si tutor. C. de peric. tuto. & in l.j.C.de iureiur. Paul.de Castr. in l.ij.ff.si ex nox. cau.aga. Bald. in dicto capitulo cùm parati, & in l.magis puto, §.illud. de rebus eorum. Et quoniam Barto.in dicto §.cura carnis, in fin. ait, credendum
7 † esse relationi officialis seu nuncij, quò ad hoc, ut inquisitio formari possit: & ita intelligendum esse, quod de nuncio traditum est. vide Ias.in §.quadrupli, columna tertia, institut. de action.& ad prædicta omnia uide Abb. in capitulo præterea, de testi. cog. & Felin. in capitulo quoniam contra, nume.23. de probatio.& in capitulo ad petitionem, nume. 15. de accusa.in
8 quibus locis habetur etiam, an eò ipso, quòd de relatione † constat, censeatur iudicis commissio præcessisse. Adde, quòd si officialis aliquem iudicis mandato citat, & falsò, tenetur criminaliter pœna falsi, & ad interesse partis ciuiliter. Roma.in singul.313. vbi ait, de hoc esse text.singul.in l.qui Romæ,de fals. ad quod facit.l.prima. & ibi Angel.ff.de concuss.& Spec.
9 in titu.de executore,versiculo sed quæritur. & huic officiali † creditur solùm in pertinentibus ad officium suum. & ideò, si dicat citatum ei iniuriam intulisse, non creditur ei. Felin. in capitulo cum ordinem,numero 17.de rescript. Quid si diceret se Episcopum citasse, & Episcopus iurat se nunquam fuisse citatum ab eo; cui maior fides habebitur, an uili nuncio, an Episcopo in dignitate constituto? vide Abb. in dicto capitulo cum parati, versiculo Quid enim,
10 de appellatio. Quid si nuncio † fuit à iudice commissum, vt aliquem citaret personaliter, & si eum non inuenerit, ad domum, & nuncius se ad domum citasse referat, vtrum intelligatur id fecisse in subsidium, prout ei fuit mandatum, an non? Anton. de Butr. & alij in capitulo cum causam,de dolo & contuma.& Barto.in l.iiij.§. prætor.ff. de damn.infec. tenuere, quòd non. Contrarium docuit Bald.in l.scire oportet.ff. de excusa. tutor. dicens hoc in practica iudiciorum obseruari: quia præsumitur nuncius diligenter officium suum exercuisse: id, quod æ-
11 quitate videtur esse subnixum. Quid si nuncius refert se aliquem † citasse, & contempsisse, & is solitus sit parere, & præsumptio sit pro eo, quòd non contempsisset? Ioan.And. in dicto capitulo cum parati, ait non esse credendum nuncio talia referenti. ad quod omninò uideas Bald.in dicta l.magis puto.§.illud.ff.de rebus eorum, & quæ ad materiam huiusmodi nunciorum attinent,uide plenè apud Specul.in titulo de citatione.§.quarto.& Bart.in l.eum qui rem, in uoce, per nuncium. ff. commod. & in dicta l.magis puto.§. vetera. Alberic.in l. ea quidem. C.de accusat. Docto.in capitulo Romana, de testi.in sexto. Ias.in l.properandum. §. & si quidem. C.de iudic.in l.in illa stipulatione.ff.de uerbor. obligatio.& in l.nec is, num.12.ff. de acquiren.hæred.& in l. age cùm Geminiano, nume.5. de transact. Nunquid autem credendum
12 † sit Cardinali asserenti se esse legatum, siue aliquid sibi commissum fuisse uiuæ uocis oraculo? Abb.& alij in capitulo quod super, de fide instrumen. Ego uerò hac in re has duas inuestigationes distinguendas censeo. scilicèt primo loco uideamus, an fides habenda sit Cardinali dicenti se esse legatum, deinde quid si affirmet, sibi aliquid mandatum fuisse à Papa viuæ uocis oraculo? Circa primum, uidetur dicendum ei omninò esse credendum, maximè, cùm

sine legatione Cardinales extra curiam ire non consueuerint. glo. videtur singul. in capitulo
nobilissimus, 79. distinct. cuius sententia confirmatur per Ioan. Andr. in capitulo ad apostoli-
cæ, in uoce, proponi, de re iudic. in sexto. Quapropter concludendum uidetur eis fidem sem-
per habendam esse, quando sibi aliquid specialiter iniunctum fuisse testantur, secundum Bal.
in capitulo cum in iure, de off. deleg. Abb. in consi. 18. colum. 11. versiculo & profectò, in 11.
volum. glo. in extrauag. execrabilis, de præben. & ita inquit Bar. tenere canonistas. in l. j. C. de
superind. lib. 10. In contrarium uidetur esse tex. apertus in dicta l. j. per quem ita ibi Bart. affir-
mauit, inquiens per dictā l. probari euidenter, etiam Cardinali se habere aliquid specialiter de-
mandatum asserenti nullam fidem adhibendam esse, nisi ab eo literæ apostolicæ ostendantur.
& sententiam hanc approbarunt etiam Ioan. Andr. & alij in capitulo primo. de off. lega. in 6. &
in capitulo ad eminentiam, de senten. excommunic. accedit glo. in capitulo cum olim. j. in uo-
13 ce, quorundam fratrum, de priuileg. ex qua colligitur, Cardinalis non iurati † testimonium nil
probare, quam glo. uti singul. extulit ibi Abb. sed Marti. Laud. in secundo tract. de Card. quæst.
* 56. contrariam partem amplectitur, & ita* comm. à sapientibus traditum fuisse perhibet Dec.
in l. vnica. C. de mand. princip. vbi id limitat non procedere in reseruatis principi, ac speciale
mandatum exigentibus, vt ibi per eum latius, qui de hac materia copiosè locutus est. Ang. in
consi. 182. incip. Mandatum principis, distinguit: aut Cardinalis affirmat, sibi aliquid specia-
liter mandatum esse, quod principaliter est in præiudicium tertij, & tunc ei, nisi ostensis lite-
ris fidem habendam non esse ait. Aut non, & tunc secus. videas etiam plenè Felin. in ca. quod
super his, de fide instrumen. Mihi autem pro negatiua parte uidetur tex. in extrauag. Bonifacij
viij. incip. Iniuncta. vbi habetur, nemini se legatum asserenti, credendum esse. & ibi glo. addu
cit illa met iura, quæ superius à me deducta fuere. An autem Cardinali se esse delegatum di-
centi, non ostensis literis fides adhibeatur? Abb. affirmatiuam sententiam approbauit in dicto
capitulo quod super his, de fide instrumen. de cuius dicti ueritate uidendus est Felin. in capi-
tulo cum in iure, de off. delegat. & in dicto capitulo quod super his. sed tex. videtur clarus, vt
ei non credatur, in dicto extrauag. nisi respondeatur, eam Cardinales non includere, secundum
not. per Bartol. Belenc. Auditorem Rotæ, in tracta. de charit. subsid. quæst. 66. vbi se præsen-
te à Rota iudicatum fuisse testatur. dict. extrauag. iniuncta, Cardinales non complecti. Sed de
14 hac materia, quando scilicèt Cardinales † in generali sermone comprehendantur, dic vt in-
feriùs aperiemus. Et de ijs hactenus. Nunc uidendum est, an ei credatur si affirmet, aliquid
sibi uiuæ uocis oraculo mandatum fuisse? & ei credendum esse tenuit Lap. alleg. 33. Cui assen-
tiunt Bald. & Salicet. multa cumulantes. in dicta l. iusiurandi. Ias. in dicto consilio 104. latè A-
lexan. in consilio 92. in sexto volumine. in quibus locis aiunt, etiam duobus Cardinalibus sine
iuramento fidem esse præstandam, per capitul. cum olim. j. vbi Innocen. de priuileg. idem tra
didit Marti. Lauden. in primo tracta. de Cardi. quæst. 20. & quæst. 28. licèt contrarium sentiat
15 Felin. in capitulo tuis quæstionibus, columna prima. de testi. Et dicto unius Cardinalis † de
consuetudine Romanæ curiæ etiam in alterius præiudicium credi attestatur Dec. in capitulo
constitutus. secundo de appellat. & Ias. in l. nec is. ff. de acquiren. hæredita. uidendus tamen est
Angel. in dicto consilio 182. & Ias. in repetitio. l. admonendi, columna 85. ff. de iureiuran. Re-
peritur etiam apud Gentiles morem fuisse, vt uiris grauibus absque iuramento fides habere-
tur. vnde Cicero in quadam ad Atticum epistola scribit: Athenienses passos non fuisse, vt
Xenocrates Philosophus in quodam testamento iuraret. & cum his faciunt multa in propo-
sito notabilia, quæ per Felin. habentur, in capitulo in literis, numero septimo. de testi. & in ca-
16 pitulo super his, columna fina. de accusatio. In causis uerò Cardinalibus † commissis standum
17 esse eorum assertioni, affirmat Aegidi. in decisi. 183. Quid dicendum † de Papa? Respon-
deo, eius solius dicto esse credendum. capitulo cum à nobis, de testi. sed an hoc locum habeat
in ijs, quæ Papa uiderat antequàm summus Pontifex eligeretur? & dic etiam in ijs ei creden-
dum esse, secundum glo. in cap. primo. de renunciat. in sexto. & glo. in cap. ad apostolicæ, de re
iud. in sexto. idque ait Rom. in singu. 126. vbi inquit, se de hoc interrogatum fuisse ab Euge-
nio

nio Papa in quodam pulchro casu. Declara tamen, Papæ usque adeò credendum esse, si facit relationem de gestis coram se, ut in contrarium probatio non admittatur, de gestis uerò coram alio, eius relationi creditur donec contrarium probetur. Soc. in consi. 266. col. 11. versic.
18 Præterea, in primo vol. Sed redeundo ad rem de qua potissimùm agitur, scilicèt, officiali † credendum esse in pertinentibus ad officium suum, animaduertendum est, mirum uideri, quòd ei credatur, si referat se aliquem citasse, & huiusmodi genus alia. cùm non incogniti iuris sit,
19 notario, qui fide dignior est, non esse credendum, si in aliquo instrumento † aliud referat instrumentum, dicens se de illo rogatum fuisse. Soc. in consi. 166. col. 1. in 1. volu. Dec. in consi. 522. trad. Docto. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. sed dicas hoc ex eo procedere, quoniam notarius ea de re non principaliter agit, sed enunciatiuè tantùm. ea uerò enunciationis est natura ut communiter non probet, vt in præcedentibus dictum est. verùm ea, quæ de officiali prædicta sunt, principaliter & potissimùm ad eius officium pertinent.

Summarium in l. Barbarius. ff. de off. Præto.

1 *Error communis facit ius propter publicam utilitatem.*
2 *Gesta delegati non ualent nisi habeant titulum, & sit electus.*
3 *Si notarius officio notariatus foret priuatus, & in loco in quo huiuscemodi priuatio ignorabatur, conficeret instrumenta, ea nullius fore momenti.*
4 *Instrumenta ab eo confecta, qui Tabellio putabatur, & non erat, an ualida sint.*
5 *Notarius, qui se gessit pro notario per decennium, præsumitur esse solenniter creatus.*

Bar. in l. Barbarius. ff. de off. Præto. in lectura.

1 BART. in d. l. Barbarius, in princ. colligit ex isto tex. errorem † communem facere ius propter publicam utilitatem: & gesta ab inhabili, qui habilis credebatur, valere. Ad materiam huius l. & quo modo intelligatur, & quibus in casibus procedat, vide tu Soc. elegant. in consi. 59. in 1. volu. Feli. in c. cum dilecta, de rescrip. Abb. & Feli. in c. sciscitatus, col. 4. eod. tit. Feder. in consi. 112. colu. 2. & omninò Alex. plenè in consi. 138. Opportunè consideratis, in primo volu. Sed limita illam sing. l. Barbarius, non procedere in litigatore, qui sciebat inhabilitatem iudicis: quia quò ad eum gesta coram illo, qui habilis existimabatur, nullius sunt roboris & momenti. Feli. in c. ex parte Decani. nu. 41. de rescrip. vbi ait hanc esse au-
2 ream limit. ad l. Barbarius. Limita secundò, vt non habeat locum in delegato † à delegante, qui habilis credebatur, cum non esset: nam gesta delegati non ualent nisi habeant titulum, & sit electus, vt declarat Bald. in l. ij. C. de sent. & Alexan. in d. consi. 138. Limita tertiò, & singul. d. l. vt non procedat in dependentibus ab ordine, & à sacramentis ecclesiæ, in quibus attenditur veritas, & non opinio. Abb. in c. 2. in fi. de presb. non baptiz. Limita quartò regulam hanc locum habere solùm ubi agitur de toto fundamento iurisdictionis, vt quia putabatur Episcopus siue prætor, qui re uera non erat: nam eo casu ob utilitatem publicam, eius gesta non fiunt irrita: alioqui uetò, si huiusmodi error respectu vnius personæ tantùm contigisset: quia non excusaretur. l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iud. Tunc enim cessat utilitas plurimorum, quæ in d. l. Barbarius, potissimùm consideratur. Abb. in d. c. cum dilecta. & in ca. consultationibus, de iure patro. Limita quintò d. l. procedere solùm quando ille cum debitis solennitatibus foret electus, quoniam alioqui eius gesta forent inania. Bart. in l. actuarios. C. de numerar. & actua. libro duodecimo. & Alexand. in dicto consilio 138. Hinc infert Bald. in l. secunda. C. de ma-
3 numiss. uind. si notarius † officio notariatus esset priuatus, & in loco, in quo huiuscemodi priuatio ignorabatur, conficeret instrumenta, ea nullius fore momenti. neque obstare. lege Barbarius, quoniam ipse fuit Prætor à principe constitutus. idem ait Ias. in dicta lege Barbarius. Hoc tamen intellige & declara, nisi decretum superioris intercessisset, quo

casu licèt non esset tabellio, tamen eius gesta sustinerentur, secundum Bald.Salic. & Angel.in l.j.C.de testa.& ibi Ias. Et quia Bar.propè fin.dict. l. Barbarius, disputat, nunquid instrumen-
4 ta † ab eo confecta, qui tabellio putabatur, & non erat, valida sint, & concludit, ea ualere. Vide omninò Alexand.in dicto consi.138.& Cardina.in consi.74.colum.penulti. Paul.de Castr. & Alexand.in dicta l.j.columna fin.C.de testa.Alexand.in consilio 8. & in consil.105.in secundo volumine.Anchara.in consilio 213. Dec.in consilio 42.in primo dubio, quòd notarius & assessor si semel fuerunt priuati, iterum ad illud officium eligi non possunt. Felin.in capitulo
5 ex literis,numero 32.de constitu. Adde etiam ad prædicta, notarium, † qui se gesit pro notario per decennium, præsumi esse solenniter creatum, secundum Ias.in l.qui aliena,nume.160. ff.de acquiren.hæred.In hac autem re animaduertas, quia si ille, qui nunquam fuit creatus tabellio conficiat instrumenta, incidit in crimen falsi, & pœna mortis est puniendus,alioqui uerò si fuisset creatus à Principe, quamuis eius creatio fuisset inualida. Ias.in l.præscriptionem. C.si contr.ius uel util.publ.Ad prædicta uide omninò tex.singul.quem ibi not. Bart.in l. quid si fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædilit.edict. ex quo colligit Bart. quòd faciens actum, qui erat illicitus, sed communiter licitus putabatur, est excusatus. vbi ad contractum usurarium infert. quod documentum ut ualde singulare extollit Baptista Caccialupus in tracta. de ludo, nume.22.tamen ego uereor dictum illud Bartoli veritate carere: quoniam et si consuetudo inualida excuset à pœna temporali, non tamen quò ad Deum excusat. Anchara.in consi.283.
6 Roma.in singu.19.Alexand.in consi.8.& in consi.233.col.pen.in sexto vol.Soc. in consi.219. in primo vol.Ias.in l.ait prætor.§.iurari.ff.de iureiur.& in l.de quibus.ff.de legi.& Dec.in cons. 9.Quinimmo neque in foro fori uidetur excusare posse, quando id, quod prohibitum est de iure positiuo,reperitur etiam esse prohibitum de iure diuino,quemadmodum est usura: ita Felin.in c.ea quæ,de simon.

Summarium in repet.l.Barbarius.ff. de off.prætor.

1 *Papa non committit simoniam.*
2 *Quædam est simonia quæ tam in nouo quàm in ueteri testamento fuit probibita.*
3 *Papa eò grauius delinquit, quò in celsiori dignitate est constitutus.*
4 *Papa, qui supremus est Princeps in ecclesia Dei supra iuris positiui censuram habet imperium.*
5 *Princeps solutus est legibus.*
6 *Posse non dicimur, quæ honestè non possumus.*
7 *Vbi agitur de periculo animæ tutior uia est eligenda.*
8 *Obtinentes officia secularia & dignitates intercedente pecunia, sunt culpabiles & detestandi.*
9 *Simoniacus est peccatorum scelestissimus.*
10 *Delictum simoniæ propter eius fœditatem inter crimina publica refertur.*
11 *Simoniacus uerè & propriè non modò est ille qui intercedente pecunia beneficium obtinet, sed etiam qui eam remittit debitori suo ob istam causam turpem.*
12 *Idem indicium fit de pollicentibus, quod de dantibus pecuniam.*
13 *Inter simoniacos illi quoque referuntur, qui sine pecunia & præmio, sed precibus, obsequio atque humana gratia sacros ordines largiuntur.*
14 *Simonia etiam sola mente potest committi quando aliquis sperat lucrum de spiritualibus, quamuis non paciscatur.*
15 *Canonici rei sunt & simoniam committunt, qui ad diuina officia principaliter pro quotidianis distributionibus ire solent.*
16 *Si pecunia datur ab alio, ut putà à coniuncto, ut suus affinis beneficium consequatur, eo tamen inscio et ignorante, an per hoc committatur simonia.*
17 *Ille, qui pro aliquo simoniacè pecuniam dat, eam amplius ab illo repetere non potest.*
18 *Simonia an committatur si pater dat siue promittit pecuniam monasterio monialium, ut accipiat filiam suam in monacham.*

19 Episcopus

19 *Episcopus an committat simoniam si propter consanguinitatem concedat beneficium alioquin non concessurus.*
20 *Quid sit simonia, & unde dicatur, & quot modis contrahatur.*
21 *Simoniacus an & quando & à quibus possit dispensari.*
22 *Vtrum contra Papam agi possit, & dici eius electionem esse simoniacam.*
23 *Cardinales formam ipsius electionis à legibus traditam mutare non possunt.*
24 *Papa canonicè electus, est Deus in terris.*
25 *Nullitas notoria & expressum errorem præ se ferens, à lege quascunque exceptiones refellente, nunquā intelligitur esse exclusa.*
26 *Nunquam censetur exclusa exceptio proueniens culpa ipsius, contra quem excipitur.*
27 *Lex, quæ reijcit quascunque exceptiones est intelligenda, ut leues tantùm, non aūt essentiales excludat.*
28 *Papa an & quando possit accusari de simonia.*

Batt.in repet.l.Barbarius.ff.de offic.prætor.

1 BART. in repet.d.l.Barbarius,col.2.inquit,Papam † non committere simoniam, &ab hu-
iusmodi crimine esse immunem ob supremam,quæ in eo est,dignitatem. idem sensit Bar.in l.j.
ff.ad leg.Iuli.de ambit.Pro illustriori huius materiæ intellectu multa sunt declaranda. & in pri-
2 mis quædam esse simoniaca, † quia tam in ueteri, quàm in nouo testamento fuere prohibita:
vt est uendere sacramenta, atque pro spiritu sancto mercedem accipete. & huiuscemodi cri-
mini Papam esse subiectum nemo unquam iute dubitauit,vt habetur per glo.& doct.in cap.ex
3 parte.j.de offic.deleg.& per glo.iuncto tex.in c.Saluator.1.q.3.immo Papa † eò grauius delin
quit,quò in celsiori dignitate est constitutus: secundum B.Thom.2.2.qu.c.3.ad quod facit.l.
quædam delicta.ff.de poen.& l.presbyteri.C.de episc.& cleri.idq́ue exemplo Adæ confirmari
potest,qui quantò magis fuit Deo proximior,tantò magis dicitur deliquisse.ca.consideret,de
poenit.dist.5.& exemplo luciferi.c.principium, de poenit.distinct.2. Quædam uerò simoniaca
sunt,quoniam à sacris constitutionibus prohibentur,ut est,accepto pretio beneficia conferre,
& huiusmodi genus alia. & isto casu dicendum uidetur,Papam eo crimine non teneri.atque in
* hanc sententiam * communiter itum esse,colligitur ex trad.per Ant.de Butr.Imol.& Feli.in d.
c.ex parte.& Feli.in c.ad audientiam,2.nu.8.de rescrip.Et ea est ratio, quoniam cùm ista pro-
hibitio à sanctionibus ecclesiæ tantùm proueniat, non autem ex diuina constitutione, conse-
quens est,ut supra eas sit pontificia potestas: secundum glo.in c.cùm pridem,de pact.Card in
4 c.1.de simon.Ant.de But.Imol.& Feli.in d.c.ex parte. Papa † enim, qui supremus est princeps
in ecclesia Dei, supra iuris positiui censuram habet imperium.c.per uenerabilem,qui fil.sint le
git.cap.1.de homic.in 6.c.nemo,& cap.cuncta per mundum, 9.quæst.3.extrauag. vnam san-
5 ctam,de maior.& obed.& ita definitum fuit in Concilio Florentino. Princeps † autem solutus
est legibus.l.Princeps.ff. de legi. immo uoluntas ptincipis contraria positiuo iuri legis habet
vigorem.l.Cæsar.ff.de public.l.j.ff.de const.princip. Tamen Card.in d.capitulo primo, inquit
rem hanc esse mali exempli,& ideò ab ea bonos Pontifices abstinere debere, vt habetur in ca.
cùm ab omni specie,de vit.& honest.cleric.facit.l.si quis aliud.§.qui abortionis.ff.de poen.vbi
punitur is,qui egit rem mali exempli. nam omnis indecentia pto impossibilitate habenda est:
6 quia posse non † dicimur,quæ honestè non possumus. glo. in l.vulgò.ff.de stat.homin.Soci.in
consi.8.col.fi.in 3.volu.& hoc maximè dicendum est in Papa. Quis enim sanctum dubitet quē
apex tantæ dignitatis attollit? cap.non nos. 40.dist. & propterea Host.in d.cap.1.ait, Papam
isto casu saltem notari infamia. Attende hic, quoniam quicquid dicant præfati doctotes,con-
trarium tenuit Panor.in cap.extirpandæ.§.quia uerò,de præben.vbi intrepidè ait, Papam sem
per in simoniæ crimen incidere, quando beneficium cum administratione ordinis & clauium,
accepta pecunia conferret; alioqui uerò,si administrationem ordinis & clauium non haberet:
vtputà, si esset hospitale, vel aliqua administratio temporalis. hoc idem apertissimè sensit in
d.cap.cùm pridem,vbi latè Barb.de pact.& eiusdem sententiæ fuit.S.Thom.in secunda secūdæ

quæst. 100, articu. 1. & in quarto sententiarum dist. 25, quæst. 15. & Card. sancti Sixti in tract. de potest. Papæ, quæst. 65. & Felin. in d. cap. 1. versic. in quantum. D. Abb. de simon. & ista opi-
* nio in hac parte uidetur esse * communis, & omninò tenenda in dubio; quia ubi agitur de pe-
7 riculo animæ tutior uia est eligenda. cap. juuenis, de sponsal. Hic alia suboritur difficultas, scilicèt in casibus in quibus Papa potest absque labe simoniæ accepto pretio ob summam, quæ in eo est, dignitatem, aliqua beneficia conferre, vtrum illi, qui ei pecuniam dant, excusentur? de hac re agit Bar. in hac eadem repet. & eos non excusari, immo simoniacos esse docuit Abb. in d. cap. extirpandæ. §. quia verò. Felin. in cap. de cætero, in fin. de re iudic. & in dicto cap. 1. & proptereà acquisitio hospitalis facta interueniente pecunia, simoniaca est, secundum Calder. in titu. de religiosis, in primo consilio. & Felin. in cap. de quarta, versiculo quartò acquisitione hospitalis, de præscript. tamen eum, qui cum Papa ipso simoniam commisit, esse tutum quò ad Deum, & uitium simoniæ propter Papæ authoritatem, purgari ait glo. in cap. ex parte. j. de offic. delega. & Dec. in consilio 436. & hoc in ijs, quæ simoniaca sunt, quia prohibita. confirmant Archid. & Domin. de sancto Gemin. in cap. primo. 12. distinct. & Ioan. de Ana. in dicto capitulo primo, de simon. sed indistinctè puto prædictæ opinioni esse firmiter innitendum tan-
8 quam tutiori, Quinimmo etiam obtinentes † officia secularia, & dignitates intercedente pecunia sunt culpabiles, & detestandi secundum Barto. in l. ij. in fi. C. de murileg. lib. 10. & in l. j. ff. ad leg. Iul. de ambitu. & ideò in eos uehementer inuehitur legislator in auth. vt iudic. sine quoque suffrag. & ad rem hanc vide omninò multa scitu digna apud Rom. in singul. 327. incip. Si do iudici. & in sing. ibi seq. quapropter hoc longè facilius est concedendum in ijs, quæ spiritualia sunt. Proinde Bart. in d. l. j. exclamat contra curiam Romanam: dicens, simoniam non pu-
9 niri ut deberet. nam simoniacus † est peccatorum scelestissimus, ut habetur in cap. tanta, & in cap. per tuas, de simon. & hæretico æquiparatur, ut ait Host. in summa de hæreticis. §. 1. immo simonia largè hæresis est, secundum. glo. in cap. si quis pecunia. 79. dist. vide Abb. in c. quoties, de simon. & Feli. in rubrica de simon. qui tradit, simoniacos dici esse hæreticos. & multa attulit ad rem optimè facientia, ideò uide omninò. Et crimen istud usque adeò abhominabile est, ut à sententia lata pro simoniæ reatu, non liceat prouocare; quemadmodum nec in crimine læ-
10 sæ maiestatis: ita Feli. in c. sicut, de simon. & hoc delictum † propter eius fœditatem inter crimina publica refertur, ita ut quilibet de populo audiatur, ut videre est in l. si autem. C. de episc. & cleri. & apud Bar. & Bal. in rubrica. C. qui accus. nõ poss. Abb. in c. si dominus, de simon. nam ubicunque ecclesia læditur, quilibet admittitur in concernentibus iura ipsius ecclesiæ. Feli. in c. dilecti, ver. quilibet, de clero, de maior. & obed. ad id facit tex. in l. si quis in hoc genus, & ibi
11 Bar. C. de episc. & cler. & in re proposita scias simoniacum † uerè & propriè non modò esse illum, qui intercedente pecunia beneficium obtinet, sed etiam qui eam remittit debitori suo ob istam causam turpem. Feli. in c. veniens, versiculo nota tertiò, de testi. & idem est in eo, qui eam pollicetur, vt inquit Bald. in c. 1. de testi. in sexto. ad quem ibi Anchar. & Philip. Franc. accesserunt, ad quod facit tex. in l. j. & in l. generaliter. §. 1. ff. de calumn. & tex. in d authen. vt iudic. sin.
12 quoq. suffrag. vbi idem iudicium † fit de pollicentibus, quod de dantibus pecuniam. Illud quoque intelligas non minùs simoniacum esse illum, qui pecuniam dat familiari ad obtinendum beneficium, quàm si daretur ipsi collatori. Abb. in c. tuam, de ætat. & qualit. quamuis illa fuerit lectura Ant. de Butr. idem ait Feli. in c. ad nostram, in fi. de probat. in ca. tua nos, & in c. tanta, de
13 simon. & Dec. in l. si quis obligatione. ff. de reg. iur. Quinimmo inter simoniacos † illi quoque referuntur, qui sine pecunia & præmio, sed precibus, obsequio, atque humana gratia sacros ordines largiuntur, vt habetur apud glo. & Anto. de Butr. in d. c. tuam, & Abb. in cap. per inquisitionem, de elect. Aduerte tamen, quoniam hæc propriè simonia dici non potest, nisi ubi pre-
* ces enixè porrigerentur, vt indignus excluso digno admitteretur; * ita cõmuniter aiunt doct. in c. cùm. M. de const. sed precibus simpliciter probatis nõ inducitur simonia punibilis. Feli. in
14 d. c. tua nos, & in c. cum essent, de simon. sic ẽt traditum est, simoniã † sola mente posse cõmitti, q̃ si aliquis sperat lucrum de spiritualibus, quãuis non paciscatur. & ista dicit̃ simonia mentalis.

tamen

tamen & hæc propriè & uerè non est simonia; ideoq; ad restitutionem aliquam non tenetur. sed tantùm ad pœnitentiam peragendam. hæc Felin. in cap.suam, de simon. & huius simoniæ
15 reos esse canonicos, † qui ad diuina officia principaliter pro quotidianis distributionibus ire solent, docuit Feli.in d.c.ex parte.j.de offic.delega. vera autem simonia non committitur nisi
* pecunia uel promissione intercedente, vt * communiter aiunt doct.& pręcipuè Feli.in d.c.tua nos, in glo.fi.de simon. & quomodo simonia committatur, vide Dec.in consi.118. Et ideò qn sumus in pœnis iniungendis, cùm sit materia odiosa, hæc tantùm simonia, quæ uera est, continetur, non autem mentalis, neq; illa, quæ precibus fit & obsequio: vt traditum est in d.c.cùm super, & in c.Matthæus, de simon. & per Card. & Abb. in c.cùm clerici, de pact. & Feli.in c.insi-
16 nuatum, de simon. Quid si pecunia datur † ab alio, vt putà à coniuncto, vt suus affinis beneficium consequatur; eo tamen inscio & ignorante? de hac re agit glo.& Barto.in d.l.j.de ambit. dicas hunc puniri non debere, sed beneficium consequi re uera non posse. vide Abb.in c.ex insinuatione, de simo.in c.pen. de elect.& in c.à nobis, de iur.patron. ij enim non sunt simoniaci,
17 sed simoniacè ordinati. Item scias eum, qui pro aliquo † simoniacè pecuniã dat, eam amplius ab illo repetere non posse. glo.est in l.quæ utiliter.ff.de nego.gest.in princ. Et ad quem spectet pecunia ob turpem causam accepta, vide apud Rom.in sing.329.incip. Accipiens pecuniam. Quid si aliqui in resignatione beneficij sibi inuicem aliquid pollicentur, saluo semper beneplacito apostolicæ sedis? respondeo, crimen simoniæ propterea non euitari, nisi beneplacitum præcedat Romani Pontificis. Anchar.in c.quæsitum, & in c.cùm uniuersorum, de rer.permut.
18 An autem simonia † committatur, si pater dat siue promittit pecuniam monasterio monialiũ, vt accipiat filiam suam in monacham? vide glo.Abb.& Feli.in c.non satis, de simon. & ad rem hanc faciunt trad. per Bar.in l.ij.C.de instit. & sub. vbi ait, si legatum monasterio factum est ab aliquo, vt filiam suam accipiat in monacham, conditionem hanc tanquam turpem esse reijciendam. quamuis Bar. contrarium sensisse uideatur in l.Titio centum.§.1.ff.de condi.& demonst.
* in hac autem re illa uidetur * crebrior esse sententia, legatum huiusmodi, & promissionem uiribus esse subnixam, quando redditus monasterij sumptibus non sufficiunt, ut per glo.Abb.& alios in d.c.non satis. Quid si aliquis renunciat literis suis ut sibi detur annua pensio? Dic simo-
19 niam committi. Abb.in c.ad audientiam.2.de rescrip.& ibi glo. An episcopus committat † simoniam si propter consanguinitatem concedat beneficium, alioqui non concessurus? vide gl. in c.vt nostrum, vt eccles.benef.& glo.in d.c.tuam. Attende etiam in hac re obligationem antidotalem esse potentem ad faciendam simoniacam beneficij collationem: nam si donatarius procurat in curia Romana beneficium obtinere pro donatore, ut se liberet ab ista obligatione antidotali, simonia committitur, secundum Imol.in c.tuam, de æta.& Ang.in l.sed si lege.§.con
20 suluit.ff.de petit.hęred. Et quid sit simonia, † & unde dicatur, & quot modis contrahatur, & qui ad accusandum, & dicendum testimonium admittantur, vide plenè.1.qu.1.in summa, & in tra-
21 ctatibus, qui de simonia editi sunt. An autem & quãdo † & à quibus possit simoniacus dispensari, vide etiam Abb.in c.post translationem, de renunc. quamuis illa sit lectura Ant.de Butr.& an & quando ab inferiore à Papa ualeat dispensari, vide Felin.in c.de simoniacè, de simon. ubi quædam memoratu digna adducit de nonnullis extrauagantibus reuocatis: ideò eum uide omninò. Sed redeundo unde digressi sumus, scilicèt, ad hoc Bartoli documentum, in quo agitur
22 de simonia, † quæ non cadit in Papam, opportunè quærendum est, utrum contra Papam agi possit, & dici eius electionem simoniacam extitisse? Respondeo prima fronte dicendum uideri quòd non, per glo.& Archid.in c.siquis pecunia.79.dist. & per trad. per Abb.& alios in c.licèt, de elect. Gemin.post glo.in c.vbi periculum, de elect.in 6.& Ias.in hac l.Barbarius. Et ratio est, secundum glo.in d.cap.siquis pecunia, quia potest Pontifex Maximus dicere: nemo (Deo excepto) iudicandi me authoritatem habet.c.aliorum.9.qu.3.c.si Papa.40.dist. item in d.cap. omnes exceptiones, quæ contra electum à duabus partibus opponerentur, reijciuntur. Sed proculdubio uerior est diuersa sententia: nam de uero & legitimè electo Pontifice non est nostra quæstio, vt sentiunt ij, quos in contrarium adduximus, sed de electo per simoniam loqui-

mur,atque ita ipse Papa non iudicatur, sed factum eligentium ipsum Pontificem oppugnatur: quo casu indistinctè procedit obiectio. quoniam, & si Pontifex Maximus postquam legitimè est electus,supra ius positiuum omne imperium habeat, & ideò in eius factis distinguatur, an committat ea,quæ prohibita sint,quia simoniaca, an verò simoniaca, quia prohibita,ut suprà latè fuit ostensum. Papę tamen electionem sacris constitutionibus esse subiectam, non incogni
23 ti iuris est: quia Cardinales † formam ipsius electionis à legibus traditam mutare nequeunt, ut est tex.in clem.ne Romani,de elect. cum simil. sed ipsa lex non nisi legitimè electo Pontifici tribuit potestatem, & ille, qui legitimè non fuit electus, nomen Pontificis non meretur: vt in simili traditum est in l.iiij.§.condemnatum,ff.de re iudic.sententiam,in qua quod ius postulat, obseruatum non est,nomen sententiæ non mereri. Sic etiam filius non legitimè exhæredatus, dici exhæredatus non potest. & instrumentum, cui solennia defuere, instrumenti nomine, ac ui carere exploratum est.l.diuus,& ibi Bar.ff.de milit.testa.ita pariter & Papa non legitimè ele
24 ctus,Papa dici non potest. Hinc dixit Bal.in l.fi.C.senten.rescind.non poss. Papam † canonicè electum,esse Deum in terris,& non canonicè electum esse dęmonem, claues non regni cœlorum,sed inferni gerentem. citatque.d.c.si quis pecunia. & ad cum accedit Feli.in c.Ego.N.colu.2.in fi.de iureiur.atque ideò concludendum est, longè distare electionem Papæ à ueri Pontificis potestate: nam dum eligitur,nondum est factus; & ideo ipsius electio, quæ à Cardinalibus fieri debet seruatis seruandis,iuri positiuo absque dubio est subiecta. Pro ista conclusione Dec.attulit textum in c.in nomine Domini.23.dist.ego verò affero tex.cum glo.in c.Deus.3.q.1.vbi apertissimè habetur huiusmodi electionem usque adeò esse irritam & inanem,vt si huiusmodi electus de sede eijciatur,amplius restituendus non sit, secundum glo.ibi. Et hoc ratione ualidissima confirmatur: nam, si (vt suprà fuit iure cōclusum) ipse Papa,qui est supremus, si beneficium cū administratione ordinis & clauium conferat,in crimen incidit simoniæ, quantò magis Cardinales,qui longè sunt inferiores, electionem Papæ intercedente pecunia facere nequeunt,in qua & suprema clauium administratio, & summa totius ecclesiæ potestas continetur? nam si de quo magis uidetur inesse, & non inest, ergo nec de quo minus. Nec obst.d.c.licèt,& d.ca.vbi periculum,cum ibi trad. vbi traditum est, nullam exceptionem obijci posse contra electionem à duabus suffragiorum partibus approbatam: quia respondeo, eas tantùm exceptiones refelli,quę circa numerum eligentium oriuntur,scilicet minor ne an maior eligentium numerus exigatur. & pro hoc responso uidetur elegans tex.in c.ecclesia vestra.2.§.denique,de elect.quoniam in simili casu attulit Raph.Cuma.in consi.126.Sed esto etiam quòd à.d.c.omnes exceptiones reijcerentur,propterea tamen exceptiones, quæ ab alia parte iuris insurgunt,non excluderentur.argumento.l.primæ.ff.quod ui aut clam, tradit latè Soci.in consil.38. in primo volu.Ias.in l.ait prætor.§.iurari.ff.de iureiur. & Felin.in c. ex parte.2.de offic.delega. sed ista obiectio prouenit à defectu formæ ab ipsis constitutionibus traditæ,igitur &c. Præte-
25 reà nullitas notoria † & expressum errorem præ se ferens à lege quascunque exceptiones refellente,nunquam intelligitur esse exclusa.Bal.in l.j.C.ne lice.potenti. & clarè Aret.in cons.75. in fi.idque prius dixerat Bal.in rubrica.C.de probat.vbi nullo legis uigore probationem, quæ habetur per euidentiam rei excludi posse aperuit.ad quem accedit Alex. in consi.60. in quarto uolumine.& in consilio 97.in 6.volum.sed ista obiectio est huiusmodi,si probatur: nam est euidens & notoria nullitas,igitur nunquam censetur exclusa. Alex.in consi.77.in 3.volumine. Aret.in consilio 75.& Abb.in consilio 55.in secundo volumine.Præterea dico nunquam cen-
26 seri exclusam † exceptionem prouenientem culpa ipsius, contra quem excipitur, aut agitur. tex.est not.in l.veteres,in fi.ff.de itin.act. priuat.per quem ita inquit Soc.in consi.27.colu.6.in quarto volumine. sed ista est huiusmodi propter interuentum pecuniæ uel promissionis, igi-
27 tur &c. Præterea lex † quæ reijcit quascunque exceptiones, est intelligenda,vt leues tantùm, non autem essentiales excludat. ita in statuto quamcunque exceptionem excludente, decidit
* Barto. in l.omnes populi, colum.penult.ff.de iust.& iur. quæ decisio est * communiter approbata secundum Alexan.in consi.90.in primo vol.& Alber.in prima par. statutorum quæst. 82.

quem

quem sequitur Alexand.in consi.113.colu.fi.in 5.volu.& in consilio 97.in sexto volumi. Non prætermitto hanc simoniacæ electionis exceptionem propriè exceptionem dici nō posse, sed nullam esse,ut de Papa hæretico dixit Bal.in d.c.licèt,de elect. Et exceptionem hāc in Concilio Constantiensi Ioanni antipapæ obiectam fuisse testatur Fulgos.& refert Ias.in hac.l. Barbarius. Denique de hac ipsa re extat bulla Iulij.II.Romani Pontificis, qua & huiuscemodi electiones irritæ fiunt.& ideò electos nō apostolicos,sed apostaticos appellandos esse precipitur: Cardinalesque ita Pontificē eligentes beneficijs & dignitatibus ipso iure priuatos esse decernitur.Antiquitus autem eos esse deponēdos iure cautum erat.C.si transitus.79.dist.Quare ex ijs cōcludendum est,electionem summi Pont. simoniacè factā euerti posse ac debere,ne Christi vices agens in terris tanti criminis reus,fœdum Dij immortales facinus,inueniatur. Et an &
28 quando Papa † possit accusari de simonia,vide gl.in c.si Papa.40.dist.& Abb.in c.quoties. de simon.An autem necessitas excuset à simonia etiam in spiritualibus,vide Abb. in c. cùm ecclesia , de simon.

Summarium in l.j.de off. Præfec. vigil.

1 *Incendia plerunque fieri eorum culpa, qui in domo commorantur : et ideò eos esse de negligentia puniēdos.*
2 *Culpa, quæ contra habitantes præsumitur, est leuissima.*
3 *Incendiarij qua pœna puniantur.*
4 *Si plures erant habitantes in domo combusta, quis eorum teneatur.*

Bar.in l.j.ij.& iij.ff.de off.prefect.uig.

1 BART. in d.legibus,quas omnes una tātùm lectura complectitur.ibi.in principio ait, incendia † plerunque fieri eorum culpa,qui in domo commorantur: & ideò eos esse de negligentia puniendos.Adde doct.in l.si uendita.ff.de peric.& commod.rei vēdit.Alex.in consi.50.Visis & oportunè,in 1.vol.Io.de Anan.in consi.71.Visis & diligenter. Salic.plenè in l.quæ fortuitis,& in l.si creditor.C.de pignor.acti.Doct.in c.2.depos.Ang. in cons. 197.Incendium est ortum.Anch.in consi.394.Conductor domus.Felin.in c.Tua nos.de sent. excomm.Cæpol.remissiuè in tract.de seruit.rustic.prædi.in capitulo de igne.Thom.Ferrat. in cautel.36.in quibus locis colligitur,probato incendio,probatam esse contra ipsos habitantes intentionem actoris,nisi ipsi contrarium probent,scilicet sine eorum culpa sequutum fuisse incendium.& ita Bar.Ang.& alij tradidere in l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff. de eden. Animaduer-
2 tendum tamen est,culpam, † quæ contra habitantes præsumitur,esse leuissimam.glo. est sing.
* in §.Præterea,& ibi Ang.de Aret.instit.quib.mod.re contr.obli.in gl. fi. quæ est * communiter approbata,secundum Ias.in l.domus,in princ.ff.de leg.1.vbi multa ad rem incendij pertinentia declarauit,& in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis caut.Et quoniam Bart.in d.legibus, de off.
3 præfec.vigi.prosequitur aperiendo,qua pœna incendiarij † puniantur, vide Salic.in l.data opera.C.qui accus.non poss.Feli.in d.c.tua nos,de sent.excomm.glo.in uoce incendium.in c.cùm deuotissimam.12.q.2.Host.in tit.de rapt.in rubrica de incendiar. in uoce, qua pœna. & Inn.
4 in c.sicut dignum,de homic.Quid si plures erant habitantes † in domo combusta,quis eorum teneatur? Rom.in consi.401. Si incendium factum est in re locata, siue data in dotem, cuius erit damnum? Bar.cum ibi additis in l.in his,in princ.ff.sol.matr.Et cuius culpa præsumatur incendium euenisse, quis de tali incendio teneatur, & quæ in huiusmodi casu probari debeant, docuit Alex.in consi.74.in 6.vol.ultra eos, quos anteà memorauimus.

Summarium in l.obseruare.ff.de off.procons. & lega.

1 *Processum factum & sententiam latam à iudice incompetente, non ualere, & ratum haberi non posse à superiore, neque à partibus.*
2 *Pontifex potest sententiam nullam ratam habere & confirmare.*

Bar.

Bar,in l.obseruare.ff.de off.procons.& leg.

1 BART. in d.l.obseruare,uersi,quæro aliquis, ait processum † factum, & sententiam latam à iudice incompetenti,non ualere,& ratam haberi non posse à superiore,neque à partibus. idē ait Alex.in cons.174.col.fi.in lib.primi & secundi,uol.& in consi.78.Viso,col.pen.in 5.uolum. Aret,in c.1.col,pen.de iudic.Alex.in l.Leius qui in prouinciam,col.3.in fi.ff.si cert.pet. gl.Bald. Ant,de Butr.& Imol.in c.prudentiam,de off.deleg.Bal.in consi.42.in 1.uol.& Dec.in d.c.prudentiam, nu. 24. ubi deinceps limitat regulam hanc non habere locum in summo Pontifice,
2 † qui sententiam nullam ratam habere potest & confirmare,iuribus ibi per eum adductis.Rursus limitatur,ut à partibus rata possit haberi, non ut sententia, sed in uim pacti prouenientis à cōsensu partium.id quod etiam sensit Bar.in d.l.obseruare,in fi.Et ratio est,quia cōsensus partium non supplet,nisi defectum consensus,non autem defectum formæ.Felin.in ca.sunt & alij, col.2.de rescript.

Summarium in l.solent.§.non uerò.ff.de off.Procons.& lega.

1 *An ille,qui aliquid soluit annuatim,possit etiam ad id soluendum futuris temporibus iure compelli.*
2 *Vbi de solutione constat,& de causa ipsius solutionis non liquet, præsumitur facta solutio ob causam, quæ procedit,quamuis foret inhabilis.*

Bar.in l.solent.§.Non uerò.ff.de off.procons.& leg.

1 BART. in d.l.solent.§.non uerò,uersi.Item quæro,disputat, an ille, † qui aliquid soluit annuatim,possit etiam ad id soluendum futuris temporibus iure compelli.vide tu ad hoc Feli. in cap.veniens,col.5.de testi.& omninò Abb.in cons.74.in 1.uol.
2 Bar.in d.§.Non uerò,uersi.ego dico contrarium,ait,ubi de solutione † constat,& de causa ipsius solutionis non liquet,præsumi factam solutionem ob causam,quæ præcedit,quamuis foret inhabilis.vide Soc.in consi.9.col.pen.in 1.uol.Alex.in consi.25.in 2.uol.Ad rem facit.l.fi.C.de alim.pupill.præst.Bar.in l.cùm seruus.ff.de verb.oblig.Soc.in consi.205.col.3.in 1. uolu. & in consi.16.in 3.volum.

Summarium in l.ne quicquam.§.vbi decretum.el 1.ff.de off.Procon.& lega.

1 *Nunquid in officio iudicis libellus sit necessarius.*

Bar.in l.ne quicquàm.§.vbi decretum.j.ff.de off.procon.& leg.

1 AD materiam istius.l.vide Aret.in l.quod in rerum.§.si quod post.ff. de leg.1. & dum Bar. ibi in versiculo Quæro pro hoc,tradit, nunquid in officio † iudicis libellus sit necessarius, vide tu ad hoc Bar.Ang.& Paul.de Cast.in l.ij.C.de seru. fugit.& aliquid per Bal.in l.j.C.de eden.

Summarium in d.l.ne quicquam.§.ubi decretum.el ij.ff.de off.Procons.& lega.

1 *Citationem esse necessariam,non etiam ubi sententia diffinitiua non desideratur, sed interlocutoria.*
2 *Libellus utrum sit necessarius ubi officium iudicis proponitur,& lis contestatur.*
3 *Imperij causa de iure canonico delegari potest.*

Bar.in d.l.ne quicquam.§.vbi decretum.ij.ff.de off.procon.& leg.

1 BART. in.§.vbi decretum.2.in principio uersi.secunda regula,ait,citationem † esse necessariam, etiam ubi sententia diffinitiua non desideratur, sed interlocutoria, ut ibi per eum, & reliqua. Ad quæ uideas tu Abb.in consi.16.col.3.in consi.34.col.4.& in consi.68.col.fi.in 2. uol.Rom.in consi.72.& Card.in consi.62.col.fin.in ultimo dubio.Alex.in l.recusare,in 2.not. ff.ad Trebell.& in l.apud Iulianum.§.vtrum,eod.tit.col.fi.& in consi.100.col.2.in 5.uolu. vbi concludit,citationē exigi in omni interlocutoria,quæ alicui parti præiudicare posset. vide eundem Alex.in l.si opus.ff.de oper.nou.nunc.Io.de Anan.in cons.26.colum.2.Feli.in c. Ecclesia sanctæ

ſanctæ Mariæ,col.2.uerſi.quartò not.de conſt.& in c.2.col.10.uerſi. quintò quæro, de teſtib.

2 Bar.in d.§.vbi decretum,col.3.uerſ.ſequitur,in gl.ibi,vnde dicas ſecundum Iac.Butr. tradit, vtrum ſit neceſſarius † libellus,ubi officium iudicis proponitur, & lis conteſtatur. vide tu Iaſ. inſt.de act.in princ.col.2.nu.67.& Alex.in l.j.col.2.ff.de eden.

3 Bar.in eod.§.col.5.uerſi.item adde,ait,imperij † cauſas de iure canonico delegari poſſe.Vide Alex.in l.j.col.2.in fi. ff.de off.eius.& in l.Imperium.colum.8.in fin.ff.de iuriſd.omn.iud. & ibi vide etiam alios.

Summarium in d.l.nequicquam.§. de plano.ff.de off.Proconſ.& lega.

1 *Vbi cauſa committitur terminanda de plano,intelligitur ſine proceſſu,& ſine cauſæ cognitione.*

Bar.in d.l.nequiquam.§.de plano.ff.de off.Proconſ.& leg.

1 BART. in d.l.nequicquam.§.de plano, colligit ex iſto text. quòd ubi cauſa † committitur terminanda de plano, intelligitur ſine proceſſu,& ſine cauſæ cognitione.vide Alexan. in conſ. 156.colum.1.in 2.uolum.

Summarium in d.l.nequicquam.§.obſeruare.ff.de off.Procon.& lega.

1 *Iudex officium ſuum exercet quamuis non petatur.*

Bar.in d.l.nequicquam.§.obſeruare.ff.de off.Procon.& leg.

1 BART. in d.l.obſeruare,colligit ex iſto tex.quòd iudex † officium ſuum exercet, quàmuis non petatur.Vide tu Barb.in conſ.8.col.4.& ſeq.in 1.uol.& in conſi.12.col.18.eod.vol.

Summarium in l.meminiſſe.ff.de off.Procon.& lega.

1 *Conſul ſeu poteſtas poteſt cauſas cognoſcere & omnia agere uſque ad ſucceſſoris aduentum.*

2 *Dictio, ad,cohærentiam ſignificat.*

3 *Dictio,uſque,quid ſignificet.*

Bar.in l.meminiſſe.ff.de off.proconſ.& leg.

1 BART. in d.l.meminiſſe,in princ.colligit ex iſto tex.Conſulem † ſeu poteſtatem poſſe cauſas cognoſcere,& omnia agere uſque ad ſucceſſoris aduentum.Hoc idem tradunt cano.in c. & ſi Chriſtus,de iureiur.ſed quæritur,nunquid finito ſuo tempore,ipſo in magiſtratu perſeuerante,ſalarium habere debeat? vide Rom.in ſing.390.ait etiam Bar.hìc,iudicem finito ſuo tempore poſſe cauſas cognoſcere & diffinire: quia non dicitur finitũ eſſe officium ſuum, donec ſucceſſor adueniat.Adde quòd idem tenuit Ang.in §.in iudicio,col.6.inſt.de action.& Bal.in rep. l.nequicquam.ff.eod.tit.de off.procon.in addit.153.

2 Bar.in d.l.col.2.in princ.ait, dictionem, † ad,cohærentiam ſignificare,vide Aret.in l. ſi cui, in princ.col.2.ff.de leg.1.& aliquas remiſsiones apud Alex.in l.cætera.§.hoc ſenatu.ff. de leg. 1.& dum ibi Bar.infert ad quæſt. ſi ſtatutum dicat, ſi eum aſſalierit ad domum, an is, qui eum aſſaliuit ad apothecam,incidat in pœnam;uideas Alex. in l.Diuus.ff.de feri.Et de dictione,ad, vide infrà in uoce Dictio.

3 Bar.ibidem agit,de dictione,vſque.Vide Bal.in auth.hoc amplius,in fi.C.de fideicom.gl.in l. id eſt uſque.ff.de dol.mal.Oldr.in conſi.49.Abb.cum ibi addit.in c.cùm dilecti,de dol.& contum.& in c.j.de ordin.ab epiſc.& epiſcop.renunc.licèt illa ſit lectura Ant. de But.& Mar. Soc. iuni.in conſi.6.nu.28.

Summarium in l.ſi.de off.Procon.& lega.

1 *Si conſuetudo eſt in eccleſia ſancti Laurentij ut Archipræſbyter habeat oblationes dominicales, & Sacriſta eas, quæ ſiunt in feſto ſancti Laurentij, & feſtum ſancti Laurentij in die Dominico uenire contingat, quid fieri debeat.*

2 *Nunquid de iure canonico ex præſentia iudicis maioris amittitur iuriſditio inferioris.*

Bar.

Bar.in l.fi.ff.de off.proconf.& leg.

1 Bart. in d.l.fi.quærit,si consuetudo † est in ecclesia sancti Laurentij ut Archipresbyter habeat oblationes dominicales (ut eius verbis vtar) & Sachrista eas,quæ fiunt in festo sancti Laurentij,& festum S.Laurentij in die Dominico uenire contingat, quid fieri debeat; & concludit,oblationes esse Archipresbyteri.Adde quod hæc opinio Bar.* communiter reprobatur,vt per doct.quos refert Iaf.in l.si arrogator,col.22.cum seq.ff.de adopt.aiuntque oblationes esse diuidendas,ut tradit idem Iaf.in l.si eadem,in fi.ff.de off.assess.De hac re videri poterit Aret.in l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.1.& Alex.in l.si quis posthumos, in princ.ff.de lib.& posthum.
2 Et dum Bar.postea tradit,nunquid de iure canonico ex præsentia † iudicis maioris amittatur iurisdictio inferioris.ad hæc vide tu Barb.in consi.45.col.3.in 2.uol.

Summarium in l.illicitas.ff.de off.Præsid.

1 *Quæ ad præsidem pertinent.*

Bart.in l.illicitas.ff.de off.præsid.

1 Bart. in d.l.illicitas,in princ.colligit in summa, quæ † ad præsidem pertinent. Tu de hac re vide Feli.in c.fi.col.1.uersi.amplia tertiò,& ibi Barb.col.9. & Aret.colu.3.& seq.de const.& Alex.in consi.118.col.2.in fi.in 3.uol.& quæ latius posui ad Bar.in l.j.infrà.de off.assess.

Summarium in d.l.illicitas.§.ueritas.ff.de off.Præsid.

1 *Iudex iudicare debet secundum allegata & probata,non autem secundum conscientiam suam.*
2 *Papa vel Imperator iudicare potest secundum conscientiam suam.*
3 *Iudex in notorijs potest iudicare secundum conscientiam suam.*
4 *Iudex quando potest procedere sola facti veritate inspecta,tunc potest ferre sententiam ex causa ab ipsa parte non deducta, sed probata.*
5 *Iudex an & quando possit pronunciare ex iure non deducto,& ex præsumptione, quæ non fuit allata.*

Bar.in d.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.præsid.

1 Bart. in d.§.veritas,colligit in summa, iudicē † iudicare debere secūdum allegata & probata,non autem secundum cōscientiam suam. Vide Abb.& Feli.in c.pastoralis.§.quia uerò, de offi.deleg.& S.Thom.in 2.secundæ quæst.77.art.2. Limita hoc non habere locum in iudice, cuius animum potest mouere aliqua confessio facta coram eo uiua uoce. Feli.in c.cùm uenerabilis de except.Item limita non habere locum in iudice,qui non habet superiorem,ut est Papa
2 † vel Imperator: quoniā iudicare potest secundum conscientiam suam.Bart.& Bald.in l.vnic. C.ut quæ des.aduoc.Innoc.in c.cùm inter,de elect.Feli.in d.§.quia uerò. nam huiusmodi iudices etiam super non petitis possunt suam proferre sententiam: ita Bal. sing. per illum text.in l. Aemilius Largianus.ff.de minor.Alex.in consi.48.col.4.in 7.vol.& ideò cùm ius fori suæ conscientiæ,& non ius rigorosum sequi teneantur,iudicare debent id,quod ipse Deus esset iudicaturus,ut ait Bal.in l.fi.in princ.6.quæst.C.de iur.deliber.& Albert.Brun.in consi.82.Et ad prædicta vide Dec.in consi.463.& Franciscum Lucanum in tract.de fisco & eius priuilegijs.num.
3 139.Item limita prædictam regulam in notorijs † non procedere,quia iudex sequi debet conscientiam suam ab huiusmodi notorietate instructam,ut ait Dominic.de S.Gemin.in c.iudicet. 3.q.7.de qua re uide Feli.in d.§.quia verò.Limita etiam nō procedere in criminalibus causis, in quibus iudex sequi debet conscientiam suam,secundum Innoc.in d.c.quia uerò,& ibi Abb. in uersi.gl.in uerbo tenetur.Et ideò quæri solet,utrum iudex,qui uidit homicidium perpetrari, possit absque aliqua probatione homicidium punire? Azo, Hugo, & Accursius responderunt quòd non,per tex.in hoc.§. ueritas.tamen contrarium sensit glo.not.in ca. Deus omnipotens.

§.quando

§.quando autem.2.q.1.& ideò pro opinionum concordia, neſcio debeat ne placere diſtinctio illius gl.an non,quæ ea eſt: Aut iudex ſedebat pro tribunali,& tunc poſsit,iuribus ibi per eum allatis: Aut non ſedebat,& tunc ſecus. nam iſta ſeſsio mihi non uidetur eſſe tanti ponderis, ut tam magnam differentiam inter unum caſum & alium facere debeat. Et ideò ad illud recurrẽdum eſt,quod ait Bar.utrum conſtet iudici ut iudici,an uerò ut priuatæ perſonæ. de qua rẽ vide Alex.in conſi.82.col.2.in 3.vol.& Paridem in tract.Syndicatus, in uoce, allegatione.col.5. & Iaſ.in l.ij.ff.de in lit.iur.& tex.in l.fi.in fi.ff.de probat.& Bal.in cõſi.205.in 1.uol.Limita quo
4 que regulam hanc non procedere quãdo iudex † poteſt procedere ſola facti ueritate inſpecta, quia ferre poteſt ſententiam ex cauſa ab ipſa parte non deducta ſed probata. Soci.in conſ.11. in fi.in 3.vol.Item ubi à iudice in ſcriptis & ſine ſcriptis poteſt ferri ſententia, tunc ferri poterit ſecundum cõſcientiam ipſius iudicis. Bar.in auth.niſi breuiores,C.de ſent.ex peric.recit.& Feli.in d.§.quia uerò,uerſi.quintò limita. Et de hac re uide Anchar.in rep. capituli primi de re iud.in 6.Ana.in c.tuarum,de ſortileg.& Ant.de Butr.in ca.ueram,de cohabit.cleric.& muli. Et iudicem poſſe etiam in quibuſdam alijs caſibus iudicare ſecundum conſcientiam ſuam, habetur apud gl.c.1.in uoce,canones,de offi.ordin.& ibi Abb.& Barb.latè poſt Imol.& alios tradi-
5 derunt,& S.Thom.in loco prædicto. Et an & quando † iudex poſsit pronunciare ex iure non deducto,& ex præſumptione,quæ non fuit allata,uide Feli.in c.afferte,nu.6. cum ſeq. de præſumpt.Ad regulã uerò,quæ ex iſto tex.colligitur,uide omnes in d.l.unic. C.ut quæ deſ.aduoc. Ana.in conſi.34.Anc.in c.canonum ſtatuta,col.9.uerſ.poſtremò,& col.ſeq. de conſtit. & in c. poſſeſſor,col.8.& ſeq.de reg.iur.in 6.Alex.in l.bonorum,in fi.C.qui admit.Bal.in c.dilecto, de teſti.Feli.in d.c.cùm uenerabilis,col.14.de except.Imol.in conſ.8.& in conſ.pen. col.8. & ſeq. & Bonifacium in tract.maleficiorum.

Summarium in d.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de off.Præſid.

1 *Ad præſidem Prouinciæ ſpectat ne impotentes à potentioribus opprimantur.*
2 *Iudex & Princeps eſt legatus & Proconſul Dei.*
3 *Potentia aduerſarij an tollat ſolennitatem iuris.*
4 *Vidua diues & potens an inter impotentes & miſerabiles perſonas ſit numeranda.*
5 *Securitas eſt legitimum præſidium.*
6 *Ille,qui cum aliquo confœderationem fecit,poteſt ſe cum inimico illius copulare propter ſuam ſecuritatẽ, quando timet ſe ab eo offendi.*
7 *An ille,qui promiſit me non offendere,teneatur etiam ſi me offenderet in alio territorio.*

Bar.in d.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.præſid.

1 BART. in ead.l.§.ne potentiores,colligit,ad præſidem † prouinciæ ſpectare ne impotẽtes à potentioribus opprimantur. & ex hoc infert, ſi aliquis timet ſe offendi, ut poſsit officium iudicis implorare. Vide tu de hac re quando & quomodò aliquis poſsit petere ſecuritatem ab inimico ſuo.Bar.in l.centum.ff.de rer.diuiſ.Abb.& Feli.in rubrica de treg.& pac.colu.5.uerſi. qui timet. Iaſ.in l.ſi ſuper poſſeſsione,in 4.not.C.de tranſac. Iudex enim debet ſua ſapienti potentia,& potenti ſapientia ſuffragari oppreſsis,ut ex multis memoratu dignis docuit Fulgo.in
2 conſi.147.inter conſilia Imol.nam iudex & Princeps † eſt legatus & proconſul Dei,ſecundum gl.in rubrica in auth.de hęred.& Falc.tradit Bal.in tract.de pace Conſtantiæ in principio.ideò debent inuigilare,ne iuſtitiæ præualeat potẽtia diuitiarum,ut not.habetur in §.ſi uerò illi quidem,in auth.ut omnes obed.iudic.prouinc.hoc enim frequenter contingit. & ideò legiſlator inuehitur in iudicantes,qui ut plurimùm potentioribus magis quàm iuſtitiam petentibus præſtant,ut habetur in.§.latet,in d.auth.ut omnes obed.iud.prouinc.vbi gl.ſubiungit,hoc eſſe mirabile uerbum. Vtinam non ſit uerum,ab illo enim abuſu præſumitur ſemper debiliores à potentioribus opprimi,crediturque aduocatos nolle litem ſuſcipere pro paupere; ut hæc & alia multa ad rem facientia tradet Matth.de Afflictis in tract.prothomiſeos.§.5. Hinc etiam inquit Bar.

Bar.in l.Ad splendidioris.C.de diuer.offic.& appari.lib.12. clauem iustitiæ in hoc uehemẽter
3 errare,quòd delicta maiorum cœlantur. Vtrum autem potẽtia † aduersarij tollat solennitatem iuris? vide Fel.in c.2.col.4.uers.sextò limita,de testi. Quæro qui dicantur potentiores esse alijs, vide in tit.C.ne lice.potent.& Specul.in tit.de cess.in princ.versi.quod intelligo.& in tit.de his
4 quæ ui met.cau.fi.in fi.& Barb.omninò in c.1.col.5.de offi.deleg.nunquid uidua † diues & potens inter impotentes & miserabiles personas sit annumeranda? tex.not.in c.ex parte B.& ibi Abb.& alij.de for.compet.sentiunt eam esse miserabilem personam; tamen de hoc uide Feli. in c.significantibus,de off.deleg.& Dec.in l.iusdicenti.nu.8.ff.de iurisd.omn.iud. Quid autem deducendum sit,& probandum,quando aliquis cautionem petit,ne offendatur, cuius rei paulò ante mentionem fecimus,aperit Alex.in consi.88.col.5.uersi.quartò principaliter,in 5.uol.
5 Posteà Bar.hic quærit,quid sit securitas,dicitque † eam esse legitimum præsidium, & reliqua. Adde tu quotuplex sit securitas,& quomodò intelligatur, & quo iure debeatur, & alia ad rem facientia,ut per Bar.in l.j.in princ.ff.ad leg.Iul.maiest.Et siquis promisit aliquem securum facere,ita fieri debet, ut nihil ei obijci posit,ut sentiat læsionem.Ant.de But.& Abb.in c.quoties, de pact.Bar.in l.illa institutio.ff.de hære. inst. Ang.in l.j.ff.qui satisd.cog.vbi Ias. tradit quid sit securitas.Bal.in l.sancimus.C.de uerb.signif.gl.sing.in l.j.C.si aduers.sol. Bal.& Ang.in l.Papianus.§.mortis causa.in uoce,securè.ff.de inoff.testa.vbi Ang.citat.l.primam.ff.de prætor.stipu. & loquitur de fidantia data bannitis ut ueniant ad ciuitatem.vide Corse.in singul.suo. incip.Si
6 aliquis promisit,in uoce,securus.Vnum etiam scias,& obliuioni non tradas,illum, † qui cũ aliquo confœderationem fecit,posse se cum inimico illius copulare propter suam securitatẽ,quãdo timet se ab eo offendi.Bal.in conf.369.in 1.vol.Et dum Bar.in d.§.ne potẽtiores,col.2.agit de cautione præstãda à re personæ,vt de damno infecto,vide Alex. in rubrica.ff.de dam.infec. Subiungit deinde Bar.ibi cautionem præstari à persona personæ, & hãc esse præstandã officio iudicis causa cognita.vide Cæpol.in cõs.8.in fi.& Alex.in l.ij.in princ.ff.sol.matr.Et dũ ibi paulo post quærit an in huiusmodi securitate dari debeant fideiussores,vide quæ dixi in præcedentibus.& attẽde quoniam hæc uox,securus,satisdationem significat.l.si cuius rei.ff.de usufr. vbi videtur tex.not. Et dum Bar.hic,in 2.col.uersi.Quæro si Titius,disputat, nunquid ille,qui pro-
7 misit † me non offendere,teneatur etiam si me offenderet in alio territorio? De hac quæst.vide Ias.in l.fi.ff.de iurisd.omn.iud.ad rem faciunt trad.per Ang.in cõsi.113.incip.Magnifici Antiani.& dum ibi paulò post concludit Bar.eũ conueniri posse ubique.vide Feder.de Sen.in consi. 13.col.4.& aliquid per Cor.in conf.243.col.14.in 2.uol.

Summarium in d.l.illicitas.§.Præses.ff.de off.Præsid.

1 *Mulcta remitti potest ob necessitatem & paupertatem.*
2 *Paupertas an quò ad remissionem pœnæ prosit,uel noceat.*
3 *Paupertatis priuilegia quæ sint.*
4 *Mulcta,quæ est extraordinaria,potest minui à Iudice.*
5 *Pœna remitti potest alicui propter amorem, quem habet Princeps erga illum, si talis amor à uirtute procedit.*
6 *An & quando pœna differri possit.*

Bar.in d.l.illicitus.§.præses.ff.de off.præsid.

1 Bart. in ead.l.§.Præses,colligit,mulctam † remitti posse ob necessitatem & paupertatẽ, & quamuis ille postea efficiatur soluendo,non debere exigi. Vide in simili casu eundẽ Bar. in l.si cõstante,in fi.ff.sol.matr.Et dum ibi Bar.ait,bannum imponi posse propter inobedientiam & contumaciam,hoc idem sequitur Ias.in l.j.in princ.ff.si quis iusdic.non obtemp.uer.adde tu
2 duo.Et dum Bar.hic propè fi.tradit,an paupertas † quo ad remissionẽ pœnæ prosit,an noceat, & distinguit,ut ibi per eũ.Ad hoc uide Ias.in l.Si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iud.col.6.versi. quartò limita.Quid si aliquis culpa sua pauper efficeretur? Bal.in c.quæ in ecclesiarũ. de cõst. uoluit,

voluit hoc ei non obesse. Contrarium uerò ibi Io.And.& Imol.tradiderunt.de qua re vide Feli. in c.si quis testium,uersi.& ista procedunt,de testi.& in d.c.quæ in ecclesiarum.nu.91.& Alex.
3 in cons.176.in 7.vol.quæ autem sint priuilegia † paupertatis,docuit Feli.in c.significantibus, de off.deleg. & Dec.in c.1.nu.54.de probat. Et quomodò probetur paupertas, vide Alex. in cons.37.in 7.vol. Item quis dicatur pauper,ita vt perfrui possit beneficio paupertati concesso, vide Soc.in cons.30.in 4.vol.& ad rem faciunt trad.per Abb.in c.cùm causam, de testi.& per Ias.in l.si constante.ff.sol.matr.& quia hic Bar.sentit pœnam, quæ est ordinaria, à iudice minui
4 non posse,sed mulctam,quæ est extraordinaria. vide Ias.in l.j.in princ.col.ult.in fi.ff.si quis iusd. non obtemp. vbi ponit rationem diuersitatis. Et an & quando ordinaria pœna possit à iudice minui, & quæ sit iusta causa minuẽdi eam,vide apud Feli.in c.qualiter.2.§.ad corrigendos nu. 17.cum seq.de accusat.& omninò Raph.Fulgos.in cons.124.& in cons.ultimo.& Aret.in cõs.
5 130.in fi.Abb.& alios in c.de causis,de offi.deleg.Attende, pœnam † remitti posse alicui propter amorem, quem habet Princeps erga illum, si talis amor à uirtute procedit, non autem ab affectione carnis. & quid in iudice inferiore? Abb.in c.nisi speciales,de off.lega.Hìc non ab re est intelligere, vtrum pœna mortis mitigari possit? idque ex iusta causa fieri posse, ut putà quã do reus longum carcerem passus fuisset,docuit gl.not.in l.si diutino,in gl.mag.ff.de pœnis. de qua re vide Alex. in consi.19.in fin.in 7.vol.& Dec.in consi.535.vide Cæpol.in cautel.1.& in caut.5.Similiter quando ille,qui est puniendus,uir est utilis in exercitu,& fortis in bello,pœna
6 est minuenda.Cæpol.in consi.36.in fi.An & quando pœna † differri possit,Cæpol.in cautel.2. Et an & quando iudex possit mutare,uel moderare pœnam à lege impositã,vide Paulum Grillandum in tract.de relaxatione carceratorum, in 6. quæst. Pœna quoque minui debet ratione ætatis tàm in minore quàm in sene. Dec.in l.ferè in omnibus pœnalibus.ff.de reg.iur. Quot uerò sint genera pœnarum tàm capitalium quàm non capitalium, & quæ imponi possint tam de iure ciuili, quàm de iure canonico,vide Felin.in c.qualiter & quando.§. ad corrigendos. nu.7. cum seq.de accusat.& Io.de Lignano in trac.de censura ecclesiastica,nu.4.cum seq.

Summarium in l.sæpe.ff.de off.Præsid.

1 *Verba rescripti directa ad iudicem,an importent necessitatem.*

Bar.in l.sæpe.ff.de off.præsid.

1 Bart. in d.l.sæpe. tradit, an uerba † rescripti directa ad iudicem importent necessitatẽ. & accedit ad gl.ibi,quæ distinguit,ut ibi per eum. Adde tu illam glo.sequi etiam Rom. in l.ij.ff. de off.eius.Ant.Corset.in suo sing.incip. Verbũ potest. vbi plenè agit de hac re.& Imol.in cle. sæpe.col.6.de uerb.signif.Card.in clem.procuratorem,de procur. hoc idem sentit gl. in uoce, antequam,in l.& quia.ff.de iurisd.omn.iudic.Bal.in c.1.in princ.de off.deleg.Feli.in c.nam cõcupiscentiam,col.2.de const.& in c.3. col.1. de off.deleg. vide omninò quæ posui suprà in lucubr.ad eundem Bar.in l.j.ff.de iust.& iur.

Summarium in l.congruit.ff.de off.Præsid.

1 *Furiosus puniri non debet pro crimine perpetrato,nisi tempore,quo erat sanæ mentis.*
2 *Semel furiosus semper præsumitur furiosus,nisi contrarium probetur.*
3 *Furor superueniens an & quando non excuset à pœna.*
4 *Furore amoris nihil est uehementius.*
5 *Furiosus est puniendus pro delicto,quod commisit quando erat sanæ mentis.*
6 *Furiosus,demens,& mente captus in quibus differant.*
7 *In casibus in quibus iudex procedere potest per inquisitionem, inquirere non debet nisi præcedentibus legitimis inditijs.*
8 *Inquisitio formari non potest contra aliquem,nisi prius constet de delicto.*
9 *Iudex in his quæ respiciunt priuatã utilitatem & periculum animæ, ex officio procedere potest,& debet,etiam si agens malè egerit.*

10 Iudex

10 *Iudex, qui uult inquirere de crimine, tenetur prius monere offensum & alium cuius interest, an uelit eum accusare an non, & debet ei statuere & præfigere terminum ad deliberandum.*

11 *Inquisitio si contra aliquem formata est ineptè, & reus crimen confiteatur, utrum ex huiusmodi confessione condemnari poterit.*

12 *Si Iudex in inquisitione dicit aliquem scienter et dolosè aliquod crimen commisisse, tenet̃ illud probare, quo non probato reus debet absolui.*

13 *Quotuplex sit inquisitio.*

14 *Ubi delictum notorium est, sed delinquens ignoratur, debet iudex ex officio inquirere, non tamen cõtra certam personam, sed generaliter.*

15 *Inquisitus ordinaria pœna, an uerò mitiori sit puniendus.*

16 *Inquisitio an sit iudicium ordinarium, an uerò extraordinarium.*

17 *Si inquisitio contra aliquẽ formata sit propter formam, & pendente inquisitione superueniat fama contraria, non per hoc derogatur huic inquisitioni, quæ pendet, sed impeditus non debet subijci tormentis.*

18 *Si inquisitor hæreticæ prauitatis aliquem condemnauit, eumque iudici seculari puniendum tradidit, an ipse denuò possit de hac inquisitione cognoscere.*

19 *Iudices & potestates terrarum uel prouinciarum an possint prouinciales & ciues ad faciendum inter ipsos pacem compellere.*

20 *Quid sit pax, & qui nam à pace producuntur effectus.*

21 *Quotuplex sit pax.*

22 *Pax est uinculum charitatis, charitas autem est dilectio Dei & proximi.*

23 *Pacificus dicitur esse is qui corrigit quod potest, & quod saluo pacis uinculo corrigere non potest, æquanimiter suffert.*

24 *Quomodò pax & concordia differant.*

25 *Tanta est utilitas pacis, & usque adeò legibus est amica, ut concessum sit bona priuatorum auferri posse propter hanc publicam utilitatem.*

26 *Sex sunt causæ discordiarum, quæ inter homines uigent, & quæ paci atque mortalium tranquilitati potissimum reluctantur.*

27 *Illi, qui pecuniam recipiunt, ut iustitiam non ministrent, etiam si re integra pœniteant, sunt puniendi.*

28 *Iudex an semper debeat studere paci.*

29 *Nemo est dominus membrorum suorum.*

30 *Pax si uiolatur ab una parte, utrum hoc idem altera pars facere possit impunè.*

31 *Frangenti fidem fides frangatur eidem.*

32 *An & quando dicatur pax uiolata.*

33 *Si pax facta fuit ab aliquo pro se & adhærentibus suis sub pœna inter eos conuenta, & unus adhærentium offendatur antequam ratam habuerit pacem, utrum pœna committatur si posteà ratam habeat.*

34 *Si pax fiat à pupillo sine decreto an teneat.*

35 *Quando fit pax siue compositio siue transactio cum aliquo, qui culpatur crimen aliquod perpetrasse, an is tacitè delictum confiteri censeatur.*

36 *Aliquis potest compelli ad faciendam pacem cum inimico, si ea secuta sedaretur tumultus in ciuitate.*

37 *Si pater propter pacem uiolatam fiat extorris, filius non tenetur ei alimenta præstare.*

38 *Si pax fiat hoc pacto, ut qui primus uiolauerit pacem incidat in pœnam applicandam ecclesiæ, & pax uioletur, & posteà sequatur reconciliatio cum omnium iniuriarum plena remissione, an propterea præiudicetur ecclesiæ.*

39 *Si aliqui pacem faciunt, & sibi inuicem remittunt omnia damna, expensas et interesse, utrum proter hoc censeatur remissum esse ius petendi rem aliquam, quæ ab alio iniustè possidetur.*

Bar. in l. congruit. ff. de off. præsid.

1 BART. in d. l. congruit, in summa, & in 1. not. ait, furiosum † puniri non debere pro crimine perpetrato, nisi tempore, quo erat sanæ mentis. Adde tu quomodò hoc procedat, & quare

quare etiam furiosus contrahere non poßit,& quomodo præsumatur siue probetur aliquis furiosus,vt per Dec.in l.in negocijs,& in l.furiosi.ff.de reg.iur.cum ibi ad eum addit.& illum, qui
2 semel est furiosus,† semper præsumi furiosum nisi contrarium probetur, ait glos.in uoce compotem,in c.fi.vbi Abb.de success.ab intest. Anch.in consi.v.vbi tradit etiam an id, quod fit ab habente dilucida interualla,censeatur factum tempore furoris, an non? ad quod uide Alex.in consi.147.in 7.volu.Et rursus ex quibus coniecturis conijci poßit,aliquem esse furiosum,vide Barto.in l.his qui.§.Diuus,cum ibi addit.ff.de tutor.& curat. dat. ab his. Anch.in d.consilio 5. Alexand.in consi.10.in 6.volu.vbi optimè loquitur in materia.l. furiosum.C.qui testam. face. poss.& ad prædicta uide plenißimè & eleganter Soci.in consi.98.in 3.volu. & Dec.in consilio
3 448. Et an & quando furor † superueniens non excuset à pœna,Barto.in l.si quis in tantam,in secunda oppos.C.vnde ui. Et an talis furor reuocet mandatum; Bar.in l.qui seruum.ff.de acq. hæred. Dic etiam furiosum non posse contrahere matrimonium, si tamen contrahit non separatur.cap.neque furiosus.32.quæst.7.ad quod uide trad.in capitulo dilectus, de sponsal. Et
4 quoniam furore † amoris nihil est uehementius.§. illud,in authen. quibus mod.natur. effic.legit.ideò de hac re uide multa scitu digna apud Alberi.in l.vnic.C.de senatusconf.Claud.toll. & Oldrad.in consi.210. Regularis habet traditio. vbi ait amore captos effici quodammodo insanos. & ideò eorum crimina esse leuius punienda. quemadmodum & dementes intuitu furoris ab eorum criminibus excusantur. Hæc Oldrad.atque ita captos amore mulierum, & insanos,in excusandis eorum delictis æquiparat. quod diligenter attende. Ad rem uerò proposi-
5 tam redeundo,de qua hoc in loco agitur, quamuis Bart. dicat furiosum † esse puniendum pro delicto, quod commisit quando erat sanæ mentis, tamen dicas si pro tali delicto pœnam ultimi supplicij meretur,eum non debere puniri durante furore. Ias.in l.ex facto,nu.30.cum sequ. ff.de vulg.& pupill.& in l.si seruum,nu.39.ff.si ex nox.cau.aga. in quibus locis habetur etiam, Vtrum furiosus, qui ante furorem commisit peccatum mortale nulla contritione secuta, si mo
6 riatur,iudicetur damnatus. Quomodò † autem differunt furiosus, demens, & mentecaptus. Ias.in l.soluto matrimonio.§.uoluntatem.ff.sol.matr.& in d.l.furiosum.C.qui test.fac.poss.scias etiam furiosum haberi pro consentiente in eo casu,in quo si sanæ mentis fuisset, non habuisset causam contradicendi.Ias.in d.§.voluntatem.
7 Bar.in d.l.congruit,uersi. Et aduerte, ait in casibus, in quibus iudex † procedere potest per inquisitionem, inquirere non debere nisi præcedentibus legitimis indicijs, aut fama publica referente. De hac re uide Fulgos.in consi.107.& Aret.in c.cùm oportet, col.1. & 7. de accusat.Bald.in l.iubemus.C.de probat.col.2.versiculo,Item dixi,& col.3.versiculo quartò præmittendum.& Dec.in consi.175.Ias.in l.j.C.de sacrosanc. eccl. & in l.si sic legatum ff.de lega.1.&
8 Feli.in cap.auditis num.47.& 48.de præscript.ubi ait etiam inquisitionem † formari non posse contra aliquem,nisi prius constet de delicto, ut purà, si inquiritur de homicidio, necesse est ut constet hominem fuisse occisum. Quæro an iudex ex officio procedere poßit contra usurarios, & contra alios ad priuatam utilitatem absque aliqua petitione, & non præcedente diffa
9 matione? uide Soc.in consi.219.in 1.uolu. Attende, iudicem in † ijs,quæ respiciunt priuatam utilitatem,& periculum animæ,ex officio procedere posse & debere, etiam si agens malè egerit.Aret.in consilio 183. Nam iudex tolerans delictum siue negligens in inquirendo, punitur vt conscius. Bald.in l.non solùm.C.de comm.& merc.Bar.Bald.& alij.in l.mancipia.C. de seru. fugit.Barto.in l.j.ff.de offic.præfect.vrb.cum alijs citatis per Albert.Brun.in consilio 31.colu.
10 tertia.Animaduertendum tamen est,iudicem,† qui vult inquirere de crimine,teneri prius monere offensum,& alium,cuius interest,an uelit eum accusare an nõ: & debet ei statuere & præfigere terminum ad deliberandum. Cæpol.in cautel.25. vbi tradit cautelam ad euitandam inquisitionem. An autem iudex, qui potest inquirere, poßit absoluere? vide Felin. in capitulo
11 non potest,columna tertia.de re iudic. Quid si inquisitio † contra aliquem formata est ineptè, & reus crimen confiteatur, vtrum ex huiusmodi confeßione condemnari poterit? Angel.in consilio 178.& in consilio 298. Adde quòd damnatus ex inquisitione non efficitur infamis.

glo.& Barto.in l.tutor.§.præterea. ff. de suspe. tut. Inquisitio autem in foro ecclesiastico quomodò & qualiter fieri debeat, vide plenè apud Bonicontum in tracta. de accusat.& inquisitio.
12 Attende, quia si iudex † in inquisitione dicet,aliquem scienter & dolosè aliquod crimen commisisse, tenetur illud probare: quo non probato reus debet absolui. Dec.in consil. 256. Propter quid autem innenta sit inquisitio, an communiter sit permissa, an prohibita, Barto.in l.ij. §.si publico.ff.de adulte.vbi multa scitu digna inueniuntur. vide etiam quæ ibi ad eum addidi. & ad prædicta uide Ange.in tracta.maleficiorum,columna prima,secunda,& sequ.Quotuplex
13 sit inquisitio,† tradit Barto.in l.fina.ff.de quæstion.& quid sit, docuit idem Barto.in l.transigere.C.de transact.Et an & quando & in quibus casibus procedi possit per inquisitionem,& quę sit forma procedendi, & quæ probari debeant, vide Specul.in titu.de accusat.& inquisit.Bart. omninò ad reprimendum,in uer.per inquisitionem. vide etiam in Specul.aduocatorum,in sexta parte princip. vbi inter cætera inquit, inquisitionem contra aliquem formari non posse, quando ille fuit absolutus, nisi absolutio per collusionem facta esse probaretur. & modos etiam probandi eam tradidit ibi, nume.44. Illud uerò in hac re potissimùm scias, vbi delictum
14 † notorium est,sed delinquens ignoratur,vt si homo reperitur mortuus, vel furtum esse commissum, debet iudex ex officio inquirere, non tamen contra certam personam, sed generaliter. & si aliqui nominantur in illa inquisitione generali,debet posteà contra eos procedi: quoniam processus ille generalis fidem non facit in specie contra eos,cùm non fuerint citati. Hæc Abb.post Innocen.in capitulo Bonæ memoriæ.j.de elect. & Abb. in d. capitulo cùm dilectus,
15 de ordi.cognit.& in c.ad petitionem, in princip.de accusat. An inquisitus † ordinaria pœna, an uerò mitiori sit puniendus,saltem de iure canonico? Abb.in capitulo per inquisitionem, in fin.eodem titu.de elect.& in capitulo inquisitionis.j. de accusat. Quid si iudex domicilij vult procedere per inquisitionem contra subditum pro crimine commisso in alio territorio,an pos-
16 sit? Vide Abb.in capitulo cùm contingat,de for.competen. An inquisitio † sit iudicium ordinarium,an uerò extraordinarium? Barb.plenè in rubrica de iudic. Bald. in capitulo 1.de offic. ordin.in capitulo super literis,de rescrip.& in l.ea quidem.& ibi Ange.& Salicet.C.de accusat. & plenè Docto.in capitulo qualiter & quando, de accusat. Item inquisitio fieri non debet de occultis criminibus; quia fieri non potest nisi infamia præcedente,vt uisum est suprà,& tradit Abb.in cap.qualiter & quando.2.de accusat.accusatio verò etiam de occultis fieri solet, dum-
17 modò probari possit, vt per Abb. in dicto capitulo qualiter. j. Quid si inquisitio † contra aliquem formata sit propter famam, & pendente inquisitione superueniat fama contraria? dic proptereà non derogari huic inquisitioni, quæ pendet, sed impeditus non debet subijci tormentis,secundum Ias.in l.is potest.ff.de acquir.hæred. Quid si contra aliquem formata est inquisitio pro vulnere, an puniri possit pro homicidio, si constet illum ex dicto vulnere decessisse? & dic quòd non,secundum Alberic.in l.damni.§.Sabini.ff.de damno infec.Quid si inquisi-
18 tor † hæreticæ prauitatis aliquem condemnauit, eumq; iudici seculari puniendum tradidit, an ipse denuò possit de hac inquisitione cognoscere? affirmatiua pars uidetur esse potior apud legistas.pro qua est tex.in §.si uerò crimen,in auth.de sanctiss.epis.& glo.in auth.clericus,in uoce,per episcopum.C.de epis.& cler.Bar.in l.Diuus.ff.de cust.reo.& alij. vt per Fel.in c.ad abolendam,de hæret.vbi citat etiam Abb.& alios,qui contrarium tradiderunt. Vide doct.& maximè Ias.in l.magistratibus,& omninò quæ ibi posui ad Bar.ff.de iurisd.omn.iud.Abb.in c.1.de off.ordi.& Thom.Ferrat.in caute.53.vbi ait,sententiam iudicis ecclesiastici non esse exequendam quando est iniusta. In cæteris uerò, & in ijs,quæ ad inquisitionē hæreticæ prauitatis attinent,remitto ad dominos Canonistas in eorum locis ordinarijs,& ad illos,qui hac de re speciales tractatus ediderunt. Vide etiam ad præcedentia Ang.in consi.276.vbi ait,iudicem,qui sententiam alterius iniustam exequitur,facere litem suam.
19 Barto.in d.l.propè fin.versicu.& inducitur in argumentum, quærit nunquid iudices † & potestates terrarum uel prouinciarum possint prouinciales & ciues ad faciendam inter ipsos pacem compellere. De qua re uide Alexan.in l.j.§.& post operis, colum.tertia.in secundo not.
ff.de

ff.de oper.nou.nunc.Abb.in consi.108.in secundo volu.& in cap.si quando,colu.fin.de off.de leg.in cap.cùm inter.R.de elect.& in rubrica.vbi etiam Feli.plenè de treg.& pac. & de hoc uide etiam in Specul.aduocatorum,in sexta par.princip.nu.135.& omninò Anto.Corsett.in tracta.de priuilegijs pacis, posito in tractatu de potestate regia, vbi multa scitu dignissima memo rauit. Abb.autem in cap.nouit.de iudic.ait, partes ad pacem cogi non posse, cum septem fallentijs nunquam obliuioni tradendis. Hic de multis opportunè quærendum est. Et primò
20 quid sit pax,& qui nam à pace† producantur effectus. Oldr.in consi.94. in sexta colum. referens Cassiodorum ita inquit: Pax est vnitas multitudinis,in qua bonum & salus populi consistit. Et ideò omni regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & vtilitas gentium custoditur. hæc est bonarum artium mater decora, hæc mortalium genus multiplicat,& facultates ,protendit mores. & propterea congruit legislatori ac bono & graui præsidi curare vt pax & quies sit in sua prouincia: nam pace remota uitæ perit utilitas. Hæc
21 Oldr. in d.consi.Et quid sit pax† vide omninò Bart.in consi.66.incip.Ad declarationem quæstionis. & quotuplex sit, vide etiam apud Ias.in l.cùm proponas.2.C. de pact. Proinde cum talis,ac tanta sit pacis utilitas, unusquisque debet se facilem reddere ad amplectendam pacem: nam parcere inimicis est magnum & honestum genus uindictæ,teste Seneca,in libro de virtu-
22 tibus.quem refert Panor. in cap.1.de postul.prælat. Pax enim† est uinculum charitatis,charitas autem est dilectio Dei & proximi,& est spiritualis uirtus, qua seruamur.c.charitas, de pœnit.distin.2.& propterea pax non quæritur ut bellum exerceatur, sed bellum geritur,ut pax habeatur.c.bonorum.23.quæstio.1.& ideò bella non crudelitate & cupiditate, sed pacis studio
23 sunt gerenda.c.apud.eadem cau.& q.& pacificus† dicitur esse is, qui corrigit quod potest, & quod saluo pacis vinculo corrigere non potest,æquanimiter suffert.c.quisquis. 23.quæstio.4. Quomodò pax & tregua differant, vide Ias.in l.cùm proponas.2.C.de pact. & Doct.in cap.significauit,de Iudæ. pax enim cùm sit finis discordiæ debet esse in uoluntate,tregua uerò in necessitate: nam pugnare debet aliquis,vt habeat pacem.ca.noli. 6.quæst.1. Hostien.& Abb.in
24 c.2.de treg.& pace.& paulò ante dictum est. Quomodo pax† & concordia differant? Respon. Pax est plena discordiarum sedatio cum interuentu amicitię: Concordia uerò est remissio iniuriæ sine interuentu amicitiæ. & ideò rumpens pacem dicitur proditor, non sic rumpens concordiam. hæc Baptista Caccialupus in tract.de pact. in 2.quæst. vbi nonnulla memoratu digna in re proposita inueniuntur. Et quæ sit differentia inter pacem & concordiam, vide etiam apud Felin.in c.causam quæ, colu.1.de testi.& Ias.in l.j.ff.de pact.& in l.de fideicom-
25 miss.C.de transact. Tanta igitur est utilitas† pacis, & usque adeò legibus est amica, ut concessum sit bona priuatorum auferri posse propter publicam hanc utilitatem. Dec.in consilio 220. De qua re uide plenè apud Ioan.Lupi. in tracta.de bello & bellatoribus,in §.Rogo, cum sequ. Quæro quare pax inter homines non seruatur? Archid.cuius tanta est authoritas,ut multa eius documenta communi aliorum sententiæ præferantur, secundum Felin. in ca.1.nume.104.de constitutio.& Domin.de Rota,quorum meminit Thom. Ferra.in sua cautel.19.inquit in cap. noli.24.quæst.1.& idem ait glo.in capitulo ad apostolicæ,de re iudic.in sexto.& Panorm.in c.
26 fin.de restitu.spoliat. Sex esse causas† discordiarum, quæ inter homines uigent,& quæ paci, atque mortalium tranquillitati potissimùm reluctantur. Quarum prima est, quoniam maleficia non puniuntur. Ecclesiastes.4. Non enim præsides contra malos proferunt eas,quæ iure ferri deberent ,sententias,& eorum nepharios ausus, quibus alij deficiente iustitia ad iracundiam prouocantur, sua potestate compescere non curant. hæc enim,vt à multis acceptum est experimentis, omnium ferè malorum causa est. Hinc bella intestina ciuium, hinc cædes, hinc denique euersiones familiarum & urbium oriuntur, quorum omnium rei sunt præsides ipsi, qui vel prece, vel pretio à iustitiæ & æquitatis tramite declinantes, nonnunquam probis uiris infesti sunt, eis detrahunt,innocentes damnant, & sæpe quos iure deberent opprimere, impudenter extollunt,eorumque familiaritate uirulentissima delectantur, atque illorum uitia & scelera augere indulgentia non uerentur, contra id, quod eleg. traditum est in l.si appari-

tor.C.de cohart.lib.12. & memoria non repetunt, eos,qui malis parcunt,nocere bonis,secundum glo.in §.homicidia, in uoce, supplicium,in auth.de mand.princip.Bald. super pace Constantiæ, in princ. eumque misericordem non esse, qui parcit uitijs, ne turbet delinquentem. capitulo qui uitijs.23.quæstio.5. Misericordia enim crudelis est uni parcere in aliorum discrimen. capitulo sed illud. 45. distinct. tenetur enim ad omnia damna resarcienda. Felin.in cap. quoniam contra, nume.38. de probat. Quis nescit uirtute præditos inuideri, non uiles? vt inquit glo.not.in l.nequicquam.§.fin.ff.de offic. procons. & ideò à malis hominibus illuduntur, deridentur & opprimuntur,nisi iniquitas impiorum æqua iusdicentis authoritate coerceatur. ij sunt, in quos inuehitur Salomon Ecclesiastes.4.dicens: Vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem, nec posse resistere eorum uiolentiæ cunctorum auxilio destitutos; & laudaui magis mortuos quam uiuentes. & reliqua. ij sunt, qui semper in pessimis rebus lætantur & exultant,teste Specul.in titu.de excep.§. 3. versiculo penultimo, & propterea ex hoc infinita propè scandala euenire solent. sed uæ præsidibus illis, quorum negligentia uel fauore tot & tanta inter mortales discrimina contingunt. non solùm etenim Deo rationem sunt reddituri, vt idem ipse Deus affirmat Ezechiel.34.Ego ipse gregem meum requiram de manu eorum, qui super specula præsidebunt, Væ uobis, qui imperabatis cum seueritate, & quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis, & reliqua. Verùm etiam hoc in seculo pœnas luere deberent tanquam conscij & consocij delictorum, secundum Bald.in l. non solùm.C.de comm. & merc. tradunt Barto. Bald.& alij.in l.mancipia.C.de seru.fugit.cum concord.adductis per Albert.Brun.in consi.31. Quin-
27 immo illi,qui pecuniam † recipiunt, vt iustitiam non ministrent, etiam si re integra pœniteat, sunt puniendi.tex.est singu.in l.& generaliter.§.si igitur.ff.de calumn.quem ad hoc citat Rom. in singul.328.caueant igitur à Deo ultore, & sciant, quòd non omnis, qui parcit, amicus est, nec omnis, qui uerberat, inimicus: melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere.cap.nimium sunt inquieti. 23. quæst. 4. Non est crudelis, qui crudeles iugulat, & qui malos percutit, minister est Dei. capitulo non est crudelis, cum capitulo seq.23.quæst.5. Ad conseruandam itaque humanam societatem, pœnæ malis debentur, & honores ac dignitates bonis sunt tribuendæ: quoniam illorum audacia comprimitur, & horum uirtus recipit incrementum. honores enim augent & illustrant graues, & constantes animos, qui perinde ac aura inspirante ad honesta opera concitantur. eos namque non tanquam recepta mercede, sed quasi dato pignore ne gloriam deserant, uerecundia continet. hæc Plutarchus in vita Coriolani. Sed redeundo unde digressi sumus, dicimus secundam causam esse, qua pax inter homines non seruatur, abundantiam temporalium. Genes.3. Facta est rixa inter pastores Abraam & Loth. Iac.4. Vnde bella & lites, & reliqua. Tertia verò causa est, quia non occupamur in pugna contra dæmones. Genes. 25. Quarta, quia non consideramus damna discordiæ, in qua & animam,& corpus,& diuitias perdimus. Hierem.6. Fortis incidit in fortem. Quinta est,quia non cogitamus quàm dubius sit rixæ & belli euentus. Sexta & ultima ac potissima est, quoniam Dei mandata non seruamus. Hierem. 3. Vtinam attendisses mandata mea. Hæc Archid.in d.capitulo noli.24.quæst.1.glo.in capitulo ad apostolic.de re iudic.in sexto.&
28 Panorm.in dicto capitulo fi.de restitu.spoliat. An autem iudex † debeat semper studere paci? & dicas quòd non, nisi quando bona & æqua est: ita dixit Bald.in rubrica de treg.& pac. ideò inter malos non pax, sed diuisio est procuranda. Oldrad. in consilio 71. Et attingendo modos faciendæ pacis, damnanda est praua illa, quæ inoleuit consuetudo, vt offensus dicere soleat, se cum inimico non esse pacis fœdera initurum, nisi ille in eius manibus & arbitrio se con-
29 stituat. id quod à iure ipso abhorret, & fieri ullo pacto non potest, cum nemo † sit dominus membrorum suorum, vt uidere est apud Bartol.in l.j.§.vsque adeò. ff. de iniur. & Dec.in l.pacta quæ contra.C.de pact.Hic alia suboritur quæstio, An pax inter aliquos facta iure possit uiolari? Idque ex noua causa fieri posse,traditum est. Et an & quando hoc ex noua,aut ueteri causa fieri censeatur,atq; alia ad rem facientia,vide apud Alex.in consi.113.in 4.vol.Feli.in c.peruenit.

uenit ſecundo.de iureiur.Dec.in conſi. 531.in fin. & Iaſ.in l.qui ſerui. ff. de verbor. obligatiõ. & in l.quid ergo.§.ſi hæres.ff.de lega.1. vbi ſubiungit etiam, an pax dicatur uiolara ob adulte-
30 rium commiſſum cum uxore illius, cum quo facta eſt pax Pacem † autem ſi uiolat una pars, utrum hoc idem & altera pars facere poſsit impunè. idque licere ait Dec. in conſilio 380.Socin. in conſilio 262. in fine. in primo volumine. & in conſilio 90. in 3. volumine. Bald. in ca. ſicut tertio.de iureiuran. vbi ait, primum offenſorem eum eſſe, qui pacem rumpit, non ſecundum, qui non dicitur pacem rumpere, ſed ruptam inuenire. ad quæ uideas omninò Barto. in
31 l.cùm pater.§.libertis.ff.de legat. ſecundo. Verùm, quia regula illa: Frangenti † fidem fides frangatur eidem, multas patitur exceptiones, ideò de hac re uideas in l.fi.§.penul. ff. de eo per quem fac.erit. Doct.& maximè Iaſ. in l.cùm proponas. ſecundo. C.de pact. Abb.in ca.ſicut & infrà, de iureiuran. & in rubrica de treg.& pac. & in dicto capitulo peruenit, & omninò Soci. in conſilio 110.inter conſilia Albert. Brun.& in conſilio 48. eiuſdem Brun.Felin.in ca.dilecti, nume.15. de except. & ad hæc uideri poterit etiam Ioan. Baptiſta Caccialupus in tracta. de
32 tranſact.in 14.quæſtio.An autem & quando dicatur pax † uiolata, tradit Socin. in conſil. 87. colum.7.verſiculo capio nunc ſeptimam difficultatem, in rertio volumine. Alex. in dicto conſilio 113.& Felin. omninò in dicto capitulo peruenit.2. de iureiuran. Quid ſi fuit facta pax inter plures ex urraque parte cum adiectione pœnæ, & unus eorum offenditur, poterit ne agi contra omnes in ſolidum an non? Alexand.in dicto conſilio 113. in quarto volumine. Quid ſi
33 pax † facta fuit ab aliquo pro ſe & adhærenribus ſuis ſub pœna intet eos conuenta, & unus adhærentium offendatur antequam ratam habuerir pacem, vtrum pœna committatur ſi poſteà ratam habeat? Reſpon.quòd non, ſecundum Bar.in l.ſi uxor.§.ſi quis planè uxore. ff. de adulter.& Dec. in l. contractus. numero 15. & in l. ſemper qui non prohibet.ff.de reg.iur.Quid ſi
34 pax † fiat à pupillo ſine decreto an teneat? Abb.eam ualidam eſſe ait in conſilio 108. in ſecundo volumine.tamen Specul. in titulo de homic.videtur aliter ſentire, quando pax fieret cum oc ciſoribus patris. An autem tutor & curator poſsint facere pacem de offenſione facta pupillo
35 vel eius patri? Iaſ.in l. pactum curatoris. C. de pact. Quæro quando fit pax † ſiue compoſitio ſiue tranſactio cum aliquo, qui culpatur, crimen aliquod perpetraſſe, an is tacitè delictum con fiteri cenſeatur? & quibus uerbis uti debeat, vt hoc ei nocere non poſsit. Cæpoll.in cautel. 188. Quid ſi fiat pax inter principes hoc pacto, vt de damnis datis ſubditis utriuſque partis ulla quæſtio moueri nequeat, an detinentes huiuſcemodi bona ſint propterea tuti in foro conſcientiæ? & dicendum eſt quòd non, vt legitur apud Felin.in capitulo primo, nume.7.de probat. Scias etiam quòd pax facta inter principes, non porrigitur ad eorum adhærentes, nec ad bona eorum, niſi de illis facta ſit ſpecialis mentio. Vide in c.ad apoſtolicæ, de re iud.in ſexto. Abb.in c.1.de poſtula.prælat. ſed quoniam hic agimus de pace inter priuatas perſonas
36 procuranda, ideò ſciendum eſt, aliquem † poſſe compelli ad faciendam pacem cum inimico, ſi ea ſecuta, ſedaretur tumultus in ciuitate. l.æquiſsimum.ff.de vſufruc. & fuit concluſio Guid. de Suza.in conſi.incip.Pone aliquis. & propter pacem permittitur contractus matrimonij inter perſonas non habentes ætatem habilem ad matrimonium contrahendum. Abb. in cap.2.
37 de deſpon.impub.& uſque adeò à legibus ipſis deſideratur, vt ſi pater propter † pacem uiolatam fiat extorris, filius non tenetur ei alimenta præſtare, quamuis alioqui teneatur.§.1.& ibi Nicol.de Neapo.in auth.de inceſt.nupt.Ad quod facit tex.in cap.1.§.ſi quis omnem, de pac. tenen. & viol.eius. An pacem uiolare cenſeatur ille, & in pœnam promiſſam incidere, qui promiſit me non offendere, & poſteà fratrem meum offendit? Iaſ.in l. ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de uerborum obligatio. Et pax facta etiam cum adhærentibus intelligitur de præteritis & præſentibus, non autem de futuris. Iaſ.in l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cùm ſtipul.ff.eodem tit.
38 vbi ſubiungit, idem eſſe de filijs, vt de natis tantùm intelligatur. Quid ſi fiat pax † hoc pacto, vt qui primus uiolauerit pacem, incidat in pœnam applicandam eccleſiæ: & pax uioletur, & poſteà ſequatur reconciliatio cum omnium iniuriarum plena remiſsione, an propterea præiudicetur eccleſiæ, cui iam à die ruptæ pacis quæſitum eſt ius ad conſequendam pœnam? Iaſ.in l.

I 3 ſi reus.

si reus.ff.de pact.& in l.j.C.de iur.emphyt.nu.155. ait hoc ipsum ecclesiæ præiudicare nō pos-
39 se. Quid si aliqui pacem † faciunt,& sibi inuicem remittunt omnia damna, expensas & interesse,vtrum propter hoc censeatur remissum esse ius petendi rem aliquā, quæ ab alio iniustè possidetur? & dicas quòd non,ut egregiè tradit Alex.in consi.20.in 5.vol.

Summarium in l.Senatusconsulto, de off.Præsid.

1 *Actiones præsidi vel eius familiæ competentes, intentari non possunt durante officio.*
2 *Detestabile est iudicem habere tantum pro quolibet centenario.*
3 *Impedito an currat præscriptio.*
4 *Bona prohibita alienari, non possunt præscribi.*
5 *Iura Ecclesiæ Romanæ spatio centum annorum præscribuntur.*
6 *Statutum uel consuetudo de bonis ecclesiæ disponens, nullius est roboris & momenti.*
7 *An & quando præscribi possit à laico ius decimandi.*
8 *Præscriptio quæ memoriam hominum excedit, non intelligitur exclusa, etiam si statuto cautum esset, nullam exceptionem obijci posse.*
9 *Contra non ualentem agere non currit præscriptio.*
10 *Præscriptio an & quando currat impedito.*
11 *Præscriptio non currit tempore pestis & belli.*
12 *Licèt ignoranti currat præscriptio, tamen ex capite ignorantiæ poterit petere restitutionem.*
13 *Triginta casus reperiuntur, in quibus non currit præscriptio.*
14 *Quotuplex sit præscriptio.*
15 *Quot sint species præscriptionum.*
16 *Præscriptio dicitur esse iniquissimum præsidium.*
17 *In dubio fit interpretatio contra opponentem præscriptionem.*
18 *Licèt aliquando præscriptio locum habere non possit circa substantiam alicuius obligationis, tamen locū habere poterit circa modum & qualitatem illius obligationis.*

Bart.in l.senatusconsulto.ff.de off. præsid.

1 BART. in d.l.senatusconsulto,in principio ait, actiones † præsidi, uel eius familiæ competentes,intentari non posse durante officio. Adde hoc procedere ratione præsumptæ affectionis. & ideò nec aliquis potest esse iudex in prouincia, in qua habet castra siue bona, siue uxorem,secundum Albert.Brun.in consi.52.citat.l. si eadem.ff.de off.assess. & l.hi qui, cum seq.ff.
2 ex quibus cau.maio. Hinc etiam dicitur detestabile esse, iudicem † habere tantum pro quolibet centenario. Dec.in l.j.nume.14.C.de secun.nupt. & ad prædicta omnia vide Felin.in cap. literas,col.1.de præsump.& ad prædicta uide Bal.in l.parabolani.C.de episco.& cleric.Quid si filius præsidis uel eius uicarius uxorem habeat in illa prouincia uel ciuitate? vide in simili casu Bal.in l.j.C.si rect.prouinc.

Barto.in d.l.colu.1.versiculo oppono, dicetur hic, tradit an actiones peremptæ restitui possint officialibus per rescriptum, de qua re uideas Bald. in l.j.in 23.oppo.C.qui admit.& plenè apud Cyn.in l.quoties.in 4.q.C.de precib.imper.off.

3 Barto.in dicta l.columna secunda.versiculo Quæro hic secundum. Iaco.But .tradit, nunquid impedito † currat præscriptio,& nunquid impedimentum tollat præscriptionem inchoatam, vel inchoandam? & distinguit: Aut impedimentum est ex parte rei, quæ non est præscriptibilis, Aut ex parte agere debentis,& reliqua,vt ibi per eum. Circa primum membrum de impedimento,quod in ipsa re consistit, dicas bona, quæ acquiri non possunt,præscribi non posse.Io.Mon.Io.And.& Domi.de S.Gemi.in c.2.de præben.in 6.Soc.in consi.86.col.fi.in primo
4 uolu. Et ideò bona † prohibita alienari non possunt præscribi.Alex.in consi.101.col.6. & pen. in 7.vol.ad quod uide Feli.in c.cùm non liceat,nu.8.cum seq.de præscript. An iura principis præscribi possint absq; eo q̃ princeps hoc sciat? dic ea præscribi ex lapsu tanti tēporis cuius nō

extat

* extat memoria in contrarium. & hanc esse * cōem opin. testatur Dec. in consi. 468. De qua re uide etiam Soc. in consi. 110. col. fi. in 1. vol. & Crauet. in consi. 54. vbi ait etiam regalia hoc tempore præscribi in præiudicium principis. vide Abb. in c. per uenerabilem, qui fil. sint legi.
5 in c. quod translationem, de off. deleg. & in c. bonæ. ij. de post. prælat. An iura † ecclesiæ Romanæ præscribantur? dic ea centum annorum spacio posse præscribi, vt habetur apud Feli. in ca. ad audientiam, nu. 30. cum seq. de præscrip. & de modo probandi præscriptionem centum annorum, tradit idem Feli. in cap. cùm nobis, col. 4. eod. titu. ac etiam bona aliarum ecclesiarum præscribuntur. c. de quarta, de præscript. & ista faciunt ad donationem Cōstantini, de qua egi-
6 mus in prima consti. ff orum. Sed hic suboritur difficultas, quare est quòd statutum † uel consuetudo de bonis ecclesiæ disponens nullius est roboris & momenti, & tamen præscriptio ualida est? Respond. eam esse rationem differentiæ, quia vigore statuti, clerici efficerentur de iurisdictione laicorum, id quod fieri non potest expresſè nec tacitè, alioqui uerò est in præ-
7 scriptione. Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 129. de consti. An & quando præscribi † possit à laico ius decimandi, ius patronatus, & aliud ius spirituale, vide Felin. in c. causa, de præscrip. Ioan. And. in cap. quod alicui, de regul. iur. in sexto. Abb. in cap. querelam, de elect. Federic. in consi. 234. Alexand. in consi. 74. in quarto volumi. Et in re proposita attende unum scitu dignum scilicèt iurisdictionem ecclesiasticam à laico præscribi non posse, & tamen à clerico potest præscribi iurisdictio temporalis. id quod ualdè animaduertendum esse, ait Felin. in cap. significauerunt, de iudi. Et quia de præscriptione prædiximus, quæ memoriam hominum ex-
8 cedit, scias tantam esse huiuscemodi † præscriptionis uim & potentiam, vt non intelligatur exclusa, etiam si statuto cautum esset, nullam exceptionem obijci posse. Feli. in rubr. de præscrip. & Mari. Soci. iuni. in consi. 76. nu. 87. & ibidem nu. 93. ait, eam non tolli, etiam per clausulam, non obstante lapsu temporis, citat. Ioan. Andr. in c. 1. de præscript. in 6. Circa secundum uerò membrum Bar. in quo tractat de impedimento existente in eo, qui agere deberet, dum ait, con
9 tra non ualentem † agere, non currit præscriptio. l. j. §. fi. C. de anna. except. Limita hoc non procedere, quando in ipsius facultate esset posse agere. Alex. in consi. 62. in 6. volu. Quid si hoc impedimentum ipsius creditoris culpæ ascriberetur, an ista exceptio illi obijci possit? Alex. not. tenet quòd non in consi. 58. col. fi. in 5. volu. dicens de hoc esse tex. singu. cum glo. in c. quia diuersitatem, de concess. præben. quod diligenter attende pro intellectu rei propositæ. Et an &
10 quando præscriptio † currat impedito, & nunquid impeditus teneatur protestari de impedimento, vide plenè apud Feli. in c. ex transmissa, de præscript. & de hac re uideas eundem Felin. in c. 1. de præscript. in quibus locis habetur etiam, an præscriptio contra eum currat, qui ideò non petit, quoniam scit se exceptione posse repelli. Adde quòd ratione impedimenti de præscriptione detrahuntur tempora, in quibus suspensum est ius. Alex. in consi. 208. in fin. in 7. vo
11 lu. Similiter & tempora † pestis & belli deducuntur. Abb. in consi. 46. in 2. volum. pari ratione etiam contra carceratum non currit præscriptio, vt habetur in c. significante, de pigno. & tradit Soc. in consi. 80. colu. 2. in 3. volu. An præscriptio ignoranti noceat? Respon. vbi agitur de odio finiendo, non solùm currit præscriptio, sed etiam tempus dicitur esse continuum. Socin. in consi. 108. in 4. volum. vbi ponit exemplum in delinquente, cuius fauore tempus est continuum. Et an præscriptio currat ignoranti, Abb. in c. 1. in fi. & in c. vigilanti, & in cap. ad audien
12 tiam, de præscript. Et posito quòd ignoranti † currat præscriptio, tamen ex capite ignorantię poterit petere restitutionem. Mar. Soc. iuni. in consi. 70. nu. 22. vbi Alexan. & alios retulit. vide Alexan. in consilio 71. in primo volumine. & qualis debeat esse ignorantia, ad hoc ut restitutio concedatur, vide Felin. in capitulo vigilanti, de præscript. Ad quod uide eundem Soc. in consilio 2. columna penultima. in tertio volu. & Aret. singu. in consi. 103. Denique scias, triginta
13 † casus reperiri, in quibus non currit præscriptio, & multa alia ad rem facientia, quæ habentur apud Ioan. Mon. in tracta. nuncupato, Defensorium iuris, in §. contra præscriptionem. Rursus, quæ res præscribi non possunt, & quibus in casibus non currat præscriptio, & quæ sint personæ, quæ præscribere non possunt, & contra quas non præscribatur, vide plenissimè

apud glo.in capitulo cum non liceat, de rescript.Specul.in titu. de præscript.per totum. Dyn. in capitulo possessor, de regul.iur. in sexto.& Barto. in l.fin.C. de fun.limi. lib.11. Quotuplex
14 sit præscriptio, † vide Barto.in l.j.& in l.naturaliter.ff.de vsucap.in l.ex hoc edicto.ff.de eo per quem fact.erit. in l.traditionibus.C.de pact. & in l.sicut, ac per tot. C. de præscript. 30.anno. & in l.nemo potest.ff.de lega.primo. Adde etiam quòd Rayn. in §.31. narrat septem casus, in quibus non currit præscriptio, qui faciunt ad prædicta. & vide Abb. in dicto capitulo ex transmissa. Et an in casibus, in quibus non currit præscriptio, id fiat ipso iure, an uerò restitutio exigatur? Abb.in dicto capitulo ex transmissa. & ad præcedentia uide omninò Feli.in cap.
15 ad aures, in princi. de præscri. Et quot sint † species præscriptionum, & de effectu cuiuslibet earum, vide apud Dyn. à Mugilo in tractatu præscriptionum, & Ioan. Franciscum Balbum in tractatu de præscriptionibus, in prima parte quartæ par. quæst.4. Illud quoque scias præscriptionem appellari odiosam defensionem. Bald.in l.instrumenta.C. de fideiuss. quem sequitur
16 Dec.in c.1.colum.26. de probat. & dicitur † esse iniquissimum præsidium. Felin.in c.ex parte.2.de offic.delega.Socin.in consi.86.colu. fin. in 1.volumine. & ideò secundum aliquos potest arbitrator reijcere præscriptionem secundum Fulgos.in consil. 108.& eundem uide omninò in consilio 123. Tamen Felin.in c.fin.columna vlti.de præscri. ait, præscriptionis exce-
17 ptionem cum bona fide fauorabilem esse. sed quicquid sit, in dubio fit interpretatio † contra opponentem præscriptionem. Crauet.in consi.29.in fin.& præscriptionum quædam sunt fauorabiles, quædam odiosæ, & quædam mixtæ, secundum Ias.in auth.quas actiones.C.de sacrosanc.eccles. Sed Marian.Socin.iuni.in consi.128. & in consi.145.ait, omnem præscriptionem odiosam esse, & contra rationem naturalem. Non est silentio prætereundum in hac ma-
18 teria, quamuis aliquando præscriptio † locum habere non possit circa substantiam alicuius obligationis, tamen locum habere poterit circa modum & qualitatem illius obligationis, secundum Anton.de Butri.in capitulo cum ex officij, propè fin.de præscri. & ibi Abb.columna quarta, & Feli.colum.quinta, versiculo limita primò.& plenè de hac re habetur in consilio quodam Collegij Papiensis posito post tractatum monetarum Alber.Bruni.& dum Bart. in d.l.senatusconsulto, colum.secunda, in progressu huius disputationis de impedimento insistit circa opin.Iacob.de Butr. scilicèt, quòd si impedimentum superuenit ante actionem competentem currit præscriptio, sed datur ei restitutio. Vide tu ad hæc Abb.in consi.5.colu.fi.in 2.dubio.& in consi.22.colum.2.in 2.volum.Felin.in d.c.ex transmissa, colum.4.& seq. de præscript. Areti. in consi.101.

Summarium in l.si fortè.ff. de off.præsid.

1 *Ignorantia aliquando plus operatur, quam scientia.*
2 *Gesta à legato reuocato in publico Consistorio ualent antequam habeatur notitia.*
3 *Ignorantia an delinquentem excuset.*

Bar.in l.si forte.ff.de off. præsid.

1 BART. in dicta l.si fortè, colligit ex isto text. ignorantiam † quandoque plus operari quàm scientiam. quoniam gesta à præside, qui ignorabat successoris aduentum, valida sunt; alioqui uerò si id sciuisset. Adde tu, text. illum esse singul. secundum Roman. in singul.57. per quem ait decisum fuisse in Rota, collationem à vicario Episcopi factam, qui ignorabat alium vicarium fuisse creatum, uiribus esse subnixam. Idem tenuit Calderi.in consilio tertio.
2 sub rubrica de off.delega.vbi ait, valere gesta à legato † reuocato in publico Consistorio ante habitam notitiam, & est text.in ca.super eo.2.de appell.vbi Philipp.& alij. Ad rem faciunt tradita per Innocen.in ca.licèt undique, de off.delega.& per Bar.in l.more, columna penult.ff. de iurisd.omni.iud.ubi agit, nunquid gesta à delegato, qui ignorat mortem delegantis, ualida sint. Accedant alia quoque quæ citat Castill.in addit.ad Rom.in d.singul.58.Limita tamē prædictam conclusionem, scilicèt amotionem à magistratu non præiudicare eius gestis, nisi sciat,

non

non habere locum quando amotus esset propter delictum: quoniam tunc etiam ignorantem afficit. tex. est. sing. in c. 1. §. adijciebatur, de concess. præben. in 6. quem ad hoc citat Rom. in sing. 58. ad quod uideas etiam Abb. in c. ueritatis. col. pe. de dol. & contum. Rursus limita prædictam conclusionem, vt non procedat, quando ignorans potuit scire per se uel per alium, secundum gl. not. in c. 1. 84. dist. & Felin. in c. 1. col. 4. de off. deleg. An autem ignorantia † delin-
3 quentem excuset; & an præsumatur? & quomodò probetur ignorantia, vide apud Feli. in c. 2. de except. Et ignorantiam eius, quod publicè notum est, non esse tolerabilem uoluit glo. sing. secundum Bal. in l. fi. ff. de decret. ab ord. facien. vide Abb. in c. 1. de postul. prælat. ubi multa ad rem facientia inueniūtur. & de hac re vide eundem Abb. & omninò Feli. in c. quosdam, de præsumpt. Adde, quod si procurator fuit constitutus ad renunciandum, siue cedendum beneficiū ecclesiasticum, & posteà reuocetur, sed ei non notificatur reuocatio priusquam cesserit, uel renunciauerit, renunciatio ualida est. tex. est in clem. cùm illusio, de renunc. & multa de procuratore reuocato vide apud Abb. in c. mandato, de procurat.

Summarium in l. plebiscito. ff. de off. Præsid.

1 *Præsidem munera accipere non debere.*

Bar. in l. plebiscito. ff. de off. præsid.

1 BART. in d. l. plebiscito, colligit ex gl. Præsidem † munera accipere non debere. quod tamen reprehenditur, ut ibi per eum. vide Alex. in consi. 351. col. 3. in lib. primi & secundi uol. & Bal. in consi. 378. in 5. uol. Munera enim faciunt dantem & recipientem à iustitia declinare. c. pauper. & c. qui rectè. 11. q. 3. Et ideò munera non debet recipere iudex etiam delegatus. c. statutum. §. insuper, de rescrip. in 6. & c. fin. §. officium. de off. deleg. in 6. sed de hac re scilicèt quæ munera iudex posfit recipere, & à quibus debeat abstinere, plenè tradit Specul. in tit. de salar. §. 1. uersi. sed quid si delegatus.

Summarium in l. obseruandum. ff. de off. Præsid.

1 *Magistratus non debet esse nimis lenis cum subditis.*

Bar. in l. obseruandum. ff. de off. præsid.

1 BART. in d. l. obseruandum, ait, magistratum † non debere esse nimis lenem cum subditis: quia ex familiaritate æquali nascitur contemptus. Dicas tu hoc, quod de nimia familiaritate dici solet, habere locum dumtaxàt inter fatuos, non autem inter prudentes. glo. est not. in c. quando. 86. distin. quam refert & sequitur Feli. in c. repellantur. de accusat. & ad prædicta uide Cæpoll. in consi. 40. colum. 6.

Summarium in l. legatus. ff. de off. Præsid.

1 *Renunciatio siue abdicatio ab imperio fieri non potest nisi in manibus superioris.*
2 *Renunciatio imperij, quam fecit Carolus quintus imperator sine consensu Papæ nullius est roboris.*

Bar. in l. legatus. ff. de off. præsid.

1 BART. colligit ex d. l. legatus, cum gl. renunciationem † siue abdicationem ab imperiò fieri non posse nisi in manibus superioris. De hac re vide Abb. & alios in c. quod in dubijs, de renunc. & Abb. in c. quod Dei, de stat. monach. col. 2. uers. in glo. 2. vbi citant hanc. l. legatus. vide eundem in c. ex insinuatione de simon. ubi refert documentum Innoc. ut non modò renunciatio fieri debeat in manibus solius confirmatoris, uerùm etiam electorum exigatur assensus; quoniam eorum interest, & quasi quidam contractus geritur inter electores & electum. proinde sicut in contrahendo requiritur etiam consensus eligentium, ita & in destituendo. argu. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. vide Card. in clem. gratiæ. cum ibi addit. in uer. in manibus. de rescrip.

ſcrip.& Paul.de Caſtr.in conſi.303.Viſo tenore ſupraſcriptæ bullę.Et ad rem faciunt trad.per glo.& Doct.in c.ſi electio,de elect.in 6.& in c.fi. de renunc. Quæ omnia ſunt diligenter attenda.
2 Et faciunt ad renunciationem † Imperij,quam fecit Carolus.V. Imperator ſine conſenſu Papæ.Et ideò eam eſſe nullius roboris & momenti affirmabat Paulus.IIII.Pont. Max.& propterea inferrebat etiam inualidam eſſe electionem Ferdinandi ſucceſſoris eius in Imperio.Dũ verò Bar.dicit in d.l.legatus.Iac.But.dixiſſe,donationem Conſtantini fuiſſe inualidam,cum ſe non potuerit abdicare ab Imperio niſi in manibus populi Romani.vide quæ plenè de hac donatione diximus in procem. florũ.vbi eſt locus proprius.Præterea negatur,populum Romanũ in propoſito caſu eſſe ſuperiorem,ſed ipſum dicimus eſſe Pontificem,ut latè probauimus in l.j. ſupra de legi.& in l.fi.infrà de iuriſd.omn.iud.& iſta eſt ratio,cui Paulus iiij.innitebatur.

Summarium in l.fi.ff.de off.Præſid.

1 *Acta in cauſa ciuili an probent in cauſa criminali & nu.3.*
2 *Acta iudicij inducunt notorium.*

Bar.in l.fi.ff.de off.præſid.

1 BART. in d.l.fi.tangit,an acta † in cauſa ciuili probent in cauſa criminali. Adde Doct.in l. is apud quem.C.de eden.Cyn.in l.j.C.quãd.ciuil.act.crimi.pręiud.Ad rem facit tex.in §.quod ſi delinquẽtes,in auth.de mand.princ.& in l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.Iaſ.in d.l. is apud quem,& plenius in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.poſſ.In hac re ualde attendendum
2 eſſe cenſeo,quòd acta † iudicij inducunt notorium: ita not.inquit Innoc.quem omnes ſequuntur,& præſertim Abb.in c.Ex inſinuatione.de appell.pro quo videtur tex.in c.cùm olim,& ibi Abb.in 2.not.de uerb.ſignif.Bald.in auth.ad hæc col.4.C.de uſur.allegat pro opinione Innoc. tex.in l.pro ſententia.C.de pœn.idem tenet Ang.in conſi.249.& Iaſ.in l.ait prætor.2.§.ſi damnetur.ff.de iureiur.in l.eius qui.ff.ſi cert.pet.& in l.ſi vnus.ff.de pact. Generaliter autem quan-
3 do acta † facta in uno iudicio probent in alio, & quæ acta, & inter quas perſonas, docuit plenè Abb.in c.cauſam quæ.j.de teſti.gl.& doct.in cle.ſæpe,de uerb.ſignif.Bart.in l.cùm lite mortua. ff.iud.ſolu.& Doct.in d.l.is apud quem,& d.§.nihil commune.

Summarium in l.j.ff.de off.Procu.Cæſa.

1 *Acta & geſta per procuratorem Cæſaris ualent, dummodò diligenter & non contra commodum Cæſaris ſint geſta.*
2 *Si in inſtrumento dicitur.N.conſtituit & ordinauit procuratorem ad iſta & iſta,& ſubiungit in fine, promittens dictus conſtituens habere ratum & firmum quicquid per eum gereretur: an per hæc uerba uideatur libera adminiſtratio conceſſa.*
3 *Procurator cum libera an poſſit donare.*
4 *Si procurator tranſgreditur mandatum nunquid obliget dominum.*
5 *Procurator cum generali mandato, poteſt delinquere, ita ut eo modo ſiue aliter obliget dominum ad pœnam.*
6 *Quæ ſunt ea, quæ in generali mandato continentur.*
7 *Quæ exceptiones contra procuratorem obijci poſſunt.*
8 *Procurator cum generali & amplo mandato an explicare poſſit ea, quæ pendent ab animo ſui principalis.*
9 *Procurator conſtitutus cum clauſula,ut ea omnia poſſit,quæ poteſt eum conſtituens,an poſſit ea,quæ ſpeciale mandatum exigunt.*
10 *Mandatum an poſſit fieri duraturum poſt mortem mandantis.*
11 *Si procurator conſtitutus ad gerendum aliquem actum cum Sempronio,ſi uidet Sempronij conditionem uſque adeò eſſe mutatam,ut mandans ueriſimiliter id non mandaſſet,debet abſtinere.*
12 *An & quando procuratoris reuocatio uel aduerſario uel publicè ſit notificanda.*

Bar.

Bar.in l.j.ff.de off. proc. Cæſar.

1 BART.in d.l.j.colligit in ſumma,acta † & geſta per procuratorē Cæſaris tenere & uali
da eſſe,dummodò diligenter,& non contra cōmodum Cęſaris ſint geſta. vide Barb.
in conſ.29.col.9.in fi.in 2.vol.
2 Bar.in d.l.colum.4.uerſic. Quæro ſecundum. Petr.& Cyn.tractat,ſi in inſtrumento † dicitur.
N. conſtituit & ordinauit procuratorem ad iſta & iſta: & ſubiungit in fine, promittens dictus
conſtituens habere ratum & firmum quicquid per eum geretur; an per hæc uerba uideatur li
bera adminiſtratio conceſſa? Tu de iſta quæſt.vide Alex.in conſi.41.col.3.in 3.volu. Rom. in
conſi.94.colum.3.Aret.in conſi.100.gl.in c.per tuas,& in cap.ex parte, de arbitr. & ibi doct.
Vide etiam Bar.Alex.& alios in l.procurator cum libera.ff.de procurat.Bal.& Iaſ.in l.ſi procu-
rator.C.eod.tit.& Iaſ.in l.ſi procurator.ff.de cond.indeb.facit tex.in arg.in c.1.de reſcrip.in 6.
& eſt tex.in l.creditor.§.Lucius.ff.mand.Abb.in c.cùm contingat,col.1.de tranſac. in c fi.in fi.
3 de dilat.in c.petitio,de procur.& in c.dilecti,de iudic. An autem procurator † cū libera poſsit
donare? Reſpond.quòd non.Soc.in conſi.43.in 1.volu.Dec.in conſi.402.Immo ſi huiuſmodi
procurator ſoluit indebitum,non transfert dominium. tex.eſt memoratu dignißimus in l.ſi is
cui.§.Flauius.ff.de ſolut.quem extollit Fulg.in conſi.190.& l.ij.in fi. An autem confitendo de-
bitum noceat domino? Dec.in conſi.493.ubi loquitur de procuratore confitente debiti ſolu-
4 tionem. Quid ſi procurator † tranſgreditur mandatum,nunquid obliget dominum? commu-
niter ei non præiudicat, tamen hoc fallit in multis caſibus tam in ciuili quàm in criminali cau
ſa,ut per Feli.in c.cùm olim.j.de off.deleg.Quid ſi procurator eſt conſtiturus cum libertate ad
accipiendam poſſeſsionem alicuius rei, ſiue ad exigendum aliquid, an præiudicet domino ſi
confitetur ſe id exegiſſe,uel ſeciſſe? & dic quòd non:quia aliud eſt habuiſſe,aliud eſt confiteri.
Atet.in conſi.4.Alex.in conſ.130.in 4.vol.& Feli.in c.ſi cautio,col.pen.de fide inſtrum. Adde
5 quòd procuratort cum generali mandato nō poteſt delinquere,ita ut eo modo ſiue aliter obli
get dominum ad pœnam.Bar.per illum tex.in d.l.ſi procurator.ff.de cōd.indeb.ubi Iaſ.& alij.
quod amplia & reſtringe,ut per Feli.in c.1.nu.17.cum ſeq.ut lit.non cōteſt.& in c. nouit poſt
numerum 28.de iudic.Alex.in conſi.17.in 6.uol.Soc.conſi.221.in 1.uol.Et ideò huiuſcemodi
procurator non poteſt impetrare capturā alicuius,neque relaxationem carcerati.Soc.in conſ.
120.col.3.in 1.vol.Feli.in c.1.nu.21.& 22.de iudic.citat Bar.in conſi.83.Cauſa Staſij.Et quæ
6 nam † ſunt ea,quæ in generali mandato contineantur, & non,docuit pleniſsimè Abb. in d.c.1.
vt lit.non conteſt.& in c.cùm olim,de cauſ.poſſ.& propri.& in hac re attende, neminem con-
tra honorem alterius ut procuratorem admitti,niſi ſpeciale mandatum habeat.tex.eſt cum gl.
in l.non ſolùm.§.fi.ff.de procur.An mandatum huiuſmodi per teſtes probari poſsit? Variæ fue
runt legiſtarum ſententię,ut refert Abb.in c.1.de procur.ubi concludit,id fieri poſſe.Scias etiā
geſta procuratoris, qui nullum uel non ſufficiens habet mandatum,à domino rata poſſe habe
ri.ſed ad euitandam huiuſmodi ratihabitionem cautela eſt, ut à principio aduerſarius prote-
ſtetur,ſe non intendere cum eo litem habere niſi ſi & inquantum ſufficiens habet mandarum.
7 Cæpoll. in caut.15. Et quæ exceptiones † contra procuratorem obijci poſsint,tradit Inno.in
tract.exceptionum,in titulo de exceptionibus contra procuratorem. An procurator cogi poſ
* ſit à iudice ex officio ad oſtendendum mandatum? * comm. opinio eſt quòd non. quæ fallit
in tribus caſibus ut per Feli.in c.cauſam,de iudic.An procurator habens mandatum ad uendē
dum,intelligatur etiam habere mandatum ad ſolutionem recipiendam? & dicendum eſt illud
8 habere.tex.eſt ſingul.in l.filiæ, & ibi Barto.ff.de ſolut. An procurator † cum generali & amplo
mandato explicare poſsit ea,quæ pendent ab animo ſui principalis? ut eſt,interpretari ſiue de
clarare libellum.Dicas quòd non,niſi habeat ſpeciale mandatum. Alex.in conſi.26.colu.3. in
6.uol.citat Bar.in l.fi.in antepe.quæſt.ff.ſi quis aliq.teſta.prohib.Attende etiam quòd & ſi pro
curator generalis poſsit tradere poſſeſsionem per ueram traditionem, tamen non poteſt tra-
dere per fictam. ideò clauſulam conſtituti apponere non poſſet ſine ſpeciali mandato.Soci.in
conſi.

9 consi.139.col.fi.in 1.vol.An procurator † constitutus cum clausula,ut ea omnia posit,quæ potest eum constituens,posit ea,quæ speciale mandatum exigunt? dicas posse: ita Alex.in cons.
* 133.in 4.vol.An autem posit constitui procurator ita ut nequeat reuocari? Doct.* frequentioribus uotis tradiderunt, hoc fieri non posse,etiam iuramento interueniente. Dec. in consi. 193.& in consi.475.nu.16.Felin.in c.ex parte Decani.nu.22.de rescript. vbi refert.Alber. ad contrariam accessisse sententiam,& malè. vide eundem Feli.in c.si diligenti.nu.44. cum seq.& in col.pen.de for.compet.ubi infert ad multos alios casus,in quibus non obstante iur eiurando
10 actus reuocari possunt. An autem fieri posit mandatum † duraturum post mortem mandan-
* tis? idque licere aiunt * comm.Doct.per tex.in l.idem est, iuncto.§. præcedenti.ff.mand.Hæc Soc.in consi.60.col.4.& in consi.87.in 1.vol.Et in re proposita scias, si procurator efficitur inimicus constituentis, siue aliter conditionem suā in deterius mutet, eò ipso reuocatum esse intelligi, secundum Bart. in l. si cùm Cornelius. ff. de solut.quod intellige & declara, ut habetur
11 apud Feli.in d.c.ex parte Decani.num.42.Item si procurator † constitutus ad gerendum aliquem actum cum Sempronio, si videt Sempronij conditionem usque adeò esse mutatam, ut mandans uerisimiliter id non mandasset,debet abstinere; quoniam ex sola uoluntate coniectu rata censetur reuocatum mandatum.d.l.si cùm Cornelius. facit ad rem hanc ratio.l.si hominē. ff.mand.& id quod habetur in l.si quis cùm sciret.ff.pro empt.Quid si procuratorē constituēs, eum statim reuocaret? dic eum teneri de dolo ei, qui est læsus.gl.& Bar. in l.quidam debitor.
12 ff.de dol.mal.Et ideò,an & quando procuratoris † reuocatio vel aduersario vel publicè sit notificanda,vide apud Raph.Cum.in cons.148.& Alex.in cons.83.in 7.vol.

Summarium in l.fi.ff.de off.Proc.Cæsa.

1 *Ratio non debet esse eadem cum dicto.*
2 *Ratio legis dicitur esse anima legis.*
3 *Vbi adest casus in quibus militat eadem ratio, ita sub ratione comprehendi, sicut species sub genere continentur.*
4 *Ratio quædam est finalis, & quædam impulsiua.*
5 *Ratio ita potest afferri sicut autoritas legis.*

Bar.in l.fi.ff.de off.procur.Cæsar.

1 BART. in d.l.fi.colligit ex isto tex.rationem † esse non debere eandem cum dicto. Hinc sumpta occasione quæro,quid sit ratio,& quæ sit eius uis & potestas. Respondeas licèt, rationem eam esse,quæ uel necessariò,vel probabiliter infert,ut ait Bal.in d.l.fi. Ratio etiam secundum alios dicitur esse coniunctio quædam diuersorum casuum ad eundem finem.& ideò quos rationis identitas connectit, non potest iuris dispositio separare. Socin. in consi.30. colum.3.
2 in 1.uol.Nam ratio † legis dicitur esse anima legis.& propterea vbi militat illa ratio,ibi lex ipsa disponit, non per interpretationem extensiuam, sed intellectiuam.Soc.in d.consi.30.col.2. & 3.atque ita magis attendenda est ratio legis,quàm ipsa lex.secundum Gemin.in c. vbi periculum,de elect.in 6.& Alex.quem uide omninò in consi.75.in 5.uolu.ubi ait, omnes casus, in
3 quibus militat eadē ratio,ita sub ratione † comprehendi sicut species sub genere continentur. & Dec.in consi.284.col.2.ad hæc vide Abb.in c.fin.de rescript. Similiter etiam ratio posita in legato vel fideicommisso ampliat & restringit dispositionem testatoris. Soc.in consi.249. col. antepe.in 1.uol.& multa scitu digna de ui rationis vide apud Abb.in consi.79.in 1.uolu.Felin. in c.tua nos,de iureiur.in ca. si quando,de rescript.& in cap.1.de re iud. Ratio autem quædam
4 † est finalis,& quædam impulsiua,ut habetur remissiuè per Feli.in d.c.si quando.num.23.& in c.postulasti.num.8.eod.titulo de rescrip.vbi tradit etiam de effectu cuiusque earum. Ratio autem cuiusque dispositionis ex proœmio sumi solet, secundum Bart.in l. fin. ff. de hæred. instit. quod tamen declara & limita, ut per Soc.quem uideas omninò in consi.24.in 4.par. Quid di-
5 cemus de ratione naturali? Dic eam ita posse afferri † sicut authoritas legis: nam quærere legem

gem ubi habetur ratio, est infirmitas quædam mentis & intellectus, secundum Arist. & ita dixit pulchrè And. de Isern. in proœm. feud. quæ omnia refert & sequitur Ias. in l. quotiens, nu. 25. C. de rei uend. ad quæ uideas Feli. in d. c. tua nos, de iureiur. & omninò Crauet. in consi. 31. nu. 5. Et huiuscemodi rationis tanta est uis, ut qui uult omnia sibi subijcere, se rationi subijciat. ita inquit Seneca in epist. 37. ad Lucilium, quam citat glo. in capitulo ex eo quod, in uoce, rationis de elect. in sexto.

Summarium in rub. ff. de off. eius.

1 *Iurisdictionem delegatum extraordinariam esse.*

Bar. in rub. ff. de off. eius, cui mand. est iurisd.

BART. continuat hanc rubricam dicens, suprà uisum esse de officio iudicum ordinariorum, ideò nunc uidendum esse de officio iudicum delegatorum. Atque ita videtur
1 sentire Bar. iurisdictionem † delegatam extraordinariam esse. ad quod uidetur tex. quem ibi not. Bar. in l. si quando. C. de dila. & est bonus tex. cum glo. in fin. in ca. de cætero, & ibi doct. de transact.

Summarium in l. j. ff. de off. eius.

1 *An delegatus possit non solum habere cognitionem, uerum etiam executionem in causa meri imperij.*
2 *De iure canonico delegati possunt ea, quæ sunt meri imperij.*
3 *An quemadmodum causa meri imperij delegari potest quando præses recedit à Prouincia, idem potest fieri etiam ob ipsius Præsidis infirmitatem.*
4 *Delegatus dicitur esse is, cui mandata est iurisdictio eorum, quæ alioquin ad eum non pertinebant.*
5 *An delegatus de non iurisdictione delegantis cognoscere possit.*
6 *Delegatus si pronunciat se iudicem incompetentem, quamuis posteà in eum partes consentiant, tamen amplius in ea causa ius dicere non potest.*
7 *Delegatus an subdelegare possit quando electa est personæ industria.*
8 *An & quando post latam sententiam delegatus possit in causa illa quicquam agere.*
9 *Delegatus si procedit ut delegatus, asserens se esse delegatum, ei non creditur nisi ostenso mandato.*
10 *Dictio quanquam, est nota in proprietatis.*
11 *Dictio quasi, & quanquam, æquiparantur.*

Bar. in l. j. ff. de off. eius, cui mand. est iurisd.

1 BART. in d. l. j. col. 2. dum agit, an delegatus † possit non solùm habere cognitionẽ, uerùm etiam executionem in causa meri imperij; ait delegatum in aliquo casu eam habere posse, ut si esset insignis latro cuius pœnam differre periculosum esset. Ad hoc vide Bal. in c. 1. qualit. vasal. iura. & in l. falsus. C. de furt. & moder. in l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de oper. nou. nũc. Ad-
2 de quòd de iure canonico delegari † possunt ea, quæ sunt meri Imperij. Et quotuplex sit merũ & mixtum imperium, uide Abb. in c. quod sedem, de off. ordin. Et dum ibi paulòpost subiungit Bar. quòd ubi monosyllaba, si ponitur causaliter, iure sumitur argumentum a contrario sensu, vide Aret. in cons. 143. col. 3. in fi.
3 Bar. in d. l. j. col. 3. uer. Quæro dicitur hic. disputat an quemadmodum † causa meri imperij delegari potest, quando præses recedit à prouincia, idem possit fieri etiam ob ipsius prælidis infirmitatem. aitque utriusque casus eandem esse rationem. De hac re uide quæ plenè posui suprà ad Bar. in l. vna. ff. de offi. Consul. vide eundem Bar. in l. si. ff. de in integrum restit. & in l. naturaliter, col. pen. ff. de usucap. Limita tamen ut per Innoc. in c. prudentiam, de off. deleg. Et vide Feli. in c. si pro debilitate, col. 3. & in c. accedens. 2. §. quoniam frequenter. col. 7. cum seq. vt lit. non contest. Et in hac materia delegatorum nonnulla sunt animaduertenda, quorum primũ

est,

est,etiam si delegatus delegantis præsentiam exhibeat, tamen hoc intelligendum est in ijs,quę uerisimiliter ei commissa fuere,alioqui uerò,si id non est uerisimile,ut est; quia ei non uidetur mandata iurisdictio cōtra personas præcellentes & dignas speciali nota.Feli.in c.graue, de off.
4 ordin.Item delegatus † dicitur esse is , cui mandata est iurisdictio eorum , quæ alioqui ad eum non pertinebant ; si uerò ad eum pertinebant,tunc eius iurisdictio dicitur excitata,non delegata . & ideò talis iurisdictio non expirat morte mandantis,& seruare debet iuris ordinem in procedēdo.Feli.in c.eam te,col.7.de rescrip.& in rubrica de off.deleg.in fi.Abb.in c.licèt . de off.
5 ordin. An delegatus † de non iurisdictione delegantis cognoscere poßit ? Respon. non principaliter,sed in consequentiam.Bal.in l.2.C.si à non compet.iud.Feli.in c.super literis,in fi.de rescript.Item delegatus iure mulctare non potest,& multa ad rem facientia, vide apud Angel.in
6 consi.8.ad quod uide Feli.in c.de causis,de off.deleg. Delegatus † si pronunciat se iudicem incompetentem,quamuis posteà in eum partes consentiant,tamen amplius in ea causa ius dicere non potest.Feli.in c.significantibus,de off.deleg.Quid si delegatus Papæ delinquat in causa sibi commissa,ut si accepta pecunia sententiam protulisset, utrum coram ordinario conueniri poßit ? Distingue,aut causa est finita,& conueniri potest, alioqui uerò , si nondum est extincta Petr.de Anch.in repet.c.postulasti,col.11.de for. compet.de hoc vide Soc. in consi.46. col.3.
7 in 4.par.& Abb.& alios in c.fi.de rescript.An delegatus † subdelegare poßit quando electa est personę industria ? Soc.in consi.59.in 1.uol.Feli.in cap.quoniam.§.1.de offi.deleg.An subdelegare poßit quando est impeditus ; Felin.in d.c.si pro debilitate,eod.titu.An delegatus in petitorio poßit iurisdictionē suam exercere quando aliquid innouatur in poßeßione; Philip.Frāc.
8 in sua disput.petitorij in secundo dubio.An & quando post latam sententiam delegatus † poßit in causa illa quicquam agere . Feli.in c.in literis,de off.deleg. Vtrum delegatus committendo alteri executionem suæ sententiæ,desinat esse delegatus.Abb.in c.significasti,de off.deleg.
9 Delegatus † si procedit ut delegatus asserens se esse delegatum, ei non creditur nisi ostenso mandato.Feli.in c.cùm in iure,eod.tit.reliqua uide apud Doct.in eodem tit.de off. deleg. & in alijs locis,in quibus hac de re communiter agi solet . Et quod alicui asserenti se esse delegatum non credatur,etiam si esset Cardinalis,nisi literæ ostendantur ; vide in lucubr.ad Barto. in l. ex quacunque,infrà si quis in ius uoc.non ier.num.3.Barto.in d.l.j.in fi.principij, ait, dictionem,
10 † quanquàm, esse notam improprietatis. Vide Alex.in consi.1.col antepen. nu.16. in 5. vol. Et quòd non sit semper nota improprietatis,uide eundem Alex.in consi.45.col.4.in 1.uolu.& Feli.post alios,in c.Solitæ,de maior.& obed.col.2. Et de hac dictione tradunt Bald.& alij in l.si pater.§.qui duos,ff.de adop. Archid.in c.1.de homic.in 6.& Neapol.in lectura Bar.in l.tutor.§.
11 qui tutoribus.ff.de excusat.tut.Quid de dictione,quasi, nam istas duas dictiones ex mēte aliorum æquiparat Alex.in d.consi.15.Dicas,quando ponitur per uiam causæ exprimere authoritatem & proprietatem,alioqui uerò,si ponitur per uiam similitudinis . Bald.in l. qui Romæ. §. duo fratres,propè fin.ff.de uerb.oblig.quem refert & sequitur Ias.in l.re coniuncti.nu.93.ff.de leg.3.Et quòd ista dictio hæc duo principaliter significat quandoque diminutionem & similitudinem, quandoque ueritatis expreßionem,ut diximus, habetur in l.j.ff.de regul.iur. ibi glo. & in l.si ante nuptias,cum glo.ff.sol.matr.vide Bar.in l.constitutus.ff.de action.& oblig. & in l. ij.per illum tex.C.de inoff.testa.& in l.qui res,§.qui stipulatur.ff.de solut.Abb.in c.ad nostram, de iureiuran.& in ca.gratum,de offi.deleg.Et in multis alijs locis Bar.& alij agunt de huius uocis significatione,qui breuitatis causa prætermittuntur.

Summarium in l.j.ff.de off.Asseß.

1 *Asseßor potest inquirere an ille,qui postulat, sit infamis.*
2 *Licèt allegans turpitudinem suam,non audiatur,tamen hoc aliquando limitatur.*
3 *Omnes tenentur turpitudinem suam detegere,ubi agitur de periculo animæ.*
4 *Ille,qui allegat turpitudinem suam,non est audiendus.*
5 *Libellus malè conceptus,qui coram asseßore producitur ab eo potest lacerari & respui.*

6 *Libellus*

6 *Libellus in caſu, in quo non requiritur, tunc etiam ſi ineptus produceretur, tenet, licèt lacerari poſſit.*
7 *In quibus officium aſſeſſoris conſiſtat.*
8 *Ille, qui ex ui officij ſui tenetur loqui, ſi tacet an in ſui præiudicium conſentire uideatur.*
9 *Grauius eſt delictum in committendo quàm in ommittendo.*
10 *Potius eſt tolerandum quodlibet ſcandalum, quàm ueritas relinquatur.*

Bar. in l. j. ff. de off. aſſeſſ.

1 BART. in d. l. j. in principio colligit ex glo. aſſeſſorem † poſſe inquirere an ille, qui poſtulat, ſit infamis. Adde Cyn. in l. j. C. ut quæ deſ. aduoc. Bal. in c. domino guerram, in tit. Hic fin. lex. Corr. & Felin. in c. cùm cauſam, col. 10. uerſi. in ea glo. de teſti. Et dum Bar. ibi ſubiungit, eum ſi interrogatur ab aſſeſſore de ſua infamia, non debere patefacere turpi-
2 tudinem ſuam, ſecundum gl. in c. 1. de except. Adde tu quamuis allegans turpitudinem † ſuam non audiatur, tamen hoc locum non habere in multis caſibus, ut per Felin. in c. a lator, in princ. de re iud. in cap. tertio loco, nu. 8. cum ſeq. de præſumpt. & in c. debitores. num. 12. de iureiur. vide etiam Abb. & alios in c. ex tenore de teſti. & eundem Abb. in ca. cùm. M. Ferrarien. nu. 13. de conſt. & in ca. cùm ſuper, de conceſſ. præben. in cap. inter dilectos, de donat. in ca. ſuper eo, de conſang. & affin. & in cap. ex diligenti, de ſimon. Bar. plenè in l. iuſiurandum, quod ex conuētione. §. procurator. ff. de iureiur. Doct. in l. cùm profiteatis. C. de reuoc. donat. Soc. in conſ. 21. col. 3. in 1. uol. Doct. in d. ca. lator, & in c. conſanguinei, de re iud. Et in multis alijs locis hac de re iuris interpretes tradiderunt; quæ omnia longum eſſet recenſere. Inter cætera tamē ſcias,
3 quemcunque † teneri turpitudinem ſuam detegere ubi agitur de periculo animæ. d. c. lator, & d. c. conſanguinei. hoc idem fieri debet fauore eccleſiæ. cap. quod quis cōmiſit. 35. q. 9. ſic etiā dicimus fauore libertatis, ut traditum eſt in l. interrogatam. C. de liber. cau. & quamuis commu
4 niter dici ſoleat, eum qui allegat † turpitudinem ſuam, non eſſe audiendum, an excipiendo id poterit? Abb. & Bar. in d. c. inter dilectos. Ioan. de Anan. in c. ſignificaui. colu. 2. de adul. & Abb. in d. c. cùm. M. Ferrarien.
5 Bar. ibi paulòpoſt ait, libellum † malè conceptum, qui coram aſſeſſore producitur, ab eo poſſe lacerari & reſpui. De hac re vide Abb. in c. cùm inter, in fi. de conſuet. & glo. not. in ca. ſacer-
dotibus, in uerbo, incedit. 11. q. 1. quæ ait, iudicem debere libellum deſtruere quando non eſt legitimè compoſitus. Innoc. in cap. 1. de off. uicar. Abb. in c. examinata, de iudic. & in c. ſi clericus laicum, de fo. compet. Alex. poſt Bar. in l. prohibitis. C. de iur. fiſc. ubi inquit, à iudice hoc poſſe fieri parte tacente & non opponente, ſecundum Bal. in l. ij. C. ut nem. priua. Quod tamen
6 limita, niſi ſimus in caſu, in quo libellus † non requiritur: nam tunc etiā ſi ineptus produceretur, teneret, licèt lacerari poſſet. gl. ſing. in l. vinū. ff. ſi cert. pet. vide ad prædicta Bar. in extraua. Ad reprimendum, in uoce, ſine figura. Abb. in c. fi. in fi. de libel. oblat. & Feli. in c. dilecti. in fi. de iudic. & in c. ex parte. 2. col. 4. de off. deleg. Attende tamen, quia etiam ſi aſſeſſor poſſit libellum ineptum lacerare, non tamen cogitur, ſecundum Paul. de Caſtr. in l. ubi pertium. C. de tran
7 ſact. per. l. non quicquid. ff. de iudic. Subiungit poſteà Bar. in quibus officium † aſſeſſoris conſiſtat. cuius documentis adijcias, aſſeſſores teneri reſiſtere præſidi malè ſentienti. l. quoniam. 2. cum glo. 3. C. de appell. Feli. in c. ſiquando, in princ. de reſcript. nam aſſeſſores inuenti fuere ut ſubueniant imperitiæ præſidum. Angel. in conſi. 271. Primus punctus, col. 1. & ideò in condemnationibus reorum iniuſtis pati non debent, ut ſcribatur in actis, eas ipſis conſentientibus fuiſſe prolatas: quia eadem pœna, qua & ipſi præſides, tenerentur. nec etiam tacere debent, ne conſentire uideantur, ſed proteſtandum eſt in ſcriptis, hæc fieri ipſorum ſententia reluctante. Cæpoll. in cautel. 35. & in cautel. 215. Ad quæ accedant tradita per Feli. in cap. 1. col. 4. de offic. delega. dum agit de conſiliarijs principum. Et hoc ratione ualida confirmatur: nam
8 ij, qui ex ui officij ſui tenentur loqui pro commodo & bono pertinente ad id, in quo officium eorum cōſiſtit, tacere non poſſunt. arg. capituli primi de his quæ fi. à maio. par. cap. & tacendo cenſentur

8 censetur † in sui præiudicium consentire.l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interrog.actio.c.post præstitum,de const.in 6.Et hac ratione motus Abb.post Innoc.in d.c.1.intulit unumquemque de collegio astrictum esse ad liberè loquendum in ijs, quæ ad commodum capituli spectant, alioqui uehementer errare.Et idē uoluit Abb.in c.continebatur,eod.tit.in c. dilectus.2. de simon. in c.uestra,de loca.& in c.in causis,de elect.& Ias.in l.quæ dotis.ff.solut.matrim.nu.89.Is enim, cui dicendæ ueritatis onus incumbit,pariter peccat tacendo,ac si malè loqueretur: quia utroque casu dicitur proditor ueritatis.c.nolite timere.11.q.3.& ita in simili casu ait Alex.in l. Argentarijs.§.cùm autem.ff.de eden. dum agit de teste.citat.c. primum de crim. fal.ad idem est tex.in c.quisquis metu. 9.qu.3.vbi paria esse decernitur, uelle nocere, & prodesse negligere. Et hic est casus exceptus à regula,quæ colligitur ex glo.in l.mora.ff.sol.matrim.scilicèt grauius
9 † esse delictum in committendo quàm in omittendo.nam hoc non habet locum, ubi ex ui officij aliquis ad ueritatem dicendam astringitur: nam ueritas ante omnia est amanda. l. j. C. de dedit.liber.toll.l.cùm ita legatum.ff.de cōd.& demonstr. Ex quo infertur, quemadmodum assessores & consiliarij,qui mala præbent consilia, tenentur ad resarcienda quæcunque damna, quæ inde proueniunt,teste Innoc.in c.sicut dignum,de homicid.vbi Abb.& Felin.in d. c.1.de offic.deleg.facit ad rem tex.in l.quoniam iudices,& ibi Bal.C.de appell. ita parirer eos teneri, qui tacendo nolunt prodesse. Hinc dixit Bar.in tract.repræsaliarum,in 6.q. contra huiusmodi
10 consiliarios repræsalias posse concedi.magis enim tolerandum † est quodlibet scandalū,quàm quod ueritas relinquatur.c.qui scandalizauerit,de reg.iur.Hinc dicitur Paralip.39. Nolire negligere,uos enim elegit Dominus ut stetis coram eo pro salute populi. Et alibi Dominus per prophetam ait, Non ascendistis ex aduerso,neque opposuistis uos murum pro domo Israel.& alibi per Esaiam ait: Clama ne cesses.Dixit etiam Dominus Moysi,Exo.18. Prouide de omni plebe uiros sapientes,in quibus sit ueritas. An autem assessoris imperitia magistratui,qui eum elegit ascribatur, trad.Alex.in consi.19.col.5.in 7.uol.

Summarium in l.diem functo.ff.de off.Assess.

1 *An mortuo prætore ante completum officium, possint eius hæredes salarium integrum consequi.*
2 *An iudici delinquenti siue remoto ab officio culpa sua, salarium debeatur.*

Bar.in l.diem functo.ff.de off.assess.

1 BART. in d.l.diem functo,col.1.tradit, An mortuo † prætore ante completum officium, possint eius hæredes salarium integrum consequi:quia per eū non stetit.De hac re vide Rom. in consi.85.Abb.in c.1.de cleric.ægrot.in fi.& in c.cùm ab omni,in fi.de uit.& honest.cleric.vide etiā in l.si quis in sacris.C.de prox.sac.scri.lib.12.in l.3.C.de agen.in reb.eod.lib.& in l.post duos.§.fi. C.de aduoc.diuers.iudic.& in l.j. C.de primip. Et dum in d.l.Barto.tractat, an iudici
2 delinquenti siue remoto ab officio culpa sua salarium debeatur; vide Bar.in l.Iudæis. C.de anno.& trib.lib.10.& in l.Mæuio,in princ.ff.de annu.lega.Ad rem faciunt trad.per Bal.in l.Nensenius.ff.de excusat.tut.& in l.Mancipia.C.de seru.fugit.& Abb.in cap.cùm non sit,de iudi. Et apud multos ex prædictis authoribus habetur etiam,an salarium debeatur famulo infirmo, & similibus.Ad not.per Bar.in l.in consilio.ff.de off.assess.vide Rom.in cons.116.col.1.

Summarium in l.j.de iurisdictione omn.iud.

1 *Officium iudicis est genus generalissimum.*
2 *Illud est genus generalissimum, quod nihil habet supra se.*
3 *Iudex debet habere duplex sal, scilicèt scientiæ & conscientiæ.*
4 *Iurisdictio quid sit.*
5 *Officium iudicis & iurisdictio an sint ijdem.*
6 *Officium iudicis licèt dicatur remedium extraordinarium, tamen quandoque dicitur etiam remedium ordinarium.*

7 *Officium iudicis nullam præsupponit obligationem.*
8 *Differentia quæ sit inter officium iudicis, & actionem.*
9 *Si statuto cautum esset, filiam dotatam non succedere, quòd nihilominus tunc (etiam si aliunde habeat dotem) fratres eam excludentes ei denuò dotem constituere compelluntur.*
10 *Statutum excludens exceptiones omnes, intelligi debet, ut propterea non prohibeat quominus aliquis possit officium iudicis implorare.*
11 *Actio ubique potest intentari.*
12 *Actio iudicati quando intentatur coram ordinariò sententiarum, tunc actio non intentatur.*
13 *Officium iudicis misericorditer imploratur.*
14 *An à denegata iudicis audientia appellari possit.*
15 *Iudex negare potest officium suum, neque propterea dicitur inferre iniuriam.*
16 *Quando emphyteosis est extincta per generationis deficientiam possunt propinqui petere ut eis refirmetur, & nisi fiat, dicitur eis fieri iniuria.*
17 *Princeps facilè censetur concedere beneficium, quod concedere consueuit, & si petenti denegatur, dicitur ei fieri iniuria.*
18 *Ille, qui fundum sterilem reduxit ad fertilitatem, non potest expelli, etiam si esset conductor ad tempus: quia ei fieret iniuria.*
19 *Officium iudicis nobile, est illud, quod per se stat.*
20 *Officium mercenarium esse potest multiplex.*

Bart. in l. j. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d.l.j. ex illa uoce, latissimum, colligit, officium † iudicis esse genus generalissimum, eò quòd omnia continet, & nullum genus habet supra se. idque dicit probari in l. cùm post. §. gener. ff. de iur. dot. sed Barto. voluit citare gl. in d. §. gener. nam ille tex. parum probat. Adde glo. in §. si generaliter, instit. de legat. Attende tamen quòd istud
2 Bart. documentum non videtur verum: nam id esse genus † generalissimum dicitur, quod nihil habet supra se; sed iudicis officium supra se habet iura & leges, & ideo iudex non dicitur habere liberam uoluntatem, sed coarctatam à lege. Barto. in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. Soci. in consi. 92. colum. 8. in 1. volum. Habet etiam supra se rationem illam naturalem, cui omnia subsunt, secundum gl. in cap. ex eo quod, in uoce, rationis, de elect. in sexto pariter quo
3 que iudicis officium supra se habet conscientiam, quoniam iudex † debet habere duplex sal, scilicèt scientiæ, & conscientiæ. nam conscientia sine scientia insipida est, & scientia sine conscientia diabolica est. hæc Bald. in l. hac lege. C. de senten. quem sequitur Feli. in cap. ex parte. 2. de off. delega. & multa alia considerari possunt, quibus officium iudicis subesse debet, igitur non est genus generalissimum. neque hoc probatur in d.l.j. quia ista collectio non procedit: Iusdicentis officium latissimum est, ergo est genus generalissimum. sicut etiam si diceretur; est doctissimum, igitur est genus generalissimum. & quoniam multa potest? ideo nihil habet supra se. nam secundum logicos genus generalissimum est substantia supra quam nihil est. & Barto. considerat solùm hoc dici genus generalissimum, eo quòd non habet aliud genus supra se. Verùm, si ita rectè colligeretur etiam animal in genere suo esset genus generalissimum, id quod est falsum, ut melius quàm alibi aperit rem hanc idem Barto. in l. legato generaliter. ff. de leg. primo.

4 Bar. in d.l.j. colu. 2. versic. Item quæro quid sit † iurisdictio, prosequitur hanc rem, vt ibi per eum. Adde Azo. in summa de iurisd. omn. iudic. in princ. & in §. fin. & Feli. in cap. licèt, in primo not. de probat. & quomodò diffinitur iurisdictio, quot modis sumitur & diuiditur, habetur in §. ipsos quoque, & in §. oportet, in auth. de defensor. ciu. & per Alber. in l. possideri. ff. de acq. poss. & per eundem Bar. in l. j. ff. de off. eius, & Abb. in c. quod sedem, de off. ordin. & Ias. in l. qui condemnare. ff. de re iud.

5 Bart.in d.l.j.colum.3.versicu.expeditis glo. disputat, an officium † iudicis, & iurisdictio sint idem. & rursus, an officium iudicis & actio idem sit. Adde nonnulla de hac uoce, officium, quæ habentur apud Felin.in capitulo post cessionem, columna prima. de probat. & Rapha. Cuma.in consil. 18. colum.7. & sequ. in tertio volumine. Et plenè omnia, quæ ad iudicis officium pertinent, uide apud Specul. in titu.de offic.omni.iud. per totum, & in titu.de expensis. §.quarto.& in titu.de action.seu petit. §.fin.versicu.dicendum officium iud.& multa singularia in re proposita habentur in Margarita Bald.in hac uoce, officium. Innocen.quoque de hac re tradit in capitulo ex insinuatione,in vlti. glo.de procura. Alber.& Bar. in l.Quintus.ff. de ann. leg.Abb.in capitulo sedem,de offic.ordin. & in capitulo primo.vbi plenè Felin.de offic.iudic.

6 & idem Feli.in capitulo 2.eodem titu.& quamuis officium † iudicis dicatur remedium extraordinarium, tamen quandoque dicitur etiam remedium ordinarium, secundum glo.sing.in l. si is à quo,in princip.ff. vt in poss.lega. & vbicunque æquitas suggerit,quid fieri debeat,docuit glo.in l.si seruus.ff.de usufru.& in locum exceptionis deficientis, vide text. singul. in l.fin.ff.de petit.hæred.& reliqua uide apud Barto.& alios, in l.iiij. ff.de damn.infec. Et quoniam Bart.in

7 eadem l.j.colu.4.propè fin.ait,officium † iudicis nullam præsupponere obligationem, & citat tex.in l.qui per collusionem.ff.de action.empt. Attende tu in illa l.qui per collusionem.§. fin.

* agi tantùm de officio iudicis mercenario, & ideò ibi non bene probatur opinio Bartoli & * commu.pro qua uidetur melior tex.in l.deducta,in princip.ff.ad Trebell.

8 Barto.in eadem l.columna quarta.in fin.tradit differentiam, † quæ est inter officium iudicis & actionem, tum quando conficitur libellus, tum etiam aliter. Adde quatuor alias differentias inter officium iudicis & actionem, quas docuit Ias. in d.l.j.ff.de iurisdic.omn. iud. & ultra eas,quas & ipse & alij tradiderunt, nonnullæ aliæ sunt adijciendæ. Quarum prima est, quando executio unius sententiæ petitur ab alio iudice officio iudicis, ille exequi non potest nisi literas habeat à iudice, qui sententiam protulit, alioqui verò ubi executio iure actionis peteretur: quoniam actio ubique potest intentari.l.fin.in fi.ff.de præscript.long.temp. Paul.de Cast. in l.properandum.§.sin autem reus.C.de iudic.Bart.in l.à diuo Pio.§.1.ff.de re iudic. Secunda est differentia,quia ubi petitur executio officio iudicis nobili, tunc non nisi maioribus magistratibus competit, alioqui uerò si iure actionis. Lancil. in l.iubere cauere, columna vltima.ff. de iurisd.omn.iud. Tertia est differentia,quoniam ubi aliquis tenetur ad aliquid officio iudicis,eius hæres non obligatur.l. si quis à liberis. §. item liberum.ff.de liber.agnoscen. Alexan.in l.si socer.ff.solut.matrimo. & si huic differentiæ aliqua iura reluctari uidebuntur, solue secundum documentum Barto.in l.si tertius.§.1.columna prima.ff.de aqua pluu.arcen. Quarta est differentia,quia vbi expensæ debentur iure actionis,vt quia promisit in instrumento; peti possunt etiam post latam sententiam super sorte principali, alioqui vbi officio iudicis deberentur. glo.in l.iij. §.si rem,in voce fortasis. ff. de lega. tertio. Quinta est differentia, quoniam iusta causa litigandi excusat ab expensis, quæ ueniunt officio iudicis, alioqui si iure actionis debentur.glo.in dicta uoce, fortasis. Sexta est differentia, quoniam ubi condemnatio expensarum fit officio iudicis,sine scriptura fieri potest, alioqui si iure actionis. Ias.in l.nequicquam.§. vbi decretum,columna 13.ff.de offic.proconf. Septima est differentia, quia si æstimatio fieri debet officio iudicis, attendetur tempus æstimationis in illa mora & durat usque ad sententiam. Si uerò æstimatio fieri debet iure actionis, attenditur tempus contractus,& vltra non porrigitur: ita declarat Bart.in l.vinum,columna prima versiculo,Ad idem oppono, & columna tertia, versiculo reassumo, in primo casu.ff. si certum peta.cuius opinio * communiter approbatur. Octaua est differentia, quia si fructus ueniunt officio iudicis, cumulari debent cum ipsa actione principali, alioqui si iure actionis: quia tunc huiuscemodi cumulatio fieri non potest. Ias.in l.edita,columna decima,versiculo, Ego autem. C. de eden. Nona est differentia, quoniam si filia officio iudicis est dotanda,hoc intelligitur quando aliunde non habet alimenta & dotem, quoniam cessat æquitas, atque ita etiam officium iudicis; ideò eam dotare non tenetur. Bar.in l.mulier.§.cum proponebatur.ff.ad Trebell.alioqui verò,si iure actionis; vt si

statuto

9 statuto cautũ esset, filiam dotatam † non succedere; nam tunc etiam si aliunde habeat dotem, tamen fratres eam excludentes ei denuò dotem constituere compelluntur: quia statutum intelligitur eam excludere solùm à bonis eorum, qui ei dotem constituerunt, glo. & Bal. in l.j.C. de legit.hæred. Alexan.in consilio 29.colu.penult.in 1.volu.Soc.in consi.30.col.7. & in consil. 84.colu. 2.in primo volu.& Dec.in consi.346. Et de hac re uide quæ posui ad Bar.in l.obligamur.ff.de action.& obliga.& Barto.& Ias.in authen.res quæ. C.commun. delegat. Decimam differentiam collige ex tradit. per Bart.in l.quod iussit, colu.fin.ff.de re iudic. Vndecima est differentia, quoniam officium iudicis mercenarium deseruit actioni, non tamen deseruit officio iudicis nobili. glo.in l.hæres furiosi.§.fin.ff.de petit.hæred. quam not.ibi Ange. Aliam differentiam ponit Barto. in d.l.j.scilicèt, actionem nunquam negari, officium uerò iudicis quandoque negari posse. alias differentias tradit Ias.in d.l.nequicquam.§. vbi decretum, col.penul. ff.de offic.proconsl.& in l.diuortio, col.6.ff.solu.matrimo.vbi ponit duas ex eis, quas ego superiùs memoraui.

10 Fortè etiam præcedentibus adijci posset, statutum † excludens exceptiones omnes, intelligi debere, vt propterea non prohibeat quominùs aliquis possit officium iudicis implorare, vt not.concludit Barto. in l.j.ff.quod ui aut clam. & Socin. in consilio 8. in fine. in quarta parte. & tamen dicendum uideretur actionem excludi debere; quia, si cui damus actionem, multò magis datur exceptio, tanquam aliquid minus.l.inuitus.§.cui damus.ff.de regul.iur.ita & contrà, cui negatur exceptio, multò magis negari debet actio tanquam plus, ut contrariorum eadem sit ratio, iuribus vulga. nam, si de quo minus videtur inesse, & non inest, ergo nec de quo magis, ut habetur in authen.multò magis.C. de sacrosanc. eccles. Tamen contrarium egregiè tenuit Aretin.in consil.75. columna penult.dicens ab huiuscemodi statuto non excludi, quin aliquis possit principaliter agere. Item quamuis iudex sententiæ appellationis, sententiam ab ipso confirmatam exequi debeat, tamen hoc procedit solùm quando executio petitur officio iudicis, alioqui verò, si iure actionis peteretur. Alexand. in l. à diuo Pio, columna quarta.ff.de re iud. Rursus, quando petitur executio officio iudicis, non requiritur libellus, neque litis contestatio.l.intra dies, vbi Barto.& omnes.ff.eodem tit. Item interlocutoria lata officio iudicis nobili, quando alia diffinitiua non expectatur, potest reuocari, alioqni verò si petitum fuerit officio iudicis mercenario actione proposita: quia tunc reuocari non potest. Barto.in d.l.quod iussit.columna fin.eodem titu. vbi Ias.in 7.quæst.Barto.colu. 4.vbi ponitur alia differentia: quia in uno casu sine causæ cognitione reuocari potest, in alio

11 non. Rursus actio † potest ubique intentari.l.fin. in fine.C. de præscript. long. temp. ex quo tradit Alexand. in dicta l.à diuo Pio, in principio.colum.9. versicu.quod limita, etiam si iudex appellationis confirmans primam sententiam, eam exequatur, hoc tamen locum non habere,

12 quando actio † iudicati intentatur coram ordinario sententiarum. Rursus iudex ab expensis absoluens, intelligitur ab expensis absoluere, quæ debentur officio iudicis, non autem iure actionis. Ias.in dicta l.properandum.§.sinautem alterutra.C.de iudic. Rursus expensæ debitæ ratione uictoriæ debentur officio iudicis, neque in eis habetur ratio damnorum & interesse; sed in his, quæ debentur ratione contumaciæ, & ueniunt iure actionis, debentur etiam damna & interesse. glo.in l.j.ff.de alien.iudic. mut. cau. fac. Rursus agens interdicto uti possidetis, & sic actione illa, repellitur exceptione dominij, quam incontinenti aliquis offerat se probaturum, alioqni uerò si iudicis officium imploratur: quoniam tunc non repellitur. Areti. in l.si de eo. §.fina.columna secunda.versiculo, Aduerte.ff.de acquiren.possessio. Rursus, quando rei restitutio petitur officio iudicis, cumulatio non impeditur. Barto. in l.naturaliter.§.nihil commune.columna quinta.in sua lectu.versiculo si uerò. ff. eodem titu. vbi Aret.colum.7. versiculo secundò, præcisè hoc dixit, alioqui si iure actionis. & ibi citat Barto.in l.ij.§. hoc edicto, columna secunda.ff.ui bono.rapto.vbi ait, regulam prohibitiuam cumulationis, scilicèt, absolutionem latam in uno posse parere præiudicium in alio, non procedere quando petitur officio iudicis, atque ita ibi ponitur alia differentia. Reliquas tradit Abb.in c.ex parte.2. colu. fi.de rescrip.aliam ponit Bart.in l.fi.in princ.ff.de appell.recipien.

13 Bart. in d. l. j. colum. 4. versicu. Item ex hoc concluditur, ait, officium † iudicis misericorditer implorari: quia illud, quod pars petit, sibi non debetur, sed iudex potest ex officio suo facere, vt sibi detur; licèt quandoque esset iniuria si denegetur. Tu de hac re quando scilicèt fiat iniuria petenti, & quando ei liceat appellare ab hoc officio iudicis denegato, vide Felin. in capitulo exceptionem, colum. 1. & 2. de except. & hæc uerba Barto. declara ut per Felin. in cap.
14 fin. de offic. iud. An autem † à denegata iudicis audientia appellari possit, vide modern. in c. ex ratione, & in capitulo cùm cessante, de appell. & circa rem propositam, de qua Bar. agit, vide Ias. inst. de act. in princ. colu. 2. versicu. Subde tamen. vbi ait, iniuriam non fieri in ijs, quæ reposita sunt in mero iudicantis arbitrio. An autem si quid potestati iudicis relinquitur, appel-
15 lari possit. Ias. in l. quod iussit, in 2. quæst. Bart. ff. de re iudic. Adde quòd iudex † negare potest officium suum, neque propterea dicitur inferre iniuriam, quando pars habet aliud remedium, quod proposuit. Bart. in d. l. naturaliter. §. nihil commune, colum. 5. ff. de acquiren. possess. & in simili casu uide Feli. in capitulo at si clerici. §. de adulterijs, colu. 9. de iudic. Adde ad præ-
16 dicta casum memoratu dignum, quando emphyteosis † est extincta per generationis deficientiam, possunt propinqui petere ut eis refirmetur, & nisi fiat, dicitur eis fieri iniuria, adeò ut licitum sit prouocare ad superiorem. Bart. in l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & æsti. Fulgo. in consi. 222. in fin. Curt. in consi. 47. & in consi. 49. vbi ait ita in facti contingentia fuisse iudicatum. vide omninò Rom. in consi. 22. vbi multa notatu digna, quæ ad alios etiam casus afferri possunt, inueniuntur. Et in dictis locis habetur etiam, quid de feudo. & per illum text. in
17 d. §. permittitur, ait Aret. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de legat. 1. principem † facilè censeri concedere beneficium, quod concedere consueuit: & si petenti denegatur, dicitur ei fieri iniuria. licèt Bolog. dicat id non probari in illo tex. Et in re proposita attende aliud scitu dignum,
18 nam etiam ille, qui fundum † sterilem reduxit ad fertilitatem, non potest expelli, etiam si esset conductor ad tempus: nam ei fieret iniuria. l. quicunq;. C. de omn. agr. deset. lib. 11. Paulus de Castr. in consi. 142. in 2. volu. Curt. in consi. 47.
19 Bar. in eadem colum. versicu. sic dicas, quòd est triplex, ait, officium † iudicis nobile esse illud, quod per se stat. Hic quæritur, utrum si iudex ad postulationem partis aliquid facit, quod ex mero officio suo facere potest, dicatur id fieri officio nobili, an mercenario? vt si iudex, qui per inquisitionem procedere potest contra delinquenté, ac etiam ad instantiam partis, si procedit parte petente, intelligatur procedere officio nobili, an non? vide Ias. in l. Imperium, colu. 6. versic. secundò aduerte. ff. eod. tit. de iurisd. sui. iudic. Et dum ibi paulò post Bar. declarat,
20 officium † mercenarium esse posse multiplex; quia quandoque deseruit actioni proponendę, ut in citationibus, & interrogationibus & alijs, quæ fiunt ante litem contestatam; vide eundé Bar. in l. in prouinciali. §. 1. col. 1. versi. & ideò. ff. de oper. nou. nunc. Et dum Bart. ait in ead. col. fi. versi. Quædam sunt iura debita personæ in re. vide Alex. in consi. 35. colu. 1. in 4. vol. & dum Bat. in fi. d. l. primæ ait, quædam sunt personæ repræsentatæ, & reliqua. Vide Alexan. in d. consi. 35. in fi. & Paul. de Cast. in consi. 320. in primo dub. vbi infert ad pulchrum casum.

Summarium in l. ij. ff. de iurisd. omn. iud.

1 *Delegato uno, omnia delegata esse existimantur, sine quibus illud expediri non potest.*
2 *Delegato nunquam uidetur esse concessum, ut pœnam publicationis bonorum imponere possit.*
3 *An & quando iudex possit in his, quæ eius arbitrio commissa sunt, arbitrari pœnam mortis seu relegationis.*
4 *Ei cui iurisdictio est delegata, non censeri mandata esse ea, quæ sunt maioris iurisdictionis.*
5 *Seruo proprio censetur data libertas, ut institutio ualeat.*
6 *Potestatem habens beneficium conferendi, si ponat aliquem in possessione, an existimetur ei beneficium contulisse.*
7 *Ea, quæ sunt maioris iurisdictionis censentur mandata, dum tamen sint eiusdem speciei.*
8 *Mandatum factum ad extraiudicialia, continet etiam iudicialia, quæ sunt alterius speciei.*

9 Judex

9 *Iudex criminalis nunquam cognoscere potest de causa ciuili, quæ est diuersæ speciei.*
10 *Iudices tam ordinarij, quam delegati mittere possunt in possessionem ex primo decreto contra contumacē.*
11 *Ille, qui habuit mandatum ad litem iam extinctam, censetur habere mandatum ad eam resuscitandam per restitutionem in integrum.*
12 *Iudex secularis an possit incidenter cognoscere de re spirituali.*

Bar. in l. ij. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. ex d. l. ij. colligit in summa, delegato † uno omnia delegata esse existimari, sine quibus illud expediri non potest. Vide Ang. in consi. 290. vbi de hac re memorabiles textus adducit. Et uide multa ad rem propositam facientia apud Feli. in cap. de causis, col. fin. de off. deleg. vbi subiungit tres limit. Quarum prima est, vt prædicta locum habeant solùm quādo illud principale sine his ullo modo expediri non potest, alioqui uerò ubi expediri potest, quamuis non ita commodè. Secunda est, nisi hæc essent de reseruatis Papæ. Tertia est, nisi hæc alio iure huic delegato essent prohibita. Et ibi tradit Felin. iura, & authoritates, quibus hæ limitationes probantur. Quibus adijcienda est alia limitatio, scilicèt, vt prædicta non procedant, quando uoluntas est simpliciter declaratiua, non autem dispositiua, vt docuit Aret. in rubr. ff. de acquiren.
2 hæred. col. 3. versic. prætereà, quando voluntas. Attende etiam quia delegato † nunquam uidetur esse concessum, vt pœnam publicationis bonorum imponere poßit. Barb. in c. 1. colu. 8. de off. deleg. & in c. prætereà, col. 2. vbi etiam Feli. col. 2. & seq. eod. tit. Bart. in l. j. ff. ad leg. Iul. maiest. Abb. in c. prudentiam. §. sextam, de off. deleg. Aret. in consi. 85. & in consi. 158. in 2. dubio.
3 in fi. Sed de hac re, ac etiam an & quando iudex † poßit in ijs, quæ eius arbitrio commissa sunt, arbitrari pœnam mortis, seu relegationis, vide Feli. in c. ex literis, nu. 43. 45. & 47. de constit. Et an & quando iudex in causa principali poßit esse iudex super dependentibus & connexis, & quæ nam esse dicantur dependentia, & connexa, vide omninò Imol. in consil. 139. & in consi. 140. & aliquid apud Abb. in consi. 18. nu. 7. in 2. vol. vbi ait iudicē super matrimonio posse incidenter etiam cognoscere de dote. & omninò uide Ang. in d. consi. 290. reliqua de connexis in locis proprijs uideantur.
4 Bar. in d. l. ij. col. 2. versi. Respondeo cui iurisdictio, ait, ei cui † iurisdictio est delegata, nō censeri mandata esse ea, quæ sunt maioris iurisdictionis, quàm sint ea, quæ principaliter ei mandata fuere, quamuis sine ipsis ea expediri non possent. Ad quod faciunt quæ in præcedenti lucubratione posita sunt. Sed contra istam limit. Bart. atque ita ut etiam maiora intelligantur esse concessa, facit tex. in princ. insti. de hære. instit. & in l. pen. C. de neceß. seru. hæred. instit. in prin.
5 vbi dicitur, seruo proprio † censeri datam libertatem, vt institutio ualeat. & sic ad ualiditatem institutionis censetur data libertas, quæ multò maior est. l. libertas. ff. de regul. iur. Item documento Bar. reluctatur. l. non cogendum. §. si procuratori, & ibi Barto. ff. de procur. vbi habetur, mandatum factum ad extraiudicialia, porrigi debere etiam ad iudicialia extraiudicialibus necessaria, quæ tamen sunt maiora. Rursus obstat. l. ij. C. de dot. promiß. vbi ait Bal. promissorem usurarium dotis, censeri etiam dotem ipsam promisisse, quæ est maior. Rursus refragatur com-
* mun.* illa conclusio canonistarum in c. transmissam, de elect. quæ est, vt si † potestatem habens
6 beneficium conferendi, ponat aliquem in posseßione, existimetur ei beneficium contulisse. Rursus refragatur; quia mandata iurisdictione, videntur mandata etiam ea, quæ sunt maioris iurisdictionis, vt vult Barto. ibi in d. l. ij. versiculo secundo modo, per text. in l. quoties. C. de iudic. qui procedit etiam in delegato. Bartol. in l. hæreditas ad Statium. ff. de hæred. instituen. atque ita ille text. hoc in loco repugnat huic Barto. documento. cui etiam obstat. l. prima. in fine. & l. fin. in fine. ff. de offic. eius. vbi mandata iurisdictione uenit etiam imperium, quod est maius. Item obstat. l. denique. §. interdum. ff. de pecul. lega. Tamen pro opinione Bartoli videtur. l. hæreditas ad Statium. ff. de hæredi. instituen. quod declara ut per Iaf. in l. Centurio, columna 33. de vulga. & pupill. Item pro hac opinione Bartoli facit tex. in l. penultima. §. illo. C. de neceß. seru. hæred. instit. per quem ita limit. Rom. in l. illud. ff. de acquiren. hæred. &

istam limitationem & alias ad hanc regulam ponunt Alex. & moder. in l. fin. C. de hæred. instit. Vide Aret. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. colum. 3. & Dec. in rubric. de appell. colum. 3. versiculo Vlteriùs. & tenendo opin. Bart. ad obiecta in contrarium scilicèt de l. pen. in princip. C. de necess. seru. hæred. instit. fortè responderi potest, id procedere fauore libertatis, vt ibi text. expressè aperit. Et similiter ad obiectionem illam de promissione usurarum dotis, dici potest, illud esse fauore dotis. potest etiam & ad hæc, & ad alia obiecta paulò ante in contrarium adducta responderi, ea scilicèt quæ ueniunt in consequentiam, & pro executione primi mandati, non posse dici esse aliquid maius, cùm accessoriè ueniant. argumēto. capitulo super eo, de præben. in sexto. & l. cùm aurum. §. fi. ff. de aur. & argen. lega. & ita inquit Dec. in consi. 77. colu. 4. vbi multa memoratu digna in re proposita explicauit. Id uerò quod Bar. in versiculo secundo modo ait, scilicèt mādata iurisdictione censeri mandata ea etiam, quę sunt maioris iurisdictionis, non uidetur sine dubio ex ijs, quæ paulò ante deduximus. Sed esto, dicēdum est, hoc procedere in iurisdictione ordinaria, quæ tantùm simplicem iurisdictionem continet, alioqui verò si de iudice ordinario loqueremur habente merum & mixtum imperiū; quoniam tunc dari non possent maiora expressis.

7 Bar. in d. l. ij. col. 2. versicu. Sed contra hoc oppono, ait, ea etiam † quæ sunt maioris iurisdictionis censeri mandata, dum tamen sint eiusdem speciei, alioqui non. Sed contra hoc Bartoli documentum, quòd immo ueniant ea etiam, quæ sunt alterius speciei, multa uidentur urgere, ut est tex. in l. j. in fi. & in l. fi. ff. de off. eius. vbi in delegatum censetur translatum mixtum imperiū, quod est alterius speciei. Item tex. in l. non cogendum, §. si procuratori, & ibi Bar. ff. de procur.

8 ubi mandatum † factum ad extraiudicialia continet etiam iudicialia, quæ sunt alterius speciei. Item urget text. in capitulo penul. de in integr. restit. vbi arbiter in necessariam consequentiam cognoscit de causa restitutionis in integrum, quæ tamen petitur officio iudicis nobili. &. ita est diuersæ speciei. Rursus reluctatur tex. in l. solemus. §. latruncunlator. ff. de iudic. iuncta.

9 l. interdum. §. qui furem. ff. de furt. & ibi Bolo. ubi iudex † criminalis nonnunquam cognoscere potest de causa ciuili, quæ est diuersæ speciei. Rursus obstat etiam text. in l. fina. §. sed & si quis. C. de admin. tutor. ubi in consequentiam, & incidenter is quandoque tutorem dare potest, qui alioqui dare non posset, tanquam quid diuersum à cognitione sua. Similiter contra Barto. facit tex. in §. si uerò etiam quidam iurent, in authen. de exhiben. reis. vbi iudices

10 † tam ordinarij quàm delegati mittere possunt in possessionem ex primo decreto contra contumacem. id quod est diuersæ speciei. & contra Bart. faciunt trad. per eundem Bar. in l. indebitum. ff. de condit. indebi. vbi habetur, mandatum factum ad ea, quæ non requirunt speciale mandatum, in necessariam consequentiam, ad ea etiam, in quibus exigitur speciale mandatū,

11 dilatari. Ad hæc accedat Rom. in sing. 638. vbi ait, eum qui habuit mandatum † ad litem iam extinctam, censeri habere mandatum ad eam resuscitandam per restitutionem in integr. quæ tamen est diuersæ speciei. Neque obiectionibus istis repugnant adducta per Bart. quoniam loquuntur principaliter, vt tunc ea, quæ diuersæ sunt speciei non contineantur. id quod uerū est, alioqui uerò in consequentiam & incidenter. l. quoties. C. de iudic. & propterea non remouentur obiecta contra Bart. adducta; quia ipse vult omninò maiora expressis, sine quibus principale expediri non potest, non contineri quando sunt diuersæ speciei, & tamen contrarium colligitur ex prædictis: quoniam ea incidenter & in consequentiam uidentur esse mandata. & de re proposita vide Dec. in dicto consil. 77. colu. 3. versicu. successiuè non obst. & in c. præterea, versicu. 4. colu. 4. de off. deleg. Abb. in cap. 4. colu. fin. de for. compet. Feli. in cap. cæterùm, colu. 3. in fi. de rescrip. & aliquid in simili per eundem Feli. in cap. licèt causam, col. 4. in 5. not. de probat. & in cap. sedes, colu. 2. & seq. de off. ordin. & in cap. sedes, colu. 4. de rescrip. & Aret. in consi. 158. colu. penult.

12 Bart. in d. l. ij. columna fin. versicu. iuxta prædicta, quærit an iudex † secularis possit incidenter cognoscere de re spirituali? & distinguit vt ibi per eum. Ad quem accedit Ias. in l. quoties. col. * pen. in 3. not. C. de iudic. vbi ait, hanc Bartoli distinctionem * uotis frequentioribus approbari, quamuis

quamuis quosdam citet, qui contra Bar. senserunt. Ibique multa ad rem propositam facientia memorauit. & dum ibi Bar. in versicu. circa hoc, subiungit, quædam esse, quæ sequuntur ad id, quod conceditur ex significatione uerbi, & reliqua vt ibi. Vide tu aliqua per Felin. trad. in cap. translato, col. 3. de const.

Summarium in l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud.

1 *Merum & mixtũ imperium nõ est species iurisdictionis immediatè, sed imperium simpliciter sumptũ.*

Bar. in l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. imperium, col. 2. in princ. ait, merum † & mixtum imperium non esse species iurisdictionis immediatè, sed imperium simpliciter sumptum. Attẽde, nam si uerum est, quòd merum & mixtum imperium sint species imperij simpliciter sumpti, imperium in genere poni deberet in diffinitione meri & mixti imperij, sed non ponitur, vt tradit Bar. in ead. col. versicu. Dic ergo, dum ait, merum imperium est iurisdictio, igitur ista non uidetur bona diffinitio. Debebat enim dicere merum imperium, est imperium, & non iurisdictio; quoniam imperium in genere diuiditur in merum & mixtum, vt prædixit Bart. quare imperium est proximum & immediatum genus imperij meri, non autem iurisdictio, quæ est genus remotum. Diffinitio autẽ constat ex genere proximo, non autem mediato, vt in diffinitione hominis dicitur: Homo est animal, quod est suum genus immediatum, non autem dicitur est substantia, & sic per genus mediatum. Et hoc sentit Bart. in l. j. ff. de testam. vbi ait, diffinitionem debere continere genus sub quo res est diffinita. Et hæc eadem difficultas pariter militat ẽt in diffinitione mixti imperij. Quotuplex sit merum & mixtum imperium, tradit Abb. in c. quod seden. de off. ordi.

Summarium in l. iubere cauere. ff. de iurisd. omn. iud.

1 *In officio iudicis nobili requiritur libellus. quod limita.*
2 *Quando petitur executio iudicati, ea petitur officio iudicis nobili.*

Bart. in l. iubere cauere. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. iubere cauere. col. fin. versic. Dices tu, ait regulam, quæ habet, vt in officio † iudicis nobili requiratur libellus, non habere locum quando iudicis officium imploratur super eo, quod notum est, & liquidatum in iudicio. Attende quoniam hanc limitationem ad illam regulam extollit Ias. in l. intra dies, versiculo quærit Bart. ff. de re iudi. & ibi hac limitatione subnixus respuit quoddam argumentum Alex. & alia multa tradidit ad officium iudicis nobile pertinentia. Ad quæ uideas etiam quæ pono ad Bar. in l. à diuo Pio. §. 1. col. 1. eod. titu. & quæ tradit Soci. in consi. 267. colu. 6. in 1. volu. Item dum ibi in d. l. iubere, subiungit Bar. quando pe-
2 titur † executio iudicati, eam peti officio iudicis nobili. Aduerte quòd Ias. in l. naturaliter. §. nihil commune, colu. 2. versic. Item intelligas. ff. de acquiren. poss. interpretatur Bartolum uoluisse restitutionem, quæ debet fieri ubi est intentata rei uendicatio, debere fieri officio iudicis nobili. & hac fretus authoritate quosdam redarguit, qui dixerunt eam officio iudicis mercenario fieri oportere. idem uoluit Ias. in l. j. colu. 6. & 7. versic. Item dum. ff. eod. titu. de iurisd. omn. iudic. & idem tenet Bart. in d. l. à diuo Pio. col. 1. vbi uide quæ ego posui. & Ias. in l. si prius. col. 7. versiculo tertia cõclusio. ff. de oper. no. nunc. quamuis in l. in actionibus, col. 8. versi. decimò. ff. de in litem iur. aliter sentire uideatur.

Summarium in l. more. ff. de iur. omn. ind.

1 *Quando princeps uel populus, qui dare possunt iurisdictionem ordinariam, tradendo iurisdictionem, an existimentur ordinariam tribuisse, an uerò delegatam.*
2 *Quis est ille, qui dare possit iurisdictionem.*

3 *Iurisdictio delegati extinguitur morte delegantis, si res est integra.*
4 *Delegatio facta per uiam legis & statuti, non expirat morte delegantis.*
5 *Si plures causæ delegantur, uel contra plures personas, & incipiatur lis contra unam, an desinat res esse integra quò ad omnes.*
6 *Ubi extinguitur mandatum morte mandantis, utrum extinguatur tanquam reuocatum, an non.*
7 *Si delegatus ignorat mortem mandantis an gesta per eum teneant.*
8 *An morte delegati extinguatur mandatum.*

Bar. in l. more. ff. de iurisd. omn iudic.

1 BART. in d. l. more, col. 3. iuxta hoc, Quærit quando Princeps † uel populus, qui dare possunt iurisdictionem ordinariam, tradendo iurisdictionem, existimentur ordinariam tribuisse, an uerò delegatam? & distinguit ut ibi per eum. De hac re uide not. apud Soc. in consi. 260. colu. 6. seq. & Corn. in consi. 15. in 3. uolu. & dum ibi Bar. subiungit, vbi quædam negociorum uniuersitas conceditur, in dubio iurisdictionem ordinariam concessam esse censeri. vide Alex. in consi. 182. col. 2. in 2. volu.

2 Bar. in d. l. more, ead. col. versic. quærit glo. tradit quis ille † est, qui dare possit iurisdictioné. & ait lex, princeps, & reliqua. Tu rem hanc declara ut legitur apud Bar. in l. ij. §. data. ff. de opt. lega. & vide Abb. in c. cæterùm, col. 1. de iudic. in c. pastoralis, in 1. & 3. not. de off. deleg. in c. licèt undique, col. 2. & in c. suspicionis, col. 2. eod. tit. & glo. magna in c. P. & G. eod. titu. & Alex. in l. j. in princi. col. 1. ff. de damn. infect.

3 Bar. in d. l. more, col. pen. in princi. quia ibi in tex. habetur, iurisdictionem † delegati extingui morte delegantis, si res est integra; quærit quando res integra esse desinat. De hac re uide aliqua apud Alex. in rubr. C. de in ius uocan. colu. 2. & Corn. in consil. 15. in 3. volu. & plenè Feli. in c. relatum, & in c. gratum, de off. deleg. idem ait Feli. in c. eam te, de rescript. & Dec. omninò
4 in consi. 404. col. fin. Attende tamen quia delegatio † facta per uiam legis uel statuti non expirat morte delegantis. Abb. in c. irrefragabili. §. cæterùm, de off. ordi. & ad prædicta uide Abb. in c. relatum, & in c. mulieres, de senten. excommu.

5 Bar. in ead. col. versic. Quæro quid si committuntur plures. quærit, quid si plures † causæ delegantur, vel contra plures personas, & incipiatur lis contra unam, desinat ne res esse integra quò ad omnes an non? De hac re uide Feli. & Dec. in c. pastoralis. §. quoniam, de rescri. Rursus
6 in ead. col. versic. Quæro morte. quærit ubi † extinguitur mandatum morte mandantis, utrum extinguatur tanquam reuocatum an non? & respondit quòd non, sed eò quòd cesset uoluntas mandantis. De hac re uide Bar. in l. centesimis. §. fi. ff. de verb. obli. & ibi Ias. col. 6. & 7. & dum
7 Bar. in ead. l. more, col. pen. quærit, quid si delegatus † ignorat mortem mandantis, an gesta per eum teneant? & accedendo ad opin. Inno. respondet ea ualida esse. Ad rem hanc faciũt ea, quę posui ad Bar. suprà de off. præsid. quæ hic pro repetitis habeantur. vbi concluditur ea valere, vt etiam hoc in loco ait. Aduerte tamen, quia Abb. in c. gratum, de off. deleg. ait, processum agitatum post mortem delegantis à delegato, qui eius obitum ignorabat, nullius esse roboris & momenti: qm̃ ignorantia non potest iurisdictionem tribuere non habenti. l. priuatorũ. C. de iurisd. omn. iudi. c. significasti, de for. compe. Sed prædicta magis placent. Quamuis enim ignorantia iurisdictionem non tribuat, tñ non adimit eam, quæ iam tributa fuerat delegato. Subiungit de-
8 inde Bar. in d. l. more, propè fi. nunquid morte delegati † extinguatur mãdatum? & distinguit, aut facta est delegatio sub nomine dignitatis, & reliqua, vt ibi per Bart. Ad quæ uideas Abb. in consi. 93. in 2. vol. Bal. in l. Aemilius, col. 2. in fi. ff. de minor. Barb. in consi. 2. in 2. vol. col. 6. & in consi. 18. col. 5. eod. volu. & latè apud Doct. maximè Barb. in c. quoniam Abbas, de off. delega. Alex. in consi. 175. in 5. vol. Attende tamen unum in re proposita, scilicèt, vbi moritur delegatus, cui facta fuerat commißio sub nomine dignitatis, debet iterum exhiberi rescriptũm successori. argumento. l. mutari, cum ibi trad. ff. de procur. quamuis hoc non sit necessarium secundum Abb. in d. c. quoniam.

Summa-

Summarium in l. si quis id. ff. de iur. om. iud.

1 *Olim in ciuitate Romana erat murus dealbatus, in quo ponebantur edicta praetorum.*

Bar. in l. si quis id, de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. si quis id, ait ad euidentiam sciendum esse, quòd olim † in ciuitate Romana erat murus dealbatus, in quo ponebantur edicta praetorum. De hac re vide Ias. in §. poenales, instit. de action.

Summarium in d. l. si quis id. §. serui quoque. ff. de iur. om. iud.

1 *Qui delet figuram alicuius hominis positam in pariete propter falsitatem uel proditionem tenetur poena illius edicti.*
2 *Sacrae imagines uenerandae sunt à Christianis.*
3 *Sanctus Lucas Euangelista imaginem Christi & eius matris propria manu pinxit.*
4 *An imagines Imperatorum sint uenerandae.*
5 *Quinque modis à sanctis consequimur auxilia.*
6 *Cuius esse debeant oblationes & legata, quae sanctis imaginibus fiunt.*
7 *Imagines Christi uel sanctorum, qui contemnunt & uiolant, poena ultimi supplicij puniuntur.*
8 *Qui soluere non potest in aere, luere debet in corpore.*

Bar. in d. l. si quis id. §. serui quoque. ff. de iur. omn. iud.

1 BART. in §. serui quoque, ait, eum, qui deleret † figuram alicuius hominis positam in pariete propter falsitatem uel proditionem, teneri poena illius edicti. Attende, quia non solùm ea, quae in alicuius ignominiam, sed ea etiam quae in ipsius honorem posita est, deleri non debet. Ias. in d. §. poenales, colu. 3. in 1. not. de action. Hoc in loco est opportunè inuestigandum, quid de imaginibus Dei & Sanctorum iure sit constitutum, contra quas haeretici huius temporis mo re solito impudenter insurgunt. Attende, quia, ut illustrior huiusce rei sit intellectus, sciendum est, olim edicto Leonis. iij. Imperatoris sancitum fuisse, eas esse delendas, tollendae (ut ipse dicebat) idolatriae causa. Sed Leo priuatur imperio à Gregorio III. Rom. Pont. consentiente clero Romano, propterea quòd sanctas imagines è sacris aedibus abrasisset, & statuas demolitus esset. Rursus hoc idem de tollendis imaginibus impiè statutum fuit inter Graecos in quadam synodo Constantinopolitana, quamuis synodus appellari non possit illa, quae fuerat sine Apostolicae sedis authoritate collecta. quod quidem decretum abrogatum fuit in Cōcilio solenniter collecto in Lateranensi basilica sub Stephano. III. Rom. Pont. ut tradit Vincētius histo riarum fidelis relator in lib. 24. cap. 174. fuitque ab illis sanctis patribus constitutum, ut eędem statuae ubique restituerentur; anathematizantes execrabilem & perniciosam synodum illam Constantinopolitanam, qua Dei immortalis conditio peior quam hominum fieret. quibus licèt maiorum suorum bene de republica meritorum statuas erigere, ac etiam uenerari, tum ne ingrati uideantur, tum etiam ut praeclara eorum gesta hoc exemplo imitari compellamur. Dei uerò, cuius ineffabilia sunt merita erga humanum genus, imaginem habere non liceret, pariter quoque sanctorum, qui pro defendenda religione, & pro consequendis aeternae uitae praemijs tot & tanta perpessi sunt, imagines esse delendas, dicere impij non uerebantur: cùm res eorum tam sanctè tam piè, & tam fortiter gestas, semper, si fieri posset, ante oculos habere deberemus. Audi Damascenum in libro quarto de fide orthodoxa, dicentem, sanctis statuas erigamus, & uisibiles imagines, & nos ipsi animatę statuae ipsorum uirtutum imitatores efficiamur. nam eorum fortia facta cum à nobis conspecta fuerint, praeparant nos ad uirtutem, & zelum, & imitationem uirtutis eorum & gloriam Dei. Hinc septima synodus oecumenica, quae fuit secundò in Nicaea ciuitate Bythiniae collecta sub Constantino. vj. & Irene matre, anno Domini septingentesimo nonagesimo tertio, & sub Adriano primo Romano Pōtifice, cuius uices ibi agebāt Petrus Cardinalis, & Abbas sanctae Sabbae, & in ea tercentum sexaginta patres interfuerunt,

damnauit

damnauit sacrarum imaginum cōtemptores, quos ipsi patres Christianocatigoras appellarūt. Decreuitque ut qui sanctas imagines delendas esse dicerent, perpetuo anathemate notarētur. Hoc idem colligitur ex traditis in sexta synodo Constantinopolitana, quæ relata sunt in c. ue-
2 nerabiles, de consecrat. dist. 3. Declaratum enim fuit, uenerandas † esse à Christianis sacras imagines, ac etiam non cultu latriæ, sed duliæ esse adorandas. Ad quod accedant quæ B. Gregorius ad Serenum episcopum scribit, ut relatum est in c. perlatum, ead. dist. Serenus enim sacras imagines prohibuit adorari, & hac ratione eas frangi præceperat. Gregorius uerò eum commendat in eo, quod eas cultu latrię prohibuerat adorari, sed eum redarguit uehementer in eo, quòd eas frangi mandauerat: quia quod scriptura legentibus tribuit, hoc idem apud illiteratos imagines operantur. Rursus audi eundem Gregorium, qui imagines Christi, ac eius almæ Genitricis, & Apostolorum Petri & Pauli ad Secundum suppliciter eas petentem transmisit, dicens: Imagines, quas tibi dirigendas per Dulcidium Diaconum rogasti, misimus; unde ualde nobis tua postulatio placuit: quia illum toto corde diligis, cuius imaginem præ oculis habere desideras: non ab re facimus si per uisibilia inuisibilia demōstramus. Et ibi paulòpost: Scio quidem quòd imaginem Saluatoris non ideò petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationē in eius amore recalescas: Et dum nobis pictura ad memoriam filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Hæc ille. Et hęc uiua ratione corroborantur; nam Christus & eius ministri semper student consulere humanæ utilitati, homo autem uisibili cognitione ducitur, ac ei facilè credit. Proinde sicut uidemus, eum, qui est omnium conditor, & cuius ineffabilis est maiestas, & indeficiens uirtus, quàmuis ea omnia solus gubernare potuisset, quæ creauerat solus uoluisse tamen rerum à se creatarum habere participes & cooperatores, ut inquit Vgo de sancto Victore in prologo sui commenti super angelica hierarchia. & propterà instituisse, ut homines tanquam eius uiuæ imagines, & uices agentes in terris prædicarent, peccata dimitterent, sacramenta conferrent, & per sensibilia panis & uini accidentia inuisibilem gratiam acciperent. c. sacrificium, de consecrat. dist. prima. ita uel facilè cōcedendum est, pari ratione ecclesiam quoque uoluisse per uisibiles ipsius Christi & sanctorum eius imagines eum solum adorari, ad quem hæc omnia referuntur. & nisi earum usus perutilis fuisset, utique illas iampridem in suis ecclesijs non habuissent Ambrosius, Augustinus, Basilius, & Chrysostomus, & multi præterea sancti patres, quos longum esset recensere. Et quàm
1 antiquus sit imaginum usus, uidere est ex ijs, quæ dominus præcepit Moysi, mandans tabernaculum fieri debere, in quo esset arca cum duobus cherub. habentibus alas. Et horum imitatione duo alia fecit Salomon, quorum prophetæ mentionē faciūt, & præsertim Ezechiel. Et quamuis Dominus Hebræis prohibuisset, ne sculptilia conficerent, illud ideò fuit, ne ad idolatriam laberentur, ad quam erant faciles admodùm: propterea cùm Dominus sculptile prohibuit,
3 statim subiunxit; Non adorabis ea, neque coles. Cæterum apud Christianos sacrarum imaginum semper fuit laudabile institutum. quod quidem ab ipso Seruatore nostro & ab eius Apostolis & ab ijs, qui in locum eorum successerunt, credimus originem habuisse: ut Abagaris Edissenorum regis probatur exemplo, qui cum uidendi Christum miro quodam desiderio teneretur, aut saltem habere pictam ipsius effigiem, & ob hāc causam pictorem ad Dominum trāsmisisset, pictor autem tantæ maiestatis splendorem sufferre non posset, uolens Iesus piæ regis satisfacere uoluntati, detersa facie sua impressam imaginem misit ad eum. hæc Damascenus uir sanctus & integer in lib. quarto de fide Orthodoxa. Et ad hunc eundem regem sanandum, cum ægrotaret, posteà fuisse missum à Domino Thaddæum eius discipulum testatur Eusebius Cæ-
3 sariensis in sua historia. Refert præterea B. Augustinus Lucam † Euangelistam imaginē Christi & eius gloriosissimæ matris propria manu pinxisse. & ex hoc infert, sacrarum imaginum uenerationem ab Apostolorum traditionibus originem traxisse. hæc Augustinus in lib. de doctrina Christiana. Eusebius quoque in 7. libro suæ historiæ inquit, mulierem illam, quæ profluuio sanguinis premebatur, postquàm ei sanitas fuit à Domino restituta, posuisse ante fores domus suæ imaginem Christi ei manum salutiferam porrigentis, & alias imagines hoc miraculum exprimentes.

primentes. & ideò subiungit Eusebius, nil mirum esse si Gentiles pro acceptis à Domino beneficijs, ei hæc ueluti munus quoddam offerebant, cùm etiam illis temporibus imagines Petri
4 & Pauli, & ipsius Seruatoris in tabulis pingerentur. Quid? si imperatorum † ac aliorum hominum magni nominis statuas, & imagines tanquam nescio quid uenerandum esse custodiendas ipsæ leges constituerunt, ut uidere est in l. Statuas. ff. de acq. rer. dom. in l. statuæ. ff. de usufr. in l. j. C. de his qui ad statu. confug. & in rubrica & toto titulo. C. de statu. & imagin. quantò magis uenerandæ sunt imagines Christi seruatoris nostri, à quo omnia accepimus; nec non & sanctorum eius, quorum mors pręciosa est in conspectu Dei, & quorum uita & gesta nos ad æmulationem excitant, documenta erudiunt, & merita suffragantur; vt habetur in c. 1. de reliq. & uener.
5 sanct. Quinque † etenim modis à sanctis consequimur auxilia. Primo per suffragia orationum. Secundò per eorum merita. Tertiò eorum exempla. Quartò eorum doctrina. Quintò per fructum, quem fecerunt in ecclesia, qui hucusque apparet: ita Archid. & Præpos. in c. sacrosancta. 22. dist. Hinc etiam Damascenus ait, imaginem crucifixionis Christi uidentes, in passionis eius memoriam redimus, & procidentes adoramus non materiam, sed imagine repræsentatū. & ad hæc accedant quæ B. Hieronymus contra Vigilantium scribit. Ecce quàm magna in nos beneficia ab huiusmodi imaginibus conferantur. Quantum autem & utilitatis & honoris Constantino magno signum Crucis attulerit, docet uictoria huius auxilio contra Maxentium parta. fuerat enim ei promissus triumphus his uerbis; In hoc signo uinces. Quàm magnam quoque opem Heraclio imperatori hoc idem signum Crucis præbuerit ad fugandum Cosdram potentissimum Regem Persarum, satis puto esse compertum. Quot uerò aliorum etiam beneficiorum genera nobis inde perueniant; quoties immundi spiritus apud sacras imagines eiecti sint, & quantum ipsi eas reformident, nemo est qui nesciat. pręterea quàm magna gratiarum copia earum ope fuerit semper accepta, docet experientia tum præteritorum, tum etiam nostrorum temporum. docent eorum munera, qui pro consequendis gratijs uouerunt, & reddiderunt. & quàm magnifaciat Deus imagines istas, infinitis propè cōprobari posset exemplis. sed ea prætermittendo reticere illud nō possum nec debeo, de quo agit Athanasius, in libello de imagine Christi, quæ in Beritho ciuitate Syriæ relicta fuit à Christiano in domo cuiusdam Iudæi, à quo illam conduxerat. fuit enim ueneranda illa imago à Iudæis perfidis lacerata, & compluribus percussa uulneribus, ex quibus statim immensa copia sanguinis emanauit, cuius tactu sanabantur infirmi, & cæci uidebant, multaque alia miracula fiebant. qui quidem libellus hæc omnia referens lectus fuit in septima synodo, quæ fuit in Nicæa urbe coacta. Et portio huius sanguinis ea est, quæ Venetijs in templo Diui Marci summo honore habetur, & in passione Domini quotannis ostenditur. Et huius sanguinis meminit etiam B. Thom. in tertia par. summæ. Non possum aliud quoq; memorabile exemplum silentio pertransire, quod usque adeò recens est, ut hucusque uiuentium memoriam non excedat. In Pharia urbe Dalmatiæ, quæ uulgò Lesina nūcupatur, superioribus temporibus orta est inter ciues & plebem intestina discordia. & ideò quidam ex plebe iurarunt super signum crucifixionis Christi, uelle ciues interficere. ibiq; aderat sacerdos quidam tanti sceleris particeps, qui cùm illud signum uenerādum ad locum suum referret, magnum subitò ab illa sacratissima imagine profluuium sanguinis multis cernentibus effluxit; & hactenus in ea sanguis ita est recens, ita est uiuus, ut quilibet uidēs stupeat, & lacrymas continere non possit: nam quotannis ob tanti miraculi memoriam cum processionibus per illam urbem statuto die gestatur. Ecce quantum honoris sit sacris imaginibus deferēdum: proptereà tàm ciuilis quàm pontificij iuris interpretes & ueteres & recentiores, & illi potissimùm, qui doctrinæ præcellentia cæteris præstiterunt, rationum ui disputarunt, cuius es-
6 se debeant oblationes, † & legata, quæ sanctis imaginibus fiunt. id quod proculdubio ridiculū foret, nisi omnes uno animo sensissent, summum honorem huiuscemodi imaginibus habēdum esse: ut uidere est apud Ant. de Butr. & Panor. in c. pastoralis, de his quæ fi. à mai. par. cap. Ant. de Butr. & Imol. in c. per literas, de præben. Panor. post eundem Butr. in rubrica de paro. tradit idem Panor. in c. quoniam, de decim. & in c. dilectus, vbi plenè Feli. in 1. col. de off. ord. Ang. in

auth.similiter.C.ad leg.Falcid. & in auth.omnes peregrini.C.comm.de success. & in sua disputatione incip.In refulgenti palatio.& omninò uide eundem in l.in rem.§. item quęcunque. ff. de rei uendic.& in l.statuæ,& ibi Flor.ff.de usufr.& de hac re plenissimè traditum est in nõnullis tractatibus, qui editi sunt, De oblationibus imagini factis. Accedant ad præcedentia text. & gl.in c.si canonici.§.fi.ubi doct.de offic.ordin.in 6.& trad.per Archid.in c.sextam, de consecrat.dist.iij.& per.Paul.de Cast. in l.fi.C.de feri.& Barb.in c.indicante,de testa.Hoc idem confirmatur per Bar.in l.lineam margaritarum.§.quæsitum est.ff.ad l.Falc.ubi ait,legatum factum ut picturæ fiant sanctorum dici legatum ad pias causas: & ideò falcidiam deduci non posse. quoniã sequitur Aret.relatus per Ias.in l.precibus.col.5.uersi.& posset.C.de impuber. Præterea quàm utilis sit imaginum usus,ex eo etiam liquet, quoniam eas uidentes memoria repetimus quantum nobis prodesse possint eorum preces.ideoque statim eos exoramus, qui deesse non solent,cùm hoc ad perfectionem beatitudinis spectet,secũdum gl.not.in clem.1. de reliq. & uener.sanct.hac enim fiducia fretus B.Hieronymus rogauit Paulã uita functam dicens: Vale Paula,& cultoris tui ultimam senectutem orationibus iuua.Hac eadem fretus etiam B.Augustinus in libro meditationum erga sanctos,hæc protulit: Fœlices sancti per uestram charitatẽ, qui securi estis de uobis,solliciti estote de nobis: per ipsum uos rogo,qui uos elegit,estote iugiter memores nostri,subuenite nobis miseris,qui adhuc in salo huius mundi agitamur procellis: date manum & erigite iacentes,& orate constanter pro nobis miseris peccatoribus, ut per uestras orationes sancto consortio uestro coniungamur; quia aliter salui esse non possumus.Gregorius quoque cõplures sanctos orauit,ut uidere est in ipsius dialogo, & in alijs locis in quibus agit de sanctis. Audi Chrysostomum in sermone sanctorum Martyrum Maximi & Iuuentini dicentem: sæpe eos inuisamus,tumulos adornemus, magnaque fide reliquias eorum contingamus,ut inde benedictionem aliquam assequamur. Etenim sicut milites uulnera, quæ in prælijs fuere sibi inflicta regi monstrantes fidenter loquuntur; ita & illi manibus abse̜cta capita gestãtes,& in medium afferentes,quæcunque uoluerint apud Regem cœlorum impetrasse possunt. Hæc ille.Possent quoque infinita propè alia his similia afferri exempla. sed his quid adhuc egemus testibus? cùm ad obtinendas à Deo gratias rogationes sanctorum fuerint ab ipsa ecclesia institutæ? cui usqueadeò deferendum est,ut diuus Augustinus dicat: Euangelio non crederẽ nisi esset ecclesia. Legitur etiam in Apocalypsi, uiginti quatuor seniores ornatos uestimentis albis & coronam auream gestantes habere cytharas & Phialas aureas plenas odoramẽtorum, quæ sunt orationes sanctorum.Denique ut omnis de cultu imaginum difficultas amputaretur, nouissimè solennis ea de re fuit edita sanctio in Concilio Tridẽtino sessione 25.Quare ex prædictis omnibus tum decisionibus Conciliorum, tum rationibus ualidissimis, tum authoritatibus & exemplis apertissimè constat,morem hunc probatissimæ & uetustissimę consuetudinis robore esse subnixum.Immo cum iam inde ab initio pullulantis ecclesiæ fuisse ab Apostolis & eorum successoribus receptum testantur B.Augustinus,Eusebius,& authores Historiæ tripartitæ. Propterea nefas est uelle amplius de illarum cultu decertare, cùm ea scriptæ legis uim habere noscantur, quæ certam interpretationem à cõsuetudine habuerunt.l.minimè,& l. de quibus.ff.de legi.Hinc B. Augustinus ait, in rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei,& instituta maiorum pro legibus debent diligentissimè custodiri. hæc ille ad Casulanum,quæ relata sunt in c.in his rebus,40.dist.pari quoque ratione B.Hieronymus Vigilantium esse ait hæreticum propterea quòd reliquias sanctorum non uenerabatur secundum ecclesiæ consuetudinem. proinde Ludouicus imperator petentibus ab eo oratoribus Michaelis Constantinopolitani imperatoris delendæ ne an restituendæ essent imagines sanctorum, respondit,hoc ad Romanum Pontificem pertinere. Quinimmo legum sanctionibus cautum est,
7 eos,qui uenerandas † Christi vel sanctorum imagines contemnunt & uiolant,pœnæ ultimi supplicij esse subijciendos,ut uidere est in l.unic.vbi Sali.C.nemi.licer.sign.Salua. & Ang.docuit in d.disputatione,incip.In refulgenti.& in l.ex senatusconsulto.ff.ad leg.Cornel.de sicar. Alex. in consi.233.in 6.uol.Ana.in c.fi.col.17.de maled.doct.post gl.in c.si canonici.§.fi.de offi.ordin. in 6.

in 6. Anch. in c. ea quæ, col. 35. de reg. iur. in 6. & in consi. 14. incip. Spiritualis iudex. & ad rem facit tex. in l. sacrilegij, in principio. ff. ad l. Iul. pecul. & huiusmodi contemptores pœna mortis esse plectendos aperuit insignis doctor Paris de Puteo in tract. de ludo. nu. 61. ubi testatur ita multoties iudicatum fuisse. Et ideò quàm impiè agant, qui tẽporibus nostris sanctas imagines denuò esse abolendas dicere non uerentur, ex prædictis colligi potest. nunc pergamus.

8 Bar. in d. §. serui quoque, uersic. venio ad versiculum in seruos, ait, eũ qui † soluere non potest in ære, luere debere in corpore. Quod declara ut per Soc. in tractatu debitor. suspec. & fugit. in 1. q. colum. 1. Et limita quinque modis, ut per Ias. in §. pœnales, col. 10. de action. & per Feli. in c. ad liberandum de Iudæ. Et dum Bart. in fi. d. §. serui quoque, tradit de multis officialibus delinquentibus, ut una tantum pœna teneantur: vide Angel. de malefic. col. 3. uersiculo decimo quæro, ubi plenè.

Summarium in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. om. iud.

1 *Si duo sunt domini, & unus delinquat, quis debeat esse iudex.*

Bar. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisd. omn. iud.

1 Bart. in d. l. qui iurisdictioni, tradit, si duo sunt † domini, & unus delinquat, quis debeat esse iudex. Vide in hac re Albert. Brun. in consi. 31. & quæ plenè posui ad Bar. in l. si quis uiolauerit. ff. de rer. diuis.

Summarium in l. si idem. ff. de iur. om. iud.

1 *An & quando summarum coaceruatio fieri possit in petitionibus, quæ coram iudice fiunt.*

Bar. in l. si idem. ff. de iurisd. omn. iudic.

1 Bart. in d. l. si idem cum eodem, in principio tradit, an & quando summarum † coaceruatio fieri posit in petitionibus, quæ coram iudice fiunt. Tu in primis collige ex illo tex. tot esse petitiones, quot sunt capitula, sicut tot sunt sententiæ, quot capitula. l. etiam si à patre. §. 1. ff. de minor. nisi capitula essent connexa, ut tradunt gl. & doct. in d. §. 1. Ad rem uerò propositam, in qua agitur de coaceruatione, an & quando fieri posit, vide Alex. in consi. 134 col. 1. in 4. uol. & quod ex hoc Bar. documento consuluit idem Alex. in cons. 113. col. 2. in 5. uol. & uide eundẽ omninò in cons. 97. in 6. uol. & Fulg. in cons. 110. & Feli. in c. In nomine. 2. col. 1. de testi. Et dũ ibi Bar. quærit, quid si causa creuit per inficiationem partis? vide Feli. in c. 2. col. 7. de probat. Et dum Bar. ibi paulòpost in fi. principij d. l. si idem, ait distinguendum esse, an sit una actio pro toto tempore, an sint plures: vide quid ex hoc pulchrè inferat Alex. in cons. 50. col. 2. uer. Hoc probatur, in 5. vol. Ad rem faciunt trad. per Abb. in consi. 51. & in c. 2. vbi etiam alij doct. de libel. oblat. & Bar. & latè in l. edita. C. de eden. Quid de cumulatione accessorij & principalis, Ias. in l. j. C. de iudic. Quomodò autem cognoscatur, nunquid cumulatio petitionum principaliter fiat, an accessoriè. Ias. in l. si eum. §. qui iniuriam. ff. si quis caut.

Summarium in d. l. si idem. §. si una. ff. de iur. omn. iud.

1 *Clausula in fine posita, ad omnia referri debet.*
2 *Quando clausula posita post multa specificata restringatur ad præcedentia.*
3 *Clausula generalis si est posita post species enumeratas, utrum locum habeat etiam in his, quæ sunt maiora expressis.*
4 *Clausula, quæ specialem & perfectam habet determinationem, non suppletur ex clausula præcedenti neque sequenti.*
5 *Clausula præcedens maioris est efficaciæ ad interpretationem sequentium, quàm contrà.*
6 *Clausula ad omnia præcedentia referri non debet quando sequeretur absurditas.*
7 *Clausula in fine posita post plures specificata refertur ad omnia præcedentia, nisi in cõtrariũ ratio urgeat.*

Bar.

Bar. in d.l. si idem. §. si una. de iur. omn. iud.

1 Bart. in d. §. si una, cum gl. colligit, clausulam † in fine positam ad omnia referri debere simpliciter, si fieri potest, si verò non, tunc refertur ad proxima; ubi uerò neque ad proxima referri potest, tunc refertur ad præcedentia. Attende quia de hoc text. est melior de iure in §. at econtrario. inst. quib. alien. lic. vbi habetur, quemcunque dare posse pupillo sine tutoris authoritate. subiŭgit posteà ille tex. ideoque si debitor soluit pupillo non liberatur, nisi tutoris accedat authoritas. sed ista illatio ad proxima fieri non potest, in quibus tutoris authoritas non exigitur, & propterea refertur ad præcedentia, quę in antecedenti. §. continentur, ubi habetur pupillum alienare non posse sine tutore: ideò nec liberare. atque ita ibi hoc glo. & Bartoli documentum optimè probatur. Et ad rem facit tex. in §. pœna, cum gl. in uoce quasi in magna, instit. dę iniur. Et in re proposita vide in l. j. in princ. iŭcta l. doli. & ibi Bar. ff. de seru. corrup. Alex. plenè in cōsi. 48. in 1. vol. & oīnò in cons. 226. in 6. vol. vbi ponit quatuor vel quinq; casus scitu dignos, in quibus clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia. Soc. in consi. 183. col. 3. & in consi. 200. in 1. vol. & in consi. 21. col. 3. & in consi. 22. in 3. vol. Dec. in consi. 92. &

2 Feli. plenè in c. causam quæ, nu. 15. cùm seq. de rescript. Et quando † clausula posita post multa specificata restringatur ad præcedentia, Alex. in consi. 117. in 1. vol. Item clausula siue in fine, siue in medio posita semper refertur ad omnia, quando id commodè fieri potest, secundum Ang. in consi. 28. Intellige tamen hoc uerum esse, quando clausula per se principaliter ponitur, alioqui verò, si alicui capitulo adijceretur: quia illud solum qualificaret, ut utar uerbis doct.

3 ita Bar. in l. fin. ff. de reb. dub. & Mar. Socin. iuni. in cons. 128. num. 243. Quid si clausula † generalis posita est post species enumeratas, utrum locum habeat etiam in ijs, quæ sunt maiora expressis? an uerò ad similia restringatur, uide Dec. in c. sedes, de rescri. vbi etiam Abb. & Feli. latè & alij tradiderunt. & idem Abb. in c. dilecto, de off. Archid. licèt illa sit lectura Ant. Scias etiā

4 in hac materia, clausulam, † quæ specialem & perfectam habet determinationem, non suppleri ex clausula præcedenti neque sequenti, neque inducitur aliqua repetitio. Ias. in l. transigere. C. de transact. nu. 18. Limita tamen ut ibi per eum. Ad quod uide Soc. in d. consi. 22. in fi. in 3. vol. & in consi. 43. in 4. vol. & Mar. Soc. iuni. in consi. 97. num. 20. Attende etiam quòd clausu-

5 la † præcedens maioris est efficaciæ ad interpretationem sequentium, quàm contra. Dec. in

6 consi. 500. num. 8. citat Bar. in l. quisquis. ff. de leg. 3. Rursus intelligendum est, clausulam † ad omnia præcedentia referri non debere, quando sequeretur absurdum, seu aliud inconueniens, seu correctio iuris, seu quādo militat diuersa ratio inter præcedentia & sequentia. Bar. in l. prætor. 2. ff. de ui bonor. rap. & in l. talis scriptura. ff. de leg. 1. plenè Abb. in c. secundo requiris, de appell. & de hoc est tex. sing. secundum Abb. ibi in c. Ecclesia uestra. 2. de elect. tradit Mar. Soc. iuni. in consi. 1. num. 29. Et in re proposita an & quando clausula sit referenda ad præcedentia, & non, vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de uerbo. oblig. & in d. l. prætor. 2. & in consi. 5. Ang. in consi. 83. In facti contingentia. vbi loquitur, quando militat diuersa ratio. Bald. in l. j. C. de legit. hæred. & in l. j. ff. de postul. & in l. omnes populi. col. 11. ff. de iust. & iur. & in l. j. C. de liber. præter. Ang. in auth. de hæred. & Falc. §. hinc nobis. Abb. in d. c. causam quæ, & in d. c. secundò requiris. Rom. in consi. 129. Paul. de Cast. in consi. 344. Imol. & Barb. in cap. 1. de pac. & Barb. in c. cùm dilecti, de dol. in fi. Vide etiam gl. in clem. ne Romani, de elect. & in cap. 1. de postu. prælat. in 6. & omninò Aret. in d. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. Mar. Soc. iuni. in cōs. 103.

7 nu. 29. & in consi. 139. vbi uult, clausulam † in fine positam post plura specificata, referri ad omnia præcedentia, nisi in contrarium ratio urgeat. Vide eundem in d. consi. 128. Et ad ea quæ in d. consi. 50. si idem. §. si cum, in fi. tradit in hac re, adde Paul. de Cast. in cons. 326. col. 2. Bald. in cons. 358. in 5. vol. & Aret. in cons. 330.

Summarium in l. magistratibus. ff. de iur. omn. iud.

1 *Si inquisitor hæreticæ prauitatis condemnauit aliquem tanquam relapsum in hæresim, eumque tradidit curiæ seculari, utrum iudex secularis possit denuò de iustitia sententiæ inquirere.*

2 *Iudex*

2 *Iudex secularis sententiam iudicis ecclesiastici exequi non tenetur, quando uidet eam esse iniustam.*
3 *Iudex nunquam debet exequi sententiam criminalem iniustè latam, etiam si princeps hoc ei præciperet.*
4 *Si iudex secularis eam exequitur sententiam tanquàm iustè latam, & bona hæretici sint publicata, an portio bonorum, quæ ad officiales pertinet, haberi possit de bonis sitis in alieno territorio.*

Bar. in l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. magistratibus, propè fi. quærit, si inquisitor † hæreticæ prauitatis condemnauit aliquem tanquam relapsum in hæresim, eumque tradidit curiæ seculari, vtrum iudex secularis posit denuò de iustitia sententiæ inquirere, an verò eam simpliciter exequi teneatur? Et concludit eum posse inquirere. De hac re vide Barb. & Feli. in c. at si clerici, col. fi. de iudic. Abb. in
2 c. ea quæ, in fi. de stat. monac. & in c. 1. de offi. ordin. Et quod iudex † secularis sententiam iudicis ecclesiastici exequi non teneatur, quando uidet eam esse iniustam, docuit Thom. Ferrat. in caute. 53. & de hac re vide omninò quæ latius posui in l. congruit, suprà de off. Præf. Ad hæc
* facit id, quod * communiter traditum est, scilicèt, iudicem † nunquam debere exequi sententiã
3 criminalem iniustè latam, etiam si princeps hoc ei præciperet; eumque potius officio & magistratui cedere debere, quàm eam exequi. Feli. in c. consanguinei, de re iudic. & Dec. in l. & si ni
4 hil facilè. ff. de reg. iur. cum ibi addit. Verùm, si iudex † secularis eam exequitur tanquàm iustè latam, & bona hæretici sint publicata secundum cap. cùm secundum, de hæretic. in sexto, dubitari solet, vtrum portio. d. bonorum, quæ ad officiales pertinet, haberi posit de bonis sitis in alieno territorio: Idque fieri posse docuit Petr. de Anch. in repet. capituli postulasti, in 8. quæstione de for. compet.

Summarium in l. est receptum. ff. de iur. om. iud.

1 *Maior potest sponte se subijcere iurisdictioni minoris.*
2 *Pontificiæ potestatis amplitudo à Deo est.*
3 *Pontifex est omnium iudex.*
4 *Pontificem usque adeò maiorem ipso Concilio potestatem habere, ut tam & si uelit, se Concilio submittere nequeat.*
5 *Pontifex Papatui renunciare potest.*
6 *Sanctus & peccator simul quis esse non potest.*
7 *Eius est restringere potestatem, cuius est ampliare.*
8 *Cardinales dum pro eligendo Pontifice in conclaui essent, licèt omnes iuramento se obstrinxerint, ut qui eorum Pontifex esset, nisi fratrum accedente consensu neque Cardinales creare, neque bona ecclesiæ posset in feudum concedere, tamen non tenetur pontifex ea obseruare.*
9 *Pontifex Dei uices gerit in terris.*

Bar. in l. est receptum. ff. de iurisd. omn. iudic.

1 BART. in d. l. est receptum, colligit ex isto tex. maiorem † posse sponte se subijcere iurisdictioni minoris. Ex hoc nonnulli inferre uoluerunt, Papam posse se concilij iudicio submittere, vt Rom. in consi. 423. & alij, qui pro hac opinione afferunt text. in c. nos. si competenter. 2.
* q. 7. vbi videtur probari, Pontifices nonnunquã se Concilio subiecisse. Sed contraria opinio *
2 votis est frequentioribus approbata. Dicunt enim eum amplitudini † pontificiæ potestatis, quæ à Deo est. c. 1. 22. dist. quicquam detrahere non posse: ita Io. And. & Feli. post alios in c. ecclesia. S. Mariæ de constit. Rom. in singul. 143. & Ias. post Alex. in d. l. est receptum. vbi testatur hanc esse communem sententiam, & rectè. hic enim actus sibi inuicem repugnant: nam concesso Romani Pont. principatu, qui citra hæresim negari non potest, ut latè diximus in l. j.
3 ff. de legi. impossibile est, illum, qui aliorum † omnium est iudex, ab alijs iudicari. & ista est ratio illa ualidissima, cui innititur tex. in c. Si Papa. 40. dist. non enim possunt repugnantia uno & eodem tempore stare in eodem subiecto. l. vbi repugnantia. & ibi Dec. ff. de regul. iur. Ange. in consi.

consi.187.in fi.Hinc Synodus contra Symmachum Papam Theodorici regis authoritate coacta,eidem Theodorico antequam res agi cœpta esset,duo obijciebat, scilicet Concilium absq; ipsius,licet accusati Pontificis iussu congregari non posse, nec primæ sedis antistitem minorũ iudicio subiacere. quasi diceret,etiam si Concilium præcedente ipsius præsulis authoritate cõuocaretur,nobis tamen qui inferiores sumus contra Pontificem Max. ferre sententiam non liceret: quod & re ipsa comprobauit. quamuis enim deinde Symmachus authoritatem suam interposuisset,atque se illi supposuisset:Synodus tamẽ de eo senẽtiam proferre haud ausa fuit. Sed hoc modo arbitrata est; Symmachus Papa sedis apostolicæ præsul ab huiusmodi petitionibus impetitus, quantùm ad homines respicit,sit immunis & liber,cuius causam totam Dei iudicio reseruamus. hæc habentur in §.Hinc etiam.17.dist.Quorsum enim illi patres Symmachũ & Papam & Apostolicæ sedis præsulem, & se homines esse memorarunt? certè non ob aliam causam,nisi ut ostenderetur,non licere hominibus in eum,qui supra homines est,ius dicere. Et quamuis Symmachus criminum sibi obiectorum reus repertus non fuerit, tamen Concilium non tam hominis innocentiæ,quàm dignitatis celsitudini detulit,ut videre est si latæ sententiæ verba considerantur. non enim Synodus illa usa est uerbo, absoluimus & liberamus, ut in sententijs,quæ pro innocente proferuntur, communiter dici solitum est,sed ipse,qui est Papa, & Apostolicæ sedis præsul, quantùm ad homines respicit,sit immunis & liber. Perinde ac si diceret; non sit liber,quia eum nostra sententia liberemus, neque sit immunis quia eum nostra authoritate absoluamus; sed quia ipse est Papa,ipse est sedis Apostolicæ præsul; nos homines sumus, quibus de eo non licet ferre sententiam, qui aliorum omnium iudex est constitutus. Ista enim geminatio dignitatis,eam ab illis patribus potissimùm habitam fuisse præ oculis indicat, ut habetur in l.Balista.ff.ad Trebell.& tradit Bar.in l.cùm scimus.C.de agric.& censi.lib.11.& in multis alijs locis Doct. prodiderunt, in quibus agunt de vi geminatorum verborum. Hoc idem probatur optimè in c.nunc autem.21.dist.addito.c.mandastis.2.q.5.nam in d.cap.nunc autem,Nicolaus Papa uolens probare maiores ab inferioribus iudicari non posse, Marcellini & Sixti pontificum adducit exempla: aitque Concilia contra eos congregata dixisse: Nemini primam sedem iudicare licere:ac eis proptereà dictum fuisse,ut ipsi se ipsos iudicarent. Attende exemplum Sixti: nam Concilium in quo ipsius causa agebatur, Valentiani Augusti iussu cõuenerat, cui quidem Concilio Sixtus à quodam Basso accusatus se sponte subiecerat, vt habetur in d.c.mandastis. Et tamen hac subiectione non reluctante dicitur in d.c. nunc autem,eum à Concilio illo tanquàm ab inferiore iudicari non potuisse, atque ita ipsum Concilium declarasse. Igitur ibi est tex.irrefragabilis addito.d.c. mandastis, probans Pontificem

4 † usque adeò maiorem ipso Concilio potestatem habere, ut tam & si uelit, se concilio submittere nequeat. quod optimis utique rationibus ex mẽte Bellemerę affirmat Card.Alex.in c.inferior.21.dist. Nec obstat,Pontifices se quandoque Concilio subiecisse:quia id de facto,non iure factum fuisse aiunt Ioan.And.& Feli.in d.c.Ecclesia sanctæ Mariæ.vel ibi iudicium sumi debere,aiunt,pro discretione. ad quod accedit Rom.in d.singu.143. qui non erubuit dicere se errasse, quando contrarium cõsuluit. Potest etiam huic obiectioni aliter responderi, & dici; Pontifices id in sua tamen celsitudine permanentes egisse,non vt se imperio Concilij submittetent,sed ut quadam honestate rationem vitæ suæ redderent. exemplo Dei, quem quandoque facti sui rationem reddidisse diuina monumenta commemorant, ut Esaiæ.44.& exemplo Iob 31. Si contempsi subire iudicium cum seruo meo &c. & Io.8.ait Dominus: Quis ex uobis arguet me de peccato? Sic quoque Io.18.inquit; Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Hoc enim modo uidemus Christum etiam ipsum obiecta crimina diluisse; idque ex perfectione modestiæ.c.testes.2.q.7.quod de Pontificibus quoque,qui id aliquando fecerunt, respondẽdum est,ut sentit tex.in d.c.mandastis, ibi, suspicionem fugiens. & hoc modo soluitur quæcunque

5 obiectio.Neque verò illud obstiterit,quod nouimus,Pontificẽ † Papatui renunciare posse.c.1. de renunc.in 6. atq; hinc argumentũ duci posse, quòd multò magis Concilio possit se submittete,quod utiq; videtur minus.Respondeo enim actum renuntiacionis nullã in se repugnantiã continere:

continere: quoniam Papa renunciando, abdicat se à Pontificatu, atq; ita superior esse desinit; sed si Papa retenta dignitate se Concilio subijceret, hoc esset uelle vt is, qui aliorum omnium est iudex, ab alijs iudicari possit: quæ quidem sibi inuicem sunt cõtraria, vt prædiximus. nemo enim eodem tempore & superior & inferior esse potest; quemadmodum etiam aliquis & san-
6 ctus † & peccator simul esse nõ potest. c. sicut Christus. 1. q. 1. nec legitimus & illegitimus. c. fi. cum ibi trad. de cland. despon. neque liber & seruus. l. duobus. ff. de libera. cau. Atque ita ex his
7 liquere arbitror Pontificem Max. se Concilij potestati subijcere non posse. Nam eius est † restringere potestatem, cuius est ampliare. arg. l. qui uetante. §. eius. ff. de regu. iur. Sed Papæ potestatem à Deo esse nemo est, qui nesciat. c. quamuis. 21. dist. & suprà latè fuit ostensum in l. j. ff. de legi. atque ideò à nemine, præterquam à solo Deo amplitudo pontificię potestatis restringi potest, vel dilatari. Si enim à Deo authoritatẽ sumpsit, quomodo potest humana Pontificis uoluntas ullo pacto facere, ne pontificiæ dignitati liceat, quod ei à Deo ipso traditum est? Et ista conclusio à maioritate rationis confirmatur ex ijs, quæ plenè docuit Alex. in cõs. 224. in 6. vo
8 lu. & Barb. in consi. 1. in 1. vol. dum enim Cardinales † pro eligendo Pontifice in cõclaui essent, omnes iuris iurandi religione se obstrinxerunt, vt qui eorum Pontifex esset, nisi fratrum accedente consensu, neq; Cardinales creare, neque bona ecclesiæ posset in feudum concedere. Prędicti uerò celeberrimi iureconsulti Paulo ij. ad Pontificatũ assumpto consuluere, eum hæc peragere posse iuramenti religione non uiolata. aiunt enim huiusmodi uota & iuramẽta irrita esse: q̃m amplitudini Pontificiæ reluctantur. ad quæ accedãt trad. per Abb. in c. sicut nostris, de iureiur. per illum rex. si igitur Papa hæc agere non potest, multò minus poterit se ipsum, & dignitatem suam subijcere Concilio, quod est multò plus, quàm in illis tãtùm capitulis suam restringere potestatem. Præterea citra hæresim nemo potest quicquam detrahere iuribus apostolicæ sedis. c. omnes. 22. dist. sed minuere suæ potestatis amplitudinem, est lædere iura Pontificiæ maiestatis, vt de clerico traditum est, qui se ipsum vulnerans non modò propter propriũ ipsius consensum non excusatur, sed excommunicationis pœnæ subijcitur. propterea ꝙ priuilegia clericalia læsit, & dignitati suæ iniuriam intulit: vt ait Alberic. in l. peculium autem. §. si ipse seruus. ff. de pecul. & Dec. in l. seruus. C. de pact. & ideò pari ratione etiam Põtifex eo modo diceretur lædere iura sedis Apostolicæ, vt docuit Nicolaus Papa, qui ad Michaelem Imperatorem scribens ait; Priuilegia Apostolicæ sedis nullatenus possunt minui, infringi, vel commutari: q̃m fundamentum, quod Deus posuit, humanus non ualet amouere conatus. hæc ibi. quam
✱ conclusionem tenuit etiam Io. de Lign. post Vin. in d. c. ecclesia. S. Mariæ, cæteriq; eam * uotis frequentioribus approbauere, teste Dec. in d. c. Ecclesia, & Ias. in d. l. est receptum, & eandem (ut dixi) amplectitur Rom. in d. sing. 143. vbi se errasse, quia prius contrarium senserat, confitetur. Pro cuius solidissimæ conclusionis corroboratione non est silentio prætereundum, Ponti
9 ficem † Max. qui Dei uices gerit in terris, non posse sibi pares & multò minus superiores constituere: quia secundũ Arist. stantibus terminis discretiuis nullum inferius potest esse id, quod superius, nec participare. Hæc sunt egregia dicta Bal. de Imperatore loquẽtis in præludijs feudorum, versic. expedita definitione. quæ extolluntur à Curt. in consi. 64. & si hæc in Imperatore militant, multò magis locum habent in Papa, qui à voce ipsius Christi tantæ amplitudinẽ potestatis accepit. & ideò Carolus Frãcorum rex. & Pipini pater in basilica S. Petri astante populo & clero & Epis omnibus, qui eo ex Francia & Italia tota cõuenerant, sñias rogat de uita & moribus Leonis iij. Ro. Pont. uerũ ab oĩbus una uoce responsum est: sedem Apostolicã à nemine iudicari debere, cũ ipse sit oĩum aliarum ecclesiarum iudex. & quãuis Panor. malè sentiens contrarium dixerit in trac. de Concilio Basil. tamẽ hoc ipsum fateť in c. quantò, de transl. præl.

Summarium in l. si per errorem. ff. de iur. omn. iud.

1 *Iurisdictio sine consensu partium, prorogari non potest.*
2 *Iurisdictio an ꝙ quando tam à laicis quàm à clericis prorogari possit.*
3 *Supradicta prorogatio fieri põt tacitè in aliorũ iudicẽ coram eo litigando, nec requirit expressus cõsensus.*

L. 4 *Quot*

4 *Quot modis fit dicta prorogatio.*

5 *Prorogatio iurisdictionis illius iudicis, qui non potest cognoscere ultra certam summam an fieri possit à partibus, ita quòd illam summam iudicare ualeat.*

Bar. in l. si per errorem. ff. de iur. omn. iud.

1 BART. in d. l. si per errorem, colligit ex isto tex. iurisdictionem † sine consensu partium prorogari non posse: & eum, qui errat, non consentire. De hac re uide plenè Feli. in c. P. & G. de off. deleg. Alex. in consi. 182. colu. 2. in 2. volu. Abb. in cap. ad petitionem, colu. 2. de accusat. &
2 Feli. in cap. cùm dilecta, colu. 3. de rescrip. Et an † & quando tàm à laicis quàm à clericis prorogari possit, Abb. in c. significasti, de for. comp. An autem de iure comm. iurisdictio inuito ordinario prorogari possit, uide Io. And. in addit. ad Specul. de compet. iudic. adit. §. 1. in addit. incip. Quare. & Bald. in l. si qui ex consensu. C. de episc. aud. & in l. j. C. de iurisd. omni. iudic. Facit ad rem. C. ex transmissa, de for. compet. & quod ait Imol. in capitulo verùm, eodem titulo
3 Attende tamen circa prædicta, prorogationem † fieri posse tacitè in alienum iudicem coram eo litigando, nec requiritur expressus consensus, vt tradit Bar. in l. j. ff. de iudic. Doct. in d. c. significasti, & præsertim Abb. de for. com. idem Abb. in c. ad petitionem, de accusat. tamen sola patientia in sustinendo alium iudicem procedere, non prorogat iurisdictionem iudicis, sed aliquid facti requiritur ex parte ipsius iudicentis, vt colligitur ex tradit. per Innoc. in capitulo
4 olim. 3. de restit. spoliat. & Abb in d. capitulo ad petitionem. Et quot modis fiat † prorogatio, vide apud Bar. & Paul. de Castr. in l. 2. in fi. ff. de iudic. Et in quibus casibus prorogari possit iurisdictio, & non, vide doct. in l. ij. C. qui pro sua iurisd. Item prorogatio non habet locum in ijs, quæ sunt meri vel misti imperij. Abb. in c. causam, de in integr. restit. An verò & quando iuris error impediat prorogationem, vide Doct. in d. l. ij. de iudic. & in c. 1. eodem titulo, & Abb. in d. c. ad petitionem. Et ad omnia præcedentia vide Bald. in l. si cùm dies. ff. de arbit. & cõsilium Oldra. incip. An si capitulum, vbi multæ quæstiones ad rem propositam facientes positæ sunt. & aliquid apud Abb. in c. Rodulphus, de rescrip. in fi. & in c. de causis, de off. deleg. & in c. innotuit, de arbi. & Specu. aduocatorum in 12. dist. iudic. Sed de uno dubitari contingit, an proro-
5 gatio † iurisdictionis illius iudicis, qui non potest cognoscere ultra certam summam, fieri possit à partibus; ita quòd ultra illam summam iudicare ualeat? Bal. in l. certa ratione. C. quand. prouoc. non est neces. tenet quòd non, sed ibi eum reprobat Sali. dicam infrà ad Bart. in l. si cõuenerit. ff. eod. tit. de iurisd. omn. iud.

Summarium in l. solet. ff. de iur. omn. iud.

1 *Vtrum ille, cui causæ castri seu villæ delegantur, possit eas alijs subdelegare.*

Bar. in l. solet. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. solet propè fi. quærit, vtrum † ille cui causæ castri siue uillæ delegantur, possit eas alijs subdelegare. Ad rem hanc faciunt tradita per Bar. Bal. & Ang. in l. j. vbi est optima gl. C. qui pro sua iurisd. Doct. in l. j. ff. de off. eius. & Alex. in cons. 248. Perspectis, col. 7. versicu. sed delegatus principis, in lib. primi & secundi volu. & plenè de hac re uide regulam cum quinque ampliationibus, & quattuordecim limitationibus apud Ias. in l. à iudice. C. de iudic.

Summarium in l. prætor. ff. de iur. omn. iud.

1 *Iudex potest uel in totum uel in partem delegare, maximè, ubi causa subest.*

Bar. in l. prætor. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. prætor colligit in summa iudicem † posse uel in totum, uel in partẽ delegare: maximè ubi causa subest. Ad istam l. uide Aret. cõsi. 37. not. Inno. in c. irrefragabili, de off. ordi. & Abb. in c. si quis contra clericum, quem uide omninò colum. 5. in fi. versicu. & per hoc tollitur alia obiectio.

Summarium in l. si conuenerit. ff. de iur. omn. iud.

1 *Nemo cogitur stare pacto de litigando coram iudice non suo.*

2 *Iudex damnorum datorum, qui in illis tantum causis limitatam habet iurisdictionem, utrum possit consentientibus partibus cognoscere causam dominij, quando principaliter de eo ageretur.*

3 *Iudex damnorum datorum an possit de dominio cognoscere incidenter.*

4 *Verba ista, nemo alius possit cognoscere, quid significent.*

5 *Iurisdictio non uidetur prorogata ex satisdatione praestita de iudicio sisti.*

6 *Si statutum prohibet iurisdictionem prorogari posse de iudice ad iudicem, utrum censeatur etiam prorogationem de causa ad causam prohibere.*

7 *A sententia iudicis cuius prorogata fuit iurisdictio, utrum licita sit appellatio, & ad quem.*

8 *Iurisdictio quaecunque si fuerit prorogata propter metum, corruit ipso iure.*

9 *Si iudex delegatus pronunciauit se iudicem incompetentem, utrum postea possit in eadem causa consentientibus partibus se immiscere.*

Bar. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. omn. iud.

1 BART. in d. l. si conuenerit, colligit ex isto tex. in summa, pacto de litigando † coram iudice non suo aliquem stare non cogi. Tu declara & limita d. l. vt per Feli. post alios in c. 1. de iudic. Vide etiam Matthaesyll. in notabili 106. Bal. in c. de causis, col. 2. de off. deleg. & Ancha. in cons. 192. & quid operetur pactum de respondendo coram iudice, uide l. si manente. ff. de precar. Bal. in l. si cùm dies. ff. de arbitr. & Oldr. in consi. incip. An si capitulum. in quibus locis habetur etiam nunquid iurisdictionis prorogatae possit aliquis poenitere. de qua poenitentia tradit idem Bar. in d. l. si conuenerit, versic. oppono dicitur hic. ad quod uide etiam Ant. de Butr. in d. cap. 1. de iudic. vbi ait, si iuramentum intercessit, poenitentiae non esse locum, etiam ante-
2 quam iudex adeatur. Sed circa praedicta quaeritur, vtrum † iudex damnorum datorum, qui in illis tantùm causis limitatam habet iurisdictionem possit consentientibus partibus cognoscere causam dominij, quando principaliter de ea ageretur, atque ita an hoc in casu possit eius iurisdictio prorogari? Pro solutione huius quaestionis vide Archi. in c. quoties. 1. q. 7. Inno. in c. pastoralis, de rescrip. Sali. in l. ex morte, in fi. C. ad leg. Aquil. glo. in l. si fortè in fi. C. de iurisd. omn. iud. Abb. & Imol. in c. P. & G. de off. deleg. Imol. in c. 1. de mut. petit. Roma. in consi. 289. Fulgos. in consi. 106. ad rem faciunt tradi. per Bald. in l. ex hoc edicto. ff. nau. caup. stab. Nunquid
3 autem iste † iudex damnorum datorum possit de dñio cognoscere incidenter? Vide Bar. in l. interdum. §. primo. ff. de furt. & ad rem faciunt trad. per Innoc. & Abb. in cap. cùm uenissent, de iudic. Quid si lex uel statutum disponat, quòd nemo de causis damnorum datorum possit cognoscere nisi iudex deputatus ad eas, utrum partes possint in alium consentire? & credo quòd non, argumento l. repetita. C. de episco. & cleric. & l. consulta. C. de testa. & l. certa ratione. C. quan. prouoc. non est necess. ad rem faciunt trad. per Bart. in l. j. colum. 2. ff. de iudic. dum loquitur de criminalibus. & Bal. in l. illud, colum. 3. C. de sacrosanc. eccles. Huc accedit, legem negatiuè disponentem, quòd nemo alius, &c. operari, ut uoluntas contraria ipsarum partium nullius sit roboris & momenti. Barb. in d. c. de causis, colum. 14. de offi. deleg. & in rubrica. de fide instrumen. Alber. in 2. par. statutorum quaest. 191. & Bald. in l. testator. C. de testa. & in l. j. C. de
4 sportu. Et quid significent illa uerba; Nemo † alius possit cognoscere, vide apud Barb. in cap. studuisti, colum. 14. de offic. deleg. Bart. in extrauag. ad reprimen. in uoce, Non obst. Rom. in consi. 40. & in consi. 393. & in consilio 456. Quid si lex uel statutum illis uerbis, nemo alius, non uteretur, sed alio modo disponeret; vt putà, iudices uillarum non posse cognoscere nisi à uiginti solidis infrà, & ab inde suprà iurisdictio sit praetoris: an eorum possit iurisdictio prorogari? ita ut etiam supra uiginti solidos cognoscere ualeant. Bald. in l. certa ratione. C. quan. prouoc. non est necess. tenet quòd non. idem sensit etiam in quaestionibus statutarijs, char. quadragesimaquinta in voce, Iudex iudicare. Et rationem affert, quoniam ex quo ab inde supra concessa est iurisdictio praetori, prorogatio impeditur uigore huius prohibiti, & alteri

 concessi.

concessi. sed ibi Salic. eum redarguit, dicens, rationem hanc non urgere: quia verum est, iudices prædictos ratione prohibiti & concessi summam eis limitatam excedere non posse uirtute iurisdictionis, quæ eis prohibita est, alioqui verò ex ui prorogationis, quæ prohibita non reperitur. Attende, ego credo quod virtute concessionis factæ prætori prorogatio non impediatur, quia etiam si hoc non foret expressum, tamen ex quo iudicibus illis est limitata iurisdictio à 20. soldis infrà, censetur tacitè esse permissa iudici ordinario. Et tamen eo casu prorogatio hoc respectu fieri non prohiberetur: ideo neque illa permissio eius, quod tacitè inerat. et hoc iuribus uulga. Sed alia ratione opinor in casu proposito prorogationem dici prohibitam, scilicèt propter illa uerba negatiua à lege prolata, quòd non possint cognoscere nisi à 20. solidis infra, ex quibus (ut prædiximus) contraria partium uoluntas impediri solet, ut per Barb. in c. de causis, col. 14. de off. deleg. et per alios, quos paulò ante memorauimus. cogita. Dũ aũt Bar. in d. l. si conuenerit, et ibi paulò post quęrit, quando partes dicãtur in iudicem consentire.
5 et inter cætera inquit, iurisdictionem † non uideri prorogatam ex satisdatione præstita de iudicio sisti. Vide ad hoc Feli. in c. inter monasterium, col. 6. uersi. quinta declaratio. de re iudic. vbi in tertia, & quarta colu. tradit etiam alios modos, ex quibus in iudicem cõsentitur, & Aret. in dicto cap. 1. colum. penul. de iudic. & ibi plenè Abb. & Alexan. in l. quidam consulebat, colu. penultima & fin. ff. de re iudic. Attende tamen, quia licèt fideiussio de iudicio sisti tantùm, non inducat prorogationem iurisdictionis, sed illa non obst. dici potest de incompetentia iudicis, alioqui est si præstita esset fideiussio, etiam de iudicata soluendo. Soc. in consilio 113. colum. 2. in 3. volum. & de hac re uide notabiles casus apud Aret. in consi. 87. Quid si lex uel statutum prohibent aliquem se submittere alicui iudici: Vide multa scitu digna apud Imol. in consi. 139.
6 & in consi. 140. Quid si statutum † prohibet iurisdictionem prorogari posse de iudice ad iudicem, vtrum censeatur etiam prorogationem de causa ad causam prohibere. Bal. in d. l. certa ratione. Et an & quando possit iurisdictio prorogari, & de multiplici genere prorogationis, tradit Feli. in c. ad petitionem, nu. 12. cum seq. de accusat. & omninò Spec. in tit. de compet. iu-
7 dic. adit. & Abb. in c. cùm olim Abbas, de off. deleg. an autem à sententia † iudicis, cuius prorogata fuit iurisdictio, licita sit appellatio, & ad quẽ; vide in l. consensu. C. de appell. & apud Paul. de Cast. in l. speciale. C. de episc. audi. scias etiam iurisdictionem in criminalibus prorogari posse coram iudice consimilem iurisdictionem habente. Sed an hoc locum habeat in clerico, ut si-
8 ne sui iudicis licentia prorogari possit; Abb. in consi. 25. in 1. volu. iurisdictio † autem quæcunque si fuit prorogata propter metum, corruit ipso iure. Abb. in consi. 51. num. 4. in 2. volumi.
9 Quid si iudex † delegatus pronunciauit se iudicem incompetentem, utrum posteà possit se in eadem causa consentientibus partibus immiscere? et dicas communiter non posse, tamen hoc limitatur non habere locum in multis casibus, in quibus prorogatio ualida est, ut per Feli. in c. significantibus, de off. delega.

Summarium in l. cum quædam puella. ff. de iur. omn. iud.

1 *Mutatione fori post sententiam uel litem contestatam prioris iudicis iurisdictio non impeditur.*

2 *Mulier an debeat sequi forum uiri, si maritus in uno loco habeat originem, & in alio domicilium.*

3 *Mulier efficitur de domicilio uiri, & retinet etiam mortuo marito donec manet in uiduitate.*

4 *Laicus, qui post commissum delictum factus est clericus utrum puniri debeat à iudice seculari, an uerò ab ecclesiastico.*

5 *Laicus effectus clericus in quibus causis non possit amplius coram seculari iudice conueniri, etiam in causis cœptis.*

6 *Laicus qui uotum fecit ingrediendi religionem ante delictum commissum an de delicto commisso possit puniri à iudice seculari.*

Bar. in l. cùm quædam puella, in princ. ff. de iur. omn. iud.

1 BART. in d. l. cùm quædam puella, in principio, colligit ex isto tex. mutatione † fori post senten-

ſententiam uel litem conteſtatam prioris iudicis iuriſdictionem non impediri. Item ait, mulierem ſequi forum uiri. Ad iſtam.l. vide Paul.de Caſtr.& Aret.in l.ſi ſeruus plurium.§. ſi quis ante.ff.de legat.primo.& Paul.de Caſtr.in l.epiſcopali.C.de epiſc.aud.Feli.in c.iurauit, propè fin.de probat.vbi ait hoc, quod dicitur de muliere,non habere locum in matrimonio putatiuo: quia mulier non ſequitur forum uiri. & in hac re de muliere, quæ ſequitur forum uiri, vide pulchrum caſum apud Anchar.in conſilio 213.vide etiam Bald.in conſilio.439. in 4.volumine vbi dicit quid iuris ſit in muliere nupta, quando matrimonium eſt nullum. Er quoniam hoc, quod dicitur in d.l.cùm quædam, pertinet ad l.exigere dotem. ff. de iudic. vbi ponitur eadem regula,ideò pro intellectu pleniori totius materiæ vide Dec.in conſi.19. in principio & plenè & eleganter in conſilio 283.& in conſilio 402. Rapha.Cuma. in conſilio 26. &
2 in conſilio 109. Quid ſi maritus † in uno loco habet originem, & in alio domicilium? Dic vt per Alexand.in conſi.100.in 3.volu. & ad prædicta uide omninò eundem Alex.in conſi.155. in 7.volum.& Feli.in cap.1.nu.30.de ſponſal.& omninò Mar.Soc.iuni.in conſi.14.& Io.Campegium in tracta.de dote,quæſt.20.in 5.par.vbi ponit quatuor fallentias ad d.l.exigere, & ad rem de qua agitur. Adde quòd non ſolùm uxor efficitur de foro uiri, ſed etiam efficitur ci-
3 uis illius ciuitatis, vnde eſt uir. Soc.in conſi.36.colu.1.in 1.volu.& efficitur de domicilio † uiri,quod retinet etiam mortuo marito,donec manet in uiduitate.Soc.in conſ.81.in 3.vol.& ad hæc uide Feli.in c.ſuper eo.2.col.1.de teſti.

4 Bart.in d.l.cùm quædam, in princ. quærit, utrum laicus, † qui poſt commiſſum delictum factus eſt clericus, puniri debeat à iudice ſeculari, an uerò ab eccleſiaſtico? & de hac eadem re latiùs agit in l.j.ff.de pœn. & ſolet diſtingui an ſit factus clericus in fraudem, an non. Vide tu Oldra.egregiè in conſi.4. incip. Quòd clericus. Imol.in conſi.118.& in conſi. 119. Abb.in c. vno,de oblig. ad ratio.licèt illa ſit lectura Anto.de But.ubi latè diſtinguit. Barb.in tract.de præſtantia Cardinalium.quæſt.2.in 1.vbi multa ponit, & præſumptiones affert,quibus delinquēs præſumitur factus clericus in fraudem. Dec.in conſi.130. Feli.in c.ſi.colu.16.verſic.& prædi-
5 cta,nu.29.de conſt.& in c.propoſuiſti.de for.compet. Et in quibus caſibus laicus † effectus clericus non poſſit amplius coram ſeculari iudice conueniri,etiam in cauſis cœptis, vide eundem Feli.in cap.ex tenore,verſic.fallit 11.de reſcript. Quando autem iudex ſecularis debet procedere ad ſententiam criminalem contra illum,qui effectus eſt clericus ſecundum trad. per Bar. in d.l.cùm quædam, & in d.l.j. de pœn. intellige hoc fieri debere facta prius degradatione ab Epiſcopo,& non aliter ſecundum, Bar.in d.l.j.& ideò traditur cautela,ut epiſcopus degradationem non faciat; quoniam hoc modo in protectione eccleſiæ permanebit. Quæ autem iura attendi debeant in huius condemnatione,an canonica an ciuilia,tradit Feli.in c.2.de conſt. verſ.
6 facerent hæc ad.q. Attende tamen † unum ſingulare,quoniam id, quod de iudice ſeculari dicitur,limitatur non habere locum,ſi iſte laicus delinquens uotum ingrediendi religionem feciſſet ante delictum commiſſum: ita Bal.in l.j.C.an ſeru.ex facto ſuo.& quando hoc aliter probari non poſſet, ſtatur ipſius iuramento. Ang.in d.l.j.ff.de pœn.quod diligenter attende.Quid ſi is efficeretur de fratribus tertij ordinis? Doct.in c.perpendimus,de ſent.excomm.& Ant.de But.in d.c.vno.de oblig.ad ratiot.& ad prædicta uide Iaſ.in l.nemo poteſt, in prima & ſecunda lectura.ff.de lega.primo.

Summarium in d.l.cum quædam.§.quoties.ff.de iur.omn.iud.

1 *Coram iudice minoris ſummæ poſſunt petere à debitore modicam quantitatem de maxima ſumma.*
2 *Libellus in quo plures ex diuerſis cauſis, & ad diuerſa conueniuntur, non procedit, & ex eo condemnatio ſequi non poteſt.*

Bar.in d.l.cum quædam.§.quoties.de iur.omn.iud.

1 BART. in d.l.cùm quędam.§.quoties, ait per illum tex.quòd coram † iudice minoris ſummæ poſſum petere à debitore modicam quantitatem de maxima ſumma; quia inſpicitur illud,

 quod

quod petitur. Vide Alex.in consi.1.col.3.in 5.vol.& in consi.106.col.3.versic.& maximè. vbi per istũ tex.ait,ad hoc ut admittatur libellus uel appellatio, satis esse ex libelli inspectione colligi, nos esse in casu in quo procedat libellus uel appellatio. & in consi.79. in 1.vol. ubi habetur,ad cognoscendum cuius sit iurisdictionis,inspici formam libelli. & magis attenditur libelli conclusio quàm narratio,si conclusio ad narrationem adaptari non potest. Soc.in cõsi.262.colu.1.in 1.vol.Abb.in c.ex parte,de rescrip.Inno.& Abb.in c.ex parte.B.de for.compet. Ideoq;
2 libellus † in quo plures ex diuersis causis,& ad diuersa conueniuntur,non procedit, & ex eo cõdemnatio sequi non potest.Ang.in consi.229.citat Specul.in tit.de libelli conceptio. Et in hac re scias,libellum se habere ad sententiam,vt subiectum, & sententiam, vt prædicatum. & talia sunt subiecta,qualia permittunt prædicata.glo.est sing.secundum Abb.ibi in c.dudum, in glo.fi.de decim.& hoc uoluit Pet.de Ancha.in consi.360.incip. nos Petrus de Achar. & Florianus de sancto Petro.colu.3.

Summarium in l.fi.ff. de iur.omn.iud.

1 *Extra territorium impunè iudici non pareri.*
2 *Pontifex omnium est iudex.*
3 *Imperium pendet ab Ecclesia.*
4 *Quomodo Pontifex potestatem habeat utriusque gladij.*
5 *Innocentius appellatur organum ueritatis.*
6 *Papa uacante Imperio succedit in iurisdictione.*
7 *Pontifex non solum habet potestatem super cœlestia, terrestria & infernalia, sed etiam super Angelos bonos & malos.*
8 *Iurisdictio Pontificis adeò potens est, ut contra eam præscribi non possit.*
9 *Contra potestatem Imperatoris præscribitur.*
10 *Si iudex unius territorij decretum suum interposuit? an effectum porrigat etiam quò ad bona sita in alio territorio.*
11 *Nemo extra territorium communiter citari debet.*
12 *Iudex domicilij utrum possit inquirere de crimine alibi perpetrato ratione mandati de delinquendo facti in loco sibi suppposito.*
13 *Statuta utrum ligent extra suum territorium.*
14 *Statutum simpliciter disponens restringitur ad illa delicta, quæ in suo territorio committuntur.*
15 *Statutum semper in dubio est intelligendum ut disponat solum de his, quæ fiunt in territorio suo.*
16 *Iudex unius territorij inquirere non potest de criminibus commissis in alio territorio.*
17 *Episcopus utrum possit in aliena diœcesi concedere indulgentias.*
18 *Si iudex ultra summam suæ iurisdictionis sententiam protulit, an ualeat saltem in summa suæ iurisdictioni concessa.*
19 *Donatio, quæ excedit summam 500. aureorum ualet sine insinuatione usque ad quantitatẽ permissam.*
20 *Natura iudiciorum est ut una & eadem res coram diuersis iudicibus non tractetur.*
21 *An utile per inutile uitietur, an non.*

Bart. in l.extra territorium,quæ est.l.fi.ff.de iurisd.omn.iud.

BART. in d.l.fi.ait,istam.l.utilem esse,& propter eius breuitatem nõ indigere summario.
1 Et quia in isto tex.continetur,extra territorium † impunè iudici non pareri; Aret.limitat istam l.in consi.58.col.2.vt non habeat locum in Papa,qui potest citare in terris Imperij. Attende, quia ista limitatio non est bona: quoniam totus mundus est territorium Papæ in pertinentibus ad eum, & nemo ex defectu iurisdictionis uel territorij potest suum declinare iudicium. Panor.in c.licèt ex suscepto,col.antepe.versic.Aduerte quia ubi est Papa,de for. compet. om-
2 nium enim† est iudex, & nemo est creaturarum; qui se ab illius potestate posit eximere. Pa-
* norm.in c.fi.de const.Nam ipse utriusque gladij potestatem habuit,secundum * cõem opin.in capitulo nouit,de iudic.& ita tenendum est,de necessitate salutis. Abb. in consi.28.in 2.volu.

Et im-

3 Et imperium † pendet ab ecclesia, vt tenet etiam idem Aret. in d. consi. 58. col. 2. & ideò sing.
ait Bar. in extrauag. Ad reprimendum, in uoce per edictum, Papam posse quemcunque & in
quocunque loco existentem citare: quia ubique est Dominus. Et propterea Dantem fuisse
quasi damnatum de hæresi: quia tenebat imperium non dependere ab ecclesia, inquit Bart. in
4 l. j. ff. de requir. rei. Et quomodò Papa † potestatem habeat vtriusq; gladij, pulcherrimis rationi
bus aperit Panor. in d. c. licèt ex suscepto, & in d. c. nouit. & quomodò à Deo ipso amplissimā
hanc habuerit iurisdictionem, & quomodò eam Deus à creatione mundi exercuerit, & de tem
5 pore in tempus, vide egregiè apud Innoc. in d. c. licèt ex suscepto. Innoc. † autem appellatur or
ganum ueritatis. ita Archid. quem refert Feli. in c. 2. nu. 59. de rescript. Et non modò Papa est
iudex supremus in spiritualibus, sed in omni casu est iudex, & semper adiri potest, quando id
suadet necessitas iuris, uel facti: vt putà, si aliquis de facto conueniri non potest: ita sing. dixit
Innoc. in d. c. licèt ex suscepto. & Panor. in d. c. nouit, nu. 16. & ideò est iudex competens in cau
sa, quæ agitur contra Principem, qui non habet superiorem. vt ibi ait Panor. & alij sequuntur.
& quemcunque principem à subdito suo coram Papa conueniri posse docuit Felin. in c. 1. nu.
6 12. de probat. Quinimmo etiam uacante † Imperio Papa succedit in iurisdictione, vt tradunt
Doct. in d. c. licèt ex suscepto, de for. comp. & Papa tanquam iudex suspectus recusari non po-
test. Panor. in c. querelam, col. 3. de elect. & in d. c. licèt ex suscepto. & de hac amplitudine Pon-
tificiæ potestatis in omnes, etiam maiora ijs dixerunt iuris interpretes, vt uidere est apud Feli.
7 in c. 1. col. 2. de const. qui ait Papam † non solùm habere potestatem super cœlestia, terrestria,
& infernalia, sed etiam super Angelos bonos, & malos, & ecclesiam esse cœlo ipso ualidiorem.
Hæc Feli. qui citat B. Io. Chrysostomum. Et usqueadeò potens est ista Romani Pont. suprema
8 iurisdictio, † ut contra eam præscribi non possit. Inno. in c. bonæ. 2. de postul. præl. & in c. cùm
non liceat, de præscrip. & in c. omnis anima, & in c. cùm instantia, de censi. & Abb. in c. venien-
9 tes, de iureiur. Sed contra potestatem † Imperatoris præscribitur. Abb. in c. fi. de const. Atque
ita concluditur contra limitationem, quam tradidit Aret. in d. consi. 58. quoniam dici non po-
test Papam citare extra iurisdictionem uel territorium suum, quamuis citaret aliquem in terris
10 imperij, & ei ius diceret, ut prædiximus. Præterea circa hanc l. fin. quæritur, si iudex † unius
territorij decretum suum interposuit, an effectum porrigat etiam quò ad bona sita in alio terri
torio? vide Bar. & quæ ad eum addidi in l. legitimos, in princ. ff. de legit. tut. Sciendum etiam
11 est, aliquem † extra territorium communiter citari non debere. hoc tamen locum non habet
in nouem casibus, vt per Feli. in c. licèt ratione, de for. compet. de quo uide etiam Soc. in consi.
12. 167. col. 6. in 1. vol. An autem iudex † domicilij possit inquirere de crimine alibi perpetrato
ratione mandati de delinquendo facti in loco sibi supposito; Abb. in consilio 24. in 1. vol. vbi
etiam docuit, an & quando iudex domicilij remittere debeat captum ad iudicem loci, in quo
deliquit. de qua re vide Feli. in d. c. licèt ratione.
13 Bart. in d. l. fin. quærit, vtrum statuta † ligent extra suum territorium; & remittit se ad ea, quæ
plenè tradidit in l. cunctos populos. C. de summa Trin. vbi est locus proprius huius inuestiga-
tionis, vbi Ias. latissimè & alij. Et quamuis ibi ego quoque de hac re multa scripserim in lucu-
brationibus meis ad Bar. ad quæ me remitto, quædam tamen ad rem facientia hoc in loco præ
14 termittere nolo; vt est, quòd statutum † simpliciter disponens restringitur ad illa delicta, quæ
* in suo territorio cōmittuntur, secundum Bart. in d. l. cunctos populos, in 8. q. cuius opinio est *
communiter approbata, teste Alex. in consi. 111. in 1. vol. ubi multa scitu digna in casu propo-
15 sito declarauit. Similiter idem Bar. in suo tracta. de Guelf. & Gebell. ait, statutum † semper in
dubio esse intelligendum, vt disponat solùm de ijs, quæ fiunt in territorio suo. ad quod faciunt
trad. per Bar. in l. pupillus. §. territorium. ff. de uerb. signific. dum arguit à cessante ratione. capi-
tuli vt animarum, de const. in 6. Accedit tex. in l. j. C. vbi senat. vel. clariss. & circa prædicta ui-
dendus est Io. And. in addit. ad Specul. in tit. de compet. iud. adit. in addit. incip. antequam. vbi
16 inter cætera ait, iudicem † unius territorij inquirere nō posse de criminibus commissis in alio
territorio. Vide Bar. in tracta. repræsal. in 4. qu. Bal. in l. j. C. ne fil. pro patr. Et an statutum liget

L 4 extra

extra territorium, vide Alex. in consi. 128. in 1. vol. & in consi. 202. in lib. in quo primi & secundi vol. consilia continentur. & omninò Io. de Ligna. in tracta. de censura ecclesiastica. §. nono, nu. 29. cum seq. vbi generaliter tradit quando statuta ligent, & effectum suum porrigant extra
17 territorium. Hic etiam quæri posset, nunquid Episcopus † possit in aliena diœcesi concedere indulgentias. vide Oldr. in consi. 37. & aliquid vide apud Barbat. in consi. 4. col. 4. in 1. volu. & ad prædicta uide Feli. in c. fi. de for. compet.
18 Bar. in d. l. fin. versic. uenio ad secundam partem, quærit, si iudex † ultra summam suæ iurisdictionis sententiam protulit, an ualeat saltem in summa suæ iurisdictioni cōcessa? Et distinguit, an contineat diuersa capitula, an non, vt ibi per eum. Tu de hac re uideas Deci. in c. cùm, col. 3. cum seq. de except. vbi docuit etiam quæ sint ista capitula, de quibus hic per Bart. & de hac quæst. vide Barb. in c. cùm super, col. 6. de off. deleg. & ibi Abb. in 2. col. & Alex. in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. & ualere sententiam tradit Feli. in d. c. cùm super. vbi citat Specul. in tit. de senten. ad quod uide Bar. in l. ea ratione. C. quan. prou. non est necess. & quia Bar. prosequendo istam quæst. in d. l. fi. in fi. ait, vbi unum capitulum solùm fuit productum coram iudice, ui-
19 tiari sententiam in totum: respondetq; ad l. sancimus. C. de donat. vbi donatio, † quæ excedit summam quingentorum aureorum, ualet sine insinuatione usque ad quantitatem permissam, & tamen est unica donatio. Et ait ibi. l. illam disponere. de ijs, quæ diuidua sunt, sed iudicium esse indiuiduum. Attende quoniam hæc solutio dubitabilis redditur: nam illa donatio, quæ erat unica & sola, ideò ualet: quia consistit in quantitate diuidua. Soci. in consi. 48. colu. fin. in 1. vol. hoc idem est etiam in iudicio consistente in quantitate, quamuis in uno tantùm capitulo
20 deducatur. Ideò responde, naturam iudiciorum † esse, vt una & eadem res coram diuersis iudicibus non tractetur, tot. tit. ff. ex quib. reb. ad eund. iud. eat. nam instantia iudicij diuidi nō debet. l. quoties, cum ibi trad. C. de iudic. & ideò isto respectu iudicium dicitur esse indiuiduum, vt ait Bar. non quia res, de qua queritur, sit magis indiuidua, quàm in d. l. sancimus, sed propter naturam iudicij: alioqui uerò in donatione. Ad quod facit illud, quod disputari solet, an utile
21 † per inutile uitietur, an non. de qua re uide Feli. in c. cùm super, de off. delega. & Laurentium de Rodulphis, qui pulchra argumenta facit ad utranque partem in tract. de vsuris. q. 135.

Summarium in l. j. ff. quod quisque iur.

1 *Qui sint illi magistratus, qui facere possint legem perpetuam uel ad tempus.*
2 *Quam magnæ sint dignitates Cardinalis.*
3 *Dignitas Cardinalis suprema est post pontificatum.*
4 *Statuta obligant etiam ipsos statuentes.*

Bar. in l. j. ff. Quod quisque iur. Vide ad hunc titulum Feli. in c. 1. de præsumpt.

1 BART. in d. l. j. in princ. tractat, qui nam sint illi magistratus, † qui facere posint legē perpetuam uel ad tempus. & inter cætera inquit, eum, qui vult legem perpetuam condere, oportere esse de iudicibus sublimioribus, ut est Senatus, & præfectus prætorio. & idem ait de Regibus, & Cardinalibus, qui præfecto prætorio æquiparantur. Vide tu ad hæc glo. in extrauag. execrabilis, in uoce, sublimitatem, de præben. & ea quę habentur apud Alex. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. & in consi. 124. in 4. volu. Et dum Bar. æquiparat Regibus Cardinales, idem ex mente Bald. ait Ias. in l. Centurio. ff. de vulga. & pupill. nam pars corporis Pontificis appellantur. C. si quis. 6. quæst. 1. facit. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. & colligitur in
2 cap. felicis, de pœn. in 6. & quàm magnæ † sint dignitatis Cardinales, vide apud Barb. in tracta. de præstantia Cardinalium, & apud alios, qui ea de re speciales libros ediderunt. Et multa de eorum laudibus & dignitate tradit Ludo. Bologn. in addit. suis ad tract. Matthæsyll. de success. ab intest. in tertio articulo principali, numero 48. quæ omnia adnotanda sunt contra il-
los,

los, qui afferebant Cardinalatum non effe dignitatem, fed officium fimplex: vt Bald. in capitulo primo de poftul.prælat.Felin.alios referens in rubrica de off.deleg.Mart.Laud.in 1.tract. de Card.quæft.19.& in 2.q.17.& Barb.in confi.1.in 1.vol.cùm enim Papam & Cardinales iura unum & idem corpus effe arbitrentur,vt prædictum eft. & rurfus cum Papa fit culmen dignitatum,non debet hoc corpus diuerfo iure cenferi.argumento.l.eum qui ædes.ff.de ufucap.
3 & hoc vtitur argumento Anch.in confi.295. ideò Cardinalatum † fupremam effe dignitatem poft pontificatum teftantur Hoft.Io.And.& Imol.in c.dilectus,de præben.& Dec.in c.cùm uenerabilis,de except.& in c.ad præfentiam,in fi.de appell.Mart.Laud.in 2.tract.de Card. queft. 61.Rom.in cõf.vltimo. Soc.in conf.99.in 3.vol. dicens Cardinales pofitos effe in maximo culmine dignitatis. & Feli.in rubrica de maio.& obed.
4 Bar.in d.l.j.col.2.uerfi.Ex quo,ait,ftatuta † obligare etiam ipfos ftatuẽtes. De hac re vide aliquas remifsiones apud Feli.in c.1.de cõft.colu.8.in 4.fallen.uerfi.amplia quartò & Alex. in l. cætera.§.irem quærit,verfi.An & quando.ff.de leg.1.Aret.in confi.95.col.2.& Corn.in confi. 4.in 2.volum.Item Bar.in ead.colum. quærit, an imputetur parti contra quam eft pronunciatum,fi non appellauit,quando fententia iniufta fuit mandata executioni.vide Soc.in confi.24. in 2.quæft.in 1.volum.

Summarium in d.l.j.§.hæc uerba.ff.quod quifque iur.

1 *Futurum fubiunctiui,quod formatur à præterito rem perfectam fignificare.*
2 *Verbum præteriti temporis rei perfectionem indicat.*

Bar.in d.l.j.§.hæc uerba.ff.quod quifque iuris.

1 BART. in d.l.j.§.hæc uerba,ait,futurum † fubiunctiui,quod formatur à præterito rem perfectam fignificare.Ad hoc accedit fimilis tex.in l.j.§.cæterùm.ff.ne quis eum qui in ius.Et vide qui d ex hoc infert Bal.in confi.25.col.3.in 1.vol.Et dum ex verbis Bar.ibi fubfequentibus colligitur,verbum præteriti † temporis rei perfectionem indicare, vide Alex. in conf.31.columna
2 tertia. in fecundo volum.

Summarium in l.hoc edicto.ff.quod quifque iur.

1 *Imperitiam affefforis magiftratum excufare,non ipfum affefforem.*
2 *Eligens imprudenter aliquem ad aliquam adminiftrationem tenetur ad omne damnum.*

Bar.in l.hoc edicto.ff.quod quifque iur.

1 BART. in d.l.hoc edicto,colligit in fumma,imperitiam † affefforis magiftratum excufare, non ipfum affefforem. Tu verò dicas hoc non effe fimpliciter verum. Et an & quando affefforis imperitia magiftratui,qui eum elegir,afcribatur, vide apud Alex.not. in conf.19.col.fi.in 7. vol.Et ad rem faciunt trad.per eundem Alex.in confi.65.col.1.in 1.volu.& in l.fi conuenerit. col.1.in fi.ff.de re iudic.& in confi.41.in 2.vol. Et pro decifione huius quæft. videtur elegans
2 tex.in l.nam & Seruius.§.fi.ff.de negoc.geft.vbi eligens † imprudenter aliquem ad aliquam adminiftrationem tenetur ad omne damnum. Ad rem facit tex.in l.tutore.ff.de cõfir.tut. & Bar. in l.fi patronus.ff.eod.tit.idem ait Rom.in confi.138. & multi ad eum accefferunt, fecundnm Dec.in l.fi quis in confcribendo. nu.17. C.de pact. vbi ipfe ait hoc non habere locum quando ille eligeretur, qui idoneus putabatur. Et pro prædicta conclufione faciunt tradita per Abb. & alios in c.gratum,de poftul.prælat.vbi habetur, eos,qui eligunt uel poftulant indignum, priuari iure eligendi vel poftulandi.

Summarium in l.fi quis iniquum.ff.quod quifque iur.

1 *Textus ifte exponit uerba edicti fecundi capitis.*

Bar.in l.fi quis iniquum.ff.quod quifque iur.

BART. ait tex.hũc exponere uerba edicti fecundi capitis. Tu de hoc tex.vide aliqua apud Corn.

Corn.in conſi.25.in fi. Et de uerbo, impetrare, vide tex.in c.in noſtra,& ibi Abb. col.pe. de reſcrip.& Barb.in c.cæterum, eod.tit. Item dum Bar.in d.l.§.ſed ſi impetrauerit, tradit, an requiratur delictum conſummatum, an uerò ſufficiat ſola impetratio ſecuta cōceſsione. Ad intellectū huiuſce rei vide Feli.in c.ex tenore, col.2.& ſeq.de reſcript.& Bar.in conſi.135. Rurſus ad ea, quæ dicit Bar.ibi in d.l.ſi quis iniquum.§.ſi procurator, verſic. Ex quo not.ibi, quæro an tunc cum non habuit mandatum, nec ratihabitio eſt ſecuta teneatur; vide Alex.in conſi.23.col.fin. in 2.vol.& Bal.in conſ.110.col.2.in 1.vol. Ad ea verò quæ dicit Bart. ibi in §.ſi is pro quo.ſ.an impetratio principalis noceat fideiuſſori, vide Iaſ.in l.ſi.ff.ſi cert.pet.ubi limit.

Summarium in l.ſi.ff.quod quiſque iur.

1 *Quicquid fit lege permittente, licitè fit.*
2 *Homicidium à iure ciuili in aliquo caſu commiſſum ad uindictam, non excuſat delinquentem à peccato.*

Bar.in l.ſi.ff.quod quiſque iur.

1 BART. in d.l.ſi.colligit ex illo tex.in ſumma, quicquid † fit lege permittente, licitè fieri: & ideò pœnam aliquam non mereri. Attende, iſta eſt materia.l.Gracchus.C.de adulter.quæ limitatur non habere locum, quando lex permittens eſſet nutritiua peccati, & multas alias limitationes & declarationes patitur.ut habetur apud Feli. plenè in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ.nu.40. cum ſeq.de conſt.ubi loquitur de ſtatuto permittente bannitum poſſe impunè offendi. De cuius ſtatuti ualiditate,& quomodo procedat,& alia multa vide per Dec.in c.quæ in Eccleſiarū,
2 eod.tit.nu.17. Item homicidium † à iure ciuili in aliquo caſu conceſſum ad uindictam, non excuſare delinquentem à peccato, docuit Feli.in c.ad noſtram.col.1.de probat.& ideò delictum, quod impunè committitur.ita diſponente ſtatuto, quamuis tolerabile ſit, tamen laudabile non eſſe, concludit Dec.in l.bonafides.ff.de reg.iur.citat Bal.in l.Decuriones, in fin.C.ex quib.c.au. inf.irrog. Et an quilibet homicida irregularis efficiatur, vide omninò Petrum Lenauderium in trac.de oneribus doctorum, in 4.par.q.95.

Summarium in l.una.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.

1 *Dictiones taxatiuæ includunt ſolùm expreſſa, & excludunt non expreſſa.*
2 *Natura dictionum taxatiuarum eſt omnia non expreſſa excludere.*
3 *Dictiones taxatiuæ an & quando recipiant extenſionem.*
4 *Dictiones taxatiuæ non inducunt legis correctionem.*
5 *Mera negatiua probari non poteſt.*
6 *Etiam ſi negatiua probari non poſſit, ea tamen probari debet eo modo, quo fieri poteſt.*
7 *Quomodò fieri debeant poſitiones negatiuæ, & quando admittantur.*
8 *Negatiua probatur per confeſſionem partis.*
9 *Mulctare qui nam poſſint.*
10 *Ius dicens an teneatur iuriſdictionem ſuam defendere pœnali iudicio.*
11 *Iudex an poſſit plures pœnas contumaci imponere.*
12 *Iudex an poſſit alienam iuriſdictionem defendere.*
13 *Iudex non debet exequi ſententiam alicuius, quæ iniuſta ſit, etiam ſi Princeps hoc ei præciperet.*
14 *Iudex, qui alicui certam pœnam iniunxit, ſi non uenerit, poteſt eam augere.*
15 *Contumacia ubi eſt manifeſta & euidens, citatio aliqua non requiritur.*
16 *Qui eſt contumax in allegando & producendo, debet citari in prolatione ſententiæ.*
17 *In expenſis debitis ratione contumaciæ citatio non requiritur quando in libello comminatum fuiſſet de procedendo ad ulteriora.*
18 *Miſſo peremptorio homini, qui poſteà mortuus eſt, an opus ſit nouo peremptorio contra eius hæredem.*
19 *Si contumacia uel inobedientia coram alio iudice facta eſt, nouus proceſſus fieri debet.*
20 *Quis dicatur eſſe uerè & propriè contumax.*

21 *Contumacia est peccatum mortale.*
22 *Si contumax fuit condemnatus censetur condemnatus potius propter contumaciã, quàm propterea quod malam causam foueat.*
23 *Contumaciam an excuset leuis infirmitas seu uetus, & quartana.*
24 *Contumax an & quando restitui possit aduersus sententiam contra eum promulgatam.*
25 *Contumax an habeatur pro confesso, & tanquàm confessus condemnari possit.*

Bar.in l.vna.ff.si quis ius dicen. non obtemper.

1 BART. in d.l.vna, in principio, versi. Pro declaratione, ait uoces † taxatiuas, ut est, tantùm, tantummodò, & solummodò, duntaxàt, & huiusmodi genus alia, affirmare & includere solùm expressa, & negare ac excludere non expressa. Hoc idem habetur in c. Ecclesia Sutrina, de cau. poss. & propri. in l. Solemus. ff. de iudic. in l. ob æs, de præd. minor. in l. ij. §. 1. ff. de usu. & habi. & pet Bar. in l. si cùm duos. ff. ret. amot. Soc. in consi. 198. in princ. in 1. vol. & Curt. in consi. 35. num. 25. Et de istis uocibus taxatiuis tradit idem Bart. in l. rationes. C.
2 de probat. & Feli. in c. cùm contingat, col. 2. de fid. instr. Et quamuis earum † natura sit omnia non expressa excludere, tamẽ ad casus habentes eandem vel maiorem rationem porriguntur, ut docuit Feli. in c. latot, de homic. Et multa sunt quę ab huiusmodi uocibus non excluduntur, vt egregiè aperit Curt. in consi. 75. num. 14. & Alex. in consi. 128. col. 3. in 4. vol. vbi ait, omnes casus dissimiles excludi, non autem similes. citat glo. sing. in l. j. C. de cond. indeb. idem ait Mar. Soc. iuni. in consi. 1. nu. 138. & ibi paulò ante ait etiam, ab huiusmodi taxatiuis positis in statuto
3 non tolli similem interpretationem ex alio statuto. Et an & quando † tecipiant extensionem, vide Bar. in l. serui nomine. ff. de usucap. Bar. Alex. & Ias. in l. si constante. num. 85. cum seq. ff. sol. matr. Scias etiam huiuscemodi dictiones excludere quod est minus, non quod est plus, ut habetur in l. cùm in testamento. ff. de verb. oblig. Et quandoque etiam exponuntur negatiuè, vt inquit Bal. in l. si qui ex consensu. C. de episc. aud. Et in re proposita obliuioni non tradas unũ
4 memoratu dignum, scilicèt, voces taxatiuas † eius esse naturæ, ut inducere nõ possint legis correctionem, sicut neque argumentum à contrario sensu. hæc Barto. in l. iij. §. si cum Titio. ff. de adimen. leg. Aret. in consi. 27. col. fi. & hoc sentit etiam Bart. in hac. l. ff. si quis iusd. non obt. Et de earum ui tradit Feli. in c. super literis, de rescript. Circa illationem verò quam facit Barto. in loco prædicto, de quo agimus, ad testẽ, qui dicit Titiũ possedisse 30. annis tantùm, vide Alex. consi. 136. col. fi. in 2. vol. Feli. in c. tertio loco. col. 3. de probat. & Aret. in consi. 44. col. fi.
5 Bar. in ead. l. & col. versi. Et ex hoc sequitur, ait, meram negatiuam † probari non posse. Vide Alex. in consi. 65. col. 2. & in consi. 136. col. 4. in 1. vol. & in consi. pe. col. 5. eod. vol. & in consi. 104. col. fi. in 3. vol. vbi ait testes super negatiua testimonium perhibentes esse suspectos. Immo
6 secundum Crauet. in consi. 9. sunt puniendi. Dicas tamen, etiam si negatiua † probari nõ possit, eam ptobandam esse eo modo, quo fieri potest, ut declarat Crauet. quem uideas in consi. 1. Et quomodò probari possit, vide Feli. in c. in nostra, de testi. & in c. tertio loco, de probat. & in c. quoniam contrà, in 6. col. uersi. glo. 1. eod. tit. Et de multiplici negatiua facti, & iuris, & an, qualiter, & quomodo unaquæque probari possit, vide Specul. in 2. par. tit. de proba. §. 1. versic. Negatiua. & multa de negatiua uide apud Bald. in Margar. in voce, Negatiua. Et quomodo
7 † fieri debeant positiones negatiuæ, & quando admittantur, vide Specul. in titulo de posit. §. 6. per totum. Et ad prædicta vide Bar. in l. de ætate. col. pen. ff. de minor. & in l. item ait prætor, & in l. ergo. ff. ex quib. cau. maio. & Doct. in l. in illa. ff. de verbo. oblig. & in l. nec codicilli. C. de codicil. Abb. plenè in c. bonæ, de elect. Bar. in l. actor. C. de probat. Bal. in l. hoc amplius. C. de fideicomm. & in l. cùm hi. ff. de transac. & in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itin. act. priu. Doct. in l. decem. ff. de uerbo. obligat. & in alijs multis locis, qui breuitatis causa prætermittuntur. Illud ta-
8 men non prætermitto, Negatiuam † probari per confessionem partis, & per iuramentum. Ant. de Butr. in cap. uestra, de cohab. cler. & mul. & Abb. in d. c. bonæ, colu. 9. Et dũ Bar. in ead. col.

col.verſ.prætereà,loquitur de voce implicatiua,vide Alex.in conſ.23.col.2.in 5.vol.

9 Bar.in d.l.vna.col.2.in princ.tradit,qui nam † poſsint mulctare. Adde tu an iudicibus delegatis mulctare liceat: de qua re vide Feli.in c.de cauſis,col.4.de off.deleg.& in c.1.col.fi.eod.tit.& col.16.in fi.Attende tamen,quia niſi ter poſſunt mulctare.l.fi.C.de mod.mulct.Bar.in l.núquam.ff.de priua.delict. Et dum Bar.ibi paulò poſt quærit,an arbiter mulctare poſsit,uide Feli.in c.præſentata,col.fi.de teſtib.

10 Bar.in d.l.vna,col.2.verſi.Dicitur hic cõceſſum eſt,quęrit,an † ius dicens teneatur iuriſdictionem ſuam defendere pœnali iudicio: quia tex.dicit conceſſum eſt. Et diſtinguit utrum intentetur actio,uel accuſatio, vel officium iudicis imploretur. Ad quæ videas Alex.in l.de qua re.ff.de iudic.Adde quod iudex contumaci poteſt bannum imponere. Bar.in l.illicitas.§.fi.ff.de off.præſid.Item pœnam confiſcationis bonorum.tex.eſt.& ibi Bald.in cap.2.de teſti.cogen.nec non & pœnam excommunicationis.gloſ.eſt ſing.in c.duo.96.diſt.Abb.in cap.1.de iudi.

11 An autem iudex † poſsit plures pœnas imponere contumaci? vide tex.in c.quoniam frequenter.§.fi.& ibi Abb.vt lit.non conteſt.& ad prædicta vide Paul.de Caſt.& Alex.in l.prætor ait.§.Si ex cõuentione.ff.de re iud.Adde,quòd ſi iudex eſt requiſitus,non ſolùm poteſt,ſed etiam tenetur.tex.eſt,quem ibi not.Angel.in §.& quoniam,in auth.de teſti.vbi reſpondet ad obiectũ,quod par in parem non habet imperium. Et ad rem bene faciũt trad.per Doct.in l.a diuo Pio.§.ſententia.ff.de re iudic.

12 Bar.in d.l.col.2.uerſi.Quæro dicitur hic,ſuam iuriſdictionem, tradit, an iudex † poſsit alienã iuriſdictionem defendere? Adde tu quòd etiam tenetur; ita Ang.in §.& quoniam,in auth.de teſti.& Iaſ.in l.properandum.§.ſin autem reus.C.de iudic.ubi tradit etiam de iudice ſeculari & eccleſiaſtico,vt ſibi inuicem auxilium præſtent. ad quod vide Abb.in c.1.de off.ordin.Atten-

13 de tamen,quoniam iudex † non debet exequi ſententiam alicuius,quæ iniuſta ſit, etiam ſi princeps hoc ei præciperet; quia magis debet cedere officio, quàm ſuam conſcientiam lædere. Feli.in c.conſanguinei,de ſent.& re iud.Dec.in l. et ſi nihil facilè.ff.de regul.iur. Et idem eſt in iudice laico,qui non debet exequi ſententiam iudicis Eccleſiaſtici quãdo fuit iniuſtè prolata. Thom.Ferr.in cautel.53.vbi alios refert. Et iudex,qui exequitur ſententiam alterius iudicis iniuſtam,facit litem ſuam. Ang.in conſi.276.Et de hac re latiùs egi in l.congruit,ſuprà de offic.præſid.& in l.magiſtratibus,ſupra de iuriſd.omn.iudic.

14 Bar.in d.l.vna,col.3.ait,iudicem, † qui alicui certam pœnam iniunxit,ſi non uenerit, poſſe eã augere. Tu aduerte,hoc uerum non uideri; quoniam ille maioris pœnæ metu fortaſſe inobediens non fuiſſet. Et intellige hoc Bartoli documentum,quando præceptum factum fuit ſine cauſæ cognitione. & ita colligitur ex legibus per eum allatis,ut declarat Bal.in l.ius alimentorum.ff.vbi pupill.educ.deb.vide etiã Alex.in l.filiusfamiliàs.§.Diui.ff.de leg.1.& tex.vbi Abb.& Feli.in c.cùm ſuper,de teſti.cogen.Bar.in l.j.C.de fiſcal.uſur.lib.10.Alex. in conſi.91. Ponderatis his,in fi.in 2.vol.Paul.de Caſtr.in conſi.9.Viſis actis. ideò melius eſt in præcepto adijcere clauſulam,de qua habetur apud Paul.de Caſtr.in conſi.5.& Imol.in c.ad aures, de tẽpor.ordin.vbi limitat prædicta. Et dum ibidem paulò poſt quærit Bar.an in huiuſcemodi condemnatione facienda nouus proceſſus exigatur,& an citatio noua ſit neceſſaria; ſentitque eam fie-

15 ri oportere,licèt de contumacia liqueat.contra Bar.vrget,quia vbi cõtumacia † eſt manifeſta & euidens,citatio aliqua non requiritur. Abb.in c.veſtra,de cohab.cler.& mul.in c.1.de iudi.ubi Dec.col.2.& contumax notorius eſt ille,qui dicit ſe nolle comparere. & ideò etiam in expectato ſine termini iudex poteſt illum condemnare.gl.in clem.una.de dol.& contu.& not. in c.ſunt quorum.2.q.6.& in l.ij.C.quor.appel.non recip.Sed iſte non eſt ſimplex contumax, ſed contemptor.& ideò hic de tali non agitur. De hac autem re diſtingue ut per eundem Bart. in l.deſertorem.§.ſi ad diem.ff.de re milit.vbi ait,aut pœna reſpicit primum proceſſum,& non requiritur citatio: aut extrinſecus uenit,& tunc noua citatione eſt opus. Limita tamen dicta in primo caſu, procedere ſolùm quando in prima citatione facta eſſet comminatio procedendi ad vlteriora; quoniam alia citatio non requiritur: alioqui uerò,ſi huiuſmodi comminatio non

præ-

præcessisset, secundum Bar. in l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. Et de ista regula vide Ias. in l. sancimus, col. 4. in 12. quæst. C. de iudic. vbi multa hinc & inde adducit. Attende tamen id,
16 quod dicit gl. in auth. Iubemus. C. de iudic. scilicet, eum, qui est contumax † in allegando, & producendo, debere citari in prolatione sententiæ. Similiter etiam dicta ibi per Bar. in secundo casu in d. §. si ad diem, quando scilicet pœna venit extrinsecus, quòd tunc noua citatio requiratur. Limitat Ias. in d. l. vna. ff. si quis iuid. non obtempe. in princ. colu. fi. uer. Tenendo. ubi citat. Bar. in d. l. non ignorat. de qua tradit idem Ias. in d. l. sancimus, col. 4. in ver. secundò quæro. vbi ait rationem tex. in d. §. si ad diem, facere contra ibi dicta per Barto. Sed animaduerte, quoniam ista limitatio in secundo casu non videtur ratione subnixa: si quidem Bar. qui citatur
17 in d. l. non ignorat, loquitur de expensis debitis ratione contumaciæ † ita ut citatio non requiratur, quando in libello comminatum fuisset de procedendo ad vlteriora. Immo in his accessorijs non est citatio necessaria. Bal. et alij in d. l. sancimus. Bar. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. Inn. Anch. et Card. in c. calumniam, de pœn. Inn. in c. consuluit, de offic. deleg. et plenè Barb. in d. c. 1. de iudic. Et Bart. in d. §. Si ad diem, in secundo casu, loquitur de alia pœna extrinseca & principali, ut putà mulctando vel remouendo ab officio. hæc verò dissimilia sunt, vt ait Bar. in d. §. si ad diem. Et istam puto esse puram ueritatem, quamuis hanc limitationem ponat Bar. in l. impuberibus. §. fi. ff. de suspect. tut. Nam attenta ista limitatione & præcedenti, documentum & distinctio Bar. in d. §. si ad diem, clusoria redderetur: quoniam inter primum & secundum casum, de quo ibi per Bar. nulla prorsus differentia inueniretur: quia utroque casu facta comminatione, ad ulteriora sine alia citatione procederetur. Si verò comminatum nõ fuisset, in nullo casu esset procedendum: atque ita distinctio illa Bar. corruit. nisi fortè diceretur, in primo casu comminationem sufficere generalem; in secundo autem casu specialem exigi. & de hac re vide latè apud Alex. in d. l. si finita. §. Iulianus, col. 15. cum seq. ff. de damn. infect. & Barb. & Feli. in d. c. 1. col. 5. de iudic. vide etiam Imol. in l. quidam consulebat, in fi. ff. de re iud. & plena remissione apud Feli. in c. 2. col. 2. de testi. cogen. & c. cùm olim, col. 6. versic. not. glo. de re iud. & doct. in c. cùm causa, eod. tit. & in c. eum qui, de dol. & cont. in sexto: & multos esse casus in quibus citatio non requiritur, tradit Feli. in c. quoniam frequenter. nu. 30. cum seq. vt lit. non cont. & Dec. in c. eam quæ, de rescript. & Specul. aduocatorum in sexta par. principali in §. Proposui. Et an sit opus nouo processu, vide eundẽ Feli. in c. cùm adhuc, col. 3. vers. Quid
18 autem, de iudic. Nunquid verò misso † peremptorio homini, qui posteà mortuus est, opus sit non peremptorio contra eius hæredem: vide Feli. in c. licèt in beato, col. 2. in fi. de accusat. Et
19 dum Bar. in d. l. si quis ius dicen. non obtemp. subiungit, si contumacia † vel inobedientia cotã alio iudice facta est, nouum processum fieri debere. Adde tu an idem etiam fieri debeat corã alterius iudicis successore? Et de hoc vide Feli. in c. quia. C. de iudic. Et quot modis aliquis
20 dicatur esse cõtumax, vide Abb. in c. 2. de dol. & contum. Et quis dicatur † esse uerè & propriè contumax: Bar. in l. pen. & fi. ff. de restit. in integr. Ang. in consi. 187. & in consi. 206. glo. not. in l. si accusatoribus, in uoce, contumacia. C. de accus. Alex. in l. contumacia. ff. de re iud. Contumax etiam esse dicitur aliquis tribus modis. c. certum, cum gl. 11. q. 3. vide Abb. in c. fi. §. porrò, vt lit. non contest. & contumacia quælibet sufficit ad hoc, ut contumax excommunicetur. glo.
21 sing. in c. duo. 16. dist. Et ideò cõtumacia † est peccatum mortale, quoniam alioqui excommunicationis sententia proferri non posset. Abb. in d. c. 1. de iudic. Et quare actoris contumacia grauius puniatur, quàm rei, tradit Abb. in c. causam, de dol. & cõtum. Attende autem in re pro-
22 posita vnum, quod est memoratu dignum, scilicèt † si contumax fuit condemnatus, censetur condemnatus magis propter contumaciam, quàm propterea quòd malam causam foueat. Feli. in c. cùm Bertoldus, num. 23. cum seq. de re iud. vbi multas fallen. tradit. Ad rem faciunt
23 trad. per Barto. in l. 1. ff. quan. ex fac. tut. Vtrum contumaciam † excuset leuis infirmitas, seu vetus quartana? tex. & ibi Barto. & doct. in l. quæsitum. ff. de re iud. & tex. cum glo. in capitu. placuit. 18. dist. Abb. in c. tenor. de re iud. & in c. querelam, de procura. Et an uiarum excusent di-
24 scrimina? Abb. in c. ueniens, de accusat. Et an & quando † contumax restitui possit aduersus sententiam

sententiam contra eum promulgatam, vide tex. & ibi doct. in l. Diuus. ff. de restit. in integ. Forma verò quæ seruari debet, quando contra contumacem proceditur, habetur apud Abb. in c. prout, de dol. & contum. & notabiles modos conuincendi contumaces, tradit Abb. in c. cùm.
25 P. de purg. canon. Et postquàm de contumace agimus hoc in loco, quæro nunquid † contumax habeatur pro concesso, & tanquam confessus condemnari possit? Curt. in tract. positionum. nu. 16. multa retulit, eumque ait ita demum vt confessum cõdemnari debere, si causæ qualitas huiuscemodi condemnationem exigat, alioqui non. Nam quòd contumax habeatur pro confesso, est contra ius commune, secundum Aret. in consi. 146. in principio vbi loquitur de illo, qui ex forma statuti habetur pro confesso, an præsumatur confiteri omnes qualitates in inquisitione contentas, an non. Et vtrum ab aliquo excusari possit, non obstante huiusmodi cõfessione, & multa alia scitu digna ibi reperiuntur. Ang. autem in consi. 46. ait not. contumacẽ haberi pro confitente factum, non autem qualitatem facti, cuius essentia non pendet à confessione ipsius. vt putà, inquiritur contra te pro cicatrice, quam in faciem alicuius intulisti, quæ est perpetuò permansura, contumacia te conuincere non potest de illa qualitate, eam esse perpetuò permansuram. hæc Angel. quæ non sunt obliuioni tradenda. Et ad prædicta vide Abb. in c. cùm causam, de iuram. calumn.

Summarium in l. una. §. is uidetur. ff. si quis ius dicen. non obtemp.

1 *Si duo sunt collegæ & unus impedit iurisdictionem alterius, an impeditus possit illum punire.*

Bar. in d. l. vna. §. is videtur. ff. si quis ius dicere non obt.

1 BART. in d. l. vna. §. is videtur, in fi. quærit si duo † sunt collegæ, & vnus impedit iurisdictionem alterius, an impeditus possit illum punire? idque fieri non posse ait; quia par in parem nõ habet imperium. Adde tu ad hanc rem facere tex. in c. studes, vbi Card. & Archi. in verbo persuadere, 50. dist. & glo. magnam in medio in cap. cùm causam, de off. deleg. Limita tamen nisi essemus in casu in quo mora esset periculum allatura. tunc enim licitum est punire collegam, licèt alioqui debeat adiri superior: quia par in parem &c. Ita limitat Ias. in l. v. col. 20. versi. Pondera diligenter, suprà de off. eius. Attende etiam in hac materia, si duo essent non simpliciter delegati, sed cum clausula, quòd si non omnes, tunc si unus requisitus à collega dixisset se nolle procedere, & posteà iurisdictionem vlterius impediret, is puniri posse, secundum Gemi. in c. si contra vnum, in 8. quæst. de off. deleg. in 6.

Summarium in d. l. una. §. si procurator. ff. si quis ius dic. non obt.

1 *Contumacia procuratoris an & quando noceat domino.*
2 *Procurator non potest delinquere neque quicquam aliud agere, quo mediante dominus obligari possit ad pœnam.*
3 *Procuratoris contumacia nocet domino in his, in quibus certum non est contumaciam cadere in delictũ.*
4 *Ex delicto procuratoris an dominus possit conueniri.*
5 *Delictum tutoris an noceat pupillo.*

Bar. in d. l. vna. §. si procurator. ff. si quis ius dicen. non obtem.

1 BART. in d. l. vna. §. si procurator, col. 1. versi. Pro huius sol. tractat, an & quando contumacia † procuratoris noceat domino. Et primò ait cõtumaciam procuratoris ei nocere in ijs, quæ respiciunt processum iudicij. vide Anan. in consi. 25. Et dum subiungit Bar. si dominus debet aliquid facere, & ipse procuratorem mittat, qui id non facit, præiudicat domino; quia huiusmodi contumacia non dicitur esse procuratoris, sed domini. Istam conclusionem tenet etiam Alexan. in l. iiij. in principio. colu. 2. ff. de re iudic. & Abb. in c. 1. colum. 4. vt lit. non contest. & aliquid tradet in consi. 95. Visis. col. 1. in 2. vol. sed quia deinde Bar. ibi paulò post limitat istam conclusionem, non habere locum, si procurator id non fecisset propter impedimentũ aliquod casu

casu contingens in personam ipsius procuratoris; quia eo casu dominus excusaretur perinde ac si in eius persona euenisset. sublimita tu hoc Bartoli documentum vt per Innoc. quem refert Ang. in l. si insulam. ff. de verb. oblig. ad quem accedit Feli. in d.c.1. col.3. vt lit. non contest. & dictas limit. tradit Cæpol. in cautel. 82. Subiungit deinde ibi Bar. prosequendo membra huius inuestigationis, procuratoris contumaciam in ijs, quæ iniuncta sunt ipsi procuratori, nō nocere domino in ijs, quæ sunt magni præiudicij, ut si de mulcta aut pœna imponēda ageretur. vide ad hoc Aret. in consi. 132. Anch. in cōsi. 157. colu. 3. Alex. in l. j. §. usufructuarius. ff. de oper.
2 nou. nunc. & in consi. 17. in 7. volum. Et ideò procurator † non potest delinquere, neque aliud quicquam agere, quo mediante Dominus obligari possit ad pœnam. Bar. per illum text. in l. si procurator. ff. de condi. indeb. col. 2. versi. Et per illum dixi. & Felin. in c. nouit. num. 28. cum seq. de iudic. & est lex in l. non est nouum. C. de admin. rut. Hoc tamen intellige nisi procurator ad id speciale mandatum habeat. Quod tamen amplia & limita, vt per Feli. d.c.1. nu. 17. cum seq. ut lit. non cont. vide etiam Soc. in consi. 120. col. 3. & in consi. 231. col. 3. in 1. vol. Dum ve-
3 rò Bar. ibi in versic. Si verò non est certum, ait, procuratoris † contumaciam nocere domino in ijs, in quibus certum non est cōtumaciam cadere in delictum, ut si omisit appellare: vide tu de hac re Barb. in consi. 46. col. 8. cum seq. in 2. volu. & Alexand. in consi. 115. in 5. vol. vbi tradit, an procurator, Syndicus & prælatus Ecclesiæ possint appellationi renunciare. vide Soc. in cōs. 45. col. 5. in fi. in 1. vol. Et ad prædicta omnia. san & quando procuratoris contumacia noceat domino; vide Cæpol. in cautel. 57. & Abb. in cap. 1. vt lit. non contest. Et dum Barto. deinde in
4 versiculo, Ad secundum vtrum ex delicto † procuratoris possit dominus conueniri, distinguit ut ibi per eū. vide tu in hac re Rom. in consi. 80. Monachus, col. 2. & Soc. in d. consi. 131. col. 3. versic. secunda ratio in 1. vol. Ad illud autem quod tradet Bar. in d. §. si procurator, in fi. scilicèt
5 An delictum † tutoris noceat pupillo: vide tu Paul. de Cast. in l. quicunque col. 3. C. de seru. fugit. Bar. in l. fi. ff. naut. caup. stab. Et in proposito vide elegans dictum Rom. in cons. 205. In puncto, col. 1. in fi. & Bar. in l. meminerint. C. vnd. ui, col. pe. vbi contrarium videtur sentire.

Summarium in d. l. vna. §. hoc iudicium. ff. si quis ius dicen. non obt.

1 *Contumacia est delictum.*
2 *Contumacia non dicitur esse maleficium.*

Bar. in d. l. vna. §. hoc iudicium. ff. si quis ius dic. non obt.

1 BART. in d. l. vna. §. hoc iudicium, in fi. colligit ex glo. contumaciam † esse delictū. Et ideò infert ad bānitum ex delicto, qui vigore statuti potest impunè offendi, an intelligatur etiam de illo, qui bannitus fuit vt contumax? Hoc idem ait Bar. in l. omne delictum. ff. de re milit. de qua
* re Alex. ait * comm. opinionem esse, bannitum propter contumaciam propriè bannitum ex delicto dici non posse: ita inquit in l. si mora, col. 6. ff. sol. matr. & Feli. quem videas in cap. ex lite-
2 ris, de const. vbi habetur, contumaciam † non dici esse maleficium. Vide omninò eundē Feli. in c. cùm Bertoldus, de re iud. & in c. quæ in ecclesiarum, col. 3. de const. Curt. in cōsi. 59. nu. 7. Ias. in l. sancimus, col. 6. C. de iudic. Et ad rem faciunt trad. per Bar. in l. j. ff. quand. ex fact. tut. Et an contumacia sit delictum, siue maleficium, vide Petr. de Anch. in rub. de dol. & contum.

Summarium in l. j. ff. de ius uoc.

1 *Utrum afferre libellum sit uocare in ius.*

Bar. in l. j. ff. de in ius uoc.

1 BART. in d. l. j. quærit, vtrum offerre † libellum, sit vocare in ius? & utrum iudicium sine citatione procedat? vide apud eundem Bar. in l. prolatam. C. de senten. Et dum ibi Bar. paulò post, agit de litigatore, qui est præsens, & uult litem agere, an citari debeat?

beat? vide ad hoc doct. in l. denique, in principio. ff. de re iud. & aliquid apud Feli. in c. 2. col. 6. versi. 13. limita, de testi. Aret. in c. 1. col. 9. de iudic. Imol. in cons. 112. col. 2. in fi. & seq. & Barb. in c. cùm causa, col. 2. de off. deleg. & in cons. 70. col. 2. & 8. cum seq. in 4. vol. Io. And. in c. fi. de elect. in 6. & Abb. & Barb. plenè in c. 1. vers. Explicitis gl. de iudic.

Summarium in l. in ius. ff. de in ius voc.

1 *Carceratus citari non debet, & contumax dici non potest.*
2 *Carceratus contrahere non potest.*
3 *Carceratus quando possit facere testamentum.*
4 *Carceratus iustè peccat fugiendo.*
5 *Iudex, qui aliquid facit iniustè, tenetur, & licitum est ei de facto resistere.*
6 *Si iudex esset immoderatus in torquendo carceratum, ut crimen confiteatur, ita ut ille moriatur, iudex tanquam homicida pœnæ mortis est subijciendus.*
7 *Carcer est multiplex.*
8 *Si carceratus suscipit iuramentum de redeundo ad carcerem, & sub fide iuramenti relaxatur, utrum redire teneatur.*
9 *Qui carcerem fregit & fugit, an delictum pro quo detentus fuerat, confiteri censeatur.*

Bar. in l. in ius. ff. de in ius vocan.

1 Bart. in d. l. in ius, in fi. ait, eum, qui est † in carcere citari non debere, & contumacem dici non posse. Vide tu Aret. in consi. 152. & Alex. in l. quæsitũ. ff. de re iud. & declara hoc quod carceratus non dicatur contumax, quando citatus esset personaliter: quia ex quo comparere non potest, non dicitur contumax, alioqui verò si pro debito citaretur, pro quo nõ tenetur personaliter comparere: nam tunc ita dicitur contumax, ac si in uinculis non fuisset. Ang. in cõsi.
2 65. Adde quod carceratus contrahere non potest, & contractus cum eo factus irritus est. l. qui in carcerem. ff. quod met. caus. fallit si contractus esset utilis carcerato. Bald. in rubrica. C. de rescind. uend. versiculo hoc autèm nisi contractus esset vtilis carcerato. Dec. in consi. 69. num. 51. & ideò potest constituere procuratorem ad se defendẽdum. Ana. in c. significauit, de iudic. Bal. in l. nam & seruus. ff. de negoc. gest. Doct. in c. veritatis, de dol. & contum. Et de hac re vide
3 Bar. in l. qui à latronibus. ff. de testam. vbi tradit etiam quando possit facere testamentum, vide quæ posui ad Bar. in d. l. qui in carcerem, & omninò Abb. in c. cùm locum, de spons. vbi tradit, nunquid carceratus possit contrahere matrimonium. An autem carceratus possit esse testis de ijs, quæ in carcere committuntur & fiunt: vide not. in tract. de testibus, qui ascribitur Alberico de Ros. in capitulo Quando testes repelluntur ratione domesticitatis. nu. 17. cum seq. Attende etiam contra carceratum præscribi non posse. c. significanti, de pignor. Soc. in consi. 80. col. 2. in 3. vol. Non ab re est hoc in loco intelligere, an liceat hominem detrudere in carcerẽ? B. Thom. secunda secundæ quæst. 55. inquit in bonis corporis tria esse per ordinem considerã da. primò integritas corporis, quæ læditur occidendo vel mutilando. secundò delectatio vel quies spiritus, quæ læditur quolibet dolore afficiente. tertiò motus membrorum, qui impeditur per detrusionem in carcerem, siue per quamcunque aliam detentionem, & ideò carcerare, vel aliquem detinere, illicitum est, nisi secundum ordinem iustitiæ, & hoc ad solum iudicẽ pertinet. Hæc B. Thom. Ex quo infertur, cùm hoc iudici liceat, quando id iustitia exigit eius con-
4 trarium esse illicitum, vt arguunt doct. in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. Et ideò iustè † carceratus peccat fugiendo. Dec. in l. quod à quoque. ff. de reg. iur. Carceratus uerò iniustè non solùm fugiendo non peccat, sed etiam eum, si potest frangere carcerem, & aufugere, & non fugit, capite esse puniendum, traditur in consi. 12. colum. 25. versiculo tertia ratio, inter consilia Albert.
5 Brun. nam iudex, † qui aliquid facit iniustè, tenetur, & licitum est ei de facto resistere. Alex. in consi. 287. in 1. vol. Abb. & Feli. in c. si quando, de off. deleg. Dec. in d. l. vt vim. ff. de iust. & iur. Et iudex, qui procedit sine causæ cognitione habetur ut priuatus, & ei non est obediendum.

6 Feli.in c.ecclesia.S.Mariæ, nu.32. de constit.Immo si † iudex esset immoderatus in torquendo carceratum,ut crimen confiteatur,ita ut ille moriatur, iudex tanquam homicida pœnæ mortis est subijciendus, secundum Bal.in l.j.C.de emend.seruor. & Feli. in capitulo qualiter & quan-
7 do, de accusat.Carcer † autem est multiplex,ut plenè habetur apud Ioan.de Anan. in capitulo à nobis,in principio de apost.& in c.significauit, col.4.de iud.& Bal.in authen.si captiui. C.de episc.& cleric.Et valde illi damnantur, qui aliquem detrudunt in carcerem obscurum, in quo
8 neminẽ videre possit.Ana.in d.c.à nobis,& in c.de cæterò,in fi.de homic. Quid si † carceratus suscipit iusiurandum de redeundo ad carcerem, & sub fide iuramenti huius relaxatur de carcere,vtrum redire teneatur, an non? Distingue,aut iustè fuit detentus, & eo casu tenetur. glo. in c.ius gentium.prima dist.& Bar.in l.relegati.ff.de pœn.alioqui verò est, si detentio fuit iniuriosa, quia tunc iusiurandum sine periculo salutis corporalis seruari non potest.glo.est sing.in clem.pastoralis,in uoce,per violentiam, de re iudic.& ad rem faciunt trad.per Io.Andr. in addit.ad Specul.in rubrica de iureiur.Ad hæc accedit Abb.in cap.sicut 3.versicu.not. quartò.de
9 iureiur.& in cap.1.de testi.cogen. An autem † qui carcerem fregit, & fugit, delictum,pro quo detentus fuerat,confiteri censeatur, ita ut puniri possit? Feli.in cap.nullus, de præscript. Quid si captus seu detentus in carcere, vt exeat, fideiussionem præstitit de iudicio sisti, & iudicato soluendo,an capturæ censeatur consentire, ita ut amplius de illius nullitate dicere non possit? Socin.affirmatiuam partem approbauit in consi.113.in tertio uolu.ideò cautus debet esse aduocatus in præstatione huiusmodi fideiussionis, vt saltem reseruet sibi ius dicendi de nullitate capturæ. Soc.in consi.99.in 4.volu.

Summarium in l.quique.ff. de in ius uoc.

1 *Quæ personæ in ius uocari non possunt nisi iudice permittente.*

Bar.in l.quique.ff. de in ius uoc.

1 BART. in d.l.quique.colligit ex isto tex.personas † enarrari,quæ in ius uocari non possunt, nisi iudice permittente. Vide tu ad ampliationem istius.l.Alex.in l.cogi.§.si pater filio, col.2. uersic.in glo.in uoce obsequium.ff.ad Trebell.

Summarium in l. quia semper.ff.de in ius uoc.

1 *Appellatione parentum etiam naturales continentur.*
2 *Fratris appellatione uenit etiam naturalis.*
3 *Qui occidit patrem naturalem tenetur pœna parricidij.*

Bar.in l.quia semper.ff. de in ius uoc.

1 BART. in d.l.quia semper, colligit ex isto text.appellatione parentum † etiam naturales contineri. Ad hoc uide Felin.in cap.in præsentia,colu.9.de probat.& in cap.cùm nuntius, co lu.1.de test.Alexan.in l.ex facto.§.si quis rogatus, colu.16.ff.ad Trebell.in quibus locis habetur etiam an filiorum appellatione naturales contineantur. Ad quod uide Ang.in consil.366. & in consi.401.cum sequ.& omninò Paul.de Monte pico in erudita repet.§. Titia cùm nuberet,in l.Titia cùm testamento.ff.de leg.2.nume.54.& 55. vbi subtiliter & doctè admodum loquitur.& ad rem faciunt,quæ plenè posui ad Bar.in l.item in potestate,ff.de his qui sunt sui uel
2 alie.iur. An autem appellatione † fratris ueniat naturalis? vide Angel.in consi.385. & an frater uterinus sit propriè frater, adeò ut in statuto excludente fœminas contineatur? vide Soci. in consi.primo.& in consi.vltimo.in primo volumine.Felin.in capitulo veniens,de simon. Angel.in consi.119.Mar.Soci.iuni.in consi.12.& in consi.23.nu.32. Et quòd frater uterinus præferatur fratri utrinque coniuncto in bonis matris,docuit Matthæsyl. in tract.de successionibus ab intestato,in 3.artic.principali.nu.18.& nu.20. & dum Bart. ex præcedentibus infert, eum,
3 qui occidit patrem † naturalem, teneri pœna parricidij, ac etiam pœna statuti punientis eos,

qui patrem occidissent: & respondet ad l.ij.C.de adult.ibi tractari de odio, hic de fauore. Dicas tu hoc procedere, quoniam hoc rationi naturali innititur, ibi uerò rationi ciuili: ita inquit Alex.in d.l.ex facto.§.si quis rogatus.col.11.versic.succesiuè.

Summarium in l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius uoc.

1 *Singulares personæ possunt ferre testimonium in causa uniuersitatis.*

Bar.in l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.

1 BART. in d.§.qui manumittitur, tradit, singulares † personas posse ferre testimonium in causa uniuersitatis. vide ad hæc Bart.& doct.in l.serui electione.§.1.ff de leg.1. Feli. in c.insuper, de testi.& quæ posui in lucubr.ad Bart.in l.in tantum.§.vniuersitatis.ff.de rer.diuis.

Summarium in d.l.sed si hac.§.semper autem.ff.de in ius uoc.

1 *In uerbis edicti poni, quòd non uocentur certæ personæ.*

Bar.in d.l.sed si hac.§.semper autem.ff.de in ius uoc.

1 BART. in eadem l.§.semper autem, inquit, in verbis edicti † poni quòd non uocentur certæ personæ. Ad istum tex.& ad ea, quæ colligit Bar.vide aliquid apud Barb.in cap.sanè, col.1. & 2.de off.deleg. Deinde ait Bar.glo.illam esse notatu dignam. ex qua colligit Alexand.unam & eandem dispositionem pro parte posse esse fauorabilem, & pro parte odiosam, & in eo, in quo est fauorabilis, lata fiet interpretatio, in eo autem in quo est odiosa, fiet stricta. De qua re uideas etiam Bald.& Ias.in l.venia. C. de in ius uoc. & ad hoc optimè faciunt trad. per glo.in l. cùm hi.§.qui transigit.ff. de trans.

Summrium in l.quamuis.ff. de in ius uoc.

1 *Processum factum contra patrem uel patronum non impetrata uenia, ualidum esse, quando ipsi præsentes fuere & prosecuti sunt.*

Bart.in l.quamuis.ff.de in ius uoc.

1 BART. in d.l.quamuis, versiculo vltimò, dicit Guil.ait, processum † factum contra patrem, vel patronum non impetrata uenia ualidum esse, quãdo ipsi præsentes fuere, & prosecuti sunt. vide Felin.in c.pastoralis, colu.9.de rescrip. & hanc opinionem consulendo sequutus est idem Alex.in consi.319.Viso puncto, in princ.in lib. primi & secundi vol. Vide etiam Bar.in l.fin.C. eod.tit.vbi uidetur contrarium sentire. vide ibi Ias.

Summarium in l.libertus, la prima.ff.de in ius uocan.

1 *Si lex dicit excommunicatum audiri non debere, hoc est intelligendum agendo, sed non excipiendo.*
2 *Sententia lata super exceptione non parit exceptionem rei iudicatæ super actione.*
3 *Illa exceptio nunquam intelligitur exclusa, quæ ex his prouenit, quæ ipsemet agens & petens facit: nam tunc non excluditur ab aduersario, sed à se ipso.*

Bar.in l.libertus.j.ff.de in ius voc.

1 BART. in d.l.libertus.j.ait, si lex dicit excommunicatum † audiri non debere, hoc esse intelligendum agendo, sed non excipiendo. Adde tu an & quando excommunicatus de iure communi possit excipere contra actores, & quas defensiones opponere possit, & non, vt per Feli.in c.cum inter priorem. de except. Sed quid si aliquis prohibitus est opponere exceptionem, vt putà nullitatis, an propterea cẽseatur prohibitus agere principaliter de nullitate? Aret. egregiè in consi.75.colum.penultima ait, eum non prohiberi: quoniam paria non sunt, exceptionem opponere non posse, & principaliter de nullitate agere nõ posse. & ideò exceptionẽ obijciens,

2 obijciens, si succumbit, propterea accusare non prohibetur: quia sententia † lata super exceptione, non parit exceptionem rei iudicatæ super actione. Felin. in capitulo accedens, numero sexto de accusat. Pari ratione quoque dicendum est, quamuis actio prohibita sit, tamen non esse prohibitum implorare officium iudicis. tex. est not. in l. planè & in l. fin. ff. de petit. hæredit. Socin. in consi. 27. columna sexta. in 4. volu. Quid si prohibita esset exceptio à statuto, nunquid aliqua poterit opponi exceptio? Respondeo, illam exceptionem exclusam non esse, quæ ab alijs statutis insurgit. Ias. in l. ait prætor, §. iurari. ff. de iureiuran. Rursus nunquam censetur exclusa contrarietatis exceptio. Dec. in consi. 644. in fin. vide multas quoque alias exceptiones, quæ non obstante huiusmodi prohibitione possunt opponi, vt per Alexand. in consi. 113. in 5.
3 volu. & latius apud Felin. in cap. ex parte. 2. de off. delega. Item illa exceptio † nunquam intelligitur exclusa, quæ ex ijs prouenit, quæ ipse met agens, & petens facit. nam tunc non excluditur ab aduersario, sed à se ipso. tex. est not. in l. veteres. ff. de itin. actuque priua. Socin. in dicto consilio 27. columna sexta. in quarto volumine. & quia ex trad. per Felin. in dicto capitulo ex parte, habetur inter cætera, exceptionem euidentis & notoriæ nullitatis non censeri exclusam, id quod etiam confirmat Alexand. in consi. 77. in tertio volumine. Bal. in rubri. de probat. Aretin. in consilio 75. & Abb. in consilio 55. in secundo volumine. Limita hoc habere locum quando statutum simpliciter quamcunque exceptionem prohiberet, alioqui uerò, si ad tempus permissa esset exceptio, & eo elapso prohiberetur, nam tunc opponi non posset. Alexan. in consi. 225. in sexto volu. Ad prædicta uide Alex. in consi. 60. colu. penul. in 4. volu. & Dec. in consi. 410. colu. 3.

Summarium in l. quæsitum, ff. de in ius voc.

1 *Libertus nomine alieno potest in ius vocare patronum sine uenia.*

Bar. in l. quæsitum. ff. de in ius voc.

1 BART. in d. l. quæsitum, colligit in summa, libertum † nomine alieno posse in ius uocare patronum sine uenia, atque ita aliquis potest facere alieno nomine, quod suo facere non posset. Vide Alexand. qui ad hoc istam l. adducit in consi. 91. in fi. in 7. volumine. sed contra hoc uidetur facere text. quem ibi not. Bald. in l. parabolani. C. de episcop. & cleric. vbi habetur eum non posse alieno nomine officium aliquod exercere, qui à principio ad illud eligi non posset. ad quod accedit Feli. in capitulo primo. columna tertia. de summ. Trinit. & Dec. in l. si eadem. ff. de offic. assess. vide text. & ibi Bartol. in l. j. C. de priuileg. scholar. lib. 12. vbi ait, neminem alieno nomine ad aliquod officium assumi posse, ad quod proponi non posset. Quid si actus fieret simul cum eo, à quo licentia est habenda, an ex hoc licentia præstita esse intelligatur? Aret. in consilio 160. columna 11. hoc affirmat, & citat Barto. vide in simili casu Alex. in consilio 8. in quinto volu. & dum Bart. ibi, in contrarium est ueritas, agit, an ille, qui non potest accusare, possit iudicis officium implorare? Vide tu Alexan. in l. j. §. sublata, columna secunda. ff. ad Trebell. & Feli. in capitulo secundo. colum. 2. versicu. excommunicatus non potest. de except. & eum id facere posse, videtur probari in text. not. in l. planè, & in l. fin. ff. de petit. hæred. & ex trad. per Socin. in consi. 27. colu. 6. in 4. volu. vbi habetur, prohibitum agere, iudicis officium implorare non prohiberi.

Summarium in l. eum pro quo. ff. de in ius uoc.

1 *Quicunque potest cogi ad implendum id, quod apud acta promisit.*
2 *Fideiussor qui pro carcerato promisit de illum præsentando & iudicato soluendo non tenetur ad pœnam corporalem.*
3 *Fideiussor non tenetur quando ille pro eadem causa ad manus iudicis peruenisset, licèt fideiussor illum iudici non exhibuisset.*

Bart.in l.eum pro quo.ff.de in ius voc.

1 Bart. in d.l.eum pro quo, ait, quemcunque † cogi ad implendum id, quod apud acta promisit. Et ideò dicit Barto. quotidie dari fideiussores de aliquem præsentando. vide Bald. in consilio 177.& sequ.in secundo volumine. & si huiusmodi fideiussor promisit exhibere aliquem iudici toties quoties, tenetur, etiam si illum semel iudici exhibuisset. Alexand.in l.ij.§.si.
2 ff. qui satida.cogan. & in hac re intelligendum est, fideiussorem, † qui pro carcerato promisit de illum præsentando, & iudicata soluendo, non teneri ad pœnam corporalem, ad quam damnatus esset, neque ad interesse, quod inextimabile est. Rapha.Cuma.in consi.33.& ideò fideiussio dari non potest à capto vt relaxetur, quando pœna sanguinis posset imponi. Felin.in ca-
3 pitulo 2.versic.interpretatio, de rescrip. Item scias, talem fideiussorem† non teneri, quando ille pro eadem causa ad manus iudicis peruenisset, quamuis fideiussor illum iudici non exhibuisset. Ioan.Andr.in addit. ad Specul.in titulo de accusat.§.sequitur.in addit. incip. exceptionem, ad quem accedit Roma.in consilio 137.& Alexand. in l.si fideiussor.§. in fideiussorem.ff.qui satisda. cogan.

Summarium in l. plerique.ff.de in ius voc.

1 *Aliquis inuito de domo extrahi non debet.*

2 *Quis de ecclesia eijci non debet.*

3 *An aliquis in ecclesia citari possit.*

4 *Citatio verbalis sine iudicis commissione fieri non potest, etiam in casu fugæ, in quo personæ captura permittitur.*

Bar.in l. plerique.ff.de in ius voc.

1 Bart. ex d.l. plerique colligit, aliquem inuitum † de domo extrahi non debere. Limita hoc, vt per Alexand.in consi.34.colum.2.in secundo volumine.circa hoc.Bald.in d.l.plerique. voluit debitorem, qui in domum suam fugiens se contulit, eripi non posse. ad quem accedit Felin.in capitulo fin.colu.7.de for.compet.sed Ias.in d.l.plerique, & in l.vinum, columna tertia.ff.si cert.pet. contrarium sensit, dicens, eum non modò eripi posse de domo, uerùm etiam de ecclesia. sed hoc, quod dicitur de ecclesia, non satisfacit: quoniam si talis ac tanta est re-
2 uerentia,† quæ debetur ecclesiæ, vt non solùm ipsa ecclesia, sed & domus, & porticus ecclesiæ tutum faciant delinquentem, qui ad dicta loca confugit. Alexand.in consi.145.in 7.volumine. multò magis tutum debet facere debitorem ad ecclesiam confugientem. id quod ex eo etiam confirmatur: quia si uel debitor, vel delinquens à familia prætoris eò per transitum duceretur, & ibi morari uellet, sciens locum illum esse immunem, aiunt Docto.eum in isto casu ea ratione extrahi posse de ecclesia: quia is non dicitur ad eam aufugisse, ex quo fuit ductus: ita Archidiac.in capitulo sicut antiquitus.17.quæst.4.& Oldra.in consi.54.& ita ex pluribus concludit Petrus Lenauderius in tracta.de oneribus doctorum, in quæst.cap.quartæ par.vbi refert casum hunc paucis ante diebus in Gallia contigisse, atque ita Parlamentum, (vt eius uerbis vtar) iudicasse. Sed redeundo ad materiam d.l.plerique, vide in ea re Cæpoll.in cautel.51.& Thom. Ferratium in cautel.vigesimasecunda.ibi enim traditum est, quomodò constitutio.d. l.plerique euitari posit. Et dum Barto. in dicta l. plerique subiungit, citationem realem permitti cuilibet ordinario, non delegato; vide Roma.in consilio 53. Et quia deinde subnectit ibi Bartol. illud, quod dixit de citatione reali, non habere locum in muliere, vide Felin. in capitulo primo, columna quinta, de sponsal. Quærit postea Bartol. ibi in fine. vtrum posit ali-
3 quis † in ecclesia citari: & ait, verbaliter citari posse, realiter non. Sed contra Bartol. videtur vrgere: quoniam citatio facta die feriato in honorem Dei, ad diem non feriatum inualida est. l.dies festos.C. de feri. tradit Abb. in capitulo fina. de feri. igitur pari ratione dicendum quoque uideretur, citationem, quæ fit in ecclesia, nullius esse roboris, & momenti: quoniam

niam rectè sumitur argumentum de tempore ad locum. Et contrà. l. si quis. ff. de aur. & argent.lega. cum similibus. Scias etiam citationem † verbalem sine iudicis commissione fieri non posse,etiam in casu fugæ, in quo personæ captura permittitur. Felin.in capitulo cùm sit Romana,nu. 17.de appell.Et de uiribus citationis vide multas remissiones apud Felin. in cap. quoniam contrà.numero 22.de probat.Et an hæres citari possit in domicilio defuncti, vide Fulgos.in consi.76.

4

Summarium in l.fi.ff. de in ius voc.

1 *De quo aureo intelligatur.*

Bar.in l.fi.ff.de in ius uoc.

1 BART. in d.l.fi.quærit,de quo aureo † intelligatur,Et utrum pœna locum habeat in omnibus, qui citantur indebitè; vide Abb.in consi.56.in 2.vol.Ias.in §.pœnales, colum.17.inst. de action. Et dum ibi Barto. subiungit,alios esse, qui officio iudicis puniuntur. Et an in pœnis locum habeat extensio. Adde benefacere glo.in verbo, impetrasse, in dicto §.pœnales, institu. de actio. & ad hoc accedat notabile documentum Ioan.And.in capitulo dispendia,de rescript. in 6.de quo Abb. in cap.1. colu.fin.de loca.vbi ait,quando lex aliqua extenditur huiuscemodi extensionem non fieri cùm pœna.

Summarium in l.j.ff.si quis in ius voc.non ier.

1 *Quendam esse fideiussorem de iudicio sisti, & de stando iuri.*

Bar. in l.j.ff.si quis in ius voc.non ier.

1 BART. in d.l.j.in principio ad euidentiam ponit, quendam † esse fideiussorem de iudicio sisti, & de stando iuri. vide Aret. in consi.87. colum.fin. & scias huiusmodi fideiussionem expirare perempta instantia. Alexand.in consi.209. in 7.volu. Et dum ibi paulò post Barto.in d.l.fin. ait,vbi fit renunciatio fori, hoc prodesse; quoniam locum habebit remissio; vide Barb. in consi.52.colum.2. cum sequ.in secundo volu. & dum Barto.in d.l. fin.in fin.tradit, an aliquis debeat renunciare omni exceptioni, an verò sit renunciandum omni priuilegio fori in specie, vide Alexand.in consi.153. in lib.primi & secundi volu. Angel.de Aret. in consi.281.inter consilia Alexandri in eodem lib.Alexan.in consi.122.colu.3. cum seq.in 4. volu.Barb.in consi.25.colu.2.in primo volu.Feli.in cap.ad aures, versicu. De qualitatibus, de rescrip.& in simili casu Aret.in consi.104.colum.3.& in cap.translato,de constit.Bal.in consi. 4.in primo volu.& omninò Alexand.in consi.95.colu.1.in 5.volu. & dum glo.in d.l.j.in uoce, pro non dato,ait, fideiussorem,qui de illa iurisdictione non sit, pro non dato haberi: quia licèt
* detur forum, non tamen datur iurisdictio. Dicas hanc glo.* cōmuniter approbari, teste Alex. in consi.89.in 7.volu.

Summarium in l.ex quacunque ff.si quis in ius voc.non ier.

1 *Citatus debet comparere, alioqui mulctandus est, nisi ex causa excusetur.*
2 *Citatus extra territorium an comparere teneatur.*
3 *Citatus si priuilegium habet, an & quando comparere teneatur ad allegandum quare respondere non teneatur.*
4 *Citatus tenetur respondere.*
5 *Qui exceptionem adducit, ad probandam adstringitur.*
6 *Tanta est regulæ uis, vt apud iuris interpretes traditum sit, eum qui vult discedere à regula, afferre debet textum expressum, alioquin non est à regula recedendum.*
7 *Quando est dubium an citatus sit subiectus iurisdictioni an non, eum respondere debere.*

8 *Judex an & quando possit cognoscere an sua sit iurisdictio, an non.*

9 *Si de totius iurisdictionis defectu ageretur, posset eo etiam in casu iudex cognoscere et proferre sententiã.*

10 *Judex cui obiecta est incompetentia, si procedit ad ulteriora, utrum tacitè illam obiectionem reijcere censeatur, quamuis id in specie non pronunciauerit.*

11 *Judex cauere se debeat, qui procedit ne de causis ad solum principem spectantibus se immiscere audeat, quoniam reus læsæ maiestatis uideretur.*

12 *Si iudex pronunciat se iudicem competentem inter aliquos in casu in quo iudex esse non potest, & ab hac sententia non sit appellatum, utrum pro competenti iudice habeatur.*

13 *Utrum & in quibus casibus possit iudex cognoscere de incidentibus, quæ suam ampliant iurisdictionem.*

14 *Judex cognoscere non debet quando ei obijcitur exceptio defectus in ipsius persona.*

15 *Judex assistere debet quando aliquid spirituale examinandum esset.*

16 *Quomodò iudex secularis obuiare possit calumnijs litigantium, qui obijciunt exceptiones ad iudicem ecclesiasticum attinentes, ut causa differatur.*

17 *Delegatus quando reum citat, debet in literis ponere copiam sui rescripti, alioquin reus non tenetur comparere.*

18 *Cardinalis asserens se habere aliquid specialiter demandatum an credendum ei sit nisi litteræ ostendantur.*

19 *Nemini se esse legatum asserenti esse credendum.*

20 *Si contra iurisdictionem iudicis aliquid fuit oppositum, & hoc non obstante iudex processit in causa, & sententiam protulit, utrum huiusmodi sententia ualida sit.*

21 *Judex, qui contra eum aliquid fuit oppositum, an procedere possit contra contumacem.*

22 *Si forensis citatur in aliqua ciuitate eò quòd dicatur ibi contraxisse, & ipse hoc neget, an ille iudex cognoscere posset, sit ne sua iurisdictio an non.*

23 *An reus puniatur quando actoris non interest eum uenire.*

Bar. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius voc. non ier.

1 BART. in d. l. ex quacunque, colligit ex isto tex. citatum † debere comparere, alioqui mulctandum esse, nisi ex causa excusetur. Limita istam. l. vt per Alexand. in consi. 1. colum. 3. in 4. volum. & amplia eam, & declara, vt per Felin. in capitulo super literis, nume. 41. de rescript. & dum ibi Bart. ait, multis modis posse contingere, quòd citatus comparere non teneatur; vide Alexand. in l. si quis. ff. de oper. no. nunciatio. & Felin. in cap. cum ordinem, de rescript. Et
2 quia Bart. ibi ponit exemplum in eo, qui extra † territorium citatur, de hoc uide Soc. in consil. 147. colu. 6. in 1. vol. Item scias aliquem in nouem casibus extra territorium citari posse, vt uidere est apud Feli. in c. licèt ratione, de for. competen. Ad prædicta accedat, citationem inualidam non cogere citatum ad comparendum. gl. in l. si accusatoribus. C. de accusat. Bald. in capitulo in nomine Domini, in 4. not. de testi. & in c. quoniam contra, columna sexta. de probat. & Albert. Brun. in consi. 87. columna fin. citatio enim euidenter iniusta non obligat citatum. & in quibus casibus citatus comparere non teneatur, vide Felin. in capitulo prudentiam, de
3 offic. delega. & si citatus † priuilegium aliquod habeat, an & quando comparere teneatur ad allegandum quare respondere non teneatur. Felin. in capitulo si duobus, de appell. & in capitulo olim, & infrà, de except. vbi etiam tradit, citatum ad locum non tutum, non obligari. Citatus autem ex causa, propter quam si esset præsens, comparere non auderet, excusatur, si non comparuit. Felin. in capitulo veniens, nume. 5. de appell. & dum ibi Barto. paulò post ait, cita-
4 tum † teneri communiter respondere, & si aliquam specialem causam habeat, illam in specie exprimere debere: Dicas, hoc uerum esse, & sufficere regulam habere pro se. & de hac re uide plenè apud Curt. in consilio 12. in princip. & omninò Iason in authen. si qua mulier. columna
5 10. C. de sacrosan. eccles. Qui enim exceptionem † adducit ad regulam hanc, ad illam probandam astringitur. Ias. in l. qui se patris, colu. 18. C. vnd. liber. & in l. fin. C. de edict. diui Adri. toll.

& in

& in l.in ista stipulatione, colum.penul.ff.de verb.obliga.nam, qui regulæ innititur, fundatam habere intentionem suam. & ideò, qui exceptionem adducit, ad eam probandam iure com-
6 pellitur. Curt.in consi.72. & tanta † est regulæ uis, vt apud iuris interpretes traditum sit, eum, qui vult discedere à regula, afferre debere textum expressum, alioqui non esse à regula recedendum: ita Ioan. Andr. & Abb. in cap.salubriter, in 1.quæst.de vsur. & est bonus tex. in cap. 2.in fi.de coniug.lepros. & in c.sanè, in fi. 20.qu.3. Ad rem faciunt ea, quæ pono in lucubrat.ad eund.Bar.in hac eadem.l.ex quacunque.in 2.lectura.
7 Bart.in d.l.ex quacunque, colu.2. versicu. Tertium membrum, ait, quando est dubium, † an citatus sit subiectus iurisdictioni, an non, eum respondere debere. vide Felin.vbi limitat in capitulo cum ordinem, colum.8. de rescrip. Aret.in cap.cæterùm, columna secunda. de iudic. & in consi.64.colum.6. Et dum Bart.subiungit, quis cognoscat hanc causam, decidit cum glo. ipsum met iudicem cognoscere debere, an sua sit iurisdictio, an non. De hac re uide Bartol. in consilio 94. Alexand.in consi.1. Ponderatis his, in quinto volumine. Barb. in capitulo cùm
8 super, de off.deleg. Aret.in consi.107.colum. fin.in tertio dubio. Et an & quando † iudex possit cognoscere, an sua sit iurisdictio, an non, tradit Felin.in capitulo super literis, in uoce, delegatus, de rescript. & Dec.ibidem, vbi multos casus enarrat, in quibus iudex de hac re cognoscere non potest. Et an & quando, & quomodo iudex posit cognoscere qualitatem, quæ illi iurisdictionem tribuit, quando reus eam negauit, vide plenißimè apud Abb.in capitulo si clericus, de for.compet. & Alexand.in consi. 1. Ponderatis his. in 5.volumine.& ad prædicta uide etiam Abb.latè in dicto capitulo super literis, & in capitulo penul.& fin.de rescript.& om-
9 ninò in capitulo cæterùm, de iudic. Attende tamen, quòd etiam † si de totius iurisdictionis defectu ageretur, posset eo etiam in casu iudex cognoscere & proferre sententiam. Abb. per illum tex.in capitulo ex parte decani.in tertio notabili de rescript. Quomodò autem iudicis incompetentia opponatur, docuit Angel.in consi.217.columna secunda.dicens, non sufficere, si eam obijciens diceret: declino forum iudicis huius tanquam incompetentis, & non intendo coram eo litigare: quoniam talis exceptio ei non prodesset: quia esset contumax, cùm se iuri uelle parere non offerat: & ideò necesse est addere hæc verba: nisi quatenus de iure te-
10 netur. hæc Ang. Quid si iudex † cui obiecta est incompetentia, procedit ad ulteriora, vtrum tacitè illam obiectionem reijcere censeatur, quamuis id in specie non pronunciarit? Angel. in consilio 217.columna secunda ait, tacitè reiectam esse exceptionem illam, quæ incompaßibilis est cum processu ad ulteriora. De qua re vide Felin. in capitulo suborta, de re iudica.
11 Caueat tamen iudex † qui procedit, ne de causis ad solum Principem spectantibus se immiscere audeat; quoniam reus læsæ maiestatis uidcretur. Crauet. in consilio 18. numero secundo. Vtrum iudices villarum, qui limitatam habent iurisdictionem usque ad certam summam, possint in casu exceptionis declinatoriæ fori pronunciari se iudices competentes? Antonius de
12 Butr.in capitulo præthereà, de dilat. Alexand.in consi.77.in tertio volum. Quid si iudex † pronunciat se iudicem competentem inter aliquos in casu, in quo iudex esse non potest, & ab hac sententia non sit appellatum, vtrum pro competenti iudice habeatur? Alexand. in consi.328. in lib.in quo primi & secundi volumi. consilia continentur. & Dec. in consilio 18. in princip. affirmatiuam partem approbauerunt, vt scilicèt is pro competenti iudice haberi debeat. de
13 qua re uide Abb.in capitulo cum venissent, de iudic. Vtrum autem † & in quibus casibus possit iudex cognoscere, de incidentibus, quæ suam ampliant iurisdictionem, vide Abb. in capitulo tuam, de ordin. cognit. Et quibus cautelis uti debeat iudex, vt cognoscere posit de nullitate actus, de qua obstante statuto cognoscere non potest: vide not.apud Ang.in consi.260.
14 Et dum Bart.in d.l.ex quacunque, colum.3.in princip.ait, iudicem † cognoscere non debere, quando ei obijcitur exceptio defectus in ipsius persona, quo eius iurisdictio impeditur. Adde tu etiam si talis defectus esset notorius, si tamen ei non opponeretur, ualere processum coram eo confectum, Feli.in c.sciscitatus, nume.13.cum seq.de rescript. Et dùm immediatè ibi Bart.
15 subiungit, iudicem † abstinere debere quando aliquid spirituale examinandum esset, idque à

parte obijceretur. Adde tu, quòd etiam absque aliqua obiectione uel inhibitione iudicis ecclesiastici supersedere debet, quando sciuit litem pendere coram ecclesiastico, quæ præiudicare posset petitioni factæ coram iudice seculari. Alex. in consi. 63. in 3. volu. citat Feder. de Sen. in 16 consi. 126. Quomodò autem † iudex secularis obuiare possit calumnijs litigantium, qui obijciunt exceptiones ad iudicem ecclesiasticum attinentes, vt causa differatur, vide Thom. Ferratium in cautel. 53. Sed hic suboritur alia quæstio, nunquid iudex secularis cognoscere possit an contractus sit usurarius, an non. & an contractum sit matrimonium, an non? quando huiusmodi dubitatio oritur in causa coram eo uertente. In hac re solent doct. distinguere, an quæstio consistat super facto, an super iure. tamē Ambrosius de Vignate in tract. de usuris, nu. 122. ✱ cùm seq. testatur * cōem opin. esse, hæc omnia ad solum iudicem ecclesiasticū pertinere: quia rarò contingit, quin aliquid spiritualitatis sit annexum istis cognitionibus causarum.

Bar. in d. l. ex quacunque, col. 3. versicu. sed iuxta hoc quæro, inquit, ea, quæ dicta sunt in præ-17 cedenti lucubrat. habere locum in iudice ordinario. sed quid in delegato? aitq; † delegatum quando reum citat, debere in literis ponere copiam sui rescripti, alioqui reus non tenetur comparere: quoniam ignorat eum esse iudicem. hæc Bar. vide Paul. de Castr. in consi. 50. col. pen. & Felin. in cap. 1. colum. 2. de libel. oblat. ei enim non creditur, si asserit se habere mandatum, nisi ostenso mandato. Felin. in cap. cum in iure, de offic. delegat. & de hoc uidetur esse tex. ex-18 pressus in l. j. C. de superind. lib. 10. per quem ait ibi Barto. nemini (etiam si Cardinalis † esset) asserenti se habere aliquid specialiter demandatum, esse credendum, nisi literæ ostendantur. idque etiam Ioan. Andr. & alij, in cap. 1. de off. lega. in sexto. & in cap. ad eminentiam, de sent. excommunicatio. approbauerunt. & quamuis in contrarium uideatur esse glo. singul. in capitulo nobilissimus. 79. distinct. scilicèt, vt Cardinali credatur, maximè cùm extra Curiam sine legatione ire non conuenerint. id quod etiam à Ioan. Andr. confirmatur in capitulo ad apostolicæ, in verbo, proponi, de re iudic. in sexto. ad quod accedit Bald. in d. capitulo cùm in iure, & Abb. in consi. 18. colu. 2. versicu. & profectò, in secundo vol. & glo. in extrauag. execrabi- ✱ lis, de præben. atque in hanc sententiam * cōmuniter itum esse testatur Dec. in l. j. C. de mand. princip. vbi hoc non habere locum ait in reseruatis Principi, ac speciale mandatum exigentibus. & Angel. in consi. 182. incip. Mandatum Principis. distinguit: Aut Cardinalis affirmat sibi aliquid mandatum esse specialiter, quod principaliter est in præiudicium tertij, & tunc nisi ostensis literis, ei fidem habendam non esse, Aut non; & tunc ei esse credendum. de qua re uide Felin. in capitulo quod super his, de fide instrumen. Tamen pro negatiua parte mihi uidetur tex. in extrauag. Bonifacij viij. incip. iniunctæ. vbi habetur, nemini se esse legatum 19 † asserenti esse credendum. & ibi glo. idem confirmat. An autem se esse delegatum asserenti credatur? Abb. in dicto capitulo quod super his, affirmatiuam sententiam approbauit. de cuius documenti ueritate uideatur Felin. ibidem, & in dicto capitulo cum in iure. sed text. uidetur clarus in d. extrauag. vt non credatur, nisi fortè respondeatur, eam in illa generalitate Cardinales non includere, vt ait Barto. Belenc. Auditor Rotæ, in tracta. de charit. subsid. dicens, se præsente iudicatum fuisse, d. extrauag. iniunctæ, Cardinales non complecti. sed quicquid sit, tutius est, ut omninò mandati literæ ostendantur.

Bart. in eadem l. & columna, versiculo procedo in glo. quærit, si contra iurisdictionem iudi-20 cis aliquid fuit oppositum, & hoc non obstante † iudex processit in causa, & sententiam protulit, vtrum huiusmodi sententia ualida sit? & respondet glos. eam uiribus esse subnixam. id quod Bartol. intelligit, quando partes sciebant, eum esse iudicem incompetentem: alioqui verò, si ignorabant, vel dubitabant. Et posteà subiungit Bar. ēt si ignorassent, & dubitassent, tñ si iudex pronunciauit se iudicem competentem priusquàm ad ulteriora procederet, valere sniam, neq; amplius disputari posse de errore, vel dubietate partiū. hæc Bar. Ad quæ uide Dec. in c. si duob. col. 4. de appel. Attende tñ, qm hæc differentia, quam facit Bar. inter casum, in quo iudex non obstante declinatoria exceptione processit ad ulteriora, & casum in quo se competentē iudicem pronunciauit, non vr̄ iure posse subsistere, ex ijs quæ docuit Ang. in consi. 217. colum. 2.

colum.2.vbi ait, iudicem, qui ad ulteriora processit, non obstante declinatoria, tacitè censeri illam exceptionem reiecisse: quia incompassibilis est. idque etiam, si id in specie non pronunciauerit. De qua re vide Feli.in c.suborta, de re iud.& eundem Bar.in hac eadem.l.infra in 2. lectura, col.pen.Item limita illud Bar.documentum, si tamen verum est, vt nõ habeat locum, quãdo iudex pronunciauit se iudicem competentem ex rescripto, quod tamen nunquam à curia emanauit: quoniam huiusmodi pronunciatio nihil operatur;& nunquam transit in rem iudicatam.Feli.in d.c.super his, de fid.instr.col.18.in 9.fall.Et ad prædicta per Bar.vide, quæ pono in lucubrat.ad eundem Bar.in hac.l.Ex quacunque, infra in secunda lectura. Quærit deinde Bart.
21 in eodem loco, quid si huiusmodi † iudex procedit contra cõtumacem? Respondetque, si pronunciat se competentem priusquàm ad vlteriora procedat, sententiam hãc facere ius cõtra ipsum contumacem, alioqui uerò non; quia ueniens potest dicere, illum non esse suum iudicem. Attende, quoniam hoc Bartoli documentum videtur ueritate carere. Nam ratio, cui Bar.in præcedenti casu innititur, scilicèt, quare pronũciatio competentiæ noceat, illa est, quia ex quo partes scierunt & consenserunt, videntur iurisdictionem eius prorogasse. sed contumax non consentit, & consequenter non prorogat, ideò à cessante ratione per Bar. allata, cessare debet etiã ipsius collectio.c.cùm cessante, de appell. vide Aret.in consi.264.col.5.Felin.in d.c.super his, colum.penul.in 2.fallen.Philip.de Perusio in c.si duobus, colum.5.de appell.& Alexan.in l.j.in principio col.pen.ff.de feri.
22 Bar.in d.l.col.3.vers.quæro aliquis Florentinus, tradit, si forensis † citatur in aliqua ciuitate, eò quòd dicatur ibi contraxisse, & ipse hoc neget, an ille iudex cognoscere possit, sit ne sua iurisdictio, an non? De hac re vide tu canonistas, in c.Romanam, §.contrahentes, de for.compet. in 6.Card.in consi.116.Duo sunt.col.2.versic.Quid dico. & dum ibidem Bar. in versi. venio
23 ad versiculum, tradit, an reus † puniatur, quando actoris non interest eum uenire: vide tu Ias. in l.ij.§.fi.col.6.fallen.4.ff.de verb.oblig.vbi de hac re loquitur, & non citat Barto. hic: Et de his, quæ hoc in loco tradit glo.& Barto.vide Alexan.in consi.92.colum.pen.in 1.vol. Et Aret. in consi.162.col.3.in fi.

Summarium in d.l.ex quacunque in 2 lectura.ff.si quis in ius uoc.non ier.

1 *An ille qui non est de iurisdictione citantis teneatur comparere.*
2 *Actus, qui alioquin inefficax esset, sustinetur propter honestatem personæ.*
3 *Sententiam latam contra regulam iuris dici expressum iuris errorem continere.*
4 *Iudex non potest causam cognoscere, in qua ad eum aliquod commodum spectat.*
5 *Sententia iudicis cui incompetentia fuit obiecta, valida est: quia consensu partium videtur eius prorogata iurisdictio.*
6 *Citatus ad locum non tutum, non tenetur comparere.*
7 *Iudex vtrum possit cognoscere quando ei obiecta fuit suspicionis exceptio.*

Bar.in ead.l.Ex quacunque in secunda lectura.ff.si quis in ius uoc.non ier.

1 BART. in d.l.ex quacunque, in secunda lectura col.1.tradit, an ille, qui † communiter non est de iurisdictione citantis, nisi sit casus specialis, teneatur comparere, an non vide Imol. in l.in illa, quæ legitur cùm.l.hoc iure.ff.de uerb.obli. Limita tamen, vt ibi per Aret.in fi.quæ limitatio fuit Abb.in c.nisi essent, de præben.in 1.notabili.vbi per illum tex.ait, quòd etiam si citatio iniusta videatur proper communem ipsius naturam, tamen si in aliquo casu speciali potest esse iusta, sustinetur, quãdo facta est à iudice ualde honesto, & qui uerisimiliter citationem illam, in casu à iure improbato, non concessisset. Pro qua limitatione optimè facit.quod in simili casu tradit Imol.& ibi etiam Host.& Ant.de Butr.in c.1.de cleric.peregr.& gl.in l. Titio fundus. ff.de condi.& demonstr.& tex.in l.si à bonæ fidei, in principio.ff.de rei vendic. Tamen pro declaratione vide Feli.in c.sicut, col.ante.de re iud.vbi citat Abb.se ipsum declarantem, in cap.1. versi.An autem, de iudic sed pro limitatione prædicta vide Soc.in consi.164.col.2.in 1.vol. & Feli.

2 Feli.in c.fin.col.13.de consti.vbi ait, actum, † qui alioqui inefficax esset, sustineri propter honestatem personæ. De re autem, de qua agit Bar.in proposito casu vide Alex. in consi.82. col.3. in 3.vol.& Raph.Cuma.in consi.60.& in consi.75.& vide aliquid apud Feli. in c. cùm à nobis, col.5.de testi.& in c.significauerunt, eod.tit.& in c.1.colu.3.& seq.de re iudic. & in c.quod ad consultationem, col.13.eod.tit.& omninò Alex.in consi.101.col.2.in 5.vol.vbi citat gl.& Bar. in hac.l.ex quacunque.Abb.in c.ex parte col.3.de for.comp.Feli.in c.cùm ordinem, col.7. & seq.de rescript.Aret.in consi.64.col.6.in tertio dubio.& non ab re loquitur rursus Feli. in c.ad nostram, col.fi.de appell.& Abb.in c.solitæ, in primo notabili de restit.spoliat.& Dec.in consi.8.

3 col.1.vbi Bar.hoc in loco, & multos alios referens concludit, sententiam † latam contra regulam iuris dici expressum iuris errorem continere, quamuis aliquo casu sustineri possit, nisi casus ille exprimatur. vide Rom.in consi.383.cùm seq.& Feli.in c.super literis, col.10. de rescr.

4 Bar.in d.l.colu.3.in principio inquit, iudicem † non posse causam cognoscere, in qua ad eum aliquod commodum spectat. Adde Feli.in c.literas, col.1.de præsumpt.vbi ait, iudicem eo in casu non posse etiam cognoscere, an sua sit iurisdictio, quamuis sportulæ modicæ non reddant eum suspectum, cùm dentur propter laborem. Et ideò detestabile est, iudices habere salarium pro condemnationibus, quas faciunt, & detestabilius est si certũ quid habent pro quacunque summa librarum centum. Dec.in l.j.nu.14.C.de secund.nupt. Et ad prædicta vide Feli. in c. super literis, col.6.ver.fall.8.de rescrip.

5 Bar.in d.l.col.2.versi.sed iuxta hoc quæro, ait, sententiam † iudicis, cui incompetentia fuit obiecta, ualidam esse: quia consensu partium videtur eius prorogata iurisdictio. quod tamen declarat uerum esse, quando partes sciuerunt illum non esse iudicem, alioqui uerò, si hoc ignorassent: nisi iudex in specie super competẽtia pronunciasset. hæc Bar. ad quę in primis accedãt ea, quæ posui suprà in lucubrat.ad eundem Bart.in hac eadem.l. in prima lectura, nu.10. Præterea ad hoc Bar.documentum, vide Alex. in l.si per errorem, in 4.limit.ff.de iurisd.omn.iud.& in l.fi.col.3.eod.tit.& in consi.77.Visis dubitationibus, in 1.col.in 3.vol.vbi ait, si statutum prohibet iudici, ne certos limites suæ iurisdictionis excedat, non poterit vltra eos pronunciare se iudicem competentem. & hoc idem confirmat in consi.82. Viso processu, eod. volu. 3. vide etiam ad prædicta Paul.de Castr.in l.præscriptione, in fin.C.si contr.ius vel vtil.publ. Abb.in c. cum ordinem, colum.2.& seq.de rescrip.Corn.in consi.247.col.2.in 2.volum.& Feli.in cap. si duobus, colum.3.de appell.

Bar.in d.l.propè finem principali uersi.sed nunquid exceptio de loco non tuto, ait huiusmo-
6 di exceptionem opponi posse post litem contestatam. Tu uerò quando constat, † locum non esse tutum, dicas citatum non teneri comparere, & appellationem nõ esse necessariam, & quid si saluum conductum habuit: Feli.in c.cùm R.Canonicus, de off.deleg.& plenissimè de hac re in c.accedens.2.vt lit. non contest. vbi docuit obiectiones, quæ fieri possunt ad ostendendum non esse tutum accessum ad illum locum. Quando autem locus manifestè non est tutus, non solùm citatus comparere non tenetur, sed nec etiam mittere cogitur aliquem ad se excusandũ. Feli.in c.olim, & infrà, de except. Et citatio non arctat citatum etiam quando locus non est tutus aduocatis eius, & testibus. Catald.de Boncõpagnis in tract. de potestate Papę.nu.48. Et de hac re, ac plenissimè de ui cuiuscunque citationis, ac de impeditis cõparere, & quo modo probentur impedimenta, vide apud Card. Iacobatium in trac.de Concilio in titulo de citatione ad
7 concilium, per totum. Subiungit deinceps Bar.ibi in fi.vtrum iudex † possit cognoscere, quando ei obiecta fuit suspicionis exceptio. Adde tu an & quando iudex in huiusmodi casu debeat, vel causam committere iudici non suspecto, vel eam remittere ad superiorem, ut per Abb.latè distinguentem in c.si quis contrà, de for.compet. Sciasque iudicem posse remoueri tanquàm suspectum ob suspicionem superuenientem post litis contestationem, & conclusionem in causa. Felin.in cap. insinuante, de offic. deleg. vbi tradit etiam iudicem suspectum reddi quando habeat vicarium, qui sit inimicus adducentis suspicionem. Item iudex recusari potest tanquã suspectus, quando ut priuatus habet similem causam. Abb.& alij in cap.causam quæ, de iudic.

Rursus

Rursus remoueri potest, vt suspectus à tertio comparente pro suo interesse. Abb. in c. cùm super, de offi. deleg. & Feli. in c. cùm super, de off. deleg. Et facilius iudex, quàm testis ob suspicionem repellitur. gl. & Doct. præsertim Feli. in c. cùm R. de offi. deleg. Quibus autem ex causis iudex vt suspectus remoueri possit, docuit Io. Monach. in tract. nuncupato, Defensorium iuris, in §. iudices. Innoc. in tract. exceptionum, in tit. de except. contra iudic. & Albert. Brun. in cõs. 31. Feli. in d. c. cùm super, & in d. c. insinuante, & in d. c. cùm R. de offi. deleg.

Summarium in rubrica. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est ui exi.

1 *Ille qui eximit captum de manibus iustitiæ siue curiæ tenetur ac si pro eo fideiussisset.*
2 *Quando iudex iniustè agit, licitè resisti potest de facto.*

Bar. In rub. ff. ne quis eum, qui in ius vocat. est ui exim.

BART. in d. rubrica ponit eam in summa. De hac re vide quod sing. dixit Bal. in l. addictos. C. de episco. audien. vbi inquit. eum, qui eximit † captum de manibus iustitię
1 siue curiæ, teneri, ac si pro eo fideiussisset. ad quem accedit Ias. in §. pœnales. col. 22. inst. de action. Attende etiam, quòd si aliquis eximit confessum, & condemnatum de maleficio tenetur lege Iulia maiestatis, secundum Bar. in l. iiij. ff. ad l. Iul. maiest. & Ias. in d. §. pœnales, colu. 23. versi. item prædicta. Et quomodo conficiatur libellus in hac materia, tradit Ias. in d. §. pœnales, col. vltima. Et ad prædicta vide omninò Feli. in c. si quando, de off. deleg. vbi ponit nonnullas declarationes scitu dignas, & necessarias, ex quibus colligitur licitè resisti posse de facto,
2 † quando iudex iniustè agit. Ad quod vide Alex. in consi. 287. in 1. vol. & Abb. in d. c. si quãdo, & Dec. in l. vt vim. ff. de iust. & iur.

Summarium in l. j. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est ui exi.

1 *In pari causa deterior conditio est agentis, quàm rei.*
2 *Reus ad suscipiendum iuramentum non potest cogi.*
3 *Dictio, sed, quando est coniuncta cum dictione, (&), aduersatur tantum in facto: si verò est sine copula, aduersatur & in facto & in iure.*
4 *Dictio, verò, æquiparatur dictioni sed.*
5 *Dictio sed & si, quid significet.*

Bar. in l. j. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. est, ui exim.

1 BART. ibi in principio d. l. primæ colligit ex isto tex. In pari causa † deteriorem esse conditionem agentis, quàm rei. vide Rom. in cons. 320. in fi. Reus enim, qui negat narrata, non tenetur aliquid probare, sed actore non probante debet absolui. Abb. in c. ex literis, num. 10. de probat. & est tex. in l. qui accusare. C. de eden. Et talis ac tantus est rei fauor, ut sit absoluendus, etiam si actor esset persona ualde honesta & legalis, & reus malæ conditionis & famæ, ac etiam reus in se probandi onus suscepisset, & in probatione defecisset; ita Dec. in d. l. qui accusare. Et
2 ideò traditum † etiam est, reum ad suscipiendum iuramentum non cogi. Soci. in consi. 194. in 1. vol. Abb. & alij. in c. fi. de iureiur. Et de hac re vide Ias. in l. Iulianus. nu. 2. ff. de condit. indeb. Sic etiam in criminali causa probationes rei usque adeò fauorabiles sunt, vt non solùm improprientur, sed etiam per fictionem intelligantur, ut reus defendatur. Bal. in consi. 28. In quodam instrumento & in consi. 244. Dubitatur de quodam notario in quarto libro. & Crauet. in cons. 6. nu. 41. & multa quoque alia memoratu digna ad reorum fauorem. uide apud Crauet. in cõs. 11. quem uideas semper quando casus contingit. Quærit deinde Barto. in d. l. j. ibi paulò post, quot sint casus, in quibus aliquem in iudicium trahere non licèt. Et incipit à parente, & patrono. Ad hæc vide tu Alex. in l. fi. C. de in ius uoc. & in l. quamuis, col. 2. ff. eod. tit. de in ius uoc.
3 Bart. in d. l. j. in fi. ait, uocem aduersatiuam, sed, † quando est coniuncta cum dictione, &, aduersari

sari tantùm in facto, non autem in iure. si verò est sine copula, aduersari & in facto, & in iure. Ad hoc vide Cæpoll. in consi. 69. col. 2. Et dicas naturam aduersatiuæ esse, ut non solùm aduersetur, sed etiam repetat qualitates præcedentes. Et ex hoc ad notabiles casus infertur, ut videre est apud Alex. in consi. 9. col. fi. in 7. vol. Dec. in consi. 56. Ias. in l. transigere, colum. pen. C. de transact. & in l. legato generaliter. ff. de lega. 1. & omnino Mar. Soc. iuni. in consi. 83. num. 7. & 19. & in consi. 102. nu. 14. citant prædicti doct. memorabile illud documentum Bartoli in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. col. 9. versi. item unum caput statuti. vbi ait, si statuto cauetur, fœminam stantibus masculis ab intestato succedere non posse, condito verò testamento, in eo tãtùm quod ei relinquitur: hoc statutum intelligi debere, condito testamento, & stantibus masculis, ita ut aduersatiua non tantùm aduersetur, sed etiam repetat qualitatem præcedentem. Et
4 id, quod de uoce illa, sed, dictum est, locum habet etiam in voce, † verò, & autem, ut inquit Mar. Socin. iuni. in d. consi. 83. Et de natura huius uocis, sed, vide plenè apud Bar. Alex. & Aret. in l. qui usum fructum. ff. de verb. oblig. Et quòd uox, sed, cùm copula, &, denotet diuersitatem facti, & identitatem iuris, est tex. in l. talis scriptura. versic. sed & si in annos. ff. de leg. 1. Si verò est sine copula significet diuersitatem iuris, & facti, est tex. in l. cætera. §. sed si parauerit. ff. eod. titulo. trad. Archid. in c. contentioni, de appell. in 6. Alber. in l. item si cùm putaui. ff. de negoc. gest. & in l. iurisgentium, versi. sed & si in alium contractum. ff. de pact. Quid verò indicet hæc uox,
5 † sed & si, vide tex. & ibi Bar. in principio. ff. de petit. hæred. & in l. patris. ff. de vulg. & pupill. & in l. si pupilli. ff. de negoc. gest. Et circa prædicta dicas, vbicunque aduersatiua ponitur post orationem, tota illa oratio in aduersatiuam est recipienda. gl. in l. interdum. §. fi. ff. de minor. & aduersatiuam præcedentibus aduersari in iure & in facto, trad. etiam Bar. in l. amplius. 2. rem rat. habe. ad quod vide Abb. in c. super eo, de re iud. vbi loquitur etiam de aduersatiua, alioquin, & in c. relatum, 2. de testa. Quid de voce, cæterùm, vide Abb. in c. quemadmodum. § illud autẽ, de iureiur. Et de uoce, quanquàm, quę ponitur aduersatiuè ad præcedentia in iure & in facto, ponit idem Abb. in c. filius noster, col. 2. de testa. vbi loquitur etiam de hac uoce, sed.

Summarium in l. sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est ui exi.

1 *Traditur solutio quòd ibi iurabitur ad interesse.*
2 *An eximens eum qui non debuit uocari, possit puniri à iudice propter iniuriam ei illatam.*

Bar. in l. sed eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. est ui exim.

1 Bart. in d. §. Item si quis, in versi. opp. hoc edictum, tradit solutionem, † quòd ibi iurabitur ad interesse. Ias. duas alias solutiones docuit in §. pœnales, col. 29. & seq. instit. de action. vbi * tamen approbat hanc Bartoli solut. quam dicit esse * communem. Et in hac re vide aliquas remissiones apud Alex. in l. legata inutiliter. col. 2. ff. de leg. 1.
2 Bar. in d. §. item si quis, in fi. tradit, an eximens † eum, qui non debuit uocari, possit* puniri à iudice propter iniuriam ei illatam, vide Alex. in consi. 25. in 2. vol. Cæpoll. in consi. 14. Ang. de Aret. in §. pœnales, colu. 7. insti. de action. vbi etiam alij tradiderunt. & vide quæ posui suprà ad hanc rubricam. ff. ne quis eum, qui in ius.

Summarium in l. si per alium. §. in eum. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est ui exi.

1 *Pœna eximentis est quanti actor in litem iurauerit.*

Bar. in l. si per alium. §. in eum. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. est ui exim.

1 Bart. in d. §. in eum, ait, pœnam eximentis † esse quanti actor in litem iurauerit. Limita hoc procedere solùm in debitore alicuius priuatæ personæ, alioqui uerò in debitore fisci, qui ad solum debitum obligatur. l. quotiens, cum gl. C. de exact. lib. 10. & ita in specie tenet Ias. in §. pœnales, col. 2. versicu. Non omitto, instit. de action. Et ad reliqua, quæ in d. §. in eum, tradit Bar. vide Ias. in d. §. pœnales.

Summa-

Summarium in l.j.ff.qui satisd.coga.

1 *An ille, qui satisdare tenetur possit dare pignora.*

2 *An ille, qui obligatus est satisdare in aliqua ciuitate, si ibi non reperiat fideiussores, possit eam in alio loco afferre.*

Bar.in l.j.ff.qui satisd.coga.

1 BART. in d.l.j.tradit, an ille, qui tenetur satisdare, † posit dare pignora? & an locum habeat cautio iuratoria? vide tu de hac re Alex.in conf.57.col.fi.in 3.vol. vbi loquitur etiam quando statutum cautionem exigeret.& Rom.in consi.349.in ultimo dubio.vbi tradit, an sufficiat iuratoria cautio quando satisdatio est necessaria. vel in casu quo tempus indulgetur ad soluendum miserationis causa.sed interim satisdatio quæritur, vt in casu.l. debitori.ff.de iudic.& omninò uide Soc.in consi.231.col.2.& seq.in 1.vol.ubi multa aperit, quæ requirunt ad hoc vt cautio iuratoria locum habeat. & ibi in col.8.ponit, quid iuris sit, quando statutum requireret satisdationem, & de hoc vide etiam Barb.in consi.11.col.pen.in 3.vol. Et an ille, qui fideiussores dare promisit, dando pignora liberetur.glo.in l.nec ei permittitur.§.fin. ff.de adopt.vide Antonium de Fano, in tract.de pignoribus & hypothecis, in primo membro
2 secundæ par.num.1.cum seq.Vtrum autem ille, qui obligatus est satisdare † in aliqua ciuitate, si ibi non reperiat fideiussores posit eam in alio loco afferre. Alex.in conf.57.col.fi.in 3. volum. Item vir honestę & laudabilis uitæ non tenetur satisdare, quamuis alioqui teneretur.gl.in l.j.§. is autem.ff.de ripa munien. Felin.in c.ad hæc, de sent.excomm.Quid si fideiussor est obligatus pro aliquo contractu, vtrum liberetur dando alium fideiussorem.Soc.in cõs.18.col.5.in 1.vol.

Summarium in l.j.ff.qui satis.coga.

1 *Quomodò intelligatur conueniendi facultas.*

Bar.in l.fideiussor.ff.qui satisd.coga.

1 BART. in d.l. fideiussor, in principio quærit, quomodò intelligatur † conueniendi facultas. De hac re vide Ias.omninò in §.item si quis in fraudem, instit.de action. Et multa ad rẽ facientia, vide apud Card.Iacobatium in tract.de Concil.in tit.de citatione ad conciliũ, per totũ.

Summarium in l.fideiussor.§.Prætor.ff.qui sat.coga.

1 *Si statutum disponit, sententiam arbitri qualiscunque illa fuerit, mandari debere executioni, hoc intelligendum est, dum tamen sententia lata sit ab eo, qui sit & possit esse arbiter.*

2 *Sententia in qua quod ius ipsum postulat, obseruatum non est, sententiæ ui ac nomine caret.*

3 *Exceptio nullitatis non impedit executionem sententiæ, quæ ex forma statuti habet paratam executionem.*

4 *An & quando opponi possit exceptio nullitatis contra duas sententias conformes.*

Bar.in d.l.fideiussor.§.prætor.ff.qui satis.cog.

1 BART. in d.l.fideiussor.§.Prætor, infert ad quæstionem, si statutum † disponit, sententiam arbitri, qualiscunque illa fuerit, mandari debere executioni; hoc intelligendum esse, dum tamen sententia lata sit ab eo, qui sit & posit esse arbiter. Et pari ratione, si nulla exceptio opponi potest contra instrumentum, subintelligitur, dummodò illud instrumentum subsistat. Adde Raph.Cuma.in consi.44.colum.2.Barbat.in consi.50.in 1.vol.col.5.& in consi.7.colum.14. in 2.vol.& in consi.8.col.16.eod.vol.& in consi.57.& in consi.58.col.18.eod.volum. Alex.in consi.77.col.3.in 2.vol.& in consi.165.eod.vol.Abb.in c.item si quis, col.2. de rest.spoli. Soc. in consi.299.in 1.volu.Et de hac re trad. Doct.in l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iud. vbi habe-
2 tur, sententiam, † in qua, quod ius ipsum postulat, obseruatum non est, sententiæ ui ac nomine carere.

carere. Idem sancitum est in l.non putauit.§.non quæuis.ff.de bonor.possess.contra tab.vbi iurisconsultus air, filium non legitimè exhæredatum,dici exhæredatum non posse.hoc idem de instrumento cui solennia defuere, tradit Bar. in l.Diuus.ff. de milit. testa. Et quamuis Firmia.
3 in tract.de Episcope, in 5.par.4.lib.quęst.29.dicat,exceptionem † nullitatis non impedire executionem sentētiæ,quæ ex forma statuti habet paratam executionem,vbi inquit ita sing. dixisse Ang.in d.§.condemnatum,& Paul.de Cast.in consi.71.tamen veriorem puto esse sententiā, vt nunquam intelligatur nullitatis euidentis exclusa exceptio, secundum Alexand. in consil. 77.in 3.volum.Aret.in cons.75. Bald.in rubrica.C. de prob.& Abb. in consi.55. in 2. volum. Limita tamen hoc esse verum, si statutum simpliciter quamcunque exceptionem excluderet, alioqui uerò si eam infra tempus aliquod admitteret, & eo demum elapso derogaret:quia tūc opponi non potest.Alex.in consi.225.in 6.vol.adde ad prædicta Alex.in consi.60.col. pen.in 4.vol. Et scias exceptionem citationis deficientis nunquam intelligi exclusam esse.Dec.in cōs. 410.col.3.sic etiam non censetur exclusa illa exceptio,quæ ex alijs statutis colligeretur. Ias.in l.ait prætor.§.iurari,col.fi.ff.de iureiur.neque exceptio contrarietatis. Dec. in consi.644.in fi. vide etiam multas alias exceptiones,quæ opponi possent non obstante huiusmodi prohibitione, ut per Alex.in consi.113.in 5.volu. & latius per Felin. in capitulo ex parte.2.de off.deleg.
4 Et an & quando opponi† posit nullitatis exceptio contra duas sententias conformes,à quibus non est licitum appellari,vel de nullitate dici,vide Rom.in sing.257. Attende etiam, si nullitatis exceptio à lege prohiberetur,nōn tamen proprerea prohibirum esse, quin principaliter de nullitate agi posit: ita sing.docuit Aret.in d.consi.75.col.pe. neque est prohibitum implorare officium iudicis.Soc.in cons.27.col.6.in 4.vol. Et an contra instrumentum habens paratam executionem opponi posit exceptio pretij non soluti, & rei non traditæ; Dec.in consi.119. Et ad præcedentia vide,quæ pono ad Bar.in l.j.§.& parui.ff.quod vi aut clam.

Summarium in l.siue.ff.qui satisd.coga.

1 *Fideiussor non tenetur in eo,quod creuit per inficiationem.*
2 *Si actio uenit per iuramentum in litem,utrum in illo casu fideiussor teneatur.*
3 *Ille qui fideiussit pro certa & expressa quantitate sortis,non tenetur pro usuris,nisi se obligasset pro obligatione & actione.*

Bar.in l.siue.ff.qui satisd.cog.

1 BART. in d.l.siue,ait,fideiussorem † non teneri in eo,quod creuit per inficiationem. Adde quod tradit Cæpol.in cautel.127.vbi inquit, eum qui pro condemnato fideiusit, non teneri, si condemnatus non soluit infra certum tempus, & ideò eius pœna augeatur in quartum plus; quoniam nisi pro debito principali censeatur fideiusisse: & hoc non est debitum principalis obligationis,sed est debitum contumaciæ. Et dum ibi Bar.quærit,quid si actio creuit per iura-
2 mentum † in litem,utrum in illo casu fideiussor teneatur? Vide Rom.in consi.270.in fi.Quid si principalis agnouit debitum,& interrupit præscriptionem inchoatam, an fideiussor teneatur?
3 Ang.in consi.32.Scias etiam eum, † qui fideiusit pro certa & expressa quantitate sortis, non teneri pro usuris,nisi se obligasset pro obligatione,& actione.Ant.de Fano in erudito suo trac. de pignoribus & hypothecis,in quarto membro secundæ partis.nu.49. Et an & quando fideiussor teneatur ad accesiones & interesse propter moram rei principalis,uide trad.in l. centū Capuæ.ff.de eo,quod cert.loc.in l.quæro.ff.de locat.in l.mora.ff.de verb.oblig.Abb. in c.constitutus,de fideiuss.& plenius in c.conquestus,de usur.

Summarium in l.si decesserit.ff.qui sat.coga.

1 *Fideiussor de iudicio sisti liberatur per mortem naturalem uel ciuilem ipsius rei ante moram.*
2 *Fideiussor an hæredem rei exhibere cogatur.*

Bar.

Bar.in l.si decesserit.ff.qui satis.cog.

1 BART. in d.l.si decesserit,in principio ait, fideiussorẽ † de iudicio sisti liberari per mortẽ naturalem,vel ciuilem ipsius rei ante moram, alioqui uero post moram.vide exemplum apud Signorel.in consi.168. Et dicas fideiusionem huiusmodi expirare perempta instantia. Alex.
2 in consi.209.in 7.volum.Et dum Bar.ibi paulòpost agit an fideiussor † hæredem rei exhibere cogatur; vide Abb.in consi.90.col.2.in 1.volum. & in consi.44. in 2.volum. & in consi.80.in secundo dubio eod.volum.& in consi.86.colum.1.in secundo dubio.eod.volum. & Barbat.in consi.15.col.10.in 1.vol.

Summarium in l.si uerò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui sati.coga.

1 *Qui recusat accipere fideiussorem idoneum,tenetur actione iniuriarum.*
2 *Notoria non indigent probatione.*
3 *Notorium quomodo dicatur.*
4 *Notorium quotuplex sit.*
5 *In notorijs fit executio sine sententia.*
6 *In notorijs utrum sine citatione procedi possit.*
7 *Notorium utrum releuet ab onere comparendi,& adducendi illud,quod esse notorium affirmatur.*
8 *Crimen quomodò dicatur esse notorium.*
9 *Notorium triplex est.*
10 *Notorium facti quale sit.*
11 *Notorium præsumptionis quale sit.*
12 *Notorium præsumptionis etiam post conclusionem in causa allegari potest.*
13 *In notorio & euidenti crimine quomodò iudex procedere debeat.*
14 *Quando dubitatur an fideiussor sit idoneus,cui incumbat onus probandi.*
15 *Si fideiussor recusatur tanquam non idoneus facultatibus, contra recusantem agere potest actione iniuriarum.*
16 *Patrimonij ampliatio præsumitur.*
17 *Si fideiussor datus erat idoneus tempore fideiussionis, sed posteà efficitur non soluendo, utrum ille, qui eum dedit, alium denuò præstare cogatur,qui sit idoneus.*
18 *Si obligatus satisdare dat fideiussorem non idoneum,& creditor illum accepit,an posteà cognita ueritate possit illum cogere ut alium idoneum præstet.*

Bar.in l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.cog.

1 BART. in d.§.qui pro rei qualitate,colligit in summa, eum qui recusat † accipere fideiussorem idoneum teneri actione iniuriarum. vide Io.de Anan.in consi.2.Alex.in consi.19. in fi. in 3.vol.ubi dicit,illum,qui aliquem facit detinere indebitè,teneri actione iniuriarum. uide Soci. in consi.231.in 1.uol.& in consi.118.col.3.& plenè eundem Soc.in consi.146.in eod.1.uolu. quem uideas. tradit enim quomodò actione iniuriarum teneatur is,qui dixit, aliquem nõ esse idoneum fideiussorem.uide quæ pono infrà in hac eadem.l.& §.
2 Bar.in d.§.qui pro rei qualitate,in primo notabili ait, notoria † indigere probatione. In hac re attende,quia m ulta dicuntur esse notoria,quæ non sunt.c.consuluit,de appell. Et ideò in pri
3 mis inuestigandum est, quomodò † aliquid dicatur esse notorium. Dicas super hoc sententiam declaratoriã exigi,secundum Dec.in consi.302.col.6.uersi. Non obst.allegata in contrarium.Et Soc.in consi.202.in 1.uol.Et notorium dicitur esse illud, quod ex inspectione multorum instrumentorum ostenditur.Dec.in consi.11.col.6.uersi. ad hoc fundamentum. Item illud quod ex actis apparet,dicitur esse notorium. hoc fuit dictum sing.Innoc.in c.ex insinuatione,de appell.pro quo est bonus tex.in c.cùm illud,de uerb.signif. Limita tamen ut per Abb. in c.cùm olim,de re iud.uide glo.sing.in cap.significauerunt,de testi.quam extollit Rom.in sing.
4 suis.uide Feli.in c.ex tenore,in fi.de rescript.Et quotuplex † sit notorium, & quomodò differat notorium,

notorium,& manifestum;vide remissiones apud Feli.in c.euidentia,de accusat. Et rursus quomodò aliquid esse dicatur notorium,quo modò publicum, quomodò manifestum, & quomodò occultum,Abb.in consi.89.in 1.vol.& aliquid in consi.2.col.3.in 2.volu. Bar. in l. hæredes
5 palàm,in principio.ff.de testam.& Feli.in c.tertio loco, col.4. de præscrip. In notorijs † autem fit executio sine sententia,& absque aliqua causę cognitione. Bart. in l.ictus fustium.ff.de his, qui not.infam.Albert.Brun.in consi.19.versic.quintò moueor.Et notoria iustitia impedit litis ingressum,& compromissum.Soc.in consi.38.col.pen.in 1.vol.Item notoria non indigent probatione,ut ait Bar.in d.§. de quo agimus. sed hoc non habet locum, quando id pro forma exi-
6 geretur.Felin.in c.super eo.de offic.deleg.Et vtrum in notorijs † sine citatione procedi possit. Abb.in c.ad nostram iij.de iureiur.& in c.bonæ. primo de elect.& multa alia ad rem hanc faciētia tradit Card.Iacobatius in tract.de Concilio,lib.7.fol.423.cum sequentibus. Et ad prædicta omnia vide Specul.in titulo de inquisitione,in particula,quid sit fama. Et de notorio facti,iuris & præsumptionis,& an & qualis probatio in unoquoque eorum exigatur, tradit idē Spec. in 2.par.tituli de probat.§.3.uers.3.& pleniùs in titulo de notor.crimine.§.1.& 8.& Abb. in c. vestra,de cohab.cleric.& mulier.& doct.in l.ea quidem. C.de accus. & vide omninò pulchrum consilium Hieronymi de Tortis positum post consilia Ant.de Butr.vide etiam Abb.in d. c.bo-
7 næ.j.de elect.Quæritur deinde vtrum notorium † releuet ab onere cōparendi,& adducendi illud,quod esse notorium affirmatur? vide argumenta pro utraque parte per Felin.in c.cùm ordinem,nu.22.cum sequentibus,de rescrip.Sciasque notorietatem operari,ut multa ualeant omissis solennitatibus,quæ alioqui exigerentur, vt videre est apud Feli. qui multa memorabilia
8 affert exempla in c.cum olim,de sent.& re iudic. Et quando crimen † dicatur esse notorium, & quomodò iudex in tali casu procedere debeat, docuit Aret.in consi.165.col.5.Quid dicemus de voce,euidentissimè,quomodò sumitur pro notorio;vide Bar.in l.si constante,col.3. in 1.q. primæ par.princ.ff.sol.matr.Et quid ex hoc inferatur,vide Bar.in l.in rebus.§.omnes,in fi. C.de iure dot.& Ias.in d.l.si constante,col.24.versi.successiuè,in 1.quæst.Bar.circa glo. vbi ait, hanc uocem,euidentissimè,quandoque capi pro solis coniecturis. Et pro illustriori totius materiæ
9 intellectu,sciendum est,ut suprà meminimus,triplex esse notorium, † scilicèt iuris facti, & præsumptionis: vt tradunt Specul.& alij superius memorati.Notoriū iuris dicitur esse illud, quòd per confessionem certum est,vt in l.j.C.de confess. Vel per sententiam, quoniam res iudicata pro veritate habetur.l.res iudicata.ff.de reg.iur.habetur in d.c.vestra,vbi Abb.de cohabi. cler. & mulie. dicitur etiam notorium iuris, quod per confessionem delinquentis, vel per proba-
10 tiones constat. c.nos in quenquam, 2.q.1.Notorium † facti illud esse dicitur, quod ab euidentia facti uel rei ita manifestè prouenit, vt nulla possit tergiuersatione cælari: vt si aliquis esset deprehensus palàm in aliquo crimine, vel ita patens est ut negari non possit,ut traditur in d. c. vestra,in fi.& de huiusmodi notorio loquitur Bar.in d.§.qui pro rei qualitate. à cuius documēto de hac re uentilanda occasionem suscepimus. Intelligo tamen de notorio facti permanen-
11 tis,non autem momentanei,uel transeuntis. Notorium † uerò præsumptionis est illud, quod sola præsumptione probari potest,ut est filiatio,de cuius probatione plenè egimus in lucubr. in Bar.in l.filium.ff.de his qui sunt sui uel ali.iur.Et ideò cùm hoc solis coniecturis probari possit,si publicè aliquis habitus & tractatus est ut filius Titij,sufficit,neque alia probatio exigitur. c.quoniam de fil.presbyt.Declara tamen ut statim subijciam.In notorio facti permanentis, de quo in præsentiarum principaliter agitur,iudex potest de notorio suam proferre sententiā, cùm
12 nulla egeat probatione,potestque huiusmodi notorium, etiam post conclusionem in causa allegari.c.dudum.j.ubi Abb.in 4.col.de elect.& in c.tua nos,de cohab. cler. & mulier. non sic in alijs notorijs, in quibus probatio aliqua necessaria foret. nam, si notorium iuris negaretur, probatio requiritur.c.sicut,de re iudic. & idem est in notorio præsumptionis, ut habetur in c. per tuas,de probar.& hoc ipsum est etiam in notorio facti interpolati, uel transeuntis. si enim huiusmodi notorium negaretur,probatio requiritur,ut habetur in cap.cùm in diœcesi,de usur. ideò dici solet,bonum esse, si iudex in principio super huiusmodi notorietate iudicaret, & fa-

ctum

ctum illud esse notorium declararet, vt habetur in clem. Pastoralis, de re iud. trad. Abb. in dicto capitulo vestra. ad quod uide etiam Dec. in consi. 402. colum. 6. Et ad prædicta vide Felin. in capitulo audientia, de accusat. & Abb. in consilio 45. colu. 4. & plenè in dicto capitulo vestra, de cohab. cleric. & muli. & in d. capitulo ad nostram. iij. de iureiur. & in capitulo porrò, de diuort. Bar. in l. ij. §. quod de frumentaria. ff. de administ. rer. ad ciui. pert. & in l. ictus fustium. ff. de
13 his, qui not. infam. Et in notorio † & euidenti crimine, quomodò iudex procedere debeat, vide glo. sing. in l. j. C. qui & aduers. quos. & Abb. in c. euidentia, de accus. Et in notorio crimine utrum laici contra clericos possint testimonium dicere, & qui sit modus probandi hanc notorietatem, vide Abb. in c. cùm dilecti, de purg. canon. Quid si aliquid est notorium alijs, sed non iudici? Dicas, iudicem recipere debere probationes perinde ac si factum non esset notorium. Abb. in dicto capitulo bonæ, primo de elect. vbi ait etiam, quòd vbi iudex in notorijs seruauit ordinem iuris ex superabundanti, cùm illum seruare non teneretur, licèt posteà in aliquo defecerit, non propterea ex tali defectu vitiatur processus. Conclusio igitur sit, cum Barto. in dicto §. qui pro rei, notoria non indigere probatione, scilicèt notoria facti permanentis, sed adduci debent & allegari. glo. in l. ciues. C. de appell. Bartol. in l. emptorem. ff. de action. empt. glo. in clemen. appellanti, de appell. glo. & Barto. in l. j. C. qui, & aduers. quos. Anchar. in consilio 387. & Mar. Soci. iuni. & in consilio 65. nume. 39. necessaria igitur est notorij allegatio ad hoc ut operetur.
14 Barto. in dicto §. qui pro rei qualitate, propè fin. tradit, quando dubitatur, utrum fideiussor † sit idoneus facultatibus, an non, cui incumbat onus probandi? concluditque illum, qui affirmat, eum esse idoneum, uel non, probare debere intentionem suam. hæc Barto. Adde tu neminem præsumi idoneum esse facultatibus nisi probetur, secundum glo. meliorem alia in iure secundum Bald. in l. non prius. C. quand. fisc. vel priu. & Alexand. in consilio 179. in libro in quo primi & secundi voluminis consilia continentur, incip. Viso & opportunè discusso. Vide
15 etiam Ancha. in consilio quinto. columna secunda. Tamen si fideiussor † recusatur, tanquàm non idoneus facultatibus, contra recusantem agere potest actione iniuriarum, secundum Socin. in consilio 118. Visis narratis, in primo volumine. & in consilio 146. Viso processu, eodem volumine. & vt latiùs posui suprà in hoc eodem §. nume. 1. Ad quod facit id, quod traditum est in l. fin. C. arbit. tut. & per Socin. in consi. 24. columna penultima. in primo volu. & in
16 consilio 206. columna secunda. eodem volum. in quibus locis habetur, præsumendam † esse ampliationem patrimonij. Quid si fideiussor ut uideatur idoneus, compareat pulchris uestibus indutus, vel ab alio, vt idoneus exhibeatur? Dic contra eos de dolo malo agi posse, glo.
17 & Bald. in l. si quis affirmauerit. ff. de dolo mal. Quid si datur fideiussor † qui erat idoneus tempore fideiussionis, sed posteà efficitur non soluendo, vtrum ille, qui eum dedit, alium denuò præstare cogatur, qui sit idoneus? Distingue, si ille iure actionis satisdare tenebatur, & tunc dando fideiussorem idoneum tempore fideiussionis absoluitur. si verò officio iudicis erat ob-
18 strictus, & tunc alium dare compellitur. Aretin. in consilio 133. Quid si obligatus satisdare † dat fideiussorem non idoneum, & creditor illum accepit, an posteà cognita ueritate possit illum cogere ut alium idoneum præstet? Alexand. in consi. 60. in 5. volumi. vbi tradit etiam, an accipiens rem deterioratam sibi præiudicet propter illam acceptationem. Vide eundem Alex. in consi. 34. in 7. volu.

Summarium in l. si fideiussor. ff. qui satisd. cog.

1 *Ille, qui habet præscriptionem fori, non est idoneus fideiussor.*

Bar. in l. si fideiussor. ff. qui satisd. cog.

1 BART. in d. l. si fideiussor, in princ. ait, eum, qui habet præscriptionem † fori, non esse idoneum fideiussorem. Vide Bal. in consi. 90. in 1. vol. & ideò serui ecclesiæ, Capitanei, & alij potentes non sunt idonei fideiussores. Glo. & Io. Andr. in c. potuit, de loca.

Summarium in d.l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog.

1 *Illum, qui obligatus est satisdare huiusmodi satisdationem praestare debere in eadem ciuitate, non in alia.*

2 *Fauendum est illi, qui est in necessitate constitutus, dummodò ipse non sit in causa ipsius necessitatis.*

3 *Affectatio in quacunque re usque adeò à legibus aborretur, vt ille, qui ea utitur, debet carere omni priuilegio & commoditate, quae rei affectatae concessa est.*

4 *Licèt contra non ualentem agere non currat praescriptio, tamen hoc limitatur.*

5 *Licèt casus fortuiti debitorem generis liberare non soleant, hoc tamen non procedit, quando illi casus causa ipsius creditoris contingerent.*

6 *Si à lege vel statuto quaecunque reijceretur exceptio, nunquam tamen illa intelligitur esse reiecta, quae prouenit facto ipsius agentis uel petentis.*

Bar. in d.l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog.

1 BART. in d.l. si fideiussor. §. si necessaria, ait, illum, qui obligatus † est satisdare, huiusmodi satisdationem praestare debere in eadem ciuitate, non in alia. Tu uide de hac re Alex. in consi. 57. in 3. vol. col. fi. vbi probat, fideiussionem posse dari etiam in alia ciuitate, quando sunt sub eodem principe. ac etiam quando sunt sub diuersis dominis, dummodò locus ille non sit multum remotus. & eò magis quando obligatus ad satisdandū iurat, se non inuenire fideiussorē in eadem ciuitate. vide omninò ibi Alex. qui egregiè loquitur circa intellectum huius. §. si necessaria. & ibi tradit etiā quando locus dicatur esse ualde remotus, & non. & in consi. 21. in 4. vol.

2 Bar. in d. §. si necessaria, in fi. colligit ex isto tex. fauendum esse illi, † qui est in necessitate constitutus, dummodò ipse non sit in causa ipsius necessitatis. Et ex hoc infert, si lex admittit seruum, vel excommunicatum ad sui necessariam defensionem, vt non habeat locum quando is spontè ueniret ad actum aliquem defendendum. vide de hac re Felin. in c. cùm inter, colu. 6. &

3 sequentibus, de excep. & ad hoc facit illud, quod cōiter traditum est, scilicèt affectationem † in quacunq; re usque adeò à legibus abhorrere, vt eum, qui ea uritur uelint, carere debere omni priuilegio & commoditate, quę rei affectatae concessa est: ita docuit Feli. multa afferens exempla in c. fi. de testi. Rom. in sing. 591. Ang. in consi. 245. col. 5. Bar. in l. scire oporter. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. & Thom. Ferratius in cautel. 18. Cum igitur iste, de quo agit Bar. spontè se offerat ad defensionem, vt priuilegio ei à lege concesso perfruatur, debet tanquam affectans huiusmodi priuilegio carere secundum praedicta. Accedat ad praedicta optimum simile: nam li

4 cèt contrà † non ualentem agere, non currat praescriptio, tamen hoc non habet locum, quando non posse agere, culpa ipsius creditoris proueniret. Alex. in cōsi. 58. in fi. in 5. vol. citat tex. sing. cum glo. in c. quia diuersitatem, de concess. praeb. Adde quòd ēt si testis inimicus à ferendo testimonio repellatur, tamen hoc non habet locū quando inimicitia facto illius, cōtra quem producitur, proueniret. Bar. in l. j. §. cùm quis. ff. de quęst. & Alber. in trac. de testib. in 3. par. princi

5 pali, nu. 18. Sic ēt traditum est, quamuis casus fortuiti † debitorē generis liberare non soleant. l. qui hoīem. §. si nullo. ff. de solu. hoc tñ non procedere, qñ illi casus causa ipsius creditoris cōtingerent, scd̄m Raph. Cuma. in consi. 185. col. 2. ad haec accedit tex. valde not. in l. si cùm ipse. ff. de excus. tut. quē multùm extollit Abb. in cōsi. 16. in 2. vol. Ex quo colligitur, si terminus datus à lege ad expediendam causam facto aduersarij impediat, eam elapso termino expediri posse.

6 & ibi. vide Bal. & Bar. & quae ad eum ibi posui. Item & si à lege uel statuto † quaecunque reijceretur exceptio, nunquam tamen illa intelligitur esse reiecta, quae prouenit facto ipsius agentis uel petentis: quia tunc non ab aduersario, sed à se ipso excluditur. tex. est not. in l. veteres. in fi. ff. de itin. act. priua. tradit Soc. in consi. 27. col. 6. in 4. vol. multa quoque alia possent afferri exempla, quae breuitatis causa relinquuntur.

Summarium in l. de die ff. qui satisd. cog.

1 *Fauendum est reo.*

Bar. in l. de die, in princ. ff. qui satisd. cog.

1 BART. in d.l. de die, in princ. dum ait, fauendum † esse reo, per tex. in l. quicquid astringendae. dicitque

dæ. dicitq; glo.ibi afferre tres solutiones. vide glo. 2.in c.cùm ad sedem, de restit.spoli.Imol.in c.fi.de rescript.& vide etiam Ias.in l.exigendi, col.3.& seq.C.de procur.

Summarium in d.l.de die.§.tutor.ff.qui satisd. cog.

1 *Satisdationem ad quam tutor astringitur, necessariam esse, quamuis causa sit uoluntaria.*
2 *Contractus à principio sunt uoluntatis, & ex post facto sunt necessitatis.*
3 *Si debitum à necessitate legis causatur, illa obligatio iure merito necessaria nuncupatur.*
4 *Legatum simpliciter factum à debitore creditori censetur factum animo compensandi cum debito quando obligatio est necessaria.*

Bar.in d.l.de die.§.tutor.ff.qui satisd.cog.

1 BART. in d.l.de die.§.tutor, colligit ex isto tex.in summa, satisdationem, † ad quam tutor astringitur, necessariam esse, quamuis causa sit uoluntaria. Ad rem hanc uide Areti. in consi. 88. Sed attende, quoniam contra hoc Bartoli documentum, ac etiam contra tex.ipsum uidetur urgere, quia propriè loquendo, ad cognoscendum an obligatio sit necessaria, an uoluntaria, tradunt * communiter Doct. non esse inspiciendam causam immediatam: quia secundum
2 hoc omnes obligationes necessariæ dicerentur: quoniam contractus † à principio sunt uoluntatis, & ex post facto sunt necessitatis.l.sicut.C.de acti.& oblig.ut.atque ita nulla obligatio uoluntaria inueniretur, ideò inspiciendam esse aiunt causam mediatam, qua mediante, ad illam obligationem deuentum est, attendendamque esse primordialem originem ipsius obligatio-
3 nis. & ideò si debitum à legis necessitate † causatur, vt est obligatio, qua pater ad dotandam filiam coercetur.l.qui liberos.ff.de rit.nupt. & l.pen.C.de dot. promiss.illa obligatio iure merito necessaria nuncupatur, etiam si pater dotem ipsam promitteret; quia cùm hoc faciat lege eum ad id compellente, necessaria est. Idem dici solet etiam in legitima, quæ filijs debetur. Si uerò obligatio à mera ipsius uoluntate prouenit, quamuis ex post facto debitorem necessariò cogat, tamen dicitur uoluntaria, attenta primordiali eius origine, vt prædixi. ita frequentioribus uotis aiūt doct.in l.si cùm dotem.§.si pater.ff.sol.matr.in l.hmōi §.cùm pater.ff.de leg. 1. & in auth.prætereà, vbi latissimè Ias.C.vnd.uir & ux. & in dictis locis docuerūt, maximum esse
4 effectum, qui ab hac distinctione producitur.nam legatum † simpliciter factū à debitore creditori, censetur factū animo compensandi cum debito, qñ obligatio est necessaria: alioqui uerò, si est uoluntaria eo modo, quo superius declaratum est. His igitur sic positis ac præfixis, inferē contra prædictum Bartoli documentum, ac ēt contra tex.in d.§. tutor, scilicèt, ꝙ ex quo tutelæ susceptio fuit merè uoluntaria à principio, quamuis posteà tutor ad satisdandum cogatur, ista propriè loquendo, censenda est obligatio uoluntaria, & non necessaria, attenta primordiali, ac præambula eius origine, quæ fuit ipsa tutelam suscipientis uoluntas, ut etiam ipse idem Bart.fatetur. & si diceretur, textum illum, & Bar.intellexisse satisdationem ideò esse necessariam, quòd in quandam necessariam consequentiam susceptæ tutelæ proueniat: Respond. idem esse in quacunque alia obligatione: nam & rei traditio, & pretij solutio ueniunt in consequentiam contractus emptionis & uenditionis, & tamen obligatio dicitur uoluntaria: & sic de singulis, ita, vt alioqui dicendum foret, nullam prorsus uoluntariam obligationem reperiri posse, si hoc modo ut colligit Bartol. ex dicto §. tutor, necessaria diceretur, & tamen docto. omnes, quos paulò ante memorauimus, distinguunt inter uoluntariam & necessariam obligationem. & magni ponderis sunt effectus, qui ex hac distinctione proueniunt, ut superius declaratum est. Cogita.

Summarium in d.l.de die.§.iubetur.ff.qui satisd.cog.

1 *Quis debet satisdare in loco in quo lis agitur.*

Bar. in d. l. de die. §. iubetur. ff. qui sat. cog.

1 BART. in d. l. de die. §. iubetur, dicit diligenter adnotādum esse, quia primò debet † aliquis satisdare in loco in quo lis agitur. ad huius l. intellectum uide glo. in c. coram, de elec. Ias. in l. si fideiussor. §. si necessaria, suprà eod. Alex. in consi. 57. col. fi. & quæ posui suprà ad Barto. in d. l. si fideiussor, & infrà in l. sciendum. §. 1. hoc eod. tit.

Summarium in l. arbitro. ff. qui satisd. cog.

1 *Iudex ex officio an reuocare possit, quod factum fuit ab arbitro.*
2 *An arbitri sententia reuocari possit prætextu instrumentorum nouiter repertorum.*
3 *Quomodò fieri possit ut arbitri sententia sit irreuocabilis.*
4 *An à sententia arbitri hodie liceat appellare.*
5 *An & quandò à sententia arbitri possit pars grauata prouocare.*
6 *In quibus arbiter & delegatus æquiparentur, & in quibus differant.*

Bar. in l. arbitro. ff. qui satisd. cog.

1 BART. in d. l. arbitro, ait, nonnunquàm iudicem † ex officio reuocare, quod factum fuit ab arbitro. Committit enim iudex aliquando notario, ut comparationem faciat literarum, aliquando medico, vt inspiciat qualitatem vulnerum. Ad hoc uide Abb. in consi. 21. col. 1. in 2. volumine. Imol. in consi. 147. colu. 3. Card. in consi. 139. colum. 9. & sequ. Bald. in consi l. 387. in 3. volumine. & omninò uide bonum text. & ibi Barto. in l. j. C. de discussor. lib. 10. Ad rem
2 faciunt trad. per Fulgo. in consilio 111. An arbitri † sententia reuocari posśit prætextu instrumentorum nouiter repertorum? vide Soc. in consi. 66. in quarto uolumine. sciasque illum, qui obtinet arbitrium euidenter iniquum, si eo perfruitur, mortale peccatum committere. Fulg. in consi. 147. columna sexta. inter consilia Imol. Et quomodò cognosci posśit de iniquitate sententiæ arbitri, vide plenè apud Abb. in cap. quintaualłis, de iureiuran. & in consil. 77. colu. penult. in secundo volu. Ange. omninò in consi. 177. & in consi. 253. Alexan. in l. qui Romæ. §.
3 duo fratres. ff. de verborum obliga. Et quomodo fieri posśit, † vt arbitri sententia sit irreuocabilis, vide Cæpoll. in cautel. 199. & Thom. Ferrat. in cautel. 8. & Felin. in cap. si diligenti, num. 39. de for. competen. Et in hac re attende unum memoratu dignum, scilicèt arbitri dictum usque adeò potens esse, ut quamuis singulare sit, tamen ille in cuius fauorem dicit, posśit iurare in supplementum probationis. Felin. in capitulo cùm dilecti, nume. 6. de accusat. Et quo-
4 niam Barto. in dicta l. arbitro, in fin. quærit, an à sententia † arbitri hodie liceat appellare, huic quæstioni sufficiant prædicta, ex quibus colligitur an & quando, & quomodò arbitri sententia reuocari posśit, an non. Sed reliquum est, ut etiam intelligatur, an arbitri sententia propriè sententia dici posśit. ad quod uide Barto. in l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his, qui not.
5 infam. & Ias. in l. j. ff. de re iudic. & ad prædicta, scilicèt an & quando à sententia † arbitri posśit pars grauata prouocare, uide clarè apud Felin. in capitulo super his. nume. 14. cum sequen. de accusat. Attende etiam quòd si arbiter ànte quàm sententiam proferat, efficitur inimicus alicuius ex litem agentibus coram eo, poterit is protestari ne arbitretur. & si non obstante huiusmodi protestatione arbitrabitur, obstabit ei exceptio, absque eo quòd aliquid probetur de ini-
6 quitate sententiæ. Feli. in c. suborta. nu. 6. de sentent. & re iud. Et in quibus † arbiter & delegatus æquiparentur, & in quibus differant; vide eleg. apud Feli. in c. pen. de off. deleg. Scias quoque arbitrum posse arbitrium suum interpretari, secundum Bar. in l. ne in arbitris. in fi. C. de arbitr. & Feli. in c. qualiter & quando. j. in versic. tertiò not. quòd arbiter, de accusat.

Summarium in l. sciendum. ff. qui satisd. cog.

1 *Lex noua ab antiqua lege distingui & declarari debet, quod amplia ut, nu. 2.*
3 *Statutum correctorium non debet interpretari à iure communi, in eo in quo ei deroget.*
4 *Si conuentus habeat annuos redditus vtrum satisdare teneatur.*

Bar.

Bar.in l. sciendum.ff.qui satisd.cog.

1 BART. in d.l. sciendum,in princip.ait, legem † nouam ab antiqua lege distingui & declarari debere. idem inquit glo.in §.primo.in uoce, pro qualitate, institu. de satisdat. De hac re uide Alexand. in consi. 101.colu.penult.& fin.in tertio volumine.& in consi.107.colum.2. in quinto volumine. vbi declarat hoc non procedere,quando lex noua antiquam legem corrigeret. vide eundem Alexand. in consi.284.Viso, colu.3.& 4. in lib.primi & secundi vol.& in l.j. colu.2.C.qui admit.idem tradit Bald.in l. maximum uitium.C.de liber.præteri.vbi ait,quòd e-
2 tiam si statutum † interpretationem recipiat à iure cōmuni, tamen hoc non habet locum,quando derogat iuri communi. idem uoluit Alexand.in consil.35. in 6. volu. quem omninò uideas etiam in consi.227.eodem uolu.& in consi.201.in 7.volu.& in consi.20.in fin.in primo uolu.
3 Tamen Fulgos.in consilio 94.inquit, statutum † correctorium non debere interpretari à iure communi in eo,in quo ei deroget, alioqui uerò in reliquis. & an & quando lex, siue statutum generaliter disponens comprehendat casus speciales, vide Ias.in l.j.colum.2.ff.solu.matr. & ad prædicta quando lex noua à lege ueteri declaretur,vide quæ posui suprà,in lucubr.ad Bar.in l. sed & posteriores.ff.de legib.

4 Bart.in d.l.sciendum,in principio propè fin. quærit, si conuentus † habeat annuos redditus, vtrum satisdare teneatur. Vide ad hoc Alexand. in l.si constante.§. fin. in fin.ff. solut.matrim. & dum ibi paulò post quærit Bart.an ille satisdare cogatur cuius pater bona possidet, vide ad hoc Alexan.in l.j.in fin.C.de impuber. Ad rem facit, quia filia pauper dici non potest, quando patrem diuitem habet. Raph.Cuma.in l.in suis.ff.de liber.& posthum.& in consi.131.& Soci. in consi.121.col.fi.in 4.volu.& dum Bar. in fi.principij.d.l.sciendum,quęrit utrum idoneus sit fideiussor ille,qui non possidet; vide omninò Alex.in consi.160.in 5.vol.ubi declarat hoc Bartoli documentum.& Aret.in consi.139.

Summarium in d.l.sciendum. §. possessor.ff.qui satisd.cog.

1 *Sicut sufficit ex causa satisdare in prouincia propinqua, ita sufficiat immobilia possidere in aliquo loco propinquo.*

Bar.in d.l.sciendum.§.possessor.ff. qui satisd.cog.

1 BART. in d.l.sciendum.§.possessor,tradit, an sicut sufficit † ex causa satisdare in prouincia propinqua, ita sufficiat immobilia possidere in aliquo loco propinquo. Ad hæc uide Alexan. in consi.57.colu.fi.in 3.uolu.& quando aliquis locus dicatur esse propinquus,vide eundem in consi.21.in 4.uolu.Quid si essent duæ ciuitates sub diuersis principibus? vide Alexand. in dicto consi.57.colu.fi.in 3.volu.& in consi.84.col.fi.eod.vol. & quid si essent duæ ciuitates confœderatæ,uel duo principes confœderati? vide eundem in cōsi.160.col.fi.in 5.vol.& ad prædicta uide Aret.in consi.95.& in consi.135.

Summarium in d.l.sciendum.§.si fundus.ff. qui satisd.cog.

1 *Ille, qui actionem personalem habet ad rem aliquam, non dicitur rei immobilis possessor.*

Bar.in d.l.sciendum.§.si fundus.ff.qui satisd.cog.

1 BART. in d.l.sciendum.§.si fundus,in fin.inquit,eum † qui actionem personalem habet ad rem aliquam,non dici rei immobilis possessorem. Quæ sit ratio huius documenti aperit Ang. in consi.189. Ex forma dictorum instrumentorum. faciunt ad rem hanc tradita per Bartol. & alios in l.Gallus.§.videndum.ff.de liber.& posthu.& actionum omnium nomen & naturam, & quæ ad intellectum cuiusque earum attinēt,uide per Baptistam à sancto Blasio in tract. amplo de actione, & eius natura. vbi sigillatim omnes actiones, quæ in iure reperiuntur recto ordine enarrantur.

Si ex noxali causa agatur.

Summarium in l. si seruum. ff. si ex noxa. cau.

1 *Vtrum in pœnis imponendis sit inspiciendum tempus delicti an sententiæ.*

Bart. in l. si seruum. ff. si ex nox. causa aga.

1 BART. in d. l. si seruum, quærit, vtrum in pœnis † imponendis sit inspiciendum tempus delicti, an sententiæ, hoc est, an inspicienda sit lex, quæ uigebat tempore delicti, an sententiæ? Vide ad hoc Abb. in consi. 56. in 2. volum. & omninò uide quæ posui suprà ad eundem Bar. in l. omnes populi, de iust. & iur.

Summarium in Rubr. ff. de eo, per quem fac. erit.

1 *Quæ sit differentia inter hunc titulum, & titulum ne quis eum qui in ius uocatus est ui exim.*

Bar. in rubr. ff. de eo, per quem fact. erit.

1 BART. & glo. huius rubricæ colligit differentias, † quæ sunt inter hunc titulum, & titulum. Ne quis eum, qui in ius uoc. est vi exim. Tu circa istam rubricam. & has differentias, vide glo. in §. pœnales, in uoce, item aduersus. instit. de action. & ibi Ias. in col. 23. & 24. vbi declarat singulas differentias. Et ex ista tertia differentia, dum glo. hic dicit, quanti in litem iuratum est, & tunc ad interesse solùm: illa glo. in d. §. pœnales, refert unam esse pœnalem, & aliam non. de qua re tradit ibi Ias. colum. 18. & seq. vbi docuit etiam, quomodò sit concipiendus libellus. Et de hac rubrica & pertinentibus ad eam vide omninò quæ posui suprà ad eundem Bar. in d. rubrica. Ne quis eum, qui in ius uoc. est.

Summarium in l. j. ff. de eo per quem fac. est.

1 *Ille, qui positioni factæ respondet, potest iuuari.*

Bar. in l. j. ff. de eo per quem factum erit.

1 BART. in d. l. j. in princ. versi. Et per hoc dico, inquit, eum, † qui positioni factæ respondet, ego credo propter persuasionem tuam, posse iuuari. Vide ad hoc Præposit. in c. Quod dicitis, col. 1. dist. 16. Item dum ibi paulòpost ait Bar. me non teneri credere nuncio, qui mihi dicat, vt aliquid dem, vel faciam, nisi me certum reddat instrumento, vel testibus; vide Ias. in l. non solum. §. fi. in primo membro. in 6. q. ff. de oper. no. nunc.

Summarium in l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem fac. erit.

1 *An sola citatione interrumpatur præscriptio.*
2 *Præscriptionis interruptio duplex est, alia ciuilis, & alia naturalis.*
3 *Præscriptio etiam per litem motam coram iudice incompetenti interrumpitur.*
4 *Vbi præscriptio semel fuit interrupta per superuenientiam malæfidei, illa res amplius præscribi non potest de iure canonico.*
5 *Præscriptionis interruptio in uno articulo ad alium non extenditur.*
6 *Præscriptio an interrumpatur per credulitatem malæfidei superuenientem.*
7 *An sola citatione actio perpetua fiat.*

Bar. in l. ex hoc edicto. ff. de eo, per quem fact. erit.

1 BART. in d. l. ex hoc edicto, in princi. tradit, an sola citatione † interrũpatu. [illegible] & distinguit, vt ibi per eũ. De hac re uide Alex. in consi. 100. in 5. volu. vbi docuit ea, quæ requirũtur in casibus, in quibus sola citatio præscriptioné elidit. & circa secundũ caput distinctionis

Bartoli

Bartoli. vide tex.in l.marito.§.quinquennium.ff.de adult. vbi Bar.vult sola citatione,immo sola productione libelli præscriptionẽ quinquennij à statuto inductã, interrumpi. sed ibi loquitur in criminalibus. & ibi Barto.differentiam facit inter ciuilia, & criminalia. Et circa tertium caput distinctionis, vide Areti.in consi.92.colu. 2.& Alex. in d.consil.100. Et pro pleniori hu-
2 ius materiæ intellectu, intelligendum est pręscriptionis † interruptionem duplicem esse,aliam ciuilem, & aliam naturalem. Ciuilis verò multiplex est, glos.est not.in l.cùm notissimi.§. sed & si quis.C.de præscript.30.vel 40.ann. & præscriptio dum est in fieri, uno actu, interrumpitur,sed postquam est completa,non tollitur. Abb.in consi.94.in primo volu. Item præscriptio
3 † etiam per litem motam coram iudice incompetenti interrumpitur, quia licèt iudicium sit nullum, tamen propterea quòd ex hoc superuenit mala fides, interrumpitur. Abb.in consilio 19.num.2.in 2.volu.uide eundem Abb. & Felin.in cap.illud, de præscript. Et per quos actus præscriptio interrumpatur,multaque alia ad rem facientia, vide apud Io.Mona.in tracta. nuncupato, Defensorium iuris,in §. contra præscriptionem. Bar.in l.naturaliter.ff.de usucap.Abb. in capitulo debitus, de appellat. & plenè in dicto c.illud,de præscript.vbi Felin. latissimè. & in
4 hac re attende unum scitu dignum, scilicèt, vbi præscriptio semel † fuit interrupta per superuenientiam malæfidei, rem illam amplius præscribi non posse de iure canonico, alioqui uerò de iure ciuili. sed in materia peccati standum est iuri canonico. hæc Abb.in consi.3.num.10.in 2. volumine. Scias etiam cursum præscriptionis impediri à superueniente impedimento, non autem interrumpi: nam eo in casu præscriptio dormit durante impedimento tantùm. Abb.in
5 c.cum nobis, de præscript. Item aduertendum est, præscriptionis † interruptionem in uno articulo ad alium non extendi. Abb.in c.cum ex officij, de præscrj. & est bonus text. in c.cum olim,eodem titu.& in c.cum contingat, de decim. Innocen. in c.dilectus, de capel.monac. & quomodò interrumpatur præscriptio in corporalibus, docuit Abb.in c.cum dilectus, de consuetu. Et plenè de interruptione cuiusque præscriptionis uide apud Docto.in locis paulò antè
6 memoratis. Et an præscriptio † interrumpatur per credulitatem malæfidei superuenientem, an uerò exigatur ut præscribens se esse in mala fide firmiter opinetur; vide Innocen.in c.fi.de præscri.Barto.in l.naturaliter,colum.2.versic.& ad hoc.ff.de usuca.& Feli. in capitulo vigilanti,versicu.& not. quòd si probaretur. de præscri. in quibus locis multa quoque alia ad rem facientia inueniuntur.

7 Bart.in d.l.ex hoc edicto, columna prima versiculo Quæro utrum hodie, tractat an † sola citatione actio perpetua fiat. De hac re uide Dec. not. in l.non uidetur cœpisse, in fin.ff.de regul.iur. & distinctionem, quam Bart.subiungit, sequitur Iason in §.pœnales, colu.26.& sequen. institu. de action. vbi inter cætera concludit contra glo. quæ vult de iure ueteri cessare actionis perpetuationem.

Summarium in d.l.ex hoc edicto.§.sed & stipulator.ff.de eo per quem fac.erit.

1 *Eandem esse rationem si deficit actor, sicut si deficeret iudex.*

Bar.in d.l.ex hoc edicto.§.sed & stipulator.j.ff. de eo per quem fact.erit.

1 BART. in d.l.hoc edicto.§.sed & si stipulator.j.ait,eandem esse † rationem si deficit actor, sicut si deficeret iudex. & ideò glo.refellit. Vide tu Aretin. in consi.162.& dum in §.sed & si stipulator, 2. Barto.agit de contractu nullo ob non solutionem gabellæ: dicitque etiam si hæc nullitas à parte opponi non posset, nihilo minùs iudicem, si liquet contractum esse nullum,debere ex officio absoluere. vide Felin.in capitulo confirmauit,de testi. columna quinta. & in c. dilecti filij. columna 4.de except.in princ. & in versiculo Ad exemplum. Aretin.in consi.101. colum.fin.& in consi.128. colu.3.& in consi.sequ.colu.fin. & dum Barto. in d.l.hoc edicto,in fin.quærit,si aliquis exigit interesse contra impedientem,an agere possit ad quinquaginta contra fideiussorem: dicas,quòd hoc Bartoli documentum sequitur Aret.in l.§.Cato,col.1.uersic. tertiò.ff.de verb.oblig.

Si quis cautionibus.

Summarium in l.j.ff.si quis cautio.

1 *Quomodò mensuratio uiæ fieri debeat.*
2 *Mensuras publicas ciuitatum tenendas esse æneas vel marmoreas & in loco publico.*

Bar.in l.j.ff.si quis cautionibus.

1 BART. in d.l.j.versiculo sed quæro per quam uiam, tractat quomodo † mensuratio uiæ fieri debeat. Vide Alexand.in consi.21.in 4.vol.& Felin.in c.olim, de except. vide etiam Bar.in l.iij.ff.de verb.significa.ubi tradit, quomodò de loco ad locum mensurario fiat. vide eundem Bar.in tract.tyberiadis.& Ant.de Prato in consi.incip.Vniuersitas &
2 cõe. De modo mensurandi tradit etiã Bar.in l.medios.C.de suscep.& Archi.mensuras † publicas ciuitatum tenendas esse æneas uel marmoreas & in loco publico: mensuram autem æqualem esse debere,& in dubio standum esse mensuræ locorum uicinorum, habetur in c.ex parte, cum ibi trad.de censibus.

Summarium in l.exigimus.ff.si quis cautio.

1 *Casus superueniens excusat à pœna.*
2 *Casus an probetur iuramento.*

Bar.in l.non exigimus.ff.si quis caution.

1 BART. in d.l.non exigimus.§ quod diximus, inquit, casum † superuenientem à pœna excusare. & posteà subiungit quomodò casus probetur,an testibus, an iuramento. Tu in hac re dicas mirabilem modum probandi casum testibus esse, vt ille,qui casum patitur, faciat in loco illo testes examinari: nam illæ probationes etiam si factæ sint parte non citata, fidem faciunt coram iudice competenti: tex.est sing. secundum Bar.in l.ij.C.de naufrag.lib.11.& ita conclu
2 dit Io.de Anan. in c.3.de rapt.An autem † casus probetur iuramento; vide Nicol. de Neapol. in l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excusat.tut. & ad prædicta vide Federic.de Sen.in consi.114. & Alexand.in consi.53.& in consi.69. in secundo volu. Attende etiam quia casus liberat debitorem à debito,quando contingit causa ipsius creditoris. Raph.in consi.185.col.2.& dum Bar.ibi in uersicu. sed quæro,tractat, nunquid sufficiat, si probetur illo tempore tempestatem usque adeò magnam fuisse in mari, vt nauigari non potuerit; vide in simili Ang.in consi.140. incip.Quidam Matthæus, Philip.de Perusio in c. ex ratione, colu.19.& sequ. de appell. Et limita not.vt per Card.in consi.128.incip. In quæstione, quæ uertitur.& Feli.in c.venerabilis, col.3.versic.secundus casus,de iudic.Ad prædicta uide quæ pono infrà ad Bart.in l.si quis.§. an uero hæredi, de eden.

Summarium in d.l.non exigimus.§.simili modo.ff.si quis cautio.

1 *Impedimentum affectatum & procuratum non excusat.*
2 *Ille non tenetur de culpa, quæ non est ordinata ad illum finem.*
3 *Conatus an & quando sine effectu puniatur.*

Bar.in d.l.non exigimus.§. simili modo.ff.si quis caut.

1 BART. in d.l.non exigimus.§.simili modo.in primo not.ait,impedimentum † affectatum, * & procuratum non excusare. Adde tu affectationem usque adeò esse legibus inimicam, ut * communiter traditum sit, eum, qui aliquid affectauit, omni prorsus priuilegio, & commoditate eius rei carere, quæ fuit affectata: ita Felin. in capitulo fin. de testibus. vbi multas decisiones memoratu dignas attulit. Roman. in singul.591.Angel. qui omninò uideatur in consilio 245.columna quinta. vide text.& ibi Bartol.in l.scire oportet. §. finali. ff. de tutor. & curato.dat. ab his. & Thom.Ferrat.in cautel.decimaoctaua. posteà Bart. in dicto §.simili modo, ait,ubi

ait, vbi culpa non fuit ordinata ad casum, vt detineretur ille, qui deliquerat, hoc ei non esse im-
2 putandum. Attende hoc sing. Bar. documentum, scilicèt eum † non teneri de culpa, quę non est ordinata ad illum finem. De qua re vide glo. in c. statutum primo in uoce non audens, de rescript. in 6. Abb. in c. quia diuersitatem, in 3. not. de concess. præben. & in c. 2. de arbitr. & in c. intellegimus, col. 2. de iudic. Anan. in c. continebatur, col. 1. & in c. ad audientiam, col. fi. de homic. Deci. in l. qui alio. ff. de reg. iur. Alex. in l. Marcellus. §. res quæ, colu. 1. ff. ad Trebell. & in l. quamuis, col. 3. ff. sol. matr. Et ad rem faciunt tradita per Ant. de Butr. in c. olim ex literis, col. 2. de rescript. & per Aret. omninò in consi. 147. col. 3. Bal. in c. fi. de elect. Soc. in consi. 146. colu. pen. in 1. vol. Feli. in suo epistolari responso posito post titulum de sententia excommunicatio-
3 nis. vbi agit, an & quando conatus † sine effectu puniatur. & ibi extollit tradita per Areti. in d. consi. 147. Et omninò vide eundem Feli. in c. de cætero, de homic. Et in c. quæ in ecclesiarum, col. 23. in fi. de const. & in c. 1. col. 3. & col. 11. eod. tit. aliquid per Dec. in consi. 624. Et Damasum in tract. de Brocardis, in 1. mēbro, nu. 42. vbi tradit, an & quando ille qui occasionem damni dat, damnum dedisse videatur. Vide etiam Cæpol. in consi. 26. col. 1. & in consi. 23. col. 4. & in consi. 79. col. 2. & Feli. in c. quoniam contrà, col. 5. in vltimo notabili de probat. & in c. cùm inter, col. 10. vers. limita tertiò, de except. & Præpo. in c. cùm enixa, col. fi. 5. dist.

Summarium in l. sed & si quæsitum. ff. si quis cautio.

1 *Generalem renunciationem casuum fortuitorum non valere in iudicijs, alioquin verò si speci. liter exprimantur.*
2 *Qui dicantur esse casus fortuiti.*
3 *Mors naturalis inter casus fortuitos numeratur.*
4 *Casus qui facto hominis contingunt, qui sint.*
5 *In iudicis renunciatio generalis non ualet, alioquin uerò in contractibus.*
6 *Generalis renunciatio quò ad omnes exceptiones præteritas ualet.*
7 *Exceptio nullitatis opponi potest ab illo, qui & iam in illo actu consensit.*
8 *Clausula generalis posita post casus specialiter enarratos ualet quando aliquis suscipit in se periculum casuum fortuitorum.*
9 *Quid operetur clausula generalis posita post species enumeratas.*
10 *Clausula generalis porrigi debet solum ad similia, siue minora expressis, non autem ad maiora.*
11 *Generalis renunciatio porrigi non debet ad casus insolitos.*

Bar. in l. sed, & si quis. §. quæsitum. ff. si quis caution.

1 BART. in d. §. quæsitum, in principio. inquit, generalem renunciationem † casuum fortuitorum non valere in iudicijs, alioqui verò si specialiter exprimuntur. Et ibi in 1. not. subiungit, plus ualere specialem renunciationem, quàm generalem. De materia huius §. vide Soc. in cōs. 122. in 4. vol. Feli. in c. sedes, nu. 9. de rescript. Bal. in consi. 4. in 1. vol. & Aret. in consi. 39. col. f. Et ad prædicta vide etiam trad. in l. j. C. commod. & Ioan. And. & Abb. in c. vnico, de commod.
2 Quæro hic, † qui nam dicantur esse casus fortuiti? Salic. in l. quæ fortuitis. C. de pignorat. actio. ait, casus fortuitos quandoque facto naturæ, quandoque facto hominis contingere. & de contingentibus facto naturæ secundum eum est, tempestas maris, & grādinis, nix insolita, feruor solis non consuetus, vis ventorum, terræmotus, naufragium, impetus fluminis, & huiusmodi ge-
3 nus alia. Ad quæ facit tex. in l. contractus, in fi. ff. de reg. iur. vbi probatur, etiam mortem † naturalem inter casus fortuitos annumerari. id quod etiam tenuit Bal. in l. j. in fin. C. de his, qui ad
4 liber. peru. non poss. vbi etiam Salic. casus † verò qui facto hominis contingunt, sunt, ut incursus hostium vel prædonum, & reliqua; ut per Salic. in d. l. quæ fortuitis. An uerò incendium sit casus fortuitus, latè tradit Salic. in d. l. j. Quæ autem differentia sit inter casum fortuitum, & improuisum, uide tex. gl. & Bal. in l. j. ff. de sicar. Ille enim dicitur casus fortuitus, quem non præcedit aliqua causa ab eo proueniēs, cui casus ille uult imputari, alioqui uerò si præcedit, ut ibi per Bal.

Bal.Et multa scitu digna,& ad rem facientia,vide etiam per Ang.in d.l. quæ fortuitis, & Alex. in consi.173.Visis & accuratè,in lib.primi & secundi.vol.

5 Bar.in d.§.quæsitum,quærit cum gl.quare est quod in iudicijs† renunciatio generalis non valet, alioqui verò in contractibus. aitque æquitatem prætoris non pati, ut aliquis sub uerborũ inuolutione decipiatur. Ad hoc vide Abb.in consi.124.col.fi.in vltimo dubio,in 2.vol.Et dũ
6 ibi paulòpost in versiculo opp.extra glo.Bar.inquit,generalem † renunciationem quò ad omnes exceptiones præteritas ualere,alioqui verò quò ad futuras. vide ad hoc Alex.in cõs.133. in 5.vol.vbi habetur,quid promissio omni exceptione remota operetur, & maximè cum iuramento tàm quò ad præteritas,quàm ad futuras exceptiones. vide etiam Aret.in consi.33. col.
7 fi.Et attende,exceptionem † nullitatis opponi posse ab illo,qui etiã in illo actu consensit. Alex. in consi.123.in 1.vol.Ad prædicta vide Feli.in c.si diligenti,nu.18.cum seq.de for.comp.
8 Bar.in d.§.quæsitum,col.3.versi.si verò quosdam casus enumerauit,inquit, clausulam † generalem positam post casus specialiter enarratos ualere, quando aliquis suscipit in se periculum casuum fortuitorum. Vide Abb.ad hoc in consi.28.in 1.vol.& in consi.72.in 2.vol. Alexan.in consi.42.colu.5.in 1.vol.& in consi.31.in 2.vol.& Raph. Cuma.in consi.432.vbi ponit etiam quando iuramentum interuenisset. & Alex.in consi.133.in 5.vol.Ang.de Aret. in tract.male-
9 ficiorum,in voce,Hæc est quædam inquisitio,col.4.Fulg.in cons.193. Et quid operetur † clausula generalis posita post species enumeratas,vide Abb.in c.dilecto de offi.Archid.quamuis illa sit lectura Ant.de Butr.Et dum Barto.in d.§.quæsitum, ait, huiusmodi clausulam generalem
10 † porrigi debere solũ ad similia siue minora expresis,non aũt ad maiora: De hac re uide Alex. in consi.117.in 1.vol.& Abb.Feli.& Dec.in c.sedes,de rescript.Subiungit deinde Barto.eum, qui in se suscepit pericula casuum fortuitorum,non teneri si casus insoliti, & non consueti contingunt. Et iuramentum ait,non referri,nisi ad illos casus, ad quos refertur etiam renunciatio; ita quod si casus insoliti non comprehenduntur,neque uirtute iuramenti continebuntur. & ita ex hoc Bartoli documentum concludit Alex.in consi.28. Visis accuratè, col.pen. in 1. volum.
11 Et generalem renunciationem † porrigi non debere ad casus insolitos, tradit idem Barto.in l. Seio.§.medico.ff.de annu.lega.Accedit Ias.in l.certi conditio.§.si nummos,colu.5. versiculo secundò.ff.si cert.petat.Felin.in cap.cùm.M.colum.4.de const.& in d.cap.sedes, colum.2. & ad rem faciunt trad.per Ias.in l.fi.col.6.in 4.limit.ff.de const.princ.ubi ait,beneficia insolita principum,non esse latissimè interpretanda. vide etiam ad prædicta Dec.in cons.7.

Summarium in d.l.sed & si quis. §.item quæritur.ff.si quis cau.

1 *Notarios solitos esse in instrumẽtis ponere,quòd talis sciens, vel ex certa scientia et reliqua. ex quibus verbis excluditur erroris exceptio.*
2 *Scientia quando præsumatur.*

Bar.in d.l.sed & si quis.§.item quæritur.ff.si quis caut.

1 BART. in d.§.item quæritur, in fi.ait, notarios † solitos esse in instrumentis ponere,quòd talis sciens vel ex certa scientia, & reliqua ex quibus verbis excluditur erroris exceptio. Vide Alex.in consi.4.col.6.& in consi.42.super præmisso.col.3.in 1.vol.& in consi.53.col.6.nu.9.
2 in 3.vol.& omninò in consi.133.col.pen.in 5.vol.vbi tradit quando scientia † præsumatur. vide etiam eundem in consi.41.in fin.eod.vol.5.Aret.in l.si dari.ff.de verb.oblig.Soc.in cõs.40. col.3.& in cons.159.col.6.& Curt.in cons.48.col.12.& 19.

Summarium in l.& si post tres.ff.si quis caut.

1 *Vbi est dies & pœna,non admitti purgationem nisi in stipulationibus prætorijs & iudicialibus.*
2 *Purgatio moræ an liberet aliquem ipso iure, vel ope exceptionis.*

Bar.in l.& si post tres.ff.si quis caution.

1 BART. in d.l.& si post tres,col.2.versi.Tu dic,ait,vbi est dies, † & pœna,non admitti purgationem

gationem nisi in stipulationibus prætorijs, & iudicialibus. vide in simili casu.Bar.in l.4.§.Cato, uer.opp.decimò.ff.de uerb.oblig. vbi Iaſ.col.15.uerſ.circa ergo.

2 Bar.in d.l. Et si pòst tres,in fi.tractat,an purgatio † moræ liberet aliquem ipso iure,uel ope exceptionis. De hac re vide gl.in l.aſsiduis,C.qui potio.in pignor.habean.& tradunt Bart.Iaſ.& Dec.in l.si in insulam.ff.de uerb.oblig.

Summarium in l. si eum. §. qui iniuriarum.ff.si quis caut.

1 *Subrogatus sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur.*

2 *Dos succedet loco legitimæ.*

3 *Quando aliquid dicatur subrogatum, & quid sit eius effectus.*

4 *Quemadmodum alienatio rei litigiosæ inualida est, ita et alienatio rei in locum eius subrogatæ, irrita est.*

5 *Dictio præter, an ponat, an non.*

6 *Dictio præter, & dictio contra, æquiparantur, ubi aliquid datum est pro forma.*

7 *Dictio nisi, quid significet.*

8 *Inducta ad diminutionem, non solent augmentum operari.*

Bar.in l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.

1 BART. in d.§.qui iniuriarum,in 1.not.ait,subrogatum † sapere naturam illius, in cuius locum subrogatur. Vide tu vnum casum,quem ponit Bal.in c.præsentata,col.fi.de testi. vbi subrogatum simpliciter nō sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. Et de hac re vide Aret. in consi.58.col.6.& in consi.163.col.5.& in l.pen.col.2.ff.de uulg.& pupill. Ang.in consi.31. col.pen.Bar.in l.pater filium,in repet.col.7.C.de inoff.testa.Alex.in consi.13.col. antepe.in 3.

2 vol.dum loquitur de dote, † quæ in locum legitimæ subrogatur. & in consi.52.colu.2. eod.3. vol.Anchar.in consi.244.Paul. de Cast.in consi.131.in fi.Rom.in consi.36.Soc.in consi.195. in 1.volum.Dec.in consi.3.col.fi.& aliquid in consi.40.col.fi.& in conſ.53.Feli.in cap. licèt ex suscepto,de for.compet.& cap.cùm acceſsiſſent.col.8.de conſt.& in c.ad audientiam,secundo in principio de reſcript.Limita tamen istam regulam procedere tantùm quò ad naturam naturalem, alioqui verò quò ad naturam accidentalem. text. est vbi habetur exemplum in l.item ueniunt.§.cùm prædiximus.ff.de petit.hæred. quem extollit Rom. in sing.478. Rursus limita eam non procedere in casu. l.si ipsa res.ff.quod.met.cau. Item limita eam non habere locum quando militat diuersa ratio in subrogato. Alex.in consi.106.in 3.vol. Rursus limita eam, vt per Abb.in d.c.licèt ex suscepto,col.pen.quem ibi sequitur Feli. dicens se alias quoque limitationes ponere in c. ecclesia.j. vt lit.pend. Denique de materia huius regulæ vide Iaſ.& latiſsimè Ludouicum Gomesium Hiſpanum in.§. fuerat, inst. de action.vbi declarat,& limitat,ut ibi

3 uidere est. Et quando aliquid dicatur † subrogatum,& quis sit eius effectus, vide Bar.in l.inter stipulātem.§.sacram.ff.de uerb.oblig.& quot modis fiat,habes in l.j.§. hæc actio.ff. si quis test. lib.eſſ.iuſ.fue.vbi etiam habetur,an & quando sapiat naturam eius,in cuius locum subrogatur. & in l.creditori.ff.de leg.1.& in l.certi conditio,vbi doct.ff.si cert.pet. Et attende,quòd subrogatio,quæ fit à iure in locum alterius rei,quę res haberi nō potest,sapit naturam ipsius. & ideò

4 quemadmodum alienatio † rei litigiosæ inualida est,ut in l.fi.C.de litig.ita & alienatio rei in locum eius subrogaræ irrita est: vt tradunt Abb.& Doct.in c.Ecclesia.ij.vt lit.pen.ad rem faciat. c.dilecto,cum ibi trad.de testi. Non est silentio prætereundum in hac re, subrogatum in alterius locum habere non posse maiorem potestatem,neque exercitium,quàm habeat is,in cuius locum subrogatus est. Ang.in consi.92.citat.l. suggerente.C. de off. eius. Scias etiam aliquem in locum alterius subrogari non posse ad exercendum aliquod officium, nisi ille principaliter idoneus sit ad illud. Feli.in capitulo primo de summ. Trinit.Dec.in l.si eadem.ff.de offi.aſſeſſ. An autem subrogatus in locum alterius iudicis,seruare debeat statuta propria, an illius, in cuius locum est subrogatus? Et vtrum licita sit appellatio à sententia per eum lata, quando prohibita esset à sententia illius, cuius loco facta est subrogatio? Vide Socin.in consil.195. colum.

columna prima in primo volumine. vbi tenet id licere.

1 Bar.in d.§.qui iniuriarum,colum.2.versic.ex præmissis, quærit, an ista vox,Præter, † ponat, an non.Tu distingue,ut per Abb.in c.dudum,nu.16.cum seq.de elect.& vide plenè apud Barb. in c.cùm.M.col.35.& seq.de const & in c.si quis presbyterum,col.pe.de reb. eccles. nō alien. & Ias.instit.de action.in princ.& Mar.Soc.iuni.in consi.37.num.12.vbi tradit quando ista uox

4 stet inclusiuè, vel exclusiuè. Item scias uocem,præter,† & uocem contra, æquiparari, vbi aliquid datum est pro forma. Feli.in c.causam quæ.nu.49.de sent.& re iud. Et de huius uocis significatione,vide Alber.in auth.quod ius.C.de procur. Bar.in l. Seio.§. vxori.ff.de annu.lega. & in l.actione.C.de transact.& in l.fundo.ff.de adimen.lega.& in repet.l.Cæsar.ff.de publi. vide etiam trad.in l.sed & hæc.§.Prætor.ff.de procur.& in l.j.in fi.ff.de pignor.actio.

7 Bar.in d.§.qui iniuriarum,colum.3.versi.venio ad dictionem, nisi, † prosequitur huiusce uocis,nisi,propriam significationem. De qua re vide Bart.Ias.& Dec.in l.actione.C.de transact. Ang.in consi.337.Et inter vocem,nisi,& uocem,si non,ea est differentia teste Angel. in consi. 238.quòd vox,nisi,facit actum purum,sed resoluendum per cōditionis euentum,Et uox,si nō, facit actum esse conditionalem, ut declarat Angel. in d.consi.Et de huius uocis significatione vide tex.not.in l. si feriatis.ff.de feri.glo.magna in l.ij.ff.de in diem adiect. Alber.in l. uenditor. §.si constat.ff.commu.prædi.Bar.in l.fundum.ff.de admi.lega.& in l. Diuus.ff.de petit. hæred. Et vbi hæc vox ponitur inter potentiam & actum,non disponit.l.Titia.§.fi.ff.de manumiss. testa.Et quoniā Bart.in d.loco,de quo agimus,laborat circa illius §.fi.intellectum,ideò cogita, si dici posset,conditionem illam, nisi rationes excusseris,liber ne esto: propterea non ponere ne

8 que quicquàm disponere,quoniam inducta † ad diminutionem,non solent augmentum opera ri.l.legata inutiliter.ff.de adimen.lega.Et ita videtur conijci posse ex verbis positis in fin. dicti. §.fi.ibi,Ex his verbis libertatem adimi potius,quàm dari. illa enim regula, scilicèt, inducta ad diminutionem,non debere augmentum operari,præcisè militat quando nulla dispositio præcedit,secundum Ang.in l.Pro culus.ff.de usufr.& ita est in d.§.fi.vbi nulla dispositio præcedebat,sed omnia uerba ademptionem significabant. Et iste videtur esse verus & proprius intellectus.d.l.Titia.§.fi.nisi fortè respōdeatur,collectionem illam de diminutione ad augmentum non procedere quando uerba illa nihil operarentur, & inania forent: nam eo casu disponunt. tex.est not.in l.denique.§.interdum, & ibi docto.ff.de pecul.facit ad rem d. l. Proculus. Et ita tenet etiam Ias.in l.Centurio.num.57.ff.de uulg.& pupill.sed sic est,quòd illa uerba in d.§.fin. nihil operarentur,ergo &c. Tamen replicari potest,illa uerba,nisi rationes excusseris, liber ne esto: operari potentiam acquirendæ libertatis redditis rationibus,sed non actum;quia ex quo ex illis verbis adempta erat sola potentia,ideò uox, nisi, ponit etiam solam potentiam, & non actum. Et ideò stat prædicta solutio per nos considerata. Et ad prædicta de significatione huius uocis,nisi,uide Ias.inst.de actio.in princ.col.1.& 2.

Summarium in l.j.§.sed si prætor.ff.de feri.

1 *Ferijs renunciari potest.*
2 *Feriarum tempora an prosint eis, qui occupati non sunt in messibus.*
3 *Quæ nam feriæ sint attendendæ.*
4 *Ferijs repentinis renunciari non potest.*
5 *An liceat piscari propter necessitatem alimentorum diebus festiuis.*
6 *Tres sunt species feriarum.*
7 *Tempore feriarum an possint testes examinari.*
8 *Ille qui renunciat omni beneficio suo, non intelligitur renunciare beneficio futuro.*
9 *Sententia nulla an possit consensu partium confirmari.*
10 *Sententia nulla an possit confirmari à iudice appellationis, quando de iustitia ipsius constat ex actis.*
11 *Si consentientibus partibus sententia proferatur contra primam sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, nullius est roboris & momenti.*

Bar.

Bar.in l.j.§.sed si prætor.ff.de feri.

1 BART. in d.§.sed si prætor, colligit ex isto tex.& glo. ferijs † renunciari posse. subiungitque huiusmodi renunciationem, de ferijs præsentibus esse intelligendã, nisi aliud exprimatur. Ad prædicta, scilicèt ferijs renunciari posse, vide Alex.in consi.178.Viso themate, in libro in quo primi & secundi uol.consilia continentur.& in consi.42. In casu & lite.in 3.vol.Feli.in c.fi.col.pen.de const. An autem feriarum † tempora prosint eis, qui occupa-
2 ti non sunt in messibus? Bar.in l.j.C.de agricol.& cens.lib.11.tenuit, non prodesse. Contrariũ verò docuit Innoc.in c.fi.de feri.sed Specul.eod.tit.§.1.versi. Item nota quod feriæ, ait, ferias etiam alijs quàm rusticis & colonis prodesse, vt militibus, artificibus,& alijs, qui licèt ipsi messibus non intendant, tamen per alios occupantur, qui eorum nomine messibus uacant. Et hoc modo defenditur Innoc.documentum, ut procedat in ijs, qui per se, vel per alios occupantur: alioqui verò in alijs. atque ita de illis dicta Bartoli intelligantur. & sic prædictas opiniones ad cõcordiam reducit Firma.in tract.de epo.in 1.par.col.pe. Tamen mihi vr̃ uerior esse sententia, ut feriæ omnibus indistinctè prodesse debeant: quia, licèt aliqui neque per se, neq; per alium ipsis messibus uacent, tamen lis ex solo eorum interuentu expediri non potest, opus enim est uti aduocatis, procuratoribus, testibus,& notarijs, qui omnes, vel saltem aliqui eorum occupã-
3 tur in messibus. Sed hic quæritur, quæ nam feriæ † sint attendendæ an litigantium, an verò illius loci, in quo iudicium agitur? vide Abb.in c.fi.de feri.& in c.fi.de iudic. Et quæ sint ferię, & quo modo earum tempore agi possit, vide glo.in voce, Vindemiam, in c.significauit, de iudic. & Specul.in 2.par.tituli de feri.§.1. Et quid in eis agi possit, & non, & quibus ferijs renunciari possit.eod.tit.§.3.& Alex.in consi.334.Viso processu, in libro in quo primi & secundi vol.con-
4 silia continẽtur. Et ferijs † repentinis renunciari non posse docuit glo.in clem. sæpe, de uerb. signif.sunt etiam inductæ ob publicam utilitatẽ, & ideò ferijs in honorem Dei æquiparantur, quibus renunciari non potest.l.fi.C.de feri.& de istis ferijs repentinis habetur. in l.j.& i 1 nonnullis alijs legibus, in d.titu. C.de feri. Pacta tamen, & transactiones fieri possunt etiam tempore dictarum feriarum, vt habetur in d.l.fin.& vide Petr.de Anchar.in cap. t.de fer. Et an liceat
5 † piscari propter necessitatem alimentorum diebus festiuis, Abb.in c.licèt, de feri. vbi id licere ait. Sed ibi Bal.excipit maiores festiuitates anni. An tempore feriarũ in honorem Dei, valeant actus uoluntariæ iurisdictionis, vt est, emancipare: Specul.in tit.de feri.§.sequitur, versi.Quid si. & vide Federi.in consi.11.12.& 13.& Abb.& alios in d.c.fin.de fer.& in d.c.fin. de iudic. Et
6 tres esse † species feriarum tradidit glo.2.in d.c.fi.de fer. An feriæ in honorem Dei aliquo casu tolli possint statuto vel consuetudine; vide in Speculo Aduocatorum.in 16.dist.nu. 44. An & quando non obstantibus ferijs propter messes dari possit libellus, siue aliter procedi. Feli.in c.
7 significauerunt, de iudic. An.d.tempore possint † testes examinari; Bal.in consi.6.in 1. volum. & in consi.2.in 2.vol.in Mediolanensi impresione.in quibus locis tradit etiam, an talis renunciatio iudici noceat, ita ut tempore feriarum procedere teneatur. Et an renuncians simpliciter ferijs, uideatur eis renunciare etiam in causa appellationis, vide Alexand.in consilio quadra-
8 gesimoprimo. columna fin.in quinto volumine. vbi ait, eum qui renunciat † omni beneficio suo, non intelligi renunciare beneficio futuro, & quod non dum pertinebat ad eum. Bald. in consi.47.in primo volumine.& in consi.374.in 5.vol. Et utrum renunciari possit? vide Barb. in consi.12.col.4.in 1.uol.& in consf.42.col.14.in eod.uolu. & Alex.in l. hac consultissima.§.si quis dotem.col.3.C.de testa.
9 Bar.in d.§.sed si prætor, propè fi.quærit, utrum sententia † nulla possit consensu partium confirmari? uide Feli.in c.tertio loco, de præscrip.& in c.sunt & alij, col.2.& 3. de rescript. & in c. significasti, col.3.de for.comp. Et conclude eam conualidari non posse in uim sententiæ, sed in uim pacti: vt tradunt Doct.in l.ij.C. cõm.utr.iudic.& in l.j.C.qui pro sua iurisd. Et propterea licèt renunciatum esset appellationi, tamẽ sententia illa exequi non posset. Arer.in consi.56. An
10 autem sententia † nulla confirmari possit à iudice appellationis, quando de iustitia ipsius constat

ſtat ex actis: idq; fieri poſſe ait Alex.in conſi.67.& in conſi.73.colum.fi.& omninò in conſi. 181.colum. fin. in 6.volum. & Dec.in conſi.449.Quid ſi conſentientibus partibus † ſententia
11 proferatur contra primam ſententiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam? Reſp.eam nullius eſſe roboris & momenti.glo.eſt ſing.in l. ſi diuerſa, vbi Iaſ.C.de tranſact.de cuius rei veritate, vide Io.Bap.Caccialupum,in tract.de tranſact.in 9.quæſt.nu.5.Iaſ.in l.ait prætor.ſecunda §.ſi damnetur.ff.de iureiur.& in l.duobus reis.§.Idem Pomponius.ff.eod.titulo.& Feli.in c.inter monaſterium.nu.20.cum ſeq.de ſent.& re iud.vbi ait huiuſmodi ſententiam communiter non ualere: hoc tamen locum non habere in multis caſibus,ut ibi per eum. Immo ſi is,contra quem lata fuit ſententia,quę tranſiuit in rem iudicatam,ſupplicat Principi,ut retractetur & reuideatur, non ſolùm caret impetratis,ſed etiam efficitur infamis.tex.eſt not.in l.fi.C.vt lit.pend.quem declara,ut per Caccialupum in d.tract.de trāſact.q.27.vide Iaſ.in l.ij.C.vt lite pend.Et quòd ſententia nulla confirmari non poſsit conſentientibus partibus, niſi in uim pacti, vide quæ poſui ſuprà ad Bar.in l.obſeruare.ff.de off.Proconſ.

Summarium in l.eadem oratione. ff.de feri.

1 *Atrox iniuria ex aſpectu extimari poteſt.*

2 *Quæ ſit atrox iniuria, vel delictum.*

Bar.in l.eadem oratione.ff.de feri.

1 BART. in d.l.eadem oratione,ait,atrocem † iniuriam ex aſpectu æſtimari poſſe. vide Aret. in conſi.143.col.10.Hoc enim relinquitur arbitrio iudicantis. Feli.in c. cùm illorum. nu.15. de ſent.excomm.habetur.in §.atrox.inſt.de iniur.& apud Io.Monac.in trac. nuncupato Defen
2 ſorium iuris,in §.Contra priuilegium. Et quæ ſit atrox † iniuria, uel delictum,vide Bar.in l.non ſolùm.§.ſi mandato meo.ff.de iniur.& Salic.in l.non ideo minùs.nu.11.C.de accuſat.& Feli. in c.at ſi clerici.nu.29.de iudic.Adde quod nam ſit delictum horrendū,& huiuſmodi crimina cōmittentes multa pati ultra ea, quæ communiter à legibus permittuntur, ait Barbat.in tract.de præſtan.Card.in 9.quæſt.primæ par.nu.6.

Summarium in l.more. ff.de feri.

1 *Dies incipit à meridie, & in alia media nocte finitur.*

2 *Vbi dies ponitur ad differentiam noctis, tunc incipit à ſolis ortu, & definit in occaſum ſolis quo tempore incipit nox.*

Bar.in l.more.ff.de feri.

1 BART. in d.l.more,colligitin ſumma,diem † incipere à meridie,& in alia media nocte finiri. uide aliquid apud Bal.& alios in c.Ego N.de iureiur.& Aret.in l.qua ætate.ff.de teſta. Et an & quando dies eſſe dicatur, quod eſt utile ſcire, nam ſtatuta ſolent aliquando augere pœnam criminis perpetrati tempore noctis: & ideo dubitari ſolet, ſi aliquis hominē trucidauit in crepuſculo,quando erat aliqua claritas,nondum tamen ortus erat Sol,quid iuris ſit. uide Bar.in l. aut facta.§.tempus.ff.de pœni.Io.And.Ana.Barbat.& Abb.in c.ſi perfodiens,de homic. & Iaſ.
2 omninò poſt Bar.in l.Titius.§.Lucius.ff.de liber.& poſthu. Attēde tamen † ubi dies ponitur ad differentiam noctis,eum incipere à ſolis ortu,& deſinere in occaſum ſolis,quo tempore incipit nox.tex.eſt ualde not.in l.j.uerſi.Nec uerò,ubi Bal.C.de cuſt.reor.& ibi Bart.remittit ad dicta per eum in d.l.aut facta.Et de hac re uide Alber.in opere ſtatutorum,in 2.par.cap.19.Et omninò Bat.qui egregiè loquitur in l.qui duos.§.hęc conditio.ff.de manumiſſ.teſt.& quæ ibi poſui. Et de materia.l.more,,uide Felin.& Barbat.in cap.conſuluit,colum.15.& ſequ.de offic.deleg. Feli.in capitulo Eccleſia ſanctæ Mariæ,colum.16.de conſt.& aliquid in cap.in cauſis, colum.1. in 2.not.de teſti.& Feder.de Sen.in conſ.44.Quo autem ad diuina officia quādo dies incipiat, vide tex.& glo.in cap.fin.de feri.& in cap.Alma mater,de ſent.excomm.in 6.& text.cum glo.

& ibi Archid.in c.quod à patribus.75.dist.& Archid.in c.1.de consecr.dist.3.& in d.c.quod à patribus,tradit etiam quomodo dies sumatur quò ad ordinum collationem. & in c. literas, de temp.ordi. Quò ad indulgentiam uerò dies incipit à primis uesperis, & finit in alijs.cap.fin.§. adijcimus,de sent.excõm.in 6.Quo uerò ad esum carnium, dies incipit post cœnam.c. esu carnium,de consecr.dist.iij.Quò autẽ ad obseruationem treguæ, incipit ab ortu solis.c.1. de treg. & pac.Feli.in d.c.consuluit.

Summarium in l.fi.ff.de feri.

1 *Qualibet probatio quæ datur ad probandum,est peremptoria.*
2 *Prima dilatio datur cum leui causæ cognitione, secunda uerò dari debet causa cognita.*
3 *Dilatio data reo potest abbreuiari,ac etiam in totum tolli, si de eius fuga dubitatur.*
4 *Ille,qui primam dilationem petijt, & in ea fuit impeditus,debet in secunda dilatione restaurari.*
5 *Si iudex absque aliqua causæ cognitione secundam dilationem concessit,nunquid ualida sit.*
6 *Dilatio data ante litem contestatam censetur peremptoria.*

Bar.in l.fi.ff.de feri.

BART. circa summam ipsius.l. fi.dicit, quòd illa.l. se ipsam summat. Ad hoc vide aliquid apud Bald.in consi.3.in 2.volu.Et dum ibi paulòpost subiungit Bar.quamlibet probationem,
1 † quæ datur ad probandum,esse peremptoriam. vide Abb. & Feli. in c. licèt causam,colu.3.de probat.& tex.in c.2.vbi glo.& doct.de dilatio.Bar.in l.Titia.§.vsuras.ff.de lega.2. & in l.cessante.C.quomod.& quand.iud.Feli.in c.pastoralis,uersi.dum dicit,de except.Et ideò Bar. in l.si finita.§.Iulianus,col.2.versi.quæro dixi quòd regulariter,ait,in dilationibus probatorijs non esse necesse,vt illa vox,peremptoriè,apponatur.cõtrarium videtur sentire Bal. in auth. iubemus. C.de iudic.vide Feli.in d.c.pastoralis,vers.dum dicit Abb.
2 Bart.in d.l.fi.col.1.inquit,primam † dilationem dari cum leui causę cognitione, secundam uerò dari debere causa cognita. Ad hoc vide glo.not.in c.2.de dilat.in fi.Abb.in c. quoniam cõtra,col.9.de probat.& in cons.64.in 2.vol.Bar.in l.cessante.C.quomo.& quan.iud. Feli.in cap. vltra tertiam,colum.4.versi. Quintò not.de testi.& in cap. pastoralis uersic. Dum dicit, de except.Et dum Bar.in d.l.fi.deinde quærit, circa quæ uersetur ista causæ cognitio in dilationibus concedendis,Vide hac de re Ant.de Butr.in d.c.ultra tertiam,& Alex. in consi.65. colu.1.in 1. uol.& in consi.183.Habita super contentis,col.2.nu.15.cum seq. in lib. in quo primi & secundi uol.consilia continẽtur,& omninò in consi.101.Visis omnibus,in 5.uolu.& & Salic.in l.j. C. de dilat. Bal. pulchrè in consi.434.in 4.uolu.& in consi.33.in 5.uol. secundum impressionem Mediolanen.& Rom.in consi. 496. in secundo dubio. In hac re attende unum memoratu di-
3 gnum,dilationem datam † reo posse abbreuiari, ac etiã in totum tolli, si de eius fuga timetur. Paul.de Castr.in singul.19.
4 Bar.in ead.l.& col.uersi. Videamus,ait,eum,qui primam dilationem † petijt, & in ea fuit impeditus,debere in secunda dilatione restaurari. & ponit exemplum in eo, qui fecit iurare testes. Tu dicas hanc Bartoli opinionem uideri ueritate subnixam, quamuis Bal.in l. admonẽdi. col.5.ff.de iureiur.dicat contrarium in facto seruari.de qua re uide aliquid apud eundem Bal. in c.ultra tertiam,de testi.& plenè Alex.in d.l.admonẽdi.& huius decisionis meminit idẽ Alex. in l.si ita essem stipulatus,colum.1.in fin.ff.de uerb.obligatio.uide Feli.in d.cap. ultra tertiam, colum.4.uersic.6.not.Et quo modo,& qua causæ cognitione præcedente ista secunda dilatio concedatur,uide omnino quæ posui suprà in præcedenti lucubratione,quæ ad rem hanc optime faciunt. Et dum Bar.in d.l.fi.col.2.prosequitur dilationis concedendæ materiam, & ait, in uersiculo prætereà,si in causa appellationis admitteretur ad probandum,quare non hic? Vide
5 Rom.in consi.226.col.fi.Posteà Bar.ibi quærit,quid si iudex † absque aliqua causæ cognitione secundam dilationem concesit, nunquid ualida sit? uide Feli.in c.pastoralis, colum.9.de
6 excep. & Ias.in l.iij.ff.de iureiur.Et dum ibi Bar.paulòpost inquit,dilationem datam † ante litẽ conte-

contestatam censeri peremptoriam,& citat Specul. vide Feli.in c.licèt causam, colu. 3.& 4. de probat.& in c.cùm uenissent,col.pen.in fi.de testi. Quærit deinde Bar.in d.l.fi.col. 3.in fi. quomodo fieri debeant probationes in crimine adulterij, cum in eo dilatio non concedatur: Vide tu de hac re Paul.de Castr.in l.fin.in fin. C.qui admitt. & ibi Alex.& Felin.in dicto capitulo licèt causam,columna decima.

Summarium in l.j.ff.de eden.

1 *Petitionem reo exhibendam esse, ut declarare possit an uelit cedere uel contendere.*
2 *Cuius expensis sit danda reo copia libelli.*
3 *Conclusionem in libello exigi.*
4 *Magis attenditur libelli conclusio, quàm narratio.*
5 *Libellum generalem sustineri posse.*
6 *Libellus tam in actione ciuili, quàm in criminali debet esse certus & clarus.*
7 *Libellus concludens contraria quomodò sustineri possit.*
8 *An & quando libellus incertus admittatur.*
9 *Quomodò libellus sit conficiendus.*
10 *Ille qui petit hæreditatem, debet in libello concludere, peto me pronunciari hæredem.*
11 *An in actione generali sufficiat res generaliter exprimere.*
12 *Causa debet esse talis ex qua sequatur libelli conclusio.*
13 *An causa proxima in personali actione sit exprimenda.*
14 *Ubi in libello plures causæ continentur, quarum una sit specialis, & altera generalis, specialis uidetur esse intentata.*

Bar. in l.j. ff. de eden.

1 BART. in d.l.j. in principio colligit in summa, petitionem † reo exhibendam esse, vt declarare possit, an uelit cedere, an contendere. istũ tex.in multis locis adducit Bar. ad probandum, vbicunque de actione sit mentio, porrigendum esse libellum, & litẽ contestari oportere, seruandumque esse ordinem iudiciarium. Ex quo infertur, agentẽ actione iudicati, uel in factum, ad hæc omnia teneri, alioqui verò si executio officio iudicis nobili
* peteretur: ut decidit Bar.in l. intra dies. ff. de re iudic.in cuius sententiam * communiter itum est, quamuis contrarium sentientes dicant, istum tex. ad rem non facere: quoniam procedit solùm, quando de re nondum decisa ageretur, alioqui uerò pro re iam decisa per sententiam. vt ibi per Ias.& utrum sit necessarius libellus, vbi officium iudicis imploratur, vide quæ posui ad Barto.in l.nequicquam.§. vbi decretum.ff.de offic.proconf. Et dum Barto. ibi paulòpost tra-
2 dit, cuius expensis sit danda † reo copia libelli, vide Felin. in capitulo primo columna tertia & seq.de libell. oblat.
3 Bart.in d.l.j.col.2.in principio tradit, conclusionem in libello † exigi, quoniam alioqui reus non esset certus, deberet ne cedere, an non. De hac re vide Feli.in cap. 1.colum.2. de lit.contest.Abb.in cap.literis, col. 1.de restit.spolia.Item conclusio declarat libellum,& eum ampliat,
4 ut latè habetur per Ias.in §.1.col.23.& seq.Inst.de action.Et ideò magis † attenditur libelli cõclusio, quàm narratio, ubi ad narrata adaptari non potest. Soc.in consi.262.colum.3.in 1.vol. Feli.in c.licèt causam, nu.6.de probat.vbi ait, libelli narrationem à conclusione restringi. Attende tamen, quia libellus in multis casibus sine conclusione procedit. Feli. in c.1.nu.7.cùm seq.
5 de lit.contest.Item scias libellum † generalem sustineri posse, ut puta, Titius est mihi obligatus, absque eo quod causa exprimatur: ita Bar. in l.fi.C.de ann. excep.cuius documentum extollit
6 Firma.in tract.de Episcopo, in prima par.in 3.lib.q.32.in fin.Et quòd libellus † tam in actione ciuili, quàm in criminali debeat esse certus & clarus. Et quamuis consensus partis non contradicentis faciat, ut quicunque libellus procedat, tamen hoc patitur quinque limitationes, ut per Feli.

Feli.in c.1.§.significantibus,de libell.obl.de qua re uidé etiam Soci.in consi.109.in 3.vol.Quo
7 modò autem libellus † concludens contraria sustineri posśit, vide Ange.in consi.36. & licèt libellus sit ineptus,incertus & uarius,tamen nō sufficit ista oppositio generalis, sed in specie opponendum est,in qua parte sit talis. Cæpol.in cautel.106. Libellus autem ineptus etiam parte
8 non opponente potest à iudice lacerari. Feli.in c.dilecti,de iudic. Et an & quando libellus † incertus admittatur,Bart.in l.ij.ff.quor.legat. & in l.vbi autem.§.qui illud.ff.de uerbor.obliga.& in l.qui fundum.§.si ex parte.ff.ad leg.Falcid. & in l.ij.C. de senten. quæ sin. cert.quanr. Et an procedat libellus alternatiuus, vide in l.prætor,in principio.& in §.pen.& §. quod autem.ff. de iureiur.& Abb.in c.ex parte.B. de for.compet.& in c.cum causam,de empt.& uend. & in cap. cum contingat,de offic.delega.& in cap.constitutus, de in integr.restitu.& Innoc.in c.cum ad sedem,de restit.spoli.vbi docuit,an libellus procedat hoc modo confectus: peto castrum cum pertinentijs. & an procedat libellus: peto rem,& si contradixeris peto pœnam. vide glo.in c.
9 Raynaldus,eodem titu.de restitu. spoliat. & plenè quomodò † libellus sit conficiendus, tradit Specu.in titu.de libell.concep.& tradunt Doct.omnes in l.edita.C.de eden. & quæ sint necessaria in libello,vide apud Bart.in l.si in rem.ff. de rei uendic.& quotuplex sit libellus, Bar.in l.j. C.quan.lib. princip.dat. fu.lit.cont. & dum Bart. in d.l.j.colu.2. versicu. debet ergo sic libellus
10 † concludere,ait,eum,qui petit hæreditatem,debere in libello concludere: peto me pronunciari hæredem. Vide Alex.in consi.124. in 4.vol.& in consi.49.in 3.vol. Corne.in consi.91.in 4.volu.& Feli.in c.2.col.7.de libell.oblat.& dum ibi subiungit Bar.quòd posteà in executione huiusmodi sententiæ examinabitur; quænam sint res ad illam hæreditatem pertinentes, vide
* Ias.in §.actionum,colu.25.de action.vbi ait, hoc * communiter approbari. Et quoniam subiungit Bar.quid iuris sit,quando instrumentum habet executionem pararam,sed est obscurum, & non liquidum,vt quia promisisti damna & interesse; vide tu de hac re,quæ plenè pono ad eundem Bar.in l.proinde.§.notandum.ff.ad leg.Aquil.
11 Bar.in d.l.j.col.2.versicu.consultius est,tradit an in actione † generali sufficiat res generaliter exprimere: vt peto reddas mihi rationem administrationis. aitq; consultius esse, ut in libello exprimatur: Peto te cōdemnari,vt reddas rationem,& reliqua restituas. Idem tu dic in actione pro socio. Alex.in consi.34. col.2.in 2.vol. idem dicas si ego peto quicquid posśides in illa villa. Alex.in conf.186.in 2.vol.& in consi.132.in 5.vol.Raph.Cuma.in consi.71.Aret.in cōs. 110.col.5.& Feli.in c.2.col.6.& seq. de libell.obl.
12 Bar.in d.l.j.in princ.colu.pen.versic.veniamus ad causam,ait, causam † debete esse talem, ex qua sequatur libelli conclusio. Quid si causa ineptè proponatur, utrum libellus uitietur. vide Bar.in l.edita,col.2.vbi Ias.col.6.versi.Quartò adde.C.de eden. Et dum Bart. in ead.col. versic.
13 Quæro in personali,tradit, an causa † proxima in personali actione sit exprimenda,adde quod dicta ibi per Bar.sequitur Ias.in §.actionum,col.22.instit.de action. Et dum Bart. in fin. d.prin-
14 cipij.ait, vbi in libello † plures causæ continentur, quarum una sit specialis, & altera generalis specialem uideri esse intentatam. vide Barto.in l.hoc legatum. ff. de lega.3. Et limita ut per Alex.in l.Gallus.§.si eius.ff.de liber.& posthu.& per eundem in l.ij.col.fi.ff.si cert.petat.& per alios doct.ibidem,& rursus per Alex.in l.vinum.ff.eod.titulo vbi inquit,uocem,idem, capi & in genere,& in specie,ut actus sustineatur.

Summarium in d.l.j.§. editiones. ff. de eden.

1 *Unicuique cuius interest, fieri debere copiam actorum publicorum.*
2 *Quando editio fit ut reus deliberet, editionem fieri debere sine die.*

Bar.in d.l.j.§.editiones.ff.de eden.

1 BART. in d.§.editiones,col.1.uersi. Ego puto,inquit,unicuique,cuius interest, † fieri debere copiam actorum publicorum. De hac re uide Feli. in c.1.de probat.& Dec. in repet. d.c. primi.col.30.versi.secundò ut prædicta.& Ias.in l.is apud quem,vers.Et ex hoc.C.de eden.

2 Bar.in d.§.editiones,col.2.uersi.sed hic insurgit dubium,ait,quando editio † fit, ut reus deliberet,editionem fieri debere sine die. sed quærit Bart. quid si deliberatio fieri non potest sine die,vt si hypothecaria ageretur,in qua prior in tempore,potior est in iure? vide Feli.in c.1.de probat.& dum Bar.in ead.colu.inquit,reum edere debere actori, ad coadiuuandam eius intentionem iam probatam: vide Feli.in d.c.1.de probat.versic.fallit decimo. vbi etiam tradit alia facientia ad id,quod ibidem agit Bar.de die,& consule in fi.d.§.editiones.

Summarium in d.l.j.§.edenda.ff.de eden.

1 *Parti copiam eorum omnium fieri debere, quæ in iudicio producuntur.*

Bar.in d.l.j.§.edenda.ff.de eden.

1 BART. in d.§.edenda,colligit in summa,parti † copiam eorum omnium fieri debere,quæ in iudicio producuntur. De hac re uide latissimè Dec.in c.1.col.22.de proba.& hoc intellige, & amplia etiam si producens protestetur,se uti uelle in parte,& in partibus.Bal.in l.j.C.ut quæ des.aduoc.& Feli.in d.c.1.de proba.col.6.& dum ibi paulò post subiungit Bar.si ego petij in libello declarari sententiam irritam esse,quam tu contra me obtinuisti, petoq; vt mihi exhibeas copiam illius sententiæ,nunquid tenearis? vide Alex.in l.ij.C.de eden.

Summarium in d.l.j.§.edere.ff. de eden.

1 *Testamenti particula,an uerò, totum testamentum edi debeat.*

Bar.in d.l.j.§. edere.ff. de eden.

1 BART. in d.§.edere,quærit, nunquid particula testamenti, † an uerò,totum testamentum edi debeat? & sic de statuto. dicas tu si testamentum editur iudici,totum edendum esse.Bal.& Ang.in l.j.C.de precib.imper.offe.& Abb.& alij in c.contingit,de fide instru.& de hac re uide, quæ posui ad Bar.in l.inciuile.ff.de legib.vbi est locus proprius.& omninò uide Firma.in trac. de gabellis,in 4.par.nu.2.cum sequen.

Summarium in l.si legatum.ff.de eden.

1 *Si in libello fit mentio de aliquo instrumento, an & quando illud edi debeat.*

Bar.in l.si legatum. ff. de eden.

1 BART. in d.l.si legatum,tractat,si in libello † fit mentio de aliquo instrumento,an & quando illud edi debeat. vide Barb.in consi.3.col.fi.in 3.vol.Alex.in consi.3.in 2.vol. & quæ plenè tradunt Doct.post Bar.in l.edita.C.de eden.vbi de hoc potissimùm agitur.

Summarium in l.ne quisquam.ff.de eden.

1 *Fisco edi debet ad eius intentionem fundandam.*
2 *Emphyteuta à domino cogi potest ad exiliendum instrumentum emphyteuticarium.*
3 *Fiscus an utatur priuilegio contra mulierem in dote.*
4 *Licèt multa sint fisci priuilegia, nihilominus ea porrigi non debent nisi ad id, quod in iure inuenitur expressum.*
5 *Dos licèt multa habeat priuilegia, nihilominus ea non porriguntur nisi ad expressum.*

Bar.in l.ne quisquam.ff.de eden.

1 BAR. legit duobus modis.d.l.ne quisquam,uno modo,vt fisco † edi debeat ad eius intétionem fundandam,alio ad eius replicationem fundandam. circa hoc fisci priuilegium uide Ias.in l.j.C.de eden.col.2.versic.capio glo.in uoce ex cã. vbi tradit,an locum habeat tàm in causa ciuili,q̃ criminali.& an locum habeat ét in dote,& in ecclesia.An aũt iste tex.probet,fisco propter eius priuilegium edi debere? vide Dec. in repet.c.primi.de proba.col.7.versic. Retenta ergo conclusione.

conclusione. vbi affert nonnulla ad probandum quòd non, & ibi latè circa intellectum huius tex. insistit.& demùm ordinatè ponit regulam cum limit.& secundum Rom.in l.j.ff.solu.matr. iste tex.locum habet etiam in dote, vbi uideas etiam Alex. & eundem omninò in cõsi.132.col. fi.in 2.dubio principali. in 1.vol.vbi ait, hoc fisci priuilegium non procedere in causis criminalibus,& quòd locum habeat in muliere suam dotem repetente à marito, vel eius hæredibus,vt ei dotis instrumenta edere teneanť: tradit Bal.nouel.in tracta.de dote,in undecimo priuilegio
2 nonæ part. Attende etiam unum memoratu dignum, scilicèt, emphyteotam † à domino cogi posse ad exhibendum instrumentum emphyteoticarium. Abb.in consi.74.in 1.vol. De hoc autem fisci priuilegio vide Dec.in l.ij.& in l.qui accusare.C. de eden. Quid si fiscus cõcurrit cum priuato,vt quia uterque habeat instrumentum eodem die confectum, nunquid fiscus propter eius priuilegia præferatur? & instr̃m priuati censeatur præcessisse? tradit Felin.in c.pastoralis,
3 nu.11.cum seq.de rescr.licèt dicat, hoc esse dubitabile. An autem fiscus† utatur priuilegio cõtra mulierem in dote? & dicas,quòd non.Sali.in l.ij.C.de iur.fisc.& Soc.in consi.46.col.6.in 4. vol. Nunquid fiscus intentare posit actiones personales contra tertios possessores? idq; fieri posse docuit Soc.in consi.80.col.2.in 3.volu. Reliqua fisci priuilegia uide apud Mart.Lauden.
4 in tract.de fisco. Attende tamen quamuis multa sint fisci priuilegia, † nihilominùs ea porrigi non debere,nisi ad id,quod in iure inuenitur expressum,secundum glo.in l.item ueniunt. §. in
5 priuatorum.ff.de petit.hæred.& Dec.in consi.531.col.1.hoc idem † & in dote docuit Alex.in consi.178.col.3.in 7.vol.vbi ait,nõ rectè colligi, dos habet multa priuilegia,igitur debet etiam esse priuilegiata in aliquo casu non expresso: quoniã hoc esset inducere multa specialia: quod iure fieri non potest, vt ibi per eum.

Summarium in l.prætor ait.§.huius edicti.ff. de eden.

1 *Ad hoc vt argentarius edere teneatur, necesse est scripturam esse confectam eo mandante.*

Bar.in d.l.prætor ait,§.huius edicti.ff.de eden.

1 BART. in d.§.huius edicti,circa principium,versic. oppo.infrà eod.l.si quis ex argentarijs, tradit,an ad hoc ut argentarius† edere teneatur, necesse sit scripturam esse confectam eo mandante. De hac re uide latè Dec.in repet.c.primi.de proba.col.29.versic.secũdò principaliter. & omninò Alex.in consi.58.in 1.vol.& plenè de ijs,quæ ibi deinde subiungit Bar.vide Feli. & Dec.in d.c.1.& dum agit Bar.de die & consule,vide Rom.in cons.83.

Summarium in d.l.prætor ait.§.etiam is.ff.de eden.

1 *Ille qui desijt usuras exercere ita ad earum restitutionem compelli potest, ac si usuras exerceret.*
2 *Hæredem usurarij, qui usuras non exercet, edere non cogi.*
3 *Ille qui tanquam usurarius testamentum condere non potest nisi secundum formam cap.quanquam, de usur.in 6.an intelligatur solùm de eo qui exercet usuras tempore testamenti.*
4 *Usuræ prohibitæ fuerunt in Concilio Niceno.*
5 *Ad probandum contractum usurarium sufficiunt probationes, quæ alioquin non sufficerent.*

Bar.in d.l.prætor ait,§. etiam is.ff.de eden.

1 BART. in d §.etiam is,colligit argumẽtum,illum,qui desijt† usuras exercere,ita ad earum restitutionem compelli posse,ac si usuras exerceret. Ad hoc uide Feli.in c.1.col.2.versicu.fallit octauò,de probat.vide tamen aliqua,quæ contra hoc faciunt, vt tradit Roma.in consi.404.& tex.in c.ferrum, 50.dist.sed pro opinione Bar. facit:nam si aliter diceremus,sequeretur,hęredẽ
2 † usurarij,qui usuras non exerceat,edere non cogi. id quod est cõtra.l.quædã.§.nihil interest. ff.de eden. Hæc tñ locum habere non puto in contractibus, qui post satisfactionem cõficerentur. Quid si hæres usurarij iurat se librum usurarij perdidisse, vtrũ illum edere teneatur? & quæ requiranť pro parte agentis: vide Abb.in cons.42.in 1.vol.Accedant ad pręcedentia,q̃ tradit

3 Soci.in consi.127.in 3.volu.vbi habetur,an ille,qui tanquam usurarius † testamentum condere non potest nisi secundum formam capituli quãquam, de usur.in 6. intelligatur solùm de eo, qui exercet usuras tempore testamenti,an uerò locum habeat in eo etiã, qui usurarius fuit ante testamẽtum? & quomodò aliquis dicatur esse usurarius. & de hoc,scilicet, quis dicatur usurarius manifestus; vide etiam Abb.in consi.34.in 1.vol.& in consi.2.& in consi.81. in 2.volu.
4 & omninò Ang.in consi.10.& Bart.in l.ij.ff.de furt.& ibi latè in addit. Vsuræ † autem prohibitæ fuerunt,& interdictæ in Concilio Nicæno.c. quoniam.47. distinct.& est tex. in c.quoniam multi.14.q.4.tradit Ang.in consi.90. Et ad rem hanc uide Abb.in c.cùm sit generale,de foro compet.Sed quæro,an in casu dubio præsumenda sit usura, an non? Respon.in foro poli,quoniam agitur de periculo animæ, tutiorem uiam esse eligẽdam: & ideò usuram esse præsumendam: alioqui verò in foro contentioso: quia non præsumitur, nisi probetur. Crauet. in consi.
5 48.tamen ad probandum contractum † usurarium sufficiunt probationes, quæ alioqui nõ sufficerent. Alex.in cons.54.in 6.volu. Verùm,quia paulò antea dictum est,secundum Bart.eum, qui usuras exercuit,teneri ad restitutionem, quæro utrum exercens usuras tãquam nudus minister alterius, ad restitutionem teneatur? Abb.in consi.16.col.2.in 1.vol.ait,eum non teneri. & de hac materia usurariorum,vide latissimè apud Laurentium de Rodulphis in tract.de usur. & Ambrosium de Vignate similiter in tract.de usur.

Summarium in l.si quis ex argentarijs.§.cogentur.ff.de eden.

1 *Successor tenetur reddere.*

2 *Testis qui deponit per uerbum credo, sustinetur & coadiuuatur ab alijs testibus testimonium dicentibus de ueritate.*

3 *Dictum testis non integri ex superabundanti alterius integritate suppletur.*

Bar. in l.si quis ex argentarijs.§. cogentur.ff. de eden.

1 BART. in d.§.cogentur,colligit in summa,successorem † teneri edere,scilicèt,ille,qui possidet, siue sit unus,siue sint plures. Pro intellectu istius tex.vide Bar.in l.iiij.§.Cato, col.4.ff. de verbor.obliga.Et dum ibi paulò post disputat Bar.nunquid stetur editioni unius propter aliorum authoritatem,etiam si is,in simili officio deliquisset. De hac re uide Feli.in c.testimoniũ, col.2.de testi.& in c.1.colu.3.de præscript.& in c.1.col.9.de re iudic.& in c.cum super, col.2. de offic.deleg.& in c.nobis,de simo.Cæpol.in consi.3.col.2.& in consi.32.col.5.Barb.in consilio 29.colu.18.cùm sequ.in 1.volu.& in consi.50.col.8.& in consi.54.colu.15.eodem volu. & in consi.18.colu.24.& in consi.136.& in consil. 3. colu.4.in 3.volu. & in cons.76.colu.12. eod.volu.Rom.in consi.290.col.fin.Imol.in cons.138. & in cons.147. Et non ab re est quod ait Anchar.in cons.248.& Ias.in l.si emancipati,colu.4.versic. sic etiam uidemus.C.de collat. & in l.dictantibus.col.1.C.de testam.& Alex.in cons.176. & in cons.198. & in cons.210.in libro primi & secundi volu.& in l.sæpe,col.17.ff. de re iudic.Bal.in l.j.col.3.C.de test. Salic.in l. in bonæfidei.col.10.C.de reb.cred.Ang.in cons.1.Corne.in consi.243.col.4.in 2.volu. Barb.
2 in cons.25.colu.6.& sequ.in 4.vol.ubi ait,testem,† qui deponit per uerbum credo,sustineri,& coadiuuari ab alijs testibus testimonium dicentibus de ueritate. vide eundem in cons.26.eod. vol.vbi loquitur,in causa matrimoniali.& Corn.in cons.51.col. pe.in 1.vol. vbi loquitur in teste affine in causa criminali. & ad dicta Bar.in d.§.cogentur,benefacit Dec.in cons.133.col.3.
3 & Soc.in cons.130.col.fi.dum aiunt,dictum testis † non integri ex superabundanti alterius integritate suppleri.Et quòd unus testis non idoneus ex aliorum idoneitate(ut ita dixerim) suppleatur,tradit idem Soc.in cons.149.col.pe.in 1.vol.& in cons.194.eo.vol. & in cons.92. col. 4.in 3.vol.citat Bal.in l.ij.C.de bonor.poss.sec.tab.

Summarium in d.l.si quis.§.pertinere.ff.de eden.

1 *Ad eum rationes pertinere cuius mandato sunt confectæ, & ad ipsius utilitatem spectant.*

Bar.

Bar.in d.l.ſiquis.§.pertinere.ff.de eden.

1 BART. in d.l.ſi quis.§.pertinere,ait,ad eum rationes † pertinere,cuius mandato ſunt confectæ,& ad ipſius utilitatem ſpectent. Ad hoc uide Bal.in conſi.382.col.penul.verſic. ex hoc infertur,in 5.vol.& an & quando edendæ ſint alicui ſcripturæ, quæ eo mandante non ſint confectæ, vide Alex.in conſi.58.in primo volu. & de quacunque editione uide plenè apud Felin. & Dec.in c.1.de probat.

Summarium in d.l.ſi quis.§.ſi initium.ff. de eden.

1 *Diem & conſulem poſitos in principio eſſe ad ſequentia referendos,in quibus non eſt poſita dies.*
2 *Maiorem uim habere præcedentia ad determinationem ſequentium, quàm ſequentia ad determinationem præcedentium.*
3 *Clauſula magis eſt referenda ad præcedentia quàm ad ſequentia.*
4 *Geminatio quam habeat efficaciam.*
5 *Clauſula ſiue poſita ſit in principio, ſiue in medio, ſiue in fine refertur ad omnia,dummodò commodè poſſit referri.*
6 *Clauſula quæ ſpecialem & perfectam habet determinationem, non ſuppletur ex clauſula præcedenti neque ſubſequenti.*

Bar.in d.l.ſiquis.§.ſi initium.ff. de eden.

1 BART. in d.l.ſi quis.§.ſi initium, in lectura, colligit in ſumma, diem † & conſulem poſitos in principio eſſe ad ſequentia referendos,in quibus non eſt poſita dies. Ad declarationem huius tex. vide Alexand. in l.ſi unus,col.penul.& fi.C.de teſta. & dum ibi paulò poſt ait Bar. maio
2 rem uim habere præcedentia † ad determinationem ſequentium,quàm ſequentia ad determinationem præcedentium : vide Matthæſyll.in ſing.150.Paul.de Caſtr.Fulgo.& Iaſ.in l.j. C.de liber.præter.Bal.in rubri.extra de pact.colum.penult.Bar.in l.quiſquis.ff.de lega.3. in l.filium. ff.quand.dies lega.ced.& in l.auia,in princ.ff.de condit. & demonſtr.Rom.in conſi.404. & in conſi.552. Diligenter inſpectis,colu.1.& Dec.in conſi.500.nu.8. Tamen contra hoc faciunt credita per eundem Dec.in c.inquiſitioni,in fi.de appel.vbi ait ibi ex illo tex.colligi,clauſulam
3 † magis eſſe referendam ad præcedentia, quàm ad ſequentia. Sed ad illum tex.reſponderi poteſt,ibi clauſulam in fine poſitam, non ideò tantùm operari, quòd in fine poſita ſit, ſed uirtute geminationis. poſita enim fuerat etiam in medio, & poſteà fuit geminata in fin. vt indicat ibi
4 uox illa,iteretur. quātùm enim efficaciæ habeat † geminatio, habetur in l.baliſta.ff.ad Trebel. per Bar.in l.cùm ſcimus.C.de agric. & cenſ.lib.11. plenè tradit Felin.in c.ſi cautio,nu.30.cum ſequen.de fide inſtrum.Curt.in conſi.30.& in conſi.49.Dec.in conſi.181.Soci. in conſi.3.col. 4.in 3.volu.Mari.Soci.iuni.in conſi.133.nu.6.& alij in multis locis, quos longum eſſet referre.
5 Attende tamen, quòd clauſula † ſiue poſita ſit in principio,ſiue in medio, ſiue in fine, refertur ad omnia,dummodò commodè poſſit referri. Ang.in conſi.28.quod tamen intellige quando per ſe principaliter ſtat, alioqui uerò ſi alteri capitulo adijceretur: quia tunc illud ſolū qualificaret,ſecundum Bar.in l.fi.ff.de rebus dub. & pro huius materiæ intellectu uide not. in l.j.in princ.iuncta l.doli,de ſeru.corrup.& ibi Bar.plenè. Alex.in conſi.48.in primo volu.& omninò in conſi.226.in 6.volu.Soci.in conſi.10.& in conſil.49.& in conſi.188.col.3.& in conſi.200. in 1.vol.& in conſi.21.col.3.& in conſi.22.in 3.volu.& Feli.latè in c.cauſam quæ, nu.15.cum
6 ſeq.de reſcrip.& in hac re ſcias, clauſulam † quæ ſpecialem & perfectam habet determinationem,non ſuppleri ex clauſula præcedenti,neque ſubſequenti. Iaſ.in l.tranſigere,num.18.C.de tranſact. Soc.in d.conſi.22.in fi.in 3.vol.& in conſi.43.in 4.vol.& ita colligitur ex not. deciſione. Bald.in l.j.C.de legit.hæred.

Summarium in repet.d.§.ſi initium.

1 *Dies præcedens intelligitur in ſequentibus repetita, quando expreſſa fuit repetitio.*

2 *Quænam requirantur ad substantiam & ad esse publici instrumenti.*
3 *Instrumentum habere debet tres perfectiones.*
4 *Instrumentum an & quando reprobari possit per testes non descriptos ac etiam descriptos in ipso instrumento.*
5 *Instrumentum confectum inter Christianos habere debet diuinum nomen.*

Bar.in rep.d.§.si initium, in repet.

1 BART. in d.§.si initium,in repet.in secunda columna.in princi.ait, nulli dubium esse,quin dies † præcedens intelligatur in sequentibus repetita, quando expressa fuit repetitio. Vide ad hoc tex.in l.j.ff.si ex nox. cau.aga.& dum Bar.in eadem colu.versicu.venio ad dicta docto.prosequitur, quòd dies & consul in principio positi, intelliguntur in sequentibus repetiti. in quibus non est apposita dies. Vide Alexand.in consi.152.colu.3. in secundo vol.& in consi.37. colu.3,in 3.volu.Et dum Bar.in fin.eiusdem col.agit,de repetitione diei, & consulis in sumpto instrumento ex originali,vide Ias.in repet.l.admonendi, col.69.ff.de iureiur.

2 Bar.in repet.d.§.si initium, colu.4.versic.secundò uidendum est,quærit, quænam requirantur † ad substantiam, & ad esse publici instrumenti. An autem si unum ex istis requisitis deficiat,instrumentum illud plenam, uel semiplenam probationem faciat? Vide eundem Bart. in d.l.admonendi,colum.7.versicu.Quid si, vbi Ias.latissimè colu. 68.& de hac re uide Abb.Feli.

3 & alios in cap.1.de fide instrumen.& instrumentum † habere debet tres perfectiones. Prima est quò ad locum,tempus,& testes. Secunda est contractus siue actus, de quo scriptura conficitur. Tertia est cùm subscriptione,& signo. Bald. in l.contractus. C. de fide instrum.& Dec. in consi.447. Quid si multa instrumenta producuntur, in quibus deficit aliqua solennitas ad probandum extare consuetudinem, vt instrumenta valeant, non obstante defectu illius solennitatis,probent ne consuetudinem illam, an non? & quòd non probent, docuit egregiè Abb. in consi,53.in 2.volu.vide eundem in consi.73.post numerum 6.eodem uolum. An autem,&

4 quando instrumentum † reprobari possit per testes non descriptos,ac etiam descriptos in ipso instrumento,vide Felin.in cap.cum Ioannes.nu.33.cùm sequ. de fide instrum. Abb.& alios,in cap.tertio loco.de probat.& Crauet.in consi.56. & quæ exceptiones contra instrumentū opponi possint,docuit Innoc.in tract.exceptionum.§.post canonum. & quomodò instrumētum reprobari possit,vide Soc.in consi.94.in 1.vol.& in consi.143.eod.vol.

5 Bar.in d.repet.colu.4.dum ait, instrumentum † confectum inter Christianos habere debere diuinum nomen,si uerò inter homines alterius sectæ conficeretur,inuocandum esse Deum eorum. contrarium vult ipse idem Bar.in rubr.ff.de oper.no.nunc. & solue, ut per Ias.ibi col.1.& Alex.in 5.col.vide quæ de hac re posui suprà ad Bar.in rubr.seu procem.ff.

Summarium in d.l.si quis.§.prætor ait.ff.de eden.

1 *Si notarius dicit in instrumento, hoc est exemplum cuiusdam instrumenti scripti manu mea, illud exemplum fidem facit.*
2 *Si varietas inter instrm datum parti, & librum notarij reperitur, magis est credendum libro notarij.*
3 *Protocollo standum est.*
4 *Si instrumentum sumptum ex originali notarij defuncti per notarium habentem potestatem contradicit instrumento sumpto per ipsum defunctum, & originale non reperitur, cui potius standum sit.*

Bar.in l.si quis.§. prætor ait.ff.de eden.

1 BART. in d.§.prætor ait,colligit in summa,si notarius † dicit in instrumēto,hoc est exemplum cuiusdam instrumenti scripti manu mea,illud exemplum fidem facit. vide Barb.in consi. 40.col.6.in 1.vol.& Raph.Cuma.in consi.10.col.2.in 3.dubio. & Fulg.in consi.196.Attende etiam huiuscemodi exemplum plenè probare quando semel productum fuit originale.Cępol.

2 in cautel.176. Et dum ibi paulò post Bart.ait,si uarietas † inter instrm datum parti,& librum notarij

notarij reperitur, magis esse credendum libro notarij. vide tu Feli.in c.quoniam contra.num. 17.de probat.vbi tradit etiam, quid si instrumentum perditum est. Cæpol.in consi.21.colu.2.
3 & Aret.in consi.18.col.1.Curt.in consi.204.Et prothocollo † standum esse, uide Soc. in consi. 199.in 1.vol. & an instrumentum valeat, si originale siue prothocollum non reperitur: vide Alex.in consi.175.in 7.vol.& Feli.in c.cùm.P.tabellio, de fid.instr.vbi tradit etiam, qua pœna
4 sit puniendus tabellio, qui non docet de amissione prothocolli. Quid si instrumentum † sumptum ex originali notarij defuncti per notarium habentem potestatem, contradicit instrumẽto sumpto per ipsum defunctum, & originale non reperitur; cui potius standum sit? Soci.in consi.277.in primo volumine.

Summarium in d.l. si quis. §. an verò hæredi. ff. de eden.

1 *Ille qui affirmat rem esse casu amissam probare debet intentionem suam.*
2 *Quomodò rei amissio probetur.*
3 *Quomodò in difficilibus probationibus admittatur probatio per coniecturas.*
4 *Probata amissione quis probare teneatur uel dolum, uel culpam.*

Bar. in d.l.si quis.§.an verò hæredi.ff.de eden.

1 BART. in d.§.an verò hæredi, colligit in summa, eum, qui affirmat † rem esse casu amissam, probare debere intentionem suam. Vide Aret.in consi.83.colum.7. & dum ibi Bar.subiungit, quid si rem esse amissam, est causa defensionis alicuius: vide Alexand.in consilio 58.columna penultima.in 1.volum.& dum Bart. prosequendo rem hanc ait, rem dici esse deperditam, eò ipso quòd adhibita diligenti inquisitione reperiri non potest. Vide Feli.in cap.fi.de probat. & in cap.sicut, colu.6.versicu.quinta declaratio, de iudice. Aret.in consi.119.& Alex. in l.fin.§.si ita.ff.de leg.primo.

2 Bar.in eodem loco tractat, quomodò rei † amissio probetur, & ait; quosdam esse casus manifestos amissionis: vt si probentur ruinæ, incendium, uis hostium & huiusmodi genus alia. ad quæ uide tu Abb.in consi.92.in secundo volumine. & Bald.Salic.& alios.in l.quæ fortuitis. C.de pignor.actio. Deinde ait Bart.quosdam esse casus clandestinos & occultos, vt furtum; & in isto casu probatio fiet per coniecturas: vt quia ostium fuit ruptum, vel famulus aufugit,
3 & similia. Tu uide quomodò in difficilibus † probationibus admittatur probatio per coniecturas, ut per Alexand. traditur in consilio 50.col.2.in primo volumine.& in consi.24. & 53. in secundo volu.& in consi.156.in 5.volu.& omninò in consi.146. in sexto volu. & Signorol. in consi.121.Felin.in capitulo veniens, secundo. columna antepenultima.de testibus. Barb.in consi.41.colum.3.in primo volumine. Paul.de Cast.in consi.82.& in consi.330. Curt.in consilio 76.columna quarta.in fin.Corn.in consi.24.& in consilio 35.colum. sexta. in quarto volumine. Bald.in consi.229.in secundo volumine.& aliquid in consi.77.in 3.volu.Soc.in consi. 213.col.4.& in consi.216.in fin. in 1.volu.& omninò in consi.16.in 3.uolu.& de famulo, qui aufugit, vide Dec.in consi.130.col.fi.

4 Bart.in d.§.an verò hæredi, quærit, probata amissione † quis probare teneatur, vel dolum, vel culpam. & distinguit dicens, quosdam esse fortuitos, qui sine culpa euenire non solent, vt furtum, incendium, & fuga seruorum: & in istis culpa præsumitur. alioqui uerò in ui hostium, & impetu aquarum. De hac re uide Cæpol.in consi.70.Anchar.in consi.80. & in consi.349. Alexand.in consi.45.& in consi.50.columna prima.in 1.volu.& in l.domos, columna secunda. ff.de lega.1.Aretin.in consi.38.Bald.in l.si creditor.C.de pignor.act. & omninò Salic.in l.quæ fortuitis.C.eodem titu.columna fin. Bald.in consi.441.in 1.volu.& in consi.442.in 3.volumi. secundum ultimam impreßionem.Corn.in consi.28.in 3.volu.Ange. in consi.197. & Alexan. in l.ij.§.quod diximus, colu.2.ff.si quis cauti.& omninò uide, quæ ibi posui ad Bar. vbi agitur etiam quomodò casus fortuiti probentur. & de famulo, qui aufugit, vide Dec.in dicto consilio 130.columna fin.

Summarium in d.l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de eden.

1 *Ille qui semel habuit instrumentum & amisit, non potest petere à notario ut iterum ei det instrumentũ.*

Bart.in d.l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff. de eden.

1 BART. in d.§.fin. in summa inquit, eum, qui semel habuit † instrumentum,& amisit, non posse petere à notario, vt iterum ei det instrumentum. Vide Bar.in consi.67. Satis dubiè. vbi ex hoc infert, si gabella solui debet pro quolibet instrumento, & aliqui instrumentum habuerunt soluta gabella, quo amisso iterum idem instrumentum confecerunt, eos non teneri amplius ad solutionem alicuius gabellæ.

Summarium in l.veluti.§.hæc vox.ff.de eden.

1 *Dictio iterum, nunquam pro sæpius est accipienda.*

Bar.in l.veluti.§. hæc uox.ff.de eden.

1 BART. in d.§.hæc vox. ait, hanc uocem, iterum, † nonnunquam pro sæpius accipiendam esse. Vide glo.quæ hunc tex.citat in l.j.C.ne lice.in un.ead.cau.tertiò prouoc. Tamen hæc uox communiter duas tantùm uices significat.l.veluti.§.fi.ff.de ædilit.edict. & d.l.j. C.ne lic. in un. ead.eau.cap.olim,de rescript.& c.sua, ibi, semel & iterum, de appell. Attende quia etiam uox, sæpe, pro duabus uel tribus uicibus accipi solet, secundum glo. in §.quia uerò sæpe,in auth.de testi.& Paul.de Castr.in singul.10.

Summarium in l.quædam.ff. de eden.

1 *Censetur ex consuetudine mandatũ esse argentario penès quẽ deponitur pecunia, ut de hoc rõnes cõficiat.*

Bar.in l.quædam.in princ.ff.de eden.

1 BART. in d.l.quædam, in principio ait, censeri ex consuetudine † mandatum esse argentario, penès quem deponitur pecunia, vt de hoc rationes conficiat. Attende mandatum præsumi ex consuetudine. ad quod uide Aret. in consil.140. colu.1. & quòd ex consuetudine eliciatur mens agentis, tradit ibi Areti.in 4.colu. Et dum ibi subiungit Bart. argentarium, & numularium,& usurarium in eo casu posse compelli ad edendas rationes: vide Abb.in consi.42. in 1.volu.Feli.in c.1.col.3.versic.fallit sexto.de prob.& dum Bar.ibi propè fi.agit,qua actione petendum sit ab eo,qui mandauit vt sibi rationes edantur, vide Alex.in consi.58.in 1.vol.

Summarium in d.l.quædam.§.numularios.ff. de eden.

1 *Omnes illi, qui libros rationum conficiunt edere tenentur.*

2 *Libri eorum, qui rationes conficiunt, an fidem faciant.*

Bar.in d.l.quædam.§.numularios.ff.de eden.

1 BART. in d.§.numularios, agit de omnibus illis,qui libros † rationum conficiunt,vt edere teneantur. vide Soc.in consi.205.in 1.volu.& Fulg.in consi.103.

2 Bart.in dicto §.numularios,quærit, an libri eorum, † qui conficiunt rationes, fidem faciant? aitque eos contra tertiam personam facere semiplenam probationem. De hac re vide Barb. in rubrica de fide instrumen.colum.1.Federic.in consi.119. in fin. Abb.in consil.82.columna secunda.in primo volumine.& in consi.34.colum.secunda.in secundo volum. Rom. in consil. 205.Cardin.in consi.153.Alexand.in consi.53.in primo volumine.& in consi.103.colu.2.in 3.volumine.Soci.in consi.208.colum.2.in primo volu.Felin.& Dec.in cap.primo. de probat. & Felin.in cap.cùm causam,colum.2.eodem titu. & de hac re uide plenè apud Firma. in tract. de gabellis,in quarta parte, num.2.cum sequen. Bald.in rubr.C.de fide instru.col.16.versicu. sequitur uidere de scripturis mercatorum. & Abb. & alios in c.2.eod.tit.vbi Abb.nu.9. tradit, an huiusmodi scripturæ plena an semiplena fides adhibeatur. An autem liber scribani sit publicum instrumentum, dicas, quòd non, vt est tex.cùm glo.in l.census.ff.de probat.

Summa-

Summarium in l. argentarius. ff. de eden.

1 *Scripturæ argentariorum faciunt fidem contra tertiam personam & pro ea.*

Bar. in l. Argentarius. ff. de eden.

1 BART. in d. l. Argentarius, colligit ex illo tex. scripturas argentariorum † facere fidem contra tertiam personam, & pro ea vide Alex. in consi. 86. col. 1. in 3. vol. vbi ponit exemplum. Et dum ibi paulòpost ait, an & quomodo argentarij, & similes edere rationes accepto salario teneantur, vide Soci. in consi. 159. in 1. volu. vbi ait de libris montis. vide Bal. in consi. 265. in 1. vol. & Imol. in cons. 37. col. 3. Et ad rem faciunt trad. per Alex. in cons. 36. in 2. vol.

Summarium in d. l. argentarius. §. edi autem. ff. de eden.

1 *Non est edendus totus liber, sed tota ratio prout pertinet ad petentem.*

Bar. in d. l. argentarius. §. edi autem. ff. de eden.

1 BART. in d. l. Argentarius. §. edi autem, colligit, non esse edendum † totum librum, sed totam rationem prout pertinet ad petentem. Ad hoc vide Alex. in rubrica. ff. sol. matr. colum. 3. Abb. in cons. 28. in 1. vol. Firma. plenè in tract. de gabellis, in 4. par. nu. 2. cum seq. & quæ posui suprà in annot. ad Bar. in l. 1. §. edere, hoc eod. tit.

Summarium in d. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden.

1 *Si ille qui uult edere non est soluendo quid iuris.*

Bar. in d. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden.

1 BART. in d. l. Argentarius. §. cùm autem, quærit, quid si ille, qui uult † edere, non est soluẽdo? De hac re vide Doct. in l. Imperatorem. ff. de re iudic.

Summarium in l. j. ff. de pact.

1 *Pacta sunt seruanda.*
2 *Vbi copula cadit inter duo, quorum unum necessariò inest, tunc illa duo resoluuntur in unum.*
3 *Quomodo & in quibus casibus copulatiua & disiunctiua resoluantur.*
4 *Si tu promittis mihi dare Titio tunc, uideor illum adhibere tanquã meum procuratorem in negocio meo.*

Bar. in l. j. ff. de pactis.

BART. in d. l. j. in principio dicit materiam huius legis bonã esse. & primò ponit edi
1 ctum quo cauetur: pacta † esse seruanda. Bal. hic ait, etiam Deum ipsum obligari ex pacto. pacta uerò esse seruanda à quocunque, & præsertim à principe, egregiè habetur in consi. 12. col. 5. & 6. inter consilia Albert. Brun. vbi traditum est, hoc ab ore Dei prouenisse. Et citat Scotum dicentem, etiam spiritus malignos, quàmuis alioqui sint mendaces, serua
2 re pactiones, quas habent cum hominibus. Præterea Bart. ait, ubicunque copula † cadit inter duo, quorum unum necessariò inest, tũc illa duo resolui in unum, sicut adiectiuum alterius hoc modo. placitum & consensus, id est placitus consensus. Tu uerò dicas, quando copula, &, posita est inter ea, quæ sunt eiusdem potestatis & effectus, stat disiunctiuè, ut si dicatur de iure & de consuetudine, intelligitur de iure, uel de consuetudine. Oldr. in consi. 161. Thema tale est,
3 in fi. citat. l. sæpe. ff. de uerb. signifi. Quomodò autem, & in quibus † casibus copulatiua, & disiũctiua resoluantur, vide Abb. latè distinguentem in c. 2. de rescript. vbi plenissimè Dec. quem videas omninò. Et ad dicta per Bar. in d. l. j. scilicèt, quando copula, &, explicetur pro, id est, vide Abb. in c. monasteria, de uita & honest. cleric. Quando autem ad ueritatẽ copulatiuæ requiratur utrunque, vide Bar. in l. j. §. initium. ff. de postul. & in l. j. in fi. ff. de his, qui not. infam. in l. j. ff de

ff.de iust.& iur.& plenius in rubrica.ff.de iur.& fact.ignor.& in l.j.§. vtrum. ff.de reb. dub. Et ad rem faciunt trad.per Abb.in c.clerici arma,de uita & honest.cleric.

4 Bar.in d.l.j.in principio propè fi.ait,si tu promittis † mihi dare Titio,tunc videor illum adhibere,tanquam meum procuratorem in negocio meo. vide Alex.in consi.95.in 3.vol.

Summarium in l.Labeo.§.sed etiam.ff.de pact.

1 Si instrumentum debiti reperitur apud debitorem, utrum præsumatur debitor liberatus.

Bar.in l.Labeo.§.sed etiam tacito.ff.de pact.

1 Bar.in d.§.sed etiam tacito,quærit,si instrumentum † debiti reperitur apud debitorem, utrũ præsumatur debitor liberatus? vide Abb.in consi.7.in secundo dubio.in 2.vol.Barb.in cõs.30. col.4.& seq.in 1.vol.Bal.in consi.83.in 3.vol.Rom.in consi.446.in vltimo dubio.Et ad prædicta vide Alex.post Bar.in l.qui tabulas.ff.de furt.& Bar.in l.fi.ff.de his quæ in testa.delen.Et de hac re vide plenè per Bapt. Caccialup.in tract.de pactis,in 8.quæst. princip. ubi tradit etiam, quid si instrumentum reperitur cancellatum. Attende tamen quia instrumentum repertum penès debitorem, qui sit domesticus creditoris, non indicat liberationem, sed magis creditur instrumentum illud fuisse furto subtractum. glo.& Doct.in l.postquàm.C.de pact.gl. & Doct. in c.Ecclesia.2.vt lit.pend.glo.& Doct.in l.vna.§.ille autem.C.de lati.liber.toll. Abb. in consi. 7.Tria,in 1.vol.Feli.in c.coram, col.pen.in fi.de offic.deleg.Et ad præcedentia, scilicèt, quando instrumenta retro data sunt à creditore debitori, quòd indicent liberationem à debito. Et quid etiam si non apparet,creditorem ea retrodedisse. vide latè Feli.post alios, in c.accedens, primo,vt lite non contest.Et dum ibi paulòpost subiungit Bar.quid si dedi tibi instrumentum in quo obligatus eras tu, & alius. vide Alex.in l.licèt in principio.col.4.& seq.ff.de acq.poss.

Summarium in l.item quia.ff.de pact.

1 Inuecta & illata in domum conductam sunt tacitè obligata pro pensione domus.

Bar.in l.item quia,in princ.ff.de pact.

1 Bar.in d.l.item quia in principio colligit in summa,inuecta † & illata in domum cõductam, esse tacitè obligata pro pensione domus. sed an inuecta & illata per secundum conductorem sint tacitè obligata; Rom.in singul.386.Attende regulam hanc pati octo ampliationes,& totidem limitationes, ut recto ordine docuit Anto.de Fano in suo pulchro tract.de pignoribus & hypothecis,in quarto membro secundæ part.nu.151.cum sequen.Et dum Bar. ibi paulòpost agit de pupillo, cuius bona sine decreto alienari non possunt, an inferendo bona in domum conductam remaneant obligata. Vide ad hæc aliquid per Barb. in consi.11. in 4. dubio.in 3. vol.& Alex.in l.more,col.2.ff.de acq.hæred.

Summarium in d.l.item quia.§.huius rei.ff.de pac.

1 Tacitam conditionem ita impedire natiuitatem actionis sicut expressam.

2 Conditio tacita non facit actum conditionalem.

Bar.in d.l.item quia.§.huius rei.ff.de pact.

1 Bar.in d.l.item quia.§.huius rei, colligit ex glo.tacitam † conditionem ita impedire natiuitatem actionis,sicut expressam. Vide ad hoc Alex.in consi.2.col.4.& in consi.32.colu.2. in 4. vol.Et de hac re vide omninò Bar.in l.conditiones extrinsecus.ff.de cond.& demonstr. & Bar.

2 Aret.& Ias.in l.ij.§.1.ff.de verb.oblig.Et quamuis conditio † tacita non faciat actum conditionalem.d.l. conditiones, tamen si exprimitur facit actum esse conditionalem. l.si ita legatum. §.illi si uolet.ff.de leg.1.& est bona glo.in c.uno,de spõs.in 6.vide Abb.in c.significasti,de elec. & regulariter actum à conditione subintellecta non suspendi,sed haberi pro puro traditum est in l.siquis ita. cum gl.ff.de iniust.rup.test.& per Abb.in c.quemadmodum,de iureiur.

Summarium in d.l.item quia.§.idem Iuliano.ff.de pact.

1 Ea quæ dñr in præfationibus intelliguntur esse in sequẽtibus repetita, nisi id factũ fuerit ex interuallo.

2 Pactum

2 *Pactum de retrouendendo appositum ex interuallo, non arguit simulationem contractus.*

Bar.in d.l.item quia.§.idem Iuliano.ff.de pact.

1 BART. in d.l.§.idem Iuliano, ait, ea, quæ dicuntur in præfationibus † intelligi esse in sequentibus repetita, nisi id factum fuerit ex interuallo. De hac re vide Alex.in l.pacta nouissima.colu,
2 2.C.de pact.& in consi.28.col.2.num.22.in 4.vol.vbi ait, pactum † de retrouendendo appositum ex interuallo, non arguere simulationem contractus. Et ad præcedentia, quæ tradit Bart. de præfationibus, adde quòd præfationes declarant mentem agentis. Ang.in l.si seruus.§.si numerus.ff.de lega.1.Bar.in l.fi.ff.de hæred.inst.l.si ita quis.§.idem respondit.ff.de uerb.oblig. Et ideò inquit Bal.in l.j.ff.ad Macedon. ex præfatione legis colligi mentem legislatoris. idem ait Ant.de Butr.in clem.1.de elect. Ad quæ facit tex.in l.regula.§.licèt in voce, initium.ff.de iur. & facti igno. Limita tamen prædicta non habere locum, quando sequens dispositio est clara, & specifica? quoniam tunc præfatio nihil operatur, sed in casu ambiguo tantum; ita Imol.in d. clem.1.de elect.& Soc.not.in cõs.24.in 4.vol. atque ita habentur duæ limitationes, ad id, quod, Bar.colligit ex d.§.idem Iuliano.scilicèt, quæ in præfationibus dicuntur, censeri in sequentibus repetita. Prima enim limitatio est, quam ponit Bart.vt non habeat locum in dispositione, quæ sequitur ex interuallo. Alia est, vt non procedat, quando dispositio sequens est multùm clara & specifica, ut prædictũ est. Et ad prædicta vide quę pono infrà ad Bar.in l.cùm hi.ff.de trãsact.

Summarium in l.legitima.ff.de pact.

1 *Confirmare est disponere.*
2 *Confirmatio superioris supplet defectum formæ, defectum solennitatis, & defectum personæ.*
3 *Ex pacto nudo donationis actio non oritur.*

Bar.in l.legitima.ff.de pact.

BART. in d.l.legitima.præmittit pro declaratione, quandam esse legitimam conuentionem, quæ à lege confirmatur, hoc est, à lege inducitur. Ex hoc uidetur inferri, quòd confirma
1 re † sit disponere. Ad quod uide Feli.in c.cùm uenisset, de testi. Et quamuis ea sit natura confirmationis, vt addat duntaxàt robur & ualiditatem actus cõfirmati, secundum Bal.in l.ad iersrem iud.& in l.nominationes, in fi.C.de appel.& utrobique citat tex.not.cum gl.in l.Aurelius.
2 §.testamento.ff.de liber.lega.tamen confirmatio † superioris supplet defectum formę, defectũ solennitatis, & defectum persouæ: ita egregiè docuit Bald.in l.fin.per illum tex.ff.de test.tuto. quod tamen declara, vt per Ias.in l.more, col.7.ff.de iurisd.omn.iud.uide etiam Feli. in c. inter dilectos.nu.16.& 17.de fid.inst.& ab re non sunt tradita per Alex.in cons.121.In tribus.colu. fi.in 4.vol.& in cons.18.in 6.vol.
3 Bar.in ead.l.ait, ex pacto nudo † donationis, actionem non oriri. Vide Doct.& præsertim Ias. in.§.in personam.col.19.de action. Et dùm Bar. col.2.ait adnotandum esse, quòd quandocunque in pacto nudo deducitur illud quod aliàs erat debitum ex aliqua patte iuris, illud pactum roborari. vide Ias.latè in d.§.in personam.col.9.versi.sed unum.

Summarium in l.iurisgentium.ff.de pact.

1 *Contractum dotis secuta traditione perfici & denominari ab actu exequendi.*

Bar.in l.iurisgentium, in princ.ff.de pact.

1 BART. in d.l.iurisgentium, in fin.principij, ait, contractum † dotis secuta traditione perfici, & denominari ab actu exequendi. vide Alexan.in consi.13.colu.5.versic. Et istam distinct. num.3.in 3.volum.vbi citat Bar.hoc in loco. Vide etiam Soc.in consi.207.col.2.in 1.volu. Ex hoc enim inferunt, mulietem non dici dotatam ex promissione, nisi traditio sit secuta.

Bart.

Bar.in d.l.iurisgentium.§.sed cùm nulla.ff.de pact.

BART. in d.l.iurisgẽtium.§.sed cùm nulla, prosequitur materiam pacti nudi. Tu pro istius tex.intellectu vide Matthæsyll.in sing. 36.

Summarium in d.l.iurisgentium.§.igitur.ff.de pact.

1 *Ex pacto nudo oritur actio.*

2 *Constitutum esse contractum nominatum.*

Bar.in d.l.§.igitur.ff.de pact.

1 BART. in d.l.§.igitur.dũ infert ex præmissis. vide tu multos casus, in quibus ex pacto † nudo oritur actio apud Ias.in §.in personam,col.13.& seq.inst.de action. Et quòd pactum nudum de iure canonico producat actionem, habetur in c.qualiter, de pactis. tradit Feli. in c. ecclesia. sanctæ Mariæ, nu.47.de const. vide eundem, in c.1.de pact. Attende etiam, quòd pactum nudũ parit actionem de dolo, quando deficit alia actio ad damnum, quòd aliquis est passus in eo, quod ei pacto nudo fuerat promissum. tex.est memoratu dignus, qui limitat totam materiam pactorum in l.eleganter.§.seruus pactionis.ff.de dol. Alex.in consi.41.col.2.in 3.vol.& Angel. in consi.1. Et quid sit pactum nudum, & alia ad rẽ hanc facientia, vide apud Alex. in consi.105. Viso dicto themate, in lib.in quo primi & secundi vol.consilia continentur.

2 Bar.in d.§.igitur, in fi.ait, constitutum, † esse contractum nominatum. De hoc dicto mirabili vide Ias.in §.in personam,col.2.versi.& huius specialitatis, instit.de action. vbi dicit esse con-
* tra * communem opinionem.& in 2.col.uersi. Non ommitto, quem ibi vide omninò. Et contra hoc Bartoli documentum facit; quia idem dicendum uideretur etiam de fideiussore, & tamen requiritur stipulatio iuribus uulgar. sed illud simpliciter refert & sequitur Ias. in l. si pacto quo, col.2.versi. Et tenendo. C. de pact.

Summarium in d.l.iurisgentium.§.quinimmo.ff.de pact.

1 *Jllud quod deuenit in pacto dicitur quodammodò pars pretij.*

2 *Actionem ex uendito, quæ consueuit esse bonæfidei effici stricti iuris.*

3 *Si à consuetudine vel statuto alicui contractui innominato adijcitur nomen, utrum efficitur contractus nominatus.*

4 *Quæ sit ratio quòd feudum alicui concessum, ab eo sine causa auocari non potest.*

5 *Si princeps feudum recepto pretio alicui concederet, etiam si uerbo indulgemus vteretur, tamen est venditio.*

6 *Feudum an à principe sine causa uasallo possit auferri.*

7 *Quibus ex causis uasallus feudo priuari possit.*

8 *Si uasallus commisit felloniam contra dominum, qua de causa de iure est priuandum, si dominus eum nõ priuauit, an successor possit illi feudum auferre?*

9 *Si feudatarius malè tractat subditos utrum ista sit iusta causa priuandi eum.*

10 *Nunquid iusta sit causa priuandi feudatarium quando est usurarius.*

11 *Si dominus alienat feudum tanquam ad se pertinens, quod re uera ad eum non pertinebat, & concessio fiat ecclesiæ non potest dominus illum amplius reuocare, sed tenetur uasallo prouidere de alio feudo vel de æstimatione.*

12 *Si in iudicandis causis feudorum ius ciuile discrepat à iure canonico, quod nam ius erit attendendum.*

Bar.in d.l.iurisgentium.§.quinimmò.ff.de pact.

1 BART. in d.l.iurisgentium.§.Quinimmò, col.3.in principio ait, cùm illud, † quod deuenit in pacto, dicatur quodammodò pars pretij, vel alterius rei, quæ uenire debebat in contractu, sublato contractu, tolli pactum; alioqui uerò si apponeretur in alijs contractibus non respectiuis. Hæc Bar. sed quia tunc prima actio extenditur, ut contineat deductum in pacto nudo, ut per Bar. ideò quæro, an ista actio erit bonæfidei? Vide Ias.in §.actionum, col.17. post glo.inst.

de

2 de action. Et dùm Bar. ibi subiungit, hoc modo actionem † ex uendito, quæ consueuit esse bonæfidei, effici stricti iuris, cùm detur loco actionis præscriptis uerbis: vide Ias. in d. §. actionum, col. 17. versi. iuxta hanc. vbi reprobat fundamentum Bar. hic, licèt cum eo teneat. Et quia Bar. deinde reprobat hanc opinionem, dicens, iure actionem ex uendito esse bonæfidei: quoniam in ea ueniunt fructus. Adde benefacere ad rem gl. in d. §. actionum, in uoce, Ex permutatione, in fin. quæ uult, certi conditionem generalem datam æquè principaliter loco actionis bonæfidei remanere in sui natura, hoc est, stricti iuris, ut primò erat. Et ad hoc vide Bald. in l. ij. C. de pact. int. empt. & vendit.

3 Bar. in d. §. quinimmo. col. 5. in principio quærit, si à consuetudine † vel statuto alicui contractui innominato adijcitur nomen, vtrum efficiatur contractus nominatus. Vide ad hoc Alex. in consi. 76. in 5. uol. Et dum Bar. in ead. col. subiungit, feudum esse cōntractum nominatum, quoniam à consuetudine habet nomen & formam. Adde hoc idem uoluisse Bal. in c. quæ in ec

4 clesiarum, col. 2. de const. Et ex hoc not. infertur, quæ sit ratio † quòd feudum alicui cōcessum, ab eo sine causa auocari non potest. secundum c. primū de feud. sine caus. non amit. Cùm enim feudum sit contractus nominatus, in quibus contractibus non est locus pœnitentiæ. l. sicut, de action. & obligat. non est mirum, si princeps, etiam si pœniteat, illud sine causa auocare nō possit à uasallo. & hanc rationem affert Abb. in d. c. quæ in ecclesiarum. Ad hæc faciunt trad. per Bal. in c. 1. de nat. feud. & per Paul. de Castr. in consi. 146. Viso & examinato processu de Papa Cœlestino. & per gl. in c. Ad apostolicæ, in glo. pen. de re iudic. in 6. Et hoc roboratur: quia regula hæc, scilicèt, pœnitentiam locum non habere in contractibus nominatis, procedit etiam in contractibus cum principe celebratis, ut ait Bald. in l. qui se patris, colu. antepen. C. vnd. libe.

5 Proinde infert Bal. si princeps † feudum recepto pretio alicui concederet, etiam si uerbo, indulgemus, uteretur, tamen esse uenditionem. Et ad rationem, quam attulit Bal. in d. l. qui se patris, vide eundem Bald. in l. princeps. ff. de legi. Et hoc usque adeò uerum est, ut si princeps statutum conderet, quod in contractum transiret, illud amplius reuocare non posset. tex. est & ibi Bar. in l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facien. & latè docuit idem Bar. in l. omnes populi, colu. 7. ff. de iust. & iur. ubi vide omninò, quæ de hac re ibi posui. Et vide Canonist. in c. nouit, de iudic. & ad prædicta, quæ tradit Bald. in d. l. qui se patris, vide Dec. in c. 1. de priuileg. Verùm quia

6 tetigimus, an feudum à Principe sine causa † uasallo poßit auferri, ideò pro illustriori huiusce rei intellectu, distingue tres casus. Primus est, si feudum est concessum in uiam contractus, ut prædictum est, scilicèt, quia Princeps pro tali concesßione pecuniam accepit, & tunc sine causa, etiam de plenitudine potestatis, illud auferre nō potest. Secundus est, quando feudum concessum est in viam priuilegij, & ex pura ipsius Principis liberalitate, & tunc de potentia ordinaria sine causa auferri non potest; de potentia uerò absoluta potest. & iste est tertius casus. ita not.

7 ait Soc. in consi. 87. colum. 3. in 3. volum. ubi habetur etiam quibus ex † causis vasallus feudo priuari poßit. id quod tradit etiam Crauett. in consi. 6. An autem sufficiat causa, quæ in Principe præsumitur? Soc. ait, eam sufficere, adeò quod non admittitur probatio in contrarium in consi. 99. col. antepen. in 3. vol. Quod tamen non puto uerum in feudo concesso per uiam con tractus: quoniam hoc modo princeps pro libito suæ uoluntatis posset tale feudum auferre, contra. c. cùm quid, cum ibi not. de reg. iur. Et ideò illo in casu etiam si Princeps assereret se habere iustam causam priuandi uasallum, ei non creditur, nisi probet, ut docuit Dec. in cōs. 544. & in consi. 606. Quid si feudum participat & de gratia, & de onere? Soci. in d. conf. ait, hoc de-

8 nominandum esse à sua parte potētiori. argū l. quæritur, ff. de stat. homi. Quid si vasallus † commisit feloniam contra Dominum, qua de causa iure feudo est priuandus, sed Dominus eum nō priuauit: An successor poterit illi feudum auferre? Resp. quod non: & perinde est, ac si nihil commisisset in dominum. argumento l. omnimodò, cùm gl. C. de inoffi. testa. & ita inquit Albert. Brun. in consi. 107. pro quo benefaciunt, quæ tradit Matth. de Afflictis, in tractatu Prothomiseos. §. 3. nu. 6. vbi ait, iniuriatum, qui dum uixit, non egit actione iniuriarum, censeri iniuriam remisisse; ita ut eius filius agere non posset. id quod est memoratu dignum. Quid si feudatarius

9 datarius † malè tractat subditos, vtrum ista sit iusta causa priuādi eum? & dicas iustā esse; dum modò hoc ei ter fuerit denunciatum. Quod tamen limita non procedere in feudo empto. Cra net. in d. consi. 6. nam tale feudum habens causam onerosam non habet propriam naturam feu di, Io. Campegius in consi. 1 1. inter consilia Albert. Brun. vbi multas authoritates adducit. pręsertim Rom. in consi. 3 6 7. Circa primum consultationis articulum. Sed hic suboritur alia diffi-
10 cultas, quæ est, nunquid iusta sit causa † priuandi feudatarium, quando est usurarius? Dic quòd licèt iste casus non sit expressè decisus in iure, tamen eam esse iustam causam: ut docuit Iacob. Aluaro. in consi. 5 9. inter consilia Alberti Bruni. Non est in hac re silentio prætereundus mira-
11 bilis quidam ecclesiæ fauor, quòd si dominus alienat † feudum tanquam ad se pertinens, quod re uera ad eum non pertinebat, & concessio fiat ecclesiæ, non potest dominus illud amplius re uocare, sed tenetur uasallo prouidere de alio feudo, uel de æstimatione. cap. 1. §. Si uerò de allodijs, & ibi gl. Iacob. de Beluis. & And. de Isern. aliàs. §. fi. in c. fin. de pace iur. firm. in usibus feud. tradit Ambros. de Oppizon. in repet. l. filiusfamiliàs. §. Diui. nu. 1 0 2. ff. de lega. 1. vbi sub iungit, hoc non habere locum, quando in inuestitura appositum fuisset pactum de non alienando: quo
12 niam eo casu alienatio in ecclesiam impediretur. Quid si in diiudicandis † causis feudorum ius Ciuile discrepat à iure Canonico, quod nam ius erit attendendum? Dic ius Canonicum propter iuramentum. Alexand. in consi. 5. colum. 3. in 5. vol. citat Bald. ita egregiè dicentem in c. 1. §. fi. col. 3. de prohib. feud. alien. Et in hac feudali materia uide semper Curtium in consi. 49. vbi eam latisimè tradidit, & in cons. 5 0. quod consiliū fuit Collegij Bononiensis. Redeundo autem unde digressi sumus, scilicèt ad Bartoli documentum. s. feudum esse contractum nominatum, vide Alex. in consi. 1 2 6. in 1. vol. & omninò Soc. in consi. 1 5 6. & in consi. 67. in 1. volu. vbi ait, feudum esse contractum consuetudinarium, & stricti iuris, & esse strictè interpretandum; vide eundem Soc. in consi. 1 6 5. eod. vol.

Summarium in d. l. iurisgentium. §. adeò autem. ff. de pact.

1 *An per pactum secundum appositum circa substantialia contractus primum pactum renouatum esse intelligatur.*

Bar. in d. l. iurisgentium. §. adeò autem. ff. de pact.

1 Bar. in d. l. iurisgentium. §. adeò autem, quærit, an per pactum † secundum appositum circa substantialia contractus, primus contractus renouatus esse intelligatur? impugnatque ex mente Guil. distinctionem illam, an ex interuallo esset appositum pactum, an non, secundum. l. nam ad ea. ff. de cond. & demonstr. dicens. d. l. nam ad ea, non habere locum in contractibus. Adde quod hoc idem de. d. l. nam ad ea, tenet Bal. in l. singularia, col. 1 2. ff. si cert. pet. & in l. sciendum. col. 2. ff. de verb. oblig. & in l. qui bis idem, eod. tit. sed in l. si diuortio, colum. 2. eod. titulo videtur sentire contrarium. & idem tenet Paul. de Castr. in d. l. nam ad ea. De materia uerò huius quæstionis formatæ per Bar. vide omninò Aret. in consi. 2 1. vbi plenè loquitur, & declarat. vide etiam Paul. de Castr. in consi. 3 3 0. col. fi. & Albert. Brun. in tract. de augmento, in tertia principali conclusione. nu. 4 4. cum seq.

Summarium in d. l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de pact.

1 *Pactum uel est in rem, uel in personam.*

Bar. in d. l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de pact.

1 Bart. in d. l. iurisgentium. §. pactorum, ait, pactum † uel esse in rem, uel esse in personam. & in dubio intelligi esse in rem. Pro huius rei intellectu vide Bal. in cons. 1 1 5. in 1. vol.

Summarium in d. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pact.

1 *Quæ nam sit differentia inter dolum & fraudem.*
2 *Dolus quomodò probetur.*

Bart.

Bar.in d.l.iurisgentium.§.sed si fraudandi.ff.de pact.

1 BART. in d.l.iurisgentium.§.sed si fraudandi,quærit,quæ nam sit † differétia inter dolum, & fraudem. & prosequitur, ut ibi per eum. Vide Abb.in c.ex tenore. in 4.not. de rescript.& Feli. in c.si autem,col.1.eod.titul.Quid sit dolus, Quid sit calliditas,Quid calumnia,tradit Pet.
2 de Anch.in rubrica de dol.& contum.& quo modo dolus † probetur. Alex.in consi.103.in 1. uol.& Feli.in d.c.si autem. Et in quo differant dolus,& fraus,vide Bar.& Alberi.in l.quod Nerua.ff.depos.vbi multa ad rem facientia inueniuntur tàm in lectura,qàm in repet.Bart. Attende etiam quia dolus dicitur esse delictum, secundum gl.penul.in l.j.§.si apud seruum.ff. de depos. uide.l.ij.in principio.ff.de crim.stell.id quod ad multa est adnotandum. dolus autem in dubio non præsumitur,nisi in tribus casibus. Et quo modo dolus probetur,Felin.in capitulo plerunque, in principio de rescript.

Summarium in l.& suum.§.hodie.ff.de pact.

1 *Pactum plurium nocet omnibus si conueniunt in unum.*

Bar.in l.Et suum.§.hodie.ff.de pact.

1 BART. in d.§.hodie,ait,Pactum † plurium nocere omnibus,si conueniunt in unum. Vide Alexand.in consi.185.in 2.volum.& Angel.in consi. 208.colum.2.Et dum Bar. subiungit hoc procedere in ijs,quæ communia sunt pluribus, ut uniuersis, alioqui uerò, si essent communia pluribus,ut singulis; quo casu,si essent mille,factum omnium non noceret uni nisi in actu liberationis. vide Cremen.in sing.21.

Summarium in l.maiorem.ff.de pact.

1 *Maiorem partem creditorum qui faciunt pactum in præiudicium aliorum,debere intelligi de maiori parte pro cumulo debiti,non pro cumulo personarum.*

Bar.in l.Maiorem.ff.de pact.

1 BART. in d.l.maiorem,colligit,maiorem † partem creditorum,qui faciunt pactum in præiudicium aliorum,debere intelligi de maiori parte pro cumulo debiti, non pro cumulo personarum; nisi quando in cumulo debiti esset æqualitas. vide Aret.in consi.126.& Ang.in consi. 213.vbi tradit,qui dicantur creditores,& quid posit opponi.

Summarium in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pact.

1 *Conuentionem liberatoriam non nouari per stipulationem pœnalem.*

Bar.in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pact.

1 BART. in d.§.si pacto,colligit in summa,conuentionem † liberatoriam non nouari per stipulationem pœnalem.Vide ad hunc tex.Aret.in l.ex duobus,in 6.q.ff.de duobus reis. Et an & quando stipulatio nouet præcedentem obligationem,vide Doct.& præcipuè Ias. in l. qui Romæ.§.Flauius.ff.de uerb.oblig.& in l.pacto quo.C.de pact.

Summarium in l.item magistri.ff.de pact.

1 *Pactum illorum qui præsunt collegijs & uniuersitatibus prodesse & nocere ipsi collegio.*
2 *Si rector collegij fecit quicquid potuit ut collegiũ prohiberet aliquid mali agere, an propterea excusetur.*

Bar.in l.item magistri.ff.de pact.

1 BART. in d.l.item magistri,ait, pactum illorum, qui præsunt collegijs & uniuersitatibus, prodesse & nocere ipsi collegio. De hac re vide Alex.& alios doct.in l.Præses. C.de transact.& omninò Aretin. in consi.89.vbi ait,quamuis isti administratores,in præiudicium suæ uniuersitatis debitum liquidum remittere non posint, tamen posse pœnam remittere, in quam aliquis incidit per lapsum termini, per glo.sing.in c.potuit,in uerbo,expelli,de loca. Sed quæro, quid

2 quid si rector † collegij fecit quicquid potuit, vt collegium prohiberet aliquid mali agere, an propterea excusetur? Resp. quod non, sed officio cedere tenetur: ita sing. ait Io. Andr. in c. aduersus, de immun. eccl. quem retulit Felin. in c. Veniens, de simon. Et ad prædicta faciunt trad. per Ang. in l. Imperatores. ff. de pact. & aliquid habetur apud Alex. in cons. 174. in libro in quo primi & secundi vol. consilia continentur, dum agit de prælato. & Dec. in consi. 297. propè fi. vide omninò quæ pono ad Bar. in d. l. Imperatores, infrà eod. tit.

Summarium in l. si cum tempore. ff. de pact.

1 *Pactum cedentis an noceat cessionario.*

Bar. in l. si cùm tempore. ff. de pact.

1 BART. in d. l. si cùm tempore, quærit, an pactum † cedentis noceat cessionario. vide Ang. in consi. 234. vbi loquitur in confessione. & Bal. in consi. 105. in 3. volu. & Dec. in consi. 98. Et dum ibi paulòpost inquit Bar. si cessio est facta ad commodum cessionarij, tunc fieri non poterit pactum in præiudicium ipsius cessionarij. Vide Rom. in cons. 102. in princ. & Dec. in consi. 107. col. 3. Ang. in cons. 258. Signor. in cons. 219. col. 8.

Summarium in l. si tibi decem. ff. de pact.

1 *Donatio perficitur pacto nudo quando in eo exprimitur causa.*

Bar. in l. si tibi. 10. in princ. ff. de pact.

1 BART. in d. l. si tibi 10. in princ. versi. in eo quod dicit non ualere † vt donationem. vide ad dicta Bartoli ea quæ tradit Alex. in l. bonę fidei, col. 2. & 6. Et dum Bar. in fi. d. princ. ait, hodie donationem perfici pacto nudo, quando in eo exprimitur causa; alioqui verò si sine causa promitteretur. vide Alex. in l. si alienam rem. col. fi. in fin. ff. de acquir. possess. & Corn. in consi. 69. in 3. vol. & in consi. 133. col. 2. in 4. vol.

Summarium in d. l. si tibi. §. quædam. ff. de pact.

1 *An quilibet fidelis Christianus teneatur remittere iniuriam inimico.*
2 *Remittens iniuriam an censeatur etiam damnum, quod passus est remisisse.*
3 *An ille qui confessus est peccata sua sacerdoti censeatur propterea actionem iniuriarum remisisse.*
4 *Parcere inimicis est magnum & honestum genus uindictæ.*

Bar. in d. l. si tibi. 10. §. quædam. ff. de pact.

1 BART. in d. l. si tibi. 10. §. Quædam, in fi. quærit, an quilibet † fidelis Christianus teneatur iniuriam remittere inimico? Dicitque eum teneri odium remittere, non autem actionem iniuriarum. Idem tenet Bar. in l. non solùm. §. iniuriarum. ff. de iniur. vide Bal. de pac. iur. fir. §. iniuria. col. 1. in fi. & in c. Petrus, col. 2. de homic. Abb. in c. 1. de maled. & in c. 1. de iniur. vbi hanc eandem conclusionem confirmat, & Ias. in l. posthumo, colu. pen. C. de bonor. poss. contra tab.

2 Et an remittens iniuriam † censeatur etiam damnum, quod passus est remisisse? Vide Alexan. in consi. 20. Requisitus, in 5. vol. vbi tradit etiam quid de remittente expulsiones & deuastationes: de qua re vide plenè apud Feli. in c. de ijs, col. fi. de accus. & Bal. in cõs. 506. in vltimo vol. vbi tradit, an remittens rem, uideatur remittere damnum, & interesse. & Alexan. in l. j. §. vsque

3 adeò. ff. de iniur. & in l. non solùm. §. iniuriarum. ff. eod. tit. An autem ille, qui confessus † est peccata sua sacerdoti, censeatur propterea actionem iniuriarum remisisse? & dicendum est, quòd non, secundum Bar. in d. §. iniuriarum. Vtrum autem iniuria censeatur remissa per salutationẽ, vide Feli. in procem. Decretal. super tex. colum. 4. nu. 22. Et quoniam Bar. in d. §. quædam, de quo agimus, & in d. §. iniuriarum, ex mente magistri sententiarum ait; Odium & rancorem nõ esse remittendum de necessitate salutis, nisi petenti: affertque illa uerba: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. hoc est dimitte nobis petentibus, sicut & nos petentibus debitoribus nostris dimittimus. Attende, quia fortè contrarium in foro conscientiæ dicendum uideretur, secundum illud Euangelicum præceptum: Diligite inimicos uestros. atque ita tenemur diligere inimicos dũ sunt inimici: quia qualitas adiuncta uerbo, intelligenda

ligenda est, secundum tempus uerbi, cui adijcitur. l. in delictis. ff. de nox. nō autem petentes ueniam. Deinde confirmat dicens, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos. & sic in ipso actu persecutionis, & calumniæ. Præterea uidemus Christum, cuius actio, nostra est instructio, orasse pro crucifixoribus suis in ipso tempore passionis. Pariter legitur etiam Stephanum orasse pro ijs, qui eum trucidabant, & hoc idem alios Martyres peregisse. hoc idem facit ecclesia, quæ in die sanctæ passionis orat pro paganis, pro iudæis, & pro hæreticis. Et si dicatur, bene teneor orare pro inimico, sed ei non parcere nisi petenti. Respondeo, si teneor eum diligere, (ut prædictum est,) igitur etiam parcere: quia, qui uult consequens, uult etiam necessarium antecedens. l. ad rem mobilem. ff. de procurat. cum simil. alioqui repugnantia starent in eodem subiecto, scilicet, odium & amor. contra l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur. Ex quibus omnibus dicendum uidetur fidelem Christianum teneri odium remittere non petenti. Et esto quòd ista opinio dubia redderetur, in dubio tamen tutior uia est eligenda. capitulo iuuenis, de sponsal. Præterea parcere † inimicis, est magnum & honestum genus uindictæ, vt inquit Seneca in libro de virtutibus. quæ uerba extolluntur à Panor. in capitulo primo de postula. prælat. ideò tam petentibus, quàm non petentibus ueniam parcendum est. Quæ tamen omnia sanctæ Rom. ecclesiæ iudicio sunt humiliter submittenda.

Summarium in d. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact.

1 *Emphyteosis accepta pro se & filijs competit ipsis filijs ut filijs, non autem ut hæredibus.*
2 *Si emphyteosis est accepta pro se, filijs & hæredibus, necesse est ut filij sint etiam hæredes.*
3 *Si pater dicit pro se & hæredibus, an restringatur solùm ad descendentes.*
4 *Licèt hæc uox, hæres, ad solos descendentes restringatur, tamen necesse est ut etiam sint hæredes.*
5 *An emphyteosis finita quæ debet descendentibus renouari, renouari debeat solùm descendentibus, qui sint etiam hæredes illius in quo finita est emphyteosis, an non?*
6 *Si concessa fuit emphyteosis alicui pro se & hæredibus suis masculis, & una fœmina, utrum ita pertineat ad fœminam sicut ad masculos, an uero succedant ordine successiuo?*

Bar. in d. l. si tibi 10. §. si pactus. ff. de pact.

1 BART. in d. l. si tibi decem. §. si pactus, propè fin. ait, emphyteosim † acceptam pro se & filijs, competere ipsis filijs ut filijs, non autem ut hæredibus. Vide Bar. in consi. 58. Ex themate. Alexand. in cons. 8. in 3. volu. & in consi. 119. columna secunda. in quinto volumine. Capr. in
2 consi. 5. & in consi. 82. & Corne. in consil. 13. in tertio volumine. Quid si † emphyteosis est accepta pro se, filijs, & hæredibus? dic necesse esse, vt filij sint etiam hæredes. Alexan. in consilio 44. & in consil. 151. in primo uolumine. & in consil. 89. in quarto volumine. & in l. quod
3 dicitur. ff. de verbor. obligatio. Quid † si dicat pater pro se & hæredibus, an restringatur solùm ad descendentes? Vide Alexand. in consi. 334. Viso & maturè considerato, in lib. primi & secundi voluminis. & in consi. 8. in tertio volumine. Fulgos. in consi. 238. & Dec. in consil. 411. Et ad hæc accedant multa, quæ posui ad Bar. in l. Gallus. §. etiam si à parente. ff. de liber.
4 & posthum. vbi etiam latè tradidi. quàmuis hæc uox, † hæredes, ad solos descendentes restringeretur, tamen necesse esse, vt etiam sint hæredes, nec sufficit eo casu eos esse descendentes, nisi sint etiam hæredes, alioqui uerò, si simpliciter dictum fuisset de descendentibus. & ideò unum longè distat ab alio. vide ibi omninò, & ea quæ posui in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff.
5 de oper. libert. An autem † emphyteosis finita, quæ debet descendentibus renouari, renouari debeat solùm descendentibus, qui sint etiam hæredes illius, in quo finita est emphyteosis, an non? vide Dec. in consi. 78. Quid si fuit concessa emphyteosis alicui pro se & descendentibus suis usque in quartam generationem, quid importet huiusmodi concessio, & utrum in istis generationibus, etiam ipse computetur, cui est facta concessio? vide Alexand. in con-
6 silio 125. in quinto uolumine. Quid si † concessa fuit emphyteosis alicui pro se & hæredibus suis masculis, & una fœmina, vtrum ita pertineat ad fœminam, sicut ad masculos, an uerò suc-

cedant ordine successiuo? Angel.in consi.184. ait, ita fœminam sicut masculos uocari, nisi in loco extet statutum, uel consuetudo, quòd extantibus masculis fœminæ non succedant.

Summarium in l.nisi.ff. de pact.

1 *An & quando liberato principali etiam fideiussor liberetur.*

Bar.in l.nisi.ff. de pact.

1 Bart. in d.l.nisi, tradit, an & quando liberato † principali, etiam fideiussor liberetur. Vide Bald. in consi.4.in primo volumine. Alexand. in consil.34. in secundo volumine. Roma.in consi.472. vbi ait etiam, an beneficio cedendarum renunciari posſit. & utrum ei intelligatur esse renunciatum per illam renunciationem generalem, de omni legum auxilio. Quid si principalis agnoscit debitum, & interrumpit præscriptionem, utrum fideiussor liberetur. vide Ang. in consi.32.

Summarium in l.si unus.ff. de pact.

1 *Si monachus mutuat uel deponit pecuniam rectè ei soluitur.*

Bar.in l.si unus, in princip.ff.de pact.

1 Bart. in d.l.si unus, in fi.principij ait, si monachus † mutuat, uel deponit pecuniam, rectè ei soluitur. Vide Alex.in consi.120.col.3.in 5.vol.ad rem faciunt trad.per Bar. per illum tex.in l.eum qui.§.fi.ff.commodat.& per Feli. in c.cùm in iure, col.pen.de off.delega. & per Ias.in l.j. ff.de eo per quem fact. erit.

Summarium in d.l.si unus.§. pactus ne peteret.ff.de pact.

1 *Licèt stipulatio per stipulationem tollatur ipso iure, tamen pactum liberatorium per secundum ope replicationis elidi tur.*
2 *Pactorum uires quæ sint.*
3 *Mulier non potest liberare uirum pacto.*
4 *Licèt ego dicam in libello, peto à te decem, quamuis fecerim tibi pactum de non petendo, tamen nisi tu opponas exceptionem pacti de non petendo, condemnabit te iudex.*
5 *Si in iudicio constat aliquid propter quod apparet actorem non habere actionem, partes iudicis sunt in absoluendo si apertè non opponatur.*
6 *Si aliquis fuit absolutus cum hoc, quòd si denuò similia perpetrabit, reincidat in primas pœnas, si contra facit; utrum reincidat in eas.*
7 *Res de facili reuertitur ad naturam suam.*

Bar.in d.l.si unus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.

1 Bart. in d.l.si unus.§.pactus ne peteret, colligit in summa, licèt stipulatio † per stipulationem tollatur ipso iure, tamen pactum liberatorium per secundum ope replicationis elidi. Vide Francis.Cremen.in singul.48.& dum ibi paulò post Bar.ait, illud, quod non est, restaurari non posse: vide Roma.in consi.459.col.fi. vbi citat istum tex.

2 Bart.in d.§.pactus ne peteret, col.4. versi.pro huius declaratione, examinat † uires pactorum. tu uerò quæ ad materiam pactorum attinent, uide apud Bald. in tracta.de pactis, & Baptistam Caccialupum similiter in tractatu de pactis. & dum ibi Bart. paulò post inquit, exceptionem replicatione tolli; quia opus est, ut opponatur id, quod ait probari institu. de replic.in princ. vide Bal.in consi.62.in 2.volu.

3 Bar.in d.§.pactus ne peteret, col.5.ait, mulierem † non posse liberare uirũ pacto. Vide Rom. in consi.280.& in consi.394.Aret.in consi.54.colu.secunda. Et dum ibi Bar. infert ad statutum prohibens mulieres obligari sine certa solennitate, uide Ias.in §.actionum, inst.de action. Et dũ

Bart.

Bar.ibi,col.6.versi.sum expeditus, tradit, an aliqua sit differentia inter pactum de non petēdo, & pactum de non agendo. vide Alex.in l.creditori.C.de pact. Quærit deinde Bar.in vers.item quæro,vtrum in pollicitatione sit naturalis obligatio. De hoc uide Ias.in rubr.ff.de uerb.oblig. colum.2.& 3.

4 Bar.in d.§.pactus,col.7.ait,quòd licèt ego dicam † in libello: Peto à te.x. quamuis tibi fecerim pactum de non petendo, tamen nisi tu opponas exceptionem pacti de non petendo, condemnabit te iudex. Vide Bal.in l.postquàm liti,col.3.C.de pact.

5 Bar.in ead.colu.ait,si in iudicio † constat aliquid,propter quod apparet actorem non habere actionem,partes iudicis esse in absoluendo,si apertè non opponatur. Vide Bart.in l.post legatum,col.3.versic.ad unum tamen aduerte.ff.de his quib.vt indig. in l.ita stipulatus, in fin.ff.de verb.oblig.& in l.si Titius,vbi etiam Imol.& alij,eod.tit.& Imol.in l.iiij.§.hoc autem iudicium. ff.de damn.infec.

6 Bar.in d.§.pactus,col.pen.versi.iuxta hoc tamen,quærit,si aliquis fuit absolutus † cum hoc, q̃ si denuò similia perpetrabit,reincidat in primas pœnas: si contra facit,utrum reincidat in eas. Vide Feli.in c.2.de testi.cogen.& Ias.in l.si quis accepto.ff.de cond.ob caus.

7 Bar.in d.l.si unus.§.pactus ne peteret,in fi.colligit regulam.s.rem facilè † redire ad suam naturam. De hac re uide Feli.in c.cum omnes,nu.6.de const.& in c.cùm accessissent,col.3.eod.tit. & in c.ad nostram,de appell.& in c.si duobus,col.2.eod.tit.& in c.veniēs, post Abb.ibi de pręscrip.Barb.in consi.12.col.2.& 3.in 1.vol.& in consi.42.col.14.eod.vol.Et quomodò pręfata regula intelligatur,uide apud Soci.in consi.160.in 1.vol. Attende etiam,quia ui huius regulæ quamuis bona ecclesiæ sine requisitis solennitatibus alienari non possint,tamen hoc locum nō habet,vbi res ad primam suam naturam reuerteretur,per tex.in c.cum Apostolica, de his quæ fi.à prælat.Feli.in c.cùm omnes,col.4.versic.tertiò probatur, de constit.& alium pulchrum casum ui huius regulæ ponit Bal.in l.si quis decurio. C. de fals.vbi ex hoc limitat regulam.l.si quis in graui.§.eleganter.ff.de senatuscon. Syllan.

Summarium in d.l.si unus.§.illud.ff.de pact.

1 *Dolum futurum remitti non posse.*
2 *Liberatio alicui legata à gestis & gerendis non ualet, neque liberat à dolosa administratione futura.*
3 *Liberatio alicui quantumcunque generaliter facta, etiam cum iuramento, non releuat.*
4 *Si testator aliquem liberet ab administratione etiam dolosa, non ualet.*

Bar.in d.l.si unus.§.illud.ff.de pact.

1 BART. in d.l.si unus.§.illud,ait,dolum † futurum remitti non posse. Vide Feli. in c.fraternitatis,col.4.de testi.& ideò liberatio ab administratione, quæ à testatore fit tutori, scilicèt ab eo administrationis rationem exigi non posse,inualida est,secundum Felin.in c.si diligenti,nu. 34.de for.comp.vide Barb.in cons.66.inter consilia Curtij.plenè tradit Francis.Cremensis in cons.59.inter consilia Alex.in 4.vol.Soc.in consi.74.in 1.vol.Dec.in consi.178. Quinimmo li
2 beratio alicui † legata à gestis & gerendis,non ualet, neq; liberat à dolosa administratione futura,ne detur occasio delinquendi.Raph.Fulg.in consi.103.Soc.in cons.73.col.4. & seq.in 3. vol.& multa specialia,quæ ponuntur propter delictū euitandum, uide apud Barb.in consi.64. in 1.vol.& Rom.in consi.90.& Io.de Ana.in consi.80.cum ibi addit.per Bologninum.ibi enim ait etiam Ana. Tutorem,cui relicta est liberatio in testamento, nunquàm intelligi liberatum à
3 dolo futuro. quinimmo liberatio † alicui quantumcunque generaliter facta, etiam cum iuramento,nō releuat,nisi computū ostendatur ad oculum, alioqui.n.talis liberatio cēsetur dolosè impetrata.Soc.in cons.159.col.3.in 1.vol.& in cons.190.eod.vol.Sic ēt pactum de non accusando aliquem pro ullo crimine,non ualet,ēt si esset iuro firmatum: quia remitteretur dolus futurus.Abb.in c.quemadmodum,de iureiur.& ad prædicta uide omninò Alex.in cōs.164. Præsuppono primò,in 5.vol.vbi quærit ēt, an per indirectum dolus futurus remitti possit. Quid si

P 2 testator

4 testator aliquem † liberaret ab administratione etiam dolosa? dic quòd nō ualet. Et nunquid dari possit cautela ut ualeat: vide hæc apud Thomam Ferratium in cautel. 51. & ad prædicta uide omnino Ange. in consi. 85. & in consi. 313. quem uide semper. & Bald. in margar. sua, in hac uoce, Liberatio. vbi ponit quædam singularia, & memoratu digna. Dicas etiam liberationem de ratione reddenda posse remitti tribus modis: vt per Ias. in l. cum necessitatem. C. de fideicommiss.

Summarium in d.l. si unus. §. pacta. ff. de pact.

1 *Pacta non ualent quæ turpem causam continent.*

2 *Promissio impia est, quæ scelere adimpletur.*

3 *Posse non dicimur, quæ honestè non possumus.*

Bar. in d.l. si unus. §. pacta. ff. de pact.

1 BART. in d.l. si unus. §. pacta, colligit in summa, pacta † non ualere, quæ turpem causam cō tinent, aut quæ utilitati publicæ reluctantur. Hinc dixit Roma. in consi. 466. Pactum etiam iuratum, quo aliquis promittit non accipere arbitrum in puniendis delictis, nullius esse roboris, & momenti. Ideò autem pactum irritum est & inane, quando continet causam inhonestam: quia quemadmodum nemo est dominus membrorum suorum: ita multò minus est do-
2 minus animæ suæ. Abb. in capitulo fin. de pact. promissio † enim impia est, quæ scelere adimpletur. capitulo In malis promissis. 22. quæst. 4. Abb. in capitulo peruenit. 2. de iureiuran. impossibilia enim esse dicuntur ea, quæ honestè fieri non possunt. l. reprehendenda. C. de instit. & substitu. cùm simil. adductis per Socin. in consi. 14. in primo volumine. vbi hanc iuris impos-
3 sibilitatem, impossibilitati facti æquiparat. nam posse non † dicimur, quæ honestè non possumus. Socin. in consi. 8. columna fi. in tertio uolumine. Posse enim est de genere bonorum: & ideò, qui potest malum, non dicitur posse, sed magis non posse, & est defectus, non potestas. capitulo principium, de pœniten. dist. 2. Socin. in consi. 266. colum. 18. in primo volumine. & ideò quamuis Deus omnia possit, tamen non potest facere malum; quia hoc non continetur sub potestate. Hinc etiam dici solet, Principem, qui in malis rebus utitur plenitudine potestatis, vti plenitudine tempestatis, non potestatis. Soci. in consi. 164. col. pen. in 1. volu. Cùm igitur hæc iure impossibilia censeantur, meritò promitti non possunt, quoniam impossibilium nullam esse obligationem, notissimi iuris est.

Summarium in d.l. si unus. §. ante omnia. ff. de pact.

1 *Pactum factum super una re non est ad rem aliam porrigendum.*

Bar. in d.l. si unus. §. ante omnia. ff. de pact.

1 BART. in d.l. si vnus. §. ante omnia, in 2. not. ait, pactum † factum super una re, non esse ad rem aliam porrigendum. Vide Rom. in consi. 459. in fi. & Alexan. in consi. 109. colu. 2. in 5. uolu. vbi per istum tex. ait, confessionem unius alteri nocere non posse.

Summarium in d.l. si unus. §. si cum mihi. ff. de pact.

1 *An minor summa sit in maiori.*

Bar. in d.l. si unus. §. si cùm mihi. ff. de pact.

1 BART. in d.l. si unus. §. si cùm mihi, tradit, an minor † summa sit in maiori. dicitq; hoc non procedere negatiuè. Ad rem hanc faciunt trad. per Mar. Soc. iunio. in repet. l. secundæ, nu. 7. ff. de lega. 1. vbi docuit, quomodò sit intelligendum id: cui prohibetur, quod est plus, censeatur prohibitum, quod est minus. & quomodò procedat regula, quòd minus inest in eo, quod est plus. vide Dec. in l. in eo, quod plus sit. ff. de regul. iur.

Summa-

Summarium in l.contra iuris.§.si filius.ff.de pact.

1 *Ille cui concessa est libera administratio an possit donare.*
2 *Procurator cum libera & amplissima potestate donare non potest.*
3 *Pactum de non petendo, an sit donatio.*

Bar. in l.contra iuris.§.si filius.ff.de pact.

1 BART. in d.§.si filius,quærit,nunquid ille,cui concessa † est libera administratio, possit donare? vide Alex.in consi.22.in fi.in 1.volu.& in consi.106.in 2.volu.vbi declarat. & in consi. 30.col.3.in 5.volu.& in consi.115.Attentis narratis,eod.vol.Abb.in consi.55.col.fi. in 1.uol. & in cons.7.& in cons.34.col.2.& in consi.94.in 2.vol.Feder.de Sen.in consi.177. Roman.in cons.50.in 2.dubio.& in consi.55.Barb.in cons.7.col.2.in 1.vol.Soc.in consi.43.in primo uol.
2 & Feli.in c.dilecto,colu.2.de testi. Et quòd procurator † cum libera,& amplissima potestate, donare non possit,vide Decium in cons.402.immo si huiusmodi procurator indebitum solueret,dominium nō transferret.tex.est not.in l.si is cui.§.Flauius.ff.de solut.& ita inquit Fulg. in cons.190.col.2.propè fi.possunt tamen huiusmodi administratores donare, qñ ita mores ciuitatis expostulant; quia cogunt quodāmodò donare,vt parcant pudori.hæc Bar.in d.§.si filius.
3 Bar.in d.l.contra iuris.§.si filius,in fi.quærit utrum pactum † de non petendo,sit donatio, ita vt egeat insinuatione.vide Alex.& alios in l.si mulier.ff.de condit.ob caus.Ang.in cons.114.& in l.pacta quæ contra.C.de pact.

Summarium in l.in personam.ff.de pact.

1 *Pater potest iniuriam filio illatam remittere.*

Bar.in l.in personam.ff.de pactis.

1 BART. in d.l.in personam,dicit,patrem posse † iniuriam filio illatam remittere.Limita,nisi illata esset per coniunctam personam.tex.est secundum intellectū Bar.in l.Lucius.ff.solu.matr. quem ad hoc affert Rom.in singu.92.incip.Tu habes,cum ibi addit. per Castillion. An autem tutor possit facere pacem de morte patris pupilli; vide Ang.in consi.396. colu.pen.& Ias.in l. pactum curatoris.C. de pact.

Summarium in l.ius.ff. de pact.

1 *Per pactum liberatorium potest uni ex hæredibus prouideri.*

Bar.in l.ius.ff. de pact.

1 BART. in d.l.ius,colligit in summa,per pactum † liberatorium posse uni ex hæredibus prouideri. vide aliqua per Signorol.in cons.217.

Summarium in l.tres fratres.ff. de pact.

1 *Fratris appellatione etiam soror continetur.*
2 *An & quando per liberationem generalem censeatur facta remissio alicuius tam in his, quæ pendent ex testamento, quàm aliter.*

Bar.in l.tres fratres. ff. de pact.

1 BART. in d.l.tres fratres, in principio ait, appellatione † fratris etiam sororem contineri. De hoc uide Alexand.in consi.14.Viso testamento,& in cons.84.in quarto uolumine.Anchar. in cap.canonum statuta, de constitu. Raph.Cuma.in cons.117. Fulgo.in consi.34. vbi limitat hoc, quòd soror appellatione fratris contineatur, locum non habere in fideicommisso: quoniam propria uerborum significatio reluctatur. Vide ad prædicta etiam Dec.in consil.71.& Abb.in cons.37.& Ias.in l.omnes populi,nu.31.ff. de iust. & iur. & omninò Maria.Soci.iuni.in cons.1.nu.35.cùm sequ.

2 Bar.in d.l.tres fratres,col.1.tractat, an & quando † per liberationem generalem censeatur facta remissio alicuius tàm in ijs, quæ pendent ex testamento,quàm aliter. De hac re uide plenè apud Bar.Alex.& alios,in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de uerb. obli. & quæ ibi pono in annot. ad Bar.& quæ ponam in annot.ad eundem Bar.in l.de his.ff.de transact.

Summarium in l.si cum fundum.ff. de pact.

1 *Ad hoc ut contractus dicatur innominatus, oportet ut statim agatur, vel detur, vel fiat utrunque, alioquin uerò si ex interuallo.*

Bar.in l.si cùm fundum. ff. de pact.

1 BART. in d.l.si cùm fundum, colligit ex glo.ad hoc ut contractus † dicatur innominatus, oportere ut statim agatur,vel detur, vel fiat utrunque, alioqui uerò si ex interuallo: quia interuallum uitiat contractum innominatum. Vide ad istam limitationem Ias. in l.si pecuniam, in princ.in 10.limitatione.ff.de condi.ob caus.& de ista glo.vide Soci.in l.j.§.qui præsens.ff.de verb.oblig.vbi ait, hoc dictum Bar.uideri dubium,nec bene colligi ex ista lege.

Summarium in l. Imperatores.ff.de pact.

1 *Administratores reipublicæ non possunt aliquem liberare pacto gratuito & expresso quando debitum est liquidum, sed negligendo petere, ita ut currat præscriptio, possunt remittere.*

2 *An & quando administratores reipublicæ possint uel faciendo uel omittendo præiudicare.*

Bar.in l.Imperatores.ff.de pact.

1 BART. in d.l.Imperatores,tradit,administratores † reipublicæ non posse aliquem liberare pacto gratuito & expresso,quando debitum est liquidum,sed negligendo petere, ita ut currat præscriptio,posse remittere. Ad hæc & similia uide Orian. in tracta.de arbitr.chart.11.& Card.in cõsi.92. col.6.& attende, quia etiamsi huiusmodi administratores debitum liquidum remittere non posśint, tamen possunt remittere collectam pauperi. Felin. in c.significantibus, de off.deleg. Item possunt pœnam remittere,in quam aliquis incidit ipso iure.glo.est nor.in c. potuit,in uerbo expelli, de locat.quam ad hoc affert Aretin. in consil.89. Et ad tem faciunt aliqua trad.per Alex.in consi.174.in lib.in quo primi & secundi vol.consilia continentur,dum agit de prælato. & per Dec.in consi.297. propè fi. In eo autem,quod ait Bart. huiusmodi administratores posse præiudicare reipublicæ, negligendo,& patiendo rem præscribi. Attende quoniam in casu isto opinor agi posse ad interesse contra ipsos administratores, uel eorum hæredes, vt tradit Abb.in c.1.de restitu.in integr.dum loquitur de prælato. & idem esset etiam si
2 nollent acquirere, vt ibi per Abb.& alios. Et an & quando tales administratores † posśint uel faciendo, vel omittendo præiudicare, uide latisśimè per Abb. & alios in c. 1. de dol. & contu. Attende etiam,quòd prælati & huiusmodi administratores possunt transigere, & contrahere, ita ut contractus duret toto tempore,quo ipse erit rector ecclesiæ.tex.est not.& ibi Abb.in c. veniens,de transact.quem extollit Io.Baptista Caccialupus, in tract.de transactionibus, in 7.q. num.9. & sequ.

Summarium in l.ius publicum.ff.de pact.

1 *Ius publicum naturale pacto tolli non potest.*

2 *Iuri dotandi renunciari non potest.*

3 *Capitulum renunciare non posse priuilegio honorabili, quod habet ecclesia.*

4 *Aliquando aliquid statuitur, quia si aliter fieret, esset contra bonos mores, & tunc pactum contra ius non valet.*

Bar.in l.ius publicum.ff.de pact.

1 BART. in d.l.ius publicum,ait,quoddam esse ius † publicum naturale,quod pacto tolli non potest. Tu adde gl.sing.in l.exceptionem.§.fi.ff.de cond.indeb.& uide.l.originẽ.C.ad munici. libro 10.& Barto.& glos.in §.quia uerò, in authen.ut fine prohibit.mattes. & uide glo.not.in

c.sic

c.sic quidam.10.q.1.& idem esse dicas etiam in iure subrogato in locum iuris naturalis,cui pariter renunciari non licet. pone exemplum in iure dotandi, quod succedit loco alimentorum, quæ quidem alimenta sunt debita iure naturali,secundum Bart.in l.si quis à liberis.§.parens.ff.
2 de liber.agnosc.& ideò huic iuri dotandi† renunciari non potest: ita Rom.in l.j.ff. sol.matrim. Anch.in c.quamuis, in 2.not.de pact.in 6.Imol.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff. de uerb. oblig.& ibi etiam Alex.col.3.versi.secundò limita.Rom.in l.qui superstitis.ff.de acqui.hæred. Paul.de Cast.in consi.176.& Gemin.plenè in d.c.quamuis, colu.4.vbi uidetur sentire contrarium. & ad prædicta, an scilicèt iuri naturali renunciari possit, vide Anan. in consi.50.& Alex. in consi.21.col.4.in fi.in 3.volu.vbi loquitur quando iuramentum interuenisset. Et dum Bar. in d.l.ius publicum, subiungit, an pacto contrahentium mutari possint ea, quæ pro forma à iure positiuo tradita sunt. & quid si effectus alicuius actus respicit principaliter, & directò utilitatem publicam. & quid si priuatam. Vide Maria. in c.si diligenti, colu.5. de for.compet. Paul. de Castr.in consi.347.& glo.in l.omnes dies, in fin.C.de feri. Imol.in c.accedentibus,quod le
3 gitur, cùm c.præcedenti,colu.fin.de priuileg. vbi ait, capitulum † renunciare non posse priuilegio honorabili, quod habet ecclesia. & ad rem faciunt trad. per Anch. in consi.221.& Aret. in cons.2.colum.3. & generaliter,de renunciationibus legum,quæ fieri solent & debēt,& quæ sit earum utilitas,vide apud Iacobum Butrig.in tract.de renunciatione legum. & an renunciari possit iuri publico, vel priuato, vel iuri diuino, vel naturali, vide plenissimè per Doct. in c.si diligenti, de for.compet. Bar. & Docto.in l.si quis in conscribendo.C.de pact.& attende,quia renunciari non potest iuri,quod statuit certam formam, Abb.in d.c.si diligenti,colu.3. vbi ponit etiam quatuor casus,in quibus aliquis renunciare non potest iuri pro se introducto.
4 Bar.in d.l.ius publicum,ait, aliquando aliquid statuitur,† quia si aliter fieret,esset contra bonos mores; & tunc pactum in contrarium non tenet. & sic ait posse intelligi tit.C. ne fideiuss. dot.den.ea enim secūdum eum est ratio,ne causa perfidiæ in matrimonio nascatur. Tu dic aliā rationem assignati posse,quæ est,quòd in illo tit.est præceptum legis, contra quod operari est peccatum.c.2.& ibi Doct.de maior.& obed.de quo agit Anch.56.dist.in summa,in fi.vel ideò est,quoniam ille titulus stat negatiuè,ut per Ias.in rubr.insti.de actio.col.3.& quomodò procedat iste titulus.C.ne fideiuss.dot.den.declara & limita,vt per Bal.nouell.in tract.de dote,in 21. priuilegio. Subiungit ibi paulò post Bart. quandoque pactum à lege prohiberi, seu per legem aliquid statui ex causa publicæ utilitatis,licèt respiciat utilitatem priuatam; & tunc etiam istud pacto mutari non posse. Hoc idem docuit Imol.in l.nemo potest.ff.de leg.primo.Contrarium uerò tenet Ana. quem refert Barb.in cap.si diligenti,de for.competen. & cum eo tenet etiam Barb.in c.nonnulli,per illum tex.de rescript.in princ.& vide eundem in rubr.de præscript.col. 6.cum Bar.tamen tenuit Aretin.in cons.2.& idem Barb.in cons.56.col.2.in 2.vol.vbi respondet ad c.nonnulli.

Summarium in l.veteribus.ff.de pact.

1 *Ambigua conuentio interpretatur contra eum, pro quo profertur, & contra obscurè & ambiguè loquentes. num.2.*
3 *Verba dubia sunt interpretanda contra stipulantem.*
4 *Quæ sit differentia inter obscuritatem & ambiguitatem.*

Bar.in l.veteribus.ff. de pact.

1 BART. in d.l.veteribus,colligit in summa, ambiguam conuentionem † interpretari contra eum,pro quo profertur. Vide Alex.in consi.35. in cons.61. Super eo.col.1.in 1.volu.& in consi.51.Viso themate,in 5.volu.vbi loquitur in emptore uolente uenditorem teneri ad solutionem gabellæ. & in consi.81. Lecto & discusso,col.2.eod.vol.& in consi.114.Super eo,& in cons.125.eod.vol.3.& in consi.42.col.7.versic.Non obstante quòd testes aliqui, in 4.vol. & in cons.79. Viso processu,col.1.eod.vol.& in cons.85.Visa inquisitione, col.3.eodem volu.&

in consi.93. Clarissime domine, in fi.& in consi.sequ.in fine eod.4.volu.& in cons.105. colu. 2.eodem uolumine.& in consi.139.in fi. in 5.volum. vbi loquitur in contractu societatis. & in consi.140.colu.2.eodem uolumine. vbi loquitur de instrumento diuisionis. & in consil. 146. colu.5.eodem 5.volu.vbi declarat hanc regulam non habere locum in contractu mandati, vide ad prædicta etiam Abb.in consi.90. colu.fin.in primo volu. & in consi.34. columna secunda.in 2.volu.& in consi.51.colu.3.eodem volu.& in consi.62. colu.6.eodem volu. & in consi. 75.colu.4.eodem volu.& in consi.97.colu.fin.eodem volu.& in consi.114.in secundo dubio.

2 eodem 2.uolu.& contra † obscurè & ambiguè loquentes, vide aliqua per Feli.in procem. Decretal.colu.1.2.3.& 4.& in cap.per tuas, colu.3.de probat.& in cap.cum clamor, colu.2.de testi.Ange.in l.falsus, colum.12.in fin.ff.de furt. Barb.in consi.6. col.16. in primo vol.& in cons. 15.eodem vol.& in consi.25.col.14.& in consi.36.colu.3.& in consi.41.colu.24.eod.volu.& in consi.63.col.8.& in multis alijs consilijs, quæ longum esset recensere. Bart.in l.locariones. C.loca.Roma.in consi.5.& in consi.102.colu.2.& in consi.251.colum.2. Imol.in consi.21.& Ana.in consi.98.Areti.in consi.54.in fin.& in consi.84.colum.3. Oldrad.in consi.95. Socin.in consi.43.& in consil.165.columna quinta. versic.secundò hæc conclusio confirmatur, in primo volu.vbi loquitur in contractu feudi. Barb.in consi.13. colum.6.in 3.volu.vbi loquitur in

3 bulla apostolica. Corne. in cons.59. in 4.uolumine. vbi ait, verba † dubia esse interpretanda contra stipulantem. Ang.in cons.198. vbi loquitur in dote. Paul.de Castr.in cons.319.Cuma. in consilio 178. Dec.in cons.41. & omninò in l.semper in obscuris.ff.de regul. iur. Et dum ibi

4 subiungit Bar.in d.l.veteribus, quænam sit differentia inter obscuritatem, † & ambiguitatem. adde aliam differentiam, quæ ponitur per Abb.& Dec. in capitulo fin. de constitut.tamen lex ponit unum pro alio.l.ambiguitates.C.de testi. l.vbi.ff.de rebus dub.& l.utrum.ff. de peti.hæredit. Et quid dicatur ambiguum, uide apud Bart.in l.inter stipulantem.§.primo.ff.de uerbor. obligat.& in l.si quis intentione ambigua.ff.de iudic. & apud Bald.post glo.in l.si quidem, col. secunda.C.de excep.

Summarium in l.tale pactum.ff. de pact.

1 *Confessio facta sine causa non ualet.*

Bar.in l.tale pactum, in princ.ff.de pact.

1 BART. in d.l.tale pactum, in princip. ait, confessionem † factam sine causa non ualere, per tex.in l.cum de indebito.§.fi.ff.de probat. De hac re uide Alexand.in cons.4.col.5. & in cons. 53.columna secunda.& omninò in consi.84.propè fin.in 1.volumine. vbi declarat quomodò confessio dicatur causam efficacem continere, & non, in materia.d.§.fi.subiungitque huiusmodi confessionem sine causa factam, quandoque semiplenæ sufficere probationi. vide etiam ad prædicta Feli.in c.significauit, col.1.de testi.& in c.si cautio, de fide instru. & quæ plenè pono in d.l.cũ de indebito. & attende in hac re, quia etiamsi confessio sine causa irrita sit, tamen hoc non habere locum, quando facta est in iudicio, uel cum iuramento. vide ad hæc Marcum Antonium Bauarium in tract.de uirtute iuramenti.

Summarium in d.l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de pact.

1 *Pactum de parendo sententiæ si transactioni non pareatur, mereri executionem sicut sententia.*

Bar.in d.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff. de pact.

1 BART. in d.l.tale pactum.§.qui prouocauit, inquit, pactum † de parendo sententiæ, si transactioni non pareatur, mereri executionem, sicut sententia, & confessio. De hac re uide Angel. Imol.& alios.in l.à diuo Pio.ff.de re iudic.

Summarium in l.si intra.ff. de pact.

1 *Contractum innominatum secuto implemento dici posse contractum.*

Bar.

Bar. in l. si intra. ff. de pact.

1 BART. in d. l. si intra, propè fi. dum ait, contractum † innominatum secuto implemento dici posse contractum: vide Bal. in consi. 230. in 1. vol.

Summarium in l. inter debitorem. ff. de pact.

1 *Pactum priuatorum iuri publico non derogat.*

Bar. in l. inter debitorem. ff. de pact.

1 BART. in d. l. inter debitorem, colligit in summa, Pactum † priuatorum iuri publico non derogare. Vide ad hanc. l. Bald. in consi. 507. in vltimo vol. Imol. in consi. 66. col. fi. & Felin. in c. cùm ex officij, col. 5. de præscrip.

Summarium in l. pactum. ff. de pact.

1 *Validum est argumentum de contractibus ad ultimas uoluntates.*
2 *Si ex testamento non adiretur hæreditas in quo est prohibita detractio falcidiæ, nihilominus ualent relicta in testamento.*
3 *Pactum quo aliquis renunciat defensioni suæ in causa status & personæ suæ non ualet.*
4 *Renunciari non potest defensioni.*

Bar. in l. Pactum. ff. de pact.

1 BART. in d. l. Pactum, air, ualidum esse argumenrum † de ultimis uoluntatibus ad contractus. De hac re vide plenè apud Alber. in l. cùm quidam. ff. de uerb. signific. & Alexan. in consi. 61. in 1. volum. & in consi. 76. colum. fin. in 4. volu. & Soc. in consi. 173. Reuerende pater, col. fi. in 1. volum. & in consi. 249. & in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & Doct. in l. si Titio aut Seio, in fi. ff. de leg. 2. & Cuman. in cons. 97. primo Consultus, colum. 7. in 1. volumine. & Mar. Soc. iuni. in cons. 126. num. 28.

2 Bar. in d. l. pactum, ait, si ex testamento † non adiretur hæreditas, in quo est prohibita detractio falcidiæ, nihilo minùs ualent relicta in testamēto. vide ad hoc plenas remissiones per Alex. in l. nemo potest. ff. de lega. 1.

3 Bar. in d. l. pactum, in fi. air, pactum, † quo aliquis renunciat defensioni suæ in causa status, & & personæ suæ, non ualere. Vide Barb. in consi. 47. col. 13. in 1. vol. Cæpol. in consi. 41. colu. 5. Mari. in c. si diligenti, col. 3. versic. circa secundum, de for. comp. Aret. in c. cùm dilecti, de accusat. & in c. qualiter, & quando. 2. in §. debet, col. 2. eod. titulo. Anch. in d. c. cùm dilecti, vbi limitat hoc non habere locum ubi ciuiliter ageretur etiam de crimine, putà per uiam inquisitionis, quæ quodammodò dicitur ciuilis, cùm de iure canonico mitius puniatur: & ideò renunciatio ualida esset. Vide Feli. in c. quærenti, col. 3. de offi. deleg. in c. translato, col. 2. de const. & in c. cùm uenissent, col. 3. uersi. secunda conclusio. de appell. vbi videas etiam Bal. & in c. significāte, eod. tit. Et quod renunciari † non possit defensioni, vide Ant. Corset. in suis singul. in litera
4 D. in singul. incip. Reus non potest, vbi limitat hoc non habere locum in publico & famoso latrone, secundum Bal. in l. prouinciarum. C. de feri. & in eo, qui fuit repertus in fragrāti crimine. & nisi is aliàs non haberet defensiones, ut ibi per eum. Et ad prædicta vide Ias. in l. si quis in conscribendo, col. 6. C. de pact. & in auth. iubemus. 2. C. de iudic.

Summarium in l. emptor. § Lucius. ff. de pact.

1 *Qui subscribit se scripturæ perindè tenetur ac si ipse scripsisset.*
2 *Clausula generalis ad præcedentia nominata restringi debet quando salua ratione recti sermonis id fieri potest.*
3 *Si banniti rebanniantur, & eorum condēnationes cancellantur, utrùm sufficiat eas deleri uerbo an non.*

Bar.in d.l.emptor.§.Lucius.ff.de pact.

1 Bart. in d.§.Lucius,ait,eum,qui subscribit † se scripturæ,perinde teneri, ac si ipse scripsisset. Vide Feli.in c.Quoniam contrà,col.24.versi. quartò quæro,de probat.Paul.de Castr.in l. hac consultissima.C.de testa.Ias.in l.cùm antiquitas,col.pe.& fi.C.eod.titu. & in auth.si quis in aliquo.C.de eden.Ang.de Aret.in rubrica procem.instit.col.4.in 6.not.Barb.in consi.86. in 2. dubio.col.4.& seq.in 3.volu.Alex.in l.ita stipulatus.§.Chrysogonus,in 2.& 3.col.ff.de uerbor. obli.& aliquid per Feli.in c.cùm inter,col.3.de re iud.Paul.de Cast.in cons.332.& Bal. in cõsi. 49.in 5.vol.Attende tamen,quoniam multæ videntur esse differentię inter scripturam,quæ tota sit scripta manu alicuius,uel subscripta tantùm,ut tradit Ang.in cons.400.

2 Bar.in d.§.Lucius,ait,clausulam † generalem ad præcedentia nominata restringi debere,quã do salua ratione recti sermonis id fieri potest. Vide Cor.in cons.60.in 1.vol.Alex. in cõs.117. in 1.vol.& Mar.Soc.iuni.in cons.112.nu.14.cum sequen.vbi not.infert ad prohibitionem alienationis generaliter factam à testatore,ut restringi debeat solùm ad alienationem inter uiuos, quando prius expresserat actus significantes alienationem inter viuos.

3 Bar.in d.§.Lucius,in fi.quærit,si banniti rebanniuntur, † & eorum condemnationes cancellantur,utrum sufficiat eas deleri uerbo,an non. Vide Feli.in c. Ecclesia sanctæ Mariæ,colu.41. de const.& in c.eam te,de rescript.& Alex. in cons.114.in 1.volu. & omninò in consi.65.in 3. vol.vide eundem Alex.in consi.164.in 7.vol.vbi ponit casum scitu dignum.

Summarium in l.in traditionibus.ff.de pact.

1 *Pactum appositum in traditionibus ualet.*

Bar.in l.in traditionibus.ff.de pact.

Bart. in d.l.in traditionibus, colligit in summa id, quod habetur in tex. scilicèt pactum
1 † appositum in traditionibus ualere. Ad hoc vide tex.& gl.in c.sic quidam.10.q.1. & Doct.in c.significatum,de præben.Et dum ibi in versi.Ex prædictis assume, Bar. colligit tria membra: vide Alex.in l.si cùm dotem,col.2.versicu.vide ex dictis.ff.sol.matr.Et dum Bar.in d.l.in traditionibus,in fi.ait,quòd interdum pactum appositum ad excipiendum ualet ad agendum: Dic quod idem tenet in l.pacta conuenta,in princ.ver.sed quo quidem casu.ff.de contrahen.empt. & in l.bonæfidei,& ibi Salic.& Alex.C.de pact.

Summarium in l.non impossibile.ff.de pact.

1 *Pactum quando continet idem, quod ius commune, licèt sit nudum, producit actionem.*

Bar.in l.non impossibile.ff.de pact.

1 Bart. in d.l.non impossibile, ait, quando † pactum continet idem,quod ius commune, licèt sit nudum,producere actionem. vide Barb.in cons.1.col.15.in 1.vol. & in consi.23.colu. 12.& in consi.51.col.14.& seq.eod.vol.& Alex.& alios in l.legitima.ff.de pact.

Summarium in l.ab emptione.ff.de pact.

1 *Contractus, qui consensu celebrantur, solo consensu dissolui re integra.*
2 *Ablatiui absoluti positi in contractibus non disponunt.*
3 *Locus non est pœnitentiæ ubi contractus innominatus sit conditionalis.*
4 *Clausula constituti qua venditor constituit se emptoris nomine possidere, operatur translationem dominij & debitor liberatur.*
5 *Clausula constituti in antiquis probat translationem possessionis.*
6 *Clausula constituti operatur ut uenditor conueniri non possit actioni ex uendito, ut tradat, sed conueniri debet rei uendicatione, uel uti possidetis.*
7 *Per simplicem contrarium consensum non induci resolutionem contractus.*

8 *Quando*

8 *Quando & quomodo res dicatur esse integra, & non.*
9 *An quando res non est integra, & contrahentes nudo consensu à uenditione recesserunt, si interuenerit ex interuallo actus contrarius retro similis, sufficiat an non.*
10 *Traditio quæ fit per clausulam constituti, qua aliquis constituit se alterius nomine possidere, etiam si sit ficta traditio, tamen possessio quæ per eam acquiritur, est uera.*
11 *Quamuis secundus emptor cui est facta traditio sit præferendus, tamen alioquin est si uenditor primi emptoris nomine se constituit possidere.*

Bar. in l. ab emptione. ff. de pact.

1 BART. in d. l. ab emptione, colligit in summa, contractus, † qui consensu celebrantur, solo consensu dissolui re integra. Vide Corn. in consi. 15. in 1. vol. & omninò Dec. in l. nihil tàm naturale. ff. de regul. iur. Quid autem in ecclesia, vbi dominium rei uenditæ, donatæ, uel relictæ, in eam transfertur sine traditione; atque ita uenditio ex solo consensu perficitur, an possit solo consensu contrario dissolui? Vide Ias. in l. fi. col. 2. versi. pulchrum est. C. de sacrosanct. eccles.

2 Bar. in d. l. ab emptione, in 1. not. ait, ablatiuos † absolutos positos in contractibus, non disponere. Dic ablatiuos absolutos resolui in conditionem. l. a testatore, & ibi Doct. ff. de condit. & demonstr. & latissimè Ias. col. 5. versi. vltra scribentes, in recollectis, vbi rem hanc tradit per regulam, & fallentias. Et an ablatiui absoluti inducant dispositionem, vide Ioan. Campegium in tract. de dote, in 25. quæst. secundæ par. ubi citat. l. fideicōmissa. §. cùm esset. ff. de leg. 3. & Mar. Soc. iuni. in cons. 4. nu. 8. & quòd ablatiui absoluti, quando cadunt super eo quod est certū, non faciunt conditionem, tradit Dec. in c. translato, in 2. lectura, de const.

3 Bar. in d. l. ab emptione, col. 2. versi. sed certè non placet, ait, locum † non esse pœnitentiæ, vbi contractus innominatus fit conditionalis. sed ista opinio uidetur ueritate carere, cum contra rationem esse uideatur. ratio enim quare sit locus pœnitentiæ in contractu innominato ea est, quia multùm debilis est ille contractus. de quo in l. si pecuniam. ff. de condit. ob. cau. Sed in proposito casu efficitur debilior propter conditionem. l. cedere diem. ff. de uerb. signif. Ad rem faciunt aliqua dicta per Alex. in l. si insulam. col. 2. vers. tertiò facit. ff. de uerb. oblig.

4 Bar. in ead. l. & col. versiculo sed quæro, ait, clausulam † constituti, qua uenditor constituit se emptoris nomine possidere, operari trāslationem dominij, atque ita debitor liberatur. De hac clausula uide Ias. in §. actionum, col. 26. inst. de action. Attende quia ad hoc, ut ui huius clausulæ dominium transferatur, necesse est, ut emptor probet constituentem possedisse illa bona, de quibus agitur tempore, quo constituit se emptoris nomine possidere, alioqui succumberet ille, qui clausulæ constituti inniteretur. Et ideò cautus sit aduocatus: ita Dec. in consi. 247.

5 Alexan. in cons. 9. in 4. volum. Hoc tamen non habet † locum in antiquissimis: quia tunc illa sola probat translationem possessionis. Soc. in cons. 139. col. fi. & in consi. 187. col. 5. in 1. vol Ea verò est huius clausulæ & similium ius & potentia, ut propria authoritate, & absque aliqua excussione agi possit contra tertium possessorem. Alex. in consi. 70. col. fi. in 5. vol. & in cons. 83. & in cōsi. 85. & in consi. 185. in 6. vol. Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, char. 52. nu. 51. vbi limitat hoc non habere locum, quando mortuus esset ille, qui constituit se alterius nomine possidere. Et ad prædicta vide omninò Ias. in § item si quis, num. 77. de action. & Cæpoll. in cautell. 31. & Aret. in consi. 126. Et dum Bar. in d. l. ab emptione, col. 3. uersic. Nota

6 & tene menti, ait, clausulam † constituti operari, ut uenditor cōueniri non possit actione ex uēdito, ut tradat, sed conueniri debet rei uendicatione, vel uti possidetis. vide ad hoc, & ad præcedentia Matthæsyll. in singul. 68. Alexand. in consi. 27. colum. 2. & in consi. 92. colum. 2. in 1. volum. & in consi. 25. in fi. in 3. volum. & in consi. 2. colum. 4. nu. 5. in 4. volum. & Salic. in l. traditionibus. C. de pact.

7 Bar. in ead. l. col. 4. in principio ait, per simplicem † contrarium consensum non induci resolutionem contractus, vide Aret. in consi. 21. col. 4. in 1. dub. & Paul. de Cast. in consi. 133. & seq.

Bar. in d. l. ab emptione, colu. 3. versiculo quæro quæ faciunt, tradit, quando & quomodò res dicatur

8 dicatur † esse integra,& non. De qua re vide plenè apud Alberi. in l. mandatum. C. manda. & Specul.in 1.par.tituli de iud.deleg.§.5.versi. Goffredus. Et an præparamenta faciant desinere rem esse integram,vide Bar.in l.si pecuniam.ff.de condit.ob caus.

9 Bar.in ead.l.propè fi.uersic.Quæro si res,disputat,an quando res † non est integra,& contrahentes nudo consensu à uenditione recesserunt, si interuenerit ex interuallo actus contrarius retrò similis,sufficiat an non? Vide Aret.in consi.17.col.6.& in consi.123.col.fi. & attende, quòd confirmatio siue ratihabitio actus nulli non trahitur retro,sed actus incipit robur habere,ut ex nunc.Aret.in cons.182.& in cons.sequ.

10 Bar.in d.l.ab emptione,in fi.versi.vltimò aduertas,inquit,quia etiam si traditio, † quæ fit per clausulam constituti,qua aliquis constituit se alterius nomine possidere,sit facta traditio, tamē possessio,quæ per eam acquiritur,est uera. Ex hoc infertur,quòd & si alienans in aliquam pœnam non incidat uendendo,nisi etiam tradat,& faciat eum uerum possessorem,tamen si nomine emptoris se constituit possidere,incidit in pœnam. Ias.in l.fi.in 19.quæst. versi.limita. C.de

11 iure emphyt.Item quàmuis secundus † emptor, cui est facta traditio, sit præferendus, tamen alioqui est,si uenditor primi emptoris nomine se constituit possidere.Ias.in l.fi.col.pe.uersi.ex istis uerificatur.C.de sacrosecc. Vide ad prædicta Barb.in consi.8.col.23.in 2.vol. & in consi. 58.col.18.eod.vol.Ad præcedentia faciunt trad.per Soc.in cōsi.80.col.fi.in 4.vol.vbi inquit, dotem præsumptam esse ueram dotem,licèt præsumptione probetur.De qua re vide Curtium in consi.88.& Cuma.in consi.109.

Summarium in l.fi.ff.de pact.

1 *Pactum principalis non praeiudicat defensioni iam fideiussori quaesitae.*

Bar.in l.si reus,quæ est.l.fi.ff.de pact.

1 BART. in d.l.fi.colligit in summa,pactum † principalis non præiudicare defensioni iam fideiussori quæsitæ. vide Barb.in consi.89.col.9.in 3.vol.

Summarium in l.j.ff.de transact.

1 *Dictio quasi, significat improprietatem, & aliquando est uox ueritatis expressiua.nu.2.*
3 *Transactio fieri potest quando res dubia est propter iudicium uel propter aliud.*
4 *Non de quacunque re dubia licet transigere.*
5 *Transactio de causa criminali non ualet.*
6 *Si post transactionem appareant instrumenta ex quibus constat rem illam esse liquidam, super qua tanquam de re dubia facta fuit transactio, an ex eo quòd transigens fuit læsus, irrita sit illa transactio.*

Bar.in l.j.ff.de transac.

1 BART. in d.l.j.tangit,an ista uox,quasi, † significet improprietatem. Tu dic hanc uocem quandoque improprietatem significare,ut probatur in l.in id tēpus. ff.de usuc. in l.procuratorem,in fi.ff.de procurat.in l.itē Mella.ff.ad leg.Aquil.in l.una.§. ut hæc plenius,in fi.C.de rei uxor.actio.gl.in l.iubemus.§.sanè.2.in uoce,sacrilega.C.de sacrosecclesi.

2 & est tex.in l.quasi.C.de non numer.pecun.Quandoque uerò est uox † ueritatis expressiua, ut in l.j.cum glo.ff.de regul. iur.& in l.si ante nuptias,cum glo.ff.solut.matri. gl. magna & ibi Bal. in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbor.obligat.quem sequitur Ias.in l.re coniuncti.num.93. ff.de lega.3. & ita stat in Euangelio Ioannis, quasi unigeniti à patre. Et de huius uocis significatione tradit Bar.in l.constitutus.ff.de actio.& oblig.in l.fin.ff.de sicar.in d.l.si ante nuptias. ff.solut.matrim.in l.ij.C.de inoffic.testam.Abb.in capit. ad nostram,de iureiur. & in c.gratum, post glo.de offi.deleg.

3 Bar.in d.l.j.ait,transactionem † fieri posse, quādo res dubia est propter iudicium uel propter aliud.

aliud. De hac re vide Alex.in consi.153.col.fi.& in consi.204.in fi.& in consi.236.in libro in quo primi & secundi vol.consilia continentur.& in consi.72.in fi.in 3.vol.& Dec. in consi.22. in fi.& plenissimè Io.Baptistam Caccialupum in tract.de transactionibus.vbi tradit etiam quo tuplex sit transactio: qui possint transigere,& non: & de qua re possit fieri transactio: & mul-
4 ta alia scitu digna. Attende,quia non de † quacunque re dubia licet transigere, vt in causa ma trimoniali.c.fi.vbi Abb.& alij de transact.neque super conditione tutelæ licet transigere.Bart. in l.prętor ipse.ff.de tut.& curat.dat.ab his,citat.l.in eos.ff.de tutel.quã intelligas,ut per Rom. in sing.465.cum ibi addit.per Castil.Et an transactio licita sit in spiritualibus,vide Abb. in c.2. Et omninò in c.super eo,de transact.& Damasum in tract.de brocardis, in primo membro.nu. 29.Item non ualet transactio † de causa criminali, in qua non ingeritur pœna sanguinis.l.tran-
5 sigere.C.de transact. & idem est etiam in causa mixta, in qua aliquid applicatur ob publicum interesse,& aliquid propter priuatum.Alex.in consi.82.in fi.in 1.vol.Et hunc,& alios casus vide apud Doct.prædictos,& in Specul.aduocatorum, in 6.part. Quid si transactio de re dubia, quam petebam aliqua speciali actione,vtrùm porrigatur etiam ad alias actiones mihi ad eandẽ rem competentes,an uerò uti possim alia actione,non obstante illa transactione; vide Abb. in
6 c.1.de transact.Quid si post transactionem † appareant instrumenta, ex quibus constat rem illam esse liquidã,super qua tanquàm de re dubia,facta fuit transactio,an ex eo, quod transigens fuit læsus,irrita est illa transactio? Et videtur quod nõ,per tex.not.in l.Lucius,in fi.ff.ad Trebel. quem extollit Abb.in d.c.1.de transact.

Summarium in l. Imperatores. §. debitor. ff. de transact.

1 *Transactio facta cum hærede putatiuo ad uerum hæredem porrigitur.*

Bar.in l.Imperatores.§.debitor.ff. de transact.

1 BART. in d §.debitor, in principio tradit, transactionem † factam cum hærede putatiuo ad verum hæredem porrigi.vide Ang.in cons.35.col.1.

Summarium in l.cum Aquiliana. ff. de transact.

1 *Liberalitatem captiosam interpretatio prudentium fregit.*
2 *Si factum est compromissum de fundo aliquo cum plena potestate arbitrandi, an iste arbitrator poterit alteram partem compellere ut det alteri aliquam aliam rem, de qua non erat contentio.*
3 *Sententia debet esse conformis libello & petitioni.*
4 *Arbitrator an possit manum ponere ad rem non deductam in compromisso.*
5 *Arbiter siue arbitrator an possit in suo pronunciamento pactum apponere, ut altero ex compromittentibus sine filijs decedente alter succedat.*

Bar.in l.cùm Aquiliana.ff.de transact.

BART. in d.l. cùm Aquiliana,uersi.vltimò nota,ait,attendendum esse illum tex.mirabilẽ,
1 in quo hæc continentur. liberalitatem † enim captiosam interpretatio prudentiũ fregit: atque ita liberatio generalis,appellatur liberalitas copiosa.ex quo, secundum Bar. multa decidi possunt. Et primò quòd ad faciendam liberationem generalem nemo cogi possit. Ad hæc vide. Alex.in l.si finita.§.eleganter,col.7.ff.de damn.infect.& est tex.in l.iij.§.contrarium,vbi Bal.& Alberic.ff.de contrar.iudic.tut.Alex.in consi.8.& in consi.68.col.fi.in 5.vol.Feli.in c.significauit, col.fi.de testi.Barb.in consi.16.col.5.in 2.vol.& in consi.108.in fi.Bald.in cap.si autem, in fi.de rescript.& in c.cùm adeò,in fi.eod.tit.& in c.super literis,in fi.eod.tit.Et rursus vide Alex. in consi.42.col.3.ver.tertiò quia generalis,in 1.vol.Et ad prædicta facit illud Philosoph. in genere esse confusionem & obscuritatem. Et ideò inquit Rom. in consi.403.arbitros præcipere non posse,vt inter partes fiat quietatio generalis.Et neminem posse cogi ad huiuscemodi liberationem;tradit etiam Ias.in l.si de certa.C.de transact.

Bar.

2 Bar. in d.l.cùm Aquiliana, quærit, si factum est compromissum † de fundo aliquo cum plena potestate arbitrandi, an iste arbitrator poterit alteram partem compellere, ut det alteri aliquã aliam rem, de qua non erat contentio. & decidit, hoc fieri non posse. Ad hæc vide Alex. in l. si super, versiculo item præstat. C. de transact. Card. in cons. 15. & seq. Abb. in c. constitutus, de relig. dom. in c. nisi essent uiri prouidi, col. 2. de præben. & in c. cùm dilecti, colu. 3. de arbit. Bald. in consi. 152. in 2. vol. Alex. omninò in consi. 266. In causa & lite, in libro in quo primi & secũdi vol. consilia continentur. Et ad rem faciunt trad. per eundem Alexand. in cons. 79. in 5. vol. vide ad præfata Rom. in consi. 115. in fi. & Felin. in cap. causam quæ, colu. 2. de iudic. Et ex hoc
3 Bartoli documento illud est adnotandum, quod dici solet, sententiam † esse debere conformẽ libello, & petitioni. Adde tria debere esse conformia, scilicèt libellum, probationem, & sententiam; vt declarat Bal. in l. j. C. si plu. una sent. & in l. fi. C. de fideicomm. liber. & Canonist. in cap. licèt Hely, maximè Ana. de simon. id quòd non solùm procedit in iudice & arbitro, ucrùm etiã in arbitratore. de qua re vide Ant. de Butr. in d. c. constitutus, de relig. dom. Et ad præceden-
4 tia vide Soc. in consi. 220. in 1. vol. vbi plenè tradit, an arbitrator † possit manum ponere ad rẽ non deductam in compromisso. Barb. in consi. 3. in 4. vol. Feli. in c. consulere, de simon. & quæ posui in annot. in Bar. in l. si cùm. §. plenè. ff. de arbit. Attende tamen, licèt arbitrator non possit ponere manum ad aliam rem, nihilominus totam rem, de qua disputatur, posse uni auferre, & dare alteri, hoc pacto, ut ei certa pecuniæ quantitas soluatur. Dec. post alios in l. si super possessione. C. de transact. Soc. autem in consi. 104. in 4. volu. ait, in quibusdam casibus partes cogi posse ad dandum aliam rem, licèt deducta non fuerit in compromisso: vt ibi per eum. Quæro
5 vtrum arbiter † siue arbitrator possit in suo pronunciamento pactum apponere, vt altero ex compromittentibus sine filijs decedente, alter succedat? Vide Angel. in consilio 66. vbi tenet hoc fieri non posse.

Summarium in l. de his. ff. de transact.

1 *Transactio de contentis in testamento non ualet, nisi cognitis & inspectis uerbis testamenti.*
2 *Juramentum habet uim specifici & expressi sensus.*
3 *Dictio non alter, quid significet.*
4 *Sufficere transigentem inspicere oculis intellectus ea, quæ continentur in testamento.*

Bar. in l. de his. ff. de transact.

1 BART. in d. l. de his, ex qua colligitur transactionem † de contentis in testamento non ualere, nisi cognitis & inspectis uerbis testamenti, quærit nunquid huic legi renunciari possit. De hac re vide eundem Bart. in l. Modestinus. ff. de donat. Et quòd huic l. renunciari non possit,
* communiter * traditum esse ait, Imol. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerbo. oblig. vbi etiam Alex. Hoc tamen ibi limitatur, nisi iusiurandum interuenisset. hoc idem uult Alexan. in consi. 153. in libro in quo primi & secundi volu. consilia continentur, & in consi. 118. in 7. volum. & Marcum Antonium Bauarium in tract. de virtute iuramenti. num. 51. sed an huic legi renunciatum esse intelligatur, quando in genere cuiusque legis auxilio renunciatum est, uide Dec. in consi. 452. num. 18. vbi ait, huic legi renunciatum esse censeri. contrarium tenet Feli. in c. si diligenti. num. 18. de for. compet. vbi ait, cùm in casu huius. l. specifica scientia exigatur, non sufficere esse cogitatum in genere uirtute illius renunciationis factæ de quocunque legis auxilio Quæro hic, quare est, quòd ui iuramenti censetur renunciatum huic legi, & non ui renunciatio
2 nis prædictæ? Respondeo, iuramentum † habere uim specifici, & expressi sensus, secundum Bal. in l. j. C. commod. & Alex. in l. sancimus. C. de testa. & Soc. in consi. 214. in 1. volu. Et an & quando huic legi renunciatum esse intelligatur, vide Soc. in cons. 200. col. fi. & in consi. 282. & seq. in 1. vol. Ad prædicta uide Barb. in consi. 48. col. 10. & seq. in 1. uol. & aliquid in consi. 55. col. 15. in 2. uol. & in consi. 68. col. 1. eod. uol. Capr. in consi. 29. Corn. in consi. 150. in 3. uol. &
* in consi. 139. in 4. uol. & omninò Soc. in consi. 214. in 2. difficultate, in 1. uol. ubi ait, * commu-
nem

nem opinionem eam esse, ut ex hac renunciatione generali, legi renunciatum non sit. Et postea tradit etiam, quid si iusiurandum interuenisset, & multa in hac re scitu digna pertractat. Et dum Barto.in d.l.de his, ait, dispositionem illius legis traditam esse pro forma, & uim fa-
3 cit,in uoce illa, non aliter, † ideò ei renunciari non posse. in hoc puncto vide Feli.in cap.cùm accessissent,colum.4.de const.Et de hac uoce non aliter,vide aliquid apud Alexan. in consi.3. col.2.in 1.vol.Bal.in c.1.§.denique,in titulo Quæ fuit prima cau.benef.amit. & Ias.in l. fin.col. pen.C.de iure emphyt.
4 Bar.in d.l.de his, ait, sufficere transigentem † inspicere oculis intellectus ea,quæ continentur in testamento, alioqui uerò si oporteret, ut oculis corporis legerentur. De hac re vide multa apud Feli.in proœm.Decretal.in fi.Barba.in consi.48.col.10.& seq.in 1.vol.Rom.in cõs.403. vbi per hanc.l.ait,arbitros, in quos factum est compromissum generale & plenum, non posse aliquid disponere super ijs,quæ pendent à testamento,nisi eo uiso. & alia tradit scitu digna ibi in col.pen. vide etiam Ang.in consi.218.in tertio dubio.& in consi.198.vbi loquitur in laudo, & plenè in consi.94.& omninò vide eundem Ang.in l.ij.ff.quemad.testa.aperi. & Bar. in l.scyphi.ff.de optio.lega.Et vide Mar.Soc.iunior in consi.116.nu.74.& seq.& Soc. in consi.214.in secunda difficultate,in 1.volum.

Summarium in l.cum hi.ff.de transact.

1 *Dictum sequens restringitur à præfatione posita in præcedentibus.*
2 *Transactio super alimentis fieri non potest nisi prætore autore.*

Bar.in l.cum hi.ff.de transact.

1 BART. in d.l.cùm hi,in principio ait,dictum sequens † restringi à præfatione posita in præcedentibus. Vide ad hoc Ana.in consi.4.in secundo dubio.Rom. in cons.476.Socin.in consi. 165.columna 3. Et ad prædicta uide quæ plenè posui ad Barto.in l.item quia.§. idem Iuliano. numero 3.ff.de pact.
2 Bar.in d.l.cùm hi,in fi.princip. ait,transactionem † super alimentis fieri non posse,nisi prætore authore: & huic beneficio renunciari non posse,etiam cum iuramento. Contrarium tenuit idem Bar.in l.si quis pro eo.ff.de fideiussor.Sed pro concordia dicendum est, Bart.hoc in loco loqui de iure ciuili,ibi verò de iure canonico. Et vidè Lancilotum post alios in l.de alimentis. C.de transact.ubi maximè Dec.Et an legi prohibitiuæ renunciari possit cum iuramento, vide Alex.in consi.153.Viso & ut oportet.in libro in quo primi & secundi volu. consi.continentur. Barb.in consi.48.in 1.vol.Imol.in c.cùm contingat,col. pe.de iureiur.Et quòd in alimentis dicatur uersari utilitas publica,ut hic ait Bar.vide Alex.in consi.108.colu.pen.uersic.Prædictum statutum emanauit,in 3.volum.

Summarium in d.l.cum hi.§.eam transactionem.ff.de transact.

1 *Si ecclesia uel minor uendit ex causa non concessa & solennitate non seruata an contractus ualeat.*
2 *Mulier quæ sine decreto contrahere non potest,ad sui tamen utilitatem absque decreto potest.*

Bar.in d.l.cum hi.§.eam transactionem.ff.de transact.

1 BART. in d.l.cùm hi.§.eam transactionem, quærit, si ecclesia † uel minor uendit ex causa non concessa,& solennitate non seruata,an contractus ualeat? diciṫque eum tenere, si cõditionem suam non fecerint deteriorem. Ad istam quæstionem vide Feli.in cap.tuis quæstionibus, col.1.de testi.Aret.in c.nouit,col.5.in fi.de iudic.Rom.in consi.316.& in consi.453. vbi multa similia attulit.Et uide Ias.ad hoc in l.Barbarius,col.3.ff.de offi.prætor.& Anch.in cons.309.
2 & omninò Dec.in consi.331.col.2.vbi ait,mulierem, † quæ sine decreto non potest,ad sui utilitatem absque decreto posse contrahere. & multa adducit ad rem facientia. Hoc idem plenè docuit Feli.in c.causam,col.pe. de iudic. vbi deinde subiungit, ecclesiam ad sui utilitatem sine

requisitis

requisitis solennitatibus alienare non posse; quia id pro forma exigitur. id quod præfato Bartoli documento repugnaret. Attende tamen, Prælatum & quemlibet alium rectorem ecclesiæ, posse contrahere & transigere sine superioris authoritate, ut contractus duret toto tempore, quo ipse erit futurus rector. tex. est not. & ibi Abb. in c. veniens, de transact.

Summarium in d. l. cum hi. §. qui transigit. ff. de transact.

1 *Transactio alimentorum facta simpliciter non porrigitur ad habitationem.*
2 *Appellatione mansionis & habitationis alimenta non continentur.*
3 *In alimentis an expensæ quæ fiunt in studijs contineantur.*

Bar. in d. l. cum hi. §. qui transigit. ff. de transac.

1 BART. in d. l. cùm hi. §. qui transigit, ait transactionem † alimentorum factam simpliciter, non porrigi ad habitationem, & uestiarium. contra hoc urget, quòd appellatione alimentorum ueniunt & omnia, sine quibus corpus ali non potest; ut cibaria, uestiaria, & habitatio. l. legatum. ff. de alimen. lega. l. cùm hi. §. de calciario. ff. de transact. & ita in specie ait Soci. in consi. 161. in fi. in 1. vol. Et hoc idem uult gl. not. in c. Episcopus, in uoce victu. 10. q. 2. Sed respondetur, fatendo contrarium, quando sumus in legato alimentorum, quod est fauorabile, alioqui uerò in transactione, quæ est odiosa, cùm de ipsis finiendis agatur, ut hic: ita docuit idem Bart. in l. legatis. ff. de alim. leg. Attende tamen, licèt appellatione alimentorum in re fauorabili, etiam uestes & habitatio contineantur tanquam species sub genere comprehensæ, tamen appella-
2 tione mansionis & habitationis, † alimenta non continentur. & ideò si testator legasset habitationem, propterea non censetur ei alimenta reliquisse. Alex. in consi. 62. col. fin. in 5. vol. sic etiam appellatione cibariorum, non ueniunt uestimenta, ut habetur in tex. & glo. in d. c. episcopus. 10. q. 2. An autem appellatione alimentorum, ueniant medicinæ: vide Bar. in d. l. legatis, & plenius in l. si cùm dotem. §. sin autem. ff. solut. matr. vbi etiam alij Doct. tradunt. Et nunquid
3 in alimentis † expensæ, quæ fiunt in studijs contineantur? vide Bar. in l. de bonis. §. nō solùm. ff. de Carbo. edict. uide tex. in l. itē serui. §. quas impensas. ff. de ędili. edic. & in l. in rebus §. possunt. ff. commod. & in l. sicut impendia. ff. de usufr. & in l. non omne. ff. de pœn. lega. & gl. in c. ex parte, in uoce fortè, de celebrat. miss. & uide trad. per doct. in l. si ab hostibus. §. si uir uxorem. ff. sol. matr. Et quòd appellatione alimentorum ueniant cibaria, uestiaria, & habitationes, habetur in l. fi. ff. de alim. leg. & in glo. in l. si quis à liberis. §. non tantùm. ff. de liber. agnosc. Et licèt ex l. j. C. de diuor. fact. apud quem, argumentum colligatur, habitationem non comprehendi, tamē ista est ueritas. Et de materia alimentorum vide plenè apud Paul. de Monte Pico in solenni repet. l. Titia cùm testamento. §. Titia cùm nuberet. ff. de leg. 2.

Summarium in d. l. cum hi. §. si uni. ff. de transact.

1 *Fundum, qui pro alimentis legatur, sine prætoris autoritate obligari & diuidi non posse.*
2 *Si hæredes emphyteotę inter se bona emphyteotica diuiserunt, an dominus partem liuelli ab uno recipiens & partem ab alio sibi præiudicet.*
3 *Emphyteota alienans irrequisito domino, quamuis incontinenti bona redimat alienata, tamen cadit à iure suo.*
4 *Emphyteota si requisito domino partem rei alienat utrum cadat à tota re, an uerò à parte tantùm alienata.*
5 *Nunquid emphyteosis ecclesiastica & feudum ueniant in restitutione fideicommissi an non.*
6 *An & quando feudum diuidi possit.*

Bar. in d. l. cùm hi. §. si vni. ff. de transact.

1 BART. in d. l. cùm hi. §. si uni, colligit in summa, fundum, † qui pro alimentis legatur, sine prætoris authoritate obligari & diuidi non posse. Et ex hoc infert, & quærit, an pari ratione plures emphyteotæ sibi inuicem alienare & diuidere non possint irrequisito domino? Concluditque, hoc in alimentarijs militare: quia alienatio & diuisio fauore ipsius alimentarij prohibita est, alioqui uerò in emphyteosi: quia domini non interest, ut inter se diuidant, sed bene interest,

intereſt,vt in tertiam perſonam ei non obligatam,non transferant. hæc Bart.Conſidera, quòd iſta ratio Bar.non uidetur tuta: quando enim unus ex alimentarijs uenderet alteri alimentario, eius ratio ſatis concludit: quia ſubeſſet periculum, ne fame periret. ſed ubi diuideret, & ſibi debita portio aſsignaretur,tunc non ſubeſt hoc periculum: & ideò ceſſat ratio Bar.Cogita.Et uide ad prædicta Alex.in conſi.317. Viſo themate,in lib.in quo primi & ſecundi volu. conſilia continentur. & omninò in conſi.7.col.1.in 5.vol.vbi tradit, an irrequiſito domino emphyteotæ,& feudatarij poſsint bona eis conceſſa diuidere. Ad rē faciunt trad. per Dec. in c.ex literis,
2 col.3.de probat.Quid ſi hæredes † emphyteotæ inter ſe bona emphyteotica diuiſerunt, an dominus partem liuelli ab uno recipiens,& partem ab alio, ſibi præiudicet,ita vt amplius eorum quemlibet in ſolidum conuenire non poſsit? Vide Fulg.in conſi.80.Quo autem pacto emphyteota irrequiſito domino alienare poſsit,& non incidat in pœnam,vide Alex.in conſi.104.cū
3 ſeq.in 4.vol.& Cæpol.in cautel.22. Scias etiam emphyteotam † alienantem irrequiſito domino,quàmuis in continenti bona redimat alienata; tamen cadere à iure ſuo,ſed eſſe dignum excuſatione propter celeritatem redimendi,per tex. in c.ſi quis presbyterorum, de reb.eccl.non alien.& in c.potuit,vbi Doc.de loca.ad quod uideas etiam Ambroſ.de Oppizonibus in repet.
4 §.Diui.ff.de leg.1.nu.76.Quid ſi emphyteota † irrequiſito domino alienat partem rei, utrum cadat à tota re,an uerò à parte tantùm alienata? vide Alex.in conſi.89.& in conſ.99.colu. fi.in 5.vol.Raph.Cuma.in conſi.41. & Curtium in conſi.70. nu.9. non ab re eſt etiam intelligere,
5 nunquid emphyteoſis eccleſiaſtica † & feudum ueniant in reſtitutione fideicommiſsi, an non? Prima fronte dicendum uideretur, quòd non: quoniam huiuſmodi bona ad extraneos hæredes non tranſeunt,igitur non ueniunt in reſtitutione hæreditatis: ita enim colligit Bar.in l.ſi pa
* troni,in princ.ff.ad Trebell.in cuius ſententiam * cōiter itum eſt, teſte Alex.in conſi.11.col.8. in 3.vol.& in conſi.101.col.8.in 4.vol.Tamen ueritas uidetur eſſe,vt diſtinguendum ſit, ſit ne ille,qui petit fideicommiſſum de deſcendentibus teſtatoris,an non.& primo caſu bona ſint reſtituenda; alioqui non: ita Bal.in l.cùm uirum.C.de fideicom.& Alex.in conſi.19. colu.2. in 5. vol.vbi refert Io.Andr.Nicol.de Neap.& Paul.de Caſt.ita limitantes Bart.in d l.ſi patroni. An
6 autem,& quando feudum † poſsit diuidi,vide in conſi.66.inter conſilia Alber.Brun.vbi etiam habetur diuiſionem fructuum fieri poſſe in feudo,& in quacunque re,in qua ſit prohibita alienatio. Immo æquiſsimum eſt,vt iudex id fieri debere præcipiat, ne conſortes ad arma prouocentur. Et ad prædicta vide etiam Soc.in conſi.67.in 1.vol.Alex.in conſi.60.in 3.uol.& in cōſ. 11.in 5.vol.& quid ſi ſubditi contradicunt,vide Alex.in conſ.25. in 5.vol.

Summarium in d.l.cum hi.§.ſi prætor.ff.de tranſac.

1 *Iudex non debet omittere iuris ſolennia, & eorum omiſſio irritum reddit id, quod agitur.*

Bar.in d.l.cùm hi.§.ſi prætor.ff.de tranſact.

1 BART. in d.l.cùm hi.§.ſi prætor,colligit in ſumma,iudicem † non debere omittere iuris ſolennia,& eorum omiſsionem irritum reddere id,quod agitur. vide Alex.in conſi.42.colu.6.in 1.vol.& in conſ.100.col.2.in 5.vol.vbi ait,verba ſtatuti ad unguem eſſe obſeruanda,& in cōſi. 109.eod.uol.Paul.de Caſt.in conſ.328.Soci.in conſ.76.in princ.& in conſi.24. in 1.vol. & omninò Dec.in conſi.10. vbi multa ad rem facientia tradidit. Quæro an partes poſsint renunciare ſolennitatibus iudiciorum? vide Feli.in c.de cauſis,col.4.de off.deleg.& an ualeat renunciatio eorum,quæ ſunt de forma.Feli.in c.fi.§.is autem,eod.tit.

Summarium in d.l.cum hi.§.tranſactiones.ff.de tranſact.

1 *Coram quo iudice teſtes ad perpetuam rei memoriam ſint examinandi.*
2 *Si actor uellet agere et reus offert ſeparatam ſuſcipere iudiciū in ſe et litigare,examinatio teſtiū impedit.*
3 *Citatio perſonalis an exigatur quando examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam.*
4 *Ad hoc ut teſtes ad æternam rei memoriam præiudicent, neceſſe eſt ut citato eo cuius intereſt illorum teſtimonia publicentur.*

Bar. in d.l.cùm hi.§.transactiones.ff.de transact.

1 BART. in d.l.cùm hi.§.transactiones, infert ex isto tex.ad quæstionem, coram quo iudice † testes ad perpetuam rei memoriam sint examinandi. Nos uerò plenius rem hanc aperiamus. Sciendum igitur est, testes ad perpetuam rei memoriam examinari posse, & debere, etiam ubi non subest timor mortis eorum. Doct.& præsertim Feli.in c.significauit, & in c.Albericus, de testi. Bar.Bal.& alij. in auth.si quis in aliquo.C.eod.tit. Fulgo.in consi.138. Maria.in cap.quoniam frequenter, vt lit.non contest. Aret.in consi.143.col.8. versic. venio igitur ad tertium. Alex.in consi.348.in lib.in quo primi & secundi volu.consilia continentur. vbi egregiè loquitur. Maria.Soci.iuni.in consi.14. vt multos alios prætermittam, cùm res sit clara. & in præfatis locis habetur, quid in actore, & quid in reo petente huiusmodi testes examinari. Attende
2 tamen, quia si actor † uellet hoc agere, & reus offerret se paratum suscipere iudicium in se, & litigare, ista examinatio testium impediretur. quod tamen declara, vt per Cæpoll.in caute.72. Ad quæstionem autem propositam per Bar.redeundo, scilicèt, corã quo iudice testes sint examinandi, dicas, quando reus hoc agit, ut sibi paret exceptionem, licèt ipse faciat aduersarium citare, tamen examinatio fieri debet coram iudice ipsius rei; quoniam ipse est causam cogniturus, si actor uellet agere, neque reus in casu isto efficitur actor: quia petit hoc, vt sibi paret exceptionem, neque propterea sentit actor ullum grauamen, cùm hoc ipsum de iure communi facere teneretur, vt aiunt Bal.Ang.& Ias.in d.§.transactiones, & Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum, col.5.versicu. Vnum tamen puto aduertendum.ff.pro soc.quem refert & sequitur Pet.de Ancha.in consi.332.in fin.& Rom.in consi.412.in 1.col.vbi etiam docuit, quid fieri debeat, quando iste reus plures iudices haberet. Hoc idem latissimè confirmat Alexand.in cõsi.103. in 5.volumine. & Federic.de Senis, in consi.231.quem refert & sequitur Abb. in cap.si quis contra clericum, colu.2.de for.competen.& Aretin.in consi.132.col.8. versic. venio igitur ad tertium. idem uoluit etiam in consi.83.colum.1.& Ias.in repet.l.admonendi, num.214.ff.de iureiuran.& Socin.in consi.244.Considerata facti contingentia, in primo volumine. vbi & ipse, & Ias. in dicto loco aiunt hoc non habere locum, quando testes essent ualetudinarij, & de eorum morte timeretur: quoniam tunc propter dictum periculum imminens, possunt coram quocunque iudice examinari. & prædicta omnia latè confirmat Aretin.in dicto cap.significa-
3 uit, de testi. An autem † citatio personalis exigatur: & dic citationem ad domum solitæ habitationis sufficere, quando persona non inuenitur. Bartol.in l.iiij.§.prætor ait.ff. de damn.infec. Roma.in consi.544. Vide omninò Alex.in consi.348. in lib.in quo primi & secundi vol. consilia continentur, & Abb.in d.cap.quoniam frequenter, in princip.vt lit.non contest. Ad hoc
4 autem ut testes † ad æternam rei memoriam præiudicèt, necesse est, ut citato eo, cuius interest, illorum testimonia publicentur. Soc.in consi.14.in 4.vol.& ad præcedentia uide Alex.in l.hac consultissima.§.sed cum humana.C.qui testa.fac.poss.& in l.lege Aquilia, si delictum.ff.ad leg. Aquil.vide etiam Bar.in l.ij.C.de nau.lib.11. & plenè ac distinctè, quæ ad materiam quorumcunque testium attinent, vide in tract.Alberic.de testi.licèt dubitetur, fuerit ne Alberic.an nõ. vide etiam apud Curtium in suo tract.de testib.

Summarium in d.l.cum hi, §.si cum lis.ff.de transac.

1 Tutores & alij administratores possunt transigere de re dubia.

Bar.in d.l.cum hi.§.si cum lis.ff.de transact.

1 BART. in d.l.cùm hi.§.si cùm lis, colligit ex illo tex.tutores † & alios administratores posse transigere de re dubia, nisi lis fingatur. Ad rem hanc bene facit tex.in l.præses, in uoce, ambitiose, & ibi Alex.col.2.C.de transac.& uide Barb.in consi.46.col.7.in 1.vol.

Summarium in l.qui cum tutoribus.ff. de transac.

1 An & quando per pactum uel transactionem uel diuisionem factam inter cohæredes censeatur esse remissum ius futurum.

Bart.

Bar. in l. qui cùm tutoribus. ff. de transact.

1 BART. in d. l. qui cùm tutoribus, disputat, an & quando † per pactum, uel transactionem, vel diuisionem factam inter cohæredes censeatur remissum esse ius futurum. De hac re uide Bar. in l. qui Romæ. §. fi. in 6. q. ff. de uerb. oblig. Bal. in l. pactum, in 6. quæst. C. de collat. Soci. in consi. 215. col. fin. in 1. volu. Dec. in consi. 79. & in consi. 86. colum. 2. & latè in consi. 267. & in consi. 495. & quomodò renunciatio iuris futuri fieri possit, docuit Soci. in consi. 94. in 1. vol. & ad ea, quæ de fideicommisso prædiximus, secundum trad. in d. §. duo fratres. vide Alexan. in consi. 208. in 6. volu.

Summarium in l. post rem. ff. de transac.

1 *Post rem iudicatam transigi potest si res est dubia.*
2 *Quando executio sententiæ petitur non potest pars contra quam agitur petere compromissum fieri debere uigore statuti disponentis quæstiones compromitti debere.*
3 *Transactio fieri non potest super re iudicata.*

Bar. in l. post rem. ff. de transact.

1 BART. in d. l. post rem, ait, post rem † iudicatam transigi posse, si res est dubia. & subinde quærit, an per solam negationem res dubia efficiatur? De hac re uide Alex. in consil. 236. in lib. in quo primi & secundi volu. consilia continentur, & in consi. 71. col. fi. versic. Non obst. in 5. vol. Bal. in consi. 258. in 3. vol. Abb. in c. exposita, de arbit. Fulg. in consi. 120. Soc. in consi. 4. Ias. in l. fratres. C. de transa. & plenè Feli. in c. 3. colu. 2. & sequ. de testi. cogen. & in c. si clericus laicum, de for. compet. & in c. coràm, col. pen. de off. deleg.

2 Bar. in d. l. post rem, ait, quando executio † sententiæ petitur, non potest pars contra quam agitur, petere compromissum fieri debere uigore statuti disponentis, quæstiones compromitti debere: quoniam ista non est quęstio, cùm res sit decisa. Adde, quòd hoc idem uidetur locum habere in instrumentis guarantegiatis, vt tradit Orian. in tract. de arbitr. chart. 25. quæst. 50. & 52. Ad rem faciunt trad. per Alex. in consi. 22. in 1. volu. in consi. 82. in fin. eod. vol. & omninò in consi. 204. Visa facti narratione, in fi. in lib. in quo primi & secundi volu. consilia continentur, & in consi. 153. in eod. lib. & in consi. 72. in fi. in 3. volu. & in l. si diuersa, colum. 2. C. de transact. Rom. in consi. 68. & in consi. 88. Barb. in consi. 42. nu. 12. in 2. vol. Aret. in consi. 101.
3 Cæpoll. in cautel. 57. & Felin. in c. inter monasterium, de re iudic. & transactionem † fieri non posse super re iudicata, nisi dicatur, non obstante sententia, tradit latè Io. Bapt. Caccialupus in tract. de transactionibus, in 9. q. & latè quæ ad materiam huius statuti attinēt, vide apud ea quę posui in prima const. C. de nou. codic. confic.

Summarium in l. non est ferendus. ff. de transac.

1 *Transactio facta super testamento ad quamcunque partem ipsius testamenti est referenda.*

Bar. in l. non est ferendus. ff. de transact.

1 BART. colligit ex d. l. non est ferendus, transactionem † factam, super testamento, ad quãcunque partem ipsius testamenti esse referendam. Vide ad hanc l. Alex. in consi. 24. col. fi. in 3. vol. & Feli. in c. vltra tertiam. de testi. & in proœm. Decretal. col. 5.

Summarium in l. nulli. ff. de transact.

1 *Transigere est alienare.*
2 *Idem iudicium fieri solet de principio principiante, quod de his quæ sequuntur ab ipso principio.*
3 *Vbicunque duo ita se habent ut de uno ad aliud descendatur, tunc statutum in uno locum habet ēt in alio.*
4 *Emphyteuta an possit transigere.*
5 *Feudalis causa compromitti non potest.*
6 *Prælatus & quilibet rector ecclesiæ potest sine superioris autoritate transigere.*

Bart. in l.nulli.ff.de transact.

1 Bar.in d.l.nulli,colligit in summa, quòd transigere, † est alienare. Contra hoc uidetur urgere id,quod ait Alex.in consi.41.in 6.volum.& Socin.in consi.75.in 1.volum. tradunt enim alienatione prohibita, illum actum duntaxàt prohibitum esse censeri, per quem dominium transfertur, si inniti uolumus uerborum proprietati. Sed responderi potest, iccircò transactionem appellari posse speciem alienationis; quoniam ea mediante ad actum alienationis
2 deuenitur. nam idem iudicium fieri solet de principio † principiante, quod de ijs, quæ sequuntur ab ipso principio. text.est singul.secundum Paul.de Castr.in l. maritus. C.de procur. Ad rem facit tex.in l.fin.C.de reb.eccl.non alien.vbi in materia prohibitionis alienationis,quę stricta est, etiam pignus prohibitum esse censetur: ea ratione, quòd eo mediante ad alienationem deueniri solet. Hinc not.dixit Abb.post glo.fin.in capitulo primo de postul. prælato.
3 ubicunque duo † ita se habent, ut de uno ad aliud descendatur, tunc statutum in uno locum habere etiam in alio, quamuis subiecta materia sit pœnalis. de cuius documenti ueritate uideas Decium in capitulo nam concupiscentiam, in secunda lectura de constitu.& ad prædicta omnia uide Alexand.in consi.63.in 7. volumine.Dec.in consi.445.nume.24.& in consi.660. Redeundo autem unde digressi sumus, Bar. (vt dixi) ex glo.in d.l.nulli, colligit,transactionem
4 esse alienationem. ex eadem glo.& Bartoli documento inferri potest ad feudatarium,† & emphyteotam, nunquid possint transigere. de qua re uide Bal.in capitulo primo. si de feud.fuer. controuer. inter uasal.& alium. Abb.in consi.56.Videtur primò, & in consi.62. Illud de iure quæritur, in primo volum. Federic.de Sen.in consi.94. Roma. in consi.50. in secundo dubio. Abb.in capitulo contingit,colum.2.de transact. & in capitulo veniens, in quarto not. eodem
5 titu.& omninò Felin.in c.edoceri, nu.16.de rescript. Scias etiam feudalem † causam compromitti non posse: quia iurisdictio feudi est Principi reseruata. Socin. in consi.87. colu.2.& 3. in 3.volu.& ibi in 6.col. An transactio fieri possit de feudo.& an uasallus, & emphyteota irrequisito domino possint transigere, vide omninò Felin.in c.pen.post nu.15.de re iud.vbi ait,id
6 fieri posse. Attende in hac re unum memoratu dignum,quia prælatus † & quilibet rector ecclesiæ potest sine superioris authoritate transigere,ita ut transactio duret toto tempore, quo ipse erit futurus rector: tex.est not.vbi Abb.in c.veniens, de transa.quem extollit Io.Baptista Caccialupus in tract.de transactionibus,in 7.q.nu.9.cum seq.

Summarium in l.controuersia.ff.de transac.

1 *Facta diuisione hæreditatis ex causa transactionis quilibet conueniri debet à creditoribus pro portionibus hæreditarijs.*

Bar.in l.controuersia.ff.de transact.

1 BART. in d.l.controuersia, ait, facta diuisione hæreditatis † ex causa transactionis, quemlibet à creditoribus conueniri debere pro portionibus hæreditarijs. Vide ad hanc l.aliquid apud Feli.in c.quamuis.col.7.de re iudic.

Summarium in l.qui fidem.ff.de transac.

1 *Nunquid compromissum factum in arbitratorem finiatur, si iudex aditur.*
2 *Quando facta est promissio sub pœna de non referenda quæstione, cum clausula saluo manente pacto, utrum solui possit pœna, & remanere debeat in sua firmitate promissio.*

Bar.in l.qui fidem.ff. de transact.

1 BART. in d.l.qui fidem,tradit,nunquid compromissum † factum in arbitratorem finiatur, si iudex aditur? vide Alex.in consi.72.colum. penult. in 3.volu.& in consi.71.in quinto volu. & Felin.in c.ex tenore,colu.penul.versic.fallit decimò.de rescrip.& Alex.in l.pecunia, colu.fi. ff.si cert. pet.

Bar.

2 Bar. in d.l.qui fidem, tradit post glo. quando facta est promissio † sub pœna de non referenda quæstione, cum clausula, saluo manente pacto, utrum solui possit pœna, & remanere debeat in sua firmitate promissio? vide omninò Aret. in consi.14.colum.penult.& Fulg. in cons.112. vide etiam Barba.in consi.42. col.4. cum sequen.in 1.volu.& ad prædicta uide Antonium de Butrio, in c.cùm inter, de elect.Paul.de Castr.in consi.74.col.pen.Corne.in consi.51. in 1.vol. & Alex.in consi.157.in 6.volu.

Summarium in l.j.ff.de postulan.

1 *Neque apud Deum, neque apud iudicem est acceptio personarum.*
2 *In exhibendis eleemosynis non est habenda personarum acceptio, nu.8.*
3 *Eleemosyna magis videtur esse debita consanguineis egentibus, quàm alijs.*
4 *Clericus potest de redditibus beneficiorum alere coniunctos suos pauperes.*
5 *Si ad clericum spectat beneficij collatio, debet magis illud conferre consanguineis suis quam extraneis.*
6 *Eleemosyna an sit necessaria ad salutem.*
7 *Eleemosyna fieri non debet de cibis pretiosis.*
9 *An peccet ille qui est electus prælatus si non consentit electioni de se factæ quando est idoneus.*

Bar.in l.j.in princip.ff. de postul.

1 BART. in d.l.j.in principio ait, neque apud Deum, neque apud iudicem † esse acceptionem personarum. quod tamen intelligit locum habere in ijs, quæ ad iustitiam pertinent, alioqui verò in ijs, quæ ad gratiam: quoniam etiam Deus ipse plus gratiæ tribuit uni quàm alteri. De hac re vide B. Thom. in secunda secundæ de acceptione personarum.quæst.63.& tex.in capitulo Sacrorum canonum.63.distinct.cum concord.ibi adductis per glo. Sic etiam in exhibendis † eleemosynis dicendum uidetur, non debere esse personarum exceptionem. capitulo si cupis.16.quæst.1.Sed contra hoc videtur facere illud, quòd ait Dominus: Desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenies iustum. pro solutione vide glo.nunquam obliuioni tradendam in capitulo quiescamus, in verbo, postulat. 40. dist. vbi optimè distinguit. Attende etiam quoniam eleemosyna † videtur esse magis debita consanguineis egentibus, quàm alijs.capitulo non satis.86.dist.tradit Petr.de Anchar.in consil.436. Felin.in capitulo postulasti, de rescrip.Abb.in capitulo primo.de cohab.cleric.& muli.vbi tradit etiam an executor destinatus ad distribuenda bona aliqua pauperibus, possit ea suis consanguineis pauperibus erogare. immo clericus † potest de redditibus beneficiorum alere coniunctos suos pauperes. glo. est in capitulo omninò. 31. distinct. Abb.in dicto capitulo primo in fin.vbi ait, clericum ex illis redditibus etiam filios spurios alere posse. quinimmo poterit etiam ex dictis redditibus filiam & sororem dotare quando sunt pauperes. Anton. de Butri.& Abb. in capitulo peruenit, de arbitr. Dec.in capitulo edoceri, de rescrip.& Ias.in l.j. num.30. ff. solu.matrim. Hoc idem uoluit idem Abb.in capitulo dilecto.in tertio notab. per illum tex. de præbend. vbi ait etiam si ad clericum spectat † beneficij collatio, debere magis illud conferre consanguineis suis quàm extraneis: quia carnem suam nemo unquam odio habuit: dummodò aliud canonicum non resistat. Item scias eleemosynam potius esse dandam pauperibus loci, quàm extraneis. capitulo nullus.61.distinct. Bart.in l.ij. C. de ann.ciu. lib.vndecimo. Abb. in capitulo ad decorem.de institut. Dec. in consi.609. in fine. & ideò in quadam synodo Turonica, cap.5. statutum fuit, unamquanque ciuitatem ad præstanda proprijs pauperibus alimenta obstrictam esse. An autem eleemosyna † sit necessaria ad salutem? B. Ioan. Chrysostomus super caput Matth. 24. Homil. 78. eam esse necessariam pulcherrimè docuit. ad quod facit optimus tex. in capitulo sicut hi. 47.distinct. & quod tradit Aretin.in consi.48. vbi ait, eum, qui eleemosynam proximo, egenti non præbet, peccare. Intellige tamen eleemo-

synam tum demùm esse de præcepto, cùm ex parte dantis extat dandi facultas, & ex parte recipientis tanta sit necessitas, vt alioqui sustentari non possit. quod tamen declara vt per Feli. in capitulo 1. numero secundo. cum sequ. in addit. ad principiatum opus Abb. in decretum.
7 Non credas tamen eleemosynam † fieri debere de cibis pretiosis, immo qui huiuscemodi largitate abuteretur, redargui solet, secundum Abb. in capitulo & si quæstiones, de simon. Item eleemosynam de suo fieri debere, non de alieno traditum est. proinde uxorem de bonis mariti eam facere non posse ait Angel. in consi. 328. versiculo, Non obst. tertium. de qua re uide Bar. in l. j. ff rerum amot. & in l. si sponsus. ff. de donat. inter uirum, & vxorem. & est glo. in ca-
8 pitulo manifestum. 33. quæstio. 5. Et ad præcedentia redeundo, an acceptio personarum † esse debeat in eleemosyna eroganda, uide Abb. in dicto capitulo primo. de cohabit. cleric. & mulie. Solet etiam ex prædictis inferri ad quæstionem, vtrum beneficium conferens alicui bono, cum possit eligere meliorem, peccet an non? Vide B. Thom. in secunda secundæ. quæstio. 63. dum agit de acceptione personarum. & not. in summ. de pœn. di. & remiss. lib. 5. quæstio. 243. Ad rem faciunt tradita per Abb. in capitulo cùm autem, & in capitulo pastoralis, de iu-
9 re patron. Sed an peccet † ille, qui est electus prælatus, si non consentit electioni de se factæ quando est idoneus? Respon. eum peccare mortaliter secundum Archid. in capitulo si electio, de elect. in sexto. & alios, quos refert Petrus à Blasio in tract. nuncupato, Directorium electionum, in capitulo quadragesimosecundo, tertiæ partis, tamen multi sancti fugiebant, & nolebant eligi.

Summarium in d. l. j. § initium. ff. de postulan.

1 *Dictio aut, exponitur pro copula, &c.*

Bar. in d. l. j. § initium. ff. de postulan.

1 BART. in d. l. prima. § initium, ex mente glos. ibi exponit uocem, Aut, † pro copula, &, ita ut illa uox, aut, quandoque coniungat. Tu de huius uocis significatione uide plenè apud Alberi. in l. cum quidam, vbi etiam Bar. C. de uerborum significa. tradunt Dyn. & alij in capitulo in alternatiuis, de regul. iur. & plenè Felin. & Dec. post Abb. in capitulo inter cæteras, de rescript. Alexand. in consil. 338. in libro. in quo primi & secundi uoluminis consilia continentur. vbi loquitur de uoce, seu. de qua uide etiam Bart. in l. si quis ita. ff. de aur. & argen. lega. & in l. generaliter. C. de sacrosanc. eccles. & Rom. in consi. 179. Amplissime doctor. Abb. in capitulo bonæ memoriæ. j. in fi. de postula. prælat. & hoc est utile intelligere pro intellectu quæstionis illius, an qui prohibitus est petere, censeatur contrauenire, si petit alternatiuè; de qua per Dec. in d. c. inter cæteras.

Summarium in d. l. j. § ait prætor ff. de postulan.

1 *Non habenti aduocatum debet dari.*
2 *Aduocatus an compelli possit ad præstandum gratis patrocinium pauperi.*
3 *Aduocato, qui caret, dicitur magna defensionis parte carere.*
4 *Qualis & quanta ad summum possit esse merces laborum aduocatorum.*
5 *Aduocatus qui suscipit & uincit causam iniustam scienter, est puniendus.*
6 *Prohibitus aduocare an censeatur etiam prohibitus allegare in scriptis & consulere.*
7 *Aduocati officium an sit nobile.*
8 *Quicquid lucratur aduocatus id totum loco peculij castrensis habendum est.*
9 *An ille, qui habuit ab aliquo secreta causæ possit contra eum in eadem causa aduocare.*

Bart.

Bar.in d.l.j.§.ait prætor.ff. de poſtulan.

1 Bart. in d.l.j.§.ait prætor,tangit illud, quod habetur in text. ibi, non † habenti aduocatum,ego dabo. Ad quod faciunt ea,quæ inquit Cicero in Oratione pro Murena,dicens: Romanos nunquam uoluiſſe aliquem eſſe indefenſum. Et aduocatum poſſe compelli à iudice ad præſtandum patrocinium litiganti cum mercede congrua, ſecundum facundiam ipſius aduocati, & qualitatem litis, & conſuetudinem patriæ, docuit Abb. in cap.1. de off.iudic. An au-
2 tem compelli † poſsit aduocatus ad præſtandum gratis patrocinium pauperi? Feli.in d.cap.1. ſentit,eum poſſe compelli quando alioqui ille pauper eſſet fame periturus,ſi cauſam perderet. Tamen ibidem Abb.videtur tenere ſimpliciter,eum poſſe compelli. & iſta eſt benignior pars.
3 De hac re uide Iaſ.in l.eum qui res.ff.de procur. Aduocato † enim ſi quis caret, dicitur magna defenſionis parte carere.l.aduocati. C. de aduoc. diuerſ.iudic. Et ideò quæri ſolet an & quando pro aduocati abſentia reo ſit dilatio concedenda. Feli.in cap.1.in princip. vt lit.non cont. & quia prædiximus aduocato taxandam eſſe mercedem, quando cogitur præſtare patroci-
4 nium alicui non pauperi; ideo quærendum eſt, qualis,† & quanta ad ſummum poſsit eſſe merces laborum ſuorum. Reſpon.eam excedere non debere ſummam centum aureorum in cauſa ciuili, alioqui uerò in cauſa criminali: quoniam merces laboris æſtimari non poteſt, vbi periculum mortis euaditur.l.ſi pater.§.fi. & ibi Bart.& Imol.ff.de donat. Decius in l.creditori.C. de pact. Attende tamen circa prædicta, aduocatum non eſſe cogendum exercere officium ſuum contra eum, à quo beneficium habuit; quoniam ingratus efficeretur: ita, ut ſi ſponte id faceret, donatio ei facta poſsit hac pro cauſa reuocari. capitulo fin.& ibi Abb.de poſtul.Quæ autem ad aduocatum pertinent, vide plenè apud Ioan. Monach. in tractatu nuncupato, De-
5 fenſorium iuris, in §.contra aduocatos. Scias etiam, aduocatum, † qui ſuſcipit & uincit cauſam iniuſtam ſcienter, eſſe puniendum. Felin.in capitulo accuſaſti, de accuſat. & aduocatus præbens malum conſilium clienti ſuo propter malitiam, aut perdens cauſam propter eius ignorantiam uel negligentiam, tenetur in foro conſcientiæ ad damna reficienda. Felin. in ca-
6 pitulo tua nos, de homic. An autem prohibitus † aduocare, cenſeatur etiam prohibitus allegare in ſcriptis, & conſulere? & dicas quòd non: quoniam aduocare, eſt aliquid in iudicio dicere. Cæpol.in cautel.156. An autem aduocato fouenti cauſam iuſtam mentiri liceat, & falſa adducere? Abb.in capitulo primo.de iuram. calumn. ait, videndam eſſe glo.in capitulo cupientes, de elect.in ſexto. & melius Innocen.in capitulo olim.j. de reſtitut. ſpoliato.ex quibus colligitur id fieri poſſe. Accedit ad hæc glo.not. in capitulo Dominus noſter. 23.quæſtio.2.
7 & Abb.in capitulo primo,numè.10. de dol. & contum. An autem aduocati † officium ſit nobile an non? Bald.in dicto §. ait prætor, ait eſſe nobiliſsimum, & glo. in dicta l.j.§. hoc edicto. ff.de poſtul. ad rem facit tex.in dicta l.aduocati. C.de aduoc.diuerſ.iudic.vbi habetur aduocatos militibus æquiparari. Tamen in contrarium uidetur text. in l.quiſquis. C. de poſtul.per quem ait Cæpol.in dicta caut.156. Honoratos uiros non decere officium aduocationis exercere, niſi gratis: alioqui eos inter uiliſsimos homines eſſe annumerandos. Quicquid autem
8 † lucratur aduocatus, id totum loco peculij caſtrenſis habendum eſſe docuit Alexand.in conſ. ſecundo.in ſexto volumine. vbi multa ad utranque partem adducit. Item aduocatus ad munera perſonalia non tenetur, neque pro debito poteſt perſonaliter detineri. Aretin. in conſil. 94. in principio. Quæro circa prædicta utrum aduocatus ſit dandus reo, qui notorium crimen commiſit? Reſpon. quòd non l.defenſor, & l.ij. C. de defenſ.ciuit. tradit Amanellus in.
9 ſingul.4. An autem ille, qui habuit † ab aliquo ſecreta cauſæ, poſſet contra eum in eadem cauſa aduocare? glo.in l.fin.ff. de poſtul.ait, hoc fieri poſſe; & ita iudicatum fuiſſe: tamen mea ſententia ualde indecens eſſet, & indecorum. Non prætermitto, aduocatum uerboſum eſſe repellendum, glo.in l.ex ea.ff.de poſtul.per quam ait Rom. in ſingu.739. Aduocatum uerboſum officio aduocationis poſſe priuari.

Summarium in d.l.j.§.secundo loco.ff.de postulan.

1 *Mulier postulare non potest.*

Bar.in d.l.j.§. secundo loco.ff.de postulan.

1 BART. In d.l.j.§. secundo loco, colligit ex isto text. mulierem † postulare non posse. & quæ sit ratio. Tu dicas hoc non habere locum ubi de periculo animæ ageretur. Rom.in singul.684.vbi ait, hoc esse documentum etiam canonistis incognitum; citatque Archid. vt ibi per eum. Sic etiam mulieribus interdicitur officium prædicandi. Abb.in cap.2.de iudic. neque possunt mulieres esse de consilio ciuitatis, neque in ferendis legibus interuenire, neque multa alia peragere; quoniam officia uirilia communiter eis prohibentur, vt videre est in lucubr. meis in Bar.in l.j.nume.22.ff. de legib.& dum Bart. in d.§. secundo loco distinguit inter causam impulsiuam & finalem, & quando causa præsumatur impulsiua, & non, vide ad hoc Feli.in c.solitæ,de maio.& obed.

Summarium in d.l.j.§. remouet.ff. de postul.

1 *Appellatione bestiæ duntaxàt feram bestiam contineri.*

Bar.in d.l.j.§. remouet.ff.de postul.

1 BART. In d.l.j.§.remouet, ait, appellatione † bestiæ,duntaxàt feram bestiam contineri. Vide Matthæsyll.in singul.96.incip. Nota unum mirabile. Archid. in capitulo sexto die, 35. dist.& Ias.in l.posideri.§. Nerua.ff.de acqu.poss. Et dum Bar.ibi paulò post quærit,an affectus & conatus sine effectu puniatur: vide quæ pono in annot.in Bar.in l.j.ff.quod quisque jur.& in l.si quis uiolauerit.ff.de rer.diuis. vbi uide omninò.

Summarium in d.l.j.§. hoc edicto.ff.de postulan.

1 *Dictio supráscripta, vel ut suprà, refertur ad ea, quæ in proximo & præcedenti capitulo scripta sunt.*

Bar.in d.l.j.§.hoc edicto.ff.de postulan.

1 BART. in d.l.j.§. hoc edicto,inquit,uocem hanc suprascripta, † uel ut supra, referri ad ea, quæ in proximo & præcedenti capitulo scripta sunt. Vide Socin.in consi.251.colum.2.in 1. volu. & Dec. in consi.394.

Summarium in d.l.j.§. de qua re.ff.de postul.

1 *Ad famam & honorem solus princeps potest restituere.*

Bar.in d.l.j.§. de qua re.ff. de postulan.

1 BART. in d.l.j.§.de qua re, colligit in summa, ad famam † & honorem solum Principem posse restituere. & pari ratione etiam Papam, & collegium Cardinalium id posse quò ad spiritualia, vel in ijs, qui ecclesiæ sunt subiecti. Hoc idem tradunt Innocen. Barb. & Felin.in capitulo cùm te, de re iudic. Archidiac. in §.hinc colligitur,2.quæst.3. & Martinus Laudensis in primo tracta. de Cardinalibus. quæst.8. & in 2.quæstio.33.vbi ait, hoc esse uerum in collegio Cardinalium etiam uiuente Pontefice. Idem sensit Firma.in tract.de Episcopo,in 3.part.quarti lib.quæst.8.vbi dicit ipse hoc locum habere sede uacante. Et quamuis restitutio ad famam sit de reseruatis principi, tamen hoc limitatur, non habere locum, quando in consequentiam quandam aliquis famæ restitueretur; quoniam id licet etiam inferiori secundum Abb. in capitulo at si clerici.§.de adulterijs, colum.sexta. de iudic. Et dum Barto.subiungit, an populus famæ restituat,& idem facere possint principes,qui non recognoscunt Imperatorē: vide Alexand.in consi.secundo.columna quarta.in primo volumine.& in cons.101. eodem volumine. & Barb.in cons.42.in 3.volu.

Summa-

Summarium in l.cui eorum.§.affinitatis.ff.de postul.

1 *Affinitatem aliquam dici non posse nisi durante matrimonio præterquam quò ad impediendum matrimonium.*
2 *Affinis an sit integer testis.*
3 *Appellatione nurus etiam pronurus continetur.*
4 *Dictio pro, quid significet.*
5 *Fructuarius appellatione domini continetur.*
6 *Appellatione alienationis, etiam usucapio continetur.*

Bar.in l.cui eorum.§.affinitatis.ff. de postul.

1 BART. in d.§.affinitatis, colligit ex isto tex.affinitatē † aliquā dici non posse nisi durante matrimonio, prçterquam quò ad impediendum matrimoniū. De hac re vide Doct.in l.fi.de verb. signifi.Paul.de Castr.in consi.68.& Alex.in l.sed hoc ita.ff.de re iudic.Et de affinitatis arbore, gradu, & prohibitione matrimonij vide apud Stephanum Costum in ttactatu de affinitate.Sed
2 hic opportunè quærendum est, vtrum affinis † sit integer testis, an non? Respondeo, affinitatē ascendentium uel descendentium reddere testē prorsus inhabilem ad ferēdum testimonium, affinitatem uerò transuersalem non in totum reprobari, sed facere testem non esse integrum: ita Ang.in cons.194.col.2.Et quòd affinis quilibet non sit integer testis, tradit Alex. in consi. 18. in 1.volum. vbi post Gul. de Cun. ait, vxorem fratris propter affinitatem non esse testem idoneam. & multa ad rem facientia ibi posita sunt. De qua re videri poterit Alberic. in tract. de testibus in principio.
3 Bar.in d.§.affinitates, ait appellatione † nurus etiam pronurum contineri. Et propter hoc uerbum, contineri, ibi positum in tex.inquit, hoc esse secundum propriam significationem. Contrarium verò, quòd hoc non sit ex propria significatione, plenè docuit Ias. in l. si quis id quòd, col.8.ff.de iurisd.omni.iudic.in consi.notabili & in l.emancipata, col.pen.versicu. Quid tenendum.C.qui admit.& in l.j.§.bonorum.ff.ad Trebell. Et istud uerbum, continetur, propriam significationem non indicare, tenuit Ias.in l. Gallus.§.instituens, colum.4.ff. de liber.&
4 posth.& ibi examinat, an ista præpositio, pro, † ut est pronurus & pronepos, improprietatem significet. Et quòd istud verbum, continere, proprietatem non exprimat, vide apud Ias.in l.ij. §.1.col.fi.ff.de uerb.obligat.& Feli.in rubrica de fid.instr.col.2.Et de ui huius verbi aliqua tradit Ias.insti.de action.in principio.col.10.Et contra Bar.hic videtur tex.expressus, in l. in uen-
5 ditione, in principio.ff.de bon.author.iud.possid. vbi habetur, fructuarium † appellatione domini contineri. De hac re vide etiam Barbat.in consi.63.in 1.vol.& in consi.10.col.pen.in 2. vol.& in c.nulli.col.2.de reb.eccl. non alien.& in c.fi.col.13.de iud.Mari.in c.Item quorundā, eod.tit.de iud.Item contra Bar.facit tex.in l.alienationis uerbum.ff.de uerb.signific. vbi habe-
6 tur appellatione alienationis etiam usucapionem † contineri: Et tamen hoc non potest esse propriè, per ea quæ habentur per Abb.& alios in c.1.de restit.in integr.vbi tradunt, prçlatum, qui alienare non potest, posse tamen pati, vt res ecclesiæ præscribatur: igitur non est propriè alienatio; quoniam pariter esset prohibita. Vide Bar.in l.liberorum.ff. de uerb.signif. & omninò vide Decium in consi.570.vbi ait uerbum, continetur, quo utitur iurisconsultus proprietatem uocabuli significare.ut si lege cautum esset, appellatione seruorum etiam seruas contineri; & appellatione filiorum, etiam filias contineri. id quòd facit pro opinione Bar.in d.§. affinitates.Et ad prædicta de ijs, quæ agit Bar.in d.§.affinitates, vide semper Alexan.in consi.125. Attentis uerbis, in 5.volum.

Summarium in l.ex causa.ff. de postul.

1 *Sententia iudicis quæ diminutionem status non continet, extra territorium iudicis effectum suum non porrigit.*
2 *Sententia quæ infamiam irrogat, ubicunque eum infamem reddit.*

Bar.

Bar.in l.ex ea causa.ff.de postul.

1 BART. in d.l.ex ea causa,colligit ex isto tex.in summa, sententiam † iudicis, quæ diminutionem status non continet,extra territorium iudicis effectum suum non porrigete. De materia huius legis vide Abb.in c.postulasti,colu.3.uersic.Et generaliter,vbi Feli.de for. compet. Bar.in l.j.col.pen.C.de sum.Trinit.& omninò Bar.in l. relegatorum.§. interdicere. ff.de inter-
2 dict.Et dum Bar.ibidem subiungit,sententiam, † quæ infamiam irrogat, & sic statum alicuius diminuit,vbicunque eum infamem reddere. Vide Anch.in c.canonum statuta,col.pe.de cõst. Alex.in l.sæpe,nu.38.ff.de re iudic.& Abb.in c.at si clerici,colu.12.de iudic.vbi ait, infamiam sequi infamem sicut lepra leprosum sequitur, ut etiam ait Bart.in d.l.ex ea causa. Et inducitur d.l.ex ea.ad probandum,quòd omnis,qui est infamis de iure ciuili,est etiam infamis de iure canonico.de qua te vide Inno.in c.qualiter & quando.2.col.1.de accusat.& Abb.in c.1.eod.tit. Et quòd infamia concomitetur infamem sicut lepra leprosum,vide Inn.in d.c.Qualiter & quãdo.ij.de accus.Feder.de Sen.in consi.23.& Abb.in c.testimonium,de testi.

Summarium in Rubrica. ff.de his qui not.infam.

1 *Quæ pœna infami sit imponenda.*
2 *Infamis potest facere testamentum.*
3 *Ad euitandam condemnationem quæ infamiam irrogat, quæ requirantur.*
4 *Infamia inducitur ex assidua frequentia actus, qui suspitione non caret.*
5 *Boni aliquando infamia notantur ex dispensatione diuina.*
6 *Infamia propriè non dicitur quando alicuius opinio læsa est apud maleuolos & uiles homines.*
7 *Ratio uitæ ante actæ ualde efficax est ad exculpandum accusatum uel inquisitum.*
8 *Dignitas tanti est roboris & momenti, ut communes regulas iuris transgrediatur.*
9 *Clericum non residentem si est infirmus, debere consequi distributiones quotidianas, quando is solitus erat ante infirmitatem residere.*

Bar.in rubrica.ff.de his qui not.Infam.

1 BART. in d.rubrica nihil dicit: tu verò quære quæ pœna † infami sit imponenda, & an ipso iure vel per sententiã infamis priuari debeat beneficio? de qua re vide Abb. in c.at si clerici,col.12.de iudic.& in c.antep.de testi.& ibi etiam Feli.tradit quomodò infamia inducatur,& quomodò tollatur. & vtrum infamis ipso iure priuetur honoribus & dignitatibus iam quæsitis,vide Abb.& alios in c.querelam, de iureiur. Et in hac re attende, in-
2 famem † posse facere testamentum: quoniam exercere potest actus legitimos respicientes priuatam utilitatem,quamuis alioqui sit in actibus alijs legitimis secundum Bar.in l.is cui.§.si quis ob carmen.ff.de test. Item scias infamiam subsequentem nõ derogare ijs,quæ ab eo anteà fuerunt legitimè facta. Abb.& alij,in c.præterea,de testi.cogen.ubi etiam traditum est,si infamis admittitur à superiore ad accusandum, siue ad dicendum testimonium,utrum,ex hoc cẽseatur
3 fuisse cum eo dispensatum. Ad euitandam † autem cõdemnationem,quæ infamiam irrogaret, vide cautelas apud Bar.in l.forte.§.siquis alieno.eod.tit.de his qui not.inf. & Feli.in c. cùm te, de re iud.vbi etiam docuit,à quibus possit infamis ad famam restitui. & an restitutus ab Imperatore sit spiritualium capax,an non. Quomodo autem infamia,& infamatio differant,vide gl. not.in c.omnes,7.q.1.& text.in l.apud Labeonem,ibi,infamandi causa. ff. de iniur. & infamia
4 † inducitur ex assidua frequentia actus, qui suspicione non caret. tex. est singul.in d.l.apud Labeonem.§.aliud est appellare. & ad rem facit gl.in l.inciuile.C.de fur. Non prætermitto infamatores hominum peiores esse raptoribus rerum.c.ex merito,& cap.deteriores,6.q.1.& ideò ubi agitur de fama & honore alicuius, cùm hæc sint maximi momenti, non admittitur aliquis tanquam procurator contra eum,nisi habeat speciale mandatum,tex.est cum gl.in l.nõ solùm.
5 §.si.ff.de procurat. Scias etiam nonnunquàm bonos † infamia notari ex dispensatione diuina,

ut

vt purgentur,& probentur.c.oues pastorem,& c.sunt plurimi.6.qu.1. vbi etiam redarguuntur illi,qui nimis aliquem laudant.Et ideò lauda parcè,& vitupera parcius,ut inquit Seneca, quem refert Specul.in titulo de aduocato.§.iiij.in principio.ille uerò,cui immeritò detrahitur, ad cōscientiam propriam recurrat, & spernat infamiam sibi iniustè illatam.c.inter uerba, & c. senti. 11.q.3.nam teste B.Bernardo,aurum probat fornax,& viros iustos tentatio tribulationis.Tribulatio enim patientiam operatur,patientia probationem, & probatio spem, spes autem non confundit. Et ideò ita egregiè inquit B.Augustinus De ciuitate Dei,lib.4.c.3. boni uiri si aliquid malorum ab iniquis patiuntur,non est eis criminis pœna,sed uirtutis examen. proinde si bonus seruiat,liber est,malus autem etiam si regnet,seruus est tot dominorum,quot uitiorum. hæc Augustinus.Sic etiam B.Hieronymus in epist.ad Castrucium,cōsolatur eum,vt æquo animo tribulationes perferat,dicens: Filius Dei sustinuit ignominiam crucis, & tu putas beatos, qui fœlicitate huius seculi & delitijs perfruuntur? magna ira est,quando peccantibus non irascitur Deus. quem enim diligit,corripit & castigat. non erudit pater,nisi quoniam amat; nō corripit magister discipulum,nisi quoniam ardentioris cernit ingenij. medicus si cessauerit curare,desperat. hæc Hieronymus.& quàm bonæ sint tribulationes, quæ ab ira Dei proueniunt, docuit ipse Dominus in Ezechiel ad Hierusalem dicens: Non irascar amplius, zelus meus recessit à te. Deus enim iratus, ut ait Hieronymus promisit nobis redemptorem; ecce quos fructus ira Dei producat. Sed habet ira Dei mensuras secundum illud:Cibabis nos pane lacrymarum in mensura: nam Deus,qui nullis uiribus superatur. publicani precibus uincitur. hæc Hieronymus.Et in re proposita non est silentio prętereunda illa memoratu digna sententia B. Bernardi in epist.255.scilicèt,nunquam magna bona mortalibus prouenire,si ea non præueniunt magna mala. itaque si bonis detrahitur,si iniustè opprimuntur,si,ut sæpe contingit, insidias patiuntur,ferenda sunt omnia,& speranda sunt meliora. Et propterea si etiam contra innocentem iniusta sententia proferatur, forti animo sufferenda est: nam teste B. Bernardo Deus est uindex innocentiæ, & facit iudicium iniuriarum patientibus. Et ideò tanto eam curare non debet, quanto apud Deum,& eius ecclesiam, neminem grauare potest iniqua sententia. hæc
6 habentur in c.cui est illata,ead.cau.& q.nam infamia † propria non dicitur quādo alicuius opinio læsa est apud maleuolos, & viles homines: immo turpe est à turpibus laudari, quia videtur esse de complicibus laudantium: ita inquit Panor.in c.inquisitionis.§. quæsiuisti, de accusat.Hic opportunè suboritur alia quæstio, vtrum accusatione uel inquisitione pendente cōtra aliquem,possit ille ad aliquod beneficium ecclesiasticum, siue ad secularem aliquam dignitatē promoueri? videtur dicendū quòd non.l.qui de libertate.ff.de liberal.cau.l.reus. ff.de muner. & honor.c.tantis Daniel,cùm gl.72.dist.tradunt glo.Abb.& alij in c. omnipotens, de accusat. Io.Andr.& alij in c.meminimus,eod.tit.intellige tamen prædicta quando accusatus uel inquisitus apud bonos & graues uiros infamis efficeretur,alioqui uerò si apud uiles,ut prædictum est.
* & in hanc sententiam * communiter itum esse ait Feli.iu d.c. omnipotens. Ratio † autem uitæ
7 anteactæ ualde efficax est ad exculpandum accusatum uel inquisitum.l. non omnes.§. à barbaris, cum ibi trad.ff.de re milit. immo hæc est usque adeò potens & uerisimilis coniectura,vt accusatum etiam de crimine læsæ maiestatis excuset.tex.est not.in c.in primis,versicu.si uerò de crimine læsæ maiestatis, & ibi glo.2.q.1.id quod etiam.B.Hieronymus ad Rusticum scribens confirmat,cuius hæc sunt uerba: Non est facile de ætate perfecta credendum,quam uita præterita defendit,& honorat uocabulum dignitatis. hæc ille. id quod potissimum est conijciendum de viro iam sene,& docto.c.cùm in iuuentute,cum ibi tradit.per glo.& doct. de præsumpti. Et maximè,si is esset etiam in dignitate aliqua constitutus,ut sensit B. Hieronymus.nā di-
8 gnitas † tanti est roboris & momenti, ut communes regulas iuris transgrediatur. l.quoties. C. de dignit.lib.12.l.desertorem.§.1.cum gl.ff.de re milit.c.fi.& ibi glo.de pœn.tradit Feli. plenè in c.pastoralis,in principio.de off.deleg.Ad rem facit tex.cum gl.in c.non nos,40.dist.ibi.Quis enim sanctum dubitet,quoniam apex tantæ dignitatis attollit? casum tamen semper excipio, in quo iste talis conuictus esset propria confessione,uel testibus, ut habetur in c. nos in quenquam

quam.2.q.1.Accedant ad prædicta, quæ habentur apud Abb. & alios in c. ad audientiam, de
9 cleric.non resid.& in c.1.de cleric.ægrot.aiunt enim clericum non † residentem,si est infirmus, debere consequi distributiones quotidianas,quando is solitus erat ante infirmitatem residere; alioqui uerò non. atque ita decisio colligitur à solitis: nam bona fama reum, uel carceratum excusat à suspicionibus contra eum existentibus,vt bene docuit Crauet.in consi.99.Et debilitat indicia,quæ sunt cōtra eum,usque adeò,ut ex eis torqueti non possit.idem Crauet.in consi.151.num.21.& in consi.145.nu.24.

Summarium in l.j.ff.de his qui not.infam.

1 *Quotuplex sit infamia.*

2 *Quandoque plures orationes copulantur respectiuè ad aliud.*

Bar.in l.j.ff.de his qui not.infa.

1 BART. in d.l.j. quærit quotuplex † sit infamia; & ait aliam esse infamiam iuris, & aliam facti, & de earum effectibus agit. vide ad hoc Abb.in c.olim, de rescript. Ias. in repet. l. cunctos populos,col. 2.versicu.Et ne laboretis.C.de summ.Trinit.& Feli.in cap.antepen.de testi. & plenè apud Dyn.in capitulo infamibus,de regul.iur.in sexto.& Bal.in sua Margarita, in hac uoce, infamia.

2 Bart.in d.l.j. in fi. ait, quandoque plutes † orationes copulantur respectiuè ad aliud, & tunc requiritur utriusque concursus,quandoque per se principaliter, & tunc illa copula magis ponitur continuatiuè quàm copulatiuè. vide Alex.in consi.110.in 3.volu. & Abb. in c. clerici.j. in fi.de uita & honest.cleric.benefacit tex.in l.j.§.Hoc autem.ff.de oper.nou.nunc.vbi habetur, quòd si opus factum erit. transitur ad interdictum, quod ui aut clam. & quod in loco sacro & religioso,& quod in flumine publico.Et tamen ista interdicta concurrere nō possunt,sed quodlibet per se stat,& in casu suo,singula singulis congruè referendo..

Summarium in l.quod ait prætor.§.exercitus. ff.de his qui not.infa.

1 *Odium esse ampliandum ratione publicæ utilitatis.*

Bar.in l.Quod ait prætor.§.exercitus.ff.de his qui not.infa.

1 BART. in dicto §.exercitus,ait,odium † esse ampliandum ratione publicæ utilitatis. Qualiter hoc casu fiat extensio,uide etiam Bar.post glo.in l.quemadmodum. C. de agric. & censit. libr.11.& vide tex.in c.cætera.§. hoc senatusconsultum.ff.de lega.1.& Rom.in consi.105.Viso themate.Feli.in c.translato,col.fi.de constit. & ibi late Dec. & ex hoc etiam infertur pœnalem constitutionem esse latè interpretandam in ijs,quæ ad salutem animarum pertinent. c. ex tenore,& ibi Abb.per illum tex.qui fil.sint legi.Et an & quando in pœnalibus fieri possit extēsio,vide Decium in l.factum suum.§.pœnalibus.ff.de reg.iur.

Summarium in d.l.quod ait.§.ignominiæ. ff.de his qui not.infa.

1 *Non est necesse ad ualiditatem sententiæ ut in ea ponatur causa.*

Bar.in d.l.quod ait.§.ignominiæ.ff.de his qui not.infa.

1 BART. in d.l. quod ait prætor.§. ignominiæ.tradit, non esse necesse † ad ualiditatem sententiæ,ut in ea ponatur causa. Adde quod immo fatuus est iudex,si eam exprimit: nam, si ineptam exprimeret, sententia inanis & irrita redderetur. Dec.& alij in l.si is, ad quem.ff.de acq. hæred.Id quod repugnat regulæ.l.vnic.in principio.C.de rei vxor. acti. Quid si iudex causam exprimit cum hac voce præsertim, uel præcipuè? Dic sententiam sustineri: quia videtur motus etiam alijs rationibus,& causis. Abb.in c.tuam ex literis, de restit. in integr. Limita etiam hoc non procedere, vbi iudex uictum ab expensis absolueret, quia iustam habuit causam litigandi;

litigandi; nam isto casu causa debet afferri, alioqui iudex faceret litem suam. Alex. in consil. 183. col. 2. in 6. vol. & Ias. in l. properandum. §. si autem alterutra, col. 4. ver. vltimò. C. de iudic. Hic tamen animaduertendum est, quia licèt iusta causa ab expensis excuset, tamen non excusat à pœna promissa & conuentionali. Alex. in consi. 43. in 6. vol. multos quoque alios casus in quibus requiritur expresio causæ, vide apud Ias. in d. l. properandum. §. illo proculdubio, & gl. magn. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. oblig. Et an & quando necesse sit ad ualiditatem sententiæ causam exprimere, vide Abb. in cons. 7. in 1. vol. & in c. examinata, col. 3. de iudic. & ibi Barb. in 13. colum. Gemin. in cap. si confirmatione, in fin. de elect. in 6. & Felin. in cap. Sicut col. 8. cum sequen. de re iud.

Summarium in l. quod ait. §. miles. ff. de his qui not. infam.

1 *Infamis non potest officium publicum exercere.*

Bar. in d. l. quod ait. §. Miles. ff. de his qui not. infam.

1 BART. in d. l. Quod ait prætor. §. miles, ait, infamem † non posse officium publicum exercere. vide Abb. in c. at si clerici, col. ij. de iudic.

Summarium in l. Athletas. §. calumniator. ff. de his qui not. infa.

1 *An actor eo ipso quòd non probat, præsumatur esse calumniator.*

Bar. in l. Athletas. §. calumniator. ff. de his qui not. infam.

1 BART. in d. §. calumniator, tractat, an actor † eò ipso quòd non probat, præsumatur esse calumniator? dicitque etiam si calumniator esse censetur, tamen contra hanc præsumptionem probari posse per publicam famam, ut ibi per eum. De hac re vide Abb. in c. cùm contingat, col. 1. de rescript. & ibi Feli. & in simili vide Rapha. Cuma. in cons. 74. col. 2. Aret. in cons. 144. & Feli. in c. quia uerisimile, de præsump. Et dum Bar. ibi paulò post subiungit, eum effici infamem, qui est condemnatus officio iudicis, dicas contrarium colligi ex dictis eiusdem Bart. post gl. in l. tutor. §. prætereà. ff. de suspect. tutor. vbi habetur, eum non effici infamem, qui damnatus est per inquisitionem. Idem ait Panor. in c. inquisitionis, de accusat. Et de hac re vide glo. in l. iij. §. prætereà. ff. de suspec. tutor. & in l. j. C. de mod. mulct. & Bar. in l. infamem. ff. de public. iud.

Summarium in l. quoniam. ff. de his qui not. infa.

1 *Confessio extraiudicialis facit inditium ad torturam, iudicialis uerò ad condemnationem.*
2 *Confessionem extraiudicialem factam præsente parte probare.*
3 *Quomodò reuocari possit confessio geminata.*
4 *Confessio extraiudicialis facta coram magna hominum multitudine facit notorium & præiudicat.*
5 *Transactio facta extra iudicium habet uim confessionis factæ in iudicio.*

Bar. in l. quoniam. ff. de his qui not. infam.

BART. in d. l. quoniam, colligit ex isto tex. eum, qui paciscitur, præsumi iuris interpretatio-
1 ne fateri. ex quo infert Bar. ad confessionem † extraiudicialem, quæ facit indicium ad torturam, iudicialem uerò sufficere ad condemnationem: & an ex confessione aliquis efficiatur infamis. Adde tu ad id, quòd confessio extraiudicialis sufficit ad subijciendum cõfitentem tormentis. Abb. in c. quia graue, de excess. prælat. vbi citat Bar. in l. capite quinto. ff. de adult. Et de ista confessione extraiudiciali, ac de effectu & vi cuiuscunque confessionis, vide plenisimè
2 apud Feli. in c. si cautio, de fid. instr. vbi etiam ait, confessionem † extraiudicialem factam præsente parte probare. & idem docuit Socin. in consi. 228. colum. 1. in 1. volum. Attende etiam confessionem factam extra iudicium, si est geminata, idem operari, quod iudicialis confessio, secundum Barto. in l. cùm scimus. C. de agric. & cens. lib. 10. Rom. in l. si uerò. §. de viro. ff. solut. matr.

matr.in fall.3 1.& Soc.in conf.127.col. 2.in 3.vol.Feli.in c.olim,num.17.de rescrip.& in d.c.si
3 cautio,nu.29.vers.fallit vltimò. An autem & quomodò † reuocari possit confessio geminata, trad.Feli.in c. cùm uenerabilis. num.4. de excep. Confessio autem facta in iudicio facit notorium,& tollit omnem inualiditatem processus,& probationis, sed non tollit nullitatem ex defectu iurisdictionis prouenientem. Soc.in consi.108.col. pe. in 4.vol. Et an extraiudicialis confessio criminis reddat infamem; Innoc.mirabiliter dixit, eam usque adeò confitentem reddere notatum infamia,ut priuari debeat beneficijs habitis, & inhabilitari ad habenda. Quod tamen limita & declara,ut per Abb.in c.olim,de rescrip.& ibi Feli.nu.4.cum seq. vbi tradit effectus confessionis extraiudicialis & iudicialis,tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. & in c.at
4 si clerici, quem uideas omninò, num. 18.cùm seq.de iud. Et an confessio † extraiudicialis facta coram magna hominum multitudine faciat notorium,& praeiudicet? uide Feli.in d.c. olim,nu. 10.Et de ui confessionis factae extra iudicium in criminalibus. uide eundem Feli.c.de hoc, de
5 simon.Et dum Bar.ait transactionem † factam extraiudicium,habere uim confessionis factae in iudicio: vide Aret.in consi.147.col.1.& Feli.in c.cùm te.colu. 3.de re iud.Qua autem cautela utendum sit,quando fit pax,seu compositio,seu transactio, ad hoc,ut is ex isto capite delictum confiteri non censeatur,vide Caepol.in cautel. 188.

Summarium in l.furti.§.sed si furti.ff.de his qui not.infa.

1 *Appellatio an suspendat, uel in totum perimat effectum sententiae.*
2 *An per appellationem in uno articulo suspendatur iurisdictio iudicio quoàd totam causam.*
3 *Vbi appellatio est deserta perinde est ac si nunquam appellatum fuisset.*

Bar.in l.furti.§.sed si furti.ff.de his qui not.infam.

1 BART. in d.§.sed si furti, tradit, an appellatio † suspendat, vel in totum perimat effectum sententiae. De hac re vide gl.& doct.in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact. & distingue quia inspecto praesenti statu extinguit,inspecto autem futuro suspendit tantummodò. Feli. in cap.praetereà,de off.deleg.& de hoc uide plenè eundem Feli.in rubrica de appellat. Abb. in c. fi.de sequestr.poss.& plenissimè Barb.in c.pastoralis.§.praetereà,de off.deleg.& Ias.& Doct. in d.l.tale pactum.§.qui prouocauit. ff.de pact.& Ias.in l.j.ff.de re iud.& in l.si causa cognita. C.de transact.Et de appellatione extraiudiciali,vide Doct.in c.cùm sit Romana, de appell. & Abb.
2 in c.dilecti,de maio.& obed.An autem per appellationem † in uno articulo suspendatur iurisdictio iudicis quo ad totam causam,ita vt nisi prius reuocet grauamen, appellans ad citationē ipsius iudicis comparere non teneatur: vide Abb.in c.cùm nobis,de elect.Et dum Bar.ibi subiungit, quandam esse executionem, quae fit à lege, ut infamia, & ea, quae status diminutionem continet,& eo casu ait Barto.sententiam statim secum trahere executionem. Adde quod hoc idem ait Bart. in l.j.ff.de re iud.& ibi Paul.de Castr. in j.gl.probat, sententiam producere effe-
3 ctus,qui fiunt ipso iure. subiungit posteà Bar.in versic.tertium tempus,vbi appellatio † est deserta,perinde esse ac si nunquàm appellatum fuisset. vide Alex.in consi.35.Viso themate, col. 1.in 1.vol.Et ideò Bar.ibi infert,quòd si ille est condemnatus, efficitur infamis retro à tempore, quo lata fuit sententia. Sed tunc excitat Bar.quaestionem, quid si is testimonium dixisset post sententiam pendente appellatione, & antequam fuerit deserta, utrum ualet testimonium eius, an verò tanquàm infamis reijciatur? & decidit dictum eius ualidum esse. Hoc idem sequitur Alexand.in l.1.colum.1.versiculo, Ex praedictis.ff.de re iud.& ibi Ias.in glo.nec fingitur. versiculo adde vbi citat glo.in cap. saepe,in uoce,sententia, de appell. quae praecisè uult idem, quod Barto.hic. & vide Felin.in capitulo testimonium colum.6.de testi.& Ias.in l.si is qui pro emptore,columna 14.ff.de usucap.

Summarium in d.l.furti.§.si quis alieno.ff.de his qui not.infa.

1 *Qui dubitat condemnari in actione famosa,debet litigare per procuratorem.*

Bar.

Bar.in d.l.furti.§.si quis alieno.ff.de his qui not.infa.

BART. in d.l.furti.§.si quis alieno,in fi. tradit mirabile consilium ei, qui dubitat condemnari † in actione famosa,ut litiget per procuratorem,& euitabit infamiam. De qua re vide Cæpol.in cautel.28.Felin.in cap.cùm te,colum.3.de re iud.Aliam cautelam dat idem Barto. in l. infantem,colum.fin.ff.de publ.iudic.vt soluat ante condemnationem. Et dum Barto. in ead. l.§.pactus, inquit, legem simpliciter prolatam restringi debere, ne sequatur absurdum, vide Curt.in consi.94.columna 2.

Summarium in d.l.furti.§.qui iussu.ff.de his qui not.infa.

1 *Iudex non potest partes cogere ad transigendum,neque ad compromittendum in arbitratores.*

Bar.in d.l.furti.§.qui iussu.ff.de his qui not.infa.

1 BART. in d.l.furti.§.qui iussu, colligit ex illa glo. ibi, iudicem † non posse partes cogere ad transigendum,neque ad compromittendum in arbitratores. Limita regulam hanc tribus modis notatu dignis, vt per Ias.in l.quidam existimauerunt,colu.2.in vltimo not.ff.si cert.peta. & vide aliquid apud eundem in l.si quis maior,col.4.versicu.ultra alios.C.de transacti. & in auth. si verò contigerit,col.fi.C.de iudic.atque ita probatur,statutum,si hoc disponeret,esse contrarium iuri communi,ut per Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus,col.17.versi.adducit. ff. ad Trebell.vbi ex hoc infert,casum improprium non contineri; putà filium naturalem. Et multa uide apud Ias.in l.qui se patris,col.23.C.unde liber.Et iudicem non posse partes cogere ad transigendum,latissimè docuit Feli.in rubrica de treg.& pac.& Alex.in l.j.§. Et post operis, colu. 2. in 2.vol.ff.de oper.nou.nunc.Circa id autem quod ait Bar.iudicem pari ratione partes cogere non posse ad compromittendum in arbitratores,vide Orian.in tract.de arbitr.char.48.quæst. 95.Alexand.in consi.82.in 1.volum.& Doct.in cap.si pater,de off.deleg.Et ad ea quæ Bart. ait in uersiculo Quærò utrum iussus iudicis delegati excuset, vide Barba.in consi. 20. colum.14. cum seq.in secundo volumine.

Summarium in l.genero.ff.de his qui not.infa.

1 *Ignorantia excusat ab infamia.*

2 *Si lege cautū est executorem qui infra annum executus non fuerit ultimam uoluntatem,cadere in excommunicationem,utrum illud tempus currat ignoranti.*

3 *Tempus præfixum non currit nisi à tempore scientiæ.*

Bar.in l.genero.ff.de his qui not.infam.

1 BART. in d.l.genero,colligit ex isto tex.ignorantiam † excusare ab infamia. Et ibi subiungit,an ignorans puniri debeat. De hac re uide Feli.in c.2.nu.3.de constit.vbi tradit etiam, an & quando præsumatur ignorantia in delictis. vide eundem in c.cùm uigesimum,de offi.deleg. & in c.2.de except.vbi habetur etiam, quomodo probatur ignorantia. & ad prædicta uide omninò quæ pono ad Bar.in l.j.ff.de legi.Et circa id,quod subiungit Bar.in d.l.genero, ignorātiam non prodesse ignoranti,qui tractat de lucro,vide de hoc Alex.in cons.36.in fi.in 4.vol. & in cons.114.in 4.vol.Anch.in c.canonum statuta,col.60.de const.Cor.in cons.122.col. fin. in 4.vol.& Feli.in c.quemadmodum,col.3.uers.septimus casus,de const.

2 Bart.in d.l.genero,versiculo vlteriùs ista lex, quærit, Si lege cautum est, executorem † qui infra annum executus non fuerit ultimam uoluntatem, cadere in excommunicationem, vtrū illud tempus currat ignoranti; & decidit,quod non. Vide pro limitatione Alex. in l. si mihi. §. 1.ff.de leg.1.& in consi.36.col.3.in 4.vol.Anch.in c.canonum statuta,col.55.& 69. de consti. Abb.in c.nos quidem,col.pen.& fi.de testa.Paul.de Castr.in consi.147. col. 1. in antiquis. Et

3 quòd tempus † præfixum non currat nisi à tempore scientiæ, vide pro intellectu Bal. in d.l. genero. Accedit Raph.Cuma.in consi.12.& Paul.de Castr.in l.nulli,in fi.C.de episcop. & cleric.

Barb.

Barb. in consi. 8. col. 4. & seq. in 1. uol. Rom. in consi. 59. col. 2. in tertio dubio. & in consi. 128. in primo dubio. Feli. in c. quærēti, de offi. deleg. & remissiones in hac materia legas apud Alex. in l. quamdiu, col. fi. C, qui admit. & Bal. in l. scire oportet. §. multa uerò. ff. de excus. tut. Oldra. in consilio 223. Maria. in tract. citationum, articulo 22. quæst. 6. & vltima. & Paul. de Castr. in consilio 378. columna penultima.

Summarium in l. quid ergo. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infa.

1 *Quando aliquis fuit negligens petere filijs tutorem infra annum priuatur successione, & deuoluitur ad proximum subsequentem.*

Bar. in l. Quid ergo. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infam.

1 BART. in d. §. si quis alieno, ait, quando aliquis † fuit negligens petere filijs tutorem infra annum, priuari successione, & deuolui ad proximum subsequentem. Vide Capr. in consi. 14. & in consi. 59. & in consi. 63. & in consi. 95.

Summarium in d. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui not. infa.

1 *Quando lex punit factum, non est curandum de iuris effectu.*
2 *Testamentum falsum si habet formam testamenti puniri debet ut falsum quamuis nullum sit.*
3 *Falsitas ad hoc ut punibilis sit, tria requiruntur.*
4 *Falsitas puniri non potest nisi damnum alteri sit allatura.*

Bar. in d. l. quid ergo. §. cùm autem. ff. de his qui not. infamia.

1 BART. in d. l. quid ergo. §. cùm autem, colligit in summa, quando lex † punit factum, non esse curandum de iuris effectu. & prosequitur hanc rem, vt ibi per eum. de qua re vide Feli. in c. ex tenore, colum. fi. versi. Cæterum, de rescrip. Et dum ibidem in fin. ait Barto. testamentum
2 † falsum si habet formam testamenti, puniri debere ut falsum, quamuis nullum sit propter præteritionem filij, uel similia. Vide Rom. in consi. 199. & Feli. in d. c. ex tenore, colum. 6. & seq. Et
3 contra Barto. documentum uidetur urgere illud, quòd falsitas † ad hoc ut punibilis sit, tria requiruntur: dolus, mutatio ueritatis, & quod falsitas alteri noceat: ita Petr. de Anch. in consi. 24. Visa inquisitione. Dec. in consi. 615. sed sic est, quod testamentum nullum alicui nocere non potest, ergo &c. Et an falsificans scripturam, ex qua nullum parti præiudicium afferatur, sit puniendus? vide Soci. in consi. 62. & in consi. 103. & in consi. 104. in 1. vol. & in consi. 62. in 3. vol. & Raph. Cuma. in consi. 138. Alex. in consi. 145. in 6. vol. Feli. in c. 1. nu. 4. de præsump.
4 & in c. nobis, de simon. Et falsitatem † puniri non posse, nisi sit alteri damnum allatura, tenuit Ang. Aret. in tract. maleficiorum, in uoce, Falsario. vbi ait, etiam si falsum sit dolo commissum, non tamen esse puniendum, nisi alicui præiudicet, vt est tex. cum gl. not. in l. damus, & ibi Bart. Bal. & Salic. C. de fals. & Doct. in l. qui testamento. ff. eod. Doct. in l. j. C. de sepulchr. uiol. & in l. fi. C. si ex fals. instru. & in l. ij. quod fals. tut. auth. vbi Bal. Attende tamen illam falsitatem esse punibilem, quæ apta est damnum afferre, quamuis illud non attulerit. l. Si quis falsos, & ibi Bald. C. ad leg. Corn. de fals. citat. l. iij. in princ. ff. quod quisque iur. ita refert Alex. in consi. 145. in 6. vol. licèt ipse in casu suo contrarium teneat; quia in eo falsitas non erat apta damnum afferre.

Summarium in d. l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his qui not. infa.

1 *De causa famosa compromissum fieri potest.*

Bar. in d. l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his qui not. infa.

1 BART. in d. l. quid ergo. §. ex compromisso, ait, de causa † famosa compromissum fieri posse. Adde compromissum hoc executionem mereri si de necessitate fieret. Bald. in l. j. colu. 2. C. de peric. & commod. rei uend. & in l. j. versiculo est ponderandum. C. ne lice. in una ead. 3. prouoc. & ad hoc vide Felin. in rubrica de re iudic. columna 6. versiculo secus etiam, & in capitulo fi. eod. titu. columna fin. Subiungit postea Bart. in d. §. ex compromisso, arbitri sententiam

propriè

propriè sententiam dici non posse. Ad hoc uide Ias. in l.j.col. 3. in primo not.ff. de re iudic. & Feli.in rubr.de re iudic.col.6.in fi.

Summarium in d.l.quid ergo.§.quantum.ff. de his qui not.infam.

1 *Per interlocutionem seu simplicem iudicis enunciationem quis non efficitur infamis de iure sed de facto.*

Bar.in d.l.quid ergo.§.quantum.ff. de his qui not.infam.

1 BART. in ead.l.§.quantum, inquit, per interlocutionem, † seu simplicem iudicis enunciationem aliquem non effici infamem de iure, sed de facto. Vide Rom.in consi.208.& in l.ij.col. fi.C.qui testa.fac.poss.

Summarium in d.l.quid ergo.§.pœna.ff.de his qui not. infa.

1 *In libellis criminalibus non est necesse ut conclusio ponatur.*
2 *Quando partes conuenissent inter se ut iudex iudicare possit etiam super alio quam super eo, quod petitum est, tunc ualet sententia, quamuis non sit conformis libello.*
3 *Quæ nam sint connexa & dependentia.*
4 *Utrum in arbitrio iudicis sit pœnam imponere.*
5 *Iudex debet pœnam imponere, quæ magis congruit qualitati personarum.*
6 *Homicidium commissum sine dolo mitius punitur.*
7 *Miles egregius & utilis in exercitu committens delictum, mitius punitur.*
8 *Pœna mortis an & quando in minorem commutari possit.*
9 *Quomodò pœna dicatur augeri uel minui in criminibus extraordinarijs in quibus pœna non est limitata.*
10 *Ex iusta & euidenti causa pœna potest augeri uel minui, etiam quæ posita esset in statuto ciuitatis vel castri.*
11 *Qua pœna sit iudex puniendus, qui omisit pœnas ordinarias.*
12 *Quando statutum innouans pœnam dicatur fauorabile & comprehendat bannitos.*
13 *Omnes pœnæ quò ad principem sunt arbitrariæ.*
14 *Iudex debet semper mitiorem pœnam eligere.*
15 *Iudex qui pœna ultimi supplicij innocentem damnauit, pœna capitis est puniendus.*

Bar.in d.l.quid ergo.§.pœna.ff.de his qui not. infam.

BART. in d.l.quid ergo.§.pœna grauior, columna secunda, versiculo Tu dicas in libellis,
1 ait, in libellis † criminalibus non esse necesse, vt conclusio ponatur: quoniam regula, quæ habet, sententiam esse debere libello conformem, non habet locum in criminalibus. De hac re uide plenè apud Ias. in §.omnium, columna 24.numero 137. Institu.de action.& hoc idem quod dicitur de conformitate sententiæ & libelli, tradit Bald. in l.& si seuerior, in tertia oppositio.C. ex quibus caus.infam. irrog. Item prædicta regula non habet locum etiam quando
2 partes † conuenissent inter se, vt iudex iudicare posit etiam super alio, quàm super eo, quod petitum est: quia ualeret sententia, quamuis non esset conformis libello, secundum Alexan. in l. vinum.ff.si cert.peta.citat. l.sed si conuenerit, & ibi Barto.ff.de re iudic. id quod puto ueritate carere: quoniam super eo, quod petitum non fuit, lis contestari non potest; & sententia lata super eo, super quo lis non est contestata, non ualet etiam consentientibus partibus: ita Bar.in l. prolatam.C. de senten.& interloq.omn.iud. intellige tamen eam non ualere, ut sententia, sed propter consensum partium posset sustineri, ut contractus, per tex.in l.ij.C.cõm.utri.iu dic. Item fallit prædicta regula, quando ea, quæ petita non fuerunt, sunt de natura petitorum, uel correspondentia, vel cotrelatiua, vel ex eodem fonte nascentia, vt docuit Bal.in l.pen.C.de

R sent.

sent. quæ pro eo quod inter. profer. & glos. in capitulo cùm causam, in uoce, iudicium, de caus.
3 posses. & propri. & quæ nam sint † connexa, & dependentia, vide per Imol. in consi. 139. & in consi. 140. Et ex præcedentibus infertur, iudicem, qui cognouit de matrimonio, posse etiam cognoscere de dote tanquam à matrimonio dependente. Abb. in consi. 18. nume. 7. in 2. volu. Item fallit in causis matrimonij carnalis, & spiritualis, & in alijs concernentibus fauorem animæ, in quibus non exigitur sententiam esse libello conformem; ita inquit Card. in clem. sæpe, in secunda oppos. de verb. signifi. Item fallit, quando ageretur quanto minoris, quia iudex posset ferre sententiam in redhibitoria: tex. est. in l. bouem. §. aliquando. ff. de ædilit. edict. vbi dicit Ange. textum illum esse notatu dignum pro limitatione huius regulæ. Item fallit præfata regula, quando non petitum uenit uel ex natura, vel ex aptitudine actionis intentatæ. tex. est. in l. contra negantem. C. de leg. Aquil. & ibi Bal. in tertia opposit. Item fallit, quando saltem in generali conclusione libelli inest tacita uel implicita petitio: & propterea iudex potest super expensis iudicare, licèt specialis petitio earum non præcessisset; ita Bal. in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. Item fallit, quando id, super quo fertur sententia, tacitè uel præsumptiuè in libello continetur. Ange. in d. l. bouem. §. aliquando. Item fallit, vt habetur per Alex. in l. si in diem. §. Iulianus, in uerbo cedere. ff. de petit. hæredit. & Ang. ad limit. huius regulæ not. & Specul. in titu. de interrog. quæ fiunt ante lit. contesta. §. nunc de interrogatione. Rursus limita istam regulam, vt per Bald. in l. si ea, per illum text. C. de adulter. & ad hanc regulam uide, quæ pono ad Bar. in d. l. vinum. ff. si cert. pet. colu. fin. & in l. Aemilius, col. 2. ff. de minor. & uide Feli. in c. licèt causa, col. 24. vers. secunda quæstio, de probat. Bart. in consi. 115. Abb. in c. cùm inter, col. fi. de consuet. & in c. olim, in fi. de constit.

4 Bart. in eod. §. & eadem colu. tradit, vtrum in arbitrio † iudicis sit pœnam imponere? Tu uerò dicas, iudicem ex causa pœnam augere posse, & minuere. Felin. in c. 1. de constitu. Ias. in l. j. C. si contr. ius uel utilit. publi. Decius in c. de causis, colu. fin. de off. delega. & ibidem Abb. qui dicit, iudicem esse infamem, quando sine causa uel maiorem, uel minorem pœnam imponit.
5 Nam pœna etiam arbitraria non est in facultate iudicis; quoniam debet pœnam † imponere, quæ magis congruit qualitati personarum, vt eleganter habetur per Feli. in cap. inter cæteras, nume. 25. de rescript. quod perpetuò est adnotandum. Et dum Bar. in d. §. pœna grauior, col. 3. vers. Nam quandoque fit diminutio, ait, iudicem ex causa posse pœnam minuere. De hac re, & quæ dicantur esse iustę causæ ut pœnæ minuantur, vide Feli. in c. qualiter. §. ad corrigen-
6 dos, num. 17. cum seq. de accusat. Et quia Bar. ponit exemplum in homicidio † commisso sine dolo, vt pœna minuatur, vide Cæpoll. in consi. 34. colum. 13. & in consi. 36. colum. fin. Ias. in consi. 137. in 1 volum. & hæc est regula, ut homicidium pœna ordinaria nunquàm puniatur, nisi sit dolo perpetratum. l. in lege Cornelia. l. Diuus, & l. j. §. Diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. Hoc tamen limitatur non habere locum in eo, qui dedit poculum amatorium alicui, & ille uel illa moritur: nam licèt poculum datum non fuerit dolo & animo occidendi, tamen quia res illa est mali exempli grauissimè punitur delinquens, vt est tex. in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. qui tex. reluctatur dictis Bar. in l. diuus, in fi. ff. de sicar. quod quidem Bart. documentum extulit Aretin. in cons. 80. & Alexand. in cons. 283. in primo volum. pro cuius contrarietatis declaratione, vide Paulum Grillandum in tract. de sortilegijs, quæst. 12. & circa prædicta attende etiam, iustam causam minuendi pœnam esse, censeri, quando ille, qui est punien-
7 dus, esset miles † egregius & utilis in exercitu. Cæpol. in dicto cons. 36. in fine. Rursus est iusta causa minuendi pœnam, quando ille, qui fuit lacessitus iniurijs, refert iniuriam seu uerbera iniurianti. Abb. in capitulo olim ex literis, de rescript. nam iratus delinquens non dicitur delictum incipere, sed ille, qui eum ad iniuriam prouocauit: ita inquit Arist. quem refert Bald. in consi. 143. Super quæstione, in secundo uol. Ira enim minuit delictum. c. si quis iratus, cum glo. 2. q. 3. quod tamen intellige, quādo ira esset ualde magna & causata à iusta causa, alioqui uerò si aliquis irascitur propter amissionem, quā facit in ludo. Abb. in c. 2. de maled. & in c. fi. col. 4. de confess. Rom. in sing. 508. cū ibi addit. per Castill. Feli. in c. Matthæus, de simo. & in c. dilecti filij,

filij,de rescript.& omninò in c.sicut ex literis,de iureiur. & in c. dilecti filij, nu. 15. de except.& in c.cùm te,nu.9.de re iudi. & omninò Dec.in l.quicquid calore.ff. de reg.iur. & Ias.in l.siquis
8 filiam,de inoff.testam.& an & quãdo pœna † mortis in mitiorem commutari possit,vide Alex. in cons. 19.in fi.in 7.volu.& generaliter quando iudex possit mutare, vel moderare pœnam à lege impositam,tradit Paulus Grillandus in tract.de relaxatione carceratorum, in 6.quæst. &
9 dum Bar.in d.§.pœna grauior, in eodem loco subiungit, quomodò pœna † dicatur augeri,uel minui in criminibus extraordinarijs,in quibus pœna non est limitata, vide Areti.in c.at si clerici.§.de adulterijs,col.fi.de iudi.& ibi uide Feli.

Bar.in d.§.pœna grauior, in fi.ait; Nota bene materiam huius.§. vt ex iusta & euidenti causa
10 † pœna possit augeri, vel minui, etiam quæ posita esset in statuto ciuitatis uel castrorũ. hæc Bart. Adde hoc idem eundem Bar. tenuisse in l.fin.ff.de recept. & Bald.in l.& si seuerior.C.de his qui not.infam. licèt contrarium dixerit,& malè in l.j.C.si aduer.delictum,quem reprehendit Aretin.in c.at si clerici.§.de adulterijs,colu.2.de iudi. & Aret. sequitur etiam opin.Barto.in cons. 131.& Fulg.in cons. 124.& Ang.Aret.in tract.maleficiorum,in glo.in verbo, Quas si non soluerit infra x.dies,&c.& Abb.in c.de causis, in fin.de off.deleg. vbi idem dicit etiam in pœna quæ ex consuetudine imponeretur. & ibi eum sequuntur alij.& Ang.Aret.in loco præfato, &
11 uide Feli.in d.c.de causis. vbi docuit,qua pœna † sit iudex plectendus,qui omisit pœnas ordinarias. & vide Abb.in cap.1.in fi.de eo qui cogn.consang.vxor.suæ. Areti. in §.sed quod principi,institu.de iur.natur. Accedat Aret.in cons. 164.colu.fin.& Ange.in l.si fugitiui. C.de seru. fugi.vbi docuit,quæ,& qualis esse debeat ista diminutio pœnæ uel augumentum,& ibi Pau. de Castr.& Bar.in l.in lege Cornelia.ff.ad leg.Cornel.de sicar.& Ang.in l.quicunque. C.eod.titu. & Ias.in l.& militibus,col.fi.C.de testa.milit.& ibi etiam Alexand.& Ange.in l.si quando.C.de
12 inoff.testa.& Bal.in l.cùm mulier.ff.solu.matrim.col.6.vbi tradit,quando statutum † innouans pœnam dicatur fauorabile,& comprehendat bannitos. De qua re uide Cæpol. in cautel. 14. Bal.in l.j.C.quib.ad liber.& in c.at si clerici, colu.2.de iudi. & aliquid per Feli.in c.1.de const. Abb.& ibi addita in c.afferte,in fi.de præsump.in addit.quæ incipit,Nota. & Parid.in tract. de Syndica.in uoce arbitrium,col.4.versi.liberum. Roma.in cons. 429.vbi ait,iudicem posse,minuere pœnam à statuto impositam, quamuis iurauerit seruare statuta. & ibi etiam tradidit, an ex causa liceat augere. Ad hæc accedat Ias.in l.admonendi,col.86.ff.de iureiur.& multa tradit Feli.in d.c.1.col.14.cum seq.de const.& Bal.in l.cunctos populos,col.7.in fi.C.de summ. Tri-
13 nit.vbi ait, omnes pœnas † quò ad principem esse arbitrarias. & Aretin.in capitulo qualiter & quando,columna nona.de accusatio. vbi tradit, quid si lex pœnam imponens uteretur verbis præcisis, vel quòd talis pœna iniungatur, & non alia? & aliquid uide apud Barba. in consi.47. columna 14. in primo volumine. & in consil. 8. in ultimo dubio.in tertio volumine.& aliquid per Bald. in cons. 242.& in l.ij.C.si aduers.delict. & in capitulo cùm cessante, columna secunda.de appella.& etiam aliquid in capitulo nisi specialis, de off.delega. & Abb. in capitulo cùm uenissent,columna tertia.de iudic.Alexand.in cons. 157.in fin.in 5.volumine. & Dec. in consi. 100.in fine. illud etiam est præcedentibus adiungendum, scilicèt, iudicem † debere semper
14 mitiorem pœnam eligere.l.si præses,ff.de pœn. & iudicem non debere esse ipsa lege clementiorem, habetur in §.oportet,in authent.de iudic. & probatur in l.fina.C.ne sanct.bapt. reiter. iunctis ijs, quæ per illam l. dixit Bald.in l.cùm Syllanian.C.de his quibus ut indig. et in capitulo primo.de testi. cogen.& ad prædicta adde Bald.in titu.de accusat.in addit. Specul.columna secunda versic. Quid si iudex. vbi ait, si iudex pro pœna corporali pecuniariam imponeret, reum illum amplius puniri non posse: quoniam præsumendum est, iudicem ex iusta causa id fecisse, per text. in l.ij. versicu. quod non arbitramur. C. de offic. ciuil. iudic. ad rem faciunt
15 trad. per Roman.in singul.79. iudex † autem, qui pœna ultimi supplicij innocentem damnauit, pœna capitis est puniendus. text. est. in l.Iulianus.§. fin. ff. ad legem Iuli.repet. tradit Gemin. in capitulo ad apostolicæ.§.sed licèt,in princ.de re iudic. in sexto. pari ratione si iudex est immoderatus in torquendo aliquem, & propter hoc ille moritur. debet iudex tanquam ho-

micida pœnæ mortis subiici, secundum Bald.in l.j.C. de emenda. seru. Et pro prædictorum omnium intellectu sciendum est ẽt, quot sint genera pœnarum tam in iure ciuili quã in iure canonico, de qua re uideas Io.de Ligna.in tract.de censura ecclesiastica, nu.4.cum seq.

Summarium in l. Lucius Titius.ff.de his qui not.infam.

1 *Licèt producens testes condemnetur de falso, tamen ipsis testibus non præiudicat.*
2 *Testium probatio in arbitrio iudicis permanet.*

Bar.in l. Lucius Titius.ff.de his qui not.infam.

BART. in d.l.Lucius Titius, dicit, ex isto tex.colligendum esse solenniter, licèt producens
1 testes † condemnetur de falso, hoc tamen ipsis testibus non præiudicare. Vide Abb. in consi. 16.col.2.& seq.in 2.volu.Ang.in tract.de maleficijs, in glo.in uoce falsario, col.5.versi. secus tamen, & ibi addita.& Feli.in c.1.col.3.de except. Et dum Bar.ibi paulò post disputat, an ille, qui est periurus, sit infamis. vide glo.in c.querelam, de iureiur.Card.in consi.35.col. fi. & Feli.in c. testimonium, col.6.de testi.

Bar.in d.l.Lucius, in fi.dicit, ex isto tex.colligi practicam l.testium.§.1.ff.de testi. ibi, Tu magis scire debes. Vide Dec.in c.ex literis, in 3.notabili de probat. vbi ex mente Butr.ait, omniũ
2 † testium probationem in arbitrio iudicis residere. Vide etiam Abb. in c.quoniam contra, col. 17.eodem titu. Alexand.in consi.19.col.3.in 4.vol.Felin.in cap.licèt causam, in 4.not. de probat.& in d.cap.quoniam contra, et in cap.cùm uenissent, colu.1.de testi.& in cap.in nostra, colu.2.eodem titu.& in c.fin.colum.8.de præscrip.12.in cap.de cætero, colu.4.de re iud.& in c. sicut, eodem titu. Barb.in consi.29.colu.2.in 1.volu.& in consi.32.colum.2.eodem volu.& in consi.47. colu.29.& in consi.54.colu.14.eod.vol.& in cons.3.colu.10.in 2.vol.& in consi.5. & in consi.7.& 8. eod.volu.Rom.in cons.91.col.2. Anch.in c.canonum statuta, col.10.de constitu.Barb.in d.cap.ex literis, colu.pen.& in c.ex parte.2. colu.2. de offi.delega. Aret.in consi. 31.colu.3.Bald.in l.j.§. si curatores.ff. de magistr.conuen.& Paridem in tracta.Synd.rubr.de iudic.in uoce, arbitrium, colu.4.versi.si iudex.Abb.in cap.cùm Bertoldus, in 6.not.de re iud.& omninò Soci.in cons.262.colu.5.& in cons.187.in 1.volu.vbi concludit, illam esse probationem perfectam, quæ inducit animum iudicis ad credulitatem. hoc idem docuit Abb.in c.præterea, de testi. dicens, in materia testium dari non posse certum & inuariabile documentum, sed totum hoc in arbitrio iudicis residere.& ista est conclusio.

Summarium in l.ictus fustium.ff. de his qui not.infa.

1 *Executio fieri potest in notorijs etiam non præcedente sententia.*
2 *Notorium quid dicatur esse.*
3 *Ille qui crimen extra iudicium confitetur, non facit nisi semiplenam probationem.*
4 *Damnatus per inquisitionem an infamis efficiatur.*
5 *Bannitus & condemnatus de aliquo maleficio an efficiatur infamis.*

Bar.in l.ictus fustium.ff.de his qui not.infam.

1 BART. in d.l.ictus fustium, ait executionem † fieri posse in notorijs, etiam non præcedente sententia: quia notorium habet uim sententiæ. De hac re uide Felin.in c.ecclesia. S.Mariæ, col.9.versi.tertiò limita, nu.21.de constit.vbi sequitur Bar.hoc in loco, & Albert.Brun.in consil.19.vers.quartò moueor.& notoria iustitia impedit litis ingressum. Soc.in cons.38.col.pen. in 1.vol.& notorietatem operari, ut multa ualeant omissis solennitatibus, quæ alioqui exigerentur, docuit plenè Feli.quẽ uide omninò in c.cùm olim, de re iudi.Abb.in c.bonæ.j. de elec. & multa ad rẽ facientia uide eleganter apud Hieron.de Tortis in suo erudito cõsil.posito post
2 consilia Ant.de Butr.& apud Card.Iacobatium in tract.de Concilio, lib.7.fol.423.& quid † dicatur esse notorium, vide Bar.in l.hæredes palàm, in princ.ff.de testa.Abb.in cons.99. in 1.vol.

& in consi. 2. in 2. vol. Feli. in c. ex part. in fi. de rescrip. & quotuplex sit notorium, & quomodò differant notorium & manifestum, vide Feli. in c. euidentia, de accusa. & ad prædicta uide Dec. in consi. 11. col. 6. versic. ad hoc fundamentum.

3 Bar. in d. l. ictus fustium, ait, eum, qui crimen † extra iudicium confitetur, non facere nisi semiplenam probationem. Sed contrarium mirabiliter uoluit Innoc. dicens, huiusmodi confessionem reddere confitentem infamem, & propterea esse priuandum beneficijs habitis, & obtentis, & inhabilitandum ad ea, quæ de cætero habere posset. quod tamen declara, vt per Abb. in c. olim, de re iudic. vide Feli. in d. c. olim, & plenissimè in c. si cautio, de fid. instr. & Abb. in c. testimonium, de testi. & remedium ad uitandam infamiam, de qua re agit Bart. in d. l. ictus fustium, vide per Feli. in d. c. testimonium, & Corn. in cons. 21. in 3. vol.

4 Bar. in d. l. ictus fustium, tradit, an damnatus † per inquisitionem efficiatur infamis. Tu dicas damnatum per inquisitionem non effici infamem, secundum glo. & Bar. in l. tutor. §. præterea. ff. de suspect. tutor. Abb. in c. inquisitionis, de accus. vide eundem Abb. in consi. 25. col. 2. in tertio dub. in 1. vol. & in rubr. de iudi. col. fi. & aliquid per eundem in c. testimonium, col. 5. de testi. & in c. cùm te, de re iud. Roma. in consi. 208. col. 2. & Card. in cons. 94. in 1. dubio. & an per inquisitionem aliquis efficiatur infamis, vide trad. in l. fi. C. de susp. tut. in l. j. C. de mod. mulc. & Bar. in l. infamem. ff. de publ. iudic.

5 Bart. in d. l. ictus fustium, vers. quæro ergo, utrum exbannitus, tradit an exbannitus † & condemnatus de aliquo maleficio efficiatur infamis, cùm ex forma statuti habeatur pro confesso? Vide Barb. in cons. 3. in 2. volu. Aret. in c. at si clerici, col. 2. de iudic. Nellum de S. Gemin. in 1. par. secundi temporis, nu. 94. Sed quid si bannitus maximè propter contumaciam fuerit restitutus, vtrum etiam ad famam restitutus esse intelligatur. Distingue ut per Alex. in consi. 254. Omissis argumentis; in lib. in quo primi & secundi volu. consilia continentur. Et quid & quantum operetur restitutio à banno, vide Ang. in consi. 288. & in cons. 256. Et dum Bar. ibi in fi. ait de grauamine illato circa modum procedendi, vide Aret. in c. dilecti, colu. 2. versic. secundò probatur, de iudic. & in c. quod clericis, col. fi. de for. compet.

Summarium in l. j. ff. de procurat.

1 *Procurator quid sit.*

Bart. in l. j. ff. de procurat.

1 BART. in d. l. j. colligit in summa, quid sit † procurator, & ad quid possit constitui procurator. Adde tu in hac materia, procuratorem, qui constitutus est ad recipiendũ, confitendo non posse præiudicare: quoniam aliud est recipere, aliud confiteri se recepisse. Doct. in l. ij. §. fi. ff. si cert. pet. Sic etiam constitutus procurator ad accipiendam possessionem, confitendo non præiudicat domino. Aret. not. in consi. 4. Vide etiam Alexan. in consi. 130. in 4. volu. & an & quando procurator confitens solutionem debiti noceat domino, vide Decium in consi. 493. & Feli. in c. si cautio, col. pen. de fide instru.

Summarium in l. præsens. ff. de procurat.

1 *Præsens vel absens quis dicatur.*
2 *Absentium quinque sunt genera.*
3 *Absens per decem annos censetur desijsse habere animum redeundi.*
4 *Absens si sua possessione spoliatur, quilibet pro eo agere poterit sine mandato.*
5 *Absentia an præsumatur.*

Bar. in l. præsens. ff. de procur.

1 BART. in d. l. præsens, colligit, quis dicatur † præsens uel absens. Vide Ias. in §. Rursus, inst.

de action. Archid. Gemin. & Philip. Franc. in c. vbi periculum, de elect. in 6. & Feli. in c. quoniã frequenter, in princ. col. pen. vt lit. non contest. & quis dicatur absens uel præsens ubi agitur de præscriptione, vide latè apud Io. Francisc. Balbum in tractatu de præscriptionibus in 1. par. quar
2 tæ part. in 2. q. princip. Et absentium† quinque esse genera docuit glo. in l. fi. ff. de restitu. in integr. vbi habetur etiam quomodò uigore ipsarum, & cuiusque earum restitutio sit concedenda. de qua re uide Feli. in d.c. quoniam frequenter, & omninò Io. Monach. in tract. nuncupato
3 Defensorium iuris, in §. contra sententiam. Scias etiam absentem † per x. annos censeri desijsse habere animum redeundi. l. ij. C. de incol. glo. in l. iij. eod. titu. Bart. in l. iij. §. si tamen. ff. de iniur. & Alex. in consi. 91. colum. pen. in 7. volu. Item absens non dicatur esse is, qui familiam suam, agnatos, & consanguineos reliquit in ciuitate, ut not. docuit Bar. in l. cùm scimus. C. de agricol. & censit. lib. 11. ad rem faciunt trad. per Ang. in consi. 269. Statuto ciuitatis. vbi ait, absentem illum dici non debere, qui in loco familiam & filios dereliquit, qui sunt pars sui corporis, citat d. l. cùm scimus. & ideò si tractatur aliquid in præiudicium huiusmodi absentis, vocandi sunt eius propinqui, & amici priusquam aliquid contra eum decernatur. l. fi. & ibi glo. ff. vbi pupil.
4 educ. debe. Illud quoque in hac re prætereundum non puto, si absens † sua possessione spolia-
* tur, quilibet pro eo agere poterit sine mandato. tex. est sing. secundum lecturam * comm. approbatam in l. j. C. si per uim uel alio mod. & Feli. in cap. cùm olim, colu. 2. de testi. vbi ait idem esse in ecclesia spoliata. Non tamen absentis causa ita fauorabilis est, ut est minoris causa, secundum glo. sing. in l. nec non. §. 1. ff. ex quibus caus. maior. & Felin. in d. cap. cùm olim, num. 8. &
5 nu. 9. An † autem absentia præsumatur: Ang. in l. præscriptione. C. quib. obst. long. temp. præscript. ait, eam præsumi. & proptereà aduocatum esse ait cautum oportere, si intentat præscriptionem tanquam inter præsentes, vt probet præsentiam, alioqui deficeret in fundamento. & hoc Ang. documentum refert & sequitur Alex. in consi. 92. in fi. in 5. volu. sed contrarium uoluit idem Ang. in l. emptor. C. de præscrip. long. temp. vbi testatur ita in facti contingentia fuisse millies obseruatum. quem sequitur Alexan. sibi ipsi contrarius, in conf. 89. in eodem 5. volu. Sed dicas pro concordia, unumquenque teneri ad probandum id, quod est fundamentum intentionis suæ, siue præsentia siue absentia adducatur. l. cùm actio. ff. de neg. gest. l. non solùm. §. sed ut probari. ff. de oper. nou. nunc. & ad prædicta uide quæ habentur per glo. in uoce, præsentes, & ibi doctores inst. de usuc. in princ.

Summarium in l. filiusfamiliàs. §. veterani. ff. de procur.

1 *Milites militantes in castris procuratores esse non possunt.*
2 *Clericus non prohibetur procurare uel administrare unum negocium laicorum.*
3 *Clericus æquiparatur militi.*

Bar. in l. filiusfamiliàs. §. veterani. ff. de procur.

1 Bart. in d. §. veterani, ait, milites † militantes in castris, procuratores esse non posse: idéque esse ait in militibus cœlestis militiæ, qui sunt clerici. Adde quòd clericus non potest esse aduocatus in causa criminali in foro seculari, etiam ad defensionem rei. Abb. in c. 1. de postul. Item non potest esse Vicerex uel locum tenens alicuius principis secularis, neque sub sua cura habere aliquam ciuitatem. Abb. in c. sed nec, ne cleric. vel mon. neg. secul. quem sequitur Antonius Corsettus in tract. de potestate regia, in 5. par. in 93. quæst. Attende tamen, quia Innoc.
2 singul. voluit, clericum † non prohiberi procurare uel administrare unum negocium laicorũ; ita Innocen. in capitulo vno, de obli. ad ratio. quem sequitur Abb. in capitulo sacerdotibus, ne cleric. uel monach. & in capitulo nostra, de procurat. in capitulo sopitæ, de cens. in cap. per uenerabilem, qui fil. sint legit. & in capitulo cùm essent, de simon. & quia Barto. in dicto §. vete-
3 rani, æquiparat † clericum militi, vide Abb. in capitulo primo. de cleric. non residen. & Felin. in capitulo cùm ex officij, colum. 1. de præscript. vbi tradit, in quibus casibus æquiparentur. & an & quando religiosus constitui posset procurator. vide Feli. in c. cùm I. & A. nu. 15. de re iud.

Et an

Et an posſit eſſe procurator ille, qui eſt inhabilis pro aliquo habili, vide Curtium in conſil.27. nu.25. & an procurator posſit eſſe in cauſa is, qui principaliter eam exercere nõ poſſet: Feli. in c.apoſtolicæ.nu.9.de except. Et dum Bar. ſubiungit, etiam ſi ille, qui aduocatus eſſe non poteſt, in cauſa interueniſſet, tamen proceſſum ſuſtineri, niſi is eſſet talis, qui neque pro ſe neque pro alio interuenire poteſt. vt eſt pupillus & ſeruus. Vide multa ſimilia apud Oldra. in conſil. 30.col.3.& in ſimili caſu uide Alex.in conſ.63.in 4.vol.& Feli.in c.ſciſcitatus,verſic.valet proceſſus,de reſcrip.vbi ponit ſimilem caſum,& in c.poſt ceſsionem,col.6.de probat. & alia ſimilia uide apud Rom.in conſ.419.in 2.dubio.& Barb.in conſ.90.col.6.in 3.vol.

Summarium in l. ſi defunctus.ff. de procura.

1 *Hodie in quolibet inſtrumento mandati ſatiſdatio domini contineri debet.*

2 *Procurator poſt litem conteſtatam uſque adeò efficitur dominus inſtantiæ, vt non ceſſet eius officium, quamuis poteſtas illius expiret.*

Bar.in l.ſi defunctus. ff. de procur.

1 BART. ex d.l.ſi defunctus, dicit mirabiliter eſſe attendendum, quòd cùm hodie † in quolibet inſtrō mandati ſatiſdatio domini contineatur, ſi Dominus decedit poſtquã procurator recepit inſtrumentum, non uidetur eius mandatum eſſe reuocatũ. Vide Bar.in rubr.ff.iudic.ſolu. vbi omnes doct.Abb.in c.mãdato,col.fi.de procur.& Card.in clem.fi.col.3.eod.tit. de procu.
2 Adde quòd procurator † poſt litem conteſtatã uſque adeò efficitur dominus inſtantiæ, vt non ceſſet eius officium, quamuis poteſtas illius expiret, qui eum conſtituit procuratorem. Fulgo. plenè in conſ.182.Et quid facere debeat dominus qui vult comparere poſt litem conteſtatam à procuratore, vt eius acta ualeant: Cæpol.in cautel.119.& dum Bart.in d.l.ſi defunctus.§.qui in communi, ait, quamuis dominus pro ſuo procuratore fideiuſſerit, tamẽ adhuc procuratorẽ cogi ſatiſdare de iudicio ſiſti, vide omninò Alex.in conſ.160.in 5.vol.

Summarium in l. poſt litem.ff.de procur.

1 *Procurator poſt litem conteſtatam reuocari non poteſt.*

2 *Si procurator efficitur malæ conditionis & famæ, vel inimicus mandantis, vel aliter conditionem ſuã in deterius mutet, eò ipſo intelligitur reuocatus.*

Bar.in l.poſt litem.ff. de procur.

1 BART. in d.l.poſt litem, ait, procuratorem † poſt litem conteſtatam reuocari non poſſe. deinde quærit, quid in cauſis in quibus non fit conteſtatio litis? Vide Feli.in c.exceptionẽ,col. 2.verſic.tertiò intellige, de excep. Et dum Bar.ibi paulòpoſt ſubiungit, procuratorem à domino ſiue ab eius hærede ex cauſa reuocari poſſe,& quærit, quid in procuratore, qui alium ſubſtituit, an ab eo ſubſtitutus posſit ex cauſa reuocari? Vide Oldra.in conſi.130.colum.2. Attende etiam in hac re, procuratorem ad litem intelligi reuocatum, ſi dominus incipit petere, ſed ſi poſteà procurator gerit aliquod negocium ſciente & patiente domino, cenſetur ei renouatum
2 eſſe mandatum. Alexand.in conſi.128.in primo volumine. Item ſi procurator † efficitur malæ conditionis & famæ, vel inimicus mandantis, vel aliter conditionem ſuam in deterius mutet, eò ipſo intelligitur reuocatus, & acta per eum irrita ſunt & inania. Bar.in l.ſi cùm Cornelius.ff.de ſolut.& Feli.in c.qualiter & quando, nu.4.de accuſat.& in cap.ex parte decani, nu. 42.de reſcrip.quod tamen declara, vt ibi per eum. Idem eſt etiam in procuratore conſtituto ad gerendum actum cum Sempronio, ſi uidet conditionem Sempronij ita mutatam, vt uerisimiliter mandans id non feciſſet, intelligitur reuocatum mandatum ex hac coniectura tà mẽte, per tex.in d.l.ſi cùm Cornelius. facit ratio.l.ſi hominem.ff.mãd.vide etiam not.in l.ſiquis cùm ſciret.ff.pro empt.

Summarium in l.aut affinitate.ff. de procurat.

1 *Affinis non potest cogi esse procuratorem uel aduocatum contra affinem.*
2 *Affinem transuersalem inter integros testes enumerari.*

Bar. in l.aut affinitate.ff.de procur.

1 BART. in d.l.aut affinitate,colligit ex isto tex.affinem † non cogi esse procuratorem, vel aduocatum contra affinem. & ex hoc infert,eum pari ratione cogi non debere esse testem cõtra affinem.Amplia,quòd aliquis non cogitur esse procurator uel aduocatus contra ualde amicum,nedum affinem. tex.est cum glo.in l.j.§.ait prætor.ff. de postul. nam ille,qui exercet officium aduocationis contra ualde amicum,à quo beneficium habuit,efficitur ingratus,& si spõtè hoc faceret, posset donatio ei facta reuocari.c.fi.& ibi Abb.de postul. Et quoniã Bart.infert (ut prædixi) affinem nõ cogi esse testem,quid si affinis testimonium dicit pro affine,utrum sit
2 integer testis? Quidam uoluerunt affinem † transuersalem inter integros testes annumerari,dicentes in proposita re affinitatem ascendentium & descendentium tantũmodò reprobari. Tu autem dicas,hos in totum repelli,& à ferendo testimonio prorsus excludi. lineã uerò transuersalem non in totum reijci,sed tamen suspectam reddi. hæc Ang.in cõsi.194.col.2.& quòd quilibet affinis non sit testis integer,tradit Alex.in consi.13.& in consi.18.in 1.vol. vbi sequendo Guli.de Cun.ait,vxorem fratris propter affinitatem non esse idoneam testem,& in consi.148. in 5.vol.Ang.in l.sed hoc ita.ff.de re iud. Orian.in c.quoniam contrà falsam. in uoce testes,versicu.quod suprà dictum est de affinitate,de probat.Alberi.in tract.de testibus, in princ.Ias.in l. admonendi,colu.78.& seq.ff.de iureiur.

Summarium in l.seruum quoque.§.publicè.ff.de procura.

1 *An & quando pro reo in criminalibus procurator sit admittendus.*
2 *Iudex debet recipere testes pro innocentia rei contumacis etiam post publicatum processum.*
3 *Pater an & quando admitti debeat pro filio.*
4 *Si princeps iudici præciperet ut sententiam criminalem iniustè latam exequi debeat, iudex tenetur magis officio cedere, quàm exequi eam reluctante conscientia.*
5 *Si bannitus per contumaciam detinetur, qui paratus sit de innocentia sua probare, iudex tenetur suscipere huiusmodi probationes.*
6 *Si pœna est arbitraria ita ut iudex possit imponere hmõi pœnam, utrũ simpliciter sit admittendus an non.*
7 *Procurator qui sine mandato speciali interuenire non potest ubi de pœna domino iniungenda ageretur reijci potest, licèt dominus non puniatur.*

Bar.in l.seruum quoque.§.publicè.ff.de procur.

BART. in d.§.publicè,tractat quæstionem illam utilem,& quotidianam,an & quando pro
1 reo in criminalibus † procurator sit admittendus. de qua re agit idem Bar. in l.si nõ defendan
* tur.ff.de pœn.vbi habetur,reos posse defendi,quamuis * cõiter traditum sit, vbi agitur de pœna corporali,ibi procuratorem admitti non posse, tamen tex.in d.l.si non defendantur, vult quòd admittatur defensor. sed quia ille tex.non probat,an hoc habeat locum in reo contumace, sed tantum in eo,qui est detentus,ibi,non utique statim ad supplicium deducũtur: propterea iste tex.in d.§.publicè, melius probat. Et quanuis Bar.sentiat procuratorem admittendum esse ad
2 allegandas causas absentiæ,tamen dicas tu,immo iudicem debere recipere † testes pro innocẽtia rei contumacis,etiam post publicatũ processum: ita not.inquit Aret.in consi.80.& in cõsi. 146.& Alex.in consi.4 in 6.vol. vbi ait,iudicem obligatum esse pro innocentia rei absentis testes productos assumere: & ita in facti contingentia pluries obtinuisse,idque cõiter seruari.& Dec. omninò in consilio 429.& Cæpoll. in cautel.66.& in consilio 29. vbi ait,etiam si procurator non admitteretur, admittendum tamen esse defensorem ad allegandum pro innocẽtia rei; Et quilibet potest comparere ut excusator,& instructor,Cæpol.in caut.109.De hac re vide eundem

de eundem Cæpol.in consi.40.& in consi.46.& in consi.47. vbi plenè habetur etiam quando
3 pater † admitti debeat pro filio. de quo agit Dec. in d.consi. 429. Et an & quando in criminalibus admitti debeat procurator, vide Doct.in l. accusatores.§. ad crimen.ff. de publ.iudic. ubi Alber.cumulat remisiuè rem hanc. Vide Imol. & alios in l.reos. C. de accusat. & egregiè Anch. in consi.272.Plenè, & subtiliter consideratis,& Barto.in l.Prætor.ff.de damn.infect. & plenissimè tradit Antonius de Canario in tract.de excusatore, & Feli.in c. Meminimus de accusat.vbi plenè,& distinctè loquitur.& Dec.in l.& si nihil facile,& in l.in eo quod plus.§.nemo. ff.de regul.iur.vbi habetur etiam si reus crimen esset confessus,eũ tamen absolui debere,quan do iudici constat de ipsius innocentia. de qua re agit Cæpol. in cautel.255. Immo si princeps
4 † iudici præciperet ut sententiam criminalem iniustè latam exequi debeat,iudex tenetur magis officio cedere,quàm exequi eam reluctante conscientia,ut ait Feli.in c.consanguinei, de sent. & re iud.parendum est enim magis Deo, quàm hominibus. Hinc egregiè docuit Inno. in c. inquisitioni, de sent.excom.Papæ obediendum non esse quando aliquid præciperet, quod notoriè malum esset, & peccatum contineret. ad hoc accessit Abb.in c.significauit, de offi.ordi. & Feli.in c.si quando, ubi multa cumulauit,de rescrip.Quare multò magis dicendum est,principi executionem iniquæ sententiæ præcipienti parendum non esse. Iure merito igitur iuris in
5 terpretes literarum memoriæ prodiderunt,si bannitus † per contumaciam detinetur, qui paratus sit de innocentia sua uelle probare, iudicem teneri ad suscipiendas huiusmodi probationes,etiam si in loco illo statuto cautum esset,contra talia banna nullam exceptionẽ obijci posse: vt docuit Decius in consi.458.ad quod vide Fulg.in consi.147. inter consilia Imol. & quæ posui ad Bart. in l. Si qua.ff.de his qui sunt sui uel ali.iur. Hic opportunè se se offert alia difficultas: esto quòd in causa,in qua pœna corporalis ingeritur, procurator non admittatur, quid si
6 pœna est † arbitraria, ita ut iudex possit imponere huiusmodi pœnam, & non, vtrum in casu isto sit simpliciter admittendus, an non? Resp. dicendum uideri quòd non: quoniam causa capitalis esse existimatur ex aptitudine,quando apta est esse talis,quàmuis non sit: ita Bal.in l. eos.§.super his,versiculo extra quæro.C.de appel.Pro quo facit,quia sic etiam falsitas punitur, quando est apta nocere,licèt alicui non noceat.l.si quis falsos,& ibi Bald.C.de fals. tradit Alex.
7 in consi.165.in 6.vol.Pari ratione deciditur, procuratorem, † qui sine mandato speciali interuenire non potest,vbi de pœna iniungenda ageretur,reijci posse,licèt dominus non puniatur, sed puniri posset: quia possibilitas sola consideratur. Soc.in consi.231.colum.3. Tamen cogita, quia & si arbitrium posset esse in corpore,nihilominus iudices debent semper in mitiorem sententiam adduci.l.si præses.ff.de pœn.

Summarium in l.sed & hæ.ff.de procurat.

1 *Personæ quæ possunt agere sine mandato.*
2 *Amicus potest interuenire pro amico.*
3 *Coniunctis an solui possit.*
4 *Maritus an possit agere tanquam procurator uxoris.*
5 *Et appellatione coniunctorum non ueniunt spurij neque naturales.*
6 *Vsque ad quem gradum coniunctæ personæ dicantur.*

Bar.in l.sed & hæ.in princ.ff.de procur.

1 BART. in d.l.sed & hæ, colligit ex isto tex. personas, † quæ possunt agere sine mandato. vide Bal.in c.ex parte,de rescri.ad rẽ facit gl.in uerbo,exptesserit,in c.2. de testi.in 6.& Rom. in sing.613.incip.Tu audiuisti. vbi tradit,an coniuncta persona agere possit sine mandato in spiritualibus, & in ijs, in quibus speciale mandatum exigit. vide eundem in singul.650. incip. Cynus in l.exigendi. vbi habetur,nunquid quemadmodum coniunctus pro coniuncto inter-
2 uenire potest sine mandato, ita possit amicus † pro amico. Et ad prædicta vide Alex.in l.j. C. und.uit.& vxor.& omnino in l.exigendi.C.de procur.vbi 11.modis limitat regulam.d.l. sed & hæ, &

hæ,& ibi tradit etiam,quæ nam dicantur esse coniunctæ personæ, adeò ut sine mandato agere possint. vide eundem Alex.in cons. 26.Circa primum,in 1.vol. Et ad rem faciunt trad.per eundem Alex.in consi. 146.Videretur inspectis,in libro in quo primi & secundi vol.consilia continentur. Et an huiusmodi coniunctis † solui possit: vide Alex.in l.sæpe.ff.de re iudic. Et dic etiã patri solui non posse. glo.est not.quam ibi sequitur Bar.in l.vero procuratori.ff.de solut. & videtur esse tex.scitu dignus in l.qui hominem.§.si gener.ff.eod.tit. Et circa prædicta vide Feli.in c.cum.I.& A.col. 5.& seq.de re iudic.& in c.quàmuis,eod.tit.& Bal.in c.de cætero,de testi. vbi loquitur in criminalibus. Rom.in consi.446.in primo dubio.vbi tradit,an si coniuncta perso-
4 na, vt maritus, † egerit tanquam procurator vxoris,cum non esset, iudicium sustineatur saltẽ ex capite coniunctionis, an non? Et considera nunquid tex.in d.l.sed & hæ, in principio locum habeat etiam in personis, de quibus habetur in §.eadem,instit.quib.ex caus.manumit.non lic. Et an & quando coniuncta persona admittatur ad agendum pro coniuncto sine cautione de rato, & cum iuratoria cautione,vide Soc.in consi. 120.col. 2.& in consi.231.col. 2. versicu. postremò,& in consi.254.col. 2.in quibus locis habetur etiam quid in negotijs, in quibus requiritur speciale mandatum? & aliquid vide per Bald.in c.postremò, de appellat.vbi tradit de pariter coniuncto,& Feli.in c.edoceri.col.3.versi.tertia declaratio.de rescript. vbi agit de coniuncto spirituali ter, Et quod huiusmodi coniunctio in re proposita non consideretur, docuit idem Felin.in §.sunt & alij,numero 48.de rescript.vbi latissimè agit de hac re. Et quod non ue-
5 niant spurij, † neque naturales appellatione istorum coniunctorum, vide eundem Feli. in cap. coràm,de offic.deleg.& Abb.in c.cùm dilectus,colum.4.versicu.Et ex hoc. de consuet. Attende tamen,quia licèt coniuncta persona agere possit sine mandato, nihilominus protestari non poterit. Feli.in c.cùm.M.Ferrarien,num.58.versicu.hanc conclusionem, de constit. Et limita not.regulam.d.l.sed & hæ,vt locum non habeat, nisi in ascendentium & descendentium affinitate,alioqui verò in transuersalium: ita Ang.in consi. 194. Et dum Bar.in d.l.sed & hæ,subiun-
6 git, usque † ad quem gradum dicantur coniunctæ personæ,vide plenè Alex.in d.l.exigendi,& Feli.in c.nulli,col.14.& sequen.de rescrip.Et pluribus coniunctis concurrentibus, quis præferatur, vide Alex.in d.cons.26.Circa primum,in fi.in 1.vol. Et ad prædicta vide Feder.in cõs. 287.in fi.Feli.in c.in præsentia,colum.9.de probat.Barb.in consi.3.colum.15.in 2.vol. Alex. in l.j.§.lex Falcidia,col.9.ff.ad leg.Falc.& Abb.in d.c.coram,colu.2. Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus,col.15.ff.ad Trebell.Abb.in c.requisisti,col.6.de testa.in c.accedens,col.2. de præb. in c.fi.de postul.& in d.§.sunt & alij.Aret.in consi.26.& Barb.in d.capitulo cùm M. Ferrarien. de const. Quæro si coniuncta persona agit pro coniuncta,utrum ei obijci possit,personam,pro qua agit, non posse stare in iudicio, fortè quia est bannita uel excommunicata? Et dicas quòd non, quando agitur ad suam utilitatem. Bar.in l.si constante.colum. 11.versic. decimo & ultimò quærò.ff.solut.matrim.

Summarium in d.l.sed & hæ.§.præter.ff.de procurat.

1 *In iudicijs aliquem teneri præcisè ad factum.*

Bar.in d.l.sed & hæ.§.præter.ff.de procurat.

1 BART. in d.l.sed & hæ.§.præter inquit,in iudicijs † aliquem teneri præcisè ad factum. Sed quæro nunquid aliquis præcise cogi possit litem contestari: vide Alexand.in l.Si finita.§. Iulianus,colum.2.& seq.ff.de dam.infect.

Summarium in l.non solum.§.qui alieno.ff.de procurat.

1 *Mandatum an possit probari per testes.*

Bar.in l.non solùm.§.qui alieno.ff.de procurat.

1 BART. in d.§.qui alieno,col.fi.quærit, utrum per testes † possit probari mandatum? Dic

tu hac

tu hac de re uarias fuisse Legistarum sententias, quas refert & uentilat Abb. in capitulo primo de procur. vbi ipse concludit probari posse pet testes. Vide Alex. in consi. 149. colu. 3. in 5. vol. & Anchar. in consi. 28. colum. 2.

Summarium in d.l.non solum. §. quæritur. ff. de procurat.

1 *Dictio, cæteri, quid significet.*
2 *Serui milites esse non possunt.*
3 *Dictio, alij, quid significet.*
4 *Dictio, & cætera, quando est posita in instrumento quid significet.*

Bar. in d.l.non solùm. §. quæritur. ff. de procurat.

1 BART. in d.l. non solùm. §. quæritur, ait, uocem hanc, cæteri, † similitudinem indicare, loquendo propriè. De hac re vide Ias. in l. quæ dotis. in quinto & ultimo notabili. ff. solut. matri. sed impropriè nonnunquàm ponitur, secundum Barto. in d. §. quæritur. Sic etiam dicitur, de hac voce alij, nam quandoque propriè ponitur, vt in authen. qui semel. C. quomod. & quand. iud. Et quandoque impropriè, vt in l. in causæ. ff. de minor. ibi, nulla alia actio, nisi officium iudicis. Et tamen ex hoc non colligitur, officium iudicis esse actionem. Et in auth. ut defunc. seu funer. in principio ibi, milites, & alios plurimos seruos: non enim includitur milites esse
2 seruos, ut ibi in glo. immo serui † milites esse non possunt. l. super seruis. C. qui milit. non poss. Et quid significet illa vox, alij, aliæ, & huic similes, vide Alex. in consi. 349. in libro in quo primi & secundi volum. consilia continentur. Soc. in consi. 285. in principio in primo volu. & in consi. 104. colum. 1. in 3. volu. Significat enim ista uox similia expresis, nisi adiecta esset uox, quælibet, quia tunc indicat etiam maiora expresis. Alex. in consi. 30. colum. fi. in 5. volu. & in consi. 95. in 7. volu. nisi essemus in materia odiosa secundum Dec. in consi. 486. Adde ad præfata decisionem Rotæ in decis. 7. in nouis, & Felin. in capitulo inter cæteras, de rescript. Limita
3 etiam huiusmodi † voces non includere casus similes, quando per alia iura declaratum esset, casum illum non esse similem, ut habetur per Felin. in capitulo ad audientiam, de rescrip. Et de huius uocis significatione, vide Dec. in c. sedes, eod. tit. de rescript. & Soci. in consi. 51. in 1. vol.
4 Quid verò significet uox, & cætera, † quando posita est in instrumento, vide Bar. & quæ ibi ad didi in l. Gallus. §. Idem credendum. ff. de lib. & posthu. & omninò Dec. in c. nam concupiscentiam, in prima & secunda lectura de const. & Crauet. in consi. 34. Et dic huiusmodi uocem extendi non posse à notario in his, quæ concernunt substantiam facti. Curt. in consi. 55. & de ipsius significatione vide etiam Barto. in l. ea parte. ff. de uerb. signif. Et cæterorum appellatione omnes contineri, docuit Bar. in l. si tibi, in princ. ff. de opt. lega.

Summarium in l.non solum. §. item ait. ff. de procurat.

1 *An cancellatio banni restituat ad famam.*
2 *Cancellatio & restitutio quid operetur.*

Bar. in d.l.non solùm. §. item ait. ff. de procurat.

1 BART. in d.l. Non solùm. §. item ait, in fi. tradit, An cancellatio † banni restituat ad famã? de qua re vide Alex. in consi. 254. Omissis argumentis. in libro in quo primi & secundi volu. consilia continentur. vbi concludit, cancellationem hoc operari quando facta fuit ex gratia, non autem ob solutionem pecuniæ: & quando ille bannitus fuerat per contumaciã, vide Doct. in l. fi. C. de sent. pass. ubi est locus proprius. Barb. in consi. 3. col. 2. & seq. in 2. volu. & omninò Nellum de sancto Gemin. in tract. de Bannitis, in 1. par. tertij temporis, quęst. 15. & seq. Et quid
2 operetur † huiusmodi cancellatio, & restitutio, vide Abb. in consi. vltimo in 1. volu. & in c. quia diligentia, vbi etiam alij doct. de elect. & omninò Ang. in cons. 256. & in consi. 288. Doct. in l. Gallus. §. Et quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. Bellemer. in decis. 744. & Felin. in cap. inter quatuor,

* quatuor, de maio. & obed. ubi * communi consensu affirmatum est, eum, qui restituitur ad ea omnia, quæ occasione criminis perdiderat, restitutum esse existimari.

Summarium in l. Pomponius. ff. de procurat.

1 *Quædam sunt causæ quæ speciale mandatum exigunt.*
2 *Procurator sine speciali mandato non potest impetrare capturam alicuius, neque relaxationem capti.*

Bar. in l. Pomponius. ff. de procur.

1 BART. in d. l. Pomponius, colligit in summa, quasdam esse causas, † quæ speciale mandatum exigunt. Ad istum tex. vide Roma. in consi. 241. col. fin. vbi declarat istum tex. per quem consuluit Bar. coniunctam personam non posse facere sine mandato, ut coniuncta persona ex carceribus eximatur. cuius contrarium tenet ipse in d. consi. vide Seuer. in tract. de suspect. & fugit. debitor. in r 3. quæst. princ. Vide Soc. in consi. 231. col. 2. & 3. vbi ait, speciale mandatū exigi in eximendo aliquem de carcere, & multò magis in faciendo aliquem carcerare. Et
2 procuratorem † sine speciali mandato non posse impetrare capturam alicuius, neque relaxationem capti, tradit Feli. in c. 1. nu. 21. & 22. de iudic. vbi citat Bar. in consi. 83. In causa Statij, quem citat etiam Soc. in d. consi. 231. Et procuratorem generalem, nisi speciale mandatum habeat, non posse quicquàm agere, quo mediāte dominus possit in pœnam incidere, ait Alex. in consi. 17. in 6. volum. & Socin. in consi. 120. colum. 3. in 1. volum. & Bar. per illum text. in l. si procurator. ff. de condit. indeb. colum. 2. versiculo Et per illum dixi, & Feli. in c. nouit. nu. 28. cum seq. de iudic. id quod amplia, & restringe, vt latissimè habetur per eundem Feli. in c. 1. nu. 17. cum seq. ut lit. non contest.

Summarium in d. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurat.

1 *Exceptiones dilatoriæ an opponi possint post litem contestatam.*

Bar. in d. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurat.

1 BART. in l. Pomponius. §. ratihabitionis, agit, an exceptiones † dilatoriæ opponi possint post litem contestatam. Et ex dictis Bar. & glo. ex quibus colligitur, exceptionem dilatoriam, quæ superuenit post litem contestatam, opponi posse, Raph. & quidam alij reprehendunt Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. in quarta combin. ff. de acq. poss. vt refert ibi Aret. in 2. colu. versi. quartò, & Alex. ibi col. 34. versi. secundò, & Ias. colum. 36. vbi sustinendo Bar. qui est ma-
* gis * comm. approbatus, respondent duobus modis quibus limitatur hæc regula. Primo ut procedat quando facto aduersarij superueniret exceptio, alioqui si facto proprio. secundo ut procedat quando exceptio antea opponi non potuit, alioqui verò si anteà obijci potuisset. Et pro ista solutione facit, quia etiam si peremptoria post sententiam opponi non possit, tamen hoc fallit, q̄n anteà non potuisset opponi, ut quia nondum orta fuisset; Ias. in l. j. colu. 3. C. de iur. & fact. igno. & ibi Bar. qui hac ratione mouetur. Et attende Bart. qui uult, actum primum factum post litem contestatam haberi pro litis contestatione. & propterea Rom. in l. si insulam, in 1. q. Bar. reprobat Bar. ibi. quem Ias. sustinendo ibi. limitat istud dictum Barto. vide Feli. in c. cum. M. Ferrarien. col. 5. de const. & in c. pastoralis.

Summarium in l. licèt in popularibus. §. ea obligatio. ff. de procurat.

1 *Obligatio ex contractu mandati parit actionem mandati.*

Bar. in l. licèt in popularibus. §. ea obligatio. ff. de procurat.

1 BART. in d. §. ea obligatio, colligit in summa, obligationem † ex contractu mandati parere actionem mandati. Iste. §. semper adduci solet ad hoc, quòd obligatio est mater actionis. de quo vide Ias. inst. de action. in principio colum. 2. & actionum omnium naturam & nomen,

& quæ

& quæ ad intellectum earũ attinent, vide apud Baptistam.à S.Blasio, in tract.de actione, & eius natura, vbi sigillatim actiones omnes, quæ in iure inueniuntur, recto ordine enarrantur.

Summarium in d.l.licèt.§.si plures.ff.de procurat.

1 *Procurator unus non potest esse & actoris & rei.*

Bar.in d.l.licèt.§.si plures.ff.de procurato.

1 BART. in d.l.licèt in popularibus.§. si plures. colligit ex isto text. Vnum & actoris † & rei procurarorem esse non posse. Limita hoc, & declara ut per Paul.de Castr.in consilio 77.vbi agit de pulchro casu.

Summarium in l.mutus.§.pœna.ff.de procurat.

1 *Procurator ad agendum potest etiam defensionem domini suscipere, non procuratorio, sed defensorio nomine.*

Bar.in l. Mutus, §.pœna.ff.de procurat.

1 BART. in d.§. pœna, ait, procuratorem † ad agendum posse etiam defensionem domini suscipere non procuratorio, sed defensorio nomine. Vide Maria. in c.1.colum.12. & seq. de mut.petiti. Et limita hoc procedere in procuratore actoris, alioqui uerò in procuratore rei: quia licèt sit constitutus ad agendum, tamen non censetur constitutus ad defendendum. casus est mirabilis in c.constitutus, de procur.ita inquit Rom.in singul.115.incip.secundò.

Summarium in l.qui proprio.§.item quæritur.ff.de procurat.

1 *Restitutio in integrum an restituatur res an uerò actio tantùm.*
2 *Procurator in prima causa non tenetur ad prosequendam causam appellationis.*

Bar.in l.qui proprio.§.item quæritur.ff.de procur.

1 BART. in d.§.item quęritur, tradit, an restituto † in integrum restituatur res, an uerò actio tantum. Circa hoc quæro, utrum restitutio in integrum facta respectu capitalis extendatur ẽt ad usuras inde sequutas? & dic quod non, secundum Abb.in consi.35.in 2.volu.per tex.not.in l.fi.§.Lucius Titius.ff.de cond.indeb. quæro si Ecclesia mihi fundum uendidit, & ego castrum uendidi: deinde ecclesia restituitur, an ego quoque aduersus uenditionem castri sim restituendus? Resp.si venditio castri facta fuit occasione emptionis ipsius fundi, restitutionem mihi esse concedendam secundum Abb.in c.auditis, col.fi.de rest.in integ.
2 Bar.in d.§.item quæritur, ait procuratorem † in prima causa non teneri ad prosequendam causam appellationis. Hoc idem ait Alex in consi.238. Viso processu, in libro in quo primi & secundi vol.consilia continentur. Si tamen uult, potest: quia eadem est causa, sed inuitus non cogitur. Abb.in c.non iniustè, de procur. Attende tamen quòd per d.§.item quæritur, tradit Rom.in singul.608.procuratorem, qui habet mandatum ad litem extinctam, censeri habere mandatum ad resuscitanda per restitutionem in integrum.

Summarium in d.l.qui proprio.§.procurator.ff.de procurat.

1 *Ambasciatores an teneantur dare principi ea, quæ sibi dantur ab eo ad quem accesserunt.*

Bar.in d.l.qui proprio.§.procurator.ff.de procurat.

BART. in d.l.qui proprio.§.procurator, inducit istum text.ad quæstionem de ambasciato-
1 ribus siue oratoribus, utrum teneantur dare principi, à quo missi fuerunt, ea, quæ sibi donantur à principe, ad quem accesserunt? de qua re agit Barto.in l.si uerò.§.item quicquid.ff.solut. matrim.vbi decidit quòd non. vide Bald.in consi.378.in 5.volum.Et ex hoc infert Oldra. ad similem

similem quæstionem in consi. 129. dicens: si Archidiaconus locat fructus sui Archidiaconatus, ad conductorem solos fructus pertinere, non autem id quod Archidiacono in suo iocundo aduentu præstari solet. quæ omnia faciunt contra consuetudinem Dominorum Venetorum, qui uolunt, ut sui Oratores eis exhibeant munera, quæ habuerunt à principibus apud quos functi sunt legatione.

Summarium in d.l. qui proprio. §. si duobus. ff. de procurat.

1 *An & quando iuris procurator contra alium agere possit.*

Bar. in d.l. qui proprio. §. si duobus. ff. de procur.

1 BART. in d.l. qui proprio. §. si duobus, tradit an & quando unus † procurator contra aliū agere possit? De intellectu huius. §. vide Aret. in cons. 66. col. 2. & seq. & ad declarationem vide Pau. de Cast. in cons. 76. & Abb. in c. non iniustè, de procurat.

Summarium in l. ignorantis. ff. de procurat.

1 *Procurator non potest facere conditionem domini deteriorem.*

Bar. in l. ignorantis. ff. de procurat.

1 BART. in d.l. ignorantis, colligit in summa, procuratorem † non posse facere conditionem domini deteriorem, sed meliorem, & subiungit quosdam casus, in quibus conditio domini fit deterior per procuratorem. De hac re vide plenissimè Abb. & Feli. in c. 1. vt lit. non contest. & Abb. in c. cùm olim, de caus. poss. & propri. in quibus locis habetur, an & quādo factum procuratoris, siue negligentia, siue dolus, siue quicquam aliud noceat domino.

Summarium in l. ad rem mobilem. ff. de procurat.

1 *Cui committuntur sequentia, uidentur etiam commissa antecedentia.*

Bar. in l. ad rem mobilem. ff. de procur.

1 BART. in d.l. ad rem, colligit in summa, cui committuntur † sequentia, videri etiam cō missa esse antecedentia. vide Imol. in consi. 33. Aret. in consi. 91. vbi colligitur limitatio. & vide Corn. in consi. 247. col. 9. in 2. vol. Ad rem faciunt trad. per Abb. in c. in causis, de elect. vbi ait in mandato non solùm expressa contineri, sed ea etiam, quæ sunt præparatoria, & vicina expressis. præsertim, quando ex non expresso ad expressum deueniri solet. vide ad prædicta, quę pono infrà in annot. in Bar. in l. ad legatum infrà hoc eod. tit.

Summarium in l. qui procuratore. ff. de procurat.

1 *An ille cui mandatur ut causam cognoscat, possit proferre sententiam.*

Bar. in l. qui procuratorem. ff. de procur.

1 BART. in d.l. qui procuratorem, tangit, an ille, cui mandatur † vt causam cognoscat, possit proferre sententiam; & an illi, cui committitur executio, videatur commissa cognitio; & remittit Bar. ad ea, quæ tradidit in l. à diuo Pio. ff. de re iudic. Vide ibi latè Ias. col. 47. & Feli. in c. 1. col. 5. in fi. de præsump. in c. de cæterò, de re iud. & in c. pastoralis. §. quia uerò, colum. 1. & seq. de off. deleg. vbi Abb. Et dum Bar. ibi in principio ait, procuratorem datum ad agendum, intelligi datum etiam ad litem finiendam. Adde, quod procurator constitutus ad agendum, censetur etiam constitutus ad defendendum, & quomodò intelligitur, vide suprà in annot. in Bar. in l. mutus. §. pœnam. ff. eodem titulo.

Summarium in l. procurator. ff. de procurat.

1 *Procurator cum libera, potest omnia facere, quæ ipse dominus facere potest.*
2 *Quid possit procurator cum libera, & an eandem uim habeat quam habet speciale mandatum.*
3 *Procurator cum libera, potest donare.*
4 *Procurator cum libera, si soluit indebitum, non transfert dominium.*
5 *Si constituens procuratorem promittit se ratum habiturum quicquid per procuratorem gestum fuerit, an ex hoc videatur cum libera constitutus.*

6 Procura-

6 *Procuratorem constitutum cum clausula, ut possit ea, quæ posset ipse constituens, posse etiam ea, quæ speciale mandatum exigerent.*

7 *Si procurator fuerit constitutus cum clausula, ut possit quicquid uiderit expedire, an possit ea, quæ constituens potest.*

Bar. in l. procurator. ff. de procur.

1 BART. in d. l. procurator, colligit in summa, procuratorem † cum libera posse omnia facere, quæ ipse dominus facere posset. Dicas tamen eum non posse beneficium acceptare, nisi ad hoc speciale mandatum habeat. Feli. in c. nonnulli, col. 10. de rescrip. Limita deinde istam. l. procedere in eo, qui mandatum cum libera habet ab homine: quia potest ea facere, quæ in d. l. exprimuntur, alioqui uerò, si à lege mandatum haberet: quia non potest hæc facere, ut habetur per Ias. in l. j. in 5. not. ff. de offi. procur. Cæsar. & in l. ij. §. fi. col. pen. ff. si cert. pet. & in l. à diuo Pio. §. si emptor, versiculo secundò quærit. ff. de re iudic. vbi hac ratione reprehendit Alex. in duobus locis. Hanc tamen differentiam & limitationem refellit idem Ias. in l. j. col. 3. versic.
2 secundò subtiliter. C. de transact. Et ad rem hanc quid posit † procurator cum libera, & an eandem uim habeat, quam habet speciale mandatum, vide Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. fi. de iureiur. & quomodò & per quæ uerba concipiatur mandatum cum libera, vide Ias. in l. si procurator, in tertiò not. C. de procurat. & in d. l. j. in principio. col. fi. ff. de offi. procur. Cæsar. & in l. transactionem. C. de transact. Et qui habeant liberam, & plenè de hac re vide
3 apud eundem Ias. in l. præses. C. de transact. Et dum Bar. ibidem uoluit procuratorem † cum libera posse donare, dic contra, quia immo etiam si esset cum libera & amplissima potestate constitutus, donare non posset. Alex. in consi. 22. in 1. vol. Dec. in consi. 402. & Soc. in consi. 43. in 1. volu. Item si procurator est constitutus cum libera ad accipiendam possessionem aliquarum rerum, siue ad exigendum, non potest confiteri se illas res habuisse: & si confitetur, eius confessio non præiudicat domino: quoniam aliud est habuisse, aliud est confiteri. Aret. not. in cõs. 4. Alex. in consi. 130. in 4. vol. Feli. in c. cùm olim. j. de offi. deleg. & in c. si cautio, col. pe. de fide
4 instr. Rursus procurator † cum libera si soluit indebitum, non transfert dominium. tex. est not. in l. si is cui. §. Flauius. ff. de solut. Fulg. in cõsi. 190. col. 2. propè fi. Et dum Bar. ibidem in d. l. pro
5 curator, quærit, Si constituens procuratorem † promittit se ratum habiturum quicquid per procuratorem gestum fuerit, an ex hoc uideatur cum libera constitutus; Bart. tenet affirmatiuam partem, sed Abb. in capitulo cùm contingat, de transact. ait huiusmodi mandatum ad ea, quæ sine speciali mandato fieri non possunt, non dilatari. & ideò non complecti, ut transactio fieri posit, uel compromissum. nihilominus Alex. in consi. 133. in 6. vol. ait, procuratorem constitu
6 tum † cum clausula, ut posit ea, quæ posset ipse constituens: posse etiam ea, quæ speciale mãdatum exigerent. ad quod faciũt trad. per Bal. in l. j. in fi. C. de bon. mater. De hac re vide Abb. in c. intelleximus. col. 3. & seq. de iudi. & in consi. 18. in 2. vol. Rom. in consi. 94. col. 3. & Alex. in consi. 186. Viso & discusso, in libro in quo primi & secundi vol. consilia continentur. Quid
7 autẽ si procurator † fuerit constitutus cum clausula, ut posit quicquid uiderit expedire. Vide Bal. in tit. de pace Constan. §. nomina, in fi. & Ana. in c. 2. de iuram. calum. in 6. in nouell. Quid si dictum fuit procuratori; facias, ut uis? vide Bar. & ibi posui in l. creditor. §. Lucius. ff. mand. vbi habetur etiam quid si dictum est; habeas plenum mandatum, & ijs similia. Et ad hæc vide Bal. in l. fi. col. 1. & in l. si liberam. C. quod cum eo. & in d. l. si procurator. C. de procur. vbi Ias. & Bar. in l. inter bonorum. ff. de admin. tut. & in l. alij. ff. de alim. lega. & in l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de uerb. oblig. Et ad prædicta quid posit facere procurator cum libera, an donare, an remittere, & reliqua ad rem hanc pertinentia vide Alexand. in consi. 22. colu. pen. in 1. volum. Abb. in consi. 10. col. fi. & in consi. 88. in 1. volum. & in c. fin. colum. fi. de dilat. & Aret. in consi. 66. colum. 4. & in cons. 100. col. fi.

Summarium in l. mandata. ff. de procurat.

1 *Procurator generalis sine libera, non potest transigere.*

2 *Admini-*

2 *Administratores debitum liquidum remittere non possunt.*
3 *An & quando prælatus possit transigere & compromittere super lite, quam habet nomine ecclesiæ.*
4 *Prælatus & quicunque rector ecclesiæ potest de rebus ipsius ecclesiæ transigere & contrahere sine superioris autoritate.*
5 *Prælatus nocere potest enormiter in iure quæsito ecclesiæ quando res redit ad ius commune.*

Bar. in l. Mandato. ff. de procur.

1 BART. in d. l. mandato, colligit, procuratorem † generalem sine libera non posse transigere. Et ex hoc infert ad tutores, curatores, & huiusmodi administratores. De hac materia uide doct. in l. præses. C. de transact. Et in quibus casibus posit tutor transigere, & liberationes facere debitoribus tradit Abb. in consi. 39. in 1. vol. & ad prædicta vide Ang. in l. Imperatores. ff. de pact. & aliquid per Alex. in consi. 174. in libro in quo primi & secundi vol. consilia continentur, vbi loquitur de prælato. Et Dec. in consi. 297. propè fin. Attende tamen, licèt hu-
2 iusmodi administratores † debitum liquidum remittere nõ posint, nihilominus eos remittere posse pœnam, in quam aliquis incidit propter lapsum termini. Aret. in cons. 89. per gl. sing. in uerbo, expelli, in c. potuit, de loca. vbi Ant. de Butr. nam rector ecclesiæ potest accipere canonem ab emphyteota post biennium, atque ita ei pœnam caducitatis remittere; & tamen huiusmodi rectores liquida remittere nõ possunt, per tex. in d. l. præses. de qua re vide Decium in consi. 138. col. 1. An autem posint compromittere, uide Rom. in consi. 115. & Anch. in consi.
3 283. in ultimo dub. Et an & quando prælatus † posit transigere, & compromittere super lite, quam habet nomine ecclesiæ, vide Abb. & alios in c. contingit, de transact. & in c. edoceri, de rescrip. vbi Feli. plenè Abb. in consi. 62. & Io. Baptistam Caccialupum in tract. de transact. in 7.
4 quæst. vbi inter cætera inquit, prælatum, † & quemcunque alium rectorem ecclesiæ posse de rebus ipsius ecclesiæ transigere, & contrahere sine superioris authoritate, quò ad hoc ut contractus duret toto tempore, quo erit futurus rector illius ecclesiæ, per tex. not. in c. ueniens, ubi Abb. de transact. id quod memoratu dignisimum est. Et an & quando prælatus contrahendo debita obliget successores, uide egregiam distinctionem apud Ange. in consi. 245. Atten-
5 de etiam quia prælatus † nocere potest enormiter in iure quæsito ecclesiæ, quando res redit ad ius commune. Feli. in c. pen. propè fi. de præscript. & Crauet. in consi. 135. nu. 8. circa præcedentia animaduertas, mandatum habentem ad transigendum & componendum cum generali potestate, debitum gratis remittere non posse. Alex. in cons. 22. Viso instrõ, in 1. vol.

Summarium in l. ad legatum. ff. de procurat.

1 *Cui committuntur consequentia, uidetur commissa antecedentia.*

Bar. in l. ad legatum. ff. de procur.

1 BART. in d. l. ad legatum, colligit in summa, cui committuntur † consequentia, videri cõmissa esse etiam antecedentia. Et ista est materia. l. ad rem mobilem, suprà eod. titulo de qua egimus paulò ante. ideò vide quæ ibi posui ad Bar. & Oldr. in consi. 225. col. 4. Card. in consi. 40. Feli. in c. cùm. I. & A. col. 5. & in c. suborta, col. 2. & seq. de re iud. & in c. cùm te, colu. 7. eod. titulo. & omninò Rom. in consi. 461. vbi limit. & ibi etiam tradit, mandatum de reducendo rẽ ad minus pretium, non includere mandatum de emendo. & pulchrum exemplum vide apud Paul. de Cast. in consi. 326. col. 3. & in consi. 301.

Summarium in l. procurator totorum. ff. de procurat.

1 *Procurator generalis sine speciali mandato uendere non potest.*

Bar. in l. procurator totorum. ff. de procur.

1 BART. in d. l. procurator totorum colligit in summa, procuratorem † generalem sine libera,

bera,uel ſine ſpeciali mandato uendere non poſſe,niſi res tempore perituras. Vide Roma. in conſi.115.& Anch.284. in ultimo dubio.

Summarium in l.procurator qui pro euictione.ff.de procur.

1 *Procurator qui pro euictione promiſit, tenetur finito officio.*

Bar.in l.procurator qui pro euictione.ff.de procur.

1 BART. in d.l. procurator qui pro euictione, colligit in ſumma, procuratorem † qui pro euictione promiſit,teneri finito officio. De hac re vide plenè Soc.in conſi.154.& Abb.in cōſ. 16.in 1.vol.& in conſ.23.col.1.eod.uol.Et dum Bar.ibi paulòpoſt procedit inueſtigando, an & quando procurator finito officio teneatur; Et diſtinguit,aut procurator exprimit,ſe aliquid agere procuratorio nomine, vel tanquam procuratorem, & nihil ſibi quæritur, & tunc finito officio non tenetur: & hunc dicit eſſe caſum.l.fi.ff.de inſtitor. Aut ſibi quæritur,& tunc cedere tenetur. Ex hoc colligitur limitatio not.ad d.l.fin.vt non procedat,quando inſtitor ſeu procurator ſcriberet, ſe pecuniam recepiſſe: quia tunc etiam finito officio teneretur. & pro intellectu huius inueſtigationis de qua agit Bart.hic,& in d.l.fin. vide Iaſ.in §. actiones, columna 8. & ſequ.de action.

Summarium in l. ſi reus.ff.de procurat.

1 *Præſes Prouinciæ poteſt cogere vt pecunia apud ædem ſacram deponatur.*

Bar.in l. ſi reus.ff.de procur.

1 BART. in d.l.ſi reus, quærit, quia dicitur in d.l.præſidem † prouinciæ poſſe cogere vt pecunia apud ædem ſacram deponatur, an hoc poſſit etiam delegatus præcipere? Vide Felin.in cap.cùm te.colum.4.de re iudic. Et dum ibi in fin. ait Bar. ſi reus, vt euitet pœnam, vult ſoluere, & non reperit cui ſoluat, eum debere id agere iuſdicentis authoritate. vide Ana.in conſi.5. & omninò Alexand.in conſi.92.colum.4.nume.8. in 1.volum. vbi declarat hoc Bartoli documentum quomodò intelligatur. vide eundem in l.non hoc,colu.3.C.vnd.legit.Aret. in conſi. 162.& aliquid per Bal.in conſ.25.in ultimo dubio.in 1.volu. Et an & quando oblatio & depoſitio pecuniæ,quam facit debitor,excuſet eum à mora, vel à pœna,vide Fulgo.in conſi.139.& in conſ.201.in fin.& Bart.in l.acceptam.C.de vſur.& latè Ant.de Fano in ſuo pulchro tract.de pignoribus & hypothecis,in tertio membro quintæ par.nu.97.

Summarium in l.primam.ff. quod cuiuſque uniuer.nom.

1 *Quæ collegia ſint licita & approbata, & quæ non.*

Bar.in l.j.in princ.ff.quod cuiuſq; uniuer.nom.

1 BART. in d.l.j.in princ.quærit,quæ collegia † ſint licita & approbata,& quæ non. Vide plenè,quæ ad rem hanc pertinent apud Feli.in c.accedentes,de preſcrip.Et dum Bart.ibi paulòpoſt agit, ſi aliqua gens uellet ſe ponere in loco aliquo,& ibi caſtrum ſiue ciuitatem ædificare,an poſſit: vide plenè de hac re Decium poſt Abb.in c.1. in 2.articulo principali de priuileg.

Summarium in d.l.j.§.quibus autem.ff.quod cuiusque uniu. nomi.

1 *Quæ differentia ſit inter actorem & ſyndicum.*
2 *Syndicus unde dicatur.*
3 *Syndicus an poſſit iuſiurandum deferre.*
4 *Syndicus propriè inſtituitur ab uniuerſitate, & procurator à domino.*

Bar.in d.l.j.§.quib. autem.ff.quod cuiusque uniu.nom.

1 BART. in d.l.j.§.quibus autem,agit de differentia quæ est inter actorem, † & syndicum. Vide Fulg.in consi.9.& Alex.in consi.42.Visis & ponderatis,col.antepe.in 4.vol. Et dum Bar.ibi subiungit,vtrum mandatum sustineatur, quando in nomine fuit erratum, vt putà; vniuersitas constituit aliquem procuratorem vel syndicum,cum dicere debuerit,actorem; & concludit sustineri. Vide Alex.in d.cons.42.& hanc Bar.decisionem refert & sequitur Ias.in l.si pecuniam, col.12.vers.adde septimò.ff.si cert.pet.& in l.j.§.acquirimus,col.fi.ff.de acqu.poss.vbi propter hoc ponit regulam, scilicèt uerba impropriè accipienda esse,vt mandatum sustineatur. Et di-

2 citur syndicus † à sin & dico, quasi singulas causas dicat, Abb.in rubr.in cap.1.de syndic.cui sit æquiparandus syndicus ciuitatis uel cõis,dicas,eum,quando est legitimus administrator,similem esse tutori.l. munerum.§.defensor.ff.de muner.& honor.Si uerò eligitur siue habet manda

3 tum,æquiparatur procuratori.l.item eorum.§.si actor,infrà.eod.tit. An syndicus posit † iusiurandum deferre? vide in l.iusiurandum.§.defensor.ff.de iureiur. Si duo sunt syndici vel defensores, & eorum alter moriatur,vel absens sit,vtrum alteri salarium accrescat? vide in l.j.C.de legation.lib.10.& Bald.in l.binos.C.de aduoc.diuers. iudic.vtrum syndici finito tempore officij sui,antequam alij eligantur,causas incœptas prosequi possint? Alber.in l.j.vt caus.post pubert. & vide Bar.in l.j.§.fi.ff.de procu. Et quis sit syndicus,& vnde dicatur,& differentiam inter syndicum & actorem,& huiusmodi genus alia,vide apud Specul.in tit.de his qui alie. nom.in iudi. interuen.§. syndicus,& seq.& qualis,& à quibus,vbi,& quomodo possit fieri syndicus, & multa alia ad rem pertinentia habentur in titu.de syndico. & de differentia inter syndicum & actorem,de qua hoc in loco agit Bar.vide glo.& Bar.in l.neque pignus.C.de negot.gest. & Specu.

4 in titu. de actore ab uniuers. Syndicus † autem propriè instituitur ab uniuersitate, & procurator à domino. glo.in c. si quis ergo.2.q.7.& inst.de curat. in fin.& doct. in d.rubri. de syndic. Ad quem verò spectet constitutio syndici ciuitatis,vide Bar.in l.procuratores.C.de decurion.

5 Et an in eius constitutione scribi debent nomina constituentium? vide in l.fi.C.de ven.re.ciui. Abb.& alios in d.c.1.de syndic.col.3.versic.vltimò quæro.& in c.fi.col.fi.de procurat. in quibus locis etiam docuit,an in creatione syndici requiratur decretum & authoritas superioris an non. Quæ autem solennitas exigatur in agendis negocijs uniuersitatis, & quæ in eorum reuocatione,vide Dec.& alios in c.cùm omnes.de const.

Summarium in d.l.j.§.quod si nemo.ff.quod cuius.uniu.nom.

1 *Vniuersitas & pupillus an æquiparetur.*

2 *Pro necessitatibus vniuersitatis imponi potest collecta.*

3 *An in imponendo grauamine sufficiat maior pars vniuersitatis.*

4 *Quando vniuersitas est debitrix pro collectis siue alia ex causa utrum vnus singulariter qui sit de illa vniuersitate possit ad solutionem totius debiti iure compelli.*

Bar.in d.l.j.§.quod si nemo.ff. quod cuius.vniuer.nom.

1 BART. in d.l.j.§.quod si nemo,agit,an uniuersitas † & pupillus æquiparentur.de hac re uide Soc.in cons.95.in 3.vol.& omninò in consi.65.in 4.volu.

2 Bart.in d.§.quod si nemo, ait, pro necessitatibus † vniuersitatis imponi posse collectam,non autem ut alicui fiat donatio. Vide Alex.in consi.101.in 1.vol.in consi.34.in 4.vol.& in cõs.52. in 5.vol.& Feli.in c.cùm omnes,col.11.de const.Sed utrum ad tale debitum illi teneantur,qui de nouo efficiuntur de illa uniuersitate? vide tex.& ibi Bar.in l.prouidendũ.C. de decurio.lib. 10.Bar.& alios in l.ciuitas.ff.si cert.pet.& Crauet.in consi.55.vbi ait eos teneri. An autem in

3 imponendo † grauamine sufficiat maior pars uniuersitatis, quando singuli de uniuersitate obligantur. Vide Barto.Imol. & Rom. in l.iiij. §. actor. ff.de re iudic. glo.in l.aliud.§.refertur.ff.de regul.iur.Bald.in l.ij. capitulo quæ sit long. consuet. & in l.Etiam.C. de execut.rei iud.ubi con

4 cluditur ex causa necessaria id fieri posse,alioqui verò ex uoluntaria.Quæro quando † uniuersitas

est

est debitrix pro collectis, siue alia ex causa, vtrum unus singulariter, qui sit de illa uniuersitate possit ad solutionem totius debiti iure compelli? & dicas quòd non, nisi ij, qui coguntur essent syndici vel consules, ad quos huiusmodi debitorum exactio pertinet: nam elapso tempore exigendi, ipsi possunt ad solutionem coerceri. ita inquit Petrus de Vbaldis in tract. collectarum. Quod scitu dignum esse censeo: quia ego uidi contrarium seruari, scilicèt, quia quilibet de uniuersitate compellebatur. Et in d. tract. plenè habentur quæ ad materiam collectarum pertinēt. Attende circa prædicta, quia aliud potest uniuersitas facere in ijs, quæ tangunt homines uniuersitatis vt uniuersos, & aliud, si tangunt eos ut singulos, vide Felin. in c. eam te, de rescript. & Dec. in consi. 486.

Summarium in l. si municeps. ff. quod cuiusque uniu. nom.

1 *Actor uniuersitatis non dicitur esse actor singulorum.*

Bar. in l. si municeps. ff. quod cuiusque vniuers. nom.

1 BART. in d. l. si municeps, colligit in summa, actorem uniuersitatis † non dici esse actorem singulorum. Vide Dec. in consi. 61. & Anch. in cons. 204. col. 3. & Alex. in l. sed si hoc. §. qui manumittitur. ff. de in ius uocan. & dum glo. ibi quærit, an illi de uniuersitate possint esse testes in causa uniuersitatis, vide Feli. in c. insuper, de testi. & in c. veniens. eod. tit.

Summarium in l. nulli. ff. quod cuius. uniu. nom.

1 *Quando collegium non habet caput tunc collegij laicorum caput est potestas ciuitatis, clericorum uerò est Episcopus.*
2 *Vtrum in negocijs uniuersitatis necesse sit vt duo partes consentiant. & uide nu. 3. & 4. vbi l. mit.*
5 *Contumacia est delictum.*
6 *Multa ob instantem necessitatem conceduntur, quæ alioquin non concederentur.*
7 *Quando instat periculum negotia sunt magis expedienda, quàm differenda.*
8 *Summi Pontificis electio magni est ponderis.*
9 *Iura totius collegij aliquando in uno solo retinentur.*
10 *Legato usufructu gregis si grex ad numerum peruenit, vt grex non intelligatur, perit legatum.*
11 *Vbi de confirmando officiali uniuersitatis agitur, tunc omnium suffragia penitus exiguntur.*
12 *Vbi duæ uniuersitates tanquam duo corpora ad agendum aliquid congregantur, tunc requiritur maior pars utriusque uniuersitatis.*

Bar. in l. nulli. ff. quod cuiusque uniuers. nom.

1 BART. in d. l. nulli. in 2. not. colligit, quando † collegium non habet caput, tunc collegij laicorum caput esse potestatem ciuitatis, collegij uerò clericorum esse caput Episcopum. Vide Abb. in c. cùm non ignoras, de præben. & in c. ex literis, colu. 3. de const. & ibi Barb. colu. 13. & dum Bar. ibi paulòpost, quærit, quis sit ordo decurionū: vide Alex. in l. omnibus. ff. ad Trebel. & dum agit posteà, an requiratur decretū superioris, vide Alex. & alios post eum in l. j. §. sin. aūt. ff. eo. tit. ad Trebel. Abb. in c. 1. de syndic. col. 3. vers. vltimo quæro, & in c. fi. col. fi. de procur.

2 Bar. in d. l. nulli, in fi. quærit cum gl. vtrum in negocijs uniuersitatis † necesse sit, vt duæ partes consentiant, & quomodò maior pars intelligatur. Vide omninò Abb. & Dec. in c. prudentiam, de off. deleg. Sed, vt plenius hæc res accipiatur, quæ pulchra, & utilis est, in primis sciēdum esse arbitror, vt ēt dixi iam anteà in lucubr. meis, in expediendis negocijs uniuersitatis saltem duas partes uocandorum præsentes esse oportere, secundum gl. in c. bonæ, de postul. præla. Io. And. & doct. in cap. 1. de his, quæ fiunt à maio. par. cap. in c. licet, & in cap. bonæ, de elect. & habetur in l. nominationum. C. de curial. lib. 10. conuenientibus autem duabus partibus uocandorum, tunc illud, quod à maiori eorum parte decernitur, validum est, & nō aliter. l. quod maior pars. ff. ad municip. & ibi Barto. & est text. in l. fin. C. de prædi. cur. lib. 10. & ita intelligit illam l. Bar.

3 in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.idq; ait glo.in l.aliud.§.refertur.ff.de iure iur. Limita † tamen not.hoc non habere locum,vbicunque periculum graue, vel necessitas imminet; quoniam eo casu uocatis uocandis ad diem & locum certum tota vniuersitatis potestas ad solos præsentes recidit,licèt sint numero pauciores; nam ob bonum publicum,vt imminentia pericula tollantur,vel vt succurratur necessitati vniuersitatis, soli præsentes possunt negocia expedire, & leges transgredi;ita sing.docuit Bar.in l.cùm nauarcorum.C.de nauic.lib. 11. Hoc idem seruatur
4 etiam in prælaturis † ecclesiasticis,cùm enim de magno periculo agatur, si mora cõmitteretur. c.cùm inter,de elect.quando instat tempus electionis, tunc unus etiam solus comparens alios in mora constituit,& ipse solus potest eligere.c.fi.45.dist. & ita uolunt Doct.in c.cùm olim, de elect.licèt Abb.contrarium senserit,& malè. nam ipse huic rationi innititur, nunquam potestatem maioris partis deuolui ad minorem,nisi propter delictum,c.gratum, de postul.prælat.sed illa ratio fragilis est secundum Anto.Rosel.in sua monarc.char.53.quia secundum eum contu
5 macia † est delictum.l.omne delictum.ff.de re milita. hoc idem ait Ias.in l.siue nostrum.ff. de in lit.iur.& in l.omnibus.§.si procurator.ff.si quis iusd.non obtemp.dicitur etiam maleficium, secundum Ias.in l.j.§.hoc iud.ff.eod.tit.& negligentia graue peccatum est.c.officij.24.qu.1.pro quo facit quoniam contumacia est sufficiens causa,vt contumax excommunicetur.gl.est.sing. in c.duo.96.dist. Sed non nisi pro peccato mortali excommunicatio ferri potest,igitur contumacia est peccatum mortale; ita colligit idem Abb.in c.1.de iudic.& idem affirmat Ias. in d.l. j.§.hoc iudicium.ff.si quis iusd.quibus sic se habentibus,concludit Rosell.decens esse, Vt propter huiusmodi peccatum potestas contumacium ad non contumaces deuoluatur; quia illa pars,quæ imminenti uniuersitatis periculo curat occurrere,& maior & sanior pars extimatur, c.1.de his quæ fi.à mai.par.capi.quemadmodum etiam traditum est in similibus casibus,multa
6 ob instantem † necessitatem,siue periculum concedi, quæ alioqui non concederentur. c.quoniam,vt lit.non contest.facit.l.j.quand.lic.sin.iud.uind.& quæ habentur in l.ait prætor, §.si debitorem.ff.quæ in fraud.credit. Refellitur ẽt alia ratione illud Abb.documentum,qui dixit aliquem non nisi ex delicto priuandum esse hac eligẽdi potestate,per tex.in d.c.gratũ,de postul. præla. Nam ille tex.non facit ad rem,ibi.n.habetur hoc solum,quod uolentes iterare electionẽ iam deletam uitio personæ,priuantur iure eligendi propter hoc delictum. Sed ibi nõ negatur, quin alia quoq; ratione possint hoc eodem iure eligendi carere. & ideò qui uenire negligunt, & occurrere imminenti periculo,ipsi se ipsos à ferẽdis suffragijs excludunt. c.cùm nobis olim, de elect.atq; ita consequẽs est,vt eorum potestas ad solos præsentes recidat, vt prædictum est.
7 Quando † enim instante periculo magis expedit,vt negocia terminentur,quàm differantur, id à minori parte fieri posse docuit Ang.in l.iij.§.si duo.ff.de carbo.edicto. facit ad rem.l.cùm hi. §.eam transactionem.ff.de transact. & si de hac re legislatores interrogati fuissent, proculdubio hoc idem respondissent, ne respublica periclitetur. ideò iste casus pro expresso habendus
* est,secundum glo.* cõmu.approb.in l.tale pactum.ff.de pact. prætereà hoc ipsum in maioribus Christianæ reipubl.negocijs vetustissima probat consuetudo, quæ ipsarum legum uiribus est
8 subnixa. Videmus.n.in electione † summi Pont. qua inter Christianos nullam maioris esse ponderis nemo est qui nesciat,c.vbi periculum,de elect.in 6.quamuis in ea saltem duæ partes præsentium Cardinalium exigantur. c.licèt, de elect.tamen non modò soli præsentes licet numero sint pauciores absentib.& contumacib.sed ẽt unus solus,qui sit pñs,iure potest Papã eligere,& in eo solo ob imminens periculum ne tanta electio differatur,& data aliorũ Cardinalium cõtumacia virtualiter totius Collegij potestas retinetur,per tex.in l.sicut, hoc eod.tit.quod cuiusq; uniu.nom.& ad rem facit elegans tex.in l.si optio.ff.de opti.lega.ibi,cum tota familia ad unũ,i. Stichum reciderit. hoc idem sentit gl.in l.neratius.ff.de uerb.sign.& in c.1.de elect.& ita in pro posita re concludit glo.in clem.ne Romani.§.porrò. de elect.in uoce, omnes. in cuius senten-
* tiam * cõiter itum est,vt ibi habetur apud Card.& Imol.& apud doct.in d.c.licèt, & in d.c.vbi periculum. facit glo.& ibi Abb.& alij in d.c.gratum,de postul.prælat.Inno.in c.cùm nobis, de elect.Abb.in consi.15.& in conf.38.in 2.vol.Aret.& Ias.in l.si grege.ff.de lega.1.Accedant ad

hæc

hæc trad.per Abb.in c.cùm in Vintonenſ.in 1.not.eod.tit.de elect.& per Rom.in conſi.52.co
9 lu.3.in fi.& in conſi.366.col.2.& Dec.in c.nullus,col.3.de elect.Limita † tamen hoc quod præ diximus.ſ.iura totius collegij in uno ſolo retineri,vt procedat ſolùm quando ſubeſt ſpes,quòd alij in locum deficientium ſubrogentur,alioqui uerò vbi nulla eſt ſpes,vt hodie eſt in Senatore Romæ,qui ſolus eſt,& nulla eſt ſpes vt alij ſenatores creentur: ita dicunt Alber.Bal.& Ang.in l.non ambigitur.ff.de legi.id quod memoratu dignum eſſe cenſeo. Præterea attende quia con
10 tra prædicta uidetur tex.in l.fi.ff.quib.mod.uſufruc.amit.vbi legato † uſufructu gregis,ſi grex ad numerum peruenit,vt grex nõ intelligatur,perit legatũ. Sed quicquid ſit,hoc,quod de uno ſolo prædiximus,ſaltem extra omnem prorſus difficultatem eſt, quãdo aliqualis numerus Cardinalium licèt minor contumacib.præſens eſſet,ſimiliter uidemus in poteſtate Concilij vniuerſalis,quæ licèt ſit penès habentes iuriſdictionem epiſcopalem,tamẽ nuſquam legitur,in aliquo Concilio duas partes uocandorum interfuiſſe,ſed longè minorem, nihilominus data aliorum contumacia,Concilia illa,vt legitima & uniuerſalia ab omnibus recipiuntur,& omnes ea uenerantur.Quare limitatio prædicta ueriſsima eſt,& memoratu digniſsima. Limitatur etiam alio modo prædicta regula,quæ vult maiorem partem præſentium ſufficere quando duę partes uo
11 candorum conuenerunt,vt non habeat locum,vbi de confirmando † officiali vniuerſitatis ageretur: nam tunc omnium ſuffragia penitus exiguntur.tex.eſt ſing.in §.fi.in auth.de defenſor.ciuit.quem extollit Rom.in ſing.95.& in ſing.601.& in vtroq; loco uide ibi addita per Caſtil.& Feli.in c.ſignificauerunt,nu.10.de iudi.Alias etiam limitationes ad prædicta,& maximè ad d.l. quod maior,vide per Feli.& Dec.in d.c.cùm omnes,& Dec.in d.l.aliud.§.refertur.ff. de regul. iur.& per Card.Iacobatiũ in tract.de Concilio,lib.6.pag.354. Et ad præcedentia uide Cæpol.
12 in cautel.29.Et attende,quia vbi duę† vniuerſitates tanquam duo corpora ad agendũ aliquid congregantur,tunc requiritur maior pars utriuſq; uniuerſitatis,vt per Abb.& alios habetur in c.paſtoralis,in princip.de reſcrip. Quoniam autem Bar.in d.l.nulli,in fi.ait, licèt ſufficiat maiorem partem,vel duas partes eſſe præſentes,tamen omnes debere uocari. Vide Præpoſ.in cap. quanto.63.diſt.Feli.in d.c.cùm omnes,col.19.& ſequ.de conſtit.Feder.de Sen.in conſi.65.& Alex.in l.omnibus.ff.ad Trebell.

Summarium in l. planè.ff.quod cuius.uniu.nom.

1 *Si uni ſoli commiſſa eſt electio, eum ſe ipſum eligere poſſe.*
2 *Nemo ex Cardinalibus ſuo ipſius nomine alteri uices ſuas demandare poteſt, etiam ſi iuſto impedimento foret detentus.*
3 *Ille qui non poteſt per ſe aliquid agere, neque minus poteſt per alium.*
4 *Ius ſingulare non eſt trahendum ad conſequentias.*
5 *Nullum in iure inter eum qui per ſe uel per alium facit, diſcrimen reperiri.*
6 *Electio debet eſſe pura, ſincera & gratuita.*
7 *Neceſſitatis tempore iura legitimè offenduntur.*
8 *Nemo ad Pontificatum cooptari poteſt niſi prius is Cardinalatus dignitate refulgeat.*
9 *Quomodò Pontifex procreetur.*
10 *Si tantummodò unus Cardinalis permanet, an is ad Pontificatum cooptari debeat.*
11 *Mens hominum ad ea quæ raro contingunt iuris interpretatione non porrigitur.*

Bar.in l.planè.ff.quod cuiuſque uniu.nom.

1 Bart. ex glo.in d.l.planè,colligit,ſi uni ſoli commiſſa eſt electio,† eũ ſe ipſum eligere poſſe. Ex hoc infertur per Ang.& alios alibi,vtrum Cardinalis, ad quem recidunt iura totius collegij, qñ cæteris contumacibus ſolus adeſt in conclaui tempore electionis,vt uidimus in præcedenti lucubr.poſsit ſeipſum eligere? Ex Abb.ſententia in c.gratum,de poſtul. prælat.reſpondendum eſſet, hoc fieri non poſſe: quia is ambitionis crimine non careret. tamen ipſe idem Abb. in c. licèt,de elect.in fi.remedium tradidit dicens;Cardinalem hunc totius ſacri Senatus nomine al-

teri eligendi potestatem concedere posse, qui tāquam senatus antedicti compromissarius eun dem eligere non prohibebitur, dummodò electio illa fraudis suspicione careat. poterat glo. afferre, tex. & ibi trad. per eundem Abb. in c. fi. de insti. Sed aduertendum est, non nisi nomine to
2 tius Collegij compromitti posse: nemo. n. ex purpuratis † patrib. suo ipsius nomine alteri uices suas demandare potest, ēt si iusto impedimento foret detentus, vt ex mente Anch. decidit Philip. Franc. in c. vbi periculum, de elect. in 6. Et propterea falsa redditur distinctio. quædam, qua in proposita difficultate utebatur. Dec. in c. licèt, de elect. vbi ait, si ille commissarius istum Cardinalem nomine totius uniuersitatis eligeret, id licere, alioqui uerò si nomine ipsius Cardinalis hoc faceret: nam ex prædictis dico hoc ultimum caput euenire non posse. Redeūdo igitur ad rem, de qua agitur, concludit Abb. hunc solum Cardinalem, ēt si in eo totius collegij potestas retineatur, se ipsum tamen eligere non posse, sed in alium compromittere posse, à quo ipse demum eligi non prohibetur. Verùm, vt inuestigationis huius fiat illustrior intellectus, operæpretium est, vt ista quæstio acerrimè disputetur. Et ideò cōtra Abb. arguitur: nam regula iuris est,
3 eum, qui non potest† aliquid agere per se, id & per aliū facere prohiberi. l. pupillus. ff. de autho. tutor. l. milites. §. 1. ff. de re milit. c. sicut. 46. dist. c. licèt. 2. de test. & quamuis contrarium quandoq; reperiatur, illud specialiter, hoc autem cōiter uerum esse perhibet gl. ad quam accedit Archid. in c. episcopus gubernationem, 88. dist. & Inno. in c. qm̄ apostolicam, de offi. delega. cùm igitur illi casus speciales sint, in alijs regula inuiolata remanet. l. omnis diffinitio, cum glo. ff. de reg. iur. sed in casu nostro is ēt totius collegij nomine se ipsum eligere non posset, ut uisum est, ergo stantib. prædictis eum nec per alium id posse, respondēdum est, nisi hoc à iure expressum esse intueremur. Nec obstaret, hoc in nonnullis alijs casibus expressè cautum reperiri: quia, ut
4 notissimum est, ius singulare † non est trahendum ad consequentias. l. ius singulare. ff. de leg. cū simil. Et si quispiam hoc licere contenderet; quia iste Cardinalis à compromissario totius cœtus nomine eligeretur: Respondeo primò, quòd & ipse pariter eodem nomine semetipsum ad sedem Petri cooptaret. & tamen non potest, ergo ista ratio ad tollendam ambiguitatem huius quæstionis sufficere non uidetur. Rursus Si replicaretur, Cardinalem hunc, si seipsum ad Pontificatum eligeret, ambitionis nota infici, alioqui uerò quando à tertio eligeretur: responderi
5 posset, in iure nullum inter eum, qui per se, † uel per aliū facit, discrimen reperiri. c. qui per aliū, de reg. iur. in 6. cum cōcor. Et si adhuc instaretur, quemadmodum si totus Cardinalium ordo in aliquem compromitteret, ille unum ex compromittentibus ualeret eligere, ita idem, & quā do totius ordinis potestas penès eum solum residet, iudicandum esse: Respondeo, argumentū hoc non procedere. s. totum collegium tale quid agere non prohibetur, ergo idem potest etiā is, in quo totius collegij authoritas cōtinetur: quia data instantia argu. corruit. sed totum collegium Cardinalem hūc eligere posset, & tamen quādo is eiusdem collegij iura adeptus est, seipsum eligere non potest, vt superius conclusum extitit; ergo &c. Prætereà, quando oēs amplissimi patres in aliquem compromitterent, fraudis abesset suspicio; quia cùm unanimiter in eum oēs consenserint, non magis uni, q̄ alteri ex patribus iste compromissarius deuinctus esset: alioquin uerò vbi unus solus ei magnam adeò potestatem præberet: quia hmōi electio fraudis su-
6 spicione proculdubio non careret. Sed electio† debet esse pura, syncera, gratuitaq;: pura ex animo, syncera ex prouidentia, gratuita sine pretio, teste Cardinal. in c. 2. in fin. de elect. in 6. ergo &c. vbi enim maius periculum ingeritur, ibi cautius negociādum est. d. c. vbi periculum. Patet igitur conclusionem hanc Abb. & sequ. dubitabilem reddi, contra quam tenet Rosel. in d. tracta. Defendendo tamen illam dici posset argm̄ in contrarium adductum, scilicèt neminem per alium facere posse, quod per se ipsum non potest, non habere locum, nisi quando illud fieret nomine illius, qui id facere prohibetur. Bar. post Dyn. in l. Aristo, in fi. ff. quæ res pign. obl. poss. sed iste compromissarius cùm totius collegij iuribus fruatur, illum iure proprio, non aūt ipsius particularis nomine ad sedē uocaret; & talis electio ab uniuerso collegio facta diceretur: vt in simili est elegans tex. in l. vnum ex familia. §. 1. vbi Bar. ff. de leg. 1. & hęc fuit Abb. intētio, si rectè inspiciatur in d. cap. fin. de inst. Ratio autem discriminis ea est: quia inter eum, qui dat,

& qui

& qui accipit, differentia debet agnosci.d.cap.fin.& l.penul.ff.de arbit.cum simil.sed quando aliquid per alium meo quidem nomine fieret,id à me ipso factũ esse omninò uideretur.d.c.qui per alium. & hoc electioni ac præmemoratis iuribus repugnaret, alioqui autem in hoc casu in quo compromissarius uniuersi collegij uice,nec non & iure proprio eum eligeret. hic etenim inter dantem,accipientemq; manifestũ discrimen esse dignoscitur,quod in semetipsum eligente secus esset: quia subiecti dantis,& recipientis impossibilis est separatio.sicut & de iudice nouimus:nam ẽt si non ut sui ipsius,sed ut principis uices gerens iudicet,tamen ob id ipsius particularis causa ab eo decidi non potest.l.qui iurisdictioni.ff.de iurisd.om.iud.& d.l.pen.idem igitur & hic cõcludendum est. Et ex his multa in contrarium adducta superius refelluntur. subiungi quoq; posset regulam in contrarium adductam in casu necessitatis locum non habere.l.j.ff. de
7 off.cons.necessitatis† enim tempore iura legitimè offenduntur. vt per Alex.in l.j.§.fi.ff. de lib. & posth.cum concor.de quibus per Dec.in l.quæ propter necessitatem.ff.de regul.iur. & per Feli.in c.cùm accessissent,de cõst.Sed uno tantùm Cardinali superstite cæteris uita functis necessitatem maximam instare nemo penitùs diffiteretur,vt per Ang.in d.l.nulli.ff.quod cuiusq; uniuers.nom.col.2.& per Paul.de Cast.in l.sicut.§.decurionibus.ff.eod.tit.ergo &c. Cæterùm responsionem hanc ubi alij omnes Cardinales ex hac uita non migrassent,sed abesse fortè contingeret,locum habere haud posse concedimus. Non prætermitto istam conclusionem Abb. videlicèt totius collegij potestatem penès unũ solum residere, duobus modis contingere posse: vno ubi solus Cardinalis in conclaui cæteris absentibus cõtumacibusq; reperiretur,quo casu totam eligendi facultatem ad hunc unum recidere iura uoluere,vt diximus,& tunc dici posset,hunc solum aliquem ex Cardinalibus absentibus, vel etiam seipsum forma superius tradita eligere posse,& huiuscemodi teneret electio. Altero.s.vbi oẽs,uno excepto, cum morte uitam commutassent, & tunc ẽt si iura à memoratis authoribus adducta sentiant in eo solo totius ordinis iura conseruari,vt ex mente aliorũ affirmat Philip.Franc.in d.c.vbi periculum,tñ ista conclusio in hoc capite mihi non mediocriter ambigua uideretur: quia per conciliare decretũ sub
8 Stephano Pontifice emanatum uidetur sancitum,neminem ad Pontificatum † cooptari posse, nisi prius is Cardinalatus dignitate refulgeat.c.oportebat, & c.nullus.79.dist. habetur per Io. de Ana.in c.ad liberandum,de Iudæ.& per Dec.in d.c.licèt,tradit Firma.in tract.de episcopo, in 18.q.primæ par.secundi lib.vbi ẽt de mente Abb.subiungit,exceptionem hanc electo Pontifici opponi non posse: licèt ego contra. quicquid tñ de hoc sit, Papam de gremio eligendum esse,iure cautum uidetur,quamuis nonnulli contrarium senserint.& in d.c.licèt,& in d.c.vbi.& hoc in Vrbano factum esse nouimus,qui erat Archiepiscopus Bar.Si igitur eligendum in Pont. Cardinalem esse oportere existimamus,quomodò unus solus superstes electionem Pont. habere posit,non uidemus,ipse.n.seipsum eligere non potest,& licet alteri eligendi facultatem cõcederet, tamen cum nemo alius reperiatur,certum erit,non nisi eum eligi posse, & sic ista electio,appellari electio non mereretur,quia in uno solo non cadit,cum sit unius è multis optio,vt per Alb.de Ros.in rubr.ff.de opt.legat.immo neq; inter duos omninò ęquales daretur electio, quæ in pluribus tantummodò locum habet,quorum unus tanquam præstantior alijs præponatur,vt probatur in l.cùm aurum.§.sed si argenti,cum gl.in uoce optio,de aur.& arg.lega. iunct. not.per Rom.in sing.487.Responderi posset,quæ in contrarium adducuntur regulariter ueta esse,sed hic suadente necessitate cùm unus tantùm Cardinalis superuiuat, iura trãsgredi licere, vt superius dictum est. & similia latè habentur per Feli.in c.cùm accessissent,de const.Licèt igitur cõiter electio dicatur unius de pluribus optio, &c. tamen contrarium urgente necessitate non improbatur. Cogitabam insuper, si hic ad ampliationem huius materiæ alia consideratio adhiberi potuisset. (præsupposita illa cõclusione pro uera.s.Pont.eligendum Cardinalem esse oportere)cùm unus tantùm superfit,& consequenter solus eligibilis, ac Pontificiæ dignitatis capax reperiatur,an is ipso iure censeatur electus? Et in primis ista opinio non absona uidebatur. argũ.tex.in l.si optio,& in l.si tibi.§.1.ff.de opt.lega.vbi quando serui legata fuit electio,si unus solus superest,cum alius optari non posit, ille purè legatus censetur,& ibi Bart. per illum text.

opinatus est,ita & de cõsiliarijs qõnem decidi posse,qui per extractionem de sacculo electores constituuntur,vt si eorum unus tantùm è sacculo extrahendus superfit,is & pro extracto habeatur,& iure ad electionem procedere non prohibeatur,cùm solus iuris eligendi capax reperiatur. Vnde in proposito casu idem dici posse uidebatur: & ita in hac quæstione sentit Dec.in c.nullus,nu. 10.de elect.contrarium tamen uerius esse censeo,vt is.s.totius collegij nomine eligatur,
9 quod modo superius declarato fieri poterit. nã,vt Pontifex† à dicto collegio eligatur,pro forma traditum est in d.c.licèt,& alijs iurib.uulgat.Sed forma omninò seruanda est,licèt ratio formæ deficeret,vt per Aret.in c.nouit.de iud. col.6. in iuribus autem in contrariũ adductis nulla eligendi forma tradita fuit,sed ne legatum illud inutile redderetur, perinde est ac si purè factũ extitisset. & hoc est,quod ibi tradit Bar.ne.s.extractio foret inutilis,uno solo capace existente, illum solum pro extractò habendũ esse. sed hic licèt electio in uno fieri non possit,ueruntamen forma legis quantùm fieri potest seruanda est,ẽt si formæ ratio deficeret,vt prędiximus. & hęc uera esse uiderentur sequẽdo opinionem illam.s.neminem,qũi Cardinalis non sit, Pontificem eligi posse, licèt difficile admodùm uideatur talem electionem ambitionis suspitione carere.
10 Prætereà, quid si ille solus Cardinalis† superstes tanto regimini minime idoneus sit? dicemus ne eum nihilominus omninò eligendum esse? per d. c.oportebat. profectò hæc interpretatio absona uideretur: quia ex mali creatione Pont. vniuersalis ecclesiæ status facillimè perturbari posset;capite.n.languescente,ẽt cætera membra non nisi malè se habere possent. & proptereà licèt d.opinio uera esset,tamen d.c.oportebat,intelligẽdum esset, quando Cardinalis idoneus est,aliàs secus,per c.In nomine Domini. 23.dist.una.n. pars iuris ab alia declaranda est.l.vtrũ, vbi Ang.ff.de peti.hæred.Si verò contrariam sententiam,quam nonnulli approbarunt,amplecteremur.s.eum etiam,qui Cardinalis non sit,eligi posse, tum uitandæ ambitionis causa, dicendum uideretur,hunc totius collegij nomine aliquem idoneum eligere debere,aut forma superius tradita,& ipsum eligi posse,dummodò ambitionis suspitio abesset. Sed aliud dubiũ adhuc excitandum est, an.s.iste casus de uno tantùm superstite à decretis,quæ hoc ius Cardinalib.tribuere,fuerit uerisimiliter cogitatus,& comprehensus?an uerò,vtpotè non cogitatus,censeatur omissus & relictus in antiqui iuris dispositione, secundum l.commodissimè.ff.de lib.& posthu. & l.si uerò.§.de uiro,cum ibi traditis.ff.sol.matr. & eum probari uidetur cogitatum non fuisse, tum quia iste casus insolitus est,immo præter omnium opinionem, sed talia nunquam censen-
11 tur cogitata,arg.l.fistulas.§.frumenta.ff.de contr.empt.mens enim† hominum ad ea,quæ raro contingunt,iuris interpretatione non porrigitur.c.coram,de off.deleg.per quem text.ita dixit Soc.in consi. 126.col.2.in 4.vol.ergo &c. tum etiam quia non est uerisimile legem,quæ in eligendo totius mundi capite maioris partis Cardinalium suffragijs non fuit contenta,ut communiter fit.l.quod maior pars.ff.ad municip.sed duarum ex tribus partibus sententias exigit,vt in re tanti ponderis maturius cautum sit,eandem posteà voluisse,si iste casus contingeret, electionem hanc ab uno solo fieri debere. Et hæc coniectura confirmari posset: quia nusquam lex eo modo intepretanda est,vt possit à sapiente redargui.l.Saluius Aristo.ff.de lega.præstand. quapropter fortè non inconueniens esset,si diceretur,casum hunc tanquam incogitatum à lege omissum fuisse,& ideò huiusmodi electionem fieri debere secundum formam traditam in d.c.In nomine Domini. tamen casum hunc nunquam esse uenturum uel facilè credendum est,cum in dies Cardinalium numerus magis,ac magis augeatur.

Summarium in l.illud.ff.quod cuiusque uniu.nom.

1 *Episcopus qui est etiam canonicus in actibus ad capitulum pertinentibus tanquã canonicus sedere debet.*

Bar.in l.illud.& in l.item,in princ.ff.quod cuiusqueuniuers.nom.

Bart. in d.l.illud,& in l.item,quæ simul legitur, colligit rationem mirabilẽ ex isto tex.quæ hoc vult,vbi aliquis cõsideratur, vt talis, non esse curandum, quamuis aliàs etiam habeat quali
1 tates.ibi,tanquã decurio. Tu ex hoc inferre potes ad Epm,† qui est ẽt canonicus,vt in actib.ad capitulum pertinentibus tanquam canonicus sedeat,vt habetur apud Feli.in c.3.de prob. t.

Summa-

Summarium in l.sicut.ff.quod cuius.uniu.nomi.

1 *Pro debito uniuersitatis singuli conueniri non possunt.*

Bar.in l.sicut,in principio.ff.quod cuiusque uniu.nom.

1 BART. in l.sicut,in principio ait,pro debito † uniuersitatis singulos conueniri non posse. de hac re vide,quæ posui suprà in l.j.in principio hoc eod.titulo,num.4. Attende tamen quia si uniuersitas est obligata ad aliquid faciendum,ut puta,si Papa mandat capitulo,ut aliquem recipiant in canonicum,tunc personas singulares teneri.distingue tamẽ ut eleg.habetur apud Soc. in consi.95.col.5.in 3.vol.Vide etiam Abb.& Feli.in c.eam te.de rescrip.

Summarium in d.l.sicut.§.in decurionibus.ff.quod cuiusq.uniu.no.

1 *Licèt personæ mutentur,tamen uniuersitas semper eadem persistit.*
2 *Quot personis populus constituatur & gens.*
3 *Utrum unus solus qui remansit & ad quem recidit ius totius uniuersitatis possit constituere syndicum.*
4 *Si collegium clericorum uacat,Christum uel uniuersalem ecclesiam possidere.*

Bar.in d.l.sicut.§.in decurionibus.ff.quod cuiusque uniu.nomine.

1 BART. in d.l.Sicut.§.in decurionibus,colligit in summa,licèt personæ † mutentur, uniuersitatem tamen eandem permanere. Item si unus solus remanet, in eo ius & nomen uniuersitatis conseruatur. contra hoc videtur tex.expressus in l.si ff.quib.mod.usuf.amitt. Vide Ias.in l.si grege.ff.de lega.1.& quæ plenè posui suprà in l.nulli.num.2.hoc eod.titulo.vbi etiam habetur not.limitatio ad hunc tex.in §.In decurionibus,non semper uniuersitatis ius in uno solo retineri,sed in eo tantùm casu,in quo subsit spes, ut alij in locum deficientium subrogentur. Et dum
2 Bar.in d.§.subiungit,quot personis † populus constituatur,& gens,vide Bart.in l. prætor.ff.de ui bonot.rap.Abb.in c.1.de elect.& Dec.in c.nullus,eod.tit.An pretio uel mercede corruptibiles dici possint de populo; vide Abb.in capit.2.eod.titu.de elect. An autem clerici de populo esse intelligantur,vide Feli.in c.1.col.3.de tregu.& pac. Et in hac re distingui solet, an simus in
* fauorabilibus, & tunc clerici comprendantur, alioqui uerò in odiosis secundum * communem opin.de qua per Feli.in cap.ecclesia sanctæ Mariæ.nu.74.de const.vide eundem Felin. in capitulo eam te.num.42.cum seq.de rescrip.In quo differat populus à plebe,habetur in §. plebiscitum. inst.de iur.natur.Et an Iudæi appellatione populi contineantur,vide tex.sing. in authen.de quæstore,in principio,ibi ciuitas nostra populosa diuersis hominum turbis.& glo.in c. ius quiritum prima dist.
3 Bar.in d.§.in decurionibus,quærit utrum unus † solus, qui remansit, & ad quem recidit ius totius uniuersitatis possit constituere syndicum. Vide Abb.in consi.25.in quarto dubio. & in consi.38.colu.fi.in 2.volu.& Præpos.in c.non est.§.ius uerò.sexta dist. Et ad rem faciunt, quæ posui suprà in l.nulli.num.2.hoc eod.tit.
4 Bar.in d.§.in decurionibus,in fi.ait,si collegium † clericorum uacat, Christum vel uniuersalẽ ecclesiam possidere. Vide Bal.in consi.438.col.2.in 1.vol.& in cõs.63.in 4.vol.Raph.Cuma. in consi.158.col.3.Cæpol.in tract.de seruit.rustic.prædior.in tit.de seruit.iuris piscan.col.13. & seq.& non ab re sunt trad.per Abb.in cons.6.in fi.in 1.vol.

Summarium in l.j.ff.de nego.gest.

1 *An tacitum mandatum eliciatur ab eo,qui est præsens & tacet.*
2 *Tacens in iudicio præsumitur consentire.*
3 *Quando aliquis est uocatus simpliciter,sibi non nocet in onerosis tacendo.*
4 *Si creditor est præsens & tacet quando uenditor uendidit rem sibi obligatam, non uidetur propterea sibi præiudicare.*
5 *Tacens in quacunque uniuersitate quando tractatur aliquid præiudiciale,ita peccat,ac si consensisset.*

6 *Socium*

6 *Socium à periculo & damna contingente consocio suo ad quod alioquin teneretur, non teneri si eum præmonuit.*
7 *Illud quod à maiori parte fit, prævalet.*
8 *Proditores ueritatis dicuntur, qui eam tacent, & iudicantur hi ac si mendacium loquerentur.*
9 *Veritas omnia uincit.*
10 *Ea censetur esse uerior & melior sententia quæ plurimorum suffragijs confirmatur.*
11 *Magis quodcunque scandalum tolerari debet quàm quod ueritas relinquatur.*
12 *Consiliarij principum quando ueritatem non consulunt tenentur.*
13 *Cardinales quare sunt ita appellati.*
14 *Cardinales quomodò antiquitus nuncupabantur.*
15 *Episcopi non autem Cardinales in Apostolorum ordinem positi fuerunt.*
16 *Episcopi quandoque sacerdotes apostolicæ administrationis participes efficiuntur.*
17 *Cardinales antiquitus dicebantur Consiliarij Papæ.*
18 *Cardinalis nomen quando repertum fuit.*

Bar. in l. j. ff. de negoc. gest.

1 BART. in d. l. j. tradit, an tacitum mandatum † eliciatur ab eo, qui est præsens & tacet. Vide Alex. in consi. 79. in 4. vol. & in consi. 32. in fi. in 5. volu. & in consi. 120. colu. 2. eod. vol. & in l. sæpe col. 25. ff. de re iud. & Barb. in consi. 71. col. 2. in 4. vol. Attende, taciturnitatem nunquam haberi pro consensu, quando agitur de præiudicio tacentis. Soci. in consi. 21. in 1. vol. nec etiam quando aliquis tacet eo præsente, cui debetur reuerentia. Alex. in l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrim. Feli. latè in cap. causam matrimonij, de offi. deleg. & omninò in cap. nonne, de præsump. vbi tradit regulam cum fallen. Item vbi requiritur consensus pro forma siue ad actus perfectionem semper intelligitur de consensu expresso, non autem tacito. Alex. in consi. 114. colum. 3. in 5. volum. Io. Campegius in tract. de dote,
2 in 5. par. quæst. 81. Tamen tacens † in iudicio præsumitur consentire, & eius sibi competens remittere. Crauet. in consi. 1. Item pater, qui est præsens quando filius eligitur decurio, tenetur tanquam fideiussor ad omnia, quæ malè gessit. text. est not. in l. ij. ff. ad municip. Aret. in consi. 91. in fi. Et ad prædicta vide glo. & doct. in l. filiusfamilias. §. inuitum. ff. de procurat. glo. in l. in adopt. ff. de adopt. Bar. plenè & ibi Ias. plenissimè & ordinatè in l. quæ dotis. ff. solu. matr. Inno.
3 & Feli. in c. 1. de maior. & obed. ubi habetur quàmuis quando † aliquis est uocatus simpliciter, sibi non noceat in onerosis tacendo, tamen quando uacatus fuit ut in aliquo negocio animum suum explicet, tacendo censetur consentire, & affirmare: hæc Felin. Ad præcedentia accedant trad. per Feli. in c. cùm omnes, de const. & Abb. in cons. 40. in 2. vol. & in c. non iniustè, de procurat. & Lanfranc. de Orian. in tract. de arbitris. num. 42. in 1. par. & nu. 13. in 5. par. & Dama-
4 sum in tract. de brocardis, in primo membro. nu. 48. Ad hæc accedat, quia si creditor † est præsens & tacet, quando debitor uendidit rem sibi obligatam, non videtur propterea sibi præiudicare. ideò enim tacuit; quia sciebat ius suum sibi saluũ esse. l. sicut. §. non uidetur. ff. quib. mod. pig. vel hypot. solu. & quid ex hoc inferatur, vide apud Aret. in consi. 92. uel 93. col. 5. & Alex. in consi. 20. colum. pen. in 3. vol. Et in hac materia taciturnitatis non est silentio prætereundũ,
5 tacentem in quacunque uniuersitate † siue ecclesiastica, siue seculari, quando tractatur aliquid præiudiciale, ita peccare ac si consentiret: Ias. in d. l. quæ dotis. nu. 89. ff. solut. matr. Vide Abb. in cap. in causis. de elect. Et ita expressè docuerunt Innoc. & Abb. in cap. 1. de his quæ fiunt à mai. par. cap. vbi quemcũque de collegio siue capitulo ad liberè loquendum cogi, & totis uiribus eum debere resistere, si quid aduersus honorem uel utilitatem suæ uniuersitatis agitur, apertissimè tradiderunt, eumq́ue citra peccatum mortale tacere non posse: quoniam qui de collegio sunt, in ijs, quæ ad uniuersale commodum pertinent, ex ui officij tacere non possunt. argumento d. c. primi. uerum si is, qui loqui tenetur, sileat, in sui præiudicium consentire censetur.

censetur.l.de ætate.§. qui tacuit.ff. de interrog.act.c. post præstitum,de constit. in 6.&prædi-
ctam conclusionem sequitur Abb.in c.dilectus.2.de simon.in c.uestra de loca.& in c. in causis,
de elect.Et ad rem faciunt trad.per Bar.in trac. repræsal.& per Ias.in l.j.col.fi.ff.de off. assess.&
6 per Alex.in consi.49.in 1.vol. vbi uult, socium † à periculo & damno contingente consocio
suo,ad quod alioqui teneretur,non teneri,si eum præmonuit ne ad locum illum accederet. Ad
hæc accedant ea,quæ dixit Dominus Moysi. Prouide de omni plebe uiros sapientes timentes
Deum in quibus sit ueritas. Et Zach.8.Veritatem diligite. & Paralip.cap.29. Nolite neglige-
re,vos enim elegit Dominus,ut stetis coram eo pro salute populi. Et si forte diceretur, eum
saltem tacere posse quando uidet cõtrariam sententiam à maiori uniuersitatis parte amplecti:
7 tum quia quod à maiori † parte fit, præualere solet.l.quod maior.ff.ad municip.ideò inanis es-
se contradictio, tum etiam quia illa opinio, quæ à pluribus approbatur, melior est iudicanda,
quamuis iniusta esse uideatur.c.prudentiam,de off.deleg.præterea multoties odium quęritur.
Et ideò dementis est frustrà niti,& odium quærere. Quare dicendum uideretur, eum saltem
illo in casu tacere posse,in quo se nihil prodesse posse opinatur. Respon.veriorem adhuc esse
diuersam sententiam,ut omninò quilibet de uniuersitate liberè loqui debeat,cum enim ad of-
ficium eorum,qui sunt de uniuersitate spectet,ut liberè loquantur,quod sentiunt, ut in præce-
dentibus dictum est,illud sequitur,ut is qui suscipit officium illud,consequenter etiam onus ei
8 dem annexum suscipiat: sed tales ita sunt proditores † ueritatis, eam tacendo,ac si mendacium
loquerentur.c.nolite timere.11.q.3.Similis Alex.sententia est de teste in l.argentarius. §. cùm
ast.ff.de eden.citat tex.in c.1.de crim.fals.facit c.quisquis metu.11.q.3.vbi ille qui uult noce-
re,& ille qui prodesse negligit,æquiparantur. nam quando aliquis à lege uel à pacto est obliga
tus ad non negligendum,ita omittendo tenetur,ac si committendo delinqueret, secundũ Aug.
in consi.72.Hinc Dominus per Prophetam,eos,qui tacent,increpat dicens: Non ascendistis
ex aduerso neque opposuistis uos murum pro domo Israel,ut staretis in prælio in die Domini.
Et alibi per Esaiam ait: Clama ne cesses.Non prętermitto illud Oseæ 4. Non est veritas neque
scientia Dei in terra,maledictio & mendacium inundauerunt,propterea lugebit terra & infir-
mabitur omnis qui habitat in ea. Neque huic solidissimæ conclusioni reluctatur illud, quod
prædiximus,scilicèt quando maior pars uniuersitatis contrarium sentit, uana eo in casu futura
esset eius oratio. quoniam respondeo, eum omnino confidere debere,se inuictam ueritatem
proferentem alios quoque in suam sententiam esse adducturum. argumento l.Si in tres,ff.de
9 arbitr.Veritas † enim omnia uincit.c.consuetudo,8.dist.& labium ueritatis firmum erit in per
petuum. Prouerb.12.transumptiuè in c.qui ambulat.quæst.5.& semper ueritati locum esse ait
jurisconsultus in l.fin.ff. de probat.nam ueritas est finis omnis iustitiæ.l.eos.§.1. C. de appell.
ideo super omnia est amanda,ut docuit Soci.in consi.8. in principio in 1.volumine.Et quantæ
dignitatis sit neritas habetur plenè apud Alberic.in l.cum ita legatum.ff.de cond.& demonstr.
10 & de effectibus ueritatis,vide Dec.in l.ij.colum.2.C.de eden.Neque repugnat illud,† quòd ea
censetur esse uerior, & melior sententia,quæ plurimorum suffragijs confirmatur.d.c. pruden-
tiam. nam distinguendum est,aut maior pars in notorium ipsius uniuersitatis damnum con-
sentit,& tunc eum tacere non posse,extra quæstionem est,teste Bar.in d.tract.repræsal.& alijs,
quæ prædiximus. Aut casus dubius est,& eo etiam in casu, unusquisque tenetur animi sui sen-
tentiam explicare: quoniam ab eo eiusmodi ratio audiri posset: qua cæteri à suis opinionibus
reuocarentur. postquàm autem dixit quod sensit,si contraria sententia à maiori parte ample-
ctitur,tunc credendum est eam esse meliorem, quæ pluribus placuit. & ita procedit.d.c. pru-
dentiam,atque ita in nullo casu eum tacere posse concludendum est. Ad id,quod deinde in cõ
trarium afferebatur, de odio siue periculo liberè loquẽtibus imminente responsum colligitur
ex tex.in d.c.nolite timere.11,q.3,vbi hæc habentur: Nolite timere eos,qui occidunt corpus,
ne fortè timore mortis perterriti liberè non dicatis,& reliqua. Ad idem est tex.in d.c.quisquis
metu.ead.cau.& quęst.Quisquis metu cuiuslibet potestatis ueritatem occultat,iram Dei super
se prouocat,magis enim timet hominem quàm Deum.hinc dixit Christus,qui amat aliud plus-
quàm

11 quam me non est me dignus. Matth. 10. ideo magis quodcunque † scandalum tolerari debet, quàm quòd ueritas relinquatur. c. qui scãdalizauerit. de reg. iur. Et pro ueritate melius est supplicium pati, quàm pro adulatione beneficium adipisci. c. nemo præteritorum. 11. q. 3. Quare concludendum est omninò tacentem peccare. Et utinam Principes huiuscemodi peccatores in eorum consilijs non haberent, sunt enim Principes hac in re cęteris hominibus infœliciores: quia rarò ueritatem audiunt. proinde infinita propè damna oriuntur, ad quæ reficienda ipsi
12 consiliarij tenentur, † vt ex mente Innoc. docuit Abb. in c. sicut dignum, de homicid. Felin. in c. 1. de off. deleg. Bal. in l. quoniam. C. de appell. & Cæpoll. in caut. 35. & in caut. 215. Ex hoc scriptum est in c. tanta. 86. dist. malè consulentem pœnas dedisse, & rectè consulentem. & præsentis uitæ subsidium, & æternæ remunerationis præmia consequi. Huc oculos intendant S. R. E. Cardinales, quorum onus præcipuum est, assistere summo Pont. ad regendam uniuersalem ecclesiam, sciantque se obstrictos esse ad liberè proferenda cõsilia, solum Deum; & vniuersale bonum præ oculis habentes, atque ideò necesse est à principibus laicis non pendere, sed à sola ecclesia. cui uni sunt ascripti & obligati. hinc dixit B. Antoninus in 3. par. suæ summæ, tit. 21. c. 2. §. 2. iampridem ecclesiam Cardinales Alemanos creare non consueuisse, ne Imperatori secreta ecclesiæ aperirent. debent igitur liberè & intrepidè loqui, & se opponere tanquàm murum pro ecclesia Dei, & potissimùm his temporibus, quibus (proh dolor) Christiana respublica tot procellis hæreticorum & infidelium agitatur, ut ferè in profundum demergatur, alioqui sciant se Deo esse rationem horum omnium reddituros. nam uæ illis, qui fugiunt cum uident lupum
13 uenientem, & non curant de ouibus Christi. & potissimum Cardinales, † qui hoc nomen promeruere, quasi ut quemadmodum cardo ostium moderatur, ita & eorum bono consilio uniuersalis ecclesia sit regenda. teste gl. in c. 2. de off. Archid. & Io. de Ana. in c. ad liberandam, de Iudæis, faciunt trad. per Archid. in c. sacrosan. 22. distin. sunt enim cardines mundi, super quibus uniuersi orbis machina uoluitur. Io. de Lign. in tract. de bello, & Mart. Laud. in 1. tract. de Card. q. 1. & in 2. q. 8. ostium autẽ, cui firmiter debet inhęrere, ipse est Christus, qui dixit se esse ostiũ, vt habetur Io. 10. idque ut per eorum recta consilia, & sancta opera regnum cœlorum fidelibus aperiatur: ita inquit. B. Antoninus in 3. par. suæ summæ tit. 21. Et quãuis Cardinales nomẽ hoc non semper habuerint, tamen in antiqua lege à diuino numine dignitatis eorum fuit instituta
14 substantia, & sacerdotes leuitici † nuncupabantur, de quibus loquens dominus in Deut. c. 17. aiebat, Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, uenies ad sacerdotes leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, ipsi enim iudicabunt ibi iudicij ueritatem &c. ex ijs enim Deus ea, quæ ibi constituebat, in nouo quoque testamento obseruari mandauit. sc. ut loco sacerdotum leuiticorum Cardinales, loco autem iudicis qui eis præest, summus Pontifex insinuaretur, ita hæc Deut. uerba declarantur in c. per uenerabilem. §. rationibus. qui filij sint legit. iuncto. c. fundamenta. §. decet, de elec. idque docuit Bal. in l. rescripta. col. 2. C. de precib. imper. offer. & latissimè Roma. in consi. vlti. in sermone quem habuit ad Cardinales, incip.
* Vos estis lux mundi. & hæc sententia * frequentioribus sapientum uotis comprobatur, ut uidere est apud Arch. & Io. And. in d. §. decet. Abb. & Host. in c. ex gestis, de cleri. non resi. Abb. in d. §. rationibus, & ibi Card. Alex. & Alberi. in dictionario in uoce, Sacerdos, & Mart. Laud. in d. tract. ptimo quæst. 26. successiuè autem post Christi aduentum purpuratos patres etiam Apostolorum uices gerere satis exploratum est, quibus Dominus Iesus dixit: Vos estis sal terræ, & lumen mundi. Matth. 5. transumptiuè in c. quoniam uetus. 24. q. 1. & sint lucernæ ardentes in manibus uestris. Luc. 12. & in c. qui sanctus, de pœni. distinct. 1. quemadmodũ enim ante Christi passionem Apostoli ecclesiæ regimini incumbebant unà cum eo qui solus principalis erat in ecclesia sua. c. legatur. 24. q. 2. & qui uerus erat Pontifex. c. Dominus. 56. dist. ac quemadmodum post Christi obitum ecclesiæ cura onerati fuere cum Petro, qui ad summos pascendi gregis labores fuerat assumptus per illa uerba: Pasce oues meas, de quibus in cap. significasti, vbi Abb. de electi ta hi supremi ordinis antistites in hoc Apostolorum onera sustinentes, cum Papa Christi uicario, & Petri successore regimini Christianæ reip. inuigilãt, c. bonæ, de postul. præla.

& hoc

& hoc latè affirmat Rom.in d.consi.vltim. & Io.de Turre crem.in 1.libro de potest. ecclesiasti ca.c.80.Et si forte obijceretur,Apostolos Christo non astitisse,ut cũ eo ardua iudicarent,sicut superius in descriptione Cardinalatus positum est,immo Christum solum quæque difficillima expedisse,& Apostolos illum magistrũ & dominum appellasse,ut euangelicæ attestantur scripturę.Respōdetur,id ratione diuinitatis factum fuisse,cuius uirtute iudicium Christi decipi nō poterat, consequenterque in eo habendi consilij ratio non suberat. quæ quidem potissimùm viget in Pont.Max.quem falli posse non ignoramus.c.nunc autem.21.dist. Non obst. etiam si
15 in contrarium adduceretur,Episcopos † non autem Cardinales in Apostolorum ordinem subrogatos fuisse.c.in nouo.21.distin.ut latè And.Siculus in cons.1.in 1.vol.tradidit: quia respondeo, Apostolos triplici modo considerandos esse. Primo quatenus Christo ante passionem assistebant. Secundo quatenus mortuo Christo,priusquam tamen se diuisissent,cum Petro ecclesiæ curam habuerunt. Tertio autem quando post aduentum Spiritus sancti,ac de ipsius pręcepto per orbem diuisi prouinciã quisque suam, uel regnum ad prædicandum sorte assumpserunt. Cardinales igitur Christi uicario assidentes primo & secundo modo, Episcopi autem ciuitates, uel prouincias moderantes alio modo Apostolorum uicibus funguntur: ita not.B. Antonin.Archiepis.Flor.in 3.parte suæ summ.tit.21.§.2.Et latius Io.de Tur.cre.in d. loco.Episcopus igitur quò ad quid Apostolorum uices gerere concedimus, cum suæ diœcesis curam
16 exerceant. Sic etiam sacerdotes † quandoque apostolicæ administrationis participes efficiũtur,ut est quò ad sacramentorum administrationem.c.absit.11.q.3.Idem & de concilio legitimè congregato dicendum est.c.si quis presbyter.2.q.4.sed ex his non tollitur,immo apertius demonstratur, Cardinales propriè in hoc amplissimo officij sui culmine Apostolorum onera sustinere,cùm ad regimen totius ecclesiæ destinati comperiantur.c.bonę,de post.præla.& eorum consilio totus ferè orbis terrarum gubernetur,ut per Io.de Lign.in trac.de bell.Hæc enim erat præcipua Apostolorum cura, Actu 15. immo & hæc prima fuit eorum cura. prius enim Apostoli Cardinalatus,quàm Episcopatus onera sustinuere,cum antequam per orbem ut episcopi diuiderentur,Petro assistentes ut Cardinales uniuersali ecclesiæ inuigilarunt,ut superius fuit ostensum, & hoc in concilio Constan.apertè fuit decisum. nam inter alia Io. Hus documẽta quæ à d.Concilio damnata fuerunt,illud quoque fuit reiectum, in quo habebatur, Cardinales sanctam Apostolorum uitam non degentes eorum successores iure dici non posse. ex quo manifestè Concilium sensit,Cardinales qualescũque sint,omninò Apostolorũ uices obtinere. Nec mirum est,si multa ab Apostolis gerebantur officia,tum quia pleni erant spiritu sancto,& scientia eis mirabiliter infusa,tum etiam quia messis ob Christianorum paucitatem modica reperiebatur: nunc autem cum messis maxima sit, atque illa sancti Spiritus documenta non uigeant,distincta eorũ officia comperiantur,seiunctimque administrentur,ut diximus, & in quo libet officio Apostoli repræsententur. Quod autem de Cardinalibus superius traditum est, id latissimè comprobat Rom.in d.consi.& B.Anto. in loco præmemorato,& Ioan.de Tur.crem. vbi etiam in c.83.ait,ex historijs liquere,post Apostolorum quoque diuisionem Petrũ sibi non nullos collaterales,coadiutoresque retinuisse,uidelicet,Linum, Cletum & Clementem,qui demum ei & in pontificatu successerunt. Idemque sentit etiam.c.Si Petrus.8.q.1.licèt glo.ibi uariauerit. ex quibus omnibus colligi potest, ecclesiam nunquàm fere sine Cardinalibus rectam
17 fuisse. Et priusquam Cardinales † hoc nomine uocarentur, consiliarij Papæ dicebantur. ita B.Gregorius Theodoricum uirum eloquentissimum nuncupauit,ut in c.ecclesiasticis.12.q.2. sic & Pelagius Papa in c.in parochia,16.q.1.& eodem nomine in Melden.Concilio dicti fuere. & rectè quidem,cum nomen hoc assessoribus principum,ut ipsi sunt, ualde conueniat.l. consiliarios.cum gl.C.de assess.& ita eos appellatos fuisse probat Rom.in d.consi. vltimo.ad quem accedo,quamuis non defuerint,qui eos urbis diaconos,& presbyteros nuncupatos fuisse asserant,ut affirmat Io.de Tur.crem.in primo libr. de potest.ecclesiast.c.83. Nomen autem istud,
18 † Cardinales, fertur fuisse repertum Pontiani.xvij. Papæ Martyrisq; temporibus, qui fuit sub Alexandro Imperatore post Christi ascensionem, 236.annum.huius sentẽtiæ fuit Archid.in c.

ubi

ubi periculum, de elect. in 6. inquiens; Pontianum in urbe propter baptisma & sepulturas xv. Cardinales instituisse. idem quoque sensit Cardinalis in clem. ne Romani. §. porrò de elec. subiungens, illos tale officium amplius non exercere. Et hic nolo silentio præterire ipsius Pontiani temporibus 236. Cardinales extitisse, teste Card. in d. §. porrò. idque quoniam eorum numerus in mero summi Pontificis arbitrio residet, ut per Philip. Frãc. in d. c. vbi periculum, & Mart. Laud. in 2. tract. de Card. q. 2. quamuis Alberic. in rubrica. ff. de stat. hom. dicat. decens ac rationabile esse, si iste amplissimus ordo 72. numerum nõ excederet, & hoc discipulorum exemplo. Fuerat etiam in Concil. Basil. in 23. sessione sancitum, Cardinales plures 24. esse non posse, & non nisi unum de ciuitate aliqua ad dignitatem hanc euehi posse. Verùm omnes ad prædictã sententiam accesserunt, hoc. s. in libera summi præsulis uoluntate positum esse. Redeundo autem ad prædicta, nonnulli uoluere hoc nomen, Cardinales, initium habuisse sub B. Marcello; qui fuit circiter 314. annum post Christum, eumq; 25. Cardinales creasse aiunt: ita Io. de Tur. crem. in d. loco. Plerique alij autumãt sub B. Syluestro originem habuisse, qui fuit circiter 316. annum post Christum. in hanc sanè sententiam adducuntur, propterea quòd in donatione Cõstantini nulla de Cardinalibus habetur mentio, ut videre est in c. Constãtinus, 96. distin. verum generali synodo subsequuta, & per Syluestrum eundem coacta, tunc Cardinales adfuisse perhibent, ut in c. præsul. 2. q. 5. & in c. à subdiacono, 93. dist. & ita ex prædictis concludit Alberic. in rub. C. de sum. Trin. & in suo dictionario in voce, Cardinalis, & Aldr. in cons. 63. & Martinia na super decr. in uoce, Cardinales. Rom. in d. consi. ultimo. Mart. Laud. in 1. trac. de Card. q. 26. & in 2. q. 18. & Barb. in trac. de præst. Card. in 1. qu. & communiter alij scriptores consentiunt, quãuis Io. de Tur. crem. in d. lib. c. 83. testetur, se apud Gotifredum Viterbien. legisse, Cletum qui Lino in Pontificatu successit, septem diaconos cardinales instituisse. Cęterùm prædicta plu rimis placuerunt. Vt eò autem redeamus, unde digressi sumus, cum. S. R. E. Cardinales hoc nomine quasi principales in ecclesia Dei appellentur, sic enim sacerdotes principales antiquitus nuncupabantur. c. pastorali. 7. quæst. 1. & c. relatio cum glo. 21. q. 1. Rursus cùm Papæ Con siliarij sint, quibus proferendæ ueritatis onus incumbit, ut prædictum est. Et rursus cum in locum Apostolorum, & in locum sacerdotum leuiticorum, vt iam anteà probauimus, sint suffecti, quos ipse Dominus ad liberè proferendam ueritatem obstrinxit, concludendum est, eos potissimùm seiuncta omni humana gratia uel timore sua debere proferre consilia cùm sint iudi ces uniuersi orbis, teste. B. Bernardo, in quarto libro de cõsideratione. idque latè probauit Feli. in rub. de maior. & obed. sed de ijs hactenus.

Summarium in l. si quis absentis. ff. de neg. gest.

1 *Quicunque negociorum gestor tenetur ad reddendam rationem.*

Bar. in l. si quis absentis. ff. de negoc. gest.

1 BART. in d. l. si quis absentis, ait quemcunque negociorum † gestorem teneri ad reddendam rationem. uide Alex. in consi. 79. in 4. vol. & in consi. 110. col. fi. in 3. vol. vbi ait. quemcun que administratorem ad reddendam rationem teneri excepto patre, qui filium habeat in pote state, qui pro administratione bonorum aduenticiorum ipsius filij rationem reddere non com pellitur. vide eundẽ Alex. in l. j. ff. de eden. & Soc. cõs. 26. & cõs. 213. Et actio negociorũ gestorum competit etiam pro impensis utilibus factis pro inuito. Soc. in d. cons. 26. col. pe. in 1. volu. Quid si plures sunt negociorum gestores, utrum in solidum, an verò quilibet pro sua parte teneatur? vide Bar. in l. si cui. ff. de negoc. gest.

Summarium in l. ait prætor. §. negocia. ff. de nego. gest.

1 *Numerus pluralis an uerificetur in uno.*

Bar. in l. ait prætor. §. negocia. ff. de negoc. gest.

1 BART. in d. §. negocia, tangit quæstionem illam, vtrum numerus † pluralis uerificetur in uno?

uno? cumque uerificari ait. idem habetur in glo.in principio instit. de iur.person.in uoce omnes,& in §.1.in uoce,negociorum, inst. de oblig. quæ ex quasi contrac.& in princip.inst.de vi bon.rapt.in uoce,utilis,adde multos alios tex.& authoritates ad rem facietes, quas colligit Ias. in auth.Si qua mulier.C.de sacrosf.eccles. col.9. uersi. puto contrarium.& latius tradit idem Ias. in l.singularia.ff.si cert.pet.vbi ait,statutum in duabus personis,uerificari in una.& latisimè tradit in l.Gallus.§.quod si is.in 1.not.ff.de liber.& posth.& in istis locis concludit pluralem sermonem secundum propriam significationem exigere duas personas, nisi rationis identitas & effectus aliud suadeat,scilicet ut etiam in uno solo uerificetur,uel causa uitandæ contrarietatis,uel absurditatis,ut ibi per eum; maximè in d.§.quòd si is.Item pluralis sermo ubi plures nō sunt,verificatur etiam in uno.Mar.Soc.iun.in cōs.139.nu.33.Immo in multis casibus strictè intelligendis,in quibus etiam in pluribus uerificari posset, verificatur in uno, ut per Ias.in consi. 145.col.fi.in 1.vol.& de hac re vide Feli.in c.plerunque,de rescrip.& omninò in c. omnes leges,in addit.ad princ.opus Abb.in decretum. nu.8.

Summarium in d.l.ait prætor.§.hæc uerba.ff.de nego.gest.

1 *Statutum super vero ad illud quod secundum fictionem inducitur, porrigi non debere nisi specialiter exprimatur.*

2 *Statutum disponens mulierem uel minorem contrahere non posse sine certa solennitate, non habet locum in procuratore suo contrahente.*

3 *Statutum correctorium ullo pacto ad casum fictum trahi non debere.*

4 *Si statutum prohibet contrahi posse sine consensu duorum consanguineorum, non sufficere contractum fieri illis præsentibus & tacentibus.*

5 *Statutum disponens de lucro dotis, locum habet in dote præsumpta.*

Bar.in d.l.ait prætor.§.hæc uerba.ff.de neg.gest.

1 BART. in d.l.ait prætor.§.hæc uerba,colligit ex isto tex.statutū † super uero ad illud,quod secundum fictionem inducitur,porrigi non debere,nisi specialiter exprimatur. Adde quòd l.si quis maior.C.de transac.quæ loquitur in maiore iurante, non habet locum in minore iurante, quamuis iusiurandum fingat eum esse maiorem,ut per Bar.in d.l.si quis maior, col. 1. & ibi Ias. col.fi.citat.l.fin.& ibi Ange.C.de his qui uen.ætat.impetr. Et quoniam in d.§.hæc uerba,infert Bar.statutum in casu uero ad casum fictum non dilatari,vide Ias.in l.Gallus.§.quid si is,in 3.not. ff.de liber. & posthum.in 1.& 2.lectura, vbi limitat hoc non procedere, quando fictio eundē
2 casum inducit.& de hac re vide Ias.in l.non dubium,col.9.& seq.C.de legib.Ideò statutum † disponens,mulierem uel minorem contrahere non posse sine certa solennitate, non habet locum in procuratore suo contrahente,ut per Ias.in l.j.§.acquirimus,col.2.versi.4.ff.de acqui.possess. Et ad prædicta uide Doct.in c.at si clerici,vbi præsertim Feli.de iudic.& plenisimè an casus verus ad fictū porrigatur,vide trad.in d.l.Gallus.§.Et quid si tātum. Rursus circa id,quod de statuto prædictum est,ut casum improprium,vel fictum non comprehendat,vide Alex.in cōs.15. col.4.in 1.vol.in l.emancipata,col.2.C.qui admit.& in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Falci. Cæpol. in consi.14.col.pe.Barb.in consi.12.col.2.in 1.vol.& in cons.51.col.17.eod.vol.Card.in cōs. 60.& in consi.72.in primo dubio.Ana.in consi.27.col.3.Barb.in c.nam concupiscentiam,col. fi.de const.Feli.in c.cùm inter,col.3.de re iudic.& in rubrica de sponsal.col.4.Abb.in c.fi.eod.
3 tit.Aret.in cons.131.& in cons.163.col.2.Et statutum † correctorium ullo pacto ad casum fictum trahi non debere,docuit Alex.in cons.224.incip. Prospectis his,col.2.in libro primi & secundi uol.quod quidem consilium repetitum est in cons.40.in 3.vol.Vide etiam ad præcedentia Soc.in consi.1.in 1.vol. ubi limitat regulam prædictam non habere locum quando casus uerus, & casus fictus æquiparantur: quoniam tunc casus fictus continetur. Vide etiam Alex.in
4 consi.114.col.pe.in 5.vol.vbi ponit pulchrum exemplum: si statutū prohibet, † contrahi posse sine consensu duorum consanguineorum,non sufficere contractum fieri illis præsentibus, & tacentibus.

tacentibus. Et circa præfata uide eundem Alex.in consi.76.in eod.5.vol. & aliquid per Soci. in consi.165.in 1.vol.Salic.in l transigere,col.3.C.de transact.Cor.in cons.69.in 3.vol.& Feli. in c.cùm dilectus,col.2. de cleric.non resid. & in c.insinuatum, de simon. Ex præcedentibus
5. potest inferri an statutum disponens† de lucro dotis,locum habeat in dote præsumpta.s.quam mulier præsumitur dare secundo viro;& dicitur eam in statuto contineri: quia est dos uera, licèt præsumptione probetur.Soc.in cons.88.in 4.vol.De qua re vide Raph. Cuma.in cõs.109. & Io.Crotum in repet.capituli Raynutius, de testa.& omninò Curtium in cons.78.

Summarium in d.l.ait prætor.§.apud Marcellum.ff.de neg.gest.

1 *Mandatum uerum Titij uel putatiuum domini non impedire actionem negociorum gestorum.*

Bar.in d.l.ait prætor.§.apud Marcellum.ff.de nego.gest.

1 BART. in d.l.ait prætor.§.apud Marcellum,dicit,mandatum † verum Titij, uel putatiuum domini non impedire actionem negociorum,vide Soc.in cons.26.col.4.in 1.vol

Summarium in l.si pupilli.ff.de nego.gest.

1 *Negocium ad nos pertinet duobus modis scilicèt re ipsa,uel cura, & sollicitudine.*

Bar.in l.si pupilli,in princ.ff.de neg.gest.

1 BART. in d.l.si pupilli,in principio in primo notabili ait,negocium† ad nos pertinere duobus modis,scilicèt re ipsa,uel cura & solicitudine. Vide quid ex hoc inferat Aret. in consi.29. col.6.in quarto dubio.& in consi.155.col.5.Et dum Bar.ibidem in ultimo notabili inquit, ad hoc ut obligetur ille,ad quem negocium spectat,cura & sollicitudine necesse esse, ut eius contemplatione geratur.Vide Bal.in cons.1.col.2.in 5.vol.

Summarium in d.l.si pupilli.§.item si procuratori.ff.de nego.gest.

1 *Quando aliquis contrahit nomine alieno uel ob alterius utilitatem utrum obligetur ipse contrahens tantum an dominus, an uterque.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.item si procuratori.ff.de nego.gest.

1 BART. in d.l. si pupilli.§.item si procuratori, quærit quando aliquis contrahit † nomine alieno,uel ob alterius utilitatem,utrum obligetur ipse contrahens tantùm,an dominus,an uterque? Vide latißimè Soc.in consi.154.

Summarium in d.l.si pupilli.§.sed & si quis negocia.ff.de nego.gest.

1 *Ille qui gerit negocia animo deprædandi,tenetur actione gestorum negociorum.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.sed & si quis negocia.ff.de nego.gest.

1 BART. in d.l.si pupilli.§.sed & si quis negocia,ait,eum,qui gerit † negocia animo deprædandi,actione negociorum gestorum teneri. Et paulòpost quærit quomodò probabitur eũ deprędandi animo accessisse. Ad hoc vide aliquid apud Bar.in c.pe.in secundo not. de const. & Bal.in consi.24.col.4.in 1.vol.

Summarium in d.l.si pupilli.§.sed si ego.ff.de neg.gest.

1 *Quod meo nomine gestum non est, ratum habere non possum.*
2 *An & quando ratihabitio æquiparetur mandato.*
3 *An ratificari possint gesta à procuratore reuocato.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.sed si ego.ff.de negoc.gest.

1 BART. in d.l.si pupilli.§. sed si ego,in 1.not.ait,quod meo nomine † gestum [illegible] est. ratum

habere

habere non possum. Hoc idem ait Bar.in l.j.C.qui admit.& in l.j.§.sed si is.ff. de ui & ui arm. & hac ratione ego audiui à Curtio iuniori se obtinuisse in contingentia facti contra quosdam duces, qui spoliati fuerant à quibusdam Papiensibus in ciuitate Papiæ, & ideò petebāt ciuitatem condemnari debere, eò quod cum huiusmodi maleficium non uindicasset, videretur illud ratū habuisse.& ipse ex prædictis obtinuit: quia ciuitas ratum habere nō poterat, quod suo nomine gestum non erat. Et ad prædicta uide Alex.in consi. 58.in 1.vol.& in cōsi.69. propè fi.in 3.vol. Aret.in consi.165.col.5.& omninò in col.pen.limita prædictam regulam, vt procedat quo ad commodum meum, quia ratum habere non possum, quod meo nomine gestum nō est, alioqui uerò quò ad præiudicium meum. Bar.in l.si fundus.§.1.ff.de pign.tradit Ant.de Fano in tracta.
2 de pignorib.& hypot.in 4.membro secundæ par.princip.nu.56. & an & quando ratihabitio † æquiparetur mandato, vide Fulg.in cons.154.& ex præcedentib.infertur, actum nomine meo gestum, quem ego ratum habui, dici esse meum. Soc.in cons.158.sed huiusmodi ratihabitio locum non habet, nisi res sit integra, secundum Alex.in cons.110.in 1.volu.& in cons.343.in lib. primi & secundi vol. Et quid ex hoc inferatur, vide apud Dec.in l.contractus.nu.25.ff. de reg. iur.& ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, hæc est regula quæ tñ fallit in multis casib.vt per Feli.in c.sicut tuis, nu.7.de simon.& Soc.in cons.126.in 4.vol. Attende etiam in re proposita ratihabitionem, & retrotrahi, & fieri posse de gestis ab habēte generale mandatum, quamuis in illis speciale mandatum exigeretur, secundum Alex.not.in cons.78.col.4.& 5.in 5. vol.& in cons.26.in 6.vol.in quib.locis limitat hoc non habere locum in trib.casibus. Et primò quando ex hmōi ratihabitione auferretur ius illi quæsitum, contra quē fit ratihabitio. vt ait gl. in c.ratihabitionem, de reg.iur.in 6.dum citat tex.in c.ex parte decani, de rescrip. Item non habet locum in quocunq; casu, in quo cessat æquitas. & ratio est, quia ratihabitio æquiparat̄ mandato per fictionem, sed fictio nunquam habet locum ubi cessat æquitas, vt ait Bart.in l.si is qui pro emptore.ff.de usucap.igitur.&c. Secundò non habet locum ubi tempore quo fit huiusmodi ratihabitio, ille non potuisset actum illum facere.tex.est sing.in l.bonorum.ff.rem rat.haber. Tertiò non habet locum quando res non est integra, vt prædixi, & in eo statu in quo erat, quando actus ab initio fuit gestus.hęc Alex.in d.consilijs.& multa scitu digna in materia ratihabitionis habentur apud Feli.in §.sunt & alij.col.2.& 3.de rescr.quem uideas semper. An aūt ratifica
3 ri † possint gesta à procuratore reuocato, vel falso procuratore? Vide Feli.in d.c.ex par.decani. nu.50.eod.tit.de rescri.& omninò in c.causam, nu.2.de iudic.sed nunquid actus, qui nullius est roboris & momenti ratificari possit? Respon.duas esse ratihabitionis species: vna est qñ ratum habeo, quod meo nomine, & rite gestum est, & ista ratihabitio retrotrahitur ad tempus actus gesti, & potest fieri ēt parte absente, & non dicitur nouus actus. Altera est qñ ratificatur actus nulliter gestus, & ista ratihabitio ualida est, sed non retrotrahitur.& dr̄ nouus actus, in quo eadem solennitas requiritur, quæ iam inde ab initio in actu nouo exigebatur. hæc Areti.in consi. 127.Bart.in l.hr̄des palàm.§.sed quid post.ff.de testa.& Soc.in cons.92.col.6. in 3.vol.& qūo, quando, & in quibus casibus ratihabitio fieri possit, & de illius uiribus & ualiditate, vide plenè per Dec.in l.semper qui non prohibet.ff.de regul.iur.ad quem semper recurre.

Summarium in d.l.si pupilli.§.si Titij.ff.de negoc.gest.

1 *Vbi impensa est necessaria & tunc siue dominus ratum haberet, siue non, potest negociorum gestorum actione conueniri, quæ ad dominum pertinet reipsa.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.si Titij.ff.de neg.gest.

1 BART. in d.l.si pupilli.§.si Titij, ait, vbi impensa † est necessaria, ut quia alioqui res esset tempore peritura. & tunc siue dominus ratum haberet, siue non, potest negociorū gestorum actione conueniri, quæ ad dominum pertinet reipsa. Vide ad hoc Barb.in cons.71.col.2. & sequ.in 4.vol.& in cons.46.in primo dub.eod.uolu.

Summarium in d.l.si pupilli.§.item quæritur.ff.de neg.gest.

1 *Ratihabitionem nihil operari circa productionem actionis negociorum gestorum.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.item quæritur.ff.de neg.gest.

1 BART. in §.item quæritur.eiusdem l.ait ratihabitionem † nihil operari circa productionem actionis negociorum gestorum,sed tantùm hoc facere,vt negocium, quod alioqui meum non erat,meum efficiatur. Vide Aret.in cons.128.colu.j.& dum Bart.in d.§.in fi.ait, negocium dici meum naturali ratione. vt si tu consanguineum meũ ab hostib. redemisti,ad quem redimendũ ego tenebar naturali rõne,vide Barb.in cons.71.col.2.in 4.vol.& in cons.46. in 1.dub.eo.uol.

Summarium in d.l.si pupilli.§.uideamus.ff.de nego.gest.

1 *Nemo sine actione experitur.*

Bar.in d.l.si pupilli.§.uideamus.ff.de neg.gest.

1 BART. in ead.l.§.videamus.versi.venio ad versiculum quãquam,ait neminem† sine actione experiri. De hac regula uide Bar.in l.absentem,col.2.ff.de pœn.vbi habetur an sententia ualeat sine actione legitima præcedente. De qua re uide Soc.in consi.26.in 1.volum.& omninò Aret.in consi.85.colum.2.ubi not. distinguit; Aut iudici, ut iudici constat nullam competere actionem,& sententia est nullius momenti. Aut non constat,& tunc ualida est,per text.in l.posthumus.§.sed & si quis.ff.de inoff.testam.& uide Bald.in l.ij.colu.fi.C.de re iudic.licèt Pau.de Castr.in l.j.in princi.ff.ad Trebell.indistinctè dicat,sententiam non ualere. & quæ exceptiones contra sententiam opponi possunt,uide plenè in tract.Io.Mon.nuncupato, Defensorium iuris. §.contra sententiam. vide ẽt Inno.in trac.exceptionum,in tit.de exceptionib.contra sententiã.

Summarium in l.si autem.§.item si fundum.ff.de nego.gest.

1 *Obreptionem esse quando aliquis ut procurator alicuius petit & consequitur,cum non sit procurator.*

Bar.in l.si autem.§.item si fundum.ff.de neg.gest.

1 BART. in l.si autem.§.item si fundum,colligit ex isto text.obreptionem † esse, quando aliquis ut procurator alicuius petit & consequitur,cùm non sit procurator. Quot modis dicatur quis falsus procurator,tradit Bal.in l.falsus.C.de fur.Feli.in c.ex parte decani. nu.3. & in c.sunt & alij.nu.32.de rescri.Et an pœna falsi teneatur,uide Ang.in d.l.falsus,colu.2.C.de fur.Quid si quis gerat se in iudicio tanquã alicuius procurator illo sciente & patiente,utrum ex tacito consensu illum procuratorem constituere uideatur: vide plenè apud Alex.in repet.l.sæpe.ff.de re iudic.& Felin.in d.c.ex parte decani.nu.16.

Summarium in d.l.si autem.§.si quocunque.ff.de nego.gest.

1 *Compensatio tollit actionem ipso iure.*

Bart.in d.l. si autem.§. si quocunque.ff.de neg.gest.

1 BART. in d.l.§. si quocunque, ait, compensationem † tollere actionem ipso iure. vide Feli. in c.suborta,col.2.& seq.de re iud.& Paul.de Castr.in consi.325.col.2. & in hac re scias compensationem communiter non fieri ipso iure, sed facto hominis. Soci.in cons.17.in 3.vol. Sed
* compensatio fit ipso iure quò ad impediendum cursum usurarum.glo. est * comm. appro.in l. si constat.C.de compes.tradit Soci.in cons.99.col. 2.in 1.uol.Item fit compensatio cum debito necessario quò ad legata, alioqui uerò quò ad donationes inter uiuos. & aliqua alia ad rem facientia tradit Soc.in consi.93.col.pen.in 1.uol.

Summarium in l.Pomponius.ff.de negoc.gest.

1 *Quæ ex mera alicuius uoluntate pendent, fieri possunt etiam absente parte.*
2 *An & quando aliquis possit uenire contra id, quod semel ei placuit.*
3 *Quomodò negocium utiliter gestum debet pro rato haberi apud iudicem.*

Bar.

Bart. in l.Pomponius.ff. de neg. gest.

1 BART. in d.l.Pomponius,colu. 3.versic. Item ex eo, quod pendet, colligit ea, quæ ex mera alicuius uoluntate † pendent, fieri posse etiam absente parte. Ex hoc infert Bart. in authen. sacramenta puberum,colu. 2.versic. Nota significationem.C.si aduers.uendit.contractum puberis iuramento firmatum,habere locum,etiam si pubes iurasset absente parte de non contrauueniendo ipsi contractui: licèt Ias.ibi col. 19.versi.sum in tertia,contrarium sentiat. & ad prædicta faciunt trad. per Alexand. in l.qui in aliena.§.fin.ff. de acquiren.hæred. vide Feli. in cap. cum M.Ferrarien.col. 15.de constitu.Barb.in consi. 18.colu. 2.in primo volu.& Aret.in consi. 128.colum. 2.& sequ.

2 Bart. in d.l.Pomponius,col. 6.uersic.circa hoc glo.tradit,an & quando aliquis † possit uenire contra id,quod semel ei placuit,& econtrà quādo aliquis approbare possit,quod semel reprobauit. De hac re,an & quando aliquis possit factum suum oppugnare,uide doct. in l.post mortem.ff.de adopt.Abb.& alios in c.nosti,de elect.in c.diuersis,de cleric.coniug. & in c.veniens, de fil.presbyt.& ubicunque de periculo animæ ageretur, potest aliquis uenire contra confessionem propriam etiam iuramento firmatam.Feli. in rubr. de sponsal.col. pen.uersi. vndecimò licet.Circa illud uerò an aliquis possit approbare quod semel oppugnauit, vide trad.in c.ex eo, de reg.iur.in 6.& quamuis regula sit,quòd non,tamen limitatur multis modis, vt per Bar.in l. per legatum.ff.de his quib.vt indig.& latè per Feli. in c.capitulum.nu. 22.de rescript.vbi ponit octo limitationes ad prædictam regulam.vide etiā Feli.omninò in c.examinata, col. 2.de iudi.

3 Bar.in ead.l.col. 7.uersic. venio aduersiculum Quemadmodum, tradit quō negociū † utiliter gestum debet pro rato haberi apud iudicem,vide ad hoc Soc.in cons. 126.in 4.vol.

Summarium in l. sed an ultrò.§.his autem.ff.de neg.gest.

4 *Sufficere negocium utiliter gestum esse respectu dominij, licèt effectum utilem non habuerit.*

Bar.in l.sed an ultrò.§. is autem.ff.de negoc. gest.

4 BART. in d.§.is autem,colligit in summa, sufficere negocium † utiliter gestum esse respectu domini, licèt effectum utilem non habuerit. vide ad declatationem huius rei Alex. in l.sæpe.colu. 25.ff.de re iudic.

Summarium in l. si negocia.ff. de neg. gest.

1 *Negociorum gestor tenetur de dolo & culpa.*

Bar. in l.si negocia.ff.de negoc.gest.

1 BART. in d.l.si negocia, ait negociorum † gestorem teneri de dolo & culpa. & dum ibi infertur ad quæstionē de equo dimisso in pascuis,an & quando dimittens teneatur,uide Corn. in consi. 28.in 3.volu.

Summarium in l. Pomponius.lib. 26.ff. de negoc. gest.

1 *Vbi unus est quasi contractus, inspicitur initium, vbi uerò sunt plures, cuiusque per se inspici solet.*

Bar.in d.l.Pomponius lib. 26.ff.de neg. gest.

1 BART. ex d.l.Pomponius, ita colligit, ubi unus est quasi † contractus, inspicitur initium; ubi uerò sunt plures,cuiusque per se initium inspici solet. Attende tu illum tex. diligenter,ibi, nisi ab initio,ex quo habetur,ubi aliquis incipit uno animo aliquid agere, deinde alio animo agit,dicuntur plura negocia. & propterea ille tex. hoc modo facit optimè ad illam not.decisionem Bar.in l.ij.ff.de priuat.delic.ubi ait,si aliquis animo uulnerandi uulnerat aliquē, deinde ex superuenietibus uerbis illum occidit,eum teneri de uulnerato,& de occiso. quod documentū

est perpetuò menti tenendum: quoniam iste de homicidio facto ex proposito condemnari nō posset: nam propositum fuit quò ad uulnera duntaxàt, non autem quò ad mortem.

Summarium in l. eum actum. ff. de negoc. gest.

1 *Seruus qui factus est liber, non tenetur de ante gestis.*

Bar. in l. eum actum. ff. de neg. gest.

1 BART. in d. l. eum actum, ait, seruum, † qui factus est liber non teneri de antegestis. Vide in simili casu trad. per Dec. in c. quanto in tertio notabili. de iudic. & dum ibi paulò post agit Bar. quæ dicuntur esse negocia connexa, & quæ separabilia. Vide Imol. in cons. 139. & dum ibi in fi. tradit Bart. si probatum est, aliquem gessisse negocia in seruitute & in libertate, non tamen apparet distinctè ferendam esse absolutionis sententiam. vide Ang. in consi. 155. in secūdo dubio. & Ias. in rubrica. C. qui admit. col. 2. nu. 6.

Summarium in l. atqui natura. §. cùm me absente. ff. de neg. gest.

1 *An per famam publicam dominium probari possit.*
2 *Quomodò fama probari debeat.*
3 *Quando factum dicatur esse antiquum, & quando non.*
4 *An in causa euictionis teneatur aliquis respondere positionibus factis super dominio euincentis.*

Bar. in l. at qui natura §. cùm me absente. ff. de neg. gest.

1 BART. in d. §. cùm me absente, tradit, an per famam † publicam dominium probari possit? Attende circa hoc Bar. documentum, quoniam in primis quærendum est, quomodò fama publica probari posit. Et quoniam difficilis est probationis, ideò inquit Soc. in consi. 54. col. pen. in 3. vol. si multi testes deponunt se publicè ita dici audiuisse, talis fama dicitur esse sufficienter probata, tamen Alex. in consi. 83. in 3. volu. ad hoc ut fama probetur, debere testes nominare aliquos, à quibus ita publicè dici audiuerunt, licèt posteà dicant etiam ab alijs, de quibus non recordantur. vide etiam Alex. in consi. 159. col. pen. in 5. vol. & in cōsi. 101. in 6. uol.
2 Et quomodò fama † probari debeat, vide Alex. in consi. 19. In causa appellationis, in 4. volu. omninò Feli. in c. cùm oporteat, nu. 18. de accusat. An autem dominium sola fama probetur? de qua re agit Bar. vide Barb. in consi. 41. & in consi. 50. col. 4. in 1. uol. & in consi. 6. col. 6. cū seq. & in conf. 8. col. 2. in 2. uol. & in conf. 18. col. 25. eod. uol. & in conf. 70. col. 2. eod. uol. Roma. in consi. 127. & in consi. 424. colu. 2. & Aret. in consi. 15. colu. 3. & in conf. 37. & in conf. 42. & in consi. 103. in 1. dubio. Alex. in cōsi. 146. Videretur inspectis, in lib. in quo primi & secundi uol. consilia continentur, & in consi. 70. In causa uertente, in 3. vol. & in consi. 24. col. fin. in 5. uolu. vbi habetur, famam probare dominium in antiquis. idem tradit Alex. in d. conf. 83. in 3. uol. & hoc probationis genus sufficit secundum aliquos in factis excedentibus 40. annos. Alex. in cōs. 116. col. fi. in 5. vol. vel saltem. l. quia hodie uita hominis breuior est, quàm esse solebat. & ideò non militat hoc tempore illa præsumptio, quemcunque præsumi uiuere usque ad centum an-
3 nos. Hæc ait Alex. in conf. 90. in 6. vol. ubi tandem concludit, qn̄ factum† dicatur esse antiquū, & non, hoc totum in arbitrio iudicis residere. de qua re uide Dec. in cōs. 428. & plenissimè Felin. in c. veniens, de testi. & Curt. in consi. 82. nu. 2. & ad præfata. vide Ias. in l. cùm aliquis. col. 3. C. de iure delib. & Soc. in consi. 86. & in consi. 89. & in consil. 186. & fama probari dominium & iurisdictionem in antiquissimis tradit Soc. in consi. 187. in 1. uol. & Alex. in consi. 101. colu. 5. in 7. volu. Accedat ad prædicta, famam, quòd aliquis fuit in possessione alicuius rei, probare malam fidem noui possessoris, & ideo præscriptio impeditur. Soc. in d. conf. 187.
4 Bar. in d. §. cùm me absente, tradit, nunquid in causa euictionis † teneatur aliquis respondere positionibus factis super dominio euincentis, quia si negat, cogitur deierare, si verò affirmat, sibi ipsi præiudicat. vide Corn. in consi. 161. colu. 16. in 4. volumine. & dum ibi in fin. ait Bart.

licèt stipulatio, vel actio ex empto, uel pro euictione non committatur nisi in re petita, & reliqua, vt ibi per eum. Vide Alex. in consi. 4. in 3. vol.

Summarium in d. l. atqui natura. §. non tantùm. ff. de neg. gest.

1 *Mulieri soluto matrimonio ratione dotis ab hæredibus uiri usuras præstari non debere.*

Bar. in d. l. at qui natura. §. non tantùm. ff. de neg. gest.

1 BART. in ead. l. §. non tantùm, ait, mulieri † soluto matrimonio ratione dotis ab hęredibus uiri usuras præstari nō debere: quia sunt usuræ prohibitæ. Vide tu de hac re Alex. in consi. 26. col. 2. in 4. uol. in consi. 74. in 5. vol. in consi. 31. & in cons. 200. in 6. volu. Ang. in l. Titia. ff. sol. matri. Rom. in consi. 454. in fin. Soc. in consi. 88. & in consi. 103. in 4. volu. Abb. in consi. 38. co ✱ lum. fin. in 2. uolu. & Crauet. in consi. 79. nu. 3. sic etiam * communiter in hanc sententiam itum est, ut mulier non posʃit pecunias dotales deponere, & ex eis lucrum percipere sine periculo damni; quia est usura. Soc. qui ait hanc esse communem opin. in consi. 111. in tertio uolumine. id quod est contra abusum quendam, quem multoties uidi: putant enim multi, dotem esse usque adeò priuilegiatam, vt ex ea usuræ percipi posʃint, sed malè sentiunt. Vide ad prædicta Crauet. in cons. 89.

Summarium in l. nam & Seruius. ff. de negoc. gest.

1 *Si aliquis fuit datus in obsidem ab aliquo, & propterea oportuit eum soluere pecuniam ut se ab illa captiuitate redimeret, poterit eam repetere ab eo.*

2 *Carceratus tenetur ratam habere uenditionem eorum, quæ pro redimenda eius captiuitate, uendita sunt.*

Bar. in l. nam & Seruius, in princ. ff. de nego. gest.

1 BART. in d. l. nam & Seruius, in princ. si aliquis fuit datus in obsidem † ab aliquo, & propterea oportuit eum soluere pecuniam ut se redimeret ab illa captiuitate, poterit eam repetere ab eo. vide Feli. in c. significauit, in 3. notabili de Iudæ. vbi ex ijs infert, eum, qui soluit pecuniam pro redimendo aliquem à captiuitate, posse eam repetere, etiam si ille hoc expresʃè prohibuisset, & contra expressam illius uoluntatē soluisset. idem ait Dec. in consi. 691. vbi hoc docuit etiam in multis alijs similibus expresʃis. & de hac re uide plenè eundem Dec. in l. inuito. ff. de reg. iur. cum ibi addit. Vide etiam ad hæc Bal. in c. ex rescripto, de iureiur. col. j. in c. sciscitatus, de rescrip. & in rubr. de his quæ ui met. cau. col. 4. & pro hoc Bartoli documento uide tex. & ibi Alex. in l. iij. §. fi. ff. de cond. ob caus. & Abb. in cons. 69. in 1. vol. & in consi. 21. in 2. vol. &
2 omninò Raph. Cuma. in cons. 81. vbi ait, carceratum † teneri ratam habere uenditionem eorū, quæ pro redimenda eius captiuitate uendita sunt. Et dum ibi in d. loco Bart. infert ad aliam quæsti. Si aliquis est captus in ciuitate ista pro reprę salijs concesʃis propter factum sui communis, vel alicuius personæ, vt posʃit repetere ab eis, vide Doct. in l. ij. §. fi. ff. de uerb. obli. ubi limit. quando iustè fuit exactus. Et dum ibi paulòpost. Bart. agit de capto, qui aufugit, & alij soluunt pro eo, an sit locus repetitioni: vide Abb. in consi. 7. col. 2. in 1. dubio. in secundo uol. & in cōs. 49. colu. 3. eod. uolu.

Summarium in d. l. nam & Seruius. §. mandato. ff. de neg. gest.

1 *Ille qui gessit negocium per alium tenetur ad interesse, si imprudenter illum elegit.*

2 *Vbi aliquis ad aliquod officium elegitur, ex quo is electioni de se factæ consentit, censetur fateri se esse peritum & idoneum.*

Bar. in d. l. nam & Seruius. §. mandato. ff. de nego. gest.

1 BART. in d. l. nam & Seruius. §. mandato, ait, eum, qui gesʃit † negocium per alium, teneri ad interesse si imprudenter illum elegit. Vide Rom. in consi. 414. in tertio dubio. Ad rem faciunt, quæ habentur communiter apud glo. & docto. in l. ij. ff. quod quisque uir. Vbi traditum

est, imperitiam assessoris electi à magistratu nō excusare magistratum, quominùs faciat litem suam. Sed prædicta limitari possunt, vt non habeant locum quando electus fuit uir approbatus,& in similibus expertus, & ad quem communiter recursus habebatur: quia tunc eligens excusatur,secundum Ang.in l.terminato.C.de fruct.& liti.expens. Salic.in l.fi.C.de pœn.iudic. qui malè iudic.& Alex.in consi.19.col.fi.in 7.volu.vbi multa affert ad rem hanc facientia. Ar-
2 tende tamen, quòd vbi aliquis ad aliquod officium † eligitur, ex quo is electioni de se factæ consentit,censetur fateri se esse peritum,& idoneum: proinde si non est talis,tenetur de imperitia propter illum tacitum consensum,secundum glo.not.in d.l.ij.ff.quod quisque uir. & proptereà fortè in re proposita dici posset,etiam si malè eligens teneatur,tamen posse repetere ab electo damnum,& interesse, quod ipse ob illius imperitiam passus est.

Summarium in l.siue.ff.de nego.gest.

1 *Ex quo aliquis puniri debet, præmium consequi non debet.*
2 *Pœna & præmium quandoque ex eodem facto oriuntur.*

Bar.in l.siue.ff.de negoc.gest.

1 BART. in d.l.siue, colligit ex isto tex.ex eo, ex quo aliquis puniri † debet, præmium consequi non debere. Vide glo.not.& ibi Barb.in c.dilectus.j. de rescrip. & Feli.in cap.dilectus.2. eodem tit.nu.5.vbi multa ponit exempla. sed hic fortè dici posset, hoc locum habere quando præmium principaliter ei daretur,alioqui uerò si in consequentiam,vt in simili casu aiunt doc. in l.quod fauore.C.de legi.& ad prædicta uide Felin.in c.intelleximus,in princ.& quæ posui in
2 Barto.in l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui uel alie.iur. nu.3. & quòd pœna † & præmium quandoque ex eodem facto oriātur,docuit glo.& Bar.in l.decreto.ff.de suspect.tutor. Ad precedens autem Bartoli documentum faciunt trad.per eundem Bar.in l.tutela legitima.§.1.ff.de legit tut.vbi inquit, delictum nunquam immunitatem tribuere delinquenti. & ideò infert, si alicui datum esset onus intuitu honoris eidem iniuncti, si is propter delictum honore priuatur, eum tamen propterea onere non priuari. ad hæc accedunt tradita per Feli.in c.dilectus,2. nu. 5.cum seq.de rescrip.& in c.intelleximus,de iudic.

Summarium in l.si ego.ff.de nego.gest.

1 *Solutione facta gestori soluentem non liberari, nec dominium acquiri creditori,nisi ratihabitione secuta.*

Bar.in l.si ego.ff.de neg. gest.

1 BART. in d.l.si ego,colligit in summa, solutione † facta gestori soluentem nō liberari, nec dominium acquiri creditori,nisi ratihabitione secuta. Vide Aret.in consi.95.colu. fin. Alexan. in consi.184.columna fin.in 5.volu.vbi ponit exemplum. Curt.latè in consil.48. colum.15.& Paul.de Castr.in consi.81.colum.3. Et dum Bart.in d.l.si ego,tradit an ubi aliquis soluit uni ut daret alteri, possit istud mandatum reuocare; vide Barb.in consi.89.colu.9.in 3.volu.& dum posteà Bart.remittit se ad glo. in d.l.si ego, attende glo.illam, dum ait, eum qui permittit labi tempus infra quod debet aliquid petere,censeri repudiare illud,vide Soci.in consi.63.col.3.in 1.volu.& in consi.16.in 4.volu.

Summarium in l.cum alicui.ff.de neg.gest.

1 *Si potestas ciuitatis condemnat aliquem in publicatione bonorum & destructione domorum, & in istis bonis sit turris communis cum alio, & potestas commisit officiali vt turrim diuideret & destrueret, an ualeat talis diuisio.*

Bar.in l.cùm alicui.ff.de neg.gest.

1 BART. In d.l.cùm alicui,in fi.ponit quæstionem: si potestas† ciuitatis cōdemnat aliquem in pu-

in publicatione bonorum,& destructione domorum,& in istis bonis sit turris communis cum alio,& potestas commisit officiali, vt turrim diuideret & destrueret, an ualeat talis diuisio? & tenet eam ualere. Vide Ang. de Aret. in tract. maleficiorum, in glo. Et eius bona publicamus, col. 4. Sed quid si domus esset communis, & ille qui maleficium commisit habet partem inferiorem, nunquid illa pars sit destruenda contradicente domino partis superioris? Vide Bartol. Brixien. in tract. quæstionum dominicalium, in 43. q.

Summarium in l. ex duobus. ff. de nego. gest.

1 *Negociorum gestor expensas uoluntarias repetere non potest.*

Bar. in l. ex duobus. in princ. ff. de neg. gest.

1 BART. in d. l. ex duobus, in princip. colligit in summa, negociorum † gestorem expensas voluntarias repetere non posse. Vide Rom. in consi. 413. colu. 3. & in consi. 426. vbi loquitur in socio, in fi. & Soc. in cons. 26.

Summarium in d. l. ex duobus. § . Titium. ff. de nego. gest.

1 *Expensæ factæ intuitu pietatis repeti non possunt.*
2 *Frater post mortem patris an possit à fratribus petere ut communibus expensis doctoretur, quando pater uiuens similes fecit expensas pro fratre.*
3 *Alimenta uxori præstita à marito, qui non habuit dotem, an possint repeti.*

Bar. in d. l. ex duobus. §. Titium. ff. de negoc. gest.

1 BART. in d. §. Titium, ait, expensas † factas intuitu pietatis repeti non posse. Subinde quæritur quomodò probabitur expensas huiusmodi factas fuisse pietatis causa. Vide eundem Bar. in l. si paterno. C. de nego. gest. & in l. Nesennius, infrà hoc eod. tit. Abb. in c. 1. de inf. & langu. expos. Alex. in cons. 143. in fi. in 2. volu. vbi loquitur de expensis factis à patruo pro nepote, & in cons. 110. in 7. vol. & Dec. in cons. 21. nu. 7. vbi loquitur de expensis factis à fratre. & ait fratrē in dubio censeri expensas facere animo repetendi. & hoc locum habet etiam si frater fratrem ab hostibus captū redimeret: quia præsumitur id fecisse animo repetendi. Dec. in consi. 628.
2 Nunquid autem frater † post mortem patris possit à fratribus petere, vt communibus expensis doctoretur, quando pater uiuens similes fecit expensas pro fratre? & dicas eum non posse hoc petere. glo. est. not. in l. qui originem. ff. de muner. & honor. quam extollit Paul. de Castr. in suo singu. nu. 7. Tamen frater tenetur fratrem egenum alere, secundum glo. in l. si quis à liberis. & ibi Bart. ff. de liber. agno. quam ad hoc citat Paul. de Castr. in singul. 5. & l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. Alber. in tract. de testi. in princip. post numerum 13. Immo frater tenetur in casu indigentiæ alere fratrem etiam malè merentem respectu patris, neq; pater potest hoc prohibere: quia esset contra ius naturale. Cæpol. in caute. 247. Sed circa prædicta quæritur, quid
3 de alimentis † uxori præstitis à marito, qui non habuit dotem, vtrū præstita esse censeantur animo repetendi, an non? Abb. in cons. 85. in 2. vol. ait, ea repeti non posse, quando maritus protestatus non fuit, se illa eo animo præstitisse. Quid si aliquis præbuit alimenta ei, quem putabat esse filium suum cùm non esset, an huiusmodi expensas à filio putatiuo, vel ab eo, qui uerus est pater, consequi possit? Bar. in l. j. §. competit. ff. si mul. uentr. nom.

Summarium in l. qui aliena. § . uno defendente. ff. de nego. gest.

1 *Expensæ factæ ab uno ex socijs in causa seruitutis prædij communis ab alio socio repeti possunt actione negociorum gestorum.*
2 *Sententiam prædio dari, & sic pronunciari, prædium seruire, vel prædio seruitutem deberi.*

Bar. in l. qui aliena. §. vno defendente. ff. de neg. gest.

1 BART in d. §. vno defendente, colligit in summa, expensas factas † ab uno ex socijs in causa

 seruitutis

seruitutis prædij communis, ab alio socio repeti posse actione negociorum gestorum. Adde quòd expensæ factæ ab aliquo pro conseruanda re obligata, non solùm repeti possunt, sed etiã debet ille, qui eas fecit, cæteris creditoribus anterioribus præferri. l. interdum. ff. qui poti. in pign. hab. tradit. Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothec. in 3. membro septimæ part. nu. 21. Quid si duo socij habent rem cõmunem, quæ indiget refectione, & unus uelit eam reficere, alius uerò reluctetur nolens contribuere, cautela est, vt ille suis sumptibus reficiat, & petat ab altero partem expensarum: nam si recusabit, ille post quatuor mẽses amittet partem ipsius rei ad se pertinentem, quæ reficienti applicabitur. Cæpol. in caut. 85.

2 Bar. in d. §. vno defendente, dicit ex isto tex. adnotandum esse, sententiam † prædio dari, & ideò libellum concipi posse, & pronunciari sententiam, quæ contineat, prædium seruire, vel prædio deberi seruitutem. Addе quòd per istum tex. Bar. in l. j. colum. 5. versi. quicquid. ff. de verbo. obliga. ait, fundum ipsum dici præscribere, licèt mediante domini scientia. de qua re ibi agit Ias. col. 9. versi. successiuè.

Summarium in l. Nesennius. ff. de neg. gest.

1 *Protestatione animum protestantis declarari.*
2 *Onus alimentandi non spectare ad filium.*
3 *Extraneus qui dotat filiam, quam pater dotare tenebatur, censetur donare.*
4 *Negociorum gestorem in dubio existimari pendere de bonis illius cuius negocia gerit.*
5 *Quædam sunt personæ quibus aliquis tenetur ex necessitate.*

Bar. in l. Nesennius. ff. de negoc. gest.

1 BART. in d. l. Nesennius, in primo notabili ait, protestatione † animum protestantis declarari. vide Aret. in cons. 5. col. 1. & Barb. in cons. 41. colu. 4. in 3. vol. & quid sit protestatio, quotuplex sit, & quis sit eius effectus, & plenè quæ ad rem hanc pertinent, vide apud Bart. Alex. & alios in l. non solùm. §. morte. ff. de oper. nou. nunci. & in l. j. eod. tit. & multa scitu digna in materia protestationis uide apud Bald. in suis singul. in versic. Protestatio.

2 Bar. ibi paulòpost, ait, onus alimentandi † non spectare ad filium: & ideò mater præbens alimenta filio censetur habere animum repetendi. Collige ex hoc Bar. documento, quòd vbi aliquis facit id, quod facere non tenetur, vel ad quod alius tenebatur, dicitur facere animo repetendi. Vide Soc. in l. j. col. 7. versi. Postremò. ff. solu. matri. vbi uidetur ita intelligere. l. & ideò. ff.
3 de in rem uers. Sed obst. l. vnic. §. accedit. C. de rei vxor. actio. ibi enim habetur, extraneum † qui dotat filiam, quam pater dotare tenebatur, censeri donare, nisi stipuletur sibi reddi. & de hac re uide Bar. & alios in l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de liber. agnos. & in l. alimenta. C. de nego. & quæ ibi ponam. & Alex. in consi. 110. in 7. volu. & Raph. Cuma. in cons. 87. vbi ait, alimenta præstita nepoti à patruo, qui eius negocia administrabat, repeti posse. Et dum Bar. ibi subiungit, librum rationum probare in ijs, quæ pendent à mera uoluntate nostra, vide Barb. in consi. 41. colu. 4. in 3. vol. & in cons. 46. col. 3. in 4. vol. Et an liber rationum cuiuscunque personæ fidem faciat, & an & quando edi debeat, & an in totum, an in parte, de qua agitur, sit edendus? vide plenè per Firma. in tract. de gabellis. in 4. par. num. 2. cum sequ.

4 Bar. in d. l. Nesennius, versic. Item no. quòd gestor, ait gestorem † negociorum in dubio existimari expendere de bonis illius, cuius negocia gerit. contra istam decisionem tenent Alex. Imol. & Aret. in l. j. ff. sol. matr. quos etiam ibi refert Ias. in 6. col. & vide ad hanc quæst. Roma. in cons. 8. in 2. dubio. & in cons. 255. & in cons. 426. vbi loquitur in patre, qui recepit dotem pro filio. Bal. in cons. 137. vbi loquitur in auia materna, quæ alimenta præbuit nepti, cuius bona ab auia paterna administrabantur, in 5. vol. Dec. in cons. 21. col. 4. Barba. in cons. 46. in 1. dubio. in 4. vol. & Alex. in cons. 103. col. fi. in 3. vol. & an alimenta à patre filio debeantur, qui portionem bonorum consumpsit, & alia ad rem, de qua agitur, facientia, vide apud Dec. in l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. & Barb. in cons. 46. col. 3. in 4. volu.

5 Bar.in d.l.Nesennius,propè fi.ait,quasdam esse personas,quibus aliquis tenetur ex necessitate,& tunc ille censetur expendere de bonis proprijs,non autem de bonis illius, cui tenebatur, ✱ licèt protestetur: tamen Doct. * comm.in l.j.ff.sol.matr.in gl.in uoce,semper,circa l.fi. de dot. promiss.concludunt,quòd licèt pater ad dotandam filiam diuitem teneatur, si tamen expressa patris uoluntate constaret,eum de bonis ipsius filiæ dotem præbere,intelligitur de bonis filiæ, non autem de bonis proprijs dotem præbuisse. Dum uero subiungit Bar.quid de expensis factis circa personam ex mera uoluntate,vide Aret.in cõs.160.col.2.& Soc.in consi.16.in 1. uol.

Summarium in l.qui sine usuris.ff.de nego.gest.

1 *Quæ sit differentia inter pœnam & usuram.*

2 *An & quando pœna exigi possit.*

Bar.in l.qui sine usuris.ff.de negoc.gest.

1 Bart. in d.l.qui sine usuris,tradit,quænam inter pœnam, † & usuram sit differentia. De hac re vide Ias.in l.lecta,col.3.ff.si cert.pet.Rom.in consi.204.in secundo dub. Bar.in l. ita stipulatur.§.alteri.ff.de uerbo.obligat.Item scias,quando pœna est imposita,ut pœna,tunc quandoque fit nouatio,& unum tantùm peti potest,alioqui uerò si est imposita sicut usura.Bar.in d. l.ita stipulatus,col.17.in decima oppos.ultimæ par.Hic opportunè quæri potest,an & quando pœna exigi possit,videtur dicendum pœnam legalem semper exigi posse,conuentionalem uerò non,nisi quatenus eius interest, cui promissa non fuerunt seruata. sed quæstionem scitu dignam super hac re excitat Petr.de Anch.in consi.144.Apud antiquos,& Io.Baptista Caccialu
2 pus in tract.de transact.q.15.nu.3.& 4. vbi tradit etiam an & quando † pœna exigi possit. Et ad hoc uideas Dec.in §.1.de const.& Abb.in c.dilecti, de arbitr.Non prętermitto,pœnam adie
✱ ctam dationi quantitatis non tenere secundum * comm.opin.legistarum & canonistarum,quoniam censetur apposita in fraudem usurarum, ut uidere est in l.cùm allegas. C. de usur. idque plenè aperuit Ambrosius de Vignate in tract. de usuris,num.91.cum sequ. Et quod usura dicatur pœna,& alia ad rem facientia,vide apud Soc.in consi.154.in 1. volu. Et usuram & pœnam æquiparari,docuit idem Soc.in cons.174.in 1.vol.

Summarium in l.soluendo.ff.de neg.gest.

1 *Inuitum & ignorantem liberari posse.*

Bar.in l.soluendo.ff.de neg.gest.

1 Bart. in d.l.soluendo, colligit in summa,inuitum † & ignorantem liberari posse, sed illi actionem auferri non posse. Vide pulchrum casum ad rem hanc pertinentem apud Petr. de Anch.in consi.285.& Soc.in consi.26.col.pen.in 1.vol.Et dum Bar. prosequitur discutiendo, an & quando in inuitum possit beneficium conferri,vide plenè Dec.in l.inuito.ff.de regul.iur. cum ibi addit. Et ad prædicta.s.in inuitum non posse beneficium conferri,adde hoc locum habere,quando aliquod ius irreuocabiliter ei acquireretur,alioqui verò, si reuocabiliter: ita docuit Ang.in §.item nobis,inst.per quas person.nob.acquir.& Dec.in l.j. C.qui admit. Et uide quæ posui supra ad Bar.in l.nam & Seruius,in principio hoc eod.tit.dum agitur de eo, qui potest soluere pro inuito, & contrarium protestante, & eum redimat à pœna corporali. Et ad prædicta faciunt trad.per Specul.in titulo de Sal.§.4.versiculo Sed quid si infirmus, & quæ tradit Roma.in consi.292. Et quis dicatur inuitus,vide Barto.in l.inuitus.C.de procurat.& in l. quæ dotis.ff.solut.matrim. Et quæ sit differentia inter inuitum,& renitentem,vide apud Feli. in c.lator,columna secunda de re iud.

Summarium in l.si communes.ff.de neg.gest.

1 *Seruus non potest defendi pro parte.*

Bar.

Bar.in l.si communes.ff.neg.gest.

1 BAR. in d.l.si communes,soluit contrarium.l.si cum uno.ff.si ex nox.cau.ag. vbi seruus † nõ potest defendi pro parte. & dicit,hæc ideò esse,ne sequatur inconueniens, ut aliquis posſit habere pro parte seruum,& pro parte æstimationem damni. Istam sol. Bart. sequitur Iaſ.in l.ij. §.& harum,col.3.& in l.stipulationes non diuiduntur,col.17.& in l.in executione.§.pro parte. ff.de uerb.obligat. Sed Ruinus in §.Cato,eod.titulo,col.9.uersi. sed ad hoc, istam solutionem multis confutat argumentis.

Summarium in l.mandasti.ff.de neg.gest.

1 *Qui contemplatione procuratoris gerit negocium, quod spectat ad dominum solum, uigore mandati contra dominum actionem non habet.*

Bar.in l.mandasti.ff.de negoc.gest.

1 BART. in d.l.mandasti hoc ait in summa. Qui contemplatione † procuratoris gerit negocium,quod spectat ad dominum solum,uigore mandati contra dominum actionem non habet. vide Aret.in conſ.29.col.10.& Ang.in conſ.322.

Summarium in Rub.& in l.primam.ff.de calumn.

1 *Quis sit calumniator.*
2 *Quis ratione magni amoris & affectionis excusatur à calumnia.*
3 *Coniecturæ excusant à pœna præsumptæ calumniæ.*
4 *An & quando calumnia purgari posſit.*

Lucubrat.in rubricam.& in l.primam.ff.de calumni.

1 DE materia huius tituli,& quis sit † calumniator,& quot modis agitur de calumnia ad eam puniendam; & nunquid calumnia,& temeritas idem sint, & multa alia ad rem hanc pertinentia,vide per Bar.in l.j.C.de calumniat.& in l.j.ff. ad Turpill. & per Iaſ. latè in §.quadrupli.col.pen.& ult.inst.de act.vbi tradit etiam, quõ sit concipiendus libellus in hac materia.de qua re tradit Ang. de malefic. col.56. versic. Quæro, super verbo, nec non ad querelam,vbi etiam aperit quomodò probetur calumnia. Et de hac re vide Bar. in l.properã dum.§.sin autem alterutra.C.de iudic.Et attende unum,quod non est obliuioni tradendum:nã
2 ratione magni amoris, † & affectionis excusatur aliquis à calumnia. quamuis enim accusator, qui non sustinet querelam, puniri debeat de calumnia,tamen hoc non habet locum, quando pater uel mater occisores filij accusarent; quia ratione affectionis magnæ à calumnia excusantur, Feli.in c.2. de calumni. & ad prædicta uide plenè trad. per Paulum Grillandum in tract.de relaxatione carceratorum in titulo de calumniatoribus. Et inter cætera in re proposita scias, accusatorem,qui per unum testem probauit,excusari à calumniæ pœna,quæ à iure imponitur, non autem à speciali pœna, ad quam ipse se, nisi probauerit, obligasset. Abb.in c.cùm dilecti,
3 uersiculo tertiò oppo.de elect.Sic etiam coniecturæ † excusant à pœna præsumptæ calumniæ. tex.est not.in c.1.in fi.de elect.in 6.De calumnia uerò punitur aliquis tribus modis. Primo ex officio iudicis mercenario,& tunc pœna in sententia absolutionis est exprimenda: & ita intelligitur.l.j.C.de calumni. vel per totam illam diem,quoniam tanto tempore durat officium iudicis in accessorijs,ut habetur in c.cùm appellationibus,de appell.in 6. Secundo punitur calumniator officio iudicis nobili,& hoc fieri potest etiam diù post prolatam absolutionis sententiã, argumento l.nullum.C.de testi.tradit Bart. in l.ij.§.publico.ff.de adulter.ad rem facit glo.sing. in §.fi.2.q.1.& quod tradidit Ang.in l.illicitus.§.veritas.ff.de off.præsid. Tertio puniri potest per uiam accusationis,sicut de quolibet alio crimine. glo.& Abb.in c.1.de calumni. Casus autem exceptos in quibus potest aliquis sine metu calumniæ accusare, enarrat Abb. in capitulo 2.eod.titu. ubi etiam inquit,calumniatorem similitudine supplicij esse puniendum.& quomodò puniatur, docuit etiam Iaſ.in l.Et si legibus.C.si contr.ius.uel util.public. Et an & quando

4 calumnia † purgari possit, & quæ hac in re præsumptio exigatur, vide apud Ias. in l.iiij.§.condemnatum. ff.de re iudic. Et an calumnia ipso iure irritet transactionem an non, aperit idem Ias.in l.sub prætextu.C.de transact. Et dum Bart.in l.j.§. sed & constitutio, agit de eo qui corrumpit iudicem, uel aduersarium,& dicit ita reum, sicut actorem esse puniendum,vide Felin. in c.cùm uenerabilis,colum.5.de except.

Summarium in l.generaliter.§.si igitur.ff.de calumnia.

1 *Affectum esse puniendum,licèt non sequatur effectus.*

Bar.in l.et generaliter.§.si igitur.ff.de calumniat.

1 BART. in d.§.si igitur,colligit in summa,affectum † esse puniendum,licèt non sequatur effectus. Adde tu Rom.in sing.328.ubi ait,textum hunc esse sing.ad probandum, quòd iudex, qui accepit pecuniam ut iustitiam non ministraret,quamuis pœniteat re integra, nihilominus est puniendus. De hac re, hoc est, quando & in quibus casibus affectus sine effectu puniri debeat, vide regulam cum fallent.apud Feli.in c.1.de præsumpt.& quæ posui ad Bart.in l.si quis uiolauerit.ff. de rer.diuis.

Summarium in l.annus.ff.de calumnia.

1 *Annum in hac action à die scientiæ computandum esse.*

Bar.in l.Annus.ff.de calumn.

1 BART. in d.l.annus, ait in summa, annum † in hac actione à die scientiæ computandum esse. Vide Alexan.in consi.173.colum.fi.in 5.vol.

Summarium in l.omnes.ff.de in integ.restit.

1 *Causa potest esse uera & non iusta,& econtra.*

Bar.in l.omnes.ff.de in integr.rest.

1 BART. in d.l.omnes, ait causam † esse posse ueram, & non iustam, & contrà. Adde quod ex hoc infertur, exceptiones esse in specie exprimendas: quoniam aliter sciri non potest, an ueræ sint & iustæ. Vide Bald.in consi.133.colu.2.in 5.volu.& Alex. omninò in consi.28.in 1.volum.

Summarium in l.scio.ff.de in integ.resti.

1 *In his, quæ conceduntur secundum ius commune,curari de minimis,alioqui uerò in his quæ contra ius commune ex speciali priuilegio permittuntur.*

Bar.in l.scio.ff.de in integr.resti.

1 BART. in d.l.scio,ait,in ijs,quæ conceduntur † secundum ius commune, curari de minimis, alioqui uerò in ijs, quæ contra ius commune ex speciali priuilegio permittuntur. Sed contra hoc uidetur facere text. in l.j.§. sunt qui putant. ff. ne quid flum. publ. vbi minimum damnum de iure communi non consideratur. Item quamuis propter deteriorationem emphyteota possit expelli, alioqui tamen est ubi deterioratio modica est, licèt hoc non sit contra ius commune; atque ita est contra hoc Bart.documentum. hæc habentur apud Ias.in authen. qui rem.C.de sacros. eccles. versiculo limita, & in l.ij.colum.32.quæst.42.C.de iure emphyt. Tamen pro hac regula scilicèt,ut ius commune etiam minima curet, vide text. in c. Si motu proprio,de præben.in 6.& trad.per Ias.in d.auth.qui rem,col.5.in glo in uerbo,potest. vbi ponit. 13.casus,in quibus unus numus consideratur.& in l.sciendum.ff.qui satisd.cog.Felin.in c. quæ in ecclesiarum,col.14.uersi.quarta declaratio,de const.vide in apostill.Alex.in rubri.ff. solut. matri.

matr.Imol.in c.coram fœlicis,de resti.in integ.Et an & quando de minimis habeatur cura, vide plenißimè Ant.Corset.in tract.de minimis.

Summarium in l.nemo.ff.de in integ.restit.

1 *Non uidetur rem perdidisse, qui ad eam potest restitui.*

Bar.in l.nemo.ff.de in integr.restit.

1 BART. in d.l.nemo,ait in summa,non videri † rem perdidisse, qui ad eam potest restitui. ex hoc ad illam decisionem inferri potest,scilicet,ubi res fuit uendita cum pacto redimendi, si redimitur, dicitur esse eadem res patrimonialis, quæ fuit anteà, & omnes suas retinet qualitates perinde ac si nunquam alienata fuisset: ut not.docuit Dec.in consi.88. Et pro tenui facultate. citat Barto.in l.in diem.ff.de aqu.plu. arcen. Et idem ait Mar.Soci.iuni.in consi.20. nu.30.Et dum Bar.ait prædictam regulam procedere per fictionem,ut indicat uerbum, videtur,quod in d.l.nemo,positum est,vide omnino Dec.in l.qui actionem.ff.de reg.iur.

Summarium in l.non solum.ff.de in integr.rest.

1 *Beneficium restitutionis transit ad hæredes & alios successores uniuersales.*
2 *Priuilegium an & quando dicatur personale uel reale.*

Bar.in l.non solùm.ff.de in integ.rest.

1 BART. in d.l.non solum,colligit ex isto tex.beneficium † restitutionis transire ad hæredes & alios successores uniuersales. Vide Alex.in consi.116.colum.2.in 5.volum.& omnino Soc. in consi.153.col.antepe.& seq.in 1.vol.& Aret.in consi.67.col.6.& dum ibi paulòpost ait Bar. beneficium non acceptatum ad hæredes non transmitti. vide aliquid per Socin. in consi. 153. col.4. Et quia Bar.in d.l.non solùm,opp.de priuilegio personali, Vide pro solutione eundem Bar.in l.j.col.2.ff.de const.princip.& quæ ibi posui ad eum. Et de hac re vide Barto.in l. quia
2 tali.ff.sol.matr.Et an & quando priuilegium † dicatur personale,uel reale,vide Alex. in cõs.86. in 1.vol.& Soc.in consi.58.in 1.vol.vbi tradit an & quando transeat ad successores.& eundem Soc.in consi.115.col.5.eod.vol.Et dum Bar.ibi subiungit,Si minor decedit hæreditate nõ adita,hæredem eius petere posse restitutionem ad adeundam hæreditatem. vide Socin. in consi. 177.& Fulgos.in consi.85.

Summarium in l.diuus.ff.de in integ.rest.

1 *Vna præsumptio tollitur per aliam.*

Bar.in l.Diuus.ff.de in integr.rest.

1 BART. in d.l.Diuus,in secundo notabili ait, unam præsumptionem † tolli per aliam. Vide Aret.in consi.38.colum.2.vbi certa tollit incertam. & de hac re vide Bald.in l.non ignorat. C.qui accus.non poss.Feli.in c.literas,col.2.de presumpt.& ibi Abb.& in c.accedens.de crimi. fals.Quid si duæ contrariæ præsumptiones concurrunt,& una aliam non superat. Vtrum inuicem se elidant. Abb. in c.cùm inter.R.de elect.& in c.mulieri, de iureiur.& Ias.in l.is potest.ff. de acquir.hæred. Et ad prædicta vide Ias.in l.si quis in fundi uocabulo. ff. de leg. 1. in l. quod in rerum.§.si usufructũ.& in l.licèt imperator.eod.tit.& in l.Titia.§.idem respondit.ff. de uerb. oblig.& Mar.Soc.iuni.in cons.89.nu.42.

Summarium in l.si.ff.de in integ.restit.

1 *Absentiarum quot sunt genera.*
2 *Absentibus causa reipublicæ multa priuilegia sunt concessa.*
3 *An absens propter delictum teneatur dimittere procuratorem in causa.*

4 *An contumax appellans audiatur.*
5 *Contumax qui à diffinitiua sententia appellare non potest, an possit appellare à condemnatione expensarum propter contumaciam facta.*
6 *Verus contumax etiam dicitur.*
7 *Contumax etiam dicitur ille, qui illicentiatus recedit à iudice.*

Bar.in l.inter minores, quæ est.l.fi.ff.de in integr.rest.

1 Bart. in d.l.fi.quærit, quot sunt genera † absentiarum. Vide Felin.in cap. quoniam frequenter, in principio col.pen.ut lit.non cont.& aliquid in c.cùm Bertoldus, col.8. de re iud. & omninò Io.Monach.in tract.nuncupato, Defensorium iuris, in §. contra sententiam. Et dum Bar.subiungit, quomodò absenti ex probabili uel necessaria causa subueniatur, vide ultra præfata Aret.in consi.104.col.3.& in consi.161.col.6. Ad illud uerò, quod ibidem ait Bar.in fauo
2 rem † absentium causa reipublicæ, dicas eos multis priuilegijs perfrui, ut sunt Oratores. Et nō solùm ipsi sed etiam eorum comites eadem priuilegia assequuntur.l.administrantes, & ibi Bar. ff.de excus.tut.sed limita hoc sing. non habere locum quando data opera huiuscemodi officia affectarunt, quoniam propter hoc non debent talibus priuilegijs gaudere: ita docuit Rom. in sing.591.vbi tradit etiam qui sunt ij, qui ex huiusmodi affectatione absentes esse censeantur. Attende etiam, quòd licèt absentes sint fauorabiles, tamen fauorabilior est causa minoris secūdum glo.sing.in l.nec non.§.1.ff.Quib.ex caus.minor.quæ ait regulam hanc negatiuam esse ueram, vbi restitutio minori negatur, multòmagis absenti. hæc Feli.in c.cùm olim.nu.8.& 9. de testi.Prosequitur deinde Bar.dicens, eundem fauorem deberi etiam infirmo; quæ tamen omnia intelligit, quando iudex ignorauit, alioqui si hæc impedimenta sciuisset; quia sententia esset irrita & inanis, nisi esset sententia interloquutoria de mittendo in possessionem ex primo decreto: quoniam ualida esset. Vide ad hoc Feli.in c.2.col.6.versi.Et ex hoc collige, de testi.
3 Bar.in d.l.fin.col.3.versiculo uenio ad tertiam absentiam, tradit, an absens † propter delictum teneatur dimittere procuratorem in causa, & an & quando sit ei restitutio concedenda, vide ad hoc Ang.in consi.65.vbi ait, carceratum, qui citatus fuit pro aliquo debito, pro quo personaliter comparere non tenebatur, ita dici contumacem, si non comparet, ac si in uinculis nō fuisset. Vide ad hoc Alex.omninò in consi.84.col.2.in 3.volum.vbi tradit etiam an carceratus dicatur absens ex iusta & probabili causa. Et ad prædicta vide aliquid apud Abb.& Aret. in c.intelleximus, de iudic.
4 Bar.in ead.l.& ead.colu.versic.Venio ad quintam, quærit, an contumax † appellans audiatur. De hac re vide Doct.in l.ij.C.quor.appell.non recipi. Ias.in l. prætor ait.ff.de oper.nou. nunc. & in l.plerique.ff.de in ius uocan. & aliquid in l.properandum.§.sin autem.colu.5.C.de iudic. & ibi in 2.colu.uersiculo quintò nota, limitat prædicta, scilicèt ad hoc, ut aliquis dicatur contumax, necesse esse, ut pars aduersa eius absentiam expresse accuset quò ad hoc ut contra eum tāquam contra contumacem procedi posit, alioqui uerò quò ad effectus, qui ipso iure à lege inducuntur, ut ibi per eum. & practicam procedendi cōtra contumacem uide per Abb.in c. pro ut, de dol.& contum. Multas tamen alias species contumaciæ enumerat idem Ias.in l.sancimus,
5 col.2.uersi. extende.C.de iudi. Nunquid autem contumax † qui à diffinitiua sentētia appellare non potest, appellare posit à condemnatione expensarum proper contumaciam facta? vide Ias.in d.l.sancimus, col.5.in 5.quæst. Et quamuis contumax communiter non audiatur appellans, an per uiam querelæ proponens iniustum grauamen à parte sibi illatum audiatur? vide
6 Abb.in c.dilectus, de sequestr.poss.& fruct. Et dum subiungit Bar. Quis dicatur † uerus contumax, aitque illum esse, qui inuentus dixit se nolle uenire. Vide Soci. in consi.195.colu.3.in 1. vol.Ias.in l.qui Romæ, nu.13.ff.de uerb.oblig.Alex.in l.si mora, uersi.fallit quintò.ff.solut.matr. vide glo.in clem.unic.de dol.& contum.& quod habetur in c.sunt quorum.2.q.6. & per doct. in d.l.ij.C.quor.appell.non recip.ubi habetur huiusmodi notorium contumacem, si appellat, non esse audiendum. Immo si citatus prima uice ait se nolle uenire, non debet amplius citari, licèt

7 cẽt trina citatio exigeretur. Abb. in c. consuluit, de offic. deleg. & in c. 1. de iudic. Dicitur † etiã contumax ille, qui illicentiatus recedit à iudice, ut per Abb. in d. c. 1. de iudic. & in l. destitisse. ff. eod. titu. quod tamen intellige, quando fuit citatus ad totam causam secundum Abb. in d. c. prout, de dol. & contum. & in c. fi. de dilat. Et quis sit uerè & propriè cõtumax, vide apud Ang. in consi. 187. & in consi. 206. Ad prædicta facit, quòd licèt oblatio realis exigeretur, tamen si creditor ait se nolle recipere, tunc etiam uerbalis sufficeret, ut tradit Paul. de Cast. in d. l. qui Romæ, in principio. Et verum contumacem esse illum, qui dixit se nolle uenire, vide Card. in cons. 32. in primo dubio. Et dum Bar. ibidem in pe. colu. vers. quartò quidam est fictus contumax, ait, eum, qui ad domum citatus est, dici fictum esse cõtumacem, vide Ang. in cons. 186. Et quot sint species contumaciæ, docuit Ias. in l. sancimus. C. de iudic.

Summarium in rub. ff. quod met. cau.

1 *Cuius qualitatis metus esse debeat.*
2 *Metus quomodò probetur.*
3 *Quomodò sit formandus libellus in actione metus.*
4 *Licèt actus metu factus irritus sit, tamen est intelligendum quando metus à parte, non à iudice fuit illatus.*
5 *Non solùm metus quem aliquis habet in se, sed etiam in filium, sufficit ad rescindendum actum.*
6 *Metus dicitur esse illatus non modò quando re ipsa fit, sed etiam quando adest suspitio.*
7 *Ea quæ propter metum non fiunt, habentur pro factis.*
8 *Metus reuerentialis an sufficiat ad actum rescindendum.*
9 *Blanditijs metum & uim inferri.*
10 *Renunciatio beneficij metu facta, non ualet.*
11 *Sicut dolus non excusat nisi sit talis, qui caderet in prudentem uirum, ita metus non excusat nisi caderet in constantem uirum.*
12 *Actus metu factus an ratificetur si cessante metu adimpleatur.*
13 *Interuentus consanguineorum & amicorum an purget metum.*
14 *An excusetur qui aliquem metu occidit.*
15 *Exceptio metus & uiolentiæ tollitur spatio triginta annorum.*
16 *Si testator in graui infirmitate constitutus propinquorum precibus legat, huiusmodi legatum metu factum esse dicitur.*
17 *Preces importunæ factæ ab his quibus debetur reuerentia, metui æquiparantur.*

Bar. In rub. ff. quod met. cau.

BART. in d. rubrica ponit solùm uerba ipsius tituli. Tu uerò circa materiam huius tituli, attende multa, quæ hoc in loco dicere operæprecium est. Et primum cuius
1 qualitatis metus † esse debeãt, ad hoc ut ea, quæ metu facta sunt, rescindantur, docuit Ias. in §. quadrupli, col. 8. & seq. insti. de action. ubi distinguit, an intentetur actio, an officiũ iudicis. Et de hac re vide Ang. in consi. 215. & omninò in consi. 218. col. 2. Cæpol. in cautel. 250. & 251. Soc. in consi. 4. col. 5. in 3. vol. Feli. in c. causam matrimonij, de offi. deleg. Dec. in consi. 209. & omninò in l. in omnibus causis. ff. de regul. iur. vbi plenißimè aperit, quæ ad rem pertinent, & quæ inter masculum & fœminam sit differentia. de quo uide Ias. in l. interpositas. C. de transact. & in l. fi. uersiculo circa primum. C. de iur. & fact. ignor. & ad præfata uide Mar. Socin.
2 iuni. in cõs. 77. & quomodò † probetur iste metus, habetur in locis præmemoratis, & per Fulg. not. in consi. 191. & Raph. Cuma. in consi. 68. & Crauet. in consi. 49. & quando probetur, uel præsumatur metus legalis, vide Anch. in consi. 299. & maiorem fidem habendam esse duobus testibus de metu deponentibus, quàm mille negantibus, & de libera uoluntate dicentibus, docuit Ias. in d. §. quadrupli. col. 10. uersi. vltimò pro nunc. & Barb. plenè in consi. 54. in 1. volu. & in cons.

in consi.60.col.5.eod.vol. Et Ias.in d.§.quadrupli,col.11.tradit quomodò hac in re sit forman
3 dus † libellus. de quo uide Specul.in titulo de his quæ ui met.ue cau. vbi plenè de actibus metu factis traditum est. Et unum testem de metu dicentem sufficere. tradit Cæpol.in d.cautel. 150. Item scias quod nisi protestatio fiat de metu, creditur contrahentes liberè contraxisse, necessaria enim est protestatio, cùm id facilè fieri posset; ita Bal.in tract.schismatis, posito in rubrica.C.si quis.aliq.testar.prohib. quem refert & sequitur Ias. in l.qui in aliena. §.fin. colum.79. in glo.2.ff.de acquir.hæred. Item ibidem colum.29.in glo.in uerbo non fieri, ait, etiam si actus
4 metu † factus irritus sit uigore huius tituli, tamen hoc esse intelligendum, quando metus à parte, non autem à iudice fuit illatus, qui nihil iniustè agere iuris interpretatione censetur. de qua re vide Bar.in l.creditor, in ultima quæst.ff.solut.matr. ubi tradit an solo iudicis præcepto metus incutiatur, an uerò resistentia exigatur. Et metus semel factus præsumitur semper durare, secundum Ang.in l.ad inuidiam.C.quod met.caus.quod intellige donec uiget potestas illa terrendi secundum Ias.in d.l.qui in aliena.§.fi.colum.8.& in d.l.interpositas. Item non solùm me-
5 tus, † quem aliquis habet in se, sed etiam in filium, sufficit ad rescindendum actum. Aret.egregiè in consi.14.colu.12. Et idem uidetur esse etiam, quando metus esset penès cõsanguineos. Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, in 9.quæst.ff.de oper.nou.nunci. Feli.in c.ecclesia sanctæ Mariæ, nu.127.de const. Et ad præcedentia vide Barb.& Feli.in d.c.1.de offic.deleg. Hoc
6 etiam in re proposita potissimùm attende, scilicèt, metum † dici esse illatum, non modò quando re ipsa sit, sed etiam quando adest suspicio, aliquem metu compelli ad aliquid faciendum. tex.est not.in l.nouissimè.§.si quis compulsus.ff.quod fals.tut.aut.& ita inquit Alexan.in consi. 98.in 3.vol. vbi habetur etiam an ex solo armorum terrore metus incutiatur. Et quid si arma fuerunt deposita, utrum ad huc metus perseuerare existimetur, an non. Metum quoque induci ex terribili uultu alicuius potentis, docuit Dec. in c.quia quæsitum, colu.2.de offi.deleg.vbi
7 citat Bald. Et ea, quæ propter † metum non fiunt, haberi pro factis inquit Dec.in d.l. in omnibus causis.ff.de regul.iur. illud etiam non est silentio prætereundum scilicèt metum mortis, & metum perditionis bonorum æquiparari. Bar.in l.pen.ff.de condit.ob turp.caus. Abb.in c. Abbas, de his quæ ui metus ve cau.fi.& Mar.Soc.iuni.in d.consi.77. atque ideo pro tutela bonorũ ita licita est occisio, quemadmodum est etiam pro difendenda persona, ut latè posui ad Bar. in
8 l.ut vim.ff.de iust.& iur.nu.6. An uerò metus † reuerentialis sufficiat ad actum rescindendum, an non, vide Ias.in d.§.quadrupli.inst.de actio. Et in l.pactum quod dotali, col.fi. C. de collat. & Feli.in cap.1.& in cap.causam matrimonij, de offic.deleg. Et ex quibus huiusmodi metus præsumatur vide sing.apud Aret.in consi.24.colum.penul. Attende unum aliud scitu dignum, sci-
9 licet blanditijs † metum & uim inferri. Abb. in d.c.Abbas. colu.1.& ideò mulier dicitur uim passa ab eo, qui eam, uel auro, uel multis blanditijs inducit ad sibi consentiendum in actu uenereo. Ang.in auth.de lenon.& Paris de Puteo in tract.de ludo. nu.44. Adde ad præfata aliquem priuari causa sua propter metum illatum à potentiore in iudicio.glo.in d.c.1.de offi. deleg. Itẽ quamuis metus hoc solo non probetur, quòd rem uiliori pretio dedit, tamen alioqui est in ty-
10 ranno secundum Bal.in l.decernimus in fi.C.de sacros.eccl. Renunciatio † beneficij metu facta non ualet, & idem est etiam si fieret metu propter fratrem in uinculis existentem. Dec. in c.2. col.3.de rescrip.vide Ias.in l.ij.C.de transact.ubi ait, idem esse, quando aliquid de facto timeretur. An autem matrimonia metu interueniente contracta ualeant, vide glo.& doct.in l.a diuo Pio.ff.de rit.nupt.& Cæpol.omninò in cautel.148.& quæ pono in l.si mulier, in principio. infrà eod.tit. An carcer inferat metũ, dicitur in l.qui carcerem, infrà eod.titu. Item si per metum compuli, te, ut aliquid mihi tradas, non potes intentare remedium.l.si quis à se fundum, ad leg. Iul.de ui.vbi ponam. & vide Bal.in c.de appellationibus, de appell.ubi sub dubio ait, contra illas personas, contra quas non datur actio de dolo, non dari actionem quod met.cau.l. si oleum.
11 §.fi.ff.de dol. Sicut enim dolus † non excusat nisi sit talis, qui caderet in prudentem uirum, ita metus non excusat, nisi caderet in constantem uirum. Abb. in c.cùm dilectus, de his quæ ui me. ue cau. Quando autem princeps mandaret Iudici sub pœna, ut sententiam proferat, uel ut de-
claret

claret confinia,non dicitur metus illatus: quoniam iste metus est bonus,ut per Dec.in cōs.42.
12 colu.4. Nunquid actus metu † factus ratificetur si cessante metu adimpleatur, uide Aret. in d. consi.14.colum.pen.& text.not.ubi Bar.& Bald.in l.ij.C.quod met.cau.Raph.Cuma. in consi. 68.& Abb.in c.ad audientiam,de his quæ ui met.ue cau.Quid si iuramentum appositum est in contractu facto metu interueniente? distingue,aut illi contractui lex resistebat,ut putà in muliere uendente rem dotalem, & tunc iuramentum non obligat. Aut lex ualiditati contractus non refragabatur,& tunc iuramentum obligat,sed absolutio est concedenda: Abb.in c. cùm contingat,de iureiur.& Ias.in auth.sacramenta puberum.C.si aduers.uendit.ubi aperit etiam,an ali
13 qua sit inter ius ciuile,& ius canonicum differentia. An autem interuentus † consanguineorū, & amicorum metum purget? vide non nihil scitu dignum apud Ang. in consi.215. & omninò in consi.218.colum.2.& Ias.in l.pen.ff.de condit.ob turp. cau. ubi alia quoque docuit ad rem hanc facientia. Illud autem in primis est attendendum,nullam speciem metus excusare aliquē à peccato mortali.c.sacris,& ibi glo.& Abb.de his quæ ui met.cau.Et ibi pariter habetur, utrū aliquis excusetur si propter metum uel propter necessitatem famis participaret cum excōmu-
14 nicato. An autem excusetur qui † aliquem metu occidit,ut putà,quia ei dominus suus mortē minabatur, nisi illum interficeret, eumque excusandum esse docuit Barto. in l.ij. ff.de noxa. quod de iure ciuili procedere,non autem de iure canonico affirmat Abb.in d.c.sacris. Itē scias
15 exceptionem † metus,& uiolentiæ tolli spacio 30.annorum,Ias.in consi.72.in 1.vol. Et quotuplex sit metus,& quis sit iustus metus,vide trad.in l.metus.C.quot met.cau. & ad prædicta omnia vide Abb.in c.cùm inter.R.de elect.ubi tradit etiam,an instantissimæ preces principis metum inducant. Denique illud perpetuò est adnotandum,si testator in graui infirmitate consti
16 tutus propinquorum † precibus legat, huiusmodi legatum metu factum esse dici: quia timet derelinqui,si negat ea,quæ petuntur. Crauet.in consi.10.col. fi. nam testamentum huiusmodi ualde suspectum est,ut per Alex.in consi.33.in 3.vol.Soc.in cons.163.col.3.in 1.vol. & in cōs. 20.in 3.vol.& in consi.28.col.fi.eod.vol.& in consi.229.ubi late agit de hac re,& in consi.92. col.8.& seq.in 3.vol.& Dec.in consi.439.solent enim testatores in graui infirmitate constituti à cōsanguineis uexari,ut ait Bar.in extrauag.ad reprim.in uoce,nō obst.& Soc. in cons.105.
17 col.3.in 3.vol.ad rem facit,quoniam preces † importunæ factæ ab ijs,quibus debetur reuerentia,metui æquiparantur quò ad rescindendum actum factum ob huiusmodi preces.Soc.in cōs. 263.col.4.in 1.uol.de qua re vide Feli.in c.1.de offi.deleg.& ideò si hæc locum habent ubi debetur reuerentia;multò magis ubi infirmus timet derelinqui. & prædicta decisio memorabilis potissimùm procedit,quando testator pluries recusauit uelle testari:nam si posteà testatur,creditur id fecisse,ut se redimeret à uexationibus.Soc.in cons.98.col.3.in 3.vol.

Summarium in l.isti quidem.ff.quod met.cau.

1 *Pater censetur magis amare nepotes ex filijs quàm ipsos filios.*

Lucubrat.in l.isti quidem.ff.quod met.cau.

1 QVAMVIS Bar.in hac.l.nihil dicat,collige tamen ex glo.patrem † censeri magis amare nepotes ex filijs,quam ipsos filios: ita Ludouic.Bologn.in consi.49.col. antep. inter cōsilia Alex. in 4.vol.Curt.iuni.in cōs.169.& alij quos refert,& sequitur Mari.Soc. iuni.in cons.127.nu.54.

Summarium in l.metum autem.ff.quod met.cau.

1 *Metum in hac actione probandum esse periculi instantis,non autem suspicati de futuro.*

Bar.in l.metum autem.ff.quod met.cau.

1 BART. in d.l.metum autem colligit in summa, metum † in hac actione probandum esse periculi instantis, non autem suspicati de futuro. sed contra hoc multa uidentur urgere, quæ tradidit Ias.in l.ij.C.de transact.licèt de isto textu mētionem non faciat, & nonnulla, quæ posui

suprà

ſuprà in præcedenti lucubra. & de materia huius.l. & quomodò probetur metus, qui cadat in constantem uirum, vltra ea, quæ in præcedenti lucubr. diximus, vide Alex. in conſ. 98. & in cõſ. 99. in 3. vol. & in conſ. 156. viſo proceſſu, in 5. vol. & Dec. in conſi. 42. in 3. dubio.

Summarium in d.l.metum.§.animaduertendum.ff.quod met.cau.

1 *Populus & uniuerſitas poteſt metum inferre, & delinquere.*

Bar. in d.l.metum.§. animaduertendum.ff.quod met.cau.

1 BART. in d.l.metum.§.animaduertendum, ait, populum, † & alias uniuerſitates poſſe metum inferre, & delinquere. Vide Ang. in conſ. 165. Et an & quando uniuerſitas dicatur delinquere, & quomodò puniatur; vide Feli. in c. dilectus ſecundo de ſimon. Et ad hoc ut puniatur de delicto, neceſſe eſt, ut habito tractatu deliquerit. Feli. plenè in c. cùm omnes, de conſt. & omninò vide Alber. Brun. in conſ. 28. & Curt. in conſ. 20. nu. 43. & in conſ. 21. nu. 6. An autem uniuerſitas poſſit excommunicari; multi dixerunt quòd non, cùm non habeat animam, & ideò eã puniri non debere; quoniam pueri, mulieres & aliæ perſonæ punirentur, quę non deliquerunt, * tamen in contrariam ſententiam * communiter itum eſſe docuit Oldra. in conſ. 65. incip. Hic agitur de duobus, de qua re vide Feli. in c. dilect. de excep.

Summarium in d.l.metum autem.§.ſed licèt.ff.quod met.cau.

1 *Licere mihi pecuniam accipere ut te à uiolentia illata liberem.*

Bar. in d.l.metum autem.§.ſed licet.ff.quod met.cau.

1 BART. in d.l.metum.§.Sed licèt, ait in ſumma, mihi liceret † pecuniam accipere, ut te à uiolentia illata liberem. Vide Signor. in conſ. 167. col. 5. & in conſ. 79. col. 3. & in conſi. 162. & in conſ. 245. Et dum Bar. ibi ſubiungit, neminem teneri alium iuuare: quia pecuniam pro hoc poteſt accipere. Vide Rom. in conſ. 117. & in ſimili caſu Bal. in l. j. in princip. ff. de off. præfec. vigil. Ad hæc accedant ea quæ poſuimus ſuprà ad Bar. in l. vt uim. ff. de iuſt. & iur. ubi agitur, an & quando aliquis teneatur opem ferre ei, qui uim patitur.

Summarium in d.l.metum autem.§.ſed quod prætor.ff.quod met.cau.

1 *Negocium non dicitur perfectum niſi ſecuta numeratione uel traditione.*

Bar. in d.l.metum autem, §. ſed quod. ff. quod met.cau.

1 BART. in eadem l.§. ſed quod prætor, ait, negotium † non dici perfectum, niſi ſecuta numeratione uel traditione. Sed contra hoc uidetur eſſe glo. in uerbo perficere, in l. contractus. C. de fide inſtru. quæ ait, contractum emptionis perfectum eſſe ſtatuto pretio, licèt numeratio non ſequatur, tunc enim contractus adimpletur, & perfectum eſſe dicitur id, quod ex qualibet ſui parte conſtat. l. j. ff. de orig. iur.

Summarium in l.extat.ff.quod met. cau.

1 *Creditor qui per uim abſtulit rem uel pecuniam, ammittit omne ius, quod habet in re.*

Bar. in l. extat. ff. quod met.cau.

1 BART. in d.l.extat, ait, creditorem, † qui per uim abſtulit rem uel pecuniam, amittere omne ius, quod habet in re. Vide Feli. in c. 1. nu. 26. de iudic. vbi tradit, an & quando, creditor poſſit debitorem capere uel ei res aufferre, & ijs ſimilia facere. Quid ſi aliquis eſt creditor uerè, ſed creditum probare non poteſt, utrum poſſit quocunque modo bona debitoris accipere? idq; fieri poſſe ait Alex. in conſ. 125. col. 2. in 4. volu. citat Innoc. in c. quia plerique, de immun. eccl. quem extollit Bal. in l. j. C. de teſt.

Summarium in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met. cau.

1 *Actio quod metus causa, est arbitraria.*

2 *Sententia diffinitiua est illa, quæ negocium principale decidit.*

3 *Ab executione facta appellari non potest, sed à pronunciatione de exequendo.*

Bar. in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met. cau.

1 BART. in d. §. hæc autem actio, dicit in summa, hanc actionem † esse arbitrariam, & ideo iudex non restituentem, quod eum restituere oportebat, post primam sententiam condemnat in quadruplum. Circa istum. §. vide Ias. in §. quadrupli, colu. 7. versic. in ea glo. instir. de action. vbi refert & sequitur ferè omnia, quæ hic habentur per Bar. & ponit etiam aliqua ibi in 2. col. & dum Bar. subiungit, quomodò in huiusmodi actione sit formandus libellus, vide quæ posui
2 suprà in rubri. Posteà Bar. tradit, sententiam † diffinitiuam esse illam, quæ negocium principale decidit. ad quod uide omninò Alex. in consi. 192. Visis actis, nu. 9. cum seq. in libro primi & secundi vol. Attende tamen sententiam uim habere diffinitiuæ etiam si totum negocium non diffiniat, sed tantùm partem substantialem, vt not. dixit Bal. in l. j. C. quand. prouoc. non est necess. versic. decimò quæro nunquid. vbi citat tex. sing. in l. intra utile. ff. de minor. Alex. in cõsi. 182. in 6. vol. & quæ dicatur merè & purè diffinitiua sententia, vide apud Ias. in l. Imperium, col. 3. vers. ex prima. ff. de iurisd. omn. iudic.

3 Bar. in dicto §. hæc autem actio, propè finem ait, ab executione † facta appellari non posse; sed à pronunciatione de exequendo, & tangit trad. in l. ab executione. ff. de appellatio. Vide Felin. in cap. quò ad consultationem, colu. 9. de re iudic. Bald. in consil. 144. in 2. volumine. & in cons. 35. in 5. volu.

Summarium in d. l. si cum exceptione. §. sed & si quis. ff. quod met. caut.

1 *Vbi factum est in obligatione, ex legis dispositione obligatus præcisè ad factum compellitur.*

Bar. in d. l. si cum exceptione. §. sed & si quis. ff. quod met. cau.

1 BART. in ead. l. §. sed & si quis, colligit ex isto tex. ibi acceptilationem † omninò facere tenearur, vbi factum est in obligatione ex legis dispositione, obligatum præcisè ad factum compelli. Sed contra hoc dici posset, quia in isto. §. ideo præcisè ad factum compellitur, quoniam aderat facultas faciendi, quo casu siue simus in dispositione legis, siue hominis, semper obligatus cogitur præcisè ad factum, quando adest huiusmodi facultas, vt tradit Ioan. And. in addit. Specul. in titu. de rebus ecclesi. non alien. §. fin. in addi. incip. Non fuerunt isti libelli. & ad rem faciunt, quæ habenrur apud Bar. in l. certi conditio, versicu. Not. ergo istam glo. ff. si cert. peta. vbi qui tenetur ad fundum, quem possidet, soluendo interesse, non liberatur, quando adest faculras. præterea hoc esset contra tex. in l. Celsus. ff. de arbitr. atque ita hoc Bartoli documentum redditur dubitabile.

Summarium in l. si mulier. ff. quod met. cau.

1 *Metus iustè illatus facit ut actus illo interueniente confectus rescindi non possit.*

Bar. in l. si mulier, in princip. ff. quod met. cau.

1 BART. in d. l. si mulier, in princip. ait in summa, metum † iustè illatum facere, ut actus illo interueniente confectus rescindi non possit. Vide Alex. in consi. 99. In casu prædicto, col. 1. in 3. uol. & Feli. in cap. cùm inter. col. 10. & seq. de except.

Summarium in d. l. si mulier. §. si dos. ff. quod met. caut.

1 *Dotis contractus metu factus nullius est roboris & momenti.*

Bar.

Bar.in d.l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.cau.

1 Bart. in d.l.§. si dos, ait,dotis contractum metu factum † esse nullius roboris & momenti. Quid autem in matrimonio metu contracto, an ualeat? an sit nullum ipso iure? an uerò debeat rescindi? & quid in matrimonio dolo interueniente contracto? vide glo. in l.à diuo Pio. ff.de ritu nup.& matrimonium metu contractum irritum esse ipso iure ait Ias.in l.interpositas, columna prima.C. de transact. & est text. & ibi Docto. in capitulo veniens, de sponsal.idque habetur apud Alexand.in consi.99.colum.1. in tertio volu. & de hac re uide Cæpoll. omninò in cautel. 148.

Summarium in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.

1 *Carcerem inferre iustum metum esse.*
2 *Si carceratus liberatur, non dicitur esse liber quando filium pro obside reliquit in carcere.*
3 *Carceratus tenetur ratam habere uenditionem eorum, quæ pro redimenda captiuitate sunt uendita.*
4 *Si carceratus uolens contrahere poneretur extra carcerem, adhuc contractus non tenet.*
5 *Carceratus an possit esse testis in his, quæ in carcere committuntur.*
6 *Carcerem frangens uel fugiens an peccet.*
7 *Si carceratus fuit iustè condemnatus ad mortem,an eo casu possit fugere sine peccato.*
8 *Damnatus ad perpetuum carcerem an sit capax eorum, quæ sibi in testamento relinquuntur.*
9 *An carceratus ob suum maleficium eximere de carceribus sit causa pia.*
10 *Consanguinei qui ueneno carceratum pro maleficio capitali interficiunt, vt euitetur infamia, puniendi sunt ut parricidæ.*
11 *Carceratus detentus pro debito potest contrahere matrimonium.*

Bar.in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.

1 Bart. in d.l.qui in carcerem, ait, carcerem † inferre iustum metum, & promissionem factam à carcerato nullius esse roboris,& momenti. Vide Barto.in l.qui à latronibus.ff.de testa. Abb.in cons.60. in primo volu.Roma.in consi.316. Cardin.in consi.137.in primo dubio. & multa ad rem hanc facientia uide per Rapha. Cuma. in consi.68.& Fulg.in consi.5. & in consi. 176. Abb.in cap.accedens. de procur. Amplia regulam huius.l. vt locum habeat etiam in eo, qui habet filium in carceribus: nam actus ob talem causam factus à patre irritus esset. Aret.in
2 consi.14.colu.12. & propterea si carceratus † liberatur, non dicitur esse liber, quando filium pro obside reliquit in carcere.Felin in cap afferte,de præsumpt. Limita regulam huius.l.vt locum habeat in eo tantùm, qui positus est in carcere publico; Bald. & Imol.in d.l.qui à latronibus. Item limita nisi contractus sit utilis carcerato,quoniam tunc ualidus est. Bal.in rubrica.C. de rescind.uend. versiculo, Et hoc uerum nisi contractus sit utilis carcerato. quem sequitur
3 Dec.in consi. 691.& ideò carceratus † tenetur ratam habere uenditionem eorum, quæ pro redimenda captiuitate sua uendita sunt; Rapha. Cuma. in consi. 81. potest etiam procuratorem constituere ad se defendendum. Ioan. de Ana.in cap. significauit, de Iudæ. & Doct.in ca-
4 pitulo veritatis, de dolo & contuma. Et dum Bar. subiungit, si carceratus † uolens contrahere extra carcerem poneretur, adhuc contractum non tenere, uide Abb. in dicto capitulo accedens. in tertio not.& Bald. consi.247. in secundo uolumine. An autem carceratus possit facere testamentum, tradit Bart.in d.l.qui à latronibus. & Rapha.Cuma. in consi.44. vbi loquitur in damnato ad perpetuam carcerem an testari possit. & an & quando carcerati confessio
5 ei noceat,vide apud Rapha. Cuma.in consi.157. Nunquid carceratus possit † esse testis in ijs, quæ in carcere committuntur? vide Alberic.in tract.de testibus,in capitulo quando testes repelluntur ratione domesticitatis.num 17.cum sequ. Quid si carceratus citatus pro aliquo debito, pro quo personaliter non tenetur comparere, vtrum dicatur esse contumax,si non comparuit? respond.illum esse contumacem perinde,ac si non esset in uinculis. Ang. in consi.65.
6 de hac re uide Ias. in l.j.§. in ius uocan. ff. de in ius uocan. An autem carcerem † frangens,

uel fugiens peccet,& in foro conscientiæ redire ad carcerem teneatur? Felin. in c. 1.nu.64.de constit. Vide Rapha.Cuma.in consi.105. & dicas eum, quando iustè detinetur,peccare.Dec. in l.quod à quoquam.ff.de regul.iur. & iuramentum de redeundo ad carcerem, eum obligare ait Abb.in c.sicut & infrà,de iureiur. Si uerò iniustè detentus esset, iuramentum nō obligaret: quia seruari non potest sine interitu salutis æternæ. glo.sing.in uoce, per uiolentiam, de re iudic. Immo si talis,qui iniustè fuit captus, non fugit, & frangit carceres, cum posit, pœna capitali est puniendus. vide in consi.12. col.25.versicu.tertia ratio,inter consilia Alber.Brun.uide
7 ad præfata Abb.in c.à nobis,de apost. Quid si carceratus † fuit iustè condemnatus ad mortem, an eo casu posit fugere sine peccato? Bart. in l.relegati.ff. de interd.& Abb.in cap.1. de testi. cogen. cum ibi addit. Attende etiam hac in re, in qua agitur utrum aliquis iustè uel iniustè fuerit detentus, quòd si carceratus ut exeat de carceribus fideiusionem præstitit de iudicio sisti, & iudicata soluendo, dicitur consentire capturæ, & amplius de eius iniustitia dicere non potest. Soc.plenè in consi.113.in 3.vol.& ideò cautum esse debere aduocatum, vt saltem sibi
8 reseruet ius dicendi de nullitate capturæ, ait Socin.99. in 4.uolum. An autem damnatus † ad perpetuum carcerem sit capax eorum, quæ sibi relinquuntur in testamento? vide Imol.in l.ij. ff.de public.iudic. & Felin.in cap.qualiter & quando.§. ad corrigendos,nu.12.de accusat.vbi etiam habetur, carcerem perpetuum appellari ultimum supplicium, secundum Bart.in l.programma. C.comminat.vel epist. de qua re uide Ioan.de Ana.in cap.1.colum.13. de collu.de-
9 teg. An carceratos † ob suum maleficium eximere de carceribus sit causa pia? & indistinctè hoc esse pium opus, docuit tex.in l.sed si ideò. ff. solut.matrimo. de quo uide Barto. & alios in authen.contra rogatus.C.ad Trebell.& argumenta ad utranque partem colligit Ioan.Campegius in tract.de dote, in 12.quæst.secundæ par.vbi ipse concludit, pium esse. Tamen fortè distinguendum est, an iustè uel iniustè sit detrusus in carcerem. Illud etiam scias, consangui-
10 neos, † qui ueneno carceratum pro maleficio capitali interficiunt, vt euitetur infamia, puniendos esse ut paricidas. Felin.in cap.cùm iuramen.de homic.in fin.citat Bald.in l.j.ff.de stat. homin. Redeundo autem ad rem de qua agitur in d.l.qui in carcerem, si quæratur an ea, quæ aguntur à carcerato ualida sint, an non? Innocen.in cap.cùm locum,de sponsal. distinguit, aut sunt de ijs, super quibus iste in carcerem est detrusus, & quoniam hæc fiunt metu, non ualent. d.l.siquis in carcerem. Aut actus sunt diuersi, ut putà aliquis est detentus pro debito, & tunc
11 poterit contrahere † matrimonium,ex quo non fuit carceratus,ut contraheret matrimonium: ita Abb.in d.cap.cùm locum,vbi etiam tradit,an matrimonium ab eo contractum,qui fuit captus ab hostibus ualidum sit. Et an carceratus in carcere publico, vel priuato desinat posidere, vide apud Ias. in l.si is qui pro emptore, nume.115.ff. de usucap.& ibi nume.332. enarrantur priuilegia carceratorum. Et quotuplex sit carcer, uide plenè apud Ioan. de Ana.in capitulo à nobis,de apost.& in cap.significauit,colu.4.de Iudæ.& Bald.in authen.si captiui.C.de episc. & cleric.

Summarium in l.non est uerisimile.ff.quod met. cau.

1 *Vbi præsumptio est contra aliquem,qui probare debebat,afficitur duriori probatione.*
2 *Verisimilitudo dicitur cognata naturæ.*
3 *Testis qui dixit se non recordari de his, quæ uerisimiliter recordari debet, suspectus est de falso.*
4 *Verisimilitudo una quæ alijs uerisimilitudinibus coadiuuatur, plenæ sufficit probationi.*
5 *An contra præsumptionem iuris probatio admittatur.*
6 *Licèt aliquid præsumatur, illud tamen non sufficit neque proficit nisi allegetur.*
7 *Probatio iuris non admittit probationem contrariam.*
8 *Vbi agitur de alterius præiudicio, non sufficit præsumptio, sed probatio est necessaria.*
9 *Qualitas requisita à lege debet probari in specie, & non sufficit iuris præsumptio.*

Bar.in l.non est uerisimile.ff.quod met.cau.

1 BART. in d.l.non est uerisimile,hoc ait in summa. Vbi præsumptio † est contra aliquem, qui

qui probare debebat, afficitur duriori probatione. Ex hoc Bartoli documento rectè infertur, quemadmodum maior exigitur probatio in ijs, quæ uerisimilitudini reluctantur, ita leniorem probationem exigi in ijs, quæ uerisimilia sunt. & ideò in casu illo testes probant, qui alioqui nõ 2 sufficerent. Dec. in consi. 596. nu. 7. Verisimilitudo † enim dicitur esse cognata naturæ, & proptereà uerisimiles probationes uel coniecturæ cæteris præferuntur. Bald. in consi. 180. Mortuo filio, in 3. uol. Felin. in c. auditis, de præscript. Crauet. in consi. 5. & testis qui non uerisimile dixit, non probat. Alex. in consil. 2. colu. pen. in 7. volu. nam ea, quæ distant à uerisimili habent imaginem falsitatis. Bald. in l. j. C. de seru. fugit. Socin. in consi. 149. col. pen. in 1. volu. Hinc tra- 3 ditum est, testem, † qui dixit se non recordari de ijs, quæ uerisimiliter recordari debet, suspectũ esse de falso, vt declarat Crauet. in consil. 9. & testis uariantis dicto uerisimiliori standum est. Soci. in cons. 251. col. 1. & 2. & quamuis probatio uerisimilis iure non concludat, debet tamen concludere coram bono uiro, qui de facto & æquitate procedit. Aret. in consi. 126. citat Bald. 4 in l. solam. C. de testi. in fin. & uerisimilitudo † una, quæ alijs uerisimilibus coadiuuatur, plenæ sufficit probationi. Bald. in l. si creditores, in antiqua lectura. C. de fideicommis. vbi meminit Arist. in primo Ethic. qui ait, vera omnia consonant, falsa autem citò dissonant. hoc idem sequitur Soci. in d. consi. 149. colum. penul. in primo uolumine. Et ad prædicta uide Alexand. in consi. 99. colu. fin. in 3. vol. proinde quamuis præsumptio communiter plenæ non sufficiat probationi, alioqui tamen est in ijs, quæ sunt consona ueritati. Bar. in l. ij. in princip. col. 2. ff. de excusat. tutor. Attende etiam magis credi duobus testibus de metu deponentibus, quàm pluribus dicentibus de libera uoluntate, vt dixi supra in rubrica. ad quod uide etiam Præposit. in c. ius militare, col. 1. dist. 1. Et dum Bar. subiungit, quando aliquis dubitat sibi posse uim inferri, eum posse officium iudicis implorare, ut uim prohibeat. de hac re vide Bart. & quæ ibi posui in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offi. præsid.

5 Bar. in d. l. non est uerisimile, subijcit nunquid contra præsumptionem iuris † probatio admittatur. & distinguit ut ibi per eum. Vide Alex. in consi. 99. in fi. in 3. vol. Fulg. in consi. 166. Et cõtra præsumptionem iuris & de iure, non admitti probationem, hoc ideò est; quia magis est fictio, quàm præsumptio. uide Aret. in consi. 147. Præsumptio autem iuris & de iure dicitur esse illa, in qua lex firmat pedes & facit ius, & quæ probationes contra eam admittantur; vide apud Feli. in c. quanto, de præsumpt. & contra huiusmodi præsumptionem admittitur probatio per confessionem partis, in cuius fauorem præsumptio est. Feli. in c. quoniam contra. num. 51. de probat. Item admittitur probatio in contrarium per indirectum, ut declarat Dec. in consi. 64. col. 3. & Socin. in consi. 191. col. 3. in 1. volu. Et quomodò contra huiusmodi præsumptionem probatio admittatur, tradunt Doct. in auth. Sed iam necesse. C. de donat. ante nupt. & canoni- 6 stæ in c. is qui fidem, de sponsal. Attende tamen in hac re, quia licèt aliquid † præsumatur, illud tamen non sufficit, neque proficit, nisi allegetur. tex. est not. & ibi Barto. in l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. ff. de adult. Soc. in consi. 149. col. 4. in 1. uol. & Petr. de Anch. in consi. 388. colu. 2. vbi ait ad rem facere illud, quod de notorio dici solet: nam etiam illud non sufficit, nisi allegetur, secundum glo. sing. in clem. appellanti, de appellat. Ad præcedentia accedat, 7 præsumptionem † iuris non admittere contrariam probationem, quando lex præsumit super facto certo, vt putà si quis reuertatur à captiuitate: quia præsumitur, immo fingitur eum nunquã fuisse captiuum, alioqui uerò si præsumptio est super facto incerto, vt declarat Damasus in trac. de brocardis, in primo membro, nu. 50. Quid autem sit præsumptio, quot sint præsumptionũ species, & quæ recipiant contrariam probationem, vide apud Spec. in 2. par. tituli de præsump. §. 1. & 2. & Abb. in c. quanto, de præsumpt. nobiles præsumptiones posuit glo. & Bar. in l. merito. ff. pro soc. de qua re multa exempla scitu digna ponit Crauet. in consi. 151. nu. 16. & unam præsumptionem, quæ est utilis, tradit Barto. in l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. cred. illud 8 etiam scias, vbi agitur † de alterius præiudicio nõ sufficere præsumptionem sed probationem esse necessariam. capitulo cùm nobis, de testi. glo. in cap. sicut, de senten. excommun. & Abb. in c. licèt, de offic. deleg. & ideò licèt quilibet bonus esse præsumatur, tamen hoc non habet locũ

in præiudicium tertij. Abb.in c.cùm in iure,de offic.deleg. Dec.in consil.528.& in cap.Osius,
9 nu.7.de elect. Adde quòd qualitas † requisita à lege debet probari in specie, & non sufficit iuris præsumptio. Et ideo si statutum imponit pœnam rapienti mulierem honestam,non sufficit honestas præsumpta, quæ de quacunque persona conijcitur, sed probatio huius qualitatis est necessaria. Cæpoll. in consi. 57. Sed contra hanc decisionem mea sententia urget text.iuncta glo.in authen.sed cùm testator.C.ad leg. falcid. vbi tex. vult, eum,qui prohibet falcidiam,non esse ignarum patrimonij sui. & glo. ibi,ait,hoc semper præsumi,atque ita sufficere. & qualitatem à lege requisitam sola præsumptione posse probari aperit Feli.in c.Quoniam, nu. 5.de off. ordin.vbi ait, si statuto cautum est,eum, qui ciuem occidit,acrius esse puniendum,quàm si forensem trucidaret, & incognitus occidatur, præsumendum esse, illum esse ciuem. Similiter si substitutus pupillariter dicit se admittendum esse ad hæreditatem ex pupillari substitutione,& non appareat,an defunctus decesserit in pupillari ætate,an uerò in adulta,præsumitur pro eo, nisi contrarium probetur,& ui huius præsumptionis locus est substitutioni,absque eo quòd aliter probet istam qualitatem,quæ est fundamentum intentionis suæ: ita Soc.in consi.89.col.4. in 1.uol.& Caccialupus in repe.l.precibus.C.de impub.nu.56.Cogita. Item scias præsumptionem siue legem,quæ innititur præsumptioni,locum non habere in foro conscientiæ. Bald.in l. cùm quis.C.de iur.& fact.ignor.Feli.in c.si cautio, nu. 50. de fide instru.& in foro conscientiæ semper tutior præsumptio est sumenda. Feli.in c.auditis,colu.18.de præscript.& ideò in foro poli usura est præsumenda,vt tutior uia eligatur. Crauet.in consi.48.

Summarium in d.l.non est uerisimile.§.si fœnerator.ff.quod met.cau.

1 *Factum metu alicuius uerecundiæ modicæ officio iudicis rescinditur.*

Bar.in d.l.non est uerisimile.§.si fœnerator.ff.quod met.cau.

1 BART. in d.l.non est uerisimile.§.si fœnerator,hoc ait in summa,factum † metu alicuius uerecundiæ modicæ officio iudicis rescindetur, non autem per hanc actionem. Vide Barba. in consi.1.col.43.in 1.vol.ubi citat hunc tex.

Summarium in d.l.non est uerisimile.§.si quis.ff.quod met.caus.

1 *An ille qui indebitè detrusus fuit in carcerem possit ibi recomendari pro alio debito uero.*

Bar.in d.l.non est uerisimile.§.si quis.ff.quod met.cau.

1 BART. in ead.l.§.si quis,quærit,an ille,qui indebitè detrusus † fuit in carcerem, possit ibi recomendari pro alio debito uero? Vide Corn.qui alleg.hunc tex.in cōsi.51.col.28.in 1.uol. Soc.omninò in cons.99.in 4.volu.Paul.de Castr.in consi.301.& in l.si cum aliena,& ibi etiam Alex.ff.de iudic.Alex.in l.si finita, in princi.colu.3.ff.de damn.infec.& in l.sed eximendi.§.1.ff. ne quis cu.qui in ius uoc. Anch.in consi.439.col.fi.& in cons.291.per totum,& in consi.116. in fi.Fulg.in cons.176.Bal.in cons.86.in 3.volu. & in cons.104.in 4.uolu. Quid si captura non fuit rite & legitimè facta,sed de debito constat,an reuocari possit? Respond.non posse: quia iterum capi possit; ita Rom.in d.l.si finita.in princip.Paul.de Castr.in consi.37.in fi. & Firma. in tract.de Episcopo,quæst.49.in 3.par.primi libri.

Summarium in Rubr.ff.de dolo malo.

1 *Ad hoc ut dolus ualidus sit, est necesse quòd fallere possit prudentissimum hominem.*
2 *Dolus quando dedit causam contractui, uel ingressui religionis, vel matrimonio, an hæc omnia reddat irrita & inania.*
3 *Dolus an præsumatur.*
4 *Nunquam in eo dolus esse præsumitur, ad cuius utilitatem non cedit actus, quem fecit.*
5 *Dolus excluditur multis ex causis & coniecturis.*

Lucubrat.

Lucubrat. in rubricam.ff.de dolo malo.

1 Circa hunc titulum attende, quia requiritur dolus, † qui fallere poßit prudentißimum quemque. Iaſ.in l.interpoſitas,col.1.verſic.ſicut non.C.de tranſact. nam ſicut metus debet eſſe huiuſmodi, vt in conſtantem cadat, ita dolus debet eſſe talis, vt in prudentem cadat,vt dixi ſuprà in rubri. Quod met.cau.Item ſcias,etiam ſi iuramentum firmet contractus inualidos,hoc tamen non procedere, vbi adeſt dolus: quia nec contractus, nec iu-
2 ramentum ualet. glo.in l.j.C.ſi aduer.uend.& quando dolus † dedit cauſam contractui, vel ingreſſui religionis, vel matrimonio, an hæc omnia reddat irrita & inania, vide apud Abb.in c. cùm dilectus,de his quæ ui met.ue cau. & in c.cùm dilecti, de empt. & uendit. Dolus non debet alicui prodeſſe communiter,alioqui uerò ubi contra aliquẽ ageretur, qui fuiſſet particeps doli; nam eo caſu dolus prodeſt excipienti,non autem agenti; quoniam in pari cauſa turpitudinis potior eſt cauſa poßidentis. Damaſus in trac.de brocardis,in primo membro,nu.21.An
3 autem dolus † præſumatur? & dicas communiter non præſumi, ſed probari per coniecturas, quarum nonnullas ponit Feli.in c.ſi autem,de reſcr. Et quomodò probetur dolus,& uiolentia, tradit Alex.in conſi.103.in 1.vol.& Doct.in l.ſi quis cùm aliter.ff.de uerb.obli.& Abb.in c.ſu-
4 per literis,de reſcrip.& in c.cùm cauſa,de empt.& uendit.& nunquam in eo dolus † eſſe præſumitur,ad cuius utilitatem non cedit actus,quem fecit. Feli.in c.tertio loco,nu.2.de præſumpt. ſed in aliquo caſu præſumitur ex actibus præteritis.Feli.in c.cùm in iure,de off.deleg.& in c.ſi. de præſump.& dolus dicitur interueniſſe,vbi eſt enormis læſio,& ex qualitate perſonæ. Mari.
5 Soc.iuni.in conſi.77.nu.46.& in conſ.129.nu.68.& dolus † excluditur etiam multis ex cauſis, & coniecturis. Crauet.in conſ.8.quem ſemper uideas. Et ad prædicta uide Feli.in c.1. de offi. deleg. Quid uerò ſit dolus, & quid calliditas, vide apud Anch.& alios in rubr.de dol.& contu. Et dolus,& fraus differunt,ſicut genus & ſpecies. Abb.in c.ex tenore,de reſcrip.Attende etiã quia quamuis actio de dolo non detur filio contra patrem,neque ſeruo contra dominum, neque humili & plebeo contra poſitum in dignitate,tamen traditur cautela,qua uti debent iſti tales ut agere poßint. Cæpol.in caut. 107.

Summarium in l.j.§.non fuit.ff. de dolo mal.

1 *Bonus eſt dolus,qui committitur aduerſus hoſtes publicos.*

Bar.in l.j.§.non fuit.ff.de dol.mal.

1 Bart. in d.§.non fuit, ait in ſumma, bonum † eſſe dolum, qui cõmittitur aduerſus hoſtes publicos. Hinc infert ad quæſtionem,vtrum ille,qui fecit pacem cum bannito,qui poterat impunè offendi,ſi eum offendat,puniatur de pace rupta? & decidit quòd non. Vide in hac re plenas remißiones apud Alex.in l.quid ergo.§.ſi quis duos.ff.de leg.1.& omninò Arch.in c.vtilẽ. 22.q.2.quem ſequitur Gemin.in c.nos in quemquam.2.q.1.& Feli.in c.afferte, de præſumpt. & ad prædicta uide glo.in c.cupientes,de elect.in 6.& plenè Corſet.in ſingul.177.Hæc autem deciſio intelligenda eſt in eo,qui fecit pacem antequam iſte eſſet bannitus. Bar.in l.qui ſeruũ, in princ.ff.de uerb.oblig.& Dec.in conſi.352.nu.9.nam ſi primò fuiſſet bannitus,& deinde faciendo pacem promiſſæ fidei fœdus inijſſet, crederem eum teneri.

Summarium in l. & eleganter.ff. de dol. mal.

1 *Si dolus dedit cauſam contractui, contractus nullius eſt roboris & momenti.*

Bar.in l.& eleganter.ff.de dol.mal.

1 Bart. in d.l.& eleganter,col.2.inquit,ſi dolus dedit † cauſam contractui, contractum ipſo iure nullius eſſe roboris & momenti. quod tamen declara,vt ibi per eum. Vide quæ de hac re poſui ſuprà in rubr.hoc eod.titu.Amplia,ſicut dolus reddit irritum contractum ipſo iure,ita

V 4 etiam

etiam irritam reddit stipulationem super eo interpositam, licèt sit stricti iuris, secundum glo.& ibi Alex. in l. si quis cùm aliter. ff. de uerb. oblig. & ex dictis Alex. ibidem, dum citat Bart. in l. sub prætextu, colligitur idem esse in transactione super contractu bonæ fidei interposita: quia irrita fit ipso iure propter dolum in ea interuenientem. Et dum Bar. ibi prosequitur disputando, an & quando dolus irritos reddat contractus, vide Ias. in §. actionum, col. 6. versi. in ea glo. insti. de action. vbi tradit qualis esse debeat dolus interueniens etiam in testamento, vel lege, vel statuto, uel matrimonio, & alia multa scitu digna, de quibus diximus suprà in rubrica. Attende tamen, quia dolus dans causam ingressui religionis, non reddit ingressum ipso iure nullum. text. est singul. in capitulo constituit, 20. quæst. 3. & dum Bar. in d. l. & eleganter, colu. 4. subiungit, contractum dolo interueniente confectum ita demùm esse nullius momenti, si hoc uelit deceptus. vide Ias. in d. §. actionum, colu. 8. versicu. ultimò eleganter. vbi habetur etiam, nunquid deceptus cogi posit declarare, velit ne stare contractui, an non. vide Felin. in capitulo dilectus, i. de rescript.

Summarium in l. & eleganter. §. seruus. ff. de dolo mal.

1 *Qui non seruat pactum ad quod naturaliter, non ciuiliter est obligatus, tenetur læso actione de dolo.*

Bar. in d. l. eleganter. §. seruus. ff. de dolo mal.

1 BART. in d. l. & eleganter. §. seruus, ait in summa, Qui non seruat † pactum, ad quod naturaliter, non ciuiliter est obligatus, tenetur læso actione de dolo. Ex ijs infertur, quando aliquis patitur damnum, tunc ex pacto nudo actionem non oriri, sed de dolo. atque ita limitatur ac ferè inanis redditur regula illa, quæ habet, ex pacto nudo actionem non oriri. cuius rei meminit Ias. in l. iurisgentium. §. sed cùm nuda. ff. de pact. vide eundem in. §. in personam, colum. 14. institut. de action. & in l. l. lecta, col. 8. ff. si cert. peta. & in l. si conuenerit, columna quinta. ff. de iurisdict. omni. iudic. Vide Dec. in cap. 1. de iudic. & in consi. 7. & Felin. in cap. tertio loco, columna fin. de præsumpt. Bald. in l. cùm mota. C. de transact. & omninò Alexan. in consi. 41. col. 2. in 3. volu. vbi citat hunc textum.

Summarium in d. l. & eleganter. § idem Pomponius. ff. de dol. mal.

1 *Simplex mendacium non præsumitur dolosè dictum.*
2 *Aliquis non tenetur qui affirmat aliquem esse idoneum, & tamen contrarium est.*
3 *Mendacium dicere pro tuenda salute propria uel alterius an licitum sit.*
4 *Simplex mendacium non præsumitur dolosè dictum.*
5 *An & quando uitietur rescriptum in quo fuit expressum mendacium, uel tacita ueritas.*

Bar. in d. l. & eleganter. §. idem Pomponius. ff. de dolo malo.

1 BART. in d. l. & eleganter. §. idem Pomponius, colligit in summa, simplex † mendacium non præsumi dolosè dictum: & ideò non inducere actionem de dolo, nisi causa sui lucri aliquis mentiatur. Ad hæc accedit Alex. in l. dolum. C. de dol. & Felin. & Dec. in cap. si autem, de rescript. & adducitur iste tex. ad probandum, aliquem non teneri, qui affirmat aliquem esse ido-
2 neum, † tamen contrariũ est in casu. l. cùm ostendimus. §. fi. ff. de fideiuss. tutor. Sed intellige prædicta quando ille esset approbatus ut idoneus à deputatis ad approbandum, & nõ aliter, secundum Fulg. Alex. & Ias. in l. si uerò. §. qui pro rei. ff. qui satisd. cogan. Attende tamen, quia. d. l. cùm ostendimus. §. fin. ponit regulam generalem, scilicèt affirmantem teneri, neque ex hoc tex. contrarium colligitur, quia quamuis neget actionem de dolo dari, non tamen propterea consequens est, vt alia actione non teneatur: quia potest teneri, non tamen de dolo. & iste uidetur uerus intellectus, & sensus huius. §. Postquam hìc agitur de mendacio, non ab re est intelli-
3 gere, nunquid mendaciũ † dicere pro tuenda salute propria, vel alterius liceat? Et dicendũ est, non licere. c. nequis arbitretur. 22. q. 2. vbi glo. ait, hoc esse mortale peccatum in hominib. perfectis,

fectis,in imperfectis uerò esse ueniale. tamen glo.in summ. 14.dist. indistinctè inquit non lice re minus malum facere,ut maius euitetur. Et B.Bernardus hoc idē confirmat in c.43. de interiori domo. dicens,per nullam fallaciam defendas alterius uitam. De hac re vide Abb.in cap. olim,in fi.de rescript.& in c.sicut & infrà,col.pen.de rescrip.qui idem sentit,licèt Barb.ibi in ad dit.contra hoc afferat. l. cum pater.§. Titio fratri.ff. de legat.2. Et quoniam Barto. in summa
4 huius.§.ait,simplex † mendacium non præsumi dolosè dictum. cōtra hoc uidentur facere quę habentur apud Abb.& alios in c. super literis, de rescrip. ubi aiunt, mendacium strictè sumptum, sine dolo esse non posse, alioqui uerò,si largè sumetetur. & ex hoc inferunt ad quæstio
5 nem illam, An & quando uitietur † rescriptum, in quo fuit expressum mendacium, uel tacita ueritas. atque ita uidetur corruere Bartoli documentum, quòd simplex mendacium, præsumatur sine dolo: quia immo strictè sumptum,sine dolo esse non potest,ex prædictis. Et mendacium facit,ut mendax dolosus censeatur. Bar.in d.l.dolum.C.de dol.& Alexan.in consi.41. col.3.in 3.vol.Et mendacium dicitur esse peccatum contra naturam.Soc.in cons.13. col.4.in 1.vol.Et ideò mendacium est sufficiens indicium ad subijciendum mendacem quæstionibus & tormentis.Soc.in consi.54.col.pe.in 3.vol.

Bar.in l.si quis affirmauerit.ff.de dol.mal.

Bart. in d.l.si quis affirmauerit,ita inquit; contra mentientem de substantia hæreditatis datur actio ex eo cōtractu si intercesit,alioqui verò datur actio de dolo. Vide Imol. in cōs.70.

Summarium in l.si oleum.ff.de dolo malo.

1 *Sequester non tenetur rem restituere nisi lite finita.*
2 *Sequestrum an obtineri possit nisi prius constet de debito per publicum instrumentum.*
3 *Sequestratio quid sit, & quotuplex, & quomodò sit concedenda.*

Bar.in l.si oleum.ff.de dol.mal.

1 Bart. in d.l.si oleum, sic ait; Sequester † non tenetur rem restituere, nisi lite finita, uel cum per actorem steterit. Vide Abb.in c.examinata,col.4.de iudic. Et dum Bar.ibi subiungit, quando res apud sequestrum deposita est,quamuis perdatur possessio, nō tamen commodum ipsius possessionis amitti,vide Abb.in d.c.examinata,col.4.vers.& primò.& ibi plenè Feli.qui
2 loquitur in materia sequestri, vbi nu.13.tradit,an sequestrum † obtineri possit, nisi prius constet de debito per publicum instrumentum,ut tenuit Bar.in l.litibus.C. de agric. & censit.libr. 11.nam alij uoluerunt sufficere,etiam si aliter quàm per instrumentum de debito constet. Tamen *omnes conueniunt oportere,ut ante omnia debitum sit liquidum. Abb.in c.dilectus, de sequestr.poss.& fruct. in fi.cum ibi addit.per Barbat.Id,quod facit contra multos iudices, qui sequestrationem concedunt antequàm debitum probetur. potest tamen iudex ex officio nobili sequestrationem alicuius rei facere,quando subest dubium,quòd partes ueniant ad arma. sed neque hoc fieri debet,quando liqueret alteram partem possidere: quia ei fauendum est, & altera pars est actrix constituenda. Curt.in cons.60.& de hac re vide Abb.& alios in c.olim ex literis,de rescrip. & hæc faciunt etiam ad decidendum, quid si debitor esset suspectus de fuga.
3 Et quid sit † sequestratio, quotuplex sit, & quomodò sit cōcedenda, & plenissimè quæ ad rem hanc pertinent, vide apud Franciscum Curt.in tract.de sequestris. & Angel.Perusin.pariter in suo tract.de sequestris,& Abb.omninò in d.c.dilectus,de sequestr.poss.& fruct.An autē & quādo sequestratio fructuum alicuius fundi sit concedenda, vide Alex.in conf.163.in 6.vol.

Summarium in l.sed & ex dolo.§.de dolo.ff.de do.mal.

1 *Rectores de eorum dolo proprio tenentur.*

Bar.in l.sed & ex dolo.§.de dolo.ff.de dol.mal.

1 Bart. in d.§.de dolo, ait, Rectores † de eorum dolo proprio teneri. Vide Feli. in cap. venerabilis,col.2.de re iud.

Summa-

Summarium in l.arbitrio.ff.de dolo malo.

1 *Actio de dolo est arbitraria.*

Bar.in l.arbitrio.ff.de dol.mal.

1 BART. in d.l.arbitrio,in principio colligit ex isto tex.actionem † hanc esse arbitrariam; & ideò contra non restituentem iuratur in litem,quando non restituitur res secundum præceptū iudicis. hæc Bar.Ex his uerbis Bart.iunctis ijs, quæ habentur in l.in actionibus.ff. de in lit. iur. infertur contra iudicem malè iudicantem,non iurari in litem; quoniam requiritur hic, ad hoc, ut iuretur contra non restituentem, commissum esse in non parendo iudicis præcepto de re restituenda,id quod reluctatur ijs, quæ docuit Bald.in l.ij.C.de sent.ex peric.recitand.vbi uult contra iudicem malè iudicantem posse iurari in litem. Vide ad hoc Bal.in l.j.in 14. oppos.C. de sent.quæ pro eo quod inter.profer.

Summarium in d.l.arbitrio.§.dolo cuius.ff.de do.mal.

1 *An & quando aduersus causam siue litis instantiam peremptam sit restitutio in integrum concedenda.*

Bar.in d.l.arbitrio.§.dolo cuius.ff.de dolo malo.

1 BART. in d.l.arbitrio.§.dolo cuius,tradit an & quando † aduersus causam siue litis instantiam peremptam sit restitutio in integrum concedenda,& quando datur actio de dolo. Vide ad hoc Alex.in consi.72.col.1.in 3.vol.Rom.in consi.174.colu.2.& in consi.220.colu.4.cum seq.& in consi.226.colum.2.Et an & quando restitutio in integrum contra iudicem concedatur,vide Feli.in c.cùm causa,de offic.deleg.

Summarium in l.cum à te.ff.de dolo malo.

1 *Ille qui dolo suo est absolutus,actione prima conueniri potest.*

Bar.in l.cùm à te.ff.de dol.mal.

1 BART. in d.l.cùm à te,inquit, eum, qui dolo † suo est absolutus, actione prima conueniri posse, & contra exceptionem rei iudicatæ de dolo replicari. Vide Ias. in repet.l. admonendi. columna quarta.ff.de iureiur.

Summarium in l.rem quandam.ff.de do.mal.

1 *Qui rei tuæ uenditionem impedit, tibi actione de dolo, uel in factum tenetur.*

Bar.in l.rem quandam.ff.de dol.mal.

1 BART. in d.l.rem quandam,inquit,eum,qui rei † tuæ uenditionem impedit, tibi actione de dolo uel in factum teneri. Vide Bal.in consi.106.in 3.vol.

Summarium in Rub.ff.de minor.

1 *Contra casum & fortunam non datur restitutio in integrum.*
2 *Quis non dicitur læsus quando euentus est dubius.*
3 *Quando diuisio bonorum fit sorte, si læsio enormis contingeret, peti potest reformatio diuisionis.*
4 *Si inter duos de summo Pontificatu foret contentio, eam sorte dirimi posse.*
5 *In beneficialibus sorti non est locus.*
6 *Sors non est quicquam mali.*
7 *Sors admitti solet ad lites dirimendas.*
8 *In temporalibus possunt homines iudicio sortis se subijcere.*
9 *Pubes minor 25.annis si in contractu iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis, licèt ex eo contractu læderetur, tamen restitutionem in integrum petere non potest.*

10 Minor

10 *Minor proximus pubertati non obligatur iuramento.*
11 *Restitutio est in primum gradum repositio.*
12 *Minor beneficio restitutionis in integrum sine iuramento renunciare non potest.*
13 *Restitutio in integrum officio iudicis nobili est concedenda.*
14 *Minor ætas fauorabilior est ad impetrandam restitutionem in integrum, quàm sit absentia.*
15 *Si minor delictum confiteatur, neque alioquin constet eum esse culpabilem nisi ex propria confessione, potest restitui aduersus huiusmodi confessionem.*
16 *Minori, mulieri & rustico iura facilè subueniunt.*
17 *Minori non succurritur si ei fiat solutio à debitore iussu iudicis.*
18 *Minori quando sit deneganda in integrum restitutio.*
19 *Minor uigintiquinque annis si est doctor iuris, non est in integrum restituendus.*
20 *Quando petitur restitutio, utrum necessaria sit litis contestatio.*
21 *Minor uigintiquinque annis dicitur esse qui agit annum 25.*
22 *Minor 25. annis an possit esse de consilio ciuitatis.*
23 *Minor an possit cogi ad compromissum uigore statuti.*
24 *Minor uenditori scienti denunciare non tenetur, quando contra eum agere uult de euictione.*

Lucubrat. in rubricam. ff. de minor. xxv. an.

1 CIRCA materiam huius tituli attende† contra casum & fortunam non dari restitutionem in integrum. Bald. in l. ait prætor. §. fin. infrà eod. tit. vbi ex hoc infert, si frater minor cum fratribus suis ad diuisionem bonorum ueniant, & sorte deterior pars ei contingat, propterea eum restitui non posse; alioqui uerò si sponte partem illam peiorem elegisset. Item à sententia sortis & fortunæ appellare non licet, secundum Bal. in l. fi. in principio C. comm. de lega. ad rem faciunt trad. per Ias. in l. de fideicommisso, in 2. not. C. de transact. nam
2 aliquis non dicitur læsus† quando euentus est dubius, & se habet ad damnũ, & ad lucrum. Alex. in consi. 80. in 3. vol. & in consi. 34. in 1. vol. Et ideò, si annua pensio siue annui redditus emuntur ab aliquo ad eius uitam pro certo pretio, qui emptor tantùm uiuat, ut multò plus habeat, quàm fuerit dictum pretium, contractus est licitus ratione incertitudinis uitæ illius, secundum Alber. in l. iubemus, col. 4. versiculo quid de tali contractu. C. de sacrosc. eccl. vbi ait ita fuisse iudicatum à collegio Bergomensi. De qua re vide Dec. in d. l. de fideicommisso, & Abb. in qu. 4. incip. Augerius. & Bal. & alios in l. si ea. C. de usur. Abb. & Io. de Anan. in c. in ciuitate, de usur. &
3 Ambros. de Vignate in tract. de usuris, nu. 241. Limita tamen prædicta † quòd si diuisio bonorũ fieret per breuia, & sortis infœlicitate læsio enormis contingeret, peti posset reformatio diuisionis secundum Bal. in l. maioribus. C. comm. utri. iudic. quem refert, & sequitur Philip. Franc. in rubri. de appell. col. 5. Ad ea quæ de iudicio sortis prædiximus, accedat Bal. in d. l. si duobus. C. comm. de lega. vbi Bal. iudicium sortis, fortunæ iudicium esse perhibet, cuius dux est Deus, teste Seneca cap. 7. in epist ad Lucilium. & iudicium sortis, ait Bal. sinceritate munitum censeri: quia cùm fortuna & muta sit & surda, consequenter quoque inexorabilis est. facit. C. sors. 26. q. 2. hinc & Matthiam sorte electum fuisse legimus, ut relatum est in cap. cleros. 21. dist. & à
4 sapientibus acceptum est, si inter duos de summo pontificatu † foret contentio, eam sorte dirimi posse, ut videre est apud Card. in cons. 150. Quæsitum sæpe fuit à me, in fi. post redditũ cõsilium. & Feli. in c. capitulum, col. pen. in fi. de rescript. Sed contra prædicta uidetur urgere text. in c. fi. de sortileg. vbi habetur, spiritualia sorte non esse dirimenda. ideò glo. ibi ait, electionem fieri non debere, nisi illis modis, qui traduntur in c. quia propter, de elect. in quibus sors non cõ memoratur. & ita decidit Bald. in d. l. si duobus. colum. 3. versic. sed nunquid electio Papæ. ad quem accedit ibi Ias. & in l. huiusmodi. §. Is cui. ff. de lega. 1. idem uoluit Archid. in d. c. sors. & in
5 beneficialibus † sorti non esse locum docuit Card. in c. licèt causam, colum. fi. de probat. quem sequitur Feli. in d. c. capitulum, col. fi. & in d. c. licèt. Accedit ad hæc not. documentum Io. And. in d. c.

in d.c.licèt causam,quem sequitur Feli.in d.c.capitulum,nu.49.aiunt enim,rem in facto consistentem forte dirimi non debere, alioqui uerò si in iure foret contentio. Neque reluctatur,
6 sortem † non esse quicquàm mali; quia uerum est in se, sed eius usus reprobatur, ne propter assiduitatem mortales ad idolatriam delabantur, ut inquit glo.in c.1.de sortileg. Non obstat etiam sortem electionis super Matthiam cecidisse, quoniam illud diuino Spiritu cooperante factum fuisse nouimus: & ideò non est trahendum ad consequentiam,ut per glo.& Abb. in d. c.fi.de sortileg.citat.c.non statim.& c.non exemplo.26.q.2.Non obst. quæstionem Pontificatus sorte decidi posse: quia dupliciter respondetur. Primò enim dicimus,duobus de pontificatu certantibus,utrunque eorum in quasi possessione illius dignitatis in suis obediētijs reperiri, quò fit,ut quilibet eorum supra ius positiuum existat,ut per Card.in d.consi.150.& per Felin. in d.c.capitulum. Proinde non obstante iuris dispositione possunt ui tantæ potestatis contentionem eorum sorte dirimere. Prætereà etiam responderi potest,hoc eo in casu,ob specialem rationem tolerari, scilicèt,ut aliquo modo schisma ob uniuersale commodum fidelium extin-
7 guatur. nam † sors admitti solet ad lites,& dissensiones dirimendas,ut inquit Panor.in d. c.fin. de sortileg.sed iurisdictionem,in qua exigitur industria personę,sorte, principaliter dari nō posse docuit idem Panor.in c.quoniam,de offi.deleg.& propterea ubi Papa est eligendus,sors nō esset ullatenus admittenda: quia cadere posset super inhabilem. Proinde cura fidelium non deberet committi tanto discrimini. Et ad prædicta vide Ana.& Barb.in c.1.de sortileg.& Feder.de Sen.in cons.284.vbi examinat quid sit sors.Quare ex prædictis concludendum uidetur,
8 in temporalibus † posse homines se iudicio sortis subijcere.d.l.si duobus, & l.sed cùm ambo.ff. de iud.iunctis ijs,quæ prædiximus. ad quæ accedit Rosell.in monarchia,fol.antep.uersicu.Per sortes. alioqui autem esse in spiritualibus,nisi (ut prædictum est) sed hoc quoque,quod in temporalibus dictum est,non sine dubio pertransirē, ubi de danda iurisdictione ageretur,per præ-
9 dicta. Sed de ijs hactenus. Attende etiam in materia huius tituli,puberem † minorem 25. annis,si in contractu iurauit non contrauenire ratione minoris ætatis siue alia, licèt ex eo contractu læderetur, restitutionem in integrum petere non posse, etiam si iuramentum simpliciter interponatur: auth.sacramenta puberum,vbi Ias.C.si aduers.uē dit.& ibi Ias.col.4.& seq.tradit quid de impubere doli capace. de quo vide glo.& Abb.in c.ex literis,de sponsal. Et si in minore restitutio tollitur per illam auth.credēdum est idem multòmagis esse in maiore.Tamē quod
10 minor † etiam proximus pubertati non obligetur iuramento, contra Bar.in d.auth.sacramen-
* ta,tenuit Fulg.in consi.237.vbi ait in hanc sententiam * communiter itum esse,& ibi ait,minorem,qui iurauit non contrauenire contractui ratione minoris ætatis, non prohiberi contrauenire alia de causa. si uerò iurauit non contrauenire quacunque de causa, distingue ut per eum
11 in d.consi.Item scias restitutionem † esse in primum gradum repositionem, quoniam tantum dat restitutio,quantum fuerat ablatum per læsionem.l.quod si minor.§.restitutio,infrà eod.tit. ubi ponam.Et proponi potest coram quocunque iudice etiā pedaneo.l.fi.C.vbi & apud quos.
12 Item minor † beneficio restitutionis in integrum sine iuramento renunciare non potest. Bar. in l.pen.C.de pact.An autem certioratus renunciare possit, & vtrum quando interuenit iuramentum certioratio exigatur.Ias.in d.auth.sacramenta,col.14.versi.tertiò principaliter? Nunquid credatur notario affirmanti se certiorasse,uel declarasse minori quid importet beneficiū restitutionis in integrum? vide Ias.in l.si duo patroni.§.idem Iulianus. colum.3. versiculo Ego iuxta.ff.de iureiur.vbi docuit,an etiam in multis alijs notario testanti sit habenda fides. Non
13 est silentio prætereundum restitutionem † in integrum officio iudicis nobili esse concedendam.Bar.in l.j.colum.5.versic.officium.ff. de iurisdi. omn.iudic.ideò quamuis petens partem usurarum,quæ debentur officio iudicis mercenario,si deinde sors sit soluta,aliam partem usurarum petere prohibeatur,cùm principale sit extinctum; tamen cùm restitutio officio iudicis nobili conceditur,quod actioni æquiparatur,quamuis principale foret extinctum, ad huc potest petere accessoria.l.fi.§.Lucius,& ibi glo.& Bar.ff.de condit.indeb.de qua re vide Abb. in consi.35.in 2.vol.Item ita rectè colligi solet.Minor non restituitur,igitur neque maior. gl. in l.

nec

14 nec non,in principio.ff. ex quib. cau. maio. Et minor † ætas fauorabilior est ad impetrandam restitutionem in integrum,quàm sit absentia.Soc.in consi. 153.col.9.in 1. volu.Arec. in consi. 103.col. 2.ubi Salic.reprehendit,qui in l.j. C. de rest. mi. contrarium senserat, & in consi. 162. col.2.Itẽ fauorabilior est restitutio,quæ fit ratione minoris ætatis,quàm sit illa,quæ fit ex clausula,si qua mihi iusta causa.Curt.in consi. 58.Attende aliud scitu dignum,& nunquam obliuio-
15 ni tradendum: si minor † delictum confiteatur,neque alioqui constet eum esse culpabilem,ni si ex propria confessione, potest restitui aduersus huiusmodi confessionem. Ang.in l.certum. § in pupillo.ff.de confes.cuius documentum,ut singulare,sequitur Alex.in consi. 115.in 3.vol. & in consi.80.in 7.vol.vbi ait, idem esse etiam quando minor se matrimonium cum aliqua cõ traxisse confiteretur,& alioqui matrimonium non probaretur: nam aduersus confessionem hu
16 iusmodi esset restitutio concedenda secundum Alex.in d.consi minori, † mulieri,& rustico iura facilè subueniunt, eosque deceptos fuisse facillimè conijcitur, quando enormis est læsio. Mari.Soc.iuni.in consi. 144.nu.32.Attende mirabilem fauorem ætatis minoris: nam si minor emit rem cum pacto,ut res loco pignoris apud uenditorem remaneat, donec pretium ei fuerit solutum,huiusmodi pactum reijcitur,& nihilominus tenet emptio:quia postquam ei fuit acquisitum dominium,non potuit obligari,id quod incredibile uideretur,cùm uno & eodem tẽpore facta fuit uenditio & pactum, nisi haberemus text.sing.in l.j.§.fin. ff. de reb. eor. Minori
17 † autem non succurritur,si ei fiat solutio à debitore iussu iudicis.text.est sing. in l. ait prætor.§. permittitur,& ibi Rom.infrà hoc eod.tit.& ad hoc illum tex.extollit Paul.de Castr. in sing. 13. & Alex.in consi. 15.in 2.volum.vbi declarat.Sed Paul.de Cast.in l.ij.ff.de iudic.limitat hoc procedere, quãdo debitor iussus soluere prius huic iudicis præcepto restitisset,alioqui uerò si absque aliqua resistentia simpliciter soluisset: quia tunc spontè soluisse præsumeretur: & hoc idẽ uoluit in consi. 290. Visis his. vbi subiungit necesse esse, ut etiam solutio fiat incontinenti per
18 mandatum,alioqui uerò si ex interuallo,ut ibi per eum. Et quando sit neganda † minori in integrum restitutio,eleganter docuit Bal.in l.j.in 24.oppo.C. qui admit.ubi ait, quotiescunque lex uel statutum expressam facit mentionem de minore siue alia persona, cui à iure communi conceditur restitutio, nunquam aduersus huiusmodi statutum restitutionem posse concedi. idem ait Alex.in consi. 165.nu.5.in 6.vol.& ibi tradit etiam alios casus,in quibus restitutio negari solet. Item,si semel restitutio fuit concessa,iterum in eadem causa restitutio sine aliqua superueniente causa concedi non potest.l.fi.C.si sæpius in integr.restit.postul. Et si sine causa cõ
19 ceditur,nullius est roboris & momenti. Dec.in consi. 436.Item minor † 25. si est doctor iuris, non est in integrum restituendus.Bar.in l.sed & probari.ff.de excul.tut.Mar.Soc. iuni.in consi. 69.nu.49.Rursus, si minor renunciat beneficium ecclesiasticum, & alteri conferatur, petere non potest restitutionem in integrum, vide Abb. in c.ex parte, colum.7.de sponsal.An autem beneficium restitutionis in integrum aduersus hæreditatem non aditam ad hæredes transmittatur,an non? vide Raph.Fulg.in consi.85.Nunquid restitutio facta minori super probationibus iam publicatis prosit aduersario suo,qui est in maiori ætate constitutus? vide not. Soci.in
20 consi. 110.in 4.vol.Quando petitur † restitutio utrum necessaria sit litis contestatio: domini de Rota in decisi.9.in nouis. An & quando minor æquiparetur prodigo, & contrà, vide Bart.in l.si curatorem habens.C.de in integ.rest.minor. Et an priuilegia de uno ad alium extendantur. Feli.in c.cùm non liceat,col. 3.de præscript. An minor qui fuit læsus in causis spiritualibus, in quibus maior existimatur,possit petere restitutionem in integrum,Abb.in d.c.ex parte.col.6.
21 de restit. spoliat. Minor † autem 25.annis dicitur esse,qui agit annum 25.l. si maritus.§. minorem.ff de adulter.& habetur in l.ad rempublicam.ff.de muner. & honor. vbi Alber. & ibi traditur,quando annus incœptus habeatur pro completo. An autem aliquis fuerit minor,uel maior tempore contractus, dic eum fuisse maiorem iuris interpretatione censeri, secundum glo.
22 optimam in l.si minorem.C.de in integ.rest.Minor † 25.annis nunquid esse possit de consilio ciuitatis,uel habere officium aliquod,in quo agatur de administratione reipublicæ? Abb.in d. c.cùm uigesimum,de offic.deleg.Si minor contrahit,ad quẽ probatio spectet, rem esse uersam

in ipsius

23 in ipsius minoris utilitatem. Soc. in con. 115. col. fi. in 1. volu. vtrum autem minor † cogi possit ad compromissum uigore statuti, quo cautum est, inter cõiunctos fieri debere compromissum necessarium: Et an peti possit in integrum restitutio, Alex. latè in consi. ultimo in 6. vol. & de hac re vide quæ posui in 1. const. C. de nou. cod. confic. Et minoris bona non incidunt in commissum, quamuis non sint solutæ collectæ, etiam si facta sint proclamata, quibus præcipiatur, bona non soluentium infra certum tempus incidere in commissum. Alex. in consi. 31. in 5. vol.

24 Item minor † uenditori scienti denuntiare non tenetur, quando contra eum agere uult de euictione, quamuis regula sit in contrarium; ita sing. dixit Bal. in l. j. C. de peric. & commod. re. uẽd. & Aret. in consi. 26. vbi de huius documenti ueritate subsistit. Et minor 25. annis renunciare potest beneficium ecclesiasticum sine curatore. Crauet. in consi. 90. Item scias minorem, cui sunt elapsi decem anni post minorem ætatem censeri ratum habere contractum etiam nullum. l. fi. C. si maio. & Soc. in consi. 147. col. 4. in 1. vol.

Summarium in l. denique. ff. de minorib.

1 *Princeps potest minori administrationem bonorum suorum concedere.*

Bar. in l. denique in princ. ff. de minor.

1 BART. in d. l. denique in principio ait, Principem † posse minori administrationem bonorũ suorum concedere, non autem id posse iudicem inferiorem. vide plenè Alex. & Aret. in l. more. ff. de acquir. hæred. & Alexand. in l. bonorum, col. 1. C. qui admit. Et dum Barto. infert, hoc pariter fieri non posse à statuto, nisi statutum esset ciuitatis, quæ superiorem non recognoscit: quia ipsamet sibi est princeps. Vide Alexand. in consi. 15. colum. 3. verficulo Et satis est, in 5. volum. vbi ait gesta ab his, qui de facto superiorem non cognoscunt, teneri perinde ac si à summo principe facta essent.

Summarium in d. l. denique. §. si quis. ff. de minor.

1 *Minor quomodò possit restitui aduersus sententiam quæ habet necessariam consequentiam ab alio actu non rectè gesto.*

Bar. in d. l. denique. §. si quis. ff. de minorib.

1 BART. in d. l. denique. §. si quis cum minore, tradit quomodò minor † restitui possit aduersus sententiam, quæ habet necessariam consequentiam ab alio actu non rectè gesto, vide Alex. in consi. 141. col. 3. in 5. vol.

Summarium in d. l. denique. §. minorem. ff. de minor.

1 *Minor ætas inspicitur de momento ad momentum.*

Bar. in d. l. denique. §. minorem. ff. de minorib.

1 BART. in d. §. minorem, ait, minorem † ætatem inspici de momento ad momentum. Vide Ang. in consi. 404. Et cùm tempus de momento ad momentum inspiciatur, ideò ualdè cauendum est ab amisione temporis, quod est cunctis rebus preciosius: nam teste Seneca in epist. prima, Omnia sunt aliena, tempus autem nostrum est. proinde à sapientibus est acceptum, honestam esse solius temporis auaritiam, Et multa de amisione temporis tradit Io. Baptista Caccialupus in tract. de ludo. num. 16. Et dum Barto. tangit in d. §. minorem, an & quando annus incœptus habeatur pro completo, vide Feli. in c. cùm uigesimum, de offi. deleg. & Firma. omninò in tract. de Episcopo, in 31. quæst. primæ par. secundi libri. & Ias. in l. diuortio, nu. 7. ff. sol. matr. Dec. in c. cùm in cunctis, de elect.

Summarium in d. l. denique. §. sed utrum. ff. de minor.

1 *Minor filius familias aduersus obligationem suam restituendus est, etiam si iussu patris contraxisset, præterquàm in mutuo.*

2 *Ex condemnatione executio contra filium fieri non potest.*

Bar.

Bar. in d.l.denique.§.sed utrum.ff.de minorib.

1 BART. in ead.l.§.sed utrum,colligit in summa. minorem † filiumfamiliâs aduersus obligationem suam restituendum esse,etiam si iussu patris contraxisset,præterquàm in mutuo. Adde in hoc textum hunc esse sing.ut per Ias.in l. singularia.num.29.ff. si cert. pet. Et attende, quoniam pater,qui tenetur pro filio tanquàm fideiussor,usque ad peculium conueniri potest, non excusso prius filio.Bar.in l.cùm filiusfamiliâs,in princ.per istum tex.ff.de uerb.obligat.vbi Ias. col.3.vers.secundò.vbi limit.

2 Bar.in d.§.sed utrum,oppo.dicens,ex condemnatione † executionem contra filium fieri non posse: deciditque eum saltem carcerari posse. De hac re uide Barto.in l.Si filiusfamiliâs. ff.sol. matr.& in tract.de carceri.in 4.quæst.& Ang. in l.j.ff. de except. rei uend. Et ad prædicta uide Ias.in §.actiones autem,col.2.inst.de actioni.& in l.j.C.qui admit.& in l.seruum,col.pen. C. qui testa.facer.poss.Cæpol.in cautel.30.& Alex.in cons.61.Viso processu,col.1.in 5.volu. Et dum Bar.in d.§.sed utrum,col.fi.opponit,dicens,sublata obligatione principali nõ remanere accessoriam. De hac re habetur etiam in l.cùm filiusfamiliâs,in princ.ff.de uerb.oblig.vbi gl.Bar. & alij. Et dum Bar.in fi.d.§.sed utrum,tradit,an filia possit in dote institui; vide Barb. in cons.2. col.6.& seq.in 1.volum.

Summarium in d.l.denique.§.sed & hæres.ff.de min.

1 *Minor est restituendus aduersus negligentium adhibitam in non denunciando.*

Bar.in d.l.denique.§.sed & hæres.de minor.

1 BART. in ead.l.§.sed & hæres,ait, minorẽ † esse restituendum aduersus negligẽtiam adhibitã in non denunciando. Pro declaratione an ei restitutio concedatur aduersus conditionem non impletam, vide omninò Aret.in cons.67.col.3.

Summarium in l.ait prætor.ff.de minor.

1 *Dictio,gestum, posita in edicto,omnem contractum uel quasi contractum continet.*
2 *Ille qui appellat ab interlocutoria,iniuriam & grauamen sibi illatum à iudice debet exprimere.*

Bar.in l.ait prætor.ff.de minor.

1 BART. in d.l.ait prætor,in principio ait,uocem hanc,gestum, † positam in edicto,omnem contractum,uel quasi contractum continere, aduersus quem minor est restituendus. Quid si cum minore gestum non esset,tamen læsus reperitur? Vide eundem Bar.in l.Aemilius,colu. 2. infrà eod.titu.& in l.cùm filiusfamiliâs.§.in hac.ff.de uerb.obligat. Et dum ibi Barto. in d.l.ait prætor,versiculo Venio ad versiculum, ait, dicendum uideri, minorem non posse debitorem conuenire; vide Rom.in consi.80.

2 Bar.in d.l.ait prætor,tradit,eum, † qui appellat ab interlocutoria,iniuriam, & grauamen sibi illatum à iudice debere exprimere. Adde casum,in quo licet appellare ab interloquutoria,pro ut iustificabitur ex nouiter actitandis, ut per Alex.in l.recusare.§.si quis alio.colum.3.ff.ad Trebell.Et dum Bar.ait,appellare licere à diffinitiua etiam si iudex nullam iniuriam fecerit, sed rectè iudicauerit; vide ad hoc & ad prædicta Matthæsyl.in sing.39.Roman. in sing.775. Bal. in c.peruenit,& in c.constitutus,de appellat.& Ana.in consi.26.Bar.autem ibi paulòpost subiungit,si appellatur ab interlocutoria lata in contumacem,tunc posse alias nouas causas afferri coram iudice appellationis. vide tu Alex.in d.l.recusare.§.fi.col.3.ff.ad Trebell.& Ana.in d.cõsi. 26.Et dum Bar.ibi propè fi.d.l.ait prætor,in princ.inquit,si iudex nõ pronunciauit super emergenti,sed ultra procedit,utrum iudicium ualeat,vide Feli.in c.suborta,de re iud.

Summarium in l.ait prætor.§.hodie.ff.de minor.

1 *Res minoris ad licitationem siue subhastationem uendi debet.*

Bar.

Bar.in d.l.ait prætor.§.hodie.ff.de minor.

1 BART. in d.l.ait prætor.§.hodie, ait, res minoris † ad licitationem siue subhastationem uendi debere. Vide Imol.in consi.99.in septimo dubio.in l.licitatio, in apostil.ff. de publi. & Bald.in authen.hoc ius porrectum.C.de sacrosf.ecclesf. Et dum Barto.agit, an minor sit restituendus contra uenditionem factam per licitationem: vide Barto.in l.si tempora.C.de fid.instru.& iur.hast.fisc.lib.10,in fi.

Summarium in l.& si fine.§.item & in.ff.de minor.

1 *Dilationes iudiciales uel l gales currunt minori ipso iure.*

Bar.in l.& si fine.§.item & in eremodicijs,ff.de minor.

1 BART. in d.l.§.Item & in eremodicijs,inquit,dilationes † iudiciales uel legales currere minori ipso iure,licèt restitui posit, vide Bar.in l.fi.col.2.ver,oppono & uidetur.C.in quib.cau. in integr.rest.non est necess.Et ad rem faciunt quæ habentur per eundem in l.nam & posteà.§. si minor,col.3.vers.quæro quomodò probabit.ff.de iureiur.in hac materia scias, minorem absentem esse fauorabiliorem ad obtinendam restitutionem,ut docuit Aret.in conf.103.colu.2. vbi redarguit Sali.in l.j.C.de rest.minor.qui contrarium affirmauit,vide eundem Aret.in conf. 161.col.2.& Soc.in conf.153.col 9.in 1,vol.

Summarium in l.minor etiam.ff.de minor.

1 *Minor an sit restituendus aduersus ueram contumaciam & dolum.*

Bar.in l,minor etiam,ff,de minor.

1 BART. in d.l.minor etiam,tradit,utrum minor † sit restituendus aduersus ueram contumaciam,& dolum. vide Alex.in l.vbi exigitur.ff.de eden.

Summarium in l.si ex causa.§.nunc uidendum.ff.de minorib.

1 *Minor non est restituendus aduersus delictum dolo commissum.*

2 *Minoribus quomodò subuenuatur in delictis.*

Bar.in l.si ex causa.§.nunc uidendum.ff.de minor.

1 BART. in d.§.nunc uidendum, colligit in summa, aduersus delictum † dolo commissum, minorem non esse restituendum, nisi ut habeatur pro confesso, & transacto. Vide Bal.in cōs. 30.in 1.volum.& Fulg.in consi.61.Et dum ibi Bart.paulòpost subiungit, quid significet restitutio illa, ut habeatur pro transacto,& tradit cautelam pro beneficio minoris, ut ibi per eum. quam cautelam declara melius, scilicèt,quando aliquis uult litem habere cum minore aliquid petiturus ab eo, tutor, uel curator, uel procurator minoris quærere debet tractatum concordiæ & transactionis, & offerre aduersario aliquid minus, quàm in ueritate habere debet,& esset uia iuris consecuturus, ita ut ipse aduersarius consentiat. posteà minoris aduocatus dicat; nolo stare huic transactioni, sed si aliquid habere debes, pete: nam hoc modo si minor condemnabitur,habebit restitutionem in integrum, qui in d.transactione habebitur pro trāsacto: si verò causam uincet,melius erit pro eo, & istam cautelam pro memorabili & notatu digna tradit Cæpol. in cautel.6. incip. Quando aliquis litigat. & Francisc.Crem.in sing.28. Obtinui semel.vbi ait, se in facti contingentia obtinuisse; & postea inuenisse Bald. hoc idem dicentem in l.ij.col.2.C.de rescind.uend.Sed ista cautela fuit Rom.in sing,308.Volo tibi dare cautelam. ubi ait,casum hunc esse singularissimum. Feli.post Bal.in c.fi.col.2.versi.sed pone, de probat.
2 Cæpol.in cautel.2.Et dum Bar.ibi prosequitur,quomodò minoribus † subueniatur in delictis. vide Aret.in consi.67.colu.5.Et attende,quia minoribus 18.annis subuenitur in delictis, quæ fiunt in omittendo, auth.si captiuis.C.de episc.& cleric.tradit Bar.in l.si quis in tantam. col.3.

C.vnd.

C. vnde ui. Vide Bar. in l. j. §. aduersus, col. fi. ff. de oper. no. nunc. & quia Bart. in d. §. nunc uidendum, in fi. ait, nonne est in dolo, eò ipso quòd negat ueritatem: Solue tu oppositionem illam, vt per Ias. in l. j. §. nunciatio, col. 7. versi. circa id. ff. de oper. no. nunc.

Summarium in d. l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minor.

1 *Monachus eximitur à patria potestate.*
2 *Monachus an desinat esse ciuis.*

Bar. in d. l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minorib.

1 BART. in d. l. si ex causa. §. Papinianus, ait, monachum † eximi à patria potestate. Vide omninò Soc. latè in l. j. col. 33. ff. de vulg. & pupill. & Feli. in c. dilectus. 2. num. 17. de rescrip. vbi inquit, hoc esse uerum quò ad ea, quæ concernunt commodum ipsius monachi, alioqui in ijs, in quibus de ipsius incommodo ageretur. Similiter etiam limitatur hoc non habere locum, quando de damno monasterij ageretur: quoniam quò ad ea non censetur exemptus à patria
2 potestate per ingressum religionis. Feli. in c. Iudæi, 2. in fin. de Iudæ. An autem † monachus desinat esse ciuis, & alia priuilegia sua perdat? Et dicas, quòd non: quoniam ingrediens religionem ascendit, & ideò non debet descendere. Feli. in d. cap. dilectus, nu. 17. & quamuis huic conclusioni reluctari uideatur glo. in cap. 1. de purg. canon. quæ ait monachum perdere nobilitatem, tamen contrarium fuit iudicatum in Rota, ea ratione præcipua; quoniam nobilitas est ius sanguinis, quod immutabile est. l. ius agna. ff. de pact. ita refert Petrus Lenauderius in tracta. de oneribus doctorum, quæstio. 54. & quando monachus pro mortuo habeatur, & quando non, vide Alexand. in consi. 282. in lib. primi & secundi volum. & Abb. & Io. de Ana. in cap. sicut. 2. de homicid.

Summarium in d. l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de minor.

1 *Aduersus commissum uectigal minor est restituendus.*

Bar. in d. l. si ex causa. §. si in commissum. ff. de minorib.

1 BART. in ead. l. §. si in commissum, ait, aduersus † commissum uectigal minorem esse restituendum. Sed immo uidetur dicendum, bona minoris non incidere in commissum, quamuis solutæ non sint collectæ, & facta sint proclamata, quòd bona non soluẽtium infra certum tempus incidant in commissum. Alex. in cons. 31. in 5. vol.

Summarium in l. uerum. §. sciendum. ff. de minor.

1 *Minor debet restitui causa cognita.*

Bar. in l. verum. §. sciendum. ff. de minor.

1 BART. in d. §. sciendum, colligit, minorem † debere restitui causa cognita: ideò in libello narrare debet se minorem, & læsum. Vide ad hoc Dec. in cons. 389. col. 4.

Summarium in d. l. verum. §. item quæritur. ff. de minor.

1 *Si duo sunt priuilegiati pari priuilegio ille præfertur, qui tractat de damno uitando.*
2 *Priuilegiatus non debet uti priuilegio contra pariter priuilegiatum.*
3 *Licèt minor constituat debitorem in mora sine interpellatione, hoc tamen locum non habet contra alium minorem.*
4 *Priuilegiatus an uti possit priuilegio contra eum à quo est priuilegium consecutus.*

Bar. in d. l. verum. §. item quæritur. ff. de minorib.

1 BART. in d. l. §. item quæritur, colligit in summa, si duo sunt† priuilegiati pari priuilegio,

eum præferri, qui tractat de damno uitando. exemplum uide apud Paul. de Cast. in consi. 117. & hoc idem tradunt Doct. in auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles. & Rom. in consi. 179. nu. 6. & in consi. 369. de qua re uide omninò Abb. in capitulo in præsentia, nu. 37. cum sequ. de probat. & in cap. fi. de ordin. cognit. & Felin. & Dec. latissimè in d. capitulo in præsentia, colu. 22. Ias. in l. Marcellus, colu. 8. versic. limita. ff. ad Trebell. & Dec. in l. in re obscura. ff. de reg. iur.
2 & priuilegiatum † non uti priuilegio contra pariter priuilegiatum, uide quid ex hoc decidat Feli. in d. c. in præsentia, col. 10. versic. & per istam glo. & Alexand. in l. j. §. ad municipium. ff. ad leg. Falc. & quid decidit Barbat. in consi. 15. incip. Deum inuocent adiutorem, in 3. uolu. & in consi. 38. col. 7. vers. Sextò faciat. eodem volum. Vide etiam Ang. in §. item si. col. 10. uersic. Ter-
3 tiò. Institu. de except. Ex hoc etiam infertur, quamuis minor † constituat debitorem in mora sine interpellatione, hoc tamen locum non habere contra alium minorem. Paul. de Cast. in cōsilio 125. in 1. volu. sic etiam in simili casu à contrario deciditur, an criminosus à pariter criminoso repelli possit: ita, vt paria delicta mutua compensatione tollantur. de quo habetur in l. cùm mulier, & in l. viro, & uxore. ff. solu. matrimo. & in cap. cùm dilecti, de except. & ad prædi-
4 cta uide Mari. Soc. iunio. in cons. 74. nu. 21. An autem priuilegiatus † uti possit priuilegio contra eum, à quo est priuilegium consecutus? uide docto. in cap. fin. de fruct. & lit. expen. Attende etiam in hac re, priuilegiatum, qui ignominiosè exercet id, à quo suum oritur priuilegium; vt putà, si miles ignominiosè militaret, non posse uti priuilegio suo. tex. est not. in l. sed & milites. §. qui nimirum. ff. de excusa. tutor.

Summarium in l. si apud. ff. de minor.

1 *Priuilegium ætatis est potentius priuilegio Velleiani.*

Bar. in l. si apud. ff. de minor.

1 BART. in d. l. si apud, ait, priuilegium † ætatis esse potentius priuilegio Velleiani, & reliqua, vt ibi per eum. Vide in simili casu tex. in l. cætera. §. sed. & si quis. vbi Paul. de Castr. & Aret. ff. de legat. primo.

Summarium in l. in causæ. la prima. §. interdum. ff. de minor.

1 *Restitutio in integrum est in rem scripta.*

Bar. in l. in causæ. j. §. interdum. ff. de minor.

1 BART. in d. §. interdum, ait, restitutionem in integrum † esse in rem scriptam, ideò dari in subsidium contra eum, ad quem res peruenit, licèt cum minore non contraxerit. Adde quòd istum tex. adducit Bar. in l. si tertius. §. si quis priusquam. in 2. q. ff. de aqu. plu. arcen. ad probandum, quòd officium iudicis transit contra singularem successorem.

Summarium in l. in causæ. la secunda. ff. de minor.

1 *Auxilium extraordinarium in subsidium introductum, non concurrit cum ordinario.*

Bar. in l. in causæ. ij. ff. de minor.

1 BART. in d. l. in causæ, 2. in princip. ait in summa, auxilium † extraordinarium in subsidium introductum, non concurrere cum ordinario. Vide Felin. in c. significauit, col. 1. in quarto notabili. & col. 3. in princ. de testi. & in c. pastoralis, col. 3. versic. dum firmat Abbas, de except. & egregiè Dec. in consi. 422. vbi dicit, hoc usque adeò esse uerum, ut remedium uni concessum in statuto ad alium non porrigatur. vide Ias. in §. præiudiciales, col. 8. insti. de action.

Summarium in d. l. in causæ. la secunda. §. idem Pomponius. ff. de minor.

1 *Licere contrahentibus se circumuenire, dummodò absit dolus.*

Bar.

Bar.in d.l.in causæ. 2.§.idem Pomponius.ff.de minorib.

1 BART. in d.l.in causæ.§.idem Pomponius, tradit, licere contrahentibus † se circumuenire, dummodò absit dolus, & deceptio non sit ultra dimidiam iusti pretij. Dicas hoc non procedere in foro conscientiæ. Dec.in c.1.colu.3.de const.& an & quando contrahentibus liceat se inuicem decipere, uide eundem Dec.in l.si quis in conscribendo. C. de pact. & qua cautela uti debeat deceptus citra dimidiam iusti pretij, vt contractus rescindatur, aut iustum pretium suppleatur, vide apud Thom.Ferrat.in cautel.4.vbi multa adducit scitu digna.

Summarium in l.minor autem magistratus.ff. de minor.

1 *Minor magistratus contra sententiam maiorum non restituit.*

Bar.in l.minor autem magistratus.in princ.ff.de minor.

BART. in d.l.minor autem magistratus.in princip. nihil dicit. Tamen ex tex.colligitur, mi
1 norem † magistratum contra sententiam maiorũ non restituere. Limita regulam huius.l.ut non procedat in pœnitentijs iniungendis, in quibus minor immutat pœnitentiam à superiore iniunctam.glo.est sing.in c.tempora pœnitudinis. 26.q.7.Rom.in sing.454.

Summarium in d.l.minor autem.§.sed & pro.ff.de minor.

1 *In una causa non licet tertiò prouocare.*

2 *Quando appellatio est prohibita à sententia, an aliquo casu antequam feratur sententia liceat appellare à grauaminibus futuris.*

Bar.in d.l.minor autem.§.sed & Percennio Seuero.ff. de minorib.

1 BART. in d.§.Sed & Percennio Seuero. colligit in summa, in una causa † non licere tertiò prouocare, sed post duas sententias peti posse restitutionem in integrũ. Ex quo habetur, sublata appellatione, sublatam non esse restitutionem in integrum. Vide Soc.in consi.242.& in cõs. 299.in 1.volu.& plenè Barb.in consi.44.in 3.vol.& in consi.9.in 1.uolu.col.4.Rom. in consi. 90. Paul.de Castr.in consi.317.aliquid per Aret.in cons.161.colu.4.& Bal. in cons.148. in 1. uol.& in consi.44.& in consi.96.in 5.uolu. Ex & prædictis sumitur cautela, ubicunque appellatio est prohibita, ibi restitutionem in integrum esse petendam. Cæpol. in cautel. 180. Sed
2 quæro, quando appellatio † est prohibita à sententia, an aliquo casu antequam feratur sententia, liceat appellare à grauaminibus futuris? vide Ang.in consi.188. Accedat ad prædicta unũ aliud scitu dignum, vbi prohibita est appellatio, & quęcunque exceptio, tamẽ prohibitum esse nõ censetur posse principaliter agere de nullitate; ita not.docuit Bal. in l.j.C.ne lic.in una ead. sent.& clarius Aret.in consi.75.col.pen.

Summarium in l.Papinianus.ff.de minor.

1 *Ex separatis de uno ad aliud non infertur.*

Bar.in l.Papinianus.ff.de minor.

1 BART. in d.l.Papinianus, colligit regulam illam, scilicèt, ex separatis † de uno ad aliud non inferri. Adde tex.in l.inter stipulantem.§. sacram, ibi, sed hæc dissimilia sunt.ff.de uerb.obliga. & tex.in l.sed si accepto.ff.de iur.fisc. Vide Bal. in l.si maritus.C.de donat. inter uirum & uxor. Card.in c.si inter, colu.3.de sponsal. Paul.de Castr.in consil.316. Alexand.in consi.178.in lib. primi & secundi uolum.

Summarium in l.quod si minor. §. restitutio.ff.de minor.

1 *Per restitutionem omnia reponuntur in pristinum statum.*

2 *Restituto minore an censeatur restitutus aduersarius ad probandum.*

Bar.in l.quod si minor.§.restitutio.ff.de minor.

1 BART. in d.§.restitutio,colligit in summa, per restitutionem † omnia reponi in pristinum statum.iste tex.affertur à Rom.in consi.454. ad probandum,vbi titulus, ex quo aliquis se tuetur, redit ad non titulum,uel habet ortum ex causa irrita,eum qui possedit rem ex tali titulo teneri ad fructuum restitutionem. Et an & quando restitutus recuperare debeat fructus perceptos,etiam si bona fuissent publicata,vide Dec.in l.in condemnatione.§.cùm uerbum.ff.de re-
2 gul.iur. An autem ex hoc posisir inferri,quòd restituto † minore censeatur restitutus aduersarius ad probandum,vide Bar.in l.j.§.nunciatio,in fi.ff.de oper.nou.nuncia. Et quod restituere sit in pristinum statum reponere, ut quod abstulit læsio,reddat restitutio,vide in l.fi. C.de sent. pass.& in l.videamus.§.in Fauiana.ff.de usur.& Abb.in c.querelam,in fi.de elect. & in c.præterea,de usur. vbi tradit,quæ nam sit differentia inter uerbum,satisfacere, & uerbum restituere. & in rubr.de restit.in integr.vide etiam Bar.in l.qui proprio.§.item quæritur. ff. de procura.& quotuplex sit restitutio,vide Barto.in l.cum quis.§. si quis pro reo.ff.de solut.& in l.j.§.fin.ff.de quæstio.& dum Bart.in d.§.restitutio,quærit,quid si pecunia soluitur perdituro? Vide Aretin. in consilio 81.

Summarium in l.patri pro filio.ff.de minor.

1 *In quibus casibus speciale mandatum requiritur, coniuncta persona admittitur, si prætendit proprium interesse.*

2 *Coniuncta persona protestari non potest.*

3 *Coniuncta persona agere potest pro minore in casibus, in quibus non requiritur speciale mandatum.*

Bar. in l.patri pro filio.ff.de minor.

1 BART. in d.l.patri pro filio,colligit in summa,in casibus,in quibus † requiritur speciale mandatum,coniunctam personam admitti, si prætendit proprium interesse. Ad istam l.uide Aret. Alex.Soc.& Ias.in l.iij.ff.sol. matr.& Soci.in consi.231.col.2.in 1.vol.Attende etiam,quia hæc regula XI.recipit limitationes. Alex.in l.exigendi.C.de procur.vide Feli.in cap.sunt & alij.nu.
2 42.de rescri.vbi plenissimè agit de hac re. & coniunctam personam † protestari non posse docuit Feli.in c.cùm,M.Ferrarien.nu.58.de consti. Quæ autem dicantur coniunctę personæ,tradit Alex.in d.l.exigendi, & Feli.in d.c.sunt & alij.nu.57.cum seq.vbi quid de coniunctione spirituali,& quid de spurijs & naturalibus an dicantur coniuncti. Et animaduertendum est, quoniam hoc non habet locum nisi in affinitate ascendentium, & descendentium, alioqui uerò in affinitate transuersalium.Ang.in consi.194.& ad præfata uide,quæ posui suprà ad Bar.in l.sed & hæ.ff.de procur. & Io.Andr.in c.constitutus,de restit.in integ.& ibi Abb. in recollectis Par-
3 mensibus. Et dum Bar.in d.l.patri & filio,ait, coniunctam † personam agere posse pro minore in casibus,in quibus non requiritur speciale mandatum,uide Aret.in consi.26.col.5.Ad ea,quę prædixi, accedat,patrem pro suo interesse admitti debere, quãdo contra filium pro aliquo crimine ageretur. Imol.in l.accusator.§.ad crimen.ff.de public.iudic.Ang.in l.seruum quoque.§. publicè.ff.de procur.Bar.in l.prætor,in princip.ff.de damn.infect.Cæpol.in cons.40. & in cõsilio 46.& in cautel.66.

Summarium in l.etiam.§.ex causa.ff.de minor.

1 *Si per restitutionem rescinditur unum capitulum sententiæ, cætera firma remanent, si illi non sunt connexa.*

Bar.in l.etiam.§.ex causa.ff.de minor.

1 BART. in d.§. ex causa, ait, si per restitutionem † rescinditur unum capitulum sententiæ, cætera firma remanere,si illi non sunt connexa. Ex hoc Barto.documento,& ex dictis per glo. ibi, colligitur tot esse sententias, quot sunt capitula. id quod facit ad materiam.l. si idem cum eodem.ff.de iurisd.omn.iud.& dum Bar.opponit de l.in hoc iudicio.ff.famil.ercisc.soluit,ibi agi de connexis, hic de disiunctis. Istam solutionem sequitur glos. in l.j.C.si aduersus rem iudic.

& Panorm.

& Panorm. in cap. cùm intereſt, de re iudic. vbi Felin. ponit regulam cum fallentijs. Vide etiam Card. in conſ. 74. colu. 2. in fi. Abb. in cap. dilectus, in 3. notabili de cauſ. poſſ. & propri. Soci. in conſi 85. colum. 3. in 1. volu. aliquid per Barb. in conſi. 10. colu. pen. in 1. volu. & Feli. in c. cùm Ioannes, col. 11. de fide inſtrum.

Summarium in l. minor 25. annis adito. ff. de minor.

1 *Minor ætas probatur ex aſpectu iudicis.*

Bar. in l. minor 25. annis adito. ff. de minor.

1 BART. in d. l. minor 25. annis adito, concludit, minorem † ætatem probari ex aſpectu iudicis, quò ad hoc ut onus probandi contrarium, in aduerſarium transferatur, qui poterit probare contrarium. De hac re agendum erit in l. de ætate, infrà eod. tit. & quia Bart. ait, hunc eſſe unum caſum, in quo iudex iudicat ſecundum conſcientiam ſuam cùm iudicet ex aſpectu. Ad tem hanc uide, quæ plenè poſui ad Bar. in l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præſid. vbi eſt locus proprius. Et dum Barto. proſequitur diſcutiendo utrum ſoluentes minori ſint excuſati, an non, ſi non allegant minorem ætatem, uide Paul. de Caſt. in conſi. 290. colum. penult. & Bald. in l. falſus, colu. penult. C. de furt.

Summarium in l. ſi minor 25. annis filioſa. § minores. ff. de minor.

1 *Minor eò ipſo quòd compromittit in arbitrum, læſus uidetur.*

Bar. in l. ſi minor 25. annis filioſa. §. minores. ff. de minor.

1 BART. in dicto §. minores, colligit ex iſto tex. minorem, † eò ipſo quòd compromittit in arbitrum, læſum uideri. Limita hoc non procedere, quando ſtatuto cautum eſſet, inter affines compromiſſum fieri debere: quoniam læſus non diceretur, cùm ſit uſus iure communi. Bal. in l. fin. C. de in integr. reſtitu. Item limita hoc non procedere, quando minor compromitteret cum minore propter conditionis æqualitatem, per ea, quæ poſui ſuprà in l. verùm. §. item quæritur, hoc eodem titu. ad quæ me remitto. & hanc limit. ad iſtum text. non nulli tradiderunt in l. de fideicommiſſo. C. de tranſact. Vide etiam ad prædicta Panorm. in conſi. 21. columna prima. in 2. uolu. Alexand. omninò in l. ſi plures. ff. de pact. Aret. in conſi. 78. & Bal. in conſilio 96. in 5. volumine.

Summarium in l. ſi in emptionem. ff. de minor.

1 *Propter intereſſe affectionis minor eſt reſtituendus.*

Bar. in l. ſi in emptionem. ff. de minor.

1 BART. in d. l. ſi in emptionem, colligit in ſumma, propter intereſſe † affectionis minorem eſſe reſtituendum. Vide Bal. in conſi. 13. col. 3. & in conſi. 27. in 1. vol.

Summarium in l. minor 25. annis omiſſam. ff. de minor.

1 *Minorem eſſe reſtituendum ut omiſſam allegationem ſiue probationem iterum inducat.*

Bar. in l. minor 25. annis omiſſam. ff. de minor.

1 BART. in d. l. minor 25. annis omiſſam. ait, minorem eſſe reſtituendum, † vt omiſſam allegationem ſiue probationem iterum inducat, & proptereà Bart. ſubiungit cautelam, ut minor non litiget per procuratorem, quem ſolus iuramento interueniente conſtituit: quoniam propter iuſiurandum perderet beneficium illius. l. minor. citat authen. ſacramenta. C. ſi aduerſ. uendit. De hac re uide Iaſ. in dicta authen. ſacramenta, colu. 19. & ſequ. & Imol. in capitulo cùm contingat. de iureiuran. Feli. in cap. exceptionem, colu. 3. verſ. fallit ſextò, de except. & Areti. in conſ. 20. in fi. Attende etiam iſtam cautelam, quam tradit Bar. quia eſt ſolennis limitatio ad titulũ. C. qui legit. perſon. ſtand. in iudic. non hab. vt non procedat, ſi illa perſona interueniẽte,

iuramento procuratorem constituisset. Et dum Bart. dat exemplum in d.l. minor, quando minor omisisset opponere aliquam exceptionem declinatoriam, vide Ias. in l. eleganter. §. si quis post, col. 2. ff. de condit. indeb.

Summarium in l. auxilium. ff. de minor.

1 *Minor restitui non debet aduersus dolum præsumptum in futurum.*
2 *Quæ crimina sint atrocia, & quæ leuia.*

Bart. in l. auxilium. ff. de minor.

1 BART. in d.l. auxilium, ait, minorem † restitui non debere aduersus dolum præsumptum in futurum. Vide Raph. Cuma. in consi. 74. & dum Bar. in uersicu. contra hoc opp. de hac l. iij. ait, minorem non esse restituendum aduersus dolum præsumptum in futurum, sed aduersus dolum præsumptum in præteritum: vide Alex. in cons. 103. col. 6. in 1. vol.

2 Bar. in ead. l. quærit, quæ sint † crimina atrocia, & leuia. De hac re uide eundem Bar. in l. non solùm. §. si mandato meo. ff. de iniur. Salic. in l. non ideo minùs, nu. 11. C. de accusat. & trad. in §. atrox. institu. de iniur. & per Ioan. Monach. in tract. nuncupato, Defensorium iuris, in §. contra priuilegium, & Felin. in capitulo cùm illorum, num. 15. de senten. excomm. vbi concludit, rem hanc in arbitrio judicis residere.

Summarium in l. Aemilius. ff. de minor.

1 *Per nouam denunciationem siue protestationem de soluendo, uidetur esse remissa prima mora.*
2 *Judex ferre non potest sententiam, quæ non sit conformis libello.*
3 *Quando alicui committitur causa cum clausula, vt sola facti veritate inspecta procedat, sententia ualet, etiam si non sit conformis petitioni.*

Bart. in l. Aemilius. ff. de minor.

DE intellectu huius l. Aemilius, uide omninò Curt. in consi. 58. Bar. in d.l. Aemilius, propè principium colligit ex illo tex. per nouam † denunciationem siue protestationem de soluendo, videri remissam esse primam moram. Attende, quoniam hoc uidetur esse mirum, vt id, quod aliquis agit ad propriam utilitatem ad constituendum debitorem in mora maiori eum sæpe interpellando, contrarium effectum operetur, ut in eius præiudicium uertatur, cùm prior mora purgetur. de quo uide Ias. in l. si ex legati causa, columna penultima, versicu. tertiò sing. ff. de uerbor. obligation. & animaduerte, quia text. in d.l. Aemilius, non præsupponit, per solam secundam interpellationem recedi à prima, sed præsupponit etiam si fiat denunciatio, ibi, quòd uenditor denunciando. vide Ias. in l. vinum, colum. 8. versic. secundo loco. ff. si cert. pet. & omninò Imol. in cons. 10.

2 Bar. in dicta l. Aemilius, propè fin. ait, regulam illam, qua cauetur, iudicem † ferre non posse sententiam, quæ non sit conformis libello, non habere locum in principe, qui id potest facere ex plenitudine suæ potestatis. Hoc idem tenent Anto. de Butr. & alij in capitulo licèt Heli, de simon. & Archid. in capitulo secundo, de restitutio. spoliat. in sexto. quibus adde Specul. in titu. de actio. & petit. §. superest, versiculo sed nunquid. & Ioan. Andr. in capitulo mandatum, de rescript. Et hanc limitationem simpliciter sequitur Alexand. in l. vinum. ff. si cert. peta. quoniam princeps non tenetur ordinem iudiciarium seruare, & eius sententia huiusmodi ordine non seruato ualida est. tex. est in capitulo ad petitionem, de accusat. quem not. Bal. pro singul. in capitulo secundo. de non firm. fidel. Et ratio, quam ponit Barto. in fine prædicti documen-
3 ti, ex qua colligitur, quando alicui committitur † causa cum clausula, ut sola facti ueritate inspecta procedat, sententiam ualere, etiam si non sit conformis petitioni: dicas pro ea facere quod docuit Anto. de Butr. in c. 2. de iuram. calum. per illum tex. & trad. in l. certi conditio. §. si nummos. ff. si cert. pet. & uide Alex. & Ias. in d.l. vinum, & Dec. in cons. 11. col. fi. & plenè de ui huius clausulæ

clausulæ uide per Rom.in singu.783.incip. Quid important uerba, cum ibi addit, per Castill. & Feli.in c.olim, col.fi.de accusat.

Summarium in l. intra utile.ff.de minor.

1 *Ab interlocutoria quæ quasi totam causam dirimit, & in alijs præiudicium parit, appellari potest.*

2 *An & quando pendente appellatione super interlocutoria, sententia lata super diffinitiua mandari possit executioni.*

Bar.in l.intra utile.ff.de minor.

1 BART. in d.l.intra utile,in principio ait, ab interlocutoria † quæ quasi totam causam dirimit, & in alijs præiudicium parit, appellari posse: & pendente appellatione officium iudicis quiescere super principali. Vide Bald.in consi.190.in 1.volu.Abb.in cons.30.& in cons.38.in 1.volu.& dicas, appellantem ab interlocutoria,debere in specie causam grauaminis exprimere. clem.appellanti,de appellat. Dec.cons.687. Et an sufficiat notorietas, vt appellans excusetur ab allegatione huius grauaminis, tradunt Domini de Rot. in decis.7.in nouis. Et dum Bar.ibi propè fi.ait, si pronunciatur malè iudicatum, irritum reddi quicquid post appellatio-
2 nem factum est. Vide Feder.de Sen.in cons.163.colu.3. Et an & quando pendente † appellatione super interlocutoria sententia lata super diffinitiua mandari possit executioni.Felin.in c. veniens,in princ.de testi.& circa prædicta attende, quoniam appellatio ab interlocutoria non deuoluit causam appellationis ad superiorem, nisi postquam per iudicem appellationis auditis,& citatis partibus fuit recepta,& inhibitio subsecuta.c.non solùm,in princip. de appella.in 6.c.Romana.§.si uerò,cum seq.eo.tit.& lib.tradit Alber.Brun.in consi.54.col.fi.

Summarium in l.minor 25.annis cui.ff.de minor.

1 *Stipulationem per quam nouatur actio iudicati, non habere paratam executionem.*

2 *Instrumenta quæ habent executionem paratam ex forma statuti, ita demùm procedere, si debitum est liquidum contra eum contra quem fit executio, & non aliter.*

Bart.in l.minor.25.annis cui.ff.de minor.

1 BART. in d.l.minor 25.annis cui, colligit ex isto text. stipulationem, † per quam nouatur actio iudicati, non habere paratam executionem, sententiam uerò diffinitiuam habere paratam executionem. Ad id,quod instrumenta non habent paratam executionem: vide Ange. & aliquid apud Alexand. in l.si cùm dotem.§. eo autem tempore, columna tertia. versiculo, Item not. quòd in actione de dote.ff. soluto matrimo. & in l. ait prætor.§.1.ff. de re iudic. & Barba.in consi.42.colum.13.in primo volumine.& Ana.in consi.50.columna tertia. Socin.in consi.231.col.5.uersic.circa quartam,in 1.vol. vbi tradit etiam,quid si fit instrumentum iuratum,vel guarentigiatum, & an statutum disponens, quòd instrumenta publica exequantur,sit contra ius commune. & ibi col.7.tradit,quæ requirantur ad hoc, vt uigore huiusmodi instrumenti habentis executionem paratam possit aliquis capi. Vide eundem Socin.in consilio 40. columna fin.eodem uolu.& Aretin.in l.more, colum.prima.ff.de acquiren.hæred. Et in hac re
2 attende,instrumenta,† quæ habent executionem paratam ex forma statuti, ita demùm procedere, si debitum est liquidatum contra eum, contra quem fit executio, & non aliter. Alexand. in consi.334.in lib.primi & secundi uolu.Bald.in l.ij.C.de execut.rei iudic.& Socin.in consilio 51.in 1.volu.An autem simul peti possit liquidatio & executio: vide eleganter Socin.in consi. 89.in 3.uolu. Quæro nunquid statuto concedente executionem paratam instrumentis,idem sit etiam si non adest instrumentum, sed testes examinantur,& eorum dicta rediguntur in scriptis probantia instrumentum fuisse confectum, & concessam fuisse executionem illius debiti? Alex.in consi.93.in fi.in 6.uol.tenet hoc operari eundem effectum, ac si ipsum instrumentum produceretur. Tñ uide eundem Alex.in l.fi.in glo.in uoce,depositionib.C.de edic. diui Adri. toll.& dum Barto.in d.l.minor,ait,sententiam habere executionem paratam,attende, si ex sen-

tentia agitur actione iudicati uel in factum, tunc proceditur ordinariè per uiam libelli, & litis contestationis, alioqui uerò si petitur simpliciter officium iudicis: quia tunc proceditur summariè, vt per Bar. in l. infrà, & ibi pono in lucubr. ff. de re iudic.

Summarium in l. de ætate. ff. de minor.

1 *Aetas quomodò probetur per testes.*
2 *Quis ætatem probare debeat.*
3 *Aetas incipit à puncto natiuitatis.*
4 *Si testes testimonium dicentes de ætate adducant se hoc scire, quia sunt uicini, uel consanguinei, an sufficiat.*
5 *Aetas quomodò probetur ex aspectu.*
6 *Quando testis ex aspectu dicit illum fuisse talis ætatis, si interrogatus quid sit aspectus tanti temporis, respondet nescio tibi dicere nisi quòd est aspectus tanti temporis, hoc sufficit.*
7 *Si testes dixerunt celebratum fuisse contractum Seruio & Titio præsentibus, & deinde interrogati quibus præsentibus respondeant, nullis, eos non esse contrarios: quia intelligitur eorum dictum, nullis præsentibus, nisi prædictis.*
8 *Testes, qui debebant examinari sup er duobus capitulis, & interrogati super uno, cum ab eis peteretur nunquid aliud scirent, responderunt, nihil aliud scire in præsenti causa: quia debet intelligi super capitulo super quo interrogati fuerunt, non autem super alio.*
9 *Cui probandi onus incumbat.*

Bar. in l. de ætate. ff. de minor.

1 BART. in d. l. de ætate, col. 3. uersi. venio ad secundam q. quærit, quomodò ætas † probetur per testes. Vide Felin. in cap. quoniam frequenter, in princip. nu. 23. vt lit. non contest. & in c. in præsentia. de probat. Bar. in l. ij. ff. de excus. tut. vbi etiam Nicol. de Neap. & in l. excusatur, eod. titu. & Specul. in 2. par. tituli de probat. §. 1. vers. restat uidere, & §. 3. vers. quartò, & ver sic.
2 pen. & quis ætatem † probare debeat, vide Salic. in l. minorem. C. de in integr. restitu. & plenè Feli. in d. c. in præsentia. An autem minor ætas probetur per dationem tutoris, vel curatoris factam inter alias personas? vide Alex. in consi. 21. in 1. vol. & dum Bar. in d. l. de ætate, subiun-
3 git, ætatem † incipere à puncto natiuitatis, qui modicus est, & non clarus: quia fit in occulto. Vide Paul. de Castr. in cons. 140. in 1. dubio. Et circa præfata quomodò ætas probanda sit, & quis eam probare teneatur, vide Bar. & Bal. in l. cùm te. C. de probat. Archid. & Anch. in c. si eo tempore, de rescrip. in 6. Specu. in tit. de actore, in princ. & maximè in versi. Si quæris. Et an in contractibus, vel iudicijs, vel arbitrijs aliquis præsumatur maior, uel minor, vide Bal. in l. j. C. si quis ignor. rem minor. Bar. in l. muto. ff. de tute. & Io. Andr. in c. infamibus, de regul. iur. in 6. Et dum Bart. in d. l. & col. prosequendo rem hanc circa modum probandi ætatem, ait, sufficere, si
4 testes † de ea testimonium dicentes adducant, se hoc scire, quia sunt uicini, uel consanguinei. Hoc idem sequitur Ias. in l. j. col. 3. versic. Aduerte. ff. si cert. pet. vbi alia cumulat. & vide remissiuè Alex. in l. non tantùm, col. j. C. vnd. legit. & Feli. in c. literis, colu. 3. de præsumpt. & Corn. in cons. 21. in 3. volu. Dicit posteà Bar. ibi paulò post præcedentia, si testis, qui dixit de quotitate anni, interrogatur quo anno natus est, & respondeat, nescio; hoc debere intelligi, scilicèt nescio dinumerare quotitatem dicti anni ab illa numeratione, quam feci, vt testis à contrarietate seruetur. Vide Alex. in cons. 42. col. fi. in 3. vol. Feli. in c. quoties, col. 3. de testi. & in c. cùm cau-
5 sam, eod. tit. & Aret. in cons. 83. Circa probationem † uerò quæ fit ex aspectu, de qua etiam ibi agit Bar. vide aliquid apud Ant. de Butr. in cons. 46. col. 3. & quatenus Bar. in d. l. de ætate, col. 4. ait, in eo quod cognoscibile est per aspectum, secundum communem hominum notitiam, rationis redditionem sufficere, quando testis dicit se uidisse, quamuis illud consistat in iudicio intellectus. Vide Decium in cons. 54. col. fi. In eo autem, quod est cognoscibile per aspectum, non secundum hominum peritiam, sed ex arte, tunc ait Barto. aspectum non esse sufficientem rationis

rationis redditionem in teste, sed debere aspici per iudicem, siue peritos, quibus iudex cõmisit. vide ad hoc Aret.in consi.83.col.8.& in consi.43.col.7.& sequ.& de modis probandi minorẽ ætatem, vide omninò Alex.in consi.149.in 5.vol.

6 Bar.in d.l.de ætate, col.6.ait, quando testis ex aspectu † dicit illum fuisse talis ætatis: si interrogatus, quis sit aspectus tanti temporis, respondet; nescio tibi dicere nisi quòd est aspectus tanti temporis: hoc suffic rec. Et idem esse etiam si simpliciter respondet, nescio. Hoc idem sequitur Ias.in l. stipulatio ista.§.hoc quoque.ff.de uerb.oblig.& in l.j.col.3.ff.si cert.pet.& pro hoc Bartoli documento facit, quod tradidit Alber.in l.non erit.§.dato.in gl.j.ff.de iureiur. vbi
7 voluit, si testes dixerunt † celebratum fuisse contractum Seio & Titio præsentibus, Et deinde interrogati quibus præsentibus, respondeant nullis, eos non esse contrarios; quia intelligitur eorum dictum nullis præsentibus nisi prædictis. Cuius decisionem refert & sequitur Alex.ibi, & in d.l.stipulatio ista.ff.de uerb.oblig. & ad rem faciunt tradita per Ang. in fortioribus termi nis in consi. 274. Thema super quo petitur. vbi ait, testes dicentes celebratum fuisse contractum, & interrogati de præsentibus, respondent nullis, probare, quamuis deinde reperiatur ali quos fuisse præsentes: quoniam eorum dictum intelligendum esse perhibet, nullis præsentibus, quos uiderimus. pro quo Ang.consilio benefaciunt trad. per Bar.in l.j.§.si quis neget, col. 1.versic. Prætereà.ff.quemad.test.aperi.& quæ habentur hac in l.per Bar.& per Bald.in l.data opera, colu.18.C.qui accus.non poss.& in l.j.in princip.ff.si cert.pet. Accedat ad hæc decisio
8 Io.And.in addit.ad Spec.in tit.de testi.§.nunc uidendum, in ultima addit.de testib. † qui debebant examinari super duobus capitulis, & interrogati super uno, cùm ab eis peteretur, nũquid aliud scirent, responderunt, nihil aliud scire in præsenti causa: quia debet intelligi super capitulo super quo interrogati fuerunt, non autem super alio. Prætereà hoc idem confirmatur ex ijs, quæ uoluit Bar.in tract.de testi.in glo.in uoce, rem aliquam. Vide ad prædicta Alexan.in consi. 42.col.pen.in 3.vol.& in consi.180.in fin.in 5.vol.& in consi.116.in 4.vol. Felin.in c.cùm tu, col.2.de testi.& in c.fraternitatis, col.5.sed ultra.de testi.& in c.cùm causam, eod.tit.& in c.sedes, col.4.de rescrip.& omninò Dec.in consi.118.in fi.

Bar.in ead.l.& col.versic. sumus expediti de secunda quæst.principali, quærit, cui probandi
9 † onus incumbat. De hac re vide Abb.in d.c.in præsentia, col.10.versic.sed quæro, de probat. vbi Dec.in nu.48.in glo.in voce, secundæ. Et uide quæ posui suprà in lucubr.huius.l.de ætate, in princip.vbi ad rem hanc multæ citantur authoritates. Vide etiam Bal. in consi.66.in 3.uol & in consi.418.in 2.vol. Imol.in consi.114.Abb.in c.1.de regul.Aret. in consi.82.col.pen.&. Alex.in consi.143.col.pen.& fin.in 5.uol.

Summarium in l.etiam.ff. de minor.

1 *Quomodò & quando aduersus præscriptionem restituatur ille, qui erat in utero.*

Bar.in l.etiam.ff.de minor.

1 BART. in hac l.tradit, quomodò, & quando aduersus † præscriptionem restituatur ille, qui erat in utero; & distinguit, vt ibi per eum. Et dum soluit contrarium.l.Aemilius, dicens eum haberi pro nato, & contra eum currere præscriptionem, & esse restituendum ac si natus esset, & hoc in præscriptione legali. Hanc sol. sequitur Ias.in l.cùm filiusfamiliàs.§. in hac, colu.2.& seq.ff.de uerb.oblig.sed reprobat rationem Bar.hic, & aliam tradit, quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. & dum Bar.quærit, an contra minorem currat præscriptio statuaria, ui de Rom.in consi.38.in 2.dubio. & Anch.in c.canonum statuta, colu.52.& sequ.de constitu.& Corn.in consi.74.in 4.volu.

Summarium in l.inter.ff.de minor.

1 *Denunciationem eius qui non habet ius denunciandi, non constituere aliquem bonæ fidei.*

Bar.

Bar.in l.tutor.ff. de minor.

1 Bart. in d.l.Tutor, colligit in summa, denunciationem † eius, qui non habet ius denunciandi, non constituere aliquem bonæfidei. Vide Nicol. de Neap. in l. si id.ff. quod fals. tut. authen.ubi idem tenet.

Summarium in l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de capi.diminu.

1 *Bannitus ab aliqua ciuitate uel Regno an perdat ea, quæ sunt iuris ciuilis Romanorum.*
2 *Bannitus qui ex forma statuti non habetur pro hoste, neque potest impunè offendi non perdit ea, quæ sunt propria ipsius ciuitatis.*

Bar.in l.amißione.§.qui deficiunt.ff.de capit.diminut.

1 Bart. in d.§.qui deficiunt.tradit, nunquid bannitus † ab aliqua ciuitate, uel regno perdat ea, quæ sunt iuris ciuilis ciuium Romanorum, an uerò ea tantùm, quæ sunt propria ipsius ciuitatis. De hac re vide Alex.in cons.23.& in cons.25.& in cons.26. in 1.vol.& in cons.258.in lib.primi & secundi vol.& in cons.116.in 3.volu.Corn.in consi.29. & in consi.55.in 2.volum.Et quæ plenè posui ad Bar.in l.si qua.ff.de ijs,qui sunt sui uel ali.iur.
2 vbi latè materiam bannitorum explicauimus. Et dum Bar.ait, bannitum, † qui ex forma statuti non habetur pro hoste, neque potest impunè offendi, nō perdere ea, quę sunt propria ipsius ciuitatis, Vide Cæpol.in consi.76.col.2.& Alex.in consi.114.col.1. in 1.volu. Attende unum scitu dignum in re proposita, quòd etiam si bannitus ex forma statuti posßit impunè offendi, tamen delictum, quod in eius persona committitur, nō est laudabile, sed tantùm est tolerabile; & ideò is non posset ad dignitatem promoueri. Dec.in l.bona fides.ff.de reg.iur. citat Bal. in l. Decuriones, in fi.C.ex quib.caus.infa.irrog.

Summarium in l.tutelas.ff.de capi.diminut.

1 *Nobilis delinquens maiori pœna est puniendus quàm popularis.*
2 *Si frater instituat filios fratris an etiam intelligatur de naturalibus sensisse.*
3 *In dubio ea præsumptio debet capi, per quam delinquens acrius puniatur.*

Bar.in l.tutelas.ff.de capit.diminut.

1 Bart. in d.l.tutelas, quærit, si statuto cautum est, nobilem † delinquentem maiori pœna esse puniendum, quàm popularem: vtrum bastardus dicatur nobilis? Vide Alex.in consi.2.in 1.vol.Feli.in proœm.decretal.colu.2.& in c.in præsentia, colu.9.de probat. Barb.in consi.27. col.25.in 1.vol.& in consi.18.col.5.in 2.vol.Ant.de Butr.in consi.55.omninò Alex. in l.ex facto.§.Si quis rogatus.ff.ad Trebell.Capr.in cons.2.Bal.in c.nonnulli, de rescrip.& in cons.163.
2 in 5.vol.ubi tradit, an si frater † instituat filios fratris, intelligatur etiam de naturalibus sensisse. Angel.in consi.401.& in consi.191.& Anchar. in consi.389. Attende unum aliud notatu dignum, quòd occurrit in themate proposito per Barto.nam ipse ait, si nobilis est acrius puniendus, quàm plebeus, quid dicendum sit de spurio? sed ego quæro, utrum in dubio delinquens præsumatur nobilis, an plebeus? Et prima fronte dicendum uideretur, eum præsumi plebeum, ut mitius puniatur.l.interpretatione.ff.de pœn. cum simil. Ad rem faciunt trad. in l. merito.ff. pro soc.ubi habetur illam præsumptionem esse sumendam, per quam uitatur delictum. Tamen uerior uidetur esse diuersa sententia per ea, quæ in simili casu aiunt Doct.Si statutum disponit, eum, qui occidit ciuem esse acrius puniendum, quam occidentem forensem, & incognitus occidatur, conijciendum esse eum, qui occisus est, fuisse ciuem. id quod uidetur mirabile, ut in du
3 bio † ea præsumptio capiatur, per quam delinquens acrius puniatur, tamen ita inquit Feli.in c. quoniam, num.5.de off. ordin.vbi alleg.Ang.in l.si cum exceptione.§.in hac. ff.quod met.cau. tex.in l.j.vbi Bar.ff.ad municip.& ipse addit Doct.in rubrica.ff. solut. matrimonio quæ decisio

nunquam

nunquam est obliuioni tradenda, quoniam prima fronte contrarium diceretur, tū ut benignior fiat interpretatio ad minorem pœnam imponendam, tum etiam, quia qualitas requisita à lege debet in specie probari. Io. And. & alij in c. 1. de homic. & tamen sufficit qualitas præsumpta, ut delinquens maiori pœnæ subijciatur. qua in re vide omninò, quæ posui ad Bar. in l. non est verisimile, propè fi. ff. quod met. cau. vbi agitur an qualitas requisita specificè sit probāda, an uerò sola iuris præsumptione probetur.

Summarium in l. legatum. ff. de capit. diminut.

1 *Fratres minores quamuis aliquid habere in proprio vel communi non possint, tamen legata ei relicta pro alimentis possunt habere.*

2 *Fratres minores an possint institui hæredes hoc pacto, ut bona illa uendere teneantur, & pretium in suos necessarios usus conuertere.*

Bar. in l. legatum. ff. de capit. diminut.

1 BART. in d. l. legatum, ait, fratres † minores quamuis aliquid habere in proprio uel communi non possint, legata eis relicta pro alimentis habere posse: sed legatum annui redditus non, quia aliquid habet proprietatis. Vide ad prædicta Alex. in l. si Stichum aut Pamphilum. §. 1. ff. de verbor. oblig. Et circa eorum incapacitatem attende, quia usque adeò sunt incapaces hæreditatis, ut etiam si ad Cardinalatum promoueantur, tamen succedere non possint: ita inquit Ludouic. Bologn. in addit. suis ad tractat. Matthæsyl. de successionibus ab intestato, in tertio arti-
2 lo principali, nu. 41. Quid si instituantur † hæredes hoc pacto, vt bona illa uendere teneantur, & precium in suos necessarios usus conuertere? vide Ioan. Crot. in repet. l. primæ. ff. de leg. 1. nu. 27. Ex eo autem, quod ait Bar. d. fratres incapaces esse annui redditus, infertur hæredem tuta conscientia posse legatum annuum factum dictis fratribus retinere. Petr. de Anch. in consi. 199. adde in hac re Dec. in c. in pręsentia, de probat. & per locum a speciali vide Feli. in c. cùm dilecta, nu. 90. cum seq. de rescript. Videas etiam circa prædicta Fulg. in cons. 108. & de eorum capacitate, & incapacitate vide Abb. in cons. 27. in 2. vol. & in cons. 63. eod. vol.

Summarium in l. fi. ff. de capi. diminu.

1 *Capitis diminutionis tria sunt genera.*

Bar. in l. capitis, quæ est l. fi. ff. de capit. diminut.

1 BART. in d. l. fi. ait, Iurisconsultum ibi ponere tria genera † capitis diminutionis. Hoc in loco opportunè pulchrum dubium excitatur, si pœna capitis à lege uel statuto imponeretur, utrum huiusmodi pœna sit intelligenda, ut caput amputari debeat, ita ut sequatur mors, an verò uerificari debeat in pœna capitis ciuili, de qua in hac. l. agitur & istam interpretationem tanquam benigniorem esse accipiendam docuit Io. Andr. in c. quando, de iureiur. in cuius sen-
* tentiam * communiter itum esse ait Alex. in cons. 104. in 1. vol. Quod tamen limita, quando statutum pœnam iniungit in alio casu, quàm sit de iure communi, quia aliter eo casu dicendum est ut per Imol. in l. ij. ff. de public. iudic. Attende quia Feli. latè de hac re disseruit in c. ex literis, col. 12. & seq. de const. ubi tenet, pœnam capitis intelligendam esse de pœna mortis naturalis, non autem ciuilis. pro qua opinione uidetur tex. cum gl. in l. j. vbi doct. C. de eunuch. ibi enim habetur in tex. eum, qui aliquem castrat, esse capite puniendum. Et tamen gl. ibi & doct. aiunt pœna mortis naturalis esse puniendum. Vide eundem Felin. in capitulo qualiter. 2. §. ad corrigendos, in fin. de accusat.

Summarium in rubrica. ff. quibus ex cau. maior.

1 *Impeditus an teneatur mittere procuratorem.*

Bar.

Quibus ex causis maiores.

Bar.in rubrica.ff.Quib.ex cau maio.

1 IN hac materia vide Bar.in l.quæsitum.ff.de re iud. An impeditus † teneatur mittere procuratorem, & quomodò probetur impedimentum, & an protestatio exigatur? vide Ias.in l.ij.§.1.& seq.ff.si quis caut.& Dec.in cons.138.col.fi.

Summarium in l.j.ff.quibus ex cau.maio.

1 *Clausula generalis, si qua mihi iusta causa, quid importet.*

2 *Quamuis hæres possit prætendere ignorantiam respectu contractuum defuncti, atque ita ui huius clausulæ generalis ei prouideatur, hoc procedit quando se defenderet, non autem quando ageret.*

3 *Creditores eius qui confitetur pecuniam numeratam, uel dotem in eorum præiudicium elapso tempore opponendi, habent restitutionem in integrum ex hac clausula generali.*

4 *An & quando restitutio in integrum competat hæredi minoris ex persona ipsius minoris.*

Bar.in l.j.ff.quib.ex cauf.maior.

1 BART. in hac.l.j.§.hæc uerba, agit de ui illius clausulæ † generalis: Si qua mihi iusta causa videbitur. & ibi multa colliguntur in apostil. Tu ultra ea, quæ ibi adducuntur, vide remissiue Ias.in §.rursus, colum.7.in glo.in voce, Reipublicæ instit.de action.& ibi Io.Fabr.col.8. versic. sed quæritur. Et cui competat, & alia ad rem facientia, vide apud Ias.in l. admonendi. col.3.in fi.ff.de iureiur.& Bar.in l.Pantonius, in principio.ff.de acquiren.hæred.& Curt.iuni.in cons.8. incip.Memoria.& Ias.in d.l.admonendi, col.7.& seq.& in l.ij.C.qui admit.Bar.in l.j.C. de resti. milit.& in l.si infanti, col.fi.C.de iur.delib.& in l.qui duos.ff.de reb.dub.colum.1.& 2.versicu. Tamen. & rursus Ias.in l.cùm antiquioribus, col.2.de iur.delib.Bar. in l. filiusfamiliàs.§. in hac ff.de uerb.oblig. vbi Ias.col.pe.& fi.Et ex ibi traditis per Bar.& per Ias.in 2.col.collige, quam-
2 uis hæres † possit prætendere ignorantiam respectu contractuum defuncti, atque ita ui huius clausulæ generalis ei prouideatur, hoc procedere quando se defenderet, non autem quando ageret: quia debet ire instructus. vide Ias.in repet.d.l.admonendi, col.6. vbi ait, semper propter instrumenta de nouo reperta restitutionem esse concedendam contra sententiam, licèt transiuerit in rem iudicatam. & ibi in col.seq.agit, an perpetuò restitutio competat, an uerò in
3 fra quadriennium continuũ. & ibi col.22.versi.reassumo. Et creditores † eius, qui confitetur pecuniam numeratam, uel dotem in eorum præiudicium, elapso tempore opponendi habent restitutionem ex hac clausula generali.Soc.in l.j.colu.16.versi. illud.ff.sol.matr. Et an restitutio in integrum peti possit ex eo, quòd testator, cui petens successit, ignorantia ductus non adiuit hæreditatem per spacium 40.annorum. Alex.in consi.306.in libro primi & secundi volu.Et an
4 & quando restitutio in integrum competat hæredi † minoris ex persona ipsius minoris. Soc.in consi.177.in 1.vol. Et an restitutio in integrum, quæ peti debuerat infra quadriennium, peti possit elapso quadriennio ex capite ignorantiæ.Socin.in consi.66.in 4.volum. Et quod ex isto capite peti possit etiam contra præscriptionem completam docuit Alex.in consi.39. col.4.in 6.vol.Et an restitutio minori sit concedenda, si tempus ei decursum est post pubertatem ui huius clausulæ generalis. Curt.in consi.58.

Summarium in l.ab hostibus.ff.quibus ex cauf.maio.

1 *Bonis absentis procurator est constituendus.*

Bar.in l.ab hostibus.ff.quib.ex cauf.maio.

1 BART. in d.l. ab hostibus, ait bonis absentis † procuratorem esse constituendum. Vide Aret.in consi.135.Hoc idem tenet Alexand. in consi.146. Videretur inspectis, in libro primi & secundi vol.vbi ait, quamlibet coniunctam personã petere posse talem procuratorẽ & curatorem, & quas actiones intentare possit huiusmodi procurator. Et attende quoniam in dubio debet

debet dari ille,qui ab intestato est successurus. Soc.in consi.234.col.pe.in 1. vol. Non autem est dandus aliquis,qui sit minor 25.annis,neque is,qui hoc affectat;quia redditur suspectus,sed talis suspicio probata honestate personæ remouetur. Dec.in cons. 575.Et quibus solennitatibus curator bonorum sit constituendus,& quas actiones intentare possit,& quas nõ,vide Ang. in consi.102.& omninò in cons. 193.vbi tradit in quot.casibus curator dari possit,ac de ordine eos dandi,& de eorum potestate.

Summarium in d.l.ab hostibus.§.sed quod.ff.quibus ex cau.maio.

1 *Remedium rescindens quid sit,& quid rescissorium.*

2 *Præscriptio habet duo tempora,quia quandoque incipit in præsentia,& finitur in absentia.*

Bar.in d.l.ab hostib.§.sed quod simpliciter.ff.quib.ex cau.maio.

BART. in d.l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter,col.5.versiculo His expeditis,tradit quid
1 sit remedium † rescindẽs,& quid rescissorium.Vide plenè,& clarè de utroque apud Ias.in §.rursus,col.2.& seq.inst.de action.vbi ait etiam an sit proprium nomẽ actionis ista actio rescissoria: & quòd quædam est institutoria,& alia restitutoria,ut ibi per eum. Et de omnibus istis actionibus & remedijs,ac de cuiusque natura & proprietate uide plenissimè Baptistam à S. Blasio in tract.de actione,& eius natura in secunda actione cum duabus sequen.

2 Bar.in eod.§.col.6.versic.Mihi videtur sic dicendum, agit de præscriptione † habente duo tempora: quia quandoque incipit in præsentia, & finitur in absentia, & tunc currit tempus à die reuersionis siue restitutionis,& reliqua,ut ibi per eum. quandoque cœpta in absentia,& finita est in præsentia,& tunc non datur restitutio. Vide cumulata, quæ ad hanc difficultatem pertinent,apud Ias.in §.neque.col.12.inst.de action.vbi refert Bar. alibi contrarium sensisse in l.quo tempore.C.de restit.milit.Ibi enim indistinctè firmat opinionem Bulg. hic verò cum distinctione. Et dum Bar. propè finem ait,si aliquis est læsus una die,an & quomodò habeat petere eadem die restitutionem. Vide ad hoc Alexand.in l.fin.colum.2.ff. de feri. Et quoniam subiungit theoricam,quod illud restaurat restitutio,quod abstulit læsio.Vide Ias.in d.§. rursus, colum.16.inst.de action.Et an & quando restitutio etiam facta contra sententiam condemnatoriam restituat bona ablata in alium translata,& fructus perceptos,& primam dignitatem, & locum prælationis, & alia multa scitu digna, vide in annot. in Barto. quas posui in l. si qua. ff. de his qui sunt sui uel alie.iur.

Summarium in l. Iulianus.§.eum quoque.ff.quibus ex cau.maio.

1 *Absens ex causa Reipublicæ restituendus est.*

2 *Absentium quinque sunt genera.*

3 *Absens si à sua possessione spolietur,quilibet pro eo agere potest sine mandato.*

Bar.in l.Iulianus.§.eum quoque.ff.quib.ex cau.maio.

1 BART.in d.§.eum quoque,ait in summa,absentem† ex causa reipublicæ restituendum esse, eumque percipere debere commoda,perinde ac si esset præsens. vide Aret.in consi.67.col.4 in fi.item absens causa reipublicæ non debet fieri reus,ut post Suetonium scribit Soci. in quodam consilo non impresso,incip.Eleganter. Et quis dicatur absens causa reipublicę vide Ias.in l.cùm quidam.ff.de acquir.hæred.Attende, quia licèt absentes causa reipublicæ ut sunt oratores multis priuilegijs perfruantur,tamen illi,qui huiusmodi officia affectant, non possunt illis priuilegijs perfrui, secundum Rom.in sing.591.vbi tradit etiam, qui sint illi, qui ex tali affe-
2 ctatione absentes esse præsumantur. Et absentium † quinque esse genera docuit glo. in l.fi.ff. de rest.in integr.vbi habetur etiam,quomodò uirtute cuiusque earum restitutio sit concedenda, de quo vide Feli.in cap.quoniam frequenter,in principio colum.pen.ut lit.non contest. & omninò Ioan.Monach.in tract.nuncupato, Defensorium iuris,in §.contra sententiam. Attende etiam

3 de etiam in hac materia absentiũ,quia si absens † sua possessione spoliatur,quilibet pro eo agere poterit sine mandato. tex.est sing.secũdum lectur.comm.approb.in l.j.C.si per uim,uel alio mod.tradit Feli.in c.cùm olim,col.2.de testi.ubi idem esse ait etiam in ecclesia spoliata. Non tamen absentis causa ita fauorabilis est, ut est causa minoris,secundũ glo.sing.in l.nec non. §.1. infrà eod.tit.tradit Feli.in d.c.cùm olim inter nu.8.& 9.In quibus autem absens causa reipublicæ differat à minore,& cui sit magis fauendum,Ias.in d.l.cùm quidam.ff.de acqu.hæred.& in l. non quocunque.§.si ex bonis.ff.de leg.1.

Summarium in l.denique.ff.quibus ex cau.ma.

1 *Fictio postliminij non habet locum in his, quæ sunt facti.*

Bar.in l.denique.ff.quibus ex cau.maio.

1 BART. in d.l.denique,ait, fictionem postliminij † non habere locum in ijs, quæ sunt facti. An & quomodò procedat fictio in ijs,quæ sunt facti, uide Bart.in l.j.§.2.in principio.vbi Alex. &alij.ff.de acquiren.possess.& in l.verum.ff.de regu.iur.in l.non dubium. C.de legi. & in l.cùm hæredes.ff.de acqui.hæred.

Summarium in l.nec utilem.ff.quibus ex cau.maio.

1 *Fictio cessat,ubi cessat æquitas.*

Bar.in l.nec utilem.ff.quib.ex caus.maio.

1 BART. in d.l.nec utilem,colligit in summa,fictionem † cessare,vbi cessat æquitas. De hoc an uerũ sit,& an iste tex.hoc probet,vide Ias.in l.si is,q pro emptore,col.25.& seq. ff. de usuca.

Summarium in l.ait prætor.§.planè.ff.quibus ex cau.ma.

1 *Debitorem in actione personali posse præscribere contra creditorem.*
2 *Statutum denegans actionem creditori post lapsum 10 uel 20.annorum,an ualeat.*

Bart.in l.ait prætor.§.planè.ff.quib.ex cau.maior.

1 BART. in d.§.planè,ait,debitorem † in actione personali posse præscribere contra creditorem: quia huiusmodi præscriptio ex sola negligentia non petentis currit: & ideò in isto casu non habere locum.c.malæfidei possessor,alioqui verò in præscriptione fundi, quæ à possessione præscribentis causatur.Istam distinctionem Bar.hic sequitur Ias.in §.rursus,col.10.in fi.inst. de action.& hanc esse comm.Doct.sententiam ait Soc.in consi.40.col.fi.in 1.vol. Et malæfidei
* possessorem isto casu præscribere,docuit Cæpol.in cautel.46.In contrariam uerò sententiam* communiter itum esse ait Alex.in consi.96.in 4.vol.vide eundem in cõsi.51.in 5.vol. & in cõs. 39.in 6.vol.Felin.in c.fi.de præscript.Dec.in consi.559.& Mar.Soc.iuni.in consi.144.vbi testatur communem opinionem esse,malæfidei possessorem in actionibus personalibus præscribe-
2 re non posse,contra Bar.hic. Ex hoc inferri solet ad quæstionem illam,nunquid statutum † denegans actionem creditori post lapsum 10.vel.20.annorum,ualeat? in qua Bar. reperitur sibi ipsi contrarius. Eius enim ualiditatem affirmauit in l.sequitur.§.si uiam.ff.de usucap.quem sequitur Soc.in consi.63.col.3.in 1.vol. Et ad rem faciunt trad. per eundem Soci. in consi.120. col.pen.in 1.vol.& Ias.qui multa affert pro hac opinione in §.1.nu.99.inst. de action. Contrariam uerò partem docuit idem Bar.in l.omnes populi,in 3.quæst.princ.ff.de iust.& iur. per d.
* c.malæfidei possessor,de reg.iur.id quod * communiter approbatum esse testatur Alex.in cõsi. 69.in 3.vol.& in d.consi.51.in 5.vol.& in consi.172.in 6.vol.ubi inquit à mille annis citra opinionem hanc esse confirmatam,& in consi.28.& in consi.122.& 123.Limita tamen hanc sententiam non procedere in duobus casibus,ut per Alex.in consi.218.in fin.in 6.volu. De hac re videndus est etiam Rapha.Cuma.in consi.90.ubi in uno casu tenet ualiditatem huius statuti,

& bene

& bene probat. Et ad rem faciunt trad. per eundem in consi. 147. & per Fulg. in consi. 123. Et huius statuti inualiditatem affirmauit Petr. de Ancha. in consi. 5. & in consi. 258. Imol. in consi. 44. & in suo eleg. cons. 123. ubi etiam ipse testatur communem opinionem esse ut statutum nõ valeat. sed Ant. Rosell. in sua monarchia postquam tractauit de concilijs, quærit nunquid statutum, uel lex, uel princeps tollere possit ius diuinum? & tangit istam quæstionem in uerti. postquam retulimus. vbi animaduertendo prædictam Barr. contrarietatem in d. l. omnes populi, & in d. §. Si uiam, & in l. ambitiosa. C. de decret. ab ord. faci. concludit pro concordia opinionũ, statutum ualere, quando huiusmodi præscriptionem induceret propter bonum aliquod ciuitatis, ut putà, quia præsumpserit fraudem, uel simulationẽ in huiusmodi contractibus: & in casu isto procedat opinio Bar. in d. §. si uiam, & in d. l. ambitiosa. Si uerò hoc non fit ob aliquam publicam utilitatem, & tunc non ualere statutum, & isto casu locum habere opi. Bar. in d. l. omnes populi. Sed contra hoc, ac etiam contra ultimam limit. Alex. in d. cõsi. 258. in 6. vol. vrget, quia si statutum ex defectu potestatis communiter facere non potest, ut possessor malæfidei præscribat, neque hoc sancire poterit præsumendo istas fictiones, & uerba concipiendo, ut ait Alex. in d. consi. nam hoc modo fieret fraus legi de modo ad modum contra ea, quæ habentur. in l. non dubium. C. de legi. posset enim semper statutum facere per indirectum, quod directò non potest, contra. c. cùm quid, de reg. iur. in sexto. Et propterea tutiorem puto esse opinionem, statutum non ualere. Et ubi agitur de periculo animæ semper tutior uia est eligenda. c. iuuenis, de sponsal. & ad præfata vide omninò Raph. Cuma. in cons. 67. & plenissimè Ioan. Franciscum Balbum in tract. de præscriptionibus, in 14. q. princ. Et quę ego posui ad Bar. in d. l. oẽs populi.

Summarium in d. l. ait prætor. § . deinde. ff. quib. ex cau. ma.

1 *Dilatio potest peti pro aduocato quando est longo tempore absuturus.*

Bar. in d. l. ait prætor. §. deinde. ff. quib. ex cau. maio.

1 Bart. in d. l. ait prætor. §. deinde, in fi. ait, dilationem † peti posse pro aduocato, quando est longo tempore absuturus. Vide Feli. in c. 1. ut lit. non contest. & in c. 1. de dilati. & Barb. in cap. quoniam Abbas, colu. 6. de off. delega. nam si aliquis caret aduocato, dicitur magna defensionis parte carere. l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iudic.

Summarium in l. sed & si per prætorem. ff. quib. ex cau. maio.

1 *Quando stat per iudicem ut instantia alicui non currat.*

Bar. in l. sed & si per prætorem. ff. quib. ex caus. maio.

Bart. in d. l. Sed & si per prætorem, in principio nihil dicit ad declarationem huius text.
1 ex quo colligitur, quando stat per iudicem, ut instantia † alicui non currat. Vide Alex. in consi. 72. col. 1. & fi. in 3. vol. & in consi. 71. in 5. vol.

Summarium in d. l. sed & si per procuratorem. § . aduersus. ff. quib. ex cau. maio.

1 *Absens est restituendus quando procuratorem dimittere non potuit.*

Bar. in d. l. sed & si per prætorem. §. aduersus. ff. quib. ex cau. maio.

1 Bart. in d. l. Sed & si per prætorem. §. Aduersus, ait absentẽ † esse restituendum, quando procuratorem dimittere non potuit. De hoc, an & quando aliquis excusari debeat, si procuratorem non dimisit, vide Feli. in c. accedens. 2. ut lit. non contest.

Summarium in d. l. sed & si per prætorem. § . quoties. ff. quib. ex cau. maio.

1 *Vsucapione rescissa tempus absentiæ tantum rescinditur.*

Bar. in d. l. sed & si per prætorem. quoties. ff. quib. ex cau. maio.

1 Bart. in ead. l. §. quoties, ait, usucapione † rescissa tempus absentiæ tantùm restitui. Attende, quoniam hoc Bar. documentum limitatur non habere locum, quando totum commodũ

auferetur

aufertur propter particulare impedimentum:ita ex dictis Bar.colligit Alex.in l. si ita stipulatus essem,vers.ultimo nota.ff. de uerb.oblig.vbi Bar.docuit,si data est mihi mensis dilatio ad probandum,& in fine mensis acta probatoria pereant,alium mensem concedi debere.

Summarium in l.cum miles.§.si is qui.ff.quib.ex cau.maio.

1 *Post completam usucapionem etiam post rem alienatam aduersus utrunque restitutio est concedenda.*

Bar.in l.cùm miles.§.si is qui.ff.quib.ex cau.maio.

1 BART. in d.§.si is qui, ait, post completam usucapionem,† etiam post rem alienatam aduersus utrunque restitutioné esse concedendã. vide Paul. de Cast.in cons.8.vbi ponit pulchrũ casum. Et ad declarationem vide Alex.in l.filiusfamiliàs.§.Diui,col.3.ff.de leg.1.

Summarium in l.abesse.ff.quibus ex cau.maior.

1 *Absens causa reipublicæ dicitur esse,ab eo tempore quo urbem is egreditur,usque quo reuertatur.*

Bar.in l.Abesse.ff.quib.ex cau.maio.

1 BART. in d.l.Abesse,inquit,eum dici abesse † causa reipublicæ ab eo tempore,quo urbem egreditur,usque quo reuertatur. vide Feli.in c.quàm sit,de Iudæ.in 2.not.

Summarium in l.is qui reipublicæ.ff.quib.ex cau.maio.

1 *Si absens procuratorem dimisit,præsens non est restituendus.*

Bar.in l.is qui reipublicæ.ff.quib.ex cau.maio.

1 BART. in d.l.is qui,ait,si absens † procuratorem dimisit,præsentem non esse restituendũ. sed contra hoc oppo.quia etiam si absens procuratorem non reliquisset, præsens non est restituendus.Circa istam oppos.vide Ias.in §.rursus,col.5.inst.de acti.Et dũ Bar. ibi paulòpost subiungit,quando res petitur certa rei uendicatione,non potest petitor pronũciari dominus, sed tantùm effici possessor.vide Feli.in c.illud,col.pe.vers.sexta conclusio,de præscrip.

Summarium in l.si qua militi.ff.quib.ex cau.ma.

1 *Quando subueniatur magis absenti quàm minori.*

Bar.in l.si qua militi.ff.quib.ex cau.maio.

1 BART. in d.l.si qua militi,dicit ibi esse casum,in quo magis subuenitur † absenti, quam minori,an autem hoc sit communiter uerum,vide Aret.in cons.104.& quæ posui supra hoc eod. tit.in lucubrat.in l.Iulianus.§.cum quoque propè fi.

Lucubrat.in rubricam.ff.de alien.iudic.mut.ca.fac.

DE materia huius tituli vide Abb.& alios in c.1.& 2.eod.tit.

Summarium in l.j.ff.de alie.iud.mut.cau.fac.

1 *Qui rem alienat causa mutandi iudicium, tenetur ad interesse.*

2 *Condemnatio fieri deberet de damnis & interesse.*

Bar.in l.j.ff.de ali.iud.mut.cau.fact.

BART. in d.l.j.in principio explicat mentem iurisconsulti in hoc edicto, dicens, qui rem 1 † alienat causa mutandi iudicium, tenetur ad interesse. Et quia inter cætera habetur in text. alienationem, quæ fit in potentiorem, complecti potisimùm in hoc edicto,iccircò scias, quãuis regulariter prohibita sit alienatio in potentiorem,hoc tamen limitari quatuor modis vt tradit Matth.de Afflictis in tract.de iure prothomiseos,§.5.nu.1.Vide etiam Felin.in c.2.nu.4.de præsumpt.qui ait, prohibitum alienare in potentiorem,non censeri prohibitum alienare in filium,quamuis potentior sit. Et dum Bart. subiungit,mirabilem esse solutionem illius glo.quæ 2 uult condemnationem† fieri debere de damnis & interesse, vide Alexand.in l.edita,colum.6. C.de eden.Et quia Barto.ibi in fi.decidit,alienationem factam in clericum contineri in huius edicti prohibitione, quia durior aduersarius constituitur. idem tenuit Soc.in consi.264.colu. 1.in 1,vol.vide etiam quod in simili casu inquit Abb.in cap.2.colum.1.versi. in ea gl. eod.titu. Et qui dicantur esse potentiores, vide in titu.C.ne lic.potent.& in Specul. in titulo de cess. circa principium,in versi.quod intelligo.& in titulo de his quæ ui met.cau.propè fin.

Summa-

Summarium in l. quia etiam. §. opus quoque nouum. ff. de alien. iud. mut. cau. fac.

1 *Si ego habebam publicianam contra te pro quadam re, quam sine titulo possidebas, tu eam uendidisti cuidam & tradidisti, atque ita contra eum qui habet titulum & possessionem uincere non possum, tu teneris ex hoc edicto.*

2 *Si promisi tibi sub pœna opus non facere in fundo meo, vt ista obligatio non transeat ad emptorem, quomodo intelligatur.*

Bar. in l. quia etiam. §. opus quoque nouum. ff. de alien. iud. mut. cau. fac.

1 BART. in d. §. opus quoque nouum, ait, si ego habebam publicianam † contra te pro quadam re, quam sine titulo possidebas, tu eam uendidisti cuidam & tradidisti, atque ita contra eũ qui habet titulum, & possessionem uincere non possum, tu teneris ex hoc edicto. istud Bartoli documentum simpliciter refert & sequitur Ias. in §. sed istæ, col. 5. inst. de action. ubi illud extollit tanquam singulare. Et quia Barto. subiungit idem esse in petitione hæreditatis, vide Ias. omninò in §. actionum, inst. de action. colum. 37. versi. aliam singul. limit. vbi quamuis hoc dictum dicat esse memoratu dignum, tamen de eius ueritate dubitat, propter aliud contrarium ipsiusmet Bartoli documentum, ut ibi videre est, qui insolutum relinquit hoc difficilè fundamentum. Ibi tamen aliud sing. ait posse teneri. f. contra eum, qui pro possessore, uel pro hęrede possidebat, si dolo alienat, competere petitionem hæreditatis, perinde ac si possideret, licèt cõtrarium uelit hìc Bar. cogita, & vide omninò Ias. in d. §. actionum.

2 Bar. in d. §. vers. ultimò glo. inducit, argumentum colligit, si promisi † tibi sub pœna opus non facere in fundo meo, vt ista obligatio non transeat ad emptorem. Vide Cæpol. in trac. de serui. vrban. prædior. cap. 2. col. 2. & in fi. & Ias. in l. fi. ff. de ope. nou. nunc.

Summarium in d. l. quia etiam. §. ex quibus. ff. de ali. iud. mu. cau. fac.

1 *Iudex qui per imperitiam malè iudicauit, conueniri potest ad interesse expensarum.*

Bar. in d. l. quia etiam. §. ex quib. ff. de alie. iud. mut. fac.

1 BART. in d. l. quia etiam. §. ex quibus, ait, iudicem † qui per imperitiam malè iudicauit cõueniri posse ad interesse expensarum. vide Bal. in c. 1. §. iudices, de pac. iura. firm.

Summarium in l. cum miles. ff. de alie. iudi. mut. cau. fac.

1 *Actorem in quem facta est alienatio causa mutandi iudicium exceptione posse repelli, & eum qui cessit, agere teneri.*

Bar. in l. cùm miles. ff. de alie. iudi. mut. cau. fac.

1 BART. in d. l. cùm miles, colligit ex isto tex. actorem, † in quem facta est alienatio causa mutandi iudicium, exceptione posse repelli, & eum, qui cessit, agere teneri. Ex hoc infertur, hunc titulum habere locum etiam in actore. & hoc sequitur Abb. in c. 1. col. fi. eod. titu. vbi ait, in facultate rei esse excipere uigore huius tituli, vel petere interesse. Et dum Bar. ibi in fi. ait, cedentem agere compelli ex necessitate: & ideò alteri cedere non posse. idem ait Abb. in c. 2. colu. 1. vers. si verò, eod. titulo.

Summarium in l. fi. ff. de alie. iud. mut. cau. fac.

1 *In omnibus actionibus quæ possessoribus competunt, si est in possessione ille, cui facta est alienatio, licèt alioquin possit agere, tamen isto casu agere non poterit.*

Bar. in l. si quis iudicij, quæ est l. fi. ff. de alie. iud. mut. cau. fac.

1 BART. in d. l. fi. propè fi. sic ait: In omnibus actionibus, † quæ possessoribus competunt, si est in possessione ille, cui facta est alienatio, licèt alioqui possit agere, tamen isto casu agere nõ

 poterit.

poterit, Istam.l.sing.limit. sequitur Alex.in l.si prius,col.1.versi. Item prǽmitte.ff.de oper.nou. nunc.& Ias.in §.æquè,col.7.vers.reperio, instit.de action.

Summarium in l.j.ff. de arbitr.

1 *In quibus conueniant, & in quibus non, iudicium & compromissum.*

Bar.in l.j.ff. de arbitris.

1 BART. in d.l.j.quærit cum glo.in quibus conueniant, † & in quibus non conueniant iudicium,& compromissum: vide Orian.in tract.de arbitris,char.41.q.35.vide etiã Soc.qui citat hunc tex.in cons.195.col.1.in 1.vol. & arbitri magis æquiparantur iudicibus delegatis quàm ordinarijs: ideò ad instar eorum regi debent secundum Feli.in c.fi.de re iud.& arbitri possunt iudices appellari largè,Abb.in cons.33,nu.5.in 2.vol.

Summarium in l.ex compromisso.ff.de arbitr.

1 *A sententia arbitri non oriri exceptionem rei iudicatæ, sed pacti.*
2 *In omnibus casibus in quibus oritur actio ex sententia arbitri hodie appellari potest.*

Bar.in l.ex compromisso.ff.de arbit.

1 BART. in d.l.ex compromisso, ait, à sententia † arbitri non oriri exceptionem rei iudicatæ, sed pacti. Limita istam legem non habere locum, si ex forma statuti laudum posset mandari executioni sicut sententia: quia si arbiter te absoluisset, haberes exceptionem rei iudicatæ: ita Paul.de Castr.in l.pecuniam,columna prima.ff.si cert.pet.& Felin. in capitulo ex tenore, col.penul.de rescript.

2 Bart.in d.l.ex compromisso, versicu.vltimò scias, inquit,in omnibus † casibus in quibus oritur actio ex sententia arbitri hodie appellari posse. De hac re uide latè eundem Barto.in l.j.C. eod.titu.& Orian.in tracta.de arbitris, chart.29.quæst.28.& 30.& Alexand.post Bart.& alios in l.nemo potest,colu.6.ff.de lega.1.& in l.arbitro.ff. qui satisda. cog. uide etiam Felin.in cap. super his,nu.14.de accusat.

Summarium in l.Labeo ait.§.tametsi.ff. de arbitr.

1 *Ab initio nemo cogitur arbitrium suscipere.*
2 *Persona coniuncta utrique litiganti cogitur acceptare compromissum.*
3 *Arbitri subrogantur à iure loco iudicum.*
4 *Si in compromisso facto in arbitratorem apponerentur hæc uerba, eligentes eum vt bonum uirum, præcipuè non habito respectu in alium, an tunc impediatur reduci ad arbitrium boni uiri.*

Bar.in l. Labeo ait.§. tam etsi.ff.de arbitr.

1 BART. in d.§.tam etsi,colligit in summa,ab initio neminem † cogi arbitrium suscipere,sed post susceptum cogi explicare. Limita istam regulam,vt non habeat locum,quando partes sub pœna stare sententiæ non promisissent; quia tunc arbiter non cogitur pronunciare.vide Alex. in l.j.colu.2.ff.de lega.2.vbi ait rationem esse, quia non staretur sententiæ, & esset inefficax,ex quo non producit actionem. Et quid de iure nouo,vbi parit actionem? quid de iure canonico, & quid in eo,qui sumpsit arbitramentum? Rursus limita istam.l.in eo,quod prædictum est,scilicet,neminem cogi ab initio arbitrium suscipere: nam hoc non procedit † in persona cõiuncta
2 utriq; litiganti,quæ cogitur acceptare compromissum:ita sing.ait Bal.per illũ tex.in l.j.§. quãuis.ff.vbi pupil.educ.deb.quẽ extollit Franc.Cremens.in suo sing.58. incip. nemo cogitur. Et quando aliquis dicatur arbitrium suscepisse,vide apud Orian.in trac. de arbitris,in char.3.col.
3 1.& 2.Et limita rursus hunc tex.vt non habeat locum in arbitris, † qui subrogantur à iure loco iudicum: ita Barb.in c.pastoralis,in princ.de rescri. uolens in casu illius cap.arbitri, de quibus ibi

ibi agitur, cogi posse ad compromissum suscipiẽdum, ea ratione, quia loco iudicum substituuntur. & uide Barb. in c. suspicionis, col. 7. de off. deleg. vide etiam Alex. in cons. 81. in 5. volu. vbi docuit, quando aliquis dicatur arbitrandi onus suscepisse. & an postquam illud suscepit, renunciare posit. Et quid si non apparet de acceptatione, sed de renunciatione, nunquid posit iterum acceptare. Nunquid autem quando est præsens is, in quem fit compromissum, videatur acceptare, vide Barb. in c. super eo, col. 4. & seq. de off. deleg. Et dum Bar. in fin. d. §. quærit, si in
4 compromisso † facto in arbitratorem apponerentur hæc uerba: eligentes eum ut bonum uirũ, præcipuè non habito respectu in alium, an tunc impediatur reduci ad arbitrium boni uiri? & impediri ait. cuius documentum extollit Rom. in suo singu. 50. vide authoritates hoc idem sentientes ibi in addit. Castill. & Imol. in cons. 1. & Aret. in cons. 26. col. 4. in secundo dubio. Adde, arbitrium boni uiri dici esse illud, quod aliquis faceret in rebus proprijs, vel sibi fieri uellet. Dec. in l. in personam. §. generaliter. ff. de reg. iur.

Summarium in l. Pædius. ff. de arbitr.

1 *Compromissum in libertum & in infamem fieri posse.*
2 *Monachus an possit esse arbiter.*

Bar. in l. Pædius. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. Pædius, colligit ex tex. compromissum † in libertum, & in infamẽ fieri posse. Postea quærit, quid de excommunicato. Vide Specu. in tit. de arbitris. §. fi. & Orian. in tract. de arbitris in quæstione, Qui posint esse arbitri. Et an religiosi, & fratres minores, uide eundem Oria. in d. tract. fol. 10. q. 2. & seq. & Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. Et de materia huius l. vide Abb. in c. per tuas, eod. tit. Attende etiam quoniam fœmina esse potest arbitratrix, sed non arbitra, nisi habeat iurisdictionem, vt regina, uel comitissa: Abb. in c. quintaualis, de iureiur. Et dum Bar. in hac. l. Pædius. §. in seruum, quærit an monachus † posit esse arbi-
2 ter, vide Abb. in c. fi. col. 2. de procur. & multa per Soc. in cons. 38. in 1. volu. & per Bal. in cons. 42. in 1. vol. eumq; arbitrum esse non posse sine licentia sui superioris tradit Soc. in consi. 101. col. pen. in 3. vol. & hoc idem ait in fratre. S. Francisci idem Soci. in cons. 99. eod. 3. uol. Et quia Bar. in d. §. inquit, monachum & seruum æquiparari, dicas tu, eum esse magis similem filio, quã seruo, secundum Bal. in tract. de substitutionibus, in 1. par. nu. 14. & 15.

Summarium in l. sed si ita. ff. de arbitr.

1 *Arbitri quibus data est potestas procedendi simul & separatim insolidum, tenentur simul procedere quando causam simul cognoscere cœperunt.*

Bar. in l. sed si ita. ff. de arbit.

1 BAR. in d. l. sed si ita, inquit, arbitros, † quibus data est potestas procedendi simul & separatim insolidum, teneri simul procedere, quando causam simul cognoscere cœperunt: quia quamuis à principio unus tantùm procedere potuisset, tamen alioqui est, quando simul cœpta est causa. vide Alex. in consi. 93. in 7. volu.

Summarium in l. sed etsi in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbitr.

1 *In iudicem ordinarium alicuius causæ compromitti non potest.*

Bar. in l. sed etsi in seruum. §. si quis iudex. ff. de arbit.

1 BAR. in d. l. §. si quis, inquit in summa, in iudicem † ordinarium alicuius causæ compromitti non posse. Vide Bal. in l. si quis ex consensu. C. de episco. audi. & Orian. in tracta. de arbitris fol. 9. Feli. in c. literas, de præsumpt. & ibi Barb. in 2. colum. & Ang. in consi. 118. in 2. dubio. & de hoc, an iudex ordinarius assumi posit in arbitrum, & arbitratorem, uide Felin. in d. cap. literas,

col.2.ubi uidetur uelle aliquam esse differentiam inter ius ciuile,& ius canonicum. & ibi dicit, quòd si aliquis iudicasset ut arbiter, potest denuò iudicare ut iudex ex nouis probationibus. vide Ias.in auth.Si uerò contigerit,in 5.not.C.de iudic.& latè Alexand. in l.& post operis.ff.de ope.nou.nunc.& hac in re, scilicèt, quæ sit differentia inter ius canonicum, & ciuile, Orian.in d.tract.in secunda par.nu.14.cum seq.ait,iudicem ordinarium de iure ciuili arbitrum esse non posse, sed arbitratorem; de iure autem canonico arbitrum quoque esse non prohiberi. Quid si in terminis iuris ciuilis factum fuit compromissum in iudicem ordinarium tanquã in arbitrũ, & posteà priusquam feratur sententia ille desinat esse iudex, utrum ui huius compromissi poterit ferre sententiam? dic quòd non,ut per Soc.in consi.99.col.5.in 3.vol.& per Orian.in d.loco,vbi etiam ait,quid si factum fuit hmõi compromissum in aliquem,qui posteà efficitur iudex ordinarius,utrũ desinat esse arbiter propter superueniẽs impedimentũ?& decidit nõ desinere.

Summarium in l.si de meis.§.recepisse.ff. de arbitr.

1 *Ille est arbiter qui inter partes officium iudicis assumit,non qui amicabiliter componit.*

Bar.in l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.si de meis.§. recepisse, inquit, eum esse arbitrum, † qui inter partes officium iudicis assumit,non qui amicabiliter componit. Vide Feli.qui hunc tex.citat in c.nonne,col.3. de præsump.in vers.secunda regula.& Rom.in cons.265.& Card.in cons.116.in princip.& in 2.q.Et quæ sit differentia inter arbitrum & arbitratorem cum omnibus quæstionibus ad rem hanc pertinentib.vide plenissimè apud Abb.in c.quintauallis,de iureiur.Et dum Bar.in eod.§. in fi.ait,Tu qui es arbiter procura semper componere si potes, alioqui uerò si eris iudex: quia hoc ad iudicem non spectat.Vide Barb.in cons.41.col.19.& seq.in 1.vol.vbi multa docuit specialia pro pace.& uide omnes in c.si quando,de off.deleg.& Feli.in rubr.de treg.& pac.

Summarium in d.l.si de meis.§.ex compromisso.ff.de arbitr.

1 *Arbiter quid facere debeat quando sibi non liquet de causa.*

Bar.in d.l.si de meis.§. ex compromisso.ff. de arbitr.

1 BAR. in ead.l.§.ex compromisso,tradit, quid facere debeat † arbiter quãdo sibi non liquet de causa,& quõ potest ei non liquere.Vide Orian. in tract.de arbitris,fol.17.q.12.& Feli.in c. ecclesia.S.Mariæ.col.9.& fi.de consti.& Bal.in c.super eo.2.col.fi.de appellat.

Summarium in l.item si unus.§.si multò post.ff.de arbit.

1 *Dictio multò post, quomodò intelligatur.*

Bar.in l.Item si unus.§. si multò post.ff.de arbit.

1 BAR. in d.l.item si unus.§. si multò post,tradit,quomodò intelligatur † ista uox,multò post, vide Abb.in cons.33.col.4.in 4.dubio.in 2.vol.

Summarium in d.l.item si unus.§.item si plures.ff.de arbitr.

1 *Quando plures arbitri reperiuntur an & quomodò possit unus sine alio ferre sententiam.*

Bar.in d.l. item si unus.§. item si plures.ff.de arbitr.

1 BAR. in d.l.item si unus.§.item si plures,tractat de plurib.† arbitris,an & quomodò possint unus sine alio sententiam ferre.Vide plenè Orian.in d.tracta.de arbitris,fol.17.& sequ.q.13.& 15.& Abb. in cons.64.in princ.col.4.in 1.volu.Imol.in cons.113.& seq.Vide Roma.in repet. l.primæ.col.fi.suprà eod.tit.& Signorel.in cons.104.& de hac re uide Alex.in cõs.93.in 7.vol. & quomodò arbitri si dissentiant, pronunciare possint, & quot modis dicantur esse discordes, & quid seruandum sit,docuit Soc. in cons.54. in 1.volu. Et dum Barto.in §.idem Pomponius, refert

refert intellectum Oldr. quem dat huic tex. in quadam sua disputatione, dicas hunc intellectum defendi à Dec. in c. 3. colum. fi. de offi. deleg.

Summarium in d. l. item si unus. §. si in duos ff. de arbitr.

1 *Si duobus arbitris potestas assumendi tertium incertum tribuatur, non ualet compromissum.*

Bar. in d. l. item si unus. §. si in duos. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. Item si unus. §. si in duos, inquit, si duobus † arbitris potestas assumendi tertium incertum tribuatur, non ualere compromissum, alioqui uerò si certum. Vide aliquid per Bald. in cap. cùm speciali, colum. 2. & seq. de appell. & in consi. 97. in 5. volum. An autem in arbitratore poßit dari potestas eligendi tertium incertum, dicas, hoc ualere secundum Rom. in singul. 163. incip. Tu habes.

Summarium in d. l. item si unus. §. principaliter. ff. de arbitr.

1 *Si in duos compromittitur simpliciter, compromissum ualet, et si dissenserint, possunt cogi elegere tertium.*

Bar. in d. l. item si unus. §. principaliter. ff. de arbitr.

1 BART. in ead. l. §. principaliter, ait, si in duos compromittitur † simpliciter, compromissum ualere, & si dissenserint, eos cogi eligere tertium, cuius authoritati parebitur. Vide Aret. in cõs. 99. colum. 2. ubi etiam tradit, an iste tex. locum habeat in duobus arbitratoribus. Et dum Bar. subiungit, aduertendum esse circa huius tertij electionem; quia non coguntur partes eum eligere, sed arbitri, uide Orian. in d. tract. de arbitris, fol. 14. & seq. quæst. 2. & Card. in consi. 86. & Bal. in c. pastoralis, in principio col. 2. de rescrip. vide Feli. in c. suspicionis, col. 1. de offi. deleg. & Aret. in conf. 100. col. fi. Attende tamen, quoniam arbitratores tertium eligere non coguntur, neque partes, ita per plures eccellentißimos uiros consultum fuisse ait Bald. in c. 1. de inuest. in ma. fact. quem refert & sequitur Aret. in conf. 99. Quid si arbiter, qui pro tertio est eligendus (ut prædiximus) antequam de discordia constet, eligatur, Dec. in consi. 475. colum. fin. inquit laudum irritum esse.

Summarium in l. in tres. ff. de arbitr.

1 *Duo arbitri contradicente tertiò iudicare possunt, alioqui uerò eo absente.*

Bar. in d. l. item si unus. §. Celsus. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. item si unus. §. Celsus, inquit duos arbitros † cõtradicẽte tertio iudicare posse, alioqui uerò eo absente. Et ratio in tex. ponitur, quoniam absens posset alios in suam sententiam trahere. attende, quia hæc ratio non uidetur esse principalis, sed alia, scilicèt, quia exercitium iurisdictionis non habent insolidum, ut per Feli. in cap. causam matrimonij, col. fi. de off. deleg. Ex his duabus rationibus & ex decisione huius tex. posset oppugnari gl. in uoce, decem diebus, in c. vbi periculum, de elect. in sexto. quę ait, electionem summi Pontificis absentibus & spretis nonnullis Cardinalibus factam ualere, quando in ea duę partes trium partium interuenerunt etiam absentibus annumeratis. & cum glo. ibi sensit Philip. & Archid. quæ quidem opinio ea ratione confirmari posset, quia, si huiusmodi electio facta fuisset illis præsentibus & cõtradicentibus ualida esset. cap. licèt, de elect. igitur idem esse debet etiam illis absentibus. l. qui potest inuitis. ff. de regu. iur. vel dicamus absentes in ijs, quæ à maiori parte gesta sunt, haberi pro contradicentibus secundum glo. vbi Ias. in l. rescriptum. ff. de pact. atque ita urget etiam argumentum. sed decisio huius text. reluctatur huic sententiæ, quia duorum arbitrium ualet tertio contradicente, alioqui verò absente. & idem confirmat ratio huius decisionis, quia absens posset alios trahere in suam sententiam. quo casu cessat. d. l. qui potest inuitis, ut ibi affirmat gl. * comm. approb. argumẽto. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. similiter etiam alia ratio militat, quòd omnibus in solidum non competit hoc ius eligendi.

Summarium in l. qualem. ff. de arbitr.

1 *Prætor potest cogere arbitrum ut iudicet, non autem quid iudicare debeat.*
2 *Si arbitrator tempore compromissi dixit quomodò uolebat laudum suum proferre, idque compromittentes non latuit, huiusmodi arbitramentum uim habet propriæ transactionis.*

Bar. in l. qualem. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. qualem, colligit in summa, prætorem † cogere posse arbitrum, ut iudicet, nō autem quid iudicare debeat. Item si aliquis ad iudicandum aliquid certum eligitur non ualere compromissum. Vide Socin. in consi. 27. ubi optimè declarat hunc tex. & inter cætera inquit, licèt à principio compromissum non ualeat, ut arbiter certam ferat sententiam, tamen post factum compromissum posse partes cum arbitro conuenire, ut certum arbitrium proferat. & ibi in fin. sentit Socin. contra Barto. hic, scilicèt compromissum tenere. In arbitratore autem quòd eligi posit, ut certam sententiam proferat, tenuit Rom. in sing. 140. incip. Si compromittitur. & Soci. in d. consi. 27. vide eundem Rom. in cons. 141. & in consi. 176. & Alexand. in l. si conuenerit, colum. 1. & seq. ff. de re iud. & omninò in l. j. §. post operis. ff. de oper. nou. nunc. Si
2 uerò arbitrator † tempore compromisi dixit, quomodò uolebat laudum & arbitrium suum proferre, idque compromittentes nō latuit, huiusmodi arbitramentum uim habet propriæ trāsactionis, & neutra partium prætextu grauaminis posset recurrere ad arbitriū boni uiri: ita Bal. singul. in l. uenditor. C. de rescind. uend. quem extollit Rom. in rubr. hoc eod. tit. & Io. Baptista Caccialupus in tract. de transactionibus, in 3. quæst. & ibi in 12. q. nu. 13. & seq. ait, si arbitramētum fuit à partibus approbatum antequam latum esset, uel postquam latum est, sed nondum uisum & intellectum à partibus, utrum aliqua partium posset petere reductionem.

Summarium in l. quid tamen. ff. de arbitr.

1 *Non uidetur prolata sententia si forma compromissi non est seruata.*
2 *Quid operetur clausula, quòd arbiter possit iudicare semel & pluries, & quoties sibi placuerit.*
3 *Quando plures quæstiones fuerunt simul compromissæ utrum debeant omnes simul terminari.*

Bar. in l. quid tamen. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. quid tamen, colligit in summa, non uideri prolatam esse † sententiam, si forma compromisi non est seruata. Ex hoc limitatur id quod dici solet, eum, qui actum facit nomine alieno, si fecit actum nullum, impediri denuò illum agere: quia functus est officio suo. l. si ut proponis. C. quom. & quand. iud. ut non procedat quando actus esset nullus tanquam factus contra formam & substātiam mandati: quia eo casu iterum ille actus fieri poterit, per istū text. Et ita limit. Bald. in l. qui salutem. ff. de iureiur. & in l. post aditam. C. de impub. alio tamen modo, & melius fortè intelligitur Barto. in dicta l. si ut proponis, in prima colum. vide Deci. in c. in literis, colum. 2. versicu. 3. de offic. deleg. Et in re proposita scias potestatem arbitrorū usque adeò à compromisso pendere, ut si extra compromissum iudicetur, sententia nulla est, & de nullitate dici posit, etiam si promissum fuisset de nullitate non dicere. Soci. in cons. 95. col. 4. in 3. vol. uide eundem Soc. in cons. 202. in 1. vol. & in cons. 104. in 4. vol. Dico amplius circa præmissa, ubi arbiter compromisi formam excesit, illud arbitrium usque adeò nullius esse roboris, ut ratum haberi non posit: Dec. in consi. 434.
2 Bar. in d. l. quid tamen, in principio colligit ex ista. l. quid operetur clausula, quòd arbiter posit iudicare semel & pluries, & quoties sibi placuerit. dicens huius clausulæ ui posse arbitrum, uel arbitratorem iudicare semel in uno capitulo, & posteà in alio, non autem pluries super eodem capitulo. Ad rem hanc uide aliquas concord. apud Alexand. in l. si diuersa, col. 3. de transact. Et vide omninò Orian. in d. tract. de arbitris, fol. 9. & seq. quæst. 16. & Feli. in c. præsentata, colum. fi. versi. extra glo. de testi. & Card. in consi. 29. Bald. in cap. olim ex literis, colum. 2. de rescrip. & in d. c. præsentata. Fulg. in consi. 144. in fi. Anch. in cons. 144. col. fi. & Signor. in cōs. 88.

Et hoc

Et hoc idem, quod hic ait Bar. de ui clausulæ præfatæ, & quid operetur, sequitur etiam Specu. in tit. de arbitris, versic. sed pone actum. & hoc procedit nisi esset tantùm unus articulus, uel una clausula, vel quando dictum esset, quòd posset semel & pluries iudicare, & iudicatum mutare, & corrigere, vt not. docuit Anton. de Butr. in c. quintauallis, de iureiur. & Roma. in repet. huius rubricæ de arbitr. col. 17.

3 Bar. in d. l. quid tamen, in princip. in versic. Quærit glo. tractat quãdo plures † quæstiones fuerunt simpliciter compromissæ, vtrum debeant omnes simul terminari? Et distinguit ur ibi per eum. De hac re uide Orian. in d. tract. de arbitr. col. 9. & seq. in 16. quæst. & Feli. in c. cùm inter, col. 5. de re iud. Abb. in c. pastoralis. §. quoniam, in fi. de rescrip. & in c. 1. in 3. not. Paul. de Cast. in consi. 321. in fi. & Fulg. in cons. 120. col. 2. Mihi autem uidetur ubi plures quæstiones fuerunt simpliciter compromissæ, quòd unum dumtaxat compromissum esse dicatur, atque ideò eodem tempore terminandum esse: si uerò in specie ista quæst io, & illa compromittuntur, & tunc cùm plura sint compromissa, posse diuersis temporibus diffiniri. l. scire debemus, in principio. ff. de uerb. obliga.

Summarium in d. l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbitr.

1 *Qui pronunciat nihil uideri debitum, uidetur absoluere debitorem.*
2 *Dictum testis non uitiari quando ait, iam sunt anni decem, vt mihi uidetur.*
3 *Qui depòsuit de iudicio intellectus iuncto cum sensu corporis, illius testimonium tenet.*

Bar. in d. l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbit.

1 BAR. in d. l. quid tamen. §. si arbiter, hoc ait in summa. Qui pronunciat † nihil uideri debitum, uideri absoluere debitorem. Ad hoc uide pulchrè Ant. de Butr. in c. cùm inter, in fi. de cõsuet. vbi dicit; si iudex pronunciat exceptionem rei non obstare petitioni actoris, ex hoc satis uideri eum condemnare in petitis. quod quidem documentum tanquam sing. refert & sequitur Alex. in consi. 79. in fin. in 5. vol.

2 In d. §. subiungit Bar. dictum † testis non uitiari, quando ait, iam sunt anni x. vt mihi uidetur. vide Ias. in rubrica. ff. de iureiur. colu. 2. & 3. in 4. limit. Et dum progreditur Bar. inferendo ex hoc ad medicos & peritos, qui adhibentur ad iudicãdum utrum mulier sit prægnans, uel utrũ cicatrix sit permansura, vide omninò Aret. in consi. 64. col. 3. vbi optimè declarat hoc Bartoli documentum, & Corne. in consi. 22. colu. pen. in 4. vol. Attende demum conclusionem Bar. circa hæc dicta testium, quæ ea est, quòd aut testis reddit causam per uerbum, uidetur, vt putà, mihi uidetur, Titium iam annis x. possedisse. & hoc nõ ualet. Aut dicit, ego uidi Titium possidere, & ita præmittit sensum corporis, scilicèt uisum, & interrogatus, quanto tempore, respõdet, x. annis, vt sibi uidetur, & tunc istud dictum ualidum est. Pro hoc Bartoli documẽto. l. illius

3 testimonium sustineri, qui deponit iudicio intellectus † iuncto cum sensu corporis, benefaciũt trad. per Cyn. Bal. & Sali. in l. testium. C. de testi. & Io. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de testi. uers. Quid si deposuit de credulitate. & Ant. de But. in c. quoties, de testi. Bal. in l. data opera, col. 10. C. qui accus. non poss. & in l. seruus legatus. §. quicunque, per illum tex. ff. de legat. 1. & in l. conuenticulam, col. 6. C. de episc. & cleric. & in l. siue possidetis, colu. 3. C. de probat. Alex. in consi. 109. col. antepe. in 1. vol. & in cõsi. 15. Viso processu, col. 4. eod. vol. & omninò eundem Alex. qui citat Bar. in hoc §. in consi. 152. Visis dispositionibus, in lib. primi & secundi uolu. nu. 3. & in cons. 166. Animaduersis his, nu. 18. eo. lib. ubi de uerbo ad uerbum refert hoc Bar. documentum. & in cons. 290. Ponderatis his, nu. 5. cum seq. eo. uol. & in cons. 326. In causa, & lite, col. 2. eo. vol. & omninò in cons. 54. col. 2. uersi. & licèt, in 5. vol. & in consi. 149. Viso processu, col. 1. eod. uol. Felin. in d. c. quoties. Cæpol. in consi. 32. col. 5. & seq. Barb. in consi. 29. col. 15. in 1. uol. Card. in consi. 56. Corn. in consi. 162. in 1. vol. & Dec. in cons. 84. col. 4. in fi. & in cons. 256. Et præcisè circa hoc Bar. documentum uidendus est Soc. in consi. 143. col. 2. & in consi. 171. col. 3. in 1. uol. & Tyndarus in tract. de testibus, in 6. cap. num. 3.

Summarium in l. si cum dies ff. de arbitr.

1 *Si per arbitrum stetit quo minùs daretur sententia, cogitur pati denuò in se compromitti.*

Bar. in l. si cùm dies. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. si cùm dies, in princip. hoc ait in summa. Si per arbitrum † stetit quominùs daretur sententia, cogitur pati denuò in se compromitti. Ad declarationem huius tex. uide Ang. in consi. 404.

Summarium in d. l. si cum dies. §. plenum. ff. de arbitr.

1 *Compromissum generaliter non porrigitur nisi ad ea, de quibus est iudicatum.*

Bar. in d. l. si cùm dies. §. plenum. ff. de arbitr.

1 BAR. in d. l. si cùm dies. §. plenum, ait, compromissum † generaliter nõ porrigi nisi ad ea, de quibus est iudicatum, non autem ad ea, de quibus est specialiter actum. dicas illud tamen non porrigi ad futura. Vide Roma. in cons. 403. & Barba. in cons. 3. in 4. vol. & in cons. 75. eod. uol.

Summarium in d. l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitr.

1 *In ea ciuitate ferenda est sententia, in qua factum est compromissum.*

Bar. in d. l. si cùm dies. §. si arbiter. ff. de arbitr.

1 BART. in eadem l. §. si arbiter, inquit, in ea ciuitate † ferendam esse sententiam, in qua factum est compromissum, uel in continentibus ædificijs. vide Orian. in dicto tracta. de arbitr. fol. 17. q. 2. & Bal. in c. præsentata, col. 2. de testi.

Summarium in d. l. si cum dies. § intra quantum. ff. de arbitr.

1 *Vbi est pœna & non dies, admittitur purgatio moræ usque ad litem contestatam.*

2 *In pœna legali locus est pœnitentiæ usque ad sententiam, alioqui uerò in alijs.*

Bar. in d. l. si cùm dies. §. intra quantum. ff. de arbitr.

1 BAR. in eadem l. §. intra quantum, hoc ait in summa, vbi est pœna, † & non dies, admittitur purgatio moræ usque ad litem contestatam. & deinde subiungit mitius agi cum lege, quàm cum homine. Limita hoc, vt per Matthæsyl. in singul. 8. vbi durius agitur cum lege quàm cum homine. Vide Rom. in cons. 424. Et in re proposita scias, terminum triennij ad finiendam litẽ à lege statutum, non habere uim termini dilatorij ad probandum, neque citationis peremptoriæ ad ferendam sententiam, alioqui uerò est in termino iudici statuto à partibus: nam ille terminus habet uim dilationis ad probandum, & ultima dies termini pro citatione ad comparendum in ferenda sententia, ut not. declarat Bar. in l. admonendi, colu. 3. ff. de iureiur. & ibi Ias. in
2 repet. col. 37. vers. secundò principaliter. Item in pœna † legali locus est pœnitentiæ usque ad sententiam, alioqui uerò in alijs. Bar. in l. cum qui. ff. de iurisd. omni. iud. & dum Bart. in d. §. ait, quòd si quis spontè recipit, petitio pœnæ tollitur. quæro quæ sit ratio, quòd pœna peti non potest, vide Bar. in l. ita stipulatus, in 10. quæst. primæ par. princi. ff. de uerbo. obligatio. Attende unum singulare in his terminis, quando compromissum est factum cum iuramento de non cõtraueniendo, & cum promissione pœnæ, & altera pars sit condemnata ad aliquid dandum uel faciendum infra annum, alia uerò infra biennium; si primus non seruat laudum exequendo illud, ad quod infra annum tenebatur, tenetur ad omnia promissa, & ad pœnam, & altera pars remanet libera, neque amplius ad aliquid aliud tenebitur. Matthæsyl. in singul. 50. incip. Nota magnum periculum.

Summarium in l. Celsus. ff. de arbitr.

1 *Mitius agitur cum lege quàm cum homine.*

Lucubrat. in l. Celsus. ff. de arbitr.

VIDE ad istam l. Alexand. in l. si mihi, colu. j. ff. de leg. 1. & Angel. in cons. 1. Et quoniam ex
1 isto tex. & glo. colligitur regula, mitius agi † cum lege, quàm cum homine; Limita hoc non habere

bere locum in citatione, quæ fit à lege, cum qua durius agitur quã cum citatione hoïs, ut declarat Matthæs.in sing.8.cum ibi addit.per Castill.vide Feli.in c.consuluit, in princ.de off.deleg.

Summarium in l. Labeo.ff.de arbitr.

1 *Licèt sententia non ualeat, tamen ualet prorogatio diei, quæ intelligitur facta cum omnibus qualitatibus præcedentibus.*

2 *Si compromissum prorogatur postquam erat extinctum, quo casu prorogatio est nulla, utrum si non ualet ut prorogatio, ualeat saltem tanquam nouum compromissum.*

3 *Dies compromissi an computetur in tempore ipsius compromissi.*

4 *Arbiter qui à lege uel à partibus potestatem habet prorogandi, quantum & quoties prorogari possit.*

5 *Qualitas apposita in primo actu qui ad huc uiget, non censetur in secundo actu repetita.*

6 *Si fideiussor primo præstitus erat idoneus, & postea efficitur non soluendo, nunquid alius qui sit idoneus dari debeat.*

Bart.in l.Labeo.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.Labeo, in principio colligit ex isto tex. quòd licèt sententia † non ualeat, tamen ualet prorogatio diei, quæ intelligitur facta cum omnibus qualitatibus præcedentibus, de quibus nihil potest mutari. De hac re vide Imol.in consi.11.Alexand.in l.lecta.ff.si cert.pet.& Orian.in tract.de arbitris, colum.2.in uoce prorogatio. Feli.in cap.2.col.14.de sponsal. Aret. in l.si mihi, & tibi.colum.5.ff.de uerb.obligat.& Bald.in consi.4;6.in 1.volum.ubi tradit, an prorogatio facta esse intelligatur cum iuramento, quòd primò fuerat appositum. Quæro hic si
2 compromissum † prorogatur, postquam erat extinctum, quo casu prorogatio est nulla, utrum si non ualet, ut prorogatio, ualeat saltem tanquam nouum compromissum? Variæ de hoc fuerunt sententiæ: nam Imol.inquit, si interpositum est iuramentum, prorogationem habere uim noui compromisi, quia iusiurandum habet uim clausulæ omni meliori modo. Soc.autem cõtrà, ut uiderè est in eius consi.99.in 3.vol.vbi etiam habetur, ad hoc ut sciri posit, sit ne compromissum extinctum tempore prorogationis an non, sciendum esse à quo tempore incipiat tempus currere compromisi, an à die compromisi, an à die acceptationis. uide ibi apud eũ.
3 Nunquid autem dies † comptomisi computetur in tempore ipsius compromisi, vide Ang.in consi.404.An tempus prorogatum dicatur esse idem cum primo? & regulariter idem uidetur, tamen multæ limitationes ad hoc traduntur, ut uidere est apud Feli.& Dec.in cap.de causis, de offic.deleg. Et an prorogatio actus faciat illum actum esse nouum, an non. Dec.in cons.93.Et in hac materia prorogationis illud potisimùm attẽdas, prorogationem compromisi esse partibus intimandam secundum Bal.in l.eos.§.apostolos.C.de appell.& Curt.in consi.31.cum sequen.Dec.in consi.39.alioqui nullius erit roboris & momenti, secundum Alex. in consi.63.in
4 fi.in 3.vol.& in consi.34.in 1.vol. Et arbiter, † qui à lege uel à partibus potestatem habet prorogandi, quantùm & quoties prorogare posit, vide Alex.in consi.212.in libro primi & secundi vol.& Ias.in l.ut inter diuinum.C.de sacros.eccl. Et de multiplici genere prorogationis vide remisiuè apud Feli.in c.ad petitionem, nu.13.de accusat. Et dum Bar.in d.l.Labeo.§. si per fideiussorem, inquit fideiussores præstitos in primo compromisso debere iterum in prorogatio
5 ne promittere. Ex hoc uidetur inferri qualitatem † appositam in primo actu, qui ad huc uiget, non censeri in secundo actu repetitam. ad quod uide Rom.in consi.459.in col.fi. Attende circa prędicta quoniam absque aliqua noua promisione fideiussores uidentur obligati etiam pro tempore protogato, secundum Dec.in consi.103. Sed quid si tempore prorogationis debitor principalis erat soluendo, & posteà non soluendo efficeretur? iniquum certè uideretur, ut fideiussor teneatur. & ideò quod nullo modo facta prorogatione fideiussor teneatur, docuit Soci. in consi.21.colum.penul.in 1.uolum.Feli.in c.de causis, de offi.deleg.& in c.1.num.4.de iureiur. Et de hac re uide omninò Alex.in consi.72.in 6.vol.& Ang.Alex.& alios in l.si unus.§.1.ff. de pact.Barto.in l.Lucius.2.§.Paulus.ff.de fideiussor.Doct.in c.constitutis, eod.tit. de fideiuss. & Dec.

6 & Dec. in d.ca.de causis. Quid si fideiussor † primo præstitus erat idoneus, & posteà efficitur non soluendo, nunquid alius, qui sit idoneus dari debeat? Distingue, si ille, qui tenetur dare fideiussorem est obligatus iure actionis, & liberatus est præstando fideiussorem, qui tempore fideiussionis erat idoneus, licèt posteà non soluendo efficiatur, alioqui uerò si officio iudicis teneretur. Aret. in consi. 133.

Summarium in l. diem proferre. §. si hæredis. ff. de arbitr.

1 *Compromissum non transit ad hæredem compromittentis, nisi id sit specialiter actum.*

Bar. in l. diem proferre §. si hæredis. ff. de arbitr.

1 Bart. in d.l. diem proferre. §. si hæredis, ait, compromissum † non transire ad hæredem compromittentis, nisi id sit specialiter actum, effectum autem sententiæ arbitri ad hæredē transire. Quid autem sit in arbitramento, uide apud Bar. in l. si quis arbitratu, circa fi. ff. de uerb. obligat. vbi Ias. colum. 16. versic. septimò. Et ratio huius rei ponitur per Abb. in c. fi. de arbitr. Sed rursus quæro, dicitur hic, ad hæredem compromittentis non transire compromissum: quid contrà, an compromissum factum sub nomine dignitatis trāseat ad illius successorem, in quem factum est compromissum? vide Barto. & quæ ib addidi in l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulga. & pupill.

Summarium in d.l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr.

1 *Sententiæ arbitri etiam iniquæ parendum est metu pœnæ.*
2 *A sententia arbitri appellare non licet.*
3 *Quando arbiter potest cognoscere de iure & de facto, iudicare tenetur secundum formam iuris.*
4 *Statur sententiæ arbitri etiam iniquæ.*

Bar. in d.l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr.

1 Bart. in d.l. diem proferre. §. stari, ait, sententiæ † arbitri etiam iniquæ parendum esse metu pœnæ. Vide Orian. in tract. de arbitris, fol. 17. quæst. 2. & Bald. in cap. præsentata, colum. 2. de testi. Et limita hunc text. ut habeat locum quò ad ipsam partem tantùm, alioqui uerò quo ad ipsum arbitrum: quia si malè iudicat, facit litem suam, & pars habet regressum contra iudicem, ut uidere est apud Ias. in l. si quis in conscribendo, colum. 4. in 9. not. C. de pact. De ui autem huius uerbi, stare, quid significet, vide Abb. in cap. post cessionem, de probat. & ibi Dec.
2 Et istam regulam quòd à sententia † arbitri appellare non liceat, limitat Soci. in regula 17. sed contra regulam huius. §. urget, ubi enim adest magna læsio, & ubi est dolus, ibi obstat exceptio etiam respectu pœnæ, igitur & hic debet obstare. Vide Alex. in consi. 46. Visis & accuratè considerātis, colum. 3. uersic. confirmatur, in 1. volum. Attende etiam in hac re, Eum, qui arbitrium euidenter iniquum obtinet, si eo perfruitur, mortaliter peccare secundum Fulgos. in cons. 147. col. 6. inter consilia Imol. Et an & quando dici possit de iniquitate arbitrij, etiam non obstante iuramento de non contraueniendo, uide Abb. in consi. lxxvij. col. pen. in 2. uol. Angel. omninò in cons. 172. & in consi. 253. & Abb. in c. quintaualllis, de iureiur. ubi multa utilia in re proposita aggregauit. Vide etiam omninò Alex. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de uerb. oblig. Et quo modò fieri possit, ut reductio non petatur, vide Cæpol. in cautel. 199. & Thom. Ferrat. in caut.
3 8. Et dum Bar. in d. §. stari, ait, quando arbiter † potest cognoscere de iure & de facto, sed iudicare tenetur secundum formam iuris, hunc esse arbitrum; & si tulit sententiam contra ius non esse standum eius arbitrio. adde Feli. in c. causam quæ, colum. penul. de re iudic. ubi approbat hoc Bartoli documentum. & latè tradit, an sententia iniqua sit nulla ipso iure, ibi in 3. & 4. col. & Bald. in consi. 43. colum. fi. in 5. volum. Vide Aret. in consi. 8. col. 2. Barb. in capitulo ne innitaris, colum. penul. de const. Abb. in consi. 41. in 1. vol. & in c. cùm dilecta, colum. 5. de rescript. Orian. in tract. de arbitris, fol. 22. & seq. quæst. 1. Imol. in d. cap. quintaualllis, colum. 14. Rom. in consi.

in consi. 23. in tertio dubio. Feli. in c. 1. col. fi. in ultima fallen. de const. & in c. fin. col. 9. de præsumpt. & in c. 1. col. 3. de re iud. Barb. in consi. 44. col. 5. in 1. vol. & in consi. 40. col. 8. in 2. volu. Alex. in l. cùm hæreditas. ff. ad Trebell. & in consi. 22. Viso titulo, colum. pen. in 5. volu. Aret. in l. Eum qui. §. si filius. ff. de acquir. hæred. in fin. Et quia Barto. in decisione propositæ quæstionis
4 opponit contra d. tex. in hoc. §. stari, ubi statur † sententiæ arbitri etiam iniquæ, & respondet hoc ideo esse, quia compromissum factum fuit simpliciter: sed in quæstione proposita dictum fuit, ut secundum formam iuris sententiam proferret. Attende tu quoniam ista ratio diuersitatis videtur ueritate carere: nam simpliciter compromittendo intelligitur tacitè actum, ut iudicandum sit secundum formam iuris communis, non autem municipalis. Cæpoll. in cautel. 99. vide omninò Abb. in consi. 77. in 2. vol. igitur expreßio eius, quod tacitè inest, nihil debet operari. l. iij. vbi omnes doct. ff. de leg. 3. Vide omninò Abb. in d. c. cùm dilecta, col. 4. in gl. in uoce, iuris ordine, de rescrip. & Feli. omninò in c. causam, col. pen. & fi. de re iudic.

Summarium in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr.

1 *Si arbitri pares numero dissentiunt, eorum sententia non ualet.*
2 *Testibus affirmantibus magis creditur quàm negantibus.*

Bar. in d. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. diem proferre. §. si plures, ait, si arbitri † pares numero dissentiunt, eorum sententiam non ualere, alioqui uerò statur iudicio partis maioris. Vide Orian. in d. tract. de arbitris, fol. 17. quæst. 12. Et dum Barto. ibi paulòpost quærit, si testes discordant in ualore alicuius rei, quia aliqui eam plus, & alij minus ualere aiunt, quibus sit standum. Vide Aret. in consi. 65. vbi not. distinguit, & in consi. 83. colum. fi. & Feli. in c. cùm inter, col. 5. & 8. & seq. de re iudi. & Alex. in consi. 206. in libro primi & secundi volum. in consi. 46. in 3. vol. & in consi. 107. colu. penul. in 4. volu. vbi inter cætera inquit, si testis dicit rem ualere centum, & plus, illam uocem, plus, nihil operari: quia est ambigua. Vide etiam eundem Alex. in consi. 29. col. 2. in 7. volu. contrarium tenet Salic. in d. l. ij. C. de rescind. uend. colum. 15. quem sequitur Feli. in cap. pastoralis. nu. 6. de rescript. Item Alexand. in consi. 110. colum. 3. in 1. volum. & in consi. 54. in 6. vol. ait, testibus affirmantibus ualorem alicuius rei esse ultra 400. magis credẽdum, quàm testibus id negantibus. Idem docuit Dec. in consi. 539. vbi citat glo. in ista. l. diem proferre. §. si plures.
2 vide Feli. in c. cùm. P. Manconella, in fi. de accusa. Et quamuis regula sit, testibus † affirmantibus magis esse credendum, quàm negantibus, tamen hoc fallit in multis casibus, ut per Feli. in c. in nostra, de testi. Et quomodò hæc procedant & declarentur, vide Decium in l. in omnibus causis. nu. 9. ff. de reg. iur. & Abb. cum ibi addit. in c. cùm in tua, de testi.

Summarium in d. l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbitr.

1 *Arbiter sententiam ferre non potest absente parte.*

Bar. in d. l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbitr.

1 BART. in d. l. diem proferre. §. si quis litigatorum, ait, arbitrum † sententiam ferre non posse absente parte, nisi id specialiter actum sit. Quærit deinde, quid in arbitratore? & remittit se ad l. Si quis arbitratu. ff. de uerb. oblig. ubi uideas Barto. in 2. colu. versi. quæro quid. & Alex. in l. j. colum. 3. ff. de leg. 2.

Summarium in d. l. diem proferre. §. coram. ff. de arbitris.

1 *Coram dicitur fieri si est præsens & intelligit.*
2 *Præsens an poßit dici is qui non intellexit.*
3 *An præsentia alicuius faciat ut ille sciuisse existimetur negocium cui interfuit.*
4 *Si statutum exigit præsentiam propinquorum & amicorum, illi propinqui & amici debent negocium perspicue intelligere.*

Bar.

Bar.in d.l.diem proferre.§.coram.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.coram,hoc ait in summa,coram † dicitur fieri,si est præsens & intelligit, & non aliter. Vide Ias.in l.ij.§.fi.col.4.ff.solut.matr.De huius uocis significatione vide Io.And. & alios in c.vt circa,de elect.in sexto.Ad quæstionem autem ad quam infert Bart. de notario, qui scripsit actum fuisse præsentibus talibus, & testes dicebant se nihil scire: propterea Barto. ait,illum notarium malè scripsisse. Vide Alexan.in consi.70.colum.4.in 1.volum.&omnino in consi.73.colum.1.eod.volum. ubi citat hoc Bartoli documentum.Aret. in consi.64. colum.6. in secundo dubio.Feli.in proœm.Decretal.colum.6.& omninò in c. cùm causam, inter nu.25.
2 & 26.de testi.Et an præsens † possit dici is,qui non intellexit, vide Bart.in l.j.§.fi.ff.de author. tut.& multa ad rem facientia tradit Alex.in l.ij.§.fi.ff.solut.matr.ubi ait in hanc Bartoli opinio-
* nem * communiter itum esse. & in l.j.colum.20.ff.si cert.pet.Cæpol.in consi.61.colu.3.Barb. in consi.29.colum.15.in 1.volum.& in consi.17.Dominum inuocent.colum.penul.in 3.uolu. & in c.causam matrimonij,colum.5.de offi.deleg.Ias.in d.l.ij.§.fi.ff.solut.matrim.& in l.j.in fin. ff.de in ius uoc.Bal.in l.testium. C.de testi.& in capitulo 1.colum.1.de inuest. int. domi. & uasal.Et distinctionem, quam facit Barto. in d.l.j.§. fin. ff.de author.tutor. refert & sequitur Lanfranc.de Orian.in cap.quoniam contrà,in uoce, testium depositiones, colum.6.de probat.Et
3 an præsentia † alicuius faciat, ut ille sciuisse existimetur negocium,cui interfuit, Dec. in consi. 630.Quid si in instrumento dicitur N.donasse.M.mille, utrum præsumatur M. ibi fuisse præsentem an non? vide Soc.in consi.68.in 4.volum.vbi tradit an & quando præsentia præsumatur. Et circa prædicta scilicèt,eum dici præsentem,qui etiam intelligit: & ideò cum dicitur aliquo præsente,subauditur,& intelligente; vide Barto.in l.ij.C.de erro.aduoc. vbi infert etiã econtrà,ut ille non dicatur præsens,qui non intelligit. Vide etiam Abb.in c.ex parte,de cleric. non resid.& omninò Card.in c.fi.de maio.& obed. vbi citat Bal.in rubrica.C.qui admit.& ibi
4 Bal.citat gl.sing.in l.tutor,ff.de bono.possess.ad hoc,quod si statutum † exigit præsentiam propinquorum & amicorum,illi propinqui & amici debent negocium perspicuè intelligere, alioqui præsentes fuisse non intelliguntur. vide Ant.de Butr.in d.proœm.Gregor.in §.sanè, & eundem Ant.& Imol.& alios in c.auditis,de elect.Et de hoc videtur text.expressus cum glo.in uoce,ipso præsente,in cap.in primis.2.q.1.ibi enim habetur in text.ipso præsente,& gl.subiungit, & intelligente,quoniam alioqui præsens non diceretur.& Barb.in c.in præsentia,de proba.Io. And.in c.in præsentium,de testi.in 6.

Summarium in l.si quis rem.ff.de arbitr.

1 *Pœna quæ apponitur loco contemptus peti potest simul cum principali.*

Bar.in l.si quis rem.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.si quis rem, ait, pœnam, † quæ apponitur loco contemptus, peti posse simul cum principali. Pro huius.l.limitatione vide Bar.in l.ita stipulatus,in ultima par.in fi.opp.ff.de uerb.obligat.Et ad istum tex.vide Orian.in tract.de arbitris,fol.21.& seq.in uoce, ulterius. & Card.in consi.29.col.1.versi.Et not.ubi limitat hanc.l. Vide aliquid apud Rom. in consi.332. col.2.in secundo dubio.& in consi.338.

Summarium in l.ita demum.§.sed si quidem.ff.de arbitr.

1 *An tacita conditio natiuitatem actionis impediat.*

Bar.in l.ita demum.§.sed si quidem.ff.de arbitr.

1 BART. in d.§.sed si quidem,agit,an tacita † conditio natiuitatem actionis impediat. vide Bal.in rubrica.C.de inst.& subst.Et scias conditionem subintellectam non facere actum conditionalem,nisi sit expressa,ut ex multis concludit Feli.in c.2.in princ.de sponsal.

Lucubrat.in l.non distinguemus.ff.de arbitr.

AD l.non distinguemus, in principio. vide Alex.in l.j.col.3.ff.de legat.2.

Summarium in l.non distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arbitr.

1 *Sacerdos potest esse arbiter.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arbitr.

1 BAR. in d.l.non distinguemus.§.sacerdotio, ait, sacerdotem † arbitrum esse posse. quod intelligit in simplici sacerdote, non autem in monacho uel alio regulari. Et de his an possint esse arbitri, Vide Orian.in tract.de arbitris, fol.4.& seq.in uoce, hactenus, & fol.2. in versicu. quæro, in fin. Et vide ad hunc tex.quæ docuit Felin. in cap. præsentata, colum. 2. de testi. Barbat.in consi.39.colum.5. & sequ. in 1.volu.Bald.in d.c.præsentata, & in consi.38.in 5.volum.ubi loquitur in fratre minore. Card.in clem.2.q.19.& 21.de rescrip.Anch.in consi.ultimo, Spec.in tit.de arbitr.§.fi.& Orian.in d.tract.in quæst. Qui possint esse arbitri. Alex. in consi. 80.in 5. volum. Vide omninò Soci.in consi.99.in 3.volum.ubi ait, fratres sancti Francisci arbitros esse non posse, neque arbitratores sine licentia sui superioris. et idem ait etiam in monacho, in. consi.101.eod.vol.3.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.Iulianus.ff.de arbi.

1 *De causa meri & mixti imperij, uel de causa status compromitti non potest.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.Iulianus.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.non distinguemus.§.Iulianus, hoc ait in summa. De causa † meri & mixti imperij, vel de causa status compromitti non potest. De hoc, an scilicèt, & quando compromissum fieri possit de causa status & libertinitatis, vide apud Rom.in consi.262.Incip.idem videtur mihi dicendum. valet tamen compromissum in causa criminali quò ad præiudicium partium. Abb.in c.literis, colu.3.in fi.de præscrip. Limita, ut non possit principaliter cognoscere sed incidenter, Ias.in l.quoties, colum. 1.versic.Tu dic.C.de iudic.Et dum Bart. subiungit, hoc scilicet de causa status compromitti non posse, procedere tantum in arbitro, alioqui verò in arbitratore: quia potest etiam ea de re transigi. vide Rom.in consi. 115. incip. Viso compromisso. sed de hac re vide Doct.in l.transigere.C. de transact.ubi habetur, compromissum de iure & de facto fieri non posse super causa criminali, in qua non ingeritur pœna sanguinis. Et idem esse etiam in causa mixta, in qua aliquid applicatur ob publicum interesse, & aliquid ob priuatum, tenuit Alex.in consi.82.in fi.in 1.volum.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.de liberali.ff.de arbitr.

1 *Statutum quod præcipit causas compromitti, non est porrigendum ad casus mixti imperij.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.de liberali.ff.de arbitris.

1 BART. in eadem l.§.de liberali, inquit, statutum † quod præcipit causas compromitti, non esse porrigendum ad casus mixti imperij, de quibus compromitti non potest, ut uisum est in §. præcedenti. Ex hoc infert Dec.in cons.44.statutum cogens compromissum fieri debere inter affines, intelligendum esse de causis compromissibilibus tantùm. Quid si stante isto statuto dubium oritur, utrum causa illa sit compromissibilis an non, poterit ne altera ipsarum partium petere super hoc dubio compromissum fieri debere an non? idque peti posse, ait Soc. in consi. 300.col.3.in 1.vol.Sed quia uisum est suprà causam status compromitti non posse, & causam mixti imperij, an saltem incidenter cognosci potest ab arbitro? idque fieri posse, sing. docuit Rom.in sing.466.& de hoc statuto vide quæ latè posui in prima const.C.de nou. codic. cõfic.

Summa-

Summarium in d.l.non distinguemus.§.si seruus.ff.de arbi.

1 *Compromissum factum à seruo, non ualet.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.si seruus.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.si seruus, colligit hoc in summa; Non ualere compromissum factum à seruo, nec arbiter cogitur proferre sententiam. Vide Pet.de Anch.in c.canonum statuta, colu. 99.de const.ubi in pulchro casu citat hunc tex.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.dies.ff. de arbitr.

1 *Si dictum est in compromisso de prorogatione, ista conuentio prorogationem non facit nisi sequatur iussus iudicis.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.dies.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.dies, ait, si dictum est in compromisso † de prorogatione, ista conuentio prorogationem non facit nisi sequatur iussus iudicis. Vide Anchar. in consi.88. vbi adducit hunc tex.ut ibi uidere est.

Summarium in l.non distinguemus.§.cum in plures.ff.de arbitr.

1 *Dictio quilibet, distribuit actum in quemlibet separatim.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.cùm in plures.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.cùm in plures, colligit ex isto text.uocem, † quilibet, distribuere actum in quemlibet separatim: & vocem, omnis, coniunctim. De hac re vide Orian.in tract.de arbit. in ulti.quæst.Soc.in consi.50.& consi.54.in 1.volum.vbi agit de materia huius.§. & Signorel. in consi.103.& Fulg.in consi.40.in secundo dubio.Cæpoll.in consi.14.col.5.Alber.in 1. part. statut.quæst.9.col.2.Et vide quod ex hoc infert Iaf.in l.si mihi & Titio.col.5.ver.decimò amplia.ff.de uerb.oblig.Limita tamen prædicta nisi natura rei repugnet, ut per Bar.in l.hoc articulo.ff.de hæred.instit.Et ad rem hanc vide quæ pono ad Bar.in l.si pluribus.ff.de legat.2.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbitr.

1 *Arbiter si efficitur inimicus partis contra petitionem pœnæ obstat exceptio doli.*

2 *Procurator qui efficitur inimicus mandantis, eò ipso censetur reuocatus.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.cùm quidam.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.cùm quidam, hoc ait in summa. Arbiter † si efficitur inimicus partis, cōtra petitionem pœnæ obstat exceptio doli. Adde quod pars protestari potest ne arbitretur, & si deinde spreta protestatione arbitrabitur, obstabit exceptio absque eo quòd aliquid probetur de iniquitate laudi. Feli.in c.suborta.nu.6.de re iudic.vtrum hoc, quod ex isto §.colligitur, locum habeat etiam in arbitratore? vide Orian.in tract.de arbitris, fol.41.quæst.34.& aliquid apud Bal.in c.constitutus, in fi.de rescript.& Feli.in d.c.suborta, col.4. Et dum Bart. subiungit, prædicta uera esse quando inimicitia superuenit absque culpa partis, alioqui uerò si eius culpa; quia per eum factum est, quominùs arbiter sententiam diceret: hoc sequitur Aret. in l.ij. §.fin.in 3.colum.ff.de uerb.oblig.vbi quædam similia adducit. sed obst.quæ docuit Iaf.in l.hæreditas, col.1.versi.nota tamen.C.de his quib.ut indig.Et ad pręfata de inimicitia superueniente vide tex.not.in l.pater.§.cùm à patre.ff.de testam.tutel.& in l.in confirmādo.ff.de confirm.
2 tutor.Et ad rem facit illa decisio.quæ habet † procuratorem, qui efficitur inimicus mandantis, eo ipso reuocatum esse censeri, ut per Bar.in l.si cùm Cornelius.ff.de solut.& Feli.in c. ex parte decani, nu.42.de rescript.ita etiam legatum intelligitur reuocatum propter inimicitiam subsequentem inter testatorem & legatarium.quòd tamen intelligas quando inimicitia ex defectu legatarij

legatarij contingit, alioqui uerò si culpa testatoris.text.est sing. in l. cùm tabulis.§.1.ff. de his quib.ut indig.Rom.in singul.196.incip.Tu habes. vide Bart.in l.à filio.§.Seio.ff.de adim.leg. Aret.in consi.92.col.4.& in consi.ultimo col.pen.sed utrum per confessionem peccatorum testatoris censeatur odium remissum? vide Alex.in consi.91.in 7.vol.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.de officio.ff.de arbi.

1 *Arbiter nihil potest ultra id quod ei fuit in compromisso concessum.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.de officio.ff.de arbitr.

1 BART. in ead.l.§.de officio,colligit ex isto tex.Arbitrum † nihil posse ultra,id quod ei fuit in compromisso concessum. Attende arbitrorum potestatem usque adeò à compromisso moderari ac regi.ut si extra compromissum iudicetur,sententia nullius sit roboris & momenti, & de nullitate dici posit, etiam si promissum fuisset de nullitate non dicere. Soci. in consi.95. colum.4.in 3.volum.immo huiuscemodi pronunciamentum consensu partium ratum haberi non potest. Dec.in consi.434.de hoc tamen vide Alex.in consi.84.in 5.volum. Et pro declaratione huius.§.de officio, uide Orian. in tract.de arbitris,fol.38.quæst.26.Felin.in c.causam, col.2.de re iudic.& in c.vno delegatorum,de offi.deleg.Rom.in consi.88.& in consi.141.& in consi.175.& in consi.403.Imol.in consi.20.& in consi.106.col.2.Anch.in consi.1.& in consi. 262.Barb.in c.quintauallis,de offi.deleg.& in consi.3.in 4.volu.Fulgos.in consi.73.colu.4.& Ang.in consi.ultimo Alex.in consi.236.In causa & lite,col.pen.in libro primi & secundi uoluminis,ubi citat tex.in hoc.§.de officio, vide eundem Alex.in consi.84.in 5.volu. & Soci. in consi. 20.in primo uolumine.

Summarium in d.l.non distinguemus.§.quæsitum.ff.de arbi.

1 *Arbiter dicere debet sententiam per quam lis finiatur.*

Bar.in d.l.non distinguemus.§.quæsitum.ff.de arbit.

1 BART. in ead.l.§.quęsitum,ait,arbitrum † dicere debere sententiam per quam lis finiatur, nec posse per alium delegare,nisi hoc sibi fuerit commissum. vide Rom. in consi.33.in primo dubio.ubi hunc tex.allegat. & Fulg.in consi.13.colum.2.& 4.Et dum ait Barto.arbitrum non posse alteri delegare,vide Alex.in cons.13.in 1.vol.

Summarium in l.si duo.§.semel.ff.de arbitr.

1 *An & quando pœna semel commissa amplius committatur.*

Bar.in l.si duo.§.semel.ff.de arbitr.

1 BART. in d.§.semel dicit,an & quando pœna † semel commissa amplius committatur. vide Barbat.in consi.50.col.9.& seq.in 2.vol.

Summarium in l.si pupillus.ff.de arbitr.

1 *Pupillo compromittente non cogitur arbiter sententiam dicere nisi fideiussor intercesserit.*

Bar.in l.si pupillus.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.si pupillus, hoc ait in summa. Pupillo † compromittente non cogitur arbiter sententiam dicere,nisi fideiussor intercesserit. An autem & quando maior habens curatorem posit compromittere,vide Orian.in tract.de arbitr.fol.11.q.2. Et ad materiam huius.§.vide Bar.in consi.47.& Bal.in consi.96.& in consi.441.in fi.in 5.vol.

Summarium in l.si feriatis.ff.de arbitr.

1 *Arbiter an & quando possit pronunciare diebus feriatis.*

Bar.

Bar.in l.si feriatis.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.si feriatis,agit an & quando arbiter possit † pronunciare diebus feriatis. Et dicit arbitratorem non posse diebus feriatis proferre sententiam. Tu dicas, arbitratorem & amicabilem compositorem posse pronunciare diebus feriatis etiam in honorem Dei, quando huiusmodi arbitramentum fit per uiam cōcordiæ & transactionis,alioqui verò si fieret per uiā sententiæ. Specul.in titulo de arbit.& arbitra.§.fi.versiculo in forma autem. Abb.in cap. fi. de feri. & Bald.in consi.470.in 1.volum.& ita subiungit etiam Bart.in d.l.si feriatis.Et dum Bart. ait, ferijs in honorem Dei renunciari non posse consensu partium, vel iudicis authoritate, vide Orian.in tract.de arbitris,fol.16.quæst.decima.& aliquid fol.24.q.6.& fol.39.quæst.31. & Alexand.in l.ex facto.§.si quis rogatus,2.colum.1.in fi.ff.ad Trebell. Et de hac re vide quæ posui ad Bar.in l.j.ff. de feri.

Summarium in l.non ex omnibus.ff.de arbit.

1 *Arbiter potest mulctare contumacem.*

Bar.in l.non ex omnibus.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.non ex omnibus,in fin.principij ait, arbitrum † posse mulctare contumacē, vide Salic.& Alexand.in l.fin.C.de eden.Et quia etiam in §.cùm arbiter,eiusdem.l.Barto.prosequitur hanc materiam mulctandi,tu de hac re scilicèt,an & quando arbiter possit mulctare, vide Bar.& doct. in l.j.ff.si quis iusdicen.non obtemp.Attende, quia hoc in loco concluditur,arbitrum posse mulctare quando partes hanc ei potestatem concesserunt. nam contra hoc urgere videtur, quia mulctare est iurisdictionis: et ideò qui iurisdictionem non habent, mulctare non possunt, ut per Ias.in d.l.j.col.4.& seq.in secundo intellectu. sed arbiter iurisdictionem nō habet,neque priuatorum consensus potest eam illi tribuere, igitur mulctare quoquomodo nō potest. cogita si dici posset,arbitrum eo casu iuridicè posse mulctare non ex ui iurisdictionis, sed ex ui consensus ipsarum partium. Item concluditur hic, quòd si arbitro non est concessa potestas mulctandi à partibus,mulctare non poterit. Sed huic conclusioni reluctatur: nam arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum,sed iudices mulctare possunt,ut traditum est in d.l.j.igitur idem posse debent & arbitri. De hac materia latè tradunt Doct.in d.l.j. vbi ponunt multas fallentias.Limita etiam prædicta ut non habeant locum in arbitro electo ex dispositione iuris uel statuti: quia tales possunt mulctam indicere. Abb.in c.suspicioni,de offi.deleg.

Summarium in l.cum lege.ff.de arbitr.

1 *Minor 20.annis arbiter esse non potest.*

Bar. in l.cum lege.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l. cum lege, ait, minorem † xx. annis arbitrum esse non posse. Vide Abb.& Felin.in c.cùm uigesimum, de offi.deleg.

Summarium in l.de rebus.ff.de arbit.

1 *Sententia arbitri non est porrigenda nisi ad res in libello contentas.*

Bar.in l.de rebus.ff.de arbitr.

1 BART. in d.l.de rebus,inquit sententiam † arbitri non esse porrigendam, nisi ad res in libello contentas,vide Rom.in cons.403.col.2.& Soc.in cons.220.in 1.vol.& omninò Alex. in cons.48.col.3.in 7.vol.vbi arguit ad partes, & demum concludit, arbitrum super non petitis arbitrari non posse. Et dum Bar.in d.l.de rebus,oppo.de l.licèt.C.de iudic.vbi in non profecutis non obst.exceptio rei iudicatæ,vide Feli.in c.pe.col.6.de exception.

Summarium in l.inter Castellianum.ff.de arbitr.

1 *In his quæ habent causam continuam non sufficit ab initio factum, nisi perseuerantia subsequatur.*

2 *Si fit legatum alicui si monasterium ingreditur, & ille post ingressum exeat, an tale legatum teneat.*

3 *An ille qui consecutus est immunitatem propter numerum duodecim filiorum, illam amittat si deinde aliqui filiorum moriantur.*

Bar.in l.inter Castellianum.ff.de arbitr.

1 Bar. in d.l.inter Castellianum,colligit ex isto tex.in ijs, quæ habent † causam continuam, non sufficere ab initio factum, nisi perseuerantia subsequatur. Vide concord.apud Barbat.in consi.60.col.14.in 1.vol.& in consi.53.col.18.in 2.vol.Bald.in l.licèt.colum.2.in 4.quæst.C. loca. & in c.constituto, col.pen.& fi.de appell. Et ad rem hanc faciunt multæ decisiones scitu dignæ,in ea quęst.scilicèt quãdo qualitas aliqua exigitur, utrum sufficiat illam ab initio adfuisse,licèt posteà deficiat. Vide Bar.in l.ex facto,in principio.ff.de uulg.& pupill. & in l. præcipimus.§.sanè.C.de appellat.& Angel.in l.Si quis hæredem.C.de instit.& subst.vbi quærit, quid
2 si fiat legatum † alicui si monasterium ingreditur, & ille post ingressum exeat. vide eundem Angel.in consi.34.& in consi.141.& Feli.in c.in præsentia.num.57.de probat. nam uerba debent intelligi de effectu permanente,ut est tex.not.in l.j.§.fin.ff. quod quisque iur. & in l. pen. §.docere.ff.ne quis eum qui in ius uoc. vide Soc.in consi.76.in 1.vol.& omninò Abb. in consi. 69.in 1.volum. & conclusionem hanc tunc potissimum ueram esse arbitror, cùm perseuerantia effectus residet in eius potestate, cui illa qualitas uel conditio fuit iniuncta, vt de illo, qui monasterium ingreditur. Ad hæc accedant trad. per Angel.& Imol.in l. in substitutione.ff. de uulga.& pupill.vbi quæritur, an legatum factum filiæ, si erit uidua, locum habeat, si deinde nubat. Vide etiam quæ habentur in l.reprehendenda.C.de institu.& substitu. & quod eruditè
3 docuit Ioan.Andr.in regula decet, in mercurialibus. vbi in illa quæst. an ille qui † consecutus est immunitatem propter numerum 12.filiorum, illam amittat, si deinde aliqui filiorum moriantur? & concludit quòd non. & de hac immunitate uide latè Io.de Anan.in consi.105.cum ibi addit. per Bologninum. Vide etiam quod consuluit Paul.de Cast.in consi.245. secundum impreßionem antiquam. & uide glo.in uerbo,sufficit, vbi Bar.in l.fin.C.de indict.uidu.toll. & ad prædicta uide omninò Alber. in secunda parte statut. quæst.108. vbi solenniter examinat hanc difficultatem,& Bar. & omninò Iaſ.in d.l.ex facto,in princ.ff.de uulg.& pupill. & Iaſ.in l. j.§.veteres.ff.de acquir.poss. vbi ait sufficere qualitatem requisitam ab initio adfuisse. vide gl. in uoce,canonicus,in c.statutum, & ibi Anch.de rescri. in sexto.& eundem in procem.eiusdem libri & in clem. & si principalis, de rescript. Videre poteris etiam Ioan.Brunellum in tract.de sponsalibus & matrimonijs,conclusione 22.in 4.dubio.nu.2.

Summarium in l.de his.ff.de arbitr.

1 *Compromissum factum simpliciter, non porrigitur ad lites futuras.*
2 *Si compromissum factum est de omnibus litibus uertentibus & quæ uerti possent occasione relictorum in aliquo testamento, utrum comprehendat etiam fideicommissum, quod debetur sub conditione.*

Bar.in l.de his.ff.de arbitr.

1 Bart. in d.l.de his, colligit ex isto text. compromissum † factum simpliciter non porrigi ad lites futuras. vide Socin.in consi.27.col.pen.& in consi.251.col.14.vers.circa quintum,in 1.vol.vbi habetur, hoc locum habere solùm in compromissò simpliciter facto, alioqui uerò si in eo etiam futura complecterentur. Attende tamen quia licèt compromissum hoc etiam futura contineret,tamen arbiter non potest de illis pronunciare antequam sint in esse productæ, & mota sit quæstio. ita Roma.in consi.403.colu.2. & Paul.de Castr.in consilio 73.colum.3.
2 Circa prædicta quæro si compromissum † factum est de omnibus litibus uertentibus, & quæ uerti possent occasione relictorum in aliquo testamento,utrum comprehendat etiam fideicõmissum,quod debetur sub conditione? vide plenè apud Socin. in consi.251.col.12. cum seq. in primo uolumine. denique scias clausulam illam, quòd intelligatur uerti lis & quæstio de omni & eo toto super quo fuerit pronunciatum, quæ poni solet in compromißis, restringendam esse ad iudicata super litibus uertentibus, & quæ oriri possent, alioqui uerò si neque lis agebatur, neque suberat dubium, ut ageretur: Angel.in consi.218.colu.penult. & Ioan.Bapt. Caccialupus in tract.de transactionibus, quæst.18.nu.10. & de ui huius clausulæ uide Soci. in

consi.120.in conf.283.& in consi.299.in primo uolu. & in consi.104.in 4.volu.Feli.in c.16. verf.claufula,de refcrip. & omninò Iaf.in l.j.C.de tranfac.

Summarium in l.fi de re fua.ff.de arbitr.

1 *In re fua nemo poteft effe arbiter.*

Bar.in l.fi de re fua.ff.de arbitr.

1 BAR. in d.l.fi de re fua, ait, in re fua neminem † poffe arbitrum effe. An autem fideiuffor pofsit effe arbiter in caufa in qua intercefsit, uide Orian.in d.tracta.de arbitr. quæft.10.& aliquid apud Abb.in conf.16.col.penul.in 2.uol. Feli.in c.cùm olim,in princ. de præfumpt.& ibi Abb.colu.2.in 5.notabili.

Summarium in l.debet.§.item fi prædixerit.ff.naut.caup.

1 *Si nauta proteftatur ut unufquifque feruet res fuas, ille non tenetur.*

Bar.in l.debet.§.item fi prædixerit.ff.naut.caup.ftab.

1 BART. in d.§.item fi prædixerit,colligit ex ifto tex.& glo.fi nauta † proteftatur,ut unufquifque feruet res fuas, eum non teneri. & an illi debeant confentire proteftationi an non? Bar.diftinguit ut ibi per eum. Tu de intellectu huius.§.vide Bar. in l.non folùm.§.morte.col.4.verfic.fed quæro an etiam.ff.de oper.nou.nunc.& Feli.in c.cùm. M.Ferrarienfis, col.18.in fi.de conftit.

Summarium in l.j.ff.de iudic.

1 *Eius qui habet iurifdictionem & tribunal, vel iurifdictionem tantùm poffe prorogari iurifdictionem.*

2 *In quibus cafibus prorogari pofsit iurifdictio, & in quibus non.*

3 *Clericos & uafallos prorogare non poffe iurifdictionem alterius quàm epifcopi & Domini.*

4 *Vbi factum eft compromiffum in aliquos tanquam in arbitros & arbitratores ex modo procedendi cognofci debere utrum procedant ut arbitri uel ut arbitratores.*

5 *Ille dici poteft habere tribunal, qui habet iurifdictionem ordinariam.*

Bar.in l.j.ff. de iudic.

1 BART. in d.l.j.colligit in fumma,eius,qui habet iurifdictionem † & tribunal, uel iurifdictionem tãtùm,poffe prorogari iurifdictionem. Vide in hac re Rom.in fing.144. incip.Vltimò dico tibi.& Feli.in c.P.& G.de off.deleg.Et an prorogatio iurifdictionis illius iudicis,qui ultra certam fummam iudicare non poteft,pofsit fieri à partibus, ita ut iudicari pofsit de maiori fumma? Bald.in l.certa ratione.C.quand.prouoc.non eft neceff.id fieri non poffe ait: fed Salic.eum redarguit,& bene iudicio meo. & latè de materia prorogationis
2 iurifdictionis uide apud Alberic.in rubr.huius tituli.& Spec.Aduoc.in 12.dift.Et in quib.† cafibus prorogari pofsit iurifdictio,& in quibus non,tradunt doct.in l.ij.C. qui pro fua iurifd. Et per quos actus,& modos dicatur iurifdictio prorogari,habetur apud Bar. & alios in l.fi conuenerit.ff.de iurifd.omn.iudic.& ad prædicta uide Abb.& alios in c.ad petitionem, de accufat.& Innoc.in c.olim.3.de reft.fpoliat.& Specu.in tit.de except. & replicat.§.4.uerfi.Item not. vide etiam Feli.in c.inquifitioni.§.fi.col.6.de accufat.& attende, prorogationem fieri non poffe in legitimatione alicuius,quia eft de referuatis principi.Maria.Soci.iun.in confi.142.nu.2.& de multiplici genere prorogationis,uide remifsiuè apud Feli.in d.c.ad petitionem,nu.13.

3 Bar.in d.l.j.inquit, clericos & uafallos † prorogare non poffe iurifdictionem alterius quàm Epifcopi, & Domini. vide Dec. in c.cæterùm,colu.1.de iudic.& ibi Abb.colu.3.& in c.fi diligenti,colum.6.de foro compet.& Bal.in confi.121.col.pen.in 3.uol.& ad prædicta, ut hic per

Bar.

Bar. vide Feli.in cap. cùm accesſiſſent, colu.8.de conſtit. Et dum ibi ſubiungit Bar. ad cognoſcendum utrum partes in iudicem conſenſerint,inſpicienda eſſe antecedentia & ſequentia. ex quibus hoc declarabitur. vide Roma.in conſi.91. colu.3.& Barb.in conſi.83.col.4. in 3.volu. & in conſi.121.colu. 2. & ſeq.in 3.vol.

4 Bar.in eadem l.verſi.Nota iſtam glo.ait, vbi factum eſt compromiſſum † in aliquos tanquam in arbitros & arbitratores, ex modo procedendi cognoſci debere utrum procedāt vt arbitri, vel ut arbitratores. vide Angel.in l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ff.de leg.1.& Alexan.in conſi.13. Ex his quæ in themate, colu.3. in 1. vol.

5 Bar.in ead. l. verſic.venio ad ſequentem, exponit,eum dici præeſſe † tribunali, qui habet iuriſdictionem ordinariam. Adde quòd huiuſmodi iuriſdictio ordinaria ſiue procedat à lege ſiue à conſuetudine prorogari poteſt etiam ſub conditione. Abb.in c.ſignificaſti,col.1.de for.cõpet. Et dum Bar. ſubiungit de iudicibus chartularijs,vide tu quomodò fiant, & de illorum iuriſdictione apud Ang.in conſi.93.vbi tradit an & quomodò eorum poſsit iuriſdictio prorogari; & an teneat emancipatio coram eis facta; & an coram eis fieri poſsit inſinuatio donationis. vide Bal.in conſi.105.in 3.vol. Et quoniam Bart. ibi in fi.quærit nunquid in prorogatione expreſſus uel tacitus conſenſus requiratur, vide Abb.in c.ſignificaſti, colu.6.verſic. Nunc uenio, de foro compet. vbi ait etiam quid de conſenſu epiſcopi, qui requiritur. & concluſionem Bar. ſequitur Feli.in c.cùm olim,in princip.de reſcrip. & Abb.in conſi.61.in quæſtione, col.2.in 1. vol.& Aret.in c.1.col.pen.de iudic.

Summarium in l. conſenſiſſe.ff.de iudic.

1 *In ſententia debet poni iſta clauſula, Viſis petitione, & reliqua, ne iudex ignorare uideatur neceſſaria.*

Bar.in l.conſenſiſſe.ff. de iudic.

1 BART. in d.l.conſenſiſſe,verſic.& ideò, ait, practicam eſſe, vt in ſententia† ponatur: viſis petitione,& reliqua,ne iudex ignorare uideatur neceſſaria,& ſententia ſit irrita & inanis: vide ad hoc Alex.in l.ij.col.3.& ſeq.C.de eden.& Abb.in c.prudentiam,in princip. col.fi.de off. delega. tamen iſta uerba,viſis &c.communiter non probant niſi in quibuſdam caſibus,vt per Feli.in c.quoniam contra.num.17.de probat. Et dum Bar.tangit in uerſ. venio ad ver.& ſi iudex, non nihil de prorogatione, attende, iſtum text. eſſe elegantem ad probandum prorogationem ſemper fieri poſſe niſi ſpecialiter prohibita reperiatur, ait Salic.in l.ſi de certa ratione. C.quan.prouoc.non eſt neceſ.

Summarium in d.l.conſenſiſſe.§.legatis.ff.de iudic.

1 *Qui ex legationis uel teſtimonij uel alia legitima cauſa ad alium locum ſe tranſtulit, ibi conueniri non poteſt.*

Bar.in d.l.conſenſiſſe.§.legatis.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.conſenſiſſe.§.legatis, hoc ait: Qui ex cauſa legationis† vel teſtimonij uel alia legitima cauſa ad alium locum ſe tranſtulit, ibi conueniri non poteſt. Attende tu differentiam, quæ eſt inter ius reuocandi domum, & declinandi forum, vt per Abb. in capitulo fina.in tertio notabili.de foro compet.& ibi in columna penult. & fin. latiſsimè inſtat in materia huius.§.& ſequ.

Summarium in l.non uidetur, la prima.ff.de iudic.

1 *Si ex forma citationis apparet citatum non teneri comparere, eo caſu citatus non poteſt cogi.*

Bar.in l.non uidetur.j.ff. de iudic.

1 BART. in d.l.nõ uidetur.j.in princ.ait,ſi ex forma citationis apparet,citatum † non teneri

 comparere,

comparere, vt putà si in citatione diceretur, Talis presbyter, eo casu citationem eum non cogere. vide Barb. in cons. 62. col. 3. & 5. in 1. vol. & Ant. de Prato in quodam consilio insito consilijs Barb. in fi. in 1. vol. col. 5. & ibidem uide etiam Aret. in consi. incip. In themate supradicto. & Feli. in c. cùm ordinem, colu. 6. & sequen. de rescrip. & in c. si duobus, colu. 3. de appell. vide etiam Alex. in l. si eum, in princip. ff. si quis caut. Et dum subiungit Bar. an ille, qui præsens non compellitur iudicium suscipere, dicatur latitare: vide Rom. in consi. 454. & quia ibi Bart. in fi. d. l. non uidetur, infert ad bannitum, qui ex forma statuti habetur pro confesso, si posteà ostendit, quòd si præsens fuisset, iudicium suscipere non compelleretur, eius bannum declarabitur nullius esse roboris & momenti. De ista illatione Bar. uide Aret. in consi. 147. Visa consideratione. & nunquid propter contumaciam pœna mortis imponatur, vide Bal. in c. 1. §. in uno, de pac. iuram. firm. vbi concludit, imponi posse.

Summarium in l. lis nulla. ff. de iudic.

1 *Lis inter patrem & filium in eius potestate existentem an possit esse.*

Bar. in l. lis nulla. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. lis nulla, inquit, eam summario non indigere, ex qua colligitur, litem † inter patrem & filium in eius potestate existentem esse non posse, nisi in causa castrensis peculij, & alijs certis casibus. Vide Rom. in singul. 615. incip. De iure ciuili. & dum prosequitur Bar. dicens litem esse posse, vt dotet filiam. Vide Bal. nouell. in tract. de dote, in 6. par. in 16. priuilegio & seq. Et an pater cogi possit ad dotandam filiam nuptam? vide Bar. post gl. in l. obligamur. §. à lege. ff. de actio. & oblig. & Paul. de Cast. in l. si socer. ff. sol. matr. Quid si pater legauit mille filiæ suæ, & posteà eam nupsit cum dote quinque centũ, an pater sit liberatus ita quòd alia quinque centum peti non possint? & eum propterea liberatum non fuisse aiunt doct. dicentes casum esse in l. Lucius. j. ff. de leg. 2. & in hanc sententiam * communiter itum esse ait Soc. in cons. 101. col. 1. in 3. vol. & dum Bar. in eodem loco ait, litem esse posse cum patre ut filium emancipet; De hac re uide glo. notatu dignam in l. j. C. de emend. propinq. & an & in quibus casibus pater compelli possit ad emancipandum filium, vide apud Cæpol. in cautel. 115.

Summarium in l. si quis ex aliena. ff. de iudic.

1 *In dubio debet quis comparere, & exceptionem declinatoriam fori opponere.*

2 *Iudex iudicare non potest an sua sit iurisdictio.*

Bar. in l. si quis ex aliena. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. si quis ex aliena, hoc ait in summa. In dubio † debet quis comparere, & exceptionem declinatoriam fori opponere. Ad istam l. vide Barb. in consi. 50. col. 5. in 1. vol. Abb. in c. cæterùm, col. fi. de iudic. & in c. cùm ordinem, col. 6. & seq. de rescrip.

2 Bart. in eadem l. ait, iudicem † iudicare non posse, an sua sit iurisdictio, quando iudici aliquid applicaretur, vt decima, vel sportulæ: quia iudex in causa propria uideretur; alioqui uerò posse. vide Alex. in consi. 1. in 5. vol. & Anto. de Prato in quodam consilio insito consilijs Barb. in fi. in 1. vol. col. 5. & Bal. in consi. 277. in 1. vol. & ad prædicta vide Feli. in c. super literis, col. 16. versic. fallit octauò de rescrip.

Summarium in l. cæcus. ff. de iudic.

1 *Cæcus retinere potest iurisdictionem quam habet ante cæcitatem.*

2 *Cæcus non potest cogi ad soluendum collectas uel onera personalia.*

3 *Attenditur id quod communiter solet contingere.*

Bar. in l. cæcus. ff. de iudic.

1 BAR. in d. l. cæcus, ait, cæcum retinere posse † iurisdictionem, quam habet ante cæcitatem, sed

ſed eam adipiſci non poſſe. An autem cæcus poſsit eſſe teſtis in ijs,quæ uiderat ante cæcitatē, vide Bar.in l.ad teſtium.§.1.ff.de teſta.Ang.in l.ſi non ſpeciali.C.de teſti.Abb.in cap.2.de conſuetu.& omninò in c.cùm cauſam,de teſti.Feli.in c.1.in fi.eod.titu.de teſti. & in c.cùm nobis, col.2.& ſeq.de reſcript.& quomodò cæcitas probetur,tradit Bar.in l.mutus.ff. de bonor.poſſ.
2 infan.fur. & cæcum † cogi non poſſe ad ſoluendum collectas,uel onera perſonalia,traditum eſt in l.j.& ibi Bar.C. qui morbo,lib.10. Et an & quando cæcus poſsit eſſe teſtis, vide apud Abb. & alios in c.præterea,de teſti. vbi Abb.nu.6.ait,cæcum,qui habet notas contrahentium uoces poſſe deponere ſuper contractu ſeu uerbis prolatis à contrahentibus, quamuis Angel. in d.l.ſi non ſpeciali,dicat,talium dicta plenæ non ſufficere probationi: quia in uoce decipi potuerūt.
* tamen contra eum eſt * communis opinio: quoniam etiam uiſus decipi poteſt, fallitur enim quandoque.c.nec aliqua.27.qu.1.& habetur in c.cauſam matrimonij,de probat. Sed attendi-
3 tur † id quod communiter ſolet contingere, vt habetur in l.non epiſtolis,& in l. neque natales. C.de probat.& vide omninò Salic.in l.teſtium.C.de teſti. colu.8.verſic. quæro ſextò,an cæcus admittatur ad teſtimonium. vbi latè. An autem cæcus teſtari poſsit? & dic eum teſtari poſſe ſecundum formam traditam in l.iubemus.C.de teſta. & in l.hac conſultiſsima. C. qui teſta.fac. poſſ. Item teſtari poteſt ſecundum normam traditam à ſtatuto expreſsè diſponente de cæco, Bar. & Aret.in l.quæramus.ff.de teſta.cæcus autem à poſtulando repellitur, ne auerſa ſella poſtulet.l.j.§.caſum.ff.de poſtul.

Summarium in l.ſi quis poſteà.ff.de iudic.

1 *Priuilegium fori ſuperueniens pendente iudicio,non eximit aliquem à iuriſdictione.*
2 *Si clericus aliquis efficitur poſtquam fuit condemnatus pro crimine, iudex laicus poteſt exequi pœnam.*

Bar.in l.ſi quis poſteà.ff. de iudic.

1 BART. in d.l.ſi quis poſteà, hoc dicit in ſumma: priuilegium † fori ſuperueniens pendente iudicio non eximit aliquem à iuriſdictione. vide Alexan.in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis.ff.de lega.primo.,& in l.ſi quis in fin.ff.ſi quis cauti. Ex hoc infert poſteà Barto. ad quæſtionem de illo, qui pendente iudicio effectus eſt clericus, & remittit ſe ad ea, quæ plenè docuit in l.j.ff.de pœn. De hac re uide tu not.conſilium Oldrad.in conſi.4.incip. Quòd clericus.Imol. in conſil. 148.& in conſ.149. Io.Andr.& Abb.in c.uno, de oblig. ad ratio.licèt illa ſit lectura Anton. de Butr.vbi latè diſtinguitur. Feli.remiſsiuè in cap.fi.nu.29.de conſtitu.& in cap.propoſuiſti,vbi Abb.de for.compet.& idem Feli.in cap.ex tenore,verſ.fallit 11.de reſcript.Iaſ. in l.cùm quædam puella,in princip.colu.2.ff.de iuriſd.omn.iud. vbi ſing. limit.& vide quæ poſui ad Bart.in d.l.cùm quædam puella. & omninò Barb.in tracta.de præſtantia Cardinalium, quæſt.2.vol.1. ubi multa aggregauit. & præſumptiones, quibus aliquis cenſetur factus clericus in fraudem. Vide etiam Dec.in conſi.130. Et ubi non in fraudem clericus eſt effectus,tunc iudex ſecularis non poteſt procedere etiam quò ad bona ſecundum Imol.in conſ.108.& in cōſ.119.Ad præ-
2 dicta. Et quia Bar.in d.l.j.ff.de pœn.ait,ſi clericus † efficitur aliquis poſtquam fuit condemnatus pro crimine, iudicem laicum poſſe exequi pœnam, ſubintelligitur facta prius degradatione ab epiſcopo. ſed cautela eſt,vt epiſcopus non faciat degradationem,atque ita in protectione eccleſiæ permanebit. Attende unum memoratu dignum in re propoſita,quòd ſi delinquēs ante delictum perpetratum feciſſet uotum ingrediendi religionem, tunc ſi poſteà efficitur clericus,nunquam poteſt à iudice laico iudicari; quoniam uotum retrotrahitur: ita Bal. in l.j.C. an ſeru.ex ſuo fac.etſi hoc aliter probari non poteſt, ſtatur eius iuramento ſecundum Ange.in d.l.j.ff.de pœn.id quod mirabile eſſe uidetur.

Summarium in l.deſtitiſſe.ff. de iudic.

1 *Verbum hoc deſiſtere, eam uim habere ut deſiſtens non dicatur eſſe is, qui differt, ſed qui in totum ceſſat.*

Bar.in l.destitisse.ff.de iudic.

1 Bar. in d.l.destitisse,colligit ex isto tex.uerbum hoc, desistere, † eam uim habere,ut desistens non dicatur esse is,qui differt, sed qui in totum cessat. Ad hanc l. vide Bald.in c. interposita,col.2. de appell.& de huius uerbi significatione uide tex.& ibi trad. in l.ij.ff.ad Turpil.Attende etiam quòd desistere ab accusatione dicitur actor, qui est contumax in termino sibi præfixo ad accusandum.Bar.in l.Papinianus.§.si quis.ff.de inoff.testa.

Summarium in l.insulæ Italiæ.ff.de iudic.

1 *Insula quæ est in prouincia, est pars illius prouinciæ.*

Bar.in l.insulæ Italiæ.ff.de iudic.

1 Bart. in d.l.insulæ,ait,insulam † quæ est in prouincia,esse partem illius prouinciæ. & ideò infert ad quæstionem,de qua ibi per eum. vide Feli.in c.licèt causam,in primo notabili.de probat.insulæ sunt illius portus in quo sitæ sunt.l.Cæsar.ff.de public.& quid sit insula, uide in §.insula.Instit.de rer. diuis.& in l.adeò.§.insula.& ibi glo.ff.de acquir. rer.dom. vide etiam not.in l.insula.ff.de uerb.obliga. An autem appellatione insulæ contineatur quodlibet ædificium,uide apud Bar.in l.quominùs,in pen.quæst.ff.de flumin.

Summarium in l.cum prætor.ff.de iudic.

1 *Quod quibusdam prohibetur, cæteris uidetur esse permissum.*

Bar.in l.cùm prætor.ff.de iudic.

1 Bart. in d.l.cùm prætor, hoc ait in summa. Quod quibusdam † prohibetur,cæteris uidetur esse permissum, hinc sumitur illa regula vulgaris, Vnius inclusionem esse alterius exclusionem. Limita istam l.non procedere quando lex utitur aliquo termino ratione usus frequentioris: nam tunc unius inclusio aliud non excludit,immo fit extensio, secundum glo.in c.1.in uoce, præsidentes,de rescrip.& Ias.in repet.l.admonendi,nu.107.ff.de iureiur.& Feli.in c.pastoralis,de iudic.Rursus limita istam l. vt procedat solùm, quando unum exprimitur,& aliud omninò omittitur,alioqui uerò si unum exprimitur in specie,& aliud potest in uerbis generalibus contineri: quia tunc non censetur omissum, vt not.declarat Alex. in consi.75.col.3. in 5.volu. Rursus limita, & dic inclusionem unius non esse exclusionem cæterorum, quando constat de voluntate disponentis.Ias.in l.j.§.adipiscimur.ff.de acqnir.poss.

Summarium in l. si filiusfamiliàs iudex.ff.de iudic.

1 *Iudex qui per imperitiam malè iudicauit condemnari potest ut religioni iudicantis uidebitur.*

Bar.in l. si filius familiàs iudex.ff.de iudic.

1 Bar. in d.l.si filius familiàs,colligit in summa,iudicem,† qui per imperitiam malè iudicauit, condemnari posse, vt religioni iudicantis uidebitur. Si autem dolo malo iudicauit, condemnabitur in totum. Vide aliquid apud Soci.in consilio 24.colu.3. in 1.volu. An autem & quando imperitia assessoris ascribi possit magistratui,qui eum elegit, vide apud Alex.in consi.19.in fin.in 3.volu. Quid si iudex errat in iure, vtrum dicatur esse in dolo uel errore per imperitiam,Crauet.in cons.18.nu.14.ait,eum esse in dolo. Adde ad prædicta,aduocatum, qui perdit causam propter imperitiam,teneri in foro conscientiæ ad damna resarcienda parti. Feli.in cap.tua nos, de homic.

Summarium in l. Iulianus.ff.de iudic.

1 *Qui succedit uni ex litigatoribus desinit esse iudex.*
2 *Iudex non potest esse is, qui in eadem re habet aliquod interesse.*

Bar.

Bar.in l. Iulianus.ff.de iudic.

1 BAR. in d.l.Iulianus,ait,iudicem, qui succedit † uni ex litigatoribus, desinere esse iudicem. & ex hoc infert Bar.tres habentes rem communem,vt si inter duos lis oriatur,tertium, qui habet rem communem cum eis, iudicem esse non posse. Vide ad declarationem huius rei Bal.in consi.26.col.pen.in 1.vol.& scias,iudicem facilè,vt suspectum repelli posse, secundum glo.in
2 c.cùm R.canonicus,de off.delega. & ideò iudex † non potest esse is, qui in eadem re habet aliquod interesse,vt dicitur in hac lege, sed neque ille, qui in eadem prouincia habet castra, seu bona,seu uxorem,seu matrem: ita inquit Albert.Brun.in conf.52.citat.l.si eadem.ff. de off.assess.& l.hi qui, cum sequ.ff. ex quib.cau. maio. Quinimmo potest iudex tanquam suspectus remoueri, quando ut priuatus habet causam consimilem. tex.est in capitulo causam, & ibi Abb. & alij, de iudic. Et ex quibus causis iudex ut suspectus remoueri poßit, vide apud Ioan. Monach. in tract. nuncupato, Defensorium iuris, in §.contra iudices. & Innocen. in tracta. exceptionum, in titulo de exceptionibus contra iudicem. & omninò uide in re proposita Albert. Brun.in consi.31.

Summarium in l. si longius.ff.de iudic.

1 *Iudex non est diutius expectandus, sed alius loco eius est sumendus.*

Bar. in l. si longius.ff.de iudic.

1 BAR. in d.l.si longius, in princ.inquit, iudicem non esse diutius † expectandum, sed alium loco eius esse sumendum. & idem ait Bart. fieri debere in aduocato. Tu uerò si uis scire, an & quando pro aduocati absentia dilatio sit concedenda, vide Feli. in cap.1. in princip.vt lit. non contest. nam ille qui aduocato caret, dicitur magna defensionis parte carere.l.aduocati. C. de aduoc.diuers.iudic.

Summarium in d.l.si longius.§.si filius.ff.de iudic.

1 *Monachus qui est in studio an poßit agere sine consensu Abbatis.*

Bar.in d.l.si longius.§. si filius.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.si longius.§. si filius, in fi. quærit cum glo.utrum monachus, † qui est in studio, agere poßit sine consensu abbatis? & decidit, posse, quando licentiam studendi habuit ab abbate; quia uidetur ei hæc omnia concesßisse. De ista quæst. vide Felin.in cap.cùm dilecta. nu.78.colu.2.de rescrip.& in c.ex parte,col.2.de accusat.Abb. in cap. de multa,de præben.& glo.in cap.non dicatis. 12.qu.1. vbi ait etiam monachum posse facere eleemosynam pauperi esurienti de bonis monasterij absente abbate. de qua re uide Abb. in cap.clerici,col.1. de uita & honest.cleric.& Dec.in l.seruus,in fi.C.de pact. Et quia Bar.cum glo.facit mētionem de monacho existente in studio, ideò opportunè quærendum est, an & per quantum tempus poßit monachus abbatem cogere ad præstanda sibi necessaria ad uictum & studium, vide Abb.in consil.88.in 1.volu. & circa prædicta attende quia monachus usque adeò dicitur non habere uelle neque nolle,vt multi uoluerint eum naturaliter obligari non posse; quamuis Abb. contrarium sentiat in cons.105. in 1.volu.

Summarium in l. hæres absens.ff.de iudic.

1 *Hæres sequitur forum defuncti.*
2 *An & quando priuilegiatus succedens non priuilegiato poßit uti priuilegio suo.*
3 *Priuilegiatus potest uti priuilegio suo pro tempore futuro.*
4 *Res cui onus aliquod est annexum, obligata permanet, licèt in alium transferatur.*
5 *Nemo plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habet.*
6 *Clerici & sacerdotes non tenentur soluere tributa.*

7 *Exceptionis ea est uis, ut præter casum exceptum omnia excludantur.*
8 *Vbi post nonnulla in specie prolata & expressa, subiungitur clausula generalis, tunc verba illa indistincte, amplissimèque, & omni prorsus restrictione seiuncta esse intelligenda, & quoscunque casus nullo prorsus excepto continere.*
9 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
10 *Ecclesia est immunis tam in acquirendis, quàm in acquisitis.*
11 *Plus & minus ubi subest eadem ratio, differre non solet.*
12 *Annua tributa sunt soluenda de bonis ecclesiæ post annexum onus acquisitis.*
13 *Clausula in fine posita, est ad omnia præcedentia referenda.*
14 *Super bonis ecclesiæ nullæ exactiones imponi possunt.*
15 *Vbicunque priuilegiatus succedit, eo casu augumentum huius iuris adipiscitur non à potestate transferentis, sed à lege ipsa & à suo priuilegio.*
16 *Cui datur actio multò magis datur exceptio.*
17 *Mutatione personæ priuilegium quoque mutatur.*
18 *Priuilegiatus contra coæqualem priuilegio uti non potest.*
19 *Bona omnia quæ à principe grauantur, æstimari debere ut æqua lance onera sustineantur.*
20 *Bona sterilia de libro æstimationum sunt delenda.*
21 *Sicut res ecclesiastica quando fit profana, ad solutionem exactionum laici Principis indistinctè compelleretur, ea ratione quòd mutatione personæ priuilegium quoque mutari solet.*
22 *Tributum à Principe exigi non potest nisi de bonis subiectis eius imperio.*
23 *Si imperator ab ecclesia tributum petat, an ei soluendum sit.*
24 *Laicus neque clericus alienare potest bona ad decimas obligata sine illo onere.*
25 *Lex canonizata quæ canonibus contraria sit, non est in foro canonico obseruanda.*
26 *Quemadmodum persona à principio ita affici potest ut cum illo onere etiã clericatum suscipiat, ita et res.*
27 *In dubio pro religione est respondendum.*
28 *Caueant principes ne inde iniuria oriatur, unde iura nasci creduntur.*
29 *Priuilegium quod est clausum in corpore iuris, non intelligi sublatum quamuis generaliter sublata sint priuilegia.*

Bar. in l. hæres absens. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. hæres absens, hoc dicit in summa: hæres † sequitur forum defuncti, nec potest proprium priuilegium allegare. Limita ut per Feli. in c. cùm sit, col. 6. in 6. limit. de for. cõpet. & de hac re uide eundem in c. quia G. nu. 5. vbi etiam omninò uideatur Areti. col. 2. de iudic. & aliquid apud Rom. in conf. 300. Anch. in consi. 244. de quo agit Feli. in d. c. cùm sit, col.
2 9. & Bal. in conf. 416. in 2. vol. & an & quando priuilegiatus † succedens nõ priuilegiato possit uti priuilegio suo, vide Bal. & Ias. in auth. quas actiones. C. de sacrosf. eccl. & Feli. in c. de quarta. nu. 46. de præscrip. Et ex hoc inferri potest ad illam quæstionem, vtrũ ecclesia teneatur ad soluendas gabellas pro bonis quæ ei relinquuntur, & huic solutioni erant subiecta? de qua qõne statim agendum esse censeo. & an statutum disponens ecclesiam teneri, ualidum sit? & ecclesiam non teneri docuit Feli. in c. ecclesia. S. Mariæ. nu. 83. cum seq. de constit. Ias. latè in l. placet. C. de sacrosf. eccl. Dec. in conf. 496. & latissimè Barb. in conf. 1. in 3. volu. sed Soc. in consi. 12. in
* 4. volu. ait * communem opinionem esse, vt ecclesia teneatur. Tamen ipse loquitur stante statuto bona esse tributaria. sed fortè etiam eo in casu hęc opinio non est tuta, vt paulò post subijciemus, & ad prædicta uide Abb. in conf. 3. in consi. 6. in consi. 8. in consi. 26. & in consi. 53. in primo volu. & conf. 13. & in consi. 100. colu. 1. in 2. volu. Ange. omninò in conf. 24. & in consi. 206. Bald. in tracta. de pace Constantiæ, num. 19. cum seq. Paul. de Castr. in l. iubemus, in princip. colu. 2. in fi. C. de sacrosf. eccl. & in l. j. C. de episco. & cleric. Feder. de Sen. in conf. 207. Feli. in c. verùm, de foro compet. in fin. & Firma. in tract. de gabellis, in septima par. nu. 19. cum seq. Petrum de Vbaldis in tractatu collectarum in prima additione. & Ioan. Lup. in tractatu de libertate

libertate ecclesiastica. Ex ijs enim omnibus colligi potest, quæ nam sit doctorum opinio circa immunitatem bonorum ecclesiæ. nam in collectis personalibus, siue quæ personis pro rebus imponuntur, res uidetur esse satis perspicua in fauorem ecclesiæ. Quando autem prædia sunt
* tributaria, & onus est certum & ordinarium, cùm bona sunt affecta, * crebrior immo ferè omnium est sententia, ut ecclesia teneatur. Verùm ut toto conatu defendatur causa ecclesiæ, causa Dei, opinor saltem disputatiuè sustineri posse, hoc etiam in casu immunitatem ecclesiæ: &
3 dici priuilegiatum † posse uti priuilegio suo pro tempore futuro: hoc est postquàm bona tributaria in ecclesiam deuenerunt. Nec numerosç illorum, qui contrarium tenent, authoritates me deterrebunt, cùm non ex authorum numero, sed ex rationum ui ius sit constituendum. l. j. §. sed neque. C. de ueter. iur. enucl. & scriptum sit Exod. 23. Non acquiescas multorum sententiæ, ut à ueritate declines. Et pro illustriori huius quæstionis intellectu, uideamus in primis, quæ sint ea, quibus contrarium sentientes potissimùm innituntur. Primum omnium aiunt esse tex. qui nemini non clarus uideri debeat & expressus in cap. tributum. 23. q. 8. vbi allato Christi soluentis tributum exemplo, hoc apertè uidetur contra ecclesiam esse sancitum. Eodem aiunt accedere textum in ca. ea enim. §. item prædium. 10. q. 2. ex quo colligitur, prædium, quod propter onera fiscalia inutile redditur, esse ab ecclesia alienandum. quare (ut inquiunt) patet, de prædio ecclesiæ à fisco tributum exigi posse, alioqui non alienaretur, quòd ea ratione inutile fit. Tertio loco non ab re uidetur tex. in cap. si quis laicus. 16. qu. 1. quo cautum est, rem cui onus
4 aliquod est annexum, obligatam permanere tam & si in alium transferatur. Quartò est text. in d. l. placet. §. postremò. C. de sacros. eccl. vbi traditum est, ecclesias ab oneribus ordinarijs haud esse immunes. tributum autem esse onus ordinarium, ibi iuris interpretes tradiderunt; sequitur ergo ut ecclesia teneatur. Ad rem facit. l. j. C. de indict. libro decimo ubi bona obligata cũ annexo onere etiam in fiscum transeunt. Et hoc de ecclesia ipsa sensit l. fi. C. de exact. trib. libro decimo secundum quandam glo. interpretationem, ad quam Bar. accessit. Et huiusmodi constitutiones, quanquàm ciuiles, uidentur canonicis legibus approbatæ, ut uidere est in c. generaliter. §. placet. 16. q. 1. vbi tota. d. l. planè, est relata, & consequenter inter canones uidetur asci ta. Pro hac eadem contra ecclesiam opinione multæ rationes afferuntur, quarum non nullas
5 memorare constitui, quæ magis uidentur urgere. Aiunt enim neminem † plus iuris posse in alium transferre. quà m ipse habeat: maximè ne iuri alterius derogetur. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. Et ideo cùm ista bona sint huic oneri obligata & affecta, non debent in præiudiciũ fisci liberari. Præterea sic colligunt argumentum, lex & pactum æquiparantur, et ideò quod per pactum fieri potest, etiam à Principe, qui est lex uiua. §. fi. in auth. de consul. fieri non prohibetur. c. quæ contra mores. 8. dist. sed sic est, quod unusquisque pacto se ipsum ad onus reale ac perpetuum posset astringere, quod proculdubio semper rei suæ esset annexum etiam ecclesia succedente. l. si quis ita. C. de pact. int. empt. & uend. c. vtrum, de cond. oppos. c. cùm dilectus, de donat. tradit Socin. de hac ipsa re loquens in d. consi. 12. in 4. vol. igitur hoc idem potest à lege uel à Principe rebus sibi subiectis iniungi, nullo habito discrimine in quem deinceps illa bona sint transitura. Et prædicta cõfirmantur; quoniam si statutum laicæ personæ uinculum aliquod adiecisset, & is posteà ad ordines clericales foret euectus, cum illo uinculo clericus efficeretur, secundum Io. And. in c. sine culpa, de reg. iur. in 6. in mercurialibus. ideò multò magis hoc debet locum habere in onere ipsis rebus iam pridem annexo; quoniam fortius affici potest res quàm persona, ut per Soc. in d. cons. 12. Et si alioqui diceretur, aiunt facilè posse contingere, ut laici omnia suorum principum onera sustinẽtes, facilè ad inopiam redigantur. id quod ob utilitatem publicam non uidetur esse ferendum, secundum Bart. in l. rescripto. ff. de muner. & oner. Addit etiam aliam rationem Barb. in d. consi. 1. in 3. vol. scilicèt, clericos in magnis necessitatibus posse ad onera personalia coarctari, igitur multò magis bona, cùm persona sit alijs rebus prçferenda, ut ibi per eum adducitur. Cæterùm ijs non obstantibus contrariam partem disputatiue saltem sustineri posse arbitror, eamque esse magis piam, & fortè etiam ueriorem. Legitur enim Esdræ 1. cap. 7. Regem Anaxersem huiusmodi legem constituisse. Vobis notum facimus,

6 facimus,de uniuersis sacerdotibus, † & ministris domus Dei,ut uectigal & tributũ & annonãs non habeatis potestatem imponendi super eos: atq; ita hic de tributo in specie agitur. & nullo habito discrimine absolute præcipitur,ut nullum grauamen sacerdotibus imponatur. Hoc idẽ & Pharao confirmauit,qui cùm Aegypti regiones emeret,easque imperio suo subijceret, terram sacerdotũ excepit,eamque liberam esse religiosissimè iussit.Genes.27. id quod nihil aliud indicauit, nisi sacerdotes cum eorum bonis in omni gente liberos esse oportere, ut declarat text.in cap.tributum.§.quamuis.28.q.8.Neque obijciatur,prędicta esse intelligenda solùm de oneribus,quæ bonis iam acquisitis ab ecclesia imponuntnr, alioqui verò in acquirendis, ut est quæstio nostra. Quoniam reluctatur illa uox,liberi, qua omne prorsus impedimentum reijcitur,ut habetur.in cap.1.in uoce,liberè,& ibi Io.Andr.& Gem.de reg.iur.in 6.& in c. cùm Episcopus,de offi.ordin.ubi Archid.& Ioan.And.Præterea velle inter bona acquisita & acquirenda distinguere, videtur esse contra tex.in cap. ea enim.10.q.2. vbi præcipitur bona acquisita & acquirenda perinde intacta esse custodienda,ac si de domo ipsius ecclesiæ ageretur. sed omne onus rei annexum, in qua ædificatur ecclesia,intelligitur iuris interpretatione sublatum, ut habetur in cap.1.de censi.& in c.comperimus,14.q.6. igitur &c.Hæc eadem sententia confirmatur per tex.in c.non minus,& in c.aduersus,de immunit.eccl. Ex quibus colligitur, etiam si magna necessitas urgeat,uel publica utilitas id suadeat,laicorumque facultates ferendis oneribus non sufficiant,tamen haud fas esse onus aliquod imponere bonis ecclesiarum, ad id Pontificis maximi non accedente consensu. cùm igitur Papa non cõsentiente, quæcunq; exactiones penitùs prohibeantur,iure merito non est inuestigandum bona sint ne affecta an non,& onera
7 sint ne realia an personalia, sed utrum Papa consentiat an non; nam ea exceptionis † est uis, ut præter casum exceptum omnia excludantur.l.quæsitum.§.denique cum gl.ff. de fund. instruc. sed ibi solus consensus Papæ excipitur,quo interueniente immunitas non uiolatur,ideò in quibuscunque ferendis oneribus aliqua alia non est facienda distinctio. Ad quam conclusionem accedit tex.apertus, si eius uerba non uiolantur in c.1.de immunit. eccles.in 6. ibi enim de bonis tam ecclesiæ acquisitis,quàm acquirendis agitur,& tamen in specie & taleæ & collectæ, ac demùm exactiones omnes, qualescunq; illæ sint,excluduntur & uetantur. Explorati autem iu
8 ris est,vbi post nonnulla † in specie prolata & expressa,subiungitur clausula generalis,tunc uerba illa indistinctè,amplissimèq; & omni prorsus restrictione seiuncta esse intelligenda,& quoscunque casus nullo prorsus excepto continere: ita docuit Alex.in consi.25.in 6. volu. Soci. in consi.3.col.fi.in 3.vol.& in consi.32.col.5.in 1.vol.& not.& in consi.125.col.fi. in 4.volu.ad rem facit tex.in c.solitæ,de maio.& obed. possent quoque multa alia iura præcedentibus aggregari,ut est tex.in clem.1.de iur.immun.in c.prædia.12.q.2. quæ quidem pro hac immuni-
9 tate uidentur expressa,quicquid ibi glo.dixerit. nam ubi lex † non distinguit, neque nos debemus distinguere.l.iij.ff.de off.præsid. maximè cum simus in ijs,quæ religioni fauent.l.sunt personæ.ff.de religios.& sumpt.fun.Et pro amplissima ista clericorum immunitate est tex. qui lacerari non potest in d.c.Ea enim.10.q.2.quem suprà enucleauimus. vbi deciditur ecclesiam
10 † uti priuilegio suæ immunitatis ita in bonis acquirendis,sicut in iam quæsitis, disponens insuper quæcunque bona ecclesiæ non minus illæsa esse custodiẽda,quàm sit ipsa ecclesia.quę quidem domus ecclesiæ (vt prædiximus,) non solùm grauari non potest, sed etiam onus, quod ei iam anteà erat annexum,dissoluitur,& res libera fit. Proinde satis intelligere non possum,qua ratione ducti aduersantes innixi tantùm uerbis,sed non rationibus capituli secundum canonicum,& capituli sancitum.23.q.8. fateantur ecclesiam ad tributi onera non teneri pro bonis quibusdam,ut est hortus,mansus, et id genus alia, quamuis res istæ essent prius certo tributorum oneri obligatæ; alioqui uerò pro alijs ecclesiæ prædijs sentiant. Nam constat hoc eorum documentum omni prorsus ueritate carere,cùm eadem ratio, quæ viget in horto, pariter uigeat in alijs ecclesiæ bonis; s.quia Deo dicata sunt. sunt enim hæc omnia uniformiter ad usum ministrorum ecclesiæ seruientium destinata,siue sit hortus unius iugeris,siue sit prædium mul-
11 torum iugerum. nam plus † & minus,ubi subest eadem ratio,differre non solent. l. quæ dę tota.ff.

ta.ff.de rei uendic.l.qui scit, & ibi glo.not.ff.de usur.Ias.in l.serui electione.§.cùm fundus. ff.de leg.1.Quinimmo dico à legis æquitate longè distare,ut una & eadem ecclesiæ substantia,quã uis in pluribus ac diuersis rebus consistat,diuerso iure censeatur, ut est tex. memorabilis in ca. cognouimus,& ibi glo. 12.q.2.si enim uolumus obijcere ea,quæ in contrarium supra fuerunt allata,scilicèt,rem affectam transire cum onere suo, & neminem dare posse plus iuris,quàm ip se habeat,& iuri alterius non esse derogandum; certè hæc omnia pariter contra hortum & mã sum uehementer urgebunt. Verùm,si ea fauore ecclesiæ reijciuntur,ut videre est in d. cap. secundum canonicum.& in d.cap.sancitum,cur diuersa in alijs ecclesiæ bonis sententia proferatur,non video.Idq́ue præsertim cùm etiam ipsæ leges Cæsareæ non modo non reluctentur,sed immo potissimùm faueant amplissimæ quantitati bonorum,quæ donantur ecclesijs,ut est tex. aureus in §.finimus,in auth.de non alien.bon.eccl.vbi habetur optimam esse mensuram in ijs, quæ donantur ecclesijs,rerum donatarum immensitatem. Quòd si dicatur,ille hortus siue mãsus tanquam dos ecclesiæ ad alimenta unius sacerdotis est necessarius,illa uerò tot iugerum multitudo uidetur esse inanis,atque hanc esse huius discriminis rationem: Respondeas, licèt eum,qui ita diceret,nihil aliud agere quàm ut Dei coarctet ecclesiam,ne ultra quàm unum aut duos possit habere ministros,qui uiuant in pondere,& mensura,tam & si rectores illius ecclesiæ sint episcopi,ut nihilominus neque hospitales esse ualeant, neque eleemosynas pauperibus erogare,neque ecclesiam ruentem restaurare. & id genus alia,quæ omnia à legibus pontificijs exactissimè præcipiuntur ministris ecclesiarum.c.mos est.c.de redditibus,& c.quatuor, 12.q. 2.& huic conclusioni non reluctatur immo fauet text.in d.cap.sancitum,in fi.dum ibi habetur,
12 annua † tributa esse soluenda de bonis ecclesiæ post annexum onus acquisitis: quia in fi. dicitur hoc uerum esse Papa consentiente; nam tunc ecclesiæ immunitas non uiolatur. nec obijciatur illam clausulam de Pontificis consensu esse referendam ad clericos,qui ad exercitum uocarentur: quia immo referri debet ad omnia præcedentia. vt per Ang. in consi.28. item cum ibi simul de tributis exigendis,& de clericis ad exercitum uocatis agatur,conditio illa pontificis consentiẽtis debet pariformiter illa duo determinare.l.unica.§.sin autem. C.de caduc. toll.
13 l.iam hoc iure,ubi doctores.ff. de uulg.& pupill. & qualitatem uel clausulam † in fine positam esse ad omnia præcedentia referẽdam, dummodò id fieri possit nõ uiolata ratione recti sermonis,habetur in l.j.in principio iuncta.l.doli.ff.de seru.corrup.& ibi Bar.idem voluit Alexand.in consi.48.in 1.vol.quem uideas,& Dec.in consi.92. & Mar.Soci.iuni.in consi.139. & hoc satis exploratum est,& in multis locis à Doct.traditum. Præterea ita cogimur interpretari,ne alioqui in multa inconuenientia incidamus, quæ ex præcedentibus colliguntur. Neque urget, si fortè replicaretur,illam aduersatiuam,si uerò,aduersari præcedẽtibus,& ideò si accederet iussus Pontificis,etiam hortus & mansus grauari possit,de quibus in principio illius tex.traditum est,igitur de alijs prædijs intelligendnm est, ut etiam sine Papæ licentia ad solita obsequia teneantur. Respondeo textum illum præsupponere, Papam nunquam esse tributa concessurũ pro horto & manso,sed pro alijs prædijs facilè posse, ut esset pro bello infidelibus inferendo. ideò noluit ille tex.negare quin assentiente Pontifice grauari possint: quia tunc ecclesiæ immunitas non læderetur. neque uoluit concedere, ut sine licentia Pontificis exigantur, dicant glo.ut libet.Huic immunitati etiam ius ciuile uidetur fauere,ut colligitur ex tex. in auth. Item
14 nulla communitas.C.de episc.& cleric.ubi scriptum est; super ecclesiæ bonis † exactiones ullas imponi non posse. quiquidem sermo ita indifinitè prolatus tam de ordinarijs quàm de extraordinarijs est intelligendus. tum quòd dixit,quascunque, igitur nullam excepit, argumento.c.solitæ,de maior.& obed.tum etiam quòd ista auth.corrigit.l.placet.§.postremò. C. de sacrosc.eccl.ut ibi,& gl.& Cyn.docuerunt. Qui quidem.§.postremò,de ordinarijs oneribus tradebat,qui si ab ista auth.corrigitur,consequens est,ut tributorum uetetur exactio. Huic sententiæ,quæ tot iuribus est subnixa, rationes quoque ualidissimæ non desunt. In primis enim dico,iure cautum esse,si res alteri obligata in priuilegiatum transfertur, eum pro tempore futuro uti posse priuilegio suo, etiam si iuri illius derogetur, cui res est obligata. Et ista ratio

refellit ferè omnia argumenta,quę in contrarium adducūtur, ſcilicèt,neminem poſſe plus iuris
transferre,quàm ipſe habeat: & rem eſſe affectam,& ideò ſine onere annexo in alium tranſire
15 non poſſe,& reliqua. Quia ubicunque priuilegiatus † ſuccedit,eo caſu augmentum huius iuris
adipiſcitur non à poteſtate transferentis,ſed à lege ipſa, & à ſuo proprio priuilegio. de hac re
tex eſt ineuitabilis in l.cùm quidam.§ ſi debitores.ff. de uſur. vbi debitores, quorum bona ad
ſoluendas uſuras minores ſemiſsibus erant obnoxia,& ad illud dumtaxàt certum onus, & non
amplius tenebantur,cogi poſſunt pro tempore,quo fiſcus ſucceſsit,ad ſoluendas uſuras ſemiſ-
ſes,cùm hoc ſit ſpeciale fiſci priuilegium,ut uſuras ſemiſſes à debitoribus exigat. & ita per il-
lum tex. docuit Bald.in authen.quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.Attende diligenter deciſionem
huiùs text.quæ ponit gladium ad radicem: nam ibi bona erunt affecta, & ad certum & ſtatutū
onus obnoxia,& de præiudicio debitorum agebatur,qui iure nunquam tale aliquid cogitarūt.
Et tamen pro tempore futuro priuilegiatus utitur priuilegio ſuo. Et ſi hoc facit agendo con-
tra debitores illos iampridem obligatos,multò magis poterit uti priuilegio ſuo contra princi-
16 pem tributa ſolita exigentem: quia cui datur actio, † multò magis datur exceptio. l. inuitis. §.
cui damus.ff.de regul.iur.Et in hac re fiſcus & eccleſia æquiparantur,ut per Imol.poſt Bar.in l.
ſi hominem.ff.de fideiuſſor.Immo ualidiora ſunt priuilegia eccleſiæ quàm fiſci, ut ex infra dicē
dis conſtabit. Ad rem facit memorabile documentum Bar.in l.Paulus,in fi.ff.de acquir. hære.
17 ubi ait,mutatione perſonæ † priuilegium quoque mutari. Et ex iſto tex.hunc in modum expo
ſito confunditur illa diſtinctio Ang.in conſi. 24.ubi ex mente ferè ſcriptorum omnium diſtin-
xerat inter onus certum,declaratumque,& illud, quod poſteà erat declarandum. nam etiam
in d.§.onus erat certum & declaratum, ut uſuræ minores ſemiſsibus deberentur,& tamen con
trarium ibi eſt manifeſtè ſancitum, & rectè,cùm hoc non proueniat à iure transferentis, ſed à
priuilegio ſuccedentis. ad quod facit glo.not.in c.renouantes, 22.diſt.vbi docuit fauore ſacer
dotij ſeu religionis non eſſe inconueniens,ut iuri alterius derogetur. Verùm, ſi aduerſus præ-
dicta fortè diceretur,eſto quod hoc priuilegium eccleſię competat,hoc tamen non procedere
contra fiſcum tributa principis exigentem, cùm fiſci & eccleſiæ priuilegia æquipatentur. l.fin.
18 C.de ſacroſ.eccl. Bald.in l.j.C.de uſur.& fruct.lega.ſed priuilegiatus † contra coæqualem pri-
uilegio uti non poteſt.l.ſed & milites.§.coæqualitas.ff.de excuſat.tut.Reſpondeo primum, ec-
cleſiæ non eſſe fiſcum uſque adeò exęquandum,ut hæc duo æquiparentur: multi enim ſunt ca-
ſus in quibus fiſcus longè ab eccleſia diſtat,quos retulit Cur.in conſi. 10. ad quos illud quoque
accedit,quòd in dubio contra fiſcum, & in dubio pro eccleſia eſt reſpondendum.l. non puto.
ff.de iur.fiſc. & d.l.ſunt perſonæ.ff.de relig.& ſumpt.funer.& quamuis ego ſuperius hanc fece-
rim æquiparationem,tamen in propoſito caſu maior eſt ratio in eccleſia quàm in fiſco. Item ne
gatur coæqualem in priuilegio poſſe uti priuilegio ſuo,quando alter tractat de damno uitādo.
de hoc eſt tex.in l.verùm.§.ſi.ff.de minor.ubi Bar.& alij & in l.Marcellus, colu.4.ff.ad Trebell.
& in l.ſi minor 25.annis filiofamiliàs.ff.de minor.Dec.in l.in re obſcura.ff. de reg.iur. de qua re
vide etiam Feli.in c.in pręſentia,nu.54.de probat.Sed in propoſito caſu eccleſia tractat de dā-
no uitando,ut tributorum exactiones euitet.igitur & cætera.Item dico priuilegiatum uti non
poſſe priuilegio contra alium priuilegiatum niſi quando utriuſque priuilegium concurrit ſu-
per eodem,ſed quando uni competit fauor priuilegij in eo,de quo agitur,& alteri non,non po
teſt uti aliquo priuilegio in hoc: ita Barto.in auth.quas actiones.C.de ſacroſ.eccl.Abb. & alij.
in d.c.in præſentia.ſed in re noſtra priuilegio immunitatis ſola eccleſia utitur,ut tributa non ſol
uat,fiſcus autem ea uolens exigere nullum in eo priuilegium pretendit,ſed utitur iure commu
ni,igitur &c.Prætereà attendendum eſt,omnia fiſci priuilegia dumtaxat locum habere in ijs,
quæ principi laico ſunt ſubiecta,in ijs uerò quæ iuriſdictioni eccleſiaſticæ ſunt ſubiecta, fiſcus
utitur iure priuatæ perſonæ, & nullo penitus gaudet priuilegio. c.ſemel Deo dicatum, de reg.
iur.in 6.c.nulli liceat. 12.q.2.ad quod faciunt tradit.per Bal.in l.exemplo,in principio appara-
tus.C.de probat.& per Alexand.in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden.& per ea,quæ latius pono
in l.ſi.C. de eden. in verſ.quintò reſtringe. idque in ſequentibus rationibus clarius aperietur.

Alia

Alia quoque urgens ratio se se offert, & ad fauorem ecclesiæ nouo cogimur argumento. pro
19 cuius intellectu tria sunt præmittenda? Primum est, bona omnia † quæ à principe grauantur, æstimari debere, ut æqua lance onera sustineantur. Secundum est, ut hæc æstimatio secũdum fructuum & reddituum quantitatem, non autem secũdum ipsius rei valorem fieri debeat. Tertium est, ut isto modus æstimandi inspecto redditu in tributis exigendis potissimùm sit considerandus. Redeundo ad primum, dicimus id probari in l. forma. ff. de censi. in l. pen. C. immunnemi. conf. lib. 10. tradit Innoc. in cap. grauem, de sent. excom. & Petrus de Perusio in tract. de collectis, nu. 8. Secundum uerò scilicet fructuum quantitatem principaliter esse attendendam, traditum est in l. si fundus, cum glo. ff. de impen. in reb. dot. fact. facit text. in l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de usufr. & in l. quæro. ff. de usufr. leg. Bald. in l. ad instructionem. C. de sacros. eccl. & in auth. defuncto. C. ad Tertul. Imol. in l. apud Iulianum. §. hęres. ff. de leg. 1. & à simili est tex. in l. qui bonis, & ibi Bar. ff. de cess. bonor. Illud autem quòd potissimum redditus sint in exigendis tributis considerandi, docuit Alex. in consi. 4. in 5. vol. & Bal. in l. prædia. C. de fideicõ.
20 Hinc perhibent doctores bona † sterilia de libro æstimationum esse delenda: ita Bald. in d. l. prædia, & Petrus de Perusio. in d. tract. His hunc in modum expositis ac pręfixis, illud sequitur, ut clerici ad tributa non teneantur, immo pro tempore futuro sua perfruantur immunitate: quoniam fructus singulo quoque anno sunt noui, usufructusque unius anni ab alterius usufructu, tanquam nescio quid nuper productum seiungitur, ac separatus esse dicitur. l. si usufructus mihi. ff. de usufr. leg. l. j. ff. de usufru. accres. cùm igitur pro tempore futuro, hoc est, postquàm prædia ad ecclesiam peruenerunt, fructus ex eis nascentes nouum quid esse intelliganrur, consequens est, ut grauari non possint, quòd sub dominio ac iurisdictione ecclesiastica producuntur. quamuis enim hæc onera à præterito tempore causam trahant, tamen formam non habẽt nisi tempore, quo fructus colliguntur, proindè cùm tunc extra iurisdictionem laici principis sint, ab eo nulla fieri potest exactio, cùm res ipsa statutum mutauerit: idque argumento. l. Stichus seruus meus. ff. de manumiss. testa. & l. penul. C. de imp. lucr. descrip. lib. 10. Et ita hac eadẽ ratione motus similem quæstionem decidit Bald. in l. fin. C. fin. cens. cuius decisio magno huic rationi est adiumento. cessat enim illa ratio, bona esse affecta, & ideò transire cum onere suo: quia hoc uerum non est, tum ratione priuilegij successoris, vt dixi, & infrà latius aperietur, tũ etiam ipsius rei, hoc est fructuum intuitu, quibus tributa potissimùm imponuntur. Neque obijciatur, cùm hi fructus à proprietate obligata nascantur, æquum esse, ut ipsa quoque proprietas, quæ laicæ subiectioni fuit affecta, simul in his oneribus consideretur: quoniam si à iure pontificio abhorret, ut plures & diuersæ res postquàm ad ecclesiã peruenerunt diuerso iure censeãtur. cap. cognouimus, in fi. 12. quæst. 2. habetur in cap. cùm in tua, de decim. & in terminis est glo. in c. dilectus. 3. de præben. multò magis abhorret ut una, & eadem res diuerso iure censeatur, cùm ista sit maior connexio quàm prædicta. facit. l. eum qui ædes. ff. de usucap. cùm itaque totum hoc uel laicum uel ecclesiasticum sit iudicandum, cui dubium quin ecclesiasticum iudicetur? tum quia principalis intentio onerum ferendorum ad fructus dirigitur, igitur id est attendendum, ut aiunt doct. in l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. Bald. & alij post gl. in l. uenia, de in ius uoc. tum quòd totum à sua parte digniori regitur, & eius naturam nanciscitur. c. cum in dubijs, de consecr. eccl. uel alt. c. duo, & ibi Gem. de off. de leg. in sexto tradũt doct. in l. j. ff. de verbor. obligat. quamobrem totus fundus à fructibus sub ecclesiastica ditione productis, & ei subiectis, tanquam à sua parte digniori est moderãdus. Et quemadmodũ si sterilis efficeretur, de libro æstimationum esset delendus, ut suprà fuit iure conclusum, ita postquàm in ecclesiam fuit translatus, ac nouum statum, ac priuilegium fuit adeptus, debet quodammodò sterilis iudicari, quadam (ut ita dixerim) superuenientis iuris sterilitate, cùm ad laicorum utilitatem fructũ
21 amplius non producat. Prætereà sicut res † ecclesiastica quando fit prosana, ad solutionem exactionum laici principis indistinctè compelleretur, ea ratione, quòd mutatione personæ priuilegium quoque mutari solet, secundum Bar. in l. Paulus, in fin. ff. de acquir. hæred. & doct. in l. licitatio, in fi. ff. de public. & Firman. latè in tract. de gabellis, in 7. par. princip. nu. 23. ita profana cùm

na cùm ad ecclesiam peruenerit, potest indistinctè ab ecclesiastico principe grauari, & à nemine prætereà, præsertim cùm tributa non alio iure quàm subiectionis exigantur, secúdum Paul.
22 ad Rom. cap. 13. Subditi estote, ideo enim & tributa præstatis &c. & propterea tributum † à principe exigi non potest, nisi de bonis subiectis eius imperio, vt docuit Barto. in l. j. colum. pe. C. de mul. & in quo loc. libro 11. Oldr. in quodam tract. circa materiam munerum, ad quem accessit Soc. in consi. 119. in 1. vol. Et profectò ualde indecorum, ac reprehensibile uideretur, si concederemus de rebus ecclesię ac Deo dicatis ullo pacto à laico principe tributa exigi posse. Postremò prædicta obiectio confutatur per tex. in l. cùm quidam. §. si debitores. ff. de usur. quẽ supra uentilauimus. ubi quamuis usuræ exigantur super re affecta, & obligata, tamen in eis exigendis pro futuro tempore priuilegiatus utitur priuilegio suo. Nunc illud superest, ut quo hæc sententia firmior ostendatur, adducta in contrarium confutentur. Primum igitur non ob-
23 stat tex. in c. si tributum. 11. q. 1. vbi Ambros. ait: Si imperator † ab ecclesia tributum petat, ei esse soluendum, hoc enim est monere non esse resistendum imperatori, cum potentior sit, non autem ut id iure fieri debeat, & hâc fuisse mentem Ambrosij liquet ex c. magnum, ibi subsequẽti, vbi inquit, hoc fieri debere exemplo Christi, qui tributum Cæsari non negauit. constat autem Christum non soluisse, quòd teneretur, sed ne scandalum fieret, ut habetur Matth. 17. & in c. iam nunc. 28. quæst. 1. & per glo. in d. c. magnum. Rursus hanc fuisse mentem Ambrosij ex eo etiam apertè colligitur, quòd in eodem loco ait, etiam ipsa ecclesiarum prædia quando ab imperatore uendicarentur, ei esse concedenda. certo autem certius est, imperatores nullam in uendicandis prædijs ecclesiarum habere potestatem, ut ibi in d. c. si tributum, gl. apertissimè sensit, dicens hoc ipsum non iure permittente, sed de facto tantùm fieri posse. id quod etiam ibi tex. in fi. innuit: Non dono, sed non nego. quasi dicat, spontè non do quæ iuris sunt ecclesiarũ, sed ne scandalum fiat, non nego. quapropter hoc eodem modo sunt etiam uerba Ambrosij in eodem loco de tributis soluendis Cæsari intelligenda. Volui enim Ambrosium uidere in fonte, & est Tomo secundo libro 5. epist. 32. vbi Ambrosius non recta uia sed per cuniculos vadẽs respondet Arrianis interrogantibus, num cessurus esset unam ecclesiam imperatori? quam, ut opinor, ipsi mox se sperabant inuasuros. Ambrosius ita respondet, vt neque se id facturum affirmet, neque item obstaturum, sed tamen longè maiori studio pro ecclesia, quàm pro tributo, aut pro agris luctaturum. Responsio igitur Ambrosij ea denique est, ut nihil horum, quæ ab Arrianis petebantur, se spontè daturum intelligeretur. ubi uerò necessaria esset electio, se malle dare tributa & agros, quàm ipsas ecclesias. Et ita nihil contra nos est. nam & Loth malebat stuprum filiarum, quàm hospitum Angelorum. Quare tex. in d. c. si tributum, ita excussus nostram disputationem coadiuuat, cùm ibi colligatur, tributa non de iure, sed de facto imperatori esse soluenda. Hac eadem ratione reijcitur tex. in c. tributum. 23. q. 8. ubi similiter, ut scandalum uitaretur, non autem ui obligationis tributa soluantur. Vel dicendum est, ea à clericis spõtè persolui, ut pax & quies ab imperatoribus conseruetur, ut habetur in d. text. ibi pro pace & quiete, sed iure obligationis nequaquam, ut ex illo Pharaonis exemplo ibi allato colligitur. Et profectò nisi iura illa ita (ut prædiximus) intelligantur, totam ecclesiarum immunitatem euerterent; quoniam non de solis prædijs, quæ tributaria erant priusquam ad ecclesiam transirent, ut nostra disputatio exigit, disponunt, sed indistinctè de prædijs ecclesiarum: Et tamen ipsimet aduersantes consentiunt super prædijs, quæ iam sunt ecclesiæ acquisita, à laicis principibus onera imponi non posse. similiter ab exemplo Christi tributum soluentis tota ecclesiarum immunitas destrueretur, nisi intelligatur, ut prædictum est: quoniam dici non potest, Christum pro prædijs anteà tributo affectis persoluisse, cùm ipse nulla penitus prædia possideret. Et ideò si hoc exemplum Christi cõtra nos faceret, sacerdotes omnes etiam nulla prædia possidentes ad tributi solutionem possent iure compelli, consequens est falsum, & impium, igitur & antecedens. neque hoc aduersarij dicere auderent. Ad tex. in c. ea enim. §. item prædium. 10. q. 2. vbi habetur, prædium, quod propter onera fiscalia inutile redditur, alienari debere. Respondeo textum illum esse intelligẽdum de oneribus à fisco de facto uel alio quæsito colore impositis,

impositis,alioqui ille tex.se ipsum incontinenti corrigeret,contra.l.non ad ea.ff.de cond.& demonst.in illo tex.in principio sancitum est,iura omnia ecclesiarum tam acquisita, quàm acquirenda perinde inuiolabiliter esse custodienda,ac si de ipsa domo ecclesiæ ageretur, quæ dubio procul libera est & immunis, ut iam inde à principio huius disputationis latè probauimus. & & propterea iste.§.item prædium,necessariò ita est exponendus,ut non refragetur huic ecclesiæ immunitati. Ad.cap.si quis laicus,16.q.1.Respondeo,ibi constitutum esse,ut neque laicus
24 † neque clericus alienare possit bona ad decimas obligata sine illo onere,idque nullo nobis est impedimento,cùm ibi agatur de decimis quæ soli Deo,& ecclesiæ debentur,hic uerò de tributis,quæ hominibus ratione subiectionis tribuuntur.Quid enim refert si ibi ecclesiæ unius bona cum annexo onere decimarum in aliam transirent ecclesiam? Non obst.l.placet,& l.ad instructionem.C.de sacros.eccl.cum alijs constitutionibus iuris ciuilis; quoniam dicimus in primis leges illas fuisse correctas ab auth.item nulla communitas.C.de episc.& cleric.Præterea laicorum principum cōstitutiones in bona ecclesiarum statuere nō possunt, auth.cassa.C.de sacros. eccl.tradunt doct.in l.j.C.eod.tit.& in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.& in cap.ecclesia sanctæ Mariæ,& in c.quæ in ecclesiarum,de constit. Et ijsdem rationibus tollitur obiectio.l.primæ.C. de indict.lib.10.quæ debet intelligi de priuilegiaris ipsi Cæsari subiectis,per prædicta,quę breuitatis causa non repetuntur. Minus urget illud,quod d.l.placet,inter canones uidetur ascita, quæ de uerbo ad uerbum est relata in cap.generaliter,§.placet,16.q.1. cum non ad finem legis condēdæ,sed ad hoc tantum referatur, ut passim intelligeretur,etiam ipsos Cæsares clericorum immunitatibus fauere uoluisse: quare,quod ibi ad clericorum fauorem est commemoratum,non debet in eorum odium retorqueri.l.quod fauore.C.de legi.uerba enim(ut nouimus) narratiua disponere non consueuerunt.l.ex hac scriptura,& ibi doctores.ff.de donat. Dico am-
25 plius,legem canonizatam † quæ canonibus contraria sit,ut ista foret, non esse in foro canonico obseruandam,secundum glo.not.in c.1.in uoce,tractatus,de reb.eccl.non alien. & Io.And. & alios in c.2.de rescrip.& Feli.latè post Abb.in c.super eo, de testi. Proinde, cùm multi sint scriptores,qui illius capituli generaliter,mentionem fecerint,nemo tamen ausus unquam fuit, illum textum contra clericorum immunitatem afferre. Ad illam autem rationem, quæ in proposito casu potissima existimatur,neminem plus iuris in alium transferre posse, quàm ipse habeat,& rem prius affectam cum annexis migrare oneribus, satis in præcedentibus est responsum: cùm supra latè docuerimus,id uerum esse inspecta dumtaxàt ipsius transferentis potestate ac iure,sed inspecto illius priuilegio in quem bona transferuntur,dicimus iura etiam in præiudicium alterius augeri ex priuilegio succedentis,qui pro tēpore futuro sua immunitate gaudere non prohibetur. & hoc ius non dicitur esse translatum,sed nuper productum,& in lucem editum,ut est tex.in l.cùm quidam.§.si debitores.ff.de usur.quem latè suprà excussimus,& in l. fiscus.ff.de iur.fisc.ex quibus tollitur regula l.id quod nostrum est.ff. de regul.iur. Nunc rationem illam diluamus,quòd quemadmodum pacto potest dominus rebus suis eiusmodi onus iniungere,quòd rebus ipsis in ecclesiam quoque translatis non minuetur, ita idem etiam à principe fieri possit. Respondeo,fallax esse hoc argumentum; quoniam ubi dominus paciscens rebus suis onus imponit,quamuis deinceps ecclesia rē illam cum annexo onere adipiscatur, propterea tamen dici non potest læsam esse clericorum immunitatem,nec libertatē ecclesiæ coarctatam, quæ à contractibus non est immunis; quod secus est, quando bona ecclesiarum à iure ciuili seu à laico principe ad tributi solutionem cogerentur, quæ quocunque iure debent immunitatis priuilegio gaudere,ut in principio dictum est. & hanc solutionem sensit Abb.quamuis non ita clarè in cons.26.in fi.in 1.vol.quicquid in alijs conclusionibus ibi tradiderūt. Et ex hoc refelluntur multa,quæ latè cumulauit Barb.in cons.1.in 3.vol. Ad rationem illam, quē-
26 admodum † persona à principio ita affici potest,ut cùm illo onere etiam clericatum suscipiat, ita & res,ut per Soc.in consi.12.in 4.vol. Respondeo, personam semper illam & eadem esse, sed res semper eadem dici non potest,cùm fructus super quibus potissimùm hæc onera imponuntur,sint diuersi,& propterea grauari non potest pro tempore quo ecclesia possidebat. Ad illud

illud verò quòd posset adeò magna bonorum quantitas transferri, ut laici attenta clericorum immunitate inopes fierent. Respondeo, ex quo laici principes in res ecclesiæ nullum prorsus habent imperium, non licere de maiori ad minorem quantitatem colligere argumentum, cùm in utroque casu eadem ratio deficientis uigeat potestatis. c. cùm inferior, de maio. & obed. prætereà dico, à legibus Cęsareis non abhorrere, magnam bonorum secularium quantitatem etiã donationis iure in ecclesias transferri; ut constitutum est in §. sinimus, in authen. de non alien. reb. eccl. vbi habetur optimam esse mensuram in ijs, quæ donãtur ecclesijs, rerum donatarum immensitatem. Item explorati iuris est, ipsas leges huiusmodi donationibus multa priuilegia concessisse, ut uidere est in l. illud, in l. sancimus, & in l. fi. de sacrosan. eccles. id quod factum non fuisset, si hæc bonorum incrementa, quæ è clericorum manu ecclesijs acquiruntur, laicis principibus displicuissent. Et ex ijs satis percipi potest, opinionem hanc fore ueriorem, uel pro-
27 culdubio tutiorem esse, cùm in dubio† pro religione sit respondendum. l. sunt personæ. ff. de releg. & sumpt. fun. Et si hoc in casu, in quo ferè omnes conueniunt contra ecclesiæ immunitatẽ, videmus, quàm difficile sit eorum intentionem sustinere, tunc uel facillimè concedendum est, in quocunque alio casu deferendum esse clericorum priuilegijs, & eorum immunitati, quamuis hodie (proh dolor) passim hæc iura ecclesiæ contemnantur. sed caueant, qui hæc agunt à Deo ultore. nam si neglecto ac uiolato quocunque Deorum cultu, legimus imperia esse diminuta, & interdum etiam abolita, ut ait Valerius de neglecta religione: quantò magis si ueri Dei religio contemnetur, diuina excandescit ira? Hinc legimus Baldassarem Assiriæ regem graues pœnas dedisse, proptereà quod uasibus sacris uti non perhorrescebat. Quapropter & nos Gierusalem, hoc est Dei ecclesiam intuentes, & cum Hieremia lacrymantes dicere iure poterimus: Quomodò sedet sola ciuitas, Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Et ideò ca-
28 ueant principes, ne inde iniuria oriatur, † vnde iura nasci creduntur. l. meminerint. C. vnd. vi. & ex prædictis omnibus ad istam l. hæres absens, & tradita hic per Bart. colligi possunt multæ declarationes pro intelectu quæstionis, de qua in hac. l. agitur, scilicèt, an & quando priuilegiatus succedens non priuilegiato uti possit priuilegio suo.
29 Bar. in ead. l. hæres absens, post gl. subiungit, priuilegium, † quod est clausum in corpore iuris non intelligi sublatum, quamuis generaliter sublata sint priuilegia. De hac re vide Feli. in c. licèt ratione. nu. 2. de for. comp. & Mar. Soc. iuni. in cons. 131. nu. 46. vbi multa cumulat, quę breuitatis gratia prætermittuntur, cum ibi uideri possint.

Summarium in d. l. hæres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudic.

1 *Quomodò aliquis forum sortiatur ratione contractus uel quasi.*
2 *An in contractibus sit locus remissioni.*

Bar. in d. l. hæres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudic.

BART. in d. l. hæres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudic. tradit, quomodò aliquis forum
1 † sortiatur ratione contractus, uel quasi contractus. De hac re vide latissimè apud Abb. in c. fi. col. 10. & seq. de for. compet. & Felin. in c. licèt ratione, eod. titu. Et vbi forum aliquis sortiatur, quando in uno loco habet domicilium, & in alio habet originem, vide Dec. in cõs. 307. Et quid sit forum, & quot habeat significata, docuit Abb. in rubrica de for. comp. & Felin. in c. dilectus.
2 2. vers. 8. conclusio, de rescrip. Et dum Bar. in d. §. subiungit, an in contractibus† sit locus remissioni, vide Ias. in l. j. ff. de eo quod cert. loc. Abb. in c. fi. col. 13. de for. comp. vbi tribus modis limitat. & ibi Feli. in 10. col. vers. est autem, addit multas alias limitationes ad decisionem Bart. hic. Et ad prædicta uide Imol. in cons. 35. col. 2. Et ad declarationem huius tex. in d. §. si quis tutelam, vide omninò Rom. in sing. 470. incip. Florentinus.

Summarium in l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudic.

1 *Quando quis sortiatur forum ratione quasi contractus.*

Bar.

Bar.in d.l.hæres absens.§. proinde.ff.de iudic.

1 Bart. in d.l.hæres absens.§.proinde si merces, hoc ait in summa: suprà dictum est quando quis sortiatur † forum ratione quasi contractus, nunc quando ratione ueri contractus. Ad istum tex.vide Francisc. Cremens.in singu.123.incip. Nosti quòd nemo. vbi ait,creditorem, qui est bannitus à patria sua, posse conuenire debitorem suum ubicunque illum inuenerit. & de hoc esse glo.in l.vsuras.C. de solut. Vide ad prædicta Imol. in consi.35.colum.5. & circa ea quæ inquit hic Bart.vide Felin. in cap.cùm dilectus filius, colu.7.in prima declaratione,de rescrip.& Barb.in consi.52. colu.1.in secundo uolu. Et ad hoc ut aduena conueniri possit in loco contractus, multas limitationes tradit Abb. in d.c.fin.col.2.de for.compet. Ad illud autem quod ait Bar.in d.§.proinde,versic.Quid ergo dicemus de roncino (ut ipse ait) uendito ab aduena seu peregrino, vt possit conueniri in loco contractus, vide Feli.in d.c.cùm dilectus filius, col.7.in secunda declaratione. de rescrip.

Summarium in l. si debitori.ff.de iudic.

1 *In confessum ferendam non esse sententiam.*
2 *Confessio facta in iudicio tollit omnem nullitatem processus & probationis.*
3 *Ad hoc ut condemnatus habeat dilationem quatuor mensium, vel confessus decem dierum, necesse est satisdare de soluenda illa quantitate in tempore statuto.*

Bar.in l.si debitori.ff. de iudic.

1 Bart. in d.l.si debitori, ait, in confessum † ferendam non esse sententiam, sed ei dandam esse dilationem ad soluendum. Ad istam.l.uide Felin.in rubrica de re iudic.colum.3. & sequ. & in cap. quod ad consultationem, colum.6. cum sequentibus. de re iudic. & de hac materia uide glo.in l.unica.C.de confess. Et dum Bar. subiungit: Aut datus est libellus, & tunc confessio uim habet litis contestationis, & potest ferri sententia. Aut libellus non est datus,& tunc fit præceptum in confessum, & datur spacium decem dierum, & reliqua. Pro confirmatione huius documenti uide glo.fi.in l.j.C.de lit.contest.& ibi Bar.col.fi. vbi se referendo ad istam legē ait,eum,qui debitum confitetur præcedente libello actoris, haberi pro contestante litem.& secundum Paul.de Castr.ibi, huiusmodi confessionem habere uim probationis & sententiæ. & ibi ponitur utilitas huius confessionis. Si verò libellus non præcedit,habere uim simplicis confessionis, nec datur diffinitiua, sed fit præceptum de soluendo ut ibi per eos traditum est. Et sic esset pulchra quæstio,quid in confesso confessione,quæ inducit contestationem litis,& probationem,& sententiam,utrum detur quadrimestre sicut alijs in l.ij.& fi.C.de usu.rei iud. an verò habeatur pro simpliciter confesso,ita ut ei detur tempus.x.dierum tantùm, secundum consuetudinem,ut hic habetur? & ex ijs quæ tradit Bar.in hac.l. si debitori, colligitur, confessum esse deterioris conditionis,quàm sit conuictus,& condemnatus,contra ea,quæ habentur apud
2 Doc.in c.at si clerici,in 6.not.de iudic.Accedat ad præcedentia, confessionem † factam in iudicio tollere omnem nullitatem processus, & probationis, non tamen tollere nullitatem prouenientē ex defectu iurisdictionis & incumbentiæ iudicis, secundum Soc.in cōs.118.col.pe.in 4. vol.Et de quacunque confessione quid operetur,vide Feli.in c.si cautio,de fid.instr.
3 Bar.in ead.l.versi.vltimò not.inquit, ad hoc ut condemnatus † habeat dilationem quattuor mensium,vel confessus x.dierum, necesse esse satisdare de soluenda illa quantitate in tempore statuto. Limita hoc non procedere in eo, qui euidentissimè diues & locuples est: quia satisdare non tenetur,secundum Ias.in l.debitoribus,col.10.versic.circa glo.ff. de repud. sic etiam in simili casu docuit Abb.in c.institutis.2. de appella. dicens si in promouendo aliquem ad aliquod officium examinatio exigeretur,eum,qui notoriè idoneus est examinari non debere. Et quia hæc exceptio præstandę fideiussionis est dilatoria,ideò post litem contestatā opponi non posset: cùm enim anteà non fuerit obiecta,censetur remissa; cùm ita demum præstari debeat, si petatur à parte.Ias.in l.uniuersa,col.1.in 1.not.& colu.3.C.de precib.imper. offeren. & dum

Bar.in ead.l.si debitori, propè fi.ait, dilationem, quæ datur iudicatis, dari miserationis causa. Ex hoc uidetur præsupponere, quòd si miserationis causa non daretur, non deberet condemnatus ad præstandam cautionem astringi. de quo uide apud Alex.in l.si constante.§. quoties, in princ.ff.sol.matr.subiungit denique Bar.infra illud tempus quatuor mensium posse debitorem capi & carcerari. vide Ias.in l.si arrogator, col.20.ff.de adopt.

Summarium in l.non potest uideri.ff.de iudic.

1 *Quod post litem contestatam accidit non accessorium ad primum, in dicto iudicio non uenit, sed opus est noua instantia.*

2 *Cautus esse debet Aduocatus ut articuli sui concludant contractum super quo agitur, factum esse ante cœptum iudicium, alioqui succumberet.*

Bar.in l.non potest uideri.ff.de iudic.

1 BAR. in d.l.non potest uideri, hoc dicit in summa: Quod post litem † contestatam accidit non accessorium ad primum, in dicto iudicio non uenit, sed opus est noua instantia. Circa istam.l.uide omninò singulare Bartoli documentum in l. si prius, in 5.oppos.ff. de oper.nou. ✱ nunc.vbi * omnes tradunt, aliquem posse agere confessoria, si in processu appareat de contradictione partis, quamuis de illa à principio non appareat. & tamen ut confessoria competat, debet esse aliqua cõtradictio uel inquietatio. atque ita iudicium ibi uires suscipit à facto, quod facilè ad primum accedere non potest. Subiungit deinde Bar.cautum esse debere aduocatum, 2 † ut articuli sui concludant contractum, super quo agitur, factum esse ante cœptum iudicium, alioqui succumberet. Ad hoc uide Alex.in consi.39. col.2.in 5.vol.& Bal.in conf.23.in 4.uol. & dum Bar. ibidem quærit exemplum huius.l.vide exemplum apud Alexand.in consi.35. in fi. in 5.volu. Opponit posteà Bart.de.l.ædiles.§. idem sciendum.ff.de ædilit. edict. & de.l.j.C.de ✱ iudic. Tu dic, illam.l.primam huic non reluctari secundum * communem intellectum.tenendo autem quòd contradicat, pro clariori solutione uide Bar.in d.§.item sciendum, vbi tradit illustrius documentum. Opponit deinde Bar.de.l.quæsitum.ff. de pecul. Amplia ut per Ias.instit. de action.in princip. col.pen.& ibi Ang.Aret.In distinctione uerò quam subiungit Bart. quando defectus est ex parte actoris, & tunc ait Bar. aut superuenit ius ex causa de præterito, & uenit in hoc iudicio. Limita hoc non procedere quando coram delegato iudice ageretur, propter dolum impetrantis iudicem contra eum, contra quem tempore impetrationis nullam habebat controuersiam. Bald.in l.præscriptione, colu.penul.C. si contr.ius uel util.publ. & Ias.in §.omnium, colu.13.versic.vnum tamen, instit.de action.vbi etiam tradit, quid sit de eo, qui tempore cœpti iudicij erat dominus, & deinde desijt esse dominus. Vide ad prædicta Barto. in l.si Titius.ff.de uerb.oblig.

Summarium in l.de eo autem.ff.de iudic.

1 *Hæres adeundo hæreditatem an quasi contrahere uideatur cum legatarijs tantùm, an uerò etiam cum creditoribus.*

2 *Debitor legans simpliciter creditori, id totum ultra debitum reliquisse censetur.*

3 *In necessitatibus nemo liberalis existit.*

4 *Hæreditas nihil aliud est quàm successio in uniuersum ius defuncti.*

5 *A primordio tituli posterior formatur euentus.*

6 *Si filius familiàs contraxit societatem, & deinde emancipatus in ea perduret, cum tunc libera eius sit uoluntas, utrum ista perseuerantia uim habeat nouæ societatis.*

7 *Hæreditas ad filium defertur iure continuationis, non iure deuolutionis.*

8 *Frater legando sorori cui in bonis paternis supplementum legitimæ debebatur, præsumitur legasse animo compensandi.*

Bar.in l.de eo autem.ff. de iudic.

1 BART. in d.l.de eo autem, tradit, nunquid hæres † adeundo hæreditatem quasi contrahere uideatur

re uideatur cum legatarijs tantùm, an uerò etiam cum creditoribus? & in hac uidetur resídere sententia, ut cum legatarijs tantùm: quia ipsi incipiunt actionem habere tempore aditionis, creditores uerò non agunt ex quasi contractu, qui celebratur tempore aditionis, sed ex contractu antea celebrato cum defuncto. Hæc Barto. cuius documentum nunquam est obliuioni tradendum, vt ex infra dicendis constabit. Vide eundem Bart. & Ias. in l. cùm res. §. 1. ff. de leg. 1. vbi idem habetur, scilicèt, hæredem adeundo hæreditatem quasi contrahere cum legatarijs tantùm. idem consuluit Raph. Cuma. in consi. 176. incip. Statuto Papiensi cauetur. licèt Bal. in rubr. C. qui admit. in 8. quæst. sentiat, quasi contrahi cum utrisque. & idem uidetur sentire Bar. in l. apud Iulianum. §. fi. ff. quibus ex cau. in poss. eat. De qua re uide Raph. Cuman. in consi. 176. & omninò Mari. Soci. iun. in repet. l. cùm filius familiàs. in 3. par. nu. 18. ff. de lega. primo. vbi agit de intellectu. l. ex maleficijs. §. hæres. ff. de actio. & obliga. aitque ex illo tex. probari, hæredem adeundo quasi contrahere solùm cum legatarijs, vt etiam hoc in loco sensit Bar. Et hoc idem, quod dicitur de aditione, dicendum uidetur etiam de immixtione hæredis sui, per tex. in d. l. apud Iulianum. §. fin. iuncta. l. seq. Ex ijs opportunè inferri potest ad pulcherrimam difficultatem, quæ quandoque in facti contingentia excitatur. Tu scis, quòd debitor † legans simpliciter creditori, id totum ultra debitum reliquisse censeri, atque ideò utrunque deberi quãdo debitum est uoluntarium. l. creditorem. ff. de leg. 2. l. quanquam. & l. licèt. C. ad leg. Falc. alioqui uerò ubi debitum esset necessarium, hoc est à legis necessitate, non autem à contrahentis uoluntate proueniens, vt est quando pater dotem filiæ pollicetur. nam & si ista promissio à patris uoluntate procedere uideatur, tamẽ quia pater à lege ad dotandam filiam coarctatur. l. qui liberos. ff. de rit. nup. & l. pen. C. de dotis promiss. hoc debitum inspecta primordiali eius origine necessarium nuncupatur, cum quo legatum simpliciter factum censetur esse relictum animo compensandi; quoniam in necessitatibus † nemo liberalis existit: ita communi consensu traditum est in l. si cùm dotem. §. si pater. ff. solu. matr. in l. huiusmodi. §. cùm pater ff. de lega. 1. & in auth. præterea, vbi latissimè Ias. C. und. uir. & uxor. Modò contigit patrem. N. filiam suam cum promissione dotis ducatorum mille nupsisse, & antequam soluta fuerit dos, decessisse, cuius filij fuerunt hæredes, & horum unus postremò moriens huic N. sorori suæ legatum simplex fecit: hæredes huius testatoris aiunt, hoc legatum simpliciter factum esse compensandum cum debito dotis ei promissæ à patre suo, tanquam cum debito necessario. respondet. N. utrunque ei deberi, quoniam hæres adeundo, uel immiscendo se censetur quasi contrahere cum creditoribus hæreditatis. dicta lege apud Iulianum. §. fina. cum l. sequen. qui quidem actus uel aditionis uel immixtionis est uoluntarius, & ideò debitum ex isto quasi contractu proueniens esse uoluntarium, cum quo legatum simpliciter factum compensari non debet ex prædictis. Quid dicendum? certè si hæres adeundo hæreditatem, uel ei se immiscendo censetur quasi contrahere solùm cum legatarijs, non autem cum creditoribus, res clara uideretur, scilicèt legatum compensari debere cum hoc debito, quod ex necessitate legis fuit ✱ contractum, vt* communiter aiunt Doct. in locis paulò ante memoratis. Si etiam quasi contraheretur cum creditoribus hæreditarijs, hoc idem esse dicendum uideretur: quia Bart. ait hic, eos non agere ex quasi contractu, qui celebratur aditione hæreditatis, sed ex contractu anteà celebrato cum defuncto, atque ita creditores ueteri actione sua utuntur, quæ originem habuit à causa necessaria, legatarij uerò incipiunt habere actionem tempore aditionis, ut inquit Barto. cuius documentum est diligenter animaduertendum in eo, quod magnam ponit differentiam inter legatarios, quorum actio oritur ab aditione hæreditatis & creditores, quorum actio ab illo primo contractu prouenit nullo habito respectu ad quasi contractum, qui celebratur tempore aditionis. Attende, si hoc legatum, de quo agitur, factum fuisset ab ipso patre, qui dotem promiserat, compensatio absque dubio admitteretur, cùm ipse esset debitor necessarius, ut prædictum est. sed quia factum est à filio, qui sponte se hæreditati paternæ immiscuit, iccircò tota difficultas in eo consistit, an debitum hoc, quod proculdubio necessarium erat in patre, fuerit etiam pariter necessarium in filio, an

uerò propter Immixtionem factum sit uoluntarium quò ad eius personam: nam ab huius quæstionis intellectu elicitur ueritas, sit ne facienda compensatio an non. Hanc igitur subtilem inuestigationem aggrediamur. in qua ego sentio, debitum hoc omninò esse necessarium etiā in filio, qui sponte paternæ se immiscuit hæreditati, vt colligitur ex ijs, quæ ait Bart. in hac.l.id quod ualidis etiam confirmabitur argumentis. Illud igitur ante omnia est considerandum, obligationem & actionem, qua utitur ista. N. pro dote consequenda, illam eandem esse, quæ orta est à contractu celebrato cum ipso patre debitore ex causa necessaria, vt inquit Barto. hic. sed sic est, quòd ubicunque obligatio aliqua iam formata est, & perfecta, ita ut eius essentia non pendeat amplius, nec aliquid ulterius expectatur, tunc est inuariabilis, & ex persona hæredis mutari non potest, sed ad quemcunque transit cum sua primordiali natura. l. ij. §. ex his. ff. de uerbor. obligatio. vbi doct. hoc colligunt ex ratione decidendi, idque expresse docuit Bald. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. Accedet ad hoc Barto. in l. Polla. C. de his quibus ut indig. vbi ait, qualitatem iuris iam formati & in esse deducti amplius mutari non posse. Et hæc locum habent etiam in obligatione, quæ originem sumeret hæreditate iacente. l. nam & Seruius. §. qui negocia, vbi Bald. ff. de negoc. gest. sed in proposito casu constat obligationem hanc iam uiuente patre formatam, & perfectam fuisse, ortamque hypothecam in bonis ipsius patris cum primùm facta fuit promissio ex necessitate legis, quæ illum ad dotandam filiam coercebat, & ex ista obligatione agit. N. creditrix, igitur consequens est, eam ex persona filij se immiscentis hæreditati qualitatem huius obligationis mutuari non potuisse ex prædictis. & ideo ita debitum est necessarium in persona filij, sicut erat in patre. & ad

4 rem faciunt notissimæ illæ. ll. quibus cautum est hæreditatem † nihil aliud esse, quàm successionem in uniuersum ius defuncti. l. hæreditas. ff. de regul. iur. cum simil. hæredemque unam & eandem personam cum ipso defuncto censeri, ut habetur in authen. de iureiur. à mori. præstit. Præterea attendendum est, quòd ad cognoscendum debitum necessarium & legale, aiunt doct. originem ipsius debiti esse semper inspiciendam: ita præcisè dicunt omnes, & præsertim Imol. in d. l. si cùm dotem. §. si pater. Alexand. in d. l. huiusmodi. §. cùm pater, versicu. non obst. d. l. si centum, & Paul. de Castr. in consi. 387. incip. In causa quæ uertitur. & ideò in hac re iuris interpretes sæpe hac uoce utuntur, debitum legale, hoc est lege compellente contractum, cum quo fieri debere compensationem constanter affirmant, ut uidere est etiam apud Paul. de Castr. in consi. 64. sed sic est, quòd origo huius obligationis & actionis, qua. N. pro consequenda sua dote ait, fuit ex causa necessaria & lege præcipiente producta, igitur debitum inspecta primordiali origine est necessarium, & penès ipsum hæredem inuariabile ex prædictis. Neque refragatur actus uoluntariæ immixtionis posteà subsecutus, quoniam ab isto quasi contractu non oritur obligatio hæc, quæ iam indè à primo contractu cum patre contracto orta fuerat, vt ait Barto. hic, qui aliter sensit in legatarijs, quorum actio incipit ab aditione. Ecce quòd etiam Barto. hic uim facit in ipsa origine, à qua oritur obligatio an à tempore contractus, an à tempore aditionis. & istud est, quod uoluit etiam Bald. in l. si uxor. C. de bon. auth. iud. possid. ubi agens de hac re nihil aliud quærit, nisi an creditor commoditatem habeat ex prouidentia legis, & tunc compensationem fieri debere ait. aut ex prouidentia hominis, & tunc utrunque peti posse & legatum & debitum. sed in proposito casu extra quæstionem est, debitum hoc prouenisse à prouidentia legis, quæ patrem ad dotandam fi-

5 liam coegit, ergo &c. nam à primordio † tituli posterior formatur euentus. l. prima. in fine. C. de impon. lucrat. descript. vbi glos. inquit, ex origine cuiuscunque contractus & causæ quid sit statuendum distingui, quam extulit Petr. de Anchara. in consilio quarto. origo enim cuiuslibet rei potissimùm est consideranda. text. est & ibi glos. not. in uoce, ab initio, in l. in uenditionibus. ff. de contrah. empt. l. qui id quod. ff. de donatio. l. tutor. ff. de fideiuss. ad quæ accedat Curt. in consilio sexagesimonono. Et initium contractus esse semper inspiciendum, habetur in l. prima. §. si seruus. ff. depos. & in glos. in dicta l. prima. §. quod si rem. & pro decisione præsentis difficultatis optimè facit text. in l. si id quod. §. si filiusfamiliàs. ff. pro soc. ibi enim

6 enim quæritur, si filiusfamiliâs † contraxit societatem, & deinde emancipatus in ea perduret, cùm tunc libera sit eius uoluntas, utrum ista perseuerantia uim habeat nouæ societatis, an uerò prima dicatur continuata, & illa eadem sit? & hanc partem decidit text. esse tenendam. Quare ita & in proposito casu est concedendum, cùm enim filius non abstinendo se ab hæreditate paterna nihil noui agat, sed tantùm in ea perseueret, tanquam suus: nam hæ-
7 reditas † ad filium defertur iure continuationis, non iure deuolutionis vt docuit Bar. in l. si infami. C. de iur. deliber. & Marian. Socin. iun. (vt alios prætermittam) in consi. 119. nu. 23. consequens est, ut ista obligatio continuata, sit illa eadem, quæ anteà fuerat in patre, & nullam prorsus mutationem patiatur. Ad rem facit tex. in l. si procuratorem, in principio. ff. mand. ibi, uniuscuiusque enim contractus initium spectandum est. & text. in l. si filius. C. manda. & quamuis idem iuris esse sentiam siue simus in hærede extraneo adeunte, siue simus in filio se immiscente, tamen si diligenter inspicietur, ista conclusio multò magis procedit in filio, quàm in extraneo: nam huic hæreditas iure deuolutionis, illi uerò iure continuationis defertur, ut suprà fuit ostensum: ideò obligatio hæc cum omnibus suis qualitatibus perdurat, & illa eadem est propter continuationem. Id quod confirmatur ex ijs quæ egregiè docuit Dec. in consilio 331. pro resolutione casus propositi, vbi ait diligenter esse considerandum, in suo propter immixtionem non induci aliquam obligationem ex contractu, neque ex quasi contractu; quia per suitatem fuit ex dispositione legis contracta obligatio, quæ facta abstensione resoluitur, vt in simili habetur in l. ij. ff. de in diem adiect. & ideò concludit filium propter beneficium abstinendi æquiparari extraneo solùm quando se abstinuit, & non aliter. sed quicquid sit ego idem sentio in utroque casu ex ijs, quæ prædiximus. Nec desunt authoritates uirorum magni nominis, qui hanc partem apertissimè tenuerunt. Petr. de Anchar. in consi. 26. in fi. ait, debitum, quod erat necessarium in persona defuncti, pariter etiam necessarium esse in persona hæredis, qui spontè hæreditatem adeundo se obligauit. cuius documentum sequitur Dec. in l. hæredem. ff. de regul. iur. Hoc idem ait Crauet. in consi. 131. nu. 14. & de hac re
8 ferè in terminis est decisio Fulgos. in consi. 81. versicu. in oppositum, vbi ait, fratrem † legando sorori, cui in bonis paternis supplementum legitimæ debebatur, præsumi legasse animo compensandi: quia debitum legitimæ erat debitum ex legis dispositione: & tamen frater se spontè immiscuerat hæreditati paternæ. Quarè ex prædictis finis imponatur huic pulcherrimæ inuestigationi, salua semper meliori sententia.

Summarium in l. sed etsi restituatur. §. sed si dies. ff. de iudic.

1 *Iudicium cœptum apud unum iudicem apud alium terminari.*

Bar. in l. sed et si restituatur. §. sed si dies. ff. de iudic.

1 BAR. in d. §. sed si dies, colligit ex isto tex. iudicium † cœptum apud unum iudicem, apud alium terminari. Vide Feli. in cap. ex tenore, col. 10. versic. fallit quintò de rescript. & quæ ponam in l. vbi acceptum, hoc eod. tit.

Summarium in l. vbi acceptum. ff. de iudic.

1 *An & quando iudicium cœptum coram uno iudice & in uno loco possit in alio loco uel coram alio iudice diffiniri.*
2 *Exceptio litis pendentiæ locum habet quando sententia lata à primo parit exceptionem rei iudicatæ.*
3 *Continentiam causæ diuidi non debere.*
4 *Quando iudex iustitiam facere neglexit, tunc potest quis adire superiorem.*

Bar. in l. ubi acceptum. ff. de iudic.

1 BAR. in d. l. vbi acceptum, tradit, an & quando iudicium † cœptum coram uno iudice, & in uno loco, possit in alio loco uel corā alio iudice diffiniri. Amplia istam l. ut procedat ēt quando

Iudicium pendet coram iudice ecclesiastico, vt per Soc.in consi.38.colu.3.in primo uolumi.& amplia & declara ut per Feli.in capitulo ex tenore.nu.26.vsque in fin.de rescript.Et per istam l.prohibetur aliquis mutare iudicem, coram quo lis fuit legitimè cœpta, & sic obstabit penden
2 tiæ litis exceptio. quæ quidem exceptio † locum habet, quando sententia lata à primo parit exceptionem rei iudicatæ. de qua re vide Soc.in consi.94.in 3.volum. Et pœna mutantis iudicium est amissio ipsius causæ, ut per Ias.in l.nulli, columna prima & secunda, C.de iudic. vbi concludit tandem eum arbitrio iudicis puniri debere. Attende tamen, quia credo mutationem iudicij posse iure sustineri, quando pars non opponeret, ita ut ista exceptio non nisi parte opponente procedat. ita puto sensisse Barto. in hac ead.l.dum inquit, hanc l. locum non habere quãdo citatus fuit contumax, quia reus allegare non potest in aliquo loco cœptum fuisse iudicium: atque ita videtur colligere Barto. reus non potest opponere, igitur cessat huius.l.dispositio. Ad rem faciunt, quæ tradit Ias.in d.l.nulli, col.2.in 1.limit. vbi regulam illam, scilicèt, con
3 tinentia † causæ diuidi non debere, limitat parte opponente, alioqui iudicium ualere ait. & ibidem in tertia columna, inquit, exceptionem hanc esse obijciendam ante litem contestatam in primo iudicio, quia posteà opponi non potest. Et sic habes etiam hanc limitationem ad istam.l.ut parte opponente procedat, & non aliter. & rursus, vt ante litem contestatam opponatur. Et limitatur etiam ut non procedat in contumace, vt prædictum est. Deinde limita,
4 quando iudex † mihi iustitiam facere negligit; quia tunc possum adire superiorem. Barto.in l. quamuis, colu.fin.C.de damn.infec. & uide omninò Ias.in d.l.nulli, colu. 2.& 3. in limitationibus, quas ibi tradit ad illam.l.quoniam earum aliquæ ad rem nostram adaptari possunt. Et in hac materia uide Abb. in capitulo proposuisti, columna secunda & tertia. de foro comper. & Felin. in d.cap.ex tenore, colu.7.versic.lex ubi cœptum, de rescrip.& in cap.cùm.M.col.13. & sequ.de constitu. vbi multa docuit in materia præuentionis, de qua in hac l. agit Bart. Denique amplia istam.l.procedere, vt lis finiatur ubi cœpta est, etiam si reus mutasset forum uel domicilium, ut habetur in l.cùm quædam puella.ff.de iurisd.omn.iud.& est tex.cum glo.in l.si posteaquam, suprà hoc eod.tit.& circa limit.quam posui suprà de contumace, uide Ias.in l.sancimus, col.6.in 7.quæst.C.de iudic.

Summarium in l. si iudex.ff. de iudic.

1 *Tempora apposita in prima delegatione uidentur repetita in personam eius, qui in locum primi est delegatus.*

Bar.in l.si iudex.ff. de iudic.

1 BAR. in d.l.si iudex, hoc ait in summa: tempora † apposita in prima delegatione uidentur repetita in personam eius, qui in locum primi est delegatus. Vide aliquid apud Felin.in cap. cùm accessissent, colu.8.de constitu.& istum tex.citat Soc.in consi.195.colu.1.Et dum Barto. subiungit, quæ tempora esse repetita censeantur, an integra, an ea tantùm quæ supersunt. vide Dec.in c.4.in 2.not.de off.deleg.

Summarium in l.non uidetur, la secunda.ff.de iudic.

1 *Opponenda est exceptio declinatoria antequam aliquis in iudicem consentiat.*

Bar.in l.non uidetur.2.ff.de iudic.

1 BAR. in d.l.non uidetur secundo, ait, opponendam esse exceptionem † declinatoriam antequam aliquis in iudicem consentiat. dicitur autem in iudicem consentire cũ primùm opponit aliquam exceptionem contra personam agentis; quia præsumitur uelle, ut super ea pronuncietur. vide Feli.in c.inter monasterium, col.3.& seq.de re iudi.nu.7.cum seq.Attende, quoniã argumentum uidetur colligi posse in l.nulli, iunctis ibi trad.per Alber.C.de iudi.exceptionem fori declinatoriam opponi posse post litem contestatam, quando à principio non fuit obiecta.

& de

& de exceptionibus, quæ impediunt litis ingressum, vide apud Martinum de Fano in tract. de exceptionibus impedientibus litis ingressum.

Summarium in l. quemadmodum. ff. de iudic.

1 *Iudicium esse non potest de futuro,*

Bar. in l. non quemadmodum. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. non quemadmodum, hoc dicit in summa: iudicium † esse non potest de futuro. Tu in hac re nunquam tradas obliuioni decisionem Bar. in l. si prius, col. 2. in 5. opp. ff. de oper. no. nunc. quæ vult, quòd licèt ad confessoriam requiratur inquietatio partis, tamen sufficit si in processu de negatione partis appareat, & non anteà. de quo uide ibi Alex. in 4. col. & seq. & Ias. in col. 4. id quod multùm limitat istam l. Subiungit deinde Bar. istam l. esse intelligendam, vt super futuro iudicium esse non possit, si de præsenti nihil debetur, alioqui uerò si de præsenti aliquid deberetur; quoniam eius ratione possunt etiam futura decidi. exemplumq; affert in debito annuo. Istam limitationem reprobat glo. in l. j. in uoce, deductum. C. de iudic.

* sed illa glo.* communiter reprobatur, & tenetur hæc limitatio & declaratio, vt ibi per Paul. de Cast. colu. 3. istam limitationem tenuit glo. in l. j. §. 1. in uoce, tractus. ff. de vsur. Sublimita hoc, quando istud ius de futuro deducitur in iudicium ante litem contestatam, nam si ante non deduceretur, opus esset distinguere, utrum huiusmodi ius possit in alio uel in eodem produci iudicio secundum Bar. in d. l. j. C. de iudic.

Summarium in l. si de ui. ff. de iudic.

1 *In interdicto retinendæ & recuperandæ an admittatur exceptio dominij quando aduersarius paratus est incontinenti probare dominium.*

2 *Interdictum recuperandæ datur spoliato qui ante omnia debet restitui.*

3 *Fortelitium propter difficultatem recuperandi, non restituitur.*

4 *Vbicunque scandalum sequi posset, restitutio non conceditur.*

5 *Restitutio simpliciter locum non habet quando incontinenti aliquis iura sua est ostensurus.*

6 *Restitutio non habet locum in beneficialibus quando spolians opponit reseruationem Papalem.*

7 *Spoliatus si est excommunicatus, non est restituendus.*

8 *Remedium recuperandæ intentari potest etiam contra iudicem, qui processit iuris ordine non seruato.*

9 *Interdictum recuperandæ an & quando competat contra singularem successorem spoliantis.*

10 *Non est necesse probare spoliationem possidentis, sed sufficit si actor probat se possedisse, & postea reum illam rem occupare siue possidere.*

Bar. in l. si de ui. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. si de ui, agit de interdicto † retinendæ, & de interdicto recuperandæ, utrum admittatur exceptio dominij, quando aduersarius paratus est incontinenti probare dominium. Aduerte, ut scias quid sit interdictum retinendæ, & quibus competat, & quomodò probentur requisita. vide Alexand. in consi. 146. in lib. primi & secundi uoluminis, in consilio 81. in 3. volu. & Mar. Soci. iuni. in consi. 146. Et de eo, quod ait Bar. de hoc interdicto retinendæ vide Bald. nouell. in tracta. de dote in sexto. priuilegio 8. par. in tertia limit. interdictum au-

2 tem recuperandæ † datur spoliato, qui ante omnia debet restitui, etiam si esset iniustus & uiolentus possessor. l. si quis à se fundum. C. ad leg. Iul. de ui. cap. reintegranda. 3. q. quæst. 1. tradit Barto. in l. qui possessionem. ff. de ui & ui arm. & Docto. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possess. & in capitulo sollicitæ, & in capitulo in literis, de restitu. spoliat. Limita hoc non procedere, quando exceptio notorij defectus iuris agendi possessorio recuperandæ obstat sibi agenti. cap. ad decimas, vbi Io. Monac. & Io. And. de restitu. spolia. tradit Soc. in cons. 87. col. pen. & fi. in 3. vol. & Feli. in c. si constiterit, de accusat. & in c. ad petitionem, eodem tit.

quem uide omninò. Item limita, ut non procedat, quando restitutio fieri non posset sine irrecuperabili præiudicio; nam tunc si probatio dominij est in promptu, de ipso dominio cognoscendum est, & restitutio impeditur. & ideo exemplum ponitur in fortilitio, † quoniam propter difficultatem recuperandi non debet fieri restitutio ab eo, qui est dominus. & exemplum uide per Paul. de Cast. in l. j. C. de edic. diui Adria. tollen. quem ibi sequitur Ias. & Riminal. qui multa adducit. & latè de hac re habetur in consi. 12. col. 13. versic. Tacetur octauò, inter consilia Albert. Brun. Rursus limita ubicunque scandalum † sequi posset, si non admissa exceptione dominij possessio restituatur: quia de dominio cognoscendum est omisso iudicio recuperandæ, vt not. dixit Ant. de Butr. in c. ex parte, col. fi. de restitut. spolia. vbi ex hoc limitat. d. l. si quis à se fundum, quem sequitur Soci. in d. consi. col. fi. quem uideas omninò pro intellectu huius materiæ. Et quid sit probandum in hoc interdicto, uide plenè Alexan. in consi. 6. in 3. uolu.

5 Et quod restitutio † simpliciter locum non habeat quando incontinenti aliquis iura sua est ostensurus, docuit Dec. in consi. 424. & Cæpol. in cautel. 82. licèt Abb. contrarium sentire uideatur in cap. 1. de restitu. spoliat. vbi ait, spoliatum esse restituendum, etiam si spolians incontinenti esset de dominio probaturus. Quod tamen limitatur non habere locum quando immineret periculum peccati; quia tunc differenda est restitutio. Abb. per illum tex. cum glo. in cap. literas, de restitu. spolia. & ista erit alia limitatio ad præcedentia, ut restitutio semper impediatur, quando imminet peccatum.

6 Limita etiam ut non habeat locum restitutio † in beneficialibus, quando spolians opponit reseruationem papalem: ita Domini de Rota in decis. 16. in nouis. multas quoque alias fallentias tradidit Anto. Corset. in tract. fallentiarum restitutionis spoliatorum.

7 Attende etiam spoliatum, si est excomunicatus, † non esse restituendum. quod tamen fallit in aliquibus casibus, vt per Feli. in cap. dilectus. nu. 17. cum sequ. de rescript. Quomodò autem intelligatur spolians uelle incontinenti probare, docuit Abb. in d. c. literas. nu. 6. vbi ait sufficere si infra breue tempus est probaturus, licèt tunc secum non habeat probationes. Et circa præcedentia uide Alexan. in consi. 345. in lib. primi & secundi uol. Dec. in consi.

8 57. in consi. 252. & in consi. 302. Soci. in consi. 12. colu. 3. in 1. volu. vbi ait, hoc remedium † intentari posse etiam contra iudicem, qui processit iuris ordine non seruato. Vide eundem Soc. in consi. 18. colu. 11. in 1. uolu. vbi ait, clericum uti posse hoc remedio coram iudice ecclesia-

9 stico aduersus laicum ex speciali priuilegio. Et an & quando hoc interdictum † recuperandæ competat contra singularem successorem spoliantis; & alia in hac re scitu digna uide apud eundem Soci. consi. 266. col. 5. & 6. in eodem 1. vol. vbi inter cætera inquit, hoc remedium ei non competere, qui culpa & negligentia sua cecidit à possessione. Attende etiam in hac ma-

10 teria, non esse necesse probare † spoliationem possidentis, sed sufficere si actor probat se possedisse, & posteà reum illam rem occupare siue possidere; vt docuit Alex. in cõsi. 61. in 7. vol. & uide plenissimè de tota hac re apud Soc. in l. rem quæ. ff. de acqu. poss. Denique scias spoliato 24. remedia competere ad obtinendam restitutionem, secundum Philip. Franc. in sua disputatione petitorij, in 1. dubio.

Summarium in l. cum furiosus. ff. de iudic.

1 *Quod fit coram iudice furioso, tempore quo habet dilucida interualla, ualet.*

2 *Ex quibus coniecturis aliquis probetur esse furiosus.*

Bar. in l. cùm furiosus. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. cùm furiosus, colligit ex isto tex. id ualere, quod fit † coram iudice furioso, tempore, quo habet dilucida interualla. Quæro hic, utrum acta coram eo facta præsumantur in dubio facta fuisse tempore furoris, an uerò tempore dilucidi interualli? Dec. in l. furiosi. ff. de regul. iur. loquens de testamento siue contractu confecto ab habente dilucida interualla probat, quicquid fit præsumi factum tempore furoris. furiosus enim semel semper præsumitur furiosus nisi contrarium probetur, secundum glo. in uoce, compotem, in capitulo fin. & ibi Abb.

Abb. de succeß. ab intest. ad quod vide Anchar. in consi. 5. & Gemin. in c. vnô. colum. penul. de
2 cleric. ægro. in sexto. Ex quibus autem coniecturis † aliquis probetur esse furiosus, vide plenissimè & eleganter apud Soc. in consi. 98. in 3. volum. Alex. in consi. 10. in 6. vol. Dec. in consi. 448. & Bart. & quæ ibi ponam in l. his qui. §. Diuus. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. Ad rem faciunt quæ tradit Dec. in l. in negocijs. ff. de regu. iur. cũ ibi addit. in margine. Quomodò autem furiosus differat à mentecapto, vide Alexand. in consi. 54. in 1. volum. & in consi. 3. in 6. volu. Fulgos. in consi. 80. & Docto. maximè Bald. in l. si furiosi. C. de nupt. & in l. humanitatis. C. de impuber. & alijs subst.

Summarium in l. non quicquid. ff. de iudic.

1 *Non omne quod iudex potest, tenetur facere.*

Bar. in l. non quicquid. ff. de iudic.

1 Bart. in d. l. non quicquid, in principio sic ait in summa: Non omne † id, quod iudex potest, tenetur facere. Quomodò hoc procedat, vide apud Feli. in c. exceptionem, colu. 1. & 2. de except. & Rapha. Cuma. in consi. 7. Viso compromisso, in consi. 64. In præsenti quæstione. & in cons. 148. Reconuentis. Hoc enim uerbum, potest, prolatum affirmatiuè non significat necessitatem præcisam, sed tantùm causatiuam, secundum Bar. in l. Gallus, in principio. ff. de liber. & posth. & de huius uerbi significatione tradit idem Bar. in l. j. ff. de iniust. rup. & irri. testa. & Soc. in cons. 351. col. 13. & de hoc est tex. & ibi Doct. in l. sæpe. ff. de off. præsid.

Summarium in l. in omnibus. ff. de iudic.

1 *Ille qui tenetur ad diem uel sub conditione, potest conueniri ad præstandam cautionem.*
2 *Quid cautionis uel satisdationis appellatione contineatur.*
3 *Si ille qui fideiussorem præstare compellitur, fideiussorem dedit, qui demum uult ire ad studium, nunquid possit illum cogere pro quo fideiussit, ut alium loco sui fideiussorem constituat.*

Bar. in l. in omnibus. ff. de iudic.

1 Bart. in d. l. in omnibus, colligit ex isto tex. Eum, qui tenetur † ad diem uel sub conditione, posse conueniri ad præstandam cautionem. Limita istam. l. procedere quando aliquis tenetur ad dandum, alioqui verò si ad faciendum teneretur: quoniam tunc cauere non cogitur. & idem est quando conuentum esset ne cautio præstaretur. has duas limitationes posuit gl. in l. dedi. ff. de cond. ob cau. quæ ibi à Bar. confutantur, & alio modo ipse limitat. Vtrum autem aliquis sine causa cauere compellatur, vide apud Alex. in l. si constante. §. quoties, in principio. ff. sol. matr. Et dum Bar. subiungit, nudam cautionem non sufficere, sed satisdandum esse cum fideiussoribus. vide Alex. in l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. infec. & Feli. in c. quòd ad consulta
2 tionem, col. 6. de re iudic. Et quid cautionis † uel satisdationis appellatione contineatur, tradit Feli. in c. ad nostram, de iureiur. Et cautionem illam esse idoneam, quæ fit cum fideiussoribus, ait Oldr. in cons. 68. Nomine cautionis. & est tex. in l. si mandato Titij. §. fi. ff. mand. & gl. sing. in l. si debitori. ff. de iudic. & glo. in l. nec ei permittitur. §. fi. ff. de adop. tradit Soc. in consi. 127. col. 2. in 3. vol. Et fideiussoris datio, & datio pignoris a pari procedunt: ideoq; de uno ad aliud argui solet, secundum Bal. nouell. in tract. de dote, in 70. priuilegio circa fi. citat §. pretium. inst.
3 de empt. & uendi. Quid si ille, qui fideiussorem præstare compellitur, fideiussorem dedit, qui demùm uult ire ad studium, nunquid possit illum cogere, pro quo fideiussit, ut alium loco sui fideiussorem constituat? idque fieri posse docuit Rom. in sing. 100. vbi ait ita mirabiliter Specul. dixisse, & esse dictum unicum in mundo. Et an & quando aliquis ad præstandam cautionem coarctari possit ex causa, tradit Alex. in l. ij. col. 4. & Soc. in quinto notabili. ff. solut. matr. Bar. in d. l. in omnibus, decidit. l. istam locum habere etiam in iudicijs stricti iuris. Vide Ias. in §. actionum, col. 12. ver. prima est, inst. de action. Et de hac re vide Bar. in d. l. ij. col. 3. vers. Tertiò nota. ff. sol. matri. & ibi Alex. col. 4. & Soc. in quinto notabili.

Summarium in l. non iccircò. ff. de iudic.

1 *Si iudicium contra plures cœptum est simul posse respectu unius ferri sententiam, & respectu aliorum differri.*

Bar. in l. non iccircò. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. non iccircò. inquit: si iudicium † contra plures cœptum est, simul posse respectu unius ferri sententiam, & respectu aliorum differri. Vide Feli. in c. cùm inter, col. 6. de re iudic. & egregiè Soc. in consi. 231. col. 3. vers. circa tertiam dubitationem.

Summarium in l. obseruandum. ff. de iudic.

1 *Illum qui ut iudex positus est ab una parte tantum, non esse dandum nisi ex causa quando utraque pars est præsens.*

Bar. in l. obseruandum. ff. de iudic.

1 BAR. in d. l. obseruandum, ait, illum, qui ut iudex † petitus est ab una parte tantùm, non esse dandum nisi ex causa, quando utraque pars est præsens; alioqui si est præsens pars illa tantùm, quæ iudicẽ petit: & ita inquit seruari in curia Romana. vide Feli. in c. cùm olim, col. 6. de re iud.

Summarium in l. pars literarum. ff. de iudic.

1 *Qui sunt in maiori magistratu, durante officio conueniri non possunt.*

Bar. in l. pars literarum. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. pars literarum, sic ait in summa. Qui sunt in maiori † magistratu, durante officio conueniri non possunt. vide Ias. qui rem hanc recto ordine tradidit in l. ij. in principio. ff. de in ius vocan.

Summarium in l. venditor. ff. de iudic.

1 *Ille qui uenit ad alium defendendum, non potest allegare priuilegium sui iudicis.*
2 *Defensor an possit opponere exceptionem declinatoriam ex persona sua.*
3 *Tertius pro suo interesse comparere potest etiam in causa spolij, & impedire executionem sententiæ latæ in fauorem alicuius.*
4 *Tertius pro suo interesse potest in quocunque tempore pendentis causæ comparere.*

Bar. in l. venditor. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. venditor, colligit ex isto tex. Eum, qui venit † ad alium defendendum, non posse allegare priuilegium sui iudicis. De hac re coram quo iudice agi debeat, & quid in ecclesia, vide Ias. in auth. quas actiones, colum. 12. versiculo Quid autem esset. C. de sacrosc. eccl. & Doct. maximè Feli. in c. quia G. de iudic. Item scias, si laicus clericum nominat in iudicio, causam esse trahendam ad iudicem ecclesiasticum amoto primo iudice laico. Abb. in c. quoniam frequenter. §. super alijs, col. 9. vers. quæro quid, ut lit. non contest. Et omninò ad materiam huius l. venditor, vide Corn. in consi. 79. colu. pen. in 4. volu. vbi bene loquitur. Attende unum
2 aliud scitu dignum, ista lex prohibet defensorem † opponere exceptionẽ declinatoriam ex persona sua, sed quid si tertius comparet pro interesse suo ad defensionem causæ per alium motę, an post litem contestatam possit opponere declinatoriam ferri ex persona conuenti, licèt conuentus non possit? idq; fieri posse ait Rom. in sing. 642. incip. l. venditor. & in cõs. 347. & Doct. post Innoc. in c. capitulum. S. Crucis, de rescrip. Et ait Rom. in d. sing. se ita pronunciasse. Nec
3 mirum, quoniam tertius † pro suo interesse comparere potest etiam in causa spolij, & impedire executionem sententiæ latæ in fauorem alicuius. Feli. in c. veniens, 2. de testi. Quinimmo etiã merus executor potest cognoscere de iure tertij pro suo interesse comparentis. Alexand. in consi

consi. 101. in 5. vol. Feli. in c. qualiter & quando, de accusat. vide Ang. in l. si suspecta. ff. de inoff.
4 testa. item potest tertius † pro suo interesse in quocunque tempore pendentis causæ comparere. Crauet. in consi. 14. & sufficit, si quoquomodo de suo doceat interesse: vt puta, dicit aliquis se fuisse electum, satis est si ostendit electionem, quamuis seruatis seruandis facta non fuerit. Feli. in c. cùm super. de off. deleg. vbi ait hoc esse memorabile documentum. & in ca. cùm super, nu. 14. de re iud. & in d. c. veniens. 2. de testi.

Summarium in l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic.

1 *Aes alienum totum patrimonium respicit, nisi sit onus alicui rei iniunctum.*
2 *Roma est communis patria.*
3 *Roma obtinet principatum inter alias.*
4 *Romæ studentes habent ius percipiendi fructus beneficiorum suorum.*
5 *Romam urbem æternam appellari.*

Bar. in l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic.

1 BART. in d. §. tractatum, hoc ait in summa. Aes alienum † totum patrimonium respicit, nisi sit onus alicui rei iniunctum. Vide Imol. in consi. 35. col. 7. Quid si onus est iniunctum alicui rei, ut putà liuellum, uel aliud simile onus, sed non constat, quę nam res huic oneri sint subiectę: an eo casu omnia bona remaneant obligata? an verò possint aliquæ res in specie pro isto onere obligari, ut alia bona remaneant libera? Et si id fieri potest, cuius conditionis esse debeant illa bona in specie assignanda. Fulg. in consi. 227. & in consi. 232.
2 Bar. ibi. in d. §. subiungit, Romam esse † communem patriam. Vide Alber. in l. Roma. ff. ad municip. Et Nicol. de Neap. in l. sed reprobari. §. fi. ff. excus. tut. in lectura Bar. & Specul. in titulo de leg. §. 4. Et ideò si alicui est interdicta sua propria ciuitas, eidem etiam Roma interdicta esse intelligitur. l. fi. & ibi gl. & Bar. C. si seru. ex por. vend. Et quia Roma est communis patria, ideò dubitari solet, quando competat iùs reuocandi domum, ut uidere est apud Abb. in c. fi. de for.
3 comp. Et Romanam † Vrbem principatum inter alias obtinere, multaque de ipsius priuilegijs & iuribus, egregia documenta tradidit Alberic. in l. iubemus nulli. C. de sacros. eccles. & Oldra. in consi. 62. incip. Et circa hæc veniunt. vbi multa præclara de priuilegijs & preheminentijs ecclesiæ Romanæ literarum memoriæ prodidit, dicens ea esse à Deo, atque ideò neque à Papa posse infringi. & in consi. 85. incip. Sanctissime Pater, Potentia Dei magna est. ait Papam in vrbe Roma debere permanere, & si alibi est, vbi cum maiori tranquillitate moretur, debere ad illam sedem suam redire, pro qua Christus multa fecit. & in consi. 117. incip. Bonæ, inquit,
4 Romæ studentes † habere ius percipiendi fructus beneficiorum suorum non obstante statuto, quod residentiam per annum facere teneantur. Et propterea ibi potissimùm sedem suam Christum ipsum collocasse credimus, ut ubi superstitionis caput excellebat, ubi eius fideles à Romana potentia opprimebantur, ibi veræ religionis caput emineret, & à Romanis uiribus defenderetur, & ab ipsa Romana sede fidei dogmata & traditiones acciperentur. ut sentit Ambros. loquens de martyrio Petri & Pauli, quod relatum est in c. Beati 2. q. 7. ut latius in 1. const. ff. diximus, vbi plenè de donatione Constantini disputatum est. Et ideò etiam ipsæ leges Cæsareæ, quæ nutu diuino per ora hominum promulgantur. l. fi. C. de præscript. long. tempor. tradit glo.
5 in l. ij. ff. de legi. Romam † vrbem æternam appellare non dubitarunt, ut videre est in l. j. C. de priuileg. corp. Vrb. Rom. libro 11. & in l. j. C. de suarijs & suscept. eod. libro. Et rursus Roma, Vrbs sacratissima nuncupatur. l. Senatores. C. de incol. libro 10. Item imperator hæc de ipsa urbe in legibus cōdendis protulit: ut legum originem anterior Roma sortita est, & Pontificatus apicem apud eam esse, nemo est, qui dubitet. vnde & nos necessarium duximus, patriam legū, fontem sacerdotij speciali nostri muniminis lege illustrare. & reliqua quæ habentur in auth. vt eccles. Rom. cent. ann. in principio. Et ibi glo. multa ad honorem, & priuilegia dictæ Vrbis pertinentia memorauit, Quare iudicent omnes quantæ audaciæ quantæque temeritatis sint hæretici

retici huius temporis, qui non modò Romam communem patriam despiciunt, verùm etiam illius sedis imperium respuunt, quod ipse Deus constituit, cœli protegunt, atque potentissimi Cæsares, & legum conditores uel maximè uenerantur.

Summarium in l.per minorem.ff.de iudic.

1 *Quomodò una causa dicatur esse maior alia.*

Bar.in l.per minorem.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.per minorem, tradit quomodò una causa dicatur esse maior alia. Circa istam l.& ea quæ hic dicit Barto. vide plenius eundem Barto. in l. fundum. ff. de except. & Corn. in consi.30.colum.pen.& fi.in 3.volum.

Summarium in l.edictum.ff.de iudic.

1 *Si omnes termini non sunt dati, nouus iudex debet eos perficere.*

Bar.in l.edictum.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.edictum, ait, si omnes termini † non sunt dati, nouus iudex debet eos perficere, nec tenetur aliquid superaddere: sed si dati sunt à prædecessore, ipse nouam dilationem dare non debet. & idem est si moritur litigator, ut hæredi noua dilatio concedatur. vide Feli. in c.quia.G.de iudic.& in c.licèt beato, col.2.de accusat.

Summarium in l.licèt.ff.de iudic.

1 *Ratihabitio retrotrahitur, & confirmat iudicium agitatum per falsum procuratorem.*
2 *Quando aliquid gestum est à falsò procuratore coram principe, ratificari non potest.*

Bar.in l.licèt.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.licèt, in principio sic ait in summa. Ratihabitio † retrotrahitur, & confirmat iudicium agitatum per falsum procuratorem. Vide ad istam.l.xij.fallen.apud Felin.in capitulo causam quæ, de iudic.& moder.in l.licèt.C.de procurat. Et prima fallentia. Feli.in d.c. scilicèt, ut hæc lex locum non habeat, quando requiritur speciale mendatum, non est tuta, & contrariũ tenuit Ang.hic. quem sequitur Alex.in consi.78.Viso.colum.4.in 5.volum. Et ad prædicta vide Feli.in cap.nonnulli, in princip.colum.3. de rescrip.& omninò in c.sunt & alij.nu.8.eod.tit. & in c.ex parte decani, de rescrip.nu.50.cum seq. Et dum Bart. subiungit.l. hanc habere locum etiam in eo, qui obtinet causam, per gl.in l.si mater.§.hoc iure.ff.de except. rei iudic. vide Bal. in l.Iulianus.ff.qui satisd.cogan.Imol.in l.ij.§.voluntate.ff.sol.matr. & in l.sæpe.col.25.ff.de re iudic.& in c.cùm in iure peritus, de offi. deleg. Hoc tamen limita non procedere quando ali-
2 quid gestum † esset à falso procuratore coram Papa, uel principe, uel senatu: quia ratum haberi non posset: ita Bal.in l.falsus, col.1.C.de furt.& Paul.de Castr.hic. Et ratio est, quia rescriptum à falso procuratore impetratum ratificari non potest.d.c.ex parte, de rescrip. sed contra hoc videtur facere tex.in l.iij.§.si procurator.ff.quod quisque iur. cui responde ut per Bal. in l. si procuratori falsò.ff.de cond.ob caus. vbi ait, ratificari posse ad damnum, non autem ad fauorem.
* Et quamuis legistæ * communiter accedant ad Bartoli documentum, de quo in hac.l.licèt, tamen reprehenditur à canonistis propter generalitatem huius tex.ita dicũt Card.Abb.& Imol. in d.c.nonnulli.§.1.de rescript.quamuis contra illos faciat tex.in d.cap.ex parte decani. Et de hac re vide aliquid apud Ias.in l.licèt, C.de procur. & Cæpol.in cautel.31. Et an & quando, & in quibus casibus ratificatio fieri possit, & de illius uiribus & validitate, vide Dec.in l. semper qui prohibet.ff.de regul.iur.

Summarium in l.tam ex contractibus.ff.de iudic.

1 *Mortuo filio instantia inchoata cum eo transit ad patrem, licèt actionis qualitas alteretur.*

Bar.

Bar.in l.tam ex contractib.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.tam ex contractibus,ait,mortuo † filio instantiam inchoatam cum eo transire ad patrem,licèt actionis qualitas alteretur. vide Abb.in cap.quia G. colum.pen.de iudic. Et dum Barto.subdit,translatione dominij posse qualitatem actionis alterari,vide Abb.in d.capitulo quia G.in primo notabili.

Summarium in l.iudicium soluitur.ff.de iudic.

1 *Iurisdictio delegati reuocari potest post litem contestatam.*
2 *Delegatus quandoque iudex esse compellitur.*
3 *Quando iudex efficitur eiusdem tribunalis cum maiori iudice, quid iuris.*

Bar.in l.iudicium soluitur.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.iudicium soluitur, colligit ex isto tex.& glo.iurisdictionem delegati reuocari posse post litem contestatam. Hoc intellige uerum esse, quando ipse iudex ordinarius reuocans uellet de ea cognoscere,alioqui uerò si uellet eam alteri delegare: quia non posset: ita limitat Bar.in l.more,col.3.versi.quod dixi.ff.de iurisd.omni.iudic.citat.l. placuit. C. de pedan. iudic.Rationem uerò,quare delegatus post litem contestatam reuocari posit,& non procurator,dicit esse glo. in d.l. iudicium, quoniam in delegato non agitur de commodo pecuniario. sed ista ratio est falsa: nam procurator spontè & gratis mandatum suscipit, & tamen reuocari non potest: & delegatus debet habere salarium.§.ne autem labor,in auth.de iudic.Proinde iniquum uidetur,ut delegatus,qui salarium est habiturus,reuocari posit, alioqui uerò sit in pro-
2 curatore, qui gratis mandatum suscipit: Et eò magis, quia delegatus † quandoque iudex esse compellitur,l.j.C.qui pro sua iurisd.ideò magis succurrendum est facienti actum necessarium, quàm uoluntarium.l.si fideiussor.§.qui necessaria.ff.qui satisd.cog. In eo autem quod ait Bart. in d.l.iudicium,scilicèt iudicium solui uetante eo,qui habet maius imperium in eadem iurisdictione,uide Soc.in consi.99.colum.fin.in 3.volum.vbi tradit,quando iudex inferior inhibitioni superioris parere non teneatur.
3 Bar.in d.l. iudicium soluitur, versiculo venio ad ultimum. quærit exemplum † de eo iudice, qui efficitur eiusdem tribunalis cum maiori iudice. & ponit exemplum de eo,qui efficitur Cõsul,ut ibi per eum. Pro declaratione eorum, quæ inquit Barto.Adde in simili casu ad rem benefacere.quòd delegatus dicitur usuarius,ut habetur in l.à iudice.C.de iudic.sed usus siue usufructus superueniẽte dominio in eadem re,in qua habet usufructũ,extinguitur,nec est amplius usus aut usufructus.§.finitur.instit.de usufruc.igitur pari ratione cùm delegatus fiat æqualis in eadem met causa,& sic ordinarius,dicitur habere dominium & proprietatem,& propterea iura delegationis debet extinguere. sed si in una re dominium habeo, & in alia usufructum, non extinguitur usufructus; quia sunt iura diuersa:quare ita & in delegato dicendum est,cuius delegatio non expirat,etiam si ei iurisdictio ordinaria superueniat, quæ est alterius tribunalis. Et ex ijs patet unum ordinarium posse alteri ordinario causam delegare, quando non est ordinarius in eadem iurisdictione: quia tunc ordinarius,qui in illa causa est delegatus,habebit exercitium iurisdictionis alienæ,quæ est diuersi tribunalis. licèt Ias.post alios in l.Et si prætor,colu.2. in gl.1.ff.de off.eius.timore huius tex.teneat in illa.l.vnum ordinarium alteri ordinario causam delegare non posse,in qua iste procedere debeat tanquam delegatus.

Summarium in l.solemus.§.latrunculator.ff.de iudic.

1 *Iudex maleficiorum cognoscere non potest de causis pecuniarijs ciuilibus.*

Bar.in l.solemus.§.latrunculator.ff.de iudic.

1 BART. in d.§.latrunculator,ait,iudicem † maleficiorum cognoscere non posse de causis pecuniarijs ciuilibus, vide ad limitationem huius.§.Ang.Aret.in procem.inst.in princ.col.2.

Summa-

Summarium in l.exigere.ff.de iudic.

1 *In contractu dotis non inspicitur locus contractus, sed ubi uir habet domicilium.*
2 *Si maritus tempore contracti matrimonij in uno loco, & tempore mortis in alio domicilium habuit, illud de tempore mortis non esse attendendum.*

Bar.in l.exigere.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.exigere, colligit ex isto tex.in contractu † dotis hoc esse speciale, vt non inspiciatur locus contractus, sed locus ubi uir habet domicilium. Extende istam.l. etiam si causa alibi tractaretur. Raph.Cuma.in consi.72. Visis pactis. Et de intellectu huius. l. vide omninò Io.Campegium in tract.de dote.quæst.20.in 5.par.vbi ponit quattuor fallentias ad hanc.l. vide Dec.in consi.19.in principio.in consi.283.ubi latè & eleganter loquitur in hac materia. & in cons.302.Alex.in cons.3.in 3.vol.ubi tradit, quid si maritus in uno loco originem habet, & in alio domicilium. Et omninò ad hanc.l. vide Alexan.in consi.155.in 7.vol.& Raph.Cuma.in consi.26.& in consi.109.& Mari.Soc.iuni.in consi.14.Adde istam.l. locum non habere in matrimonio putatiuo, Felin.in c.iurauit, de probat.& in c.1.num.30.de sponsal.& Mari.Soc.in d. consi.& Feli.in d.cap.1.colu.15.tradit septem fallen.ad istam.l.& cum eius quinta fallen. tenet Raph.Cuma.in d.consi.109.Domina Ioanna, in primo dubio. quibus adde tu octauam fallen.
2 quòd si maritus † tempore contracti matrimonij in uno loco, & tempore mortis in alio domicilium habuit, illud de tempore mortis non esse attendendum: ita inquit Ant.de Butr. & Abb. in d.c.1.de sponsal.quos refert, & sequitur Franc. Cremens.in sing. 67. incip. Vnus scholarijs. vide eundem Cremens.in singnl.suo 66.incip.Statuto Florentino. vbi alio modo limitat & declarat hanc.l.s.ut locum non habeat, quando maritus iret ad habitandum cum vxore. Et ad præcedentia vide Barb.in cons.64.col.4.in 1.vol.& in cons.4.in 2.vol.& in cõs.15.col.2.cum seq. eod.vol.Abb.in d.c.1.col.fi.de sponsal.& in c.fi.col.fi.de for.compet.Bal.in cons.53.in 5. vol. & latè Iaſ.in l.si arrogator, col.17.cum seq.ff.de adopt.

Summarium in l.si quis intentione.ff.de iudic.

1 *Ambigua petitio siue exceptio interpretari debet secundum intentionem proferentis.*
2 *Quomodò libellus obscurus & generalis dicatur petitorium & possessorium continere.*
3 *Libellus est interpretandus eo modo, qui fauorabiliter est actori.*
4 *Quomodò libellus ineptus & concludens contraria sustineri possit.*
5 *An libellus ineptus aut incertus procedat parte non opponente, quãdo statutum reseruat exceptiones usque in finem causæ.*
6 *Clausula super quibus omnibus, non sustinet libellum à uitio contrarietatis.*
7 *Ubi uerba intelliguntur contra proferentem.*
8 *Utrum hæres actoris possit declarare intentionem eius ambiguam.*
9 *Rei responsio interpretanda est ad eius fauorem ad excludendam intentionem actoris.*
10 *In criminalibus interpretatio ambiguitatis fieri potest ad fauorem rei, non solum per ipsum reum, sed etiam per eius procuratorem.*

Bar.in l.si quis intentione.ff.de iudic.

1 BART. in d.l.si quis intentione, ait, ambiguam † petitionem siue exceptionem interpretari debere secundum intentionem proferentis. Ad istam.l.vide latè Alexand.in l. diuortio, in ultimo notabili.ff.solut. matr.& ibi Soc. Ad rem hanc accedant quæ tradit Bar. in l. inter stipulantem.§.1.col.fi.ff.de uerbo.obliga.& Anto.de Butr.in c.ex literis.de sponsal. & Soc. in consi. 39.in 1.volum.vbi loquitur de exemplo hic posito apud glo. in verbo, Pertinere. vide etiam exemplum, quod tradit Angel.in consi.398. De primo, colum.2.& seq. versiculo & in causa.
2 Et quomodò libellus † obscurus & generalis dicatur petitorium & possessorium continere, vide Alex.in consi.42.Visis, & ponderatis, in 4.volum.& in consi.121. Viso processu, in 1.volu.

vbi

vbi uult libellum sustineri,quādo in fine apposita est clausula, petens iustitiam ministrari super præmissis. & in consi.203. colum.pen.in libro primi & secundi volum.vbi uult, clausulam super quibus omnibus,concludere ad fauorem libellantis omni meliori modo. Et omninò vide, eundē Alex.in consi.337.col. pen.in eo.lib. vbi ait,conclusum uideri à libellante,& in petitorio & in possessorio,pro ut melius adaptari potest,stāte maximè dicta clausula,super quibus omni-
3 bus. vide eundem in consi.38.in 3.volu.colu.2.ubi ait, libellum † esse interpretandum eo modo,qui fauorabilior est actori. & idem ait in consi.83.eod.3.vol.Et de hac re vide Feli.in c.auditis.nu.6.cum seq.de rescrip. vbi ait libellū impropriari debere,ut sustineatur. Attende etiā libellum sustineri quando generaliter dicitur, Titius est mihi obligatus,& non exprimitur causa neque quantitas secundum Barto.in l.fi. C.de anna.except. quod documentum ut notabile refert & sequitur Firma.in tract.de Episcopo,in 1.par.lib.3.quæst.32.in fin. Et quomodò li-
4 bellus † ineptus & concludens contraria sustineri posit,docet Ang. in consi.36.Attende etiā, quia si in libello petitum est,aliquem condemnari debere ad rem restituendam,præsupponendo aut ipsum cecidisse à iure suo,aut contractum esse rescindendum,libellum sustineri, quamuis in eo narratæ non fuerint principaliter causæ prædictæ: quoniam tacitè uidetur etiam id petitum,quo mediante res sit restituenda. Alexan.in consi.177.in 5.volum.An autem libellus
5 † ineptus,aut incertus procedat parte non opponente, quando statutum reseruat exceptiones usque in finem causæ? vide Soc.in consi.109.in 3.vol.Et quoniam supra mentionem fecimus clausulæ,super quibus omnibus,quæ in libello solet apponi; ideò,ut plenius habeatur quāta & qualis sit.d.clausulæ uis & potestas ad fauorem porrigentis libellum, vide Alex. in consi.110. in 1.vol.Soc.in consi.39.& in consi.128.& in consi.160.col.fi.& in consi.262.in 1.volu. & in consi.11.in fi.& in consi.95.colum.antepen.in 3.volum.vbi ait, omne remedium intentatum esse censeri,quod ex narratis colligi potest,nisi specialis esset facta conclusio. Vide etiam De-
6 cium in consi.62.& in consi.222.& in consi.683.Attende tamen quia clausula † hæc non sustinet libellum à uitio contrarietatis. Soc.in consi.122.in 4.vol.Et de ui huius clausulæ,uide Feli. in cap.causam quæ.de testi.Et dum Bar.ibi in d.l.si quis intentione,opponit prædictæ conclu-
7 sioni de.l.ueteribus.ff.de pact. ubi uerba † intelliguntur contra proferentem, respondet aliud esse in contractibus ut ibi, & aliud in iudicijs ut hic. vide Abb.in c.in præsentia,colum. 2. versiculo opp.de probat.& in cap.cùm ad sedem,colum. 2.versi.secundo,de restit.spoliat.Et quia subiungit Bar. prædictam regulam procedere siue simus in actore siue in reo, declarando postea in testibus ut ibi per eum. vide Feli.in c.præsentata,col.13.de probat.& circa istam declarationem Bar.vide Alex.in consi.1.in 3.volu, Abb.in c.cùm Ioannes,colu.4.de fid.instr.Corn. in consi.136.colum.fi.in 4.vbi ait,declarationem admittendam esse, ubi est dubium, non autem ubi nulla est dubitatio.

8 Bar.in d.l.si quis intentione,versic.Quæro utrum,quærit utrum hæres † actoris posit declarare intentionem eius ambiguam,& alia tradit in materia declarationis. De hac re vide Alex. in l.si quis à filio.§.1.ff.de leg.1.Barbat.in consi.38. col.15.in 2.vol.& in consi.66. colum.12. eod.vol.& Bal.in c.in præsentia,colu.5. de probat.vbi docuit, quot uicibus liceat interpretari ambiguitatem .& ibi tradit etiā an actor uel reus dicta testium posint interpretari. Et ad prædicta vide Alexand.in consi.35.& in consi.55.& in consi.83.in 5.volu.vbi per istam l.ait. Rei
9 † responsionem interpretandam esse ad eius fauorem ad excludendam intentionem actoris. Rom.in consi.301.& in consi.455.& Abb.in c.dilecti,colum.penul.de iudic.& in c.2. colum. antepenul.de ordi.cognit.& Dec.in consi.118.colum.penul.& fi.ubi loquitur in responsione facta positionibus. Corn.in consi.447.in 2.vol.& in consi.18.in 3.volum.Alex.in l.sæpe. ff.de re iudic.& Soc.in consi.262.colum.2.in 1.volum. Et aliquid ad præcedentia pertinens, vide apud Feli.in c.inter cæteras,de re iudic.& in c.2.de libel.oblat.& in c.super quæstione,colu. 1. & 2.de offi.deleg.Anch.in consi.33.& in consi.296.Fulgos.in consi.13.& Signor.in cōsi.245.
10 vbi declarat hanc.l.Attende etiam,quia in criminalibus † interpretatio ambiguitatis fieri potest ad fauorem rei,non solùm per ipsum reum,sed etiam per eius procuratorem. Alexand. in consi.

confi.115.in 3.vol.Quod non eſt obliuioni tradendum in materia huius. l. ſi quis intentione. Et an & quando facultas declarandi tranſeat ad hæredem, vide Iaſ. in l. poſt dotem. num. 50. cum ſeq ff. ſolut. matrim.

Summarium in l. qui ſe dicit. ff. de iudic.

1 *Qui dicit ſe liberandum eſſe, eſt liber.*

Bar. in l. Qui ſe dicit. ff. de iud.

1 BART. in d. l. qui ſe dicit, ait, qui dicit ſe liberandum † eſſe, eſt liber. ſic igitur aliud eſt eſſe liberum, & aliud eſſe liberandum. vide Bal. in conſi. 9. col. 3. in 1. vol.

Summarium in l. ad peremptorium. ff. de iudic.

1 *Iudex non debet contra abſentem procedere, niſi parte petente.*

Bar. in l. ad peremptorium. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. ad peremptorium, inquit, iudicem † non debere contra abſentem procedere niſi parte petente. vide Abb. & doct. in c. 1. in tertio notabili de iudic. & Alex. in l. ſi finita. §. Iulianus, col. 3. ff. de damn. infec. poſt Bar. ibi.

Summarium in l. & poſt. ff. de iudic.

1 *Poſt peremptorium edictum alia citatione opus non eſt.*

Bar. in l. & poſt. ff. de iudic.

1 BART. in d. l. & poſt, ex mente gl. inquit, poſt peremptorium † edictum alia citatione opus non eſſe, iudicem tamen ex benignitate, non ex neceſsitate poſſe partem expectare per aliquot dies. hoc idem ſequitur Alexand. in l. ſi finita. §. Iulianus, colu. 9. ff. de damn. infec. vbi teſtatur ✱ illam eſſe * communem ſententiam. & hoc tenet etiam gl. in §. omnis, in verbo, tribui, inſtit. de uerbo. obligat. Et dum ibi in fin. tradit Bart. an abſente parte deueniri poſsit ad diffinitiuam ſententiam, & ait, quandoque circumduci edictum. Dic ergo edictum circumduci ubi actor & reus ſunt contumaces, & utriuſque contumaciæ fit compenſatio. vide Rom. in conſi. 454. & Alex. in l. fi. in princ. col. 4. ff. de eo per quem fact. erit, & in §. 1.

Bar. in l. de qua re. ff. de iudic.

AD ea, quæ tradit Bar. in d. l. de qua re, vide Feli. remiſsiuè in c. ſuborta, colum. 2. de re iud.

Summarium in l. ait prætor. §. Marcellus. ff. de iudic.

1 *Sententia lata contra abſentem ex falſis allegationibus eſt ipſo iure nulla.*

Bar. in l. ait prætor. §. Marcellus. ff. de iudic.

1 BART. in d. §. colligit ex iſto tex. ſentententiam † latam contra abſentem ex falſis allegationibus ipſo iure nullius eſſe roboris & momenti. De hac re vide Soc. in conſ. 18. col. 6. in 1. vol. & dum huic concluſioni opponit Bar. d. l. Diuus. ff. de re iud. Pro ſolutione uide Doct. maximè Alex. & Iaſ. in d. l. Diuus. & doct. in l. ſi is ad quem. ff. de acqu. hęred. vbi Iaſ. col. 29. verſ. primam concluſionem in 3. limit. Et Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 23. ff. de verb. oblig. vbi inſiſtit circa intellectum huius. l. per quatuor columnas, quem uideas omninò. Adde limitationem ad iſtum tex. quam tradit Abb. in c. licèt cauſam, col. 9. verſ. venio, de probat. & aliam limitationem & declarationem, quam dedit ipſe idē Abb. in c. 2. col. 3. & vltima de appell. Et ad materiā huius. §. Marcellus, vide omninò Mathæſyl. in ſing. 18. incip. Nota quod ſententia. & Feli. in c. ſicut, col. 11. verſ. fallit quintò. de re iudic. & in c. ſi duobus, col. pen. in fi. de appell.

Summa-

Summarium in l.proponebatur.ff. de iudic.

1 *Mutatione iudicis non mutatur iudicium.*

Bar.in l.proponebatur.ff.de iudic.

1 Bart. in d.l.proponebatur,ſic ait in ſumma. Mutatione † iudicis non mutatur iudicium. ideò promiſsio facta ab uniuerſitate obligat etiam eos,qui deinde fiunt de illa uniuerſitate, licèt ipſi non interuenerint in illa promiſsione: quia mutatione perſonarum non mutatur populus uel uniuerſitas. Crauet.in conſil. 55. Hoc tamen limita non habere locum quò ad pœnam periurij,quando illa obligatio fuiſſet iurata,vt declarat Feli.in c.cùm ſit,col.6.verſicu. Amplia etiam.nu.30.de foro compet.& quia in præcedentibus lucubrationibus de multis egi,quæ ad rem hanc attinent,hic ea non repetam.

Summarium in l.eum quem temerè.ff.de iudic.

1 *Temerarius actor damno expenſarum eſt afficiendus.*

Bart.in l.eum quem temerè.ff.de iudic.

1 Bar. in d.l.eum quem,ait, temerarium actorem † damno expenſarum eſſe afficiendum. Et deinde quærit, quæ expenſæ ſint reficiendæ. vide Alex. in l.recuſare.§. ſiquis alio.ff.ad trebell. & dum ibi in fi.quærit, an iudex incompetens poſsit in expenſis condemnare? diciturq; non poſſe,quando ſciebat eum eſſe iudicem incompetentem. Intellige hoc quando notorium erat eum eſſe iudicem incompetentem,alioqui uerò ſi non erat notorium: quoniã citatus debuit comparere,iura ſua allaturus.l.ij.ff.ſi quis in ius uoc.non ier. & dum Bar.in ead.l.§.iudicibus,ait,maiorem iudicem minoribus conſulentibus de iure non de facto reſpondere. uide hũc tex.adductum à Rom.in conſi.344.col.4.

Lucubrat.in rubricam.ff.de inoff.teſt.

1 NVNQVID huius † tituli diſpoſitio ſit ſublata, & ſic querela per auth. ex cauſa.C. de liber.præter.tradunt glo.& doct.in d auth.& Bart.& alij in l.j.ff. de teſta.& in l.nam & ijs, infrà eod.tit. de inoffic.teſt.

Summarium in l.nam & is.§ huius autem.ff.de inoff.teſt.

1 *Hodie agitur querela inofficioſi teſtamenti quaſi cauſa inſerta non ſit uera.*

Bar.in l.nam & his.§.huius autem.ff.de inoff.teſta.

1 Bart. in d.l. nam & ijs.§.huius autem,ait, hodie agi † querela, quaſi cauſa inſerta non ſit uera, & remittit ſe ad ea, quæ plenè dixit in authen. ex cauſa. vide Alexand.in l.ſi patroni.§.ſi.ff.ad trebell.

Summarinm in l.poſthumus.§.ſiquis ex his.ff.inoff.teſta.

1 *Reſciſſio facta per iudicem uno petente cuius non interſit, prodeſt omnibus.*

Bar.in l.poſthumus.§.ſiquis ex his.ff.de inoff.teſta.

1 Bar. in d.§.ſi quis ex his,ait,reſciſsionem † factam per iudicem uno petente,cuius non interſit,prodeſſe omnibus. De intellectu huius.§.vide Alex.in repet.l.ſæpe.ff.de re iudic.& dum ibi proſequitur Bar.diſputando, quomodò res inter alios acta alteri prodeſſe ualeat, vide latè Alex.in d.l.ſæpe,colu.8.& aliquid per Aret.in conſi.68.colu.3.& dum ſubiungit Barto. in d.§. uſque ad quod tempus admittatur iſta exceptio, tua non intereſt, vide Alex.in l.ille à quo.§. ſi

de testamento, col. 1.ff.ad trebell. Ad id autem quod posteà tradit ibidem Bar. scilicèt, utrum querela sit actio uel accusatio, vide Feli. in cap. ex parte, de test. Alex. in d. Lille à quo. §. si de testamento. & Corn. in cons. 72. in fi. in 4. vol.

Summarium in l. Papinianus. §. sed nec impubes. ff. de inoff. testa.

1 *Tabulæ pupillares non subiacent querelæ per se, sed rupto testamento in totum.*

2 *Archidiaconi tanta est autoritas super sexto, vt eius opinio communi aliorum sententiæ præferatur.*

Bar. in l. Papinianus. §. sed nec impubes. ff. de inoff. testa.

1 BART. in d. §. sed nec impubes, colligit ex isto tex. tabulas † pupillares non subiacere querelæ per se, sed rupto testamento in totum & ipsas rumpi. Attende, quoniam hoc videtur mirabile, quod mater posśit priuari legitima quando pater facit tabulas pupillares. Et hoc hodie de iure nouo remanet incorrectum, ut per Bar. in l. ij. col. 6. vers. tertius est. ff. de uulg. pupill. vbi Ias. col. 2. uers. tertius. eodem modo etiam in exemplaria mater priuari potest legitima, ut per Ias. in l. humanitatis, col. 2. vers. secundò principaliter. C. de impub. & ali. subst. & hoc idem procedit non solùm in expressa pupillari specialiter, sed etiam in uerbis generalibus, ut est illa quæ continetur in breuiloqua, vel compendiosa; quoniam adhuc per istas mater excluditur à legitima, quamuis dici soleat in generali nunquam intelligi factum esse præiudicium legitimæ. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoff. testa. Limita tamen prædicta procedere solùm de iure ciuili, ut hic, & de iure canonico, ut in c. si pater, de testa. in 6. alioqui uerò in foro conscientię: quia eo inspecto mater priuari non potest, secundum Archid. in d. c. si pater. & Corne. in l. precibus, col. 3. C. de impuber. licèt Dec. ibi dubitet. tamen tanta est authoritas † Archid. super sexto. vt eius opinio communi aliorum sententiæ pręferatur; secundum Feli. in cap. 1. nu. 104. de constit. & Thom. Ferratium in sua cautel. 19. vbi citat Dominos de Rota. prætereà vbi agitur de periculo animæ tutior uia est eligenda. c. iuuenis, de sponsal. & dum Bart. in d. §. sed nec impubes, agit utrum uariatio admittatur, vide pro huius dicti declaratione Paul. de Cast. in consi. 65. in 1. volu. & dum subiungit Bar. uariationem in eisdem personis non admitti, quando in prima instantia obtinuisset, limita etiam hoc ut per Aret. in l. naturaliter. §. nihil commune, colu. 8. ff. de acqui. possess.

Summarium in d. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. test.

1 *Libertas non minuit legitimam.*

Bar. in d. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testa.

BART. in d. l. Papinianus. §. quarta, ait, glo. intricare illum tex. vt eius uerbis utar. vide pro declaratione Alexand. in cons. 57. col. 2. in 3. vol. & dum Bar. opponit d. tex. in §. prohibemus,
1 in auth. de trien. & semis. ait hanc. l. hodie esse correctam in hoc, quia libertates † non minuunt legitimam. Sed contra hoc argui potest, & dici. l. hanc non esse correctam, quia specialiter prouidet, & lex specialis à lege generali non tollitur, vt uidere est in l. hac cōsultissima. C. qui testa. face. poss. iuncta. l. in testamentis. C. de testam. & tradit Bar. in tract. ad reprimen. vers. non obstantibus. & Ias. in l. j. in 3. not. ff. sol. matrim.

Summarium in d. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. test.

1 *Quamuis testator iusserit aliquid ultra relictum ab eo amplius peti non posse, nihilominus supplementum legitimæ peti potest.*

2 *Filia dotata à testatore an excludatur in reliquis.*

Bar. in d. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoff. testa.

1 BART. in dicta l. §. si conditioni, ait, quamuis testator † iusserit aliquid ultra relictum ab eo amplius peti non posse, nihilominus supplementum legitimæ peti posse, etiam si iudicium

defuncti

defuncti agnoscatur. l. si quando. §. & generaliter. C. de inoffic. testam. Vide Alexand. in cons. 69. in primo volumine. Ana. in consilio 99. & in consilio 103. Socin. omninò in cons. 1. in 4. uolumine. & in duobus consilijs sequentibus. Dec. in consi. 89. & in consi. 228. & ad prædicta
2 uide Alexand. in consi. 128. in 1. uolumi. vbi loquitur etiam, quid in filia † dotata à testatore eam excludente in reliquis, maximè quando extat etiam statutum eam excludens. De qua re uide Dec. in consi. 26. & in dicto consi. 89. in cons. 505. vbi uide omninò, & in consilio 392. Socin. in cons. 150. in primo volum. Curt. in consi. 80. colu. fin. Laurum de Palatijs in tracta. de successionibus masculorum exclusis fœminis, in secunda parte, nume. 16. Maria. Socin. iuni. in cons. 25. nu. 10. & in cons. 128. nu. 212. Si autem filia cum iuramento renunciasset supplemento legitimæ, quando pater condebat testamentum, non potest petere supplementum. Ange. in consi. 223. & ad præcedentia uide Ias. in l. omnimodò. C. de inoff. testa. & quo tempore tollatur ius petendi legitimam, vide eundem, in l. certi conditio. ff. si cert. pet. & in l. si quis filium. C. de inoff. testam.

Summarium in l. Papinianus. §. unde. ff. de inoff. test.

1 *Fructus medij temporis an sint computandi in legitimam debitam iure naturæ.*
2 *Fructus medij temporis non computantur in trebellianicam.*
3 *Trebellianica an possit à testatore prohiberi in filijs primi gradus.*
4 *Lex generaliter disponens non censetur disponere in causa dotis.*

Bar. in d. l. Papinianus. §. vnde. ff. de inoff. testa.

1 BART. in eadem l. Papinianus. §. vnde, tradit, an fructus † medij temporis sint computandi in legitimam debitam iure naturæ, & tenet quòd non: quia debetur ex substantia testatoris non ex fructibus. Vide Raph. Cuma. in cons. 25. columna tertia. Oldrad. in consilio 131. Alexand. in l. si fideicommissaria. ff. ad trebell. & in consi. 149. incip. Visis & diligenter animaduersis. colum. 2. in libro primi & secundi volum. aliàs est consilium 7. in secundo volu. vbi concludit ei deberi fructus, cui debetur legitima: quoniam fructus legitimam non minuunt, Vide etiam Curt. in consi. 39. col. 3.
2 Ibidem ait Bart. fructus prædictos † computari non posse in trebellianicam, etiam si id expressè à testatore præciperetur, quando sumus in filijs primi gradus, per tex. in l. iubemus. C. ad trebellia. De intellectu illius. l. iubemus, vide Maria. Socin. iuni. in consi. 131. & in consilio 132. & de hac re uide Imol. in consilio 63. & limita. d. l. iubemus, vt per Ias. in consilio 43. columna penultima, & fi. in primo uolumine. Deinde diligenter attende, quoniam ex ijs infe-
3 runt Docto. ad pulchram quæstionem, scilicèt, an trebellianica † prohiberi possit à testatore in filijs primi gradus? in qua iuris interpretes usque adeò dissenserunt, vt scitu difficilè uideatur, quænam sit magis probata sententia, vt uidere est apud Docto. in d. l. iubemus, & in l. Marcellus, vbi maximè Ias. ff. ad trebell. Alex. in cons. 67. in 1. vol. & in cons. 5. colu. pen. in 3. uol. vbi ait prohiberi posse. & in cons. 29. in 5. volu. testatur hanc esse communem sententiam. & Ant. Corset. in tract. de trebellianica. in. §. 1. quæstionem hanc ad utranque partem examinat, & de-
✱ nique etiam ipse ait magis * communem opinionem, & ueriorem esse, vt prohiberi posset. & de hac re uide Rom. in singu. 192. Corn. in consi. 22. in 2. uolu. Rapha. Cuma. in cons. 25. & in cons. 67. vbi etiam ipse ait prohiberi posse. & in cons. 141. Vide Dec. in cons. 81. in cons. 218. in cons. 269. & in cons. 480. vbi d. l. iubemus, ait, locum habere solùm quando una tantùm quarta est detrahenda, alioqui uerò si duæ detraherentur, licèt contrarium dicat Angel. in consilio 124. col. fi. Adde Io. Annibalem in repet. l. nemo potest. num. 369. ff. de leg. 1. & omninò uide Ias. in cons. 99. & in consi. 147. in 4. volu. Crauet. in consi. 16. & Mari. Soci. iuni. in d. cons. 131. vbi latissimè quæstionem hanc ad utranque partem disputauit, & tandem confutatis obiectis concludit, Trebellianicam in filijs primi gradus prohiberi non posse. & idem tenet in consil. 137. & ista opinio mihi semper magis placuit, pro qua ego affero decisionem in simili casu

communiter approbatam, de qua habetur apud Iaſ.in l.j.in 3.notabili.ff.ſolu.matrimo.vbi ait, ex quo dos eſt ſpecialiter priuilegiata, propterea leges & ſtatuta generaliter diſponentia, non
4 cenſeri diſponere † in cauſa dotis. & quamuis eum redarguat Dec.in conſi.301.dicens Iaſ.non intellexiſſe Salic.in l.fi.C.de iur.dot. quia Salic.loquitur, quando dos in illa materia inſinuationis erat ſpecialiter priuilegiata, vt ibi per eum. & id prius ſenſerat idem Dec.in conſil.5. & ita etiam ſcripſit in conſi.536. columna quarta. tamen hanc opinionem Iaſ.ſequitur Antonius de Fano in ſuo pulchro tracta. de pignoribus & hypothecis, in prima par.8.par.princip.num. 31.
* cum ſequ. vbi ait eam eſſe magis * commun. & illam defendit ab oppugnationibus Decij. ſed quicquid ſit de hoc, ſaltem ex mente utriuſque colligitur, caſum, qui in aliqua materia ſpeciali priuilegio eſt ſubnixus, à lege noua generaliter in eadem materia diſponente non contine-
5 ri. Sed ſic eſt quòd.l.iubemus † ſpeciali muniuit priuilegio filios primi gradus quò ad diminuendam ei falcidiam uel trebellianicam ex computatione fructuum, ut id teſtator etiam expreſsè uolens non poſsit. igitur auth. ſed cùm teſtator.C.ad leg.Falcid.quem generaliter promittit teſtatores pro libito uoluntatis eorum, & falcidiam & trebellianicam prohibere poſſe, non debet comprehendere filios primi gradus tanquam in hac materia ſpeciali priuilegio perfruentes, ex prædictis. & eò magis quia ſi.l. iubemus, concedit priuilegium filijs primi gradus, vt eis diminui non poſsit trebellianica propter fructus perceptos, multò minus in totum poterit prohiberi, argumento auth. multò magis.C. de ſacroſanc. eccleſ. & pro deciſione iſta faciunt, quæ diximus ſuprà in hac eadem.l.in.§. quarta. & ita ad fauorem filiorum Bergomenſe collegium in facti contingentia iudicauit.

Summarium in d.l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoff.teſt.

1 *Quod aufertur indigno applicatur fiſco.*
2 *Sententia lata contra abſentem cenſetur magis eſſe prolata ratione contumaciæ quàm quòd malam foueat cauſam.*
3 *Si electus reprobatur, id præſumitur factum ob uitium electionis, non autem electi.*
4 *Sententia non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio, in quo aliquis eſſet probaturus.*
5 *Legitima & trebellianica & ſic duæ quartæ an detrahi poſſint.*
6 *Si legitima filiorum aſcendit ad dimidiam propter eorum numerum, quia excedit quatuor, utrum eo caſu à filio grauato poſſit etiam detrahi trebellianica.*
7 *Reſciſſo teſtamento non debentur legata uel libertates, & ſoluta repeti poſſunt.*

Bar.in d.l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoff.teſtam.

1 BART. in ead.l.§.meminiſſe, ſic dicit in ſumma. Quod aufertur † indigno, applicatur fiſco. Attende textum in hoc.§. meminiſſe, ex quo colligitur in pœnis locum eſſe pœnitentiæ uſque ad ſententiam. ibi, qui uſque ad ſententiam in lite improba perſeuerauit. cæterùm, ſi ante ſententiam deſtitit, non auferetur. De qua re agit Bar.in l.in criminali.C. de iuriſd.omni. iudic. Ad hæc accedat Iaſ.in §.tripli.col.3.verſic.aduertatur.inſtit.de actioni.vbi tradit pœnam illius.§.uitari poſſe ab eo, quem ante litem conteſtatam pœniteat. Vide Abb.in conſi.17.in 7. vol.in c.ſi diligenti, colu.6.de for.compet.& ibi Feli.colu.fin.Paul.de Caſtr.in auth.ſtatuimus, in fi.C.de epiſcop.& cleric.Bald.in cap.1.§.porrò, colu.3.in tit.quæ fuit prim.cau.benef.amit. & Alex.in l.quamuis.ff.de in ius uoc.
2 Bartol.in dicto §. meminiſſe, verſiculo tertiò nota, inquit, ſententiam † latam contra abſentem cenſeri magis eſſe prolatam ratione contumaciæ, quàm eo quòd malam cauſam foueat. Vide latè Felin. in capitulo cùm Bertoldus, de re iudic. vbi ponit mirabiles effectus, qui ab iſta iuris interpretatione proueniant. Ad rem facit probata illa concluſio, ſententiam in dubio ſemper latam eſſe exiſtimari ex cauſa, quæ minus nocet. & ideò infertur, ſi ele-
3 ctus † reprobatur, id præſumi factum ob uitium electionis, non aũt electi. Feli.in c.aduerſarios

nu.6.

nume. 6. de except. vbi plenè hunc articulum declarauit. Pari ratione inferri solet, sententiam præsumi latam ex eo quòd non sit probatum, tanquam minus præiudiciale. Soc. in consi. 264.
4 colu. pen. in 1. volu. nam hoc præsupposito sententia † non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio, in quo aliquis esset probaturus. Soci. laté in consi. 94. in 3. vol. de qua re uide Feli. in c. examinata. nu. 12. cum seq. de iudic. similiter quoque attento hoc Bartoli documento dici solet, sententiam, quę præsumitur lata ob contumaciam, non auté ob malam causam, alteri non præiudicare, cui alioqui præiudiciũ esset allatura, quando præsente parte fuisset prolata, ut tradit Bar. in l. qui repudiantis, infrà hoc eod. tit. vbi aliqua dicemus in adnot.

5 Bar. in d. §. meminisse, tractat, an legitima, † & trebellianica, & sic duæ quartæ detrahi possint. & distinguit ex mente glo. Aut agitur de detrahendis duabus quartis eodem tempore, vt si restitutio purè fieri deberet, & hoc fieri non potest, alioqui uerò, si diuersis temporibus
* detraherentur. Istam distinctionem Bart. testatur esse * communem Ias. in l. j. colu. 3. versicu. tertio modo. C. de pact. Adde not. decisionem in re proposita, quæ habetur apud Ias. in l. quoties, colu. 2. versic. hunc alibi. C. de hæred. instit. quæ limitat istam materiam. & uide eundem Ias. latissimè in authen. res quæ, colu. secunda. & comm. de lega. & in authen. si qua mulier, colum. 5. versiculo secundò. C. de sacrosan. eccles. Sed contra istam distinctionem comm. approbatam urget tex. in l. filium quem habentem. C. famil. ercíscun. quę mibi omnes considerant, & præsertim Ias. in primo notabili. columna quarta. vbi licèt huic obiectioni non respondeat, tamen testatur in hanc sententiam communiter itum esse, tam de iure ciuili quàm canonico, & ita seruari. & rationem declarat, & limitat tribus modis, vt ibi per eum plenè traditum est. Et ad hanc quæstionem uide Paul. de Castr. in consi. 250. in principio. & omninò Alexand. in consilio 26. columna fina. in primo volumine. & in consi. 185. & in consi. 285. in lib. primi & secundi uoluminis. & in consilio 17. in fine. & in consi. 32. in fine. in tertio uolumi. & in consi. 102. in secundo dubio eodem 3. volu. vbi eorum opinio confutatur, qui duas quartas eodem tempore posse detrahi sentiebant. & de hoc articulo uide Barto. Alexán. & Ias. in l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vulga. & pupilla. & in l. in ratione. §. quod vulgò. ff. ad leg. Falcid. & Alexan. in consi. 3. columna fin. in tertio volumine. & in consi. 165. colu. 2. in 5. volu. vbi ait hanc opinionem esse communem, & communiter seruatam in iudicijs & in scholis. Raph. Cuma. in consi. 25. & in consi. 52. Oldrad. in consi. 99. in fin. in consi. 107. & in consi. 131. in prima quæst. & in consi. seq. Bart. in consi. 6. in consi. 12. in consi. 20. in fi. in consi. 44. & in consilio vltimo. Rom. in consi. 130. & in consi. 185. in consi. 206. in consi. 239. & in consi. 312. Ias. in d. l. quoties. C. de hæred. institu. Signor. in consi. 117. & in consi. 124. Bald. in consilio 498. in primo volumine. & in consi. 243. in 2. volu. Corne. in consi. 3. in fine. in tertio uolumine. Fulg. in consi. 20. & in consi. sequ. & in consi. 26. & in consi. 32. Dec. in consi. 55. colum. pen. nu. 8. & Soci. in consi. 33. colu. 6. in 1. volu. vbi tradit, an & quando duæ quartæ detrahi possint. de qua re agit etiam Alexan. in d. consi. 285. in lib. primi & secundi uolu. & in consi. 202. in 3. uolu. Attende, quoniam hoc
6 in loco suboritur alia difficultas, & noua quæstio: Si legitima † filiorum ascendit ad dimidiam propter eorum numerum, quia excedit quatuor, vtrum eo casu à filio grauato posset etiam detrahi trebellianica? Ista est quæstio à Doctoribus intacta, in qua Bal. in consi. 94. Punctus quęstionis, in 2. volu. tenuit trebellianicam detrahi non posse, ne plus habeat grauatus, quàm honoratus. contra Bald. uidetur sentire Oldr. in consi. 171. in fi. tamen ad opinionem Bald. uidetur accedere Alexan. in consi. 68. columna prima. versicu. sed inspecta, in quarto volumi. & Dec. in consilio 228. in fine. & huic sententiæ innititur Crauet. in consilio 50. dicens se hoc in facti contingentia habuisse, & opinionem hanc uisam fuisse nouam, causamque fœdere transactionis fuisse decisam. Cogita quia ista opinio non uidetur dubietate carere; quoniam quòd legitima ascendat ad dimidiam hoc non prodest filio grauato propter numerum fratrum suorum, magisque ei consultum foret, si eorum minor esset numerus, & legitima solùm esset tertia pars. Et ideo magis uideretur isto casu fauendum esse filio grauato, quàm honoratis; idque propter fauorem filiorum, & sanguinis, qui deberet fortè præponi rationi adductæ

per Bal. Tamen cogita, vt dixi. Bar. in d. l. Papinianus. §. ſi ex cauſa, inquit, reſciſſo teſtamen-
7 to † non deberi legata, vel libertates, & ſoluta repeti poſſe, ſed libertates deberi ut ibi per eum declaratur. Huic. §. uidetur obſtare tex. in l. j. C. de bonor. poſſ. contrat. pro cuius dubij ſolutione uide hic Cyn. & Alber. & ad hæc uide Imol. in l. reſtituta. §. fratri. ff. ad trebell. quem refert, & ſequitur Alexand. in l. bonorum. C. qui admitt. & Iaſ. in d. l. j. & ibi, in prima columna. limitat iſtam regulam, vt reſciſſo teſtamento legata non ſuſtineantur, quando querelatum fuit teſtamentum à filio exiſtente in poteſtate patris, alioqui uerò ſi ab emancipato; quoniam iſto caſu legata ſuſtinentur quando facta ſunt perſonis, de quibus in l. j. & per totum. ff. de legat. præſtant. per rationem ut ibi per eos.

Summarium in l. ſi pars. ff. de inoffic. teſt.

1 *Vbi ſunt diuerſæ ſententiæ ea præualet, quæ eſt pro teſtamento.*

Bar. in l. ſi pars. ff. de inoff. teſta.

1 BAR. in d. l. ſi pars, hoc ait in ſumma: vbi ſunt diuerſæ † ſententiæ, ea præualet quæ eſt pro teſtamento. Vide Feli. in c. inter cæteras, col. 10. de re iudic.

Summarium in l. Titia. ff. de inoffi. teſta.

1 *An legata ſuſtineantur quando teſtamentum pronunciatur nullum, alia ex cauſa quàm inofficioſi.*

Bar. in l. Titia. ff. de inoff. teſta.

1 BAR. in d. l. Titia, quærit, an legata ſuſtineantur, † quando teſtamentum pronunciatur nullum alia ex cauſa quàm inofficioſi. Vide ad hæc Alex. in l. ſi patroni. §. fi. ff. ad trebell.

Summarium in l. pater filium. ff. de inoff. teſta.

1 *Sicut hodie aucta eſt legitima filiorum, ita pariter aucta ſit etiam parentum legitima.*

Bar. in l. pater filium, in lectura. ff. de inoff. teſta.

1 BAR. in d. l. pater filium, in fi. ait, ibi eſſe caſum, quòd ſicut hodie aucta eſt † legitima filiorũ, ita pariter aucta ſit etiam parentum legitima. Vide Imol. in conſi. 24. col. antepe.

Summarium in repe. d. l. pater filium. ff. de inoffi. teſt.

1 *Vtrum dicta in querela locum habeant in iure agendi ad ſupplementum.*
2 *An ſi unus ex tribus filijs exhæredatur alij habere debeant triens integrum.*

Bar. in repet. d. l. pater filium. ff. de inoff. teſta.

BART. in repet. d. l. pater filium, col. 4. verſi. ſecundò iuxta prædicta, quærit utrum dicta in
1 querela locum † habeant in iure agendi ad ſupplementum. Vide ſimilem quæſtionem formatã per Oldr. in conſi. 123. & dum ibi paulò poſt Bar. agit de legitima matris, concludens eam eſſe tertiam tertiæ, vide Capr. in conſ. 4. & in conſ. 7. & Fulgoſ. in conſi. 35. & in conſ. 55.
2 In d. repet. col. 5. verſ. Tertiò quæro, tractat Bar. An ſi unus † ex tribus filijs exhæredatur, alij habere debeant triens integrum? circa iſtam quæſtionem & alias ſimiles, ultra ea, quæ habentur apud Alex. Aret. & Imol. in l. planè. §. ſi coniunctim. ff. de leg. 1. vide Ant. de But. in conſ. 39. Varia ſunt ſcripta. in 1. col. Aret. in conſ. 19. Ex pacto. & in cõſ. 49. col. pe. & fi. col. 1. Bal. in cõſ. 156. Statuto cauetur. col. 4. in 4. vol. Pau. de Caſt. in conſ. 253. Quoniam omne fundamentum. Vide etiam Curt. in repeti. auth. nouiſsima. C. de inoff. teſta. Alexan. in l. j. §. filium, in apoſtill. ad Bar. ff. de bonor. poſſ. contra tab. Card. in conſ. 151. Capr. in conſ. 40. col. 3. Ang. in conſi. 299. Curt. in conſ. 5. Bal. in conſ. 377. in 3. vol. & in conſi. 493. in 1. vol. Fulg. in conſi. 26. in 2. dubio. & Socin. in conſi. 84. in ſecunda difficultate, in 1. volum. vbi ait, quotieſcunque aliquid aufertur alicui

tur alicui contemplatione alterius, ſemper id applicandum eſſe ei, cuius contemplatione ablatum eſt. Et idem uoluit etiam in conſilio 5. eodem uolumine. vbi adducta per eum huic deſeruiunt intentioni.

Summarium in l.qui repudiantis.§.cùm contra.ff.de inoff.teſta.

1 *In caſibus in quibus ſententia facit ius & alijs præiudicat, intelligi, ſi eſt pronunciatum contra præſentē.*

Bar.in l.qui repudiantis.§.cùm contra.ff.de inoff.teſta.

BART. in d.l.qui repudiantis.§.cùm contra teſtamentum, inquit, in caſibus in quibus ſen-
1 tentiā † facit ius, & alijs præiudicat, intelligi, ſi eſt pronunciatum contra præſentem. Ad hæc quæ poſui ſuprà in l.Papinianus.§.meminiſſe.nu.7. hoc eod.tit. vbi ex ijs diximus, ſententiam latam contra contumacem alijs non præiudicare. quod tamen limita niſi illi alij, quorum intereſt, eſſent citati, ſecundum Paul.de Caſt. in l.cùm filius familiàs, in princi.ff.de verb.oblig. vbi per ipſum tex.& alios tradit Bar. regulam prædictam.

Summarium in l.mater decedens.ff.de inoff.teſta.

1 *Aliquis non admittitur ad querelam niſi pro ea parte, quæ ſibi ab inteſtato defertur.*
2 *Nemo intelligitur renunciare iuri, quod ſibi ignorat competere, & nu.6.*
3 *Renuncians omnibus exceptionibus, non præſumitur renunciare ijs, quæ ignorat.*
4 *Ad iuramentum aliquis uenire non præſumitur niſi certioratus.*
5 *Intentato petitorio an & quando renunciatum eſſe uideatur poſſeſſorio.*

Bar.in l.mater decedens.ff.de inoff.teſta.

1 BAR. in d.l.mater decedens, ait, aliquem non admitti † ad querelam, niſi pro ea parte, quę ſibi ab inteſtato defertur. Vide Imol.& Ana.in c.ſuper his, de accuſat.& tex.in l.ex conuentione.C.de pact.Alex.in l.ille à quo.§.ſi teſtamentò.col.j.ff.ad trebell.& in l.ſi patroni.§.qui fideicommiſſariam, col.2.eod.tit.& Aret.in conſi.49.

2 Bar. in eadem l.tradit regulam, ſcilicèt, neminem † intelligi renunciare iuri, quod ſibi ignorat competere. De hac re uide Dec. in conſi.350. col.penult. Amplia regulam hanc, ut procedat etiam in eo, qui dubitat, an ius ſibi competat. Iaſ.in l.quamdiu, col.1.in 2.notabili. C. qui admit.& in l.j.colu.1.verſic.ſed iſtis. & in l.fin.§.idem quæſijt, colu.2.ff.de condi.indeb.& ibi Bar.in princip.vbi dicit, immo poſſe eſſe animum remittendi incognita. An autem ſufficiat facere mentionem in genere uel in ſpecie, ad hoc ut renuncians præſumatur cogitaſſe, uide Iaſ.in d.l.j. col.2. de condi.indeb.& in d.§.idem quæſijt. Rurſus amplia etiam ſi renunciaſ-
3 ſet † omnibus exceptionibus, quoniam adhuc non præſumitur renunciare ijs, quæ ignorat, etiam ſi expreſsè renunciaret, vtputà mulier uelleiano; quia cùm mulier neſciat, quid importet uelleianum, requiritur certioratio, qua non interueniente renunciatio non ualet ui huius regulæ, vt traditur in l.fin.ff.ad uelleian. & apud Iaſ. in l.ſi quis in conſcribendo. colu.penult.C. de pact.Anto.de Butr.Abb.& Felin. in cap.ſi diligenti, de foro competen.& latiſsime Ang. de Aretio.in §.item ſi in iudicio, colu.12.& ſeq.inſtit.de action. Limita iſta omnia quæ prædixi, niſi interuenerit iuramentum: quoniam uirtute iuriſiurandi intelligitur eſſe renūciatum omni
4 iuri, quod oriri poſſet ex contractu, ſuper quo interpoſitum eſt. item quia ad iuramentum † aliquis uenire non præſumitur niſi certioratus.cap. ex reſcripto, de iureiur. tradit Iaſ. in authen. ſacramenta puberum, colu.14.C.ſi aduerſ.vendit. vbi quamuis ita expreſsè non limitet & declaret, tamen retenta communi ita dicere neceſſe eſt. & de hoc uide Aret.in conſi.33.col.fi.& Dec.in d.conſi.350.colu.pen.& ad regulam, quam Bar.colligit ex iſta l.mater, uide deciſionē Bartoli.in l.naturaliter.§.nihil commune, colu.4.in tertia lectura, verſic.quæro pro declaratio-
5 ne.ff.de acquiren. poſſeſs. vbi habetur, licèt intentato † petitorio, uideatur eſſe renunciatum poſſeſſorio, tamen hoc non procedere, quando is ignoraret ſe poſsidere. & ad rem faciunt

testamentum approbare; atque ita assumens unum officium, videtur contrario renunciare. vide ad hoc Soc. in consi. 10. col. 4. in 6. difficultate.

Summarium in rub. ff. de peti. hæredi.

1 *In hæreditatis petitione an aliquis exprimere teneatur se hæredem esse ex testamento uel ab intestato.*
2 *Petitio hæreditatis an detur contra eum, qui dolo desijt possidere.*
3 *Quomodò formandus sit libellus in petitione hæreditatis.*
4 *Pater non habet petitionem hæreditatis pro usufructu.*
5 *In hæreditatis petitione sufficit si hæres probet defunctũ bona illa, quæ petuntur ante obitum possedisse.*

Lucubrat. in rubricam. ff. de petit. hæred.

CIRCA rubricam hanc, & materiam huius tituli uide multa apud Ias. in §. actionum,
1 col. 33. & seq. instit. de action. ubi tradit, an in hæreditatis † petitione aliquis exprimere teneatur se hæredem esse ex testamento, vel ab intestato. de quo habetur per Barto. in l. veluti, infrà eod. titulo. & ibi ponam. Et an debeant exprimi res sigillatim, de quo vide Bar. post glo. in l. j. ff. de eden. vbi etiam docuit, oportere eum, qui petitionem hæreditatis intentat, saltem hæredem esse in parte, quæ sit quota hæreditatis, non autem in parte bonorũ, ut ibi per eum. Et contra quos detur hæreditatis petitio, Et quomodò agens intentionem suam probare debeat, vide Alexand. in consi. 73. Punctus talis est, in 5. volum. An autem peti-
2 tio † hæreditatis detur contra eum, qui dolo desijt possidere, sicut in rei uendicatione traditum est, vide Ias. in d. §. actionum, colum. 37. versiculo. sed nunc occurrit. An filio instituto in legitima hæreditatis petitio competat? vide quæ pono. in l. licèt minimam, infrà eod. titulo. Et quæ differentia sit in conueniendo possessorem corporalium, & iuris possessorem, atque ita debitorem, vide tex. sing. in l. si debitor, infrà eod. titulo. vbi ponam ad Bart. Quomodò autem
3 † formandus sit libellus, vide Bar. in l. ij. infrà eod. ubi posui. Nunquid in eodem libello petitio hæreditatis, & rei uendicatio possint cumulari? vide Ias. in d. §. actionum, colum. fi. versic. Nunquid autem. Et attende quoniam ille, qui semel fuit adeptus possessionem rerum hæreditariarum, non potest intentare petitionem hæreditatis. Bar. in l. ij. ff. de fideicomm. hæred. petit. Et nunquid hæreditatis petitio ad rem hæreditariam concedatur, cuius possessio semel ad hæredem deuenit, licet posteà à possessione ceciderit? Alex. in consi. 183. Viso puncto. in 5. vol.
4 & in consi. 135. In causa appellationis, eod. vol. Et pater † non habet petitionẽ hæreditatis prò usufructu, quem habet hodie in bonis aduentitijs filiorum; quia pater est simplex successor, & singularis usufructuarius, filius autem re ipsa est hæres, ut per Bal. in l. si pater, in 3. oppos. C. de petit. hæred. quem refert Ias. in l. si quis filiusfamiliàs, in principio in glo. 1. col. 82. ff. de acquir. hæred. ut ego dicam in l. licèt minimam, infrà eod. titulo. Item scias, petitionem hæreditatis, & rei uendicationem æquiparari. l. fin autem. §. sed & is. ff. de rei uendic. Attende etiam in huius-
5 modi hæreditatis petitione † sufficere, si hæres probet defunctum bona illa, quæ petuntur, ante obitum possedisse: quia tunc præsumitur continuata possessio, neque dominium probare compellitur. Aret. in consi. 102. col. 2. citat. l. inter uidendum. §. fi. & ibi Bar. infrà eod. titulo & alia, ut ibi per eum. Item, an petitio hæreditatis detur contra titulo posidentem post mortem defuncti, docuit Alex. in cons. 184. & in consi. 186. in 5. vol. vbi tradit etiam quomodo in hæreditate una res succedat loco alterius. Et quamuis petitio hæreditatis contra titulo posidentẽ dari non soleat, tamen adhibetur cautela, per quam dari poterit, ut per Cæpoll. in caut. 133.

Summarium in l. ueluti, ff. de pet. hæred.

1 *An & quando hæres hæredis Titij dicatur esse hæres Titij ex testamento uel ab intestato.*
2 *Utrum agens in libello exprimere debeat se esse hæredem ex testamento uel ab intestato.*
3 *Quæ sit forma concludendi in libello in petitione hæreditatis.*

Bar.

Bar.in l.veluti.ff.de petit.hæred.

1 BART. in d.l.veluti,tradit,an & quando hæres † hæredis Titij, dicatur esse hæres Titij ex testamento,uel ab intestato. Vide Alexand.in cons. 1 1.colum.7.versiculo Non obst. quartum argumentum in 3.volum.& in consi.165.Consideratis uerbis, in libro primi & secundi vol. & Aret.in cons.155.colum.9.

2 Bar.ibidem subiungit,utrum agens † in libello exprimere debeat se esse hęredem ex testamẽto uel ab intestato. Vide,quæ de hac re tetigi suprà in rubrica huius tituli,& Ias.in §. actionum, colum.34.versic.An autem.inst.de action.& Aret.in l.finis ad quem, colum. 1. versic.2.arguit. ff.de acquiren.hæredit.ubi adducit illum textum contra ea, quæ hoc in loco docuit Barto. scilicèt,quod non habeat necesse exprimere,an sit hæres ex testamento, uel ab intestato. vbi etiã tradit,quid in reo conuento,qui se ait hæredem esse,utrum similiter respóndere teneatur se hæredem esse ex testamento uel ab intestato.

3 Bar.in d.l.veluti,in fin.tradit formam † concludendi in libello in petitione hæreditatis. De hac re tetigi suprà in rubrica huius tituli. Et vide latè & remisiuè apud Ias.in §.actionum,col. 40.insti.de actio.Corn.in cons.18.in 3.vol.Alex.in cons.73.& in cons.183.cum seq. in 5. vol. & in l.j.col.3.ff.de eden.Ang.in cons.161.& Feli.in c.2.col.6.& 7.de libel.oblat.

Summarium in l.si hæredem.ff.de peti.hæredi.

1 *In iudicio uniuersali ueniunt ea, quæ post litem contestatam reus cœpit possidere.*

Bar.in l.si hæreditatem.ff.de petit.hæred.

1 BART. in d.l.si hæreditatem,colligit ex isto tex.in iudicio uniuersali † ea uenire, quæ post litem contestatam reus cœpit possidere. Limita hoc non procedere,quando in petitione hæreditatis actum esset in specie contra rem aliquam.Bart.in l.edita,in princ.col.2.C.de eden.vbi Ias.col.4.vers.tu pro ueritate. & ibi Bar.Alex.& Ias.aiunt,illud,quod uenit post litem contestatam,uenire ex natura actionis generalis,non autem uirtute emendationis.

Summarium in l.si testamentum.ff.de pet.hæred.

1 *Si accuso testes de falso, & sim conuictus, utrum differri debeat condemnatio in prima causa.*

Bar.in l.si testamentum.ff.de petit.hæred.

1 BART. in d.l.si testamentum,in fi.quærit,si accuso testes † de falso, & sim conuictus, utrũ differri debeat condemnatio in prima causa? Vide Abb.in consi.16.in 2.volum.Bald. in l. fin. in fin.C.de fid.instrum.Alexand.in l.ij.§. 1.ff.de ui bonor.rapt.Ioan.And. in addit.Specul.in titulo de lega.§.Restat, versicu. sed quid in statuto. Angel. in tract. de maleficijs,in glo.in uoce, Falsario, colum.5.versiculo secus tamen.& Felin.in capitulo 1.colum.3.de except.& Bar. in l. Lucius.ff.de his qui not.infam.

Summarium in l.si quis libertatum.ff.de peti.hæred.

1 *Testes producti super uno articulo, non debet super alio interrogari.*

Bar.in l.si quis libertatum.ff.de pet.hæred.

1 BART. in d.l.si quis libertatum,col.4.ver.venio ad fi.gl.inquir,testes † productos super uno articulo non debere super alia interrogari.vide Alex.in l.j.col.3.ff.si cert.pe.& plenè Feli. post Abb.in c.de testibus,extra de testib.Bar.in l.si duo.§.idem Iulianus. 2.ff.de iureiur. Limita hoc non procedere,quando testis iurasset dicere ueritatem super tota causa, quoniam eo casu ualet testimonium eius etiã extra articulum,dummodò ad causam faciat: ita Abb.in d.c.de testibus,& ibi Feli.vers.vltimò declara.Et Bar.in d.§.idẽ Iulianus, vbi vide quæ ibi posui in lucubr. Et plenè quæ ad materiam testium attinent.vide omninò apud Alber.de Ros. in tract. de testibus.& Franciscum Curtium in suo tractatu de testibus.

Summa-

Summarium in l.regulariter.ff.de peti.hæredi.

1 *Petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem.*

2 *Licet titulus putatiuus sufficiat ad præscribendum, non tamen sufficit ad excludendam petitionem hæreditatis.*

Bar.in l.regulariter.ff.de petit.hæred.

1 BART. in d.l.regulariter,ait ibi poni regulam, quæ est, ut petitio † hæreditatis non detur contra titulo possidentem. De hac re vide Alex. in consi.77.& in consi.184.& in consi.186. in 5.volum.& quamuis non detur contra titulo possidentem,tamen adhibetur cautela, qua da bitur etiam contra eum,ut tradit Cæpol.in cautel.133.Limita prædictam regulam procedere in eo,qui vero titulo possidet,alioqui verò si putatiuo titulo possideret: quia contra eum hære ditatis petitio admitteretur. Barto.in l.j.in principio.ff.quor.bonor.vbi ait,quòd quamuis titu
2 lus † putatiuus sufficiat ad præscribendum,non tamen sufficit ad excludendam petitionem hæreditatis. vide Alex.in consi.227.Viso themate,in libro primi & secundi volum. Rursus limita hoc procedere,quãdo is huiusmodi uerum titulum habuisset uiuente defuncto, alioqui autem si post eius mortem illum fuisset adeptus: quia etiam isto casu contra eum petitione hæredita tis ageretur. sed Ias.in l.fi.col.fi.C.de edic.diu.Adri.tollen.istam limitationẽ reprobat. aliquos tamen casus,in quibus ista regula non habet locum,posuit gl.in l.hæreditatem.C.in quib.caus. cess.long.temp.præscrip.& in l.ij.C.de petit.hæred.

Summarium in l.licèt minima.ff.de peti.hæredi.

1 *Actio ista datur etiam pro minima re.*

2 *Forma concludendi in libello,quæ sit.*

Bar.in l.licèt minimam.ff.de petit.hæred.

1 BART. in d.l.licèt minimam,ait, actionem † hanc dari etiam pro minima re. Intellige tamen hoc dummodò istud minimum sit quota pars hæreditatis, quæ continent iura & actiones actiuè & passiuè,alioqui uerò si esset quota bonorum. & ideò infertur ad legitimam, pro qua, cùm non sit quota hæreditatis, non datur hæc actio filio tantùm in legitima instituto. Ias. in §. actionum, colum.35. versiculo item aduerte quòd petitio hæreditatis, instit.de action.& colum.39.versiculo antequam ulterius,vbi plenè tradit hoc,quod diximus de legitima. Et attende,quia petitio hæreditatis non datur patri pro usufructu,quem habet in bonis aduentitijs filiorum,ut dixi suprà in rubrica.
2 Bar.in d.l.licèt,tradit formam concludendi in libello, † de qua egit etiam in l.2.suprà hoc eo. tit.& ibi posui.Et quia Bar.in hac.l.subiungit perendam esse bonorum restitutionem officio iu dicis,vide ad hoc.l.an restitutio fieri debeat officio iudicis,an actione,Ias.in l.edita.col.4.versi. tu pro ueritate.C.de eden.& Bar.contrarium in l.naturaliter.§.nihil commune,in 5.lectura gl. ✱ ff.de acqu.poss.vbi Alex.col.18.ait esse * communem.

Summarium in l.pro hærede.ff.de peti.hæredi.

1 *Petitio hæreditatis non datur contra uero titulo possidentem.*

Bar.in l.pro hærede.ff.de petit.hæred.

1 CIRCA istam l.Et edicta Barto.hic,scilicèt,petitionem † hæreditatis non dari cõtra uero titulo possidentem, oppono. Nam titulus pro hærede habet locum nõ solùm quando aliquis est uerus hæres,uerùm etiam putatiuus, atque ita in illo titulo iustus error habetur pro titulo quo præscribitur,ut per Bar.in l.j.ff.pro hæred.hic autem aliter dicitur in hac petitione hæreditatis. Vnde pro solutione uide Bar.in l.j.ff.quor.bonor.ubi ait,quamuis titulus pro hærede etiã putatiuus habeatur pro vero quò ad præscriptionem,alioqui tamen esse quò ad excludendam petitionem

petitionem hæreditatis,ut paulò ante dixi in l.regulariter,supra hoc eod.tit.Et dum Bat.in hac l.pro hærede,subiungit,pro hærede sumi posse tribus modis. Attende,quia hoc facit ad trad. per Ias.in §.sed istæ,col.5.in fi.inst.de actio.vide etiam Rom.in cons.100.& in cons.424.& Io. Fabr.in §.sequens,insti.de interdic.Quærit deinde Bar.quæ sit ratio, quòd petitio hæreditatis non datur contra titulo posside̅tem.vide Bal.in cons.404.in 5.vol.

Summarium in l.etiam.§.quod si quis.ff.de pet.hæred.

1 *Petitio hæreditatis datur contra emptorem hæreditatis.*

Bat.in l.etiam.§.quod si quis.ff.de petit.hæredit.

1 Bart. in d.§.quod si quis, ait petitionem † hæreditatis dari contra emptorem hæreditatis,alioqui uerò si uendita fuisset res particularis. Declara hoc ut per Alex.in consi.73.colu.2. vers.Nec huic habet obstare.in 5.vol.

Summarium in l.item uidendum.§.nunc uideamus.ff.de pet.hær.

1 *Feudum an ueniat in petione hæreditatis.*

2 *Feudum dicitur esse hæreditariũ & venit in petitione hæreditatis quando concessum est alicui pro se & hæredibus suis quibuscunque.*

3 *Si frater fratri quietationem fecerit de omni eo,quod petere possit in hæreditate paterna,propter hoc non prohibetur petere feuda in hæreditate paterna tanquam ex hæreditate.*

4 *Feudum an in dubio censeatur hæreditarium.*

Bar.in l.item uidendum.§.nunc videamus.ff.de pet.hæred.

1 Bar. in d.§.Nunc uideamus,quærit, nunquid feudum † ueniat in hoc iudicio. vide Bald. in c.1.de feud.success.colum.2.versicu.vel dic. vbi ait,uenire in petitione hæreditatis. tamen ueritas uidetur esse,ut feudum & eius iura non ueniant in petitione hæreditatis, nisi hoc ex in uestitura ipsa colligatur. Alex.in consi.19.Super eo de quo quæritur,colum.4 in 5. volum. & Mari.Soc.iuni.in consi.65.nu.17.versi.comprobantur prædicta omnia, vbi citat hoc Bartoli. documentum in d.§.nunc uideamus.& idem ait in consi.72.nu.47.versi.quo stante dico quòd non dicitur de bonis feudalibus disposuisse. Intellige tamen prædicta nisi habito respectu ad possessionem defuncti; quia quò ad hoc feudum uenit in petitione hæreditatis à quocunque hærede petatur,secundum Bart.in l.si patroni,in principio.ff.ad trebell. vbi sic intelligit glo. in hoc.§.nunc videamus,ubi Ang.eum sequitur. Et quamuis quandoque Bat.contrarium sentire uideatur,& nonnulli eum sequantur,tamen opinionem hanc ueriorem esse ait Ias.in præludijs feudorum,colum.14.& seq.& ita consuluit Dec.in consi.424.col.3.& Mari.Soc.iuni.in consi. 74.nu.30.vbi concludunt,ex prædictis etiam fœminam hæredem esse mittendam in possesio

2 nem bonorum feudalium. Feudum † autem dicitur esse hæreditarium,& venit in petitione hæreditatis,quando concessum est alicui pro se & hæredibus suis quibuscunque. Dec. in consi. 78.nu.6.qui multa adducit ut ibi per eum. nam eo casu necesse est,ut qui uult feudum adipisci sit hæres,ut per Præpos.in c.1. colu.3. An agna. vel fili. Soci.in consi.10. inter consilia Alber. Brun.Curt.in consi.49.vbi latissimè de hac re tradidit,& in consi.50.quod quidem consilium fuit collegij Bononiensis. & Curt.iunior.in tract.feud.& Mari.Soc.iuni.in consi.72.colu.1.Et ad prædictã quæst. vide Ias.in vsibus feudorum col.16.Ex ijs infert Bar.in d.§.nunc uideamus,

3 si frater † fratri quietationem fecerit de omni eo,quod petere posset in hęreditate paterna,propter hoc non prohibetur petere feuda in hæreditate paterna tanquam ex hæreditate paterna, subaudi quando feuda non sunt hæreditaria,ut prædictum est. vide Alexand.in consi.3.in fin. in 4.vol.& in consi.103.eodem volum.& in consi.11.colum.9.vers. sed præmissis non obstantibus.vbi agitur etiam de bonis emphyteoticis.& omninò in consi.18.col.3. & in consi.19. in 5.volum. vbi clarè habetur intellectus huius inuestigationis, ut in consi.26.eod. 5.volum.vbi habetur

4 habetur etiam, an in dubio feudum † censeatur hæreditarium, an non. vide etiam Bald. in l. cùm virum. C. de fideicomm. & in consi. 121. colum. penul. & in fi. in 3. volu. & egregiè Ias. in l. quodcunque. §. sicuti in quarto notabili. ff. de uerb. obligat. & in l. Gallus. §. 1. colum. fi. ff. de liber. & posth. limita ut per eum singulariter. & istam decisionem Bar. hic, sequitur Ias. in d. l. Gallus. §. quidam rectè, in prima lectura, colum. 10. versiculo benefacit, & in secunda lectura, colum. 6. versiculo secunda conclusio.

Summarium in l. & non tantum. ff. de petit. hæred.

1 *In petitione hæreditatis ueniunt omnes res, quas defunctus detinebat, licèt eas non possideret.*

Bar. in l. & non tantùm. ff. de petit. hæred.

1 BART. in d. l. & non tantùm, dicit, in petitione † hæreditatis uenire omnes res, quas defunctus detinebat, licèt eas non possideret. Adde tu alioqui esse in fideicommissi petitione: quoniam requiritur, ut res sint hæreditariæ secundum Alex. in consi. 11. col. 9. vers. comprobatur etiam, in 3. vol. & ad rem faciunt tradita per Alex. in consi. 73. col. 2. in 5. vol. Et ad ea quæ habentur per Bar. hic, vide Alex. in consi. 49. in 3. volum.

Summarium in l. item ueniunt. §. item non solum. ff. de pet. hæred.

1 *Fructus & aliæ accessiones augent hæreditatem.*

Bar. in l. item ueniunt. §. item non solum. ff. de pet. hæred.

1 BART. in d. §. item non solùm, colligit ex isto tex. fructus † & alias accessiones augere hæreditatem. De hac re vide omninò Alex. in consi. 49. Viso processu, in 3. volum. vbi per istum text. ait inter cætera, fructus perceptos post mortem testatoris augere hæreditatem, licet propriè non sint hæreditariæ.

Summarium in d. l. item ueniunt. §. cum prædiximus. ff. de pet. hære.

1 *Quando una actio in aliam deuoluitur, & deuoluitur secundum naturam suam primæuam, non autem secundum accidentalem.*

Bar. in d. l. item ueniunt. §. cùm prædiximus. ff. de peti. hæred.

1 BAR. in ead. l. §. cùm prædiximus, colligit ex isto tex. quando una actio † in aliam deuoluitur, eam deuolui secundum suam naturam primæuam, non secundum accidentalem. vide Roman. in sing. 478. incip. Pone quòd, vbi ex hoc tex. ait, si potestas eligendi aliquē de certo collegio data est aliquibus, si infrà certum tēpus elegerit, alioqui electio deuoluatur ad superiorē, ista potestas censetur deuoluta cum hoc, ut etiam ipse eligat unum de illo collegio.

Summarium in d. l. item ueniunt. §. idem rectè. ff. de peti. hæred.

1 *Quando unum est in obligatione, & aliud est in solutione ex dispositione legis, tunc ducat facultas soluendi quò ad quis conueniatur iudicati.*

Bar. in d. l. item ueniunt. §. idem rectè. ff. de peti. hæred.

1 BART. in d. l. §. Idem rectè, ait. quando † unum est in obligatione, & aliud est in solutione ex dispositione legis, tunc durat facultas soluendi quò ad quis conueniatur iudicati. Contra hoc Bartoli documentum urget tex. in l. si pluribus eadem, in fi. ff. de leg. 1. iunctis trad. per Bar. in l. cum qui certarum. §. 1. ff. de uerb. obligat. ubi per simplicem electionem uel litis contestationem tollitur facultas uariandi: cogita si dici posset, in hoc tex. agi de reo conuento, in quo per litis contestationem uel sententiam non potest dici facta electio, sed in l. si pluribus, agitur de actore, in quo fit electio inuariabilis per litis contestationem, ut declarat Barto. licèt aliud agens

agẽs in d.l.cũ qui.§.1.Proinde nõ est mirũ si tollitur ius uariandi respectu iuris actoris,quando unum est in obligatione,& aliud in solutione. Et diligenter attende, quia fortè ab alio hæc dicta non inuenies, quàmuis ex parte rei quòd possit uariare, à multis fuerit acceptum. Et sic iste tex.procedit respectu rei,non actoris; quia ubicunque & quandocunque potest uariare, etiam post sententiam,actor verò non nisi usque ad litis contestationem, vt per Barto. in d.l. eum qui.§.1.in principio. Et limita dicta hic per Bart.ut per eundem habetur.in l.si quando.§. hæres,propè fi.ff.de lega.1.vbi ponit practicam quomodò isto casu agatur,& feratur sentẽtia.

Summarium in d.l.item ueniunt.§.petitam.ff.de pet.hæred.

1 *Vbi denunciatio fit ad notificandum,idem operatur scientia simplex,quod denunciatio.*

2 *Denunciatio an & quando fieri debeat illi qui est sciens.*

3 *Si denunciatio & notificatio alicui fieri non potest,ita ut ei commodè denunciari non possit, sufficit si per edictum fiat denunciatio.*

Bar.in d.l.item ueniunt.§.petitam.ff.de peti.hæred.

1 Bart. in ead.l.§.petitam,hoc ait in summa. Vbi denunciatio † fit ad notificandum, idem operatur scientia simplex, quod denunciatio: et non refert à quo denuncietur. Tu verò ad tex.ibi, non ipsi, sed procuratori, vide Ias. in l.non solùm.§.morte. colum.18.ff.de oper. nou. nunci.Et dum Bar.ibi subiungit,aut denunciatio fit solùm ad notificandum,& tũc quocunque modo ueniat in notitiam,sufficere: aut fit non solùm ad notificandum, sed etiam ad incitandũ ut aliquid fiat,vel ad prohibendum, ne aliquid fiat, & tunc simplex scientia non sufficit. Vide Bar.in l.denunciasse.§.quid ergo,& in l.j.in fi.ff.de action.empt.& Ias.in d.l. non solùm.§. mor-
2 te,col.17.versi.prima. Et an & quando † denunciatio fieri debeat illi, qui est sciens, vide Alex. consi.23.in 4.volum.vbi not.loquitur de hac re, & in consi.27. in 6.vlou.& in consi.138.in 7. vol.Raph.Cuma.in consi.4.Feli.in c.1.col.fi.de iudic.Soc.in consi.78.Super prædicta difficultate,in 3.vol.Doct.in l.j.C.de peric.& commod.rei vend.Aret.in cons.26.Bar. & alios in l.ij.§.
3 voluntatem.ff.sol.matr.Quid si denunciatio,† & notificatio alicui fieri non potest,ut putà,quia ille uel est absens & non habet domicilium,uel est forensis,ita ut ei commodè denunciari non possit. Dic sufficere si per edictum fiat denunciatio. Ang.in cons.332. Et denunciationẽ esse quadruplicem, et de natura cuiuscunque earum,vide plenissimè apud Abb.in c.nouit, de iud. Et attende ibi denunciationem personalem non exigi,vbi præcessit publica notificatio.tex.est sing.secundum Bal.in l.j.ff.de decret.ab ord.faci.

Bar.in l.si possessor.§.ait senatus.ff.de petit.hæred.

Bart. in d.§.ait senatus,colligit ex isto tex.plura in hac oratione contineri,ex hæreditate, quàm cum dicitur,res hæreditaria. vide Alex.in cons.49.col.2.in 3.volum.

Summarium in l.si & rem & pretium.ff.de pet.hæred.

1 *Pretium succedit loco rei in iudicijs uniuersalibus.*

Bar.in l.si & rem & pretium.ff. de petit.hæred.

1 Bar. in d.l.Si & rem & pretium, ait, pretium† loco rei succedere in iudicijs uniuersalibus, alioqui verò in particularibus.vide Alex.in cons.49.in 3.vol.vbi uult idem esse in re particulari hæreditatis,quod est in ipsa hæreditate,ut.l.pretium loco rei succedat.& in cõs.40.col.pen. & in cõs.58.col.fi.eod.vol.& in cõs.122.col.3.in 4.vol.vbi idẽ cõfirmat in re particulari alicuius hæreditatis,& in cons.119.col.3.in 5.vol.& omninò vide Ant.de Fano.in tract.de pignoribus & hypothecis,in quarto membro secundæ par. nu.57.cum seq.& in primo membro quintæ par.nu.60.& Abb.in cons.74.col.fi.in 2.volum.Et an & quando pretium succedat loco rei, vide apud Ias.in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.1.& in l.re coniuncti. ff. de leg.3.& in l.si eum seruum.ff.si cert.pet.

Summa-

Summarium in l. utrum autem.ff. de petit. hæred.

1 *Bonæfidei possessor ad pretium non tenetur.*

Bar. in l. vtrum autem.ff. de peti. hæred.

1 BART. in d.l. vtrum, ait, bonæfidei † possessorem ad pretium non teneri, nisi quatenus est factus locupletior. vide Roma. in conf. 149. Quid ad bonæfidei possessorem pertineat, videre est apud Philip. Franc. in disputatione petitorij in 1. dubio. nu. 5.

Summarium in l. sed & si lege.ff. de pet. hæred.

1 *Dictio sed, iuncta cum copula aduersatur in facto, non in iure.*

Bar. in l. sed & si lege.ff. de pet. hæred.

1 BART. in d.l. sed & si lege, inquit, vocem hanc, sed, † iunctam cum copula præcedentibus aduersari in facto, non in iure. vide Barb. in consi. 55. colum. 8. in 2. volum. Gemin. in cap. concertationi, col. 2. vers. quæro qualiter, de appell. in 6. Ad rem facit tex. in l. talis scriptura, ibi, sed & si in annos.ff. de leg. 1. & trad. per Alber. in l. item si cum putaui.ff. de neg. gest. & in l. iurisgentium.ff. de pact. & Bar. in l. patris.ff. de uulga. & pupil. & in l. si pupilli.ff. de neg. gest. quando autem aduersatiua est sine copula, tunc aduersatur in iure & in facto. Bart. in l. amplius. ff. rem rat. hab. vide Abb. in c. cùm super, de iudic.

Summarium in d.l. sed & si lege. §. de eo autem.ff. de peti. hæred.

1 *In eo qui habet titulum quò ad fructus, referre utrum ab initio uel ex post facto superueniat mala fides, alioquin uerò in eo qui non habet titulum.*

Bar. in d.l. sed & si lege. §. de eo autem.ff. de peti. hæred.

1 BART. in ead. l. §. de eo autem, colligit ex glo. in eo, qui habet titulum † quò ad fructus, referre utrum ab initio uel ex post facto superueniat mala fides, alioqui uerò in eo, qui non habet titulum. Ad rem faciunt trad. apud Ias. in l. iij. §. ex contrario, colum. 2.ff. de acquiren. possess. Et dum Barto. subiungit, quò ad usucapionem sufficere si ab initio adest bona fides, sed quò ad fructus nullam esse differentiam utrum à principio an ex post facto subsit mala fides. & rationem huius differentiæ Bar. ait esse cogitãdam. sed Ias. eam affert in d.l. iij. §. ex cõtrario, col. 2.

Summarium in d.l. sed & si lege. §. scire.ff. de pet. hære.

1 *Error iuris non inducit malam fidem.*

Bar. in d.l. sed & si lege. §. scire.ff. de peti. hære.

1 BART. in ead. l. §. scire, ait, errorem † iuris non inducere malam fidem. Et quia oppo. de l. nunquam.ff. de usucap. soluit errorem iuris impedire usucapionem, ut ibi, sed non acquisitionem fructuum, ut hic. vide Rom. in consi. 454. colum. penul. & Bald. in consi. 33. in fi. in 3. volu. Et quia Bar. progreditur inuestigando quæ sit differentia inter usucapionem, & hanc fructuũ usucapionem: aitq́ue in usucapione uerum titulum exigi, non autem quò ad acquisitionem fructuum: quia sufficit malam fidem abesse. Vide Dec. in capitulo cùm causa, in ultimo notabili de off. deleg. Feli. not. in cap. de quarta, col. 10. limit. secunda de præscript. & in cap. si diligenti, eod. tit. & in cap. cùm causa, colum. 8. de iudic. Abb. in consi. 34. in primo vol. & in consi. 19. in 2. volum. Barbat. in consi. 40. in 1. volum. & in consi. 80. in 3. volum. Aret. in l. senatus. §. Marcellus.ff. de legat. primo. & in consi. 17. Barbat. in capitulo ad nostram, colu. 2. de reb. eccl. non alien. & ibi Abb. Capra. in conf. 24.

Summarium in d.l. sed & si lege. §. petitio.ff. de pet. hæred.

1 *Actio petitionis hæreditatis est actio mista in rem, & in personam.*

Bar.

Bar.in d.l.sed & si lege.§.petitio.ff.de peti.hæred.

1 BART. in d.l.sed & si lege.§.petitio,ait,actionem † hanc mixtam esse in rem,& in personã. An petitio hæreditatis sit realis uel mixta, vide Ias.in rubri.ff.si cert. pet. Et petitionem hæreditatis esse in rem, tenuit Barto.in l.si quis.§.differentia.ff.de acquir. possess. & in d.rubrica.ff. si cert.pet.vbi comm.Doct.& in l.sed & si possessor.§.fi.ff.de iureiuran. Contrarium tamen tenuit idem Bar.in l.ut responsum.C.de transact.vbi colligit notabile de actione mixta, & tamen loquitur de petitione hæreditatis. & Alex.in l.si finita.§.Iulianus,col.33.versi. quid autem, & col.36.vbi hoc bis dixit.ff.de damn.infect.Aret.in l.iij.§.genera.ff.de acquir.poss.de qua re vide latius Curtium iuniorem in d.rubrica.ff.si cert.pet.Et eam esse mixtam rursus docuit Bar.in l.& an eandem.§.actiones,col.pen.versiculo quæro quid actione mixta.ff.de excep.re iudic.& in l.ij.col.2.vers.quæro utrum conuentus.ff.vbi in rem actio.quòd autem sit realis,voluit Ang. de Aret.in §.sed istæ,in gl.in uoce,in rem,inst.de action.vbi Ias.Alex.autem in d. rubrica col.1. sensit eam esse personalem in rem scriptam;dum eam annumerat inter alias in rem scriptas, licèt Paul.de Castr.ibi teneat eam esse mixtam.sed Ias.affirmat esse realem. & idem tenuit in §. quædam,col.9.inst.de actio.sed quod sit mixta videtur,gl.in l.si aliter.§.sed & is.ff.de rei vend. vbi Bar.simpliciter ait glo.illam esse memoratu dignam. Et dum Bar.ibi in d.§.petitio, subiungit,petitionem hæreditatis esse in rem,quasdam tamen habere præstationes personales, quæ fiunt officio iudicis.Attende quia Doct.in d.rubr.ff.si cert.pet.& Ias.in §.quædam.inst. de acti. dicunt,actiones communi diuidundo,& finium regundorum,appellari mixtas propter personales præstationes.& sic ibi præsupponunt eas venire iure actionis, igitur hoc idem & de petitione hæreditatis dicendum est,ut sit mixta.

Summarium in l.planè.ff.de peti.hæred.

1 *Etiam si statutum quamcunque exceptionẽ excluderet, non tamen exclusum est officium iudicis quin possit implorari super aliqua exceptione.*

Bar.in l.planè.ff.de petit.hæred.

2 BART. in d.l.planè,propè fi.ait,etiam si statutum † quamcũque exceptionem excluderet, non tamen exclusum esse officium iudicis,quin possit implorari super aliqua exceptione: vide Alex.in consi.77.Visis dubitationibus,col.fi.in 3.vol.& Aret.in consi.75.col. pen. vbi egregiè docuit, licèt prohibita sit à statuto nullitatis exceptio, non tamen propterea prohibitum esse quin principaliter agi possit de nullitate: quoniam imparia sunt,exceptionem opponi nõ posse,& principaliter de nullitate non posse agi. Et in materia huius.l.planè,vide Soc. in consi.27. col.6.in 4.vol.Barb.in consi.44.in 3.vol.vbi declarat,& in cons.79.in 4.vol. col.2. & seq.& in cons.37.col.5.in 1.vol.& in consi.42.col.2.eod.vol.& in cons.7.col.15.in 2.vol.Rom.in cõsi. 323.col.fi.Abb.in c.dilecti filij.in fi.de iudic.& in c.nouit,col.15.eod.tit.Card. in cons.29.col. 3.& fi.Imol.in cons.136.in fi.& in cons.142.& in cons.144.cum duobus seq.& Feli.in c.quod ad consultationem col.10.de re iudic.

Summarium in l.si debitor.ff.de peti.hæred.

1 *Litis contestatio fieri potest negatione, confessione, & dubitatione.*

Bar.in l.si debitor.ff.de peti.hæred.

1 BART. in d.l.si debitor,in fi.ait,l.istam esse ualde adnotandam ad hoc, quod litis † contestatio fieri potest,negatione,confessione,& dubitatione.Hoc Bar.documẽtum refert & sequitur Pau.de Cast.in l.j.col.pe.uers.item pono.C.de lit.contest. tamen vr̃ decisionem hanc in ea parte,in qua de confessione agitur,distinguendã esse,secundũ Bar.ibi in d.l.j.col.fi.uer.quærit gl.quid si.Et de materia litis contestationis uide latè apud Fel.& alios in c.1.de lit.cõtest.& ad p̃dicta uide Ias.in l.decem.ff.de uerb.obli.& in l.Iulianus uerum debitorem.ff.de cõdit. indeb.

Summa-

Summarium in l.hæreditas.ff. de petit.hæredit.

1 *Cauſa legati facti ad piam cauſam agi poteſt tam coram iudice laico, quàm coram eccleſiaſtico.*

Lucubrat. in l.hæreditas. ff.de petit. hæredit.

1 Ex hac l.hæreditas, iuncta glo.colligunt docto.cauſam † legati facti ad piam cauſam agi poſ ſe tam coram iudice laico, quàm coram eccleſiaſtico. Vide Alexand. in conſil. 314. in libro primi & ſecundi vol. & Abb.in c.relatum, in fin.& in princip. de teſtam.

Summarium in l.cum idem.ff. de petit.hæredit.

1 *Si aliquis vult mitti in poſſeſſionem, & alius etiam petit, debet iſte primus petitor cauere de defendendo reum ab alio petitore.*

Bart. in l.cum idem, ff. de petit. hæredit.

1 Bart. in d.l. cùm idem, ait ſi aliquis vult † mitti in poſſeſsionem, & alius etiam petit, debet iſte primus petitor cauere de defendendo reum ab alio petitore. Vide omninò Abb. in c. quia G. col. 3. verſ. ſed quæro. de iudic. Et dum ſubiungit Bart. illum cogi petere cautionem: dic quia iſta cautio inducta eſt fauore poſſeſſoris, & intereſt etiam tertiæ perſonæ colligantis. Aret. in c. veniens. 2. de teſtib.

Summarium in l. j. de fideicommiſſaria hæredit. petit.

1 *Fideicommiſſario vniuerſali cui eſt hæreditas reſtituta uerbo competit hæc actio.*

Bart. in l. j. ff. de fideicom. hæred. petit.

1 Bart. in d.l.j. inquit. fideicommiſſario † uniuerſali, cui eſt hæreditas reſtituta uerbo competit hæc actio. vide Corn. in conſ. 18. in 3. vol.

Summarium in l.nec intereſt. ff.de fideic.hæred.petit.

1 *Fruſtra petitur quod habetur.*
2 *Ex quibus probetur hæreditas adita.*
3 *Qui ſemel bonorum poſſeſſionem fuit adeptus hæreditatis petitionem intentare non poteſt.*
4 *Petitio hæreditatis non datur quando hæreditas fuit apprehenſa.*

Bart. in l. nec intereſt. ff. de fideicom.hæred. petit.

Bart. in d.l.nec intereſt, colligit in ſumma, actionem hanc dari fideicõmiſſario, ſed oppo.
1 dicens. fruſtrà † peti quod habetur, & ſoluit concludens hæreditatem non deſinere eſſe hæreditatem quamuis uerbo fuerit reſtituta ſed re ipſa. De iſta oppoſ.& ſolutione uide Aret.in rub. ff.de acquir.poſſ.col.j.verſ.non obſt.In eo autem quod uelle uidetur Bart.hic, ſcilicèt, ut hæreditas adita non intelligatur amplius hæreditas, alioqui uerò ſi ſimpliciter adita fuiſſet ſine apprehenſione bonorum. Aret. in d. rubr. hoc idem affirmat. Et iſta eſt magna limitatio ad l. primam. §. veteres.ff.de acquir. poſſeſſ. ſed Iaſ. in d. rubr. col. 61. uerſ.circa glo.huic ſententiæ reluctatur dicens, per ſolam & ſimplicem aditionem hæreditatis, eam amplius hæreditatem dici non poſſe, etiam ſi bonorum poſſeſsio non fuerit apprehenſa. & uide eleganter eundem Iaſ.in l.fi.verſ.Secundò intellige. C.de edic.diui Adr.tollen.Et ad hãc opinionem accedit Dec.
2 in l.hæreditas. ff. de regu.iur. Et ex quibus † probetur hæreditas adita, vide Soc. in conſ. 295. in 1.vol. nam hæreditatis aditio eſt quid facti, ideo non præſumitur, niſi probet. Dec.cõſ.442. num. 15. & 16. Et an hæreditatem renuncians eam adiuiſſe intelligatur, Mar.Soc.iuni.in cõſ. 129. Et ad materiam eorum, quæ hic tradit Bart. vide Iaſ. in §. actionum, col. 40. verſ. vltimò, ubi aliqua notatu digna perhibuit. ad rem facit quod mirabiliter uoluit Bart. in l.ab em-

ptione, col. 1. in fi.ff.de pact.vers. sed quæro. ubi agit de re, quæ tradita videtur, licèt non sit
3 tradita. Et hoc, quod hic ait Bart.scilicèt eum, qui semel bonorum † possessionem fuit adeptus, hæreditatis petitionem intentare non posse; sequitur Ias.in rubr.ff. sol.mat. col. 2. in 3. conclusione, & in recollectis nouis col. 5. post vers.conclude. ubi simile adducit exemplum de dote liberè restituta, quæ non dicitur amplius dos. & hoc documentum sequitur idem Ias. in l. eius qui in prouincia, vers. quòd si stipul.col. 7.ff.si cert.pet.& ad hæc,scilicèt,petitionem hæreditatis non dari, quando tota hæreditas re ipsa fuit restituta, faciunt ea,quòd ubi alicui res plenè tradita est, & ipse cadit à possessione, non potest amplius agere actione ex primo contractu, secundum glo.fi.in auth.sacraméta puberum, ibi, sed magis.C.si aduers.uendit.de qua tamen ibi neque Ias. neque alij mentionem fecerunt. Et vide Ias.in l.fi.col. 4.vers. Secundò intellige.C.de edic.diu.Adr.toll. Attende tamen,quia licèt prædicta non competant ad recuperandum ius acquisitum per huiuscemodi actionem, competunt tamen ad confirmandum, & manutenendum hoc ius, secundum Ias.in l.j.col. 3.vers.ex secunda. C.de edic.diu. Adr. toll. Et
4 dum Bart.hic subiungit in vers.sed quæro, ideò petitionem † hæreditatis non dari quando hæreditas fuit apprehensa, quia in huiuscemodi petitione ueniunt solùm res hæreditariæ, sed hæreditas adita non est hæreditaria, sed hæredis. Vide Ant.de Butr.in cons. 64.& Alex. in consil. 108.col.pen.in 1.vol. Adde etiam pro talibus bonis semel apprehensis non dari interdictum, quorum bonorum. Paul.de Cast.in cons. 96.& Corn.in cons. 254. col. fi.in 4.vol. Et ad prædicta vide Alex.in cons. 183. & in cons. 185.in 5.vol. Dum autem Bar.propè fi. d.l.nec interest, agit quomodò actiones omnes, quæ hæredi competebant, ex senatusconsulto, in fideicommissarium transeant: Dic in fideicommissarium non transire actiones acquisitas per hæredem l. si hæres pecuniam, in principio. ff. ad Trebell. sed in persona hæredis acquiritur petitio hæreditatis, ideò in fideicommissarium non transfertur, sed ei prætor prouidet.

Summarium in Rub. ff. de rei uendic.

1 *Vtrum rei uendicatio & petitio hæreditatis in eodem libello cumulari possit.*
2 *Rei uendicatio quid sit.*
3 *Res ecclesiasticæ in dominio alicuius non sunt.*
4 *Ille, qui rei uendicatione agit, præsupponit aduersarium possidere.*
5 *Rei uendicatio datur contra tantum ciuiliter possidentem.*

Lucubrat. in rubr. ff. de rei uendic.

1 CIRCA materiam huius rubricæ quæritur, utrum rei † uendicatio, & petitio hæreditatis in eodem libello cumulari possint? vide Ias.in §. actionum,col.fi. vers.nunquid aût. inst.de actio.& quæ posui suprà in rub.de petit.hæred. Et quomodò & quando rei vendicatio intenta
2 ta esse uideatur,& quid in ea probandum sit, vide Alex.in cons. 24.in 6. vol. Quæro quid sit † rei vendicatio? Resp. esse ius quod à dominio causatur. Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 3.ff.de acquir.poss. Et dum præsupponit, scilicèt dominium ciuile siue naturale in agente, & possessionem siue detentionem in reo conuento, vt l. in rem, & l. officium, infrà eod.titu. alioqui iudicium procedere non potest. ad rem facit. c.examinata, ubi Doct. de iudic. præser-
3 tim Abb. in 4.col. Proinde pro bonis † ecclesiasticis, quæ propriè in alicuius dominio nõ sunt §. in nullius, instit.de rer.diuis. rei uendicatio competere non potest, ut trad. Innoc.& alij in c. cùm venerabilis, de relig.domib. & ad prædicta vide Feli.in c.dilectos, de fid.instr. Et de materia rei uendicationis, & de forma libelli, vide plenè apud Ias. in d.§. actionum, & in l.Nesennius.§.fundum.ff.de re iudic. vbi etiam ait, eum, qui agit rei uendicatione, uti non posse be-
4 neficio ne exigatur ultra quàm facere potest. Et rei uendicatione † agens præsupponit aduersarium possidere. Ias.in l.nulli.C.de iud. An aût actio ad exhibendum sit præparatoria rei védicationi, Ias.in rub.C.de eden. Et an intentãs rei védicationẽ intelligatur renũciare possessioni

suæ,

suæ, vide Iaſ.in d.§. nihil commune. Item ſcias rei vendicationem cõpetere ad res ſingulares, & ad vniuerſitatem corporũ,non autem iuris. Doct.maximè Iaſ.in l.Gallus.§.ſi eius.ff.de lib.&
5 poſth.Et dum Bar.in hac rubr.colligit ex glo.rei vendicationem † dari contra tantùm ciuiliter
* poſsidentem, dicas in hanc ſententiã * communiter itum eſſe,teſte Iaſ.in §.1.col.20. verſ. vltimò dubitatur,inſti.de acti.vbi multa de hac re tradidit,& in d.§.nihil commune, num. 137. Et cui competat rei vendicatio, & quomodò ea vti oporteat, vide Abb.in c. illud. de præſump.

Summarium in l.j. §.per hanc. el primo.ff.de rei uendic.

1 *Liberæ perſonæ non petuntur rei uendicatione.*

Bart.in l.j.§.per hanc. j.ff.de rei vendic.

1 Bart. in d.l.j.§.per hanc. j. colligit ex iſto tex. liberas † perſonas non peti rei vẽdicatione, niſi vendicẽtur adiecta cauſa. Quæ autem ſit differentia inter hanc vendicationem adiecta cauſa, & actionem præiudicialem,docuit Bar.in l.ſiue contrà.§. apud Plautianum.ff.de libe.agno. & Iaſ.in §.præiudiciales.col.9.verſ.in ea.inſt.de act.& ibi in verſ.qualiter autem,ponit remiſsiuè, quomodò libellus ſit conficiendus quando agitur rei vendicatione,adiecta cauſa.& ad dicta per Bar.in hoc.§.per hanc,vide aliquid apud Feli.in c.licèt cauſam, in 13.not. C.de proba.

Summarium in d.l.j. §.per hanc, la 2.ff.de rei uendic.

1 *Quomodò procedatur & exequatur quando petitur uniuerſitas rerum.*
2 *Imperator eſt monarca totius mundi.*

Bart.in d.l.j. §. per hanc.2.ff.de rei vendic.

1 Bart. in d.l.j. §. per hanc. ij. agit de modo pronunciandi, † & exequendi, quando petitur vniuerſitas rerum: quoniam licèt iudex pronunciet gregem eſſe meũ, tamen reſtitutio fiet mihi detractis capitibus alienis. Ex quo infert Bar.ad Imperatorem,qui eſt Dominus totius mundi, licèt res particulares ſint alienæ. de qua re egit ipſe Bar.ſuprà in 1. cõſtitutione huius libri. vbi videas Bal.col.4.qui ait in ſimili, Regnum Apulię eſſe de dominio vniuerſali Eccleſię,licèt feuda ſint de dominio directo ipſius Regis.Et idem tenet in l.j.C.vnd.cogn.cuius documentũ vt ſingulare ſequitur Alex.in conſ.1.col.12.verſ.non obſt.etiam dum præfatus conſultor in 5. vol.& in d.l.j.C.vnd.cogn. Et vide multa in hac re ſcitu digna apud Bal.in c.1.§.Rurſus,col.3. quib.mod.feud.amit.& Feli.in c.cum non liceat, de præſcript. Barb.in c.1.de reb. eccleſ. non alien. & Alexand. & Iaſ. in l.j. C.vnd.legi. & idem tenet Bart. in extrauag.ad reprimendum, in voce, totius orbis. & Ange. Imol. & alios in l. ſeruus.ff.de lega.1. & Iaſ. in l.iij. §. ex cõtrario. col.pen.ff.de acquir. poſſ.verſ. Tu autem, & in l.cunctos populos, col.2. C. de ſum. Trinit. & multa de magnitudine Imperatoris docuit Thom.Ferr. in cautel.xvj. & Soc.in conſ. 165. col.
2 1.in 1.vol. Et Imperatorem † eſſe monarcam totius mundi,& fortè hæreſis crimine non carere eum, qui contrarium affirmaret, tradidit Bart.in l.hoſtes.ff.de capt.& poſtlim.reuerſ. Et ad prædicta optimè faciunt trad. per Abb.in conſ.51.in 2.vol. cuius hæc ſunt verba: Licèt Imperator diuiſerit territoria per diuerſas prouincias & regimina, tamen dicitur Dominus totius orbis, & mundus eſt ei unum territorium: ideò poteſt aſtringere quemcunque in vniuerſo orbe. hæc Abb. Sed contra poteſtatem Imperatoris, eiq; nec Reges, nec Ciuitates ſubeſſe, mirabiliter docuit Oldr.in conſ.69.quod conſilium terribile eſſe ait Feli.in d. c. cum nõ liceat.

Summarium in l.Marcellus. §. armamenta. ff.de rei uendic.

1 *Non ſufficit ſi uniuerſitas rerum uendicetur, niſi res in ſpecie exprimatur.*

Bart.in l.Marcellus.§. Armamenta. ff. de rei uendic.

1 Bart. in d.§.armamenta,colligit ex iſto tex.non ſufficere, † ſi uniuerſitas rerum uendicetur res niſi in ſpecie exprimãtur. Vide Feli.in c.in præſentia,col.2.de proba.& in c. 1. col. 10. de libel.oblat.Dec.in d.c.in præſentia.in 2.not.& in c.cum uenerabilis, in 2.not.de except.

Summarium in l.idem Pomponius. ff. de rei uendic.

1 *In rebus quæ commixtione non confunduntur, remanet dominium eorum, quorum erat primò nisi eorum uoluntate sit facta commixtio.*

Bart. in l. idem Pomponius. ff. de rei vendic.

1 BART. in hac l. idem Pomponius, sic ait in summa. In rebus, † quæ commixtione non confunduntur, remanere dominium eorum, quorum erat primò, nisi eorum uoluntate sit facta commixtio. Sed contra hoc Bart. documentum vrget glo. in l. si alieni nummi. ff. de solut.

Summarium in d.l. idem. §. si plures. ff. de rei uendic.

1 *Incertitudo rei impedit condemnationem fieri.*
2 *Quando plures aliquem interfecerunt, & ille non habebat nisi unum vulnus mortale, utrum ratione incertitudinis omnes sint condemnandi, an uerò absoluendi.*
3 *Quando plures aliquem interfecerunt si eorum unus sit clericus, & alij sint laici, utrum omnes iudicandi sint a iudice ecclesiastico, an uerò à iudice seculari.*
4 *Ius declarandi ambiguam intentionem, non egreditur personam proferentis.*
5 *An & quando facultas declarandi transeat ad hæredem.*

Bart. in d.l. idem. §. si plures. ff. de rei vendic.

1 BART. in ea l. §. si plures, ait, incertitudinem † rei impedire condemnationem fieri. Et dum Bar. opp. de l. Item Mela. §. si plures. ff. ad leg. Aquil. ubi incertus erat delinquens, & tamen omnes condemnantur; soluit dicens illud esse speciale ne delicta remaneant impunita. Sed contra hanc Bar. decisionem vrgent, quæ docuit Alex. in cons. 207. in lib. primi & secundi volum. vbi ait, si duo testes contraria testimonia dixerunt, neminem vt falsum condemnari posse ratione incertitudinis: quia licèt constet unum eorum dixisse falsum, tamen cum non liqueat quis ille fuerit, uterque est absoluendus. atque ita contra Bart. hic, quia sumus in delictis, & tamen ab incertitudine causatur absolutio utriusque. Attende quoniam ex prædictis inferri potest ad decisionem quæstionis illius, quæ multotiens in facti contingentia euenire solet, quando plu
2 res aliquem † interfecerunt, & ille non habebat nisi unum uulnus mortale, utrum ratione incertitudinis omnes sint condemnandi, an uerò absoluendi? De qua quæstione vide Alex. in cons. 15. in 1. vol. vbi multa scitu digna docuit in materia criminali, & in cons. 207. in lib. primi & secundi vol. & in cons. 14. in 3. vol. & in cons. 44. in 4. vol. & omninò in cons. 2. in 7. vol. & Feli. remisiuè in c. capitulū. nu. 48. de rescript. adde glo. sing. in c. cupientes. §. cæterùm, de elect. ubi Pet. ait, se reum quendam in facto liberasse. Vide Barb. in tract. de præstantia Cardinalium, in vlt. quæst. secundæ par. nu. 25. & Mari. Soc. iuni. in cons. 69. num. 27. & Paulum Grillandum in tract. de relaxatione carceratorum, in 5. & 6. quæst. In re proposita de delicto à pluribus commisso, si ignoratur quis eorum deliquerit, solet alia quæstio suboriri, si eorum vnus
3 † sit clericus, & alij sint laici, vtrum omnes iudicandi sint à iudice ecclesiastico, an verò à iudice seculari? quo casu dicendum videtur, eos omnes à iudice ecclesiastico ea ratione esse iudicandos, q̄ maius dignum trahit ad se minus dignum. c. 1. de for. compet. & ita ibi decidit Mar. Soc. & Soc. in l. cùm senatus, in fi. ff. de reb. dub. ubi testatur, ita in facti contingentia obtentū fuisse. & hanc partem sequitur Io. Crotus, quem videas omninò in l. j. num. 19. ff. de verbor. oblig. & Bart. in l. solent, cum apostill. ibi in 2. col. ff. de alim. & cib. lega.
4 Bart. in eod. §. si plures, colligit ex isto text. ius declarandi † ambiguam intentionem non egredi personā proferentis, nec ad hæredem transire. Et per hoc deciditur quæstio, an protestatio caducitatis ad hæredem transeat? de qua in specie decisio non facilè reperitur, licèt in casu diuerso reperiatur decisa apud Bal. in l. fi. de re. dot. & Raph. Cuma. in cons. 164. Prelatus. vide Bar. & ibi trad. in l. non solùm. §. morte, col. 2. ff. de ope. no. nunc. Ex prædictis etiam inferri solet, iudicem ipsum ambiguam alicuius intentionem declarare non posse: quia hoc esset interpre-

interpretari factū alienum, secundū Bal. in l. ea quæ. C. cōminat. epist. & in l. sicut proponis. C. de execut. rei iud. & an aliquis declarare posit, vide Feli. in c. qualiter & quando, col. 15. & seq. de accusat. & in c. cùm venissent, col. 2. de iud. & semper ait facultatem declarandi ad hæredem non transire. sed huic sententiæ reluctatur glo. magn. in l. post dotem, propè fi. ff. solu. matr. ubi amplius uult, etiam quando uoluntas posita est in cōditione, quo casu debet impleri in forma specifica, declarandi potestatem transire ad hæredem. de quo uide ibi Ias. col. 54. uers. in ea gl. l. alioquin, ubi ait, facultatem declarandi esse personalissimam, vt eius verbis utar. Ad hæc accedat quia si mortuus est ille, qui multos actus fecit in hæreditate sibi delata, si tamē dubiū est, an pro hærede se gesserit, an non, facultas hoc declarandi ad hæredem non transit. Bar. in l. pro hærede, in prin. vers. dubitaui tamē. ff. de acq. hære. licèt contrariū, & malè (iudicio meo) tenuerit idem Bar. in l. gerit. col. 6. vers. ad tertium. ff. eo. tit. de acq. hæred. & de hac re vide plene apud Aret. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. & §. post. Bar. & Alex. ibi, ubi etiam uideas Ias. col. 24. vers. Item inquantum. vide etiam. l. generaliter. in prin. cum gl. C. de reb. cred. Et an & quādo facul-
5 tas † declarandi transeat ad hæredem, vt ipse possit declarare, vide Ias. in l. post dotem, nu. 50. cum seq. ff. sol. mat. Illud autem scias, declarationem propriè dici eam esse, quæ fit circa verborum interpretationem, quæ sunt dubia, alioqui illa esset noua dispositio, quæ fieri nunquam potest in præiudicium tertij. natura enim declarationis non est conualidare, vt ita dixerim, quod nullum est, sed quod est inutile propter difficultatem probationis. item declaratio fieri debet in circumstantijs, non autem in substantialibus. hæc Dec. in l. 1. C. de impub. & alijs subst.

Summarium in l. si rem. ff. de rei vendic.

1 *Ille qui petit rem debet eam declarare de libello secundum ipsius naturam & qualitatem.*
2 *Ad certificandum hominem sufficit si nomen proprium exprimatur.*

Bart. in l. si in rem. ff. de rei vend.

1 BART. in d. l. si in rem, ait, eum, qui petit † rem, debere eā declarare in libello secundū ipsius naturam, & qualitatem. vide Alex. in cons. 39. col. 2. in 5. vol. & in cons. 46. in 1. dub. eo. vol. & Pau. de Cast. in cons. 301. Et ad declarationem Bar. hic vide Feli. in c. 2. de libel. oblat. col. 4. & seq. & dum Bar. subiungit, cùm de re fit mentio, intelligi debere de tota re, & non de parte. Vide Aret. in cons. 103. col. 2. in fi. Barb. in cons. 90. col. 3. in fi. & seq. in 3. vol. & rei appellatione de tota ipsa re intelligendum esse, & non de parte, docuit Alex. in cons. 195. in 6. volum.
2 Bart. in d. l. si in rem, inquit, ad certificandū † hoīem sufficere, si nomen propriū exprimatur De hoc Bar. documento, s. idem nomen pluribus impositum esse non censeri: quia pluralitas nominis non præsumitur, nisi probetur. vide Ias. in l. eum qui. §. in pœnalibus. col. fin. ff. de iureiur. & in l. ij. col. 1. C. de bon. poss. secundum tab. ubi ponit regulam generalem, s. pluralitatem actuum non præsumi: & ibi limit. & vide eundem Ias. in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posth. col. 3. in 1. gl. vbi reprobat glo. ibi dicentem, legem Velleiam, & Senatusconsultum Vellejanum ab eodem authore nōn prouenisse. Tu verò ea, quæ hic tradit Bart. declara omninò ut per Dec. in cons. 13. col. 2. & vlt. vbi limit. Item limita vt habetur apud Doct. in c. cùm Ioannes, de fid. inst. & præcipuè Feli. ibi in 4. col. & vlt. dum agitur de probanda identitate personæ.

Summarium in l. Pomponius. ff. de rei vendic.

1 *Si res pro indiuiso possideatur à socio meo uel ab alio, alium tantùm conueniam: si pro diuiso utrunque pro rata conueniam.*

Bart. in l. Pomponius. ff. de rei vendic.

1 BART. in d. l. Pomponius, ait, si res pro indiuiso † possideatur à socio meo, uel ab alio, alium tantùm conueniam: si pro diuiso vtrunque pro rata conueniam. Vide Bald. in consilio 435. in primo volumine.

Summarium in l.officium.ff.de rei uendic.

1 *Actio seu rei uendicatio datur contra eum qui possidet, uel est in possessione causa custodiæ uel aliter.*
2 *Quando rei uendicatio detur contra detinentem.*

Bart.in d.l.officium.ff.de rei vendic.

1 BART.in d.l.officium, sic ait in summa. Hæc actio † datur contra eum, qui possidet, vel est in possessione causa custodiæ,uel aliter. vide Abb.in cons.109.in 1.vol.Et quia ex hoc tex.col ligitur,dominũ agere posse contra cõmodatarium,& depositarium,& locatarium, cuius rei tamẽ dominus possessionem habet. vide tex.in §.æquæ,instit.de actio.in vers. quod genus actionis,& ibi glo.in verbo,neget.dum in tex.ibi habetur, possidenti actionem non dari. glo. ibi op
2 ponit de isto tex.in l.officiũ,pro cuius solutione uide ibi Ias.Quãdo autem rei † uẽdicatio detur contra detinẽtem,vide Alex. in l.Pomponius. §. si is qui precario.ff.de acq.poss.in col.fi.& Ias. in §.1.col.8.de actio.ubi ait, hæc dicta procedere solùm,quando est dubiũ, vtrum is possideat, an detineat, alioqui verò si non est dubium, id quod est animaduertendum.Circa illud verò,ꝙ ad rei uendicationem requiritur possessio vel detentatio ex parte conuenti: Limita hoc non procedere in casu singulari.l.si à te.§.1.ff.de except.rei iud. quando conuentus putabat se possidere, licètnon possideret; nam tunc pronunciatur tantùm rem esse actoris, & reus absoluitur tanquam non possidens. si tamen possessio perueniret ad eum, qui fuit conuentus,ad eam restituendam compelleretur, ut ibi. Tamen limita & declara tex.in d.§.1.vt per Feli.in c.examinata,de iudic. Et dum Bart. ibi subiungit, vtrum sententia lata contra colonum noceat domino, vide Bart.in l.2.colum.3.C.ubi in rem actio. vide etiam Feli.in c.super, colum.5.de iudic.Soc.in cons.266.in 1.volum.& Anchar.in cons.333.

Bart. in l.si res, cum duabus ll.seq. ff.de rei vendic.

BART. legit has tres ll. simul. Vide tu decisionem quęstionis,quam per istas leges facit Laurentius de Rodulphis in tract.de usuris.quæst.110.

Summarium in l.non soluin.ff.de rei uendic.

1 *Stante statuto,uictum uictori condemnari debere in expensis, si condemnatio expensarum omissa fuerit in sententia, an expensæ peti possint.*

Bart.in l.non solùm. ff.de rei vendic.

1 BART. in d.l.non solùm, propè fi.tradit, stante † statuto victum victori condemnari debere in expensis,si condemnatio expensarum omissa fuerit in sententia,an expensæ peti possint con dictione ex statuto? idq; ait fieri posse. Sed de hoc dubitat Ias. in l.vnica. col.4. vers.item.ff.de cond.ex lege. & in l.properandum.§.sinautem alterutra,col.2.vers.2.C.de iudic.

Summarium in l.item si uerberatum.§. si quis item.ff. de rei uendic.

1 *Princeps ex causa potest ius tertij auferre, & dare alteri.*
2 *Princeps an testamento alicuius derogare possit.*
3 *Si Princeps aliquem priuat motus aliqua causa ei usque adeò credendum est, ut contra illam causam probatio non admittatur.*
4 *Princeps non potest tollere quominùs iustitia ministretur.*
5 *Princeps an possit dare in feudum oppidum inuitis oppidanis.*
6 *Princeps uenerandus est tanquam Deus.*
7 *Princeps etiam de plenitudine potestatis an possit tollere ius alteri ex sententia acquisitum.*
8 *Licet sine causa ius acquisitum de iure gentium auferri non possit, tamen hoc procedit, quando istud illi directè competeret.*
9 *Tria in Principe requiruntur, potentia, uoluntas, & modus.*

10 *Prin-*

10 *Princeps habere debet commodum subditorum perinde ac si esset proprium ipsius principis.*
11 *Principis voluntas huiusmodi esse censetur prout esse debet.*
12 *Princeps uti non debet plenitudine potestatis sine causa.*

Bar. in l. item si uerberatum. §. si quis. ff. de rei uendic.

1 BART. in d. l. item si uerberatum. §. si quis rem, colligit ex isto text. Principem † ex causa posse mihi auferre ius meum, & dare alteri. Vide Alexand. in consi. 34. colu. 2. in 4. volu. & an princeps possit sine causa auferri ius quæsitum alteri, uide eundem Alex. in consi. 229. in libro primi & secundi uolu. vbi agit de legitimatione quæ fit in præiudicium tertij. de qua re uide Dec. in consil. 357. & Principem posse ex causa dominium rei auferre uni, & dare alteri, uide Dec. in cons. 286. & in cons. 361. vbi ait, causam respicere debere publicam utilitatem, alioqui Princeps non posset. vide eundem Dec. in cons. 689. & in l. id quod nostrum. ff. de regul. iur.
2 Et an Princeps † testamento alicuius derogare possit? vide Dec. in d. cons. 357. & an quando princeps possit rem alicuius auferre, uide plenè Feli. & Dec. in c. quæ in ecclesiarum, de const. vbi etiã habetur, quãdo causa dicatur esse legitima. De qua re multa scitu digna docuit Soci. in cõs. 156. col. 2. & in cõs. 164. in. 1. vol. & in cons. 266. col. 16. eod. 1. vol. & latè in cons. 120. & 126. & in cõs. 63. in. 3. vol. & omnino in cõs. 87. col. 8. in. 3. vol. vbi not. ait, si Princeps aliquẽ
3 priuat † motus aliqua causa, ei vsque adeò credendum esse, vt contra illam causam probatio non admittatur: citat Pet. de Anchar. in cons. 188. incip. Vltra alia solenniter. & Bart. per illum tex. in l. Aemilius. ff. de euict. & Principem de plenitudine potestatis non posse irritos, & inanes facere contractus, & promissiones quas fecit, tradit Soc. in cons. 87. in 3. vol. & de hoc vide Fulg. in cons. 143. & Dec. in d. cons. 689. ubi ait, Deum Principi leges subiecisse, sed non contractus secundum Bal. in c. 1. de natur. feud. ad rem faciunt trad. per Alex. in cons. 50. col. 4. &
4 seq. in 5. volu. & de hac re vide late Feli. in c. 1. de probat. & ibi etiã Dec. Et Princeps † tollere nõ potest quominùs iustitia ministretur, si quis eam sibi fieri expostulat. Alex. in cons. 1. col. 9. in 5. vol. Et pro habẽda pace posse Principem iura tertij auferre, docuit Alex. in cõs. 94. col. 6. in v. vol. De quo vide Soc. in cõs. 4. col. 4. in 3. vol. vbi ait, eos, qui hoc modo iura alterius nan ciscuntur, tutos nõ esse in foro conscientiæ. idem ait Feli. in d. c. 1. nu. 7. de proba. Et ad præcedentia. S. An & quãdo Princeps auferre possit ius alteri acquisitum, vel re ipsa, vel in spe, vel aliter quomodocunq;, vide pulcherrimè apud Soc. in cons. 10. inter cõsilia Albert. Brun. vbi tradit sex conclusiones memoratu dignas, ex quib. distinctè colligitur, quid iuris sit in quocunque iure alteri acquisito. Vide etiã Io. Campegium in cons. 11. inter cõsilia eiusdem Bruni. vbi etiã
5 habetur, vtrum Princeps † possit dare in feudum oppidum aliquod inuitis oppidanis? de qua re vide Soc. in cons. 39. in 3. vol. & Alex. in cons. 25. col. 5. in 5. vol. Dec. in cons. 564. nu. 9. & in cõs. 689. habetur plenissimè in cons. 12. inter cõsilia eiusdem Bruni. vbi traditur quali & quanta ueneratione habendi sint Principes, qui sunt imago Dei in terris. Et propterea sub illo præcepto, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, aiunt etiam Principem contineri, ut ibi
6 videre est. Et Principem † uenerandum esse tanquã Deum tradit Franciscus Lucanus in tract. de fisco & eius priuilegijs. in prima par. nu. 136. ubi ait, ꝙ proptereà Imperatores apud Romanos Diui nuncupabantur. ad quod facit gl. in rub. in Auth. de hære. & Falc. quæ ait, Principem legatum esse & proconsulem Dei. idem ait Bald. in tract. de pac. Constan. in princ. Attende tamen circa prædicta, si Princeps subditis suis aliquid concederet pecunia interueniente, illud communiter reuocari non posse. Bal. in l. qui se patris. C. vnde libe. & Albert. Brun. in cons. 51. Item quia Princeps alicui auferre non potest id, quod ei de iure gentium est acquisitum, ideò non militat isto casu iustam causam in principe præsumi. Fulg. in cons. 61. de qua re vide Alex. in cons. 229. in lib. primi & secundi volu. & Dec. in consil. 544. Circa prædictam dubitari solet,
7 vtrum Princeps † etiam de plenitudine potestatis possit tollere ius alteri ex sententia acquisitum? quoniam licèt iste modus acquirendi sit de iure ciuili, supra quod est potestas Principis, tamen ipsum dominium est de iure gentium, cui princeps sine causa etiam de plenitudine po

* testatis derogare non potest, secundum * com.opi.Doct.in l.fi.C.si contra ius uel util.publ.vbi Iaf.in col.fin.& Iaf.in l.Gallus.§.& quid si tantum.col.20.ff.de libe. & posth. & in l. si is qui pro emptore.ff.de vsucap.Soc.in conf.64.& in conf.120.in 3.vol.& in d.conf.10.inter cõsilia Albert.Brun.Dec.in conf.284.& in conf. 344.& Crauet.in conf. 103. vbi vltra istos patres adducit Abb.in conf.121.col.fin.in 2.volu.aitq; ex ijs dicendum esse hoc principem non posse, nisi ex iusta causa, vt ibi latius per eum. Sed in proposita re attende memorabile documentũ
8 Albert.Brun.in suo conf.primo, vbi egregiè ait, licet † sine causa ius acquisitum de iure gentium auferri non posit, tamen hoc procedere quando istud illi directè competeret, alioqui verò si princeps procederet restituendo aliquem ad primum statum, & remouendo impedimentum faciendo eum de inhabili habilem: quia tunc etiam sine causa hoc ius auferre poterit. quod nunquam obliuiscaris. Et quia hucusque de Principis potentia egimus, sciendum est in
9 principe non solum potentiam exigi ad actum aliquem rectè perficiendũ, sed tria in † Principe requiri. Potentia, uoluntas, & modus. quia sine potentia nihil ad actum deducitur, sine uoluntate nihil consensu perficitur, & sine modo nihil ad suum finem dirigitur: ut not. ait Bal. in consi. 236.incip.Rex Romanorum, in 1.vol. Et ideò principes debent hac sua potestate uti cum maximo moderamine, & tales esse debent erga subditos suos, quales uellent erga se esse principes suos, quando ipsi alijs subessent.c.quorundam.74.dist. & quales esse debeant Principes & qui
10 bus uirtutibus prędîti, docuit Ant.Corset.in tract.de potestate regia, in 3.par.nu.7.Principes † enim habere debent commodũ subditorum, perinde ac si esset proprium ipsius principis.l.vnica. propè fi.C.de cadu.toll.& thesaurus principis non debet esse suus, sed subditorũ bene agentium.§.cogitatio, in Auth.vt iudic.sine quoquo suffra.nam subditi diuites & boni sunt nerui ipsius principis.l.ij.C.de omn.agr.deser. lib.11. Et ideò princeps debet tractare subditos suos, tanquam filios, & nepotes. l.si quis filium, vbi Iaf.C.de inoff.testa.Bal.in conf.460. Ioanne de Albingonia, in 1.vol. quapropter, si princeps beneficia uel priuilegia concedit, non censetur ea concedere in alterius præiudicium, ut est tex.in l.nec omnis.C.de emend.liber.ubi ait impe
11 rator, beneficia tribuere in cuiusquã iniuriam non est moris nostri. Principis † enim uoluntas eiusmodi esse censetur, pro ut esse debet.Bal.in l.ex facto, ubi latè Iaf.in 4.not.ff.de vulg.& pupil.cum multis alijs scitu dignis, quæ habentur in conf.12.inter consilia Alber.Brun. Et si princeps aliquid agit, quod mereatur correctionem debet seipsum corrigere, in Auth. de nupt. in
12 princ. Illud etiam scias, principem † uti non debere plenitudine potestatis sine causa, ut inquit Alex.in conf.203.in 6.vol.dicens ab ea potissimùm abstinere debere Imperatorem, secundũ glo.in l.pen.ff.de hæred.inst.Et ideò princeps non præsumitur uti uelle plenitudine potestatis. Alex.in conf.11.in 7.vol.Quod tamen intellige non procedere, quãdo sine potestatis plenitudine actus ualere non potest: quia tunc ea vti velle existimatur: secundũ Paul.de Castr.in l.ex imperfecto, in fi.C.de testa.Alex.in l.quanquam.C.de testa.milit.Paul.de Castr.in conf.414.In facto præsenti, col.2.in 1.vol. Dec.in c.quoniam abbas.col.5.de off. deleg. & in conf. 11. col. pen. Princeps etiam vti non potest plenitudine potestatis contra eos, qui non sunt naturaliter ei subiecti sed respectu alicuius causæ, ut declarat Soc. in conf.27. in tertio volum.

Summarium in l.vtique.ff.de rei vendic.

1 *Fructus & partus veniunt officio iudicis mercennario.*

Bart. in l.vtique.ff.de rei vendic.

1 ☞ Bart. in d.l.vtiq; opponit, & dicit, fructus † & partus veniunt officio iudicis mercẽnario, igitur re perempta, non durat officium iudicis; & soluit, vt ibi per eũ.Circa istam l.vide Bar. in l.1.col.fi.versf.quærit glo.C.de lit.contest.& Pau.de Cast.ibi in fi.versf.vlti. Attende etiam quia vltra effectus hic positos, quare fieri debeat differentia, est alius.§.vt in ea declaretur actorem ius habere, secundum text. sing.in l. si a te. §. 1. ff.de except. rei iudic.Alex.in l.Naturaliter. §. nihil commune, col.20.& ibi etiam Iaf. col.20.versf.Tu responde. ff.de acquir.poss.

Summa-

Summarium in l. si post. ff. de rei uendic.

1 *Articuli cautè sunt formandi.*

Bar. in l. si post. ff. de rei uendic.

1 BART. in d. l. si post, ait, articulos † esse cautè formandos, ut probetur completam esse usucapionem ante litem contestatam. uide Feli. in c. licèt causam, de probat.

Summarium in l. si à bonæfidei. ff. de rei. uendi.

1 *Re perempta vel perdita post litem contestatam non tenetur possessor si dolus uel culpa ei ascribi non potest.*

Bar. in l. si à bonæfidei. ff. de rei uendic.

1 BART. in l. si à bonæfidei, sic ait in summa. Re perempta † uel perdita post litem contestatam, non tenetur possessor, si dolus uel culpa ei ascribi non potest. Attende tamen, quoniam isto casu ferri debet sententia, qua declaretur, actorem ius habere, & condemnetur reus in fructibus & partu, & alia facere, ut declarat Barto. in l. utique, suprà eod. tit. & in d. §. nihil commune, colum. 4. & seq. in quarta lectura uersi. secundò quæro, ubi Alex. colum. 20. & Ias. colum. 20. uersiculo tu responde.

Summarium in l. in rem. ff. de rei uendic.

1 *Actor dominium probare compellitur.*

Lucubrat. in l. in rem. ff. de rei uendic.

1 BART. in d. l. in rem oppo. & soluit, ut ibi per eum. Et allegari solet ista. l. quòd actor † dominium probare compellitur. Id quod non habet locum, ubi de uiolenta possesione probaretur: quia actor obtinere debet in petitorio absque eo, quod dominium probet, ut per Ias. in d. §. nihil commune, col. 31. & seq. licèt ibi ab alijs reprobetur.

Summarium in d. l. in rem. § loca sacra. ff. de rei uendic.

1 *Quomodò & quando res sacræ uendicari possint.*

Bar. in d. l. in rem. §. loca sacra. ff. de rei uend.

1 BAR. in d. l. in rem. §. loca sacra, tradit quomodò & quando † res sacræ uendicari posint. Vide Abb. in c. examinata, de iudic.

Summarium in d. l. in rem. § tignum. ff. de rei uendic.

1 *Ille qui tignum iniunxit si habet iniunctum an teneatur.*

Bar. in d. l. in rem. §. tignum. ff. de rei uendic.

1 BART. in ead. l. §. tignum, quærit, nunquid ille, qui tignum † iniunxit, si habet iniunctum teneatur. vide Feli. in c. constitutus, nu. 7. de rescript. Et pulchrè declara hunc tex. ut per Alexan. in consi. 79. Visis his. in 3. volu. Capr. in consi. 93. colum. fi. Angel. in auth. ut omnes obed. iud. colum. 3. versic. sexto modo legitur. Bal. in consi. 144. in 1. volum. & in consi. 431. in 4. vol. & in consi. 314. colu. 1. & in consi. 443. in 3. volum. Et dum Bar. quærit, an laboratores conducti ab alio in aliena domo, uel possesione excusentur, vide modernos in l. j. §. nũciatio. ff. de oper. nou. nunc. & latius Feli. in cap. si diligenti, colum. 4. de præscript. obstat tamen dictum Bar. in l. quod te, colu. fi. verf. venio ad ultimum. ff. si cert. per. vbi uult interpellatum in facto alieno credere non teneri. vide Feli. in c. 1. in fi. de præsumpt. & omninò Alex. in consi. 36. in 1. volum. Alber. de Ros. in l. si quis id quod. ff. de iurisdict. omn. iud. & Angel. de maleficijs in uoce, Sempronium

pronium mandatorem,col.3.quæst.4.vide omninò Soc.eleg.in cons.54.col.fi.in 4.volum.vbi optimè loquitur pro laboratoribus.

Bar.in l.is qui se obtulit.ff.de rei uendic.

BAR. in d.l.is qui se obtulit,ait uidendam esse gl.pro summario. Vide tu Feli.in c.pen.col. 1.versic.Dum subdit Abb.& col.seq.de except.vbi egregiè declarat hanc.l. & in c.cùm inter, colum.6.de re iudic.& Abb.in c.examinata,col.3.de iudic.Et dum Bart.subiungit si actor probat dominium, sed reus non fuit interrogatus,an possideret, quòd propterea reus condemnari non potest. adde idem tenere Bar.in l.si à te.§.1.ff.de excep.rei iud.& Abb.in cap.examinata,colum.fin.de iudic.

Summarium in l. ex diuerso.ff.de rei uendi.

1 *Fructus an perueniant ad hæredem antequam legatarius caueat de utendo & fruendo arbitrio boni uiri.*
2 *Fructus ciuiles ut pensiones domorum uecturæ nauium & huiusmodi an largè fructus appellentur.*
3 *Fructus appellatione quodcunque interesse comprehenditur.*
4 *Fructus dicitur id quod nascitur & renascitur.*
5 *Quomodò fructus percepti uel percipiendi peti debeant.*
6 *Partus ancillæ appellatione fructuum non continetur.*
7 *Bonæfidei possessor an faciat fructus suos.*
8 *Bonæfidei possessor qui errat in iure, credens habere iustum titulum, cùm non habeat, an fructus faciat suos.*
9 *Fructus percepti ex rebus restitutioni subiectis, an & quando ueniant in restitutione fideicommissi.*
10 *Fructus pendens dicitur esse pars fundi.*
11 *Ex diuersis non infertur.*
12 *Fructus episcopatus ad quem perueniat quando est facta translatio de uno episcopatu ad alium.*
13 *Bonæfidei possessor an & quando faciat fructus suos.*
14 *Fructus sunt restituendi à possessore, qui titulum habuit irritum.*
15 *Bona fides præsumitur in possessore decem annorum.*
16 *Fructus qui non efficiuntur possessorijs sunt petendi, rei uendicatione.*

Bar.in l.ex diuerso.ff.de rei uendic.

1 BART. in d.l.ex diuerso,tradit,an fructus † perueniant ad hæredem antequàm legatarius caueat de utendo & fruendo arbitrio boni uiri: Et qui nam sint fructus. Adde,quòd etiam cõfiscatio,& alia multa dicuntur fructus iurisdictionis,secundum Bar.in l.diuortio.§.si uir in fundo,ubi omnes doct.ff.sol.matr.sed an dicantur industriales,uel naturales,cogita. faciunt tradita in c.consultatio,de iure patron.Et inter fructus episcopatus annumeratur collatio beneficiorum,gl.Abb.& alij.in c.cùm olim,de mai.& obed.Et dum Bar.ex mente gl. prosequitur materiam fructuum,distinguendo ut ibi per eum:vide aliqua apud Feli.in c.de quarta, col.10. in 2.
2 limit.de præscript.& Curt.in cons.72.col.3.& 4.& quia Bar.ait,quosdam esse fructus † ciuiles, vt pensiones domorum,uecturæ nauium,& huiusmodi genus alia,quæro, an propriè, an largè fructus appellentur? vide Ias.in d.l.diuortio,in princ.in 3.not.& Alex.in consi.326. in causa & lite,col.fi.in libro primi & secundi vol.& dum Bar.pergit declarans fructuum naturalium aliquos esse industriales,& aliquos stare in suo proprio nomine naturalium,vide ad hoc. Alex. in d.l.diuortio,col.10.& omninò Aret.in consi.160.col.1.& Soc.in consi.251.in 1.vol.col.fin.& ad documentum Bar.hic in l.ex diuerso,uide Abb.in c.grauis,de restit.spoliat.Bar.in l. sed & si lege.§.scire.ff.de petit.hæredit.& ibi Alex.in apostill.Abb.in c.dilecto,de præben.Ang.in cõsi. 160.Dec.in c.cùm causa,de offi.deleg.Curt.in consi.71.& Ias.in l.Nesennius.§.1.ff. de re iudi.
3 Scias etiam fructuum † appellatione quodcunque interesse comprehendi, ut est text.not.in l.

loci

loci corpus.§.1.vbi Bal.ff.si seruit.uendic.quem extollit Io.Campegius in tract.de dote, in qu. 33.secundæ par.Quæro hic. An fructuum appellatione ueniat glans,ita,ut si statutum pœnam imponit incidentibus arbores fructiferas,uerificetur in incidente quercum producentem glãdes? Respondeo,eum in pœnam statuti incidere; quia glandis appellatione omnis fructus cõtinetur.l.qui uenenum.§.glandis.ff.de uerb.signif.& l.j.ff.de gland.legen.Bart. in l. qui seruandorum.§.1.ff.de præscrip.verb.& Specul.in tit.de iniur.& damn.dat.§.3.versi.potrò,& versic.
4 item si fructus.Item fructus † dicitur id quod nascitur & renascitur.glo.& Abb.in c.salubriter, de usuris,igitur &c.Attende etiam fructus intelligi deductis oneribus,ut pulchrè habetur apud Dec.in consi.156.Et an & quando fructus intelligantur deductis expensis,vide omninò Ioan. Bertachinum in tract.de gabellis,in secundo membro 8.par.princ.nu.8.cum seq.& trad. in l.j. C.de fruct.& lit.expens.& in l.fructus. ff.de impens.in reb.dot.fact.& in c. ad nostram, de iure iur.ubi Feli.latè.& Io.Campegium in tract.de dote,in 12.quæst.secundæ par.vbi distinguit, an
5 hæc uox à lege,an ab homine proferatur. Et quomodò † fructus percepti uel percipiendi peti debeant,vide optimè apud Ang.in l.ait prætor.§.per hãc. ff.de his quæ in fraud.cred.& Feli. in c.iudicis officium,de offic.iudic.Et ad rem de qua hoc in loco agit Bar.scilicèt de industrialibus & naturalibus,vide Specul.plenè in tit.de fruct.& interesse.§.1.per totum. Et in hac materia fructuum vide tex.in l.Iulianus scribit si haberem,infrà eod.tit.& Alexan.& alios in l.cùm
6 fundus,in princ.ff.si cert.peta.Postremò scias,partum † ancillæ appellatione fructuum non cõtineri: quoniam absurdum uidebatur hominem in fructu esse,cùm natura omnes fructus gratia hominum comparauerit. tex.est aureus in l.in pecudum.ff.de usur.& in §.in pecudum, inst. de rer.diui.tradit Abb.in c.salubriter,in fi.de usur.in quibus locis habetur, hominem esse finẽ omnium productorum. Et meritò,nam homo participat de omnibus,cum lapidibus enim habet esse,uiuere autem cum plantis,sentire cum brutis,& intelligere cũ Angelis.Abb.in c.firmiter,de summ.Trinit.& fid.cat.vbi etiam tradit quare Deus creauit bruta priusquam hominem crearet,qui est finis (ut dixi) omnium productorum,& nobilissima creaturarum. & tres affert rationes,ut ibi uidere est. Et dum Bar.in d.l.ex diuerso col.2.vers.sed de hoc aliqualiter dubitatur,quærit quomodò intelligendum sit illud,quòd fructus percipi potuerunt, an qui percipi potuerũt à petitore,an à possessore.vide Barb.in cõs.80.col.10.in 3.dub.& Ang.in l.si de possessione.C.vnd.vi.& Dominos de Rota in decis.25.in nouis.quid de fructibus, hoc est, de pecunijs,quæ ex scripturis percipiuntur? vide Soc.in cons.100.in 1.vol.
7 Bar.in d.l.ex diuerso,col.3.vers.sequitur.Quærit an bonæfidei † possessor faciat fructus suos, & quos. & distinguit,ut hic per eum. vide Abb.in c.grauis,de rest.spoli.Bart.in l.sed & si lege. §.scire.ff.de petit.hæred.& ibi Alex.in apostill.Abb.in c.dilecto,de præben.Ang.in consi.160. & in consi.84.prope fi.Alex.in consi.44.Visa facti.col.fin.in 3.vol.Imol.in consi.112.Curt. in cons.71.Ias.in l.Nesennius.§.1.ff.de re iudic.& Feli.in c.de quarta de præscript.& Dec.in cap. cùm causa,de off.deleg.Bonæfidei autem possessor esse dicitur,qui dominij cogitatione possidet.tex.est not.in l.apud antiquos.C.de furt.& in c.si uirgo.34.q.2.& quid ad bonæfidei possessorem pertineat,vide apud Philip.Franc.in disputatione petitorij,in primo dubio.nu.5.nun
8 quid bonæfidei possessor, † qui errat in iure,credens habere iustum titulum, cumnon habeat, fructus faciat suos,& quos.vide Feli.in d.c.de quarta,nu.32.cum seq.Non ab re est hoc in loco intelligere, utrum hæredes mariti fructus perceptos ex rebus uxoris eius restituere teneãtur an non. vide Aret. in consi.160. & latè Dec. in consi.251.vbi loquitur de triplici patrimonio uxoris: & quid iuris sit de fructibus perceptis ex unoquoque eorum,vide etiam Raph.Cuma. in cons.104.& Io.Campegium in tract.de dote,in septima & 9.quæst. primæ par. ubi plenissi-
9 mè agit de fructibus quarumcunque rerum & iurisdictionũ. Quid dicemus de fructibus† perceptis ex rebus restitutioni subiectis? an & quando ueniant in restitutione fideicommissi? vide Ange.in consi.331.vbi ponit regulam cum fallentijs. Non est ullo pacto prætermittenda illa quæstio,quæ quandoque contingit. Quidam emit fundum de mense Martij, in quo erat frumentum,quidam agnatus uolens eum redimere tãquam alienatum extra familiam uigore statuti,

tuti,illum redemit,quando fructus erant maturi: dubitatum est, utrum fructus sint diuidendi, & à quo tempore. Dicendum uidetur fructus maturos ex quo de proximo sunt colligendi, habendos esse pro collectis,secundum Bar.in l.diuortio.§.interdum.ff.solut.matrim.& ideò ad primum emprorem pertinere,de cuius manibus fundus est redimendus; vel saltem ex æquitate fit facienda diuisio pro rata temporis,ut per Bar.in l.fi.ff.de iur.fisc.& per Doct.in l.Iulianus
10 §.si fructibus.ff.de action.emp.sed huic sententiæ reluctatur,quia fructus† pendentes dicuntur esse pars fundi.d.§.si fructibus,& l.fi.§.fructus.ff.quæ in fraud.credit.quo stante illud sequitur, ut idem de his fructibus iudicium esse debeat,quod de alia parte ipsius fundi, atque ideò omnia hæc ad hunc agnatum redimentem pertinere; quia fructus isti non ueniunt tanquam quid accessorium,sed tanquàm pars principalis ipsius fundi,qui redimitur,ut per Bal.& Sali.in l.fructus.C.de action.emp.neque obstat Bartoli documẽtum in d.§.interdum, quia in isto casu procedere non videtur,ut ibi declarat Ias.Non obst.etiam diuisionem pro rata temporis fieri debere; quia adducta in contrarium loquuntur de diuisione fienda inter emptorem, & uendito-
11 rem,id quod à casu proposito distat, igitur ex diuersis † non infertur.l. inter stipulantem.§. sacram.ff.de uerb.obli.cum simil.Pro solutione huius quæst.vide Ias.in l.qui Romæ in princ.col. fi.ff.de verb.oblig.& Fabianum de Monte in trac.de emptione & venditione,in 6.par.nu.22. cum seq.& ad præfata uide etiam,Raph.Cuma.in consi.20.& Anchar. in consi.193.& Soc. in consi.42.in fi. in 3.vol. Postquam agimus de acquisitione fructuũ, hic alia pulchra suboritur difficultas,quę fuit inter Petrum Lipamanum,qui de episcopatu Bergomensi fuit translatus ad episcopatum Veronensem,& Petrum Cardinalem Bembum,qui ei in episcopatu Bergomensi
12 successit,scilicèt ad quem eorum † fructus percepti ante translationem & nomina debitorum pertinerent? Pro Lipamano translato facit,quia iam erant collecti tempore translationis, ideò videntur ad eum pertinere,ut tradunt doct.in d.l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de action.emp. & in alijs locis,quos paulò ante memorauimus, ubi distinguunt inter fructus pendentes, & perceptos. de qua re vide etiam Soc.in consi.100.in 1.vol.& pro hac parte uidetur esse decisio Rotæ nu.137.in titulo de translatione episcopi in antiquis. Verior tamen uidentur esse diuersa sentẽtia per rationes & authoritates,quas attulit Card.Zabarel.qui hunc casum decidit in cõs. 110.pro cuius decisione faciunt trad.per Io.And.in regula,non est in mora,in mercurialibus, cuius document citat in terminis Nicolaus de Vbaldis in tract. de successionibus ab intestato. §.finita,versic.prima conclusio.nu.2.licèt ipse casum hunc decidere non audeat,fortè,quia nõ vidit Card.Zabarel.in d.consi.110. vel quia ista sententia esset contra eius intentionem, quia casum hunc habebat in facti contingentia. Neque contra hoc urgere videtur prædicta Rotæ decisio,si rectè consideretur,immo videtur præcedenti sententiæ esse adiumento. nam & si ibi in principio habeatur,huiusmodi fructus ad translatum pertinere, tamẽ se remittit ad not. in c. præsenti,de offi.ordin.vbi colligitur decisionem pendere ab illa quæstione, an clerici fructus beneficiorum faciunt suos. Et ibi distinguitur,vtrum beneficia simplicia sint, an verò administrationem habeant: quia isto casu non faciunt suos. Proinde cum episcopatus habeat administrationem,consequens est ut fructus collecti sed non consumpti ad successorem spectent. Sed circa prædicta vide Franciscũ de Pauinis in trac.De officio & potestate capituli,sede vacã. in 8.quæst.secundæ part.princip.Et dum Bar.in d.l.ex diuerso,pro sequitur quęstionem suam,
13 an & quando bonæfidei† possessor faciat fructus suos,& loquitur de industrialibus,qui absq; distinctione efficiuntur bonæfidei possessoris. Attende unum singulare, quòd si bonæfidei possessor deducta omni impensa personæ & industriæ reperitur adhuc locupletior, tenetur restituere non obstante quòd fructus sint industriales.l.si me & Titium.ff.si cert.pet.vbi Ang. & Ias.in 1.col.Et an præsumatur aliquis factus locupletior,& cui probandi onus incumbat, vide Curt.in consi.72.colum.4.Et ad rem faciunt trad.per Mari.Soc.iuni.in consi.150. & omninò in re proposita,& de qua agit Bar.de eo,qui est factus locupletior, dicas fructus esse restituẽdos etiam à possessore.à quo abfuit mala fides: quia huiusmodi fructus iudicantur ac si essent
14 extantes secundum Angel.in consi.160.propè fin.item fructus † sunt restituendi à possessore,

qui

qui titulum habuit irritum, vel irritandum. Feli. in c. cùm causa. nu. 27. de sent. & re iud. Et fructus à possessore cum titulo in quatuor casibus restituuntur, ut per gl. in l. sed & partus. ff. quod met. cau. Tamen circa prædicta dicendum uidetur, bonam fidem esse præsumendam etiam quando fructuum acquisitio causatur ab errore iuris uel facti. Immo sufficere, si mala fides ab fuit, licèt non adsit bona, & titulus sit reductus ad non titulum, secundum Bar. in d. l. sed & si lege. §. scire. ff. de petit. hæred. & Curt. quem semper uideas in d. cōsi. 72. vide etiam Alex. in cōs.

15 122. col. fi. in 4. vol. & in consi. 44. col. fi. in 3. vol. vbi etiam ait, bonam fidem † præsumi in possessore. 10. annorum. Vide Feli. in c. de quarta, col. 9. de præscrip. & Capr. in consi. 24. Item attende circa id, quod dicitur, possessorem teneri ad fructus consumptos, & extantes, quando factus est locupletior: quia hoc procedit quò ad uerum dominum; sed si possessio fuisset alteri restituta, & super petitorio disputaretur, tunc primus possessor fructus restituere secundo possessori non cogeretur: ita uidetur uelle Innoc. in c. in literis, de rest. spoli. tamen cogita. Et dum

16 Bar. in fi. d. l. ex diuerso, ait, fructus, † qui possessoris non efficiuntur, esse petendos rei vendicatione, alios verò officio iudicis, uel condictione sine causa. vide Abb. in cons. 15. col. 2. lib. 2. & in cons. 112. in vltimo dubio. eod. vol. Capr. in cons. 92. in 3. dub. Barb. in cons. 80. in 2. dub. in 3. vol. Et circa id quod Bar. subiungit de hærede eius, qui non erat bonæ fidei possessor, licèt ipse bona fide possideat, vide Barb. in cons. 40. col. 12. & in 1. vol.

Summarium in d. l. ex diuerso. §. ubi autem. ff. de rei uendi.

1 *Si actor declaratur dominus etiam per errorem, reus condemnari debet in fructibus.*
2 *Parata una uia eidem sequitur alia.*
3 *Sententia etiam erronea super re fidem facit in causa fructuum.*
4 *Quomodò libellus sit concipiendus quando fructus petuntur officio iudicis.*

Bar. in d. l. ex diuerso. §. vbi autem. ff. de rei vendi.

1 Bart. in d. l. §. vbi autem, in principio, inquit; si actor † declaratur dominus etiam per errorem, reum condemnari debere in fructibus. & ibi colligit, libellum hoc modo debere concludere: peto declarari rem ad me pertinere, et me dominum declarari. Adde libellum procedere sine petitione restitutionis. Aret. in l. naturaliter. §. nihil commune, col. 3. ver. in ea gl. ff. de acquir. poss. & uide ibi Ias. col. 26. & omninò Alex. in consi. 121. col. 2. in 1. vol. & in consi. 184. in 5. vol. & quæ posui supra in rubrica de petit. hæred. Et quando fructus petuntur simul cum ipsa re, utrum sit exprimenda eorum quantitas in libello, & quomodo sit concipiendus libellus ratione fructuum, vide Feli. in c. 1. §. significantibus. num. 23. cum seq. de libel. oblat. & omninò Angel. in l. ait prætor. §. per hanc. ff. de his quæ in fraud. cred. & rursus Feli. in c. Iudicis officium, de offi. iudic.

2 Bar. in d. §. vbi autem, in 2. notabili colligit ex isto tex. quòd parata † una uia, eidem sequitur alia. Attende, quia in rei uendicatione restitutio non uenit iure actionis, sed officio iudicis, ut per Alex. in d. §. nihil commune, col. 21. versi. habetis. vbi etiam Ias. col. 2. versi. non omitto, tradit, an hoc iudicis officium sit nobile, an mercenarium. Ex hoc autem, quòd officio iudicis petatur, magna utilitas elicitur, vt ibi per Bart. col. 5. in 5. lectura. vers. si uerò. atque ita colligas, principaliter tantùm peti, ut super dominio pronuncietur. Et quòd ueniat officio iudicis nobili, vide Ias. in l. si prius, col. 17. versi. Tertiam conclusionem. ff. de oper. nou. nunci. & quamuis actor tantùm petat se dominum declarari, tamen sententia lata domininm transfert in agentem. id quod mirum videtur, cùm petens non egerit ad acquirendum dominium, sed tantum ut dominus declaretur, & tamen reus restituet rem uigore sententiæ actori tanquam domino ipsius rei. ista est * communis sententia, de qua per Bart. in l. ex hoc iure, col. 2. ff. de iust. & iur. vbi Ias. in 5. col. & seq. & Bar. in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquir. posse. vbi Alex. latissimè. & dum Bart. in hac. l. vbi autem subiungit; Si ego peto. aliquem condemnari ad restitutionem petitione hæreditatis vel rei uendicatione, quia sum hæres uel dominus, consequenter videor

dcor petere ut pronunciet me hæredem uel dominum: & si hoc non pronunciat expresse videtur tacitè pronunciare eum esse condemnandum ad restitutionem rei. vide multa similia quæ congerit Feli.in c.inter dilectos,in 1.nor.de fid.instru.Aret.in cons.156.in 6.col. Paul. de Cast.in consi.258.& in l.j.in fi.C.vbi in rem act.Bal. in d.c.inter dilectos. col.2. Alex. in consi. 121.col.2.in 1.vol.& Soc.in cons.160.col.pen.in 1.vol.

3 Bar.in eod.§.col.2.vers.sed tunc quæro,concludit, sententiam † etiam erroneam super re fidem facere in causa fructuum. vide omninò Soc.in l.si quis cum totum.§.planè.ff.de excep. rei judic. Et dum Bar.ex hoc documento aliud colligit,scilicet,sententiam erroneam in principali facere ius in accessorio. Ad hæc benefacit,quia hoc idem procedit etiam in iuramento.l.sed & si possessori,vers.proinde,& ibi Roma.ff.de iureiur.Iusiurandum autem & sententia æquiparãtur.l.post rem.ff.de re iudic.& de hoc vide Innoc.in c.ex conquestione,de resti.spoli.Et aduerte quoniam tex.in d. versi. proinde, videtur intelligere de fructibus perceptis post iuramentum,nòn autem ante. ideò fortè idem & in sententia dicendum uideretur, tamen hoc perspicuè ex illo tex.non colligitur. Et ad prædicta vide Alex.in consi.66.in 5.vol.& in l.qui Romæ, §. duo fratres, col.1. ff.de verbo.obliga. & Iaf. in l. Iulianus, col.9. versi. item inducitur. ff.de condit. indeb.

4 Bar.in eod.§.& ead.col.versic.sed quæro quando fructus, tradit quomodò † libellus sit concipiendus,quando fructus petuntur officio iudicis. vide Iaf.in §.omnium.col.fi.in princ. instit. de action.& Alex.omninò in cons.232.In causa & lite uertente,col.fi. in libro primi & secundi ✱ vol.vbi ait * communem sententiam esse contra Bar.hic,qui voluit necessariam esse expressionem quantitatis fructuum,quæ non requiritur necessariò,vt ibi per eum. vide eundè in l.j. col. 4.ff.de eden.& Bal.in consi.119.in 2.vol.& Feli.in c.2.col.8.de libel.oblat. & in c.1.§.significantibus.eod.tit.Et ad præfata uideatur Ang.in l.ait prætor.§.per hanc.ff.quæ in fraud.credit. & Feli.in c.iudicis officium,de off.iudic.

Summarium in l.qui petitorio.ff.de rei uendic.

1 *Ille qui interrogatur de re quæ delictum suum continet, respondere non tenetur.*

Bar.in l.qui petitorio.ff.de rei uendi.

1 BART. in d.l.qui petitorio,vers.vltimo not.tradit,eum qui interrogatur † de re, quæ delictum suum continet,responderi non teneri. & subiungit quomodò probabitur, eum dolo desijsse posidere. Ad hæc vide Feli. in c.pen. col. 1. versi. dum concluditur communiter, de excepr.Barb.in consi.56.col.3.in 1.vol.& in consi.65.col.2.in 4.vol.Alex.in consi.73.col.1.in 3. vol.& in l.j.in princ.col.2.ff.si ex noxa.cau.Et materiam eius qui dolo desijt posidere, vide plenè apud Iaf.in §.1.col.16.vers.ueniamus nunc,cum seq.inst.de action.& quoniam Bart.hic tractat de interrogatione facta in iudicio, quæro utrum interrogans aliquem in iudicio censeatur fateri uera esse ea, quæ in ipsa interrogatione continentur? Vide Socin.in consi.112.colu.fin. in 4.vol.& Feli. in c. quoniam contrà. num.10. de probat. vbi ait,cum fateri non censeri, nisi in duobus casibus.

Summarium in l.in fundo.ff.de rei uendic.

1 *An & quando expensæ factæ in aliqua re sint deducendæ, maxime à bonæfidei possessore.*

2 *Expensæ factæ in re emphyteotica ecclesiæ an soluendæ sint ab ecclesia hæredibus extraneis.*

3 *Debita contracta à clerico beneficiato pro se substentando an possint repeti ab ecclesia, & eius bona dari pignori an non.*

4 *Expensæ factæ ab aliquo pro conseruanda re alijs obligata, sunt in primis deducendæ: & ille qui eas fecit, est cæteris creditoribus etiam antecessoribus, præferendus.*

5 *Si duo habent molendinum commune quod egebat refectione, si eorum alter fuit requisitus ab altero ut expensam contribueret, & fuit contumax, alius qui expensas fecit elapsis quatuor mensibus dominus efficitur totius molendini.*

6 *Fimus ex quo terra efficitur pinguior an & quomodò repeti possit.*

Bar.

Bar. in l. in fundo. ff. de rei uendic.

1 Bart. in d. l. in fundo, col. 2. tradit, an & quando expensæ † factæ in aliqua re sint deducẽdæ maximè à bonæfidei possessore. vide doct. in l. domus, in princ. ff. solut. matri. & de istis expensis, quæ appellantur melioramenta, an & quando, & quomodò repeti possint, vide Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in 4. membro quintæ par. nu. 82. cum seq. & Mari. Soc. iuni. in consi. 150. nu. 31. & ea æstimanda esse non quantum ualent, sed secundum impensam in eis factam, tradit Ias. in l. j. §. si hæres percepto. ff. ad Trebell. nu. 12. & in re proposita attende, quoniam expensas & melioramenta perdit ille, qui rem aliquam uel fundum indebitè occuparet. Ang. in l. ex argento. ff. de condit. furt. quem refert, & sequitur Dec. in l. nemo prædo est. ff. de regul. iur. Quod tamen limita non procedere in melioramentis & expensis, quæ fiunt gratia culturæ & fructuum quærendorum: quoniam illæ detrahi possunt, aliæ verò amit-
2 tuntur. Crauet. in consi. 87. quæro nunquid exspensæ † factæ in re emphyteotica ecclesiæ soluẽdæ sint ab ecclesia hæredibus extraneis? Raph. Cuma. in cons. 57. tenuit eas esse soluendas. sed contrarium sensit Fulgos. in consi. 9. Scias etiam melioramenta emphyteotæ non compensari cum deterioramentis, ut caducitas uiteтur. Ias. in consi. 17. in 1. uol. quæro utrum melioramenta facta à prælato vel clerico in re ecclesiastica repeti possint ab ipso siue ab eius hærede? easq; repeti posse quando facta sunt ex patrimonio ipsius clerici, docuit Abb. in c. de multa, de præben. & in c. fi. in 2. not. de pecul. cleric. alioqui verò si essent facta ex industria ipsius, uel cum pecunia ex industria acquisita: ita Anch. & Imol. in d. c. fi. Sed ista decisio dubitabilis est (mea sententia) quoniam si huiusmodi expensæ repeti non possunt, quando factæ sunt de pecunia labore parta & industria, multò magis hoc deberet procedere in patrimonio: quia quæsita ex industria uidentur esse magis propria q̃ acquisita ex p̃rimonio, ut in simili casu decidit Abb. in c. ex
3 præsentium, de pign. dum agit, utrum debita † cõtracta à clerico beneficiato pro se sustentãdo possint repeti ab ecclesia, & eius bona dari pignori an non. aitque, si ecclesia erat impotens à principio, & tunc repeti non possunt: quia est quid sibi imputetur, cùm beneficium impotens acceptauerit, quo casu tenetur uiuere ex industria, & sic fortius ex patrimonio. hæc Abb. An autem melioramenta facta in rebus ecclesiæ repeti debeant secundum ualorem, an uerò secundum impensam, ut putà expensæ ascendunt ad centum, tamen res est aucta in duplum, uel è contrariò, vide Abb. in c. 1. de restit. in integr. Et circa præcedentia in hac materia expensarũ, scias
4 expensas factas † ab aliquo pro conseruanda re alijs obligata, esse in primis deducendas, & eũ qui eas fecit, esse cæteris creditoribus etiam anterioribus præferendum. l. interdum, cum. l. seq. ff. qui poti. in pigno. habe. tradit Ant. de Fano in d. tract. de pignor. & hypoth. in 3. membro septimæ par. nu. 21. Item attende in hac materia unum, quod est memoratu dignum: nam licèt ego alienum agrum inuito domino ingredi non possim, ut habetur in l. per agrum. C. de serui. & aqu. dico etiam ad quærendum thesaurum, ut habetur in l. j. §. in alienis. C. de thesaur. lib. 10. Tamen si in fundo alieno dicitur esse uenam, ut dici solet, ferri uel lapidis, possum inuito domino eum ingredi propter publicam utilitatem, secundum glo. sing. in l. iij. iuncta. l. quosdam. C. de metall. lib. 11. & ideò etiam expressè repeti, ita ex mente Rom. inquit Ant. Corset. in suis singularibus in litera, E, in voce Expensa, incip. Tu habes. Adde aliud singulare, nam si duo habẽt
5 molendinum † commune, quod egebat refectione, si eorum alter fuit ab altero requisitus, ut ex pensam contribueret, & fuit contumax, alius qui expensas fecit elapsis quatuor mensibus efficitur dominus totius molẽdini. l. si duobus. §. idem respondit socius quòd. ff. pro soc. l. si ut proponas. C. de ædif. priu. tradit Franc. Cremens. in sing. 97. cum ibi addit. & Cæpoll. in cautel. 85. Quò autem ad melioramenta, de quibus agimus hoc in loco, vide multa ad rem facientia per doct. in l. fin. C. de alluuion. Abb. in cap. nonnulli, de reb. eccl. non alien. Imol. & Barb. in c. 2. eod. tit. in fi. Paul. de Castr. in consi. 323. Viso puncto, col. 6. & Bart. & Bald. in l. iij. quod
6 met. cau. & dum Bar. in d. l. in fundo, col. 2. propè fi. agit † de fimo, ex quo terra efficitur pinguior, & alijs similibus expẽsis, an & quomodò repeti possint: vide pro illustriori huius rei intellectu Paul. de Castr. in consi. 26. col. 3. Prosequitur deinde Bar. in ead. l. col. 3. quid sit in ma

læ fidei

læfidei possessore, & an expensas repetere possit; vide tu Aret. in consi. 17. col. 8. pergit postea Bar. & in versi. Veniamus ad tertium, agit quid dicendum sit de illo, qui à principio fuit bonæfidei possessor, & postea malæfidei, utrum is expensas repetat? vide aliquid de hac re apud Bal. in consi. 257. in 1. vol.

Summarium in l. quæ religiosis. ff. de rei uendic.

1 *Lapides sepulchrorum sunt religiosi.*

Bar. in l. quæ religiosis. ff. de rei uendic.

1 BART. in d. l. quæ religiosis, ait, lapides † sepulchrorum esse religiosos: & ideò uendicari nō posse. vide Barba. consi. 14. & ad rem faciunt tradita per doct. & maximè per Angel. Aret. in §. sacra, & in §. religiosum. inst. de rer. diui. vbi etiam declaratur quomodò locus religiosus efficiatur sacer.

Summarium in l. sumptus. ff. de rei uendic.

1 *Bonæfidei possessor doli exceptione recuperat expensas, nisi cum fructibus compensentur.*

Bar. in l. sumptus. ff. de rei uend.

1 BART. in d. l. sumptus, sic ait in summa. Bonæfidei † possessor doli exceptione recuperat expensas, nisi cum fructibus compensentur. Intellige hanc. l. & declara ut per Franciscum Cremensem in singul. 105. Si feci impensas. vbi ait hanc. l. nōn habere locum in fructibus perceptis ex re subiecta restitutioni. Et an & quando fructus percepti ex huiusmodi rebus ueniant in restitutione fideicommissi, vide regulam & fallentias apud Ang. in consi. 331. & ad materiam huius. l. vide Imol. in cons. 117. col. pe. Feli. in c. cùm causa, col. pen. & seq. de re iudic. Cor. in cons. 86. in 1. vol. & Paul. de Cast. in cons. 326. col. pen.

Summarium in l. uendicatio. ff. de rei uendic.

1 *Incorporalia uendicari non possunt.*

Bar. in l. uendicatio. ff. de rei uendic.

1 BART. in d. l. vendicatio, colligit ex isto text. incorporalia † vendicari non posse. De qua re vide eundem Bar. in rubrica in fi. col. fi. ff. solut. matr. & in l. j. col. pen. versic. tertiò dixi. ff. de leg. 1. vbi aliter uidetur sentire quàm hic. tamen Ias. ibi. col. 12. versic. quædam, declarat secundum ea, quæ hoc in loco tradita sunt.

Summarium in l. is à quo. ff. de rei uendic.

1 *Si duo uendicant eandem rem ab eodem possessore, primo uincenti traditur, præstita cautione.*

Bar. in l. is à quo. ff. de rei vendic.

1 BART. in d. l. is à quo, ait, si duo uendicant † eandem rem ab eodem possessore, primo uincenti traditur præstita cautione. Sed quærit Bar. quid si restitutio est facta, non exacta cautione? de hac re agit idem Bar. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. & in l. si alienam rem, in fi. ff. sol. mat. Fel. plenè in c. ueniēs, col. 1. de testi. Amplia tamē & limita secundū Ias. in d. §. si sup rebus, circa fi. de re iud. & per Fel. in c. cùm sup, col. 5. ver. habes unā limitationē, de re iud.

Summarium in l. si culpa. ff. de rei uendi.

1 *In eo qui dolo desijt possidere, quæ actiones cedi debeant.*

Bart. in l. si culpa. ff. de rei uendic.

1 BAR. in hac. l. si culpa, tradit de eo, qui dolo † desijt possidere. Et quomodò, & quæ actiones

nes cedi debeant, vide Soci.in materia huius.l.in conſ.206.in 1.volu.Et dum Bar.agit de auxilio quod dat prætor circa utilem actionem, quia propterea non transfertur dominium, vide Alex.in l.ſeruum filij.§.eum qui chirographum,in fi.ff.de leg.1.

Summarium in l.qui reſtituere.ff.de rei uendi.

1 *Ubi uenit aliquid iure actionis iuratur in litem.*

Lucubrat.in l.qui reſtituere.ff.de rei uendic.

PER textum in hac l.qui reſtituere, tenet Bart.in l.ſi prius, in ſecunda quæſt.colum.12.ff.
1 de oper.nou. nunci. quòd ubi uenit aliquid iure actionis, † iuratur in litem. ſed contrarium, ſcilicèt, immo eſſe iurandum in litem in his, quæ ueniunt officio iudicis, uoluit idem Bart.in l. harum.ff. ſi ſeruit.uendic. per iſtum textum. Item ex illo tex. colligitur,iurandum eſſe in litem, quando ſubeſt dolus tantùm in omittendo, licèt alij in contrariam ſententiam adducantur. Vide Doct.& præcipuè Alexand.in d.l.ſi prius, colu.10.& ſequ. & Docto. in l.Argentarius. §. cùm autem. ff. de eden.

Bar.in l.ſi à Titio.ff.de rei uendic.

BAR. in d.l.ſi à Titio, colligit ex iſto text. ius ſuperueniens authori meo, mihi prodeſſe. vide Imol.in conſi.8.col.fin.

Summarium in l.quæ de tota.ff.de rei uendic.

1 *Valet augumentum de toto ad partem, & econtrà.*

Bar.in l. quæ de tota.ff.de rei uendic.

1 BART. ex d.l.quæ de tota,colligit illam regulam, de toto † ad partem ualidum eſſe argumentum, & contrà. Limita iſtam regulam procedere ſolùm quando militat eadem ratio, alioqui uerò ſi diuerſa ratio ſubeſſet: vt per glo. in clemen. ſecunda.in uoce, defenſor,de rebus eccleſ.non alien. & per glo.in l. ſi hominem, in principio.ff. de ſolut. Iaſ.in l. ſerui electione. §. cum fundus.ff.de legat.primo. Dec.in l.non debet.ff.de regul. iur. Item limita non procedere in poteſtate Papæ, quia Papa multa poteſt in particularibus diſpenſare, quæ in uniuerſalibus diſpenſare non poteſt; vt uidere eſt apud Felin.in cap.humilis, de maior.& obedi.vbi de hoc multa ponit exempla.

Summarium in l.quædam mulier.ff.de rei uendic.

1 *Ex clauſula conſtituti, qua aliquis ſe alterius nomine poſſidere conſtituit, poſſeſſionem ac etiam ipſum dominium acquiri.*

2 *Clauſula conſtituti operatur quia eius uigore agi poterit propria autoritate contra tertium poſſeſſorem abſque alia excuſſione.*

3 *Si emis rem & poſt in eius poſſeſſione reperiaris, præſumeris ex cauſa illius emptionis poſſidere.*

Bar.in l.quædam mulier.ff.de rei uendic.

1 BART. in d.l.quædam mulier, colligit ex iſto text. ex clauſula † conſtituti, qua aliquis ſe alterius nomine poſſidere conſtituit, poſſeſsionem, ac etiam ipſum dominium acquiri: quod tamen intelligit,quando ille qui conſtituit, poſſidebat. hæc Bar. vide Alexand.in conſi. 9.in 4. uolu. Abb.in conſi.49. & in conſi.76.in fi.in 1.volu.& Dec.in conſi. 247. vbi ait, aduocatum cautum eſſe debere, vt probet conſtituentem poſſediſſe bona,de quibus agitur, tempore quo conſtituit ſe illius nomine poſſidere. Hoc tamen limita non habere locum in antiquiſsimis, in quibus ex ſola illa clauſula probatur tranſlatio poſſeſsionis: ita Soci. in conſi.139.col. fi.& in conſi.187.colu.5.in 1.vol.Attende alium mirabilem effectum,quem iſta clauſula ope-
2 ratur, quoniàm † eius uigore agi poterit propria authoritate contra tertium poſſeſſorem abſq;

aliqua excußsione. Alex.in consi.83.& in consi.85.& in consi.185.in 6.volum. & in consi.70. col.fi.in 5.vol. & Aret.in consi.126.& Antonius de Fano in suo tracta.de pignoribus & hypothecis,fol.52.nu.51.vbi singulariter limitat hoc non procedere,quãdo mortuus esset ille, qui se alterius nomine poßidere constituit.

3 Bart.in d.l.quædam mulier,versicu.Item not.ait, si emis rem, † & posteà in eius posseßsione reperiaris, præsumeris ex causa illius emptionis poßidere. Vide Soc.in consi.87.colu.penult. in 1.volum. vbi citat hunc text. dicens quòd ex primordio tituli posterior formatur euentus. idem uoluit expreßè idem Soci.in consi.158.col.2.& 7. vide Bal.in consi.10.in 5.vol. & Paul. de Castr.in l.ij.ff.de condit.& demonstr.Ad hæc accedat illud,quando aliquid est factum,& nõ apparet ex qua causa,& una tantùm appareat, ex illa causa factum esse censeri.l. fin.ff. de alim. pupil. præstan. Bar.in l.cùm seruus.ff.de uerbor.obligatio. & Socin. in consi.205.colu.3.in 1. vol.& in conf.16.in 3.volu.

Summarium in l.in rem.ff.de rei uendic.

1 *Qui negat se possidere, non potest conueniri actione, sed si conuincitur de mendacio, transfertur possessio in actorem.*

2 *Reus translata possessione an iterum audiatur super possessione uel proprietate.*

Bar.in l.in rem.ff.de rei uendic.

1 BART. in d.l.in rem, sic ait in summa. Qui negat † se poßidere, non potest conueniri actione, sed si conuincitur de mendacio, transfertur posseßsio in actorem. Istam l.declara & limita multis modis, vt per Felin.in capitulo cæterùm,de iudic.Et limita ut non habeat locum, quando ista negatio fieret super actu inualido, vt putà si libellus actoris esset ineptus, in quo diceretur reus poßidere, & ipse negaret, cùm re uera poßideret: nam is non incidit in pœnas,de quibus hìc agitur: ita Felin. in capitulo ex tenore, in principio. de rescript. Et ad hanc l.vide Roman.in consi.59.in vltimo dubio. & in consilio 70.in tertio dubio. & in consil.157. in fin.Abb.in consilio 17.columna prima.in secundo uolumine. & in cap.cùm causam,colu.4. & sequ.de iuram.calumn.& in cap.is qui, de sol. Areti.in consi.30.colu.4. & fin. & uide tex.& ibi glo.& docto. præsertim Bald.in titu.si de feud.fuer.controuer.int.dom.& agnat.in cap.uasallus. Vide etiam Præposit.in titu.de controuers.inuest.capitulo item si uasallus. & Iacobum de sancto Georgio in tract. feud.in uoce,Dictique uasalli. colu.2.& seq. uersic. vndecima causa, & aliquid apud Bald.in consi.189. in secundo dubio.in tertio volumi.Alexand. in l.j. vbi limi. C.de his qui poten. nom.& plenè Barbat.in consi.82. in primo dubio.in tertio uolumine. & in consi.36.eodem uolumine. & Ias.in §.primo. colu.16. & sequ. institu. de action. & dum Bart.in hac l.si rem,oppon. de l.iij.§.in amittenda.ff.de acquiren. posseß. vide ibi plenè Alex. & latißimè Ias.colum.45. in glos. fin. Subiungit deinde Barto.in versicu. ex quo not.mirabiliter, licèt officium iudicis sit adipiscendæ, ei tamen non obstare dominij exceptionem propter mendacium. Vide Barba.in consi.36.colum.penult.in 3.volumine. Et dum Bar. quærit paulò post,utrum in petitione hæreditatis ille, qui negat se poßidere, puniatur in translatione posseßsionis. vide Barb.in d.cons.36.

2 Bart.in d.l.in rem,quæ est.l.fi.quærit ibi propè fin.utrum reus † translata posseßsione iterum audiatur super posseßsione, uel proprietate? Tu de materia huius.l.vide Alexand. in consi.73. col.pen.in 3.volu.& omninò in consi.35. in 5.uolu.vbi ait, pœnam huius legis non habere locum,nisi in eo qui dolo uel lata culpa, negat se poßidere; & alia tradit ad rem hanc facientia. Vide etiam omninò Ias.in l. sin autem.§. quòd autem.ff.de re iudic.& in l.j. C. de transact. & in l.quæstionem.C.de fideicommis.

Sum-

Summarium in Rubr. ff. de public. in rem actio.

1 *Quae sint necessaria ad hoc ut publiciana competat alicui.*
2 *Publiciana & rei uendicatio an simul intentari possint.*
3 *Aliquis habere potest quasi dominium, & sic publicianam ex pluribus causis.*
4 *Publiciana an ecclesiae competat sine traditione possessionis ex solo titulo habili ad translationē dominij.*

Lucubrat. in rubr. ff. de public. in rem actio.

1 CIRCA hunc titulum, & primò quae sint necessaria ad hoc ut publiciana † competat alicui, vide apud Philip. Franc. in sua disputatione petitorij, quae posita est in 1. vol. tractatuum. & quomodò, & cui detur publiciana, vide Alex. in consi. 110. in 4. volu. & quae in ea probari debeant, vide Alexan. in consi. 24. in 7. volu. Vtrum publiciana competat
2 ex solo titulo absque apprehensione possessionis? vide Fulgos. in consi. 105. & an † publiciana & rei uendicatio simul intentari possint? Fulgo. in consi. 140. & Alexan. in consi. 240. in libro primi & secundi uolu. Nunquid autem publiciana dari possit contra eum, qui dolo desijt possidere? vide an inferri possit ex dictis Ias. in §. actionum, colu. 37. versic. sed nunc occurrit, inst. de action. quando scilicèt ipse primus possidens sine titulo alienaret in alium, atque ita ipse in alium ex alienatione titulum transferret, quo casu contra eum titulo possidentem publiciana locum habere non potest, secundum Bart. in l. j. §. opus. ff. de alien. iudic. mut. cau. fact. Item
3 aliquis habere † potest quasi dominium & sic publicianam ex pluribus causis, Bart. in l. iij. §. ex pluribus. in fine. ff. de acquiren. possess. & ibi Ias. colum. fin. versiculo circa glo. & de hac materia publicianae vide latè apud Ias. in §. sed istae. institu. de action. Socin. in consilio 56. in 4. volū. Et actio publiciana quid sit, cui competat, contra quem detur, vide Baptistam à Sancto Bla-
4 sio in tractatu de actione & eius natura, in prima actione. An autem publiciana † competat ecclesiae sine traditione possessionis ex solo titulo habili ad translationem dominij, vide trad. in cap. Abbate sanè, de re iudic. in sexto. & Abb. in cap. ex literis, de consuetu. & Ias. in l. ut inter diuinum. C. de sacrosanc. eccles. Et utrum publiciana competens testatori competat etiam legatario ante traditionem? vide Ias. in l. j. ff. de lega. 1. & an & quando publiciana acquiri possit sine possessione, docuit Ias. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acquiren. possess. ubi multa alia ad rem pertinentia inueniuntur, & in l. possideri. §. ex contrario, eodem titulo. Et an publiciana & haereditatis petitio contra possidentem concedantur, Alexand. in consi. 232. In causa & lite, in lib. primi & secundi vol.

Summarium in l. j. ff. de public. in rem acti.

1 *Libellus alternatiuè admittitur, hoc est, dico rem ad me pertinere iure dominij uel quasi, & ita consuetudo seruat.*

Bar. in l. j. ff. de public. in rem act.

1 BART. in d. l. j. quaerit, si dubitatur † sit ne ille, qui alienauit, dominus an non, cùm libellus alternatiuè admittatur, scilicèt, dico rem ad me pertinere iure dominij uel quasi; aitq; hoc de consuetudine seruari: vide Ias. multum clarè in §. sed istae, colu. 15. in fi. institut. de action. & in §. aliae. eodem titulo.

Summarium in d. l. j. §. sed cur. ff. de publi. in rem acti.

1 *Ex quacunque causa iusta possessio transferatur, competit publiciana.*
2 *Quaedam sunt iura quae à testatore non transferuntur, sed incipiunt in persona ipsius legatarij, qui vult incipere usucapionem & sic uendicare, & hoc fieri non potest nisi tradita fuerit possessio.*

Bar.in d.l.j.§.sed cur.ff. de public.in rem actio.

1 BART. in d.l.j.§.sed cur,ait,ex quacunque † causa iusta possessio transferatur, competere publicianam. vide quæ citaui suprà in rubrica.& Bar.in consi.206. Inter procuratorem dominæ Bernardinæ.& Alex.in consi.146.Videtur inspectis,in lib.primi & secundi uol.& ad ea quę tradit Bar.in hoc.§.vide Alex.in cons.45.& in cons.83.in 3.vol. & in cons.184.in 5.volumine.

2 Ias.in d.§.sed istæ,inst.de actio.& dum Bar.in hoc.§.sed cur,in fi.inquit,quædam esse iura † quę à testatore non transferuntur,sed incipiunt in persona ipsius legatarij, qui vult incipere usucapionem & sic uendicare : aitq; hoc fieri non posse, nisi tradita fuerit possessio. Attende,quia sufficeret apprehensio possessionis secundum Ias.in d.§.sed istæ, col.18.versic.aduertas etiam, & sequitur Bar.in l.j.col.fi.ff.de lega.1.vbi Alexan.col.10. versi.Item dum Bar.& ibi etiam Ias. colu.pen.versic.vltimo,vbi tradunt quid si usucapio penès hæredem perficeretur, an tunc dominium ipso iure in legatarium transeat.

Summarium in l.sunt & alij.§.ait prætor.ff.de publici.

1 Si tradita est res ex causa iudicati, an dominium transferatur in accipientem.

Lucubrat.in l.sunt & aliæ.§.ait prætor.ff.de public.

1 BAR. in d.§.ait prætor,quærit quid si tradita est res ex causa † iudicati,an dominium transferatur in accipientem : vide latè eundem Bar.in l.ex hoc iure,col.3.ff.de iust.& iur.

Summarium in l.eum qui à furioso.§.si petenti.ff.de publici.

1 Re tradita ex iure iurando publiciana competit.

Bar.in l.eum qui à furioso.§.si petenti.ff.de pub.

1 BAR. in d.l.§.si petenti,ait,re tradita † ex iureiurando publicianam competere. De hoc.§. qui turbat communem opin. quòd publiciana competat tantùm quasi domino, non autem directo domino,vide Ias.in dicto §.sed istæ.colum.2.& sequ.institu.de action. vbi tractat hunc articulum.

Summarium in d.l.eum qui.§.ait prætor.ff.de publici.

1 Hæc actio ad emptorem bonæ fidei pertinet, licèt uenditor malam fidem habeat.
2 Mala fides defuncti an noceat hæredi.

Bar.in d.l.eum qui.§.ait prætor.ff.de publiciana.

1 BAR. in eadem l.§.ait prætor, ait,hanc actionem † ad emptorem bonæfidei pertinere,licèt uenditor malam fidem habeat. De hac re uide Ias.in d.§.sed istæ,col.19. versic.iuxta hanc partem.& Alexand.in consi.181. Visis scripturis,in 2.col.in lib.primi & secundi volu. & quia hoc
2 in loco traditur, utrum mala fides authoris noceat, ideò quærendum est etiam an mala fides † defuncti noceat hæredi. & dicitur, quòd non de iure canonico. Socin.in consi.203. in primo vol.vide eundem in consi.60. col.penult.eodem volu.uide Alex. in consi.74. in 1.volum.& in consi.60. colu.4. in 4.volu.& Dec.in consi.204. Et an & quando mala fides defuncti prælati noceat successori in beneficio, vide Felin.in cap.de quarta.num.24. cum sequ.de præscript.& dum ibi Bart.subiungit,utrum hodie publiciana sit correcta, vide latisimè apud Ias. in d.§.sed istæ,col.20.uersic.in ea glo.

Summarium in d.l.eum qui.§.bonam.ff.de publici.

1 Vt publiciana competat,requiritur titulus & traditio facta respectu eiusdem tituli.

Bar.

Bart.in d.l.eum qui.§.bonam.ff.de public.

1 BART. in ead.l. §.bonam autem fidem, sic ait; vt publiciana † competat, requiritur titulus, & traditio facta respectu eiusdem tituli. Adde quòd requiritur traditio possessionis non possessæ ab alio ciuiliter neque naturaliter; nam alio possidente ciuiliter non currit præscriptio, vt per Bart. in l.Celsus, col.2. vers.sed quæro.ff.de vsucap.

Summarium in l. de pretio. ff. de publici.

1 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

Bart. in l. de pretio. ff. de public.

1 BART. ex ista l.colligit regulam, ubi lex † non distinguit, neque nos debemus distinguere. Fallit hoc, ut habetur per Soc. in tabula regularum cum fallent.num.229.

Summarium in l.siue autem. §. si duobus. ff. de public.

1 *Pluribus ementibus ab eodem, potiorem illum esse, cui traditio facta est.*
2 *In publiciana requiritur traditio uacuæ possessionis.*
3 *Publiciana non datur contra titulo possidentem.*
4 *Petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentem.*
5 *Publiciana an detur contra possidentem titulo putatiuo.*

Bart. in l.siue autem. §. si duobus.ff.de public.

1 BART. colligit ex d.§. si duobus, pluribus ementibus † ab eodem potiorem esse cui traditio facta est. circa decisionem huius text.primo tex.uidetur uelle, publicianam duobus posse competere, propter illam vocem, magis, quæ in tex.posita est. prætereà dicendum uidetur, quòd ad discutiendam dubitationem huius.§.dici debuisset; ille, cui tradita est possesio vacua quæ ab alio ciuiliter neque naturaliter possideatur, habet publicianam, qua potest præscribere: id quod fieri non posset si alius rem ciuiliter possideret. Alex. in cons. 35. in 6. volu. quia præscriptio non curreret, atque ideò neque publiciana competeret: sic igitur ad publicianam
2 † requiritur traditio vacuæ possesionis: ita Bar. in l.Celsus,col.2.vers.sed quæro. ff.de vsucap. Item ad publicianam requiritur, ut præscribi posit, igitur ciuilem exigit possesionem, quæ est causa præscriptionis. Bart.in l.iij.§.ex contrario,col.1.& seq.ff. de acquir. poss. cùm itaque ciuilis possesio exigatur, clarum est eandem apud duos esse non posse. d.§.ex contrario, proinde consequens est ut etiam publiciana apud duos esse nequeat. Item ad cognoscendum cui competat publiciana, illud in primis respiciendum esset, quis ille sit qui ciuiliter possideat, atque ita quis posset præscribere; non autem cui primò res fuerit tradita, cùm posit contingere, ut naturalem tantùm possesionem nanciscantur.
3 Bart.in d.§.si duobus, ait, publicianam † non dari contra titulo posidentem. Vide Alexan.in cons.232. In causa & lite. in lib.primi & secundi voluminis, & quæ posui suprà in rubrica, de petit. hæred. Cogita si dici posset publicianam non dari contra titulo posidentem, quando titulus haberetur ab eo, qui agentem publiciana posset repellere, alioqui uerò si eum repelle-
4 re non potuisset, ut in simili dicitur in petitione † hæreditatis, quæ non datur contra titulo possidentem, vt per Bar.in l.hæreditatis.C.de petit.hære.nam regulam hanc Bar.limitat (ut prædixi) in l.cogi.in fi.C.de petit.hæred.& hoc dictum Bar.declarat ibi Ias. licèt de eo dubitet. cogita quia est pulcherrima limitatio, si est uera, & hactenus non considerata. Item cogita nunquid limitationes, quæ dantur petitioni hæreditatis, quæ non conceditur contra titulo possidentem, conuenire posint huic publicianæ, quarum aliquas posuit Ias.in §.actionum.col.36. instit.de actio.nam eadem ratio uidetur in utraque regula militare. Et ideò cogita etiam si tradi posset cautela, vt publiciana detur contra titulo posidentem, quemadmodum traditur e-
5 tiam in petitione hæreditatis, vt per Cæpoll.in cautel. 133. An autem publiciana † detur con-

tra posſidentem titulo putatiuo, ita, ut iuſtus error poſsidentis talem rem habeatur pro titulo: vide not. Bar.in l.j. ff.quor. bono. ubi in petitione hæred tatis concludit quòd non. quæ ratio (ut opinor) militat etiam in publiciana. Præterea dum Bart. in fin. d. §. ſi duobus, agit de illo, qui lite cœpta acquirit titulum, ut excludat agentem publiciana, idq; ait fieri non poſſe. Vide Alex. in conſ. 71. Videretur prima conſideratione, in fin.in 1.vol.vbi ait hunc. §.procedere quando actor titulum haberet ab uno, & reus ab alio. Sed ſi actor & reus titulum ab eodem conſequeretur, eo caſu illum eſſe potiorem, qui primus poſſeſsionem fuit adeptus. vide eundem Alex. in conſ. 181. Viſis ſcripturis, col. 2.in lib. primi & ſecundi vol. & in conſil. 218. In cauſa & lite, eod.vol. & in conſ. 232. In cauſa & lite, eod. tit. & in conſ. 260. In cauſa & lite, col.4.verſ. Præterea etiam, eod.vol. vbi refert hoc Bart. documentum de eo qui affectat habere titulum. Vide etiam Alex. in conſ.45. Viſa facti, col.2.in 3.vol. & Rom.in conſ. 424. vbi tradit, quid ſi titulus ante litem motam ſuperueniſſet. Vide Iaſ. in §. ſed iſtæ, col. 4. & ſeq. inſtit. de action.

Summarium in l. cum ſponſus. §. is cui. ff. de public.

1 *Quomodò publiciana ſine traditione in fideicommiſſarium transferatur.*

Bart. in l. cum ſponſus. §. is cui. ff. de public.

1 BART. in d. l. cum ſponſus. §. is cui, dum agit, quomodò † publiciana ſine traditione in fideicommiſſarium transferatur, diſtinguit, dicens: Aut fideicommiſſarius uti uult publiciana, quæ defuncto competebat, & poteſt, ut hic. Aut uti uult titulo ſuo, & non poteſt. Iſtam diſtinctionem Bart. ſequitur, & comprobat Iaſ. in d. §. ſed iſtæ, inſtit. de action. & ego poſui in vltima Lucubr. in Bart. in l.j. §. ſed cur, ſuprà eod. tit. vide Alex. in conſ. 230. Eximie Domine, in fin. in lib. primi & ſecundi vol. Et Corn. in conſ. 110. in 1. vol.

Summarium in d.l. cum ſponſus. §. in vectigalibus. ff. de public.

1 *Vectigal præſcribi poteſt reſpectu utilis dominij.*
2 *Præſcriptio an currat contra vaſallum ſeu emphyteotam eccleſiæ.*
3 *Quare præſcriptio currat contra bona eccleſiæ.*

Bart. in d. l. cum ſponſus. §. in vectigalib. ff. de public.

1 BART. in ead. l. §. in vectigalibus, ait, vectigal † præſcribi poſſe reſpectu dominij, quanuis reſpectu directi præſcribi non poſsit. Hoc idem tenuit Iaſ. in d. §. ſed iſtæ. col. 3. inſtit. de action. Et de hac re vide not. Bart. in l. ſi publicanus. §. in vectigalibus, & quæ ibi plenè ponam Deo fauente in lucubr. & Arct. in conſ. 30. col. 3. in 3. dub. & in conſ. 42. col. fi. & in conſ. 154. Abb. in c. ſi ſuper. §. prætereà, de uerb. ſignifi. Bald. omninò in c. bonæ. de poſtulat. prælat. & in conſi. 439. in 3. vol. ſecundum impreſsionem Mediolan. Doct. & maximè Abb. in c. ad audientiam, de præſcript. Anchar. in clemen. præſente, de cenſi. & in conſil. 142. Alexan. in
2 conſ. 312. Viſo themate, in lib. primi, & ſecundi uol. ubi traditur, an præſcriptio † currat contra uaſallum, ſeu emphyteotam eccleſię. de qua re uide omninò Soc. in cóſ. 265. col. 15. in 1. uol. Et ad prædicta uide Doct. in l. qui aliena, in princip. ff. de acquir. hæred. & in c. peruenit, de cenſib. Io. Fabr. in §. 1. col. 2. inſtit. de iur. perſon. Felin. in c. de quarta, de præſcriptio. & in c. cum contingat, ubi etiam Abb. de præſcript. Et ad prædicta uide Soc. in conſ. 111. col. fin. in 1. uol. & in conſ. 2. in 3. uol. & Iacob. de ſancto Georgio in ſuo tract. feud. in glo. in uoce, Mero & mixto imperio, col. 5. & omninò Io. Firmanum ſiue Bertachinum in tract. de gabellis, & Franciſcum Lucanum in tract. de fiſco & eius priuilegijs. Et quæ ſit ratio quare
3 præſcriptio † currat etiam contra bona eccleſiæ, & tamen non ualet ſtatutum uel conſuetudo diſponens

disponens de bonis ecclesiæ, docuit Feli. in c. ecclesia S. Mariæ. num. 128. de const. dicens, ideò statutum non ualere, quia propter huiusmodi statutum clerici efficerentur subiecti iurisdictioni laicorum, id quod fieri non potest; alioqui uerò in præscriptione.

Summarium in l. quæcunque. §. interdum. ff. de public.

1 *Solennitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet.*
2 *Transacto spatio xxx. annorum præsumitur solennitas interuenisse etiam in alienatione bonorũ ecclesiæ.*

Bart. in l. quæcunque. §. interdum. ff. de publici.

1 BAR. in d. §. interdum, inquit, solennitatem † extrinsecam non præsumi, sed probari debere. Intellige hoc esse verum, si à parte opponatur, & non aliter: ita inquit Matthesil. in singu. 12. incip. Nota q regula. Ad rem hanc, scilicèt, an & quando solennitas extrinseca præsumatur, maximè ex diuturnitate temporis, uide Alex. in cons. 9. & in cons. 45. in fin. in 3. uol. in cons. 1. col. pen. & in cons. 11. col. fin. in 4. vol. in cons. 16. & in cons. 134. col. 6. eod. volum. & in cons. 179. col. fin. in 6. vol. & omninò in cons. 218. & in cons. 219. col. 4. eo. 6. vol. & in cons. 94. & egregiè in cons. 101. in 7. vol. & in cons. 179. eo. 7. vol. Rom. in cons. 320. Corn. in cons. 144. in 1. dub. in 4. vol. Declara tamen & limita ut per Barb. in cons. 1. col. 6. in 4. vol.
2 & limita vt per Dec. in cons. 564. nu. 13. Et attende quoniam transacto † spatio xxx. annorum præsumitur solennitas interuenisse etiã in alienatione bonorum ecclesiæ. Alex. in d. cons. 179. col. fi. in 6. vol. & in cons. 179. in 7. vol. & egregiè in d. cons. 218. in 6. vol. & Dec. in cons. 409. vbi loquitur in bonis ecclesiæ. Vide eundem in cons. 442. Et circa prædicta vide Feli. in c. illud, de præsumpt. in c. sicut, col. 12. cum seq. nu. 31. de re iud. & in c. Albericus, ubi etiam Abb. de testi. Soc. in cons. 15. col. pen. in primo vol. & in cons. 46. in 4. volum. Dec. in l. j. num. 8. C. qui admit. & Mari. Soc. iuni. in cons. 32. num. 17.

Bar. in l. si quis prohibuit, aliàs Pomponius. ff. de pub.

BART. in hac l. quæ incipit Pomponius, pauca dicit. Vide Feli. in c. ex parte decani, num. 23. de rescript.

Summarium in l. j. ff. si ager vectig.

1 *Quando loquitur de dominio, intelligitur de dominio directo.*

Bart. in l. j. ff. si ager uectig.

BART. in d. l. j. colligit in summa, ut ibi per eum. vide Imol. in cõs. 116. col. pe. Et dum
1 Bart. ait, cùm loquimur de dominio † intelligendum esse de dominio directo. hic sumitur illa regula, s. uerba simpliciter prolata, intelligenda esse in potiori significatu. Vide Soc. in cons. 25. in 3. vol. vbi ait, regulam hanc procedere, quando uerba impropriè acciperentur: nam tunc in potiori significatu sunt intelligenda: alioqui uerò si propriè sumi possunt. id quod diligenter attende: quia est magna restrictio. Dicas etiam uerbum habens plura significata in eo sensu esse accipiẽdum, qui est magis tale, & magis proprie tale. l. filiusfamiliàs. §. fi. iuncta l. j. ff. de donat. Idem, verba intelliguntur secundum communem usum, & secundum illud quod fieri solet, nullo habito respectu ad id, quod quandoque iure extraordinario occurrit. text. est not. in l. scio. §. Medico, ubi Bart. ff. de annu. lega. Dec. in cons. 639.

Summarium in Rubr. ff. de usufructu.

1 *Si aliquis stipulatur usumfructum pro se & hæredibus suis, vsumfructum in hæredibus collectiuè est diuersum ab usufructu testatoris.*

2 *Si uni legatus est usufructus fundi alicuius, & alteri relictus est ipse fundus, ambo concurrunt in usufructu.*
3 *Usufructuarius nullum potest nouum facere aedificium.*
4 *Usufructuarius an possit ponere castellanum in castro.*
5 *In usufructu omnium bonorum an contineantur etiam venalia.*
6 *Usufructuarius omnium bonorum potest exigere pecuniam haeredibus debitam, ut de illa usumfructum percipere possit.*
7 *Usufructuarius an habere debeat arbores.*

Lucubrat. in rubr. ff. de usufruct.

1 Circa istam rubr. sciendum est, si aliquis stipulatur † usufructum pro se & haeredib. suis, vsumfructum in haeredibus collectiuè esse diuersum ab vsufructu testatoris. Bar. in l. iiij. §. Cato. ff. de verb. oblig. Et vide nõnulla ad materiam huius rubr. pertinentia apud Cepoll. in tract. de seruit. vrb. praed. c. 5. Item scias, usufructum unius anni esse diuersum ab vsufructu alterius anni, atque ita quotannis dicitur nouus usufructus. l. si vsufructus mihi. ff. de vsufr. leg. & l. j. ff. de vsufru. accrescen. Item vsufructus qui debetur alicui & suis haeredibus transit solùm ad primum haeredem. l. antiquitas. C. de vsufr. Angel. in cons. 2. Quid si vni lega-
2 tus † est usufructus fundi alicuius, & alteri relictus est ipse fundus. Dic ambos concurrere in vsufructu, & vsufructum inter eos esse diuidendum. l. si alij. ff. de vsufr. lega. Bart. in l. Sempronio. ff. eod. tit. Alex. in cons. 56. in 3. vol. Paul. de Castr. in cons. 131. in prima par. & in cõs. 223. in secunda par. & omninò vide Paul. de Montepico in sua solenni repetit. l. Titia cùm testamento. §. Titia cùm nuberet. ff. de leg. 2. & Ias. in l. re coniuncti. nu. 68. ff. de leg. 3. Item vsufructua-
3 rius † nullum potest nouum facere aedificium etiam si meliorem eius conditionem faceret: & ideò non potest etiam vias construere, neque eas claudere. Ange. in cons. 18. Et ad quas impensas teneatur, vide Feli. in c. G. perpetuus. de fid. instr. Item vsufructus non restituitur ipso iure reuerso ab hostibus, sed per restitutionem in integrum. text. est sing. vbi Bart. in l. ait prae-
4 tor. §. 1. ff. ex quib. caus. maio. An vsufructuarius † possit ponere castellanum in castro? vide Paul. de Montepico. in d. §. Titia cùm nuberet. num. 160. vbi etiam agit, an vsufructuarius possit exigere condemnationes & confiscationes, & alia multa scitu digna in materia vsufructus aperuit. Et inter caetera non est obliuioni tradendum id, quod ibi num. 158. tradidit, scilicèt, vsufructuarium fundi teneri ad collectas. l. quaero. ff. de vsufr. leg. nisi solutio collectarum aequiualeret fructuum perceptioni: quoniam eo casu dominus tenetur: ita dixit Rom. in sing. 156. incip. Tu scis. vbi ait se hoc in facti contingentia obtinuisse in ciuitate Florentiae. Vtrum
5 autem in vsufructu † omnium bonorum contineantur etiam venalia, vt sunt panni, & huiusmodi genus alia, vide Paul. de Montepico in d. §. Titia cùm nuberet, num. 86. Nunquid vsufructuarius omnium bonorum teneatur ad solutionem aeris alieni; Bart. in l. fi. ff. de vsufruct. lega.
* eum teneri senserat. Sed contra eum est * communis doctorum sententia. Dec. in cons. 536. num. 13. & in consil. 590. & Paul. de Montepico in d. §. Titia cùm nuberet. num. 130. dicas tamen debita esse soluenda de bonis haereditarijs, atque ita his detractis vsufructuarius minorem habebit vsumfructum. Dec. in consil. 485. & Paul. de Montepico. in d. §. num. 130. Item
6 vsufructuarius † omnium bonorum potest exigere pecuniam haeredibus debitam, ut de illa vsufructum percipere possit. Dec. in consil. 418. vide Soci. in consil. 131. in primo volum. vbi tradit etiam, quando usufructuarius ad praestandam cautionem teneatur, vtrum ante praestitam cautionem faciat fructus suos. Et an usufructuarius teneatur defendere litem motam super vsufructu & proprietate, uide Paul. de Montepico. in d. §. num. 19. Scias etiam usufructuarium posse deducere in iudicio ius proprietatis quatenus sibi expedit, & de hoc censetur habere mandatum. Feli. in c. G. perpetuus. num. 3. de fid. instrum. Vtrum usufructua-
7 rius † habere debeat arbores, uide eundem Paul. in d. §. Titia. num. 93. ubi latè distinguit.

Si uero

Siuerò usufructuarius malè utitur rebus, utputa incidendo arbores fructiferas, quas incidere non potest, utrum priuari possit usufructu, etiam si cautionem præstitisset de bene utendo, per quam succurritur proprietario? & deciditur eum priuari posse. quæ decisio faceret contra mulieres relictas usufructuarias. Paul. de Montepico in d. repeti. §. Titia. nu. 96. quod nunquam obliuiscaris. An autem usufructuarius propria authoritate possit percipere usufructum. Dec. in consi. 418.

Summarium in l. omnium prædiorum. ff. de usufruc.

1 *An ille qui tenetur ad usumfructum, teneatur ad factum uel ad dandum.*

Bar. in l. omnium prædiorum. ff. de usufruc.

Bart. in d. l. omnium, ait pro declaratione uidendum esse glo. in l. ij. in princ. ff. de uerb. oblig. vide gl. in uoce, & harum, & in uoce, etiam, in d. l. ij. vbi omnes Doct. latissimè tradunt, an 1 ille, qui tenetur ad usufructum, teneatur ad factum, uel ad dandum. Et dum Bar. hic ait, eum ad utrumque teneri. Dicas hunc tex. agere de seruitute relicta in ultima uoluntate: quia hæres tenetur constituere. & hoc est contra trad. per Bar. in multis locis, in quibus ait, seruitutem in ultima uoluntate relicta ipso iure constitui. Et ideò pro solutione vide Ias. in d. l. ij. §. & harum, col. 8. ff. de verbor. obligat.

Summarium in l. usufructus. ff. de usufruct.

1 *Vsusfructus est diuiduus.*

Bar. in l. usufructus. ff. de usufr.

1 Bart. in d. l. usufructus, colligit ex isto tex. usufructum † esse diuiduum à princ. & ex post facto. vide Rom. in consi. 158. & Curt. in consi. 36.

Summarium in l. arboribus. §. de illo. ff. de usufr.

1 *Sufficit quòd subditus recognoscat superiorem in dominum, etiam domino ignorante, & licèt ab alio possideatur.*

Bar. in l. Arboribus. §. de illo. ff. de usufr.

1 Bart. ex isto. §. de illo, colligit, sufficere † si subditus recognoscat superiorem in dominum etiam domino ignorante, & licèt ab alio possideatur. ista. l. inducitur per Rom. ut not. in l. qui fundum. ff. quemad. seruit. amit.

Summarium in l. usufruct. §. sed inter duos. ff. de usufruct.

1 *Quando inter duos est contentio de possessione potest iudex utrique parti prohibere ingressum ne ueniant ad arma.*

Bar. in l. usufructus. §. sed si inter duos. ff. de usufr.

1 Bart. in d. §. sed si inter duos, colligit ex isto tex. quãdo inter duos † est contentio de possessione, potest iudex utrique parti prohibere ingressum, ne ueniãt ad arma. vide Bar. in l. si duo col. fi. ff. uti possid. Abb. in c. licèt causam, col. pen. de probat. Curt. in cons. 61. Feli. in c. præsentia, col. fi. de prob. & vide aliqua de pace apud Barb. in cons. 41. col. 18. & seq. in 1. vol. & in cõs. 11. col. 2. & 14. & in cons. 20. col. 21. in 2. vol. & in cons. 24. eod. vol. & Rom. in cons. 332.

Summarium in l. Proculus. ff. de usufru.

1 *Verba per modum conditionis prolata inducunt dispositionem, quando alioquin dispositio annexa non sortiretur effectum. & nu. 2.*

2 *Quid si usufructuarius rogatus esset restituere quicquid habuit, uel substitutio est facta post mortem illius cui legatus fuit usufructus, utrum debeatur proprietas an non.*

Bar.

Bar,in l.Proculus.ff.de uſufr.

1 BART. in d.l.Proculus,colligit not.ex iſto tex.verba † per modum conditionis prolata inducere diſpoſitionem,quando alioqui diſpoſitio annexa nõ ſortiretur effectum. & ex iſto tex, colligunt Bal.& Angel.Si uſufructus alicui relinquitur hoc pacto, ut rem alienare non poſsit, cenſeri legatam eidem eſſe proprietatem, quæ quidem deciſio eſt memoratu digniſsima. videtur enim eſſe contra trad.in l.legata inutiliter.ff. de adim. lega. vbi ſumitur regula; Ea quæ inducta ſunt ad diminutionem,operari non debere augumentum,Et ita ſenſit etiam Abb. in terminis in conſ.91.in 2.vol.vbi ait,uſufructuarium, qui prohibitus eſt rem alienare,in qua habet uſufructum,cenſeri prohibitum alienare duntaxat uſufructum ſuum, nõ autem proprietatem, quæ non eſt ſua. Verior tamen eſt diuerſa ſententia,ut ſcilicet ex hac prohibitione dominium acquiratur,ut docuit Alex.in conſi.150.in 7.vol. Corn.in conſi.64. in 4.vol.Fulg.in conſi. 13. col.fi.Ang.in conſi.338,col.2.quem vide omninò, Rom.in conſ.206.Licèt de communi.Soc. in conſi.131,col.fi.in 3.vol,Paul.de Montepico in repet.l.Tiria cùm teſtamento. §. Titia cùm nuberet.ff.de lega.2.nu.155,Mari.Soc.iuni.in conſi.84.nu.9.Io.Sado.in repet.l.hæc uerba. ff. de leg.1.in fi.& omninò Thom,Ferrat.in caut.2.vbi tradit etiam aliam cautelam, qua mediante uſufructus trahit ſecum proprietatem. Et tradit,quid ſi huic prohibitioni alienationis adie-
2 ctum eſſet toto tempore uitæ ſuæ. Nec obſt.d.l.legata † inutiliter, quoniam illa l.duas patitur limitationes,quæ huic deſeruiunt intentioni.primò enim illa.l.limitatur per Ang. hic, vt procedat ſolùm quando nulla præceſsit diſpoſitio conceſsiua, alioqui verò ſi talis præceſsit ut in hac.l.Item limitatur non habere locum quando diſpoſitio alioqui inanis & fruſtratoria redderetur,per tex.not.in l.denique.§.interdum,& ibi doct.ff.de pecul.lega.tradit Iaſ.in l. Centurio, nu.57.ff.de uulg.& pupill.& hoc eſt in iſto caſu, quoniam alioqui illa prohibitio alienationis nihil operaretur. Et pro iſta opin.uidetur tex.in l.fi.ff.de uſufr.ear.rer.quæ uſu.cõſu. Et de hac
3 re uide Bar.& doct.in l.donationes.§.ſpecies.ff.de donat.Quid ſi uſufructuarius † rogatus eſſet reſtituere quicquid habuit, uel ſubſtitutio eſt facta poſt mortem illius, cui legatus fuit uſufructus,utrum debeatur proprietas an non? reſpondendum videretur, non deberi proprietatẽ: quia poteſt uſufructus deberi huic ſoli ſubſtituto.per.l.antiquitas.C.de uſufruct. & per ea quæ tradit Ang.in conſi.2.Ex quo enim inutilis non redditur diſpoſitio,& compatibilis eſt, videtur ceſſare ratio,quam hoc in loco afferunt doct.quòd alioqui diſpoſitio non ſortiretur effectum. Neque obſt.iſte tex.qui agit ſolùm de prohibito alienare,uel altius tollere,quæ uſufructui non conueniunt,& ideò proprietas legata intelligitur: tamen cogita,quia caſus uidetur in d.l.fi. de uſufr.ear.rer. Quid ſi aliquis relinquit terras cum uſufructu, an dominium debeatur? Alex.in conſi.150.in 7.vol,ait,hæc uerba dominium ſignificare.

Summarium in l. ſi alij. §.rerum.ff.de uſufruct.

1 *Si alicui legatur fundus, et eidem legetur etiam æſtimatio uſufructus omnium bonorum ſuorum, ei debetur etiam æſtimatio uſusfructus fundi ei legati in ſpecie.*

Lucubrat.in l.ſi alij.§.rerum.ff.de uſufr.

BART. in hac.l.nihil ſcripſit,Tu verò attende quia tex.in d.§.rerum, eſt ſingul. ſecundum Rom.in ſingul.246.incip.Lego Titio fundum. vbi ait ex iſto tex.colligi, quòd ſi alicui legatur
1 fundus,& eidem legetur etiam æſtimatio uſufructus omnium bonorum ſuorum, ei debebitur etiam æſtimatio uſufructus fundi ei legati in ſpecie. Et ad rem faciunt trad.per eundem Rom. in conſi.308.Omnipotentis Dei, Et attende hanc deciſionem,quæ videtur eſſe contra regulam.l.doli clauſula.ff.de uerbor.obligat.

Summarium in l. defuncta.ff.de uſufruct.

1 *Si alicui legantur fructus ſimpliciter, hoc legatum non uerificatur in prima uice, ſed quotannis debetur.*
2 *Legatum ſimpliciter factum in dubio intelligitur de eo quod minimum eſt.*
3 *Legatum ſimpliciter factum fauore religionis, non intelligitur de eo, quod minimum eſt.*

Bar,

Bar.in l.defuncta.ff.de usufr.

Bart. in d.l.defuncta,pauca dicit.Tu verò ad materiam.d.l.in §.item quęsitum,vide Soc. in consi.81.col.pen.in 3.vol.Item diligenter attende istum tex.qui mirabilis est ad probandũ,
1 si alicui legantur † fructus simpliciter,hoc legatum non uerificari in prima vice, sed quotannis deberi,contra regulam.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.signifi.Et ad hoc vide apostillam ad Bar.in l.dotis promissio.ff.de iure dot.quæ ait hoc ideò esse,quia in ultimis uoluntatibus fit la-
2 ta interpretatio. sed ista solutio non satisfacit: quia immo legatum † simpliciter factum, in dubio intelligitur de eo,quod minimum est, cùm testator censeatur noluisse minus grauare hæredem quàm sit possibile.l.apud Iulianum.§.Seio,& l.legato generaliter.ff.de leg.1.& l. si ita scri-
3 ptum.ff.de lega.2.& ideo aiunt speciale esse in legato facto fauore † religionis,ut non intelligatur de eo,quod minimum est. text. est singul.in l.Titia.§.fin.ff.de aur.& arg.lega.per quem ita præcisè inquit Rom. in singul.515.incip.Quæro quid si.& Soc.in consi.247.col.7. in 1. vol. Verùm si hoc est speciale,illud sequitur,ut in contrarium sit ius commune. atque ita ualdè solennis redditur decisio huius tex.in l.defuncta.§.item quæsitum,contra regulam.§. hoc sermone,& contra ea,quæ tradunt doct.maximè Ias.in l.diuortio.§. quod in anno.ff.solu.matr.& Feli. latissimè in c.2.de treg.& pac.ad quod facit notabile Bartoli documentum in l. cùm quidam. ff.de annu.leg.propterea diligenter est attẽdenda decisio huius tex. quem ita (ut prædiximus) intellexerunt Paul.de Cast.& alij.in l.si Stichum.§.stipulatio.ff.de verb.oblig.& Soc.in d.consi. 81.dum aiunt,si legati sunt fructus aliquarum rerum simpliciter,uel pars fructuum, huiusmodi
* legatum deberi quotannis. & in hoc * omnes conueniunt: quia nihil aliud disputant, nisi utrũ tale legatum dicatur esse unicum,an verò sint plura legata, & tot, quot sunt anni. & in hac re distinguunt. Aut legatum est simpliciter factum,hoc est sine dinumeratione annorum,& tunc est unicum legatum,quamuis quolibet anno debeatur. & ita dicunt procedere istum tex. Aut legatum est factum cum dinumeratione annorum,& tunc dicuntur esse plura legata. atque ita constanter sentiunt utroque casu legatum deberi quolibet anno,siue sit unicum siue sint plura legata, quæ omnia diligenter animaduerte: quoniam fortè alibi non inuenies ita bene discussum huius tex. intellectum. Et regulam. d.§. hoc sermone,confirma ex multis similibus, & limita multis modis, ut per Felin.in c.innouamus,de treg.& pac.

Summarium in l.j.ff.de usufruct.accresc.

1 *Inter coniunctos locus est iuri accrescendi.*

Bar.in l.j.ff.de usufr.accresc.

1 Bart. in d.l.j.in princ.sic ait in summa: inter coniunctos † locus est iuri accrescendi.vide Rom.in consi.185.in quinto dubio & in consi.308.in fi.

Summarium in l.si quis Titio.ff.de usufr.accresc.

1 *Appellatione suorũ hæredum utrum ueniat quilibet hæres,an uerò strictè comprehendantur solùm filij.*

Bar.in l.si quis Titio.ff.de usufr.accresc.

1 Bart. in d.l.si quis Titio, disputat, utrum appellatione † suorum hæredum ueniant quilibet hæredes,an uerò strictè comprehendantur solùm filij. De hac re vide tex.not.in §. sui autem,instit.de hæred.qual.& differ.ubi doct.& in l.in suis.ff.de liber.& posthum.Et qui ueniant appellatione suorum,vide Specul.in 3.par.tituli de accusat.§.3.in princ.& Feli.in c.de cætero, col.fi.de testi.vide Alex.in consi.10.col.pen. in 3. vol. Et hæredum appellatione ueniunt filij, quando est facta concessio alicui & suis hæredibus,sed non sufficit eos esse filios nisi sint etiam hæredes.Crauet.in consi.197.Et qui nam ueniant appellatione suorum,vide eundem Crauet. in consi.22.& Alex.in consi.26.in 5.vol.

Summarium in l.si cui in annos.ff.quib.mod.usufruc.amit.

1 *Si testator legauit uxori usumfructum donec uitam uidualem seruauerit, quòd legatum superstitibus filijs*

filijs restringitur ad alimenta: sin secus uxor remanet usufructuaria. utrum, modò si tempore mortis extabant filij deinde moriuntur & ueniunt substituti, debent reintegrari ad totum usufructum.

2 *Si in supposito casu filij supersunt, utrum usufructus restringatur ad alimenta.*

3 *Praescriptio quae currit contra unum legatum utrum impediat petitionem legatorum, quae debentur pro annis sequentibus, quando dictum est quandocunque.*

Bar.in l.si cui in annos.ff.quib.mod.usufr.amit.

1 BART. in d.l.si cui in annos, in princ.infert ex isto tex.ad decisionem quaestionis. Testator † legauit uxori suae usufructum donec uitam uidualem seruauerit. quod quidem legatum, si filij supersunt, restringitur ad alimenta; & si non supersunt, uxor remanet usufructuaria. modò tempore mortis extabant filij, denique ipsi moriuntur, & ueniunt substituti: quaeritur utrum legatum debeat reintegrari ad totum usufructum? & decidit ex isto tex.totum usufructum deberi. Hoc idem sequitur Caepol.in tract.de seruit.vrb.praedi.c.4.col. 1.versi.item quid si.Bal.in consi.59.in 4.vol.& in consi.50.in 5.vol.Alex.in consi.28.in 4.vol. & omninò vide Paul. de Montepico in repet.l.Titia cùm testamento.§.Titia cùm nuberet.nu.
2 72.ff.de leg.2.Et circa huiusmodi usufructum † ut restringatur ad alimenta tantùm si filij supersunt, dicas de hac re uarias fuisse doctorum sententias secundum Aret.in consi.40.vbi concludit ad alimenta restringi, sed pinguius esse hoc legatum, quàm legatum alimentorum simpliciter factum, citat Bal.in l.j.& in auth.ibi posita.C.si secund. nup. muli. Hic tamen attende quoniam ista restrictio ad alimenta tantùm, prouenit à coniectura ta mente testatoris. & ideò, si aliter de ipsius uoluntate constaret, usufructus integer deberetur secundū Dec.in conf.537. Quid si statuto cautum est, maritum non posse relinquere usufructuariam omnium bonorum vxorem suam, quando extant filij uel filiae, & si legat, hoc legatum esse restringendum ad alimēta: vtrum si extat filia, quae est causa huius restrictionis, debeat habere illum usumfructum, qui superest deductis alimentis? respondeo, hanc partem uideri esse potiorem: quia ubi aliquid aufertur alicui intuitu alterius, id ei debetur, cuius contemplatione fuit ablatum. Bart.in l. seruo legato.§.si testator.ff.de leg.1.ad rem faciunt trad.per Soc. in consi.5.col.7. & in consi.83. in 1.vol.& per Dec.in consi.84.Quid si facta ista restrictione ad alimenta, ipsi filij moriantur, nunquid tunc mulieri usufructus integer debeatur? respondeo, eum deberi, cùm remotum sit impedimentum filiorum.Bar.in l.si cui in annos.ff.quemadmod.seruit.amit.Bal.in consi.50.in 5.vol.Alex.in consi.28.in 4.vol.Caepol.in tract.de seruit. rustic. praedi.in 4.c. Soc. in consi.92. col.7.in 1.vol.& Curt.in conf.14.Quid si pia causa est instituta, nunquid usufructus restringātur ad alimenta, sicut fit in filijs? vide Pau.de Montepico in repet.§.Titia cum nuberet, de leg.
3 1.Et dum Bar.in d.l.si cui in annos, ait utrum praescriptio † quae currit contra unum legatum, impediat petitionem legatorum, quae debentur pro annis sequentibus, quando dictum est, qn̄docunq; vide aliqua similia apud Alex.in l.nemo pōt, col.7.in fi.ver.& inducitur.ff. de leg.j.

Summarium in l.is qui.ff.quib.mo.usufr.amit.

1 *Usu partis retinetur ius totius à sciente.*

Bar.in l.is qui.ff.quib.mod.usuf.amit.

1 BART. in d.l.is qui, sic ait in summa. Vsu partis † retinetur ius totius à sciente. vide Signor. in conf.70.col.8.ver.venio ad quartum.& Fulg.in conf.234.& Aret.in conf.112.

Summarium in l.si ager.ff.quib.mod.usufr.amit.

1 *Possessio per inundationem amittitur; ita etiam praescriptio interrumpitur.*

Bar.in l.si ager.ff.quib.mod.usufr.amit.

1 BART. in d.l.si ager, colligit ex isto tex.possessionem† amitti per inundationem; atq; ideo etiam praescriptionem interrumpi. vide Feli.in c.illud, col.2.de praescript.

Sum-

Summarium in l.uti frui.§.utrum.ff.si usu.petat.

1 *Rei uendicatio datur ei qui non possidet, confessoria & negatoria etiam possidenti datur.*

Bar.in l.uti frui.§.utrum.ff.si usufr.pet.

1 BART. in d.§.vtrum,ait,rei uendicationem † dari ei,qui non possidet,sed confessoriam & negatoriam dari etiam possidenti. vide Iaf.in §.æquè.inst.de action.col.8.nu.40.

Summarium in l.plenum.§.equitij.ff.de usu.& habit.

1 *Verba testatoris sunt intelligenda secundum conditionem personæ cui datur, seu ad quem dispositio confertur.*

Bar.in l.plenum.§.equitij.ff.de usu & habit.

1 BART. in d.§.equitij, colligit ex isto tex. verba † testatoris esse intelligenda secundum conditionem personæ cui datur,seu ad quem dispositio confertur. vide Barb. in consi.5.col.2.in 1.vol.& in consi.17 col.4.eod.vol.& in consi.32.col.5.eod. vol. & in consi.39.col.6.& in consi.48.col.10.eod.vol.& in consi.21.col.5.in 2.vol. & in cõs.31.col. col.3.& in consi.33.col.8.eod.vol.& in pluribus alijs consilijs,quæ breuitatis gratia prætermittuntur.Rom.in consi.202.col.fi. Alex.in l.nunquam.§.non aliter,in 4.not.ff.ad trebell. & tex.in c.cùm de beneficio,de præben.in 6.Abb.in c.de monachis, col pe.de præben. Barb. in c.ex literis,col.6.de constit.& in c.cùm causam,de offi.deleg.Felin.in c.causam quæ, de re iudic. Iaf. in l.& militibus.C.de testa.milit.& Dec.in consi.11.col.fi.

Summarium in l.per seruum.§.usus.ff.de usu.& habit.

1 *Pactum contra substantiam contractus an & quando uitiat contractum.*

Bar. in l.per seruum.§.usus.ff.de usu & habit.

1 BART. & glo.in d.§.vsus,tradunt an & quando pactum † contra substantiam contractus uitiet contractum. De hac re,& an professio religionis cum pacto retinendi bona propria ualeat, vide plenissimè apud doct.in auth. ingressi.C.de sacrosf.eccle.& istam regulam,quod pactum contra substantiam uitiat,limita ut per Aret.in l.j.col.3.ff.de uerb.oblig.versi.Non obst.

Lucubrat.in l.Diuus,quæ est.l.pe.in princ.ff.de usu & habit.

BAR. in hac.l.in princ.nihil dicit.Tamen ista.l.est multum not.ut per Aret.in l.quod in rerum.§.1.ff.de leg.1.& Iaf.in cõs.110.col.antep.in 4.vol.vide tñ eundẽ Iaf.in d.l.quod in rerũ.§.1.

Summarium in l.j.ff.de seruit.

1 *Diffinitio seruitutis quæ sit.*

Bart.in l.j.ff.de seruit.

1 BART. in d.l.j.ponit diffinitionem seruitutis. Tu verò de ista diffinitione † vide latissimè apud Cæpol.in tract.de seruit.urb.prædi.col.1.& Iaf.in §.æquè,col.1.cum seq. inst. de actio.vbi etiã declarat singulas species seruitutum.& quid sit in quibusdam concessionibus ibi per eum positis,an sit seruitus personalis,an realis,an simplex concessio.

Summarium in l.iiij.ff.de seruit.

1 *Ratio quare seruitus tempore constitui non possit.*

Bar.in l.iiij.ff.de seruit.

1 BART. in d.l.iiij.col.2.ver.dicendum est ergo, tradit rationem quare seruitus † tempore constituti

constitui non posit. vide Ias.in l.eum qui ita.§.qui ita.j.ff.de uerb.oblig.in 1.not.& dum Bart. ibi col.fi.ait, seruitutem esse quandam qualitatem fundi propter quam fundus dominans est melior, & fundus seruiens est deterior. vide tex. in simili. in l.de pupillo.§.impositiitiam.ff.de oper. nou. nunci.

Summarium in l.ut pomum.ff.de seruit.

1 *Utrum spaciari & coenare in loco & huiusmodi, sint seruitutes.*

Bar.in l.vt pomum.ff.de seruit.

1 BART. in d.l.ut pomum, agit de quibusdam commoditatibus quae seruitutes † non sunt, ut spaciari,& coenare in loco,& hmôi genus alia.vide Soc.in cõs.141.in 7.difficultate,in 1.vol.

Summarium in l.si cui.ff.de seruit.

1 *Seruitus est tota in toto, & tota in qualibet parte totius.*

2 *Postquam seruitus imposita est, non licet amplius uariare.*

Bar.in l.si cui.ff.de seruit.

1 BART. in d.l.si cui,in 1.not.ait seruitutem † esse totam in toto,& totam in qualibet parte totius; sicut dicunt Philosophi & Theologi de anima hominis, quae est tota in toto, & tota in qualibet parte hominis. hoc idem tradunt Doct.in l.stipulationes non diuiduntur.ff. de verb. oblig.& Abb.in c.irrefragabili, de offic.ordin. Tamen attende quia licèt anima sit tota in toto homine,& tota in qualibet parte ipsius hominis, tamen dicitur habitare in capite; propterea quòd ibi illustrius & excellentius operatur,cùm in capite omnes actus exerceat, & in caeteris membris uix tactum exercere posit. Sic etiam in oratione dominica dicimus,Pater noster qui es in coelis. nam Deus est ubique, ideò tamen dicitur esse in coelis propter operationes praecellentiores,quarum comparatione non uidetur esse in terris. Haec.B.Bernardus in primo sermone in psalmum,Qui habitat. Et quoniam anima, cùm spiritus sit, in sicco habitare non potest, ideò fertur habere sedem in sanguine. tex.est.in c. Moises,in fin. 32.q.2.vbi gl.iocosè infert,hoc facere pro Normanis,& Anglicis,ut fortiter bibere ualeat,ne anima habitet in sicco.

2 Bar.in d.l.si cui,ait,postquam seruitus † imposita est,non licere amplius uariare. vide aliqua apud Rom.in consi.364.Et dum Bart.ibi in fin.subiungit, quòd quamuis seruitus mutari non posit, tamen poterit eam mutare dominus fundi seruientis dummodò id fiat sine incommodo praedij dominantis. Hoc idem voluit Rom. in l.ij.§.mutui datio. ff. si cert. petat.quod quidem fortè non est ita simpliciter intelligendum, sed prout Angel. ait, vt scilicèt mutari possit fauore religionis. Ad haec uide omninò Bal.nouell.in tract.de dote,in 9.par.princ.in princ. & omninò Soc.in consi.141. in quarto dubio. & seq.in 1.vol. & Corn.in consi.99.in 2.vol.& Alex.in l.ij.in princ.col.fi.ff.solut. matr.

Summarium in l.pro parte.ff.de seruit.

1 *Seruitus pro parte acquiri non potest.*

Bar.in l.pro parte. ff.de seruit.

1 BART. in d.l.pro parte,ait,seruitutem † pro parte acquiri non posse. Limita hoc non procedere, quando pars fundi pro diuiso alienaretur: quia eo casu in parte retenta, tota seruitus retinetur, quamuis modificata sit & restricta, ut pèr Ias.in l.stipulationes non diuiduntur, col.7.versi.ego.ff.de uerbor.obligat. & in 3.& 4.opposit.

Summarium in l.seruitutes.ff.de seruit.

1 *Incorporales seruitutes quae non habent causam continuam utrum praescribi possint.*

Bar.in l.seruitutes.ff.de seruit.

1 BART. in hac l.seruitutes,tradit de incorporalibus, † quae non habent causam continuam, an prae-

an præscribi possint? & quæ sint necessaria ad præscriptionem seruitutis; & multa alia in materia seruitutum habentur in hac.l. per Bar. & alios, de quibus omnibus vide distinctè & ordinatè apud Cæpoll. in tract. de seruit. vrb. præd. c. 19. & 20. & per Fel. in c. de quarta. nu. 45. de præscrip. ubi traditur etiam, quæ requirantur ad præscribendam seruitutem continuam.

Summarium in l. quoties. ff. de seruitut.

1 *Patientia habetur pro traditione.*

Bar. in l. quoties. ff. de seruit.

1 BAR. in d. l. quoties, inquit, patientiam † haberi pro traditione: nam aliquis in possessione iuris incorporalis esse non potest, nisi sciente & patiente aduersario, cuius patientia est quasi possessio. cum hoc concordat tex. in l. ij. C. de seruit. & aqu. vbi limi. Hinc est, quòd in istis seruitutibus non fit missio in possessionem ex primo decreto, fit tamen per cautionem de nil innouando: cùm isto casu aduersarius patiatur, atque ita dicitur esse in quasi possessione. Bar. in l. si prius, col. 3. in 8. oppos. ff. de oper. nou. nunc. vbi omnes. ex quo illud est adnotandum, quòd non solum patientia uoluntaria, verum etiam necessaria pro quasi possessione habetur, ut ibi ait Ias. in 7. col. versic. in octaua.

Summarium in l. j. ff. de ser. urb. præd.

1 *Seruitutes urbanorum prædiorum quæ sint.*

Bar. in l. j. ff. de seruit. urb. prædi.

1 BART. in hac. l. j. ait, Iurisconsultum hic enumerare † seruitutes urbanorum prædiorum. De qua re videas latè apud Cæpol. in tract. de seruit. urb. prædi. c. 26.

Summarium in l. hæc autem. ff. de ser. urb. præd.

1 *Etiam quòd in præscribenda libertate seruitutum rusticorum prædiorum bona fides non exigatur, alioqui tamen est in præscribenda libertate seruitutum urbanorum prædiorum.*

Bar. in l. hæc autem. ff. de seruit. urb. prædi.

1 BART. in l. hæc autem, colligit ex isto tex. etiam si in præscribenda † libertate seruitutum rusticorum prædiorum bona fides non exigatur, alioqui tamen esse in præscribenda libertate seruitutum urbanorum prædiorum: quoniam in hac præscriptione requiritur factum præscribentis, ideò etiam bona fides est necessaria, in illa uerò sola non utentis negligentia sufficit. vide Feli. in c. illud, col. 2. de præscrip. & aliquid apud Alex. in l. fi. in princ. col. 3. ff. de eo per quē fac. erit, & in cōs. 278. In causa & lite, col. 6. ver. item ad hoc ut præscriberetur, in libro primi & secundi vol. & dum Bar. in d. l. hæc autem, ibi propè finem, ait, nullam seruitutem animo quasi possideri, vide Ias. in l. j. col. 20. vers. item adde. ff. de acquir. poss.

Summarium in l. cum eo. ff. de ser. urb. præd.

1 *Aliquis potest obscurare domum uicini nisi seruitus sit constituta.*

Bar. in l. cum eo. ff. de seruit. vrb. prædi.

1 BART. in d. l. cum eo, ait, aliquem † posse obscurare domum uicini, nisi seruitus sit constituta. Vide ad istum tex. Paul. de Cast. hic, Doct. in l. altius. C. de seruit. Alex. in consi. 250. In causa & lite col. 1. & in consi. 319. Opportunè consideratis, in libro primi & secundi vol. ubi plenè agit de hac materia. Et in consi. 15. col. 1. in 5. vol. & Abb. in cons. 57. in 3. dubio. in 2. vol. Limita tamen. supradicta procedere tantùm, quando quis altius tollit ędes suas ut sibi proficiat, alio qui verò si ut vicino noceat, vel ut secreta domus suæ perscrutetur: ita declarat Alex. in cons. 9. consideratis verbis, in 6. vol. vbi declarat etiam ex quibus indicijs conijciatur, an quis ædificet ut noceat. dicens inter cætera hoc probari, si is minatus esset. Adde alias limitationes ut per

Alex.

Alex.in d.consi.319.col.2.ver.hoc probatur primò,in libro primi & secundi volu. et plenius per Anch.in cons.19.Et ad hanc materiam uideas omninò Cæpol.in tract. de seruit. vrb. prædior.c.39.de solo seu area.

Summarium in l.binas.ff.de ser.urb.præd.

1 *Hæres an & quando teneatur præstare aditum legatario.*

Bar.in l.binas.ff.seruit.urb.prædi.

1 BART. in d.l.binas,tradit an & quando hæres † teneatur præstare aditum legatario. vide Cæpol.in tract.de seruit.vrb.præd.cap.38.& Corn.in consi.154.in 2.vol.

Summarium in l.qui luminibus.ff.de ser.urb.præd.

1 *Aliquis ædificare non potest contra formam statutam ne luminibus uicini officiatur.*

Bar.in l.qui luminibus.ff.de serui.urb.præd.

1 BART. in d.l.qui luminibus,tradit,aliquem ædificare non posse contra formam statutam ne luminibus uicini officiatur.& deinde subiungit,quæ nam sit ista forma.vide Cæpol.in trac. de seruit.c.36.in 7.quæst.& in tit.de solo & area,col.3.vers.septimò fallit. & ad rem hanc vide Bal.in consi.348.in 2.vol.& Barb.in consi.51.col.2.& seq.in 1.vol.

Summarium in l.seruitutes.§.si domo.ff.de seru.urb.præd.

1 *Alicui licet id facere sine quo seruitute uti non potest.*

Bar.in l.seruitutes.§.si domo.ff.de seruit.vrb.prædi.

1 BART. in d.l.seruitutes.§.si domo,inquit,licere † alicui id facere,sine quo seruitute uti nō potest.vide Bal.in consi.348.in 2.vol.& omninò in hac & simili re vide Ang.in consi.290. vbi pulchrè tex.adducit ad probandum in quacūque concessione semper omne id concessum esse censeri sine quo illa concessio foret inutilis.

Summarium in l.seruitutes.§.si sublatum.ff.de ser.urb.præd.

1 *Ædificium destructum & restitutum,idem uidetur quò ad iura seruitutum realium.*

Bar.in d.l.seruitutes.§.si sublatum.ff.de ser.urb.præd.

1 BART. in d.l.seruitutes.§.si sublatū,colligit ex isto tex.ædificium † destructum & restitutū idē videri quò ad iura seruitutū realiū. De intellectu huius.§.vide Soc.ī cōs.338.& seq.in 1.vol.

Summarium in l.seruitutes.§.qui in area.ff.de seru.urb.præd.

1 *Dominus domus seu prædij debens recipere stillicidum ibi ædificare potest dummodò seruitutem debitam stillicidij non impediat.*

Bar.in d.l.seruitutes.§.qui in area.ff.de ser.urb.præd.

1 BART. in ead.l.§.qui in area,inquit per istum tex.dominum domus † seu prædij debentis recipere stillicidium,posse ibi ædificare, dummodò stillicidij seruitutem debitam non impediat.vide Soc.in cons.105.Prosequendo ordinem,in 1.vol.

Summarium in l.si domus.ff.de ser.urb.præd.

1 *Quando uni competunt plura remedia uno sublato aliud illæsum remanet.*

Bar.in l.si domus.ff.de seruit.vrb.præd.

1 BART. in d.l.si domus, colligit ex isto text. quando uni competunt † plura remedia, uno sublato,aliud illæsum remanere. vide Soc.in consi.25.col 3.in secundo dubio. in 1.vol. Anch. in consi.2.& Bal.in consi.490.in 1.vol.

Summarium in l.sed si inter.ff.de seru.urb.præd.

1 *Seruitus acquiri potest tempore per unum,uel per pactum.*

Bar.in l.sed si inter.ff.de seruit.urb.præd.

1 BART. in d.l.sed si inter,fatetur simul cum gl.seruitutem† acquiri posse tempore per vnū, uel per pactum. Sed istum intellectum gl.& Bar.reprobat Ang.hic. ad quem accedit Aret. in l.iij.§.Cato,col.5.vers.circa gl.ff.de uerb.oblig.

Summa-

Summarium in l. sed si inter. § si in area. ff. de ser. urb. præd.

1 *Socius inuito socio in re communi ædificare non potest.*

Bar. in d. l. sed si inter. §. si in area. ff. de serui. urb. præd.

1 BART. in ead. l. §. si in area, ait, socium † inuito socio in re communi ædificare non posse. vide Bald. in consi. 348. in 1. vol. & hoc est communiter uerum, scilicet in re communi potiorem esse conditionem prohibentis, iuribus vulg. Tamen attende, quia si unus ex socijs ædificaret restaurando rem cõmunem, tenetur alter socius ei reficere expensas, alioqui elapsis quatuor mensibus perderet dominium rei suæ, & parti siue socio acquireretur. l. iiij. C. de pri. ædi. Cæpol. in caut. 85. quod attende.

Summarium in l. foramen. ff. de ser. urb. præd.

1 *Seruitus quæ non habet causam continuam non potest acquiri tempore, & sic præscribi non potest.*

Bar. in l. foramen. ff. de seruit. vrb. prædi.

1 BAR. in d. l. foramen, sic ait in summa. Seruitus † quæ non habet causam continuam, non potest acquiri tempore, & sic præscribi non potest. Sed hoc procedit in seruitutibus realibus, alioqui uerò in personalibus secundũ Bar. in l. iusto. §. non mutat. ff. de usuca. vbi ponit rationẽ.

Summarium in l. si ædes. § libertas. ff. de ser. urb. præd.

1 *Libertatem præscribere quid sit.*

Bar. in l. si ædes. §. libertas. ff. de seru. vrba. prædio.

1 BART. in d. §. libertas, quærit quid sit præscribere † libertatem? & respondet, hoc nihil aliud esse, quàm occidere seruitutem. Tu de ista occisione uide Ias. in l. iij. §. ex pluribus, col. 6. ff. de acquir. possess. vbi reprobat hoc Bar. documentum: quia dominium in usucapione non occiditur, vt ibi per eum.

Summarium in l. olympico. ff. de ser. urb. præd.

1 *Si res legatur ad uitam, in dubio non uidetur ei imposita seruitus.*

Bar. in l. Olympico. ff. de seru. vrb. prædi.

1 BAR. in d. l. Olympico, ait, si res legatur † ad uitam, in dubio non uideri ei impositam seruitutem. Vide Bald. in consi. 24. in 5. vol.

Summarium in l. j. ff. de ser. rustic. præd.

1 *Cogitur quis ad tradendum & patiendum iure actionis, non autem officio iudicis.*

Bar. in l. j. ff. de seruit. rustic. præd.

1 BART. in d. l. j. oppo. quòd quis † cogatur ad tradendum & patiendum iure actionis, non autem officio iudicis; & soluit ut uidere est apud eum. De hac solutione & declaratione, vide Doct. in l. ij. §. 1. ff. de uerb. obliga. vbi agitur etiam, an qui stipaultur usufructum aut uiam, stipuletur ius uel factum.

Summarium in l. pecoris. ff. de ser. rustic. præd.

1 *Seruitus pecoris pascendi quid.*

Bar. in l. pecoris. ff. de seru. rustic. prædior.

1 BAR. in d. l. pecoris, agit de seruitute † pecoris pascendi, vide Ias. in §. æquè, col. 5. institu. de action.

Summarium in l. per fundum. ff. de ser. rustic. præd.

1 *In ijs quæ sunt communia ut singulis, consensus omnium exigitur, qui separatim haberi potest.*

2 *Forma quomodò seruitus poterit de facto constitui uni & non alij.*

EE Bar.

Bar.in l.per fundum.ff.de seru.rust.prædi.

1 BART. in d.l.per fundum,colligit in summa,in ijs, quæ sunt communia † ut singulis, consensum omnium exigi, qui separatim haberi potest. Adde hanc l.locum habere non solùm in uno ex pluribus dominis prædij seruientis, sed etiam prædij dominantis; vt per Barto. & alios in l.ij. §. ex ijs.ff.de uerbor.obligatio. Dicit tamen Bald.in cap.cùm omnes, de constitu.hanc l.locum habere solùm, quando tractatur de seruitute imponenda, alioqui uerò si de seruitute detrahenda ageretur: quia tunc sufficere ait consensum maioris partis, per text. in l.seruus ea lege.ff.de seru.export.

Barto.in d.l.per fundum, dicit in ea contineri multa fauorabilia. Et circa primum, attende,
2 quia hic sumitur forma, qua seruitus † de facto poterit constitui uni, & non alij. & uide quid ex hoc inferat Bart. per istum text.in l.unica.C. si in comm. eademque caus. vbi etiam Paul.de Castr.& uide eundem Bart.in l.ij. §. ex ijs.ff.de verb.oblig.in fin.vbi declarat.& ibi Alex. colu. fi. vbi infert vt per eum. sed ista inuestigatio parum utilitatis (ut opinor) afferre poterit: quoniam alij,qui seruitutem non concessere,prohiberent istum uti seruitute,cùm sit fundus communis; atque ita ista concessio de facto per unum facta nihil poterit operari. vide Roma.in.§. Cato,quæst.5.col.27.versi.prætereà.ff.de uerb.oblig.

Summarium in l.vna.ff.ser.rust.præd.

1 *Si per plures fundos itur ad unum, seruitus est una.*

Bar.in l.una.ff.de seruit.rusti.prædio.

1 BART. in d.l.una,colligit ex isto textu,si per plures † fundos itur ad unum, seruitutem esse unam,& per usum in parte retineri totam. Vide Roma.in consi.198.& in hac materia quomodò seruitus eundi per aliquem fundum alicui constituta intelligatur, & in qua parte possit eligere ius eundi,& an possit electa una parte recedere ab illa electione & mutare uoluntatē, tradit Soc.in cons.141.vol.1.vbi multa alia scitu digna declarauit.

Summarium in l.uia constitui.ff. de ser.rusti.præd.

1 *Quod non ualet ut ualet, ualet ut ualere potest.*

Lucubrat.in l.via constitui.ff.de serui.rust.prædi.

1 BAR. in d.l.via,in princip.nihil ait. Sed tu circa istum tex.ibi, si non ualet † ut ualet, valeat vt ualere potest. vide Bar.in l.j.§. si quis ita.ff.de verb.obliga.

Summarium in l.uia constitui.§. quæcunque.ff.de ser. rust.præd.

1 *Ius seruitutis est totum in toto, & totum in qualibet parte totius.*

Bar.in d.l.via constitui.§. quæcunque.ff.de serui.rusti.præd.

1 BAR. in d.l.via.§.quæcunque,ait, ius seruitutis † esse totum in toto, & totū in qualibet parte totius. De hac re uide Bar.& alios. in l.stipulationes non diuiduntur.ff. de uerb.oblig. & omninò quæ posui suprà in lucubr.in Bar.in l.si cui,de seruit.titulo generali.

Summarium in l. qui duo.ff.de ser. rustic.prædi.

1 *An & quando illud quod ad seruitutem accedit, iure seruitutis accedat.*

Bar.in l. qui duo.ff.de serui. rusti.prædi.

1 BART. in d.l.qui duo,agit, an & quando † illud quod ad seruitutem accedit, iure seruitutis accedat, vide latè Dec.in consi.41.& omninò Alber.Brunum in tract.de augmento, in undecima conclusione principali.nu.9.

Sum-

Summarium in l.Lucius.ff. de ser. rust. præd.

1 *An & quando concessio seruitutis censeatur esse personalis, uel realis.*

Bar.in l.Lucius.ff. de serui.rustic.præd.

1 BART. in d.l.Lucius, tradit an & quando concesio † seruitutis censeatur esse personalis, vel realis. De hac re uide latisimè apud Cæpol.in tract.de seruit.urba.prædio.cap.2.col.2.& sequ.& Ias.in §. æquè,col.5.institu.de action. Attende tamen quia quando uerba sonant in factum, & fundus est uicinus,ad cuius necesitatem facta esset concesio,tunc seruitus esse realis existimatur: ita uidetur sentire glo.in l.idem Iulianus scribit.§. si quis alicui.ff.de leg.1.& probari uidetur argumento eorum,quæ dicit Bar.in l.iij.§.opus,in fin.ff.de alien.iud.mut.cau.fac. ubi habetur, si promisi me non facere fenestram simpliciter, obligatio præsumitur personalis: si uerò adijcitur causa,ut putà ne noceat domui meæ, tunc seruitus dicitur esse realis, igitur & hic. licèt enim uerba sonent in factum, & factum contineant, tamen si respiciunt prædium, concesio deberet esse realis. & uide Paul. de Castr. in l.ij. §. item si in facto, colum.2. ff.de uerbo.obligatio.vbi Ias.in quarto notabili aliqua dicit ad rem propositam pertinentia, & Areti. in consi.161.

Summarium in l.j.ff.commu.præd.

1 *Quæ dicantur vrbana prædia & quæ rustica.*

Bart.in l.j.ff.commu.prædio.

1 BART. in d.l.j. sic ait in summa. hic ponitur,quæ dicantur prædia † vrbana,& quæ rustica. Attende tu istum tex.qui præsupponit,eum,qui non habet prædium,seruituē acquirere non posse. id quod uerū uidetur actualiter,ita ut seruitus dicatur esse formata,poterit tamen aliquis contractum facere, per quem sibi tale ius acquiratur, vt acquisito prædio ei seruitus debeatur,vt not.tradit Alex.in consi.323.in lib.primi & secundi uolu.

Summarium in l.si in uenditione.ff.commu.præd.

1 *Is qui dixit rem uenditam esse seruam simpliciter, potest imponere seruitutem quam vult, alioqui uerò si respectu certæ personæ.*

Bar.in l.si in uenditione.ff.comm.prædio.

1 BART. in d.l.si in uenditione,inquit, eum, qui dixit rem uenditam † esse seruam simpliciter, posse imponere seruitutem, quam vult; alioqui uerò si respectu certæ personæ. Vide Alexan.in consi.28.colu.2.in primo uolu.& in consi.173. Visis,& accuratè ponderatis, colu. 3.nume.9.in libro primi & secundi volum.Bald.in consi.367.& Felin.in capitulo inter monasterium, de re iudic.

Summarium in l.in tradendis.ff.commu.prædio.

1 *Qui uult seruitutem excipere, debet eam certam excipere.*

Bar.in l.in tradendis.ff.commu.prædio.

1 BART. in d.l.in tradendis,sic ait, Qui vult seruitutem † excipere, debet eam certam excipere. vide Alex.in d.consi.28.col.2.in 1.vol.

Summarium in l.venditor. §.si constat.ff.commu.præd.

1 *Id quod nostrum est,nobis sine facto nostro auferri non potest,nisi in contrarium sit consuetudo.*

Bar.in l.venditor.§.si constat.ff.comm.præd.

1 BART. in d.§.si constat,colligit ex isto text. Id quod nostrum † est,nobis sine facto nostro auferri non posse, nisi in contrarium sit consuetudo, atque ideò infert, aliquem à statutò uel

consuetudine cogi posse ad uendendas res suas. Vide Rom.in cõsi.109.in primo dubio.Imol. in cons.87.& in consi.124.col.fin.Imol.in c.quæ in ecclesiarum,de const.vbi Aret. ait,in hanc opinionem * communiter itum esse. vide etiam ibidem Barb.in 22.col.& Felin. in c.cùm omnes,col.1.& 2.de constit. Et in re proposita attende,quoniam pro commoditate ecclesiæ ædificatæ uel ædificandæ potest aliquis ad uendendam rem propriam iure compelli, quando necessitas ita expostulet. Cæpol.in tracta. de seruit.vrb.prædi.cap.fin. de sepulchro. Rochus de Curte in tract.de iurepatronatus,in uerbo construxit.nu.19.Ias.in l.ij.nu.4.ff. sol.matr.& Soci. in rabula regularum cum fallentijs,in uerbo,vendere.& Feli.in c.omnes leges.nu.26. in addit. ad princip.opus Abb.in decretum,& in c.1.col.1.de iudic.& ad præcedentia uide Dec.in d.l. id quod nostrum.ff.de reg.iur.

Summarium in l.iter nihil.ff.commu.prædior.

1 *Si tu habes seruitutem fundi ad domum per claustrum meũ, ego possum tempore noctis ianuã claudere.*

Bar.in l.iter nihil.ff.comm.prædio.

1 BART. in d.l.iter nihil,colligit ex fi.istius.l. si habes seruitutem † fundi ad domum per claustrum meum, me posse tempore noctis ianuam claudere: quia intelligitur te posse ire de die. Vide Soc.in cons.141.col.fi.in vltimo dubio.in 1.vol.

Summarium in l.receptum.ff.commu.præd.

1 *Si plures domini separatim seruitutem constituunt nouissima constitutione seruitus confirmatur.*
2 *Contractus inter uiuos potest esse in pendenti,non autem ultimæ uoluntatis.*

Bar.in l.receptum.ff.comm.prædior.

1 BART. in d.l.receptum,ait, si plures † domini separatim seruitutem constituunt, nouissima constitutione seruitutem confirmari, nisi mutatio contigerit in persona constituentis uel acquirentis,uel alterius ex socijs. sed tu quærere potes, nunquid si unus stipulatur seruitutem uno tempore,& alius alio, conualescat per istam legem,an verò debeat uterque uno & eodem tempore stipulari? vide Paul.de Castr.in l.ij.§.ex his col.2.ff.de uerb.oblig.

2 Bar.in eadem l.colum.2.versic.opp. & uidetur, tradit, contractus † inter uiuos posse esse in pendenti, non autem ultimas uoluntates. Vide tu quid per istam regulam inferant Docto.in l. serui electione, in principio.ff. de leg.1. scilicèt in contractibus licitum esse in optione uariare,alioqui uerò in ultimis uoluntatibus,vt ibi uidere est apud Ias.col.4.versic.secunda ratio.Et dum Bar.in fi.d.l. prosequitur hanc inuestigationem,attende,quia licèt actus ultimarum uoluntatum in suspenso esse non possint quò ad sui ualiditatem, tamen causa ex qua relictũ debetur, potest esse in suspenso.l.apud Iulianum.§.si Titius,versi.Idemq; subiungit.ff.de leg.1.

Summarium in l. de seruitutibus.ff.si seru. uend.

1 *Confessoria actio & negatoria domino competunt, & non alij.*

Bar.in l.de seruitutibus.ff.si seru. uendic.

1 BART. in d.l.de seruitutibus,agit de confessoria † & negatoria,quæ domino competunt & non alij. Circa istam.l.aduerte, qnia confessoria & negatoria nõ solùm competunt pro seruitutibus realibus uel personalibus, sed etiam pro omni iure incorporali,ut per Ias.in §.æquè,col.5.vers.secundò principaliter,instit.de action.& aliqua uide ad negatoriam pertinentia apud Alex.in consi.278. In causa & lite, col.3.in lib.primi & secundi uolu. Et rem hanc declara & limita ut per Bar.in l.quominùs,col.3.in 4.quæst.ff. de flum. & dum Bar.paulòpost in d.l.de seruitutibus,subiungit,quare confessoria & negatoria hoc nomine appellenrur,& quibus uerbis concipiantur libelli,vide Ias.in l.si prius, col.2.ff.de oper. no.nunci. ubi declarat mentem Bartoli hic.

Summa-

Summarium in l. loci corpus.ff. si serui.uendi.

1 *In confessoria & negatoria habetur ratio interesse agentis.*

Bat.in l.loci corpus.ff.si seru.uend.

1 BAR. in d.l.loci corpus, ait in summa, In confessoria† & negatoria haberi rationem interesse agentis. circa istud interesse,utrum ueniat officio iudicis,an non, vide Ias.in d.§.æquè,col. pen.uers.dixi etiam,instit.de action.licèt hic eadem repetat.

Summarium in l.etsi fortè.§.sciendum.ff.si seru.uend.

1 *Petitorium & possessorium retinendæ concurrunt, licèt aliàs fieri non possit.*

Bat.in l.etsi forte.§. sciendum.ff. si seru.uend.

BART. in d.l.etsi fortè.§.sciendum, inquit, istas actiones etiam quasi posidenti seruitu-
1 tem competere. Hinc est, quòd isto casu petitorium† & possessorium retinendæ concurrunt, licèt aliàs fieri non posit. Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren. posses.in prima combinatione in primo membro & in alijs combinationibus. Tamen isto casu requiritur aliqua inquietatio partis.l.vti frui.§.fin.ff.si usufru.pet.l.harum, infrà eodem titulo. Immo sufficit præparatio ad molestiam inferendam, vt per Ias.in l.si prius,colum. 2.& 3.in secundo notabili.ff.de oper.nou.nunc.

Summarium in d.l.etsi fortè.§.etiam.ff.si ser.uend.

1 *Seruitus oneris ferendi quæ sit.*

Bar.in d.l.etsi fortè.§.etiam.ff.si seru.uendi.

1 BAR. in ead.l.§. etiam,agit de seruitute† oneris ferendi. Vide ad tem hanc Socin.in consi. 138.in 1.uol.& dum Bar. ait speciale esse in seruitute oneris ferendi, ut ille qui debet seruitutem teneatur reficere.uide Ias.in d.§.æquè,col.9.inst.de action.

Summarium in l.parum.ff.si serui.uend.

1 *In actione per officium iudicis fieri restitutionem rei, & præstari cautionem, & contra non restituentem iurari in litem.*

2 *In rei uendicatione restitutio fit officio iudicis.*

Bar.in l.parum.ff.si serui.uendic.

1 BART. in d.l.parum, colligit in summa, in hac actione† per officium iudicis, fieri restitutionem rei, & præstari cautionem, & contra non restituentem iurari in litem. Vide tu quomodò formari debeat libellus, apud Ias.in d.§.æquè,colu.14.in fi.insti.de action. & dum Bart. subiungit de ista cautione, dicas eam esse perpetuam, licèt quandoque sit temporalis, ut per Bar. distinguentem in d.l.si prius, colu.6.in quarta oppos. ff. de oper.nou. nunc. & dum Bart. subiungit, quando agitur officio iudicis non debere in litem iurari: adde quòd hoc idem tenuit Bar. in d.l.si prius, col.12.uersi.de tertio,vbi Alexand.col.10.vers.item in quantum.& ibi Ias.col.16.vers.circa secundam, ubi tenet opinionem Bart.hic.idem tenet in l.in actionibus,colu.8.versic.ideò.ff.de in lit.iur. vbi tenendo contrariam opinionem respondet ad fundamenta
* Bart.hic. Tamen ista est magis * communis, vt in litem iurari non debeat,licet detur actio ad interesse. Bar.in d.l.si prius,col.12.versi.de tertio.

2 Bar.in eadem l.in fin. ait, in rei uendicatione† restitutionem fieri officio iudicis. vide apud Ias.in dicta l. si prius,colu.17.versicu.tertia conclusio. vbi ait, hoc esse officium iudicis nobile, non autem mercenarium. & uide quæ pono in lucubrat. in Barto.in l.ex diuerso.§.primo. ff.de rei uendic.

Summarium in l.sicut.§.sed si quæratur.ff.si ser.uend.

1 *An eo ipso quòd aliquis habet tigna immissa, sit in quasi possessione, an non.*

Bar.in l.sicut.§.sed si quæratur.ff.si seru.uend.

BART. in d.l sicut.§. sed si quæratur, versi. Ad primam partem opp. agit, an eò ipso quòd
1 aliquis habet tigna † immissa, sit in quasi possessione, an non. vide tu quæ pono in lucubrat.in Bar.in l.j.§.hoc interdicto.ff.de itin.actuque priu. & dum Bar. pergit inuestigando modum acquirendi possessionem seruitutis, vide remissiuè, & plenè apud Ias.in d.§.æquè, col.8.vers. quędam sunt seruitutes, inst.de action.

Summarium in d.l.sicut.§.Aristo.ff.si ser.uend.

1 *Dominum partis inferioris fumum in superiores iure seruitutis immittere non potest.*

Bar.in d.l.sicut.§.Aristo.ff. si seru.uend.

1 BART. in d.l.sicut.§. Aristo, ait, dominum partis inferioris † fumum in superiores iure seruitutis immittere non posse. pro intellectu huius tex. vide aliquid apud Socin. in consi. 139. & in consilio 233. in primo uolum. & latè de hac & quacunque alia seruitute uide Cæpoll.in tracta.de seruitut.

Lucubrat.in l.si eo loco.ff.si seru.uend.

De materia.d.l.si eo loco, vide Soc.in consi. 105. in 1.vol.

Summarium in l.si quis diuturno.ff.si ser.uend.

1 *In præscriptione seruitutum realium non exigitur titulus.*

Bar.in l.si quis diuturno.ff.si seru. uend.

1 BART. in d.l.si quis diuturno, ait, in præscriptione † seruitutum realium non exigi titulum. De præscriptione seruitutis realis & personalis, vide Feli.in c.de quarta, de præscript. & in c.si diligenti, eod.tit.& Paul.de Cast.in cons.322.col. 2.

Summarium in l. is cuius.ff.si ser. uendi.

1 *Quando agitur reali an fieri debeat missio in quasi possessionem iuris petiti.*

Bar.in l.is cuius.ff.si seru. uendi.

CIRCA materiam huius.l.& circa documenta Bar. hic tam in prima quàm in secunda lectura, vide ipsum Bart.in l.si prius, colu. 14. in decima oppos. usque ad secundam partem.ff.de oper.nou.nunc.& dum Bar.in d.l.is cuius, col.3.vers. extra glo.oppo.tradit, an quando agitur
1 reali fieri debeat missio † in quasi possessionem iuris petiti, vide Bart. in d.l.si prius, in decima oppo.colu.5.& omninò Ias.ibi, col.8.versi.in decima. Et dum Bart. ibi paulò post distinguit in hac materia dicens, si agitur reali contra latitantem, & tunc procedere missionem in omnibus bonis. Dicas hoc idem esse etiam quando agitur propter turbationē in seruitute, & simul agitur etiam ad damna & interesse: nam fit missio in omnibus bonis: & ita hunc tex.intelligit Bar.in d.l.si prius, col.5. in decima oppo. licèt ibi Ias.col.8.versi.in decima, hoc reprehendat. & quia Bar.in hac.l.is cuius, col.5.vers. Quæro quid si agatur cōfessoria uel negatoria pro usufructu & alijs seruitutibus personalibus, agit utrum debeat fieri missio, vide Bar.in d.l.si prius, colu.6.versic.6. Et dum quærit, quid si uendico te in meum uasallum uel in meam potestatem: & distinguit, ut ibi per eum. Idem tenet eodem modo distinguendo in d.l.si prius, col.13.in 7. quæst.vbi Alex.col.pen.& Ias.col.18.& seq.& breuiter ad omnia alia documenta Bar.quæ hac in l.subiunguntur, vide Bar.& alios in d.l.si prius.

Summarium in l.si de communi.ff.si ser.uendi.

1 *Sententia lata contra unum ex socijs, non praiudicat cæteris si eius culpa acciderit.*

Bar.in l.si de communi.ff.si seru.uend.

1 BART. in d.l. si de communi, sic ait in summa. Sententia † lata contra unum ex socijs non præiudicat cæteris, si eius culpa acciderit, alioqui uerò si dolo. De hac re an, & quando sen-

tentia

tentia unius prosit uel noceat alteri, vide Bart.& alios in l.ij.§.ex his, in fi.ff. de uerb.obliga. & iste tex.est aureus secundum Feli.qui ponit multas declarationes & illationes in c.1. de præsc.

Summarium in l.si sic.ff.quemad.seru.amit.

1 *Seruitus quæ non habet quotidianum usum, non utendo amittitur tempore constituto duplicato.*

Bar.in l.si sic.ff.quemadm. seru. amit.

1 BART. in d.l.si sic,ait in summa seruitutem,† quæ non habet quotidianum usum, non utendo amitti tempore constituto duplicato. Ad istum tex. vide Bart.in l.quicunq;. C.de apo.pub.lib.10.& facit ad quæstionem,de qua per Bal.in l.ædem.C.loca.& in l.certi,in 2.quæst.ff.eod.tit.cuius meminit Alex.in l.diuortio.§.quod in anno, quem legit in §. præced.ff.sol.matri. & quid requiratur ad præscribendam seruitutem, vide Bald. in l.j.num.4. & in l.cùm talis.C.eodem titulo.& Felin.plenè in cap.de quarta,de præscript.& Cæpoll.in dicto tracta.de seruit.

Summarium in l.qui fundum.ff. quemad.seru. amit.

1 *Per malæfidei possessorem seruitus retinetur.*

Bar.in l.qui fundum.ff.quemad.seru.amit.

1 BAR. in d.l.qui fundum,colligit ex isto tex. per malæfidei † possessorem retineri seruitutē. & ex hoc infert ad ciuitatem uel castrum à tyranno occupatum. Vide Rom.in consi.103.in 1. dubio.& in cōs.491.in 2.dubio. vbi per istum tex.dicit,si agatur de conseruando iure reali uel euitanda pœna sufficere à quocunque sit facta solutio pro alio,etiam si pro eo non dicatur.

Summarium in l. si partem.ff.quemadm.seru.amitt.

1 *Cessione facta in alium cedens non habet ius repudiandi.*

Bar.in l.si partem.ff.quemadm.seru.amit.

1 BAR. in d.l.si partem,ait, cesßione † facta in alium, cedentem non habere ius repudiandi. Hoc intellige ut per Paul.de Castr.in l.itinere.ff. de seruit. rustic. prædio. & uide Ias.in l.ij.§.1. colu.8.ff.de uerb.oblig.

Summarium in l.j.§.cum arietes.ff.si quadr.paup.feci.dic.

1 *Ille dicitur insultum facere qui se mouet de loco ad locum.*
2 *Si duo fecerunt pacem, & deinde pacem sibi inuicem fregerunt, utrum unus alteri de rupta pace teneatur.*
3 *Quando pax dicatur rupta.*
4 *Si pax est facta inter plures cum promißione pœnæ ex utraque parte, & unus offendatur, nunquid agi poterit contra omnes insolidum.*

Bar.in l.j.§.cum arietes.ff.si quadr.pauper.fec.dic.

1 BART. in dicto §.cùm arietes, colligit ex isto text. eum dici insultum † facere, qui se mouet de loco ad locum. De hac re uide multa apud Angel. de maleficijs, in uerbo, facit insultum.fol.49.colum.3. Sed nunquid insultum faciens puniri poßit à iudice saltem de maleficio, vide eundem Angel. de maleficijs, in uoce, Et dictus Titius. fol.77. colum. prima. uersi. Quæritur. Et ad rem hanc uide Aretin.in consi. 34. & omninò Dec. in consi. 406. Et quid sit insultus, habetur apud Bar.in l.respiciendum.§. delinquenti.ff.de pœn.& plenè apud Angel. in repet.l. si uacantia. C. de bon. uacan. libro 10. & de insultu habes text. in l.fin. C. de iudic.

 ibi,

ibi,insultantes. Et attende, quia tot sunt insultus,quot sunt personæ insultatæ,vt habetur in l.j. §.si ad plures.ff.de sepulc.uiol.Quid si statutum punit insultantem ad domum,nunquid habeat locum in eo, qui insultauit ad porticum ipsius domus: vide Alberic. in l.fin. C. de his qui ad ecclesi. confug.

2 Bar.in d.§.infert ad quæstionem, si duo fecerunt † pacem, & deinde pacem sibi inuicem fregerunt,vtrum unus alteri de rupta pace teneatur? deciditq́;,si apparet eum,qui primus pacem uiolauit,teneri; si verò non appareat quis fuerit primus,neminem teneri. uide Alex.in l.semel. ff.sol.matr.& in cons. 174.in lib.primi & secũdi uol.& in hac re scias, si pax est facta inter duos cum promissione pœnæ, & unus fit offensus, iste poterit impune alium primũ offensorem lędere. Dec.in cons. 380.nam pax rupta ab una parte, potest ab alia quoq; uiolari impune; alioqui uerò in tregua.Soc.in cons. 262.in fi.in 1.volu.& in consi.90.in 3.vol.contrarium etiam in

3 tregua terminat Dec.in consi. 531.Et quando pax † dicatur rupta,uide Soc.in consi.87. col.7. uersic.capio nunc septimam difficultatem,in 3.uol. vide omninò Feli.in c.peruenit.2. de iureiur. & Alex.in cons. 113.in 4.uol. in quibus locis aiunt etiam ex noua causa pacem uiolari posse. Immo amplius in dubio pacem ex noua causa ruptã esse censeri,docuit Dec.in d.cons. 531.

4 in fi.Sed hic alia suboritur difficultas: Quid si pax est † facta inter plures cum promissione pœnæ ex utraque parte,& unus offendatur, nunquid agi poterit contra omnes in solidum? Alex. in d.consi. 113.in 4.uol.& dum ibi Bar.paulò post tradit quid sit insultus, & quid sit aggressus, uide ad rem hanc Alex.in cons. 109.in 1.uolu. ubi docuit, quis primus censeatur aggressor, & multa scitu digna in proposita re. Vide etiam Aret.in cons. 34.col.fi.Corn.in consi. 51. col.4. in fi.in 1.uolu. Ad id autem,quod subiungit Bart. in ead.l.j.§. planè si ante litem,scilicèt,eum, qui tenetur dare capones,debere eos uiuos tradere. adde eundem Barto.in l.quod te,in fin.ff. si cert.pet.

Summarium in rubr.ff.ad l.Aquil.

1 *Quomodò libellus formari debeat in materia legis Aquiliæ.*

Lucubrat.in rubr.ff.ad legem Aquiliam.

1 CIRCA istam rubricam, & quomodò † libellus formari debeat in materia.l. Aquiliæ in 1.& 3.capite, & aliqua ad rem hanc pertinentia uide apud Ias.in §. ex maleficijs, col.19.& 20.inst.de action. Item scias actionem legis Aquilię dari domino propter factũ,non propter negligentiã,ut docuit Bar. per illũ tex.in l.si usufructus.§.deniq;.ff.de usufr.

Summarium in l.j.ff.ad l.Aquil.

1 *Alternatiua ponitur inter genus & speciem.*

Bar.in l.j.ff.ad leg. Aquil.

1 BART. in d.l.j.inquit,Alternatiuam † poni inter genus & speciem, & exponi pro,idest, & restrictiuè operari. Vide Alex.in consi. 36.col.3.in 4.vol.& Aret.in consi. 165. colu.2. & dum infert Bar.ex hoc,uocem hanc,idest, uidelicèt,& huiusmodi genus alia, non solùm declarare, sed etiam restringere: vide bonum tex.in l.iusiurandum quod ex conuentione.§.fin.ff.de iureiur. De qua re uide aliquid per Bald.in l.ij.quan.acti.de pecul. & per eundem in l.si in quolibet. ff.de hæred.insti.& glo.quartam.in c.2.de priuileg.in 6.Aret. in c.cùm causam quæ, de testi.in sexto notabili.& in l.qui liberis.ff.de vulg.& pupill. & de significatione huius uocis, scilicèt, & similium uide Mari.Soci.iuni.in consi. 30.nu.21.& tex. in l.idest.ff. de condi.& demonstr.& in l.cum erat,& ibi glo.ff.de ann.leg.& in l.fi.C.de poe.& Aret.in l.si fundum.ff.manda.Gemin.in c.statutum.2.de hæret.in 6.Bald.in l.cùm mulier.ff.solu.matrim.& Dec.omninò in c.ex literis, in sexto notabili.de probat.

Summarium in l.sed etsi quandocunque.ff. ad l.Aquil.

1 *Si ego probo aliquem uenisse cõtra me cum gladio, & occidi eũ, an ex hoc probata esse dicat̃ mea defensio.*

Bar.

Bar. in l. sed & si quandocunque. ff. ad leg. Aquil.

1 BART. in d. l. sed & si quandocunque, colligit, si ego probo † aliquem uenisse contra me cum gladio, et occidi eum, ex hoc probatam esse defensionem meam. Contrarium videtur sentire idem Bar. in l. scientiam. §. qui cùm aliter, infrà eod. titu. sed documentum illud reprobat Ias. in l. ut uim, col. 1. & seq. ff. de iustit. & iur. vide Corn. in cons. 162. in 1. vol. & cum hac decisione Bar. hic tenet Alex. in consi. 109. col. 3. in 1. vol. & in consi. 14. col. fi. in 3. vol. & Cæpol. in consi. 21. in 1. dubio. & in consi. 29. in 2. dubio. & in hac materia defensionis nunquam prætermittas Aret. in consi. 34. vbi bene declarat, & loquitur.

Summarium in l. qui actione. §. in colluctatione. ff. ad leg. Aquil.

1 *Nunquid duellum sit licitum.*

Bar. in l. qua actione. §. in colluctatione. ff. ad leg. Aquil.

1 BART. in d. l. qua actione. §. in colluctatione, quærit, nunquid duellum † sit licitum. De hac re vide plenè Ias. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Rosell. in sua monarchia, in ultimis folijs, versic. per sortes etiam positas à Romanis. Dec. in consi. 9. & in cons. 487. & in cons. 686. Et de materia duelli uide Ias. in cons. 144. in 1. vol. Et omninò Io. de Lignano in tract. de duello, in 6. c. vbi ait, etiam si pœna huius homicidij remittatur, tamen hanc pugnam, & hoc genus certaminis non licere, & a iure prohibitum esse. vide etiã Io. Lup. in tract. de bellatoribus. §. si bene aduertisti omnia. nu. 8. Ang. in consi. 274. & remissiones amplas de omnibus ferè quæstionibus, quæ in duello possunt cõtingere, vide apud Stephanum Costam in tract. de ludo. §. 2. nu. 28. cum seq. & duellum esse illicitum & prohibitum, docuit Iulius Feretus in suo consi. 1. multa enim edidit consilia ad duellum pertinentia. sed omnia hæc cessant hodie stante prohibitione duelli, cum excommunicatione eorum omnium, qui in huiuscemodi negotio reprobo interuenire quoquomodò audebunt, facta à sacrosancto Concilio Tridentino, cui ab omnibus fidelibus humiliter esse parendum, nemo est qui nesciat.

Summarium in l. liber homo. ff. ad l. Aquil.

1 *Nemo est dominus membrorum suorum.*

Lucubrat. in l. liber homo. ff. ad l. Aquil.

BART. in hac. l. liber homo, nihil dicit, tamen quia ex isto tex. sumitur regula: neminem

1 † esse dominum membrorum suorum, vide notabiles illationes apud Feli. in c. si quando. 2. & in c. quia uerò, de offi. deleg. & c. contingit. j. de re iudic.

Summarium in l. inde Neratius. ff. ad l. Aquil.

1 *Utrum mortuo monacho possit Abbas adire hæreditatem.*

Bar. in l. inde Neratius. ff. ad leg. Aquil.

1 BART. in d. l. inde Neratius, quærit, utrum mortuo † monacho possit abbas adire hæreditatem. vide Feli. in c. in præsentia, col. fi. de proba. & ibi Dec. Et an monachus hæreditatem sibi delatam acquirat monasterio, mediante aditione sua, an verò statim monasterio acquiratur absque aditione sua? Soc. in consi. 52. col. fi. in 4. vol. diligenter attende glo. in uoce, retrorsum, in fi. in hac. l. §. idem Iulianus, quam extollit Soc. in consi. 44. col. 2. in 1. vol. contra Doct. in l. j. C. de instit. & subst. ex qua colligit, si Bertæ legata fuere centum, si Lucius eam duxerit in uxorem, & per eam non stat, sed per Lucium quominùs matrimonium subsequatur, conditionem illam haberi pro impleta. quod nota perpetuò.

Summarium in l. proinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil.

1 *Statuta concedentia instrumentis executionem paratam, de liquidis instrumentis sunt intelligenda.*

2 *Carcerari nemo debet pro debito non liquido.*

Bar. in l. proinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil.

1 BART. in d. §. notandum, in fi. ait, statuta † concedentia instrumentis executionem paratã, de

de liquidis instrumentis esse intelligenda. vide Rom.in consi.211.& dicas executionem fieri posse dummodò in processu liquidentur, secundum Bar.in l.j.ff.de leg.1.vbi Ang.& vide Bal. in l.j.C.de sent.quæ fin.cer.quant.& quomodò rei uēdicatio ipso iure in legatarium transeat, vide etiam Barb.in consi.15.col.7.& seq.in 1.vol.& in consi.28.col.5.& in consi.33.col.6.eod.vol.Rom.in consi.76.col.3.in 4.dubio.& in consi.21.col.1.& fi.Alex.in consi.119.in 1.vol.& in consi.267.Viso instrumento, in libro primi & secundi.vol.& in consi.334.eod.lib. & in cōs.
2 90.col.3.in 3.vol.vbi generaliter ait, neque executionē † ullam, neque capturam personæ pro debito non liquidò esse concedendam, & in l.item quia, in fin. ff.de pact. & in d.l.j.ff.de leg. 1. col.5.vide Deç.in consi.107.col.fi.Aret.in consi.32.col.1.Corn.in consi.112.in 1.vol.& vide Bal.in l.ij.C.de exec.rei iudic.& Soc.in consi.40.& in consi.51.vbi agitur de instrumento guarentigiato, in 1.vol.& in consi.89.in 3.vol.quem uide omninò, quia tradit, an ante omnia liquidatio fieri debeat priusquam executio petatur, an uerò peti posit, & fieri liquidatio in processu. Attende in re proposita unum scitu dignum, scilicèt executionem, quæ à statuto instrumentis conceditur, locum habere etiam si ex testibus fidedignis constaret concessam fuisse executionem alicuius debiti. Alex.in consi.93.in fi.in 6.vol.

Summarium in l.si seruus.§.Proculus.ff.ad l.Aquil.

1 *Si familiaris meus immittit ignem in domum, quam ego conduxi, an teneat.*

Bar.in l.si seruus.§.Proculus.ff.ad leg.Aquil.

1 BART. in d.§.Proculus, quætit, si familiaris † meus immittit ignem in domum, quam ego conduxi, an teneat? vide Ias.in l.j.col.3.& seq.C.de seru.fugit.& ad rem uide Rom.in cōsi.401.

Summarium in l.illud quæsitum.§.si idem.ff.ad l.Aquil.

1 *Quando plura delicta sunt facta diuersis temporibus, de quolibet pœna est imponenda.*
2 *Si ego uulneraui te ex proposito nolens plus facere, tamen propter aliquod dictum aut factum tuum mihi superuenit impetus propter quem ego te occidi, non teneor de homicidio ex proposito.*

Bar.in l.illud quæsitum.§.si idem.ff.ad leg.Aquil.

1 BART. in d.§.si idem, ait, quando plura delicta † sunt facta diuersis temporibus, de quolibet pœna est imponenda, alioqui uerò si eodem tempore fiunt: quia una tantùm pœna est iniungenda. De hac re uide egregiè eundem Bar.in l.ij.ff.de priua.delict.& Raph.Cuma.in cōsi.74.col.2.vbi distinguit, aut delicta sunt momentanea, aut successiua. Et omninò vide Soci.in consi.62.in 1.vol. Et in hac rē potissimùm attende, & nunquam obliuioni tradas memorabile illud Bartoli documentum in d.l.ij.col.3.versi.Venio ad aliquas quæstiones.quod si ego uulne
2 raui † te ex proposito nolens plus facere, tamen propter aliquod dictum, aut factum tuum mihi superuenit impetus, propter quē ego te occidi, non teneor de homicidio ex proposito, atq; ita de uno tantùm delicto, sed teneor de uulnere illato ex proposito, & de homicidio simpliciter perpetrato propter impetum eo tempore mihi superuenientem. id quod poterit multoties deseruire. & multi prima fronte contrarium dicerent. profectò ista decisio mihi semper uisa fuit pulcherrima, & scitu dignissima. pro qua affero tex.in simili casu, in l. Pomponius lib.26. ff.de negot.gest.ibi, nisi ab initio, quasi unum negocium gesturus accessero, deinde alio animo ad alterum accessero.

Summarium in l.in lege Aquilia.§.si deletum.ff.ad l.Aquil.

1 *Iudex ad quem itur pro examinandis testibus ante litem contestatam debet interlocutoriā ferre sententiam, declarando testes esse ualetudinarios.*
2 *Actor quando possit facere testes examinari ad perpetuam rei memoriam ante litem contestatam.*

Bar.in l.in lege Aquilia.§.si deletum.ff.ad l.Aquil.

1 BART. in d.§.si deletum, col.3.versi. Quæro quid faciet, ait, iudicem † ad quem itur pro examinandis

examinandis testibus ante litem contestatam, debere interlocutoriam ferre sententiam, declarando testes esse ualitudinarios, & propterea eos debere ad perpetuam memoriam examinari. sed Soc. in consi. 244. col. 4. vers. vlterius, in 1. vol. reprobat hoc Bartoli documentum, dicens
* non opus esse interlocutoria, & ita * communiter traditum esse. vbi agit etiam, an requiratur iuramentum testis, qui diu est absfuturus, ut ibi per eum col. 3. & seq. Et dum Bar. in d. §. si dele-
1 tum, propè fi. tractat quando actor possit facere testes † examinari ad perpetuam rei memoriã ante litem contestatam, vide Corn. in cons. 172. in 2. vol. & uide istam. l. adductam per Aret. ad aliam quæstionem in consi. 36. col. fi. In hac materia testium examinandorum ad perpetuam rei memoriam, vide doct. in c. significauit, vbi maximè Feli. & in c. Albericus, de testi. Mar. Soc. & Abb. & alios in c. quoniam frequenter, ut lit. non contest. Fulgos. in consi. 138. Aret. in consi. 143. col. 8. Alex. omninò in consi. 348. in libro primi & secundi vol. Rom. in consi. 544. Barto. Ang. & Ias. in l. cùm hi. §. transactiones alimentorum. ff. de transact. Bar. in l. si societatem. §. arbitrorum, col. 5. versi. vnum tamen puto aduertendum. ff. pro soc. quem refert & sequitur Anch. in cons. 332. in fi. & Rom. in consi. 412. Et ad rem faciunt tradita per Alex. plenè in consi. 103. in 5. vol. & Feder. de Sen. cõs. 231. quẽ refert & sequitur Abb. in c. si quis cõtra clericum, col. 2. de for. compet. & Aret. in cons. 132. col. 8. ver. venio igitur ad tertium. & idem uoluit in cons. 83. col. 1. & Ias. in l. admonendi, in repet. nu. 214. ff. de iureiur. vide etiam ad prædicta Socin. in cons. 243. Considerata facti contingentia, in 1. vol. & Mari. Soc. iuni. in cons. 14.

Summarium in l. ita uulneratus. ff. ad l. Aquil.

1 *Verba secundum propriam significationem, non autem secundum communem usum loquendi sunt intelligenda.*
2 *Annus ex 360. diebus constat.*
3 *Annus apud Romanos in duo tantùm tempora fuit diuisum, scilicèt in hyemem & æstatem.*
4 *Quot anni fluxerunt à principio mundi usque ad Christi aduentum.*
5 *Maleficia impunita esse non debent.*

Bar. in l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aquil.

1 Bart. in d. l. ita uulneratus, ait uerba † secundum propriam significationem, non autem secundum communem usum loquendi esse intelligenda. Vide Felin. in proœm. Decretal. col. 5. & quæ latissimè posui in Lucubrat. in Bart. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. ubi est locus proprius & solennis.
2 Bar. in ead. l. colligit, annum † ex 300. & 60. diebus constare. Hic pulchrum est uidere non nulla ad rem pertinentia. Et ideò scias, Aegyptios quondam habuisse annos tam breues ut singuli quaternis mesibus finirentur. B. Augustinus De ciuitate Dei, lib. 12. c. 10. & lib. 15. c. 12. vbi ait etiã in historijs reperiri, Acarnanes habuisse annum sex mensium, & Lauinios 13. Quæro quid dicendum sit de annis Matusalem, & aliorum patrum, qui fuerunt ante diluuium? Hi ab aliquibus crediti sunt breuiores, quàm nũc sunt; qui argumentis ostendere nitebantur, unũ ex annis nostris æqualem esse decem ex illis. sed. B. Augustinus hanc falsitatem pulcherrimè redarguit in eod. loco in lib. 15. c. 9. & c. 12. cum seq. ostendens rationum ui & testimonijs scripturarum, diem, mensem, & annum illo tempore fuisse eiusdem prolixitatis, sicut nunc sunt. Hoc idem confirmat B. Hieronymus in epitaphio Nepotiani presbyteri ad Eliodorum Episcopum.
3 Attende etiam annum † iampridem apud Romanos in duo tantùm tempora fuisse diuisum, scilicèt in hyemem, & æstatem. Illa à Kalendis Octobris incipiebat. & in Kalẽdis Aprilis terminabatur, à quo tempore æstas incipiebat. & in isto dumtaxat tempore per mare itinera concedebantur, secundum glo. not. in l. iij. C. de naufrag. lib. 11. Nunc autem usque adeò creuit audacia, & auaritia mortalium, ut etiam in ipso horrendæ hyemis maiori fremitu nauigationi non parcant. & ideò multa quotannis naufragia contingunt. Et quoniam suprà mentionẽ fecimus annorum, qui tempus diluuij præcesserunt, non ab re est hoc in loco intelligere, quot anni

4 anni defluxerint † à principio mundi usque ad Christi aduentum. sciendumque est, annos quinque mille centum & nonaginta elapsos esse. prima enim ætas ab Adam usque ad Noe fuit annorum mille ducentorum & quinquaginta duorum. Secunda verò, scilicèt à Noe usque ad Abraam fuit noningentorum & quinquaginta duorum. Tertia ab Abraam usque ad Dauid, fuit noningentorum & quadraginta. Quarta à Dauid usque ad transmigrationem Babylonis, fuit quadringentorum nonaginta. Quinta verò à transmigratione Babylonis usque ad aduentum Christi fuit annorum quingentorum nonaginta. Hæc Beda & Eusebius tradiderunt, quorum meminit Alberic. in epist. Victor. C. de summ. Trini. ad quæ uideas B. Augustinum de ciuitate Dei, in d. libro 12. cap. 10.

5 Ex ista. l. ita uulneratus, colligitur illa regula, scilicèt, maleficia † impunita esse non debere, Adde hoc usque adeò à legibus abhorrere, ut si delictum ita disponente statuto impunè committatur, aiunt doct. hoc esse tolerabile propter authoritatem statuentium, non tamen esse laudabile. & ideò eum, qui hac fretus impunitate deliquit, ad dignitatem aliquam promoueri nõ posse. Dec. in l. bona fides. ff. de reg. iur. citat Bal. in l. Decuriones, in fi. C. ex quib. cau. infam. irrog. Item delictum, cuius absolutio fuit obtenta, licèt puniri non possit, tamen aggrauat crimen illius, qui iterum deliquisset. Dec. in d. l. bona fides.

Summarium in l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil.

1 *Si percutio uolentem me percutere, an dicar fecisse ad defensionem meam.*

2 *Ille qui fuit lacessitus iniurijs si infert uerbera iniurianti, mitius puniri debet.*

Bar. in l. si ex plagis. §. Tabernarius. ff. ad leg. Aquil.

1 BART. in d. §. Tabernarius, agit de illa q. si percutio † uolentem me percutere, an dicar fecisse ad defensionem meam. de qua re dixi suprà in lucubrat. ad Bar. in l. sed & si quemcunque, eod. tit. Attende quia Cæpoll. colligit ex ista glo. principium rixæ intelligi prouenire ab eo, qui primus fecit actum illicitum, non autem ab eo qui primus fecit actum licitum, quamuis demũ ab hoc primo principio rixa processerit. hæc Cæpoll. in cons. 75. col. 2. versi. & aduertendum. vide eundem in consi. 28. col. 1. in primo dubio. & in consi. 29. & in consi. 62. col. 2. & in consi. 109. col. 2. in 1. vol. Aret. in consi. 34. col. 1. & Corn. in consi. 162. in 1. vol. & ad prædicta optimè facit illud Arist. relatum à Bal. in consi. 143. Super quæstione, in 2. vol. principium delicti ab illo procedere, qui primus alium ad iram prouocat, non autem ab irato. Et ideò inquit Abb. in
2 c. olim ex literis, de rescript. eum qui fuit lacessitus iniurijs, † si infert uerbera iniurianti, mitius puniri debere. facit tex. in c. si quis iratus, cum glo. 2. q. 3. & trad. per Abb. in c. 2. de maled. & in c. fi. col. 14. de confes. & Rom. in singul. 508. cum ibi addit. per Castill. & Feli. in c. Matthæus, de simon. & in c. dilecti filij, de rescrip. vide omninò eundem Feli. qui rem hanc de prouocato ad iram plenè examinat in c. sicut ex literis, de iureiur. & in c. dilecti filij. nu. 15. cum seq. de except. & in c. cùm te. nu. 9. de re iud. Ias. in l. si quis filia. nu. 4. C. de inoffi. testa. & omninò Dec. in l. quicquid calore. ff. de reg. iur. & Marcũ Antoniũ Bauariũ in tract. de virtute iuraméti. nu. 144.

Summarium in l. j. ff. de his qui deie. uel effud.

1 *Pactum erat inter Florentinos & Vbaldinos ut Vbaldini uiam tutam tenere deberent, modò quidam ibat per alpes non autem per uiam rectam, qui fuit spoliatus à prædonibus, nunquid Vbaldini teneantur.*

Bar. in l. j. ff. de his qui deiece. uel effud.

1 BART. in d. l. j. per tex. istum decidit quæstionem: pactum † erat inter Florentinos & Vbaldinos, ut Vbaldini uiam tutam tenere deberent; modò quidam ibat per alpes, non autem per uiam rectam qui fuit spoliatus à prædonibus, nunquid Vbaldini teneantur?

neantur? dicitque eos non teneri, ex quo itinerantes consuetum iter non arripuerunt. vide Feli.in c.olim,col.2.& seq.de except.& in c.postulasti,col.4.de for.compet.& Angel. Aret.in §.is itaque,instit.de iustit.& iure.

Summarium in l.si seruus.§.is qui.ff.de noxal.

1 *An & quando seruus excusetur si iussu domini crimen aliquod perpetrauit.*

Bar.in l.si seruus.§.is qui.ff.de noxal.

1 BART. in d.§.is qui,tractat an & quãdo seruus † excusetur si iussu domini crimen aliquod perpetrauit.& ex ijs colligitur etiam,an & quando dominus ex delicto famuli uel domestici teneatur. vide ad prædicta Dec.plenè.in l. velle non creditur. ff. de regul.iur. & Aret. in l. quod seruus,col.3.ff.de acquir.poss.Et an & quando dominus ex delicto famuli uel domestici teneatur,vide Feli.plenè in c.Petrus,de homicid.& omninò Curt.in cons.41.

Summarium in l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxal.

1 *Qualitas adiuncta uerbo debet intelligi secundum tempus uerbi,cui adijcitur.*

Bar.in l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxal.

1 BART. ex d.§.si extraneus,colligit regulam,quæ uult,qualitatem † adiunctam uerbo, debere intelligi secundum tempus uerbi,cui adijcitur. vide Alex.in consi.1.col.3.& seq.in 1.vol. & in consi.30.in fi.in 3.vol.vbi sentit hoc uerificari etiam si illa qualitas posteà deficiat, ut per eum in cons.31.& Soc.in consi.121.vbi post multos,quos memorat ait,statutũ excludens filiã dotatam,esse intelligendũ de filia dotata tẽpore mortis patris:& in cõs.81.in fi.vbi inquit, statutũ excludens fœminas extantibus masculis,debere intelligi,si extant tpe quo ei defertur hrẽditas.& ad regulam hanc vide Bar.in l.Titius.ff.de testa.milit.& Bal.in c.constitutum.de rescrip.

Summarium in l.electio.ff.de noxalib.

1 *Quod per errorem adiudicatum est potest præscribi, etiam à malæfidei possessore propter autoritatem rei iudicatæ.*

Bar.in l.electio.ff.de noxal.

1 BART. in d.l.electio,ait, quòd per errorem † adiudicatum est,posse præscribi ẽt à malæfidei possessore propter authoritatem rei iudicatæ.vide Rom.in cons.454.col.pen.in 3.dubio.

Summarium in rub.ff.fin.regund.

1 *An hoc iudicio deueniri possit ad diffinitiuam lite non contestata.*

Lucubrat.in rubricam.§.fini.regund.

1 CIRCA istam rubricam finium regundorum, quæro an hoc † iudicio deueniri possit ad diffinitiuam lite non contestata? vide Barto. in l.j. C.fini.regund. Et quomodò in hoc iudicio libellus concipiatur, & positiones,& quicquid ad rem hanc pertinet, uide apud Specul. in tit. de iudicijs.§.4.in princ.Et dicas hoc iudicium competere etiam altero possidente tantùm, qui dicitur occupasse,& corrupisse terminos. Abb.in c.ex literis,de probat.

Summarium in rub.ff.fami.ercisc.

1 *Quomodò in hac actione libellus formari debeat.*

Lucubrat.in rubricam.ff.famil.ercisc.

CIRCA hanc rubricam,quomodò in hac actione libellus formari debeat,vide apud Ias. in §.quædam,col.10.ver.potestis,inst.de action.

Summa-

Summarium in l.j.ff.famil.erciſ.

1 *Actio familiæ erciſcundæ à lege duodecim tabularum originem habuit.*

Bar.in l.j.ff.famil.erciſc.

1 BART. in d.l.j.commendat glo.ibi,aitq; actionem † iſtam à lege 12. tabularum originẽ habuiſſe,& reliqua ut ibi per eum. Tu circa hanc.l.& quæ ad eam pertinent,uide Iaſ.in §. quædam,col.9.verſi.circa gl.inſt.de action.Et ex iſto tex.cum glo.colligitur,actionem familiæ erciſcundæ,uel communi diuidundo ei non dari,qui negatur eſſe cohæres, & non eſt in poſſeſsione. de qua re vide Bar.& alios in l.in prouinciali.§.1.ff.de oper.nou.nun. & ibi omninò uideas Alex.vbi etiam traditur actionem familiæ erciſcundæ ex cõi diuidundo dari ad diuidendũ, & officiũ iudicis mercenariũ ad prohibendũ opus nouũ fieri abſq; ꝓbatione iuris ſibi cõpetẽtis.

Summarium in l.& puto.ff.famil.erciſ.

1 *A proprio ſenſu uerborum eſt recedendum ad hoc ut actus ualeat.*

Bar.in l.& puto.ff.famil.erciſ.

BART. in hac l.& puto,nihil dicit. ſed gl.in uerbo communicari, eſt not.ſecundum Alex.
1 in conſi.248.Ponderatis,in 6.vol.ad probandum,à proprio † ſenſu uerborum eſſe recedendũ, ut actus ualeat. idem ait in conſi.95.col.pen.in 4.vol.

Summarium in l.his conſequenter.§.ſed an.ff.fam.erciſ.

1 *An aliquis amittat ipſo iure,an per ſententiam iura ſua.*

2 *Quomodò & quanto tempore contra filium præſcribatur.*

Bar.in l.is conſequenter.§.ſed an.ff.famil.erciſcun.

1 BAR. colligit ex iſto.§.cum glo.diſtinctionem,an aliquis amittat † ipſo iure,an per ſententiam iura ſua,ut ſciri poſsit,utrum ei agenti hoc iudicio poſsit opponi iſta exceptio. vide Feli. in c.2.col.3.de teſti.& omninò Bart. in conſi.82. Martinus. vbi ait neminem poſſe opponere iura fiſci,eò quòd bona ipſo iure ſint in eum tranſlata,niſi corporalem eorum poſſeſsionem apprehenderit. Idem uoluit Alex.in conſi.209.Ponderatis his, col.pen.in 6.vol. dicens hanc gl. ∗ eſſe ſing.ad hoc,& * communiter approbatam. Hoc ipſum expreſsè ait etiam Soc.in conſ.79. & in conſi.84.in 4.vol.vbi concludit,à tertio obijci non poſſe iura fiſci. Et ad materiam huius
2 gl.vide eundem Soc.in conſ.22.col.fi.in 1.vol.& quomodò,† & quanto tempore contra fiſcũ præſcribatur in quocunque iure ad eum pertinente,& alia ad rem, de qua agitur, pertinentia, vide apud Bar.in.l.in omnibus.ff.de diuerſ.& tempor.præſcrip.Abb.omninò in c.cùm nobis, de pręſump.Paul.de Caſt.in l.fi.C.de ſacroſ.eccl.& Barb.in conſ.79.col.23.in vltimo dubio in 4.vol.vide etiam Alex.in addit.ad Bar.in l.fi.C.ad leg.Iul.maieſt.

Summarium in l.ſi filia.§.idem ſcribit.ff.famil.erciſ.

1 *Si pater incœpit facere ſtudere filium ſuum, & poſteà mortuus eſt, fratres non tenentur ſuis expenſis hoc idem facere.*

Bar.in l.ſi filia.§.idem ſcribit.ff.famil.erciſ.

1 BART. in d.§.idem ſcribit,decidit quæſtionem contra Dyn.ſcilicèt,ſi pater † incœpit facere ſtudere filium ſuum,& poſteà mortuus eſt,fratres non teneri ſuis expenſis hoc idem facere:quia pater ad hoc nõ tenebatur.vide Alex.in cõſ.285.Circa primã dubitationẽ,col.fi.in lib. primi & ſecũdi vol.& in conſ.102.col.pe.in 3.vol.vbi tradit etiam utrum huiuſmodi impenſæ computari debeant ipſi filio in legitimam,uel eius filijs.& uide Bal.in conſ.491.in 5.vol.

Summarium in l.in hoc iudicio.ff.fam.erciſ.

1 *Sententia pro parte ualere non poteſt,& pro alia non.*

Bar.in l.in hoc iudicio.ff.famil.ereiſ.

1 Bart. in d.l.in hoc iudicio,colligit,ſententiã † pro parte valere non poſſe,& pro alia parte non.vide Feli.in c.cùm inter,col.4.& ſeq.de re iudic.Curt.in conſ.29.col.3.Paul.de Caſt.in conſ.326.col.2.vbi limitat.& Abb.in c.cùm dilectus,in ultimo notabili de conſuet.

Summarium in l.ſi pignori.ff.fam.erciſ.

1 *Si debitum eſt ex diuerſis cauſis,partis ſolutio admittitur.*

Bar.in l.ſi pignori.ff.famil.erciſcun.

1 Bart. in d.l.ſi pignori,col.3.verſi.& eſt aduertendum,ait, ſi debitum † eſt ex diuerſis cauſis ſolutionem partis admitti, alioqui verò ſi ab initio fuiſſet unum debitum in defuncto,& poſteà diuiſum inter cohæredes. Attende quia iſtum text.inquit ſingul.eſſe Alexand.in l.iij.§.ex his,col.1.ff.de uerbor.obligat.

Summarium in l.Pomponius.ff.fami.erciſ.

1 *Inter patrem & filium ex cauſa dotis conſiſtit donatio.*

Bar.in l.Pomponius.ff.famil.erciſc.

1 Bart. in d.l.Pomponius,ſic ait in ſumma. Inter patrem † & filium ex cauſa dotis conſiſtit donatio.Iſta.l.habet locum etiam ſi matrimonium non ſequatur: ut eſt tex.in l.ſi extraneus, verſi.fin.ff.de condit.ob cauſ.quem citat hic Alexand.in fin.de quo vide eundem Alex. in d.l.ſi extraneus,& in l.ij.§.ſi in patris,in primo notabili.& in l.cùm dotem,in principio in primo notabili.ff.ſolut.matri.& aliquid habetur apud doct.& gl.in l.ſi donationem,C.de collat. & Alex. in conſi.95.in 3.vol.& iſtam.l.extende,ut locum habeat in bonis paraphernalibus,ut per Alex. in conſi.27.col.fi.in 5.vol.

Summarium in l.cum putarem.ff.fami.erciſ.

1 *Exceptionem hanc ſcilicet,tibi non competit ius agendi,poſt ſententiam opponi nõ poſſe, & ſolutum authoritate huiuſmodi ſententiæ non repeti.*

Bar.in l.cùm putarem.ff.famil.erciſc.

1 Bart. in d.l.cùm putarem,inquit,exceptionem hanc.ſ.tibi † nõ competit ius agendi,poſt ſententiam opponi non poſſe:& ſolutum authoritate huiuſmodi ſententiæ non repeti.vide Iaſ. in l.iuſtè poſsidet,col.2.ff.de acquir.poſſ.vbi ponit pulchrum intellectum.& quia ex tex.in d.l. cùm putarem,in fi.colligitur,diuiſionem factam authoritate iudicis reſcindi non poſſe: Dicas hoc tantùm procedere,quando iudex ſuper illa diuiſione ſententiam potuiſſet, alioqui verò ſi pro actus ſolennitate ſuam interpoſuiſſet authoritatem.Soc.in conſ.33.in 4.vol.

Summarium in l.ex parte.§.reſpondi.ff.fami.erciſ.

1 *Ille qui agit nomine alterius expenſas repetere poteſt,ſi obtinet.*

Bart.in l.ex parte.§.reſpondi.ff.famil.erciſc.

1 Bart. in d.§.reſpondi, ait, eum, qui agit † nomine alterius expenſas repetere, ſi obtinet; alioqui verò ſi ſuccumbit.vide gl.hic.& Nicol.de Neap.in l.iij.§.ſufficit.ff.de contr. iudic. tut. & Bal.in l.etiam.C.mand.& Barb.in conſi.71.col.2.& ſeq.in 4.vol.

Summarium in d.l.ex parte.§.inteſtato.ff.fami.erciſ.

1 *Qui in codicillis de omnibus bonis diſpoſuit, quò ad collationem uidetur teſtatum decedere.*

Bar.in d.l.ex parte.§.inteſtato.ff.famil.erciſ.

1 Bart. in ead.l.§.inteſtato,ait,quò ad collationem † videri teſtatum decedere, qui in codicillis de omnibus bonis diſpoſuit.Tu verò pro intellectu huius tex.& gl.in uoce, indiuiſum, ✱ vide Dec.in cõſ.59.vbi ait gl.hãc * cõiter reprobari in eo,quod ait,codicillantem expreſsiſſe.

Summa-

Summarium in l.quædam mulier.ff.famil.ercisc.

1 *Causa nullitatis ad appellationis iudicem pertinet.*

Bar.in l.quædam mulier.ff.famil.ercisc.

1 BART. in d.l.quædam mulier,colligit in summa,causam † nullitatis ad appellationis iudicem pertinere,qui potest sententiam pro parte confirmare,& pro parte nullam pronunciare. vide Alex.in consi.95.Visis narratis,propè fi.in 4.vol.& Rom.in consi.281.

Sum.in l.Mæuius.§.arbiter.ff.fam.ercisc.

1 *Arbitri sententia ualet, si portiones inuicem computantur.*

2 *Arbiter iuris tenetur sequi ius commune, non autem ius municipale.*

Bar.in l.Mæuius.§.arbiter.ff.fam.ercisc.

1 BART. in d.§.Arbiter,ait,arbitri sententiam ualere,si portiones inuicem compensantur. De hac re uide Alex.in consi.261.Quæritur,col.1.& 2.ver.non obstant in libro primi & secūdi.vol.vbi declarat istum tex.procedere,ut de iure arbiter possit super compensatione cognoscere,quando oritur quæstio ex eadem causa,de qua factum est compromissum. vide alia quoque ad rem facientia apud Abb.in c.cùm dilectus,de arbi.in c.1.de mut.petit. & in c. Quintavallis,de iureiur.& omninò Rom.in sing.149.incip.Coram arbitro,cum ibi addit. per Castill.

2 & Lanfranc.de Orian.in tract.de arbitris. Item in proposita re scias arbitrum † iuris teneri sequi ius commune,non autem ius municipale. Abb.in consi.77.in 2.vol.& Cæpol. in caut.99. Vtrum autem arbiter in suo pronunciamento pactum possit apponere,ut unus ex compromittentibus succedat,quando alter sine filijs prædecederet,vide Ang.in consi.76. ubi negatiuam partem amplectitur.

Lucubrat.in rubricam.ff.commun.diuidun.

1 CIRCA hanc † rubricam & pertinentia ad eam uide Ias. in §. quædam, col.10.& seq. inst.de actio.ubi multas quęst.in hac re posuit remissiuè,& aliquid declarat.& in 12. col.tradit ad quem spectet electio in huiuscemodi diuisione. Et ad hunc titulum vide Alexand.in consi.25.col.fi.in 5.vol.ubi agit,utrum hoc iudicium communi diuidundo detur quando unus ex consortibus in re diuidenda habet plura quam alius, uel quando ex rebus diuidendis una est pulchior altera.

Sum.in l.nihil.ff.commu.diuidun.

1 *Si res simul emimus, in ea socij esse dicimur.*

Bar.in l.nihil.ff.commun.diuidun.

1 BART. in d.l.nihil,inquit,si emimus † rem simul,in ea socij esse dicimur. ad ea quæ hic tradit Bar.& quæ in apostilla hoc in loco ad eum posita continentur,uide Ias.in d.§.quædam, col. 2.in 2.notabili. instit.de action.vbi concludit,actionem communi diuidundo locū habere semper,quando aliquid est commune ex uera societate.

Sum.in l.commun.ff.comm.diuid.

1 *Fundus uectigalis uenit in hoc iudicio non diuidendus, sed adiudicandus.*

Lucubrat.in Bar.in l.communi.ff.comm.diuid.

1 BART. in d.l.communi,in principio sic ait: Fundus † uectigalis uenit in hoc iudicio non diuidendus,sed adiudicandus. vide ad declarationem huius.l.Alex.in consi.7.in 5.vol.& ad ea quæ tradit Bar. in ead.l.§.inter prædones, vide Alex.in consi.25.col.2.in 5.vol.& Bal. in l.j. suprà famil.erciscun.

Summarium in l.in hoc iudicium.§.si conueniat.ff.commu.diui.

1 *Pactum ne perpetuò diuidatur, non ualet.*
2 *In casu in quo tale pactum ualet, vt puta quando est factum ad tempus, limitatur.*
3 *Omnes conuasalli esse debent concordes in diuisione bonorum feudalium.*
4 *Si prohibita est bonorum diuisio in casu in quo prohiberi potest, non propterea prohibita censetur diuisio administrationis.*

Bar.in l.in hoc iudicium.§.si conueniat.ff.commun.diuid.

1 BAR. in d §.si conueniat, hoc ait in summa. Pactum † ne perpetuò diuidatur, non ualet. De materia huius.§.uide plenè & eruditè apud Soci.in consi.278.in 1.vol. Feli.in c.si diligenti.nu.28.de for.compe.& in rubr.de præscript.col.1.& Dec.in consi.265.quæro nunquid pactum ualeat de non diuidendo pro tempore uitæ sociorum. Vide Ias.in §.quædam,col.8.versi. quid diceretis,insti.de action. Attende etiam istam regulam de inualiditate pacti de non diuidendo, vsque adeò ueram esse, ut neque testator posit præcipere ne hæredes diuidant: immo neque iusiurandum accedens posset robur addere huiuscemodi pacto: vt hæc omnia uide re est apud Hippolytum de Marsilijs in suo singul.9.incip. Nemo cogitur. & Alexan.in consil. 160. Visis capitulis in lib.primi & secundi uolu.vbi ait, iuramentum non posse huiusmodi con
2 uentionem conualidare. Item unum aliud scitu dignum perhibuit, scilicèt in casu quo † tale pactum ualet, vtputà quando est factum ad tempus, limitat, nisi unus ex socijs factus esset rixosus & molestus: quia tunc etiam ante finitum conuentionis tempus licet contrauenire. idem ait Salic.in l.iubemus nulli,in princip.C.de sacrosan.eccles.& Mari. Socin.iuni. in consi.79.nu. 3. Et quoniam Alex.in d. consi. loquitur in communione bonorum feudalium, scias, etiam si ubi bona possunt diuidi, sufficit unum ex socijs prouocare, & diuisionem petere, tamen alio-
3 qui est in diuisione bonorum feudalium: quia omnes † conuasalli debent esse concordes. tex. est sing. in c.imperialem.§.prætereà ducatus,de prohib.feud. alien. per Federi.in uoce,si consortes uoluerunt. quem tex. vt singu.ad hoc citauit Abb.in consi.82. Conditor omnium,colu. 6.vers.Ego tamen not.dico.cuius meminit Hippolytus in d. singu. 9. Et ad præcedentia uide latisime Curt.in consi.69. Item animaduerte, quia neque laudum ualet inducens perpetuam communionem. & ista exceptio opponi posset, quamuis à statuto quæcunque appellatio,nullitas, & exceptio tolleretur. Paul.de Castr.in consi.107.in 1.volu. Attende etiam in re propo-
4 sita, si prohibita † est bonorũ diuisio in casu in quo prohiberi potest, tamen propterea non censetur prohibita diuisio administrationis, neque diuisio gratia culturæ commodioris. Alexan.in conf.25.col.2.& 3.in 5.uol. Quod nunquam obliuioni tradas: quia bona communia, quæ sub pœna diuidi non possunt, hoc modo diuidi poterunt. Et ad rem propositam uide omninò tradita in consi.66.inter consilia Albert.Brun.versic.quartò ad idem, vbi ista conclusio laudatur, vt æquissima, ne consortes in feudo, siue in alia re, quæ diuidi nõ potest, ueniant ad arma.

Summarium in l.vt fundus.ff.commu.diuid.

1 *Sententia debet esse conformis libello.*

Bar.in l.vt fundus.ff.comm.diui.

1 BART. in d.l.vt fundus, ait, sententiam † esse debere libello conformem. Huius regulæ rationem, & 13.limit.posuit Ias. in l.vinum in fi.ff.si cert.pet.& Georg.Natt.in repet.clem. sæpe. §.non sic. de verb.signific.cumulat 19.fallen.& plenisimè uideas Feli.in c.licèt Heli, de simo. vbi tradit 39. fallen.vide ad rem eundem Feli.in c.2.col.13. vers.octauus casus, de rescri.Alex. in consi.72.col.2.in 5.vol.& Fulg.in consi.13.

Summarium in l.arbor.ff.commun.diuid.

1 *Id quod una elementatione continetur, si solo cohæret, dicitur commun: pro parte diuisa.*

FF Bar.

Bar.in l.arbor.ff.commu. diuid.

1 BART. in d.l.arbor,in princip.colligit ex isto tex. id, quod una † elementatione continetur,si solo cohæret,dici commune pro parte diuisa, qua diuiditur solum; sed à solo separatum, dici commune pro indiuiso. Ex hoc illud adnotandum est,incorporalia posse diuidi in consequentiam rei corporalis. de quo uide aliquid apud Soc.in consi.165.col.fi.in 1.uol. & ad hanc l.vide aliquid apud Corn.in consi.213.in 3.vol.

Summarium in d.l.arbor.§.iudex.ff.commu.diuid.

1 *Iurisditio communis pluribus an possit diuidi.*

Bar.in d.l.arbor.§.iudex.ff. commu.diu.

1 BART. in ead.l.§.iudex.quærit nunquid iurisdictio † communis pluribus ueniat in hoc iudicio. vide Alex.in consi.7.& in consi.25.in 5.vol.& in cõsi.29.col.pen.eod.vol.& an & quomodò feuda posšint diuidi, uide eundem Alex.in consi.11.eod.vol.& in consi.60.in 3.vol.Soci.in consi.67.in consi.165.circa secundum dubium.in consi.272.& in consi.278. in 1.volu.& omninò uide consilium 66.inter consilia Alber.Brun.

Summarium in l.Sabinus.ff.commu.diuid.

1 *In re communi potiorem esse prohibentis causam.*

Lucubrat.in l.Sabinus.ff.commu.diui.

1 EX ista l.Sabinus,colligitur; in re communi † potiorem esse prohibentis causam. Limita hoc procedere, solùm quando unus ex socijs uti uellet re communi ad usum non destinatum, quoniam tunc potior est conditio prohibentis; alioqui uerò non: ita Ias.in consi.98.colu.2.in primo uolu.

Lucubrat.in l. Iulianus.ff.ad exhiben.

CIRCA istum tex. in l.Iulianus, vide Ias. qui multa singularia tradidit in l.vbi pactum.ff. de transact.

Summarium in l.thesaurarius.ff.ad exhiben.

1 *In summarijs cognitionibus iuramentum ad cognitionem sufficit.*

Bar.in l.Thesaurarius.ff.ad exhiben.

1 BART. in d.l.Thesaurarius,ait, in summarijs † cognitionibus iuramẽtum ad cognitionem sufficere. Vide Soc.in conf.96.Consideratis.col.4.vers.item quòd in his.in 4.parte.Bal.in l.qui accusare.C.de eden.vbi per hunc tex.dicit,admitti probationem per iuramẽtum quando agitur de modico præiudicio.Abb.in c.ex ratione, colu.6.vers.sed aduerte,de appel.Ias.in l.huiusmodi.§.si ita.vers.Item in quantum.ff.de leg.1.& Feli.in c.quæ in ecclesiarũ.col.16.vers.quarta declaratio,de consti. item an & in quibus casibus probatio fieri posšit per iuramentum, docuit Marcus Anto.Bauerius in tract.de virtute iuramenti.nu.72.cum seq.

Summarium in l.toties.ff.de interrog.actio.

1 *In quo differant istæ interrogationes ab interrogationibus,quæ fiunt uirtute iuramenti.*

2 *Differentia quæ sit inter scire, & credere.*

3 *Interrogationes fiunt officio iudicis.*

Bar.in l.toties.ff.de interrog. action.

1 BART. in d.l.toties,col.j.quærit, in quo differant † istæ interrogationes ab interrogationibus,quæ fiunt uirtute iuramenti. vide glo. in c.quoniam contrà, in uoce petitiones,& in uoce responsiones,& in uoce intertogationes, de probat.& ibi Abb. & Dec.vide Bar.in l.ij.§.obseruari.C.de iuram.calum.& Io.And.in c.cùm in positionibus,de reg. iur.in 6.& Abb.in c.fi.de confess.

2 Bar.ibidem paulòpost quærit,quænam sit differentia inter scire,† & credere. Ad hoc faciunt trad.per Bald.in rubri.de regul.iur. vbi si testis interrogatus de ueritate respondeat nihil scire, & deinde

& deinde interrogatus de publica uoce,& fama,respondeat, aliquid non uidetur sibi ipsi contrarius. Ad idem facit,quod docuit idem Bal.in l.si defensor.§.qui interrogatus, infrà hoc eod. tit. Huic tamen sententiæ reluctatur glo.in c.cùm contingat,in princip. de rescrip.sed uno modo intelligitur propriè,& alio largè & impropriè. vide Aret. in l.cùm quidam.§. quod dicitur, col.3.ff.de acquir.hæred.& in c.cùm causam.col.2.de testi.& dum Bar. in fin.d.l.toties,inquit,
3 interrogationes † fieri officio iudicis,attende, quia interrogationes fieri possunt ubicunque uisum fuerit iudici, non solùm super factis partium,sed etiam super iurisdictione: tex.est qui alibi non reperitur secundum Bal.in c.1.in uoce, interrogatus. de iudic.quem ibi sequitur Barb. in 12.col.Et iudicem posse semper interrogare ad ueritatem facti eliciendam, docuit Ant. de Butr.in d.c.1.& in c.cùm Ioannes,de fide instru.& in c.1.de lit.contest. adde eas fieri etiam à partibus,& aduocatis: sed aduersarius respondere non tenetur. Abb. in d.c.quoniam contrà, col.7.si tamen respondet,tenet responsum,secundum Bar.in l.fi.infrà eod.tit.& tex.in c.prout, de dol.& contu.& in c.causam, de iuram.calum.

Summarium in l.qui interrogatur.ff.de interrog.actio.

1 *Interrogato dandum est tempus ad deliberandum.*

Bar.in l.qui interrogatur.ff.de interrog.action.

1 BART. in d.l.qui interrogatur, ait, interrogato † dandum esse tempus ad deliberandum. vide Alex.in l.si cui.§.1.ff.de leg.1.& in consi.8.col.5.in 3.vol.

Summarium in l.si defensor.§.illud quæritur.ff.de interrog.actio.

1 *Ille qui est hæres non cogitur respondere utrum sit hæres ex testamento, uel ab intestato.*

Bar.in l.si defensor,§. illud quæritur.ff. de interrog.action.

1 BART. in d.§.illud quæritur,ait,eum,qui est hęres,† non cogi respondere,utrum sit hæres ex testamento, vel ab intestato, nisi natura intentandæ actionis hoc exigat. vide Alex. in l.si is ad quem.ff. de acquir.hæred. & hanc Bart.decisionem, ut hæres teneatur exprimere in libello sit ne hæres ex testamento,an non,& utrum mediatè an immediatè, quando interest aduersarij hoc intelligere propter deliberationem, sequitur Ias.in §.actionum,col.33.vers.& pro ista, inst.de action.& in l.pen.ff.de vulg.& pupill.& in l.si quis filium familiàs.§.fi.col.8.in 1.notab. ff.de acquir.hære.& in l.fi.col.2.C.de hæred.inst.& uide eundem Ias.in l.ij.colu.2. vers.in text. ibi.C.de success.edict.

Summarium in l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interrog.actio.

1 *Tacens quò ad sui commodum negare censetur.*
2 *Consensus quando requiratur pro forma.*
3 *Taciturnitas an & quando æquipolleat mandato.*

Bar.in l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interrog.action.

1 BART. in d.l.§.qui tacuit, ait, tacentem † quò ad sui commodum negare censeri. An & quando tacens censeatur consentire & affirmare in sui præiudicium, vide Feli.vbi ponit regulam cum fallentijs in c.nonne,de præsumpt. & in c.cùm omnes.nu.6. de constitut.& in cap. r. de maiorit.& obedien. vbi ex mente Innocen. ait adnotandum esse, quamuis ille, qui tacet, quando uocatus est simpliciter sibi in onerosis non noceat,tamen quando uocatus est ad hoc, vt in aliquo negocio animum suum explicet, censetur consentire & affirmare. aitque hoc esse
2 menti tenendum. vide omninò Abb. in consi.40.in 2.vol.Item quando † consensus requiritur pro forma,siue ad actus perfectionē,hoc semper intelligitur de uero & expresso consensu,non autem tacito & subintellecto,ut hic.Io.Campegius in tract.de dote,quæst.81.in 5.par.Et communiter loquendo taciturnitas non habeť pro consensu in ijs, quæ tacenti præiudiciū afferūt.

Soc.in consi.21. in 1.volu. & hoc locum habet etiam quando aliquis tacet coram persona, cui debetur reuerentia. Feli.latè in c.causam matrimonij,de offic.deleg. & ad prædicta uide glo.& doct.in l.filiusfamiliâs.§.inuitum.ff.de procur.& Bart.plenè, & Ias.plenißimè in l.quæ dotis.ff. sol.matrim. & Lanfrancum de Oriano in tract.de arbitris.nu.42.in 1.par. & nu.13.in 5.par.& Damasum in tract.de brocardis,in primo membro,nu.48.Abb.in c.in causis,de elect.& in cap.
3 non iniustè, de procurat. An autem & quando † taciturnitas æquipolleat mandato, vide Alex. in consi.79.in 4.volu. Item attende unum memoratu dignum, scilicèt, scientem ius aliquod sibi competere, & tacentem per annum censeri ius sibi competens repudiare: quoniam annale silentium in sciente habet uim repudiationis,vt per Curt.in cons.82.nume.2.& quia de hac re nonnunquam in superioribus lucubrationibus egi, vbi etiam tradidi,neminem in uniuersitate posse tacere sine peccato, vlteriùs non progrediar.

Summarium in d.l.de ætate.§.nihil interest.ff.de interro.actio.

1 *Paria sunt obscurè respondere, & nihil respondere.*
2 *Obscuritas reprobatur.*
3 *Obscuritas tribus modis nascitur.*

Bar.in d.l.de ætate.§.nihil interest.ff.de interrog.actio.

1 BART. in ead.l.§.nihil interest, ait, paria esse obscurè respondere, † & nihil respondere. vide Barb.in consi.90.colum.2.lib.3. vbi dicit,obscuram responsionem contra ipsum respondentem debere interpretari. & pulchrum exemplum posuit Bal.in consi. 96. in 1.uolu.Corn. in consi.65.in fi.in 4.volu.& Soci.in l.j.colu.4.ff.de uulga.& pupill. Et circa hoc Bartoli documentum uide omninò Paul.de Castr.in l.j.§.si quis simpliciter.ff.de uerb.obligat.& obscuritatem in quacunque dispositione uel actu esse damnatam,docuit Feli.in procem.decretal.& Specul.in procem.in 1.par.vers.cæterùm non est.& in titu. de teste.§.1. vers. Item quòd testis ob-
2 scurè. Et quòd obscuritas † reprobetur,& ex quibus proueniat,vide eundem Spec.in tit.depo siti.§.7.versi. tertiò generalitas parit obscuritatem. Et in re proposita, de qua agimus, scilicèt positioni obscuræ non esse respondendum, & respondentem hoc modo haberi pro confesso, tradit Specul. in eod.tit.§.9. & in titu.de libell.concept.§.15.vers. Verum tamen. vbi etiam in uers. Sed siquis, propè fi.ait, obscurè dictum pro non dicto habendum esse, & respondentem esse cogendum clarè respondere. vide ad hoc omninò Alex. & Ias.in l.veteribus.ff. de pact. & Felin.in c.cùm clamor,in princip.de testi.& contra obscurè loquentes, vide Abb.in cap.1.de
3 summ.trini.tribus autem modis † obscuritas nascitur,vt per Io.And.in c.fi.de constit.vbi Bald. ait,statutum ambiguum non debere afferri ad decisionem causarum. immo sententia lata contra statutum,de cuius intellectu dubitatur, non dicitur continere expressum errorem, secundum Bal.citat Bar.in l.cùm prolatis.ff. de re iudi.& in l.regula.ff.de iur.& fact.ignor.ad rem faciunt trad.per Domi.in §.ea demum 25.dist.vbi per illum tex.ait,eum,qui positioni ita obscurè respondet,vt intelligi non poßit,huiusmodi confeßionem reuocare posse. Vide ad prædicta Bar.& alios.in l.quicquid astringendæ.ff.de uerb.oblig.

Summarium in d.l.de ætate.§.ex causa.ff.de interrog.actio.

1 *Confeßio reuocari potest ex causa iusti erroris.*
2 *Confeßio erronea cuius uigore lata fuit sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, reuocari potest per restitutionem in integrum.*
3 *Confeßio erronea reuocari potest post litem contestatam.*

Bar.in d.l.de ætate.§.ex causa.ff.de interrog.actio.

1 BART. in eadem l.§.ex causa, inquit, ex causa iusti † erroris confeßionem reuocari posse. Adde tu confeßionem erroneam etiam sæpe repetitam non nocere,secundum Bal.in l.prima. C.de

C.de erro.calc.& Alex.in consi.102.in 1.uol. Attende etiam in re proposita, confessionem factam ab eo, qui respondet positioni, reuocari posse tanquam factam per errorem. Bal.in l.absentem.ff.de pœn.tradit Rom. quem uide omnino in singul.300. incip. Tu habes. Item scias,
2 confessionem † erroneam,cuius uigore lata fuit sententia,quæ transiuit in rem iudicatam,reuocari posse per restitutionem in integrum. Alex.in consi 60.col.penul.in 4.vol. Et an & quando confessio reuocari posit uide Abb.in c.ex pacto,de confess. Attende autem,quia & si confessio erronea reuocari posit, tamen adhibetur cautela,ut nequeat reuocari. Cæpol.in caute. 69. Et de ui cuiuscunque confessionis tradit plenè Felin.in c.si cautio,de fide instrum.Et dum
3 Bart.ibi paulò post,in §.qui iusto,ait, confessionem † erroneam reuocari posse post litem contestatam. vide Alexan.in consi.115.in 3.volu.Subiungit posteà Bart. quomodò error probetur.vide Imol.in consi.1.col.2.& Mari. Socin. iuni. in consi.48.nu.31.& Ias.in l.si post diuisionem.C.de iur. & fac.ignor. Et an, & quando posit aliquis reuocare positionem erroneam, quam fecit cum iuramento,& an posit clientulus reuocare cōfessionem aduocati, uide Alex. in consi.21.in 3.volu.

Summarium in l. filius.ff.de interrog. actio.

1 *Ille qui non respondit in iudicio,quod non tenet,non habetur pro confesso.*

Bar.in l.filius.ff.de interrog. action.

1 Bart. in d.l.filius,inquit,eum,qui non respondet † in iudicio,quod non tenet,non haberi pro confesso. Vide Rom.in cons.224.atque ita colligitur,illegitimam citationem excludere contumaciæ crimen in eo,qui fuit citatus. Vide eundem Rom.in cons.454.col.2.

Summarium in repet.l.vbique.ff.de interrog.action.

1 *Iudex in quacunque parte iudicij etiam post conclusionem in causa ex officio suo nobili potest facere interrogationes & positiones.*

2 *In quo differat interrogatio & dispositio.*

Bar.in repet.in l.vbicunque.ff.de interrog.action.

Ad declarationem huius.l.vide Paul. de Castr.in l.iudices.in fin.C.de iudic.

1 Bar.in d.repet.col.4.vers.tertiò not.principaliter,ait, iudicem † in quacunque parte iudicij, etiam post conclusionem in causa, ex officio suo nobili posse facere interrogationes, & positiones. Vide Abb.in c.1.de iudic.& plenius in c.cùm causam,de iuram.calum.& Anto.de Bur. in d.c.1.& in c.cùm Ioannes, de fide instrum.& in c.1.de lit.contestat.vbi ait, iudicem in quacunque parte litis interrogare posse non solum ad ueritatem facti eliciendam,sed etiam ad fundandam probationem post conclusi onem in causa,per l.generaliter.C.de reb.cred.& per glo. huius.l.vbicunque. & ad prædicta uide Alex.in consi.62.col.2. in 3.volu. & in consi.183.colu. 2.in 5.volu.Barb.in consi.41.col.2.in 3.uol.Bal.in consi.345.in 2.volu. & Feli.in d.c.1.col.2. uers.Vtrum iudex,de iudic. vide etiam Andr. de Isern. in c.1.§. si quis hominem,de pac.ten.& uiol.eiu.vbi inquit,iudicem post conclusionem in causa posse interrogare, an semel an pluries factus fuerit insultus. & Bal.in l.bonæfidei.C.de rebus cred.& iureiur.vbi dixit, sæpe iusiurandum deferri post conclusum in causa ad declarationem actitatorum. Et breuiter scias interrogationes fieri posse ubicunque uisum fuerit iudici, non modò super factis partium, sed etiam super iurisdictione.tex.est,qui alibi non reperitur secundum Bal.ibi in c.1.in uoce, interrogatus,de iud.quem refert & sequitur Barb.ibi in 12.col.

2 Bar.in ead.repet.col.6.uers.venio ad sextum, tractat in quo differant † interrogatio & positio. Vide eundem Bart.in l.ij. §. quod obseruari. C.de iuram. calumn. Ioan. Andr.in cap. cùm in positionibus, de iure iur.in 6.& Abb.in c.fin.de confess.& dum ibidem subiungit Bart.quid sit positio. Si tu uis scire quid sit positio, & quo iure inuenta fuerit, & an de iure fforum: vide Bar.in l.Offidius.ff.de lega.3.& in d.l.ij.§.quod obseruari.vbi habetur, quid sit positio, & alia multa ad rem hanc pertinentia. & de hac re plenissimè & ordinatè vide Specul. in tit. de positionibus. Et quid sit positio,cur hoc nomine appelletur, & omnia,quæ ad materiam positionū

 spectant,

ſpectant, vide apud Iac.de Are.in tract.poſitionum. & apud Io.Monac.in tract.nuncupato De fenſorium iuris, in §.contra poſitiones. & per Franciſcum Curt.in ſuo tract.poſitionum, & per Odofredum Beneuentanum ſimiliter in tract. ſuo petitionum.

Summarium in l. fin.ff.de interrog. actio.

1 *Ille qui hæres eſſe non poteſt, per actum contrarium ſibi tantum præiudicat quò ad contrahentem, non quò ad alios.*

Bar.in l.procuratore.quæ eſt.l.fi.ff.de interrog.action.

1 BART. in d.l.fi.inquit, eum, qui hęres † eſſe non poteſt, per actum contrarium ſibi tantùm præiudicare quò ad contrahentem, non quò ad alios. hoc idem ſequitur Bar.in l.is poteſt, col. 5.verſ.nunc uideamus, & in l. gerit, col.3.verſ.circa ſecundum.ff.de acqui.hæred. & in l.non ſolùm.§.morte.col.3.uerſ.& tunc quæro.ff.de oper.nou.nunci. Cæpol.in cautel. 202. ex quo infertur hoc procedere rantùm in extraneo, qui repudiationem ſuam reuocare non poteſt, alioqui uerò in ſuo, qui ſuam abſtenſionem reuocare non prohibetur, & effici hæres; nam obligatur quò ad omnes, Salic.in l.fi.C.de repud.hæred.

Summarium in l.j.ff.de quib.reb.ad eund.iud.eat.

1 *In cauſis connexis plures etiam diuerſi fori apud iudicem eundem litigari compelli.*

Bart.in l.j.ff.de quib.reb.ad eund. iud. eatur.

1 BART. in d.l.j.tradit, in cauſis † connexis plures etiam diuerſi fori apud eundem iudicem litigare compelli. vide Aretin. in conſi.29. colum.2.cum ſequ. & in conſi.83. colum.3. & Socin.in conſ.38.colum.3.in 1.volum. & omninò in conſi.41. colum.2. & ſequ. vbi aliqua docuit ad huius tex.intellectum. vide etiam Paul.de Caſtr.in conſi.321.vel 121. in 3.dub. vbi tractat, ſi contra duos reos debendi agitur, & petitur cauſam committi debere cõſilio ſapientis de confidentibus partium; an poſsit uterque ſuos confidentes dare, an verò in unum conuenire ſint compellendi. Vide Ancha.in conſi.333.ad hoc uideas quæ poſui in prima conſtit. C.de nou.cod.confic.vbi ago ſi ſtatuto cautum eſt, vt compromiſſum fiat neceſſarium, & plures ſint rei conuenti, vtrum eorum quilibet poſsit arbitrum ſuum eligere, an uerò unum tantùm eligere compellantur.

Lucubr.in rubr.ff.de ſeruo corrup.

CIRCA iſtam rubricam vide Iaſ.in §.actiones, col.pen.& fin.inſtit.de action.vbi ponit multas quæſtiones ſcitu dignas. item an ipſi corrupto hæc actio competat, & quomodò libellus ſit concipiendus.

Summarium in l. j. §. quod autem.ff.de ſer. corrup.

1 *Ille qui perſuaſit aliquem ad malefaciendum, qua pœna puniatur.*

2 *An & quando aliquis de conſilio teneatur.*

Bar.in l.j.§.quod autem.ff. de ſeru.corrup.

1 BART. in d.§.quod autem, agit de eo, qui perſuaſit † aliquem ad malefaciendum, qua pœna puniatur. & diſtinguit, eſſet ne ille hoc delictum perpetraturus an non. vide plenè de hac re Feli.in c.1.de offi.deleg.vbi etiam uideas omninò Dec.col.5.verſi.in ſecundo. & ibi habetur quid de auxilium præſtante. & per Feli.in c.ſicut dignum, de homicid.Anch.in c. acceſſorium, de regul.iur.Dec.in c.quia quæſitum, de off.deleg.& omninò Iaſ.in conſ.137.in 1.volu.Socin. in cõſi.183.in primo volumine.& aliud eſſe auxilium præſtare, aliud conſulere, & aliud fauere,
2 docuit Abb.in c. ſi aduerſus, de hæretic. Et an & quando aliquis de conſilio † teneatur, vide Abb.in c.1.ver.in gl.in uerbo, ſuggeſtione, de ſumm.Trinit. Vtrum ille, qui conſilium dedit, ut ſpolium faceret, teneatur actione de dolo: & an in foro animæ omninò ad reſtitutionem ablatorum teneatur damnum paſſo? Abb. in capitulo ſicut dignum, de homicid. Quid ſi aliquis conſuluit inſultum caſtri, ſi ex huiuſmodi conſilio ſubſecutum eſt homicidium, utrum conſu-

consulens sit irregularis, quamuis directè consilium non dederit, ut aliquis interficeretur? Vi de Innoc.& Abb.in c. ad audientiam.de homicid.

Summarium in l.doli.ff. de seruo corrupto.

1 *Dictio dolo malo, referenda est ad omnia praecedentia.*

Bar. in l.doli.ff.de seru.corrup.

1 BAR. in d.l.doli,in principio colligit ex isto tex.uocem hanc,dolo malo,† referendam esse ad omnia præcedentia. & ex hoc infert ad statutum, vt ibi per eum. Adde ad hoc benefacere quod docuit Bar.in l.Centurio,col.6.vers.quæro quid si testator dicit,volo quòd bona mea.ff. de uulg.& pupill.& ibi Ias.col.21.in fin.cum sequ. Limita hoc, scilicèt, qualitatem in fine positam ad omnia præcedentia esse referendam, vt per Dec.in c.consuluit,in decimo notab.Sed huic regulæ obstat,quia clausula posita in uno capitulo ad alia non refertur, secundum Bart.in l.talis scriptura,in fin.ff. de leg.1.Abb.in c.secundò requiris,de appellat.vbi Dec.soluit.& pro limitatione uide Alex.in consi.48.colu.penult.in 1.volu.& ad prædicta uide Alex. in d.l.Centurio,col.32.vers.succesiuè quærit Bar.Soci.in consi.83.in 1.vol.& Dec.in cõs.92.& Mari.Soc. iuni.in consi.139.

Summarium in l.tantum de filio.ff. de ser.corru.

1 *Quomodò fiat aestimatio.*

Bar.in l.& tantum de filio.ff.de seru.corrup.

1 BART. in d.l.& tantum,in princip.colligit ex glo.quomodò fiat† æstimatio. Vide Ias.in §. actiones,col.pen.& fi.inst.de action.

Summarium in l.j.ff. de ser.fugit.

1 *Aliquis potest esse nuncius in re propria.*

Bar.in l.j.ff.de seru. fugit.

1 BART. in d.l.j.colligit ex isto tex.aliquem posse esse nuncium† in re propria. Vide ad hoc Alex.in l.iustè possidet.col.8.ff. de acquir.possess.

Summarium in rubr.ff.de ale. lus.& alea.

1 *Ludus an possit esse uirtus.*
2 *Ludus pilae est omni iure permissus.*
3 *Ludus tabularum cum taxillis & ludus scachorum fuit inuentus à Palamede in exercitu Graecorum.*
4 *Doctores ludentes ad taxillos sunt infames.*
5 *Promissio facta ex causa ludi etiam permissi, nullius est roboris.*
6 *Filij agere possunt & usque ad legitimam reuocare ea, quae pater eorum perdidit in ludo.*
7 *Illi qui ludos prohibitos tenent in domo magis delinquunt, quàm ipsi ludentes.*
8 *Si aliquis scienter commodat taxillos aut aleas ludentibus ad ludum prohibitum tenetur ad restitutionem eorum omnium, quae in ludo amittuntur.*
9 *Ludens cum pluribus ad ludum prohibitum pro uno tantum ludo punitur.*

Lucubrat.in rubr.ff.de aleæ lusu & aleator,

1 CIRCA istam rubricam operæprecium est nonnulla scitu digna de ludo intelligere, quæ Christiani paruipendunt.In primis igitur quæro.an ludus† possit esse uirtus?vide B.Thom.in 2.2.quæst.168. Et ludus aleæ dicitur omnis ludus,qui fortunæ committitur. Deinde sciendum est,ludum,qui fit gratia agilitatis, virtutis, aut fortitudinis, aut publicæ letitiæ, permissum esse etiam clericis. Socin. in consi.16.in 1.volu. & qui lusus sint per-
2 missi,docuit Io.de Ana.in c.1.de sortilegi. Et ludum † pilæ esse omni iure permissum,ait Ang. in cons.397.ferturq; Scæuolam Iurisconsl.optimè pila lusisse,vt retulit Valerius in rub.de ocio.

ubi ait etiam Socratem sapientissimum lusisse cum pueris arundine interposita cruribus suis. Scachorum autem ludus sit ne licitus, an non, vide Hosti. in summ. de excess. prælat. & Innoc. in c. pe. de uit. & honest. cleric. & in c. laror, de homici. Abb. in c. clerici officia, de uit. & honest. cleric. & de hac re & quæst. Bar. de illo qui promisit dare scachum mattum cum pedona, quam posuit Bar. in l. pen. ff. de Senator. vide apud Stephanum Costam in suo trac. de ludo, in secun

3 do articulo principali, nu. 23. cum seq. Et ludum † hunc, & ludum tabularum cum taxillis inuentum fuisse à Palamede in exercitu Græcorum contra Troiam ad recreandos milites, tradit Mar. Soc. in c. inter dilectos, de excess. prælat. & Paris de Puteo in suo tract. de ludo, nu. 5. & ibi nu. 2. ait ludum hunc scholaribus esse perniciosum propter amissionem temporis, citat Albet. in auth. interdicimus. C. de episcop. & cleric. citat etiam Andr. de Isernia dicentem, Docto

4 res † ludentes ad taxillos esse infames, & nonnulla alia tradit Paris in d. loco, quæ non sunt obliuioni tradenda. Ludus verò taxillorum ex se prohibitus non uidetur, sed propter blasphemias, quæ ab eo proueniunt. Dec. in consi. 115. Et ut in summa habeas, & remissiuè quæ ad ludos quoscunque pertinent, scilicèt, quotuplex sit ludus, quis sit permissus, & quis reprobatus, utrum uincens in ludo, restituere teneatur, utrum ludendi ualeat consuetudo, utrum huiusmodi acquisita possent repeti à uicto in ludo, & plenissimè & distinctè omnia ad rem pertinentia, vide apud, Paridem de Puteo in d. tract. de ludo, apud Baptistam Caccialupum similiter in tractatu de ludo, & Stephanum Costam pariter in d. suo tractat. de ludo. In specie autem attende nonnulla, quæ sub hac generalitate non sunt prætereunda. & primum instrumenta promissio

5 nis † facta ex causa ludi etiam permissi, nullius esse roboris & momenti: quia si solutum ex huiusmodi causa repeti potest, igitur multò magis agenti obstat exceptio. Mari. Soci. in d. c. inter dilectos, de excess. prælat. Aret. in consi. 81. & ideò Paris de Puteo in d. tracta. nu. 21. inquit, se hoc in facti contingentia obtinuisse. de hac re uide omninò B. Thom. in 2. 2. quæstio. 32. & in

6 quæst. 25. Item filij † agere possunt, & usque ad legitimam reuocare ea, quæ pater eorum perdidit in ludo. Vide Ias. in l. si is qui temporali. §. sed etsi quis in fraudem. ff. de iureiur. & Caccialup. in d. tract. nu. 81. & ibi nu. 14. ponit quædam mirabilia, quæ contra ludentes contigerunt. Rursus, si ludens surripuit aliquid ei, cum quo ludebat, conueniri non potest, ut puniatur, neq; ut rem ablatam restituat. Cæpol. in cautel. 55. Item scias, & nunquam obliuiscaris, eos, qui lu

7 dos † prohibitos tenēt in domo, magis delinquere, quàm ipsos ludentes: quia impunè possunt offendi: ita Bal. in l. iij. hoc eod. titu. & Paris de Puteo in d. tracta. nu. 4. cum sequ. & ibi nu. 46. ait, se in ciuitate Neapoli absoluisse quendam etiam ab expensis, qui ludum in domo tenētem

8 offenderat: idque in odium ipsius. Aiunt etiam doct. si aliquis scienter † commodat taxillos, aut aleas ludentibus ad ludum prohibitum, eum teneri ad restitutionem eorum omnium, quæ in ludo illo amittuntur. argu. c. fi. de iniur. & damn. dat. ita inquit Mari. Socin. in d. c. inter dilectos, dicens hoc idem tenuisse sanctum Bernardinum in tit. de restit. idem ait Paris in d. tracta. nu. 66. & Caccialup. in dicto tract. Scias etiam dominos, & officiales, qui prohibere possunt, ne ludi prohibiti fiant in ciuitate, & non prohibent, teneri ad restitutionem perditi in illo ludo, à tempore, quo prohibere potuerunt, & neglexerunt id facere. Paris in d. tract. num. 41. cum

9 sequ. ludens † cum pluribus ad ludum prohibitum, pro uno tantum ludo punietur: quoniam ludus non dicitur esse perfectus antequam recedat. Soci. in cons. 33. col. 4. in 1. & uide tractatus præmemoratos. Et qua cautela uti debeat lusor, qui perdidit ut amissa rehabere possit, tradit Cæpol. in cautel. 55. Ludens cum filio familiàs, cum monacho, uel cum alia persona, quæ alienare non potetat, tenetur ad restitutionem: sed restitutio fieri non debet ipsi, qui perdidit, sed patri si est filiusfa. vel tutori, si est sub tutela, vel ecclesiæ si est religiosus: ita B. Thom. in 2. secundæ quæst. 32. Immo iste, qui uicit, non solùm tenetur ad restitutionem, sed etiam puniri potest pœna furti, sed extraordinaria, secundum Io. de Ana. in c. 1. col. 3. de sortileg. citat Bald. nor. in rubr. C. de condit. ob turp. caus. & ideò concludendum est omninò esse à ludo prohibito abstinendum: nam ab eo propè infinita scandala oriuntur. Immo lusores aliquando furore ducti ad percutiendam Christi seruatoris nostri sacrā imaginem adducuntur. sed ue hi illis: sunt

enim pœnæ mortis subijciendi. & ita pluries iudicatum fuisse ait Paris in d.tract. nu. 61. cum seq. & ista sufficiant quò ad hunc titulum. Nunc pergamus.

Summarium in rub.ff.si mens.fals.mod.dix.

1 *Quomodò eligendus sit agrimensor, & officium suum exercere debeat.*

Lucubrat.in rub.ff.si mensor falsum mod.dixe.

1 CIRCA istam rubricam quomodo † eligendus sit agrimensor,& officium suum exercere debeat,an unus uel plures requirantur,& alia multa ad rem facientia uidere est apud Abb.in c.proposuisti,& in c.causam,de proba.Io.Andr.in Spec.in tit.de homi. §.1.vers.sed pone.& apud Feli.omninò in c.quia iudicante,de præscript.Et Deci.in cōsi.244. in quæstione col.3.in 2.parte.Vtrum autem sententia ad peritorum depositionem lata,si periciores contrarium afferentes superueniunt,retractari debeat,tradit Bar.in proœ.ff.& in l.traditio.C.de pigno.Aduerte etiam in hac materia quòd & si sententia lata ex peritorum depositione nunquam transeat in rem iudicatam:quia magis de iudicio & arbitratu suo,quàm de ipsa ueritate restantur,secundum Bar.in l.minor 25.annis ex aspectu.ff.de minor.& ideò de sola credulitate iurare teneantur,ut docuit Abb.in c.fraternitatis,in glo.2.de frigi.Et Sali.in l.comparationes.C.de fide instrumen.hæc tamen locum non habere, in agrimensoribus, & huiusmodi peritis; quoniam super re,quæ sensu corporeo percipi potest,atque ita de ipsa ueritate debēt testimonium perhibere,ut uoluit Bar.in l.Theopompus.ff.de dot. præleg. Et Ludo.Roma. in l.j.in fi.ff.de verbor.obligat.

Summarium in l.j.ff.si mens.fals.mo.dix.

1 *Illi qui exhibent operas suas, quæ consistunt in aliqua arte liberali, non dicuntur locare operas suas.*

Bar.in l.j.ff.si mens.fals.mod.dix.

1 BAR. in d.l.j.in principio inquit,eos,qui exhibent † operas suas, quæ consistunt in aliqua arte liberali,non dici locare operas suas. & ideò infert ad aduocatum cum clientulo, & medicum cum infirmo. sed contra hoc facit tex.in l.qui operas.ff.loca.& in l.qua actione,in fi.ff.ad leg.Aquil.& vide Feli.in d.c.quia indicante,col.2.de præscript.

Summarium in d.l.j.§.ideò.ff.si men.fal.mod.dix.

1 *Ille qui proponit actionem ineptam succumbit.*

Bar.in d.l.j.§.ideo.ff.si mens.fals.mod.dix.

1 BAR. in d.l.j.§.ideo,ait,eum,qui proponit † actionem ineptam, succumbere, & hoc casu inferendam esse causam in sententia. & ex hoc infert Bart.si aliqua pars dicit se esse deceptam in agrimensura,debere iterum mensurari. vide Cæpoll.in consi.12.Barb.in consi.62. col.2.in 1.vol.Antonium de Prato in consilijs Barb.col.13.in eod.vol.& ibidem Aret.in quodam cōs. incip.In themate supradicto. Cuius autem naturæ sit huiusmodi sententia super inepto libello prolata,vide Feli.in rubrica de re iudic.col.7.& 10.& vide Abb.in c.examinata,col.3.de iudic.& Bald.in consi.332.in 3.vol.

Summarium in l.scriptus.ff.de relig.& sumpt.fune.

1 *Quomodò probetur aliquid esse notorium.*

Bar.in l.scriptus.ff.de relig.& sumpt.funer.

1 BART. in d.l.scriptus,col.4.versi. item quæritur, tractat quomodò † probetur aliquid esse notorium. vide Dec.in consi.11.col.6. & in consi.402. Soc.in consi.22.in 1.vol. & omninò

& omninò uide semper in hac re consilium Hieronymi de Tortis positum post consilia Anto. de Butr.nu.27.vbi egregiè loquitur. Feli.in c.ex tenore,de rescrip.in fi.& in c.euidentia,de ac cusat.in c.cùm olim,de re iud.& in c.super eo,de testi.cogen.& omninò Card. Iacobatium in tract.de concilio lib.7.fol.423.cum sequen.

Summarium in l.minimè.ff.de reli.& sumpt.fune.

1 *Stante statuto quòd bannitus possit impunè offendi potest filius à patre & pater à filio occidi.*

Bar.in l.minimè.ff.de relig.& sumpt.fun.

1 BART. in d.l.minimè,ait,stante statuto quòd bannitus † possit impunè offendi, posse filium bannitum occidi à patre,& patrem à filio. vide Paridem de Puteo in tract. de syndic. in materia de excessibus,in c.An liceat occidere Regem tyrannum tāquam hostem reipublicæ. & vide Anch.in consi.74.Feli.in c.literis,col.4.de præsump.Cæpol. in consi.5. col.4. cum seq. & in consi.7. col.7.Abb. in c.2. in 1.notab.de immunit.eccl.& in c.fi.in fi.de postul.Et attende quoniam mihi uidetur hodie legem hanc non procedere, per ea, quæ tradit Abb.in c. nobis tua,de decim.Attende circa primum,filium teneri alere patrem bannitum. Barto. in l. si quis à liberis.§.sed utrum.ff.de liber.agno.

Summarium in l.sunt personæ.ff.de reli.& sum.fune.

1 *In dubio iudicandum est in fauorem religionis.*

Lucubrat.in l.sunt personæ.ff.de relig.& sumpt.funer.

1 EX ista. l. colligitur, in dubio iudicandum † esse in fauorem religionis. Quomodò hoc procedat,vide Mari.Soc.iuni.in consi.120.nu.30.

Summarium in l.cum in diuersis.ff.de relig.& sumpt.fune.

1 *Caput est principalior pars hominis.*

Bar.in l.cùm in diuersis.ff.de relig.& sump.funer.

1 BART. in d.l.cùm in diuersis,ait,principaliorem † hominis partem esse caput. & ideò infert ad testem,qui ait se cognouisse talem: quia uidit eum in facie. vide Feli. in c. cùm non liceat,de præscript.& in c.significauit.2.col.4.de homic.& in c.si diligenti,eod.titu. Cæpoll. in consi.18.& in consi.32.col.7.aliquid per Nicolaum de Lira super declaratione figurarum quatuor Euangelistarum. Barb.in consi.1.col.19.& 42.in 1.vol.& in consi.4.col.7.& in consi.41. col.6.eod.lib.aliquid per Præpositum in c.baptizati.dist.5.Bal.in c.edoceri, col.1.de rescript. & ad prædicta facit illud,faciem hominis,cum sit principalior pars, non esse dehonestandam. & ideò dixit Ang.statutum non ualere,quo cauetur delinquentem esse bullandum, ut dici solet in fronte,in l.si quis metallum,cum gl.C.de poen.& Feli.in d.c.cùm non liceat,in princ.

Summarium rub.ff.de mort.inferen.

1 *Mors est finis uitæ hominis.*
2 *Mors omnia soluit.*
3 *Mors unde dicatur.*
4 *Mortui an sint fugiendi.*
5 *Mortui quo in loco sint sepeliendi.*
6 *Episcopi ubi sint sepeliendi.*
7 *Peregrini debent sepeliri in ecclesia parrochiali.*
8 *Mortuus sepeliri non potest in loco, in quo uiuens stare non poterat.*
9 *Sepulchrum speciosum an possit haberi.*
10 *Legatum factum pro magno ædificio in ecclesia construendo, irritum est.*
11 *In morte prælati expensæ funeralium ad quem spectare debeant.*

12 *Statutum*

12 *Statutum an possit praefigere numerum clericorum & cereorum in funere mortuorum.*
13 *Animae defunctorum an scire possint ea, quae in hoc seculo peraguntur.*
14 *Solus Deus est perscrutator cordium.*

Sequitur nunc rubrica de mortuo inferendo.

1 ATTENDE lector, quoniam sicut mors est finis † uitae hominis, ita hoc titulo, & prae
cedenti de sumptibus funerum, in quibus agitur de morte hominis, imponitur fi-
nis huic primae parti. ff. ueteris. Sed quia in hac re, in qua de mortuis tractatur, mul-
ta non solùm ad doctrinam, sed etiam ad salutem nostram pertinentia cumulari possent, con-
stitui saltem aliqua sub his duobus titulis in medium afferre, quae nec inutilia, nec iniucunda le-
genribus esse debere existimamus. Illud igitur in primis est intelligendum, quòd & si mors
2 † omnia soluat, & sit terminus uitae hominis. §. his omnibus, in auth. de haere. & falc. & §. De nu-
ptijs, in auth. de nupt. & mors sit ultimum terribilium, secundum Philos. Eth. 4. Et propterea
quidam Philosophi, ut fuit Empedocles, sibi ipsis mortem cōsciuerunt iactationis causa, ut for-
tes uiderentur contemnendo ultimum terribilium. l. si quis filio. §. eius qui, & ibi glo. & Bart. de
3 iniul. testa. ubi ait Bart. actum hunc non fuisse fortitudinis, nec uirtutis. Et quamuis mors † di-
catur à morsu: quia per esum pomi prohibiti Adam mortem incurrit, ut habetur per Archid.
in c. praesentium, in uerbo, mori, de praeben. Tamen mors non est mala, quam bona uita prae-
cessit, secundum August. ad Prosperum. & multa pulchra de hac re docuit B. Thom. in 2. se-
cundae De poena primi peccati. Pretiosa enim in conspectu domini mors sanctorum est. Hinc
ait B. Bernardus in sermone de sex tribulationibus, Mortem iustis esse ianuam uitae, & initium
refrigerij. Ad haec accedat memorabilis illa Platonis sententia; sapientis uitam esse medita-
tionem mortis. cuius meminit B. Hieronymus in epitaphio Nepotiani presbyteri ad Eliodo-
rum Episcopum, dicens, hoc laudant philosophi, & in Coelum ferunt, sed multò fortius Aposto
lus. subiungitque aliud esse uiuere moriturum, aliud mori uicturum. ille moritur ex gloria, iste
moritur semper ad gloriam. Et propterea B. Bernardus in praefato loco homines excitat ad
istam gloriam assequendam, dicens: Quis ille pauor erit, ò anima mea, cum dimissis omnibus,
quorum tibi est tam iucunda praesentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris,
sola ingrediens incognitam regionem occursantia tibi cateruatim ruere teterrima illa mon-
stra uidebis? Quis tibi in die tantae necessitatis occurret? Quis tuebitur à rugientibus praepa-
ratis ad escam? Quis consolabitur? filioli mei memoremur haec nouissima ne peccemus. haec
ille. Idem affirmat B. Hieronymus concludens eum facilè omnia contemnere, qui quotidie
cogitat se esse moriturum. Et quàm magna & ineffabilis sit gloria & foelicitas beatorum, aperit
B. Augustinus in epist. ad Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum, de magnificentijs B. Hie-
4 ronymi. ijs consequenter subijciendum est, vtrum mortui † sint lugendi? Abb. in rubrica de se-
pul. ait, hoc à legibus non concedi, sed mortuos esse cum psalmis & psallentium uocibus ad tu-
mulum deferendos, ut habetur. in c. qui diuina, cum multis cap. sequent. 13. q. 2. dicit tamen
Abb. si amici ex charitatis uel pietatis officio deflerent, id à iure non improbari, cùm de pleris-
que sanctis patribus legatur, qui in amicorum funeribus lacrymas continere non potuerunt,
ut uidere est in c. ubicunque. §. hoc autem, cum cap. seq. ead. cau. & quaest. Reperitur etiam in
sacris antiquorum literis, filios Israel Moysis, & Iacob obitum lacrymasse, ut relatum est in c.
quia alij, ead. cau. & quaest. non propterea tamen longi luctus aut moerores à sacris constitutio-
nibus admittuntur, ne mortales ad incredulitatem alterius uitae delabantur: & hoc modo de-
sperationis indicium ostendatur. d. c. qui diuina. sed uerior uidetur esse sententia, mortuos ul-
lo pacto non esse lugendos: quia ij non amittuntur, sed recedentes praemittuntur, ut proficiscē
tes, nauigantesvè consueuerunt: ita not. traditum est in c. quàm praeposterum. 13. q. 2. immo
iura de illorum obitu magis gaudendum quàm dolendum esse tradiderunt. & Lazari exemplū
adducunt, quem non mortuum, sed ad huius mundi miserias resurgendum à Christo deplora-
tum

tum fuisse apetuerunt, ut ab eius gestis acciperetur, maiorem gaudij, quàm doloris cumulum à superstitibus habendum esse. hæc habentur in d. c. qui diuina. & ideo B. Hieronymus in d. epitaphio Nepotiani ad Eliodorum ait: gaudeas quòd talem habueris, non doleas quòd talē amiseris. Et in Epistola consolatoria ad Paulam super dormitione Blesillæ, eam lugere prohibet, dicens: quòd etiam si Iacob Ioseph in sacco fleuerit, & Dauid Absalon fleuerit, Moysiq;, & Aaron cæterisque sanctorum solemnis sit luctus exhibitus, tamen hoc apud illos ueteres tolerari potuisse; quia necdum Christus paradisi ianuam effregerat. concludens, hoc apud nos tolerari non debere. Hic opportunè alia suboritur inuestigandi cupiditas, scilicèt, quo in loco
5 sepeliendi † sint mortui. Respondeo, eos in sepulchris, quæ ab eis eliguntur, esse condendos. c.1.cum concord.ibi per gl.de sepul.tradit Abb.in c.apostolicæ,de donat.Doct.in c.fraternitatem,de sepul. Si verò non electo sepulchro moriuntur, sunt in maiorum suorum monumentis contegendi, exemplo sanctorum Patriarcharum, ut habetur in d.c.1.cum glo.vbi Abb.inquit Abraam, Isaac, & Iacob.etiam in lōginquis regionibus existentes cum maioribus suis quiesce-
6 re voluisse. ad idem est tex.in c.is qui de sepul.in 6.Et si episcopi † sunt, dici potest eos in ecclesijs eorum curę commissis sepeliri posse, quando non electo sepulchro decesserūt, ut per Card. in clem.dudum.§.huiusmodi, de sepul.& Abb.in d.c. Apostolicæ.Quid autem si plures haberēt ecclesias? Archid.in c.cùm quis, de sepul.in 6.dixit, eam, in qua moriuntur, præferendam esse. Sed quid si alibi quàm in suis ecclesijs moriuntur? tunc fortè præuentioni locus esset.argumēto cap. duobus, de rescrip. vel dici posset, uiciniorem ecclesiam potiorem esse. argumento. cap. fin.de sepul.in 6.Firma.autem in tract.de episcopo, in 3.part.quarti libri.quæst.13. in fin. ait, eos in ecclesia, in qua diuina officia frequentius audiebant, & sacramenta recipiebant, sepe
7 liri debere. & ideò peregrini † & alij transeuntes tam clerici quàm seculares sepeliri debent in ecclesia parochiali, cum ibi debeant ecclesiastica recipere sacramenta.c.1.de celeb.miss. Doc. in c.1.de sepul. ad rem facit.c. pastoralis, de his quæ fi. à maio.par.cap. Quid si mulier plures habuit uiros? Dic eam non electa sepultura cum ultimo uiro esse sepeliendam, ut habetur in d.c.is qui, de sepul.in 6.Et ubi non electo sepulchro uxor debeat sepeliri, vide Abb.in c. vxore, col.2.de sepul. Item si uxor prædecedens sepulchrum eligat, an in eodem tumulo uir sit contegendus? vide ibidem. Attende tamen neminem propè aram, in qua corpus Domini consecratur, tumulari posse; Salic.in l.mortuorum. C.de relig.vbi Papam excitat contra religiosos sepulchra propè altaris cornua ac ipsi altari coæqualia fieri tolerantes. Quinimmo mortuos nō in ipsa ecclesia, sed extra ecclesiam, circa tamen ecclesiæ murum esse sepeliendos fuit constitutum in primo Concilio Bracarensi, c.36. ad quod accedit sanctio Concilij Tributiensis, c.17. vbi magnum miraculum refertur de quodam in ecclesia sepulto, qui à spiritibus immundis no-
8 cte sequenti fuit ab illo loco ad alium extra ecclesiam uiolenter extractus. Item mortuus † sepeliri non potest in loco, in quo uiuens stare nō poterat.l.ij.vbi Bar.ff.de cad.puni.tradit Dec. in l.Neratius.ff.de regul.iur. & Ias.in l.ij. C.qui testa. facer.poss. Qua verò pompa tumulandi sint mortui, dic inspecta eorum dignitate, secundum gl.in l.nemo per ignorantiam, de cōsecr, dist.1.& in c.2.de auth.& usu pall.tradit Abb.in quæst.incip.Sempronius clericus. non debēt tamen hæc ornamenta cum cadaueribus sepeliri, ut Dalmatæ faciunt: ita habetur in l.at si quis impediat.§.funeris causa, suprà de relig.& sumpt.fun.& ait Alber.in rubrica.C.eod.titu. idque omninò obseruandum esse, etiam si testator contrarium præcepisset, docuit Alex. in l.j. §. im-
9 pensa, col.2.ff.ad leg.falci. Quæro an sepulchrum † speciosum haberi posit: respondeo posse: ut colligitur ex text. in d.c.Apostolicæ, de donat. & in c.bonæ rei.12.qu.2. quæ iura Episcopis indulgent, ut centesimam de ecclesiæ suæ redditibus pro extruendis magnificè eorum sepulchris donare ualeant. sed in hac, & alijs pompis mortuorum, crederem modestè agendum esse cum & conditio sepulturæ, & exequiarum pompa sint magis uiuorum solatia, quàm subsidia defunctorum, ut optimè traditum est in c.animæ defunctorum.13.q.2.propterea hæc maximè ab impijs sunt præcauenda, teste Abb.in c.sacris, de sepul.vbi ait, impio tumulum speciosum non prodesse, sed obesse: cùm à Deo ipso ob temeritatis crimen puniatur. sed quicquid

sit,hæc in omnibus hominibus plus carnis,quàm spiritus sapiunt,quamuis defunctis prosit, ut signa tumulorum suorum habeant,quibus inspectis,eorum amici pro ipsis Deum exorent, ut habetur in c.cùm grauia.13.q.2.& ad prædicta optimè facit decisio Anch.in repet. capituli in
10 præsentia,propè fi.de probat.dum ait,legatum † factum pro magno ædificio in ecclesia construendo irritum esse: & ideò ad moderatam expensam esse redigendum. Reliqua quæ ad sepulchra pertinent,vide plenißimè apud Alber.in suo dictionario,in uoce,sepultura,cum ibi ad
11 dit. Hoc in loco non est prætermittendum ad quem expensæ † funeralium,quæ in morte prælati fiunt,spectare debeant;scilicèt nũquid ad patrimonialium,uel magis ad beneficiorum successorem? Abb.latè quæst.hanc enucleauit in quæst.incip.Sempronius clericus. & tandem cõcludendo inquit,eas,quæ ad salutem animæ pertinent, ut est clericorum ad officia confluentium impensa,& huiusmodi genus alia,ad ecclesiam,alia uerò ad hæredem pertinere, ut esset conspicuus funeris apparatus,& speciosa exequiarum pompa. hæc ille.qui idem uoluit etiam in c.ut prateritæ. de elect.ad quem accedit Dec.in consi.157.subiungens hæc tantùm procedere ubi inter hæredem patrimonij & successorem in beneficijs quæstio uerteretur. sed quid si inter successorem in beneficijs,& illum,cui bona mobilia intuitu ecclesiæ parta consentiente summo Pontifice relinquuntur,esset contentio? Dec.in d.consi.qui super hac difficultate in funeralibus Cardinalis Triuultij contingente illud consilium edidit,affirmat, huiusmodi impensas ad eum,qui in dictis bonis mobilibus successit,pertinere.& de hac re vide Petrum de Vbaldis in tract.de canonica episcopali & parochiali,in 13.cap. canonicæ parochialis. Hic alia su-
12 boritur difficultas,nunquid statutum poßit † præfigere numerum clericorum,& cereorum in funere mortuorum? & dicas non posse: quia esset contra libertatem ecclesiasticam,ut docuit Dec.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.nu.63.de constit.Et attende,quia iudex ecclesiasticus potest statuentes laicos compellere,ut declarent eorum statuta ecclesiam non comprehendere. Ant. de Butr.in consi.40.

13 Postremò inuestigandum est,utrum animæ † defunctorum scire poßint ea,quæ in hoc seculo peraguntur. Respondeo dicendum uideri,eas hæc intelligere & scire:quoniam apud legislatores traditum est,defuncti animam contristari, quando uxor ad secunda uota digreditur.§. nos igitur.& §.solutio,in auth.de nupt.trad.glo.& doct.in l.j.C.de secund.nupt. Hoc idem confirmatur sanctorum exemplo: nam B.Hieronymus rogat Paulam,B.Augustinus sanctos rogat, ut pro eorum salute deprecentur. Hoc ipsum sanxit ecclesia præcipiens,orationes,& rogationes ad sanctos,quæ omnia superflua redderentur,nisi ab eis intelligerentur. Tamen B. Augustinus de agenda cura pro mortuis,ait,mortuos ea scire non posse,nisi Deo permittente,uel ab animabus hinc transeuntibus,uel ab angelis,quibus custodia hominum est commissa, ut relatum est in capitulo fatendum.13.quæstio. vltima. Quid dicendum? certè preces & orationes nostras à sanctis intelligi uel facillimè concedendum est, tum ex prædictis, tum etiam quia unusquisque eorum in essentia Dei tantum cognoscit, quantum perfectio beatitudinis exigit,secundum Theologos.sed hoc perfectio beatitudinis requirit, quia ad eorum gloriam & perfectam charitatem pertinet,ut auxilium egentibus præbeant ad salutem: & ideo non solùm orationes nostras uerbis expressas,sed etiam corde conceptas intelligunt. neque illud re-
14 luctatur,solum Deum † esse cordium scrutatorem. c.tua, in fi.de simon.cum concord.quoniã solus Deus cogitationes cordium cognoscit per se ipsum,sed sancti eas in Deo,& ipso manifestante cognoscũt.hęc omnia docuit gl. memoratu dignißima in clem.una, de reliq.& uenerat. sanct.in voce,orationes.in reliquis puto non esse discedendum à d.c.fatendum.

Summarium in rub.ff.si cert.pet.

1 *A generalioribus inchoandum est.*

Bar.in rubricam.ff.si cert.pet.

BART. continuat hanc rubricam secundum gl.Tu uerò de materia huius rubricæ, & nigri uide latè apud Ias.in rubrica instit.de actio.Et dum Bar.subiungit, in primis positũ fuisse hunc

hunc titulum: quia inter cæteras actiones certi conditio generalior est. De hoc, an.s.à genera-
1 lioribus † inchoandum sit, uide Dec. in rub. C. de probat. col. 1. & quia Bar. prosequitur dicẽs, hoc uerbũ, petatur, exponi debere repetatur. De hoc uerbo, petatur, siue repetatur, potest colligi distinctio in rub. ff. sol. matr. col. 2. in 4. oppos. uersi. retenta.

Summarium in l. j. ff. si cert. pet.

1 *Ad cognitionem specierum debet præcedere cognitionem generis.*
2 *Licitum est sumere argumentum à uerbis rubricæ.*
3 *Rubrica ita præbet arguendi autoritatem sicut textus.*
4 *Testis interrogatus quid sit illud de quo testimonium dicit, nunquid respondere teneatur.*
5 *Testis etiam non interrogatus debet rationem reddere super his, quæ iudicio intellectus percipiuntur.*
6 *Testis qui dicit aliquem esse diuitem uel sanæ mentis, si interrogatus de causa scientiæ respondeat, quia sum uicinus, uel consanguineus, an probet.*
7 *Testis dictum debet de necessitate concludere.*
8 *Vicinus qui dicatur.*
9 *Dictum testis quomodò necessariò concludere debeat per aliquem sensum corporis.*
10 *Vicini propter assiduam conuersationem uident actus uicinorum.*
11 *An & quando liceat argumenta & decisiones colligere ab autoritate uirorum magni nominis.*
12 *Dictum alicuius sancti patris munitum autoritate ueteris uel noui testamenti præfertur Papæ constitutioni in decisionibus causarum.*
13 *Testis an reddere possit rationem dicti sui per locum ab autoritate.*
14 *Testis de auditu licet non probet, tamen præscriptionem facit.*
15 *Testis qui dixit se post cortinam audiuisse homicidam confitentem, an fidem faciat.*
16 *Creditor propriè non uidetur nisi is, qui fidem alterius est secutus.*
17 *Quando tractamus de significatione uocabuli stamus allusioni seu significationi uocabuli.*
18 *Creditor an dicatur ille cui promittitur pecunia in diem uel sub conditione.*
19 *Vtrum dicatur debitor ille, qui potest opponere exceptionem.*
20 *Fideiussor an dicatur debitor.*

Bar. in l. j. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. ait, ad cognitionem † specierum debere præcedere cognitionem generis. Tu quibus ex causis aliquid præmittatur, vide apud Bal. in rubrica. C. de seru. fugi. Et dum Bar. ibi in 2. col. ait, rei appellationem esse generalem, & omnia continere. vide ad hoc gl. & doct. in l. j. ff. de stat. homi. & Alex. in cons. 79. in 5. vol.

2 Bar. in ead. l. in secundo notabili, inquit, licitum esse argumentum † sumere à uerbis rubricæ & eorum ordine. Dicas tu rubricam habentem orationem perfectam pro lege adduci posse. quod tamen declara ut per Fel. post alios in rubrica ut lite non contest. & in rubrica de accusa. Et an & quando à rubrica argui posśit, vide Abb. in cõs. 13. in 1. vol. Et ad rem faciunt trad. per eundem Abb. in procem. decretal. in uoce, Rex pacificus. & Soc. in consi. 128. in 4. volu. vbi ait, rubricam ad decisionem causarum afferri posse. & vide quid ex hoc inferat Alexan. in consi. 1.
3 col. 3. in 4. vol. & in consi. 6. in 7. vol. & rubricam † ita præbere arguendi authoritatem, sicut tex. docuit gl. not. in l. j. C. etiam ob chirog. pec. & est glo. in uerbo, retractare. C. ne lic. in una eademque cau. Et de hac re vide plenè apud Ias. in rub. inst. de acti. & Barb. in c. fi. de off. deleg. Et an rubricæ Decreti, & Decretalium sint aurenticæ, vide Abb. in procem. Gregor. vbi etiam aperit, rubricas ad quatuor allegari posse, & ad quot effectus. De argumento autem à situatione rubricæ, uide Abb. in c. fi. in fi. de iudic. si verò rubrica & nigrum discordant, quid agendum sit, vide apud Mari. Soc. iuni. in cons. 31.

4 Bar. in d. l. j. col. 4. versi. & hoc induco ad quæstionem, tradit, nunquid † testis interrogatus, quid sit illud, de quo testimonium dicit; ut puta interrogatur quid sit mutuum, respondere debeat?

beat? An iudex debeat huiusmodi interrogationem admittere, vide Alex. in conf. 187. in libro primi & secundi vol. Attende, quoniam Bar. concludit, testem deponentem se vidisse mutuari, probare absque eo, quod non interrogatus declaret, & rationem reddat: quia cum mutuum communiter in iure consistat, non debet deponere se uidisse mutuari, sed numerari. de qua re.
* vide documentum Bar.* communiter approbatum. & huic contrarium in l. solam. C. de testi. & in l. j. C. de usur. Considera, quomodò seruari potest: quia ipse testis ex eo, quòd uidit numerari, non debet inferre, igitur est mutuum, sed ad officium iudicis pertinet huiusmodi facere illationem, cum in sensu intellectuali consistat: & ita declarat Bar. in l. sciendum, col. 2. ff. de uerb. oblig. Declarandus itaque est Bar. quando testis respondet etiam non interrogatus, & reddit rationem per sensum corporis concludentem, ut per Bar. in d. l. solam. idemque simpliciter tenet idem Bar. in l. stipulatio ista. §. hoc quoque. ff. de uerbor. obliga. Et circa prædicta vide Soc.
5 in consi. 143. in 1. vol. vbi uult, testem † etiam non interrogatum debere rationem reddere super his, quæ iudicio intellectus percipiuntur. vide Alex. in consi. 152. in libro primi & secundi vol. & in consi. 227. eod. vol. in consi. 112. in 4. vol. & Aret. in consi. 38. col. 2. Dicasque in dubio admittenda esse interrogatoria, alioqui iudex faceret litem suam, ut not. habetur apud Hostien. & Imol. in c. per tuas, de testi. magis enim mille impertinentia admitti debent, quam unũ pertinens & conueniens reijci. vide ad rem Alex. in consi. 18. col. 4. & in conf. 150. col. 5. in 5. vol. scias etiam multas interrogationes fieri posse, ex quibus testi fides non habebitur, ut per Cæpoll. in cautel. 74.
6 Bar. in ead. l. col. 4. versi. quæro quid in teste, ait, testem, † qui dicit aliquem esse diuitem, vel sanæ mentis, si interrogatus de causa scientię, respondeat, quia sum uicinus uel consanguineus, probare præsumptione iuris. Adde tex. cum ibi trad. in l. si uicinis. C. de nupt. Alex. in conf. 82. in 3. col. in 3. vol. Bal. in l. j. C. de coll. deteg. in l. conuenticulam. C. de episcop. & cleric. & in c. 1. §. tres, de pac. tenen. Abbas in c. cùm dilectus, in princ. de purg. cano. & in c. quosdam, de præsumpt. vbi etiam Felin. Aretin. in consi. 19. Et dum Bart. ibi paulòpost subiungit contra istam
7 decisionem dicens, testis † dictum debere de necessitate concludere, sed uicinus, & consanguineus potest ignorare, & reliqua ut ibi per eum. Tu circa id, scilicèt testis dictum debere concludere necessario, vide Feli. in c. in præsentia. de probat. vbi tradit an isto casu probari possit ignorantia. Circa verò id, scilicèt, uicinum præsumi scire facta uicini, Limita hoc non habere locum nisi in ijs, quæ communiter nota sunt uicinis, & in genere sciri possunt. Alex. in consi. 222. in libro primi & secundi vol. & in consi. 50. col. pe. in 5. vol. Item limita nisi uicinus fuisset absens, uel infirmus. Alex. in consi. 82. col. 3. in 3. vol. Et in quibus casibus hæc præsumptio lo-
8 cum habeat, & non, vide apud Feli. in c. literis, de præsump. Et quis dicatur † uicinus, vide Bar. in l. si tertius, in 2. quæst. & in l. ij. ff. de aq. plu. arcen. & in l. iiij. §. si tam uicinum. ff. de damn. infec. & Feli. in d. c. quosdam. de præsumpt. Quòd autem consanguineus siue coniunctus præsumatur scire facta coniuncti. l. Octaui. C. und. cogn. Limitatur hoc non habere locum nisi in iuribus sanguinis, & naturæ, & in factis habentibus tractum successiuum; alioqui uerò in momentaneis. Feli. in c. Petrus, de homic. & Alex. in conf. 71. in 1. vol. Et quoniam posteà Bar. progre
9 ditur inuestigando, quomodò dictum † testis necessariò concludere debeat per aliquem sensum corporis, vide quid ex hoc inferat Bar. in l. qui testamento. §. fi. ff. de testa. vbi aliqua posui ad Bar. & Feli. in c. quia uerisimile, col. fi. de præsumpt. & plenius in c. literis, & in c. causam, eo. tit. Cæpoll. in consi. 32. col. 6. Barb. in consi. 2. col. 15. in 1. vol. & in conf. 12. col. 17. & seq. eod. vol. Rom. in consi. 91. col. 2. & Aret. in consi. 73. col. 6. Posteà Bar. infert, quòd & si testis dicẽs, scio, quia sum uicinus, uel consanguineus, non exprimat sensum corporis in ratione sua, tamen exprimit id, per quod ad sensum corporis, deuenitur. ita in simili casu hanc oppos. soluit Bart.
10 in l. mutum, uersi. sed qualiter. ff. de acquir. hæred. nam uicini propter assiduam † conuersationem uident actus uicinorum, ideò deuenitur hoc modo ad sensum corporeum. sed si testis diceret se uidisse aliquod dominium talis feudi, tunc dicit Bart. hoc dictum non probare: quia dominium uideri non potest, & sic deficit ei sensus corporis. Attende tamen circa præceden-

tia,

tia,quia testis dicens scio,quia uicinus sum,nõ probat nisi per duos testes probaretur, eum esse uicinum: uel nisi duo contestes se se ad inuicem uicinos esse perhiberent. Bal.in c.1.de nat. feud.vide Feli.in c.proposuisti,col.4.de probat.& in c.cùm causam,col.9.versi.Tertia declaratio,de testi.Cæpoll.in consi.32.colu.5.& in consi.58.col.pen. Aret.in simili in consi.32.Et ad prædicta faciunt trad.per Alex.in d.consi.71.in 1.vol.& in consi.141.col.pen.eod.vol.& omninò in cons.222.Examinato processu,in libro primi & secũdi vol.& in cõs.228.in fi.eod. vol. & in d.cons.82.Viso processu,col.3.in 3.vol.& in cons.50.in causa & lite,col.pen.in 5.vol. Vide etiam Feli.in c.causam,col.pen. de præsumpt.& omninò Ias.in repet.l.admonendi,colu.84. versi.septimò,de iure iur.

11 Bar.in ead.l.j.col.5.versi.Veniamus ad tertiam,tradit,an & quando † liceat argumenta & decisiones colligere ab authoritate uirorum magni nominis. De hac re vide Feli.in c.qualiter,& quando.2.de accusat.vbi aperit,an & quando ad decisiones causarum afferri possint authoritates ueteris,uel noui testamenti:& quid de authoritatibus philosophorum,& poetarum,& quid de literis scriptis in marmore. Quid autem sit de cronicis,& de historijs, an eis fides habeatur in iudicio? Feli.in c.inter dilectos.nu.26.de fid.inst.Et poetarum dicta adduci posse in iudicio probat tex.in c.quemadmodum,de iure iur.vbi Abb.Vide ad prædicta eundem Feli.in c.2. de rescript.& latè in c.ne innitaris,de constit.& ibi Dec. in 1. & 2. lectura,& in c.1.eod.titu.Vide etiam Nicolaum de Lira in Matth.c.1.in gl.in voce,Iudas, & in replica. incip.Et quia.Barb.in consi.3.col.6.in 1.vol.& in c.cùm omnes.col.16.de constit.& in c.1.de offic.deleg.Bal.in præludijs feud.col.1.Card.Alex.in proœm.decretal.col.1.Alex.in cõsi.77.in 3.vol.vbi tradit, utrũ authoritas publicæ scripturæ excuset. Attende in hac materia unum singulare,scilicèt,dictum

12 alicuius † sancti patris munitum authoritate ueteris,uel noui testamenti, præferri Papæ constitutioni in decisionibus causarum secundum glo. not.in c.de libellis.20.dist.Rom. in sing. 678. incip.Dicas,cum ibi addit.per Castill.& Ias.in §.quædam,col.antep.instit.de action.quod intelligas,quando propter authoritatem ueteris uel noui testamenti de errore constaret, ut inquit Castill.in d.addit.alioqui standum est decisioni summi Pontificis. Et dum Bar.subiungit, utrũ

13 testis † reddere possit rationem dicti sui per locum ab authoritate: vide Barbat. in consi. 81. col.2.& seq.in 4.vol.Quatenus autem Bar. loquitur de authoritate priuata ipsius testis, vide Salic.Alex.& Paul.de Castr.in l.iubemus.C.de testa.Posteà subiungit Bar.testem qui mouetur authoritate alterius,dicens se ab alio audiuisse,regulariter non probare. Limita hoc non procedere in possessorio secundum dominos de Rota in decis.459.sub titulo de testi. incip. Nota

14 quòd in possessorio sufficit testis de auditu.Item attende perpetuò,quia licèt testis † de auditu non probet,tamẽ præsumptionem facit,quæ transfert onus probandi in aduersarium, hoc fuit dictum aureum Archid.ad quem Rom.& Alex.accesserunt,ut inquit Curt.in cons.69.num.4. vbi extollit hoc documentum. idem ait Mari. Socin.iuni.in consi.69.nu.17.Illud etiam scias,

15 testem,qui dixit se post cortinam audiuisse homicidam confitentem sua peccata sacerdoti cõfessum fuisse se homicidium aliquod commisisse, nullam fidem facere, quamuis iste testis non loquatur de auditu alterius,sed ipsiusmet delinquentis. & ratio est,quia confessio facta in foro poli non facit fidem in foro fori: ita Io.And.in additionibus suis in c.fi.de tempor.ordin. & Tyndarus in tract.de testibus,cap.15.de teste qui unum prima vice dixit in iudicio,& aliud secunda uice extra iudicium.nu.2.

Bar.in ead.l.col.pen.versi.Quæro utrum ille,tractat,an ille cui debetur ex delicto,uel legato,

16 dicatur creditor; quia creditor † propriè non videtur nisi is,qui fidem alterius est secutus. vide eundem Bar.in consi.169.Statutum ciuitatis. & Rom.in consi.224. De hac re, quæ pertinet ad.l.creditores,cum ibi trad.per doct.ff.de uerb.signific.vide Alex.in l.à filia.col.fin. ff. ad Trebell.& in consi.64.Et si celeberrime doctor,col.2.in 3. vol. vbi tradit de eo, à quo potest res uendicari,& an talis dicatur obligatus,& in quo differant obligatus & debitor. vide etiam ad prædicta Aret.in consi.33.col.3.Et dum Bar.decidendo propositam quæstionem ait,quan

17 do tractamus de significatione † uocabuli, stamus allusioni, seu significationi uocabuli, vide ad hoc

ad hoc Alex. & alios in l.j.in princip.ff.de acqui. possess. Subiungit deinde Bar. etiam si allusio uocabuli in proposito casu repugnet, quoniam si aliquid subtraxisti, nihil tibi credidi, tamen differentiam esse inter hanc uocem, creditor, & rem creditam; quia uox hæc, creditor, respecti uè ad debitorem habetur pro quocunque, cui aliquid debetur, secundum d.l. creditores. sed hæc uox, res credita, stat in sua propria significatione, scilicèt, ut ea tantum intelligatur, de qua fides est habita. Vide ad hæc Rom.in consi.142.& in consi.202.in principio.& in consi.204 in fi.Et ideò infert Bar. diligenter esse inspicienda uerba statuti, utrum faciant mentionem de creditore, & eo casu omnes comprehenduntur, quibus aliquid debetur. Adde Alex. in consi. 162. Visis narratis, in fi.in 5.vol.

Bar.in ead.l.& col.versi.dicitur hic in tex.quærit, utrum ille, cui promittitur pecunia in diem
18 † vel sub conditione, dicatur creditor? Declara & distingue ut per Alex. in consi.2.colu.5. in 4.vol.& in consi.116.in 5.vol.Barbat.in consi.48.col.7.in 1.vol.& Aret. in consi.108. An autem ille, qui potest opponere compensationem, dicatur debitor? Alex.in consi.154.Viso thémate, colu.penult.in libro primi & secundi volu.probat, eum esse uerum debitorem. Et dum Alex.in ead.col.dicit, quamuis à debitore extorqueri posit pecunia debita, tamen propterea non sequitur, quin etiam ipse debitor posit aliam quantitatem sibi debitam ab illo creditore exigere, licèt non opposuerit exceptionem. idem uoluit Bar.& Ias.in l.si quidem.C.de transac.
19 Et ad prædicta uide eundem Alex.in consi.64.col.2.in 3.vol.& de illo, qui potest † opponere exceptionem, utrum dicatur debitor, tradit Roma.in consilio 204.& Bald.in consi.400. in 1. vol.vbi tractat an obligatus ex maleficio dicatur debitor. Ad præcedentia accedat Alexan. in consi.106.in 5.vol.vbi loquitur de statuto faciente mentionem de creditore. & Rom.in cōs. 164.ubi agit de illo, cui facta fuit cessio omnium debitorum suorum. & omninò Anch.in cōs. 37.in tertio dubio.& non ab re eundem in consi.282.& Ang. in consi.189. possent alia quoque præcedentibus adiungi, quæ breuitatis causa relinquuntur. Et dum subiungit Bar.in ead.
20 l.j.propè fi.utrum fideiussor † dicatur debitor? Vide Alber.in 1. par. statut. quæst.193.incip. Pulchra quæstio est. & Alex.in l.si creditores, col.fi.C.de pact.Barb.in consi.37.colu.18.in 1. vol.& in consi.86.col.2.in 4.vol.

Summarium in l.ij.ff.si cert.pet.

1 *In mutuo quomodò sit formandus libellus.*

Bar.in l.ij.ff.si cert.pet.

BART. in d.l.ij.in principio ait, hic incipi tractari de mutuo. In hac re vide quomodò sit
1 formandus † libellus in mutuo, apud Ias.in §.sequens, col.3.versi.circa glo. instit. de actioni. Et dum Bart.ibi in uersiculo secundo casu, ait, si transfertur dominium alicuius speciei, hoc acto, vt eadem reddatur, hunc esse contractum innominatum. contra hoc uidetur facere tex.in l.fi. ff.de præscrip.verb.vbi cyphus erat datus, atque ita dominium erat translatum, quia propriè id significat uerbum, date, vt per Aret. in consi.60.col.8.ex mente Bart.in l.si constante.ff.sol. matrim.& quoniam actum erat, vt idem restitueretur, decidit ibi text. hunc esse contractum commodati. & si pro solutione diceretur, ibi cyphum datum fuisse ad utendum, illa erit diuinatio. Subiungit posteà Bart. quando ab initio agitur, vt aliud reddatur. Declara hæc dicta Bar. per tex.in d.l.fi. Quid autem si à principio partes conuenirent, ut pro ueteri nouum reddatur, an dicatur mutuum? vide Ias.in l.seq.col.1.in prima lectura.

Summarium in d.l.ij.§.mutui datio.ff.si cert.pet.

1 *Vtrum ille qui debet massam argenti possit soluere argentum, quod non sit eiusdem ligæ.*

2 *An & quando aliud pro alio inuito creditore solui possit.*

Bar.in d.l.ij. §.mutui datio.ff.si cert.pet.

1 BART. in ead.l.§.mutui datio, agit utrum ille, qui debet † massam argenti, posit soluere argentum, quod non sit eiusdem ligæ? vide Bar.in l.Paulus.ff.de solut. & ibi Cuma. & Curt.iuni.

omninò, & Practicam Papiensem in forma libelli, quo agitur hypothecaria, in glo. retractandum. Ad rem faciunt trad. per Bar. & alios in l. quæ extrinsecus. ff. de uerb. oblig.

2 Bar. in d. §. mutui, col. fi. tradit, an & quando † aliud pro alio solui possit inuito creditore. dicitque genus posse esse tripliciter. Attende hæc uerba Bar. quæ sunt obscura. ideò uide Corn. hic. & dum ibi in fi. ait, quando quantitas debetur, & debitor non potest soluere quantitatem, eo casu creditorem cogi rem accipere: & reliqua, vt ibi per eum. Vide Roma. in consi. 163. Aret. in cons. 28. in fi. Practicam Papiensem in forma libelli, quo agitur hypothecaria, in glo. in uerbo, satisfacere debito memorato, in responsione ad ipsum libellum.

Summarium in d. l. ij. §. appellata. ff. si cert. pet.

1 *Argumentum ab etymologia uocabuli ualidum est.*

2 *An ex ipso mutuo nascatur obligatio.*

Bar. in d. l. ij. §. appellata. ff. si cert. pet.

1 BART. in ead. l. ij. §. appellata, ait, argumentum † ab etymologia uocabuli ualidum esse. Attende dum concludit Bar. argumentum ab etymologia non procedere affirmatiuè, scilicèt, fit de meo tuum, ergo est mutuum. huic sententiæ reluctatur tex. in §. 1. verf. Sunt tamen. Insti. de interdic. vbi habetur, exhibitoriam & restitutoriã dici propriè interdicta: quia inter duos dicuntur. atque ita colligitur ibi argumentum affirmatiuè, scilicèt, dicuntur inter duos, igitur sunt propriè interdicta. quem tex. ad hoc affert Ias. in rubr. ff. sol. matr. dum agitur non esse curandum de nominibus. & hunc tex. (vt audio) extollebat Ias. in cathedra. & de hac re, an & quando ualeat argumentum ab etymologia uocabuli, vide Abb. in procem. decretal. & ibidem Feli. in uoce, Gregorius, nu. 31.

2 Bar. in d. §. appellata, tradit, an ex ipso mutuo † nascatur obligatio, an non? Vide Card. in cõs. 56. in 1. dubio. & quæ in contrarium ponuntur in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de uerbo. obliga. Et dum Bart. ibi subiungit, mutuum naturale reconciliari multis modis, & primò consumptione. hoc intellige quando bona fide consumpsit, & non aliter, secundum Ias. in l. rogasti, §. fi. in 4. notab. infrà eod. tit. Et dum prosequitur dicens, tertio modo posse intelligi cõsumptione, hoc est commixtione, vide Ias. in l. singularia, colu. 5. versi. Sum in secunda, infrà eod. Et quia Bar. posteà inquit, sunt etiam duo alij casus extra glo. scilicèt propter superuenientiam dominij in mutuantem ex causa de præterito, dicas ex hoc tolli fundamentum Ias. in d. l. rogasti. §. fi. col. 2. vers. sed contra.

Summarium in d. l. ij. §. creditum. ff. si cert. pet.

1 *Dictio, pecunia, tripliciter accipi potest.*

2 *Quomodò sint intelligendi testes qui ad aliquid probandum adducti dixerunt id factum fuisse ante nuptias uel post nuptias.*

3 *Testis vnus si dicit post mortem, & alius ante mortem, eos concordari non posse.*

4 *Verba testis impropriè accipiuntur ut contrarietas euitetur. & nu. 5.*

Bar. in d. l. ij. §. creditum. ff. si cert. pet.

1 BART. in ead. l. ij. §. creditum, ait, uocem hanc, pecunia †, tripliciter accipi posse. Tu quid appellatione pecuniæ contineatur, uide per Bar. in l. nam quod. §. non omnis. in fi. ff. ad trebell. in l. j. §. item potest. ff. de const. pecun. & in l. talis scriptura. ff. de leg. 1. vtrum pecunia contineatur sub generali bonorum hypotheca, vide Antonium de Fano in tracta. de pignoribus & hypothec. in 4. membro secundæ par. nu. 216. Item scias, pecuniam destinatam ad emptionẽ prædiorum inter res immobiles annumerari. text. est sing. in l. iij. §. quid ergo. ff. de contr. iudic. tut. tradit Rom. in sing. 103. vbi ex hoc infert ad pulchrum casum. & Mari. Soci. iuni. in consi. 120. & de hac re uide Ambrosium de Opizzo. in repet. §. Diui, inter numerũ 73. & 74. ff. de lega. 1. & pecuniam esse uitam hominis, ait glo. in l. aduocati, in uoce, uitam. C. de aduoc. diuers. iudic. quam citat Bal. in l. si tuis. C. de oper. liber.

2 Bar.

2 Bar.in d.§.creditum.col.2.ver.aduerte pro huius declaratione, tradit,quomodò sint † intelligendi testes,qui ad aliquid probandum adducti dixerũt id factum fuisse ante nuptias, uel post nuptias.Ad hoc uide omninò Soci.in consi.92. In causa, colu.3.vers.sed ad primum,in 3.volu. ubi docuit quomodò testes reducantur ad concordiam, quorum aliqui dixerunt factum fuisse testamentum ante mediam noctem,& alij post. citat Dyn.& Bar.in l.insulam.§. fructus.ff.solu.matr. videas etiam Bar.in l.eos in fin.ff.de fal.& in l.qui ante calendas.in princi.ff.de verbo. oblig. & alia quæ habentur per Ang.Aret.in §. si de alia, institu.de inutil.stipul.& in §.si minus, institu.de action. vbi latè docuit an & quomodo testes posśint reduci ad concordiam. Videas etiam Oldr. in consi.101.col.2.Raph.Cuma.in consi.67.& aliquid apud Aret.in consi.13.colu.6.Alex.in consi.66.Roma.in consi.390.& Nicolaum de Lira, Matthæi 26. in verbo, ait illi Iesus. Accedat etiam in hac materia Alber.de Rosate in tract.de testibus. Barb.in consi.12.colu.1.in 2.volu.Feli.in procœ.Decretalium,col.4.in c.translato,col.5.de constit. & aliquid.in c. ex parte,colu.1.de testi.Francis.Curtius in tract.de testibus. & Tyndarus in tract.de testib.

3 Bar.ibi subiungit, si unus testis† dicit post mortem, & alius ante mortem,eos concordari nō posse: quia actus mortis finitur in instanti. Hoc idem locum habet etiam in sententia, quæ est actus momentaneus. Feli. in c.cùm tu,col.4.vers.idem uideretur, de testi. vbi ponit etiam eorum concordiam, quorum unus dixit, dum moriebatur, & alius post. Attende,quoniam alio quoque modo testes de morte deponentes possent ad concordiam redigi, scilicèt, vt unus intelligatur de morte ciuili, alius uerò de morte naturali, hoc est post mortem ciuilem, & ante mortem naturalem secundum ea quæ habentur in l.ex ea parte.§.insulam.ff.de verbo.obligat.

4 nam uerba † testis impropriè accipiuntur, vt contrarietas euitetur.Abb. & alij in c. cùm tu, de testi. Possent etiam redigi ad concordiam testes loquentes de nuptijs,scilicèt ante nuptias primas,& post nuptias, subaudi secundas. Sicut post appellationem intelligitur de prima,& post appellationem de secunda.d.c.cùm tu,de testi.& vide ad rem tit.C.de dona.ante nupt. & §.est aliud,insti.de donat.vbi donatio ante nuptias dicebatur propterea quòd ante contractum matrimonium tantùm fiebat; quæ uerò post contractum fit,dicitur propter nuptias. & de significatione harum uocum,ante,& post,vide Feli.in d.c.cùm tu.

5 Bar.in eodem §.in fi.inquit,etiam si testes † ad concordiam redigantur,hoc tamen locum nō habere quando inter dictum testis & partis contrarietas reperiretur: quia dictum partis nullam fidem facit pro se. Limita hoc documentum, ut per eundem Bart. in l.si quis intentione ambigua.ff.de iudic. & de concordia testium ultra ea, quæ in præcedentibus sunt allata, vide Alex.in consi.246. Quoniam abundè, colu.2. vers. Accedit in libro primi & secundi volu. vbi ex mente Io.Andr. ait,testes reduci posse ad cōcordiam quando sunt plures contestes, saltem duo; sed si essent tantum duo testes, tunc non rediguntur ad concordiam, vt probent. idem ait in cons.73.col.2.in 1.volu.& in consi.116.& in consi.133. col.2.eodem uolu.vide eundem Alex.in consi.164.in libro primi & secundi uolum. & in consi.149.& consi.150.in 5.volu.vbi vult, eos reduci ad concordiam, vt probent. Felin.in dicto c.cùm tu, & in c.præsentium, eod. tit. de testi.& in c.cùm contingat,de offi.delega.Barb.in consi.30.col.6.in 1.volu.& in consi.25.in 2.vol. Præposi.in c.omnes leges.1.distin. Rom.in consi.156.& seq. Imol.in consi. 101. & seq. Vide etiam ad prædicta Angel.de Aret.cum ibi addit.in glo.in uoce, falsario, col.5.uer. Quid si sunt plures. & dum ibi in fin.ait Bar.iudicem debere iterum testes interrogare, ut explicent quomodò dicta eorum intelligant, & declarent quando sunt ambigua, vide Feli. in c. cum clamor,de testi.

Summarium in d.l.ij.§.in mutui.ff.si cert.pet.

1 *Triplex est mutuum.*

2 *Procuratorem constitutum etiam cum libera ad accipiendam possessionem aliquarum rerum seu ad aliquid exigendum, si confitetur tantum se illas res habuisse, domino non præiudicare.*

3 *Procurator an & quando confitendo solutionem debiti noceat domino.*

Bar.in d.l.ij.§. in mutui.ff.si cert.pet.

1 Bar. in ead.l.§.in mutui,vers.pro cuius euidentia,inquit, triplex † esse mutuum. hinc collige vt per Feli.in c.si cautio,col.antepen. versi. circa, de fide instrum.& dum ibi paulòpost infert ad quæstionem: si procurarorem ad accipiendam mutuo pecuniam constituo, & is se pecuniam mutuo accepisse ab aliquo fateatur, me non obligat: quia hoc mandatum intelligitur de mutuo naturali,in quo pecunia accipitur: sed aliud est accepisse, & aliud confeſsionem facere. Et hæc locum habent secundum Bart. etiam si adiecta foret clausula in mandato,vt accipiat pecuniam mutuo, & confeſsionem faciat de recepta; quoniam intelligitur eũ debere confiteri hoc, quando re uera pecuniam accepit. Hoc Bartoli documentum perpetuò esse menti tenendum, ait Ias.in §. sequens alia,insti. de action.vbi testatur ultimum eius dictum esse dubitabile propter authoritatem multorum, qui contrarium tradiderunt, vt ibi per eum. Et in contrarium faciunt quæ uoluit Bal.relatus à Ias.in §.fuerat,col. 3.vers.& per hoc subditur, instit.de actio.& Alex.in l.j.§.si quis ita,in fi.ff.de uerb.oblig.Sed uide tu Feli.in c.cùm olim,j.de off.deleg. vbi hoc ultimum dictum Bartoli defendit. & ad prædicta uide Ang.in consi.155.in secun
2 do dub.& Aret.in cons.4.vbi ait,procuratorem † constitutum etiam cum libera ad accipiendã poſseſsionem aliquarum rerum, seu ad aliquid exigendum, si confitetur tantum se illas res habuisse,domino non præiudicare. vide eundem in consi.63.& in cons.86.Federic. in consi.53. Alex.in consi.130. In causa & lite, in 4.vol.Abb.in consi.18.col.2.in 2.vol. Barb.in consi.8.colu.20.in 2.vol.Anch.in cons.vltimo.col.2.Soc.in cons.3.col.2.in 1.vol.& Feli.in c.si cautio,co
3 lu.pen.de fide instru. Et an &, quando procurator † confitendo solutionem debiti noceat domino,tradit Dec.in cons.493. Sed nunquid ex huiusmodi confeſsione agi poſsit contra ipsum procuratorem, vt de proprio satisfaciat? Ange.de Aret.in l. hæc uenditio.C.de prædijs curial. lib.10.decidit,eum conueniri posse. sed contrarium tenuit Paul.de Cast.in cons.vltimo. col.fi. secundum impreſsionem antiquam.

Summarum in l.cum quid.ff.si cert.pet.

1 *Taciti & expreſsi idem est iudicium.*
2 *Actum factum contra expreſſum mandatum principis non ualet.*
3 *Ex qualitate dantis & recipientis donatio præsumitur quando summa erat modica.*
4 *Si legatarius rem sibi purè legatam scienter emit ab hærede censetur renunciare legato.*
5 *Licèt aliquid ex facto partis præsumatur, tamen est allegandum.*
6 *Præsumptio liberat ab onere probandi,quamuis non ab onere allegandi.*

Bar.in l.cùm quid.ff.si cert.pet.

1 Bart. ex d.l. cùm quid, colligit regulam illam, scilicèt expreſsi † & taciti idem esse iudicium. Limita hoc esse uerum,quò ad finem ualidandi actum,alioqui verò si de eo inualidando ageretur: quia expreſſum potentius operatur,quàm tacitum.Alex.in consi.59.col.5.in 3. vol. Et an & quando taciti & expreſsi idem sit iudicium,uide Dec.in l.expreſſa nocent.ff.de regul. iur.Et huius.l.regulam nõ habere locum in multis casibus docuit Alex.in l. si ita scriptum, col. pen.ff.de leg.primo.Vide Bar.in l.generalis.ff.de uerbor.obligat.Barb.in consi.40. col.8. in 2. vol.Feli.in c.si quis contrà,de for.compet.Soc.in consi.198. colum.fin.in 1.vol.vbi ait, actum
2 † factum contra expreſſum mandatum principis non ualere, alioqui uerò si contra tacitum fieret. Vbi uerò eadem est ratio taciti & expreſsi,tacitum habetur pro expreſſo. Bal.in l.si mater.C.de inst.& subst.sub condit.fact.quem sequitur Alexan.in consi.48.Circa hanc dubitationem,col.fi.in 10.vol.vbi ait,hoc sempiterna esse dignum memoria,ut ibi est eadem similitudo, ibi tacitum habetur pro expreſſo.
3 Bar.in ead.l.colum.3.ait, ex qualitate † dantis & recipientis, donationem præsumi, quando summa erat modica. vide.l.vtrum.ff.de donar. int.uir.& uxor.& declarat Alexand. in l.à Titio, col.pe.ff.de uerb.oblig.Adde aliũ casum sing.in quo præsumitur donatio in l.sed & si mortis.

ff.de

ff.de donat.inter uir.& uxor. Item donatio præsumitur inter coniunctas personas, quando eis aliquid plus debito conceditur.l.Procula.ff.de probat. quod tamen declara ut per Soci.in cõs. 25.col.3.in 4.vol.& Alex. in consi. 53. in fi. in 4. vol. & Mari.Socin.iuni.in cons. 128.nu.126.
4 cum sequ. Item si legatarius † rem sibi purè legatam scienter emit ab hærede, censetur renunciare legato, atque ita donare secundum Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.1.q.12.ff.de uerbo. obliga. & ad rem hanc facit tex.& ibi docto. in c.etsi quæstiones,de simon.& uide Præposit.in c.lex est.colu.1.distinct.2.Roma.in consi.238.colu.1.& in consi.290.colu.2.& in consi.337. & aliqud per Corne.in consi.81.in primo uolu.& in subscriptione ad consilium eius 61.colu. 4.eodem volu. Bald.in l.generaliter.C.de non numer. pecun.colu.3. Felin. in c.quia uerisimile, de præsumpt.& Alexand.in consi.164.in 5.volu. vbi habetur magis esse sumendam quamcunque aliam præsumptionem,quàm donationis.& Soci.in consi.40.colu.4.& Corne.in dicta subscriptione ad eius consilium 61.col.4.in 1.vol.& Soci.in consi.159. col. antepen. & seq.vbi habetur,potius esse præsumendum errorem, quàm donationem.

5 Bar.in eadem l.& colu.versic.si enim in libello, ait, licèt aliquid ex facto † partis præsumatur, id tamen esse allegandum. atque ita ex hoc Bartoli documento infertur, non modò præsumptiones, sed etiam notoria, quamuis non egeant probatione, indigere tamen ut allegentur. Vide de hac re latè moder. & præsertim Felin.in c.cùm ordinem, versi. ad glo. de rescript.vbi ponit octo memorabiles declarationes in proposito casu, & in c.afferte, de præsumpt. & in c. scientiam,in fi.& in c.si.eod.tit.in c.ad hoc,col.3.de appell.aiunt enim, notoria sola allegatione indigere, quæ uerò non sunt notoria,indigent allegatione & probatione. Barb. in c.quæ in ecclesiarum,col.4.de const. Aret.omninò in c.2. de libell.oblat. Cæpol.in tracta. de seruitutibus,in titu. Quæ sint necessaria ad inducendam præscriptionem in seruitutibus, cap.20.colu. 2.Anto.de Butr. in repet.c.vestra,de cohab.cleric. & muli. Alexan.in l.j.col.5.ff. de eden.& de hoc est tex.in l.si adulterium cum incestu.§.idem Pollioni.ff.de adulte. Socin.in consi.149.co
6 lu.4.in primo uolu.vbi habetur,præsumptionem † liberare ab onere probandi, quamuis non ab onere allegandi. Hoc idem docuit. Anchar.in consi. 387. colu.2. vbi ait ad hoc facere illud, quod de notorio dici solet, vt scilicèt allegari debeat, secundum glo. singul.in clemen.appellanti,de appellat. atque ita Anchar.in hac re æquiparat notorium præsumptioni. Attende tamen,quòd notoria indigent probatione,quando id pro forma exigeretur. Feli.in c.super eo, de testi.cog. & dum Bar.in d.l.in fi.ponit quæstionem de scholari, cui abbas fundum tradidit, vt fructus haberet ad fruendum. vide tex.in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excus.tutor.& Alex. in l.j.col.2.vers.& aliud.ff.de leg.1.

Summarium in l. si quis nec causam.ff. si cert.pet.

1 *Illud semper est inspiciendum quod principaliter agitur.*
2 *Si depositum fiat gratia recipientis, ad eum spectat periculum.*

Bar.in l.si quis nec causam. ff.si cert.pet.

1 BART. ex d.l.si quis nec causam,inquit,semper illud esse inspiciendum,† quod principaliter agitur. Vide exemplum ad istam.l.apud Aret.in cõsi.134.col.2. & ad istam.l.habes tex.not. in l.si quis ingenuam.§.in ciuilibus,cum glo.ff.de capt. Et q̃ non attendatur illud, quod in consequentiam uenit,vide Alex.in cons.91.in 6.vol.& an & q̃n attendatur quod fit secundario,tradit Feli.in rubr.de treg.& pac. nu.7. vbi ait q̃n aliquid secũdariò ab actu principali immediatè prouenire,illud esse attendendũ,quoniam perinde est ac si principaliter fieret.Et quia Bar.di
2 xit in summa,si depositum† fiat gratia recipiẽtis,ad eum spectare periculum.oppo.Bar.d.l.quæ fortuitis.C.de pign.acti.Vnde pro solutione afferuntur diuersæ sñiæ. sed pro opinione Azonis facit.l.sæpe.j.§.sæpe.ff.de depos.Subiungit postea Bar.quid si iste,qui habebat pecuniam,dederit eam sub usuris? Vide.l.secundam.§.mea & tua.ff.mand.quæ ad hoc facit.& ad ea quæ deinde docuit Bar.vide Pau.de Cast.in consi.381.Ad primum exemplum.Alex.in cons.166.col.9. in lib.primi & secundi uol.& Barb.in consi.2.col.5.in 1.uol.

Summarium in d.l. si quis nec causam. §. res pignori. ff. si cert. pet.

1 *A fure & malaefidei possessore res condici potest.*

Bar. in d l. si quis nec causam. §. res pignori. ff. si cert. pet.

1 BART. in ead. l. §. res pignori sic ait in summa, à fure † & malæfidei possessore, rem condici posse. Quomodò intelligatur iste tex. bene declarat Ang. Aret. in §. sic itaque. col. 5. in fi. versi. in ea glo. institu. de actio. vbi etiam uideas Ias. & ad hæc accedat Bart. in l. & ideo. §. Neratius. ff. de condic. furti. & Ias. post Alex. & alios in l. scire debemus. §. si à fure. ff. de uerb. oblig. & in hac materia rei furtiuæ scias etiam quòd si ab aliquo huiusmodi res, emeretur, eum teneri. d. rem restituere domino, etiam pretio non restituto. Tamen cautela est ut emens nomine domini emat, & protestetur per instrumentum se paratum esse eam domino restituere, si ei pretium restituetur. ita Cæpol. in caut. 10. ubi alia quoque tradit in proposita re.

Summarium in l. quod te. ff. si cert. pet.

1 *Ad debitorem speciei post moram spectare periculum interitus.*
2 *Periculum ad debitorem pertinere.*
3 *Si quantitas in genere periret, utrum debitor liberetur.*
4 *Species si perit facto uenditoris uel tertij, an debitor illius speciei teneatur.*
5 *Difficultas impedit moram. & nu. 6.*
7 *Si statuto cautum est, eum, qui à sententia appellauit, debere soluere certam gabellam, alioqui appellatio sit deserta, excusatur quando propter paupertatem appellans soluere non potuit.*
8 *Ad constituendum aliquem in mora, non sufficit si simpliciter ei fiat denunciatio.*
9 *Debitori obligato ex facto alieno, uel legendum est instrm debiti, uel ei danda est copia instrumenti.*
10 *Quando instrumentum affertur ad aliquid probandum, semper instrumentum est ostendendum, & copia est danda parti.*
11 *Si reus mortem serui ab eo petiti probauit, & actor probauit interpellationem, & non constat an seruus fuerit mortuus ante interpellationem, an post, quid fieri debeat.*
12 *Si actor probaret debitorem possedisse rem tempore contractæ obligationis præsumitur per eum cōtinuata possessio donec contrarium probaretur.*
13 *An & quando ex præterito præsumatur in præsens.*

Bar. in l. quod te. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. quod te, in summa inquit, Ad debitorem † speciei post moram spectare periculum interitus. Quanquam hoc summarium Bar. à multis dicatur deficere, posset nihilominus sustineri: quia cùm hæc uox, post moram, ad qualitates in tex. contentas referatur, satis dici potest esse perfectum. Paria enim esse censentur aliquid esse certum ex se uel per relationē ad aliud, secundum gl. in l. certum, infrà eod. tit. & l. ubi autem non apparet. §. illud, hoc eod. tit. & Soc. in consi. 96. in 4. vol. Et paria existimātur aliquid exprimi in genere, uel in specie, ut hic. cùm mora uerificari non possit nisi secundum qualificatum in 2. par. tex. ad quod facit. l. j. & ij. ff. de liber. & posthum. Item quia ubi una tantum ratio reddi potest, illa habetur pro expressa. l. militis agrum. in fi. principij. ff. de re milit. glo. & doct. in l. quamuis. C. de fideicom. Alex. in cōs. 129. in 7. vol. Bal. & Sali. in l. fi. C. de liber. præter. & Dec. in cons. 372.

2 Bar. oppo. dicens, indistinctè † periculum ad debitorem pertinere, per tex. in l. incendium. C. eod. tit. pro cuius solutione distinguit Bar. vt ibi per eū. & in eo, quod ait, quando quantitas debetur respectu certæ speciei, eo casu debitorem liberari interitu illius speciei. Ad hoc benefacit text. in l. j. §. planè si autem. ff. si quadr. pauper. fecis. dic. & ad hæc uide Dec. in consi. 7. & hoc limitatur habere locum, quando species est causa finalis debendi quantitatē, alioqui uerò si non esset causa finalis, vt hic per moder. & dum Bar. in vers. Iuxta hoc, mouet dubiū, si quan-

3 titas † in genere deperiret, vt putà, si quis debet tibi libr. x. grossorum perusinorū, & contingit monetam

monetam hanc à statuto reprobari, utrum debitor liberetur? & dicit eum liberari. Circa istam quæst. vide Bal. in l. fi. C. de non num. pecu. & Doct. præsertim Anch. in clem. si beneficiorum, de decim. Abb. in cons. 63. & Rom. in cons. 123. Adde aliam fallen. si quantitas periisset culpa uel persona creditoris, Raph. Cuma. in consi. 185. Ser Laurentius, col. 2.

4 Bar. in ead. l. col. 2. quando agit de debitore † speciei, ait, si perijt facto creditoris uel tertij, dicendum esse ut in l. arbitrio. §. fi. ff. de dol. Dicas melius facere ad istum casum. l. legis Aquiliæ, in fi. ff. ad leg. Aquil. Quid si fideiussor debitoris perijt; vide tex. in l. cùm filiusfamiliàs. in principio. ff. de uerb. oblig.

5 Bar. in ead. l. col. 3. vers. Et ideo, ait, Aut est in obligatione † factum, & tunc difficultas impedit moram. de hoc habes tex. in l. j. §. si pater. ff. de collat. bonor. quod tamẽ declarat per Soci. in consi. 14. in 1. vol. Aut est in obligatione datio, & tunc ait, difficultatem non impedire quominùs debitor in mora constituatur. Fallit hoc quando aliquis promisit hominem præsentare,
6 alioqui uerò si ad dandam quantitatem teneatur, quoniam eo casu difficultas † impedit moram. l. sancimus. in princ. C. de fideiuss. Item fallit ubi debitor negaret debitum: ita Bal. in simili casu in auth. contra qui propriam. C. de non num. pecun. & adde ad prædicta, difficultatem excusare etiam ab excommunicatione, quando propter paupertatem debitor soluere non potest. c. Odoardus, de solut. & ad rem propositam uide alium casum scitu dignum per Francisc.
7 Crem. in sing. 121. Statuto cauetur. vbi ait, si statuto † cautum esset, eum, qui à sententia appellauit, debere soluere certam gabellam, alioqui appellatio sit deserta, excusari, & in moram non incidere, quando propter paupertatem appellans soluere nõ potuit: & ideò appellatio non erit deserta. Attende autem illud in hac materia moræ, quòd in mora semper dicitur esse is, qui est impeditus, quando in eius potestate est remouere impedimẽtum, vt habetur per Abb. & alios in c. fin. de electio. & latè, quæ ad moram pertinent, uide apud Salic. in tracta. de mora. & latissimè apud Marcum Antonium Bauarium in suo tract. de mora. & dum Bar. in eadem colu. subiungit solutionem ad l. Thais. §. 1. ff. de fideicomm. liber. ex qua colligitur, eum, qui tenetur ad solutionem soluendorum à tertia persona, dici esse obligatum ad factum. ad de bene facere tex. in l. liber homo. 2. §. fin. ff. de uerbo. oblig. & videtur tex. pro hac opinione in l. mora. §. in bonæfidei. ff. de usur. dum uult filium facientem moram teneri etiam ultra peculium. vide Alex. in l. si pater. C. de collat.

8 Bar. in eadem l. col. fin. dicit, ad constituendum † aliquem in mora, qui non est debitor ex facto proprio, sed ex facto alieno, vt quia est hæres alicuius, vel obligatus à procuratore suo, nõ sufficere si simpliciter ei denunciatio fiat: quia in facto alieno est tolerabilis ignorantia, sed ei ostendendum esse instrumentum debiti, vel dandam copiam. Ad rem hanc faciunt quæ ipsemet Bar. docuit in l. non solùm. §. morte, in primo membro secundæ part. principa. ff. de oper. nou. nunci. vbi Doct. & ibi Deo dante ponam. Vide etiam eundem Bart. in l. quidam decedens. ff. de administra. tuto. & Specul. in titu. de appella. §. quæritur. Bar. & alios in l. si seruum. §. nunc uideamus. ff. de uerbo. obligat. Ancha. in consi. 371. In eo autem quod Bar. tradit alter-
9 natiuè, debitori † obligato ex facto alieno uel legendnm esse instrumentum debiti, vel ei dandam esse copiam dicti instrumenti, Attende, quia & si ei lectum, & ostensum fuisset instrumentum, & ipse copiam peteret cum termino ad opponendum, necesse est, vt illi & copia detur & terminus alioqui nullam fidem faceret instrumentum. hoc fuit memorabile Bartoli documentum in extrauagan. ad reprimendum, in uoce, De plano. per tex. in l. fi. C. de fide instrumen. de quo tex. vide Rom. in consi. 156. & in cons. 322. & in cons. 529. & Salic. in d. l. fi. Immo quan-
10 do instrumentum † affertur ad aliquid probandum, semper & instrumentum est ostendendum, & copia est danda parti, etiam si ab ea non peteretur. Quando autem instrumentum producitur tantum ad interpellandum & constituendum debitorem in mora, tunc sufficit uel ostendere, vel copiam dare, ut hic per Bar. nisi pars lecto instrumento uellet etiam copiam, ut prædixi. & hoc probatur in clem. cùm causam, de elect. & pro confirmatione uide Bart. in d. l. quidam decedens, & Specul. in titu. de appellat. §. qualiter. vers. cautus etiam sit. & Anchar. in

consi.366. Pro declaratione trium quæst. & in hac materia de mora, vide tracta.quos in præcedentibus memoraui, vbi cumulantur multa scitu digna.

11 Bar.in eadem.l.propè fin.quærit, si reus † mortem serui ab eo petiti probauit, & actor probauit interpellationem, & non constat, an seruus fuerit mortuus ante interpellationem, an post, quid fieri debeat? deciditque reum esse absoluendum: quia actor plenè suam intentionem nō probauit. Ad istam quæst.vide Bal.in c.cùm tu, per illum tex.de testi.& glo.pen. in clem.fin.de rescripr.cuius meminit Bart.in legibus hic per eum allatis, & in l.is qui.ff.de iur.fisc.quam glo. esse singul.ait Bal.in l.si te minorem, de in integr.restitu. adde glo.idem sentientem in l.ij.& ibi Bald.& Salic.C.de petit.hęred.& tradit Bar.in l.matrem tuam.C.de probat.facit tex.in l.dato. §.si per uenditorem, in uoce, mora.ff.de action. emp. Ad confirmandum dictum Bart. quòd si

12 actor † probaret debitorem possedisse rem tempore contractæ obligationis, præsumeretur per eum continuata possessio, donec contrarium probaretur.hanc eandem opinionem tenuit glo.Cyn. & Bar. in l.siue possidetis.C.de probat. & est optimus text.in c.cùm proposuit, cum glo.de cleric.excommu.ad sustinendam hanc Bartoli decisionem, quam tamen ego stare non posse arbitror, quoniam ad hoc ut ex præterito dominio, nunc etiam dominium præsumatur, requiritur uel possidentem ab ipso actore causam habuisse. Bar.in l.non ignorabit.C.ad exhiben. vel eum rem immobilem possidere, secundum Specul.in tit. de actore. §.1.versic.quid si ago.cum seq. & Areti.in consi.120. Breuiter procedendo. & in ijs dictum hoc Bartoli uerificari non potest, cum loquatur in re mobili, & in eo qui non habet causam ab actore. vide etiã

13 ad hæc Aret.in consi.50. Et an & quando ex præterito † præsumatur in præsens, vide Feli.in c.cùm in iure, de off.deleg. & in c.scientiam, de præscript. & Ias. in d.l.si prius. Subiungit postea Bar.quid si res debita non apparet perempta. & quatenus uidetur loqui de manumissione, contrarium testatur in l.si seruum.§.de illo.ff. de verbo.oblig.vbi non spectaret periculum ad eum, quando ignorans manumisisset. Quærit postremò Bart. in hac ead.l.in fi.si tibi debeo unum par caponum, utrum eos possim dare mortuos, an non? & decidit quòd non: quia sunt dãdi in eo statu, quo dimitti possint in libertate.vide Dec.omninò in c.ad hęc, in fi.de priuileg.

Summarium in l.certum.ff.si cert.pet.

1 *Illud est certum, quod apparet quid, quale & quantum sit.*

Bar.in l.certum.ff.si cert.pet.

1 BART. in d.l.certum, sic ait in summa. Illud est certum, † quod apparet quid, quale, quantumve sit. Vide ad istam.l.Aret.in consi.28. col.1.in consi.85.& in consi.89.Alex.in l.vbi autem non apparet.ff.de uerb.oblig.& docto.in l.per diuersas. C. manda. vide etiam Alber.in l.si quis ad declinandam.C.de episc.& cleric.posset etiam dici certum, quod est de præsenti uel de præterito.l.quia præsens, hoc eodem tit.sed contra d.l.quia semper.ff.de in ius uocan. fortè dici posset, illud esse certum in se, sed non quò ad alios. & ad hoc faciunt trad. per Dec. in consi. 648. vbi ex mente Io. de Anan.inquit, pretium liquidandum ab æstimatoribus eligendis, dici esse certum per relationem ad illam æstimationem. sed huic sententiæ reluctantur duo consilia Curtij iunioris quibus se subscripsit Mari. Soci.iuni. in consi.26. vbi aiunt, venditionem factam statuto certo pretio, cum relatione ad futuram mensuram, esse incertam & conditionalem.item quia illud dicitur esse certum per relationem ad aliud, quando illud ad quod fit, relatio, certum est, vt in hac.l.& in l.ij.vbi plenè doct. C. de sentent.quæ sin.cert.quant.& habetur per glo.& Bar.in l.ait prætor, §.si iudex.ff.de re iudic.& Aret.in consi.28.colu.2.& ad prædicta uide Ias.in l.stipulatio quædam.§.illud.ff.de uerb.obliga.

Summarium in l.certi condictio.ff. si cert.pet.

1 *Diuersitas actionum cognoscitur ex medio concludendi in libello.*

2 *Conclusio*

2 *Conclusio attendenda est etiam in rescriptis, & contractibus.*
3 *Certi condictio an sit datiua, uel natiua.*
4 *Hæreditas est successio in uniuersum ius defuncti.*
5 *Autoritas glossæ quanta sit.*
6 *Contractus dicitur esse certus quando apparet certus ex ipsius conceptione.*
7 *Interesse quotuplex sit.*

Bar. in l. certi condictio. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. certi condictio, col. 1. inquit, diuersitatem † actionum cognosci ex medio cõcludendi in libello, ut in actione ex empto, concludo contra te, quia emi. Ad hoc benefacit tex. in l. non debet, in fi. ff. de dol. & in c. literæ. & ibi doct. de dilat. Vide Alex. in consi. 92. Perspectis his, col. 3. in 1. vol. & in consi. 159. Viso processu, in libro primi & secundi volu. & in consi. 332. In causa & lite, in eod. lib. Fede. de Sen. in consi. 23. Abb. in c. ex parte B. in 2. notab. de for. comp. Soc. in consi. 39. col. antepe. & seq. in 1. vol. & in cõs. 155. in cõs. 160. & in consi. 199. col. 3. & in consi. 262. col. 2. Barb. in consi. 1. in 2. vol. & in consi. 9. col. 1. eod. volu. & in consi. 34.
2 col. 1. in 3. vol. vbi ait, conclusionem † attendendam esse etiam in rescriptis, & in contractibus. Vide omninò ad prædicta Corn. in consi. 18. in 3. part. & Paul. de Castr. in consi. 228. ex cuius dictis colligi potest pulchra declaratio ad hæc: & in consi. 260. & Dec. in consi. 28. colu. 3. & in consi. 62. & in consi. 57.

3 Bar. in ead. l. col. 3. quærit, utrum certi † condictio sit datiua, uel natiua? concluditque esse natiuam. ad rem facit tex. in l. nam & si fur, in principio. infrà eod. tit. Et an sit natiua an datiua, potest esse non modicæ utilitatis: quia si est natiua, transit ad hæredes, alioqui uerò si esset datiua, secundum gl. memoratu dignam in l. cum precario aliquid datũr. ff. de precar. cuius meminit Bar. qui hoc idem docuit in l. si hominem, in 4. & ultima fallen. ff. depos. sed huic differentiæ & utilitati reluctatur text. in l. quoties. C. de donat. quæ sub mod. vbi si aliquid donatur alicui, hoc pacto, ut infrà certum tempus rem donatam alteri restituat, si is, in quem ista donatio conferebatur, non sit stipulatus, eo casu donatario non seruante pactum primo donatori & authori secundum ius antiquum, uel eius hæredi contradictio ob causam competebat: sed hodie cum ex benignitate principis detur actio ei etiam, qui sibi non est stipulatus, hæc actio competit et eius hæredi, si pactum non fuit seruatum, non autem datur contradictio primo authori. atque ita ibi colligitur quòd actio, quæ ei, qui sibi stipulatus non est, non competebat, sed ei à Principe condonatur, & sic est datiua, ad hæredem transmittitur: igitur ista differentia & utilitas inter datiuã & natiuã, uidetur ueritate carere. Præterea huic dñæ uidetur obstare regula, quæ habet,
4 hæreditatem † esse successionem in uniuersum ius defuncti. l. nihil aliud. ff. de uerb. signifi. igitur actio datiua, quæ competit defuncto, ad hæredem quoque debet pertinere. Sed sustinendo prædictam differentiam, quam posuit gl. in d. l. cùm precario, & Bar. ut prædixi, Respondeo d. l. quoties, non urgere, quia loquitur in actione natiua, quę oritur ex pacto apposito in ipsa rei traditione, ut ibi declarat Bar. in summario. & facit tex. & ibi Bar. in fi. in l. Caius. ff. solut. matr. Sic etiam non refragatur regula, quæ habet, hæreditatem esse successionem in uniuersum ius: quoniam hoc uerum esse concedimus in iure, quod sui natura transmissibile est ad hæredes, alioqui uerò in hoc iure, quod non est transmissibile, secũdum glo. & Bar. quorum maxima est
5 authoritas. nam de † authoritate glo. ait Alex. in consi. 47. in 4. vol. Cynum dicere consueuisse: Aduocate audi idolum tuum, idest, glossam. & Barb. in consi. 52. col. 14. inter consilia Alex. eod. 4. vol. inquit, quemadmodum ille, qui nescit equitare, debet se tenere, ut eius uerbis utar, ad arzonum, ita ille, qui nescit iudicare, glossæ debet semper inniti. Et de authoritate gl. sequenda, vide Curt. in consi. 83. num. 3. & omninò Dec. in c. ad hæc, de postul. prælat. & Thom. Ferrat. in caut. 17. Quanta deinde sit authoritas Bar. plenè dixi infra. Et de simili differentia habetur in l. j. in princ. ff. de priua. delec. vbi quædam actiones non transeunt ad hæredes.

6 Bar. in ead. l. colu. 4. tradit. contractum † dici esse certum, quando apparet certum ex ipsius con-

conceptione,& est inuariabile ex potestate debitoris,uel rei natura. Attende, quia contrariũ sentire uidetur Bar.in col.seq.vbi concludit,sufficere rem esse in rerum natura,licèt posteà certificari debeat. nisi fortè diceretur,hanc quæst.esse diuersam ab illa. tamen subtiliter inuestigãdo ista duo Bartoli documẽta uidentur sibi inuicem repugnare,cùm Bartolus uim faciat super tex.in l.vbi autem non apparet.§.qui illud.ff.de uerb.oblig.in quo nulla penitus fit mentio de certi condictione. Et dum Bar.in col.seq.ait,quãdo agitur ad interesse,tunc agi certi condictione.de hoc articulo vide Bar.in l.stipulationes non diuiduntur,col.fi.in ultima quæst.ff.de uerb.
7 oblig.Interesse † autem quotuplex sit,& quomodò unumquodque probetur, vide apud Dec. in l.quatenus.ff.de regul.iur.& omninò Ambrosium de Vignate in tract.de usuris, nu.246. cũ seq.Et an & quomodò interesse probari possit iuramento,vide Marcum Antonium Bauarium in tract.de uirtute iuramenti.num.72.cum seq. Et condemnationem ad interesse semper esse redigendam ad minimam summam propter difficultatem probationis,docuit Angel.in consi. 230.citat.l.fi.ff.de prætor.stipulat.Et dum Bar.in hac ead.l.in principio.propè finem ait,interusurium medij temporis esse incertum, vide Bar.sibi contrarium in l.ita stipulatus,col.18.in 2. par.secundæ quæst.ff. de uerbo. obligat.

Summarium in d.l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cert.pet.

1 *Impossibilis conditio uitiat contractum.*
2 *Impossibile & multum difficile æquiparantur.*

Bar.in d.l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cert.pet.

1 BART. in ead.l.§.quoniam,in fi.ait,impossibilem † conditionem uitiare contractum. Adde id procedere non solùm in contractibus stricti iuris,sed etiam in bonæfidei. l. non solùm. ff. de uerb.oblig.Hoc tamen limitatur non habere locum in donatione causa mortis, ut est text. singul.in l.quæ sub conditione.§.hoc ædictum, uers.& in mortis.ff.de condit.inst.de quo Alex. agit in l.impossibilis.ff.de uerb.obligat.Limitatur etiam nõ habere locum,si impossibile illud, quod adiectum est obligationi, prouisione hominis traducitur ad possibilitatẽ, text.est sing.in l.fi.§.si inter eos.ff.de uerb.oblig.de quo uide plenè apud Bart.in l.continuus.§.illud, eod.tit.& multa scitu digna & ad rem facientia vide apud eundem Bart.in l.j.ff.de condit.insti.Dicas ẽt
2 impossibile † & multùm difficile æquiparari.l.cùm hæres.§.1.ubi Alber.ff.de stat.hom.& ideò dispositum in uno ex dictis casibus habere locum etiam in alio,ait Feli.in c. accepimus, de fid. instr.& impossibile dicitur id,quod per solum principem explicari potest. Abb.in c.fi.in fi. de cleric.percuss.& Ias.in l.apud Iulianum.§ constat.ff.de leg.1. & in l.omnimodò.§.imputari.C. de inoff.testa.& multas limitationes ad hanc regulam.s.stipulationem uitiari propter impossibilem conditionem ei adiectam,vide apud Ias.in d.l.impossibilis.ff.de uerb.oblig.

Summarium in d.l.certi condictio.ff.si cert.pet.

1 *Argumentum à solitis ualidum est.*
2 *Differentia est si agatur ex mutuo,uel ex numeratione.*
3 *Clausula manu regia,operatur ut ad sententiam deueniri possit omisso libello & litis contestatione.*
4 *Promissio facta sine causa, non ualet.*
5 *Si stipulor nomine meo, & numero pecuniam nomine alieno,et ille cuius nomine numeratur, est persona extranea,non possum ei per meam stipulationem auferre ius quæsitum ex numeratione.*

Bar.in d.l.certi condictio.§.si nummos.ff.si cert.pet.

1 BART. in ead.l.§.si nummos,colligit ex isto text.argumentum † à solitis ualidum esse, vide Cæpol.in consi.3.col.fi.& Imol.in cons.42.col. 2.& Barb.in c.prudentiam.in 2.not.de off. deleg.Quinimmo huiusmodi argumentum plenæ sufficit probationi secundum Alex. in consi. 190.in 6.vol.vide Dec.in consi.278.

Bar.

2 Bar.in d.§.si nummos,versi.& per hoc iam uidi,ait differentiam esse si agatur ex mutuo,† vel ex numeratione. Ad hoc facit,quod uoluit ipse Bar.in l.singularia,col.pen.uersi. primò uidendum,infrà eod.Et licet Bar.à modernis hic reprehendatur,dum inquit, libellum non procedere,si in eo dicitur,quia numeraui.& contra eum faciat id,quod tradidit in l.prædia.ff. de acqui. poss.& quod aiunt Ang.& Salic.in l.ex cautione.C.de non num.pecun. ijs tamen non obstantib.uerior est eius sententia,ut ait Alex.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de uerb.oblig.Et pro ea urget,quoniam numeratio est contractus naturalis,& per eam contrahitur mutuum naturale,igitur pro mutuo ciuili exponi non potest. sed bene confessio de recepto pro mutuo ciuili potest exponi: quia est actus ciuilis, & per eum contrahitur mutuum ciuile, ut colligitur ex trad.per eundem Bar.in l.2.§.mutui dationes,eod.tit.dum quærit,quotuplex sit mutuum. Limita tamen hoc Bartoli documentum non procedere,ubi causa committeretur,ut in ea procedatur sola facti ueritate,& æquitate inspecta: quia tunc estò quòd ex una causa procederetur,& de alia diuersa,habili tamen ad condemnandum probaretur, reus deberet condemnari: ita uidetur tenere Ant.de Butr.in cons.suo incip.Viso dicto præsenti. citat Io.And. in titulo de action.& petit.§.sequitur.in uersiculo hoc quoque.& sequitur Alex.in d.§.Chrysogonus,colu. 9.Et licèt non reperiatur in consilijs Ant.de Butr.hoc tamen probatur eò quòd quando causa hoc modo committitur,receditur à regulis iuris comm.& ille cui committitur,potest credere probationi persuasiuæ,quamuis necessariò non concludat: ita Bal.in l.solam,in fin. C. de testi. quem sequitur Aretinus in consi.82.Diligenter cōsideratis his. Et in huiusmodi commissione intelligitur,ut manu regia solo iure inspecto iudicari posit,ut per Bar.in extrauagan.ad reprimen.in uerbo,uidebitur.in pen.quæst.& Bal.in l.nequicquā. §. de plano, col.2. & in l.nemo.
3 C.de sent.& in c.2.de nou.form.Quinimmo ista clausula † operatur, ut ad sententiam deueniri possit omisso libello, & litis contestatione, & breuitatis dilationibus statutis à iure secundū Rom. in singul.783.incip. Quid importent. cum ibi addit.per Castill.& de ui huius clausulæ agit Feli.in c.olim,col.fi.de accusat.Item limita secundò hoc Bartoli documentum,ut non procedat quotiescunque probaretur de mutuo ciuili,mediante confessione,& essent transacta tēpora opponendi exceptione nō numeratæ pecuniæ: ita Bal.in l.unic.C.de rei ux.acti.in princ. & in l.pecuniæ.C.de solut.Imol.& Alex.in l.j.§.si quæsita.ff.de uerb.oblig.& in d.§. Chrysogonus.nam in istis duobus casibus libellus procederet,quamuis in eo diceretur: quia numeraui, per prædicta.& de hac quæst.vide Alex.in consi.203.Viso processu,col.1.in lib.primi & secundi vol.vbi limitat,quando in libello adiecta esset clausula, nō astringendo se &c.& esset narrata alia causa sufficiens ad producendam actionem, & Bal.in cons.218.in 1.vol.
4 Bar.in d.§.si nummos,col.2.vers.si verò stipulatio,† & numeratio fuerunt factæ ex interuallo, distinguit,dicens: aut stipulatio præcessit,& secuta est numeratio,aut numeratio præcessit, & secuta est stipulatio. Pro hac differentia faciunt trad.per Angel.in l.petens, col.3. in 6. lectur, C.eod.tit.ubi ait,promissionem factam sine causa non ualere.l.ij.§.circa.ff. de except.dol. Tamen si incontinenti sequitur stipulatio,eam ualere: quia habebit uim causæ,ita ut amplius opponi non poterit doli exceptio,quæ antea obstitisset,alioqui uerò si ex interuallo secuta fuisset: quia tunc non habet uim causæ. Et dum Bar.in d.§.si nummos,in fi.ait,Si stipulor nomine
5 meo,† & numero pecuniam nomine alieno,& ille,cuius nomine numeratur,est persona extranea,non possum ei per meam stipulationem auferre ius quæsitum ex numeratione.Ex hoc Bartoli documento decidit Alex.in cons.27.col.1.in 3.vol.executores testamenti,qui rem pupilli uendiderunt cum pacto de retrouēdendo,si posteà eandem rem liberè uendiderunt, non posse propterea auferre pupillo ius quæsitum ex pacto prædicto.

Summarium in d.l.certi condictio. §. deposui.ff.si cert.pet.

1 *Debitum ex una causa conuerti potest in causam mutui sola contrahentium uoluntate.*

Bar.in d.l.certi condictio.§.deposui.ff.si cert.pet.

1 BART. in ead.l.§. deposui,sic ait in summa,debitum † ex una causa conuerti potest in causam

ſam mutui ſola contrahentium uoluntate. Vide quid ex hoc text. inferat Barto. in l. ſingularia, col. pen. verſi. ſumus, infrà eod. titulo. Et dum Bar. in fi. huius. §. depoſui, ait reſponſum ad interrogata debere adaptari, & citat. l. ſi fine. §. 1. ff. de interr. action. dicas melius facere. l. ſi fideiuſſor. §. primo in fin.

Summarium in l. rogaſti. § ſi tibi. ff. ſi cert. pet.

1 *Si tibi mutuaui centum pacto appoſito ut uadas pro me Romam, uel ſcribas mihi librum ad tale pactum agi non poſſe.*

2 *Uſura committitur ſi mutuo alicui decem cum pacto, ut quando opus erit, ipſe quoque mihi mutuet alia decem.*

3 *Uſura non eſt quando creditor aliquid ſibi gratis oblatum accipit à debitore.*

4 *Quo iure prohibitæ ſint uſuræ.*

5 *Uſurarum exercitium an poſſit concedi à ſtatuto & conſuetudine.*

6 *Si debitor ultra ſortem aliquid promiſit cum iuramento an ſaltem uirtute iuramenti obligetur.*

7 *Quomodò probetur aliquem eſſe uſurarium.*

8 *Contractus ſi re uera eſt uſurarius, & tamen communiter licitus exiſtimatur, ex hoc quis non dicitur uſurarius.*

9 *Conſuetudo mala excuſat à pœna temporali.*

10 *Uſura eſt quicquid accipitur manente ſorte.*

11 *Cambia an ſint licita.*

12 *Pecuniæ dotales quæ ſolent dari à mulieribus ut ex eis perciperent certum lucrum, abſque periculo damni, dari iure non poſſunt; quia hoc uſurariam prauitatem ſapit.*

Bal. in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cert. pet.

1 BART. in d. l. rogaſti. §. ſi tibi, tradit, ſi tibi mutuaui † centum pacto appoſitò ut uadas pro me Romam, uel ſcribas mihi librum, ad tale pactum agi non poſſe; quia quicquid accedit ſorti eſt uſura. Pro declaratione huius quæſt. vide Alex. in conſi. 203. Viſo proceſſu, col. fin. in libro primi & ſecundi vol. & in conſi. 265. Quoniam in quæſtione, eod. lib. Et ad id quod ait Barto. uſuram eſſe quicquid accedit ſorti, vide Feli. in c. ad noſtram, in fi. de probat. vbi ait, uſuram cõ
2 mitti ſi mutuo † alicui decem cum pacto, ut quando opus erit, ipſe quoque mihi mutuet alia decem. uide Soci. in conſi. 80. in 3. volu. immo nec munuſcula ex pacto recipiuntur, ſecundum Abb. in conſi. 34. in 1. vol. & ad rem propoſitam vide Alex. in conſi. 215. in libro primi & ſecũdi vol. & Soc. in conſi. 88. in 4. volu. quomodò autem hoc intelligatur, quòd quicquid accedit ſorti, eſt uſura, declara ut per Alex. in conſi. 150. in 7. vol. non enim ſemper uerum eſt, quicquid accedit ſorti, uſuram eſſe, quia multi ſunt caſus, in quibus licet aliquid ultra ſortem accipere, quos memorat glo. in uoce, de feudo, in c. conqueſtus. & ibi Abb. de uſur. & Io. Fab. in rubrica
3 de uſur. Feli. in c. cùm uenerabilis, col. 3. & 4. de except. Item uſura † non eſt, quando creditor aliquid ſibi gratis oblatum accipit à debitore, qui non uult eſſe immemor accepti beneficij, quod tamen intellige poſt acceptum beneficium, & poſtquam ceſſat anxietas quærendi pecuniam: immo tunc ualet conuentio de aliqua re accipienda. hæc Abb. in conſi. 64. colu. 4. in
4 1. vol. Quæro † quo iure prohibitæ ſint uſuræ. vide Abb. in c. cùm ſit generale, de for. compet. & Bart. in l. ſi non ſortem. ff. de condit. indeb. Et dic eas fuiſſe prohibitas de iure diuino, & ciuili, ut docuit Ant. de Patro in conſi. 45. inter conſilia Alex. in 4. vol. tex. eſt & ibi Abb. in c. quia in omnibus, & in c. ſuper eo, de uſur. & tradit Iaſ. in l. j. nu. 50. C. de ſumm. Trinit. ubi ait, uſuras omni iure prohibitas eſſe. easq́ue in Concilio Nicæno prohibitas, & interdictas fuiſſe traditum eſt in c. quoniam. 47. diſtin. & in c. quoniam multi. 14. q. 4. & tradit Ang. in conſi. 90. & in
5 conſi. 91. vbi agit, An uſurarum † exercitium concedi poſsit à ſtatuto, & conſuetudine. An autem uſuræ Iudæis à ſummo Pontifice permitti poſsint? vide Alex. in conſi. 143. & ſeq. & in cõſ. 249. in libro primi & ſecundi volu. & omninò Antonium de Prato in præfato conſilio, vbi in 3. col.

3.col.refert,se audiuisse B.Bernardinum Senis prædicantem tempore, quo ipse ibi publicè le-
gebat,redarguentemque concessionem quandam Iudæis factam,ut fœnerari possent. nam ita
prohibitum est Iudæis fœnerari,sicut & Christianis.c.post miserabilem.& c. quantò, de usur.
& tradit Alexan.in consi.80.in 3.vol.& in hac re uide omninò Feli. in c.quia de Iudæ. Quid si
6 debitor † ultra sortem aliquid promisit cum iuramento,an saltem uirtute iurisiurandi oblige-
tur? & eum teneri sensit Alex.in consi.301.in libro primi & secundi vol.Sed quomodò & qui
bus remedijs debitori succurratur,ne huiusmodi soluat usuras,uel solutas repetat,aperit Felin.
7 in c.1.nu.6.cum seq.de iureiur.Quomodò autem probetur aliquis † usurarius,vide Bar.in l.ij.
ff.de furt.cum ibi plenè ad eum additis,& Alex.in consi.54.in 6.volu.ubi ait, ad probandum
contractum usurarium sufficere probationes,quæ alioqui non sufficerent. Immo in foro poli
usura in dubio est præsumenda,quia ubi agitur de periculo animæ tutior uia est eligenda.Cra-
uet.in consi.48.Vtrum usuras exercens tanquam nudus minister alterius ad restitutionem te-
neatur; Abb.in consi.16.col.2.in 1.vol.ait, eum non teneri. Deinde in hac materia usurarum
8 attende unum scitu dignissimum,si contractus † re uera est usurarius,& tamen communiter li-
citus existimatur, ex hoc quis non dicitur usurarius: ita not.& sing.ait Bart.per illum text.in l.
quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædilit.edict.quod dictum est maximum, si innititur
ueritati: quoniam hoc pacto multi contractus illiciti propter frequentiam & consuetudinem
excusarentur. Sed ego multùm dubito,nam illud Bar.documentum dupliciter potest intelligi,
quò ad forum fori,& quo ad forum poli.primo casu posset fortè sustineri; secundo non: quia
9 consuetudo † mala excusat à pœna tẽporali,non autem à gehennali. Anch.in consi.283.Rom.
in sing.19.Alex.in consi.8.& in consi.233.col.pe.in 6.vol.Soc.in consi.209.in 1.volu.Ias.in l.
ait prætor.§.iurari.ff.de iureiur.& in l.de quibus.ff.de legi.& Dec.in cons.9. Præterea (ut præ-
dixi) vbi agitur de periculo animæ tutior uia est eligenda. Quinimmo dicendum uidetur,hoc
Bartoli documentum etiam in foro fori sustineri non posse: quia huiusmodi consuetudo non
opitulatur nisi in ijs, quæ iure positiuo prohibita sunt, alioqui uerò si etiam prohibitio diuini
iuris concurreret: ut not.docuit Feli.in c.ea quæ,de simon.sed usuram utroque iure prohibi-
tam fuisse in præcedentibus fuit ostensum,igitur opinio Bartoli corruit. contra quam uidetur
etiam urgere decisio Bal. per tex. quem dicit esse sing. in l. item quia, aliàs est. l.ex facto.ff.de
10 pact.vbi habetur,usuram† esse quicquid accipitur manente sorte.etiam si sors peti non possit,
quamdiu usura persoluitur. Et ideò inquit Bal.quicquid annuatim accipitur Venetijs, & Ge-
nuæ usuram esse. & tamen isti cõtractus quotidie fiunt,& liciti existimantur. & sic contra Bar.
tamẽ cogita,quia magna est authoritas Bar.An autem usura sit illud,quod annuatim Venetijs
& Genuæ accipitur,ut ait Bal. uide Innoc.& Io.de Ana.& Abb.in c.in ciuitate,de usur. Paul.de
Cast.in consi.19.incip.Præsens dubium uidetur determinari. & de hac re præcisè vide omni-
nò solennem disputationem Petri de Anch. incip. in antiquis & modernis temporibus. & Ias.
* in l.j.nu.40.C.de summ.Trin.ubi testatur * comm.esse sententiam,ut huiusmodi contractus li-
11 citi sint. Hoc in loco opportunè suboritur quæstio,utrum cambia, quæ in dies fiunt à merca-
toribus & campsoribus licita sint,an non? Alex.in consi.203.Viso processu, col.fi.in libro pri-
mi & secundi vol.ait licita esse,dummodò non excedant generalem consuetudinem mercato-
* rum. & in hanc opinionem * communiter itum esse testatur Ias. in d.l.j.num.39.C. de summ.
Trin.Et de hac re vide Flor.in rub.ff.de usur.& Io.de Ana.in c.fi.de usur.col.33.uersi.15.inue-
stigare restat de cambijs. Tamen quia dubito cambia hodie non fieri ut doct. præsupponunt,
qui tolerant aliquod lucrum ratione dubij, & expensarum; iccircò vide omninò B. Bernardi-
num in suo tract.de tractatibus & usuris in sermone 309.facto super illud Io.11.cap. iam fœtet
quatriduanus est.artic.3.& c.1.& seq.ubi aperit,quõ inuẽta sint cambia quõ sint necessaria,&
quõ licita sint.Et de istis cambijs editi sunt nonnulli tract.qui uideri poterunt. Vidi etiam mul-
12 toties pecunias dotales † à mulieribus dari mercatoribus, ut ex eis perciperent certum lucrũ
absque periculo damni, & aliqui putabant hoc ratione dotis tolerari posse, sed decipiuntur:
* quia secundum magis * comm.sententiam usura est. Soc.in consi.111.col.fi.in 3.lib.ubi ait se
pro

pro hac parte consuluisse Florentiæ, & multos sapientes uiros se illi consilio subscripsisse. Sic etiam si uidua non habens unde se alat, paciscitur cum hæredibus mariti?vt ei certum quid detur quolibet anno, donec ei soluatur dos, malè agit, & huiusmodi lucrum prohibetur, secũdum ueriorem sententiam, ut uidere est apud Abb. in consi. 39. col. fi. in 2. volum. vbi refert Cyn. in l. unic. §. exactio. C. de rei uxor. actio. vide etiam Crauet. in consi. 89. num. 3. & generaliter de materia usurarum vide Rom. in consi. 143. & in consi. 238. Barbat. in consi. 15. colum. 6. in 1. vol. & in consi. 10. col. 17. in 2. vol. Alber. in suo Dictionario, in hac uoce, Vsura. Laurentium de Rodulphis in tract. de usuris, & multos alios tractatus editos, de usuris. & omninò recurre semper ad B. Thom. in 2. secundæ quæst. 78.

Summarium in l. nam & si fur. ff. si cert. pet.

1 *Si ego qui mutuaui pecuniam alienam fui stipulatus, & ago ex stipulatione, & dominus uendicat illam pecuniam antequam sit consumpta, an ille cui mutuaui teneatur mihi restituere.*

2 *Ille qui mutuauit pecuniam alienam & debitor non uult eam consumere, quomodo is conueniri debeat à mutuante.*

Bar. in l. nam & si fur. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. nam & si fur, quærit, si ego qui numeraui † pecuniam alienam, fui stipulatus, & ago ex stipulatione, & dominus uendicat illam pecuniam antequã sit consumpta, an ille, cui mutuaui teneatur mihi restituere? & decidit, eum non teneri: quia facto creditoris perit illud, cuius solutione debitor liberaretur. Attende hanc Bartoli decisionem, ex qua colligi potest limitatio ad l. incendium, C. eod. titu. ut non procedat, quotiescunque facto aut culpa creditoris pecunia deperiret: quoniam eo casu debitor ad eius restitutionem non teneretur. & ita intelligendus est Bar. hic. Nec obstat reprehensio modernorum dicentium textum in l. si opera, hic allatum per Bart. ad rem non facere: quia ibi pecunia destinata fuerat solutioni. Respondeo enim illam. l. habere locum, ubi pecunia non esset destinata solutioni, dummodò culpa aut facto creditoris pereat. tex. est not. in l. siue hæreditaria, quem ad hoc ibi affert Bald. in 2. not. ff. de negoc. gest. atque ita & glo. & Bart. (ut mea fert opinio) bene senserunt. pro quo quidem documento ego adduco quod in simili casu affirmant Doct. dicentes, etiam si casus fortuitus non liberet debitorem generis. l. qui hominem. §. si nullo. ff. de solut. tamen hoc limitari ut non habeat locum, quando casus fortuitus culpa uel facto ipsius creditoris contingeret. Raph. Cu
2 man. in consi. 185. col. 2. Et dum Bar. in hac. l. subiungit quæstionem de eo, qui mutuauit † pecuniam alienam, & debitor non uult eam consumere, quomodò is conueniri debeat à mutuante. vide Ias. latius tractantem hunc articulum in §. sequens, col. 5. inst. de action. & dum agit, an exceptio dominij possit ei opponi, an non: vide Alex. in l. si ab hostibus. §. si alienam. col. 3. uer. item in quantum Bar. ff. sol. matrim. circa illud autem, quod paulòpost ibi Bart. docuit dicens, debitorem quando bona fide pecuniam non consumpsit, conueniri non posse, nisi sibi caueretur de illum defendendo contra denunciantem. Aduerte quoniam. l. is à quo, quam ibi citat Bar. non multùm uidetur facere ad rem: quia lata fuerat sententia. & vide Feli. in c. cũ M. Ferrarien. col. 17. de cõst. & Alex. in l. hæredes. ff. ad Trebel. & aliquid per Bal. in cõs. 380. in 5. vol.

Summarium in l. singularia. ff. si cert. pet.

1 *Causa coniungendarum actionum unum actum occultari.*

2 *Pecunia & alia res sola præsentia uerè traditur.*

3 *Dictio quodammodò, fictionem inducit.*

4 *Appellatione pecuniæ ueniunt omnes res mutuabiles.*

5 *Speciale est in mutuo ut tutor & quilibet administrator ex sola scriptura ex hac causa fiat debitor.*

6 *Quando contractus præcedit, & sequitur stipulatio, si quidem stipulatio sequitur ex interuallo, olim præsumebatur nouatio.*

7 *Si præcedit stipulatio & sequitur pactum uel contractus, & tunc si stipulatio continet obligationem de contrahendo non autem ipsum contractum, per secundum iure cuiusdam solutionis tolli primum contractum.*
8 *Pactum de emendo & uendendo, non est contractus emptionis.*
9 *Pactum de emendo & uendendo soluto pretio dominium transfert.*
10 *Per sequentem contractum promissio extinguitur.*
11 *Rei suæ nulla est emptio.*
12 *Quando aliquis habet duo instrumenta diuersis temporibus celebrata de eadem re, dici potest vigore utriusque ipsa res possideri.*
13 *Si ego dicam campsori ut tibi pro me soluat quod tibi debeo, an propterea ego sim liberatus.*
14 *Fictio non potest porrigi ad impossibile.*
15 *Debitum ex una causa in aliam nudo pacto conuerti non potest.*
16 *Fictio inter absentes locum habere non potest.*
17 *Verba epistolarum non inducunt obligationem, sed probationem tantum.*
18 *Dictio conuenit, nullum pactum significat.*
19 *Quomodo debitum ex uno contractu possit conuerti in debitum ex alio.*
20 *Si notarius instrumentum mutui celebrauit, in quo dixit, Titium dedisse & mutuasse centum Sempronio; debitor autem uolens reprobare instrumentum, adduxit testes, qui probant tempore contractus nullam pecuniam interuenisse, an ex hoc instrumentum reddatur falsum.*
21 *Verbum mutuare appositum in instrumento potest verificari in mutuo uero & naturali, & in mutuo ciuili.*
22 *Quotiescunque à notario uerbum profertur, quod duobus modis potest intelligi, & vno modo notarius in falsitatis crimen incideret, & alio excusaretur, semper illud verbum est accipiendum eo casu, quo falsitas euitetur.*
23 *Semper sumenda est coniectura, qua delictum euitatur.*
24 *Si notarius in instrumento dicit, Titium confessum fuisse se habuisse centum, quæ habuit in præsentia ipsius notarij, debitor autem ad reprobandum instrumentum producit testes, qui aiunt pecuniam ibi fuisse, sed non uidisse eam à debitore fuisse receptam: ex hoc instrumentum de falso redargui non potest.*
25 *Notarius quando de numeratione testatur, an aliquid obijci possit.*

Bar. in l. singularia. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. singularia, in 2. notabili colligit illud, quod dici solet, causa † coniungendarum actionum unum actum occultari, ut ibi per eum. Tu expone coniungendarum actionum, idest, actuum, non autem de actionibus propriè, & ita exponit glo. in l. iij. in fi. ff. de donat. int. uir. & uxor. facit glo. in uoce, actio, instit. de action. in principio & expone uerbum, occultatur, hoc est, occultè fit per fictionem.

2 Bar. in ead. l. col. 1. versiculo secundò in hoc nulla esset specialitas, inquit, pecuniam † & aliā rem sola præsentia uerè tradi, & eius possessionem uerè acquiri. attende, quia Barto. hoc in loco, si rectè percipio, uult data præsentia rei, dari etiam ueram traditionem, & eius possessionem uerè acquiri. & hoc idem uoluit, infrà col. antepen. uersi. opp. & uidetur quòd requiritur præsentia, & col. pen. in 2. quæst. Sed Aret. in l. j. §. si iusserim. ff. de acquir. possess. putat hoc non uerè, sed per fictionem fieri, per tex. ibi. qui utitur uerbo, uidetur, quod fictionem indicat, l. ossa, in fi. suprà tit. 2. cuius opinio, quamuis quò ad hoc posset respui, & responderi ad illum tex. quia non semper uerbum, uidetur, fictionem significat. l. seruum filio. §. 1. & ibi trad. gl. & doct. maximè moder. ff. de leg. 1. & in l. sciendum, vbi Aret. in 2. not. ff. de uerbo. obligat. & quod locum habet in rebus, quæ propter magnitudinem ponderis moueri nō possunt, ut dicit ibi tex. tamen ad eius opinionem accedendum esse puto tanquam ueriorem: quia text. cui innititur Bar. infrà in d. versi. oppo. & uidetur. scilicèt in l. pecuniam. ff. de solu. utitur uoce, quodammo-
3 dò, † quæ fictionem indicat, ut est tex. in l. si me in uacuam. ff. de acquir. poss. & in l. iiij. §. Cato, vbi

ubi Aret.in 4.not.ff.de uerbor.obligat.& est tex.in l.j.ff.rer.amot.uide text.in c.1.de donat. & in c.fi.12.quæst.1. Et non eundo per deuia, de hac re,hoc est à præsentia non causari ueram, sed impropriam traditionem,videtur esse tex.ad literam in l.quod statuliber,uersi.fin.ff.de donar.cau.mor.Adde etiam quòd uerbum,dedit & tradidit, appositum in instrumento,traditionem non importat,nisi quando in conspectu ipsarum rerum factum fuisset instrumētum. Alex. in consil.97.in 7.volum.Et dum Barto.prosequitur hanc inuestigationem, & ibi in ead. l. seq. uersic. mihi non placet. ait ut ibi per eum, vide Ias. in l.j. §. si iussserim, in tertio notabili. ff. de acquiren. possess.

Barr.in ead.l.col.2.in fin.versi.Quartò est speciale in l. certi conditio.§.si nummos, ait, Aduerte,quia tex.in §.si nummos,non loquitur nisi de nummis,& pecunia. & glo. 1.hic dum assignat illum casum pro speciali,non declarat utrum intelligi debeat de pecunia tantùm strictè, an uerò largè de qualibet re mutuabili. hæc Bar. Attende,quia ex istis verbis Bart.colligitur,

4 non solùm appellatione † pecuniæ uenire omnes res mutuabiles,sed etiam appellatione nummorum. id quod à nemine consideratum inuenies. immo hic Rom. & Salic.contrarium sentiunt,nullam penitus de hoc sensu Bar.mentionem facientes.pro quorum opinione est tex. expressus in l.litigatores.§.quod ait prætor.ff.de arbitr.ad probandum appellatione pecuniæ,uenire omnes res commutabiles. Bartolus videtur idem dicere quod hic.in l.nummis. in principio versi.opp.ff.de in litem iuran.cogita tamen quia ibi obscurè loquitur. Et pro Sal.& Rom. uidetur tex.in l. cùm hi.§. si cui non nummus. ff.de transact. Ad hæc uide Curt.in l.j.C.de prohib.seq.in primo notabili.

5 Bar.ibidem ait speciale esse in mutuo, † ut tutor & quolibet administrator ex sola scriptura ex hac causa fiat debitor,& ex hac causa possit sibi soluere. Adde hoc idem dicere glo.in l.non licet.ff.de contrahen.empt.postea subiungit Bar.Cyn.dixisse fortè hoc idem esse in alijs contractibus si fierent palàm,& bona fide. ideo quęrendum est,quomodo contractus dicatur fieri palàm & bona fide à tutore cum pupillo. vide Bar.in l.frater à fratre,col.pe.versi.tertio quæro.ff.de condit.indeb.cuius meminit Imol. in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Trebell.col.3.& Alex.in l.transactione.in fi.C.de transact.est tamen casus in quò tutor contrahere potest cum pupillo etiam non palàm,in l.tutor rerum,ubi Bar.eum celebrat.ff. de administr.tut.& hunc text. sing. esse inquit Rom.in hac.l.col.7.& quando aliquid dicatur fieri palàm,& bona fide,vide,quæ posui ad Bar.in l.frater à fratre.ff.de condict.indeb.nu.2.

6 Bar.in ead.l.col.3.versi.Assumamus primò,inquit,quando contractus † pręcedit, & sequitur stipulatio,si quidem stipulatio sequitur ex interuallo,olim præsumebatur nouatio. hæc Barto. sed ista videtur falsa opinio; quia de iure antiquo non fiebat nouatio persona non mutata, nisi secunda stipulatio contineret plusquam prior contractus,ut per Ias.in l.certi conditio.§.si nūmos,col.6.versi.in ea supra eod.titu.Subiungit posteà Bar.quandoque aliquid præcedit,quod esse potest contractus per se,& non esse secundum intentionem agentis, ut numeratio, & tunc si statim stipulatio sequitur,censetur numeratio siue traditio facta causa implendæ stipulationis, non autem causa celebrandi nouum contractum. sed hoc ait non esse speciale in mutuo: quia idem est in dote. hæc ibi. Ad quæ uideas Alex.in consi.4.col.3.& seq.in 1.vol. Prosequitur deinde Bar.dicens,se idem putare etiam in omnibus contractibus, qui re contrahuntur. si enim deponerem apud te rem,uel eam commodarem,& quàm primum stipulatione interueniente promitteres eam reddere ex causa depositi uel commodati, tunc orietur actio ex stipulatione; & præcedens traditio facta uideretur causa implendæ stipulationis. sed aduerte, quia hoc intelligendum est,quando præcessit simpliciter numeratio uel traditio:nam tunc oritur tātum actio ex stipulatione. sed si intelligeres uere commodatum uel depositum pręcessisse,tunc ex illo contractu (cùm sit certus)actio orietur.

7 Bar.in ead.l.col.4.ver.quandoque præcedit stipulatio,tradit,si præcedit stipulatio,† & sequatur pactum, uel contractus, & tunc si stipulatio continet obligationem de contrahendo, non autem ipsum contractum,inquit Bar.per secundum contractum iure cuiusdam solutionis tolli

primum

primum contractum.l.in numerationibus.ff.de solut.Sed tu istam.l.in numerationibus, intellige secundum Bar.in l.si fideiussor.§.meminisse, in fi.ff.de lega.1. & de hoc Bartoli documento vide Aret.in cons.6.colu.2.vbi pulchrè hæc uerba considerat,& in cons.28.col.1. Ex ijs infer-
8 tur,pactum † de emendo & uendendo,non esse contractum emptionis: quoniam aliud est uendere,& aliud promittere de uendendo. Alex.in consi.215.in lib.primi & secundi uol.& in cōs. 119.col.2.in 4.vol.nam tunc secuto ipso contractu uenditionis, primus contractus resoluitur. Alex.in consi.117.cum duobus seq.in d.4.vol.& in d.consi.215. Rapha. Cuma. in consi.184. Et ex hoc magni sequuntur effectus,ut uidere est in locis præmemoratis. & maximè quòd periculum interim contingens pertinet ad uenditorem,non autem ad emptorem. sed circa hoc
9 attende quoniam Soci.in l.si ante nuptias.ff.sol.matr.affirmat,pactum† de emendo & uendendo, soluto pretio dominium transferre. & ideò periculum esse emptoris: quia res domino perire solet.l.quæ fortuitis. & l.pignus,ubi Bal. C.de peric. & commod. rei uend. Ego autem hanc.Soc.opinionem puto ueritate carere: nam, aut uolumus ideò dominium transferri, quia in huiusmodi pacto non solùm obligatio ad contrahendum,verum etiam ipse contractus contineatur, & hoc est falsum: quia repugnaret naturæ ipsius facti, cuius uerba, cùm futuri temporis sint,effectum suum uno & eodem tempore operari non possunt. immo ex sententia Bar.
10 hoc in loco,per sequentem contractum † hæc promissio extinguitur. & ita in termnis concludit Aret.in d.consi.28.& alij quorum suprà mentionem fecimus. Tum sic, si obligatio, quæ oritur ab hoc pacto de emendo & uendendo, ab ipso actu uenditionis extinguitur, igitur impossibile est ab eodem pacto obligationem oriri pariter & extingui: quia illud idem non potest esse causa generationis & corruptionis,secundum Philos. Aut uolumus dicere,dominium transferri ex nunc, quamuis ex nunc non sit celebratus contractus emptionis & uenditionis, & hoc pariter subsistere non potest: quia si res ex nunc efficitur emptoris, impossibile est ut
11 posteà emptio subsequatur, cùm rei suæ † nulla sit emptio.l.rei suæ.ff.de contr.empt. & l.cùm res.C.eod. tit. & ita præcisè in terminis decidit Raph.Cuma.in d.consi.184. & Alex.in d.consilio 215.in lib.primi & secundi vol.& in consi.117.cum duobus seq.in 4.vol.& Ias.in d.l.si nu
* ptias. vbi respondet rationibus Soci.Et ex ijs constat * cōmunem opinionem esse contra Soc. & ideò reijcitur etiam illa ratio Soc.scilicèt,traditionem rei sub spe futuræ causæ transferre dominium. Respondeo enim,estò quòd ista ratio esset uera in se,eam tamen proposito casui applicari non posse: quoniam causa emptionis futuræ est incompatibilis cum hac dominij translatione,cùm impossibile sit amplius rem suam emere, vt prædixi. Sed tunc demum posset illa ratio esse uera, quando causa futura compatibilis esset cum translatione dominij, vt est quando res traderetur sub spe futuri matrimonij: nam quòd dominium transferatur, & posteà matrimonium subsequatur,non est inconueniens. Sed in casu nostro minimè, propter incompatibilitatem. & hæc sufficiunt pro nunc in proposita re.

12 Barto. posteà in hac.l.singularia, & in eodem loco subiungit, quando aliquis † habet duo instrumenta diuersis temporibus celebrata de eadem re, dici posse uigore utriusque ipsam rem possideri. Vide Alexand.in consil.27. Attentis narratis,colu.fin.in tertio volu.vbi citat hoc Bar.documentum.

13 Bar.in ead.l. vers. & ex hoc apparet intellectus eorum, quærit, si ego dico † campsori ut tibi pro me soluat, quod tibi debeo,sim ne propterea ego liberatus an non? Vide omninò Alex.in cons.252.Visis dispositionibus,in lib.primi & secundi vol.& in consi.173.in 7.vol.& Socin. in cons.37.in 4.vol.vbi habetur,an & quando debitor, qui creditori suo cessit nomen debitoris, dicatur liberatus,ita ut periculum in eum transferatur. Et in re proposita scias creditori imputandum esse,si debitor,qui non erat soluendo, fuit contentus: quia debuit eius conditionem diligentius perscrutari. Dec. in l.qui cum alio contrahit.ff.de reg.iur. citat Paul. de Castr.post Ang.in l.j.ff.si quis in ius uoc.non ier.

14 Bar.ibi paulòpost ait, fictionem † non posse porrigi ad impossibile. & ideò si pecunia non extaret, fingi non posse pecuniam mihi datam,& ad te profectam. Vide Aret.in cōsi.41.col.fi.

& Alex.in consi.33.col.1.in 3.vol.Et dum Bar.opponit, quòd etiam si pecunia non esset solutioni parata, contrahitur mutuum. & soluit hoc esse uerum in mutuo ciuili,sed in mutuo naturali pecunia exigitur. Ista Bartoli solutio quamuis * communiter teneatur à modernis, tamen mihi non placet; quoniam in l.qui negocia.ff.mand.quam affert Bar.dicens ibi pecuniam non extare,uidetur falsa,ut colligitur ex illo tex. ibi, quamuis nummi periculo eius fuerint. ex quibus uerbis constat, pecuniam extitisse. Nec obst.solutio Alex.dicentis pecuniam ibi extitisse, sed apud alium: quoniam hoc est geminare diuinationem ad illum text. item quia tex.ille uim

15 non facit,extaret ne pecunia,an non,neque apud quem reperiretur:sed quia debitum † ex una causa in aliam nudo pacto conuerti non potest: & quia id, quod locum habet in duabus personis,in una tantum militare non potest. atq; ita hæc solutio Bart.non est bona, cui in multis ille tex. reluctatur. Pariter etiam reijcitur solutio Iac.de Beluis. in d.l. qui negocia, qui dixit, ideò ibi obligationem conuerti non potuisse: quia illi erant absentes: quapropter fictio breuis manus,quæ hic exigitur,locum habere non potest.quia primò respondeo, vt prædictum est, præ-

16 tereà etiam,quia licèt fictio † inter absentes locum habere non possit.l. qui dotem.§. idem responsum.ff.de solut.poterit tamen habere locum ex interuallo. Minus urget solutio Fulg.scilicèt,aliud hic,aliud ibi sancitum fuisse. quoniam hoc est uelle dicere, hanc l.ab illa fuisse correctam. id quod ab ipsis legibus abhorrere solet. Non etiam bona solutio est, dicere ideo ibi nõ conuerti in causam mutui,quia ex eo stricti iuris actio competeret,& ex primo bonę fidei actio competebat,id quod domino præiudicium attulisset: quia hoc est contra tex.in l.certi condictio.§.fi.supra eod.tit.Similiter etiam non refragatur illa solutio,scilicèt in d.l.qui negocia,dominum non consensisse: quia immo de ipsius consensu satis dicitur apparere,cùm ibi de pacto fiat mentio,quod est duorum uel plurium in unum conuentio. l.j.ff. pact. & quoniam nisi consensisset, indubitabilis illa quæstio redderetur, cum dubitare non liceat, mutuum nisi eo consentiente locum habere non potuisse. Proinde hanc dubitationem aliter soluendam esse arbitror,scilicèt, ideò ibi mutuum non fuisse contractum, quoniam de debito ex sola confessione agebatur, patet ibi, epistolam ad eum emisit. quod quidem debitum ideò in causam mutui

17 conuerti non potest; quia uerba epistolarum † non inducunt obligationem,sed probationem tantum,vt est glo.in l.si ex pretio.C.eod.tit. Si cert.peta. & ideò si uelles dicere conuersionem hanc sola confessione fieri posse, fateri oporteret,ex verbis epistolarum obligationem oriri,atque ita ad mille fictiones deuenire. Vel dicas ideò ibi debitum in causam mutui conuerti non potuisse: quia ibi erat pactum nudum, & huic rationi tex. innititur: hic autem erat stipulatio. neque refragatur,si fortè diceretur hic quoque de nuda pactione actum fuisse,cùm tex. vtatur

18 hac uoce,conuenit, † quod nudum pactum significat: quia immo stipulationem indicat.l.seruus ea lege.ff.de seru.export.& habetur in l.pacta nouissima.C.de pact.& pro ista solutione benefacit.d.l.si ex pretio. quæ ita in proposito casu distinguit.

19 Bar.in d.l.col.pen. agit quomodò debitum † ex uno contractu possit conuerti in debitum ex alio. dicitque, si contractus est specialis, eum in aliud conuerti non posse,nisi primum tollatur. Limitat tamen hoc non habere locum si stipulatio interponeretur animo non nouandi. Adde tu nouationem hanc hodie non præsumi, nisi agatur,vt fi.t.l.fi.C.de nouat.atque ita crederem hodie nouationem non fieri in casu huius.l.nec etiam delegatio dici potest: quia illa fieri non potest nisi tertia persona mediante,quæ hic non interuenit.

20 Bar.in ead.l.& col.versic.& primò est uidendum, ait, si notarius † instrumentum mutui celebrauit,in quo dixit, Titium dedisse & mutuasse centum Sempronio. Debitor autem uolens reprobare instrumentum,adduxit testes, qui probant tempore contractus nullam pecuniam interuenisse:quæritur ex hoc reddatur ne instrumentum falsum an non? deciditque illud proptereà non reprobari: quia hæc uerba,dedit & mutuauit, verificari possunt non solùm in numeratione,sed etiam in delegatione debitorum, vel in conuersione vnius debiti in causam mutui.hæc Bar.Circa istam quæst.Bar.adde similem dñiam inter uerbum mutuauit, & numerauit, quam posuit idem Bar.in l.certi condictio.§.si nummos,supra eodem titu.& pro ista decisione uide

uide quid in fortioribus terminis uoluit Bal.in rubr.C.de fide instrum.dicens,etiam si pecunia ibi extaret in bursa, & tamen numeratio non interuenerit, & notarius dixerit,mutuauit & numerauit,non excusabitur. Ex hoc autem Bartoli documento collige in primis,uerbum, mutua
21 re,† appositum in instruméto,uerificari posse in mutuo uero & naturali,& in mutuo ciuili mediante aliquo actu ex his,ex quibus mutuum contrahi potest: vt putà debitorum delegatione. Quando autem adiectum est uerbum numerauit, tunc uerificari non potest nisi in mutuo merè naturali. Circa primam conclusionem, cum qua transit Paul. de Castr. & Alex.licèt contrarium tenuerit Bal.in l.si ex pretio.C.eod.tit.& malè,conueniens cũ Bar. in d.rubr.de fide instr.
22 adde benefacere regulam,qua cauetur,quotiescunq; à notario† uerbum profertur,quod duobus modis potest intelligi, & uno modo notarius in falsitatis crimen incideret, & alio excusaretur, semper illud uerbum eo sensu est accipiendum, quo falsitas euitatur: ita Bal.in l.j.C.de sacrosf.eccl.in dubio enim magis error quam dolus in notario est præsumendus. Bar.in l.quoties,in tertio notab.ff.de hæred.inst. Alex.in cons.169. & in cons.247. in lib.primi & secundi uolu.Dec.in cons.175.Feli.in c.ex literis,de fide instru.& in c.ad audientiam,nu.9.de præscri. Ad hæc accedant ea,quæ habentur in l.meritò.ff.pro soc. vbi traditum est,eam semper sumen-
23 dam † esse coniecturam,qua delictum euitatur. Præterea pro hac decisione Bartoli facit, quoniam probatio falsitatis secundum ueriorem sententiam debet necessariò concludere, & in ea liquidissimæ probationes exiguntur secundum Fulg.in cons.174.& est glo. in l.iurisgentium. §.quod ferè,in verbo,approbetur.ff.de pact.& ibi Bal.Ang. & moder. Bal.in l.Imperator.ff.de stat.hom.& Salic.in l.de tutela.C.de in integr.restit.minor. Dec.in consi.602. nu.7.& in consi. 615. Idem ait in consi.175.vbi remouet obiecta.& Ias.in l.j.ff.si quis iud. non obtemp.Attende tamen quia contrarium eius,quod hoc in loco dixit Barto. tenet idem Bar. in l.prædia.ff. de
* acqu.poss.sed hoc Bar.documentum* uotis frequentioribus confirmatur hic,& in d.l.prædia.
24 Et dum Bar.subiungit, si notarius † in instrumento dicit, Titium confessum fuisse, se habuisse centum,quæ habuit in præsentia ipsius notarij. debitor autem ad reprobandum instrumentũ producit testes,qui aiunt pecuniam ibi fuisse, sed non uidisse eam à debitore fuisse receptam: ex hoc instrumentum de falso redargui non posse: quia si pecunia ibi aderat,dici potest habita & recepta,non tamen numerata. Vide Feli.in c.si cautio,col.14.vers.similiter, de fide instr.& Alex.in cons.35.in 1.volu. Et quid ipsa præsentia operetur, vide plenè apud Ias.in l.j.§.si iusse-
25 rim.ff.de acquir.poss. Sed quando notarius † de numeratione testatur, nunquid aliquid obijci possit? Dic si partes posteà ex eadem causa minorem summam promitterent,hoc opponi posse,vt subtiliter tradit Curt.in consi.55. Quid si creditor probat se pecuniam mutuasse, sed certam quantitatem probare non potest? Dicas eum petere posse,vt sibi iuramentum deferatur, maximè si adsunt aliæ coniecturæ pro eo facientes. Cæpol.in caut.210.

Summarium in l.si ego.ff.si cert.pet.

1 *Error causæ non impedit tanslationem dominij.*

Bar.in l. si ego.ff.si cert. pet.

1 BART. in d.l.si ego.oppo.dicens, errorem causæ non impedire translationem dominij.l. cùm in corpus.ff.de acqu.rer.dom. glo.soluit, sed Bar. reprobat solutionem glo. tanquam diuinatiuam. Attende tamen,quia Bar. hanc solutionem,quam hic respuit, sequitur in l.j. colu.1. versi.obst.ad hanc solutionem.ff.de off.procur.Cæsar.

Summarium in l.non omnis.ff.si cert.pet.

1 *Actum numerationis non operatur ultra intentionem agentis.*

2 *Ad perficiendum actum tria requiruntur,potentia,uoluntas & modus.*

3 *Si infra statutum tempus incipit esse clarum,te facere non posse id, quod faciendum est,nunquid ego ante tempus non expectato fine termini agere possim.*

4 *Vbi alia ratio assignari non potest,meritò pro expressa habenda est.*

5 *Lex nunquam ita est interpretanda ut possit à sapiente reprehendi.*

6 *Lex non uerbis, sed rei solet imponi.*
7 *Transactio super alimentis non accedente prætoris decreto facta, non ualet.*
8 *Si aliquis sub pœna hominem in iudicio sistere promiserit, qui interim promissoris dolo moriatur, nihilominus nisi elapsa dilatione pœnam exigi non posse, cautum est.*
9 *Cessante ratione, cessat etiam dispositio.*
10 *Tempus à lege statutum de forma substantiali esse dicitur.*
11 *Forma rei essentiam præbet.*
12 *Dolus nemini debet prodesse.*
13 *Ex iuribus dissimilem rationem habentibus non rectè inferri.*
14 *Legem in substantia rationis consistere.*
15 *Lex generaliter loquens, etiamsi dura sit, generaliter est intelligenda.*
16 *Cardinales absentes ob lapsum decem dierum à iure suffragiorum non simpliciter excludi.*
17 *Dictio tunc, quid significet.*
18 *Casus omissus à lege habetur pro omisso.*
19 *Ubi maius periculum ingeritur, ibi cautius est agendum.*

Bar.in l.non omnis.ff.si cert.pet.

1 BART. in d.l.non omnis, colligit ex isto tex.actum numerationis† non operari ultra intentionem agentis. Ad hoc facit.l.obligationem substantia.ff. de uerb.obliga. & l. qui in sua.ff.de furt.& ad istam regulam uide Bal.in l. si absentis.C.eod.tit.& in l.si procurator, in fi.de condi. indeb. Actus enim hominum distinguuntur & æstimantur secundum fines intentos.l.verùm.l. qui iniuriæ,& l.qui ea mente, vbi Bar.& alij.ff.de furt.c.1.15.q.6.c.quicquid.13.q.5.c. cũ uoluntate, de sent.excom. Hinc ait Philos. in 4.Ethic. Qui fornicatur cum muliere, vt inde pecuniam habeat, non mœchus, sed auarus est. Vide Io.de Lignano in tract. de duello. c.5. ad perfi-
2 ciendum † autem actum tria requiruntur. Potentia, uoluntas, & modus: nam sine potentia nihil ad actum deducitur, sine uoluntate nihil consensu perficitur, & sine modo nihil ad suum finem dirigitur. hæc Bal.in consi.236.Rex Romanorum, in 1.volu. Et dum Bar.ibi in secundo notab.id, quod datum est causa donationis causa mortis reuocari posse. vide Angel. & Alex.in l.ij.col.4.ff. de leg.1.

3 Bar. ibi subiungit quæstionem, si infra statutum † tempus incipit esse clarum te facere non posse id, quod faciendum est, nunquid ego ante tempus, atque ita non expectato fine termini agere possim? De hac quæst.vide glo.not.in c.vbi periculum, in uoce.x.diebus. de elect.in 6. vbi agitur, vtrum Cardinales absentes, quibus in electione summi Pont. præfixum est tempus x.dierum, sint expectandi etiã si aduentus eorum nulla sit spes, an uerò ante memoratum tempus electio Papæ fieri possit? Et quia hæc res mihi non mediocrem affert dubitationem, iccirco in ea discutienda paululum immorari constitui. Et primò pro parte negatiua dico, absentes frustrà expectandos non esse: quia dilatio hæc x.dierum absque dubio ob id à lege fuit institu
4 ta, vt absentes aduenire possint: ita expressè sentit tex.in d.c.vbi periculum, nec alia ratio† assi
* gnari potest, meritò pro expressa habenda est, secundum glo. * cõmuniter approb.in l.quamuis.C.de fideicom.ideò cessante ratione concludendum uidetur, constitutionem illam nisi casum, in quo aliqua aduentus absentium adsit spes, nõ complecti.l.adigere.§.quamuis.ff. de iur. patro.glo.in l.sed cum exceptione.§.post annum.ff.quod metus cau.c.cùm cessante, de appel. & maximè in hac materia, dilationis ratione non subsistente, dilationem quoque cessare traditum est in l.à filia.§.alumno.ff.ad trebell. accedit.l.Titia.§. usuras.ff. de lega.2. Secundò arguitur, nam si decretalis illa etiam casum hunc comprehenderet, in quo expectatio redderetur inanis, consequenter quoq; summi Pastoris electio frustrà in longum protraheret, cuius celeritate ob uniuersale bonum exactissimè fuit prouisum, vt hr.in d.c.vbi periculum. & hoc modo lex de uana immo damnosa sanctione reprehẽdi mereretur, quod potissimùm in re tam ardua,
5 concedendum non est.c.commissa, de elec.in 6.cautum enim est, legem † nunquã ita interpretandam

tandam esse, vt possit à sapiente reprehendi. arg. tex. not. quem ad hoc sæpe citat Bal. & Soc. in l. Saluius Aristo. ff. de leg. præst. Tertio hæc opinio alia quoq; ratione suadetur: nam si ab illius decretalis conditoribus quæsitum fuisset, quid iuris eueniente casu, in quo absentes uenire nō
6 posse exploratum sit? Respondissent utiq; eos frustra expectandos non esse: quia lex † non uerbis, sed rei, effectuiq; solet imponi. l. ij. C. comm. de leg. & fideicom. nunquam enim lex in uanū, aut inaniter operat. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. nom. caue. si igitur illius decretalis conditores casum hunc complecti noluisse uerisimile est, ideò pro omisso habendus est, secundū gl.
* cōm. approb. in l. tale pactum. ff. de pact. Ias. latè in l. Barbarius. ff. de off. Præt. facit notabile responsum Dec. in cons. 64. Corroboratur insuper ista conclusio per tex. in arg. in l. cùm hi. §. eam
7 transactionem. ff. de transac. quo absolutè cauetur, transactionem † super alimētis non accedente prætoris decreto factam non ualere, tñ etiam sine decreto trāsactio in casu, quo utile sit transigi, valida est: vt ibi. & ratio est, quia conijcitur, legislatoris uoluntas ea fuisse, ne alimentarius damnum pateretur: qua ratione cessante ēt dispositio corruit. ad idem est tex. consimilis in l. ij. §. diuus. ff. de carbo. edict. ibi enim statutum est, si qō status pupillo moueatur, eam usque ad tempus pubertatis differendam esse. ibi tamen subiungitur, si pupillo expedit, vt causa quamprimùm decidatur, quippe ꝙ optimi defensores non desint, illam absq; mora terminandā esse. & ratio est, quia dilationis causa non subest, ergo & c. ita igitur & hic, antelata dilationis ratione non subsistente, inanis expectatio fugiēda est, vt quamprimùm ad uniuersalem fidelium utilitatem de summo Pastore prouideatur. ¶ Contrariā sententiam approbauit gl. in d. c. vbi periculum, dum citat. c. cōmissa. eo. tit. quam glo. secutus est Bal. in c. licèt, de elect. qui pro ea tex.
8 adducit. in l. si eum. §. homo sisti. ff. si quis caut. vbi si aliquis sub pœna † hominē in iudicio sistere promiserit, qui interim promissoris dolo moriatur, nihilominus nisi elapsa dilatione pœnam exigi non posse cautum est, etiam si certo certius sit defunctum hominem amplius in iudicio sisti non posse. ad idem est text. in l. in illa, vbi latè doctores tradunt, & in l. insulam intra bien-
9 nium. ff. de uerb. oblig. & ad rationem illam, scilicèt, cessante † ratione & c. quæ contra hoc fuit allata, Bal. respondit, id verum esse, quando generaliter ratio non subesset, alioqui nō, per l. prospexit. ff. qui & à quib. Propterea dilationis finem à lege absque aliquo iudicis ministerio præfixæ semper expectandum esse ait. idem uoluit Ias. in hac. l. non omnis, & pro hoc uidetur casus in c. licèt canon, iuncto. c. commissa, de elect. in 6. nam d. c. licèt canon, ecclesiæ rectorem intra annum præcipit ordinari, & in c. commissa, traditur, licèt tātum temporis spacium præterierit, vt intra annum amplius nequeat ordinari, tamen extremum anni tempus expectandū esse, antequam ille rector ecclesia sua expolietur. quæ quidem opinio corroborari posset, propterea
10 ꝙ tempus † à lege statutum de forma substantiali esse dicitur, per trad. per eundem Bal. & alios in auth. quæ supplicatio. C. de precib. imper. offer. vbi aiunt, & maximè Ias. hoc esse notandum pro dilationibus, quæ à constitutionibus ecclesiasticis imponuntur, vt est casus hic, & latè per Feli. in c. cùm dilecta. nu. 33. de rescri. cùm igitur tempus sit de forma substantiali, igitur absen
11 tes omninò sunt expectandi: quia formam † rei essentiam præbere satis cōpertum est. l. si quis quadraginta. §. quadam. ff. ad leg. Falc. facit. l. non dubium. C. de leg. Replicando tñ contra prædicta, dico contraria facillimè dissolui posse. Et primò ad d. §. homo sisti, cum alijs quæ adducebantur, responderem, ibi idcircò finem anni expectandum esse, licèt etiam ante aduentum diei mortuum hominem sisti non posse, luce clarius sit; quia ibi de auferenda pœna promissori agebatur, & sic dispositio pœnalis erat, vt clarè etiam per Ias. traditur in hac. l. non omnis. quare cùm lex illa odiosa & astringenda sit, consequens est, ut quantum fieri potest, ad illius fauorem, à quo pœna exigi debet, intelligatur. l. cùm quidam. ff. de liber. & posthum. capitulo odia, de regul. iur. in sexto. Posset etiam dici ideò ibi finem termini inaniter expectandum esse
12 in odium ipsius promissoris, cuius dolo ille homo perierat: nam dolus † nemini debet prodesse. l. nec ex dolo. ff. de dol. Sic etiam remouetur obiectum dicti cap. commissa. pariter enim ibi de priuando eo ecclesia sua agebatur, qui ordines à canone requisitos non assumpserat; & sic quia dispositio pœnalis erat, meritò finem anni expectandum esse, optimo iure sancitum.

citum est. & rationem hanc sentit ibi glo.in uoce,elapsis.Sed in proposito casu non solùm eam non subesse, sed etiam contrariam uidemus urgere, cùm hic de damno cuiquã inferendo non pertractetur,cùm absentes intra statutum tempus uenire nõ posse pro certo habeatur, uerùm agimus ut absque alicuius iniuria,præiudiciove quamprimum de uniuersi gregis pastore prouideatur,cuius electionis celeritatem perquam utilem,ac necessariam esse nouimus,in d.c.vbi periculum . ita dispositio hæc,quæ fauorabilis est,iurium pœnalium exemplo minimè coarctãda est,immo ad fauorem celeris electionis dilatari debet.d.l.cùm quidam.& d.c.odia.secundò ad d.§.homo sisti, posset aliter quoque responderi,& dici,ibi terminum commodioris solutionis gratia appositum fuisse. vnde malè agere,qui ante tempus agit,non incogniti iuris est.l. cedere diem.ff.de uerb.signific.quæ quidem omnia cùm hic locum non habeant, ad decisionem
13 hanc adducenda non sunt: quia ex iuribus † dissimilem rationem habentibus non rectè inferri docuit tex.in l.Papinianus exuli.ff. de minor. cum concor. Non obstat tempus esse de forma, quam omninò seruandam esse iura unanimiter tradiderunt: quia respondeo, eã in casibus tan tùm,in quibus disponit lex,esse seruandam, sed non ad plus se extendit lex, quàm ipsa ratio le-
14 gis porrigatur,teste Bal.in c.1.de const.ubi ait legem † in substantia rationis consistere . & alibi rationem legis animam esse perhibet.in l.si quis seruo.C.de fur.accedit Dom.in d.c.vbi periculum,inquiens rõnem potius q̃ legem ipsam attendendã esse . cùm igitur in proposito casu rõnem illius constitutionis non subesse docuerimus,pariter quoque constitutionem ipsam , & per consequens formam in ea traditam cessare concedendum est: quia non debet forma legis ad casum illum extendi,ad quem lex ipsa dilatari non potest,ut ex prædictis comprobatum est. ad quod adducendus est tex.in d.l.cùm hi.§.eam transactionem,ubi illa in transactione alimen torũ requisiti decreti solennitas,de essentia est,& tñ ad casum,in quo ratio legis cessat,nõ porrigitur.Non obstat.l.prospexit,quia rñdeo eam à sapientibus intelligi ne procedat, nisi vbi de
15 lucro acquirendo ageretur: tunc etenim legem generaliter † loquentem,etiam si dura sit, generaliter tñ intelligendã esse aiunt,secus autem ubi de damno euitanda pertractaretur:ita Bar. & Bal.in l.non dubium.C.de leg.& Dec.in cons.64. Verùm nos agimus ut retardandæ electionis Summi Pont.damnum & periculum euitetur,quod ecclesia ob inanem absentium Cardina lium expectationem subiret,ergo &c.ex his absentes frustra expectari non debere uideretur . Veruntamen quicquid sit,si casus hic eueniret,qui iudicio meo uel raro, vel nunquam euenire posset,(nam & si absentes de morte, seu mala Pont. valetudine admoniti uenire non ualerent, possent tamen alia de causa ad electionis locũ accedere; quia possibilitas amplissima res est.) sed eueniente casu,vt diximus,ab opinione glo. & Bal.non esse recedendum existimarem. quã sequitur Phil.Franc.in d.c.vbi periculũ,& Iaf.in l.cùm stipulatus sim.ff. de uerb.obli. & Rosel. in Monarchia in tract.de forma eligendi Pont.col.4.vbi rationem quãdam adducit,quam ego
16 priusquam Rosell.vidissem,animaduerti: Cardinales † absentes.s. ob lapsum.x.dierum à iure suffragiorum non simpliciter excludi,immo quandocunque ante perfectam electionem accederent,admitterentur.d.c.vbi periculum.§.sanè.quare omninò sunt expectandi:quia facillimè contingere posset(sicut & quandoque contigisse nouimus) Cardinales præsentes in eligendo Pont.adeò inter se dissentientes esse,vt electione in longum tẽpus dilata, absentes & uenirent, & à dicenda in Pont.electione sententia non prohiberentur. adducit.d.c.commissa, iuncta.l.si Kalendis.ff.de uerb.obliga.similem rationem sensit glo. in d.c.commissa, dum ibi extremum anni tempus ideò expectandum esse perhibet: quia etiam si communiter ille rector amplius ordinari nequeat,nouissima tamen die eum ad ordinem illum à superiore admitti posse opina tur,quamobrem ubicunq; possibile est,dilationem à lege traditam quoquo modo aliquid ope rari posse,eam semper expectandam esse memorati authores arbitrantur. & hmõi est casus noster,vt diximus. quę quidem conclusio non ineleganter confirmat̃,considerãdo tex.in d.c.vbi periculum,dum elapsis decem diebus,ex tunc ad electionem procedẽdum esse perhibet. Vox
17 enim illa,tunc,† post certam determinatamq; dilationẽ prolata, vt hic, operat̃,vt extremũ tpis expectetur omninò,ẽt si conditionem amplius impleri non posse apertissimè constaret: quia sui

ſui natura extremitatem temporis importat, caſus eſt not. vbi Bar.in l.vxori uſufructum villæ, ibi elapſo quinquennio.ff.de uſufr. leg.idem aiunt Soc.& alij per illum tex.in l.iiij.§.fi.ff.de cōdi.& demonſtr.& glo.in uoce,ex tunc,in clem.j.de iure patr.& in c.quàm ſit, de elect.Ange.l.j. C.de codi. Bar.in l. poſt dotem.ff.ſolu.matr.Abb.in c. paſtoralis,de except.& in c.perſonas,& in c.ſuper eo.2.de appell. tex.in fortioribus terminis in l.hæres. §. ij.ff. de ſtatuli. vbi libertate ſeruo legata poſteaquam Titio per annum ſeruierit, etiam ſi Titius intra annum moriatur, tamen ob id ſeruum libertatem conſequi non poſſe ſancitum eſt. ecce ibi ſtatutæ dilationis ratio ceſſabat, & ille caſus, in quo de libertate agebatur,admodum fauorabilis erat, & tamen dilationis finem expectari debere præcipit Iuriſconſultus, inquiens, ob determinatam temporis adiectionem ex die libertatem datam uideri. igitur id & fortius in caſu noſtro admittendum eſt, in quo non modò certum tempus appoſitum eſt, ſed etiam uox illa, tunc, fuit adiecta,quæ (vt dixi) multùm operatur. quod maximè uerum eſt, cùm in eo de præiudicio tertij uitando peragatur, ne abſentes quos uenire poſſe arbitramur, à ſuffragijs ſuis prohibeantur. Ad prædictorum confirmationem uidendus eſt Iaſ.in l.ſi mater.C. de inſtit. & ſubſtit. & in l.Gallus.§. & quid ſi tantum, col.8.ff.de libe.& poſthu. Et ex his concluſio hæc redditur indubitabilis ferè. Nec adducta ſuperius aduerſantur, ad quæ ſigillatim reſpondendo dicimus, non obſtare, quod hic ratio dilationis non ſubſit,& abſentes fruſtrà non debeant expectari: quia eos inaniter non expectari poſsibile eſt, vt ſuperius fuit oſtenſum. Præterea,eſtò etiam quòd incaſſum expectarentur,tamē uox,tunc,& certitudo temporis adiecta, eos omninò præcipit expectari. Non obſtat deinde,legiſlatores ſi interrogati fuiſſent de tali caſu, alio modo eſſe ueriſimiliter reſponſuros: quare id pro expreſſo habendum eſſe. quia hoc concederetur, vbi in lege daretur aliquid expreſsè cautum reperiri,à quo legiſlatoris uoluntas ea fuiſſe conijci poſſet: ſecus
18 autem ubi caſus† de quo agitur,omninò fuit omiſſus: quia & pro omiſſo habendus eſt,vt egregiè declarauit Bal.in l.j.in fi.C.de his qui ante aper.rabul. ad quæ accedit Dec.in conſi.89.col. 4. ſed eiuſmodi eſt caſus,de quo loquimur, vt uerba canonis apertiſsimè indicant, ibi, tunc,& ut in præcedentibus latè fuit enucleatum, quibus adiunxiſſe uolumus, quòd & ſi quandoque reperiatur ad alios caſus ex cauſa extenſionem non prohiberi,vt in c.dilecta.§.nos igitur,& ibi Abb.de confir.vtil.vel inutil.idque aiunt Alex.& Iaſ.in l.ij.ff.de re iudi.attamen ubicunq; uox, tunc,appoſita eſt,ibi ſemper extenſionem ceſſare traditum eſt,etiam ſi alioqui in ea diſpoſitione ampliatio concederetur: ita Rom.in conſ.131.& in conſi.138. Dec.in conſi.89. colu.4.& in conſi.314.nu.4. necnon & in quamplurimis alijs locis hæc eadem documenta tradita ſunt, quæ breuitatis gratia relinquuntur. ſed non prætermitto Bar.in l.lecta,col.2.verſi.2.opp.infrà eod.tit.vbi agit de ui huius uocis,tunc,& Mari.Soci.iuni.in conſi.106.nu.6.29.& 30.Concludendo igitur (ſalua ſaniori ſententia) arbitramur, Cardinales abſentes omninò expectandos eſſe, tum ex ſuperius adductis, tum etiam ut in re tanti ponderis oriendæ quæſtionis occaſio
19 amputetur. Vbi enim periculum † maius ingeritur,ibi cautius negociandum eſt. d.c. vbi periculum. pro cuius concluſionis robore non omitto notabile conſ. Henderici de Alano, quod inter conſilia Fulg. poſitum eſt,nu.210.vbi pendente dilatione à lege impoſita, nihil penitus innouari poſſe ait,etiam ſi id de quo agitur,interim expediri non poſſe certo certius ſit.

Summarium in l. quidam æſtimauerunt.ff. ſi cert.pet.

1 *Creditor an & quando particularem ſolutionem recipere teneatur.*
2 *Creditor an noctis tempore ſolutionem recipere teneatur.*

Bar.in l.quidam æſtimauerunt.ff. ſi cert.pet.

1 Bart. in d.l.quidam æſtimauerunt, agit an & quando creditor † particularem ſolutionem recipere teneatur. vide ad hoc Alex.in l.ſi mihi & tibi.ff.de lega.1.& Cyn. Alber.& Salic. in l.j.de ſolut.vbi ea ratione quòd creditor particularem ſolutionem recipere nō tenetur,quæ multa affert incommoda,decidunt pulchram quæſtionem,vt dixi in lucubra.in Bar.in l.ſi poſt

2 moram.ff.de eo quod cert.loc. An autẽ creditor † noctis tempore solutionem recipere teneatur an non? est gl.quæ dicit quòd non, in l.moræ.ff.de feri.Declara tamen ut per Feli.in c.consuluit, de offic.deleg.id quod est adnotandum pro debitore, qui erat in ultimo die termini constitutus, & hoc modo moram uitare posse opinabatur.pro quo uideas Feli.in c.ego.N.de iureiur.vbi ait, debitorem, qui iurauit soluere debitum certo die, non incidere in periurium quamuis soluat media nocte sequenti. De materia uerò huius.l.uide regulam cum 12.fallent. apud Antonium de Fano in tract.de pignoribus & hypothec.in 3.membro. quintæ par.nume.123. cum sequen.

Summarium in l.uinum.ff.si cert.pet.

1 *Quando non reperitur uinum eiusdem bonitatis, tunc succedit æstimatio.*
2 *Debitor quando est in mora, fit æstimatio quanti plurimi.*
3 *Iudex proferre debet sententiam conformem petitioni.*
4 *Iudex condemnare non potest nisi in id, quod petitum est.*
5 *Necessitas operatur ut id ualeat & teneat, quod alioqui tenere non potest.*

Bar.in l. vinum.ff.si cert. pet.

CIRCA istam.l.attende, quoniam Bar.in l.ij.§.1.col.2.versic. quæro quid econtrà, & col.
1 fi.supra eod.tit.ait, quòd in hac l.non reperiebatur † vinum eiusdem bonitatis, cuius erat mutuatum, ideò nimirum si succedit æstimatio. & dum in secunda oppos.inquit Bar.per iudicem peti, intellige hoc esse uerum quò ad interesse, quod iudicis officio peti debet. Et dum Bart.in secunda col.versi.qualiter ergo soluemus, ait, in contractu emptionis & uenditionis uenditorem accepto pretio re ipsa in mora constitui. vide Alex.in l.de diuisione, col.3.ff.sol. matr.qua
2 tenus autem Bar.in pen.col.tradit, quando debitor † est in mora, quòd fit æstimatio quanti plurimi fuit. Quid si creditor est in mora? dicas æstimationem fieri, quanti minimi fuit.Francisc. Cremen.in singul.94.incip.Vidisti in l.vinum, cum ibi additis. Et dum Bar.subiungit, quando mora non præcesit, inspiciendum esse tempus litis contestationis. Supple ut per Bart. in l.iij. §.in hac.ff.commod.col.5.Et quia pergit Bar.dicens, quando petitur officio iudicis, si res perijt ante sententiam, & tunc inspicitur quanti plurimi fuit. Sed quid si mutuaui frumentum alicui, & stetit per xx.annos, an habeatur cõsideratio totius temporis, an uerò solius triennij, cùm amplius frumentum durare non posit? vide hic per Curt. fol.44.vers.secundò principaliter.
3 Bar.in eadem.l.& colu. inquit iudicem † communiter proferre debere sententiam conformem petitioni: & non debere in alio condemnare, quàm petitum est. sed hoc limitatur non habere locum tempore necesitatis. hanc eandem limitationem posuit Barto.in l.si seruum.§. fi.ff.de uerbor.obligat.pro qua facit quod idem Bar.uoluit in l.si quod ex Pamphila, in ultimo not. per illum tex.ff.de legat.secundo. & ad rem faciunt trad. per eundem Bar. in l.fideicom-
4 missa.§.si seruo, in fin.ff. de lega. tertio. vbi ait, iudicem † condemnare non posse, nisi in id, quod petitum est, quando id potest præstare iure uel consuetudine permittente. Et in re proposita se se offert illud, quod in iudicio diuisorio rraditum est, in quo licet diuisio bonorum petatur, tamen iudex poterit uni rem adiudicare, tanquam eam, quæ non recipit commodam diuisionem, & alteri æstimationem adiudicare. §.penul.instit. de off.iudic. & uni usufructum, alij uerò proprietatem.l.v.& ibi not. Flori. pro limitatione huius regulæ. ff. de usufruct. & ad
5 rem propositam faciunt multa, quæ adducit Felin. ad probandum † necesitatem operari, vt id ualeat, & teneat, quod alioqui tenere non posset, in c.cùm accesissent. nume.31. cum seq. de constitu.& in cap.querelam.nu.10. de iureiuran. vbi multa scitu digna exempla cumulauit. & in c.2.col.2.de spons. & Io.Firmanum siue Bertachinum in tract. de gabellis in secundo mẽbro 8.par.princip.nu.2. Ad prædictum autem documentum Bar. scilicèt, æstimationem peti non posse sed rem, quamuis non extet vide Alex.in consi.71.Viso processu, col.3.in 5.vol.ubi citat Bart. hic.

Summa-

Summarium in l.Ciuitas.ff.si cert.pet.

1 *Ex mutuo facto administratori uniuersitatis, conuenitur ciuitas.*
2 *Ad esse ciuitatis quæ requirantur.*
3 *Bonus princeps maiora & meliora dat subditis.*
4 *Ciuitas obligatur quemadmodum obligatur delinquendo.*
5 *Ciuitas non dicitur delinquere.*
6 *Quod meo nomine gestum non est, à me ratum haberi non potest.*
7 *Contractus facti ab eo, qui habet autoritatem legis condendæ habent uim legis.*
8 *Ex contractu principis dominium transfertur traditione.*
9 *Si administrator vel Syndicus Ciuitatis habet speciale mandatum ad accipiendam pecuniam mutuo, tunc ciuitas obligatur.*
10 *Syndicus siue administrator Ciuitatis qui non habet speciale mandatum ad duo tenetur.*
11 *Minor est magis priuilegiatus quàm Ciuitas.*
12 *Dictio pecunia, largè accipitur pro omnibus rebus mutuabilibus.*
13 *Quis teneatur probare pecuniam fuisse uersam in utilitatem Ciuitatis uel collegij.*
14 *Ciuitas utitur iure personæ particularis.*

Bar.in l.ciuitas.ff.si cert.pet.

1 BART. in d.l.ciuitas, sic ait in summa. Ex mutuo † facto administratori uniuersitatis conuenitur ciuitas, si fuit uersum in eius utilitatem, alioqui administrator conuenitur. Vide ad hoc quando Syndicus possit obligare uniuersitatem. Alex.in consi.44.in 1.volu. Et quòd ciuitas non obligetur ex mutuo, nisi probetur pecuniam fuisse uersam in eius utilitatem, tradit Abb.in consi.7.in 2.vol.& infrà loco dicetur opportuniore. Quoniam autem hic fit mentio de ciuita-
2 te, ideo quæro, an ad esse ciuitatis † requiratur, ut episcopatum habeat, an non? & dicas id non exigi, ut colligitur ex c.1.de priuileg. immo in primitiua ecclesia episcopi non habebantur, nisi in magnis ciuitatibus.c.Episcopi.90.dist.& d.c.1.Abb.in c.1.de offic.ordin. Quæro quid sit ciuitas? Respondeo ciuitatem secūdum Isidorum lib.15.Etymologiarum, & secundum Azo. in principio summæ pandectarum, esse hominum multitudinem societatis uinculo unitam ad iure uiuendum. Et ciuitas non saxa, sed habitatores uocantur. hæc Isid. Et ad hoc, ut ciuitas stabilis sit, necesse est, eam iustum principium habuisse, & amorem inter incolas conseruari, alioqui stare non potest. Et ideo ad eam tuendam in primis opus est hæreses penitus extirpare: quia nulla alia pestis est efficacior ad nocendum, & ad diuidendum patrem à filio, vxorem à marito, filium à patre quàm hæc uirulētissima labes, quæ ossibus ipsis & medullis usque adeò hæret, ut hinc & odia, & intestina bella exoriantur, & ciuitates subuertantur, & denique præcipites ruant; ut quotidie in multis Christianæ reipub. partibus non sine gemitu bonorum omnium experimur. Quare ad huiuscemodi labem è ciuitatibus eijciendam, & ad amorem & concordiam inter incolas cōseruandam multùm interest à bono principe gubernari ac regi. Fulg. in consi.147.col.7.inter consilia Imol. ubi multa scitu digna ad rem facientia inueniuntur. Bo-
3 nus enim princeps † maiora & meliora dat subditis, quàm subditi suo principi, etiam si ei ipsum imperium tradidissent, ut declarat Io.de Ligna.in tract.de amicitia, in §.de amicitia magnatum ad subditos. Et de ijs hactenus. An autem Ciuitatis appellatione ueniant comitatenses, & cōtra? vide Abb.in c.Rodulphus, de rescript.
4 Bar.in ead.l.in 1.oppos.ait dicendum uideri, ciuitatem † obligari quemadmodum obligatur delinquendo. Tu uerò istud Bartoli argumentum compleas hoc modo. à delicto ad contractus rectè colligitur argumentum, & contrà.l.omnem, cum glo.ff.de iudic.l.metum.§.animaduertendum.ff.quod met.cau. igitur obligari debet etiam contrahendo. Et circa ultimam Bar. responsionem ad hoc fundamentum, quæ ea denique est, ut contrarium procedat quando ciuitas ipsa delinqueret: & hoc idem esset etiam quando in l.nostra mutuum, ab ipsa ciuitate acciperetur, non autem ab administratore. Dicas tu primum.l. istam procedere specialiter in

contractu mutui. item hoc argumentum de delicto ad contractum, habere locum in personis priuatis, alioqui uerò in priuilegiatis, ut est ciuitas in casu huius.l. Prętereà negatur maior, cùm non sit simpliciter uerum, ciuitatem ex delicto obligari. hoc enim intelligendum est secundum
5 declarationem Bar. in l. aut facta. col. fi. ff. de pœn. ciuitas † enim non dicitur delinquere, neque fauorem & auxilium præstare delicto, nisi quando communicato consilio, & deliberatione præ cedente id agit. Aret. in consi. 155. siue 165. Et ad hæc vide semper consilium Hieronymi de Tortis positum post consilia Ant. de Butr. ubi plenè. Et Dec. in cõsi. 667. & Feli. in c. cùm omnes, de constit. & omninò Albert. Brun. in consi. 28. Et an & quando ciuitas dicatur delinquere, ita ut condemnari possit, vide Felin. in c. dilectus. 2. de simon. & Curt. in consi. 20. nu. 43. & in consi. 21. nu. 6. posset etiam ciuitas ratum habere delictum perpetratum nomine suo, & non aliter. propterea dicebat in cathedra Curtius iunior, se in facti contingentia obtinuisse contra quosdam duces militum, qui spoliati fuerant à nonnullis Papiensibus in ciuitate Papiæ, & petebant ea ratione ciuitatem condemnari, quòd ex quo maleficium illud non uindicauerunt, dicebatur ratum habuisse delictum. ipse verò contra eos afferebat documentum Bart. in l. j. C.
6 Qui admit. & in l. j. §. sed & si. ff. de ui & ui arm. scilicèt, quod meo nomine † gestum nõ est, à me ratum haberi non posse. Quinimmo uniuersitatem, cùm non habeat animam, excommunicari non posse, neque puniri posse, quoniam hoc modo multi pueri & mulieres punirentur, & aliæ personæ quæ non deliquerunt, à multis magni nominis authoribus est acceptum, licèt contra-
✱ rium * communiter teneatur, ut per Oldr. in consi. 65. vide Rom. in consi. 400.
7 Bar. ibi paulòpost, ait contractus † factos ab eo, qui habet authoritatem legis condendæ, habere uim legis, & ideò allegari posse in iudicio. Hanc eandem decisionem posuit idem Bar. in l. Cæsar. ff. de public. & in l. si unus. §. pactus ne peteret, col. fi. ff. de pact. Bal. & Pau. de Cast. in l. j. in princ. ff. de constit. princip. & in l. j. C. de hæredit. uel acti. uend. Item adde huic regulæ trad. per Abb. in consi. 131. incip. Illud de iure quæritur. Et ex hoc colligi potest ratio, quare ex cõ
8 tractu † principis dominium transferatur sine traditione, ut uoluit Bal. in prælud. feud. col. pe. & in c. ad audientiam, de præscript. & in c. 1. quid sit inuest. Ang. in l. officium, in fi. ff. de rei uendic. Ratio enim est, quia huiusmodi contractus habent uim legis, & per legem transfertur dominium sine traditione. Bal. in l. j. in princ. C. commun. de lega. & in l. fi. C. de sacrosf. eccles. colu. 4. & in c. 3. col. fi. de nou. form. fidelit. & canon. in c. cùm dilectus, de consuetud. licèt Bald. post And. de Isern. in c. 2. de nou. form. fidel. col. fi. videatur sibi ipsi contrarius.
9 Bar. in ead. l. versi. quandoque, inquit, si administrator † vel syndicus ciuitatis habet speciale mandatum ad accipiendam pecuniam mutuo, tunc ciuitas obligatur, quamuis probatum non fuerit, pecuniam esse uersam in eius utilitatem. pro isto Bartoli documento benefaciunt trad. per Bar. in l. doli mali, col. 2. versi. & per hoc induco. ff. de nouat. & in auth. hoc ius porrectum,
✱ col. 2, in fi. versi. Vos debitis scire. C. de sacrosf. eccles. Et cum Bar. transeunt * communiter alij, licèt Fulg. & Rom. eum redarguant, & Soc. in consi. 28. col. 3. in 1. vol. Et ad prædictam conclusionem Bar. adde Dec. in consi. 330. Et dum Bart. in col. seq. progreditur concludendo, syndi-
10 cum † siue administratorem ciuitatis, qui non habet speciale mandatum, ad duo teneri, scilicèt ad probandum se esse administratorem ciuitatis, item se ad utilitatem ciuitatis id fecisse. Adde hoc idem priuilegium, ut necessariò probanda sit uersio in utilitatem, etiam ad minorem pertinere. l. j. C. si aduers. credit. idque habetur in d. auth. hoc ius porrectum. & est tex. in cap. quod quibusdam, de fideiuss. & not. in c. 1. de depos. alijs autem priuatis personis nõ datur. Intellige tamen hoc priuilegium dari ciuitati in contractu mutui passiuè, non autem actiuè, hoc est, si ciuitas mutuo accipit, non si dat. tex. est in l. nihil. ff. ad municip. Et in hoc est magis priui-
11 legiatus † minor, cùm etiam actiuè hoc priuilegio perfruatur. l. verùm. §. fi. ff. de minor. & tradit glo. in d. l. nihil. & uide Abb. in consi. 7. in primo dub. in 2. vol. Et circa prædicta uide omninò Soc. in consi. 15. col. 6. & seq. in 1. vol. Subiungit posteà Bar. in ead. col. versi. Si uerò neutrũ, si administrator neutrum probaret, scilicèt nec se esse administratorem, neque uersam esse pecuniam in utilitatem ciuitatis, tunc cessare actionem doli, & habere locum conditionẽ ob causam:

sam. sed quærendum est, utrum ista.l. procedat solùm in pecunia numerata, an verò etiam in alijs rebus mutuabilibus? & solùm in mutuo, an uerò etiam in alijs contractibus? Circa primũ, Bal.in l.singularia, in 13.speciali, suprà eod.tenet hoc tãtum in pecunia numerata posse locum habere, & non in alijs rebus, quæ mutuo dari possunt. sed eum non bene sentire abitror: quia in tex.nostro dicitur, mutui datione obligari posse, non astringẽdo se ad pecuniam numeratã, sed in l.ij.§.mutui datio, suprà eod. traditum est, mutuum etiam in alijs rebus consistere, igitur
12 &c.nec obst.illa uerba, pecuniæ uersæ sint: quia in odiosis, vox, pecunia, † largè accipitur pro omnibus rebus mutuabilibus: ita Bar.in d.l.singularia, col. 3. versic. & aduerte. & in l.tale scriptum, & ibi doct.ff.de leg.1. Circa secundum uerò, scilicèt an procedat etiam in alijs contractibus, quàm in mutuo.gl.in l.j.C.de uend.reb.ciuit.lib.11.tenet affirmatiuam partem. sed ibi reprobatur per Bar.& doct.& Innoc.& alios in c.1.de depos.& per Bal.in d. auth. hoc ius porrectum. & per Paul.de Castr.& Rom.hic. & ista opinio concludenti ratione comprobatur; nam ciuitas & minor æquiparantur.l.respublica.& ibi glo.& Bart. C.ex quib.caus.maior.sed minor non habet huiusmodi priuilegium nisi in contractu mutui.l.j. C.si aduers.credit. igitur idem & in ciuitate est concludendum.

13 Bar.in ead.l.in fi.quærit, quis teneatur † probare pecuniam fuisse uersam in utilitatem ciuitatis, uel collegij? & ex mente glo.ait, creditorem teneri. Contrarium tenet Abb.in c. quod quibusdam, col. j.versi.sed quia, de fideiuss.Subiungit posteà Bar.quomodò pobetur pecuniã fuisse uersam in utilitatem ciuitatis. concludique non sufficere in personis priuilegiatis probare
* eas egere pecunia, nisi uerè probetur uersio. Ista est * comm. opinio Doct.pro qua consuluit Ang.in cons.255.incip.Q̃m omne, col.3. Hanc tñ comm.opin.limita ut non procedat, quotiescunq; probaretur ciuitatem eguisse pecunia in aliqua cã, & pecunia habita causam illam fuisse, securam, & adimpletam: nam his duobus concurrentibus probatur pecuniam fuisse uersam in utilitatem ipsius ciuitatis: ita Cyn.in d.auth.hoc ius porrectum, & Ange.in l.si prædium. C. de prędi.minor. Canon. In c.1.de depos.Pau.de Cast.& moder.hic. Quod ex eo confimari potest, qđ uolunt Bar.& Bal.in l.fi.ff.de ali.pupil.præstan.& Bar.in l.cum seruus.ff. de uerb.oblig.dum loquitur de pictura, quæ reperitur perfecta. ad idem faciunt trad.per Bar.in l.fi.§.præfatam, in fi.C.de iure delib. dum agit quando creditori satisfactum esse reperitur. Posset etiam adduci Bar.in l.si uentre.§.1.ff.de priuileg.credit. Sed ad hæc fortè responderi posset, ea loqui in personis non priuilegiatis, sed in exercẽtibus artem quæstuariam, quo casu nõ est necesse probare pecuniam uersam fuisse in earum utilitatẽ: ita Bald. in rubr.C. de exercit. Attende etiam quia Bar.& doct.hic uidentur sibi ipsis contrarium sentire: aiunt enim.l. fi.ff. de exercit. non habere locum in ciuitate. & supra in l.j.§.non autem, versi.sed si in pretijs, eod.tit. aiunt eam habere locum in ciuitate. nisi fortè respondeamus, eos in d.l.j.id sensisse, quando administrator speciale
14 mandatum habet à ciuitate, nam hoc eo casu non est mirum; quia ciuitas † utitur iure personæ particularis, ut hic per Bar.ver.sed si erat concessum.sed hic dum citant.l.fi.loquuntur quando administrator nullum habebat mandatum, ideò ciuitati præiudicare non potuit. & ad præfata vide Anch.in cons.vltimo & aliquid per Barba.in cons.2.col.4.in 3.vol.

Summarium in l.qui pecuniam.ff.si cert.pet.

1 *In contractu nominato locus est pœnitentiæ saltem in effectu.*

Bar.in l.qui pecuniam.ff.si cert.pet.

1 NOTA ex isto tex.in d.l.qui pecuniam, in contractu† nominato locum esse pœnitentiæ saltem in effectu, sed contra hoc facit.l.sicut.C.de action.& obligat.& l.in commodato.§. sicut.ff. commod.Responde secundum Bal.in contractu mutui celebrato non esse locum pœnitentiæ, alioqui autẽ in celebrando. & de hoc sentit iste tex. & uidetur uelle eum, qui promisit factum, ad quod quidem præstandum nemo cogitur.l.stipulationes non diuiduntur, versiculo Celsus. ff.de verbo.obligat.sed præstando interesse liberatur.l.si quis ab alia.§.fin.ff.de re iud.ideo hic posse pœnitere, qu[illegible] nul[illegible]m est interesse.

Summa-

Summarium in l.cum fundus.ff.si cer.pet.

1 *In actionibus stricti iuris ueniunt fructus & accessiones tempore litis contestatæ.*
2 *Contractus celebrati cum principe habent uim bonæ fidei.*

Bar.in l.cùm fundus.ff.si cert.pet.

1 BART. in d.l.cùm fundus,sic ait in summa. In actionibus † stricti iuris ueniunt fructus & accessiones tempore litis contestatæ. Hanc materiam intellige ut per Bar.& alios in l.si filius.§.1.ff.de uerb.oblig.Limita tamen quatuor modis,ut in illis:& in contractibus stricti iuris ueniant fructus à tempore moræ absque eo quod expectetur tempus litis contestatæ. quorum primus est,quando agerem ad rem meam.l.Iulianus.§.fructus.ff.de rei uendic.vel ad rem quæ aliquando mea fuisset.l.videamus.§.si actionem.ff.de usur. Et ratio est, quia utroque casu agitur ad restituendum; & uerbum,restituere,plenam significationem indicat,ut hic per Paul.de Cast.& in d.l.uideamus.§.in fauiana.licèt aliam rationem assignet Salic.in l.vinum.in 2.oppos. supra eod.tit.Secundus casus est in l.si filius.§.fi.ff.de collat.dot.& ibi Bar.trad. & istum casum dicit esse mirabilem Bal.in l.si soror.C.de collat.Tertius casus est in contractibus cum princi-
2 pe celebratis, quia ipse semper tenetur à tempore moræ: quia contractus † ab eo celebrati habent uim bonæfidei. ita inquit Bal.in §.si qua uerò, in titulo de pace Constan. Quartus est de æquitate canonica,quæ omnes contractus putat esse bonæfidei: ita Bal.in c.1.in fi.de plus pe-tit.asserens se nullius tex.canonici meminisse,qui utatur hac differentia inter contractus bonæ fidei,& stricti iuris. quod tamen puto esse falsum; quia tex.est hanc differentiam faciens in c. cùm uenerabilis,de except. Prætereà quotiescunque aliquid à iure communi est constitutum, neque contrarium de iure canonico reperitur esse sancitum, & non sumus in materia peccati,semper standum est iuri ciuili,ut per Bar.in l.priuilegia.C.de sacrosf.ecclesf.

Summarium in d.l.cum fundus.§.seruum tuum.ff.si cert.pet.

1 *Error in qualitate personæ impedit translationem dominij.*
2 *Ubi res restituitur ab eo, qui in ea fecerat melioramenta, & usus non est retentione, potest agere condictione indebiti.*
3 *Compensatio an & quando fieri possit.*
4 *Compensatio liquidi ad non liquidum an & quando fieri possit.*
5 *Statutum licèt disponat, quòd nulla possit opponi exceptio nisi solutionis, tamen quòd opponi poterit compensatio.*
6 *Testator an habeat animum compensandi quando legauit hoc pacto ut legatarius nihil aliud petere possit.*
7 *Compensatio indirecta an & quando admittatur.*
8 *Compensatio iniuriæ ad iniuriam an & quando admittatur.*
9 *Prouocatus ad iram non dicitur delictum incipere, sed prouocans.*
10 *Venditor qui non tradit emptori, sed tradit alteri, cui iustè potest credere se posse tradere, liberatur, & non tenetur.*

Bar.in d.l.cùm fundus.§.seruum tuum.ff.si cert.pet.

1 BART. in ead.l.§.seruum tuum,ver.contra hoc,opponit dicens,errorem † in qualitate personæ debere translationem dominij impedire.l.falsus.ff. de furt. & soluit ibi recipienté esse in dolo,& mala fide:hic uerò esse bonæfidei possessorem.hæc Bar.Tu autem ad cognoscendum, quis sit error qualitatis aut substantiæ,& quæ sit differentia,uide Ant.de Butr.in consi.64.Multa sunt dubia. & de ista errorum materia vide 24.q.2.per totum & ibi glo.summæ, & Archid. Quò autem ad solutionem quam affert Barto.scilicèt,in d.l.falsus,ibi ideò dominij translationem impediri, quia recipiens erat in mala fide, dicendum uidetur, hoc non debere considerari: quoniam quærimus,an errans dominium transferat,id quod à sola ipsius uoluntate pendet; & ideò mala fides alterius nihil debet operari.

Bar.

2 Bar.in eod.§.col.3.versi.Huius timore,ait,ubi res restituitur † ab eo,qui in ea fecerat melioramenta, & usus non est retentione, posse agere conditione indebiti, non autem actione ne gociorũ gestorum. Sed contra: nam ego restituendo possessionem rei alienæ, quam restituere non tenebar, nisi solutis melioramentis, gero negocium cum eo, igitur ratione possessionis debet mihi competere condictio.l.indebiti.§.sed & si nummi.ff.de condi. indeb. scilicèt ut possessio reddatur.

3 Bar.in eod.§.col.4.versi.Tene ergo menti tu iuuenis, agit an & quando † compensatio fieri possit. Et in eo, quod ait, compensationem liquidi ad non liquidum fieri non posse; atque debitum ex una causa non compensari cum eo,quod debetur actione de peculio: quia est incertum & non liquidum. ad hoc uide text. & quæ ibi posui ad Bart.in l.si cum filio.ff.depos. Illud autem,quod de debito liquido ad non liquidum prædiximus,Limita ut non procedat quando debitum fuisset liquidum ex confessione debitoris facta in iudicio: quia tunc fieri posset com pensatio,etiam cum debito non liquido,ut est gl.sing.in l.fi.C.de compens.& ibi Cyn.& Bal.& Abb.in c.fi.col.pen.de depos.& est gl.similis in l.nemo ex his.ff.de regul.iur.Et ideò tradit cau telam Cæpol.in caut.83.ut quis debitum confiteatur,quia tunc fiet compensatio. Limita etiã prædictam conclusionem, scilicèt compensationem liquidi ad non liquidum fieri non debere, ut non habeat locum quando liquidatio fieri posset infra modicum tempus, & absque altiori indagine: id quod residet in arbitrio iudicantis. Soc.in cõs.65.in 4.vol. & omnino vide Alex.

4 in consi.61.in 3.volu. Et an & quando † compensatio liquidi ad non liquidum fieri possit, vide Feli. in c. cùm Ioannes, de fid.instr. Hoc in loco opportunè se se offert illa quæstio, utrum cum debito,cui adiectum est iusiurandum,compensatio fieri possit? Bar.in l.amplius non peti. ff.rem rat.hab. decidit eam fieri posse. quem ibi sequitur Ang.& Rapha. Cuma. & Io. Fab.in §.in bonæfidei,instit.de action.& multi alij,quos ibi memorat Ias.in d.§.nu.85.& in l.eum qui. §.si iurauero. ff. de iureiur. Multi verò contrarium tradiderunt, quos refert idem Ias. in d.§.in

∗ bonęfidei,aitque in d.§.si iurauero,opinionem hanc * uotis esse frequentioribus approbatam, ad quam uidetur etiam accedere Ruin.in l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff. de liber. & posth.col. 36.& Claud.de Seysello in l.stipulationes non diuiduntur.nu.33.ff.de verbor.obligat. Tamen opinionem Bar.egregiè defendit Soc.in l.Iulianus.ff.de condit.& demonstr.& Feli.in c.ad nostram,de iureiur.inquit utranque opinionem sustineri posse,licèt ipse contra Bar.sentiat.idem sensit Marc.Ant.Bauerius in tract.de virtute iuramenti.nu.49.vbi ait,compensationem esse so

5 lutionem; & ideò si statuto cautum est, nullam exceptionem † opponi posse nisi solutionis,tamen opponi poterit compensatio, nisi debito sit iuramentum connexum. Scias etiam in hac materia compẽsationis unum memoratu dignum,scilicèt compensationem fieri ipso iure, etiã si ab homine non opponatur,quando agitur de liberatione pignoris uel hypothecę.gl.est sing.

∗ in l.si constat,in voce,uel pignus liberandum.C.de compens.& hanc esse * communẽ doct.sententiam testatur Mari.Soc.iuni.in consi.147.nu.7.Item compensatio fit ipso iure, quò ad im-

∗ pediendum cursum usurarum. glo.est * comm.approb.in d.l.si constat.tradit Soc.in cons.99. col.2.in 1.vol. communiter autem compensatio non fit ipso iure, sed facto hominis, ut docuit

6 Soc.in consi.17.in 3. vol. An autem testator † habeat animum compensandi, quando legauit hoc pacto,ut legatarius nihil aliud petere possit; vide Ang.in consi.181. Et an & quando cõpensationis exceptio post sententiam opponi possit,vide Feli in c.suborta.2.de re iud.Et com pensationem nõ admitti cum deposito.docuit Abb.in c.significasti,de elect.& in c.bonafides, de depos.& hoc priuilegium ideò fuit inuentum,ne in fraudem compensatio adduceretur cau sa differendi restitutionem depositi,cui potissimum bona fides innititur: ita inquit idem Abb.

7 in c.quemadmodum,de iureiur.Et an & quando † compensatio indirecta admittatur,scilicèt, si res tua ad me peruenit,utrum possim uti retentione pro eo,quod mihi debes donec satisfeceris? vide plenè Cyn.in l.prætextu.C.commod.& Abb.in d.c.bonafides. ubi tradit etiam an & quando compensatio admittatur, & quod tempus ad liquidandum debitum exigatur, & quando compensatio fiat ipso iure. & plenè de hac re,an & quando, & quomodò compensatio

tio admittatur, vide Mari. Soc. iuni, in consi. 60. & in d. consi. 147. & omninò Tyndarum in suo
8 tract. de compensationibus. An autem compensatio † iniuriæ ad iniuriam admittatur, si unus alterum prouocauit, vide Abb. in c. olim, de rescript. & in c. dilecti, de except. & in c. intelleximus, de adulter. in c. 1. de iniur. & in c. cùm te, uersi. sed pone quòd uocaui te latronem, de re iudic. vbi tenet compensationem non admitti, ut in totum uitetur pœna. Tamen in contrarium est* communis doct. sententia, ut per Ang. de Aret. in tract. maleficiorum, in uoce, Verba iniuriosa & contumeliosa, versi. Quid plura? vbi refert Specul. in tit. de accusat. in §. 1. versi. Quid si vocaui te. vide Flori. in l. j. §. cùm arietes. ff. si quadrup. pauper. fecis. dic. & Io. de Anan. in consi. 14. Alex. in l. 3. ff. de lib. & posth. & plenè Rom. & alios in l. cum mulier. ff. solut. matrim. Et pro ista comm. opin. ut fiat compensatio ad uitandam pœnam, facit tex. not. in l. qui cùm maior. §. si libertus, ibi, ignoscendum est ei, qui prouocatus ulcisci uoluit. ff. de bon. lib. nam prouocatus
9 † ad iram non dicitur delictum incipere, sed prouocans, secundum Arist. quē refert Bal. in cons. 143. Super quæstione, in 2. vol. & Crauet. in consi. 2. num. 12. & in consi. 119. Et de hac re vide Dec. in l. quicquid calore. ff. de reg. iur. & Feli. in c. sicut ex literis, de rescrip. & in c. dilecti filij, col. pen. de except. Et an & quando paria delicta mutua compensatione tollantur, vide Abb. in c. sicut & infrà, de iureiur.

10 Bar. in eod. §. & ead. col. versi. Tene ergo menti, inquit, uenditorem, † qui non tradit emptori, sed tradit alteri, cui iustè potest credere se posse tradere, liberari, & non teneri, nisi ad cedendā illam actionem. Limita hoc tantum procedere, quando uendita esset spes, ut sentit iste tex. alio qui uerò si aliquid in genere uenderetur, ut putà 10. corbes frumenti: quia tunc quamuis iustè traderet alteri, tamen cedendo actionem non liberaretur: vt est glo. singul. in l. si quis uxori. §. apud Labeonem, in uoce actionum. ff. de furt. & trad. Bar. in l. falsus, col. fi. C. de furt. & Paul. de Castr. & moder. hic omnes.

Summarium in l. si me & Titium. ff. si cert. pet.

1 *Quomodo consequi possum rem meam quæ ad te peruenit sine iusta causa.*

Bar. in l. si me & Titium. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. si me & Titium, tradit quomodò consequi † possum rem meam, quæ ad te peruenit sine iusta causa. vide Alex. in cōs. 92. col. 3. in 1. vol. & in cons. 275. Venio ad primum, in libro primi & secundi vol. & Barb. in cons. 24. in 4. vol.

Summarium in l. principalibus. ff. si cert. pet.

1 *Officiales non possunt contrahere cum subditis, nisi sint perpetui.*

Bar. in l. principalibus. ff. si cet. pet.

1 BART. in d. l. principalibus, tradit, officiales † non posse contrahere cum subditis nisi sint perpetui. vide Bal. in cons. 333. in 3. vol. Et dum subiungit Bar. an huiusmodi officiales possint accipere pecuniam mutuo pro ciuitate, vide Alex. in l. rescriptum. §. fi. ff. de pact.

Summarium in l. periculum. ff. si cert. pet.

1 *Si nomina debitorum efficiantur deteriora, periculum pertinet ad administratorem culpabiliter differentem exigere.*

Bar. in l. periculum. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. periculum, sic ait in summa: Si nomina † debitorum efficiantur deteriora, periculum pertinet ad administratorem culpabiliter differentem exigere. Vide Soci. in consi. 273. col. antepen. in 1. volu.

Summarium in l. pecuniam. ff. si cert. pet.

1 *Stipulatio conditionalis suspendit obligationem præcedentem puram.*

Bar. in l. pecuniam. ff. si cert. pet.

1 BART. in d. l. pecuniam, colligit ex isto text. stipulationem † conditionalē suspendere obliga-

obligationem præcedentem puram,& eam nouare conditionis euentum. vide ad hanc.l.Alex. in l.non hoc,col.2.C.und.legi.Et dum ibi paulòpost quærit Bar.quæ sit pœna eius,qui petit ante tempus: vide Bal.qui ponit pulchrum casum in consi.50.in 1.vol.secundum impressionem Mediolan.subiungit postea Bar.ibi in fi.hodie nouationem non fieri nisi expressè agatur. Tu verò dicas hodie ope exceptionis nouationem saltem præsumi, etiam si non exprimatur, secundũ Barb.in cons.19.& Rom.in cons.121.& Alex.in l.si se nõ obtulit.§.si ex cõuentione,col.2.ff.de re iud.& omninò Soc.in cõs.21.in 1.vol.& Alex.in cõs.155.in lib.primi & secũdi vol.

Summarium in l.cum ad præsens.ff.si cert.pet.

1 *Conditio propriè illa est, quæ se habet ad esse & non esse.*
2 *Conditio tacita non facit actum conditionalem.*
3 *Omnis conditio quæ est contra substantiam actus uitiat actum.*

Bar.in l.cùm ad præsens.ff.si cert.pet.

BART. in d.l.cùm ad præsens, dicit se de materia conditionis, de qua hic agitur, plenè tradidisse in l.j.ff.de condit.& demonstr.vide Aret.in consi.82.colu.pen.& Alex.in consi.97.
1 col.pen.in 3.vol.vbi ait, conditionem † propriè illam esse, quæ se habet ad esse & non esse. Et dum ait Bart.stipulationem conditionalem non exigere causam, sed ipsam conditionem esse eius causam; vide Alex.in consi.40.col.3.in 4.vol.& in l.à Titio.ff.de verb.oblig.Attende unũ in hac materia conditionis, scilicèt, conditionem, quæ in contractu apponitur, non semper facere conditionalem esse contractum: quia si huiusmodi conditio quò ad resolutionem obligationis apponitur, obligatio est pura, sed resoluenda per conditionis euentum. si uerò apponitur obligationi, & tunc obligatio est conditionalis. tex.est, & ibi gl.in l.ij.de in diem adiecti. tradit Bar.in l.j.col.4.ff.de cond.& demonstr.& clarius Alex.in cons.90.col.3.in 4.vol.Item, licèt cõ
2 ditio † tacita non faciat actum conditionalem.l.quæ extrinsecus.ff.de uerb.oblig. tamen si exprimitur, illum conditionalem facit.l.si ita legatum.§.illi si volet.ff.de leg.1.vide ad hoc bonam gl.in c.vno, de sponsal.in 6.& Abb.in c.significasti, de elect.& in c.2.in primo notabili de sponsal.Et ut scias quid sit conditio, dicas, conditionem esse adiectionem quãdam positam, uel sub intellectam in dispositione, quæ suspendit uel resoluit ipsam dispositionem. & differt à modo, quia modus non suspendit, sed est quædam modificatio dispositionis. Abb.in rubrica de con-
3 dit.appos.& melius in c.verùm, eod.tit.Et omnis conditio, † quæ sit contra substantiam actus, uitiat actum. Abb.in c.fi.eod.tit. Attende etiam quòd ubi uerba possunt importare modum
* & conditionem, denotant potius modum. Bar.in l.cùm mota.C.de transact. & ita * communiter aiunt doct.ut per Alex.in consi.102.in 1.vol.

Summarium in l.lecta.ff.si cert.pet.

1 *Pacta incontinenti apposita uidentur inesse stipulationi.*
2 *Probatio quando dicatur fieri incontinenti.*
3 *Promissio facta de nummis, semper est intelligenda de probis.*
4 *Stipulatio non uestit pactum nudum.*
5 *Verbum conuenit, est generalissimum.*
6 *Verbum promittit, quid significet.*
7 *Rectè dari exponitur, id est, congruo loco & tempore.*
8 *Pacta inesse obligationi.*

Bar.in l.lecta.ff.si cert.pet.

1 BART. in d.l.lecta, in primo notabili ait, pacta † incontinenti apposita uideri inesse stipulationi. Limita hoc procedere tantùm contra ipsos contrahentes, non autem contra tertiam personam, ut putà fideiussorem: ita ex mente Bartoli inquit Franciscus Cremen. in sing. 108. Factus est contractus. Et quando aliquid dicatur esse factum incontinenti, & quot modis hæc vox accipiatur, vide Feli.in c.præterea, de testi.cogen.& Bald.in l.iij.§.igitur.ff.de ui & ui arm. & glo.

& glo.& Bar.in l.item si ita legatum.ff.ad leg.Falc.Scias etiam illud fieri incontinenti, quod fit quamdiu contractus pœnitentia reuocari potest. tex.est singu.in l.quoties.ff.sol.matr. ad rem facit tex.in l.contractus.C.de fid.inst.& in re proposita vide Bal.in l.qui per salutem.ff.de iure
2 iuran.Et quando probatio † dicatur fieri incontinenti, vide Feli.in c.exceptionem.col.11.de except.Et generaliter quãdo aliquid fieri dicatur incõtinenti vide Ias.in l.ij.C.de iur.emphyt. in l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iud.& in l.si ita stipulatus fuero.§.Chrysogonus.ff.de verb.obligat.& in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquiren.hæredit.& Socin.in consi.65.colum.fi.in 1.volu. Et ad materiam huius. l. ea scilicèt, quæ incontinenti fiunt, uideri inesse, vide Ias.in l.edita.C.de eden.
3 Bar.in ead.l.col.2.versic.verius tamen, ait, promissionem † factam de nummis esse semper intelligendam de probis: quia reproborum solutio non admittitur.l.eleganter.§.qui reprobos. ff.de pignor.act.per quem tex.inquit Alex.in consi.104.in 1.vol.monetam reprobam appellatione monetæ non contineri. & ideò statutum pœnam imponens falsificanti monetam, non habere locum in eo, qui monetam reprobam falsificanit. & reprobam ait esse illam, quæ in loco statuti expendi non potest.hæc Alex.vide in re proposita Ang.de Aret.in §.præterea,col.2. inst.quib.mod.tolli,oblig.& Abb.in cons.24.in 2.vol.& plenè Franc.Curt.in tract.monetarũ, & plenius Alber.Brun.similiter in suo tract.monetarũ. Et dum Bar.ibi in 3.col.versi.sed contra
4 hoc opp.sic ait, stipulatio † nõ uestit pactũ nudũ.de hoc est tex.in l.si pacto quo, ubi Ias.in 1.col. vers.in primis.C.de pact.Et dum ibi subiungit, an stipulatio apposita super cõtractu impediat actionem oriri ex contractu, de hoc vide latius in l.ita stipulatus.ff.de uerb.oblig.
5 Bar.in ead.col.3.versi.illa ergo uerba, inquit, uerbum † conuenit, esse generalissimum, non sic uerbum promisit, ut ibi per eum. Tu de hoc uerbo, conuenit, vide Alex. in consi.155. Visis &
* consideratis, col.3.in libro primi & secundi vol.Et quamuis hoc uerbum, conuenit, secundum * communem opin.hic non significet stipulationem, sed pactum nudum; tamen si huiusmodi uerbum apud acta iudicij reperitur, tunc calore iudicij stipulationem indicat. hoc fuit singulare dictum Bal.in l.sciendum, in 2.lectu.ff.de uerb.oblig.quod multùm extollit Franc.Cremens. in suo sing.139.Quanquam uerbum, vbi dicit hoc alibi non inueniri. vide etiam ibi addit.ubi remissiuè traditur regula cum fallent.circa hoc uerbum, conuenit. De uerbo autem promittit,
6 † vide Alex.in d.consi.155.col.3.Adde tamen quod si huic verbo, promittit, adijciatur per pactum, intelligitur pacto nudo facta promissio, non autem stipulatione.l.si pacto quo pœnam, & ibi animaduertit Dec.C.de pact.& Barb.in consi.37.col.3.in 1.vol.Ancha.in consi.331.Aret. in consi.113.vide ad rem hanc Alex.in consi.152.in libro primi & secũdi vol.& in consi.158. Viso dicto themate.eod.vol.& Dec.in cõs.107.vbi ait, hoc uerbum, promitto, etiam in scriptura priuata stipulationem indicare. Idem ait Imol.in consi.102.dicens hoc uerbum, promitto, in scriptura prolatum indicare stipulationem, alioqui verò si fuit prolatum à teste: quia pactũ nudum significat: ut not.in l.j.C.de usur.& tunc non producit actionem.l.iurisgentium.§. sed cum nulla.ff.de pact.Soci.autem in consi.267.in princip.in 1.vol.ait hoc uerbum, promitto, siue sit appositum in scriptura publica, siue priuata, stipulationem significare, quãdo appositum fuit à iuris perito, non autem ab idiota. sed ista est magna restrictio ad prædicta, ideò cogita. vide doct.in d.l.sciendum.ff.de verb.oblig.
7 Bar.in ead.l.col.4.versi.sed quæro, quid si rectè † dari, exponit, rectè, idest, congruo loco & tempore. De hoc vide Alex.in l.iustè possidet.ff.de acquir.poss.col.2.& in l.iij.in gl.in voce, rectè.ff.de liber.& posth.& omninò vide gl.in l.ij.ff.de inoff.testa.& Abb.in c.1.§.vna. de summ. Trinit.in c.quoniam contrà, de proba.& in c.1.col.6.de re iud.& vide tex.& glo.in l.non putauit.§. non quæuis. ff.de contrat.
8 Bar.in ead.l.col.5.agit, quid significet hoc, quod in hac.l.dicitur, scilicèt † pacta inesse obligationi. concluditque quamuis pactum hoc producat exceptionem, tamen nõ oportere, ut reus eam proponat. & dat exemplum in pacto afferente dilationem.ut ibi per eũ. Circa hoc, quòd pars opponere non teneatur exceptionem, quæ nascitur cum ipsa obligatione, & ita inest obligationi,

gationi,sed iudex debet supplere,vide Ias.in §.actionum,col.24.versi.aduertendum est,inst.de actio.Et q ad supplendū iudex ex officio suo teneat̄,docuit Aret.in l.necessarijs,col.5.ver.præterea.ff.de acq.hæred.ubi limitat hoc procedere qn̄ oritur ex eadē dispositione,alioqui verò si ex diuersa,licèt à princ.vt ibi per eū.ponitur exemplū in suo,qui efficitur hæres necessarius,& obligatur de iure ciuili,& sic à principio nascitur ista exceptio; tamen quia non oritur ex eadē dispositione,qm̄ obligatio introducta est de iure ciuili,& abstensio de iure p̄torio; ideò iudex supplere nō dēt.& dū Bar.exponit inesse,hoc est,intus esse in obligatione. De hac re vide Feli. in rubrica. de excep.col.2.ver.Dicas tamen.& omninò Dec.in l.in eo quod plus.ff.de reg.iur.

Summarium in l.eius qui.ff.si cert.pet.

1 *Defunctus nihil habet.*

2 *Quando non potest aliquid induci secundum veritatem propter defectum scientiæ ex parte agentis, tūc induci potest secundum fictionem.*

3 *Possum ego ratam habere executionem debiti in subsidium sicut rei uenditionem, licèt non sit gestum nomine meo.*

4 *Ea quæ fiunt ex necessitate ueniunt in iudicio familiæ ercisc undæ, ea uerò quæ sponte fiunt, ueniunt actione negociorum gestorum.*

5 *Plures socij unius negociationis in diuersis locis existentes, sibi inuicem seruire uidentur.*

Bart.in l.eius qui.ff.si cert.pet.

Bar. in d.l.eius qui,oppo.contra tex.dicens,malè dici,pecuniam defuncti: quia defunctus
1 † nihil habet.soluit subintelligendo quondam. Ad hoc uide aliquid per Alex.in l.viro, in glo.in uoce,viro.ff.sol.matr.Feli.in c.cùm venerabilis,de testi.cogen.& Cæpol.in cons.17.colu.4.Et de hac uoce,quondam,vide aliquid per Imol.in consi.100.in fi.& Barb.in c.cùm super, col.1. de leg.Et de hoc,scilicèt,instrumentum non uitiari,in quo dicitur,talis filius Titij,licèt sit mortuus,vide Alex.in consi.162.Viso processu,in lib.primi & secundi uol.& in l.quoties, col.4.ff. de hæred.instit.& Abb.in c.quoniam contrà, de probat.

2 Bar.in ead.l.col.2.tradit,quando aliquid non potest induci† secundum ueritatem propter defectum scientiæ ex parte agentis, tunc induci posse secundum fictionem. & dat exemplum in suo,vt uidere est ibi apud eum. Attende hæc uerba Bart. ex quibus colligitur ratio ad tex.in §. sui autem,inst.de hæredit.quæ ab intest.defer.cum suis concord.

Bar.in ead.l.col.3.vers.Ad quartum oppo. cum seq.concludit, menti esse tenendum, me ita
3 posse ratam habere executionem † debiti in subsidium,sicut rei uenditionē, licèt non sit gestū nomine meo.Sed aduerte tu,quia obst.quòd ista exactio fit in re mihi debita,non mea,secundū gl.hic,in uoce,defuncti,& ibi Bar.igitur non possum ratum habere; quia dicta regula non procedit in re mihi debita.l.venditor ex hæreditate,vbi Bar.ff.de hæred.vel actio.uend.

4 Bar.in ead.col.vers.quærit glo.sentit,ea, quæ fiunt ex necessitate † uenire in iudicio familiæ erciscundæ,ea uerò quæ spontè fiunt,uenire actione negociorum gestorum. De hac re tradit Bar.in l.ij.§.ex his.ff.de uerb. oblig.vbi Ias.

Bar.in ead.l.col. antepe.ver.vltimò nota,inquit,plures uideri sibi inuicem seruire,id quod in-
5 ducit ad plures socios † unius negociationis in diuersis locis existentes, vt sibi inuicem seruire uideantur.Adde tu,quòd immo aliquis quandoq; consequitur per socium, quod per se ipsum consequi non posset: vt per Ias.in cons.112.in 4.vol.Et an & quando socius ex facto consocij teneatur,vide apud Fulg.in consi.209.& Raph.Cu.in consi.8.

Summarium in l.si ego.ff.si cert.pet.

1 *Executio fieri potest contra fideiussorem, quando constat principalem conueniri non posse.*

2 *Executio aliqua non requiritur si agitur contra tertium possessorem.*

3 *Exceptio excussionis est dilatoria.*

4 *Creditori agenti cōtra tertium possessorē cui opponitur excussionis exceptio, an aliquod remediū cōpetat.*

5 *Excussio non est facienda de bonis existentibus extra territorium iudicis, coram quo causa agitur.*

6 *Hæreditas iacens non habetur pro absente, sed præsente.*

7 *In excussione facienda prius constare debet de credito creditoris.*
8 *Si exceptio excussionis opponitur in iudicio, an suspendat instantiam causæ.*
9 *Excussionis exceptio contra nummularium & campsorem & mercatorem, locum non habet propter publicam utilitatem.*
10 *Quomodò excussio fieri debeat.*

Bar.in l. si ego.ff. si cert.pet.

Bart. in d.l.si ego,propè fi.agit de materia excusionis,dicens,& ideò dicebam semel in Marchia,& reliqua ut ibi per eum. Vide quid ex hoc inferatur apud Ias.in §.item si quis in fraudem,col.17.vers.& per hanc limit.inst.de actión.vbi adducit in contrarium quæst.Bar.in l.decem,col.1.ff.de uerb.oblig.& dum ibi Bar.in fi.huius.l. ait executionem † fieri posse contra fi-
1 deiussorem,quando constat principalem facilè conueniri non posse.& demum concludit,sem per agi posse contra eum ante factam excusionem,si nõ opponitur exceptio.Attende,qm̃ ista solutio Bar.vt agi posit parte non opponente,præsupponit natam esse actionem, & obligationem,id quod vr̃ esse contra tex.in d.l.decem.ff.de verb.obli. vbi in plurib. locis sentit promissionem,de qua in tex.nostro esse conditionalem,& propterea non esse ortam obligationem & actionem:& ita in terminis tenet Alex.in cons.31.In causa executionis petitæ,col.3.in 4.volu. & ita uidetur sentire Ias.hic in 1.col.in 2.limit.dum fundat se super eo,quòd est conditionalis. & si ista opinio Bar.esset ueritate subnixa,fundamentum Ias.corrueret. & ad prædicta uide ẽt Alex.in cons.33.eod.4.vol.& in simili in consi.63.col.penul. & in consi.96.eod.lib. & Abb.in cons.29.col.2.in 2.vol.& Barba.in consi.43.col.10. in 2.vol. Postquam hic agitur de materia
2 excusionis, decreui quædam scitu digna silentio non præterire. Et primò, excusio † aliqua non requiritur,si agitur contra tertium possessorem, quando in instrumento adest clausula cõstituti,uel precarij, si bona illa tempore obligationis posidebantur.Aret.in consi.126.Alex.in consi.83.& in consi.85.& in consi.185.in 6.vol.& in consi.70.in 5.vol.col.fi. Cæpol.in caute. 31.Ias.in d.§.item si quis.nu.77.de actio.& omninò Ant.de Fan.in trac.de pignorib. & hypothecis,fol.52.n.51.vbi sing.limitat hoc non habere locum,quando mortuus esset ille,qui se cõ
3 stituit noĩe alterius posidere.Prætereà scias in re proposita,excusionis† exceptionem esse dilatoriam,& ideò opponendam esse ante litem contestatam,alioqui opponi non potest.& similiter opponenda est in prima instantia,alioqui in causa appellationis opponi nõ poterit:ita probat Ant.de Fano in d.trac.in 1.par.octauæ.nu.43. Si verò excusio fieret contra principalẽ debitorem,qui repertus sit non soluendo,& creditor agere incipiat contra tertium possessorem scd̃m auth.hoc si debitor.C.de pignor. & posteà superueniant aliqua bona huic principali debitori,poterit iste tertius possessor ẽt post litem contestatã obijcere excusionem fieri debere
4 super bonis prædictis.Alex.in cons.100.in 5.volu.Sed utrum creditori † agenti contra tertium possessorem,cui opponitur excusionis exceptio,aliquod remedium competat,quo mediante cœptum iudicium sustineatur?& dicas ei competere, vt per Anto. de Fano in d.trac.in 1.par. octauæ par.princi.nu.46. Quid si fiat excusio à creditore contra principalem debitorem, qui non est soluendo,vtrum quando vult petere declarari excusionem legitimè factam, citari debeant omnes bonorum possessores, de quorum præiudicio agitur,alioqui actus non intelligat̃ legitimè factus? Alex.in consi.106.col.fi.in 5.vol.eos esse citandos affirmauit. Tamen in con-
* trariam sententiam * communiter itum esse testatur Anto.de Fano in d.tracta.in 1.par.octauæ
5 par.nume.48.vbi etiam numero 51.inquit, excusionem † non esse faciendam de bonis existentibus extra territorium iudicis, coram quo causa agitur. idem ait Cæpol.in caut.31. idem uoluit Bald.in l.sciendum. in princip.ff.qui satisda.cog.& Alexand.in consi.91.colu.penult.in 7.vol.de qua re uide eundem Alexan.in consi.84. In causa quæ uertitur,col.fi.in 3.vol.An autem excusione non facta agi posit contra tertium possessorem, si debitor est absens?glo.in d. auth.hoc si debitor,hoc fieri posse ait. id quod uerum est secundum Bar.ibi,si primò condemnatus est per sententiam. Quid in hæreditate iacente,an sit idem,quod in minore? Bal. ibi di-
6 cit ꝙ non,ex quo dicto colligas,hr̃ditatẽ† jacentẽ non haberi pro absente,sed põte. sed ibi uide

Alber.

Alber.& Sali. An per inspectionem scripturarũ debitoris, probetur, eũ non esse soluendo? Aret. in l. Aristo. ff. de acq. hær. & hoc procedere posset, vbi omnia ipsius bona in ipsis scripturis continerentur. Nunquid in excussione requirat̃ citatio, vide gl. in l. iij. §. tutores. ff. de suspec. tutor. An statui possit terminus tertio possessori ad ostendendum, si adsunt bona debitoris expedita, & à tertio non possessa: & si non ostendit an agi possit contra eũ? vide Ang. in l. à diuo Pio. §. in
7 uenditione. ff. de re iudi. Et qñ in excussione † facienda prius constare debet de credito creditoris, vtrum ad liquidandum istud creditum tertius possessor citari debeat, vide Pau. de Cast. in l. decẽ. col. fi. ff. de uerb. obli. & in l. libera. C. de sent. & Rom. in l. peregrè. §. quib. ff. de acq. poss. An ista excussio cõprehendat clericos? vide in simili casu Ang. in l. j. §. hæc stipulatio. col. 6. ff. si cui plusquam per leg. Falc. Quid si possessor bonorũ contradicit facienti excussionẽ, dicens eũ nõ esse creditorem, an teneat̃ in ista excussione suum creditum probare? Bal. in l. iij. in fi. C. qñ. fisc. vel. priua. Item si plures sunt rei debendi, non sufficit excussionẽ contra unum esse factam, vt agi possit contra tertiũ possessorem, vel contra fideiussorem. Sali. in d. auth. hoc si debitor. & Bal. & Ang. in auth. sed hodie. C. de actio. & oblig. & Rom. in cons. 392. col. 2. & 3. quid si prius egi contra tertium possessorẽ, & satisfacete mihi non potui, vtrum redire possim ad fideiussorẽ
8 debitoris mei? vide Pau. de Cast. in cons. 174. si exceptio † excussionis opponit̃ in iudicio, an suspendat instantiã causæ, ita vt snĩa sequi non debeat, nisi prius super ista excussione fuerit pronunciatũ. vide Practi. Papien. in libello circa excussionẽ, in vers. exceptio excussionis. in princ. Itẽ excussio fieri debet super bonis, q̃ non sunt in controuersia. Ant. de Fano in eod. loco, n. 55. Illud ẽt intelligas, excussionem fieri non dr̃e, qñ bona principalis publicata fuerunt ob rebellionem. Abb. in d. cons. 29. in 2. vol. Idem qñ de uoluntate fideiussorũ principalis cõueniri nõ põt.
9 gl. sing. in l. nisi. ff. de pac. adde quod tradit̃ in l. fi. ff. de iur. iur. in princ. Rursus excussionis † exceptio non hẽt locum contra nummularium, & cãpsorem & mercatorem, pp publicã utilitatem, neq; vbi agit̃ simpliciter & de plano, vel de bona ęquitate. Ias. in l. si constante, nu. 204. & 205. ff. sol. matr. vbi ẽt tradit, an fieri debeat, qñ constat principalem nõ esse soluendo. & in l. decẽ. ff. de uerb. obli. Et qñ excussione non facta agi possit contra debitorem, vide Cępo. in d. caut. 31. & Ias. in d. §. item si quis, inst. de actio. Excussio aũt principalis dr̃ facta, si contra citationem de
10 eo factã, nemo comparuit. gl. est sing. & unic. scd̃m Bal. in l. pe. C. ad trebel. Et quõ excussio † fieri debeat, vide Bar. in l. præsenti. C. de ijs. qui ad eccl. confug. & tex. in l. j. C. de Decuri. li. 10. in l. Moschis. ff. de iur. fisc. & in l. libertus. §. filium. ff. de admin. tut. An autem snĩa lata super excussione inter creditorem & debitorem, pręiudicet fideiussori. Ias. in l. is apud quem. C. de eden. & an in excussione citari debeat fideiussor. Ias. in l. filiusfamil. §. Diui. ff. de lega. 1. & in d. l. decem, vbi tradit generaliter, an & qñ excussio exigatur, vt agi possit contra fideiussorem, & in d. l. si constante, & in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. An aũt iuramentũ tollat beneficium excussionis, q̃ fieri deberet contta principalem debitorẽ: vide Feli. in c. ex rescripto. n. 18. de iur. iur.

Summarium in l. ij. ff. de iur. iur.

1 *Iuramentum habet executionem paratam.*
2 *Iuramentum habet uim guarentigiæ.*
3 *Si in instro emptionis & uenditionis apponatur iuramentũ, opponi non poteſt exceptio pretij non ſoluti.*
4 *Contractus factus in iudicio habet executionem paratam.*

Bar. in l. ij. ff. de iureiur.

1 BART. in d. l. ij. in fi. inquit, iuramentum † habere executionem paratam, sicut sententia. Hoc idem tradit Soc. in cons. 120. col. 5. in 1. vol. & de veritate huius documenti uide latè Ias. in §. item si quis postulante. col. 17. insti. de actio. vbi tandem concludit cum Bar. hic. Et ex isto singulari dicto infert Franc. Cremen. in suo singu. 152. incip. Volo dare nouam cautelam, in isto casu opponi non posse exceptionem non numeratæ pecuniæ. Ego aũt non bene percipio, quare magis isto casu non admittatur, quàm in alijs: quia hmõi exceptio cõpetit, quamuis debitor confessus esset in instro guarentigiato, quod habet executionem para-

tam,scd'm Ias.in l.qui pecuniam,in 3.ampl.supra si cert.pet.Attende tamen,exceptionem hanc non competere ei,qui confessus esset se centum habuisse,quæ habet penès se:quia hoc operantur illa uerba,penès se.Rom.in sing.636.incip.Scis ꝙ confessioni.Et an & qñ ista exceptio opponi possit,vide Feli.in c.si cautio,n.33.de fid.instr.Attende pręterea,qm̃ hoc dictum Bar.no-
2 uum appellat Rom.in rubr.ff.de arbit.inferens ex eo,iusiurandum† habere uim guarentigię.& hoc idem ait Bal.esse singulare in l.j.C.eo.tit.sed tamen contrarium tenet Ang.hic.& in l.iusiurandum ad pecunias.§.fi.infrà eo.tit.& Rom.hic.& in l.sed & si possessori.§.fi.infrà eod.& Bal. in l.si duo patroni.§.si quis iurauit,infrà eo.& Matthę.in suo sing.20.incip. Nota bonã practi-
* cam.Tu aũt teneas opin. Bar.quam Ias. ait esse * com.& pro ea se sæpe consuluisse, & cum qua transeunt hic Fulg.& Alex.& alij.& Bal.& alij in d.l.j.C.eod.& cum istamet opinione tenet idẽ Bar.in d.l.sed & si possessori.§.fi.in 1.notab.per illũ tex.& ibi Ang.sibi contrarius,& Fulg.Pau. de Cast.& alij.& Alex.in l.nam & posteà.§.fi.infrà eo.& in l.post rem,hic adductã, & Ange.de Aret.in d.§.si quis postulante,inst.de actio.col. 3.licèt dubitauerit in casu, in quo præstitum esset extra iudicium.& Bar.in fortiorib.terminis in d.l.si duo patroni.§.fi.infrà eo.dicens,si in in-
3 strumento emptionis † & venditionis apponatur iur'm, opponi non posse exceptionem pretij non soluti,quando executio rei uenditæ peteret.& pro hac opin.facit tex.in l.pe.C.depos.hoc modo eum considerãdo:habetur ibi in tex.instrumentum depositi paratã habere executionẽ, assertq; rationem esse,ꝑ bonam fidem, cui potissimùm ille contractus innititur. sed ista ratio multo magis militat in iur'o,in quo maior bona fides exigitur, cùm ibi de periculo aĩæ agatur. l.fi.C.ad l.Iul.vide in l.si quis maior.ibi,mox deputabuntur.C.de transac.nam ubicunq; lex utitur uoce,mox,vel illicò,ibi parata est executio,vt trad.Bar.in d.l.pe.C.depos.ad rem facit id,ꝙ
4 quilibet contractus† factus in iudicio,habet executionem paratã, vt probat tex.in l.tale pactũ. §.qui prouocauit,in uoce,iustam conuentionem.ff.de pact. scd'm intellectum, quem ibi ponit
* Bar.& * cõiter alij.sed omne iur'm etiam extraiudiciale habet uim iudicij.l.qui iurasse.§.fi.infra eo.& ẽt litis contestatę.l.nam & posteà.§.siquis temporaliter,& ibi not.Bar.infrà eo.igitur &c. Istam aũt opin.limita,ut procedat solùm quando iur'm esset præstitum secundum formam Bar. hic,scilicèt quando tendit ad litis decisionem, atq; ita est iuramentum de præsenti,vel de ꝓterito:quia tunc æquiparatur sñiæ,alioqui uerò si esset de futuro,vel simpliciter à debitore præstitum:vt ex uerbis Bar.hic colligi potest.& ad hoc benefacit,quod ait Bal.in c.1.§. item sacramẽta.col.pe.in fi.in tit.de pac.iura.firm.vide Soc.in cons.231.in 4.dub.in 1.vol.& Matthæsy.in d. sing.suo 20.& Ias.latè in d.§.item si quis postulante,col.antepe. inst.de action.

Summarium in l.ait prætor.ff.de iur.iur.

1 *Iuramento præstito aduersario standum est in omnibus quòad ipsos litigantes.*
2 *Iuramenti virtus & energia, remissiuè.*
3 *In causa matrimoniali an iuramentum deferri possit.*

Bar.in l.ait prætor.ff.de iureiur.

1 Bar. in d.l.ait prætor,sic ait in summa,Iur'o † præstito aduersario standũ est in oĩbus quòad ipsos litigantes,alioqui uerò quò ad alios. An aũt testis examinatus in una causa probet in alia inter easdem personas,vide Alex.in cons.37.in 1.vol.& in cons.268.in lib.primi & secundi uolu.& latè Bar.& alios in l.admonendi.ff.de iureiur.quęrit posteà Bar.vtrum in criminalib.iusiurandum possit deferri?deciditq; uoluntarium, vel iudicialem deferri posse, non aũt necessariũ in supplementum probationis.vide aliquid apud Feli.in c.veniens, col.2.in vlt.notab.de testi. & in c.cùm uenissent,col.2.eo.tit.& hoc idem militat etiam in alijs causis,in quib.agitur ad pœnæ petitionem,secundum Alex.in cons.175.Viso themate,in lib.primi & secundi uol. & de uir
2 tute † iuramenti uide plenissimè Marc.Anto.Bauerium in tracta.de uirtute iuramenti,& Thomam Ferratium in caut.20.vbi tradit memorabiles effectus iuramenti.
3 Bar.in d.l.ait prætor,quærit utrum in causa † matrimoniali,iuramẽtũ deferri possit? Atten-
* de quatenus Bar.hic concludit (& est opi.* cõis secundum Alex.) iuramentum affirmatiuè ualere in causa matrimoniali.hoc lc cum habere etiam si criminaliter ageretur. glo. est singul.in l.pen.

l.pe.in uoce,confessus.C.de fideiuss.cuius meminit Bal.in l.vnic.col.fi.C.de confess. & in l.qui cunq;,colu.6.C.de seru.fugit.& in l.eum quem,colum.6.C.de fideicom.& in cap.1.§. iniuria, col.pen.in tit.de pac.iur.fir. & in c.tertio loco,de præsump.& sequitur Ang.de Aret.in tract.de malefic.in glo.in uoce, De adulterijs. Limita tamen ut non habeat locum quando cõiuges essent disparis cõditionis,& uilior solus iuraret.Bal.in l.j.C. de coll.detegen. vide Abb.in c.super eo,de testi. Et an & quando,& quomodò iuramentum deferri possit in supplementum probationis in causa matrimoniali,vide Abb.in c.mulieri.de iureiur.An autem matrimonium dissolui posset per confessionem coniugum? vide Rom.in sing.614.vide Feli.in c.consanguinei,de re iud.& quomodò matrimonium probari possit,vide Aret.in cons.13.

Summarium in d.l. ait prætor.§.iurari.ff.de iur.iur.

1 *Iuramentum est sumendum prout delatum est.*

Bar.in d.l.ait prætor.§.iurari.ff.de iureiur.

1 Bar. in §.iurari,ait,iuramentum † esse sumendum ptout delatum est,si modus iurandi est licitus. Limita tu istum tex. ibi per caput. quia hodie huiusmodi iuramentum à lege Christi penitus abhorreret, secundum quam iurandum est per creatorem,non autem per creaturam, vt inquit Hostien.in §.alter,in princ.in summa eod.titu.Item limita ut per Bal.in auth.sacramenta puberum,col.2.C.si aduers.uend.quando ageretur de contractu aliquo confirmato: quia tunc non sufficeret tale quale iuramentum delatum ex libito uoluntatis. reliqua uide per Alex.bic. & per Bar.in consi.12.col.pen.in 2.vol. Adde etiam quod iuramentum intelligitur semper secundum intentionem deferentis,non autem suscipientis iuramentum.Marc.Anto.Bauetius in d.tract.de uirtute iuramenti.nu.143.

Summarium in l.non erit.§.si neque.ff. de iur.iur.

1 *Iuramenti delatio debet intelligi ut iuretur incontinenti, vel remittatur.*

Bar.in l.non erit.§.si neque.ff. de iureiur.

1 Bart. in ead.l.§.si neque, ait, iuramenti † delationem debere intelligi, vt iuretur in continenti,vel remittatur. De huius.§.materia uide latè Ias.post Ang. de Aret.in d.§.item si quis postulante, inst. de action.col.5.

Summarium in l.nam & posteà.ff.de iur.iur.

1 *Exceptio iurisiurandi impedit litis contestationem siue processum.*

2 *Si exceptio quæ solet impedire litis contestationem, habet altiorem indaginem, ea non impedit processum.*

3 *Exceptio pacti de non petendo, non impedit litis ingressum.*

4 *Exceptio litis finitæ impedit litis contestationem.*

Bar.in l.nam & postea.ff. de iureiur.

1 Bar. in d.l.nam & posteà, ait in summa: exceptionem † iurisiurandi impedire litis contestationem siue processum. Aduerte quia non solùm exceptio iureiurandi impedit litis contestationem,sed etiam periurij. Ant.de Butr.in c.dilecta,col.3.de except.& Feli.in c.exceptionẽ, col.12.vers.idem.eod.tit. vide Soc.in consi.38.col.fi.in 1.& quia Bart. citat.l.amplius non peti.ff.rem rat.hab.ad probandum,quòd agere,& litem contestari,idem significent: attende quod d.l.amplius,non utitur uerbo agere, sed petere,ex quo colligi potest Bar. sensisse hæc duo uerba eiusdem esse significationis.Et quòd agere,litis contestationem indicet,est glo.not.in l.si posteà.ff.de pecul.quam scitu dignam esse perhibet Bal.in c.quoniam contrà,col.7.de probat.licèt eam reprehendat in l.eum qui.C.de iur.& fac.ignor.& de hoc est tex.& ibi Iac.de Belui. & Aret.secundum intellectum glo.& doct.in l.ex duobus.ff.de duob.re. & ad rem facit diffinitio actionis posita inst.de actio.in princ.iuncta l.j.cum glo.C.de iudic.& licèt contra Bar.uideatur tex.in l.age cum Geminiano.C.de transac.tamen pro Bar.facit tex.in l.si operarum.ff.de oper. libert.& uide Ias.in l.posthum.C.de collat.& Cæpol. in cautel.34.

2 Bar. in ead.l.in secundo notab.inquit,si exceptio † quæ solet impedire litis contestationem, habet altiorem indaginem, eam non impedire processum, sed procedi debere ad contestationem reseruata exceptione in processu causæ. Ad primum membrum Barto.dum loquitur de

exceptione, quæ solet impedire litis contestationem, dicas hoc non habere locum in exceptione, etiamsi uera & efficax sit, quæ tamen calumniosè, & causa morandæ litis opponitur, huiusmodi enim exceptionem reijci posse à iudice, docuit Feli. in c. de cætero. nu. 12. de sent. & re iudic. Quò autem ad secundum membrum uide Abb. in consi. 14. in 1. volu. vbi limit. & Areti. in consi. 73. in consi. 99. & in consi. 107. Et quæ nam exceptio dicatur habere altiorem indaginem, bene declarat Ang. Aret. in §. bonæ fidei, col. 3. vers. pro cuius materiæ declaratione, inst. de actio. & in §. appellatur, col. 16. versic. quæ autem sit exceptio, instit. de excep. Adde Feli. in c. exceptionem, col. 7. vers. primus est, de excep. vbi latè declarat totam hanc materiam, & in c. cùm contingat, de off. deleg. & in c. cùm inter monasterium, col. 14. de re iudi.

Dum Bar. in ead. l. col. 2. opponit de l. peremptorias. C. senten. rescin. non posse. Ad hoc uide omninò Ang. Aret. in §. æquè, col. 2. & 3. vers. verùm ad propriam, de excep. Bar. in l. cùm quærebatur. §. pen. ff. iud. sol. Bal. in l. postquàm liti. C. de pact. glo. & Doct. in l. fratres. C. de transac. & in l. fi. ff. pro suo. adde Abb. in c. super literis, col. 6. in gl. fi. de rescrip. & Fel. plenè in d. c. exceptionem. col. 9. ver. Circa peremptorias, de except.

3 Bar. ibidem paulòpost subiungit, exceptionem† pacti de non petendo non impedire litis ingressum; tamen idem Bar. in l. si unus. §. pactus ne peteret, facit differentiam inter pactum de non petendo, & pactum de non agendo. Et multas differentias inter hæc duo pacta recto ordine tradit Curtius iun. post alios doct. in d. §. pactus, ubi tandem concludit se de hac re semper dubitasse.

4 Bar. in ead. l. & col. versi. item quia exceptio, inquit, exceptionem † litis finitæ impedire litis contestationem. quæ dicantur exceptiones litis finitæ, docet Ang. Aret. in d. §. æquè, instit. de excep. adde Bal. in c. ex parte, de rescript. Roma. in consi. 214. Barbat. in consi. 25. colu. 1. in 2. vol. & Areti. in consi. 9. colu. 1. Et quia in præcedentibus actum est de exceptionibus impedientibus litis ingressum, de hac re uide specialem tractatum Martini de Fano de exceptionibus impedientibus litis ingressum.

Summarium in d. l. nam & posteà. §. iureiurando. ff. de iur. iur.

1 *Unde oriatur actio iurisiurandi.*

Bar. in d. l. nam & posteà. §. iureiurando. ff. de iureiur.

1 BART. in ead. l. §. iureiurando, quærit† unde oriatur actio, cùm in edicto nihil dicatur de actione, sed de exceptione. dicitq; respondendum esse plura fuisse uerba in edicto, ex quibus constabat, prætorem dare actionem ex iureiurando. Attende, quoniam hoc uidetur colligi in l. iij. suprà eod. in uerbo tuebitur. nam ea est huius uerbi uis & potestas, vt de actione & de exceptione intelligatur. l. statuas. ff. de acqu. rer. domi. tradit Alberi. in suo dictionario in ver. tuetur. Et de huius actionis natura, vt multos alios prætermittam, vide latè Ang. Areti. in §. item si quis. inst. de actio. & Ias. in l. si quando. C. vnde ui.

Summarium in d. l. nam & posteà. §. sed si damnetur. ff. de iur. iur.

1 *Sententia ualet post iuramentum, etiamsi sit contraria.*

Bar. in d. l. nam & posteà. §. sed si damnetur. ff. de iur. iur.

1 BAR. in ead. l. §. sed si damnetur, sic ait in summa. Sententia † ualet post iuramentum, etiam si sit contraria. Vide Feli. in c. inter cæteras, col. 7. de re iud. & dum Bart. ibi subiungit ualere sententiam absolutoriam fauore liberationis: quia imputet sibi actor, & reliqua ut ibi Bar. Di-

* cas tu, licèt ista opinio Bar.* ab omnibus refellatur, etiam à canonistis in c. inter monasterium, de re iud. & ab Ant. de Butr. in cons. 27. Visis partibus quæsitis, tamen dari casum, in quo posset procedere, quem ponit Bal. in rubr. de præscrip. col. fi.

Summarium in d. l. nam & posteà. §. si is qui. ff. de iur. iur.

1 *An omne iuramentum perpetuet actionem.*

Bar. in d. l. nam & posteà. §. si is qui. ff. de iureiur.

1 BAR. in eadem l. §. si is qui, quærit, vtrum omne iuramentum† perpetuet actionem? dicitq; Guil. dixisse, hoc locum habere solùm in iuro iudiciali, alij uerò cōtrà. Sed pro opinione Guil. urget

urget ratio: nam ibi non habet locum fictio, vbi ueritas locum habere non potest. l. certè. ff. de precar. Sed litis contestatio locum habere non potest nisi in iudicio, igitur & iuramentum debet habere locum duntaxàt in iudicio, & non extra. Et dum subiungit Bar. hoc esse utile scire propter iuramentum appositum in fine instrumenti, dicas hanc utilitatem uidisse Cæpol. in caute. 35. & vide Feli. in c. fi. col. fi. de rescript.

Summarium in d. l. nam & posteà. §. si minor. ff. de iur. iur.

1 *Quando cognitio per modum cognitionis proponitur, lis non est contestanda super hmõi contradictione.*

2 *Minor qui non appellauit, non dicitur læsus eo ipso quòd non appellauit, nisi doceat se habere aliquid propter quod in causa appellationis deberet uincere.*

3 *Minor qui ante latam sententiam renunciauit appellationi, eo ipso dicitur læsus.*

4 *Minor qui infra terminum non probauit, non statim tanquam læsus debet ad terminum restitui, nisi se habere probationem ostendat.*

5 *Si ecclesia litem habens non probat infra terminum ei statutum, & petat se esse restituendam, debet restitui.*

6 *In iudicio in quo quæritur an minor sit læsus, facilior exigitur probatio.*

Bar. in d. l. nam & posteà. §. si minor. ff. de iureiur.

1 Bar. in ead. l. §. si minor, col. 2. inquit, quando cognitio † per modum conditionis proponitur, litem non esse contestandam super huiusmodi contradictione. Ad hoc benefacit quod tradit idem Bar. in l. si autem. §. fi. versi. nota ex isto. §. quam legit cum l. præcedenti. ff. de nego. gest. & dum prosequitur Bar. dicens, iudicem eum esse debere, super ista contradictione, qui esset si principaliter restitutio peteretur. Ad hoc benefacit quod ait Bal. in l. ordinarij, in secũdo notab. per illum tex. C. de rei uendic. de eo qui obligatus in instrumento &c. de qua re agũt moder. in l. quoties. C. de iudic. facit tex. in l. minor, in fi. princ. ff. de euict. & in l. cum uendente. C. vbi cau. fisc.

2 Bar. in eod. §. ait, ex isto text. cum glo. colligi, minorem † qui non appellauit, non dici læsum, eò ipso quòd nõ appellauit, nisi doceat se habere aliquid, propter quod in causa appellationis deberet uincere. hanc eandem opinionem sequitur Abb. in consi. 67. In quæstione, in 2. volu. & Bal. & Sal. in l. fi. C. in quibus cau. in integr. resti. sit necess. vbi Bart. in col. fi. contrarium sentirat. Pro opinionum uerò concordia uide Alex. in consi. 115. Attentis, in 5. vol. Nam opinio illa per quam contraria ad concordiam reducuntur est amplectenda, secundum Alex. in consil. 50. col. pen. in 7. volu. & Soci. in consi. 66. col. 5. & in consi. 112. col. 3. in 1. vol. Et dum Bar. ibi

3 subiungit, minorem, † qui ante latam sentẽtiam renunciat appellationi, eò ipso dici læsum: quia possibile est, eum sequi iniustam sententiam. id quod non est post latam sententiam: & ideò tunc probatio exigitur. hoc idem confirmatur per tex. in l. si minor 25. annis filiofam. §. fin. & ibi Bar. ff. de minor. vbi habetur, compromissum dici lædere compromittentem: quia cùm ab eo appellari non possit, eò ipso minor dicitur læsus, & potest restitutionem petere. Attende,

✱ quoniam & si * omnes cum Bar. transire uideantur, vt minor ante sententiam renuncians appellationi dicatur læsus, ratione hic allata per Bart. tamen contra hoc documentum urget iste tex. nam minor deferendo iuramentum aduersario cum authoritate tutoris, videtur uelle omninò ei stare. l. non erit; versic. dato, suprà eod. immo, quod multò magis est, constituit eum testem & iudicem. l. fi. C. de fideicom. & possibile est, eum iniquam laturum esse sententiam, sicut posset & iudex, quando minor appellationi renunciat, & tamen nõ dicitur læsus nisi probetur, vt hic: igitur hoc idem & in isto casu Bar. est uel facilè concedendum. Neq; illud obijciatur, scilicèt, periurium non præsumi. l. fi. C. ad leg. Iul. repet. quia respõdetur similiter non esse conijciendum, vt iudex iniquam sententiã proferat. l. Nesennius. §. Caia. ff. de euict. & eò magis, quia ipse ad sui utilitatem non est sñiam prolaturus, sicut iste est iurm in causa propria suscepturus. An autem cõiter renunciari possit appellationi à futura sententia, etiam cum iuramento, vide Ang. in consi. 187. & Io. de Ana. in c. fi. col. 4. de crim. fals.

4 Bart.in verſ.Item hoc, inquit, minorem,† qui infra terminum non probauit,non ſtatim tanquam læſum debere ad terminum reſtitui,niſi ſe habere probationem oſtendat. Aduerte,quia
* licèt cum Bar. tranſeant * omnes legiſtæ,tamen contra eum uidetur urgere tex.in c.auditis, in fi. ibi,neceſſariam (vt aſſerit) probationem,de in integr. reſti. & ibi ita inquit Abb.in 8.notab. dicens illum tex.eſſe contra Bart.hic. vbi ſimiliter Ant.de Butr.per illum tex.tenet contra hoc
5 Bar.documentum. Ibi enim habetur, ſi eccleſia † litem habens non probat infra terminum ei ſtatutum,& petat ſe eſſe reſtituendam,debere reſtitui,quia eccleſia fungitur iure minoris. nec ibi exigitur,vt eccleſia ſe habere probationem oſtendat, vt hic vult Bart. Et ſi diceretur,eccleſiam facilius reſtitui,quàm minorem,reſpondeo,textum illum in hac re minori eccleſiam æquiparare. Rurſus,ſi fortè diceretur, hoc ideo ibi fieri,quia utraque eccleſia eandem reſtitutionẽ petebat,& ideò nemini fiebat iniuria. Reſpondeo,huic rationi tex.illum non inniti,ſed huic ſoli, quia eccleſia fungitur iure minoris. contra Bar.vrget etiam tex.in c.ſciſcitata,eod.tit.vbi ex ſola procuratoris allegatione etiam poſt latam ſententiam datur reſtitutio aduerſus probationem omiſſam,nec requiritur,vt aliquid probetur. & ibi Abb. adducit text. illum contra Bart. hic.& ideò crederem ſentiendum eſſe contra Bar.nec obſt. iſte tex.quia procedit quando minor vult reſtitui aduerſus factum ſuum legitimè celebratum, quo caſu eſt maior contra eũ præſumptio, propterea non eſt mirum ſi aliqua probatio eſt neceſſaria. Sed in caſu Bart. non ſic, quia minor uenit aduerſus caſum omiſſum, quo caſu reſtituitur, etiam ſi nihil probet. & hanc differentiam facit glo.in l.fi.in quib.cau.in integr.reſt.non eſt neceſſ. quam ſequitur ibi Bar.in col.pen.& fi.contra Bar.hic tenuit etiam Specu.de in integr.reſtit.in §.1.verſ.illud quoq; prætermittendum non puto. & Ant.de But.in c.cùm ueniſſent,& in c.ex literis,poſt Innoc.ibi eo. tit.Vide Aret.in conſ.66.incip.Viſo puncto,col.7. & ſequ.& Alex.in conſi.21. col.pe.in 1.vol.
6 Bar.in eod.§.ſi minor,in fi.ait,in iudicio,† in quo quæritur, an minor ſit læſus,faciliorem exigi probationem,habeat ne probationem, an non; ſufficereque ſi id præſumptiuè oſtendatur. Vide Aret.in conſi.14.col.1.in 1.dubio.& Cæpol.in conſi.74.col.1. & ad rem facit quod docuit Bar.in l.præſcriptionem,col.3.verſ.quæro.C.ſi contr.ius uel util.publi.vbi ait,quotieſcunque aliquid in duobus iudicijs tractãdum eſt,primum eſſe ſummariè agendum,aliud uerò plenè. Quatenus autem Bar.concludit ſufficere, ſi res præſumptiuè iudici oſtendatur; intellige, ſcilicèt ſemiplenè probando,vt Areti.aperit in conſi.66. pro quo faciunt trad. per Bar.in l.admonendi,col.fi.verſ.his præmiſsis,infrà eod.tit. vbi præſumptionem & ſemiplenam probationem æquiparat. præterea dum Bar.concludit,probationes,quæ fiunt in cauſa reſtitutionis, de qua hic agitur,plenæ non ſufficere probationi in cauſa principali, vide latè apud eundem Bar. in l.j.§.1.ff.de ui bon.rapt.& Alex.in l.ij.C.de eden.& Rom.hic.& de hac re uide etiam Sali. in l.j.col.pen.& fi.C.ſi aduer.rem iudic.

Summarium in d.l.nam & poſteà.§.ſi petitor.ff.de iur.iur.

1 *Actio non oritur ex iuramento iudiciali.*

Bar.in d.l.nam & poſteà.§.ſi petitor.ff.de iureiur.

1 Bar. in ead.l.§.ſi petitor,ait,actionem† non oriri ex iuramento iudiciali. Sed in contrarium facit tex.in l.actori.C.eod.conſiderando uocem illam,actori, quæ indicat litem conteſtatam, & ſic in iudicio, vt in princip.huius.l.fuit oſtenſum. & animaduertendo uocem illam, delato, quæ ibi poſita eſt, ex qua conijcitur, ibi delatum fuiſſe iuramentũ iudiciale. ſi enim non fuiſſet iudiciale, referri non potuiſſet.l.iuſiurandum quod ex conuentione,infrà eod.tit. Dum autem Bar.ſubiungit quæſtionem,vtrum iſta actio ſit datiua, vel natiua, vide Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante,col.7.inſti.de action.

Summarium in l.ſed ſi poſſeſſori.ff.de iur.iur.

1 *Si tibi fui condemnatus ad rem,quam tibi reſtitui, ſed poſteà ab eius poſſeſſione cecidiſti, quæ ad me reuerſa eſt, vtrum ex prima ſententia agere poteris, vt tibi denuò reſtituatur.*

Bar.

Bar.in l.sed si possessori.ff.de iureiur.

BART. in d.l.sed si possessori,in principio ver.vltimo hanc legem. quærit si tibi sui condē-
1 natus † ad rem,quā tibi restitui,sed posteà ab eius possessione cecidisti,quæ ad me reuersa est, utrum ex prima sententia agere poteris,ut tibi denuò restituatur? Ad hæc uideri poterit Bal. in c.cùm ex quæstione,col.2.de rest.spolia.Alex.in l.debitori.col.2.in gl.fi. C.de pact. Oria.in tract.de arbi.q.41.& Soc.in cons.33.Profectò,col.2.cum seq. vol.1.in quibus locis habentur nonnulla ad rem facientia.

Summarium in d.l.sed si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiur.

1 *Iuramentum habetur pro ueritate.*

2 *Usum fructum accipi impropriè pro quasi usufructu.*

Bar.in d.l.sed si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiur.

1 BART. in ead.l.§.item si iurauero,ait iuramentum † haberi pro ueritate.vide,Abb.in c.examinata,col.7.de iudic.Feli.in c.cùm contingat,col.1.de rescrip.Aret.in cons.127.Alex. & Ias. in l.fi.C.qui admit.& Alex.in cons.342.Circa primum,in libro primi & secundi vol.

2 Bar.in eod.§.ait,vsumfructum † accipi impropriè pro quasi usufructu.ex quo infert ad libellum,in quo continetur aliquē esse in possessione iuris incorporalis,ut intelligatur in quasi possessione.vide Ang.de Aret.in consi.281.Lancel.col.fi.inter consi.Alex.in libro primi & secundi vol.& multa uide apud Feli.remissiuè in c.series col.de testi.& in c.auditis,col.1.& 2.de pręscrip.& alios quāplures in locis ordinarijs,in quibus traditum est,uerba libelli esse improprianda ut libellum porrigentis intentio sustineatur.& in hac re attende,quia non solum uerba impropriè accipiuntur (ut prædictum est) verùm etiam ea omnia subaudiuntur,sine quibus petitio non procederet,ut in casu rei restituendæ docuit Alex.in cons.177.in 5.vol.Nam qui petit consequens,videtur etiam petere necessarium antecedens.Feli. in c.1.§.significātibus.nu.27. de libell.obla.Limita tamen ea quæ prædiximus de improprietate uerborum,procedere,nisi verba sint usque adeò dissimilia,ut saluari nequeant,ut per Feli.in d.c.auditis.nu.6. cum seq.

Summarium in d.l.sed si possessori.§.sed cum de hæreditate.ff.de iureiur.

1 *Iuramentum habet uim sententiæ præcedentibus probationibus latæ.*

Bar.in d.l.sed si possessori.§.sed cum de hæreditate.ff.de iureiur.

BART. in ead.l.§.sed cum de hæreditate,ait,se illum summasse cū.§.præcedenti. vide Feli.
1 in rubrica de probat.col.fi.Et dum Bar.subiungit, iurm † habere uim sententiæ præcedentib. probationib.latæ,& dicit gl.subaudire ad tex.ut ubi dicitur,probatum, subintelligatur,& pronunciatum. De ueritate huius gl.ultra Alex.hic vide Bal.in c.1.col.4.de lit.contest.& in c.cùm dilectus,col.6.de ord.cognit.& in c. tanquàm,de testi.& in c.tua nos,de cohabi.cleric. & muli. in l.j.ff.de reb.eor.& Feli.in c. t.ver.& dixit Bal.de excep.& Paul.de Castr. cons.322.vbi dicit etiam ex subsequentibus probationibus sententiam non iustificari.

Summarium in l.si duo patroni.ff.de iureiur.

1 *Ius accrescendi locum non habet in portione,quæ non deficit ipso iure,sed ope exceptionis.*

2 *Ubi probationes sunt pares,eæ praualent,quæ habent præsumptionem pro se.*

Bar.in l.si duo patroni.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.si duo,col.1.versi. nota ex hac.l. colligit ex text.ius † accrescendi locum non habere in portione,quæ non deficit ipso iure,sed ope exceptionis. contra hoc facit.l.hac consultissima.§. ex imperfecto, in verbo accrescere. C.de testam. vbi in portione, quæ in totum non deficit,habet locum ius accrescendi,ut ibi colligitur. cùm relicta in testamento non solēni naturaliter debeantur,ut trad.doct.in l.cùm quis.C.de iur.& fact.ignor.igitur aduerte quoniam fortè ratio assignari potest,scilicèt ideò hic non accrescere,quia remanet actio patrono, ut ait Bar.in superioribus uerbis,cùm propter iuramentum sit solum sublata actio naturalis, & remanserit

remanserit ciuilis, ex quo orietur actio, cùm semel adiuncta fuerit naturali, licèt posteà separetur: ibi verò nunquam actio competijt aliqua, cùm tacitum natum esset debitum, & sola obligatio natutalis non sit potens ad actionem producendam. inst. de obliga. in principio: atque ita non est mirum si accrescit. ad quod videtur aliquid facere, quod ibi habetur per Bal. sed tamẽ re uera hoc non satisfacit, quoniam propterea non remouetur obiectio, scilicet, portionem ibi in totum non deficere, cum posset habere locum compensatio & retentio, si res ad manus eius perueniret. ideò credo tex. in §. ex imperfecto, procedere tantum inter hæredes. vide pro solutione trad. per glo. & Paul. de Cast. in l. si post diuisionem. C. de iur. & fact. ignor. & ibi etiam Bald. & vide Corn. in consi. 170. col. 4. in 3. vol. & in consi. 298. col. pen. in 1. volu. Tamen cogita quia non facilè perspici potest, textum in d. §. solùm in hæredibus locum habere. Vide etiã pro solutione alterius contrarij, Paul. de Castr. in l. pen. ff. de acquir. poss. Et dum Barto. posteà
2 inquit, ubi probationes † sunt pares, eas præualere, quæ habent præsumptionem pro se. vide Alexan. in consi. 171. in 5. vol. nam ad probandum uerisimilia sufficiunt leuiores probationes. Dec. in consi. 596. col. fi. nu. 7. & Feli. in c. auditis. nu. 76. de præscript. Hinc infertur, testes de bonitate hominis deponentes esse præponendos testibus de malicia dicentibus: quia præsumptio est pro eis. argumento l. meritò. ff. pro soc. ita Innoc. & alij in d. c. auditis. Bald. in c. in nostra, in princ. de testi. Abb. in c. cùm. P. col. fi. de accus.

Summarium in d. l. si duo. §. Iulianus. ff. de iur. iur.

1 *Ille qui est dominus, amplius non efficitur dominus.*

Bar. in d. l. si duo. §. Iulianus. ff. de iureiur.

BART. in d. l. si duo. §. Iulianus, ait, istum tex. legi duobus modis, ut ibi per eum. Tu ex pri
1 mo intellectu collige limitationem ad regulam, quæ habet, eum, qui † est dominus, amplius dominum effici non posse. l. sequitur. §. lana. ff. de usucap. quia procedit quando habet directum dominium & proprium, alioqui verò si utile, ut hic per Ias. traditũ est. Et ratio esse potest, quia plenius succurritur iuranti ex iureiurando, vbi non requiritur titulus, neque bona fides, quàm ex præscriptione, in qua & titulus & bona fides exigitur. Et ad hoc benefaciunt tradita per Bar. in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capt. tamen in contrarium facit, quia præscriptione acquiritur dominium irreuocabiliter. Et ille qui habet dominium irreuocabile, non potest aliud quærere, ut ait Barto. in d. §. si quis seruum. Cogita. Et hæc omnia, & quædam alia quæ sequuntur, dum essem iuuenis posita fuerunt ad commentaria nostra Bartoli, vt uidere est in antiquis codicibus meis.

Summarium in d. l. si duo. §. Iulianus. ff. de iur. iur.

1 *Iudex pati non debet ut examinentur testes contra iuramentum susceptum.*
2 *Contra sententias, quæ transiuerunt in rem iudicatam probatio per confessionem admittitur.*
3 *Contra præsumptionem iuris & de iure non admittitur probatio nisi per confessionem.*
4 *Minor, qui iurauit non uenire contra contractum, non potest aduersus eum petere restitutionem in integrum.*
5 *Testes examinari non debent nisi super articulis.*
6 *Testis deponens extra articulum, non potest prodesse neque nocere.*
7 *Ad hoc ut dictum testis præiudicet producenti, necesse est ut sit super eo super quo fuit productus.*
8 *Testes quomodò iurare debeant de dicenda ueritate, an super articulis, an super tota causa.*
9 *Si fuit admissus articulus impertinens, & testis deposuit super eo, utrum præiudicet producenti.*
10 *Clausula, saluo iure impertinentium, quid operetur.*

Bar. in d. l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur.

1 BART. in ead. l. §. Idem Iulianus, tradit, iudicem † pati non debere ut examinentur testes contra iuramentum susceptum: quia in tex. habetur, iudicem pati non debere hoc probari, sed probatio secundum eum includit omnem actum probandi, scilicèt per testes, instrumenta,

& con-

& confessionem. Attende quoniam Barto. in eo quod ait, probationem includere omnem actum probandi, etiam per confessionem: quoniam Barto. ex hoc uidetur sentire, quotiescunque iuramento decisa est causa, probationem contra iuramentum per confessionem non admitti. id quod falsum esse existimo: quoniam post iuramentum admittitur probatio in contrarium per confessionem, secundum glo. in l. cùm iurasse. §. si pater, infra eod. titu. in glo. 2. Ad
2 hæc accedit, quia etiam contra † sententias, quæ transierunt in rem iudicatam probatio per cõfessionem admittitur. Imol. & Io. de Ana. in c. cùm plerique de immunit. eccles. cuius documẽti meminit Abb. in c. suborta, in fi. de re iudic. & in c. is qui fidem, & ibi doct. de sponsal. & Bald. in auth. ad hæc. C. de usur. & in l. si quis restituat. ff. de hæred. instit. Et ista est bona cautela, ne sententia exequatur. Cæpol. in cautel. 8. Præterea postquàm renunciatũ est probationibus omnibus, atque ita est conclusum in causa, non reijcitur probatio per confessionem, ut est tex. in c. cum Ioannes, de fid. instr. & in l. ampliorem, in principio. C. de appellat. & tenet Bal. in rubrica
3 de probat. col. pen. in fi. Item contra præsumptionem † iuris & de iure non admittitur probatio nisi per confessionem, secundum glo. in §. aliud quoque, in auth. de æqualit. doti. & trad. Bald. in auth. sed iam. C. de donat. ant. nupt. & Felin. in c. quoniam contrà. nu. 51. de probat. Ex quibus omnibus concludendum uidetur, hoc Bart. documentum ueritate carere. nisi seruando illud dicere uelimus, Bartolum sensisse de confessione de præterito, à qua recessum uidetur per subsequentem delationem iuramenti. Tamen non satisfacit ista solutio, tanquam ea quæ casum indubitabilem complecteretur.

Bar. in eod. §. idem Iulianus, col. 2. versi. item per hanc. l. tenet contra opinionem Dyn. mino-
4 rem, † qui iurauit non uenire contra contractum, non posse aduersus eum petere restitutionẽ in integrum: quia iuramento omne ius tollitur, quo mediante contra ipsum factum uenire posſit. & dicit in tex. isto esse casum. Adde quòd hũc tex. ad hoc affert etiam gl. in c. inquisitionis. §. tertiæ, in uoce, solummodò, de accusat. Et ad hoc est etiam gl. 2. in fi. & ibi Bar. in l. admonendi, infra eod. tit. Præterea ad hoc est gl. 1. in c. de testib. de test. & idem tenet hic Fulg. licèt contrarium teneant Iac. Butr. Alber. & Paul. de Cast. hic. & vide Feli. in d. c. de testibus, col. 2. in gl. 1. & col. fin. uersic. secundò not. Et ad hoc, quod dicit de minore iurante super contractu, an & quando contrauenire possit, vide Fulg. in cons. 237. Et an eo casu minor possit contrauenire ratione læsionis secundum. l. ij. C. de rescind. vend. vide Crauet. in consi. 7.

5 In eod. loco Bar. subiungit, testem † examinari non debere, nisi super articulo. & an si aliquid dicit extra articulum probet. Aduerte tu quoniam ultra ea quæ tradit Alex. hic, & suprà in decimo notabili ad rem facit tex. in c. cùm dilecti, de accusa. Vide etiam Ias. in l. j. col. pe. ff. si cert. pet. & Bal. in l. peremptorias. C. sent. rescin. non pos. Et quando aliquis dicatur testificari in articulo, vel extra, ultra adducta hic per Alex. in 4. notab. vide Bal. in l. ij. §. qui obseruauit, colu. 4. C. de iura. calumn. & tex. in c. 3. & ibi Bal. de testi. & Bal. in c. licèt causam, col. 17. de probat. At-
6 tende in hac materia, quia testis † deponens extra articulum non potest prodesse, neque nocere. tex. est & ibi Alber. in l. si quis libertati. ff. de pet. hæred. quem adducit ad hoc Alex. in consi. 90. Viso instrumento. in 3. vol. Proinde ètiam si falsum diceret contra articulum, non solùm de falso puniri non potest, sed immo faceret fidem super alijs articulis, in quibus uerum dixisset, ut per Bal. in l. si ex falsis. C. de transact. & Aret. in consi. 60. Quod tamen intellige nisi iurasset ueritatem dicere super tota causa, ut in locis præmemoratis, & habetur per Alex. in consi. 186. Viso & discusso, in libro primi & secundi vol. & Soc. in cons. 136. in 1. vol. & ita in dubio censetur suscipere iuramentum, ut per Feli. in c. de testibus, de testi. Nam eo casu testis sibi ipsi soli præiudicaret, non autem producenti: quia ex quo examinatur extra capitula per eum producta, eius dictum sibi nocere non potest. Et hoc usque adeò uerum est, ut producens eum, possit denuò testes producere super eodem articulo, super quo is falsum testimonium protulisset. Bar.
7 in auth. at qui semel. versi. & ex prædictis apparet. C. de probat. ad hoc enim ut dictum † testis. præiudicet producenti, necesse est ut sit super eo super quo fuit productus: ita Bal. in l. quoniã liberi. C. de testi. Quid si testis examinatus posteà dicit se falsum dixisse, & propterea tanquam

falsus

falsus citatur,& per contumaciam condemnatur: an hoc noceat parti,quæ eũ produxit? Ang. in consi.309.Et an & quando formari posit inquisitio contra producentem testes, qui falsum testimonium dixerunt,vide Dec.in consi.189.Quid si testis falsum dixit super articulo impertinenti,utrum dicatur periurus?Alex.in consi.28.col.2.in 6.vol.& Crauet.in consi.6. num.19. aiunt eum esse periurum,etiam si per uerbum,credere,deposuisset. Subiungit posteà Barto. in
8 ead.col.in fi.Quomodò testes † iurare debeant de dicenda ueritate an super articulis, an super tota causa. Vide canon.& præsertim Bal.& Inno.in c.2.de confes.& trad.per Alex.& Ange. in l.ij.ff.de iurisd.omn.iud.ad rem facit tex.in l.si possessori.§.1.suprà eod.tit.Et ad prædicta omnia vide Corn.in consi.18.in 3.vol.Et ad hæc quæ hic ponit Bar.vide Feli.in c.causam quæ, de testi.col.2.versi.Non obst.& in c.causam quæ,col.2.de re iudic.Alex.in d.consi.90.in 3.vol.& in l.j.col.3.supra titulo proximo,& in l.ij.ff.de iurisd.omni.iud.
9 Bar.in eod.§.col.fi.Quærit quid si fuit admissus † articulus impertinens, & qui non debebat admitti,& testis deposuit super eo,utrum præiudicet producenti? & decidit, ut ibi per eum. Attende id,quod ait Bar.scilicèt,eum,cui fuit data copia articulorum,& non opposuit,sibi præiudicare. nam ad hoc benefacit tex.& ibi Bar.in l.j.C.de relat.quem sequitur Bald. in l.in arbitris.C.de arbitr.in fi.& tex.in c.2.de accusat.in 6.Quatenus uerò concludit Bar.si iudex.admittit articulos saluo iure impertinentium & non admittendorum, tunc etiam si pars nihil obijciat,hoc sibi non præiudicare. vide Ange.in l. in speciali,in fin.ff.de rei uendic.& aliquid apud
10 Imol.in l.iiij.§.ait prętor.ff.de damn.infect.Et quid operetur huiusmodi clausula,†ut ita dicam, reseruatoria,vide apud Bart.in l.si ille à quo.§.si testamento.ff.ad trebell.& Felin.in c. per tuas, col.3.de iureiur.& in c.inter monasterium,col.14.& seq.de re iud.& Dec.in consi.84. col.fin. Et quæ dicatur positio,uel articulus impertinens,docuit Abb.in consi.118.in 2.vol. An autem in dubio articuli pronunciari debeant pertinentes,an non? & eo casu esse iudicandos pertinẽtes,dummodò aliqualiter ad causam conferant,docuit Dec.in consi.517.nu.2.An producẽs articulos censeatur confiteri contenta in eis? vide Feli.in c.examinata,de iudic.& Soci. in consi. 112.in 4.vol.vbi ait,eum,qui positionem fecit cum iuramento,censeri ea omnia confiteri,quę in ipsa positione continentur. Et quando posit dicta positio reuocari,tãquam erronea, tradit Alex.in consi.21.in 3.vol.& generaliter quæ ad materiam testium attinent, vide plenè per Alberic.in tract.de testibus,& per Franciscum Curt.similiter in suo tract.de testibus.quo uerò ad exemplum positum hic per Bar.de probatione dominij,quæ admissa fuit in causa recuperãdæ possessionis,vide Aret.in l.naturaliter.§.nihil commune,col.4.ff.de acq.poss.

Summarium in d.l.si duo.§.si quis iurauerit.ff.de iur.iur.

1 *Ex iuramento formiter præstito datur actio utilis ex contractu.*
2 *Statutum disponens contumacem haberi pro confesso, debet intelligi quò ad principalem casum, non autem quò ad qualitates.*
3 *Contumax habetur pro confitente facta,non autem qualitatem facti.*
4 *Statutum quod contumax habeatur pro confesso,an ualeat.*
5 *Si citatus dixit se non teneri comparere,quid iuris.*
6 *Contumax qui habetur pro confesso an efficiatur infamis,ita ut ad officia non admittatur.*
7 *Si iuratur super actione personali expressa causa & contractu quare teneatur, tunc habet locum actio in factum.*
8 *Iuramentum habet executionem paratam.*

Bar.in d.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.ff.de iur.iur.

1 BART. in ead.l.§.si quis iurauerit,sic ait in summa. Ex iuramento † formiter præstito datur actio utilis ex contractu, cuius forma continet iuramentum. Tu uerò ultra tradita hic per doct.attende,quia ex isto tex.colligit Bar.in consi.incip.In nomine Dominiproponitur quòd Ioannes,præsumptionem,quæ in aliquo casu oritur,sumẽdam esse cum omnibus qualitatibus, & modis illi actui cohærentibus. & hoc non solùm procedere in præsumptione. sed etiam in fictione,

fictione,ut in confessione ficta,quæ à contumacia prouenit,ut est tex. in l.ij.§. quòd si actor, in uoce,quemadmodum,& ibi Bal.C.de iuram.calumn.Contrarium tamen voluit Anch.in consi.
2 412.incip.Probata tanti uiri,ubi ait,statutum † disponens contumacem haberi pro confesso, debere intelligi,quò ad principalem casum,non autem quò ad qualitates. & idem videtur tenere Bar.in consi.incip.Statuto ciuitatis Florentiæ.id quod confirmatur ex tradit.per Angel.in consi.145.Super primo dico sententiam nullam. vbi etiam tenet, uerè confitentem delictum non censeri propterea fateri qualitates delicti. Et ista conclusio comprobatur ex tradit. per Bar.in l.si cui.§.si à filio.ff.de leg.1.& per Dec.in consi.593.ubi traditum est, confitentem aliquam propositionem,censeri solummodò confiteri dictum principale, non autem qualitatem ei annexam.ut putà,accusatus,quod adulterium commisit cum Berta uxore Titij, confitetur crimen,sed propterea non intelligitur confiteri eam esse uxorem Titij. Attende in re proposi
3 ta unum aliud scitu dignum,scilicèt,contumacem † haberi pro confitente factum, non autem qualitatem facti,cuius essentia non pendet à confessione ipsius. ut puta,sum inquisitus de cicatrice per me illata in faciem alicuius,quæ est perperuò permansura: nam contumacia mea me non còuincit de illa qualitate,quòd sit perpetuo permansura. Ang.in consi.146. quid si aliquis citatus pro crimine est contumax, & vigore statuti habetur pro confesso, an iste talis debeat pro huiusmodi crimine condemnari? Franc.Curt.in tract.positionum.nu.16.inquit, contumacem non semper haberi pro confesso,neque tanquam confessum esse damnandum; sed ita demum,si causæ qualitas id expostulet, alioqui uerò si ex actis manifesta ipsius rei defensio colligetetur. hæc Curtius qui multa retulit. & hoc docuerat Bar.in l.absentem. ff. de pœn. & Cæpoll.in consi.40.& 41.in fi.& in consi.29.col.8.& Ang.de malefi.in voce.Qui dominus iudex,
4 col.13.& Bal.in l.ij.C.de indic.uidui.tollen.An autem hoc statutum † ualeat, Nell.in tract. bannitorum,col.1.ver.ad hoc autem,esse ualidum affirmauit.& ibi in 1.q.ait minorem quoq; huic subiacere statuto. An autè tertio nocere possit hæc tacita & ficta confessio: uide Bar.in l.cùm filius.ff.de uerb.oblig.gl.in l.præses.C.de pignor.& Alex.in cōsi.85.in 3.vol. An bannitus per contumaciam audiatur,si posteà uellet suas excusationes adducere? vide Io.And. & Bal.in addit.ad Specul.in tit.de accusat.§.sequitur, uersic.sed pone. & not.ad Bar.in l.non uidetur.ff.de iudic.Ang.& Paul.de Castr.in l.si is qui te.C.qui testa.facer.poss.& in consi.33. Alberic.in l.diuus.ff.de cust.reor.& in l.annus.ff.de requir.rei.quid si iste processus factus esset ad instantiam non legitimæ personæ? Bal. in l. si filius.ff.de interrog.action. & Ang.de malefic. in d. uer.Qui
5 dominus iudex.Quid si citatus † dixit se non teneri cōparere? vide Bar.in d.l.non videtur. quid si comparere non potuit,iusta causa impeditus? vide gl.in c.in nomine Domini,in voce,ineuitabili,de iudic.& Innoc.in c.fi.de eo,qui mitt.in poss.Quid si iste citatus comparuit, & fideiussorem dedit,posteà citatus non comparuit,an pro confesso haberi possit? Barto.in l.pen.ff.de quæsti.An pronunciandum sit,eum haberi pro confesso? Bal.in l.si quis in suo,in fi.C.de fideicomm.libert.An ista dicatur uera confessio? Bal.in consi.56.uel 86.in 1.vol.Item iste habetur pro confesso tantum circa deducta in causa,pro qua fuit bannitus,alioqui uerò pro alijs. Bal.in
6 l.iij.C.de fid.instr.An huiusmodi confessus † sit infamis,ita ut ad officia non admittatur? Paul. de Cast.in consi.198.An de iure communi contumax habeatur pro confesso? vide tex. & gl. in c.decernimus.3.q.9.Quid si testis,postquàm testimonium tulit,dicit se falsum deposuisse,& propterea citatur tanquam falsus,& per contumaciam condemnatur,an hoc noceat illi,qui eū produxit? vide Ang.in consi.309.Accedat ad præcedentia documentum Bal.in l.quidam ęsti mauerunt.ff.si cer.pet.vbi dicit,aliud esse aliquem haberi pro confesso quò ad factum, & aliud quò ad qualitates facti. Et tenendo istam opinionem, quam ex prædictis ueram existimo, ad istum tex. responderi potest, ut procedat in ijs, quæ ueniunt ex natura contractus, & oriuntur cum præsumptione & fictione,quæ sumitur ex actu,de quo agitur; alioqui verò in reliquis per supradicta.

7 Bar.in d.§.siquis iurauerit,sic ait,si iuratur † super actione personali expressa causa & contractu quare teneatur,tunc locum habet actio in factum,&actio utilis ex eo contractu propter iuramentum.

ramentum. De hac re uide Iaſ. in §. item ſi quis poſtulante. col. 8. verſi. circa ſecundum principale, inſt. de actio. ubi teſtatur * communem opinionem eſſe contra Bar. licèt ipſe ad Bar. accedat, & alias adducat authoritates & argumenta. Et dum ſubiungit ibi Barto. ex hoc inferri ad quæſtionem, quæ nam actio ex ſtatuto, uel conſuetudine oriatur. Dicas quæſtionem eſſe relatam, & reprobatam à Iaſ. in d. §. Item ſi quis poſtulante, col. 9. verſi. item quia. Et dum poſteà Bar. ibidem in verſi. Ad ſecundum. ait iuramentũ non debere ei nocere, qui prӕſtitit. vide quid per iſtum tex. & textum in §. ſeq. teneat Bar. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de uerb. oblig.

8 Bar. in eod. §. propè fi. ait, ſe dixiſſe in l. ij. ſuprà eod. iuramentum † habere executionem paratam. & propterea quærit hic an huiuſmodi executioni petitӕ, opponi poſsit exceptio pretij nõ ſoluti. deciditque opponi non poſſe. Contrarium ait Bal. in l. peremptorias. C. ſent. reſcin. non poſſ. ad quem acceſſerunt Paul. de Caſtr. & Fulgo. in l. filiæ. C. de colla. vbi etiam Alex. & in hãc ſententiam contra Bar. * communiter itum eſſe teſtatur hic Alex. quia liquidum eſt, factam fuiſſe emptionem, ſed liquidum non eſt, pretium eſſe ſolutum; atque ita liquidi ad non liquidum compenſatio non eſt admittenda. Tamen opinionem Bart. hic ſequitur Iaſ. in d. §. item ſi quis poſtulante. col. 19. ver. & circa iſtud, ubi alias affert authoritates. inſt. de action. & in §. actionũ, col. 25. ante uerſiculum videantur, inſt. eod. tit. vide quæ poſui ſupra in d. l. ij. hoc eod. tit. ad quӕ me refero. Et dum Bar. in fi. huius. §. ait, non obſt. tex. infrà in §. proximo, quia ibi nondum erat orta actio ante debiti ſolutionem. contra Bar. tenet Fulg. in d. l. filiæ. C. de collat. ſed pro Bar. uidetur tex. in l. iuriſgentium, in princ. ff. de pact. & doct. in d. l. filiæ. vide ad præfata Alex. in conſ. 18. in 1. vol. & Paul. de Caſt. in l. j. col. fi. C. de iur. & fact. ignor.

Summarium in d. l. ſi duo. §. Marcellus. ff. de iur. iur.

1 *Si iuraui me rem emiſſe à te pro certo pretio, ſed non expreſſi quantitatem, utrum agere poſſim ex hoc iuramento.*

Bar. in d. l. ſi duo patroni. §. Marcellus. ff. de iur. iur.

1 BART. in ead. l. §. Marcellus, quærit, ſi iuraui † me rem à te emiſſe pro certo pretio, ſed nõ expreſsi quantitatem, utrum agere poſsim ex hoc iuramento. De iſta quæſt. vide Iaſ. in repet. l. admonendi, infrà eod. tit. & in §. item ſi quis iurauerit, col. 8. inſt. de actio.

Summarium in l. ad egregias. ff. de iur. iur.

1 *Egregiæ perſonæ uel morbo impeditæ uenire ad iudicem non compelluntur.*

2 *Pauper nobilis qui uerecundia domum exire non poteſt, an poſſit compelli in cauſa criminali ut ad iudicem accedat.*

Bar. in l. ad egregias. ff. de iureiur.

BART. in d. l. ad egregias, inquit, hanc. l. ſe ipſam ſummare, & hoc uult in ſumma. Egregias 1 † perſonas uel morbo impeditas non compelli uenire ad iudicem. An huic. l. renunciari poſsit: Rom. in ſing. 169. inquit, non poſſe. & hoc ibi confirmat Caſtill. in addit. & Bar. in l. j. C. de aduoc. diuerſ. iudic. doct. & præſertim Alex. in l. alia. §. eleganter. ff. ſolut. matr. & Feli. in c. ſi qui teſtium, col. antep. de teſt. & aliquid in c. cũm inter, col. 2. de re iud. Alexan. in l. ſi conuenerit. col. pen. ff. de re iud. & in l. hac conſultiſsima. §. ſi quis autem. col. 2. C. de teſtam. Abb. in c. ſignificauit, de offic. ordin. vide etiam Feli. in c. ſi diligenti. col. 9. de for. comp. & in c. 2. col. 16. in princ. de teſti. Ad rem faciunt trad. per Alex. in conſ. 94. col. 2. in 1. vol. vbi agit de perſonis in dignitate conſtitutis. uide etiam Feli. in c. cũm non liceat, de præſcript. ubi tradit aliquid de iure reuerentiali, & in ſimili caſu ad hanc. l. vide Bar. in l. quoties. C. de dignit. lib. 12. An autem iſta. l. ad 2 egregias, locum habeat in paupere, † cui ſit uerecundia domum exire. Rom. affirmatiuam partem approbauit in ſing. 570. incip. Item quæro, de cuius dicti ueritate, vide ibi Caſtill. in addit. & Feli. in d. c. ſi qui teſtium, col. 3. An autem iſta. l. habeat locum in cauſa criminali, in qua iure non licèt examinationem teſtium alicui committere? & dicas quod non ſecundum Rom. in ſingul. 392. incip. Perſonæ egregiæ. & dicit eſſe gl. ſing. in c. 1. de teſti. cogen.

Summa-

Summarium in l.iusiurandum.§.pupillus.ff.de iur.iur.

1 *Ille qui alienare non potest, iuramentum deferre non potest.*

2 *Quemadmodum bona subiecta fideicommisso alienari non possunt, ita pariter super eis iuramentum deferri non potest.*

Bar.in l.iusiurandum.§.pupillus.ff.de iur.iur.

1 BART. in d.l.iusiurandum.§.pupillus.ait. Eum, qui alienare † non potest, iuramentum deferre non posse. Ex hoc elicitur æquiparando iusiurandum transactioni, ut l.ij. suprà eod. eum etiam, qui alienare non potest, transigere non posse. Ad quod benefacit.l.non solũ.C.de præd. minor.& gl.& ibi Bar.in l.j.C.si aduers.transact.pari ratione etiam infertur, compromissum ab eo fieri non posse, qui alienare non potest: quia transactio & compromissum æquiparantur, secundum gl.in §.illud, in auth.ut dis.iud.& tradunt Bart. & alij in auth. si verò contigerit. C. de iudic.& ad rem facit bonus tex.& ibi doct.in c.cùm tempore, de arbitr.Item ex prædictis rectè
2 potest inferri, ut quemadmodum bona † subiecta fideicommisso re ipsa & effectu inspecto alienari non possunt.l.ij.§.pen.& auth.res quę.C.commu.de lega.ita pariter super eis iuramentum deferri non posse. hoc uult Bart.in l.eum qui.§.si libertus,& in l.manifestissime, supra eod.tit. Ex hoc etiam inferri potest ad bona feudalia,& emphyteotica: de qua quidem re hic est inter iuris interpretes controuersia. Circa præcedentes illationes, quas collegi in eo, qui prohibitus est alienare, vide Dec.in cons.44.vbi tradit, An compromissum sit alienatio. Et quamuis doct. sentire uideantur, compromissum esse transactionem, tamen dicas tu, compromissum non esse propriè transactionem, sed largè: quia est transactio non declarata, sed declaranda per laudum arbitratoris. non enim posset eius declaratio in aliquem conferri, ut fieri posset in declaratione transactionis.l.utrum.§.cùm quidam.ff.de reb.dub.transactio propriè sumpta, de qua agitur in titulo de transactionibus, est illa, quæ habet consensum expressum & clarum, compromissum uerò non habet clarum cõsensum de eo quod arbitrabitur, sed secuto laudo perficietur illa trãsactio: & ideò interim non potest dici transactio nisi impropriè.

Bar.in d.§.Pupillus, versic.Quærit gl.tradit quid sit in adulto curatorem habentẽ. ait q; glossas hic sibi inuicem reluctari: quia gl.magna dicit idem per omnia in adulto curatorem habente. gl.verò sequens ait contrarium, ibi, licèt secus sit in adulto curatorem habente. hæc Barto. Attende tamen, quoniam istæ glossæ non sunt contrariæ ut inquit Bart.quia Christophorus de Castill.inquit, primam loqui quando iuramentum defertur à tutore tutoribus, & curatori, & tunc æquiparantur.secunda verò loquitur quando uterque habebat tutorem & curatorem: nã eo casu si defertur iuramentum sine tutore, competit replicatio ipso iure; alioqui uerò in adulto, qui defert sine curatore: quoniam prius debet restitui,& deinceps replicatione uti poterit. sed in hoc videtur gl.errare, quia etiam hic habebit replicationem ipso iure, per l.secundam.C. de in integr.rest.minor.& propterea fortè Bar.dixit eas esse contrarias, nisi fortè respondens gl.sensisse quando adultus curatorem non habebat, per.§.si minor, quem adducit, & ibi declarat Paul.de Cast.Sed hoc videtur refragari huic tex.in quo agitur de pupillo curatorem habente, ideò ut æquiparatio procedat.idem est dicendum de adulto.s.qui habeat curatorem.& istæ lucubrationes quandoque uisæ fuerunt etiam ab alijs.

Summarium in d.l.iusiurandum.§.procurator.ff.de iur.iur.

1 *Allegans turpitudinem suam an debeat audiri.*

2 *Turpitudo allegari potest fauore ecclesiæ.*

3 *An detegens turpitudinem suam ab alio iam deiectam audiatur.*

Bar.in d.l.iusiurandum.§.procurator.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.iusiurandum.§.procurator, col.4.tradit, an allegans † turpitudinem suam audiri debeat. quia regula est, eum non esse audiendum. Tamen uide Feli.in c.lator, in princ. de re iudic.vbi multas ponit fallentias,& in c.tertio loco.nu.8.cum seq.de præsumpt.& in c.debitores.nu.12.de iureiur. & inter cætera licitum est detegere turpitudinem suam ubi agitur de periculo

periculo animæ. Abb. in c. inter dilectos, de donat. & in c. cùm super, de cõcess. præben. & Feli. in d. c. tertio loco. Et ad prædicta vide Bart. in l. transactione finita. C. de transact. & ibi doct. & Bar. in l. j. ff. de cond. ob. turp. cau. & in l. de multa. C. de in integ. rest. Doct. in l. cùm profitearis.
2 C. de reuoc. donat. & in l. si creditoribus. C. de seru. pign. dat. man. Item turpitudo † allegari potest fauore ecclesiæ, ut habetur in c. quod quis commisit. 35. q. 9. Et idem est fauore libertatis, ut habetur in l. interrogatam. C. de lib. cau. An autem excipiendo audiatur detegens turpitudinem suam, vide Abb. & Barb. in d. c. inter dilectos, de donat. & Io. de Ana. in c. significauit, colu. 2. de adulter. Abb. in c. cùm. M. de constit. in d. c. lator. in c. super eo, de consang. & affin. & in c. ex diligenti, de simon. Et in re proposita vida Cæpoll. in consi. 58. Barb. in consi. 64. in fi. in 1. vol. & in consi. 53. col. pen. in 2. vol. & in consi. 37. col. pen. in 3. vol. & tex. in c. 2. & ibi Abb. de restit. spoli. Aret. in consi. 65. in tertio dubio. Alex. omninò in consi. 84. in fi. in 1. vol. & in consi. 274. Viso instrumento, in libro primi & secundi vol. Signor. in consi. 120. in fi. Soc. in consi. 21. & in consi. 154. in 1. vol. Abb. & alios in c. ex tenore, de testi. & Ias. in l. si seruus plurium. §. si hæreditatis. ff. de leg. 1. & in l. nemo potest, in 1. lectura. ff. eod. tit. Et dum Bar. ibidem prosequitur
3 dicens de eo, qui detegit † turpitudinem suam ab alio iam detectam, & adducit sententiam per quam docet de periurio suo, vide Feli. in c. sciscitatus, col. 4. versi. Non se excuset. de rescript. Et dum Bar. ibidem subiungit quæstionem de illo, qui uendidit possessionem in fraudem fisci, ut euaderet pœnam, & posteà uolebat eam repetere: vide Abb. in d. c. inter dilectos, & Ias. in §. rursus, col. 13. inst. de actio. & pulchrè Soc. in consi. 264. versi. circa quartam. in 1. vol.

Summarium in l. qui iurasse. ff. de iureiur.

1 *In iuramento uerba requiruntur.*

Bar. in l. qui iurasse. ff. de iureiur.

BART. in d. l. qui iurasse, quærit de quo pupillo hic agatur, & ait, de eo, qui fari possit. ex
1 quo colligitur in iuramento † uerba requiri. idem tenet Rom. & Paul. de Cast. in l. j. ff. de verb. oblig. Et dum ibi tradit Bar. quando pupillus dicatur esse proximus pubertati & doli capax. vide eundem Bar. in l. j. ff. de nouat. & Aret. in consi. 102. col. 2. vbi habetur, pupillum, qui est ætatis annorum decem, dici proximum pubertati. Dec. autem in l. pupillum qui. ff. de reg. iur. inquit, hoc esse relinquendum arbitrio iudicantis, & rectè. nam quandoque in pupillo apparent & dolus & vires ualde eius ætatem excedentes, ut de hoc est gl. not. in c. 1. 20. q. 1. quæ refert Gregorium dixisse, pupillum annorum nouem nutricem suam prægnãtem reddidisse. Ad rem faciunt trad. per Ant. de Butr. & alios in c. 1. de delict. puero.

Summarium in d. l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur.

1 *Præsumptio illa semper est sumenda per quam euitatur delictum.*
2 *Nemo est cogendus respondere positioni per quam is delictum suum detegeret.*
3 *Positioni criminosæ an & quando aliquis respondere teneatur.*

Bar. in d. l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur.

BART. in d. l. §. si pater, tradit ex mente gl. pulchram limitationem ad l. merito. ff. pro soc.
1 vbi habetur, præsumptionem † illam semper esse sumendam, per quam euitatur delictum, ut locum habeat solùm quò ad absoluendum aliquem, alioqui uerò si de ipsius cõdemnatione ageretur. idem ait Soc. in consi. 57. col. 5. in 4. vol. & Dec. in c. Osius de elect. vide Ias. in l. pe. col. pe. C. de pact. & Paul. de Castr. in l. si à te. ff. de except. rei iudic. Declara etiam & limita illam. l. merito, ut per Feli. in c. sunt & alij. post numerum 17. de rescrip. & in c. auditis. nu. 49. cum seq. de præscript. & in c. in præsentia. num. 17. de probat. & omninò ut per eundem in c. cùm dilecti, post numerum 9. de accusat. Attende tamen unum in re proposita non prætermittendum, si dictum testis potest se habere ad delictum & non, eo casu non intelligitur ut delictum euitetur, sed in dubio contra producentem interpretatur. Angel. in consi. 10. colu. 3. versicu. Nunc descendo ad tertium.

Bar.

2 Bar. in eod. §. si pater, colligit ex glo. neminem esse cogendum † respondere positioni per quã is delictum suum detegeret. & hoc esse illud, quod in practica dici solet. ista positio est criminosa, ideò respondere non teneor. hæc Bar. ad quæ uideas Specul. in tit. de donat. §. 7. vers. Sed quid si probetur aduersarium esse excommunicatum. & Roma. in consi. 349. incip. Quæritur nunquid confessio. vbi habetur hoc nõ procedere quando huiusmodi positio fieret super exceptione aliqua dilatoria. Et in re proposita uide Fulgo. in consi. 2. Quid si testis interrogatur si est criminosus, & talis, cui fides non sit habenda, utrum respondere teneatur? de hoc uariæ
3 fuerunt doct. sententiæ, ut per Abb. in c. cùm causam, de testi. Et an & quando positioni † criminosæ aliquis respondere teneatur, vide Innoc. in c. dudum. 2. de elect. & glo. iuncto tex. in c. 1. & 2. de confes. in 6. & in c. 2. de testi. & Abb. in c. pen. de iuram. calumn. & Ias. in l. omne officium. ff. de offic. assess. Et positioni criminosæ inquisitum respondere compelli, quando proceditur per inquisitionem ex mero iudicis officio, si id, de quo quæritur, est famosum & publicum, & non aliter, docuit Abb. in c. cùm super, de confess. vbi etiam alia scitu digna in re proposita inueniuntur. Quid autem sit positio, & quo iure fuit inuenta, tradit Barto. in l. Offidius. ff. de legat. 3. & in l. ij. §. quod obseruari. C. de iura. calumn. Et de hac positionum materia vide plenissimè apud Specul. qui decem principalia membra examinat in titu. de posit. §. 10. in tertia & quarta par.

Summarium in l. duobus. §. à fideiussore. ff. de iureiur.

1 *Si fideiussor iurauit utrum repetere possit à principali.*

Bar. in l. duobus. §. à fideiussore. ff. de iureiur.

1 BART. in d. l. duobus. §. à fideiussore, quærit, si fideiussor † iurauit, utrum repetere possit à principali. & ex mente glo. decidit non posse: quia ista est ficta solutio, vt ibi per eum. qui ex hoc infert non sufficere fideiussori, si probet solutionem per instrumentum cõfessionis, sed ueram exigi solutionem. Vide Alex. in consi. 167. Viso instrumento, in lib. primi & secundi uol. & in consi. 90. in 3. vol. vbi latè reprobat hoc Bar. documentum, scilicèt, vt instrumentum confessionis sufficiat. Vide Ias. in §. si quis iurauerit. col. 2. inst. de action.

Summarium in d. l. duobus. §. si ei qui. ff. de iureiur.

1 *Dictio emendandum quomodo intelligatur.*
2 *Testis potest dictum suum declarare quando est ambiguum.*

Bar. in d. l. duob. §. si ei qui. ff. de iureiur.

1 BAR. in ead. l. §. si ei qui, laborat circa intellectum illius uocis, emendandum, † & ait, idest, declarandum per ipsum. sed huic intellectui refragatur: quia cùm causa sit ambigua, non debet iurans suam uoluntatem declarare. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. & dum subiungit Bar. alium intellectum, scilicèt, emendandum per iudicem, vide Roma. in consi. 65. incip.
2 Viso themate. & in consi. 482. In casu præmisso. In eo autem quòd Barto. infert ad testem, † ut possit suum testimonium declarare, quando est ambiguum, dicas hoc esse intelligendum quando iudex id ex officio suo faceret, non autem ad instantiam partis: quia tunc subornatio præsumeretur, secundum glo. & ibi Ang. in §. pen. in auth. de testi. Item intellige quando huiusmodi declaratio actum præcedentem non redderet irritum & nullius momenti: ita Bald. in auth. at qui semel. C. de probat. Rursus hoc intellige, nisi aliquid parti imputari posset, vt puta, quia capitula fecisset ambigua: quia eo casu testis declarare non posset, vt est text. in l. veluti. ff. de eden. Rursus nunquam testis est repetendus ad declarandum dictum suum, quando testimonium eius est publicatum: quia subest timor subornationis. Alex. in consi. 85. in 7. uol. An autem testis possit corrigere dictum suum: declara ut per Abb. in c. prætereà, de testi. cogen. & quòd dictum testis ambiguum interpretari debeat contra producentem, docuit Alex. in consi. 33. in fi. in 6. uol. & in consi. 70. in 1. vol.

Summarium in d.l. duobus.§.ergo si quis.ff.de iureiur.

1 *Non est simpliciter respondendum, exceptionem iurisiurandi non obstare.*

Bar.in d.l.duobus.§. ergo si quis.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.duobus.§.ergo si quis, oppo. dicens, non esse simpliciter † respondendum exceptionem iurisiurandi non obstare, sed debere iterum uocari & interrogari ille, qui iurauit, vt suprà eod.tit.l.j.§.si ei qui, & ad hoc duas affert solutiones Bar.vt ibi per eum. Istam primam solutionem sequitur Aret.in l.naturaliter.§.nihil commune, col.8.versic. Item adde.ff.de acquir.poss.vbi inquit, eam esse menti tenendam: quia ampliat dispositionem.l.si quis intentione. & oppugnat hanc secundam solutionem, & dicit istud contrarium obstare: & relinquit cogitandum. Sed ibi Ias. colu. 24.versi.sed iuxta, respondet tenendo intellectum, quem tenet hic ad istum text. Præterea inquit hoc procedere hic in iuramento, quod intelligitur secundum intentionem deferentis.

Summarium in l.qui.ff.de iureiur.

1 *Qui in uno grauatur, in alio releuari debet.*

2 *Actor quando semplenè probauit, & deuentum est ad torturam rei, qui est confessus post tormenta, eo casu reus vt negans non est puniendus.*

Bar. in l.eum qui.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.eum qui, colligit illam regulam, grauatum † in uno debere in alio releuari. vide aliquid per Barb.in c.prudentiam.§.sexta,in 3.colu.de offic.deleg.& Alexan. in consi.29. col.3.in 3.vol. & Felin.in c.de hoc,de simon.colu.2. & dum Bar.ibi in uers.secundo modo potest legi,ait, versiculum illum debere intelligi post iuramentum præstitum, attende hoc ad declarationem.l.non erit.§.dato, suprà eodem dum dicit post iuramentum præstitum nil amplius quæri, vt intelligatur à parte eius, qui iuramentum detulit, non autem eius, qui susceperit: quia ipse potest quærere amittendo ius quæsitum ex iuramento. Et dum Bar. paulò post in uersic. secundo modo potest intelligi, distinguit inter actionem.l.Aquiliæ, quæ crescit per inficiationem,& istam quæ est in factum. & in ea concluditur,non, quia sit datum damnum, sed quia sit iuratum. Vide istam Bartoli distinctionem quam sequitur Ias.in §. ex maleficijs, col.9. inst. de action.& quia Bar. subiungit materiam inficiationis. De hac re uide Bald.in c.1.§.porrò,col. 3. in titu.quæ fuit cau.benef.amit.& ad rem faciunt trad. per Aret.in l.j.col.4.ff.de vulg.& pupil. Deinde Bar.ait, quando actor † semiplenè probauit, & deuentum est ad torturam rei, qui
2 est confessus post tormenta, eo casu reum ut negantem non esse puniendum: quia non est uerum actorem probasse. Tu ultra hæc & dicta per Alex.hic, uide Rom. alio modo limitantem in consi.59. Ad discutiendum,in fi.& uide glo.in c.fraternitatis.12.qu.2. cuius meminit Alex. in l.stipulatio.§.si stipul.ff.de uerb.obliga.

Summarium in d.l.eum qui.§.si iurauero.ff. de iureiur.

1 *Si debitum præcessit iuramentum, tunc periculum ad reum pertinet.*

2 *Si statuto cautum est de maleficio commisso à sex mensibus retro cognosci non posse, & commissum sit maleficium habens causam permanentem, an propter hanc perseuerantiam cognosci poterit.*

Bar.in d.l.eum qui.§.si iurauero.ff.de iureiur.

1 BAR. in ead.l.eum qui.§.si iurauero,tradit si debitum † præcessit iuramentum, tunc periculum ad reum pertinere: si uerò debitum non præcessit,sed per ipsum iuramentũ est contractum,& tunc iuramentum non inducere moram, cùm nõ sit conueniens uno & eodem tẽpore obligari,& in mora constitui.vide omninò Marc.Anton. Bauerium in tract.de mora,in 2.par. nu.21.

nu.21. vbi extollit hoc Bartoli documentum. Et dum Bart. in eadem.l.§. in popularibus, tractat quomodò in actionibus popularibus iuramentum unius præiudicet omnibus, vide Feli.in c.inter, col.8.de re iudic.& in rubr.de sponsal.col.fin. Deinde Bar. propè fi.d.§.in popularibus,
2 disputat quæstionem illam, Si statuto cautum est, de maleficijs † commissis à sex mensibus retro cognosci non posse: & commissum sit maleficium habens causam permanentem, an propter hanc perseuerantiam cognosci poterit? & distinguit: Aut sunt actus qui habent causam continuam, & ista continuatio consistit in animo & in perseuerantia uoluntatis, & tunc puniri posse: quia quotidie fit, vt est in usufructu. Vide ad hoc Soc. in consi.262.col.fi.in 1.volu. vbi agit vtrum lex puniens receptantem, locum habeat in tenente iam receptatum.& dum Bar.ponit exemplum de eo, qui habet appensum, vide Aret.in consi.122.& Anch.pulchrè in consi.4.& Paul.de Cast.in consi.262.& Soci.in d.consi.262.col.pen.

Summarium in l.admonendi.ff. de iureiur.

1 *Sententia lata prætextu falsi iuramenti necessarij retractatur per instrumenta de nouo reperta.*

2 *Si superiores fecerunt legem quòd quilibet soluere teneatur collectam infra decem dies, alioqui teneantur ad pœnam quanti pluris secundum formam statuti, etiam nullum statutum hoc disponens reperiatur, vtrum illa uox secundum, faciat conditionem.*

3 *Si actor in prima dilatione fecit citari duos testes, & quia non ueniebant, fecit eos grauare, quid fieri debeat in secunda dilatione.*

4 *Iuramentum defertur propter inopiam probationum tantùm.*

5 *Actore plenè probante reus debet condemnari.*

6 *Actor iurare tenetur de calumnia.*

7 *Quæ probatio dicatur esse plena.*

8 *Scire est rem per causam cognoscere.*

9 *Quid fieri debeat quando iudex in duabus causis dubijs adductus est ad suspicionem & opinionem.*

10 *Quando aliquis habet præsumptionem pro se, an possit ei iuramentum deferri.*

11 *Iuramentum nunquam est deferendum quando illud quod aliquis vult iurare, non est uerisimile.*

12 *Priuata scriptura an & quando fidem faciat.*

13 *Priuata scriptura probat contra eum qui confitetur eam esse manu sua scriptam.*

14 *Scriptura priuata si reperitur in archiuio publico, an & quando fidem faciat.*

15 *Consuetudo potest autoritatem tribuere priuatæ scripturæ.*

16 *Si apodissa nullo modo approbatur, licèt non probet, tamen facit aliqualem præsumptionem.*

17 *Quibus casibus apocha plenæ sufficiat probationi.*

18 *Si scriptura facta in uno loco in quo est consuetudo quòd probet, non solùm ibi probat, sed etiam alibi.*

19 *Consuetudo quæ dat robur probationis priuatæ scripturæ, non solùm fidem facit in eo loco, sed etiam in quocunque alio.*

20 *Libri rationum an & quando faciant fidem.*

21 *Libri mercatorum an & quando faciant fidem.*

22 *An & quando instrumentum publicum inter alios confectum alteri prosit.*

23 *An ex rubrica notarij mortui in qua scriptum reperitur, hoc est instrumentum uenditionis inter tales possit colligi aliqua fides.*

24 *Vtrum unus testis faciat semiplenam probationem.*

25 *Amicus an sit idoneus testis pro amico.*

26 *Pluribus amicis creditur.*

27 *Amor olim quomodo pingebatur.*

28 *Maxima amicitia quænam censeatur.*

29 *Quanta fides sit habenda testi amico & affini.*

30 *Quæ requirantur ad hoc ut unus testis in ciuilibus semiplenam faciat probationem.*

31 *Si duo testes dicunt, vidimus talem numerasse tibi pecuniam, sed non recordamur quanta fuerit, an probent.*

32 *Si testis testimonium deficit ex parte examinantis, an probet.*

33 *Testi nominato nulla fides est habenda.*

34 *Dicta testium inter alias personas contra alium semiplenam faciunt probationem.*

35 *Verba doctoris sunt intelligenda secundum legem, quam allegat.*

36 *Vnusquisque uiuere præsumitur usque ad centum annos.*

37 *An & quando duæ semiplenæ probationes coniungi possent, ut faciant unam plenam probationem.*

38 *Multæ præsumptiones plenam faciunt probationem.*

39 *An dictum unius testis diuersis modis probandi iungatur in causis, in quibus communiter iuramentum in supplementum probationis deferri non solet, quando aliquid adest ultra semiplenam probationē.*

40 *Iuramentum an deferri possit in causis famosis.*

41 *Actori quando deferri debeat iuramentum.*

42 *Super factis patris defertur iuramentum filio.*

43 *Iuramentum non est deferendum clerico ut concubinas non teneat, qui solitus esset eas tenere.*

44 *Iuramentum an & quando & quomodo deferri possit in causa matrimoniali.*

45 *Illud idem documentum in iureiurando ipsi reo deferendo traditur etiam in actore.*

46 *Pars an possit aut debeat petere dilationem iuramenti.*

47 *Statutum quòd capitaneus ad consilium sapientis suam teneatur proferre sententiam, intelligitur si hoc à parte petatur.*

48 *Statutum quòd prætor teneatur agnatos ad compromittendum compellere, intelligitur, si ab aliqua parte petatur.*

49 *Lex quæ loquitur in reo absoluto, locum habet etiam in actore.*

Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur.

1 BAR. in d. l. admonendi, sic ait in summa: Sententia † lata prætextu falsi iuramenti necessarij retractatur per instrumenta de nouo reperta, alioqui in iuramento uoluntario, & iudiciali. Ad hoc uide aliquid per Bal. in consi. 92. in 1. vol. & per Paul. de Castr. in consi. 325. colu. 4. Et dum Bar. ibi in 1. col. versi. & ex hac notabili lectura, ait, etiam si in causa sit conclusum, & iudex manifestauerit partibus quam sententiam sit laturus, tamen produci posse instrumenta de nouo reperta. Vide Feli. in c. intimauit, colu. 2. vers. secundò aduerte, de testi. & in c. pastoralis, col. 2. vers. Dum firmat Abb. de excepr. & col. 6. vers. scito tamen, & in c. suborta, col. 8. de re iudic. Et dum ait Bar. solo iuramento probari instrumenta esse de nouo reperta, vide Soci. in cōs. 194. in princip. in 1. vol.

2 Bar. in ead. l. col. 2. vers. & hoc facit ad quæstionem, quærit, si priores † fecerunt legem quòd quilibet soluere teneatur collectam infra x. dies, alioqui teneatur ad pœnam quāti pluris secundum formam statuti, & nullum statutum hoc disponens reperiatur, utrum illa uox, secundum, faciat cōditionem, an verò teneatur ad dictam pœnam uigore legis ipsorum priorum? De hac significarione huius uocis, secundum, sicut, prout & similium, vide Alex. in consi. 16. col. pen. in 5. vol. & in consi. 81. in 6. vol. Dec. in consi. 63. vbi citat hoc Bartoli documentum. Felin. in c. 2. col. 4. de rescri. & in c. 1. col. 13. de probat. Aret. in cons. 76. col. 2. vbi ait, ēt si hæ uoces conditionem & relationem faciant, tamen hoc non habere locum in contractibus & priuilegijs, quorum natura est aliquid disponere: ideò tunc stant causatiuè. & idem ait ēt in confirmationibus ex certa scientia. Adde Soci. in consi. 62. col. pe. in 4. vol. vide Alex. & alios in auth. si quis in aliquo. C. de eden. Dec. in l. edita. nu. 85. C. eod. tit. & Roma. in consi. 21. Alex. in l. ut liberis. C. de collat. & Barb. in c. cùm super, col. 3. de off. deleg. & quòd ista uox, secundum, non faciat conditionem, videtur probari ex trad. in c. abbate, de uerb. signific. & ad præfata uide quæ ponam ad Bar. in l. eum qui. §. Iulianus. ff. de const. pecun.

3 Bar. in eadem l. & col. quærit, si actor † in prima dilatione fecit citare duos testes, & quia non ueniebant,

ueniebant, fecit eos grauare: quid fieri debeat in secunda dilatione? Ad hanc quæstionem uide Rom.in consi.22.col.fi.& in consi.496.in 2.dubio. Feli.in c.vltra tertiam, col.4.de testi. & Alexan.in l.fi.de fer.

4 Bar.ibi col.3.in princip.opp.de l.si quando.C.vnd.ui. & sol it, dicens hic iuramentum † deferri propter inopiam probationum tantum, absque alio delicto rei, ibi verò etiam propter delictum connexum. Vide Feli.in cap.proposuisti,col.2.de probat.& in c.suborta, colu.fina. de re iudic.& in c.2.colu.4.de libel.oblat. Ias.in l.videamus.§.deferre, col.fi.infrà tit.proximo.

5 Bar.in ead.col.vers.secundò quæro,colligit ex gl.Actore † plenè probante,reum debere condemnari. Sed ista conclusio non est simpliciter uera: nam si in contrarium esset uerisimilitudo,iudex ultra plenam probationem deberet diligentius inuestigare,secundum trad.in c.verisimile,de fide instr.conclusio autem glo. scilicèt actore plenè probante reum esse condemnandum,usq; adeò uera est,vt neque ei iusiurandum deferri debeat.Immo statutum & cõsuetudo contrarium disponens,non ualeat,vt est tex.& ibi not.Bal.in c.2.de probat.& ibi per illum tex. ait Bal.actore eo casu ad iurandum de calumnia non posse compelli. quod tamen uerum non uidetur,cùm in illo tex.agatur solùm de iuramento ueritatis,& ideò bene probat: quia cùm ex plena probatione excussa sit ueritas,non debet iurare de ueritate: quia hoc frustrà ageretur, & contra.l.qui bis idem.ff.de uerb. oblig. alioqui verò est in iuramento calumniæ: quia illud

6 non dirigitur ad habendam ueritatem, & ideò non est frustrà operari. Et quòd iurare † de calumnia teneatur,videtur mihi glo.2.in fi.in d.c.2.tamen cogita,quoniam magna est authoritas Baldi,ac etiam quia,qua ratione ex quo plenè probauit iurare de ueritate non cogitur, eadem ratione uidetur eum non esse compellendum iurare de calumnia: quoniam ex plena probatione sublata esse censetur suspicio,quòd calumniosè egerit. fatendum tamen est, si antequã plenè probatum esset,iuramentum calumniæ exigeretur,iurandum esse omninò,per tex.in l.iusiurandum & ad pecunias.§.qui iusiurandum defert,infrà eod.proinde cogita,vt prædixi.

7 Bar.in ead.col.tractat,quæ probatio † dicatur esse plena,aitq; eam esse,quæ inducit animum iudicis ad credulitatẽ. De hoc est tex.not.in c.præterea,de testi. vbi Abb.inquit,in materia probationum dari non posse certum & inuariabile documentum: sed totum hoc in arbitrio iudicis residere. & ideò aiunt ibi Doct.& Soc.in consi.262.col.5. in primo iudicem posse credere etiam testibus singularibus,si animum eius mouerẽt. Et dum Bar.ibidem in uers. Hoc præmis-

8 so,subiungit,duo extrema scilicèt nescientiam,& scientiam,aitq;,scire † esse rem per causam cognoscere. Adde quòd illud dicimur scire, quod non simpliciter, sed cum suis qualitatibus scimus. Aret.in cons.68.citat tex.in l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de ope.nou.nunc.& l.aut qui aliter.§.1.vbi Bart.ff.quod ui aut clam.Item dicimur scire aliquid, quando à fidedigno certiorati sumus.Feli.in c.præterea.in princ.de testi.vbi multos alios modos scitu dignos tradidit,in quibus dicimur scire id,quod non uidimus.& de hac re uide etiam Bar.in l.ij.§.quod obseruari.C. de iuram.calum.& in l.pupillus.ff.de acquir.hæred.

9 Bar.in ead.l.col.4.vers. De causis isto modo dubijs, tradit quid fieri debeat, quando iudex † in his duabus causis dubijs adductus est ad suspicionem & opinionem. Attende quoniam Bar. in isto uers.& seq.ibi,de istis duabus causis dubijs, uidetur uelle, iuramentum in supplementũ probationis non tantum actori debere deferri,quando est semiplenè probatum, sed etiã quando est aliqua præsumptio pro eo, vel habet aliquas coniecturas, propter quas eius animus ad aliquam suspicionem uel opinionem adducitur. & sequitur Alex.qui hoc modo intelligit, Bar. hic.& de hoc est glo.in c.tam literis,in uoce,probatam,de testi. & idem tenet Bal.in l.si fundũ, in fi.ff.de rei uendic.& hoc etiam probatur in c.1.& ibi Bal.de content.inter me & dom. in usibus feudorum.de quo uide plenè hic per Rom.col.20.Tamen ego teneo contra Bar.quando hmõi præsumptiones & coniecturæ facerent minus quam semiplenas probationes,per gl.in l. iij.ff.de iureiur.& tunc dico iusm esse reo deferendum ad se expurgandum, scdm.c.fin.§.sanè, de iureiur.& uult clarè Bar.in col.fi.vers.ijs præmissis.per d.c.fi.& ibi hoc tenet expressè Abb. in 3.q.& Ang.in §.si non usufr.in auth.de nupt.in fi.& ꝙ hoc sit uerum,attende Bartolũ. in col.

seq.versi.Videnda sunt ergo exempla. vbi intellexit hoc,quod de opinione & suspitione dixe rat,quando semiplenam faciunt probationem: dum ibi dicit,& quæ sunt ista, quæ faciunt istã suspicionem uel opinionem,quam glossæ nostræ appellant semiplenam probationem. & ideò
10 diligenter aduerte, ne decipiaris. An autem quando aliquis habet præsumptionem † pro se, possit ei iuramentum deferri, vide remissiuè Alex.in l.j.C.de testamen.milit.Et quando iudex possit deferre iuramentum in supplementum probationis,vide Alex.in consi.32.& in cõsi.53. in 1.vol. Vide etiam Abb. in d.c.fin.de iureiur. vbi ait, iudicem posse huiusmodi iuramentum deferre cui uoluerit inspecta qualitate personæ & facti. Et ibi aperit quæ nam sint istæ qualitates considerandæ. Seias etiam iuramentum deferri non posse in supplementum probationis, quando est plusquam semiplenè probatum, si sumus in causa criminali ciuiliter mota. Felin.in
11 c.veniens,nu.6.de testi.Item iuramentum † nunquam est deferendum,quando illud quod aliquis vult iurare,non est uerisimile. Alex.in consi.71.col.fi.in 3.vol. citat glo.not. & ibi Bal.in l. j.qui aduer.quos.Item iuramentum non est deferendum in supplementum probationis, quando causa est magna,secundum Alex.in consi.57.& in consi.94.in 6.vol. Quod tamen intellige quando tantùm esset semiplenè probatum,alioqui uerò si esset plusquam semiplenè probatũ, vt declarat Alex.in consi.103.col.pen.& fi.in 7.vol.& in consi.185.in fi.& in consi. seq.in fin. eod.vol.7. Rursus iuramentum in supplementum probationis deferri nõ potest, vbi agitur de præscriptione,quæ est odiosa. Alex.in consi.173.col.2.in 6.vol.

12 Bar.in ead.l.col.5. versi.quæro utrum priuata scriptura, agit an & quando priuata † scriptura fidem faciat. & ex traditis per eum colligũtur tres casus,in quibus priuata scriptura plenæ sufficit probationi. Attende tamen quia quatenus Bar.hic in tertio casu requirit comparationem literarum, hoc uidetur falsum: quoniam sufficit si in eo casu testes dicant se fuisse præsentes, & uidisse talem scribentem de mandato debitoris, & ita cognoscere eius scripturam absq; aliqua literarum comparatione,vt hic latè prosequitur Alex.Et de hac re an & quando scriptura priuata fidem faciant contra scribentem,vide omninò Aret.in consi.64.Alex.in consi.326.in lib. primi & secundi uol.& in consi.76.& in consi.90.in 3.vol.& in consi.79.in 4.volu.& in consi. 58.& 82.eod.vol.& in consi.114.in 7.vol.Rom.in consi.86.Card.in consi.153.& Soci.in cõs.
13 41.col.pen.in 1.vol.& in consi.68.in 4.vol. Et scripturam † priuatam probare cõtra eum,qui confitetur eam esse manu sua scriptam,docuit Imol.in consi.86.Itẽ quando subscripta est à tribus testib.Soc.in consi.273.& in consi.seq.in 1.volu. Quid si scriptura priuata est subscripta à me,vtrũ perinde probet contra me,ac si tota esset manu mea confecta? dicas quòd non,& multæ sunt inter casus prædictos differentiæ secundum Ang.in consi.400.De hac re uide quæ po-
14 no ad Bar.in l.quæ dotis,in ultima lucubr.ff.sol.matr.Quid si scriptura † priuata reperitur in archiuo publico,an & quando fidem faciat? Feli.in c.cùm causam.nu. 8.de probat.& in c.ad audientiam,de præscrip.& de hac re uide quæ posui in prima constit.ff.in 2.lucubrat. Postremò in hac re animaduertendum est, quoniam à Senatu Cæsareo in ciuitate Neapolitana iudicatum est, scripturam priuatam nullam fidem facere etiam inter mercatores, quando à partibus & à tribus testibus non est subscripta: cuius sententia sequenda est,secundũ Dec.in cons.615. Di-
15 cas tamen,consuetudinem † posse priuatę scripturæ authoritatem tribuere,secundum Dec.in cons.618. Quotuplex uerò sit scriptura,qũo conficiatur,qũo probetur, & plenè de hac materia,vide apud Abb.in c.scripta uero,de fide instr. & dum Bar.subiungit in d. col.5. in fi.tantam posse esse uel fidem testium,vel tantam uim comparationis literarum, vt scripturæ priuatæ plena fides haberetur. Dicas hoc idem uoluisse Ant.de Butr.& Abb.in c.2.de fide instru. & Aret. in d.consi.64.col.4. Vide omninò Soci.in cons.274.in 1.vol.

16 Bar.in eadem l.colu.6.versi.si uerò apodissa, inquit, si apodissa † nullo modo approbatur scilicèt nec testibus, nec literarum cõparatione,quamuis eo casu non faciat semiplenã probationem,eam facere tñ aliqualem præsumptionem.Attende quãuis Bar.in l.scripturas.C.qui poti. in pign.habe.cõtrarium senserit,scilicèt apodissam ẽt in isto casu facere semiplenam probationem,tamen uerior est eius opinio hic,vt per Alex.hoc in loco habetur. Quã tñ limita nisi esset apodissa

apodissa antiqua: quia tunc plenæ sufficeret probationi: ita inquit Io. Andr.in addit. ad Spec. in tit.de instru.edi.§.nunc dicendum,super vers.sed quid si producentes. & Ant. de Butr.in d. c.2.de fide instru.vers.tertius casus. & ex prædictis, & ex uerbis Bartoli hic colligi potest, qui-
17 bus in casibus apocha † plenæ sufficiat probationi. quibus adde idem esse in apocha mariti, vt est tex.in l.si ego.§.dotis.ff.de iur.dot.per quem ita dicit Bald.in l.ij. C. ne uxo.pro mar.dicens uxorem per scripturam priuatam mariti probare aliqua bona esse sua. quod est adnotandum. Hoc idem dicas esse etiam in scriptura sacerdotis,vt est tex.in §.quantum,in auth.qui fil.sint le git.de qua re vide Bal.in §.quibus,col.3.in 1.const.C. & in l.filium.ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. Adde hoc idem esse,quando uigeret consuetudo, vt scripturæ priuatæ fides haberetur, vt est Venetijs, & Genuæ. per tex.in c.cùm dilectus, de fide instru.& ita tenet Innoc.in c.cùm P.
18 tabellio,eod.tit. & Dec.in consi.618. Et ista diligenter aduerte,quia huiusmodi scriptura † facta in loco,in quo talis esset cõsuetudo, non solùm ibi probaret,sed etiam alibi, secundum Ant. de Butr. in d.c.2.colu.3. & in d.c.cùm dilectus.citat l.primam.C.de manu.liber. & idem tenet Io.And.cuius ipse non meminit in tit.de fide instru.§.nunc dicendum,in addit.magna. in fi.ad Specu. Et hoc idem confirmatur per regulam,quam tradunt Bal.& Sali. in l.si non speciali,per illum tex.C.de testam.vbi aiunt, scripturam factam in loco priuilegiato habere locum ubique locorum. citat.l.secundam.C.quemadm.testa.aperi. Ad hæc accedat Bald.in l.exemplo. C.de
19 probat.vbi ait,consuetudinem, † quæ dat robur probationis priuatæ scripturæ, non solùm fidem facere in eo loco, sed etiam in quocunque alio: limitando tamen ut ibi per eum. Postremò ista conclusio comprobatur ex documento eiusdem Bal.in l.ij.col.2.C.de const.pecun. vbi ait, stante statuto priuatam scripturam inter mercatores plenæ sufficere probationi,hoc seruari debere tàm in foro ecclesiastico quàm seculari,secundum glo.in l.ex eo,ff.de postulan.quod tamen limita nisi statutum se ipsum coarctaret ad iudices mercatorum,vt putà ad eorum consules. & circa prædicta uide Rom.in cons.204.& seq.

20. Bar.in eadem 6.col.vers.circa secundum,tradit an & quando libri † rationum faciant fidem. De hac re uide apud Alex. in consi.331.Visis subtilissimis dubitationibus,in lib.primi & secundi volu. & in l.j.in fine. C.de eden. Et an liber rationum priuata scriptura propriè nuncupetur? vide Areti.in consi.51. & aliquid apud Paul.de Castr. in consi. 332.& an & quando libri priuati faciant fidem, vide Soci.in consi.161.& in consi.162.colu.fin. in primo volu.& omninò Rapha.Cuma.in consi. 136. Et in hac re scias, librum scribentis non facere fidem pro se, etiam si uigeret consuetudo, vt ei crederetur. Alex.in cons.vltimo in 7.vol.Sed liber rationum bene facit fidem pro scribente cum iuramento ipsius producentis quando uerisimilia conti-
21 neret. Dec.post Bal.in l.j.nu.3. C.de eden. An autem & quando libri mercatorum† faciant fidem, vide gl.Bar.Alex. & Ias.in l.quædam.§. nummularios.ff. de eden.vbi tenent, si mercator esset honestus & legalis, tunc semiplenam facere probationem. & idem si concurrerent quædam aliæ qualitates, vt per Raph.Cuma.in d.consi.136.& uide quæ posui ad Bar.in d.§.nummularios.Deinde scias libros priuatos rationum ualde adminiculari contra tertiam personam. Soci.in consi.195.in 1.vol.& generaliter de quibuscunque libris,quã fidem faciant,vide apud Firma.in tract.de gabellis in 4.par.nu.2.vsque ad numerum 12.

22. Bar.in eadem l.col.7.vers.item quæro, tradit an & quando instrumentum † publicum inter alios confectum alteri prosit, & pro eo fidem faciat. Ad hoc uide Alex. in auth. si quis in aliquo, vers.quintò fallit.C.de eden.& in consi.180.Consideratis his,in lib.primi & secundi uol. & in cõs.37.col.2.in 3.vol.vbi sentit hoc procedere etiam in causa dotis. Ad rem faciunt trad. per Roma.in consi.157. & Flori.in l.in lege Aquilia si deletum.ff.ad leg. Aquil. Fulg.in consi. 197.& Feli.in c.si cautio,col.8.in 7.fallen.de fide instr.Et dum Bar.in ead.col.vers. quæro po-
23 ne quòd in lib.notarij,quærit,An ex rubrica notarij† mortui,in qua scriptum reperitur,hoc est instrumentum uenditionis inter tales,possit colligi aliqua fides?De hoc uide Ias.in rubr.inst.de action.col.2.Et quæ requirantur ad hoc ut imbreuiatura notarij fidem faciat, uide apud Alex. in cons.295.Videtur prima consideratione,in lib.primi & secundi uol.& Roma.in consi.305.

 in fi.

in fi.& Feli.in d.c.cùm P.tabellio,de fide instru. Et dum Bar.in ead.colu.uers. quæro quid si instrumentum,ait,si in instrumento reperitur defectus indictionis,vel alterius solennitatis necessariæ,illud tamen facere semiplenam probationem quando notarius est iam defunctus. Vide Alex.in consi.201.col.2.& 3.in lib. primi & secundi uol.

24 Bar.in ead.l.col.8.vers.venio ad tertium, quærit, vtrum unus testis † faciat semiplenam probationem? & huiusmodi testem ait omni exceptione maiorem esse oportere: & alia tradit in materia testium. Ad quæ uide Alex.in cons.32.in consi.53.& in consi.78.in 1.vol.& in consi. 11.& in consi.13.col.6.eod. vol. & in consi. 187. Visis attestationibus,in lib.primi & secundi vol.& in cons.232.col. 3.vers.Nec obst.quòd iste testis,eod.vol.& in consi.146.col.pen. in 5. vol.Feli.in c.licèt causam,col.5.in 8.notab.de probat.& in c.prætereà.de testi.cogen.& in c.veniens,col.8.de testi.Imol.in consi.134.Card.in cons.107.Ana.in consi.52.& in consi.55.Pau.

25 de Castr.in consi.37.col.4.Aret.in cons.122.col.pen.An autem amicus† sit idoneus testis pro amico? vide Alex.in d.cons.78.in 1.vol.& de affine & consanguineo, uel familiari, vide omninò Alex.in cons.5.nu.15.& in cons.18.in 1.vol.& omninò in cons.76.in 6.volu.vbi ait,amicitiam esse uirtutem,& propter eam non repelli testem,nisi esset talis ex qua odium alterius partis nasceretur. Dicas tamen,quamuis amicitia maxima sit actus uirtuosus,& licitus,nam amico fideli nulla est comparatio. Eccl. 6. & neminē sine amicis uiuere posse testatur Arist. 8.Ethic. & quamuis huiusmodi amor constet in honesto, non in lucro. l.iij. cum glo. ff. de donat.inter uir.& uxor.tamen ei minuitur fides: nam etiam affinitas,actus est licitus, & tamen fidem testi diminuit. ita inquit Alexan.in consi.94.in 6.volu. Et quando amicitia testem repellat, vide in tract.qui ascribitur Alber. de Ros.de testibus, in uersic. quando testes repellantur ratione domesticitatis. & Felin.in c.quoties,nu.7.de testi. Et quamuis amicus ualde magna amicitia con

26 iunctus inter integros testes non annumeretur, tamen pluribus † amicis crederetur.Mar.Soc. iuni.in consi.146.nu.15. sed in hoc arbitror inspiciendum esse qualitatem personæ,& ideò relinquendum esse arbitrio iudicantis, qui magis scire potest quanta fides testibus sit habenda. Et quia de hoc amore uirtuoso egimus, qui inter mortales est necessarius, & est tanquam uinculum quoddam humanæ societatis, vide multa scitu digna quæ docuit Seneca ad Lucillum scribens in 1.lib.Epist.3.& 6.in lib.4.epist.35.& ultima. & ideo Iureconsulti tradiderunt,amicitiam uim fraternitatis habere.l.verùm.ff.pro soc. Soci.in consi.264.col.5. in 1.volu.ad rem facit glo.in l.in testamento.ff.de mamonis. vind.& text. in l.cùm allegas. C. de castren. pecul.

27 lib.12. Proinde olim poetæ amorem † hunc pingebant in forma uiri, facie iuuenili, nudo capite, indutumque uiridi ueste, in cuius fimbrijs scriptum erat literis aureis: Vita & mors. & in fronte æstas & hyems, & in corde, quod erat patefactum, longè & procul. & reliqua ut per Alber.in suo dictionario, in voce, Amor. vbi exponit significationes huius picturæ ex men te ueterum. Et ideò Iureconsulti tantam esse amicitiæ uim & potentiam existimarunt, vt id, quod inter sanguine coniunctos est legibus constitutum, velint habere locum etiam inter amicos magno amoris uinculo copulatos. Ias.in l.quæ dotis. nume.75.ff.solu.matrim.& quæ nam

28 maxima † amicitia censeatur, docuit Felin.in cap.quoniam abbas, de offic. deleg. etiam præclatè Io.de Lignano in tract.de amicitia. vbi ait,amicum dici non posse illum, cui non tantundem credas quantum tibi ipsi secundum Senecam in epist.3.ad Lucillum. Et nullum malum maius esse, quam si putas eos tibi esse amicos, quibus ipse non es. atque ideo diù esse cogitandum ait, an aliquem in amicitiam recipere debeas: & cum id fieri placuerit, toto illum pectore esse admittendum. & tam audacter loquendum esse cum eo, quàm tecum; & cum eo omnes curas, & omnes cogitationes esse miscendas. Hæc Io. de Lignano. multa etiam scitu digna & ad rem pertinentia tradit Alex.in l.exigendi,nu.16.C.de procura. Et redeundo unde

29 digressi sumus, quanta fides † sit habenda testi amico & affini, vide Areti.in consi.71. colu.4. Anchar.in consi.246. & Alexand.in consilio 264. Viso processu, in lib. primi & secundi uolu. vbi tradit, quid si cum huiusmodi teste coniunctus esset alius testis, an tunc sit deferendum iuramentum? & quid si causa etiam est magna: & quid si à partibus remissa esset talis obiectio.

obiectio.vide etiam eundem Alex,in consi.34.col.fi.in 3.vol.vbi tradit, an quando probatum est per testes sibi contrarios,locus sit delationi iuramenti,an non. Et quæ requirantur ad hoc
30 ut unus testis † in ciuilibus semiplenam faciat probationem, vide per Alex.in consi.89.col.2. eod.vol.3.& plenè in l.maritus,in apostillis.ff.de quæstion.& Bald.in consi.269.in 1.volu.vbi tenet hoc, & multipliciter hanc.l.declarat. & Anchar.in consi.227. Et dum Bart.in ead.l. admonendi, col.9.in principio,ait, si duo testes dicerent, Titium reliquisse centum coram septem testibus ad hoc rogatis,si 7.testes hoc idem affirmarent,id plenæ sufficere probationi. Attendē tamen, quia in defectum huius probationis iusiurandum deferri non posset, ut ait Bald. in l. ij. & ibi etiam Alexand. C.de bonor.poss. secundum tabul. ad hoc ut excludatur ueniens ab intestato.
31 Bar.in ead.l.col.9.versi.Quæro quid si testis,ait, si duo testes † dicunt, uidimus talem numerasse tibi pecuniam,sed non recordamur quanta fuerit,an probent? Vide Alex. in consi.211. Visa facti,in libro primi & secundi vol.& in consi.236. in 6.uol.& omninò Dec.in consi.536. nu.2.Cæpol.in cautel.210.incip.Aliquis mutuauit. Et quid iuris sit si testis non redderet causam: vide Abb.& ibi addita in c.cùm causam,col.3.cum addit.incip.An testis. & Pau. de Cast. in consi.304.Abb.in c.cùm Ioannes,col.4.versi.item nota,de fid.instr.& Barb. in cons.96.col.
32 2.in 3.uol.Et dum Bar.subiungit ibidem in versic.Quid si dictum testis, si testis † testimonium deficit ex parte examinantis,vide Feli.in c.cùm causam,colu.14.versic.secunda conclusio, de testi.& Alex.in l.hac consultissima.§.si quis autē,col.2.C.qui testa.fac.poss.& in l.in lege Aquilia si deletum.ff.ad l.Aquil.& in consi.18.in fi.in 1.vol.vbi ponit si duo testes ab eodem producti essent contrarij,an tunc posset iuramentum deferri. Et dum Bar.in ead. col.versic. Quæro
33 quid si reperiuntur dicta testium,tradit,testi † non iurato nullam fidem esse habendam. Aduerte quia si probationes essent æquales pro utraque parte,illa tamen esset præferenda, quæ haberet unum testem non iuratum ultra partem aduersam. Alex.in consi.112. In causa & lite, in 4. vol.& vide Feli.in c.de testibus,de testi.col.4.versi.Est uerum. & versi.fallit primò & Alex.in l.milites.C.de testa.milit.Et in re proposita vide omninò Feli.in c.cōstitutus.nu.23.de rescrip. vbi ait,testis non iurati testimonium nullius esse fidei:& cōtrarium à Papa dispensari nō posse. & hoc ait Feli.esse mirabile documentum. Attende tamen quia iuramentum remitti potest testibus de uoluntate partium,excepto nihilominus iuramento calumniæ, secundum gl.quā ibi ait Bal.esse sing.in l.j.ff.de feri.regulariter tamen uerum est testem sine iuramento deponentē nullam fidem facere.Alex.in cons.225.in libro primi & secundi vol.
34 Bar.in ead.col.10. versi.Quid si dicta testium,ait dicta testium, † inter alias personas, contra alium semiplenam facere probationem. Limita hoc ut per Curt.in consi.73.Et de hac re vide
✱ eundem Curt.in consi.72.col.2.Et hoc Bart.documentum magis * communiter approbatur. contrarium tamen tenuit Aret.in c.causam quæ,col.4.& seq.de testi.& in consi.164.incip. Sicut Ioannes in Apocalypsi.col.2.vbi adducit tex.in l.nam & posteà.§.fi. & in l. sed & si possessori,in fi.in uoce,nihil, hoc eod.tit.& æquiparando iuramentum & testes quò ad probandum, secundum.gl.in d.l.sed & si posse ssori,in fi.& afferendo tex.in c.inter dilectos.§.porrò, in uoce nullum momentum, conatur reluctari huic sententiæ. Tamen ijs non obstantibus uerior est opinio Bartoli,neque refragatur tex.in d.l.nam & posteà, & in d.l.sed & si possessori, in voce, nihil. quia si illa uox,nihil,ita absolutè & generaliter intelligeretur, iuramentum qualem qualem præsumptionem non faceret; id quod à ueritate abhorret. Et propterea dum Barto. hic alias personas memorat,non intelligas omninò separatas, sed quoquomodo coniunctas,ut sen
35 tit tex.in l.à sententia,quem ipse adducit. nam uerba doctoris † secundum legem allatam sunt intelligenda.Bar.in l.non solùm.§.liberationis.ff.de liber.leg.& ita declarat Bald.in l.2.colu.5. C.de eden.quod etiam in iuramento dicendum est,ut l.si duo patroni,in principio, suprà eod. ut ideò iura,quæ Aret.contra Bar.adducit, non urgent: quia procedunt in probatione priuilegiata, & in propria,de qua aliquis aduersarium in iudicem & testem cōstituit.l.fi.C.de fideic. & l.j.ff.de except.& ideò mirum non est, si tex. noluit eam alijs posse prodesse, aut nocere, nisi saltem

saltem ius connexum haberent,ut diximus.sed quæstio Bar,est in teste, qui probet de iure cō-
muni,non autem in casu priuilegiato. & glo.& Aret.qui quò ad probandum testes & iusiurā-
dum æquiparant,debent intelligi inter easdem personas, non autem diuersas. nec refragatur
tex.in d.c.inter dilectos,quia nō potest ex eo aliqua colligi coniectura,testes ibi esse mortuos,
ut ibi præsupponitur,dum dicitur textum illum procedere in antiquis: nam unusquisque præ
36 sumitur uiuere † usque ad centum annos.l.fi.C.de sacros. eccl. Et in re proposita quando pro-
bationes factæ inter alias personas alijs præiudicent,vide Alex.in consi.299.Stantibus ijs.in li-
bro primi & secundi volu.& in consi.21.col.1.in 1.volu.& in d.l.ij.colu.5.C.de eden. & Felin.
in d.c.causam quæ, colu.4.versic. tertia regula,& in c.penul. in principio de re iudic. ubi con-
cludit, testes receptos inter alios præiudicare alijs quò ad semiplenam probationem, nisi ite-
rum posint examinari.

37. Bar.in ead.l.col.10. versic. Aduerte ueritas est, tradit an & quando duæ semiplenæ † proba-
tiones coniungi possunt ut faciant unam plenam probationem. Vide Alexan. in consi.68.in 3.
vol.vbi loquitur in duabus confessionibus probatis per testes singulares, ut coniungi nō pos-
sint. & in consi.36.col.fi.in 5.vol.vbi loquitur in duabus possessionibus probatis per testes sin
gulares. & in consi.20.in 4.uol.& in consi.13.col.penul. & fi.in 1.vol.& in consi.166. in libro
primi & secundi vol.& in conf.152.col.fin.in 5.vol.Et in re proposita uide eundem Alexan.in
consi.11.incip.Sentio reuocatum in dubium,in 4.vol.& in consi.21.Reperto in causa,eod.vol.
Imol.in consi.35.col.6.& Card.in consi.9.Abb.in consi.16.in fi.in 1.vol.Rom.in consi.7.Feli.
in c.cùm causam,col.3.de probat.& in c.veniens,col.fi.vers.vltimo,de testi.& in c.tertio loco,
col.fi.de præsumpt.Cæpol.in consi.92.col.9.Et an & quando probationes posint simul iungi
ut plenæ sufficiant probationi,vide eleg.per Alex.in consi.10.in 4.vol.& in consi.18. & duobus
seq.eod.vol.Et dicas si probationes sunt imperfectæ,& diuersi generis, eas coniungi non pos-
se.l.j.& ibi Bar.& alij.C.qui numer.tutel.l.vbi fideiussor,& ibi Bal.ff.de solut. Bar.in l.j.§. Idem
Cornelio.ff.de quæstio. Angel.Aret.in §.item tria,instit.de excusat.tut.& ad rem faciunt tradi-
ta in simili casu per Rom. in consi.333. Quò ad primum. & Feli. in rubrica de maior. & obed.
38 Dicas etiam multas præsumptiones † plenam facere probationem. Soci.in consi.37.in 3. vol.
& Crauet.in consi.158.nu.2.& præsumptiones duæ iunctæ cum alijs indicijs, plenæ sufficiunt
probationi,secundum gl.in l.ij.ff.de excusat.tut. & Imol.in consi.139. Et ad præcedentia uide
Barb.in consi.6.col.2.in 1.vol.& in consi.8.col.4.& in consi.27.col.4. & in consi.29.eod.vol.
& in multis alijs consilijs suis,quæ longum esset recensere. Rom.in consi.91.col.fi.& in consi.
127.Imol.in consi.92.& in consi.138.Ana.in consi.55.Aret.in consi.65. Anch. in consi.246.
Quid uerò dicendum sit in criminalibus,quæ sunt difficilis probationis: vide Alexan.in consi.
166.in libro primi & secundi vol.& in consi.183.colu.fin.eod.vol.in ciuilibus autem & sic ad
præcedentia,vide etiam Alex.in consi.270.col.pen.eod.volu.vbi ait, duos testes singulares &
imperfectos non posse coniungi,ut plenam uel semiplenam faciant probationem. & in consi.
39. 152.in fi.in 5.vol.ubi tradit, an dictum unius testis † diuersis modis probandi iungatur in cau
sis,in quibus communiter iuramentum in supplementum probationis deferri non solet,quan-
do aliquid adesset ultra semiplenam probationem.& omninò uide Soc.in consi.155.in 1.vol.
& Fulg.in consi.172. & ibi ponit aliquid, cui magis sit deferendum iuramentum, an actori an
reo. & an causa.200.ducatorum sit magna. & aliquid per Feli.in c.cùm Ioannes, col. antepe.
de fid.instr. Et dum Bar.in ead.l.admonendi,col.pen.versi.item dicunt quidam,tradit,an iusiu-
40 randum † deferri posit in causis famosis.in qua re Bar. videtur sentire quòd non. contrarium
videtur uelle Alex.in consi.211.col.fi.in libro primi & secundi volu. quando adesset statutum
permittens iurari posse. & Aret. in consi.122.col.pen.Et dum ibi Bar.subiungit,in causis ma-
gnis locum non esse delationi iuramenti,quemadmodum neque in causis criminalibus. Vide
circa hanc æquiparationem,Ias.in l.properandum,in principio.col.1. uersi. tertiò pondera.C.
de iudic.ubi illum tex.& alia in contrarium adducit. Tenendo opinionem Barto. quam tenet
Alex.in consi.57.in fi.in 6.uol.& in consi.94.eod.vol.Limita hoc non procedere,quando esset
plusquam

plusquam semiplenè probatum, quia tunc etiam in causis magnis iusiurandum est deferẽdum. Alex. in consi. 103. col. pe. & fi. in 7. vol. & in consi. 185. in fi. & in consi. seq. eod. vol.

41 Bar. in ead. l. col. fi. versi. si verò actor, tractat quando actori † deferri debeat iuramentum. vide Fulg. in consi. 189. Alex. in consi. 211. & in consi. 274. in libro primi & secundi vol. & omninò in consi. 71. col. fi. in 3. vol. vbi agit an & quando possit deferri iuramentum hæredi defuncti, uel ei qui habet notitiam rei per famam & confessionem partis. Item ait nunquam deferendum esse iuramentum super eo, quod non est verisimile. & in consi. 39. col. fin. in 5. volu. vbi loquitur in hærede & filio defuncti. & Feli. in c. ad reprimendam, col. 1. de offic. ordin. Attende

42 tamen quia super factis patris † defertur iuramentum filio: quoniam præsumitur eorum habere notitiam. Soc. in consi. 264. col. 6. uersi. confirmatur, in 1. vol. Attende etiam in tota hac materia delationis iuramenti, nunquam iusiurandum ei esse deferendũ, qui uerisimiliter esset periuraturus, quoniam hoc esset causa eius interitus. text. est not. cum gl. in c. ille. 22. q. 5. & ideò ille, qui huic tali personæ iuramentum deferret, est plusquam homicida. Felin. in c. Apostolicæ, ante numerum. 4. versi. Et est plusquam homicida, de except. Hinc Abb. in c. clericos, de coha-

43 bit. cleric. & muli. infert, ei non esse deferendum iuramentum clerico † ut concubinas non teneat, qui solitus esset eas tenere: quoniam difficile est assueta relinquere. Item iuramentum nunquàm est deferendum ei, qui habet præsumptionem iuris contra se. Fulg. in consi. 172. quid si delatum est iuramentum alicui, qui iurauit non uerisimilia? Dic eius iuramenro standum non esse. gl. est not. & ibi Bald. in l. j. C. qui & aduers. quos. Soc. in consi. 194. col. 2. in 1. volu. Er an &

44 quando & quomodò iusiurandum † deferri possit in causa matrimoniali, docuit Abb. in c. mulier, de iureiur. Et in hac materia vide Alex. in consi. 32. & in consi. 53. in 1. vol. Et iuramentum non posse alicui deferri de gestis per alium tradidit Bar. in l. Marcellus, §. qui rerum. ff. rer. amot. vide ad prædicta Alex. in consi. 173. in 6. vol. Quid si iuramentum defertur à creditore debitori, ut iuret si ei centum mutuauit, an non, & uerum erit ei dicta centum fuisse mutuata, sed sine testibus eidem fuisse restituta, quomodò se seruabit iste debiror. Cæpol. in cautel. 136. ait cautelam esse, ut debitor iuret se nihil debere. & in hoc est bona prouisio statutorum, quibus cauetur, nemini posse iuramentum defetri nisi super tota causa. Ad rem faciunt trad. per Soc. in cõs. 39. in 1. vol. quem uideas.

45 Bar. in ead. col. fi. versi. Et idem econtrà dicerem, tradit illud idem documentum † in iureiurando ipsi reo deferendo, quod tradidit etiam in actore. De hac re vide aliquid per Felin. in c. in nostra, col. 4. de testi. & in c. veniens, col. 8. eod. tit. & in c. cùm tua, col. 3. eod. titu. & in c. proptereà, col. 3. de testi. cógen. & in c. significauerunt, in fi. de except. Barb. in cons. 32. col. 5. in 1. vol. Arch. in c. si quid ueri. 27. dist. Card. in cons. 107. Alex. in cons. 53. in 1. vol. & in consi. 18. eod. vol. & Anch. in cons. 227. & Fulg. in consi. 172. vbi tradit, cui magis sit deferendum iuramentum, an actori, an reo.

46 Bar. in ead. l. col. fin. vers. quæro utrum pars, tradit nunquid pars † possit aut debeat petere delationem iuramenti, ad hoc ut iudex illud deferat. vide tu Ant. de Butr. in c. fi. col. fi. de iureiur. & Doct. præsertim Salic. in l. bonæfidei, col. fi. C. eod. tit. ubi tenent non esse necesse, ut hoc petatur à parte. Contrarium tenuit Abb. in d. c. fi. §. sanè, in fi. Alex. verò de prędictis nullam mẽtionem faciens in consi. 53. In causa uertente inter Michaelem. col. fi. in 1. volu. tenet iuramentum posse deferri à iudice absque ulla petitione partis. Teneas opinionem Bartoli hic & doct. ut scilicèt etiam si iudex coarctetur ad deferendum iuramentum, tamen subintelligatur, si id à parte petitum est, alioqui iuramentum non ualeat, neque ipsi iuranti prosit. id quod multis cõcluditur argumentis. Primo quia uidemus in simili casu, si statuto cautum est, ut capitaneus

47 ad consilium sapientis suam teneatur proferre sentenriam, † intelligitur, si hoc à parte petitur, & non aliter. l. iiij. §. hoc autem iudicium, hic alleg. per Bar. ff. de damn. infec. & per text. in l. ita tamen. §. pen. ff. iudic. solu. ita habetur apud glo. & doct. in c. fi. de rescrip. idque decidit Ant. de Butr. in c. pen. de iudic. & Alex. in consi. 264. Viso processu utriusque causæ. col. fi. in libro pri-

48 mi & secũdi vol. Prætereà ad rem facit, quia stante statuto, quòd prætor teneatur agnatos † ad com-

compromittendum compellere,intelligitur,si ab aliqua parte petatur, & non aliter: ut not. in d.c.fi.de rescrip.idque expressè aperit Anr.de Butr.in c.venerabilis,de iudic. & Alex. in consi. 82.In causa uertente inter.P.in 1.vol.Ad idem afferri potest tex. in l.peto.§.fratre, versi. quòd si cautio non fuit desiderata.ff.de leg.2.cum ibi trad.per Paul.de Cast.qui illum tex. inducit ad statutum Paduæ,ut ibi per eum. Ad hæc accedit tex.not.in l.debitoribus,in principio in voce, petentibus.ff.de re iudic.iunctis ibi trad.per Ang.& Alex.de termino quatuor mensium dato condemnatis.Item ad rem faciunt trad.per Ang.in consi.140.quidam Matthæus.Prærereà ab re non est documentum illud Ant.de Butr.& Abb.in c.pe.de iudic.& Pau.de Cast.& Alex.in l. properãdum.C.de iudic.dum loquitur de statuto pręcipiente iudicem terminare debere causam,& reliqua,ut ibi per eos.Confirmatur prædicta conclusio per tex.in l.Iulianus.§.offerri.ff. de action.empt.iuncta declaratione ad illum textum quam tradit Bal.in l.j.col.3. C.ne lice.tertiò prouoc.vide etiam ad pręcicta gl.in c.cupientes.§.quid si per uiginti.de elect.in 6.& tex.in l.si quis filium.in uoce interpellatus.ff.de collat.bon.& tex.in l.ij.§.quod ait prætor.ff.quor.legar.& Aret.in c.1.col.5.de iudic.

49 Bar.in d.col.fi.versi.quæro ista lex,dicit.l.hanc,quæ loquitur in reo absoluto,† locum habere etiam in actore.vide Rom.in cons.255.Aret.in c.1.col.5.de iudic.vbi ait huiusmodi dilationem iuramenti fieri debere parte citata. & ibi subiungit etiam, utrum condemnatus propter talem delationem sit condemnandus in expensis,& quòd citatio requirarur, uide etiam Bald. in consi.285.in 1.vol.& Soc.in consi.155.col.pen.in 1.vol.vbi ait causæ cognitionem exigi,& Paul.de Castr.in consi.96.

Summarium in l.qui per salutem.ff.de iur.iur.

1 *Si non est legitimè iuratum iterum iurandum est.*

Bar.in l.qui per salutem.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.qui per salutem,sic ait in summa. si non est legitimè iuratum,† iterum esse iurandum. De hac re vide Alex.in l.iij.§.iurari,col.2.suprà eod.rit.& aliquid in epist.B.Iacobi.c. 5.in fi.in gl.ibi,Ante omnia autem fratres nolite iurare. Et dum Bar. posteà infert ad quæstionem de teste,qui testimoniũ dixit,& eius dictum inualidum est,ut possit iterũ examinari: vide Pau.de Cast.in sing.suo 26.& aliquid per Bal.in cons.244.in 2.volu.Ad rem facit,quia aliquid non fieri,& minus legitimè fieri,paria iudicantur.Dec.in l.mandatum.ff.de offi.eius.

Summarium in l.iusiurandum.§.defensor.ff.de iureiur.

1 *Defensor ciuitatis an æquiparetur tutori,an procuratori.*

Bar.in l.iusiurandum.§.defensor.ff.de iureiur.

1 BART. in l.iusiurandum.§.defensor.ff.de iureiur.quærit utrum defensor † ciuitatis æquiparetur tutori an procuratori; quia potest iuramentum deferre? vide Doct.& quæ ego latius posui in l.præses.C.de transact.Bal.in l.j.C.etiam per procur.Alex.in consi.22.col.fi.in 1.volu. Et ad rem faciunt tradita per Aret.in consi.89.

Summarium in d.l.iusiurandum.§.cum res.ff.de iureiur.

1 *Qui uult fugere condemnationem quia superueniunt probationes aduersario suo,debet liti renunciare.*

Bar.in d.l.iusiurandum.§.cùm res.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.iusiurandum.§.cùm res, ait, eum, qui uult fugere condemnationem † quia superueniunt probationes aduersario suo, debere liti renunciare. Limita hoc non habere locum, quando illæ probationes loquerentur de facto ipsius: quia tunc præsumitur esse in dolo uel lata culpa: ita inquit Matthæsil.in singul.83.incip.Nota practicam. vide ad præfata Fel. in c.cùm te,de re iudic.

Summarium in l.tutor.ff.de iureiur.

1 *Si deficiunt probationes potest iuramentum deferri.*

Bar.

Bar.in l.tutor.ff.de iureiur.

1 Bart. in d.l.tutor,ait,tutorem,si deficiunt † probationes, posse iuramentum deferre. vide Aret.in c.2.col.1.de probat.ubi istum tex.alleg. Et aliquid per Ias. in l. iusiurandum.§. procuratore supra eod.titulo.

Summarium in l. si actor.ff.de iureiur.

1 *Iuramentum restringi debet ad causam super qua iuratur.*

Bar.in si l.actor.ff.de iureiur.

1 Bart. in d.l.si actor,colligit in summa: iuramentum † restringi debere ad causam, super qua iuratur. Adde iuramentum habere semper in se illam tacitam conditionem, quam habet actus,ad quem accedit; neque iusiurandū ad plus dilatari,quàm porrigatur uirtus illius actus, super quo interpositum est. Dec.in consi.366.Soc.in consi.40.in 1.vol.& in cons.65.col.6.& seq.& in consi.66.col.4.& seq.eod.vol.Abb.in c.quemadmodum, de iureiur. Et de hac materia vide plenè apud Marcum Antonium Bauerium in tract.de uirtute iuramenti nu.24.cū seq. Attende tamen,quia,posito uno correlatiuo,ponitur & aliud,ut in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit,suprà eod.tit. Et ideò inferri posset,iuramentum ad hunc casum esse dilatandum. collige solutionem ex ijs,quæ ponit Alex.hic in fi.Et ad id,de quo agitur in ista.l.vide Paul. de Cast. in consi.325.colu.4.

Summarium in l.manifestæ.ff.de iureiur.

1 *Turpiter ille agit, qui non uult iurare, nec iuramentum deferre.*

2 *Quamuis pœna ipso iure à lege imponatur, tamen oportet ut semper sententia declaratiua ipsius facti præcedat.*

Bar.in l.manifestæ.ff.de iureiur.

1 Bart. in d.l.manifestæ, ait in summa, eum turpiter † agere, qui non uult iurare nec iuramentum deferre. Quæro utrum hæc lex practicari possit,quando actor non probasset id, quo reus iurare cogatur. Soc.in consi.184.in 1.vol.ait quod non. Et dum Barto. oppon. de l. generaliter.§.1.C.eod.& declarat,iuramentum recusari posse,antequam sit susceptum. hanc Bartoli declarationem sequitur Ias.in §.item si quis,col.16.in fi.versi.in ea gl.inst.de actio. Et dum prosequitur Bar.declarando si iudex delationem approbauerit,& reliqua ut ibi per eum. Declara ut per Alex.in consi.270.Ponderatis,in libro primi & secundi vol.& vide Ias.in d.§. item si quis iurauerit,col.17.in fi.& seq.inst.de action. Subiungit posteà Bar.in vers.pro declaratione,exempla in causis in quibus iuramentum recusari potest. vide de hac re clarius apud Ias. in §.item si quis postulante,col.17.inst.de actio.

2 Bar.in d.l.manifestæ,uersi.vltimò not.colligit ex isto tex. manifestæ † confessionis esse, non tamen textum uelle eum haberi pro confesso,nisi secuta pronunciatione super hoc,uel sententia. Attende quia licèt moder.hic multa dicant contra Bar.tamen eius opinio potior est, si intelligimus eum loqui de sententia declaratoria, ut habetur in c. cùm secundum, de hæret.in 6. vbi traditum est,quamuis pœna ipso iure à lege imponatur,oportere tamen,ut semper sententia declaratoria ipsius facti præcedat. & ita per illum tex.consuluit Rom.in consi.93.& in cōs. 211.& Alex.in consi.103.Videtur prima consideratione dicendum,in 1.volu.& uide Curt.in consi.59.col.8.vbi loquitur in bannito,qui haberur pro confesso, ut illa confessio eo mortuo exequi non possit contra eius hæredem. Et ut rectè intelligas hoc, quod de sententia declaratoria prædictum est,declara huiusmodi sententiam exigi antequam pœna exequi possit,sed diuersimodè: nam aut aliquis est priuandus propter delictum, & tunc requiritur hæc sententia ad esse ipsius pœnæ. Aut est ipso iure priuatus,& eo casu talis sententia requiritur non ad esse ipsius pœnæ,sed executionis. Hæc Alex.in consi.6.col.pen.in 3.vol.ubi citat Bal.not.in c.1.de feud.sin.culp.non amit.& plenè de hac materia vide Felin.qui limitat & declarat in c.2. col.1. & seq.de sponsal.& in c.Rodulfus,nu.63.de rescript.in c.ecclesia.sanctæ mariæ.nu.61.de cōst, & in c.

& in c.cùm non ab homine, nu.10. de iudic. vide omninò Curt. in consi.20.& Mari.Soc.iuni. in consi.69.nu.28.An autem contra fictam hanc confessionem,de qua hic agit Bar.admittatur probatio in contrarium, vide Aret.in consi.147.Visa consultatione.Raph. Cuma.in consi.32. & Barb.in consi.70.col.8.in 4.vol.

Summarium in l.Labeo etiam.ff.de iureiur.

1 *Quando absenti fit gratia, an requiratur nuncius vel epistola.*

Bar.in l.Labeo etiam.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.Labeo,quærit utrum quando absenti † fit gratia,requiratur nuncius vel epistola. De hac re vide Fel.in c.2.de const.col.4.& seq.& in c.cùm olim,col.9.de re iud.& Alex. in l.quod absenti.ff.de acqui.poss.Et dum Bar.posteà tractat, an iuramentum remitti possit ab eo pro cuius utilitate iuratur,ut putà si aliquis iurauit soluere debitum in paschate? vide Alex. in l.j.§.& post operis, post Bart.ibi.ff.de oper.nou.nunc. & in consi.17.col.2.in 3.volu.vbi ait iuramentum remitti posse antequam incidat in periurium,alioqui uerò posteà. & vide ad prædicta Feli.in c.2.29.de sponsal.

Summarium in l.creditore.ff.de iureiur.

1 *Si debitor iurat ex causa, quæ personam suam ab obligatione eximit, non prodest fideiussori.*

Bar.in l.creditore.ff.de iureiur.

1 BART. in d.l.creditore,in principio sic ait in summa: si debitor † iurat ex causa, quæ personam tantum suam ab obligatione eximit,non prodest fideiussori, alioqui si iuraret super contractu. Attende quoniam & si iurando simpliciter in dubio super toto iuratum esse uideatur, alioqui tamen est in sententia,quæ præsumitur lata eò quòd probatum non fuerit. Bar.in l.Iulianus,col.3.ff.de condit.indeb.

Summarium in l.j.ff.de in lit.iur.

1 *Fideiussor de iudicio sisti & iudicata soluendo, non tenetur ad pœnam auctam propter legationem vel contumaciam.*

2 *Fideiussores non requiruntur in causis criminalibus sanguinis.*

Bar.in l.j.ff.de in lit.iuran.

1 BART. in d.l.j.in ultimo notabili ait fideiussorem † de iudicio sisti & iudicata soluendo,non teneri ad pœnam auctam propter negationem uel contumaciam. Hoc idē tenet Cæpoll.in cautel.137.Dico amplius, fideiussorem huiusmodi non teneri, quā do absolutus fuit principalis,quamuis in eadem sententia facta fuerit reseruatio, cuius uigore denique ipse principalis condemnetur. Soc.in consi.91.in 4.volu.vlterius dico fideiussorem, qui promisit pro carcerato de iudicata soluendo,non teneri ad pœnam corporalem, ad quam fuerit condemnatus,neque ad interesse quod inextimabile est. Raph.Cuman. in consi.33. Et circa hoc Bartoli documētum uide Ias.in §.quadrupli,col.2.inst.de action. ubi tradit fallentias & declarationes in re proposita scitu dignas. Attende tamen quia dum Bart.loquitur genera-
2 liter de causis criminalibus † hoc debere intelligi de illis,in quibus agitur de pœna tantum pecuniaria, non autem sanguinis: quoniam in illis fideiussores non admittuntur, ut prædixi: & tradit Bar.in l.si quis reum.ff.de custod.reor. in principio. & ibi uide quæ scripsi. Item diligenter aduerte,quoniam Bar.hic in 1.quæstione uidetur se ipsum confundere: nam suprà dum ad l.iudicatum solui,respondet,ait fideiussorem,qui simpliciter promisit de iudicata soluendo, teneri ad totum id,ad quod principalis tenebatur,quando una tantum profertur sententia. & tamen hic in casu in quo una sola sententia promulgatur,non uult eum astringi posse ad pœnam negationis & contumaciæ,ad quam principalis astringitur. ideò cogita. & hoc etiam videtur

sensisse

sensisse Alex. in col. 2. dum citat Fulg. Rursus Bart. in secundo casu posito in versi. item dicunt statuta, non uidetur rectè loqui: quoniam lex, cui ipse innititur, declarata ut glo. intelligit, militat in fauorem eorum, qui intercesserunt, non autem rei principalis, de quo loquitur Bar. sed ipse considerat. l. illam generaliter positam esse. licèt glo. in fideiussoribus ponat exemplum. & ideò Bar. attendit rationem eius, & quòd intelligatur quò ad euitandam pœnam amputationis manus, & non aliam. Et ultimò ad cautelam, quam ponit Bar. in fi. adde tex. in l. quæro. vbi Bar. ff. loca. De hac tamen re uide Io. de Pla. in §. fi. inst. de actio. quæ ex delic. nasc. uel in §. furti autem. Et pro cautela Bartoli facit etiam tex. in l. Græcè. §. post litem, versi. an ergo, in uoce totius. ff. de fideiuss. & de ista cautela vide Cæpol. in caut. 104. & pro confirmatione, Oldr. in cõs. 102. Deinde in hac materia delationis iuramenti in litem scias unum commune. s. ubicunque deferri potest iuramentũ, semper intelligitur contra eum, qui deliquit, alioqui verò si alius pro eo soluere teneretur, ut putà si uilla obligata esset resarcire damnum illatum à malefactore secundum Bar. in l. j. ff. quand. ex fact. tut. & quæ ibi pono. & hæc sunt quæ ad Bartolum nostrum posita fuerunt iam inde à iuuentute mea.

Summarium in l. nummis. ff. de in lit. iur.

1 *Obligatio quantitatis succedit in locum obligationis speciei.*

2 *In frumento, uino & similibus, non habetur ratio extrinseci interesse, sed solum intrinseci.*

Bar. in l. nummis. ff. de in lit. iur.

Bart. in d. l. nummis. col. 2. versi. contra hoc opp. soluendo contrarium. l. pe. §. in eum. ff. 1 ne quis eum qui in ius voc. ait, ibi obligationem † quantitatis successisse in locum obligationis speciei, in qua cadebat affectio: atque ideò deferri posse iuramentum in litem: hic verò quantitas ab initio fuit in obligatione, & propterea non iuratur. Pro declaratione huius solutionis vide Bar. in l. in actionibus, col. 2. ver. circa primum, infrà eod. tit. Aduerte tamen quia ista solutio nimis restringit tex. in d. l. pe. ut intelligatur eum fuisse debitorem speciei tantũ, id quod est diuinare, nisi dicamus ita conijcere oportere: cùm ibi agatur de deferendo iuramento in litẽ, quod locum habere non potest, nisi in speciebus, in quibus cadit affectio, ut hic est gl. & de hoc vide Alex. in d. l. in actionibus, in fi. infrà eod.

2 Bar. in ead. l. & col. versi. in alijs enim quantitatibus, inquit, in frumento, uino & similibus non haberi rationem extrinseci interesse, sed solùm intrinseci. Et ex hoc inferri potest, si emphyteota singulis annis ad soluendam frumenti quantitatem teneretur, & non soluendo eam caderet à iure suo, si illam certam quantitatem apud te deposuit hoc pacto, ut quadam die qua dictum canonem soluere tenebatur, frumentum illud ei restitueres, interpellatusque omiseris restituere, propter quod ipse à iure suo ceciderit, tamen propterea ad resarciendum hoc damnum non teneri, cùm sit extrinsecum interesse, de quo secundum Bart. hic non habetur ratio in frumento & alijs similibus. Et de huiusmodi interesse uide Ias. in l. liber homo. §. decem mihi. ff. de verbor. obligat.

Summarium in l. uideamus. §. deferre. ff. de in lit. iur.

1 *Iuramentum litis an à solo iudice deferatur.*

Bar. in l. uideamus. §. deferre. ff. de in lit. iur.

1 Bar. in l. videamus. §. deferre, agit an iuramentum † hoc à solo Iudice deferatur. vide doct. in l. falsus. §. si is. ff. de fur. & Aret. in §. præterea, col. 16. inst. de actio. ubi alia quoque tradit in materia huius iuramenti & Feli. in c. tuis quæstionibus de testi.

Summarium in l. in actionibus. ff. de in lit. iur.

1 *Ad hoc ut iuramentum affectionis possit deferri, necesse est ut natura intentatæ actionis hoc patiatur.*

2 *Omnis actio in qua res non restituitur ad mandatum iudicis potest dici arbitraria.*

3 *Reus qui ab initio fuit in dolo propter quem reus perdidit rem suam, si res extat, puniri debet secundum æstimationem actoris.*

4 Ad

4 *Ad hoc ut iuramentum deferri possit, exigitur habilitas personæ.*
5 *Iurari potest in litem contra hæredem defuncti, qui fuit in dolo quando is post litem contestatam decessit.*
6 *Iuramentum ueritatis quando præstari possit.*
7 *Interesse semper deduci debet ad minimam summam propter difficultatem probationis.*
8 *Utrum ab isto iuramento uel ab eius delatione licita sit appellatio.*

Bar. in l. in actionibus. ff. de in lit. iuran.

1 BART. in d. l. in actionibus, col. 2. versi. secundò considerandum est, ait, ad hoc † ut iuramentum affectionis posit deferri, necesse esse ut natura intentatæ actionis hoc patiatur. idque in tribus casibus contingere, scilicèt, in actione bonæ fidei, in actione in rem, & in actione arbitraria. Attende quia nescio quomodò Bar. in hoc secundo requisito separet actiones in rem, ab actionibus arbitrarijs, cùm in actionibus in rem nunquam deferatur hoc iuramentum nisi arbitrariæ efficiantur. l. qui restituere. ff. de rei uend. & §. præterea inst. de actio. nisi dicamus Bar. hoc fecisse causa illustrioris documenti, ut etiam iurisconsultus hic facit. sed uerius fortè est, cum id fecisse, quia etiam in actionibus in rem defertur hoc iuramentum iudicis contemptu interueniente: ita uidetur uelle Io. Fab. in d. §. præterea, in fi.

2 Bar. in ead. l. col. 3. versi. ego do unam regulam, inquit, omnem † actionem, in qua res non restituitur ad mandatum iudicis, dici posse arbitrariam, eo casu iudicem habere potestatem deferendi iuramentum in litem, & secundum illud condemnandi. Amplia tu regulam hanc, ut procedat quando quicunque iudicis iussus fuit contemptus, etiam si non fuisset de restituendo: nā etiam in illis casibus locus est delationi huius iuramenti, quando alia concurrunt, ut probatur in l. iiij. §. sed si quis. ff. ne quis eum qui: iuncta gl. hic, quæ dicit ideò ibi deferri huiusmodi iuramentum, quia officium iudicis fuit contemptum. Et hoc probatur etiam per generalitatem. d. l. qui restituere. ff. de rei uendic. & §. prætereà, instit. de action. Et dum Barto. ibi paulòpost in uersiculo tertio debet, exigit dolum aduersarij ad hoc ut huiusmodi iuramentum deferatur, quæro, vtrum ex temeritate deferri posit; vide Abb. in c. quoniam frequenter. §. in alijs, col. 3. ut lit. non contest.

3 Bar. in ead. l. col. 4. tradit, reum, † qui ab initio fuit in dolo, propter quem reus perdidit rem suam, si res extar, puniri debere secundum æstimationem actoris. Attende, quia contra morosum & dolosum omnia iura sentiunt, ut habetur in l. quod te. ff. si cert. pet. sed attenta ista ratione sequeretur, eum re perempta ueram ipsius rei æstimationem soluere non debere, contra l. si possessor. §. fi. ff. de petit. hæred. Et si dicis eum non excusari à uera æstimatione propter dolum & malam fidem, respondetur hac ratione eum neque excusari debere à iuramento affectionis: vide ibi Paul. de Cast.

4 Bar. in ead. l. & col. versi. quartò, & ultimò, pro alio requisito exigit habilitatem † personæ iurantis, ad hoc ut iuramentum posit deferri. Circa hoc aduerte, quia istud iuramentum fisco deferri non potest, ut est gl. not. in l. quoties. C. de exactor. tribut. lib. 10. de qua vide Io. Fabr. in §. prætereà, instit. de action. & Alex. in l. penul. §. in eum. ff. ne quis eum qui: in ius uoc. Et ultra hæc quatuor requisita, de quibus per Bar. hic, requiritur etiam, ut actio, non autem officium iudicis intentetur. de quo dic ut hic per Alex. & circa hæc vide quæ ponam (Deo fauente) ad Bar. in l. si prius, in 4. quæst. ff. de oper. nou. nunciat. Sexto requiritur, ut agatur ad id, ad quod præstandum præcisè aliquis compellatur, ut dicit hic glo. 3. & Bar. col. 2. in fi. & quod actiones directæ nō autem contrariæ intententur, ut firmat hic. d. glo. 3. in principio, & Barto. in d. col. 2. circa medium. Septimò exigitur, ut quis ex proprio dolo & contumacia conueniatur, ut est tex. in l. j. ff. quand. ex fact. tut. Et ideò si uilla ex dispositione statuti teneretur pro damno illato alicui loco malefactoris, & sic pro delicto alterius, iuramentum hoc deferri non posset; ut tenet Bar. in d. l. j. & in l. ue quid, col. 2. ff. de incendi. rui. & naufr. & in l. si quando, col. fi. C. und. ui. & Bal. in c. 1. §. conuenticulas, de pac. iur. firm. & Canon. in c. fi. quod met. cau. Limita tamen hoc, nisi ea persona agens fingeretur eadem esse cum ea, quæ fuit cōtumax, uel dolum commisit: ut infra

infrà subijciam. Octauò igitur exigitur ut is contra quē iuramentum defertur, causam ab agēte non habeat, vt est tex. in l. si donatæ, in princi. ff. de donat. inter uir. & uxor. Nonò requiritur, vt agens non habeat rem uenalem, quam petit, vt tradit Rom. in sing. incip. l. qui restituere. nā ille, qui habet rem uenalem non uidetur habere affectionem ad illam. facit tex. in l. j. C. de rer. permut. & tex. in l. nec enim. & ibi glo. & Bar. ff. rerum amotar.

5 Bar. in eadem col. vers. secundò quæro, ait, iurare posse in litem † contra hæredem defuncti, qui fuit in dolo, quando is post litem contestatam decessit, alioqui uerò non. Limita hoc procedere de iure ciuili, sed de iure canonico iurari posset. vide Ias. in l. si eum. §. iniuriarum, versi. tertia ratio. ff. si quis cautio.

6 Bar. in ead. l. colu. 5. vers. De isto ergo iuramento, agit de iuramento † ueritatis quando præstari possit. vide Alex. in consi. 58. col. fi. in 1. vol. & dum Bar. in vers. in eo quod, subiungit quo modò probanda sit æstimatio rei. Ex hoc Bartoli documento, ad quod Doct.* cōmuniter accesserunt, colligitur, & si æstimatio rerum, & interesse probari debeant instrumentis & testibus, atque ita ueris probationibus, si tamen concurrunt dolus aduersarij, & difficultas probationis, solo iureiurando probari. & hoc tenuit etiam Innoc. in c. fi. quod met. cau. Bald. in l. j. in 15. opp. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. profer. & facit glo. in l. semper. §. hoc interdicto, hic adducto. & in §. pen. insti. de uerbo. obliga. & quod trad. Bal. & Alex. in l. qui accusare. C. de eden. dum uolunt, probato dolo notarij, probari damnum iuramento partis: ista tamen locum non haberent in criminalibus, vt docuit Bart. in l. fi. in fi. infrà eod. neque quando aliquis ex delicto alterius conueniretur. l. j. & ibi Bar. ff. quan. ex fac. tut. nec in petitionibus bonæ fidei, vt hic per Alex. col. 5. & ad hæc uide Abb. in consi. 190. in 2. vol. Attende in hac materia, quoniā sem-
7 per interesse † deduci debet ad minimam summam propter difficultatem probationis. l. fin. ff. de prætor. stipul. Ang. in consi. 230. & an & quando, & in quibus casibus, & quomodò interesse probari possit iuramento damnum passi, vide apud Marcum Antonium Bauerium in trac. de uirtute iuramenti. nu. 27. & Ambrosium de Vignate in tract. de usuris. nu. 246. cum seq. ultra loca ordinaria, in quibus de hac re principaliter agunt docto. & maximè in d. l. j. C. de sent. quæ pro eo quòd inter. profer. & per Bar. in d. l. fi. ff. de prætor. stipul. vide aliquid per Crauet. in consi. 89. & Feli. in c. cum uenerabilis, nu. 5. de except. glo. & Abb. in c. dilecti, de for. comp.
8 & Innoc. in c. sacro, de sent. excomm. & dum posteà Bar. quærit, vtrum ab isto iuramento, † vel ab eius delatione licita sit appellatio, vide Alex. in l. ij. suprà tit. 1. & aliquid apud Ias. in §. siquis postulauerit, col. 9. & seq. inst. de action. Et prædicta omnia iam sunt elapsi uigintiquinq; anni, quòd ad Bartoli nostri commentaria addita sunt.

Summarium in l. cum furti. ff. in lit. iur.

1 *Qui iurat rem ualere centum, quæ ualet plus, non est periurus.*
2 *Nihil refert quamuis unus testis plura uerba dicat, quàm alius, dummodò sint concordes in facto.*
3 *Si testes fuerunt semel examinati super articulo continente rem ualere centum, & post publicationem fieret articulus continens rem illam ualere 150. isti testes iterum possunt examinari, neque articuli dicuntur contrarij.*
4 *Testis qui dixit, uidi eum possidere decem annis & plus, illa uox plus, tāquàm incerta nihil operatur.*

Bar. in l. cùm furti. ff. de in litem iuran.

1 BART. in d. l. cùm furti, sic ait in summa. Qui iurat † rem ualere centum, quæ ualet plus, nō est periurus. Iste text. facit ad testes, quorum aliqui de minori, alij uerò de maiori summa dixerunt, vt non sint contrarij, sed in minori summa cōueniant. de qua re vide Alex. in consi. 206. Visa consultatione præmissa, in lib. primi & secūdi vol. & in l. qui quartā. ff. de leg. 1. & aliquid. in consi. 166. & in consi. 189. in d. lib. primi & secūdi vol. & Aret. omninò in cons. 65. & in cōs. 83. col. fi. & in consi. 36. col. 2. Capr. in cons. 75. colu. 7. Ias. in l. cum antiquitas, de testa. & in l. ij. col. pe. C. de bonor. pos. scdm tab. Abb. in c. licèt ex quadam, col. pen. de testi. cum addit. incip.

Et testes maximè, in uersi.& uide Ang.& Imol. vide etiam Felin.in c.cùm tu, col. 5.vers. 2.not. de testi.Signorel.in consi.244.col.7.Abb.in c.cùm in te,in 3.not.de celebr.miss.Corn.in consi. 157.col.pen.in 4.volu.Barb.in consi.80.col.3.in 1.vol.& Dec.in consi.100.& ad rem faciunt
2 trad. per Soci.in consi.26.col.2.& 4.in 1.vol. vbi ait, nihil referre, quamuis unus testis † plura uerba dicat quam alius, dummodò sint concordes in facto. de qua re uide Aret.in consi.71.& Alex.in consi.103.fi.in 4.vol. Attende tamen quia uox ista, plus, multùm operatur, quando posita est in instrumento alienationis,& dictum est fundum siue plus siue minus sit, uęditum esse intelligi; vt per Alex.in consi.44.in 6.volu.vbi tradit etiam quid de uoce, vel circa.vide Ang. in consi.127. si uerò hæc uox, plus, prolata est à lege uel à statuto, indicat arbitrium boni uiri.
3 Alex.in consi.212.in lib.primi & secundi uol. & dum Bar.in hac ead.l.subiungit, si testes † fuerunt semel examinati super articulo continente rem ualere centum,& post publicationem fieret articulus continens rem illam ualere centum quinquaginta, eosdem iterum posse examinari, neque articuli dicuntur contrarij. vide remissiuè Alexan.in d.l.qui quartam,in princip.ff.de leg.1. Et dum prosequitur Bar.hic in fi.in vers.per hanc legem, dicens terminari posse quęstio-
4 nem de teste,† qui dixit, vidi eum possidere.x.annis & plus, vt illa uox, plus, tanquam incerta nihil operetur. Hoc idem ait Alex.in consi.107.col.pen.in 4.vol.& in consi.29.col.2.in 7.uol. licèt contrarium teneat Salic.in l.ij.col.15.C.de rescind.uend.quem sequitur Felin. in c.pastoralis.nu.6.de rescri.vide ad rem hanc eundē Alex.cōs.250.in lib.primi & secundi uol.Imol.in consi.83.in fi.& in consi.105.col.fi.Card.in consi.107.Aret.in consi.103.col.2.Soc.in consi. 118.col.antepe.in 1.vol.vbi loquitur de uoce, aliquantulum,& Alexan.in l.& si post tres.ff.si quis caut.

Summarium in l. de periurio.ff.de in lit.iur.

1 *Si statutum imponit pœnam pro furto secundum æstimationem rei subtractæ, vtrum huiusmodi iuramento probari possit æstimatio rei.*

Bar.in l.de periurio.ff.de in lit.iur.

1 BAR. in d.l.de periurio, quærit, si statutum † imponit pœnam pro furto secundum æstimationem rei subtractæ, vtrum huiusmodi iuramento probari posit æstimatio rei? Vide Felin. in c.de cætero, col.2.ver.sed credo, de testi.& ver.limita tertio.& ibi vide etiam Aret.in 3.col.

Bar.in l.j.ff.de cond.cau.dat.

PRO declaratione huius.l.primæ vide Bar.in l.si cui hæreditas.ff.de cond.indeb.in princ.

Summarium in l.dedi.ff.de cond.cau.dat.

1 *In transactione seu quocunque alio pacto simplici, quod fit causa litium finiendarum, non est locus pœ̄næ.*

Bar.in d.l.dedi.ff.de cond.cau.dat.

1 BAR. in d.l.dedi, in principio, ait, in transactione† seu quocunque alio pacto simplici, quod fit causa litium finiendarum, non esse locum pœnitentiæ. An hoc ultimum sit uerum, vide hic Alex.considera tamen quomodò posit hoc procedere in pacto conuento, quod fit litium finiendarum causa; quia uidere nescio quomodò pecunia dari posit, vt à lite discedatur, quin sit transactio. neque obstat exemplum hic ab Alex.allatum, quia si rectè consideratur, continet repugnantiam,& ideò cogita, & aduerte si fortè exemplum aliquod colligi posset in l.j. ff. de transact. Hæc cum nonnullis alijs sequentibus dum essem iuuenis ad Bartolum nostrum posita fuerunt.

Bar.in ead.l.col.2.vers.quartò opp.soluendo contrarium.l.si pecuniam.§.planè, infrà eodem tit. inquit, dicendum esse, vt ibi per glo.quia ideò hic non cauetur, quia reo est cautum per exceptionem. Attende, quia licèt ratio glo.ibi,& Bartoli hic sit bona & uera in se, tamen nihil facit ad istum tex.quoniam dicitur ideò non caueri, non propter rationem Bar.hic,& gl.ibi, sed quia nihil de hoc est conuentum. quod etiam sensit Bar.circa fi.

Summa-

Summarium in d.l.dedi.§.idem erit.ff.de cond.cau.dat.

1 *Seruus quando manumittitur, quid agendum.*

Bar.in l.de di.§.idem erit.ff.de condi.cau.dat.

1 BAR. in d.l.§.idem erit,col.fi.verſ.& prædicta omnia, agit de ſeruo † manumittendo. & dicit prædicta omnia eſſe intelligenda, niſi conditio ſerui repugnaret: quia fortè aliqua ex cauſa ad libertatem perduci non poſſet. hæc Bar. Dic ad rem facere totum titulum. Quibus ad liber. prouoc.lic.& tit.in C.qui ad liber.prouoc.non poſſ.

Summarium in d.l.dedi.§.ſi quis quaſi.ff.de cond.cau.dat.

1 *Si relicta eſt pecunia vt ſeruus manumittatur, & ſeruus liber fiat non ex iſta cauſa, quomodo ſit pecunia repetenda.*

Bar.in d.l.dedi.§.ſiquis quaſi.ff.de condi.cau.dat.

1 BAR. in ead.l.§.ſi quis quaſi,tractat,ſi relicta † eſt pecunia, vt ſeruus manumittatur, & ſeruus liber fiat non ex iſta cauſa, quomodò ſit pecunia repetenda. dicitque: Aut pecunia fuit data poſt aditam hæreditatem,& tunc competit condictio ſine cauſa: quia iam erat liber homo. Aut fuit data ante aditionem,& tunc idem eſſe, quod in libertate relicta per fideicommiſſum. hæc Bar. Attende quoniam ex hoc uidetur ſentire Bar.hæredem,qui recipit illud,quod ſibi relictum eſt cauſa conditionis implendæ, non propterea cenſeri adire hæreditatem. id quod eſt contra tex.in l.pro hærede.§.Papinianus.ff.de acqu.hære. Et ſi diceres, non eo ſenſu accipiendum eſſe hoc Bartoli documentum,quia licèt dicat Bar.aut hæreditas adita erat, aut non, non tamen negat,quin recipiendo quod prædictum eſt, hæreditatem adire uideatur. Tunc enim reſpondeas licet,inter primum & ſecundum caſum nullam eſſe differentiam, ideo cogita quæ fuerit mens Bartoli.

Summarium in l.ſi pecuniam.ff.de cond.cau. dat.

1 *In contractibus nominatis ſi ex una parte impletur, & ex alia non, ceſſat condictio ob cauſam, & locum habet pœnitentia.*

2 *In contractibus nominatis an locus ſit pœnitentiæ & nu. 4.*

3 *Quomodo propter pœnitentiam non oriatur obligatio naturalis in contractibus nominatis.*

5 *Defectus cauſæ an & quando inducat condictionem hanc.*

6 *Quotieſcunq; aliquid datũ eſt propter cauſam impoſſibilem, illud repeti non poteſt, licèt cauſa non ſequat.*

Bar.in l.ſi pecuniam.ff.de cond.cau.dat.

1 BAR. in d.l.ſi pecuniam,ſic ait in ſumma. In contractibus † innominatis ſi ex una parte impletur,& ex alia non,ceſſat condictio ob cauſam,& locũ habet pœnitentia; dum tamen aduerſæ parti de indemnitate conſulatur. iſta lex adduci ſolet ad probandum, in contractibus innominatis licitam eſſe pœnitentiam. Limita ſing.vt per Iaſ.in l.poſtquam liti,colu. 1.verſic. nota ex hoc tex.C.de pact.& in l.fratris,in fi.C.de tranſact.& ad iſtam.l.vide canon.in c.1.de accuſa. & Alex.in conſi.158.Viſo dicto themate,in lib.primi & ſecundi volu. vbi limitat hanc.l.& alias ſimiles,non habere locum ubi ſtipulatio interueniſſet.

2 Bar.in d.l.ſi pecuniam,col.3.tradit an in contractibus† nominatis locus ſit pœnitentiæ. ex cuius uerbis colligi poteſt, regulam huius.l.procedere ſolùm in contractibus innominatis reſpectiuis,de quibus in l.nam lis.ff.de præſcri.uerb.alioqui uerò in ſimplicibus. de qua re uide,quæ poſui ad Bar.in l.ſi cùm fundum.ff.de pact.& Bal.in conſi.104.in 1.vol.

3 Bart.in eadem l.& col.in fi.declarat quomodò propter † pœnitentiam non oriturobligatio naturalis in contractibus innominatis,& ideò repetitio non impeditur. Pro ratione gl. hic per Bar.confirmata, quia ſi inter te & me & Titium conuenerit, vt dem ſibi aliquid in contractu innominato, non poterit præciſè cogere me ut ſibi dẽ quod promiſi, ſed præſtando intereſſe liberabor.l.naturalis.§.1.& ibi Bar.col.12.ff.de præſcrip.Si uerò inter me & Titiũ conueniſſet de ei dando,poſſet me præciſè cogere vt darem.§.itaq;.inſt.de actio.Præterea facit ad rẽ,quia

 licèt

licèt in contractibus nominatis oblatio uim habeat perfecti cõplementi.l.Iulianus.§. offerri.ff. de action.empt.hoc tamen locũ non habet in contractibus innominatis,vt est glo.in l.iurisgen tium, in princip. in glo. magna,in uoce,& aliquid.ff.de pact. de qua agit Bal.in l.ex placito. quæst.18.C.de rer.permut.

4 Bar.in ead.l.col.4.vers.His expeditis,ponit regulam,in contractibus † nominatis non esse locum pœnitentiæ in eo, in quo contracta est obligatio. Limita hoc ut per docto.in l.cùm proponas.C.de pact.& declara ut per Alex.in consi.191.Inspectis,in lib.primi & secundi uol. Attende etiam in contractu nominato locum esse pœnitentiæ,quando mendacium dedisset causam contractui.tex.est.& ibi tradit Bar.in l.cùm in plures.§.mandaui.ff.locat.quem casum frequentem esse testatur ibi Alber.& Paul.de Cast.& ideò non obliuiscaris. Alius etiam est casus in quo licet pœnitere in contractu nominato, scilicèt quando alter ex contrahentibus efficitur nimium rixosus: ita Bar.in l.cùm satis.C.de agricol.& censi.lib.11.& aduerte quoniam limitatio illa Bar.est in contractu locationis, licèt afferat leges pertinentes ad contractum societatis, quibus adde.l.si conuenerit.ff.pro soc.in fi.

5 Bar.in ead.l.col.5.versi.In quo dicas, tradit an & quando defectus † causæ inducat hanc condictionem. In hac re tu omissis multis uerbis Bar.collige firmam regulam,datum ob causam, quæ causa nullo modo sit secuta, siue non legitimè sit secuta,& siue causa sit expressa, siue tacita,ab utraque tamen parte intellecta, facere, vt id quod datum est propter causam impulsiuã, non autem finalem, nullo modo repeti posit. & quando causa dicatur esse impulsiua uel finalis,vide hic per Salic.& per Bar.in l.ij.§.fi.ff.de donat. Prætereà,si causa est tacita & ab una tantùm parte intellecta, tunc etiam ista causa deficiente quod datum est, nullo modo repetitur.l.

6 si repetendi.C.eod.& hic glo.dicit. Rursus quotiescunque aliquid datum esset † propter causam impossibilem siue de iure siue de facto à sciente, tunc illud repeti non potest licèt causa non sequatur.l.dictam,& l. si militem. C.eod. & hic per Bar. Rursus quotiescunque causa non est secuta propter casum fortuitum contingentem ante moram illius, qui implere tenebatur, tunc etiam si repetatur, vt per hunc tex. & per Bart. probatur, tamen non repetitur ex capite pœnitentiæ. Postremò ubi per eum stat, qui implere tenebatur quominùs impleatur, tunc datum nullo modo repeti potest: quoniam causa habetur pro implera.l. iure ciuili.ff. de condi.& & demonstr.& est tex.& ibi glo.in l.pen.C.eod.tit. alios similes casus,in quibus repeti non potest uide hic per Alex.

Summarium in d.l.si pecuniam.§.si seruum.ff.de cond.cau.dat.

1 *Et si pœnitentia sine certioratione factum hominis non impediat,impedit tamen dispositionem legalem.*

Bar.in d.l. si pecuniam.§.si seruum.ff.de cond.cau.dat.

BART. in eadem l.si pecuniam.§.si seruum,versic.quæro quid si dantem pœniteat, decla-
1 rat uersiculum planè,vt ibi per eum. Collige igitur ex isto versic.planè, si pœnitentia† sine certioratione factum hominis non impediat, impedire tamen dispositionem legalem. & ratio ea est, quam hic subijcit Bar. Sed contra hoc uehementer urget text. in l.iiij.§.1.ff.de manumiss. vind.& ad istum tex.uide Bal.in c.ex parte decani,col.7. de rescript. & in c.exceptionem,propè fi.de except. & Io. de Ana. in consi.25. Vtrum præsentatio scripti. & prædicta confirmantur ex trad.per Bald. in l.rogasti.§.si fugitiuus.ff.si cert.pet. Et dum Bar.ibi paulò post subiungit quæstionem de illo, qui mandauit clericum percuti, & mandatum reuocauit eo non certiorato de reuocatione, si ille percutiat, vtrum locum habeat sententia canonis. deciditque eum teneri: quia excommunicatio illa non infertur à iure simpliciter, sed interueniente facto hominis percutientis: ideò debebat certiorari. De hac re uide Alber.& Salic.in l.non ideo minus,in 4.quæst.de accusat.Ang.in l.j.C.de ciui.ug.non rump.& Ang.de Aret.in tract.maleficiorum,in glo.in uoce,Sempronium,col.4.

Bar.

Bar. in d. l. si pecuniam. §. sed si acceperit. ff. de cond. cau. dat.

BART. in ead. l. §. sed si acceperit, agit de illo, qui pecuniam accipit, vt seruum propriũ manumittat. vide Aret. in consi. 113. vbi plenè tradit de hoc. §.

Summarium in l. si extraneus. ff. de cond. cau. dat.

1 *Omissum remanet in dispositione iuris communis.*

Bar. in l. si extraneus. ff. de cond. cau. dat.

1 BART. ex d. l. si extraneus, colligit in summa, casum † omissum remanere in dispositione iuris communis. De intellectu huius. l. vide Deciũ in consi. 35. in secunda subscriptione. & de hac re uide quæ plenè posui ad Bar. in l. commodissimè. ff. de liber. & posthu. vbi est locus proprius. An autem istud notabile hic probetur, vide Bal. in l. iij. propè fi. de insti. & substi. & limita hanc regulam ut per Bar. in l. maritus. C. de procur. & contra casum huius. l. videtur facere cõmunis illa Doct. conclusio in l. si constante, in 6. q. Bar. ff. solut. matr. vbi Ias. fol. 16. vers. 5. in 4. quæstione, citat hanc l. pro contraria, & ei respondet. Et ad rem hanc uide aliqua per Abb. in consi. 47. col. 3. in 3. dubio. in 1. vol. & in c. mandatum, colu. 2. vers. fundamentum istorum, de rescript. Et ista regula procedit etiam si casu omitteretur à dante mandatum. d. l. maritus. C. de procur. & ab impetrante rescriptum. c. susceptum, de rescrip. in 6. Idem si à statuto, ut in c. in nostra, de iureiur. Idemq; est etiam si à paciscente omitteretur. l. inter socerum. ff. de pact. dotal. ac etiam si à dante iudicem omitteretur. l. si de proprietate. C. si à non comp. iud. Bald. in l. si mater. C. de inst. & subst. & plenè per Io. And. in d. c. susceptum. & circa prædicta uide Ias. in l. non tantùm. ff. de re iudic. in l. cùm res. ff. de leg. 1. in l. Lucius. ff. de liber. & posthum. & in l. tale pactum. §. pater. ff. de pact. & Maria. Socin. iuni. in consi. 2. nume. 8. in consi. 4. nume. 10. & in consi. 8. nume. 6.

Summarium in l. quod Seruius. ff. de cond. cau. dat.

1 *Inter sponsos non est propriè affinitas.*
2 *In testamentis quæ sunt fauorabilia, uerba non sunt accipienda impropriè.*
3 *Conditio apposita in legatis implenda est quamprimum fieri potest.*
4 *Idem iudicamus de principio principiante, quod de his, quæ sequuntur ab ipso principio.*
5 *Quando datum causa matrimonij repeti possit.*
6 *Ille qui renunciat omni iuri, quod habet, vel habere potest uel posset, intelligitur renunciatum duntaxàt iuri, quod habet de præsenti, re uel spe.*

Bar. in l. quod Seruius. ff. de cond. cau. dat.

1 BART. in d. l. quod Seruius, col. j. vers. vlterius opp. inquit, inter sponsos † non esse affinitatem propriè. Hoc in loco opportunè quærendum est, statuto præcipiente affines ad compromittendum esse cogendos, vtrum huiusmodi affines per sola sponsalia compellantur. Ex hoc Bart. documento dicendum uideretur, eos cogi non posse. Verior tamen uidetur esse diuersa sententia, quæ probatur ex tradit. per Bal. Paul. de Cast. & Alex. in l. qui se patris, col. fi. C. vnde lib. id quod multùm extollit Ias. in l. de quibus, col. 4. num. 17. ff. de legi. & traditur per Paul. de Cast. in l. affinitatis. C. commu. de successi. in quibus locis traditum est, statutum fauorabile casus etiam improprios continere. & propterea dicunt, stante huiusmodi statuto de agnatis, cogendos esse etiam emancipatos, & descendentes ab eis, quamuis impropriè sint agnati. & hoc idem sequitur Alex. in rubr. ff. sol. matr. col. 7. & seq. cùm ergo tale statutum comprehendat casus improprios, quia est fauorabile, igitur idem dicendum est etiam in proposito casu, cùm eadem ratio fauoris uigeat. & magis in specie ad rem facit id, quod Paul. de Cast. ait se consuluisse in d. l. qui se patris, col. pe. scilicèt, stante huiusmodi statuto, uenire etiam affines impropriissimè, & sine effectu. de quibus hr̃ in glo. in c. non debet, de consang. & affin. atq; ita rectè colligi-
2 tur decisio propositi casus. Neq; urget, si fortè obijceret, in testamentis † quæ sunt fauorabilia,

uerba non esse accipienda improprie.l.non aliter.ff.de leg.3.quia illud ideò est, quoniam testator censetur minus uelle grauare hæredem,quàm possibile sit, iuribus uulg.proinde si ita lata fieret interpretatio,nimium grauarentur hæredes. Vel respondeas,licèt regulam.l.in testamētis.ff.de regu.iur.locum habere,quando agitur de sustinendo grauato; nam hoc est fauorabile,secundum gl.in l.Gallus.§.qui & si is.ff.de liber.& posthu. in uoce, in utilitate, alioqui uerò si de legatarijs ageretur.gl.est,in l.si plures,in glo.fi.ff.de condit.inst. quod ea ratione confirma-
3 tur: quia conditio † apposita in legatis implenda est quàmprimùm fieri potest. l. hæc conditio.ff.de condit.& demonstr.alioqui uerò est in conditione apposita hæredi in testamento, ut est glo.in l.si quis instituatur.ff.de hæred. inst. quam Bart.citat in d.l.hæc conditio. Confirmatur etiam per tex.in.l.pen.§.pen.C.de necess.seru.hæred.instit.Prætere prædictam conclusionem,scilicèt affinitatem,quæ per sola sponsalia contrahitur, uenire, puto vrgenti ratione probari posse. nam licèt sponsalia non inducant propriè affinitatem,tamen sunt principium à quo
4 affinitas prouenire solet. sed sic est, quod idem iudicamus de principio † principiante, quod de ijs,quæ sequuntur ab ipso principio.tex.est sing.iunctis trad.ibi per Paul.de Cast.in l.maritus.C.de procur.quem tex.ad hoc sæpe.Curt.iuni.me audiente citabat in cathedra, eumq; extollebar. facit tex.in l.etsi non sunt.§ perueniamus.ff.de aur.& arg.leg.& in l.oratio.ff.de sponsal. ideò idem iudicium fieri debet de isto principio,quod de ipsa affinitate, quæ ab istis sponsalibus causari solet.

5 Bar.in ead.l.& col.vers.venio ad ultimam glo.tradit, quando datum † causa matrimonij repeti possit. aitque illud,quod in tex.positum est,scilicèt datum repeti non posse,quamdiù nuptiæ contrahi possunt, esse intelligendum,quamdiu res sic se habeat. & ideò si aliæ nuptiæ contraherentur,locum esse repetitioni.vide ad hoc bonam glo.in c.beata,in uoce,voti uirginalis. 27. q.2. & aliqua per Corn.in consi.51.col.2.in 1.vol.& Alex.in consi.72.col.fi.in 3.vol. & in cōs. 107.col.pen.eod.uol.& in consi.71.in 5.vol. & in consi.19.col.1.in 1.vol.latè Barba.in consi. 38.col.10.& in consi.11.col.12.in 1.vol.& in consi.20. col.14. & seq.in 2.vol.& in c.cùm.M. col.62.de const.Aneh.in consi.84.& in consi.288.col.fi.& in consi.160.Bald.in consi. 100.in 3.vol.& Soc.in consi.215.col.fi.in 1.volu.& in consi.22.in 4.vol.& dum Bart. deinde ibi propè finem,ex præcedentibus infert,illa uerba,quamdiu nuptiæ contrahi possunt, esse intelligenda rebus sic se habentibus, hoc est ex præsentibus sponsalibus, non autem ex futuris. & ideò
6 inducit hoc ad quæstionem de eo,qui in aliqua re renunciat † omni iuri, quod habet uel habere potest,uel posset,vt intelligatur renunciatum duntaxàt iuri,quod habetur de præsenti re uel spe. Attende quia hoc non haberet locum in renunciatione,in qua dictum fuisset,iuri quod habeo,vel habere spero etiam ex causa de futuro: ita colligit Hieron.de Tortis, & ibi Dec. in l.j. C.de pact.& ibi etiam Bar.col.2.in ult.membro suæ distinctionis,dum citat.l.si rem meam. ff. de uerb.obli.vt ibi etiam Alex.& ita tenet Abb.in c.ex multiplici, de decim. sed quomodò renunciatio iuris futuri fieri debeat, vide Soci.in consi.94.in 1.vol.

Summarium in l.si donaturus.ff.de cond.cau.dat.

1 *Non secutis nuptijs datum ob dotem repeti potest à muliere cui dans uolebat donare, nisi aliud expressè actum sit.*

2 *Illud quod mulieri propter nuptias donatum est nunquam censeri nisi secutis nuptijs.*

3 *Ex statuto continente idem quod ius commune, oritur conditio ex illo statuto, ne superfluum censeatur.*

Bar.in l.si donaturus.ff.de cond.cau.dat.

1 BART. in d.l.si donaturus,in princi.colligit in summa: non secutis† nuptijs datum ob dotem repeti posse à muliere,cui dans uolebat donare,nisi aliud expressè actum sit. De hac re uide Dec.in consi.35.cum sequen.subscriptionibus. Attende autem, quoniam hæc decisio iurisconsulti in uersic. Sed si ego, uidetur esse superflua: quia quotiescunque aliquid datur propter nuptias,illis non secutis, potest datum repeti ab eo,qui dedit,etiā si de hac re nihil in spe-
* cie ageretur.l.si ego.ff.de iure dot.Hoc idem confirmatur ex ijs,quę Bar.& * cōiter aiunt doct.

in l.si extraneus,suprà eod.tit.in l.si cùm dotem.ff. solu.matr. & in l.dominus testamento.ff.de
2 cōd.indeb.in quibus locis traditum est,illud,quod mulieri † propter nuptias donatum est,nunquam censeri donatum, nisi secutis nuptijs.si igitur hoc uerum est,illud sequitur, vt cùm in casu isto nuptiæ secutæ non fuerint,neque ei quicquam donatum fuerit,atque ideò nulla ei actio competat,sed immo causa non secuta ad eum,qui dedit,repetitio spectet. Quare necesse est fateri,vel hunc textum esse superfluum, ex quo danti absque ullo pacto repetitio competebat, vel cōe illud documentum Doct. veritate carere . Nisi fortè respondeas, in hoc text.illud quod est extra legis dispositionem,deduci in pacto : vt in simili casu aiunt Doct. in statuto continente idem,quod ius cōe,vt habetur apud Bar.in l.j.in princip.ff.ad leg.Falc. cum concord.de quibus ibi,& tradunt canonist.in c.1.de rescrip.eritq; huius pacti duplex effectus; vnus quia continet id quod ius cōe,& non dicitur superfluum,vt statim declarabit. Alter uerò qm̄ si esset pactum nudum,actionem produceret tanquam legitima conuentio.l.non impossibile,& ibi Bar. & in l.legitima.ff.de pact.& ad rem facit tex.in l.inter socerū. §. si conuenerit.ff. de pact.dotal.
3 quem ad hoc putat esse sing.Bal.in c.si cautio,de fide instru.Sicut igitur ex statuto† continente idem,quod ius commune,oritur condictio ex illo statuto, ne superfluum censeatur, vt ait Bar. in d.l.j.& in l.iij.§.si rem.ff.de leg.3.& in l.non solùm,& ibi glo.ff.de rei uendic. & tradit Soci. in cons.38.in 1.vol.dicens huiusmodi statutum addere uinculum vinculo.& Feli.in d.cap.1.de rescrip.pari quoque ratione hoc,& in pacto idem quod ius commune continente,est uel facilè concedendum,vt ex eo actio oriatur, tanquam sit legitima conuentio, ne superfluum uideatur, & maximè ex isto pacto, cùm appositum sit una cum traditione rei oriatur actio præscriptis uerbis.l.rebus.C.de rer.permut. habetur.in l.si dominus,in fi.ff.de præscript.verb. Tamen Aret.in consi.105.col.fin.loquens de statuto ait, hoc esse ineptum, vt hoc mòdo superfluitas euitetur.ideò cogita.

Summarium in d.l.si donaturus.§.siquis indebitam.ff.de cond.cau.dat.

1 *Exceptionem ei obstare, qui petit id, quod restituturus est.*

Bar.in d.l.si donaturus.§.siquis indebitam.ff.de cond.cau.dat.

1 Bar. in ead.l.§.si quis indebitam,colligit ex isto tex.exceptionem † ei obstare,qui petit id, quod restituturus est.Limita hoc non habere locum,vbi subest causa suadens exceptionem denegari,& non suadens denegari restitutionem. Item non habere locum, vbi aliquis petit ex obligatione alteri quæsita,alioquī uerò,si ei quæsita esset,vt declarat Felin.in c.debitores, nu.5. de iureiur.vbi etiam alijs modis regulam hanc limitat,vt ibi uidere est.

Summarium in l.si procuratori.ff.de cond. cau.dat.

1 *Ille est uerus procurator ad recipiendum indebitum, qui habet ad hoc speciale mandatum.*

2 *Solutum falso procuratori in rem suam quando debitum erat huiusmodi ut repeti non posset, deuolui ad dominum.*

3 *Si falso procuratori pecuniam dedi tanquam nuncio, ut eam portaret ad creditorem, quid iuris sit.*

Bar.in l.si procuratori.ff.de cond.cau.dat.

Bar. in d.l.si procuratori,col.4.vers.est autem uerus procurator,ait,illum esse uerum pro-
1 curatorem † ad recipiendum indebitum, qui habet ad hoc speciale mandatum. Ex istis uerbis Bar.colligitur si procurator generaliter constitutus interueniret in casibus, in quibus speciale mandatum exigebatur,quorum multi enarrantur in c.qui ad agendum,de procur.in 6.diceretur falsus procurator. id quod clarè aperuit Bal.in c.nonnulli.& in c.ex parte decani, col.fin.de rescrip. & multos alios casus,in quibus aliquis dicitur falsus procurator, vide apud glo.in d.c. ex parte,& in l.licèt,vbi moder.C.de procur.& ad prædicta vide Feli.in c.sunt & alij.nu.32.de rescrip.& in d.c.ex parte, nu.7. vbi remissiuè tradit multos casus, in quibus procurator generalis dicitur esse falsus procurator.Quid si falsus procurator sententiam obtinuit,nunquid eam

dominus posit ratam habere? hac in re magna est inter iuris interpretes controuersia, teste Feli.in c.causam,nu.11.vsque in fi.de iudic.vbi tandem ipse concludit,eam posse ratam haberi & in hanc sententiam* communiter itum esse. quod tamen limitat multipliciter ut ibi per eū.

2 Bar.in ead.l.col.5.in princ.ait solutum falso procuratori † in rem suam,quando debitum erat eiusmodi ut repeti non posset,deuolui ad dominum, qui poterit ratum habere, si solutum fuit contemplatione actionis directæ,quæ erat apud dominum. hæc Bar. Ex hoc Bartoli documēto collige,solutum falso procuratori in rem suam posse ratum haberi à domino, si solutū est intuitu directarum actionum,quæ sunt apud dominum.& hoc modo defendi potest glo.1.quam Bar.supra in 1.col.redarguit,alioqui uerò si soluitur cōtemplatione utilium,quæ sunt apud ipsum procuratorem, & ultra dicta per Alexan. hic circa istam quæst.adde Bal.tenentem contra Bar.hic in 1.col. & dicentem non esse distinguendum: quia in aliquo istorū casuum nihil operari potest ratihabitio,vt hic per eum.& idem Rom.hic,& quòd inter istos casus nullum uideatur esse discrimen,sic probari posset. Non est dubium,quin harum actionum utilitas remaneat apud procuratorem hunc.l.j.C.de action.& oblig. atque ita nudum nomen duntaxàt est apud dominum sine ulla prorsus utilitate. sed tunc sese offert illud. quòd qui habet nudum nomen tantùm, non potest ratum habere in præiudicium habentis vtilitatem, vt ea ad se deuoluatur. tex.est,& ibi Bald.in l.fi.C.de iur.dor. nihil enim prodest nudum nomen si alteri utilitas quæritur.l.mulieri.ff.de dona.int.uir.& uxor.& hī.in l.legato.§.si testator.ff.de leg.2. vide & cogita.

3 Bar.in ead.l.& col.verf.tertiò principaliter,quærit, si falso † procuratori pecuniam dedi tanquam nuncio, vt eam portaret ad creditorem, quid iuris sit? aitque si ei dedi tanquam nuncio meo,non transfero dominium in eum,& reliqua ut ibi per eum. Aduerte quia contrarium uidetur tenere idem Bar.in l.eius qui,col.4.verf.ad secūdum opp.ff.si cert.pet.& ibi Iaf.in 3.col. soluit istam contrarietatem,licèt Curtius eam oppugnet. & facit tex.in l.in naue Saupheli.ff.loca.& cond.& dum Bar.subiungit, si illa res perderetur, ex tali amissione debitorem liberari, si erat debitor speciei.l.qui argentum.ff.commod.Limita.d.l.qui argētum,habere locum solummodò in debitore speciei, alioqui uerò si esset debitor generis, aut quantitatis. hanc eandem limitationem tradit Angel.in l.si finita.§.si iam ruerint.ff.de damn.infect.& Paul.de Cast.in d.l. qui argentum. & hoc rationi consentaneum est: nam si esset debitor generis,non liberaretur, cùm genus perire non posit.l.incendium.ff.si cert.pet.

Summarium in l. dedi.ff.de cond.cau.dat.

1 *Contractus nominatos, qui re contrahuntur, solo consensu non celebri.*

Bar.in l.dedi.ff.de cond. cau.dat.

1 BAR. in d.l.dedi,col.2.in princip.ait,contractus† nominatos,qui re contrahuntur, solo cō sensu non celebrari. vide Paul.de Cast.in consi.106.col.2.

Summarium in l.j.ff. de cond.ob tur. cau.

1 *Quomodo puniatur ille, qui iudici dedit pecuniam, vt pro eo iniustam sententiam daret.*

Bar.in l.j.ff.de cond.ob turp.cau.

1 BART. in d.l.j.tradit quomodò puniatur † ille, qui iudici dedit pecuniam, vt pro eo iniustam sentētiam daret. Quid autem si iudex, qui accipit pecuniam pro causa tam turpi pœniteat re integra,vtrum propterea pœnam euitabit an non? Bal.in l.& generaliter.§.1.ff.de calumn.dicit quæstionem hanc Florentiæ in facti contingentia euenisse, & terminatum fuisse,illum pœnam euitare non posse,per tex.illum, quem Rom.ad hoc ait esse sing. in suo singul.328.incip.Iudex capiens pecuniam.& dum ibi Bar.subiungit, si data sunt pignora ex causa turpi, ea repeti posse actione pignoratitia & hypothecaria. vide Iaf.infrà in l.iiij.§. sed quod meretrici, cuius dicta uidentur obstare huic Bartoli documento.

Summa-

Summarium in l. ubi. ff. de cond. ob tur. cau.

1 *Si res indiuidua datur pro parte ob turpem causam, & pro alia ob honestam, an totum repeti possit.*

Bar. in l. vbi. ff. de condit. ob turp. cau.

1 BART. in d. l. vbi quærit si res indiuidua, † ut est equus, datur pro parte ob turpem causam, & pro alia ob honestam, an totum repeti possit? & refert quosdam tenuisse totum repeti, alios uerò partem æstimationis tantum. Tu pro ista secunda opinione uide multa apud Aret. & Alex. in l. si ex plagis. ff. de uerbo. obliga.

Bar. in l. idem si. ff. de condi. ob tur. cau.

BART. in hac. l. in principio, opp. de l. nec rimorem. ff. quod met. cau. & remittit se ad solutionem gl. hic & ibi. vide tu ad hoc aliqua apud Præposi. in c. venatoribus. 86. dist.

Summarium in l. idem si. §. sed quod meretrici. ff. de cond. ob tur. cau.

1 *Meretrix turpiter facit, sed non turpiter accipit. & nu. 3.*
2 *Miles concubinæ donare non potest.*
4 *Furore amoris nihil est uehementius.*
5 *Lucrum meretricis an licitum sit.*
6 *Meretrix cogi potest ad soluendam gabellam pro eius lucro.*
7 *Meretrix cogi potest ad deferendum certum habitum.*
8 *Continentia est species martyrij.*
9 *Minus peccatum est cum pulchra coire, quàm cum deformi.*

Lucubra. ad l. idem si. §. sed quod meretrici. ff. de cond. ob. turp. cau.

1 EX isto. §. sed quod meretrici, habetur, meretricem † turpiter facere, sed non turpiter accipere: necnon meretricem posse petere, quod ei promissum est. & reliqua ut hic per Bart. Ad quæ videas eundem Bar. in l. affectionis. ff. de donat. An meretrici donari uel legari possit? distingue; Aut est concubina, quia uterque solutus est. & eo casu propter affectionem huiusmodi liberalitas ualida est. d. l. affectionis, & ibi Barto. & l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. testa. tradit Angel. in consi. 171. Si uerò non sit concubina, sed aut ipsa sit nupta, uel uir ei donans siue legans sit uxoratus, & tunc liberalitas hæc subsistere non potest: quia ista non est affectio, sed de fectio, ut uerbis utar Bal. in consi. 267. in 1. vol. & ad istam conclusionem accedit Ias. in cons. 17.
2 in 3. vol. prædicta tamen conclusio de concubina, limitatur non habere locum in milite † seculi, qui concubinæ donare non potest. l. ij. cum ibi trad. C. de donat. inter uir. & uxor. idem est in milite cœlesti hoc est in clerico, qui est honorabilior milite seculari: ita concludit Abb. in c. 1. de cleric. ægrot. & Anch. in cõsi. 248. Dubium facit. Quid si statutum uigeret in ciuitate prohibens maritum habentem filium, uel filiam aliquid relinquere vxori, an eo casu relinqui poterit concubinæ? videretur dicendum quòd non, ne melioris conditionis sit quàm legitima uxor, ut sentit Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. tamen cogita. Attende quia prædi-
3 ctum est, meretricem † turpiter non accipere, & ideò de his bonis potest disponere pro libito suæ uoluntatis. Tamen Ias. hic & Thomas Ferratius in sua cautel. 6. tradunt cautelam, qua mediante meretrici prohiberi poterit, ne de bonis suis disponat, & consequenter ad succedentes ab intestato deueniant. quæ secundum eum illa est, ut huic meretrici bonis interdicatur, per tex. in l. & mulieri. ff. de cura. furi. & hoc modo locus erit successioni ab intestato. sed ego credo textum in d. l. & mulieri, intelligendum esse de muliere, quę habet bona, & posteà incipit uiuere luxuriosè; nam ideo potest ei bonis interdici, ne capta turpi amore alicuius bona sua dila-
4 pidet. Si quidem furore amoris † nihil est uehemẽtius. §. illud quoque, in auth. quib. mod. natur. effic. legit. faciunt trad. per Oldr. in consi. 210. Regularis habet traditio. Alioqui uerò si de bonis ex arte meretricia lege permittente acquisitis ageretur, ne ex eodem fonte, & iusta bono rum acquisitiõ, & impedimentũ ne de dictis bonis disponere queat, exoriantur. hoc enim mo-

do lex

do lex esset imposita sine effectu, contra iura uulg. Ad præcedentia uerò, scilicèt nunquid me-
5 retricis † lucrum licitum sit, & de eo posit eleemosynam elargiri: vide Ioan. Bertachinum Fir-
manum in tract. de gabellis, in quinto membro octauæ part. princ. nu. 16. Et quamuis de malè
quæsitis non sint faciendæ eleemosynæ, tamen de huiusmodi lucro potest meretrix ecclesiam
erigere, eique dotem constituere, secundum gl. & Archid. in c. non est putanda. 1. q. 1. tradit la-
tè Rochus de Curte in tract. de iure patronatus, in uoce, competens. nu. 3. vtrum autem mere-
6 trix † cogi posit ad soluendam gabellam pro eius lucro: vide Firmanum in d. tract. de gabellis,
in secundo membro octauæ part. princ. nu. 25. Quæro quæ nam dicatur esse meretrix. Socin. in
consi. 54. in 3. vol. ait, eam esse meretricem, quæ multos admittit, atque ita saltem tres. vide gl.
in c. inter opera, de sponsal. ibi etiam Soc. docuit utrum ad probandam eam esse meretricem
admittuntur testes illi, qui affirmant, se cũ ea concubuisse: ad qđ uide Alex. in consi. 157. in 5.
7 vol. Et meretrices † cogi posse ad deferendum certum habitum, ut ab alijs discernantur ratio
ne honestatis, docuit Dec. in l. semper in cõtractib. ff. de reg. iur. illud etiam scias matrem mere
tricem exhæredare non posse filiam meretricem. l. arenam. C. de inoff. testa. Et meretricem pos
se de lucro meretricio testari, & disponere, ut uult, tradit Cyn. in l. cùm te. C. de cond. ob turp.
cau. Bal. in l. j. eod. tit. & de hac re vide plenè Abb. in c. quia plerique. de immunit. eccles. Vnde
hoc quòd meretrices esse, & ad meretrices accedere, Dominus prohibet in Deut. cap. 24. &
Exod. 20. & habetur in c. meretrices. 22. q. 4. & tamen tolerantur. Et an usus earum sit licitus
an non traditum est in 2. secundæ quæst. 154. §. ad secundum. & iccircò usus earum permitti-
tur: quia furore amoris, ut prædictum est, nihil est uehementius. idque probatur in l. una, & ibi
8 gl. & Alber. C. de senatusconsf. Claudi. toll. & teste B. Bonauentura continentia † est species mar
tyrij. ideoque B. Gregorius inquit paucos reperiri, qui sint ab ista labe immunes, ut habetur
in c. quia sanctitas. 50. dist. & continentia carnis sola est quæ suaderi potest, sed imperari non
potest. c. integritas. 32. q. 1. propterea non est mirum si à legibus tolerantur meretrices, ut ma
iora scandala euitentur, ob nimiam hominum fragilitatem. quemadmodum uidemus etiam le-
ges ipsas in criminibus puniendis indulgere aliquid huic potentiæ amoris, ut egregiè docuit
Oldr. in consi. 210. Regularis habet traditio, & habetur. in c. at si clerici. §. de adulterijs, de iudi.
De qua re multa uide apud Feli. in c. cùm dilectus, num. 6. cum seq. de accusat. Et complura ad
rem facientia uideri possunt apud Io. Monac. in tract. de bigamia, in 1. quæst. nu. 9. ad illum te
rejcio, & sufficit locum demonstrasse, ne eadem repetamus. Et in re proposita non est præte-
9 reundum propter maiorem impetum amoris, & prouocationem potentiorem minus † pecca-
ri cum pulchra quàm cum deformi, secundum gl. in c. furtum. 14. q. 6. eumque minus peccare,
qui mulierem ad se uenientem cognouit, quàm si ipse ad eam accederet, secundum Ias. in addi.
ad Christoph. Porciũ, in §. pauonũ. inst. de rer. diuis. vbi retulit Cyn. in proposita re pulchra ver
ba dicentem. Meretrices quoque de lupanari extrahere, & uxores ducere inter opera charita-
tis annumeratur, & multùm prodest ad remissionem peccatorum. c. inter opera, de sponsal. an
autem meretrici credẽdum sit, quæ asserit se esse grauidam ex aliquo, responde, ei minimè esse
credendum, nisi sit concubina in domo retenta: ut concludit Alex. in d. consi. 157. in 5. vol.

Summarium in d. l. idem si. §. si tibi. ff. de cond. ob tur. cau.

1 *Nemo tenetur malefactorem indicare parti.*

2 *Si factum est bannimentum, eum qui occisores Titij indicabit habere debere certã pecuniæ quantitatem, hoc non esse intelligendum de socijs criminis, sed de alijs illud indicantibus.*

Bar. in d. l. idem si. §. si tibi. ff. de cond. ob turp. cau.

1 BART. in ead. l. §. si tibi, ait neminem † teneri malefactorem indicare parti. vide Bald. in in consi. 382. col. antepen. in 5. par. Dicas tamen in crimine læsæ maiestatis, eum, qui scit, teneri detegere quando id probare posset, secundum Dec. in l. culpa caret. ff. de regul. iur. vbi tradit etiam an ille dicatur delinquere, qui delicto potuit obuiare, & non fecit. Et an & quando ali-

quis

quis ſciens delictum eſſe committendum teneatur illud parti reuelare, vide Abb.in c.1.de reſt. ſpoliat.ubi tradit quid de iure ciuili,& canonico,& in foro conſcientiæ. & Felin. in c. quantę, de ſent.excommunic.

2 Bar.in d.§.ſi tibi,in fine, ait ſi factum eſt bannimentum, † eum qui occiſores Titij indicabit, habere debere certam pecuniæ quantitatem, hoc nõ eſſe intelligendum de ſocijs criminis,ſed de alijs illud indicantibus:quoniam ipſi turpiter acciperent.vide Alex.in l.rogaſti.in princ. ff.ſi cert. pet.Feli.in c.dilecti filij,col.3.uerſi.ad ſecundum de excep.& in c.1.col.3.de off.deleg.

Summarium in l.ſi ob turpem.ff.de cond.ob tur.cau.

1 *Si aliquis promiſit aliquid metu alicuius tyranni, & ſoluit hoc debitum durante eodem metu tempore ſolutionis, huiuſmodi cauſa ſolutum repeti poteſt.*

2 *Metus perditionis omnium bonorum, & metus mortis æquiparantur.*

3 *Pro tutela bonorum ſicut perſonæ licita eſt occiſio.*

Bar.in l.ſi ob turpem.ff.de cond.ob turp.cau.

1 BART. in d.l.ſi ob turpem,col.2.verſi.Et per hoc dico, inquit,ſi aliquis † promiſit aliquid metu alicuius tyranni, & ſoluit hoc debitum durante eodem metu tempore ſolutionis, huiuſmodi cauſa ſolutum repeti poſſe. Hoc idem uoluit Alex.in l.pacta nouiſſima,col.fi. C.de pact. & in l.qui in aliena.§.Cælſus.ff.de acquir.poſſ.in lectura,& in apoſtil.& in conſi.1.col.3. num. 16.in 3.vol.& in conſi.99.In caſu prædicto,eod.vol.Et ad rem faciunt trad.per eundem Alex. in conſi.16.col.pen.eod.3.vol.& in conſi.5.in princ.in 1.uol.Feli.in c.cùm.M.Ferrarien.colu. 23.de conſtitu. in cap.1. & in cap.gratum, de offi. delega. & in c.cùm ex officij,de præſcript. Barb.in cõſi.60.col.56.in 1.vol.& in conſ.71.col.13.in 2.vol.& in conſ.pe.& ſeq.eod.vol.Cępoll.in conſ.57.col.antep.& ſeq.Aret.in conſ.14. colu.10.Et quando aliquis promiſit metu & iurauit,poſteà ceſſante metu illud tradidit,utrum ceſſet actio quod metus cauſa,vide Abb.in c. ad audientiam,quod ui metusve cau.

2 Bar.in ead.l.& ead.col.ait,metum perditionis † omnium bonorum, & metum mortis æquiparari. Ad hoc benefácit gl.in l.ſi aduocatis,in voce,uitam. C.de aduoc. diuerſ. iudic. ubi uult uitam hominis eſſe pecuniam.& d.gl.ad hoc adducit Bal.in l.Thais.C.de oper.liber.& Abb.in c.cùm oporteat,de accuſ.nam ſine pecunia impoſſibile eſt uiuere.l.ſi chorus.ff.de leg.3.quem tex.ad hoc attulit Bal.in conſi.449.Ius naturale,col.2.in 3.vol.& Crauet.in conſi.8.nu.3. vide Abb. in c.abbas, de his quæ ui met.ue cau.& Mari.Soc.iuni.in conſi.77.nu.34. Et ideò ita pro

3 tutela † bonorum ſicut perſonæ licita eſt occiſio,ut videre eſt apud doct. in l. vt uim. ff.de iuſt. & iur. & ibi poſui ad Bart. Et quantum æſtimandæ ſint diuitiæ & facultates, & quæ ſint earum priuilegia, vide Cæpoll. in tracta. de imperatore militum deligendo.§.diuitijs & facultatibus. Vide quæ in contrariũ attulit Iaſ.in §.tranſigere,col.2.ver.5.præmitte.C.de tranſact. idẽ tamẽ quod Bar.hic,voluit Bal.in l.interpoſitis.C.de tranſact.& ibi in l.fi.C.de reuoc.donat.

Summarium in l.finali.ff.de cond.ob turp.cau.

1 *Qui recipit pecuniam ut faciat quod gratis facere tenetur, turpiter accipit.*

Bar.in l.fi.ff.de cond.ob turp.cauſ.

1 BART. in d.l.fi.ait,eum,qui recipit pecuniam, † ut faciat quod gratis facere tenetur,turpiter accipere.quæro eo caſu cui ſit reſtituendum an illi,qui eam dedit, an verò pauperibus? vide Anch.in conſ.175.vbi ponit pulchrũ caſum,& exemplũ vide apud Signo.in cõſ.217.col.2.

Summarium in l.j.ff.de cond.indeb.

1 *Soluens indebitum ignoranter,repetere poteſt.*

2 *Relictum ex teſtamento non ſolenni utrum naturaliter debeatur.*

3 Inte-

3 *In testamento quandam esse formam substantialem, ut uoluntas, & aliam esse formam probationis, ut quod ibi septem sint testes.*
4 *In reuocatione testamenti eædem solennitates requiruntur, quæ in confectione.*
5 *Si testamentum apud Turcas conficeretur, illud coram duobus testibus ualidum est.*
6 *Ille qui tutus est aliqua exceptione inducta ad rigorem iuris conseruandum, repetere non potest solutum indebitè.*

Bar. in l. j. ff. de cond. indeb.

1 BART. in d. l. j. sic ait in summa. Soluens indebitum † ignoranter, repetit; scienter uerò non. vide Alex. in consi. 80. in fi. in 3. vol. & Soc. in consi. 40. colu. 3. in 1. volu. vbi subiungit etiam, quid si dictum fuit in instrumento, solutionem ex certa scientia factam fuisse. & Corne. in consi. 15. col. 8. in 1. vol. vbi extendit banc. l. ad promittentem. & dum ibi paulòpost ait Bar. id quod detrahitur per legem falcidiam, deberi naturaliter. De hac re vide Alex. in l. j. in fi. ff. ad leg. falcid.

2 Bar. in ead. l. j. versi. sumus expediti, quærit utrum relictum † ex testamento non solenni naturaliter debeatur? De hac re, & an is, cui debetur ex tali testamento, sit tutus in foro conscientiæ, vide Feli. in c. 1. col. 2. de const. Bal. in c. ad audientiam, col. 2. de rescrip. & omninò Alex. in consi. 22. Viso consilio, col. pen. in libro primi & secundi vol. Attende in hac materia si testatoris uoluntas perfecta est ratione uoluntatis, licèt non sit perfecta ratione solennitatis, tamen ualet quò ad pias causas, & inter liberos. Anch. in c. 1. de testa. ubi etiam alij doct. tradunt, & habetur in l. si is qui. ff. de testam. Bal. in l. fi. C. famil. erciscun. & Io. de Anan. in consi. 57. Sed si testamentum nullo modo fuit publicatum, non ualet etiam quò ad pias causas, quamuis scriptum sit de voluntate testatoris. Alex. in consi. 105. in 7. vol. & Oldr. in consi. 119. De qua re vide omninò Dec. eleg. in consi. 488.

3 Bar. in ead. l. j. col. 4. ait in testamento † quandam esse formam substantialem, ut uoluntas, & aliam esse formam probationis: ut quòd ibi sint 7. testes. Ex hoc Bartoli documento colligitur, numerum 7. testium non esse de forma substantiali ipsius testamenti. sed contrarium ipse idem sensit in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & ibi Aret. col. 3. & 7. & in l. hæredes palàm. ff. de testa. in princ. & Ias. in d. l. nemo, ubi pro opinione Barto. adducit tex. in l. si unus. C. de testa. ut ibi per eum. vide Alex. & alios hic, & Bar. in l. vniuersa. C. de precib. imper. offer. & Io. Annibalem in repet. d. l. nemo potest. Attende in re proposita unum singulare, quia etiam si testamentum nisi 7. testibus probari non possit, tamen duo tantum sufficiunt, quando compromissum est factum in arbitratorem, qui possit procedere iuris ordine non seruato: ita Gemin. in sum-
4 ma, 2. q. 4. & uide trad. in c. 1. de pact. Item aduerte, quia & si in reuocatione † testamenti eadē, quæ & in eius confectione solennitas exigatur. d. l. hæredes palàm, tamen hoc limitatur non habere locum, qn̄ testator coram duobus testibus & notario diceret, cancella illud testamentum quia eo modo absque noua solennitate reuocatum esse censetur. Imol. in l. proximè. colu. 2. ff. de his quæ in testa. delen. Præterea non est hoc in loco prætermittendum, testamentum inuentione esse de iure gentium, non autem de iure ciuili, ut disputat & concludit Mart. Laudens. in tract. de primogenitura, secutus Bar. in l. interdum, infrà eod. tit. Et propterea inferri potest se-
5 cundum eum si testamentum † apud Turcas conficeretur, illud coram duobus testibus ualidū esse. de quo dic ut ibi per eum. Attende etiam si in testamento 7. testes interfuissent, & duo ex his negant se interfuisse, utrum huiusmodi testamentum sustineatur in uim codicillorum, quando opposita fuit in eo clausula codicillaris, an non? Dicas illud non sustineri: quia ex quo duo ex testibus necessariis contradicunt, fidē non facit de cōtentis in eo, alioqui uerò si à principio quinque tantum interfuissent. Soc. eleg. in cons. 28. in 3. vol.

6 Bar. in d. l. j. in fi. tradit, eum, qui tutus † est aliqua exceptione inducta ad rigorem iuris conseruandum, repetere non posse solutum indebitè. ponit exemplum in eo, qui tutus est exce-

ptione

ptione fori. vide Aret. in consi. 33. col. 1. & in c. dilecti, col. 2. de iudic. Et dum Barto. subiungit aliud exemplum in exceptione, quam habent fideiussores, ut prius conueniatur debitor principalis. Dic ad hoc communiter adduci gl. in l. si mancipium. §. 1. C. de euict.

Bar. in l. ij. §. si quid. ff. de condi. ind.

LIMITA istum tex. ut procedat quando aliquis soluisset nomine hæredis, alioqui uerò si nomine proprio. Dec. in consi. 348. vbi etiam tradit, quid in dubio sit iudicandum, quando non apparet an proprio nomine, uel hæredis sit facta solutio.

Summarium in l. si procurator. ff. de cond. indeb.

1 *In generali mandato non continentur illicita. & nu. 2.*

3 *Procurator sine speciali mandato impetrare non potest capturam alicuius uel relaxationem.*

4 *In generali mandato non comprehendi ut procurator possit appellare ab executione, etiam si in mandato contineretur eum appellare posse à quacunque sententia diffinitiua & interlocutoria.*

Bar. in l. si procurator. ff. de cond. indeb.

1 BAR. in d. l. si procurator, col. 2. ait, in generali † mandato non contineri aliquid illicitum, neque ut procurator possit quicquam facere, propter quod dominus possit in pœnam incidere. Aduerte quamuis Bar. hoc sumat ex isto tex. tamen in eo de pœna nulla fit mentio. tamen fortè Bar. id, quod accidit frequentius, considerauit, & licèt illicitum possit esse sine pœna, tamen quia illicitum plerunque aliqua pœna coercetur. l. testamento. §. fi. ff. de man. testa. ideò ad hoc respexit Bar. secundum. l. nam ad ea. ff. de legi. Et ista regula procedit etiam si procurator
2 † generale mandatum haberet cum libera. ff. de his quæ in frau. cred. Quinimmo hoc locum habet etiam si dominus iurasset de non contraueniendo ijs, quæ à suo procuratore gesta essent: ita egregiè docuit Bal. in c. 1. col. 8. ut lit. non contest. per glo. in l. non uidetur. §. qui iussu. ff. de reg. iur. Et ad hoc Bar. documentum uide Feli. in c. nouit, nu. 28. cum seq. de iudic. Soc. in consi.
3 120. col. 3. in 1. vol. & in consi. 131. col. 3. eod vol. Hinc dici solet, procuratorem † sine speciali mandato impetrare non posse capturam alicuius, uel relaxationem capti. Feli. in c. 1. num. 21. cum seq. de iudic. citat Bar. in consi. 83. In causa Statij. & egregiè Soci. in d. consi. 131. Adde quòd si procurator liberam habens administrationem soluit indebitum, non transfert dominium tex. est not. in l. si is cui. §. Flauius. ff. de solut. tradit Fulg. in consi. 190. col. 2. propè fi. Accedit ad præfata quod ait Bal. in c. nonnulli, in fi. de rescrip. scilicèt in generali mandato non cõtineri, ut procurator possit cõpromittere; quia compromissum periculosa res est. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr. & hoc est ex mente Bar. in prima illatione, quamuis in specie hoc non dicat. Præterea non ab re puto esse memorabile illud Angeli documentum in l. ab executore, col. 4. & in l. si expressim, col. 27. C. de appell. quo traditum est, in generali mandato non com-
4 prehendi, ut procurator † possit appellare ab executione, etiam si in mandato contineretur, eum appellare posse à quacunque sententia diffinitiua, & interlocutoria: sed ad hoc speciale mandatum exigitur, propter tex. in l. ab executore. C. quor. appell. non recip. aitque se hoc in facti contingentia obtinuisse. Et hoc confirmat Feli. in c. quod ad consultationem nu. 32. de re iudic. Adde ad prædicta quod cõsuluit Rom. in consi. 241. col. fi. & in cõsi. 60. & Pet. de Anch. in consi. 367. In quæsito superius facto, Et uide Gemin. in c. pen. propè fin. de electi. in 6. & in c. eum qui. de præben. in 6. & omninò Alex. in consi. 226. incipien. Pulchrè respondit, cũ seq. in 4. vol. & in consi. 22. in 1. vol. & in consi. 174. in libro primi & secundi vol. Vide etiam Feli. in c. causam quæ de iudic. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. col. 2. & col. 23. versi. ex quibus. & Cæpol. in consi. 15. & 16. Barb. in consi. 7. in 1. vol. & in consi. 47. colu. 9. eodem volu. & Antonium de Prato in consi. 16. inter consilia Barb. in 1. vol. in fi. & Bar. in l. j. §. fi. ff. quand. appel. sit Ant. de Butr. in consi. 66. & in consi. 74. rursus Rom. in consi. 34. & in consi. 226. col. 3. & in consi. 241. colu. 3. Imol. in consi. 76. & in consi. 84. in fi. & in consi. 146. col. 4. Et uide bonam gl. in c. dilecto, in voce generalis, de præben. Ana. in consi. 12. col. 2. & in consi. 25. col. 2.

Oldr.

Oldr.in consi.66.Aret.in conf.143.& pulchrè Soc.in d.conf.231.col.3.in 1.vol.Pau.de Cast. in consi.262.& Dec.in conf.125.in fi.& plenè Feli.in c.1.col.6.cum seq.ut lit.non contest.

Summarium in l.quod nomine.ff.de cond.indeb.

1 *Maritus qui est tutus exceptione ne exigatur,nisi inquantum facere potest,solutum per errorem repetere non potest.*

Bar.in l.quod nomine.ff.de cond.ind.

1 BART. in d.l.quod nomine,colligit ex isto tex.maritum † qui est tutus exceptione,ne exigatur nisi inquantum facere potest,solutum per errorem repetere non posse. Hoc idem affirmat Ias.in l.fuit quæsitum,in ultimo notabili.ff.de acquir. hæred. Attende in hac materia, quia licèt maritus hoc priuilegio perfruatur,ut conueniri non possit nisi inquantum facere potest, tamen ista regula patitur.20.limitationes,ut tradidit Io.Campegius in tractatu de dote,quæst. 238.tertiæ par. vbi etiam docuit in quæst.seq. quomodò intelligatur hoc, in quantum facere potest,an scilicèt salua dignitate mariti,vel quomodò.

Summarium in l.sed & si me putem.ff.de cond.indeb.

1 *Quando aliquis tractat de damno euitando,error in facto proprio toleratur.*

Bar.in l.sed & si me putem.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.sed & si me putem,sic ait in summa.Quando aliquis† tractat de damno uitādo,error in facto proprio toleratur. vide Alex.in l.si diuortio. ff.de uerb. oblig. Et an & quando error in facto proprio sit tolerabilis,vide Bar.in l.j.C.de confes.& in l.Celsus.ff. de usuca. & an error iuris in damnis uitandis prosit cuicunque uide Ias. in l.iuris.c. qui admit. Et ad prædicta adde,quòd quemadmodum errans si soluit indebitum,repetere potest,ita ille, qui suspicatur.Ias.in l.eleganter,infrà eod titu.Item scias indebitum solutū per errorem pro dote mulieris nuptæ repeti non posse.Bal.nouel.in tract.de dote,in priuilegio.44.

Summarium in l.eleganter.ff.de cond.indeb.

1 *Compromissum est quædam transactio.*

2 *Statuto præcipiente compromissum inter coniunctos fieri debere,opponi potest rem esse in iudicio decisam.*

3 *Res non dicitur iudicata donec appellari potest.*

4 *Compromissum factum de re iudicata & clara,nullius est roboris.*

5 *Præscriptionis exceptio an litis ingressum impediat.*

Bar.in l.eleganter.ff.de cond.indeb.

CIRCA hanc.l.& eius materiam uide Decium in consi.351.

1 Bar.in d.l.eleganter,ait,compromissum † esse quandam transactionem. & ideò sicut de re liquida transigi non potest,ita neque compromitti.Circa hoc primum dictum Bar.scilicèt compromissum esse transactionem,quamuis Doct.* communi consensu hoc affirmare uideantur, contrarium tamen intrepidè tenuit Io. Baptista Caccialupus in tract. de transactionibus, in 3. quæst.dicens impropriè & largè transactionem appellari.Circa illud autem,quod compromissum,& transactio de re liquida,& iudicata fieri non potest, vide Bal.& Alex.in l.j.ff.de transac.

2 & Alex.in l.fratris,in fi.C.de transact. in quibus locis traditum est, statuto præcipiente † compromissum inter coniunctos fieri debere, opponi posse rem esse iudicio decisam. & Alex.in l. causas.C.eod.tit.vbi hoc idem confirmat. & ideò ait renunciandum esse rei iudicatæ,ut compromissum ualeat. & in consi.82.in 1.vol.Abb.in c.1.cum ibi addit.de rescript. & in consi.85. col.2.in 2.vol.& in consi.97.eod.vol.& in c.exposita,col.pen.de arbitr.Bal.in c. pastoralis, col. 1.de rescrip.Aret.in consi.228.Ang.in consi.219.& Caccialup.in d.tract.in 9.quæst.& omnino uide Alex.in consi.135.in 6.vol.vbi ait,compromissum nunquàm intelligi esse factum, ne-

3 que fieri posse de re liquida,& clara. Et quia Bart. subiungit rem non dici iudicatam † donec appellari potest. Quæro si à sententia extitit appellatum,& postquam supersunt duo dies tantum ad prosequendàm appellationē,factum est compromissum in absentem, qui trāsactis octo diebus

diebus compromissi onus suscepit: An ex hoc sententia in rem iudicatam transijsse censeatur, ita ut compromissum inane reddatur, an uerò sententia compromisso intelligatur esse suspensa? Raph. Fulgo. in consi. 168. ait eam in rem iudicatam transijsse. Et ad prædicta uide Soci. in consi. 4. in consi. 38. & in consi. 51. in 1. vol. plenè Barb. in consi. 85. in 3. volu. & Anch. eruditè in consi. 184. Ang. in consi. 198. & in consi. 248. Bal. in consi. 349. in fi. in 3. vol. Corn. in consi. 65. in 4. vol. Abb. in d. cap. exposita, col. 2. de arbitr. & omninò Dec. in consi. 39. ubi concludit,
4 compromissum † factum de re iudicata & clara nullius esse roboris & momenti, nisi ei fuerit renunciatum. & renunciationem huiusmodi fieri debere in specie, & dici non obstante tali sententia. neque sufficit isto casu illa clausula, quòd intelligatur uerti lis & quæstio super omni & eo toto, super quo fuerit renunciatum. An autem & quando exceptio rei iudicatæ obstet agenti super eo, quod deductum erat in alio iudicio per uiam exceptionis, vide Soc. in consi. 246. col. pen. in 1. vol. & in consi. 94. in 3. vol. & Dec. in consi. 96. & in consi. 343. ubi ait tria requiri ad hoc, ut huiusmodi obstet exceptio. Primò ut idem petatur. secundò ut eadem sit conditio personarum. tertiò ut eadem sit causa. & in dubio pronunciandũ esse ait, huiusmodi exceptionem non obstare. ad hoc uide etiam Abb. in cõsi. 50. in 1. vol. & Feli. in c. aduersario, de excep.
5 An autem etiam præscriptionis † exceptio litis ingressum impediat? vide Soc. in consi. 38. col. 3. & in consi. 203. in 1. vol. Et distingue, aut probari potest incontinenti, & tunc impedit litis ingressum, & consequenter compromissum. Aut requirit altiorem indaginem, & tunc secus; ut docuit Bar. in l. fi. ff. pro suo. quem declarat Aret. in consi. 98. Et breuiter quæ nam sint exceptiones, quæ impediunt litis ingressum, uide apud Martinum de Fano in tract. de exceptionibus impedientibus litis ingressum.

Summarium in d. l. eleganter. § si quis post. ff. de cond. indeb.

1 *Exceptio quando opponi debeat.*

2 *Exceptio loci non tuti opponi potest, etiam post litem contestatam.*

Bar. in d. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cond. ind.

1 Bart. in ead. l. §. si quis post, tractat, quando exceptio † opponi debeat. aitque in primis opponendam esse exceptionem fori in principio, priusquam aliquis actus fiat, per quem in iudicem consentiri uideatur. Aduerte tamen, quia eam opponi posse etiam post litem contestatam uidetur probari in l. nulli, & ibi Albe. C. de iudic. de qua re uide plenè Feli. in c. pastoralis, de except. Subiungit postea Bar. exceptionem excommunicationis etiam post litem contestatam obijci posse; quia sicut excommunicatus erat ab initio, ita etiam post. vide Feli. in c. exceptionem, col. 6. versi. fallit tertiò. & col. 12. versi. item ista exeptio, de exception. & Alex. in l. j. §. sublata. ff. ad Trebell. & in l. j. §. 1. ff. de feri. & trad. in c. fi. eod. tit. de fer. Adde similiter oppo-
2 ni posse exceptionem † loci non tuti, etiam post litem contestatam: quia quotidie grauat. & idem esse dicendum in quacũque alia exceptione, quæ quotidie grauat, aperit Feli. in c. Accedens. 2. col. pen. & fi. ut lit. non cont. Et dum Bar. prosequitur, quando opponi debeat exceptio dilatoria, uel peremptoria, quæ tendum est, an si exceptio dilatoria fuit omissa in causa principali, possit posteà obijci in causa appellationis? vide Feli. in c. ad audientiam. 2. nu. 26. de rescri. ubi subsequenter tradit, quid quando huiusmodi exceptio negligentia, uel dolo fuit omissa, quę autem dilationes sint dilatoriæ, & quæ peremptorię, & infrà quod tempus opponi debeant, & non, vide Feli. in c. pastoralis, de except. & plenè in c. ad audientiam, eod. tit.

Summarium in d. l. eleganter. § si qua lex. ff. de cond. ind.

1 *Ille tenetur saltem ciuiliter contra quem est lata sententia, licèt id non debeatur.*

Bar. in d. l. eleganter. §. si qua lex. ff. de cond. inde.

1 Bart. in ead. l. §. si qua lex, in fin. ait, eum † teneri saltem ciuiliter, contra quem est lata sententia, licèt id nõ debeatur. sed an hoc idẽ locũ habeat ẽt in laudo uide Paul. de Cast. in cõs. 70.

Summarium in l. si non sortem. ff. de cond. indeb.

1 *Lex quando resistit contractui, ex eo neque obligatio ciuilis neque naturalis oritur.*

Bar.

Bar.in l.si non sortem.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.si non sortem,inquit,quando lex † resistit contractui, ex eo obligationem neque ciuilem neque naturalem oriri. Amplia hoc habere locum etiam in prohibitione iudicis, ut est tex.not.in l.is cui bonis.ff.de uerb.oblig.ubi si prodigo interdicitur administratio bonorum,non potest posteà ciuiliter aut naturaliter obligari, licèt ante interdictionem obligari po* tuisset,secundum * comm.opin.doct.Et vide Rom.in consi.437.in primo dubio.colu.1. Adde tantam esse huius resistentiæ uim & potentiam,hoc est,quando contractui lex resistit, ut iusiurandum accedens nullius sit roboris & momenti, quando lex suam prohibitionem dirigit in personas contrahentium. Barb.in cons.66.inter cōsilia Curtij.& Alex.in cōs.81.nu.2.in 3.vol.

Summarium in d.l.si non sortem.§.si quis falsò.ff.de cond.indeb.

1 *Quamuis ego sciam me non teneri ad usuras, si promitto uel soluo tibi usuras ne uexer super debito principali,non potest dici me scientem indebitum soluere uoluisse.*

Bar.in d.l.si non sortem.§.si quis falsò.ff.de cond.inde.

1 BART. in ead.l.§.si quis falsò,ait, quamuis ego sciam † me non teneri ad usuras, si promitto uel soluo tibi usuras,ne uexer super debito principali,dici nō posse me scientem indebitum soluere uoluisse. hoc idem tradit Alex.in cons.80.col.2.in 3.vol.

Summarium in l.si non sortem.§.si centum.ff.de cond.indeb.

1 *Nemo cogendus est stare in communione.*
2 *Datio insolutum quæ fit plus debito in totum uitiari.*
3 *Si datio insolutum fit per uiam contractus, an teneat.*
4 *Dationem insolutum debitorem usque adeò à debito liberare, ut tollatur hypotecaria quæ erat in bonis, & etiam fideiussio debitoris.*
5 *Datio insolutum an contineatur in statuto disponente de alienatione.*
6 *An & quando res possit pro eo quod non est debitum retineri ratione eius, quod uerè debitum est.*

Bar.in d.l.si non sortem.§.si centum.ff.de cond.ind.

1 BART. in ead.l.§.si centum,inquit,neminem † esse cogendum stare in communione. Adde rationem esse,quia communio parit discordias. vide doct.maximè Ias.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de uerb.oblig.& in l.non amplius.§.cùm bonorum.ff.de lega.1.Et an & quando pactum perpetuæ communionis ualeat,vide Dec.in consi.265.& Feli.in c.si diligenti. nu.28. de for.comp.Et an & quando pactum de non diuidendo aliquas res ualeat,vide Soc.in cons.278. col.pen.& fi.in 1.vol.

2 Bar.in d.§.si centum.versic.Tene etiam menti,inquit,dationem † in solutum, quæ fit plus debito,in totum uitiari. idem uoluit Bal.in l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cert.pet. Ad rem facit.l.cùm amplius.ff.de regul.iur.Contrarium tamen uidetur sensisse idem Bar.in l.post contractum.ff.de donat.propè fi.vbi ait,eam uitiari solum pro ea parte,quæ uerum debitum excedit. vide Alex.in l.iustè possidet,colu.5.ff.de acquir.poss.& Bald.in l.fi.ff.quod met.cau.& in l.sunt & alij.ff.de public.Abb.in consi.43.in 2.vol.Barb.in c.super eo,col.7.de off.deleg.& ibi Felin. col.12.Alex.in consi.227.Viso themate,col.1.in libro primi & secundi vol.vbi apertissimè tenet,dationem in solutum factam pro debito non uerò nullius esse roboris & momēti.& Rom.

3 in consi.450.ubi etiam tradit,quid si datio † in solutum fieret per uiam contractus. & in cons. 454.vbi loquitur quando debitum erat pro parte uerum,& pro parte falsum,an sustineatur in ea parte,in qua est uerum. & ibi loquitur etiam de immissione ex primo decreto. vide etiam omninò Bal.in c.quoniam frequenter.§.fin autem,ut lit.non contest.colu.2.& in consi.122.in 3.par.& in consi.75.in 1.par.ex cuius dictis colligi potest declaratio. & in consi.496.eod.vol. ubi ponit pulchrum casum. vide etiam Fulgo.in consi.187.& in consi.172.& in consi.190.& omninò Dec.in consi.403.col.5.ubi sequitur Bar.hic. & idem concludit in d.l.cùm amplius solutum.ff.de reg.iur.Postquam hic agimus de datione in solutum,nolo silentio præterire unum

4 scitu dignum, scilicet, dationem † in solutum debitorem usque adeò à debito liberare, vt tollatur hypothecaria, quæ erat in bonis, atque etiam fideiussio debitoris. & ideò quamuis res data insolutum posteà euincatur, non potest creditor habere regressum amplius contra bona, neque contra fideiussorem: quare oportet creditorem esse cautum, vt cùm accipit dationem in solutum, protestetur se uelle reseruare sibi ius contra hypothecam, & contra fideiussores. Cæpol. in caut. 123. Et qua cautela sibi prouidere debeat si res euinceretur, docuit idem Cępol. in
5 caut. 147. Quæro etiam utrum datio † insolutum in statuto disponente de alienatione cótineatur? Dec. in cons. 586. nu. 9. ait eam contineri & comprehendi. idem uoluit Io. Bertachinus in tract. de gabellis, in 3. membro octauæ par. princip. nu. 9. Hoc idem apertè uoluit idem Dec. in cons. 60. vbi ait, proximiorem, qui uigore statuti ad recuperanda bona alienata admittitur, pari ratione posse bona data in solutum redimere. vide ad hoc Alber. in 2. par. statu. q. 2. & in 1. par. q. 110. aliàs 88. & Barb. in rubr. de reb. eccl. alie. uel non. in vlti. fol. & Rom. in consi. 107. & ad rem facit quod dixit in consi. 219. in 2. col. si uerò statutum de uenditione disponeret, tunc datio in solutum neque permutatio contineretur. Aret. in consi. 124.
6 Bar. in eod. §. subiungit, an & quando res possit † pro eo, quod non est debitum, retineri ratione eius, quod uerè debitum est. vide Imol. in consi. 112. col. antepe. & seq. Capram in cons. 55. col. pen. Bal. in consi. 376. in 1. uol. Paul. in consi. 168. in nouis, & in consi. 316. & Abb. in c. 1. col. 2. de resti. in integr. Et dum Bar. agit de expensis factis propter utilitatem ipsius rei, vide omninò quæ posui ad Bar. in l. in fundo. ff. de rei uend. ubi multa scitu digna in hac materia expensarum posita sunt.

Summarium in d. l. si non sortem. §. qui filio. ff. de cond. indeb.

1 *Qui ignorans mandatum reuocatum soluit, liberatur.*

Bar. in d. l. si non sortem. §. qui filio. ff. de cond. indeb.

1 Bar. in ead. l. §. qui filio, sic ait in summa: qui ignorans † mandatum reuocatum soluit, liberatur. vide Alex. qui hoc documentum refert & sequitur in cons. 162. in 5. vol. & an & quando reuocatio procuratoris notificari debeat, vide Alex. in consi. 83. in 7. vol. & Raph. Cum. in cós. 148. & Abb. & alios in c. mandato, de procur.

Summarium in d. l. si non sortem. § libertus. ff. de cond. indeb.

1 *Verba semper sunt intelligenda secundum qualitatem personæ ad quam diriguntur.*
2 *Famulus qui tibi promisit seruire utrum is possit alium in locum suum delegare.*

1 Bart. in ead. l. §. libertus, col. 6, vers. & prædicta faciunt, ait uerba † semper esse intelligenda secundum qualitatem personæ ad quam diriguntur. De hac re uide plenè quæ posui ad Bar. in l. plenum. §. equitij. ff. de usu & habit. & Fulg. in consi. 27.
2 Bar. in eod. §. & col. in fi. dum loquitur de famulo, qui tibi promisit † seruire, vtrũ is possit alij concedi, uel delegari; vtitur promiscuè hoc verbo, concedere & delegare, cũ tamen differant. l. j. & ibi glo. C. de nouat. tradit Alex. in l. ij. in princ. col. pen. ff. sol. matr.

Bar. in eod. §. libertus, col. pe. vers. tertiò dicunt, tractat, cuius expensis operæ sint præstandæ, vide Felin. in c. 1. col. 4. de libel. oblat.

Lucubrat. in l. iudex. ff. de cond. indeb.

1 Limita istam. l. iudex. vt nõ habeat locum † in sententia lata inter uirum & uxorem, vt per Rom. in singul. 308. Tu scis quòd donatio. quem refert & sequitur Ias. hic.

Summarium in l. interdum. ff. de cond. indeb.

1 *Pecunia est de rebus quæ seruando seruari non possunt.*
2 *Testamentum fuit inuentum de iure ciuili.*

Bar. in l. interdum. ff. de condi. indeb.

1 Bart. in d. l. interdum, col. 1. versic. Nota istam glo. ait, pecuniam † esse de rebus, quæ seruando seruari non possunt. Dicas in hac re uarias esse Doct. sententias, vt uidere est apud

MM glo. &

glo.& doct.in l.j.§.quæsitum.ff.ad trebell.in l.agitur.ff.de iur.delibe. & in l.Iulianus.ff.de peti. hæred.Abb.in c.nonnulli,in uersi.de pecunia etiam,de reb.eccl.non alien.& Io.de Ana.in c.licèt Hely.col.3.de simon.Pecunia enim ordinatur ad aliud,sicut ad finem,ut ait B. Thom.in 2. secundæ de auaritia. c.ad septimum. Et pecunia, teste Cicerone in secundo Rhetoricorum, est aliquid non propter suam uim & naturam, sed propter fructum & utilitatem ex ea prouenientem. Ad pecuniæ autem usum tria requiruntur secundum Aegidium in libro de regimine principum.c.17.Primò ut eam non acquirat unde non debet.secundò ut accipiat unde debet. tertiò ut expendat eam prout debet.

2 Bar.in ead.l.col.3. in principio ait, testamentum † fuisse inuentum de iure ciuili. De hac re uide omninò Alex.in consi.2.col.pen.in 1.vol.& in consi.229.Visis codicillis,col.3.in libro primi & secundi vol.& Curt.in consi.65.Fulg.in consi.61.col.pe.& plenè Martinum Laudensem in tract.de primogenitura, ubi latè disputat hunc articulum,& demum accedit ad hoc Bartoli documentum. Et ex hoc infert ad quæst.utrum testamentum apud Turcas coram duobus testibus confectum ualeat, an non? & conclude vt ibi per eum. Adde testamenta apud Romanos in acie hoc modo fieri consueuisse: milites enim antequam arma induerēt,tribus aut quatuor audientibus dicebant: Talem hæredem instituo.Plutarchus in uita Coriolani.

Summarium in l.qui inuicem.ff.de cond.indeb.

1 *Quando duo sunt ad inuicem debitores in quantitate,ita ut compensatio opponi possit, & unus soluit alteri,vtrum prohibeatur petere quod sibi debetur.*

Bar.in l.qui inuicem.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.qui inuicem,tractat, quando duo † sunt adinuicem debitores in quantitate, ita ut compensatio opponi posit,& unus soluit alteri, absque eo quòd opposuerit compensationem,vtrum propterea prohibeatur petere quod sibi debetur? & eum nōn prohiberi tradit idem Bar.& Ias.in l.siquidem.C.de trāsact.Bar.in l.si cùm dos,in princ.ff.rer.amot. & Alex. in consi.164.Viso themate.col.pen.in lib.primi & secundi uol.

Summarium in l.cum is.§.fideiussor.ff.de cond.indeb.

1 *Eadem solutio parere non potest liberationem & repetitionem.*

Bar.in l.cùm is.§.fideiussor.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.§.fideiussor,colligit ex isto tex. eandem solutionem † parere non posse liberationem,& repetitionem. vide exemplum apud Alex.in consi.69.in fi.in 3.uol.

Summarium in d.l.cum is.§.si mulier.ff.de cond.indeb.

1 *Error quando à pietate causatur,cessat repetitio indebiti.*

2 *Indebitum solutum per errorem pro dote mulieris nuptæ repeti non potest.*

Bar.in d.l.cùm is.§.si mulier.ff.de cond.indeb.

1 BART. in ead.l.§.si mulier, sic ait in summa. Quando à pietate † causatur error,cessat repetitio indebiti. Vide Roma. in consi.42. vbi loquitur in soluente legata ad pias causas ex testamento,ex quo nullus adiuit. Et dum Bart. agit de solutione facta dotis causa, vt repeti non posit, nisi quando causa pietatis induxit aliquem ad credendum se esse obligatum, non quòd ipsa dos sit pietas, colligitur ex dictis Bartoli causam dotis non debere inter causas pias annumerari. vide Alex.in l.si constante.col.13.ff.solu.matrim.vbi idem tenet,& Abb.in consi.106. in 1.vol.Barba.in consi.87.in 4.vol.Dec.in consi.72.& in consi.348. vbi sequitur Bar.hic de-
2 clarando etiam quando solutum ex causa dotis repeti non potest. Et quòd indebitum † solutum per errorem pro dote mulieris nuptæ repeti non posit, tradit Bal.nouell.in tract.de dote, in 44 priuilegio. Et dotis causam propriè dici non posse causam piam, nisi quando datur pro paupere,vel pro ea,quæ quamuis non sit pauper, tamen inspecta eius dignitate & conditione nō potest nubere pari: egregiè docuit idem Bal.nouel.in d.tract.in 5.par.& Io.Campegius in suo tracta.de dote in 9.q.primæ par. Tamen eam esse causam piam tenuit Socin.in consi.291.

col.6.

col.6.in 1.vol.& dotem propriè esse causam piam tenet Baptista à sancto Blasio in tract. de priuileg.dotalibus.in 206.priuilegio, vbi ex hoc infert,de legato dotis tanquam de legato ad piã causam non detrahi Falcidiam,per auth.similiter.C.ad leg.Falcid.

Summarium in d.l.cum is.§.qui hominem.ff.de cond.indeb.

1 *Obligationem in genere consistentem,& obligationem alternatiuam æquiparari quò ad soluendum.*

2 *Testator mandauit quædam esse ad pias causas eroganda prout uidebitur executoribus testamenti, ipsi executores negocium priuilegiatum elegerunt, vt putà fabricam ecclesiæ, & episcopus loci quartam petebat, an ista quarta debeatur.*

Bar.in d.l.cùm is.§.qui hominem.ff.de cond.indeb.

1 BART. in ead.l.§.qui hominem,ait obligationem † in genere consistentem, & obligationem alternatiuam equiparari quò ad soluendum: quoniam quilibet soluere potest quod vult, alioqui uerò quò ad repetendum: quia soluens in alternatiua obligatione non repetit, sed in obligatione generis datur repetitio. & ratio est secundum Bar. quia in obligatione generis nihil est in obligatione,secus in alternatiua. Attende hanc rationem Bartoli quæ nõ uidetur posse subsistere: quia id,quod ab obligato in genere solutum est, fingitur à principio fuisse in obligatione.l.cùm incertus.ff.de leg.1.Et pro ista opinione adduco not. tex. in l.vnum ex familia. §.1.ff.de leg.2.vbi ille, qui potest ex permissione testatoris eligere unum de certo genere, vt putà ex familia testatoris,cum primùm unum elegit, ille in specie censetur usque à principio electus à testatore. & per istum tex.egregiè decidit pulchrum casum Abb.in c.in causis. col.3.
2 de elect.qui ei in facti contingentia euenit. Quidam testator † mandauit quædam esse ad pias causas eroganda, prout videbitur executoribus testamenti. isti executores negocium priuilegiatum elegerunt,vt putà fabricam ecclesiæ: Episcopus loci quartam petebat: fuit ei responsum,de legato facto pro fabrica quartam non deberi.c.fi.de testam. Replicatum fuit,fabricam non à testatore sed ab ipsis executoribus electam fuisse: deciditque Abb.per text. in d.l.unum ex familia, quartam non deberi: quoniam illud,quod factum fuit ab executoribus, usq; à principio ab ipso testatore factum existimatur, & pulchras decisiones ad rem hanc facientes, uide apud Feli.in c.cùm.R.canonicus,de offic.deleg.& de illo tex.in d.l.vnum ex familia, bene loquitur Soci.in consi.94.in 1.vol. Ad idem est glo.not.in l.apertissimi, in fi.C.de iudi.quæ ait, si do electionem alicui,electionem ab eo factam,à me factam esse censeri. Ex quibus infertur, pari ratione in re proposita concedendum esse,illud,quod solutum est ab eo,qui erat in genere obligatus, usque ab initio in obligatione fuisse censeri. propterea fortè melior & noua ratio differentiæ inter casus prædictos afferri posset,& dici,in obligatione alternatiua, quæ inter parum dissimilia communiter fieri solet, paruum præiudicium esse posse, an magis in una re quàm in alia fiat solutio,vt habetur in l.j.ff.de reb.dub.& ideò attento hoc modico præiudicio mirum non est,si non datur repetitio. id quod alioqui est in obligatione generis: nam inter artifices longa est differentia.l.inter artifices.ff.de solu.& hoc patet ad sensum, igitur facilius repetitio est concedenda ratione illius maioris præiudicij, quod euenire posset.

Summarium in l.seruus.ff.de cond. indeb.

1 *Pecunia recepta ut reddatur res, in qua aliquis recipiendo pignori furtum commisit, repetitur.*

Bar.in l.seruus.ff.de cond.indeb.

1 BAR. in d.l.seruus,sic ait in summa. Pecunia † recepta ut reddatur res, in qua aliquis recipiendo pignori furtum commisit,repetitur. Vide de hac re Io.de Anan.in consi.70.& Bald.in consi.131.in 3.par.vbi loquitur in monacho.

Summarium in l.frater à fratre.ff.de cond.indeb.

1 *Inter patrem & filium existentem in potestate non oritur obligatio ciuilis, sed tantùm naturalis.*

2 *Pater an filijs obligetur ad reddendam rationem administrationis bonorum maternorum.*

3 *Quare inter duos filios ciuilis obligatio non contrahatur.*

4 *Qui aliquid facere non potest, alteri hoc idem facienti consentire non potest.*
5 *Papa sibi successorem eligere non potest.*
6 *Papa uiuens potest consentire Cardinalibus, vt eius eligant successorem.*
7 *Inter patrem & filium in aduentitijs an oriatur ciuilis obligatio.*
8 *Actio de peculio an sit in rem, vel in personam.*
9 *Hæreditas iacens dari potest.*
10 *Hæreditas paterna continuatur in filio immediatè mortuo patre.*
11 *Filius qui recepit pecuniam debitam patri, censetur eius hæreditatem adire.*
12 *Filius quando debitum patris, vel hæres debitum testatoris soluit, censetur hæreditatem adire.*
13 *Ille qui soluit in dubio, magis proprio quàm alieno nomine actum gerere existimatur.*
14 *Quando peruentione peculij extinguitur obligatio naturalis, utrum extinguatur respectu quotæ, an uerò quantitatis.*
15 *Si frater soluit alijs creditoribus ex necessitate, potest repetere iudicio familiæ erciscundæ: si verò ex uoluntate, tunc agendum est actione negociorum gestorum.*
16 *Dominus an possit seruo naturaliter obligari.*
17 *Quando debitum naturale est simplex absque peculio tunc nec ab ipso filio deducitur, nec ipsi à cohærede.*
18 *An & quando pater possit contrahere cum filio.*
19 *Quando dicatur fieri palàm.*
20 *An inter patrem & filium donatio fieri possit.*
21 *Donatio inter patrem & filium morte patris confirmatur.*
22 *An & quando pater possit esse autor in donatione, quæ sibi fiat à filio.*

Bar.in l. frater à fratre.ff.de cond.indeb.

BART. in d.l.frater à fratre,col.4.versi.Et primò circa primam partem, quærit quæ sit ratio
1 tio quòd inter patrem † & filium existentem in potestate non oritur obligatio ciuilis, sed tantū naturalis: atque ita sentit expressè inter patrem & filium non oriri obligationem naturali excepta. Hoc idem sequitur Alex.in consi.150.in lib.primi & secundi uol.& in consi.20.in 3.volu. & Soci.in consi.4 in 1.vol.vbi tenet, diuisionem bonorum factam inter patrem & filium nul-
2 lius esse roboris & momenti. Sed an pater † filijs obligetur ad reddendam rationem administrationis bonorum maternorum? & dicas eum non teneri, pro bonis uerò aduentitijs filiorū quid fieri debeat, vide omninò Soci.in consi.34.col.pen.in 1.vol.vbi multùm extollit opinionem Salic. vt ibi per eum. & dum Bar.in ead.col.in fi.tradit regulam, quòd ex qua causa recipiendo ab alio, tu acquiris mihi, ex eadem stipulando tibi non obligor. Limita istam regulam ut per Bar.infrà in 6.col.versic.venio. & ubi cessat hæc regula, pater filio obligatur, vt ibidem per Bar.in uers.pro cuius.

3 Bar.in ead.l.col.5.in princip. tradit rationem, quare inter duos † filios ciuilis obligatio non contrahatur, vt ibi in versic. Responde ex prædictis. Tu ex hoc Bartoli documento potes inferre, quemadmodum inter patrem & filium donatio non consistit, ita nec inter fratres positos in patria potestate posse consistere: quia non possent donare nisi patris bona. & hoc procedit etiam si eis bonorum administratio concederetur: nam concessa bonorum administratione non uenit donatio.l.filiusfamiliàs.ff. de donat. Hoc tamen limita secundum Io.Andr.in addit.ad Specul. in tit. de instrum.edit.§.porrò quid si filiusfamiliàs,colu.2.nisi frater donaret fratri ipso patre consentiente: quoniam tunc donatio ualida esset. Sed cogita, quoniam huic limitationi & conclusioni uidetur regula refragari, quæ traditur per gl.in l.fi.in uerbo accommodare,C.de pact. & per Barto. & Bald.in l.ij.C.si aduers.donat. & per Bar.in l.si fundus.ff.de
4 pignor.scilicet, eum, qui aliquid facere † non potest, alteri hoc idem facienti consentire non posse. Sed sic est, quòd pater filio in eius potestate existenti donare non potest.l. donationes quas parentes. C. de donatio. inter uirum & uxorem, igitur neque filio donanti fratri suo

poterit

poterit consentire. Prætereà hoc modò fieret fraus legi de persona ad personam, contra.l.
non dubium.C.de legi.Et ideò uera non uidetur esse illa opinio, de qua agit Ias.in l.si is qui pro
emptore.ff.de usucap. scilicèt eo casu patrem censeri emancipare filium quò ad illum actum:
quia hoc esset uiam fraudibus aperire. De hac re uide Oldra.in consi.26.incip. Pater consen-
sit filio. Aret. in l.placet.ff.de acquir.hæred. & Alex.in consi.20.col.2. in 3.vol. Aduerte quo-
niam contra id, quod de patre consentiente prædiximus, uidetur urgere: nam Papa secũdum
* opinionem * uotis crebrioribus approbatam † sibi successorem eligere non potest, secundum
5 glo.& Archid.in c.si transitus.79.dist.idq; docuit gl.summæ 8.quęst.1.& Philip.de Perus.in c.
vbi periculum, de elect.in 6.Abb.& alij.in c.licèt.de elect. Abb.in c.accepimus, de pact.& in c.
significasti, col.pen.de elect.Firma.in tract.de Episcopo, in 40.quæst.3.par.primi libri. ubi su-
peraddidit, hoc, etiam si Cardinales id statuant, Pontifici non licere. Idem uoluit Marti.Laud.
in secundo tract.de Cardinalibus, quæst.39.Lud. Bologninus in suo commento priuilegij Bo-
noniensis gymnasij.Feli.in c.1.in 7.fallen.de const.& Ias.in rubr.C.qui testa.face.poss.& tamẽ
6 potest Papa † uiuens consentire Cardinalibus, vt eius eligant successorem, per c.si transitus.79.
dist.qui alioqui sine ipsius consensu eligentes criminis læsæ maiestatis rei efficerentur, secun-
dum Bald.in l.quoniam liberi. C.de testam. & citat ad hoc Innoc. atque ita est dare casum, in
quo ille qui non potest facere, poterit alteri idem agenti consentire, contra prædicta. Co-
gita solutionem.

7 Bar. in eadem l.col.6.in princip.versic.Pro cuius declaratione, tradit an inter † patrem & fi-
lium in aduentitijs oriatur ciuilis obligatio. & concludit, eam oriri non posse in ijs, in quibus
* pater habet usufructum. Sed ista opinio Bartoli * communiter reprobatur secundum Socin.in
consi.162.col.5.in 1.vol.vide Signorol.in consi.162.vbi tradit etiam quid iuris sit, si post obli
gationem emancipatio superuenisset.

8 Bar.in eadem l.col.8. versic. veniamus ad tertiam, quærit an actio † de peculio sit in rem uel
in personam? vide eundem Bart.in l.j.colu.4.ff.de pecul. & Ias. in §.actiones, colu.6.institut.
de action. Et dum Bart. in ead.col.in fi. ait ciuilem, vel naturalem solam non sufficere ad pro-
ducendam actionem, limita hoc nisi ex ęquitate iurisgentium, qua maioribus parere debemus:
quia illo respectu inest obligatio naturalis. Bar.infrà in hac ead.l.colu.14. vbi etiam alio modo
limitat: nam propter creditores peculiares pater ex contractu mutui ipsi filio naturaliter obli
gatur, quò ad hoc ut in peculio computetur, & creditoribus satisfiat.

Bar.in d.l.col.10.versic.sumus expediti, uenit ad expositionem secundæ glo.vt ibi per eum.
Tu verò circa istam glo. diligenter aduerte: quia dum glo.citat. l. omnis, uidetur intelligere,
9 hic dari posse iacentem † hæreditatem, sed adita hæreditate, fingi hæreditatem usque à prin-
cipio aditam fuisse. Sed attende alibi glo. esse singularem in l.cùm hæreditas. C.depos.quæ
vult, in suis dari non posse iacentem hæreditatem. sed statim & sine temporis interuallo esse
apud hæredem: & eam ibi sequitur Bald. dicens processum agitatum contra hæreditatem ia-
centem in suo non ualere, & tradit Aret.in consi.26.Factum super quo, in 3.col. de qua re agit
idem Aret.in rubrica.ff.de acquiren.hæredit. Hic autem præsupponitur filios esse in potesta-
te patris, & consequenter suos, igitur contra glo. hanc. & doct, rectè colligitur. nisi fortè uelis
respondere, contra glo.in dicta l. cùm hæreditas, ibi tenuisse Paul.de Castro, & Salic. qui ua-
lidæ rationi uidentur inniti, scilicèt propter beneficium abstinendi suum esse redactum ad in-
star emancipati, neque à creditoribus conueniri posse, nisi probetur se immiscuisse. ad quos
uidetur accedere Dec. in consil.344. Applaudent rationes, in princip. Sed ijs non obstanti-
bus uerior uidetur esse decisio glo. in dicta l.cùm hæreditas, per ea, quæ egregiè attulit Dec.
in consilio 331. Pro resolutione. vbi multis rationibus & authoritatibus concludit, suum
10 † continuare in hæreditate paterna immediatè mortuo patre, & beneficium abstinendi ope-
rari solùm quò ad resolutionem huius continuationis. aitque respondendo rationi prædictæ,
quæ est ut suus propter beneficium abstinendi æquiparetur extraneo, hoc esse uerum post-
quàm usus est abstensione, alioqui uerò anteà, vt ibi eruditè, & clarisimè aperuit, deci-

ditque pulchrum casum, vt ibi per eum, quem uideas omninò, & nunquam obliuiscaris. & pro confirmatione huius conclusionis adduco Barto. & alios in l.si infanti. C.de iur. deliberan. & Mari. Socin. iuni. (vt multos alios prætermittam) in consi. 119. nu. 23. vbi aiunt, hæreditatem suo deferri iure continuationis, non autem iure deuolutionis. Atque ita ex ijs contra istam gl. hic & doct. validissimè infertur, & hoc diligenter attendas.

11 Bar. in d.l. col. 11. in princip. ait, filium,† qui recipit pecuniam debitam patri, censeri eius hæreditatem adire: quia hoc citra ius & nomen hæredis fieri non potest. l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acquiren. hæredita. Ex hoc Bartoli documento colligitur, filium, qui exigit debitum patris etiam naturale, effici eius hæredem, id quod est adnotandum: quia inter coniecturas, quas docuit Bar. in l. gerit. ff. de acquir. hæred. ex quibus conijcitur aliquem adiuisse hæreditatem, hæc non reperitur. & quamuis Bar. pro fundamento huius decisionis afferat text. in d. §. Papinianus. qui parum facit ad rem, cùm ibi longè diuersa ratio à casu proposito militet, vt perspici uel facilè potest: tamen arbitror aliud argumentum magno esse huic sententiæ ad-

12 iumento. proinde ita ego colligo, quando uel filius † debitum patris, vel hæres soluit debitum testatoris, censetur hæreditatem adire, l. ij. & ibi Bart. ff. de iur. delibe. Tum sic arguendo à fortiori & omittendo illud, quod sumitur à correlatiuis, de quorum ui agit Soci. in consi. 75. in 3. volu. & amplissimè Baptista à sancto Blasio in tract. de correlatiuis. Si hæreditatis aditio inducitur, quando aliquis debitum soluit defuncti, & tamen quilibet pro debitore potest soluere, eumque etiam nolentem liberare. l. soluendo. ff. de negoc. gest. Rursus dico amplius, si ille, qui

13 soluit, † in dubio magis proprio quam alieno nomine actum gerere existimatur. l. magis. ff. de solut. & tamen censetur hæreditatem adire, igitur multò magis concedendum est, eum, qui exigit debitum defuncti, ex hoc censeri pariter hæreditatem agnouisse, maximè, cùm nemo sine speciali mandato possit alteri debitum recipere. l. vero procuratori, & l. hoc iure. ff. de solut. alioqui enim ex hoc delicti coniectura sumeretur. Limita tamen omnia prædicta non habere locum in muliere, quæ non potest adire sine consensu consanguineorum: nam etiam si debita solueret vel exigeret, vel quod longè amplius est, etiam si contractus uti hæres faceret cum interuentu consanguineorum, propterea tamen adire non existimatur: quia requiritur solennis aditio. Soc. not. in consi. 92. col. 10. in 3. vol.

Bar. in eadem l. & col. uers. venio ad glo. super uerbo, non minus, quærit quando peruentio-

14 ne † peculij extinguitur ista obligatio naturalis, utrum extinguatur respectu quotæ an respectu quantitatis? concluditque respectu quantitatis. igitur à contrario si essent uiginti in peculio, & frater esset creditor de quinque, & quinque de peculio accepisset, obligatio extingueretur: & ita probat iste tex. ibi, si non minus. Quid autem de reliquo peculio fieri debeat, an totum ad debitorem pertineat, & soluto debito sit æqualiter diuidendum? Et isto casu opinor esse diuidendum, ac si patri soluisset, quo casu totum posteà æqualiter diuideretur. & dum Bart. ibi paulòpost in ead. col. inquit, si quis uellet agere condictione indebiti, quia dando peculiũ: putat sibi prælegatum, & non facta deductione eius, quod sibi debetur, eum agere posse: vide Ias. in §. actiones autem, col. 6. inst. de action.

15 Bar. in eadem l. colu. 13. versic. Sumus expediti, tradit, si frater † soluit alijs creditoribus ex necessitate, posse repetere iudicio familiæ ercíscundæ: si uerò ex uoluntate tunc agendum est negociorum gestorum actione. De hac re uide Doct. in l. ij. §. ex ijs. ff. de uetb. obliga. vbi præcipuè Ias. in 4. col.

16 Bar. in ead. l. colu. 14. in princip. tradit nunquid possit dominus † seruo naturaliter obligari? aitque eum seruo non obligari: sed respectu creditoris peculij dicitur obligari. Et quia Bar. dubitat hoc posse reluctari ijs, quæ prædixerat: sentiens in actione de peculio non esse obligationem naturalem, soluit ut ibi per eum. Adde etiam illud procedere quando pater non contraxit, ut hic fecit. sed an ex facto serui obligetur dominus? respondeas licet eum ideo non obligari, quia nihil gessit, hic uerò ipsemet pater contraxit cum filio; atque ita factum suum interuenit: & ideò iure merito naturaliter obligatur.

Bar.

17 Bar.in ead.l.& col.ait, quando debitum † naturale est simplex absque peculio, tunc nec ab ipso filio deducitur,nec ipse à cohærede. Attende illud quod hic dicit Ang. scilicèt, etiam si obligatio naturalis non sit potens ad agendum.l.iuregentium.§. sed cum nulla.ff.de pact. tamen in diuisione, quæ fit inter fratres de hæreditate deducitur id, quod naturaliter debitum est,habere locum quando huiusmodi naturalis obligatio peculio est annexa, vt hoc in loco ait Bar.id quod est adnotandum.Et dum Bar.ibidem subiungit,dubitari posse, an respectu filij consistat contractus,& obligatio contrahatur: ego credo in hoc dubio distingui posse: aut huiusmodi res immediatè à patre procedit,& tunc non contrahitur naturalis. aut mediatè,& tunc oritur, prout Bar.distinguit suprà in 1.quæst.

18 Bar.in eadem l.col.antepen. tractat an & quando pater † posit contrahere cum filio. Vide Alexand.in consi.20.col.2.in 3.vol. & Imol.in l.j.§. quæsitum.ff.ad Trebell. & dum subiungit Bar. contractum fieri palàm & bona fide quando fit præsentibus consanguineis: Adde hoc idem esse quando fit in præsentia iudicis. Imol.in d.§. quæsitum, colu.3.& Alexan.in l.transactionem,in fi.C.de transact.not.in l.pacta nouissima.C.de pact.vbi habetur, dolum cessare iu-
19 dicis præsentia: Et quando dicatur † fieri palàm, vide tex.& ibi doct.in l.palàm.ff.de rit.nupt. & Salic.in l. ea quidem,in 6.quæst C.de accusat. Doc.in l. palàm.ff. de uerb. significa. Et dum Bar.loquitur de contractu celebrato cum interuentu amicorum uel consanguineorum, ut in eo cesset sinistra suspicio, vide Curtium in consi.43. post numerum 13.& Socin. in consi.163. colu.5.in 1.volu.vbi ait, quòd ad probandum uel metum uel dolum in huiusmodi contractu, probationes ualidiores exigerentur. Et de ijs, quæ fiunt palàm agit Alexand.in consi.31. in fi. in 7.vol.& omninò uide quæ posui ad Bar.in l.singularia,nu.4.ff.si cert.pet.

20 Bar.in eadem l.col.penult.versic.sextò quæro, tractat an inter † patrem & filium donatio fieri posit. De hac re uide Alexand.in consi.20.col.1.in 3.volu.& in l.antepen.C. qui admit.& aliqua per Abb.in consi.66.in 2.volu. Areti.in consi.2.in consi.17.& in consi.77.Et an huiusmodi donatio firmetur iuramento, vide Soci.in consi.91.in 1.uol.Corn.in consi.238.in 1.volu. & Bald.in l.fi.C.de usuca.pro dona.& Barba.in consi.80.colu.3.vbi tradit, quid si fieret donatio filio pro eius legitima, vel pro alimentis, vel pro dote vxoris. & Dec. in consi.86.col.5, in secundo dubio. & colu.pen. Et aduerte in re proposita, quia huiusmodi contractus dona-
21 tionis † inter patrem & filium morte patris confirmatur. Ias.in authen.vnde si parens.C.de inoffic.testamen.sufficitque etiam ficta traditio per clausulam constituti. Crauet.in consi.19.& Ias.in l.j.§. si uir.ff.de acquir.possess.& an & quando valeat donatio inter patrem & filium, uide glo.in l.ij.C.de inoff.donat.& Bar.Alex.& Ias.in l. si donatione.C.de collat.Abb.in c.fin.de donat. Mari.Socin.iuni.in consi. 44. vbi loquitur in donatione prædij facta filiæ ex causa dotis. Vtrum autem donatio librorum facta filio dicatur simplex, vel ob causam,& an ualeat? vide Ias.in auth.ex testamento. C. de collat. & an donatio facta filio ex causa studij ita ualeat sicut ex causa dotis? Ias.in l.j.ff.solu.matrim.donatio uerò facta filio propter benemerita, valida est: quia ei fit non ut filio, sed ut extraneo, quando merita sunt paria rei donatæ: vide Ias.in d. l.si donatione.C.de collat.

22 Bar.in ead.l.in fi.tradit an & quando † pater posit esse author in donatione, quæ sibi fiat à filio. vide Soci.in consi.112.col.2.& seq. in 2.dubio.in 1.vol.Alex.in l.j.§.fuit quæsitum,colu. 3.ff. ad trebell.& ibi Soci.

Summarium in l. qui exceptionem.ff.de cond.indeb.

1 *Tutus exceptione perpetua & fauorabilis soluens quocunque errore repetit.*
2 *Quomodo cognoscatur constitutio quæ ab uno capite odium continet, & ab alio fauorem, intelligatur esse odiosa uel fauorabilis.*
3 *Statutum in dubio magis interpretandum est ut sit fauorabile, quàm odiosum.*
4 *Vna & eadem constitutio non debet diuerso iure censeri.*
5 *Contractus minoris uel mulieris sine decreto, non ualent, licèt contineant etiam fauorem publicum.*

Bar. in l. qui exceptionem.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.qui exceptionem,sic colligit in summa: Tutus † exceptione perpetua & fauorabili soluens quocunque errore repetit, alioqui uerò si exceptio sit odiosa. Pro limitatione huius tex. vide Alexand.in l. siquis cùm aliter, colu.2. & sequ.ff.de uerb. obliga. & quomodò cognoscatur sit ne exceptio fauorabilis an non, vide aliquid apud Alexand.in l.ij.in fi.C.de in ius vocan. & ibi glo. & docto. & Roma.in consi.4.colu.2.in consi.32.colu.2.in consi.39.in in primo dubio.& in consi.328. colu.2.& Anchar.in c.canonum statuta,colu.94. de constitu. & glo.in c.sciant cuncti, in uoce, alios,de elect. in sexto.& ibi doct. & dum Bart. in hac l.tradit

2 regulam ad cognoscendum an constitutio † quæ ab uno capite odium continet, & ab alio fauorem,intelligatur esse odiosa, vel fauorabilis; vt inspici debeat quænam fuerit principalis intentio constituentis, & ab ea tota constitutio regatur, & moderetur. id quod pro statutorum intellectu ait esse menti tenendum. Adde quòd ita in statuto arguit Alex.in consi.197. in 7. volu.ex hoc inferri potest ad statutum excludens fœminas fauore masculorum, dici ne debeat fauorabile an non. in quo uariæ & contrariæ fuerunt doctorum sententiæ. Nam attento hoc Bartoli documento debet proculdubio fauorabile iudicari: quia principalis fuit intentio statuentium fauere masculis, ut agnatio seruetur,non autem nocere fœminis. & hanc partem tenuit Ang. Aret. per illum tex.in §.cæterum. institu. de legit. agnat. succeff. Curt. in consil.80. Alex.in consi.144.in 6.volu. vbi loquitur in successione fratris. & pro hoc facit quia huiusmodi statutum est conforme legi xij. tabularum & iuri prætorio, & multa alia de intellectu huius

3 statuti affert Angel.in consi.389. Et statutum † in dubio magis interpretandum est, vt sit fauorabile, quàm odiosum.Bald.in l.fi.ff. de ijs qui ad liber. peruen. non poss. quem sequitur Alexand.in consi.197.in 7.vol.multique prætereà alij hanc partem constantissimè tenuerunt, quos longum esset recensere. eamque esse uotis frequentioribus approbatam testatur Ioan. Campegius in suo tracta.de dote,quæst.49.in 5.par. & Laurus de Palatijs in tracta. de success. mascul.exclusis fœminis. Contrariam autem opinionem, scilicèt statutum hoc esse odiosum,

* tenuit Alexand.in consi.16.& in consi.128.in 1.uol.& breuiter hanc opinionem * magis communem esse testatur Mari. Soci.iuni.in consi.1.nu.46. vbi relatis quatuor diuersis scriptorum sententijs, tandem in hanc magis communiter itum esse affirmat. Bald. verò singulariter uoluit, statutum hoc in capite inclusiuo masculorum esse fauorabile: & ideò appellatione filiorum etiam nepotes contineri. in capite uerò exclusiuo fœminarum esse odiosum: & ideò appellatione filiarum neptes non excludi. Hæc Bald.in l.venia.ff. de in ius uoc.ad quem accessit Soci.in consi.122.in 3.vol.& Alexand. in l.sed si hac.§.fi.ff. de in ius uocan. Et quamuis ista o-

4 pinio satis æqua, & colorata uideatur,tamen quia una & eadem constitutio † non debet diuerso iure censeri, argumento.l.eum qui ædes. ff. de usucap. cum simil. ideò tota uel fauorabilis uel odiosa debet iudicari. & hoc sentit Bar.hic. champ propterea mihi magis placet ut statutum hoc fauorabile censeatur, attento hoc Bartoli documento: quia nemini dubium esse potest, quin statutum principaliter uoluerit fauere masculis, non autem nocere fœminis, ideo hoc nocumentum fœminarum quod uenit in consequentiam, attendi non debet, sicut in simili casu tra-

5 ditum est, statuta ad remouendas fraudes promulgata, vt putà, quòd contractus † minoris uel mulieris sine decreto non ualeant, licèt contineant etiam fauorem publicum: tamen quia principaliter concernunt fauorem priuatum, ideò eis renunciari posse. id quod fieri non posset, si fauor publicus, qui uenit in consequentiam, attenderetur, ita not. inquit Areti.in consi. 2.colu.penult. Similiter etiam statutum disponens mulieres contrahere non posse sine consensu duorum consanguineorum: quia totum fauorabile iudicatur, licèt in consequentiam contineat odium eorum, qui contrahunt cum muliere. & obligat eam ad seruandam hanc solennitatem etiam extra territorium,secundum Areti.in consi.54. id quod alioqui esset,si odiosum iudicaretur, vt not.docuit idem Areti.in consi.91.dicens, statuta odiosa extra territorium non dilatari.Quare ex prædictis & multis alijs, quæ adduci possent,mihi magis placet statuta hmôi in totum fauorabilia esse censeri, attento maximè hoc Bar.documento,quod ad multas quoq;

alias

alias decisiones adduci poterit. Item quia statutum in dubio intelligendum est, ut fauorabile sit, quemadmodum in præcedentibus fuit iure conclusum. Circa prædicta quæritur, quod si aliqua dispositio duos fauores continet, scilicet publicum & priuatum: & dubitatur quem eorum principaliter contineat, quid dicendum? Resp. si concernit commodum pecuniarium priuatæ personæ eam præsumi fauorem priuatum principaliter continere. l.ij. in fi. & ibi Bar. ff. ad municip. Aret. in consi. 2. col. pen.

Summarium in d.l. qui exceptionem. §. si pars. ff. de cond. indeb.

1 *An res condici possit, ut retineatur.*

Bar. in d.l. qui exceptionem. §. si pars. ff. de cond. indeb.

1 BART. in ead. l. §. si pars, tradit, an res condici † possit, ut retineatur. De hac re vide Bar. in l. cùm fundus. §. sernnm tnum. ff. si cert. pet. col. 2. versi. opp. quòd ille qui.

Summarium in l. repetitio. ff. de cond. indeb.

1 *An aliquid sit debitum, inspiciendum est ex persona eius, cui soluitur.*

Bar. in l. repetitio. ff. de cond. indeb.

1 BART. in d. l. repetitio, ait, an aliquid sit debitum, † hoc esse inspiciendum ex persona eius, cui soluitur. Limita istam. l. ut per eum in consi. 428. in ultimo dubio.

Summarium in l. indebitam. ff. de cond. indeb.

1 *Fideiussor uidetur habere mandatum de soluendo.*

2 *Quando aliquid requirit speciale mandatum, illud venit in necessariam consequentiam eius, quod principaliter mandatum est.*

Bar. in l. indebitam. ff. de cond. indeb.

1 BART. in d. l. indebitam, ait, fideiussorem † uideri mandatum habere de soluendo. Pro extensione huius. l. & l. Papinianus. ff. mād. uide Pau. de Cast. in l. qui se debere, circa fi. supra tit. 2.

2 Bar. in ead. l. ait, quando aliquid requirit † speciale mandatum, illud uenire in necessariam cōsequentiam eius, quod principaliter mandatum est, quando id natura rei expostulat. Istam regulam sequitur Ias. in l. quoties, colu. fin. in 4. not. C. de iudic. & benefacit regula ibi tradita per eum, scilicet, multa in consequeutiam tolerari, quæ principaliter non permitterentur. sed obst. trad. per eundem Ias. in l. fi. col. 3. versi. aliter. C. de hæred. inst. vide Dec. in c. præterea, colu. 5. versi. nonò, de offic. deleg.

Summarium in l. damus. ff. de cond. inde.

1 *Quæ sit differentia inter causam, & rem.*

Bar. in l. damus. ff. de cond. indeb.

1 BART. in d. l. damus, ponit differentiam, † quæ est inter causam & rem. Vide diffinitionē causæ per glo. in rubrica. ff. de cond. & demonstrat. quam ibi reprobat Bar. dicens, causam esse quid præteritum, uel instans, quo quis ad aliquid disponendum impellitur. Quæ sit causa finalis, tradit Barb. in cons. 52. col. 30. & quæ sit differentia inter causam, & occasionem, tradit idē Barb. in sua Ioannina, col. 188. & Feli. in c. solitæ, de maior. & obed. ubi tradit ēt de causa mediata & immediata. Et quot modis causa sumitur, docuit Bar. in l. ij. §. fi. ff. de donat.

Summarium in l. dominus. ff. de cond. indeb.

1 *Circuitus sunt euitandi.*

Bar. in l. dominus. ff. de cond. indeb.

1 BART. in d. l. dominus, colligit ex isto tex. circuitum † esse uitandum propter æquitatem. vide Alex. in cons. 219. in fi. in libro primi & secundi vol. ubi ponit exemplum. & Ias. in l. si quis mihi. ff. de acquir. hæred.

Summarium in l. si urbana. ff. de cond. inde.

1 *Si prædia rustica locantur à prædone, an efficiantur possessoris.*

2 *Si Abbas non iuste electus ingressus est monasterium, & fructus colligit, utrum pensionarij soluendo ei liberentur.*

Bar.in l.si urbana.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.si urbana, quærit, si prædia † rustica locantur à prædone, fructus ne efficiantur possessoris an non? Et dicendum uideretur eos suos effici, cùm sit possessor bonæ fidei. sed in contrarium est ueritas, quoniam attenditur possesio ciuilis, quæ est apud locatorem, non apud partiarium: atque ita considerato locatore, qui est malæ fidei possessor, non potest facere fructus suos. Et dum ibi Bar. subiungit, domino dari actionem contra prædonem, uel ad pensiones, quas ipse dominus percipere potuisset, si possedisset, uel ad pensiones, quas ipse prædo percepit, vide Bal. in consi.176.col.2.in 1.par.

Et pro intellectu tex.in d.l.in fi.ibi, quod ergo dici solet, uide Dec.in consi.407. Et dum Bar.
2 in fi.huius.l. quærit, si abbas † non iustè electus ingressus est monasterium & fructus collegit, utrum pensionarij soluendo ei liberentur? vide Alex.in consi.245. Visis scriptis, col.5.in libro primi & secundi vol. Feli.in c.de quarta, col.7.de præscri.& in c.venerabili, de off.deleg. Aret. in cons.35.& in cõs.64.col.4. Dominos de Rota in tit.de præb.in 4.decis.in antiquis. latè Soc. in consi.32.col.fi.in 1.vol. Bal.in c.ego Episcopus, de iureiur.& in l.emptorem.C.loca.

Bar.in l.sufficit.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.sufficit, colligit ex glo. quatuor proportionabilia, † duo, & duo. vide Alex.in l.principalibus, in fi.ff.si cert.pet.& Soc.in cons.38.col.4.in 1.vol.

Summarium in l.Iulianus.ff.de cond.indeb.

1 *Sententia non tollit naturalem obligationem.*
2 *Sententia in dubio lata uidetur, quia non est probatum.*
3 *Etiam si in compromisso ponatur clausula in qua promittitur sub certa pœna de non petendo reductionem ad arbitrium boni uiri, tamen subintelligendum est si æquè fuerit arbitratum.*
4 *Quando à sententia arbitratoria fit reductio, tunc onus probandi spectat ad ipsum reducentem.*
5 *Stante statuto prohibente contra instrumentum opponi posse aliquam exceptionem præterquàm solutionis, quæ per aliud instrumentum probetur, si ego primò solui, & quia non potui probare solutionem per instrumentum fui coactus iterum soluere, an possim repetere per condictionem sine causa, quod primo loco persolueram.*
6 *Si facta est reformatio quòd omnes repræsaliæ reuideantur per duos bonos uiros, & quæ fuerint approbatæ ualeant, reliquæ uerò non; utrum hoc medio tempore antequam reuideantur possit fieri executio repræsaliarum.*

Bar.in l.Iulianus.ff.de cond.indeb.

BART. in d.l.Iulianus, in 1.col.in fi. exponit secundam lecturam glo. dicens, hic debere intelligi, quòd reus confitebatur debitum præcessisse, sed allegabat se absolutum esse per senten
1 tiam, & ad hoc respondet iurisconsultus, sententiam † non tollere naturalem obligationem. Tu attende quia hoc modo uidetur necessarium fateri, sententiam esse iniquam & iniustam, quo casu putarem neque ciuilem actionem esse sublatam, per trad. per Ias.in repet.l.admonẽdi, col.20.uersi.Ego, de iureiur. cuius contrarium præsupponit iste text. itaque ista lectura est falsa. itẽ dum dicit, si negaret, non posse probari contrarium: hæc sententia est contra ea, quæ ibi communiter tradita sunt. ideò hæc lectura in omnibus est falsa, quamuis Bart. eam in se ueram esse confiteatur. Et dum Barto. ibi in 2.col.in principio, ait, uerum esse illud, quod non probaui in uno iudicio, me non posse iterum probare in eadem instantia, vide Rom.in consi.223.
2 Bar.in ead.l.col.2.versic.ista opinio, inquit, sententiam † in dubio latam uideri quia non est probatum. vide Rom.in consi.45. Aret.in consi.138.& Soc.in consi.255.in 1.vol.& in consi.264.col.pen.eod.vol.& ideò ait, eam non parere exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio, in quo aliquis uellet probare. vide Soci. latè in consi.94.in 3.vol.& Felin.in c.examinata.nu.12. cum seq. de iudic. Dicas etiam sententiam in dubio latam esse censeri ob causam, quæ minus nocet.

nocet. & ideò si electus cassatur, id præsumitur magis factum fuisse ob uitium electionis,quàm electi,Feli.in c.aduersario.nu.6.cum seq.de except.

3 Bar.in ead.l.col. 3.versi.& prædicta,inquit,etiam si in compromisso† ponatur clausula,in qua promittitur sub certa pœna de non petendo reductionem ad arbitrium boni uiri,tamen subintelligendum esse,si æquè fuerit arbitratum. Amplia hoc verum esse, etiam si iuramentum intercessisset: nam eo non obstante si laudum excedit arbitrium boni uiri,reductio peti potest absque periurio. Abb.latè in consi.77.col.pen. in 2.vol.& plenè in c.quintauallis.de iureiur. omninò Ang.in consi.172.& in consi.253.Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff. de uerb.obli. Ad rem facit,quia uirtute pacti dolo futuro renunciari non potest. Feli.in c.si diligenti.nu.39. de for.compet.Item ubi standum est simplici uerbo uel conscientiæ alicuius, ille renetur iurare uerum esse id,quod declarat,alioqui eius dictò standum non est,secũdum Ang.Paul.de Cast. & Ias.in l.de pupillo.§.qui opus.ff.de oper.nou. nunc. & Marcum Antonium Bauerium in tractatu de uirtute iuramenti,nu.88.Quomodò autem fieri possit ne reductio peti possit,vide Cæpol.in cautel.199.& Thomam Ferratium in caut.8.Et in re proposita scias,quando † à

4 sententia arbitratoris fit reductio,tunc onus probandi spectare ad ipsum reducentem, quamuis nihil pro iustificatione arbitrij in medium afferatur. Salic. in l.si societatem.§. arbitrorum, in 16.q. ff.pro soc.Alex.in d.§.duo fratres,col.7.nu.12.Abb.in d.c.quintauallis.num.34.cum seq. & in consi.64.in 1.vol.Corn.omninò in consi.221.in 2.vol.& Bal.in consi.67.in 3.vol.

5 Bar.in ead.l.col.5.versi.& per hoc dico,quærit,stante † statuto prohibente contra instrumentum opponi posse aliquam exceptionem,præterquam exceptionem solutionis, quæ per aliud instrumentum probetur: Si ego primò solui.& quia non potui probare solutionem per instrumentum,fui coactus iterum soluere,possim ne repetere per condictionem sine causa quod primo loco persolueram,an non? vide ad hoc Feli.in c.suborta,col.7.de re iudic.Alex.in consi.69. col.pe.in 3.vol.& Paul.de Cast.in consi.325.col.pen.

6 Bar.in ead.l.in fi.quærit,si facta est reformatio quod omnes repræsaliæ† reuideãtur per duos bonos uiros,& quæ fuerint approbatæ ualeant, reliquæ uero non. vtrum hoc medio tempore antequam reuideantur,possit fieri executio repræsaliarum? vide Feli.in c.si.fi.col.1. vers. Amplia tertiò,de const.ad rem faciunt trad.per Abb.in c.suscitata,in fi.de restit.in integr.Bal. in c.cùm olim,de dol.& contu.& Ang.in consi.203.

Summarium in l.si id quod.ff.de cond.indeb.

1 *Seruus non potest habere dominium alicuius rei.*

Bar.in l.si id quod.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.si id quod,ait,seruum † habere non posse dominium alicuius rei licèt sit de iure gentium,nec possessionem. Ex his uerbis Bartoli colligitur, possessionem esse de iure gentiũ,de qua re magnã uim facit Ias.hic,& Ripa in l.j.nu.45.ff.de acq.poss.ubi & cęteri iuniores.

Summarium in l.in summa.ff.de cond.indeb.

1 *Qui calumniosè litigat cum debuisset gratis à lite recedere, si ob istam causam aliquid accipit, turpiter accipit.*

Bar.in l.in summa.ff.de cond.indeb.

1 BART. in d.l.in summa,inquit,eum,qui calumniosè † litigabat, cùm debuisset gratis à lite recedere,si ob istam causam aliquid accipit,turpiter accipere.& ideò illud posse repeti non solùm condictione indebiti,sed etiam ob turpem causam. Ad hoc vide Abb. in consi.12. col.fi. in consi.15.& in consi.123.in secundo dubio.in 2.vol.& dum Bar.ibi paulò post subiungit,trãsactionem,quæ dolo interposita fuit super actione bonæfidei,nullius esse roboris & momenti. vide Alex.in l.si quis cum aliter,in princ.ff.de verb.oblig.

Summarium in d.l.in summa.§.& sic.ff.de cond.indeb.

1 *Quomodo conueniatur ille qui domum alienam habitauit,uel indebitè habuit à domino locationem.*

Bar.in d.l.in summa.§.& sic.ff.de cond.indeb.

1 Bart. in ead.l.§.& sic,tradit quomodò conueniatur † ille,qui domum alienam habitauit, uel indebitè habuit à domino locationem. & dicit eũ teneri quanti conducturus fuisset. Vide Alex.in conf.118.col.pe.in 1.vol.in conf.44.in fi.in 3.vol.& in conf.31.col.fi.in 5.vol. Rom. in conf.168.& in conf.423.col.1.Dec.in conf.62.col.3.& Soc.in consi.196.

Summarium in l.fi.§.idem quæsiuit.ff.de cond.indeb.

1 *Per renunciationem non tollitur condictio indebiti.*

2 *Clausula ex certa scientia,nihil operatur in his,quæ apparent incognita.*

3 *Verba quæ apponuntur in contractibus sunt intelligenda,ut repugnantiam non contineant.*

Bar.in l.Stichus quæ est.l.fi.§.idem quæsiuit de cond.indeb.

1 Bart. in d.l.fi.§.idem quæsiuit,inquit,per renunciationem † non tolli condictionem indebiti: quia eodem errore,quo promittit indebitum, eodem apponit clausulam renunciationis. De hoc articulo uide aliquid apud Alber.post Iac.Butr.& Guil.in l.j.suprà eod.tit.& Ang. hic,& Paul.de Cast.in conf.131.incip. Licèt ista domina,col.fi.qui omnes ad hanc opinionem Bartoli accesserunt. & ab ea durum esset recedere,ut ait Ias.in d.l.j.vbi examinat hunc articulum. Et pro ista opinione facit quod tenet Bar.in l.si ex cautione,col.2.C.de non num. pecun. quem sequitur Imol.in c.si cautio,de fid.instr.& ad rem faciunt trad.per Spec.in tit. de except. §.2.versi.cæterùm. Contrarium tamen uoluit Fulg.hic,& Imol.in c.cùm contingat, colu. 14. de iureiur.cuius meminit Alex.hic & Imol.idem tenet in c.pen.col.15.de empt.& uend. Aret. in l.si quis cum aliter,col.fi.ff.de uerb.oblig. Et de hoc articulo omissis multis uide Ias.in d.l.j. in principio.& in l.cum quis.C.de iur.& fac.ignor.Alex.in consi.42.col.2.in 1.vol.& in consi. 231.Viso puncto,col.pen.in libro primi & secundi vol.ubi sequitur Barto. vide etiam Barb. in consi.6.col.8.in 2.vol.Pau.de Cast.in consi.146.in primo dubio,& in consi.159.col.3. vbi se-
2 quendo Bar.hic,dicit,clausulam † ex certa scientia nihil operari in ijs,quæ apparent incognita. & Soc.in consi.40.col.pen.in 1.vol.vbi declarat. Ang.in consi.94.col.2.vbi ait, quòd etiam si per clausulam ex certa scientia posita in instrumento,in dubio scientia præsumatur, tamen hoc non operatur,vbi ex aliquibus contrarium apparet. Et Socin.in consi.159.colu.6.& seq.& in consi.263.col.5.in 1.vol.& in consi.100.col.fi.in 3.volu.Et renunciationem nunquam præiudicare illi,qui est deceptus ab aduersario,docuit glo.quæ est sing.secundum Bal.in l. pacisci. ff. de pact.Et dum Bar.agit de illis uerbis,quæ à notarijs apponuntur in princ. instrumenti. scilicèt,Titius sciens &c.vide Alex.in conf.112.in 4.volu. in d.conf.42. in 1.uol. & in conf.4. eod. vol.& in conf.153.col.2.& seq.in libro primi & secundi vol.

3 Bar.in eod.§.subiungit,uerba,quæ apponuntur † in contractibus, esse intelligenda, ut repugnantiam non contineant. vide Alex.in consi.169.In causa & lite,col.fi.in libro primi & secũdi uol.Aret.in consi.7.Raph.Cuma.in consi.7.col.7.in secundo dubio. Rom. in consi.56. col. 2.Feli.in c.cũ tu,col.2.versi.nihilominus,de testi.& col.3.versi.& procedit. Soc.in consi.300. colu.1. Dec. in consi.118.col.fin.

Summarium in d.l.fi.§.Lucius Titius.ff.de cond.ind.

1 *Restitutio concessa super principali,non porrigitur ad accessorium.*

Bar.in d.l.fi.§.Lucius Titius.ff.de cond.indeb.

1 Bart. in ead.l.§.Lucius Titius,ait,restitutionem † concessam super principali non porrigi ad accessorium. vide hunc tex.alleg.per Abb.in consi.35.in 2.vol.& Aret.in l. si filius familiàs qui patri,col.4.ff.de uulg.& pupil.& Soc.in conf.14.col.7.& seq.in 1.vol.Et dum Bar. ibidem opp.de l.iiij.C.depos.vide Alex.in l.j.col.2.C.de iud.

Summarium in l.qui sine.ff.de cond.sine cau.

1 *Qui sine causa in totum uel in partem obligatur,liberationem condicit.*

Bar.

Bar. in l. qui sine. ff. de cond. sine cau.

1 BART. in d. l. qui sine, sic ait in summa qui sine causa † in totum uel in partem obligatur, liberatione condicit. vide Alex. in consi. 102. col. 5. in 1. vol.

Summarium in l. auunculo. ff. de cond. sine cau.

1 *An & quando quæ datur intuitu matrimonij illiciti repeti possit.*

Bar. in l. auunculo. ff. de cond. sin. cau.

1 BART. in d. l. auunculo, tradit an & quando dos, † quæ datur intuitu matrimonij illiciti repeti posit. Tu dicas maritum putatiuum lucrari dotem uigore statuti, quando dolus interuenit ex parte dantis: idque fit per exceptionem doli, aliter non. Io. Campegius, in tract. de dote, 8. q. 5. part. Et ad ea quæ tradit Bar. hic vide. l. pen. cum glo. in §. fi. ff. quod fals. tut. aut. Et utrum dos putatiua habeat eadem priuilegia, quæ habet uera dos: uide Ant. de Fan. in tract. de pignoribus & hypothec. in quarto membro secundæ par. nu. 117. Et dum Bar. ibi etiam tradit, sponsalia ita esse nullius ualoris, sicut & matrimonium: vide glo. in clem. 1. in uerbo, contrahere, de consang. & affin.

Summarium in l. si condicatur. ff. de cond. furt.

1 *Si monachus decedit ante aditam hæreditatem, eam non transmittit ad monasterium.*

Bar. in l. si condicatur. ff. de cond. fur.

1 BART. in d. l. si condicatur, ait, si monachus † decedit ante aditam hæreditatem, eam non transmitti ad abbatem, neque ad monasterium. sed quæro nunquid monasterium posit adire hæreditatem delatam monacho, ipso absente uel inuito? vide Ang. in consi. 91. quid si monachus non uult adire hæreditatem, in qua fuerat institutus, & ei uulgariter facta fuit substitutio, an eo casu monasterium posit excludere substitutum uulgariter? vide Feli. in c. in præsentia. nu. 103. de probat. vbi concludit id fieri posse. Et ad prædicta uide Soc. in consi. 52. col. fi. in 4. vol. ubi tradit, an monachus acquirat monasterio hæreditatem sibi delatam mediante aditione sua, an uerò absque eius aditione statim hæreditas monasterio acquiratur. Vtrum autem monasterium, quando efficitur hæres alicuius teneatur ultra uires hæreditarias, vide Abb. in consi. 54. in 1. vol.

Summarium in l. siue manifestus. ff. de cond. furt.

1 *Condictio ista competit contra furem siue manifestum siue non.*

Bar. in l. siue manifestus. ff. de cond. furt.

1 BART. in d. l. siue manifestus, ait, condictionem † hanc competere contra furem siue manifestum siue non manifestum. in hac materia scias hodie non esse in usu nisi in ciuitate Romana, ut fur manifestus in quadruplum, & non manifestus in duplum condemnetur: ita Petrus à Blasio in tract. de actione & eius natura, in 45. actione. in fi. Et dum Bart. ex mente glo. quærit, nunquid contra furem manifestum posit dati hæc condictio in alijs casibus quàm hic positis: vide Bal. in consi. 203. in 1. vol.

Summarium in l. sed nec legatarius. ff. de cond. furt.

1 *Ille qui equum surripuit in uno territorio an possit in alio condemnari.*
2 *Fur non semper dicitur ille, qui subtrahit res aliquas.*
3 *Emens rem furtiuam an teneatur eam absque aliqua pretij solutione restituere domino.*
4 *Fur an possit pœnitere & rem restituere, ut furtis pœnam euitet.*
5 *Furtum faciens ob necessitatem excusatur.*
6 *Necessitas an & quando in delictis excuset.*

Bar. in l. sed nec legatarius. ff. de cond. furt.

1 BART. in d. l. sed nec legatarius, quærit, utrum ille, qui equum † surripuit in uno territorio,

rio, posſit in alio condemnari propter aſsiduam contractationem? & decidit poſſe. idem tenuit in l. ſi dominium. ff. de furt. Multi contrarium tenuerunt, ut uidere eſt in addit. ad Barto. in d. l. ſi dominium. quibus adijcias Bal. in conſ. 46 t. in 3. vol. ubi ait, opinionem Bar. de iure ueram eſſe, ſed de facto non ſeruari. Fulg. uerò in conſi. 149. dicit contra Bart. conſuluiſſe Io. de Lignano, & in eo ſex uel ſeptem doctores Bononienſes conſenſiſſe. Et Feli. in c. 1. colu. pen. de præſumpt. dicit iſta dicta Bar. eſſe crudelia. Attende inſuper in re propoſita, quia non ſemper fur
2 † dicitur ille, qui ſubtrahit res aliquas. Et quæ requirantur ad hoc ut furtum dicatur aliquis commiſiſſe, uide apud Alex. in conſi. 125. t 26. & t 27. in 4. vol. An autem fur excuſetur à pœna furti ſi dominus rei dicat id ſe inuito factum non fuiſſe. Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. decidit quòd non, niſi ille eſſet amicus ſuus uel conſanguineus. Hoc idem voluit Abb. in c. dudũ, de elect. dicens eum non excuſari, niſi alia indicia concurrant, ex quibus conijci poſsit, dominũ conſenſiſſe. & in conſi. 107. in t. vol. idem tradidit Feli. in d. c. 1. in fi. de pręſump. non ab re hoc,
3 in loco, in quo agitur de re furtiua, eſt intelligere, quòd & ſi emens † rem furtiuam, aut ui raptã teneatur eam abſque aliqua ſolutione pretij domino reſtituere, tamen cautelam optimam tradi ad pretium recuperandum, ut emens in inſtrumento emptionis proteſtetur ſe emere nomine illius, qui eſt dominus rei, & ſe paratum eſſe ei rem reſtituere ſoluto ſibi pretio: ita inquit Cæpol. in caut. 10. id quod eſt adnotandum, quando aliquis dubitat rem eſſe furto ſubtractam.
4 An autem ipſe fur † poſsit pœnitere, & rem reſtituere, ut furti pœnam euitet? idque fieri non poſſe docuit Bar. in l. ſed ſi unus. §. ſi ea. ff. de iniur. & in l. qui ea mente. ff. de furt. ubi tractat an & quando in delictis locus ſit pœnitentiæ. De hac re vide Io. Bertachinum in tract. de gabellis, in 4. par. nu. 13. Et furtum præſumitur commiſiſſe is, apud quem res furtiua reperitur, niſi ipſe doceat à quo eam habuerit, quò ad hoc ut contra eum procedi non poſsit. Barto. in l. fin. ff. de quæſtion. & Alex. in conſi. 205. in 6. vol. ſed hoc non habet locum, quando ille apud quem res furtiua reperitur, bonæ conditionis eſſet & famæ. Dec. in l. qui accuſare. num. 7. C. de eden. citat Sali. in l. ij. col. pen. C. de quæſti. Scias tamen in hac materia furti, eum, qui furtum † fecit ob
5 neceſsitatem, excuſari: quia tempore neceſsitatis omnia ſunt communia. Dec. in conſi. 697. Et neceſsitatis tẽpore omnia eſſe cõia traditum eſt in l. ij. ver. eò magis. ff. ad leg. Rhod. de iact. & in c. diſcipulos, de conſecrat. diſt. 5. vide Bal. & alios in l. j. C. de epiſcop. aud. & omninò Ambroſium de Vignate in tract. de uſur. nu. 155. & licere furari propter neceſsitatem, habetur in c. ſi quis propter neceſsitatem, de fur. & tradit Dec. in l. j. nu. 80. ff. de off. eius. Et an & quando
6 neceſsitas † in delictis excuſet? vide Dec. in l. quæ propter neceſsitatem. ff. de reg. iur. Et ad prædicta uide quæ poſui ad Bar. in l. j. §. cura carnis. ff. de off. præfec. urb. in 5. annot. Licet etiã furto ſubtrahere æquiualens eius, quod mihi iniuſtè fuit ablatũ, dummodò inde nõ ſit aliquod ſcandalum ſecuturum, ut declarat Inno. in c. olim. t. de reſt. ſpoli. & Feli. in c. 1. nu. 26. cum ſeq. de iudic. uide omninò Alexan. in conſi. 125. col. 2. in 4. vol. dum citat Innoc. in c. qui plerique. de immuni. eccl. ad quem acceſsit Bal. in l. j. de teſti. ad rem facit gl. in c. dominus noſter. 23. q. 2. & trad. per Abb. in c. t. de iur. cal. & in c. t. nu. 10. de dol. & cont. Et dum Bar. in hac. l. proſequitur an & quomodò competat legatario actio furti ex aſsidua contractatione, ibi, in verſ. Tu verò clarius, vide Bal. in conſi. 238. in 2. par.

Summarium in l. & ideo. ff. de cond. furt.

1 *In quibus caſibus dominium ſine traditione poſſit transferri.*

Bar. in l. & ideò. ff. de cond. furt.

1 BART. in d. l. & ideò, tradit, in quibus caſibus dominium † ſine traditione poſsit transferri. & ad ea quæ dicit in ver. quid ergo, adde gl. & quæ ibi ſcripſi. in l. j. in fi. C. de inoff. donat.

Summarium in l. ſi ſeruus. ff. de cond. furt.

1 *Res tantum æſtimari debet quantum uendi poteſt.*

2 *Res eſt æſtimanda inſpectis qualitatibus eius & iudicium peritorum.*

3 *Qui uendit rẽ & promiſit pro dato & facto proprio tantum, teneri ẽt ex perſona eius cuius eſt hæres.*

Bar.

Bar.in l.si seruus,ff.de cond.furt.

1 BART. in d.l.si seruus,colligit ex isto tex.rem tanti † æstimari debere,quanti uendi potest. subintellige tu,hoc est quanti communiter uendi posset, ut habetur in l.pretia rerum.ff.ad leg. falc.& in c.cùm causam,de testi.Et res uendi debet quanti in foro publico uenderetur, & non alibi,ut est bonus tex.& ibi Bar.in c.1.de empt.& uendit.& de hoc est text. memoratu dignus secundum lecturam ad quam Bar.accessit in l.septem.C.de erogat.milit.ann.lib.12.ubi probatur ualorem rerum inspici non debere, nisi pro ut in foro publico uendi potuisset. Hoc idem tradit Ant.Corset.in suis singularibus, in uoce, Venditio. ubi ait Bartolum non fuisse bonum Canonistam,& propterea ignorasse tex.in d.c.1.de empt.& uend.& Ias.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de uerb.oblig. De hac re vide Feli.in c.cùm Ioannes.nu.5. de fid.instru.& Ias.in l.& si
2 æquo.ff.de leg.1.& in l.j.§.si hæres percepto,ad Trebell.ubi ait rem † esse æstimandam inspectis qualitatibus eius ad iudicium peritorum.& in d.l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de uerb. obli. ubi tradit,an ille,qui tenetur rem uendere alicui,debeat illam uendere iusto pretio, an uerò attendi debeat pretium,quod ab alio reperitur. Item scias rem æstimari debere secundum quantitatem reddit□uum,qui ex ea percipiuntur,ut est tex.cum gl.in l.si fundus.ff.de reb.eor.qui sub tutel.de qua re uide Matthæum de Afflictis in tract.de iure protomiseos.§.4.nu.27. Albet.de Ros.in 1.par.stat.quæst.102.Ias.in l.si constante.nu.150.ff.sol.matr. & omninò in l. si fundum per fideicommissum.ff.de lega.1.

3 Bar.in ead.l.inquit,eum,qui uendidit rem, & promisit pro dato & facto proprio tantum,teneri etiam ex persona eius,cuius est hæres. Hoc Bartoli documentum tanquam singulare extollit Franc.Cremen.in singul.31.incip.Sæpe. Limita tamen, ut non procedat nisi in authore uniuersali,alioqui verò si esset author particularis: quoniam si aliquis mihi rem uẽdidisset,ego promittendo pro facto meo tantum,non tenebor ex facto ipsius: ita inquit idem Cremen. in singul.157.incip.Vnus socius. Alex.verò in consi.18.col.pen.in 5.uolu.ampliat hanc Bartoli decisionem,ut locum habeat etiam ut aliquis teneatur pro hærede suo. & in l.stipulatio ista habere licere,in 1.col.in 2.notabili.ff.de uerb.oblig.& vide Aret.in consi.105.

Summarium in l.j.ff.de cond.ex leg.

1 *Facultates quæ sunt facti,non præscribuntur.*
2 *An præscribi possit ius illud redimendi,quod habet uenditor ex pacto, ut quotiescunque uoluerit possit redimere rem alienatam.*
3 *Præscriptio triginta annorum currit contra ius, quod alicui competit uigore statuti ad recuperandam rem alienatam,etiam si ille ignorasset alienationem.*
4 *Quando competit ius agendi ex lege utrum sit actio uel officium iudicis.*
5 *Dictio actio,propriè non conuenit actioni criminali,quæ propriè accusatio nuncupatur.*
6 *In quibus casibus accusatores se inscribere, & ad pœnam talionis obligare teneantur.*

Bar.in l.j.ff.de cond.ex leg.

1 BART. in d.l.j.col.3.ait,facultates, † quæ sunt facti,ut putà usus fructus, quì est facultas quædam percipiendi fructus, non præscribi. sed præscriptionem procedere solùm contra ea,quæ in iure consistunt,ut ibi per eum. ista est * comm.opinio doct.ut per Alex.& Aret.in l.iij.ff.de acquir.hæred.Et de hac re vide Feli.in c.cùm accessissent,col.12. de const.Barb.in consi.51.col.2.in 1.vol.& Alex.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de damn.infec.Adde præscriptionem ex non usu nunquam currere in ijs,quæ in alicuius mera uoluntate consistunt. glo.est not.in c.ut priuilegium,in gl.penul.de priuileg. cum alijs ad idem adductis per Alberr.
2 Brun.in consi.35.& in consi.36.An autem præscribi † possit ius illud redimendi, quod habet uenditor ex pacto,ut quotiescunque uoluerit, possit redimere rem alienatam? multi tenuerunt quòd non. Contrarium quòd immo præscribatur spatio 30. annorum, tradit Ias. in l. Petens.

✱ tens.nu.10.C,de pact.& in hãc sententiam * communiter itum esse testatur Mari. Soci. iuni.in consi.145. Et eodem spatio præscribi ius adeundi, uel immiscendi se hæreditati, docuit Soci. in consi.43.in 3,vol. Feli.in c.quarta, de præscripr.& Mari.Soc.iuni,in d.consi.145.Dico amplius
3 præscriptionem † 30.annorum currere contra ius, quod alicui competit uigore statuti ad recuperandam rem alienatam, etiam si ille ignorasset alienationem, Mari.Socin.iuni. in consi. 22.Et de ijs hactenus, Sic etiam legatum factum pauperibus etiam in certis præscribitur spatio 30.annorum, contra Antonium de Butr. ita Abb.in consi.14.in 2.volu. ubi ait idem esse in quocunque legato ad causas pias.
4 Bar.in d.l.j.col.versi.secundò principaliter, tradit quando competit † ius agendi ex lege, utrũ sit actio, uel officium iudicis? dicitque, si uerba legis referuntur ad iudicem affirmando, semper competere officium iudicis. Vide Feli.in c.exceptionem,col.3.versi.Demum scias de except.& in c.2.in fi.post. Abb.ibi de off.iud.Cæpol.in consi.12.in fi.Barb.in consi.51.col.26. in 1.vol.Ias.in l.ea demum,colu.2. C.de collat. & Alex.in consi.192.Visis actis.colu.3.in libro primi & secundi vol.
5 Bar.in ead.l.col.fi. versi. prædicta uera, inquit, hanc uocem † actio, propriè non conuenire actioni criminali, quæ propriè accusatio nuncupatur. vide glo.in l.fi.in verbo, recipitur,in fi.C. de litigi.& declarat Ang.in l.si quis id quod.ff.de iurisd.omni.iudic.& tenet Alexan in l.viro,in princ.ff.solut.matri. Adde accusationem esse genus illaudabilis intentionis.c.si quis episcopus, 2.q.7.Et ideò ait Specul.in tit.de præparatorijs iudiciorum, iudicem debere diligenter examinare uitam & mores accusatoris: nam accusator censetur motus inuidia secundum gl.in c.de
6 creto, in uoce, æmulorum.2.q.6.Et in quibus casibus accusatores † se inscribere, & ad pœnam talionis obligare teneantur, uide Feli.in c.super his.nu.9,de accusat. Attẽde etiam si accusator, & accusatus simul conuersantur, & deinde absolutio subsequatur, eam censeri factã esse per collusionem; & ideo non obstante huiusmodi absolutione poterit iudex inquirere, ut habetur in speculo aduocatorum in 6,par.principali nu.45.Et ad rem faciunt trad.per Inno.in c. dudum, de elect.ubi ait non debere fieri benignam interpretationẽ circa probationes accusatoris: quĩ si non sustinet querelã, tenetur, quod dictũ uidetur mirabile; sed illud reprobat ibi Abb,col.pe.

Summarium in l.j.ff.de eo.quod cer.loco.

1 *An debitor, qui in uno loco contraxit uel promisit, possit ubique conueniri.*
2 *Promittens soluere in pluribus locis in specie nominatis & copulatiue coniunctis, diuiditur obligatio, & in quolibet locorum tenetur partem soluere.*
3 *Quando aliquis ita se obligauit ut ubique conueniri possit, utrum in loco non tuto possit conueniri.*

Bar.in l.j.ff.de eo quod cert.loc.

1 BART. in d.l.j,tradit, an debitor, † qui in uno loco contraxit, uel promisit, possit ubique conueniri. vide Aret.in consi.95.col.1.& in conf.106.col.5.insuper scias, eum, qui promisit soluere in certo loco expresso, uideri ibi contraxisse, & pœnitentiæ locum non esse.l.contraxisse.ff.de actio.& oblig.& c.dilecti, de iudic.& ibi conuenitur. id quod uerum est duobus concurrentibus, unum scilicèt, si ibi inuenitur, ut in c. Romana.§. cõtrahentes, de foro comp.alterum est quando promisit ibi soluere: alioqui verò si promissor foro suo uniuersaliter renunciauit; quia tunc etiam si ibi non inueniatur, habet locum remissio ad locum ubi destinauit solutionem, ut tradit Abb.in c.1.col.fi.de iudic.per glo. quæ dicitur singul.
2 in l.j.ff.si quis in ius uoc.non ier. Adde, quòd promittens † soluere in pluribus locis in specie nominatis, & copulatiuè coniunctis, diuiditur obligatio, & in quolibet illorum locorum tenetur partem soluere, Bart.in l.iij.infrà eod.& Abb.in d.c.1.de iudic.Item promittens soluere in certo loco, cum clausula generali, ut possit ubicunque conueniri, ubique exigi poterit. Abb. in d.c.1.Et idem si promisit soluere ubicunque uoluerit creditor. Abb.& Feli.in c.1.de iudic. &

Bar.

Bar.in l.si conuenerit.ff.de iurisd.omn.iudic.& in l.si quis ad declinandam.C.de episc. & cleri. Et quibus uerbis fieri debeat promissio,vt ubique debitor cōueniatur,docuit Cæpoll.in caut.
3 70. Sed hic pulchra suboritur difficultas,quando aliquis ita se obligauit,† vt ubique conueniri posśit,vtrum in loco non tuto conueniri poterit? Ang.& Alex.in l.cùm res.ff.de lega.1.id fieri non posse responderunt. Imol. verò in contrariam sententiam fuit adductus. sed ad opinionē Alex.accessit Feli.in c.accedens,2.nu.76.vt lit. non contest. idq; ea potissimùm ratione: quia ille hoc in specie non fuisset facturus. & ideò illa uox, vbique, quamuis sit uniuersalis, rationem hanc excludere non potest. & circa prædicta uide latissimè Ias.in l.si conuenerit.ff.de iurisd.omni.iudic.

Summarium in l.ij.§.si quis Ephesi.ff.de eo quod cert.loc.

1 *Accusator an possit cogi ponere in accusatione diem commissi criminis.*

Bar.in l.ij.§.si quis Ephesi.ff.de eo,quod cer.loc.

1 Bar. in d.§.si quis Ephesi,quærit,utrum accusator† cogi posśit ponere in accusatione diē commissi criminis? & decidit,eum cogi posse: ut ibi per eum. vide eundem Barto. in l.is qui reus,col.6.vers.sed quæro.ff.de publ.iudic.& ibi Imol.& Bar.in l.libellorum.ff.de accus.& in l. Pantonius.ff.de acquir.hæred.Salic.in l.pen.C.de accusat.ubi dat bonam cautelam. Angel.de Aret.in trac.maleficiorum in uer.quòd in anno.& Io.de Ana.in c.qualiter & quando,2.in §.debet,de accusat.idem dicas etiam de loco loci,ut sit exprimendus,quando ab eo elici potest defensio rei,ut ait Bar.in d.l.libellorum,col.2.versi.quæro extra gl.quem sequitur Ias.in §. ex maleficijs.col.14.inst.de action.Alioqui verò ubi ab hoc non pendet defensio rei: nam tunc neque locum,neque tempus cogitur accusator exprimere,si tamen expresśit tempus uel locum, tunc tenetur etiam probare,licèt alioqui probare non teneretur,ut habetur per Bar. & omnes in l. Diuus.ff.de re iudic.ubi distinguitur,ut ibi per eos. sed quæro utrum in causa ciuili pars ad instantiam aduersarij diem exprimere teneatur? vide Alex.in l.j.in princ.col.6.ff.de eden.& in materia delicti in qua ciuiliter agitur, uide omninò Rom. in consi.191. ubi etiam tradit quid quando proceditur sola facti ueritate inspecta.sic etiam ad finem adducendi præscriptionē debet exprimi tempus.Bal.in l.edita,col.2.versi.quæro igitur,C.de eden.& omninò Salic. in d.l. pen.C.de accus.vbi limit.

Summarium in l.non utique.ff.de eo quod cert.lo.

1 *In alternatiuis est in potestate rei, quid debeat, vel non debeat.*

2 *An & quando alternatiuè obligatus liberetur alterum præstando.*

Bar.in l.non utique.ff.de eo quod cert.lo.

1 Bart. in d.l.non utique,sic ait in summa.In alternatiuis† est in potestate rei quid debeat, non an debeat.Tu declara not.hoc Bartoli documentum, vt procedat solùm quando utrunq; est in obligatione & solutione,alioqui verò quando unum est in obligatione & solutione,aliud verò pro cautela dictæ obligationis; vt putà aliquis promisit uel soluere x. vel dare pignus: quia tunc electio est creditoris,& sic ipsius actoris,non rei; ita sing.decidit Bar.in l.quamuis,in princip.ff.de pignor.actio.& tradit Ant.de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis, in primo membro quintæ par.nu.7.cum seq.Ias.in l.j.ff.ne quis eum qui in ius uoc. & Feli.in c.inter cæteras,vers.secundò fallit,de rescrip.Item si debitor promittit soluere infra certum tēpus,uel promittit pœnam,ut putà ex nunc transacto illo tempore facit datum alicuius fundi: ista datio transacto tempore fieri non poterit,nisi accedente uoluntate creditoris. Dec.in cons.12.& ui-
2 de de hac re quæ plenius posui ad Bar.in d.l.quamuis,Et an & quādo alternatiuè† obligatus liberetur alterum præstando,vide Damasum in tract.de brocardis,in 1.membro,nu.6.cuius aūt sit electio in pœnis alternatiuis,docuit Feli.& Dec.in d.c.inter cæteras, de rescri. & de alternatiuo libello,de alternatiua sñia,& de alternatiua appellatione,an & qñ teneant, & de multiplici actu alternatiuo,vide Felin.in c.2.de appell. Quid si alternatiua potest in uno tm̄ casu operari, vtrum ualeat tanquam pro illo casu tantùm expressa? vide Raph.Cuma.in consi.63.Item alternatiua parit obscuritatē,fallit tamen in multis casibus.Feli.in c.tertio loco,de probat.Ad prædicta

dicta uerò scilicet in alternatiuo debito electionem esse debitoris, vide Ias. in l. si sic legatum. §. si quis ita. ff. de leg. 1. Quando autem alternatiua dicatur posita fauore debitoris, tradit Ias. in l. miles. §. 1. ff. de re iud. & in l. si se non obtulit. §. ex conuentione. eod. tit.

Summarium in d. l. non utique. §. si quis ita. ff. de eo quod cer. lo.

1 *Ea quæ tacitè insunt quandoque esse in potestate rei, quandoque actoris, & quandoque legis.*

Bar. in d. l. non vtique. §. si quis ita. ff. de eo quod cer. loco.

1 Bar. in d. l. non utique. §. si quis ita, versi. vltimò quæro, inquit, ea, quæ tacitè† insunt, quandoque esse in potestate rei, quandoq; actoris, & quandoq; legis. vide Abb. in c. 1. col. 9. de iudi.

Bar. in l. quòd si Ephesi. ff. de eo quod cert. loco.

Bart. in ead. l. quòd si Ephesi, in fi. ait, non uideri esse tacitè actum, vt solutio fiat in loco promissionis, sed in loco ubi petitur. vide Aret. in consi. 9. in fi. & Mari. Soc. in c. dilecti filij, col. 5. vers. quæro igitur primò, de for. comp.

Summarium in l. quod si Ephesi. §. interdum. ff. de eo quod cer. loc.

1 *Arbitrator an possit in totum absoluere.*

Bar. in d. l. quod si Ephesi. §. interdum. ff. de eo quod cer. loc.

1 Bar. in ea d. l. §. interdum, quærit, utrum arbitrator † possit in totum absoluere. De hac re uide, quæ (Deo dante) ponam ad Bar. in l. si societatem. §. arbitrorum, col. 2. ff. pro soc. Et dum ibi subiungit Bar. quòd licèt hæc actio sit arbitraria, potest tamen iudex non solùm augere uel minuere, sed etiam in totum absoluere. vide Bal. in l. sub prætextu. j. C. de transact. Alex. in cons. 211. Quæritur an. d. arbiter. in lib. primi & secundi volu. & Lanfranc. de Oria. in tract. de arbitris. fol. 1. col. 2.

Bar. in l. in bonæfidei. ff. de eo quod cer. loc.

Bar. in d. l. in bonæfidei, dum citat. l. nemo potest. ff. de leg. 1. dicens sic eam debere intelligi, vt ibi per eum. adde Alex. in d. l. nemo potest, col. pe. in fi. & moder. in ultima col.

Summarium in l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc.

1 *Fideiussor an teneatur ex mora principalis, qua augetur obligatio.*

Bar. in l. centum Capuæ. ff. de eo quod cer. loc.

1 Bart. in d. l. centum Capuæ, col. 2. tradit an fideiussor † teneatur ex mora principalis, qua augetur obligatio? Dicas in re proposita fideiussorem non teneri ad pœnam, quæ augetur debitore non soluente debito tempore; quia illud non est debitum obligationis principalis pro qua intercedit, sed est debitum contumaciæ. Cæpol. in cautel. 126. Ias. in l. mora rei. ff. de uerb. oblig. & breuiter quæ ad moram pertinent, vide apud Salic. in tract. de mora. & latissimè apud Marcum Anto. Bauerium similiter in tract. de mora.

Summarium in l. si post moram. ff. de eo quod cer. loc.

1 *An & quando ex mora augeatur obligatio fideiussoris.*

2 *Simplex solutio intelligitur esse facta pro usuris, non autem pro sorte.*

3 *Actus non debet operari ultra intentionem agentium.*

4 *Creditor de iure communi solutionem particularem recipere non tenetur, quæ multa habet incommoda.*

5 *Per receptionem sortis uidetur remissa petitio usurarum.*

6 *Pœna an & quando censeatur esse remissa per receptionem sortis.*

7 *Creditor qui recipiendo sortem protestatus est saluum sibi esse ius suum super interesse, an sibi propter hanc protestationem ius suum seruauerit, an non.*

Bar. in l. si post moram. ff. de eo quod cer. loc.

1 Bart. in d. l. si post moram, tradit an & quando ex mora † augeatur obligatio fideiussoris. vide quæ posui suprà in præcedenti lucubratione, quoniam ista. l. est facta ad declarationem illius. l. centum Capuæ, vt ait Barto. infrà in 4. colu. Et uide Ias. in d. l. mora rei, & in l. decem. ff. de uerbor. oblig.

Bar. in

2 Bar.in ead.l.colu.4.versi. venio ad ultimam partem,ait, simplicem † solutionem intelligi esse factam pro usuris,non autem pro sorte. & limitat ut ibi per eum. Attende ut clarius hæc simplicis solutionis mareria intelligatur,sciendum esse,debitorem ex pluribus causis,si aliquid soluit, neque apparet in quam causam soluere uoluerit, in dubio censeri soluisse in causam duriorem, deinde in antiquiorem: vt latè habetur apud Bar.in l.cùm ex pluribus.ff. de solut. & Imol.in l.j.eod.tit.& Alberi.ibi,& Fulgos.in consi.7.tamen aduertendum est,hoc solùm procedere in solutione simplici,in qua dubium est ex qua causa fiat,sed si creditor (vt communitèr fieri solet) in suo libro faceret debitorem creditorem pro ea summa, tunc quia hic non agitur de simplici solutione, sed de compensatione, posset debitor ponere, ad quam causam ei magis placebit: ita Imol.in d.l.j.& Alex.in consi.85.in 3.vol. Mihi tamen uidetur istas esse subtilitates satis fragiles,cùm notum sit,hoc à creditoribus in libris suis fieri consueuisse,non quod debitores efficiantur creditores,sed vt libri fiant clariores: ideò in hoc uim aliquam non esse faciendam existimarem,ne actus† ultra intentionem agentium operentur.l.non omnis.ff.si cert.peta. nihilominus durum esset recedere à sententia tantorum patrum. Verùm tamen est,vt ait Bar.hic,simplicem solutionem intelligi magis factam esse causa usurarum quam sortis,quamuis sors sit durior causa,per tex.in d.l.j.C.de solut.& ratio est secundum Cyn.Alberi.& Salic.ibi, quia sors & usuræ censentur esse unum & idem debitum. creditor † autem de iure communi solutionem particularem recipere non tenetur, quæ multa habet incommoda,ideò cùm in hoc pergrauetur particularem solutionem recipiendo,congruum est,secundum eos,illum in alio releuari,vt usuræ magis censeantur solutæ quàm sors. Ista ratio redarguitur ab Imol.in d.l.j.ff. de solut.& doct.ibi uidentur magis inniti alijs rationibus quàm huic. Tamen esto quòd ista ratio uera sit, cogitabam ubicunque uigeret statutum prout est in ciuitate Bergomi,quo cauetur, creditorẽ ad recipiendam solutionem particularem teneri, tunc uerum non esse, solutionem simplicem uideri factam in causam usurarum: quoniam eo casu cessaret illa ratio iuris communis,quę pro fundamento huius conclusionis à prædictis patribus afferebatur: quoniam creditor recipiendo particularem solutionẽ non grauaret. ex quo lex hoc præcipit.& pro hac opinione facit decisio Alberi.in d.l.j.qui dixit:si debeo decem cum usuris,& alia decem sine usuris, in dubio solutionem censeri factam de x.sine usuris: quia eo inuito soluere poteram.

3 (margin, line "stimarem")

4 (margin, line "usuræ")

Bar.in ead.l.& ead.col.4.uersi.ultimò,ponit distinctionem in eo,quod ibi quæritur, an sortè soluta remaneat peritio pœnæ. Ex qua distinctione colligitur limitatio ad regulam huius tex.

5 quæ uult per receptionem † sortis uidere remissam petitionem usurarum, vt procedat quando accessoriè ueniunt, & sic per officium iudicis, alioqui uerò si uenirent iure actionis; vtputà si promissæ essent per stipulationem: quoniam isto casu non censetur facta remissio,neque censetur debitor liberatus à præstatione usurarum. Adde ad hoc benefacere quia petens in iudicio sortem & partem usurarum,quæ debentur officio iudicis, sibi præiudicat in reliquo, alioqui uerò si iure actionis deberentur; vt ait Bar.infrà in hac eadem.l.hæc habentur per Ias.in l.j. col.1.C.de iudic.& ibi limitat,quando ad alia accessoria peti posset restitutio in integrum, &

6 sic officio iudicis nobili,quod succedit loco actionis, vt ibi. & an & quando pœna † censeatur esse remissa per receptionem sortis, vide Alex.in consi.206.in 7.vol.Soci.in consi.18.in 1.vol. & omninò Dec.in consi.452.nu.21.idem dicas in usuris,quia usuræ & pœna æquiparãtur.Soc. in consi.74.in 1.vol.Quid autem si fideiussor promisit interesse cum principalis esset in mora; & à principali creditor recipit sortem,an fideiussor liberetur? tradit Ias.hic in 6.col.

7 Bar.in ead.l.& col.vers.vltimò quæro,tractat,nũquid creditor, † qui recipiendo sortem protestatus est,saluum sibi esse ius suum super interesse, sibi propter hanc protestationem ius suũ seruauerit an non? & dic ut ibi per eum. Adde Specul.in tit.de arbitris.§.sequitur. versi.sed pone. Et de hac re uide Alex.in l.ij.in princip.ff.si quis cauti. Areti.in consi.9.in secundo dub. & Soci.in consi.18.col.2.in 1.vol.Ad rem propositam facit,quia quando aliquis aliquid petit, & dubitat incidere in pœnam id petendo, aiunt doct.eum protestari debere, se hoc petere quatenus ei de iure licet, & non aliter,nec alio modo: quia tutus erit à pœna.Bal.in c.1.§.fi.col.fi.

Quæ fu.prima cau.benefic.amit.& Alex.in consi.111.in fi.in 6.vol.& de quolibet genere pro testationis,vide Feli.in c.cùm.M.de consti.nu.60.cum seq.& docto.in l.non solùm.§.morte.ff. de oper.nou.nunc.

Summarium in l.j.ff.de const.pecu.

1 *Masculinum concipit fœmininum.*

2 *Masculinum an concipiat fœmininum in priuilegijs.*

3 *Masculinum nunquam concipit fœmininum quando de fœminis facta fuit expressa et specialis prouisio.*

4 *Masculinum an & quomodo concipiat fœmininum.*

5 *Masculinum non concipit fœmininum quando aliquis arripit emphyteosim pro se & filijs, nisi aliter se habeat loci consuetudo.*

6 *Masculinum an concipiat fœmininum in statutis.*

Bar.in l.j.ff.de const.pecu.

1 BART. in d.l.j.§.ait prætor,sic ait in summa. Masculinum † cōcipit fœmininum. Ad de hoc non ex propria significatione sed per extensionem fieri, secundum Alex. in cons.61.in 1.vol.& in consi.136.eod.vol.& in consi.65.in 6.volu.vbi ex hoc infert, id in statutis locum habere non posse. vide etiam Soci.in consi.51.colu.3.in 4.volu.& Dec.in consi.339.Contrarium uerò ait Fulg.in consi.203.vide in re proposita plenissimè Curtium in consi.9.Alex.in consi.48.col.2.in 4.vol.& in consi.49. Dec.in consi.570.vbi ait hoc uenire ex propria significatione. vide eundem Dec.omninò.in l.fœminæ.ff.de regul.iur. & Maria. Soci.
2 iuni.in consi.3. & in consi. 114. nu.17. An autem masculinum † concipiat fœmininum in priuilegijs,vtputà in potestate legitimandi alicui concessa: vide Dec. eleg.in consi.453. & in d.l. fœminæ.Quid in contractibus? Soc.in consi.42.in fi.in 4.uol. & Dec.in d.l.fœminæ,vbi etiam tradit,quid in materia correctoria. de qua re uide latè & remissiuè Bologninum in addit. suis ad tracta. Matthæs.de successionibus ab intestato.nu.20.cum seq.& unum attende quod nun-
3 quam fallit,quia masculinum † nunquam concipit fœmininum, quando de fœminis facta fuit expressa & specialis prouisio.Bal.in l.in multis,in fi.ff.de stat.homi.& Mari.Soci.iuni.in d.cons. 3.& in d.consi.114.nu.19. Rursus masculinum nunquam concipit fœmininum,quando sumus in materia differenti,& una & eadem ratio non uiget in utroque casu, vtputa, statuto cautum est,si quis rapuerit uirginem,eum esse tali pœna puniendum:non enim fœmina cōtinetur, quæ uirginem uiolare non potest. Bar.in l.j.ff.de pecul.& Mari.Soc.iuni.in cons.1.nu.88. adde eun
4 dem in cons.23.& in re proposita, quando scilicèt masculinum † concipiat fœmininum,& quo modò,vide Bar.in l.j.ff.de uerb.signif.vbi distinguit,& in l.si ita stipulatus.ff.de leg.2.& in mul tis alijs locis,& Feli.in c.licèt uniuersis,in princip.de testi. & in cap. de monialibus,versi.sed an masculinum,de senten.excommu.Doct.in l.j.ff.de pact.Card.in clem.j.col.2.de elect. & in clemen.j.de consang.& affin.in 5.oppos.& Archid.in c.si quis suadente, 16.quæst.4. & dicas ma-
5 sculinum † non concipere fœmininum quando aliquis accipit emphyteosim pro se & filijs,nisi aliter se habeat loci consuetudo.Feli.in d.c.cùm.M.Ferrarien.uers.Hinc est etiam.& ratio qua re in contractibus masculinum non concipit fœmininum,est, quia in potestate paciscentium est intentionem eorum clarius aperire.l.veteribus.ff.de pact. ita inquit Anto. de Butr.in c.quibusdam,de pact.Ancha.in clem.j.de bapt. Bal.in l.Gallus.ff. de liber.& posthu.Roma.in cons.
6 35.Visa facti serie. & Alex in consi.125.Attentis uerbis.in 5.uol. Et quid sit † in statutis, vide quæ posui in lucubratio.in Bar.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur. & demum in hac materia vide Ias.in l.si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iudic.in l.pactum inter hæredem,vt in d.l.veteribus. ff.de pact.& in l.quæ de legato.ff.de leg.1.& in multis alijs locis.

Bar.in d.§.ait prætor, inquit, hoc edictum utile fuisse: quia ex eo oritur actio. Rationem uerò quare in casu isto prætor uoluerit ex tali constituto actionem oriri,tradit Ias.in §.in personā, col.j.

col. 1. ver. huius specialitatis, inst. de action. vbi ponit vnum dictum mirabile, quod si uerum est, confundit omnia dicta vt ibi per eum; qui in col. 1. in princ. huius edicti intētionem explicat.

Summarium in l. quod si maritus. §. si quis autem. ff. de const. pecu.

1 *Id non debetur, quod perpetua exceptione defendi potest.*

Bar. in l. quod si maritus. §. si quis autem. ff. de const. pecu.

1 BAR. in d. §. si quis autē, colligit ex isto tex. id non deberi † quod perpetua exceptione defendi potest. Ad rem faciunt trad. per Dec. in l. non uidetur cœpisse. ff. de reg. iur.

Summarium in l. eum qui. §. Julianus. ff. de const. pecu.

1 *Si iudex aliquem condemnauit ad dandum unum par caponum in anno secundum quod eius antecessores facere consueuerunt: ista uerba non faciunt conuentionem, sed stant causatiuè.*

Bar. in l. eum qui. §. Iulianus. ff. de const. pecu.

1 BART. in d. §. Iulianus, colligit ex isto tex. decisionem quæst. si iudex † aliquem condemnauit ad dandum unum par caponum in anno secundum quòd eius antecessores facere consueuerunt, ista uerba non facere conditionem, sed stare causatiuè, hoc est, quia sic fecerunt. vide de hac re quæ plenè posui ad Barto. in l. admonendi, in 2. lucubr. ff. de iureiur. Et vide ibi plenè Ias. in lectura. col. 7. ver. tertiò uidendum. & in repe. col. 12. ver. Quid autem in sententia. & hāc decisionem simpliciter sequitur idem Ias. in §. præiudicialis, in fi. inst. de actiōn. uide eundem in auth. si quis in aliquo, col. fi. C. de eden. & latè in l. pen. C. de inst. & subst. sub. cond. fac. col. 1. in secundo notabili. Et quid sit in uoce, prout, uide Ias. post Bart. in l. edita, col. penul. C. de eden. & quæ ibi pono ad Barto. & Pau. & Castr. in l. j. C. de episc. & cleric. & in consi. 324. Felin. in c. 2. colu. 5. & seq. de rescript. & Dec. in consi. 63. colum. 3. in secundo dubio. ubi citat hoc Bartoli documentum.

Summarium in l. hactenus. §. si quis centum. ff. de const. pecu.

1 *Si quis constituit se plus debito, nunquid censeatur donare.*

Bar. in l. hactenus. §. si quis centum. ff. de const. pecu.

1 BART. in d. §. si quis centum, quærit, si quis constituit † se plus debito, nunquid censeatur donare? vide Alex. in l. iurisgentium, col. 2. ff. de pact. & dum Bart. soluendo quæstionem hanc subiungit, an iste esset tutus exceptione, an uerò nullo modo esset debitor? vide Ias. in §. in personam, col. 2. item vult, instit. de action. & omninò Alex. in cons. 157. in 6. vol. vbi ait promissionem factam à sciente se non teneri, ualere in uim donationis. & vide eundem Alex. in cons. 18. colu. 2. in 4. volu. vbi ait promissionem factam sine causa non tenere tanquam indiscretam, secundum glo. singul. in l. generalem, in uoce, causam. C. de non nume. pec. tamen ualere quando facta est à sciente se non teneri.

Summarium in l. qui autem. ff. de const. pecu.

1 *Quando aliquis promittit alium aliquid esse facturum intelligitur promittere se facturum et curaturū.*

Bar. in l. Qui autem. ff. de const. pecu.

BAR. in d. l. qui autem. §. si quis, in fi. ait, adnotandum esse ex isto tex. Quando aliquis pro-
1 mittit † alium aliquid esse facturum, intelligitur promittere se facturum & curaturum. De hoc Bartoli documento uide Ias. in §. in personam, col. 6. vers. in glo. in uerbo, constituerit, instit. de action. Contrarium uidetur colligi ex l. eum qui Ephesi. §. sed si quis, suprà eod. & responde ut per Imol. in l. inter stipulantem, in princip. ff. de uerb. oblig. Aret. in consi. 28. col. 2. & Ias. in d. §. in personam, colu. 7. Et an & quando & quō & ad quid obligetur promittens factum alienum, vide plenè Feli. in c. ex rescripto. nu. 14. de iureiur. vbi tradit ēt quid sit quādo iurm in huiusmodi promissione intercessisset. & dicas eum, qui factum alienū promittit, non obligari, nisi in specie promiserit se facturum & curaturum §. si quis, insti. de inuti. stipu. hoc aūt fallit, vbi iurm intercessit; quia etiam si simpliciter sit facta promissio, tamen obligat ad præstandam operam: ita Abb. & Feli. in d. c. ex rescripto. idem ait Bar. in l. si quis pro ea. ff. de fideiuss. & Ang. & Imol. in l. inter stipulantem. ff. de uerb. oblig. Et hoc de iure ciuili, sed de iure canonico obligat etiam

sine iuramento. Feli.in c.ex rescripto.Quid si aliquis promittit se curaturum cum effectu,vt Titius aliquid tale faciat,an liberetur,si fecit quicquid potuit, ut hic habetur? eumq; liberari docuit Dec.in consi.313. & ad prædicta uide omninò Dec. in l.impossibilium.ff. de regul.iur.& Ias.in l.stipulatio istâ habere licere,& in l.quoties.ff.de uerb.oblig.

Summarium in d.l.qui autem.§.constituere.ff.de const.pecu.

1 *Nuncius præstat nudum ministerium.*

2 *Quis dicatur nuncius.*

3 *Ille qui elegit non idoneum iudicem tenetur.*

4 *Nuncius missus ad exigendam pecuniam debitam certo loco & tempore an possit terminum prorogare.*

Bar.in d.l.qui autem.§.constituere.ff.de const.pecu.

Bart. in d.l.qui autem.§.constituere,ait,ibi iurisconsultum exponere uerbum, constituere,positum in edicto,vide Alex.in l.quisquis.C.de procur.

1 Bar.in eod.§.constituere,ait, nuncium † præstare nudum ministerium; quia est quoddam organum,vt ibi per eum. Tu in re proposita scias sufficere,si iste nuncius habet ea, quæ sunt facti, quamuis quò ad ea,quæ iuris sunt,reperitur inhabilis,secundum Bar.in l.j.§. item acquirimus, in fi.ff.de acquir.poss.vbi Ias.col.pen. & fi.& dum Bar.subiungit de eo, qui aliquem constituit procuratorem,actorem,& nunciũ,& quid huiusmodi uerba significent, dicas in potestate esse illius,qui hoc modo est constitutus,eligere ex quo capite actum faciat,an tanquam nuncius,an tanquam procurator: vt ait Bar.in l.si Titio.j.ff.de usufru.lega.& uide Bar.in l.multum.§.vero.
2 C.siquis alter.vel sibi.& quis dicatur nuncius,† & quomodò uerba proferre debeat, & an per ipsum actio domino acquiratur,& ad quid tenetur domino, & de differentia inter dominum, & nuncium & procuratorem: vide Specul.in 1.par.tituli de procura.§.3.vers.& nota.& versi. Sed opponitur.& Ias.in d.§.item acquirimus.& in l.qui Romæ.§.Calimachus. ff. de uerb.obli. Et in re proposita attende,quia si is qui tenetur aliquid facere per se,facit per nuncium, debet eligere idoneum,alioqui ipsi domino imputatur; vt habetur in l.ei qui, & in l.seq.ff.commod. glo.& Abb.in c.significante,de pignor.Abb.in c.dura,colu.1.de crim.fal.sic in simili casu dici-
3 tur eum,qui eligit non idoneum † iudicem teneri.Roma.in consi.138. ad quem multi accesserunt,vt ait Dec.in l.si quis in conscribendo.nu.17.C.de pact.& ibi declarat hoc non procedere,quando ille eligeretur,qui communiter idoneus existimatur. id quod etiam in casu proposito est uel facilè concedendum. & de materia nuncij vide Abb. & alios in c.ad audientiam, de præscript.& Io.And.in addit.ad Specul.in tit.de instru.edi.in §.Restat.vers.sed quid si unus. & nuncium esse tanquam organum iudicis,& nudum ministerium exhibere,vt hic ait Bar.& tra-
4 dit Ias.in l.quod iussit.ff.de re iudic.& in l.si is qui pro emptore.ff.de usucap.An nuncius † missus ad exigendam pecuniam debitam certo loco & tempore, possit terminum prorogare?Ias. in d.§.Calimachus. & nunquid nuncius domino mortuo possit alij dare & dominium transferre? vide Ias.in l.eius qui.§.quas uerò.ff.si cert.pet.Et dum Bar.prosequitur declarando in nuncio speciale mandatum exigi,vide Alex.in consi.90.col.2.in 4.volu. Et dum Bar. ibidem opp. de.l.si quis solutioni.ff.de usur.& de.l.iij.ff.quod ui aut clam. & de.l.quod meo. §. procurator. ff.de acquir.poss.& soluit vt ibi per eum. Responde tu & forte melius, rationem ibi esse in illis legibus,quia sumus in casu naturalis possessionis,alioqui uerò si essemus in actibus ciuilibus, qui uires suscipiunt ex persona procuratoris,& per cessionem acquiritur domino, vt traditur. in l.j.C.per quas person.nob.acquir.& per Bar. in l.qui mihi donatum.in fin.ff.de donat.& Ias. in l.j.§.per procuratorem.ff.de acquir.poss.in 1.col.posteà Bar. ibi in fi.quærit utrum requiratur,personam nuncij esse idoneam, vide quæ dixi in proximè præcedentibus. & Ias.in d.l.j.§. item acquirimus, de acquir.poss.

Summarium in l.si duo.§.hæc autem uerba.ff. de const.pecu.

1 *Si præcessit dispositio ex qua de aliquo dando uel faciendo oritur obligatio,tunc uerba si non dederit, uel non fecerit,exponenda sunt,idest, si fuerit debitor in mora dandi uel faciendi.*

Bar.

Bar.in l.si duo.§.hæc autem uerba.ff.de const.pecu.

1 BAR. in d.§.hæc uerba,inquit,si præcesit dispositio, † ex qua de aliquo dando uel faciendo oritur obligatio,tunc uerba si non dederit, vel non fecerit,exponenda esse,idest,si fuerit debitor in mora dandi uel faciendi,sed si non præcesit dispositio,tunc eam uerificari ex eo quod non est datum,vel factum. Quæro si præcesit dispositio in persona unius,& conditio in persona alterius,quid fieri debeat?Respon.quò ad uiuit ille,in quo erat dispositio, exponuntur uerba illa,si est in mora,post mortem uerò non.l.fideiussor obligari.ff.de fideiuss.vbi Paul.de Castr.

Summarium in l.item illa.ff.de const.pecu.

1 *Debitor an & quando possit soluere ante diem solutioni præfixum.*

2 *Terminus si datus est alicui ad producendum instrumenta, vel ad faciendum iurare testes non debet is facere requiri aduersarium ultima die termini.*

3 *Debitor an & quando teneatur ire ad domum creditoris pro solutione debiti facienda.*

4 *Si solutio fieri debet in ciuitate Florentiæ in die Paschatis, & neque creditor neque debitor probant se eo die ibi fuisse paratos, mora non est probata.*

Bar.in l.item illa.ff.de const.pecu.

1 BART. in d.l.item illa,in princip.agit an & quando debitor † posit soluere ante diem solutioni præfixum. De hac re uide Bar.in l.qui Romæ, in princip.ff.de uerb.oblig.& ibi Alex.& Ang.in l.Titius.ff.quæ res pign.oblig.poss.& Alex.in l.item quia.§.1.ff.de pact. & de hac re uide Ias.in l.stipulatio ista habere licere.§.incertam.ff.de verb.oblig.& an & quando debitor cogi posit soluere ante diem,vide Ias.in l.in diem.ff.de cōd. indeb. similiter hic opportunè quæri potest quando tempus est adiectum alicui dispositioni,vtrum id fieri posit ante tempus, vt putà,hæres rogatus restituere hæreditatem post mortē suam pauperibus, vtrum posit uiuens restituere in præiudicium pauperum,qui erunt post mortem. Dec.in l.cum tempus.ff.de reg. iur.& in hac re scias emphyteotam nō posse soluere canonem pro pluribus annis futuris. Dec. in l.cùm tempus.ff.de reg.iur.

2 Bar.in ead.l.col.2.vers.& hoc est ual de utile,inquit,si datus† est terminus alicui ad producendum instrumenta,vel ad faciendum iurare testes,non debet is facere requiri aduersarium ultima die termini: quia ibi debet esse, & si non est ibi, est contumax. vide Felin.in c.2.colu.2.& seq.de testi.& sequitur Ias.in l.properandum,col.2.in 2.limit.C.de iudic. & quando partes statuerunt terminum iudici ad finiendam causam, iudicem posse absque ulla citatione ferre sententiam ultima die termini: vide latisimè apud Ias.in repet.l.admonendi,col.37.vers.secundò principaliter.ff.de iureiur.Adde in hac materia tempus legitimæ ætatis, aliquem in mora non constituere,& qn̄ aliquis promisisset,cum erit legitimæ ætatis.Soc.in cons.109.col.fi.in 1.vol.

3 Bar.in ead.l.& col.vers.oppo.ad tertium,tradit,an & quando debitor † teneatur ire ad domū creditoris pro solutione debiti facienda, vide Abb.in c.significante, de pignor.Bal.in l.acceptam,col.12.C.de usur.& in l.suus quoque.ff.de hæred.instit. Ancha.in consi.82.Pro faciliori. & in cons.127.Visis. & Card.in consi.68.Casus talis est. Alexand.in l.cùm filiusfamiliàs.ff. de uerb.oblig.& Felin.in c.licèt, de simon. Et dum Bar.subiungit,si debitor & creditor non sunt eiusdem fori,sufficere,si debitor in domo sua protestetur se paratum esse soluere canonem emphyteoticum: quia creditor tenetur ire ad eum. vide Alex.qui idem ait in consi.120. Ponderatis,in fi.in 5.uolu.quamuis contrarium senserit Ana.in consi.5.Visa narratione. & in materia emphyteotica, an Bart.hic bene senserit, an non,vide Ias.in l.ij.quæst.37.C.de iure emphyt.& omninò in l.ad diem.ff.de uerb.obliga. & qua cautela posit uti emphyteota, vt moram purgare ualeat, vide Cæpoll.in cautel.135.& quia Bar. ibi in 3.col.progreditur discutiendo quid sit in alio debitore,quando sunt diuersi fori? ait que protestandum esse ut suprà dictum est. Quid si alio modo quam per protestationē debitor probare posit se paratum fuisse: & dicas hoc sufficere,vt per Aret.in consi.162.col.3.vide Alex.in l.non hoc, col.3.C.vnd.legit. & in d. consi.120.in 5.uol.& Ancha. in consi.86.

4 Bar.in ead.l.col.3.versi.quæro pone, ait si solutio † fieri debet in ciuitate Florentiæ in die Paschatis,& neque creditor neque debitor probant,se eo die ibi fuisse paratos, non esse probatã moram. vide Alex.in consi.41.col.2.nu.15.in 4.vol.Aret.in consi.163.Corn.in consi.70.in 2.vol.& Ias.in consi.109.col.pen.in 1.vol.& dum Bar.ibi in col.fi. vers. Quæro quia dictum est, ait uerba dicta in præcedentibus,scilicet,quando creditor & debitor sunt eiusdem fori,esse intelligenda, si uterque habitat in eadem ciuitate. Ad huius dicti declarationem uide Alexand. in l. vinum.ff.si cert.peta.Ana.in consi.5.& Bar.cum ibi addit. in l.mediterraneæ. C. de anno. & trib.lib.10.

Summarium in d.l.item illa.§.vetus.ff.de const.pecu.

1 *An per constitutum prima tollatur actio, & fiat nouatio.*

Bar.in d.l.item illa.§.vetus.ff.de const.pecu.

1 BART. in ead.l.§.vetus, tradit an per constitutum † prima tollatur actio, & fiat nouatio. Vide Alex.in consi.155.Visis & consideratis,in lib.primi & secundi vol.& in rubri.ff.de uerb. oblig.col.2.vbi Ias.in fi.& Alex.in l.si diuortio,col.2.vers.item.ff.eod.tit.de uerb.oblig. & in l. quòd usufructus,col.1.in 3.notabili.& Soc.in cons.21.in 1.vol.Et an & quando nouatio facta esse intelligatur,& quomodò inducatur,& multa alia ad rem facientia,vide apud Alex.in cõsi. 173.in 7.vol.Aret.in consi.5.Soci.in consi.167.in 1.vol.& latè apud Albert.Brun.in tracta.de augumento,in tertia conclusione principali.nu.40.cum seq.

Summarium in l.promissor.§.si fine.ff.de const.pecu.

1 *Speciale est in constituta pecunia, vt ideo non teneatur nisi post decem dies, & non statim.*

Bar.in l.promissor.§.si fine.ff.de consti.pecu.

1 BAR. in d.§.si fine, tangit rationem illam,scilicèt,speciale esse in constituta † pecunia, vt ideò non teneatur nisi post x.dies, & non statim: quia ex nudo pacto oritur actio. vide an ista ratio sit uera,apud Ias.in §.in personam, inst.de action. Et dum Bar. subijcit ueriorem esse sententiam,si dicatur,hoc tempus x.dierum adiectum esse solutioni miserationis causa: vide Ias.in d.§.in personam,col.2.vers.circa secundum.

Summarium in l.Titius.ff.de const.pecu.

1 *An & quando per epistolam possit contrahi stipulatio.*

Bar.in l.Titius.ff.de const.pecu.

1 BART. in d.l.Titius,tradit,an & quando per epistolam † posit contrahi stipulatio,& dicit non posse. Quid si inter præsentes præcedat interrogatio per epistolam,& responsio subsequatur,vtrum stipulatio contrahatur? vide Aret.in l.j.in princ.ff.de uerb.oblig.& ibi Ias.

Summarium in rubr.ff.commoda.

1 *Libellus quomodo sit concipiendus in actione commodati.*

Lucubrat.in rubr.ff.commodati.

1 QVOMODÒ sit concipiendus † libellus in actione commodati,latè docuit Ias.in §.sequens alia,col.4.vers. qualiter,instit.de action.ex quo cognoscitur materia commodati.Et an concurrant simul actio furti & actio commodati, tradit idem Ias.in l.si ex pecunia.C.de furt. Quæro quid sit commodatum. Resp.est alicuius rei ad aliquem specialem usum gratuito facta concessio.glo.in c.vno,de commod.& Io.And.ibi supplet,ad certum tempus tacitum uel expressum.tradit Bar.in l.in cõmodato.§.sicut,infrà eo.tit.sed ibi Abb.inquit, usum specialem semper hr̃e onus annexum,& ideò ibi gl.noluisse mẽtionem tpis facere. Et cõmodati contractus quem obliget, qñ fit gratia recipientis, qñ dantis,& quando gratia utriusq;, tradit Abb.in d.c.vno.Item scias in cõmodato rationem haberi leuissimæ culpæ, alioqui uerò in precario. Et rationem diuersitatis tradidit Abb.in c.fi.de precar. Si commodatarius allegat se rem perdidisse,vel adducit casum fortuitum,nunquid probare teneat?& quõ probabit.Bar. in l.si quis ex argentarijs.§.nam &.ff.de eden.& plenè Abb.in c.bonafides,de depos.

Summa-

Summarium in l.j.ff.commod.

1 *Pupillus obligatur ex commodato.*

Bar.in l.j.ff.commod.

1 BART. in d.l.j.§.impuberes,ait,pupillum† obligari ex commodato,quatenus locupletior factus est. vide Abb.in c.vnico,de commod.

Summarium in d.l.j.§.si reddita.ff.commod.

1 *Qua actione agatur pro interesse deteriorationis.*

Bar.in d.l.j.§.si reddita.ff.commod.

1 BART. in ead.l.§.si reddita,quærit,qua actione agatur † pro interesse deteriorationis. vide Aret.in consi.82.

Summarium in d.l.j.§.in hac actione.ff.commod.

1 *Si mora non præcessit litis contestationem, tunc si mora committitur in ipsa litis contestatione quando non habet iustam causam litigandi,eo casu æstimatio incipit crescere à tempore litis contestatæ.*

2 *An & quando ex mora actoris decrescat æstimatio.*

Bar.in d.l.j.§.in hac actione.ff.commod.

Bar.in ead.l.§.in hac actione,col.3.legit istum.§.octauo modo.vide eundem Bar.in l.uinum. ff.si cert.pet.ubi Ias.col.12.defendit Bar.& ultimo loco eum reprehendit. Et dum Bar.in eod.
1 §. colu.5. in princip.ait, si mora † non præcessit litis contestationem, tunc si mora committitur in ipsa litis contestatione,id quod est regulariter,quando non habet iustam causam litigandi,& eo casu æstimatio incipit crescere à tempore litis contestatæ. Vide Ana.in consi. 5. & ibi addita. Et quia Bar.ibi in col.seq.in princ.quærit quando petitur executio instrumenti continentis debitum frumenti,uini,uel olei,utrum ratio æstimationis habeatur à tempore moræ.vide ad declarationem huius rei Cor.in cons.140.col.13.in 3.vol.
2 Bar.in ead.l.col.6.versi.quæro uidi quod mora rei,tractat an & quando † ex mora actoris decrescat æstimatio. vide de hac notabili quæst.Ias.in l.uinum.col.4.in 2.not.ff.si cert.pet.

Summarium in d.l.j.§.hæres.ff.commod.

1 *In obligatione rem restitui in contractibus bonæfidei,hæres tenetur ultra portionem hæreditariam.*

Bar.in d.l.j.§.hæres.ff.commoda.

1 BART. in ead.l.§.hæres,ait,in obligatione † rem restitui,in contractibus bonæ fidei hæredem teneri ultra portionem hæreditariam,quatenus habet facultatem rei restituendæ. & in fi. oppo.idem uideri etiam in actionibus stricti iuris, & soluit ut ibi per eum remittendo se ad.§. Cato.de uerb.oblig.ubi uideas Bar.in tribus primis opposit.Et ex distinctione ibi posita amplia istum tex.ut procedat etiam in pluribus promissionibus sicut in pluribus hæredibus; licèt contrarium sentiat Bar.in l.si ut certo.§.si duobus uehiculum,col.4.infrà eod.

Summarium in l.si ut certo.§.nunc uidend.ff.commod.

1 *Periculum rei æstimatæ an & quando transeat in accipientem.*

2 *Æstimatio rerum quæ sunt datæ in dotem,an & quando faciat emptionem.*

Bar.in l.si ut certo.§.nunc uidendum.ff.commod.

1 BART. in d.l.si ut certo.§.nunc uidendum,col.2.tradit an & quando periculum † rei æstimatæ transeat in accipientem. & dum loquitur de contractu, de cuius natura non est ut dominium transferatur,ut in commodato,locato,& deposito, distinguit, ut ibi per eum. tu vide Bal.in l.j.in 3.q.C.eod.tit.& plenè de ijs omnibus, quæ hic habentur per Bart. & quando æstimatio faciat emptionem uide Io.Andr.Abb.& Barb.in c.unico,de commod. Et an & quando æstimatio faciat emptionem,vide Soc.in consi.93.col.3.in 1.vol.Et regulam cum fallent.apud
2 Ias.in l.si ex conuentione.C.de pact.Et an & quando æstimatio † rerum,quæ datæ sunt in dotē, faciat emptionem,& quid sit restituendum soluto matrimonio, tradit Soc.in consi.56. uel 57. in 1.vol.& plenè Dec.in d.l.si ex conuentione.C.de pact.sciasque dotalem fundum, qui æstimatus

matus non fuit tempore contracti matrimonij,quamuis posteà ęstimetur non desinere esse do talem. Mari.Soc.iuni.in consi.141.nu.14.Et dum Bar.ibi in fin.d.§.ait, in omnibus casibus in quibus æstimatio facit emptionem,subintelligendum esse,hoc procedere solùm quando æstimatio est certa,alioqui uerò si dictum esset simpliciter,tibi reddam æstimationem. vide ad hoc pulchrè & plenè Rom.in consi.314.col.fi.Aret.in consi.84.colu.2.& seq. & Socin. in d.consi.93.colum.3.in fin.

Summarium in d.l.si ut certo.§.quod uerò.ff.commod.

1 *Ille est in culpa,qui res suas saluas fecit,& commodatas amisit.*

Bar.in d.l.si ut certo.§.quod uero.ff.commod.

1 BART. in d.l.§.quod uerò,inquit,eum esse in culpa, † qui res suas saluas fecit,& commodatas amisit,subiungitque ibi in fi.ubi res erant æquales, uel si habebat res duorum, locum esse gratificationi. De hoc articulo quando locus sit gratificationi,vide glo. in l. ciues. C.de incol. lib.10.& Bal.in l.per agrum.C.de seruit. & aqu. Et de hac re uide etiam aliquid per Bart. in l. admonendi,col.6.in princ.ff.de iureiur.& Alex.in l.si Titius,in fi.ff.de verb.oblig. cui adde dũ citat Bal.in l.quibus.C.de secund.nupt.contrarium tenuisse eũdem Bal.in auth. in testamento, C.de collat.Et quod nam documentũ sit uerius,vide apud Alex.in l. qui filiab.§.1. ff. de leg.1.

Summarium in d.l.si ut certo.§.usque adeò.ff.commod.

1 *An uendita equa,uideatur uenditus pullus.*

Bar.in d.l.si ut certo.§.usque adeò.ff.commod.

1 BART. in ead.l.§.usque adeò,format duas quæstiones.An uendita † equa uideatur uenditus pullus. & an uendito equo uideatur uendita sella. vide Bal.in c.translato, de const. quem simpliciter sequitur Ias.in l.si extraneus, in fi.ff.de cond. ob caus. & dicas equo uendito etiam sellam,& alia ornamenta comprehendi,nisi aliter ex qualitate pretij appareat, secundum Bar. in l.Aediles.2.ff.de ędilit.edict.uide Fabianum de Monte in tract.de emptione & uenditione, in 6.q.nu.32.Ad rem facit illa quæstio an uox uestium,cõprehendat gemmas & alias accessiones ipsis uestibus annexas, quando sunt preciosiores ipsis uestibus.in qua dicendum uidetur, quòd non, per gl. in l.ij.ff.pecul. legat.tamen contrarium decidit Antonius Corset.in tract. de potest.regia,in 4.par.nu.3.vbi adducit Rom.& alios contrarium tenentes.

Summarium in d.l.si ut certo.§.interdum.ff.commod.

1 *Si commodatum fiat gratia dantis,commodatarius de solo dolo tenetur.*

Bar.in d.l.si ut certo.§.interdum. ff.commod.

1 BART. in ead.l.§.interdum,sic ait in summa.si commodatum † fiat gratia dantis, commodatarius de solo dolo tenetur.vide Feli.in c.super eo.2.col.2.de testi.& Ang.in consi.339.

Summarium in d.l.si ut certo.§.si duobus.ff.commod.

1 *Quando plures sunt principaliter obligati,eos teneri solum pro parte,quamuis unus eorũ totũ possideat.*

Bar.in d.l.si ut certo.§.si duobus uehiculum.ff.commod.

BART. in ead.l.§.si duobus uehiculum,col.4.versi. Reassume ergo breuiter. ex eo, quod hic ait Bar.iunctis ijs,quæ in seq. membro tradit, colligitur Bartolum uoluisse, quando plures
1 † sunt principaliter obligati,eos teneri solùm pro parte, quamuis unus eorum totũ possideat, cuius cõtrarium tenet idem Bar.in l.iiij.§.Cato.ff.de uerb.obli.cũ quo alij simpliciter transeũt. Et dum subiungit Bar. quando ambo deliquerunt, quemlibet in solidum teneri, perinde ac si essent duo rei. Dicas tamen eos habere beneficium diuisionis,sicut tutores. Bar. in l.iij.§.1.in 2.q.ff.de duob.reis. item hoc procedit in cõtractu bonæ fidei,alioqui uerò in contractu stricti iuris: quia tunc cõmittitur pro parte.l.stipulationes non diuiduntur.§.Celsus.ff.de uerb.oblig. Et dum Bar. in eod.§.in col.seq.uersi.opp.præmissæ,ait, dicendum uideri, unius factum alteri commodatario non nocere, vide Ias.in d.§.Cato,col.10.versi.in sexta.

Summarium in l.eum qui.§.sed si dum.ff.commod.

1 *Quando commodatarius excusetur, qui remisit rem commodatam per nuncium.*

Bar.in l.eum qui.§.sed si dum.ff.commod.

1 BART. in d.§.sed si dum, tradit, quando commodatarius † excusetur, qui remisit rem commodatam per nuncium. aitque si dominus consueuerat talem nuncium mittere, excusari. vide ad hoc Feli.in c.cùm in iure, col.pen.de offi.deleg.Ias.in l.j.ff.de eo per quem fact.erit.

Summarium in l.in commodato.§.sicut.ff.commod.

1 *Quæ sit differentia inter commodatum, & precarium.*

Bar.in l.in commodato.§.sicut.ff.commod.

1 BART. in d.l.in commodato.§.sicut, tradit differentiam, † quæ est inter commodatum & & precarium.de qua re uide Abb.& alios in c.unico, de commod.& Abb.in c.fi.col.10.de precar.sed dum Bar.ait commodatum dari ad certum usum & tempus. Attende, quia contra hoc dictum uidetur esse text.in l.fin.ff.de præscript.uerb.ubi datur siue certo usu & tempore, & tamen dicitur commodatum.

Summarium in l.in commodato.§.duabus.ff.commod.

1 *Creditor qui debet habere centum, si tantùm uigintiquinque petit, an possit cogi à debitore ut totũ petat.*

Bar.in d.l.in commodato.§.duabus.ff.commod.

1 BART. in ead.l.§.duabus, ait creditorem † qui debet habere centũ, si tantum uigintiquinque petit, cogi posse à debitore ut totum petat. sed contra Bar.est * communis doctorum sententia, ut per Alex.in l.ij.in fi.ff.de acquir.hæred.

Summarium in l.in rebus.§.item qui.ff.commoda.

1 *Commodantem rem uitiosam teneri, si id sciens fecit.*

Bar.in l.in rebus.§.item qui.ff.commod.

1 BART. in d.§.item qui, tradit, commodantem † rem uitiosam teneri, si id fecit sciens, alioqui uerò si ignorans: quia is non tenetur ad damnum reficiendum. Adde circa hoc in uenditione & locatione uasis uitiosi, etiam ignorantem teneri non solùm respectu pretij, sed etiam damni inde secuti, ut est tex.in l. tenetur.§. sed si uas.ff.de action.emp. quamuis in contrarium uideatur tex.in l.Iulianus, eod.tit.& Bar.in l.iubemus.ff.commod.ad rem faciunt plenè trad. in l.bene à Zenone.C.de quadrien.præscrip.& per Abb.in c.unico, versi.post usum, de commod.

Summarium in d.l.in rebus.§.item qui.ff.commoda.

1 *Si petis à me decem, & ego oppono compensationem de uiginti, quæ mihi debes, iudex absoluit me à decem petitis, sed non condemnabit te in alijs decem.*

Bar.in d.l.in rebus.§.quod autem.ff. commod.

1 BART. in ead.l.§.quod autem, ait, si petis † à me.10.& ego oppono compensationem de uiginti, quæ mihi debes, iudex absoluit me à 10. petitis, sed non condemnabit te in alijs.10.in eodem iudicio, nisi agatur per uiam reconuentionis. vide Feli.in c.cùm Ioannes, col.1. versic. item de fid.instrum.

Summarium in rub.ff.de pigno.acti.

1 *Quæ ueniant in actione pignoratitia.*

2 *Libellus quomodò concipiatur in actione pignoratitia.*

Lucubrat.in rubricam.ff.de pignor.acti.

1 CIRCA hanc rubricam quæro in primis, quæ ueniant † in actione pignoratitia, & pro quibus competat. vide plenè omnia ad rem hanc pertinentia apud Antonium de Fano in suo erudito tract. de pignoribus & hypothecis, in tertio membro septimæ part.

part. ubi loquitur tam de directa quàm de contraria. Et quid sit directa, & quid contraria, & quomodò differant, uide apud Ias. in l. si tibi. 10. §. de pignore. ff. de pact. quæro quando actio pignoratitia oriatur? Resp. eam facta debiti solutione oriri: tunc enim debitori actio cōpetit ad redimendam rem pignoratam. Et in quibus casibus oriatur, docuit Barto. in d. l. si tibi. x. §. de pignore. Et quomodò hoc procedat, & in facti contingentia fieri debeat, vide regulam cum multis ampliationibus & fallentijs apud Ant. de Fano in d. tract. in secundo membro. num. 16.
2 cum seq. Quæro quomodò in hac materia libellus † sit concipiendus, vide Ias. in §. actionum, col. 33. inst. de action. ubi tradit hoc remisiue. An autem agenti pignoratitia opponi posit dominij exceptio? vide Ant. de Fano in d. tract. in tertio membro septimæ par. nu. 13. Et quomodò pignoratitia differat ab hypothecaria tradit idem Antonius de Fano ibi in primo membro septimæ part. & uide quæ posui suprà ad Bar. in procem. ff. orum in 20. lucubratione. Scias etiam pignoratitiam actionem non sequi rem, neque singularem successorem. & alia multa scitu digna in hac materia recto ordine posuit Antonius de Fano in secundo membro septimæ par. & in hac re illud potissimùm intelligas, si pignori dedi rem meam pro te, quæ diu obligata permansit, possum agere, ut eam liberare cogaris. tex. est not. in l. Lucius. ff. mand. ubi Alex. ibi in apostill. ad Bart. ait, idem esse in fideiussore, si uult liberari. vide etiam eundem Antonium in quatto membro sextæ par. nu. 16.

Summarium in l. j. ff. de pigno. acti.

1 *Pignus nudo consensu contrahitur, etiam si alia res tradatur.*
2 *Prætorium pignus non sufficit ut uerbo & solo iudicis iussu detur, nisi actualis missio fiat.*
3 *Dictio præter, stat inclusiuè.*
4 *Debitor an habeat pignoratitiam sublato debito.*

Bar. in l. j. ff. de pignorat. acti.

1 BART. in d. l. j. sic ait in summa; Pignus † nudo consensu contrahitur, etiam si alia res tradatur, & deinde agit de pignore conuentionali, & prætorio. vide Abb. in c. cùm aliquibus, de re iudic. Et dicas in pignore conuentionali pignus propriè non constitui sine traditione, neque possessionem transferri, sed magis obligationem pignoris. Quantum uerò attinet ad pignoratitiam directam, illa contrahitur re. inst. quib. mod. re contr. obligat. in fi. ideò nisi in creditorem possessio, seu detentio transeat, non haberet locum huiusmodi pignoratitia. Abb. in
2 d. c. cùm aliquibus. Prætorium autem pignus † non sufficit ut uerbo & solo iudicis iussu detur, nisi actualis missio fiat. tex. est in d. c. cùm aliquibus. Quomodò autem pignus constituatur in nominibus debitorum, uide glo. sing. secundum Barto. in l. j. C. de pignor. action. Et attende in hac materia, quia pignus prætorium generaliter constitutum in bonis debitorum, se extendit ad bona posteà quæsita per debitores secundum gl. in l. quamuis. ff. ex quib. cau. in poss. eat. sicut & conuentionale. l. fi. C. quę res pign. oblig. poss. item utrunque potest simul concurrere in eadem re, & eidem. tex. est not. in l. fundus. ff. de ann. lega. in l. si cùm debitor. C. de iudic. & l. si proprietarius. ff. de damn. infec. per quas autem personas constitui posit pignus conuentionale, & quale mandatum exigatur, & alia ad rem facientia uide per Antonium de Fano in d. tract. in primo membro tertię par. nu. 60. & quomodò differant pignus conuentionale, & prætorium, vide Abb. in d. c. cùm aliquibus.
3 Bar. in ead. l. tradit, uocem hanc, Præter, † stare inclusiuè. Tu uerò an, & quando stet inclusiuè uel exclusiuè, distingue ut per Abb. in c. dudum. post numerū 16. de electio. Et de huius uocis significatione, vide Feli. in c. literas, in fi. de præsump. & Mari. Soc. iuni. in cōsi. 36. nu. 12. Et dic uocem hanc, præter, & uocem contrà, æquiparari, quando aliquid datum esset pro forma. Feli. in c. causam quæ, de re iudic. et an & quando ista uox, præter, includat uel excludat, vide Bar. in l. Seio. §. vxori. ff. de ann. leg. in l. actione. C. de transact. & in l. fundo. ff. de adim. leg. Et ad rem faciunt trad. per Feli. in c. literas, col. 5. & seq. de præsumpt.

Bar.

4 Bar. in ead. l. quærit, an debitor † habeat pignoratitiam sublato debito? vide Alex. in l. si finita. col. 32. & seq. uersi. Adde. ff. de damn. infec.

Summarium in l. si conuenerit ff. de pig. actio.

1 *Pignus uendi potest si est actum, uel nihil est dictum.*

2 *Utrum possint fieri istæ tres denunciationes, solue, solue, & iterum solue.*

Bar. in l. si conuenerit. ff. de pignor. actio.

1 BART. in d. l. si conuenerit, sic ait in summa. Pignus † uendi potest, si est actum, uel nihil est dictum. vide ad hunc tex. Feli. in c. ex literis, col. 6. vers. fallit sextò de const.

2 Bar. in ead. l. quærit, utrum possint fieri istæ tres † denunciationes. solue, solue, & iterum solue. Et ex mente glo. ait non posse: quia hoc non est sæpe denunciare, sed sæpe loqui. vide Fel. in c. ex literis, col. 6. versi. fallit nonò, de const. Barb. in consi. 1. colu. 43. in 1. vol. & in consi. 18. col. 18. in 2. vol. & Rom. in consi. 427.

Summarium in l. quamuis. ff. de pig. acti.

1 *Debitor qui alternatiuè est obligatus ad soluendum uel ad dandum pignus, non potest eligere, sed electio ad creditorem spectat.*

Bar. in l. quamuis. ff. de pign. actio.

1 BART. in d. l. quamuis, singulariter decidit, debitorem, † qui alternatiuè est obligatus ad soluendum uel ad dandum pignus, non posse eligere, sed electionem ad creditorem spectare, cuius fauore hoc factum est. De hac re vide Ias. in l. j. col. 1. ver. secundò limita. ff. qui satisd. cog. & in l. iiij. §. si ex conuentione, post Alex. ibi & Paul. de Cast. in tertio notabili. colu. 21. ff. de re iudic. & eundem Ias. in l. cùm proponas. C. de transact. & in §. Nunc autem qui loco, col. 2. vers. unum tamen. inst. de action. Feli. in c. inter cæteras. col. 1. in 2. fall. de rescrip. ubi Dec. in fi. & in consi. 12. ubi inducit ad similem quæstionem Barb. in consi. 15. col. 2. & seq. in 2. vol. & Alex. in l. si se non obtulerit. §. si ex conuentione, col. 1. ff. de re iudic. & omninò Antonium de Faro in tract. de pignoribus & hypothecis, in primo membro quintæ par. nu. 7. cum seq. & quæ posui suprà ad Bar. in l. non utique. ff. de eo quod cert. loc. ubi de alternatiuis obligationibus egi.

Summarium in l. si necessarias. § si annua. ff. de pig. actio.

1 *Dictiones quicunque, uel quodcunque, sunt adeò uniuersales, ut ea etiam includant, de quibus specialis mentio fieri deberet.*

2 *Oratio uniuersalis si in uno est fasa, in totum redditur falsa.*

Bar. in l. necessarias. §. si annua. ff. de pign. actio.

BART. in d. l. si necessarias. §. si annua, tradit de oratione uniuersali. Aduerte tu, quòd uox
1 quicunque, † uel quodcunque est adeò uniuersalis, ut ea etiam includat, de quibus specialis mentio fieri deberet. Soc. in consi. 3. col. fi. in 3. vol. & includit etiam casus, qui sub significatione lata continetur. Soc. in consi. 104. col. 1. eod. vol. ubi ait, hoc tamen non habere locum quãdo cum hac uoce, adiuncta esset uox, alius, uel aliud. & de ui huius uocis, quæ est adeò uniuersalis, vide Alex. in consi. 35. in 6. vol. ubi ait, huiusmodi uocem complecti omnem casum etiam in statuto, & non recipere restrictionem de habilitate. vide omninò Dec. in cons. 599. & Pau. de Montepico in repet. l. Titia cùm testamento. §. Titia cùm nuberet. nu. 74. ff. de leg. 2.

2 Bar. in eod. §. ait, orationem † uniuersalem si in uno est falsa, reddi falsam in totum. De hac re uide Iac. de Are. in tract. positionum. nu. 21.

Summarium in l. si rem alienam. § propriè. ff. de pig. act.

1 *Statutum disponens de pignore, locum non habet in hypotheca.*

Bar. in l. si rem alienam. §. propriè. ff. de pign. acti.

1 BART. in d. l. si rem alienam. §. propriè, inquit, licèt non affirmet, statutum † disponens de pignore,

pignore, locum non habere in hypotheca, vide Feli. in c. cùm aliquibus, colu. 1. de re iud. Aret. in consi. 30. col. 4. & in consi. 125. col. 2.

Summarium in d. l. si rem. §. omnis. ff. de pig. act.

1 *Pignoratitia directa contrahitur quando est creditori soluta pecunia uel aliter satisfactum.*

2 *Quando nascatur actio pignoratitia.*

Bar. in d. l. si rem. §. omnis. ff. de pign. acti.

1 BART. in ead. l. §. omnis, colligit in summa, pignoratitiam † directam contrahi, cum est creditori soluta pecunia, uel aliter satisfactum. Ex quo conijcitur, etiam sine solutione debiti, satisfieri posse. pro cuius dicti limitatione uide Abb. in consi. 24. in 2. vol. Et quid significet hoc uerbum, satisfacere, uide Feli. in c. ad nostram. nu. 10. de iureiur. Et quamuis satisfacere non dicatur ille, qui dat fideiussores. Barto. in l. Paulo. ff. qui satisd. cog. per text. in auth. si quando. C. de const. pecun. & in l. si promissor Stichi. §. constitutio. ff. eod. tit. Tamen satisfactum esse intelligitur, quomodocunque uoluntati creditoris satisfiat. Abb. in c. inter alia, colu. 3. de immunit. eccles. & in c. prætereà, de usur. nam satisfacere est, sicut uoluerit creditor. Specul. in tit. de obli. & solut. §. secundo uersi. quid si lata.

2 Bar. in eod. §. quærit, quando nascatur † actio pignoratitia. De hac re vide quæ posui suprà in lucubrat. in rubricam.

Summarium in d. l. si rem. §. qui ante. ff. de pignor. act.

1 *Quando ius intentatum superuenit pendente iudicio ex causa de præterito potest sequi condemnatio.*

Bar. in d. l. si rem. §. qui ante. ff. de pign. acti.

1 BART. in ead. l. §. qui ante, sic ait in summa. Quando † ius intentatum superuenit pendente iudicio ex causa de præterito, potest sequi condemnatio. vide Matthæsyll. in sing. 9. incip. Nota regulam Alex. in consi. 150. col. penul. in 5. vol. ubi loquitur in causa matrimoniali. & Paul. de Castr. in cons. 262.

Summarium in l. solutum. §. si in sortem. ff. de pign. actio.

1 *Pignus datum an possit retineri pro usuris quando pro eis non fuit obligatum.*

Bar. in l. solutum. §. si in sortem. ff. de pign. action.

1 BART. in ead. l. §. si in sortem, quærit, nunquid pignus † datum possit retineri pro usuris, quando pro eis non fuit obligatum. De hac re uide aliquid per Ias. in §. item Seruiana, col. 3. inst. de action. & quemadmodum pignus datum pro sorte, retineri non potest pro pœna, ut docuit Bal. per illum tex. in l. pignoribus. C. de usur. & Rom. in sing. 107. incip. Tu habes. & hoc communiter teneri ait Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, colu. 32. de const. & Lauren. de Rodulphis in tract. usurarum, qu. 148. & Antonius de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in primo membro quintæ par. nu. 51. ita & pro usuris illud retineri non posse concludendum videtur; quia usura & pœna æquiparantur; ut latè docuit Soc. in cons. 174. in 1. vol.

Summarium in d. l. solutum. §. solutam. ff. de pig. act.

1 *An & quando debitor soluendo creditori creditoris liberetur.*

2 *Inuecta & illata pro alio debito utrum retineri possint.*

Bar. in d. l. solutum. §. solutam. ff. pign. actio.

1 BART. in d. l. §. solutam, col. 1. tractat, an & quando debitor † soluendo creditori creditoris liberetur. vide Ang. in consi. 70.

2 Bar. in ead. l. §. solutam, in fi. quærit, utrum inuecta † & illata pro alio debito retineri possint. vide latè Ias. in §. item Seruiana, col. 8. inst. de act. & eundē Bar. in l. si non inducta. C. in quib. cau. pign. uel hypoth. tac. cōtra. tamen secundū l. primā. C. Chirogr. pecu. hoc intelligendū est, qñ bona essent inducta, & sic possidentur, alioqui non per tex. in d. l. j. versi. at si in possessione.

Summa-

Summarium in d.l.solutum.§.sed & si procurat.r.ff.de pign.act.

1 *In mandato generali uenit id, quod consuetum est.*

Bar.in d.l.solutum.§.sed & si procurator.ff.de pign.acti.

1 BART. in d.l.solutum.§.sed & si procurator,in fi.ait,in mandato † generali uenire id,quod consuetum est. vide Ang.in l.si negocia.ff.de negoc.gest.Alex.in consi.118.col.fin.in 5.volu. Rom.in simili casu in consi.94.col.pen.& seq.Soc.in consi.159.col.2.& 4.& in consi.162.col. 5.& in consi.164.col.3.in 1.vol.& Feli.in c.sedes,col.3.de rescrip.

Summarium in l.cum uenderet.ff.de pig.acti.

1 *Ex pacto creditoris uendentis potest debitor agere ut sibi cedatur actio.*

Bar.in l.si cùm uenderet.ff.de pign.acti.

1 BART. in d.l.si cùm uenderet,sic ait in summa. Ex pacto creditoris † vendentis potest debitor agere,ut sibi cedatur actio.circa istam.l.vide Curt.in consi.12.

Summarium in l.ea igitur.ff.de pig.act.

1 *Leuis culpa probatur quando aliquis omisit facere illud, quod diligens fecisset pater familias.*

2 *Culpa leuis quæ dicatur, & quæ leuissima.*

3 *An & quando culpa alij obijci ualeat.*

Bar.in l.ea igitur.ff.de pignor.acti.

1 BART. in d.l.ea igitur,ait,leuem † culpã probari,quando aliquis omisit facere illud,quod diligens fecisset pater familiàs; uel fecit illud, quod ipse non faceret. Huius documenti ratio est,quia culpa in genere est deuiatio ab eo,quod bonum est,& hoĩum diligentia præuideri potest. culpa uerò leuis est deuiatio inconsiderata ab ea diligentia, quam habent homines diligentes. Hæc Abb.in c.unico,de commod.In dubio autem diligentia præsumitur, non negligẽtia. Abb.in consi.41.col.3.in 1.vol.& Crauet.in consi.77.nu.11.De hac re vide Alex.in consi.
2 45.Habita,in 1.vol.Et quæ dicatur culpa † leuis,quæ leuissima,& quæ latissima,docuit Abb.in consi.82.in 3.vol.& in d.c.unico,& Bar.latissimè in l.quod Nerua.ff.depos.Et attende,eum in culpa non esse,qui fecit id,quod fieri solet.tex.est sing. secundum Bal. in l. cum duobus. §. quidam sagariam.ff.pro soc.trad.Ias.in l.domus.ff.de leg.1. Item culpa ei ascribi non potest, qui non fecit illud,quòd dubium erat,an prodesset uel non.Bal.in consi.145.Casus talis est,in quodam instrumento.col.4.in 3.vol.& Crauet.in consi.83.nu.5.& culpam alicui obijcere non possum,ex qua lucrũ sentio.l.cùm in fundo.§.1.ff.de iur.dot.Alber.in l.Stipulatio ista habere lice-
3 re,in 15.opp.ff.de uerb.oblig.Et an & quando † culpam alij obijcere ualeam,tradit Barto. in l. Vranius.ff.de fideiuss.Et culposo nõ ascribuntur,quæ mediatè,sed quæ immediatè à culpa pro ueniunt.Feli.in c.cùm inter.col.10.uers.nec obstat.d.regulæ,de except.Abb.in c.quia diuersitatem,de concess.præben.sed quæro,utrum ille, qui fuit in culpa de homicidio teneatur: vide Mari.Soc.iuni.in consi.58.nu.10.vbi loquitur in pulchro casu de uenatore, qui sclopetto (ut eius uerbis utar) hominem occidit,putans eum esse feram aliquam. Et illum excusandum esse à pœna homicidij docuit,tamen si esset in culpa puniri deberet pœna aliqua extraordinaria arbitrio iudicis.Ias.in l.in actionib.ff.de in lit.iur.Et in quibus contractibus, & quando leuis culpæ ratio habeatur,tradit Ias.in d.l.domus.ff.de leg.1.

Summarium in l.si conuenerit.la.ij.ff.de pig.act.

1 *Nomen debitoris pignori dari non potest.*

Bar.in l.si conuenerit.2.ff.de pig.acti.

1 BART. in d.l.si conuenerit.2.in summa inquit,nomen † debitoris pignori dari posse. Limita hanc.l. ut per Alex.in l.deducta.§.nummis,colu.1.& 2.ff.ad trebell. Et dum Bart. colligit ex isto tex.compensationem quantitatis ad quantitatem admitti, non autem speciei ad quantitatem. idem dicas de facto ad quantitatem,declarando ut per Paul.de Cast.in cons.9. An autem

admittatur

admittatur compensatio de quantitate ad fructus, uide Bar. & alios in l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. mat. Et in summa, quæ ad materiam compensationum attinent, vide plenissimè apud Tyndarum in tract. de compensat. Et dum Bar. ibidem paulòpost quærit, utrum quando agitur contra debitorem debeat præcedere discussio; vide Aret. in consi. 137. colu. fin. & Soci. in consi. 158. col. antepen. in 1. vol.

Summarium in d. l. si conuenerit. la 2. §. si nuda. ff. de pig. acti.

1 *Quod accedit pignori, pignus est.*
2 *Augmentum omnibus priuilegijs perfrui, quæ ad principale pertinent.*
3 *Dotis usuræ, alimenta & aliæ accessiones utrum habeant eandem hypothecā, quā habet sors principalis.*
4 *Castrum exemptum à ciuitate, quando non fuit unitum alteri territorio, regi debere hisdem constitutionibus, quibus anteà regebatur.*

Bar. in d. l. si conuenerit. 2. §. si nuda. ff. de pig. acti.

1 BART. in ead. l. §. si nuda, hoc dicit in summa. Quod accedit pignori, † pignus est. Ex hoc documento colligitur, augumentum sumere naturam eius, cui adijcitur. vide Rom. in consi. 383. in fi. Soc. in consi. 93. col. 7. cum seq. in 1. vol. Alex. in cōsi. 140. in secundo dubio in 5. vol. ubi declarat. Et augmentum adipisci eandem naturam, quam habet res, ad quam accedit, uide re est apud Curt. in consi. 56. ubi multa adducit exempla. & plenissimè apud Albert. Brun. in tract. de augmento, in 5. conclusione principali. vbi hoc declarat & limitat. Et in d. tract. erudi tè & latè pertractatur materia cuiuscunque augmenti. Et ad hoc Bartoli documentum optimè
2 faciunt, quæ idem Albert. Brun. scribit in 9. conclusione principali, ubi ait, augmentum † omnibus priuilegijs perfrui, quæ ad principale pertinent. citat tex. not. in §. 1. alias in §. aliud, in auth. de æqualit. dot. & ibi Angel. & immo non modo accessorium, sed etiam accessorium accessorij nancisci debere naturam sui principalis, traditum est in c. 1. de consec. eccl. uel alt. in sexto & de hac re vide Mari. Soc. iuni. in consi. 65. in consi. 66. & in consi. 145. nu. 79. Et ex prædictis infer
3 ri solet ad quæstionem, utrum dotis † usuræ, alimenta, & aliæ accessiones habeant eandem hypothecam, quam habet sors principalis. De qua uide latè apud Antonium de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in quarto membro secundæ part. nu. 47. cum seq. Et dum Bart. in d. §. si nuda, ex præcedentibus decidit quæstionem de regno aucto, & de prouincia aucta, ut regi debeant hisdem constitutionibus regni. Tu circa istam quæst. & omnes additiones hoc in loco ad Bartolum positas, vide Ias. penè eadem afferentem. in §. in personam, colu. 2. & 3. inst. de action. Feli. in c. translato, col. 3. de constit. Alex. in l. si ex toto. ff. de leg. 1. & ibi etiam Aret. in 1. col. Barb. in consi. 4. col. 7. in 1. vol. & in d. c. translato. Præposit. in c. ius ciuile. dist. 1. aliquid per Anch. in c. canonum statuta, col. 51. & seq. de const. Card. in clem. statutum, col. 2. in fi. de elect. Aret. in l. si pater. §. si filium. ff. de uulg. & pupil. & tex. in c. si. §. 1. & ibi Gemi. de concess. preb. in 6. & dum ibi in d. §. in fi. subiungit Bar. quando regnum committitur tantum regi, tunc illud regi debere secundum leges & consuetudines suas. vide Alex. in consi. 194. col. 2. in libro pri-
4 mi & secundi vol. vbi decidit, castrum† exemptum à ciuitate, quando non fuit unitum alteri territorio, regi debere hisdem constitutionibus, quibus antea regebatur. & dum in addit. ad Bar. quæ incipit, quod ipse est rex & comes, dicitur de statuto imponente pœnam mulieribus nubē
* tibus cum hæreditate extra iurisdictionem statuentium. Dicas * cōem Docto. esse sententiam, ut tale statutum non ualeat, secundum Curtium in consi. 27. in 1. col.

Bar. in ead. l. §. si fundus, ait, rem transire cum sua causa. vide Rom. in consi. 128.

Summarium in l. aliena res. §. si pluribus. ff. de pig. acti.

1 *Pares in tempore, pares sunt in iure.*

Bar. in l. Aliena res. §. si pluribus. ff. de pign. acti.

1 BART. in d. §. si pluribus, ait, pares † in tempore, esse pares in iure. & ideò rem posse pluribus obligari, non tamen posse esse plurium respectu dominij. Hunc tex. alleg. Bart. in l. iiij. in fi. princ.

§.principij.ff.de re iudic.ad probandum,si aliquis fuit syndicus constitutus ab uniuersitate habente authoritatem legis cōdendæ,eum,si habet mandatum, posse obligare singulas personas, & bona singularium personarum; & eo casu censeri obligasse personas pro uirili, bona uerò in solidum. Sed ibi eum redarguunt Alex.& Ias.in 9.col.vers.circa tertiam conclusionem, ubi uentilant istum tex.vt sciatur,probet ne intentionem Bar.an non.

Summarium in l.si pignore.ff.de pig.act.

1 *Si fui tibi condemnatus in expensis in aliqua sententia interlocutoria propter contumaciam, quamuis postea obtineam in sententia diffinitiua, tamen te non teneri ad restitutionem expensarum.*

Bar.in l.si pignore.ff.de pign.acti.

1 Bart. in d.l.si pignore,in princ.versi.& hoc facit ad quæstionem, ait: si fui tibi condemnatus † in expensis in aliqua sententia interlocutoria propter contumaciã,quamuis posteà obtineam in sententia diffinitiua, tamen te non teneri ad restitutionem illarum expensarum. vide Alex.in l.si patroni.§. qui fideicommissum,col.3.ff.ad trebell.

Summarium in d.l.si pignore.§.si prædo.ff.de pign.act.

1 *Agenti pignoratitia obijci non potest quæstio dominij.*

Bar.in d.l.si pignore.§.si prædo,ff.de pign.act.

1 Bart. in ead.l.§.si prędo,ait, agenti pignoratitia † obijci non posse quæstionem dominij. Hoc idem probat Antonius de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis,in 3.membro septimæ par.nu.13.

Lucubrat.in l.nec enim.ff.de pign.acti.

Bar. in d.l.nec enim,nihil dicit. Vide tu pro intellectu huius tex.& eius materiæ Antoniū de Fano in d.tract.in primo membro sextæ par.nu.64.

Summarium in l.eleganter.ff.de pign.acti.

1 *Re euicta non agi prima actione.*

2 *Creditor usque adeò tenetur pro deterioratione rei pignoratæ facta culpa sua, vt etiam si rem illam ita simpliciter accipiat insolutum, tamen adhuc pro illa deterioratione tenetur.*

Bar.in l.eleganter.ff.de pignor.acti.

1 Bar. in d.l.eleganter,in princi.colligit ex isto tex.in secundo notabili,re euicta † non agi prima actione. vide Aret.in consi.160.col.7.& Imol.in consi.12.Et dum Bart.paulò post subiungit,dationem in solutum esse similem emptioni.vide an in statutis appellatione uenditionis ueniat datio in solutum. Dec.in cons.18.& dic eam contineri. Dec.in consil.586.nu.9.& Io. Bertachinus in tract.de gabellis, in 3.membro.octauæ par.principa.nu.9.Et quia datio insolutum est similis uenditioni, propterea sicut proximior bona uendita posset redimere, ita & data in solutum.Dec.in consi.60.& dum Bar.posteà progreditur dicens ex mente gl.pro solutione.l.si quis aliam.ff.de solut.ibi actum fuisse,vt non recederetur à prima. vide Alex.in cons.79. col.5.vers.consulo,in 1.vol.vbi citat hanc glo.& eam commendat.

2 Circa istam.l.& gl.in uoce,si fortè,scias istam glo.dici esse singul.in hoc quia creditor † usque adeò tenetur pro deterioratione rei pignoratæ facta culpa sua, vt etiam si rem illam ita simpliciter accipiat in solutum,tamen adhuc pro illa deterioratione teneatur; ita Antonius de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis,in 3.membro septimæ par.nu.8.

Summarium in d.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pign.acti.

1 *Solutio monetæ reprobæ non liberat soluentem.*

Bar.in d.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pign.acti.

1 Bar. in ead.l.§.qui reprobos,ait,solutionem † monetæ reprobæ soluentem non liberare. Ex hoc infert Alex.in consi.104.in 1.vol.statutum quod imponit pœnam falsificanti monetã, non continere illum,qui monetã reprobam falsificauit: quoniam illa dici moneta non potest, vt multis exemplis hoc probat Alex.subiungens illam esse monetam reprobam,quę in loco statuti expendi non potest. Attende tamen,quia si certum genus pecuniæ deberetur,quod ante

moram reprobatum esset, soluĕdo materiam quamuis reprobam debitor liberatur. Alex. post alios in l. quod te, col. 2. & seq. ff. si cert. pet. vbi Iasc. col. 7. Et dum Bar. tradit dicendum uideri, monetam illam reprobam, quæ soluta fuit, repeti non posse; & soluit dicens hic apparere, eum non habuisse animum donandi, sed fraudandi: vide Alex. in consi. 18. col. fi. in 3. volu. vbi citat hoc documentum, & in consi. 164. in fi. in 5. vol.

Summarium in d. l. eleganter. §. si uendiderit. ff. de pign. acti.

1 *Ad id, quod plus debito pignus est uenditum, potest agere debitor ut sibi soluatur.*

Bar. in d. l. eleganter. §. si uendiderit. ff. de pign. acti.

1 BAR. in ead. l. §. si uendiderit, sic ait in summa. Ad id, quod plus debito † pignus est uenditum, potest agere debitor, vt sibi soluatur. & reliqua. De hac re uide omninò Antonium de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in primo membro sextæ par. princip. nu. 52.

Summarium in l. si seruos. ff. de pign. actio.

1 *Expensæ necessariæ & utiles debent restitui.*

Bar. in l. si seruos. ff. de pign. acti.

1 BAR. in d. l. si seruos, ait, expensas † necessarias & utiles debere restitui, si modò debitori non sunt onerosæ, sed quid si res pignorata indiget aliqua expensa necessaria, vtrum creditor illam facere teneatur? alioqui si res pereat, vel deterior efficiatur, dicatur esse in culpa? Respõ. eum teneri eas facere, dummodò fieri possint sine magno sui & rerum suarum incommodo. Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in 3. membro septimæ par. nu. 4.

Summarium in l. non est mirum. ff. de pig. act.

1 *Pignus prætorium non constituitur nisi aliquis in possessionem mittatur. & nu. 3.*
2 *Iussum iudicis & testatoris æquiparari.*

Bar. in l. non est mirum. ff. de pign. acti.

1 BAR. in d. l. non est mirum, sic ait in summa. Pignus † prætorium non constituitur, nisi aliquis in possessionem mittatur. vide Imol. & Abb. in c. cùm aliquibus, de re iudic. & dixi suprà in lucubr. in rubricam huius tituli.

2 Bar. in eadem l. ait, iussum † iudicis, & testatoris æquiparari. Attende, quoniam & si iudicium & ultimæ uoluntates æquiparantur, & de uno ad aliud colligi soleat argumentum, tamen iudicia magis æquiparantur contractui, quàm ultimæ uoluntati. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecul. vbi Bar. & ibi pono. Sed contra hoc Bartoli documentum facit, quia obligatus aliquid facere iussu testatoris, tenetur præcisè ad factum, & obligatio non succedit ad interesse. Bar. in l. stipulationes non diuiduntur, col. 18. vers. Quid ergo dicemus. ff. de uerb. oblig. & tamen obligatus facere propter sententiam iudicis, potest soluere interesse, vt ibi per Bar. colu. 2. uers. sed iuxta. De hac re uide Bar. in l. centesimis. §. fi. col. pen. vers. vltimò. ff. de uerb. obliga. & latissimè Iasc. in l. si is qui pro emptore, col. 78. vers. Quid in sententia. ff. de usucap.

3 Bar. in ead. l. in fi. ait, quamuis pignus † prætorium non constituatur nisi quis in possessionem mittatur, tamen hoc non habere locum in casu. l. cùm unus. §. fin. cum l. sequ. ff. de bon. aut. iud. possid. vide quæ ibi pono ad Bart. Et dicas etiam hoc non habere locum in alio casu, scilicèt, quando potentia uel dolo aduersæ partis in possessionem is mitti non posset: quia pro possidente haberetur. c. contingit, de dol. & contu. Alex. in l. si finita. §. Iulianus, colu. 32. versic. Adde quòd. ff. de damn. infec. & pro hac decisione faciunt trad. per Raph. Cuma. in consi. 185. col. 2. vbi ait, quamuis regula iuris sit, debitorem generis propter casus fortuitos non liberari. l. qui hominem. §. si nullo, ff. de solut. Hoc tamen non procedere, quãdo illi casus propter ipsum creditorem contingerent.

Summa-

Summarium in l. Caius. ff. de pign. actio.

1 *Qui se testamento subscribit ut testis, non uidetur approbare ea, quæ in testamento apponuntur.*

2 *Subscriptio non præiudicat subscribenti quando ipse non legit ea, quæ in scriptura continebantur.*

3 *Illi qui se subscribunt in pagina alba, non obligantur.*

4 *Si aliquis scripsit cedulam manu propria, sed eam non subscripsit, utrum fidem faciat contra eum.*

5 *Ille qui est præsens actui quem prohibere posset contradicendo, tenetur, & eo casu patientia habetur pro consensu.*

6 *Unusquisque de uniuersitate tacere non potest absque præiudicio & peccato in ijs, quæ ad honorem & utilitatem uniuersitatis attinent, etiam si contradicendo prohibere non posset.*

7 *Prælatos regis testantes se fuisse præsentes donationi, quam fecit rex de aliquibus oppidis regni, non propterea huic donationi uideri consensisse.*

8 *Ubicunque consensus pro forma exigitur siue ad perfectionem actus, hoc de expresso consensu, non autem tacito esse intelligendum.*

Bar. in l. Caius. ff. de pignor. actio.

1 BART. in d. l. Caius, sic ait in summa. Qui se testamento subscribit ut testis, nõ uidetur approbare ea, quæ in testamento apponuntur. Vide Corn. in consi. 208. col. 2. versic. nec obst. 3. in 4. volu. ubi idem dicit in notario, qui inter alios confecit instrumentum de re, in qua ius habere opinabatur. An autem subscriptio facta in aliqua scriptura obliget subscribentem: Socin. in consi. 68. in 4. vol. ait, subscriptionem operari perinde ac si ille, qui subscribit, totam scripturam manu propria confecisset. vide Bar. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. & Dec. in auth. si quis in aliquo. nu. 16. C. de eden. Hoc tamen fallit in multis casibus, ut per Feli. in c. quoniam cõtrà.
2 nu. 75. cum seq. de probat. & inter cætera subscriptio † non præiudicat subscribenti, quando ipse non legit ea, quæ in scriptura continebantur. Innoc. in c. 2. de fide instru. Feli. in c. cùm uenerabilis, de excep. & in d. c. quoniam. nu. 78. sed ipsi incumbit probatio, qui nõ audiuerit, ut ibidem per Feli. Hoc idem voluit Bald. in l. fi. C. plus uale. quod agi. & trad. Firmanus in tracta. de Episcopo, in prima par. in 3. lib. quæst. 16. ubi latè hanc materiam subscriptionis, & sigilli tra-
3 ctauit. & ibi etiam subiunxit, eos, qui se subscribunt † in pagina alba, ut multoties fieri contingit, non obligari: dicens se pluries de hac re interrogatum ita respondisse, & consuluisse. Addit etiam, subscriptionem factam ab aliquo, mandante eo, qui scribere nesciebat, obligare mandantem. & de hac materia subscriptionis uide omninò Ioan. Baptistam Caccialupum in tractatu de transactionibus, in 12. quæst. nu. 14. & 15. & Crauet. in consi. 73. nu. 39. & quæ posui in l. quæ dotis. ff. solu. matrimo. Et quia ex prædictis colligitur subscriptionem communiter præiudicare subscribenti, de qua re agit etiam Bald. in authen. contra qui propriam. C. de non numera. pecun. Angel. in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de uerb. oblig. & Alexan. in l. cùm antiquitas. C. de testa. Intellige conclusionem hanc procedere in eo, qui se illi actui subscripsit, qui eo volente fieri poterat, alioqui uerò si eo prohibente expediri potuisset: quia subscribẽs sibi non præiudicat, ut per Bar. in hac. l. Caius. & idem est etiam, quando is contradicere potuisset, sed non sine uerecundia & rubore. Bar. in l. quæ dotis. ff. solu. matrim. Abb. post Ant. de Butr. & Imol. in c. ex literis, de transact. Felin. in d. c. quoniam contrà. nume. 44. versicu. Limita
4 primò. & multas alias limitationes uide ibidem per Felin. Quid si aliquis scripsit † cedulam manu propria, sed eam non subscripsit, utrum fidem faciat contra eum? vide Bar. in l. cùm tabernam. §. fidem. ff. de pignor. & ibi Angel. & Anto. de Butr. in cap. 2. de fide instrumen. & Bal. in procem. ffor ũ. col. fi. An autem sigillum appositũ in aliqua scriptura obliget sigillantem. vide plenè apud Firmanum in dicto tract. de Episcopo, in prima par. in 3. lib. quæst. 17. & Feli. in c. tertio loco, de probat.
5 Bar. in d. l. Caius, inhærendo glo. ait, eum, qui est præsens † actui, quem prohibere posset contradicendo, teneri: & eo casu patientiam haberi pro consensu, alioqui uerò si prohibere non posset. Contra hoc uidetur tex. not. in l. ij. ff. ad municip. & Aret. in consi. 91. in fi. ibi enim tex.

decidit patrem, qui consensit filio, cum eligeretur decurio, teneri pro eo, ac si fideiussisset. postea subiungit tex. indistinctè eum censeri consen.si.se, quando fuit præsens electioni, & tacuit. Ecce ibi non constabat, patrem contradicendo potuisse prohibere electionem filij, & tamen absque ulla distinctione sibi præiudicar, & censetur consensisse: igitur contra glo. & Barto. hic.
* Rursus huic conclusioni Bar. reluctatur * communis illa doctorum sententia, quæ uult, unum-
6 quemque de uniuersitate † tacere non posse absque præiudicio, & peccato in ijs, quæ ad honorem, & utilitatem uniuersitatis attinent, etiam si contradicendo prohibere non possent. Innoc. & Abb. in c. 1. de his quæ fi. à maio. par. cap. Abb. in c. continebatur, eod. titu. in c. dilectus. 2. de simon. in c. vestra, de loca. & in c. in causis, de elect. & Ias. in l. quæ dotis. nu. 84. ff. solu. matrimo. Pro hoc autem Bar. documento faciunt trad. per Alex. in consi. 1. colu. 3. nu. 12. in 3. volu. & in consi. 20. col. pen. nu. 21. eod. uol. & in consi. vltimo. col. antepen. nu. 19. in 4. volu. & in consi. 8. col. 1. & seq. in 5. volu. Feli. in c. quoniam contra, colu. 24. & seq. de probat. & in c. cùm Bertoldus, col. 4. de re iudi. & aliquid in c. fraternitatis, col. 3. versi. secundò in quantum, de testi. Barb. in consi. 6. col. 6. & seq. in 1. uol. & in consi. 31. col. 3. eod. vol. & in multis alijs consilijs, quæ uelle recensere laboriosum esset. Rom. in consi. 87. Paul. de Castr. in consi. 74. col. 3. vbi inquit, præ-
7 latos † regis testantes se fuisse præsentes donationi, quam fecit Rex de aliquibus oppidis regni, non propterea huic donationi uideri consensisse, & uide nonnulla scitu digna ad utranque partem per Barb. in c. super eo, de off. deleg. col. 5. & per Alex. in consi. 118. col. 3. in 5. uol. vbi loquitur de sciente & patiente, an & quomodò sibi præiudicare cēseatur. Et uide eundem Alex. in l. sæpe. ff. de re iudi. & Feli. in c. 1. de maio. & obed. vbi tradit, an uocatus ad aliquem actum explicandum & sibi præiudicialem, tacendo sibi præiudicet. vbi circa hoc declarat mentem
8 Innoc. ibi. Scias etiam ubicunque consensus † pro forma exigitur, siue ad perfectionem actus, hoc de expresso consensu, non autem tacito esse intelligendum. Io. Campegius in tract. de dote, q. 81. in 5. par. Et an & quando taciturnitas pro consensu habeatur, quando agitur de præiudicio tacentis, vide Soc. in cōs. 21. in 1. vol. Et quid si tacetur coram persona, cui debetur reuerentia; vide Feli. in c. causam matrimonij, de off. deleg. & ad prædicta uide gl. in l. in adopt. ff. de adopt. & omninò Feli. in c. non ne, de præsumpt. gl. & doct. in l. filiusfam. §. inuitum. ff. de procura. & quæ ibi posui. & Bar. & Ias. plenè in d. l. quæ dotis. ff. sol. mat. Feli. in c. cùm omnes. nu. 6. de const. Lanfrancum de Oriano in tract. de arbitris. nu. 42. in 1. par. & nu. 13. in 5. part. Abb. in c. non iniustè, de procur. & Damasum in tract. de brocardis, in 1. membro. nu. 48. Et quando taciturnitas mandato æquiparetur, docuit Alex. in consi. 79. in 4. vol. Item tacens & non contradicens in re onerosa & graui, non censetur consentire. Abb. in d. c. in causis, de elect. uide omninò quæ posui ad Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. matr.

Summarium in l. rem alienam, ff. de pign. actio.

1 *Licèt res aliena pignori dari non possit, tñ si eius rei dñium superueniat debitori, obligationē confirmari.*
2 *Quid sit probandum ab eo, qui agit hypothecaria.*
3 *Quomodo probetur dominium, & an & quando ex sola possessione probata censeatur etiam probatum dominium præsumptiuè.*
4 *Qui sint modi probandi dominium.*
5 *Quomodo in hypothecaria libellus sit concipiendus.*
6 *Testator legauit filiæ mille dandos tempore nuptus pudore, hæres antequam filia nubat, decessit duobus relictis filijs hæredibus, quorum alter erat clericus, deinde filia nupta agit hypothecaria insolidum contra eum ex his duobus hæredibus qui laicus est, petendo totam dotem cum interusurijs ad rationē sex pro centenario secundum formam statutorum: quæritur utrum ista actio rectè sit intentata.*
7 *Ea est hypothecariæ uis & potentia, ut quamuis à principio super parte bonorum possit imponi, tamen quando semel super aliquibus bonis fuit constituta, semper qualibet pars illius debiti habet obligata omnia illa bona donec totum debitum persoluatur.*
8 *Ex persona hæredum non mutatur qualitas obligationis.*

9 *Quando obligatio non fuit formata et perfecta in personam defuncti, sed in ipsis heredibus originem habuit, quilibet pro sua tantum portione conueniri potest.*
10 *Clericus non subiacet statutis laicorum.*
11 *Priuilegiatus succedens non priuilegiato utitur priuilegio suo pro tempore futuro.*
12 *Cui datur actio, multò magis datur exceptio.*
13 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
14 *Accessorium non potest stare sine suo principali.*

Bat. in l. rem alienam, ff. de pign. actio.

1 BART. in d. l. rem alienam, colligit ex isto tex. quamuis res aliena † pignori dari nō posit, tamen si eius rei dominium superueniat debitori, obligationem confirmari; alioqui uerò si do minus succederet debitori. Limita istam. l. vt non habeat locum quando res aliena bona fide posidetur: quia pignori dari potest. Roma. in singul. 630. cum ibi addit. per Castill. & circa dicta per Bat. in hac. l. vide Ias. in §. item Seruiana, colu. 14. cum sequentibus instit. de action. vbi declarat penè omnia dicta Bart. hic, quæ ad hypothecariam pertinent. & ad rem hanc de iure superuenienti uide pulchrum casum apud Alexand. in consi. 1. colu. 10. in 5. vol. & declara & limita ut ibi per eum.

2 Bar. in ead. l. col. 2. vers. Quid dicemus, tradit quid sit probandum † ab eo, qui agit hypothecaria. vide Soci. in consi. 112. in 4. vol. Ias. in §. item Seruiana, colu. 14. cum seq. instit. de actio. vbi optimè rem istam aperuit. & Ant. de Fan. in tracta. de pignotibus & hypothecis, & quæ po sui suprà ad Bar. in rubrica huius tituli. Et dum Bart. prosequendo istam materiam subiungit, quando agitur speciali hypotheca, non sufficere ad probationem directæ hypothecæ, si dicatur, rem posteà superuenisse in bonis debitoris; sed hoc sufficere ad utilem hypothecariam. vide consi. Ange. de Aret. in consi. 281. Lancelottus de Imola, inter consilia Alex. in lib. primi & secundi uol. Alexan. in consi. 240. viso & considerato, colu. 2. eod. lib. & in consi. 70. Videretur, in secundo dubio. in 5. vol. & ad rem hanc uide Philip. Francum in sua disputatione petitorij, quæ est in 1. vol. tractatuum impressorum.

3 Bar. in ead. l. col. 3. quærit, quomodò probetur † dominium, & an & quando sola possessione probata censeatur etiam probatum esse dominiū præsumptiuè. vide Alex. in consi. 92. in prin. in 1. vol. & in consi. 28 t. in lib. primi & secundi uolu. & in consi. 69. col. 3. in 3. vol. vbi ait nunquam dominium ex sola possessione præsumi, nisi allegetur. citat Bar. hic. vide eūdem Alex. in l. non hoc. C. und. legit. Soc. in consi. 158. col. pen. in 1. vol. & Ias. in §. item Seruiana, col. 15. cū sequentibus. inst. de action. Et dum ibi Bar. subiungit, quando agitur cōtra extraneum, si habet titulum lucratiuum, & idem in eo dicendum est, quod in debitore ipso prædictum est; alioqui uerò si habet titulum onerosum, vt ibi per eum. Quomodò ista distinctio sit intelligēda, docuit Ias. in d. §. item Seruiana. dicens hæc uerba Bar. à doctoribus non esse intellecta, & ipse ea declarat, vt uidere est per eum ibi in 16. col. cum seq. vide omninò Antonium de Fano in tracta,
4 de pignor. & hypothec. in 3. par. 8. pár. nume. 88. Et circa modos † probandi dominium, vide Alex. in consi. 146. in lib. primi & secundi vol. & in consi. 69. in 5. vol. & in consi. 11. in 4. volu. & omninò Soci. in consi. 187. in 1. volu. Dec. in consi. 146. col. 6. & seq. & in consi. 310. & Paul. de Castr. in consi. 95. Et dum Bar. ibi paulò post ait, si tu ponis obligatum ius possessionis, ista tua possessio extinguitur statim, cum eam amittis, & alius posidens nō dicitur habere possessionem tuam, sed est noua & diuersa possessio. Hoc idem sequitur Ias. in l. j. §. per procuratorem, col. fi. ff. de acquir. posses. & reptobat Alexan. qui in contrariam adductus fuit sententiam, vide Bar. in l. iij. §. vnde ui. ff. de ui & ui arm. & ad rem faciunt trad. per Aret. in consi. 32. columna secunda. Quatenus uerò Barto. citat. l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poss. uide Alexand. in consi. 73. colum. fin. in 5. volu. Posteà Bar. in ead. l. col. fi. subiungit quomodò in hypothecaria
5 † libellus sit concipiendus, vide Alex. in consi. 118. in 5. vol. Ias. in §. item Seruiana, col. antepenult. Antonium de Fano in d. tract. in tertia par. 8. pat. princip. nu. 104. Et ex quibus cognoscatur actionem hypothecariam esse intentatam, & quæ probari debeant; vide Soc. in cons. 112.

6 in 4.volu. Hinc ſumpta occaſione pulcher caſus eſt diſcutiendus: teſtator † legauit filiæ mille
dandos tempore nuptus pro dote. hæres antequã filia nubat, deceſsit duobus filijs relictis hæ-
redibus, quorum alter erat clericus: deinde filia nupta agit hypothecaria in ſolidum contra eũ
ex his duobus hæredibus, qui laicus eſt, petendo totam dotem cum interuſurijs ad rationem
ſex pro centenario ſecundum formam Statutorum. Quæritur utrum iſta actio rectè ſit inten-
tata an non? prima fronte uidetur dicendum actionem iſtam iure ſubſiſtere, & libellum fuiſſe
rectè conceptum cõtra iſtum fratrem laicum in ſolidum tam pro ſorte quàm pro interuſurijs:
nam iſta hypothecaria uidetur originem traxiſſe à patre illorum hæredum; qui fuit hæres teſta
toris: & ideò iſte ſolus poteſt conueniri in ſolidum: quia ex quo iſti fratres ſucceſſerunt eo-
rum patri, qui erat obligatus in totum, huiuſmodi obligatio ad hæredes cum iiſdem qualitati-
bus tranſmittitur. & ideò quilibet pro parte cohæredis conueniri poteſt, cùm ea ſit hypothe-
7 cariæ † uis & potentia, ut quamuis à principio ſuper parte bonorum poſsit imponi, ut dicit
Bar. in l. ſi fundus, hoc eod. tit. tamen quando ſemel ſuper aliquibus bonis fuit conſtituta, ſem-
per quælibet pars illius debiti habet obligata omnia illa bona, donec totum debitum perſolua
tur: quia huiuſmodi obligatio eſt indiuidua, ut eſt tex. in l. quãdiu, & ibi Iacob. Butrig. & Ang.
C. de diſtr. pignor. & in l. j. ubi Bald. C. de hæred. actio. tradit Soc. in conſi. 135. in 1. volu. Cùm
igitur in propoſito caſu præſupponatur obligationem hanc in perſona eorum patris originem
8 habuiſſe, res uidetur perſpicua: quia ex perſona † hæredum non mutatur qualitas obligatio-
nis. l. ij. §. ex his. ff. de uerb. oblig. & in terminis uidetur eſſe deciſio Paul. de Caſtr. in l. j. C. com
mun. de lega. veriorem tamen contrariam ſententiam eſſe arbitror. & omittendo ea, quæ dici
poſſent de priuilegio clericorum, dico in primis attendendum eſſe, legatum dotis eſſe condi-
tionale, & tempore nuptus deberi: ita decidit Bar. in l. Titio. c. §. Titio genero. ff. de cõd. & de-
monſtr. maximè quando extat ſtatutum, prout extabat, filiã extantibus maſculis excludi, vt per
Paul. de Caſtr. in d. §. Titio genero, & in conſi. 322. in 1. par. & in conſi. 222. in 2. par. & in cõſ.
16. eod. vol. Cuma. in conſi. 46. & in conſi. 124. & in conſi. 188. Roma. in ſingu. 234. & in cõſ.
134. Soci. in conſi. 92. col. 7. & in conſi. 288. in 1. volu. & in conſi. 76. in 3. vol. colu. 3. & fi. vbi
citat Alex. & Aret. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthu. Idem ait Soci. qui uidea-
tur omninò in conſi. 127. colu. 2. in 4. vol. Iaſ. in l. quoniam in prioribus, in 4. fallen. C. de inoff.
teſtamen. Angel. in conſi. 392. cum ſequ. & in conſi. 349. & Bald. nouel. latè in tracta. de dote,
in 17. priuilegio, & 76. & Crauet. in conſi. 101. Si igitur legatum hoc eſt conditionale, ſcilicèt,
ſi nuptiæ ſequantur, conſequens eſt ut pendente conditione, orta non fuerit obligatio neque
actio. l. cedere diem. ff. de uerb. ſignifica. ſed ſic eſt, quòd tempore purificatæ cõditionis quan-
do filia nupſit, iam erat prædefunctus pater iſtorum cohæredum, & fratrum, ita ut obligatio dĩ
catur in ipſis filijs, non autem in perſona patris originem habuiſſe, quo caſu uolunt doct. ſuprà
in contrarium adducti, & præcipuè Paul. de Caſtr. in d. l. j. C. commun. de lega. & Bald. & Iaſ. in
9 authen. quas actiones. C. de ſacroſanc. eccleſ. quando † obligatio non fuit formata, & perfecta
in perſonam defuncti, ſed in ipſis hæredibus originem habuit, quemlibet pro ſua tantùm por-
tione conueniri poſſe. Quare ex ijs clara redditur iſta concluſio, ſcilicèt clericum hæredem
pro dimidia eſſe pro ſua portione coram ſuo iudice conueniendum, ſecundum glo. in c. cleri-
cum nullus, in uoce, ſecularem. 11. quæſt. 1. & glo. in c. ſiquis in ius, de regul. iur. in 6. tradunt
Ant. de Butr. & alij in c. quia, de iudic. Bald. & Salic. in l. j. C. ſi pend. appell. mors int. & proba-
tur in c. vnico, cum ibi trad. de iur. patro. & in dicta auth. quas actiones. Sed eſto etiam quòd
in re propoſita obligatio in perſona patris prædefuncti originem habuiſſet, adhuc dicerem
iſtum clericum ſaltem pro interuſurijs decurſis propter moram ipſius, conueniri non poſſe ui-
10 gore ſtatutorum: quia aduertendum eſt, clericum † uigore priuilegij clericalis laicorum ſta-
tutis non ſubiacere, vt hř in auth. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. & in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. &
plenè in c. eccleſia S. Mariæ. de conſt. & hoc potiſsimũ procedit in ſtatuto ſuper exactione cer-
tarũ uſurarum diſponente, q̃ à iure canonico reprobanĩ, ut in cle. 1. de uſu. & in c. ſalubriter, eo.
tit. cũ igiĩ ipſe uigore ſtatuti ad iſtarũ uſurarum ſolutionẽ conueniri non poſsit, dico eũ, quãuis
alteri

alteri non priuilegiato succeßisset, ad usuras, quæ propter ipsius negligentiã & moram deberentur, eum iure cõpelli non posse, & uti posse priuilegio suo pro tpe futuro. de hoc est text. ineuitabilis in l. cùm quidam. §. si debitores. ff. de usur. ubi debitores, qui ex contractu usuras minores semißibus soluere tenebantur, si ad fiscum deueniunt, tenentur ei usuras semisses soluere, cùm hoc sit ipsius fisci priuilegium, ut usuras semisses exigere ualeat. Ecce ibi est casus ex-
11 pressus, in quo priuilegiatus † succedens non priuilegiato utitur priuilegio suo pro tempore futuro. Hoc idem sensit Bal. in d. l. in §. fiscus, ubi ait textum illum esse intelligendum, ut usuras pro tempore futuro non soluat, quamuis eius author ad id teneretur. Quare ita & in proposito casu est necessariò concedendum, scilicèt clericum tanquam priuilegiatum uti posse priuilegio suo pro tempore futuro, in quo eius mora & negligentia deberentur usuræ. Quinimmo, si in d. tex. priuilegiatus succedens non priuilegiato utitur priuilegio suo agendo, multò magis hic uti poterit excipiendo: quia iste clericus obijcit priuilegium actrici contra eum agenti:
12 nam cui datur † actio, multò magis datur exceptio. l. inuitis. §. cui damus. ff. de reg. iur. Est igitur ibi tex. manifestus, qui decidit hanc rem. & ita per illum tex. dixit Bal. in terminis in d. authen. quas actiones. Et ratio est in promptu, cùm enim ibi obligatio ob retardatam solutionẽ contrahatur in personis ipsorum hæredum, & non defuncti, & ab eis initium suscipiat, iure merito omnes proprijs priuilegijs perfruuntur, vt est text. & ibi Barto. in l. fiscus. ff. de iur. fisc. & in hanc adducuntur sententiam doct. omnes, quos suprà in contrarium attuli. dum enim aiunt, si obligatio est perfecta in defuncto, eo casu priuilegiatum uti proprio priuilegio non posse; præsupponunt rem aliter se habere, quando obligatio incipit in personis hæredum, vt hic. & hac ratione considerata tolluntur omnes exceptiones, quæ afferri possent: quia cum dicitur obligationem in hæredibus incepisse, omnia contraria confutantur. Neque obstat si diceretur ac-
13 cessorium † sequi debere naturam sui principalis, & ideò sicut actio hypothecaria est indiuidua quando in persona defuncti incœpit, ita & usuræ, cùm sint accessoriæ. c. accessorium, de regul. iur. in 6. quia respon. hoc nõ habere locum, quando militat diuersa ratio, vt habetur in l. iiij. §. Cato. ff. de uerbo. oblig. vbi omnes tradunt, etiam si plures hæredes in solidum ad aliquid faciendum sunt obstricti, & si non fiat, debetur pœna, tamen quò ad pœnam, quæ in quantitate consistit, quemlibet pro sua tantum portione conueniri posse, & non amplius, quamuis pœna accedat ad obligationem facti, in qua omnes insolidũ tenebantur: ita igitur & hic, esto quòd omnes quò ad hypothecam perfectam in persona defuncti patris tenerentur, tamen usurarum obligatio, quæ in ipsis hæredibus propter eorum moram initium sumit, aliud ex disparitate ra-
14 tionis est iudicandum. Tantò magis quia hoc accessorium † sine suo principali stare potest, & seiunctim considerari. l. intelligere, & ibi doct. C. de luit. pignor. tradit Anchar. in d. c. accessorium. Non etiam refragatur, si quis fortè diceret, obligationem hanc usque ab initio in defuncto patre fuisse contractam cum hac natura, vt sex pro centum ratione usurarum deberentur, quæ quidem obligatio cum hac annexa qualitate debet ad hæredes transmitti: quia respondeo hanc subtilitatem infringi per tex. in d. l. cùm quidam. §. si debitores, quem suprà enucleauimus. nam & ibi debitores erant obligati ex contractu, cuius ui ad usuras minores semißibus tenebantur, & tamen fiscus succedens utitur priuilegio suo, & exigit usuras semisses, & hoc ius non dicitur in hæredem translatum, sed adeptum à proprio priuilegio, vt latè declaraui in l. hæres absens. ff. de iudic. in lucubrationibus, quas omninò uideas. sed ista inuestigatio extra quæstionem est, si primæ nostræ conclusioni innitimur, quæ verißima est, scilicèt obligationem hanc in patre incipere non potuisse, cùm ipse ante nuptam filiam, & sic pendente conditione nuptiarum decesserit, quo casu obligatio non modò usurarum, sed etiam sortis in hæredibus incœpit. Nunc autem redeundo unde digreßi sumus, dico Bartolum in loco prædicto subiungere, si dominus succedit debitori, pignus non confirmari, atque ita etiam pignus quò ad actionem non confirmari, sed quò ad exceptionem tantum: quia si ageret, exceptione repelleretur. De hac re uide Alexan. in l. si hæredis. ij. ff. de lega. 1. & in consilio 18. in secundo dubio. in 5. volu.

Summarium in l.fi.§.Titius.ff.de pig. actio.

1 *Officialis data mercede potest capere res personarum particularium propter publicam utilitatem.*

2 *Officialis an possit capere hominem, & eum cogere esse carnificem.*

Bar.in l.fi.§.Titius.ff.de pignor.actio.

1 BART. in d.§.Titius,ait, officialem † data mercede posse capere res personarum particularium propter publicam utilitatem. vide Feli. in c.quæ in ecclesiarum,col. 13. de const.Alex. in l.j.col.19.ff.solu.matri.& in consi.108.Visis his in 3.vol.Soc.in cons.266. col.pen.in 1.uolu. & Dec.in d.c.quæ in ecclesiarum.

2 Bar.in d.§.quærit,an officialis † capere posit hominem,& eum cogere esse carnificem? concluditq; hoc fieri posse propter publicam utilitatem,quando est uilis persona. Quæ autem dicatur uilis persona,tradit Bar.in l.tutor.§.tutores.ff.de suspec.tuto.dicens,vilem personam esse, quę caret dignitate. Attende,quia hoc mihi ualde impium uideretur,cogere hominem,qui est finis omnium productorum.l.in pecudū.ff.de usur.& habetur in l.ij.ff.de stat. hom. & qui multoties bonæ conditionis est & famæ, quamuis careat dignitate hoc tam uile & horrendum genus exercitij suscipere. & profectò nunquam crederem bonum iudicem tantę indignitatis esse authorem.quibus enim filiæ illius possent unquam nubere,qui ad talem ignominiam cogeret? quæ uellent eius filijs ēt honestis associari? absit hoc.Quomodò autem & quot modis sumatur utilitas publica,vide Bar.in l.j.ff.sol.matr. & Feli.in c.nonnulli,de rescrip.

Summarium in l.j.ff.de exerc.act.

1 *Ille qui patitur, uidetur illum præponere.*

Bar.in l.j.ff.de exercit.act.

1 BART. in d.l.j.§.magistrum,inquit, eum, qui patitur,† uideri illum præponere. vide Alex.in cons.186. viso,& discusso,in lib.primi & secundi volu.in consi.79. viso pro cessu,in 4.vol.Anch.in cons.63.in 4.dubio.& Paul.de Cast.in consi.263.

Summarium in d.l.j.§.non autem.ff.de exerc.act.

1 *Quando dominus obligetur ex contra facto ab eo, qui præpositus est.*

Bar.in d.l.j.§.non autem.ff.de exerc.act.

1 BAR. in ead.l.§.non autem,tradit,quando dominus † obligetur ex contra facto ab eo,qui præpositus est, vide Alex.in cons.186.viso & discusso, in lib.primi & secundi volu. & Anchar. in consilio 332.

Summarium in d.l.j.§.item.ff.de exer.act.

1 *Modus præponendi est diligenter inspiciendus.*

Bar.in d.l.j.§.igitur.ff.de exerc.acti.

1 BART. in ead.l.§.igitur præpositio,inquit,modum præponendi† esse diligenter inspiciendum: quia si exceditur,dominus non obligatur. istum tex. in vers.vel si ad locandum,citat Roma.in consi.461.ad probandum, eum qui mandatum habet ad procurationem actus alicuius, non semper censeri habere mandatum ad ipsius actus explicationem, & mandatum ad antecedens non porrigi ad consequens,quando sine illo commodè potest expediri.& ad rem hanc facit.l.diligenter.ff.mand.& quæ ibi (Deo dante) ponam, ad Bar.

Summarium in d.l.j. §.si plures.ij.de exerc.act.

1 *Quando administratio pluribus concessa in solidum uideatur.*

2 *Si aliquis tenetur requirere consilium alicuius, vtrum illud sequi etiam teneatur.*

3 *Intellectus l.Titium.ff.de cura.furi.*

4 *Si mandatur alicui ut aliquid faciat de consilio alterius, an uideatur ei adempta potestas delegandi.*

5 *Si ille cuius consilium debet requiri non dat consilium, vel quia non vult, uel non potest, quid iuris.*

6 *Ille qui tenetur sequi consilium, non tenetur quando ille malum præberet consilium.*

7 *Iudex qui ex forma statuti tenetur ferre sententiam de consilio sapientis, si eam tulit sine eius consilio, an fecerit*

an fecerit sententiam ualidam, an non.

8 *Quando causa est commissa alicui consulenda, si ille consultor omittit dare consilium, an sit alteri committenda, an uerò Iudex procedere debeat alterius consilio non requisito.*

Bar. in d.l.j.§.si plures.ij.ff.de exercit.acti.

1 BART. in ead.l.§.si plures.2.tradit, quando administratio † pluribus concessa in solidum uideatur. De hac materia uide Franc.Cremen.in sing.165.incip.Emi à pluribus.vbi quærit, si emo à pluribus mercatoribus simul centum boues, & eorum aliqui reperiuntur morbosi, utrũ absentibus multis ex dictis uenditoribus agere possim contra partem eorum in solidum? & declara ut ibi per eum.cum ibi addit.per Castill. Et dum Bar.ibi in 2.col.versi. vt igitur liqueat, distinguit docens, quando officium uel administratio uidetur concessa insolidum; vide Abb. & omnes in c.prudentiam, in princ.de offi.deleg. Et quia Bar.ibi in ver.tertio casu, tradit, ut ibi per eum. Tu ex eius dictis ibi iuncto principio distinctionis collige, officium procuratoris esse priuatum utilitate & authoritate. id quod sequitur Dec.in c.post cessionem, col.9. de probat. & ibi reprehendit Abb. contrarium affirmantem. Subiungit posteà ibidem Bar. de pluribus administratoribus, quando unus possit sine alio administrare. vide omninò Aret. in consi.66. col.2. Abb.in cons.57.col.3.in 1.vol.& in cons.77.in 3.dub.in 2.vol.

2 Bar.in eod.§.col.3.versi.expeditus, ait, si aliquis † tenetur requirere consilium alicuius, utrũ illud etiam sequi teneatur? vide Feli.in c.ex parte, de const.& in c.cum omnes, eod. tit. & in c.3.de re iud.Dec.in c.3.col.4.versi.circa gl.de off.deleg.Barb.in consi.1.col.31.in 1.volu.& in consi.47.eod.lib.Abb.in c.cùm olim, de arbitr.& in c.cùm in ueteri, col.2.& seq.in quinto notabili de elect.Abb.in d.c.pe.& ibi Bar.& Feli.de constit.& Abb.& Feli.in c.3.de off.deleg. & Feli.in c.1.de sponsal.Ana.in consi.15.& in consi.62.col.2.& fi. Et dum Bar.in colu.4. agit de

3 intellectu † l.Titium, iuncta.l.consilio, in fi.ff.de curat.furi.dicas tu illum tex.uideri alium intellectum habere illustriorem, de quo tradit Soc.in consi.40.in 1.vol.ubi ponit aliqua, ex quibus colligitur, quando aliquis particeps officij censeatur. vide Abb.in d.c.pen.col.2.de const. Posteà infert Bar. quando testator facit aliquem sui testamenti executorem de consilio & consensu Guardiani fratrum Minorum, huiusmodi adiectionem nihil operari, ut ibi per eum. vide Alex.in consi.199. Perspectis testamento &c.col.3.in libro primi & secũdi vol.& Bar. in trac. minoritarum, lib.3.in 3.dist.cap.1.& Curt.in consi.68.col.fi.& Dec.in consi.494. Circa præ-

4 dicta, in quibus agitur de requirendo consilio alicuius. Quæro si mandatur † alicui, ut aliquid faciat de consilio alterius, an ei uideatur adempta potestas delegandi? Respondeo propterea non esse ademptam, sed commissarium siue delegatum obligari ad habendum illius consilium, sicut etiam primus tenebatur, ut probatur in d.c.cùm ueteri, de elect.ubi ita concludit Abb.& ex hoc infert ad statutum disponens, in proferenda sententia requirendum esse consilium sapientis, ut nihilominus causa delegari possit. Ad rem faciunt trad. per Bald. in l. puellam. C.si mancip.ita fuer.alie.ubi ait, si bona sunt iudicio testatoris inter pauperes distribuenda secundum consilium Guardiani sancti Francisci, & propter negligentiam executoris post annum potestas distribuendi ad Episcopum sit deuoluta, per l.nulli.C.de episc.& cleric.& c. nos quidem, de testa.cum ibi trad. Tamen Episcopus tenebitur pariter consilium Guardiani requirere; quia licèt recessum sit à persona executoris, non tamen recessum est à forma distribuendi, pro qua decisione facit tex.in c.dura, in uoce, iuxta præscriptam formam, de crimin.fal.& tex. in clem.una, de suppl.negl.prælat.& Io.And.& Abb.in c.publicato, de elect.

5 Bar.in eod.§.col.4.versi.quæro secundò, tractat, quid si ille, cuius consilium † debet requiri, non dat consilium, uel quia non uult, uel quia non potest. Et distinguit, ut ibi per eum. Circa istam distinctionem uide Bar.in l.si quis arbitratu, col.fi.ff.de uerb.oblig.vbi Ias.in fi. Et ad rem propositam uide Feli.in c.ex parte, de cõst. & ibi Barb.in 5.col.& Abb. qui aliter loquitur quã Feli.& Feli.in c.pe.col.2.de const.uide eundem Abb.in cons.63.col.7.in 3.dub.in 2.vol. & in c.cùm in ueteri, in 3.notabili de elect.& Aret.in consi.26.col.4.& seq.

6 Bar.in eod.§.col.5.vers. tertiò quæro, tradit, eum qui tenetur † sequi consilium, non teneri, quando

quando ille malum præberet consilium. vide Dec.in c.3.col.6.versi.tertiò.de off. deleg.sed contrarium uidetur sentire ipse idem Bar.in l.si conuenerit,versi.extra gl.ff.de re iudic.ubi ait, iudicem,qui alterius consilium sequi tenebatur, excusari in syndicatu si ad malum eius consilium accesśir,ut ibi per Alex.col.fi.ubi fœdere distinctionis conatur has dissentientes opiniones adducere ad concordiam. & in re proposita uide etiam trad.per Abb.in d.c.3.in fi.de off. deleg.Er dum Bar.ibi paulòpost ait,Aut est talis in quo posset procedi,si nullum consilium dedisset,& reliqua. vide ad hoc aliqua in simili per Feli.in c.ex literis,col.fi.de const. & in c. cùm uenerabilis,col.14.& seq.de except.Abb.in d.c.3.de offi.deleg.& aliquid per Ias.in l.admonēdi,col.2.ff.de iureiur.

7 Bar.in d.§.col.6.versi.quartò quæro,discutit,utrum iudex, † qui ex forma statuti tenetur ferre sententiam de consilio sapientis,si eam tulit sine eius consilio,fecerit sententiam ualidam an non? ad hoc vide trad.per Alexan.in l.si quis mihi bona.§.si coram.ff.de acquir.hæred. & in l.j. col.2.ff.de liber.& posth.& in consi.58.in 4.uol.Raph.Cuma.in consi.55. & non nihil per Fel. in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.8.de const.& in c.pen.eo.tit.Fulg.in consi.140.Card.in clem.1. in 2.quæst.de offic.deleg.Abb.& alios in c.1.de offi.deleg.Hoc tamen limita ut per Aret.in d. §.si coram,col.pen.licèt ipse ibi eam sequi non uideatur. Et uide etiam extensionem, quam in hac re facit Alex.in consi.145.col.fi.in 5.vol.Et si alio statuto cautum esset, de nullitate sententiæ dici non posse, tamen hoc non obst.poterit dici nulla,ut per Bar.nam exceptio,quæ insurgit ab alia parte statuti,non censetur exclusa.Ias.in l.ait prætor.§. iurari.ff.de iureiur.Et ad præfata vide Felin.in c.ex tuæ,de simon.& in c.ex parte,de constit.Soc.in consi.95.col.5.in 1. vol. Dec.in d.c.3.versic.extra glo.de offic.deleg. Et contra Bart.tenet Host. in c. cùm ob, de arbi. quem alij ibi redarguunt. vide ét Feli.in c.cùm dilecti,col.7.uer.& ad cognoscendū,de rescri.

8 Bar.in ead.col.versi.quintò quæro,tradit,quando causa † est commissa alicui consulenda, si ille consultor omittit dare consilium, an sit alteri committenda, an iudex procedere debeat alterius consilio non requisito? Hic opportunè quæri potest,quid iuris sit,quando aliquid est faciendum de licentia & permisśione alterius,de qua re uide Barb.in consi.2.col.17.in 1.vol. Et dum Bar.ibi subiungit,utrum ualeat compromissum cum hoc,ut arbiter teneatur ferre sententiam secundum consilium sapientis. concluditque ut ibi per eum, ad quem * omnes in c.3. de off.deleg.accesserunt,except. Dec.qui contrarium sensit. De hac re uide in tract.de arbitr.fol. 14.in voce,Mult.& Raph.Cuma.in cons.55.& omninò uide in re proposita Ang.in cons.272.

Summarium in d.l.j.§.si is qui nauem.ff.de exerci.act.

1 Statuta propriè sunt intelligenda.

Bar.in d.l.j.§.si is qui nauem.ff.de exerci. actio.

BART. in ead.l.§.si is qui nauem,continuat ad præcedentia ut ibi per eum.& quia iste tex. 1 adduci solet,ut statuta † propriè intelligantur. vide Ias.in l.non dubium,col.9.C.de legi. Adde id,quod per istum tex. deciditur apud Ias.in l.iij.col.1.& 2.ff.de acqui.poss.

Summarium in l.si tamen.ff.de exer.acti.

1 Si plures simul gerunt eandem mercaturam, quilibet tenetur pro parte.

Bar.in l.si tamen.ff.de exercit.actio.

1 BART. in d.l.si tamen,ait,si plures simul gerunt eandem mercaturam, † quemlibet teneri pro parte. contrarium tenuit Raph.Cuma.in consi.8.

Summarium in l.Lucius.ff.de exer.actio.

1 Mutuans magistro habet exercitoriam quatuor concurrentibus.

Bar.in l.Lucius.ff.de exercit.

1 BART. in d.l.Lucius,quæ est.l.fi.sic ait in summa. Mutuans † magistro habet exercitoriam quatuor concurrentibus. vide Alex.in cōs.186.in libro primi & secundi vol.& Bal.in cōs.332. in ultimo

in ultimo dubio in 1.vol. Et attende quia mutuum factum pro expensis nauis multis priuilegijs est subnixũ, secundũ gl. & Bar. in l. interd. ff. qui poti. in pig. hab. & doct. in l. creditor. ff. si cer. pet.

Summarium in l. ij. ff. ad l. Rhod. de iac.

1 *Necessitatis tempore omnia esse communia.*
2 *Episcopus qui patitur pauperem fame perire, homicida est.*
3 *Necessitas operatur ut ea, quæ alioqui sine licentia uel decreto superioris fieri non possunt, ualida sint.*
4 *Necessitas an & quando delinquentem excuset.*
5 *Laicus in causa necessitatis potest baptizare, & sacramenta conferre.*
6 *Ubi aliquid propter necessitatem conceditur, durat huiusmodi concessio donec ipsa urget necessitas, & non plus.*

Bar. In l. si laborante, quæ est. l. ij. ff. ad leg. Rhod. de iact.

1 BART. in d. l. ij. §. cùm in eadem, colligit ex isto tex. tempore necessitatis † omnia esse communia. & ideò licitum esse esurienti auferre panem alteri in tempore necessitatis. De hac re uide tex. iuncta glo. in uoce, commune, in c. sicut hi. 47. dist. ubi habetur expresse. Hinc Episcopus, si facta esset denunciatio ecclesiæ, debet cogere diuitem ad exhibendam eleemosynam pauperi esurienti, secundum gl. in d. c. sicut hi, in uoce, esurientium, & in c. exigunt, 1. q. 7. & est glo. not. in c. dilectissimis. 12. q. 1. Spec. in tit. de instr. edit. §. nunc uerò aliqua, uersi. 68. Vide Firma. in tract. de Episcopo, in 4. par. quarti libri q. 2. ubi ait, Episcopũ,
2 † qui patitur pauperem fame perire, esse homicidam, non aliter ac si ei manibus proprijs mortem inferret. c. 1. cũ gl. 83. dist. & l. necare. vide Bart. ff. de liber. agnosc. Et necessitatis tempore omnia esse communia, docuit tex. in c. discipulos, de consecr. dist. 5. Ad quod vide Bal. & alios in l. j. C. de episcop. audi. & Dec. in consi. 197. nu. 17. & Ambrosium de Vignate in tract. de usuris. nu. 155. & Io. Lup. in tract. de confœderatione Principum. §. ista quæstio, versi. & quia ut di-
3 xi. Et necessitatem † operari, ut ea, quæ alioqui sine licentia uel decreto superioris fieri non possent, ualida sint, docuit Feli. in c. cùm accessissent. nu. 31. cum seq. de const. & in c. quærelam nu. 10. de iureiur. in quibus locis multa scitu digna afferuntur exempla, quæ huic conclusioni magno sunt adiumento. Et multa, quæ necessitas operatur, & ad rem faciunt, tradit Bertachinus in tract. de gabellis, in secundo membro octauæ par. nu. 2. Attende tamen, quia etiam si necessitatis tempore furari liceat. c. si quis propter necessitatem, de furt. tamẽ mulieri propter necessitatem adulterium non licèt committere; quia hoc modo immediatè non succurritur necessitati famis. & propterea inquit, etiam furem eadem ratione non excusari, si aliam rẽ, quam panem furto subtraheret. ex quo colligitur limitatio ad prædicta ut locum habeant solum in ijs, in quibus immediatè necessitati succurritur, alioqui uerò in alijs. vide etiam nonnulla ad
4 rem facientia per Alex. in d. l. j. An autem & quando necessitas † delinquentem excuset, vide Dec. in l. quæ propter necessitatem. ff. de reg. iur. Quid si urgeret necessitas causa vitandæ uerecundiæ & ruboris: vide Bar. in l. pecuniæ. ff. de alim. leg. Ex præcedentibus infertur, eos, qui à sede tantùm apostolica possunt absolui, posse etiam ab alijs in casu necessitatis absolui. Specu. in 2. par. tituli de sent. & quæ seq. §. 6. uer. illud quoque. Item excusat à calumnia. Specul. in 3. par. tituli de accusat. §. fi. versi. pen. rursus necessitas officij excusat. Specul. in titu. de iudic. §. 3. vers. illud autem. & multa quæ propter necessitatem indulgentur, uide in c. 2. de obseru. ieiun.
5 & per Bar. in l. diuus. ff. de petit. hæred. & Felin. in d. c. quærelam, ubi ait etiam laicum † in casu necessitatis posse baptizare & sacramenta conferre. de qua re agit Abb. in c. quanto, de consuetud. & an excuset à simonia etiam in spiritualibus, uide Abb. in c. cum in ecclesia, de simon. & ad prædicta uide B. Thom. in 4. dist. quintæ quæst. 2. art. 2. An autem clerici præcisi ab ecclesia, ut hæretici, possint tempore necessitatis sacramenta conferre: vide Abb. in d. c. quanto. & necessitatis tempore licet confiteri peccata laico. gl. est ordinaria, & ibi Abb. in c. pastoralis, de off.

6 de off.ordin.ubi uerò aliquid propter † necessitatem conceditur, durat huiusmodi concessio, donec ipsa urget necessitas,& nō plus.Abb.in c.cùm uenetabilis,de consuet. Qui autem dicatur esse casus necessitatis,tradit Abb.in consi.17.in 2.vol.& Felin.in c.3.de offic. deleg. & ad prædicta uide Iaf.in l.si ex toto.ff.de lega.1.in l.Marcellus.§.tes quæ.ff.ad Trebel. & in §. deniq;,ead.l.ubi multa ad rem facientia inueniuntur. & vide quæ posui ad Bart. in l.j.§. cura carnis.ff.de off.præfec.urb.

Summarium in l.deprecatio.ff.ad l.Rhod.de iac.

1 *Imperator appellatur dominus totius mundi.*
2 *In Imperatore conditi sunt Thesauri omnium dignitatum.*
3 *Oldradi tanta est autoritas,ut suo tempore pater legum nuncuparetur.*
4 *Quanta sit Regis Francorum præcedentia.*
5 *Reges in eorum regnis sunt monarchæ.*
6 *Imperium ab Ecclesia dependet.*
7 *Papa est omnium iudex.*
8 *Papa habet potestatem utriusque gladij.*

Lucubrat.in l.deprecatio.ff.ad leg.Rhod.de iact.

1 ISTE tex.in d.l.deprecatio,continet,Imperatorem † se appellare Dominum mundi.& ad hoc adduci solet. Ad idem est tex.optimus in §.hæc considerantes.in auth.vt omnes obed.iud. ubi Imperator præcipit uniuerso terrarum orbi. De hac re uide Iaf.in l.cunctos populos.col. 2.versi.item inquantum.C.de summ.Trinit.ubi tradit de Rege Francorum,& de Dominis Venetis an subsint Imperatori. & quamuis Imperator diuiserit territoria & regimina per diuersas prouincias,tamen dicitur dominus mundi,& uniuersus orbis est illi unum territorium, secundum Abb.in consi.51.in 2.uol.& eum, qui assereret eum non esse dominum mundi, fortè hæresis labe non carere,dixit Bar.in l.hostes.ff.de capt.& postli.reuer.Hinc dixit Soc.in consi.
2 165.col.1.in 1.vol.in Imperatore † conditos esse thesauros omnium dignitatum. & multa de magnitudine Imperatoris tradidit Thom.Ferrat.in cautel.16.& unde imperium habuit originem,tradit Io.And.in addit.ad Specul.in titu.de iurisd.omni.iudic.in princ.Oldr. in consi.96. vide etiam gl.in c.1.de pac.iur.firm.& gl.in l.digna uox.C.de legi.Card.in c.uenerabilem,in 6. q.de elect.& Feli.in c.cùm non liceat,de præscript.contra uerò potestatem Imperatoris, & ei Reges & Ciuitates iure non subesse, consuluit mirabiliter Oldra. in consi.69. cuius consilium
3 terribile esse ait Feli.in d.c.cùm non licet,de præscript.Oldradi † porrò talis ac tanta est authoritas,ut suo tēpe pater legum nuncuparetur,teste Soc.in cons.129.in 1.vol.sic etiā Reges fuisse ante Imperatorem,& multa de laudibus regiæ potestatis habentur in consi.12.inter consilia Alber.Brun.col.2.& 3.& quo tempore Reges habuerint originem, vide apud Petr. de Anch. in consi.339.& quæ ad regiam potestatem pertinent,vide apud Antonium Corsetum in tract. de potestate regia. ubi etiam reges omnes,qui sunt in mundo,commemorat, ut ibi uidere est
4 in 2.par.nu.16.& per Alberic. in rubrica.ff.de stat. homi.in voce, sedes. & de regis † Francorum præcellentia amplè docuit Bal.in c.1.in fi.de prohib.feud.alien.quem sequitur Dec. in c. nouit,in princ.de iudic.idem habetur in d.consi.12.inter consilia Alberti Brun.& in d. caute. 16.Thomæ Ferrat.& regnum hoc inchoasse à Carolo magno patre Pipini, qui fuit tempore Leonis.iij.Imperatoris.cui Carolo successit Ludouicus aliàs Hyldericus,qui tanquam inutilis fuit deiectus à regia dignitate per Zachariam Rom.Pont.qui Pipinum loco eius substituit, ut videre est in c.alius.15.q.6.& alia de progressu huius regni uide in Martiniana cap.854. & latius in inuentario uniuersi orbis de exordio & progressu regni Francorum.Hic non est silentio prætereundum,quo tempore,& qua ex causa Rex Hispaniæ nomen Catholici regis habere incœperit. In tertia synodo Toletana Recaredus Hispaniæ rex,& Gottorum princeps, & regina Badda simul cum proceribus,& uniuerso Gottorum populo, hæresi Arrianæ solenniter renunciarunt.& ad fidem catholicam religiosissimè accesserunt: quamobrem fuit ab omnibus

in

in concilio existentibus acclamatum: Salus Regi Catholico. Proinde uerisimile est regem Hi-
5 spaniæ ab eo tempore citra nomen catholici regis promeruisse. Reges autem in † eorum regnis esse monarchas, & plus iuris habere in eis, quã Imperator in imperio, affirmat Soc. in consi. 67. & in d. consi. 165. in 1. vol. Et propterea legati Regum Franciæ, Hispaniæ, & Aragonum cùm ad Constantiense Concilium accessissent, protestati sunt, se ibi conuenisse non tanquam recognoscentes Imperatorem, sed tanquam Christi fideles: ita ex relatu Fulg. testatur Ias. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. In re autem proposita, in qua de potestate agitur Imperatoris, illud
6 in primis diligenter attende, imperium † ab ecclesia dependere, secundum * comm. op. in. doc.
* in c. nouit, de iudic. ut inquit Alex. in consi. 50. in 1. vol. & in consi. 229. in libro primi & secundi vol. & ideò egregiè dixit Bar. in tract. ad reprimẽdum, in uoce, per edictum, Papam posse citare quemcunque & in quocunque loco existentem: quia ubique est Dominus, cùm uices gerat illius, cuius est terra & plenitudo eius. & idem Bart. in l. j. ff. de requir. rei. testatur, Dantem fuisse quasi damnatum tanquam hæreticæ prauitatis reum, propterea quòd scripserat in sua monarchia, imperium ab ecclesia non dependere. vide Feli. in c. solitæ, col. fi. de maio. & obed.
7 Et Papam † esse omnium iudicem, & mortalium neminem posse se eximere ab eius potestate, & contra ipsius potestatem præscribi non posse, quamuis contra potestatem Imperatoris præscribatur, docuit Panor. in c. fi. de const. & in c. uenerabilem, de elect. hæc dicens: Christus non fuisset diligens paterfamiliàs, nisi aliquem uices suas agentem reliquisset in terris, qui omnia
8 posset, & ei omnes subessent. hæc ille. Et Papam † habere potestatem utriusque gladij, & quomodò eam habeat, pulcherrimè docuit Innoc. & Panor. in c. licèt ex suscepto, de for. compe. & Panor. in d. c. nouit. ad quæ uide bonũ tex. in c. domino. 50. dist. & imperatores debere caput inclinare summo Pontifici, traditum est in c. Valentianus. 63. dist. & de hac re vide Io. Lupi in tractatu de libertate ecclesiastica, q. 4. & quæst. 12. ubi aperit quomodò fuerit aliquando toleratum, ut Imperatores suam in Concilijs & alijs ad ecclesiam pertinentibus authoritatem impertirentur. id quod & nos aliquando uentilauimus.

Summarium in l. fi. §. idem iuris. ff. ad l. Rhod. de iac.

1 *Difficultas superueniens excusat à pœna.*

Bar. in l. fi. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iact.

1 BAR. in d. §. idem iuris, sic ait in summa. Difficultas † superueniens excusat à pœna, vide tu quid per istum tex. consuluit Feder. in consi. 122.

Summarium in l. j. ff. de instit. act.

1 *Si ille non reperitur, qui mihi tenetur actionem cedere, lex concedit.*

Bar. in l. j. ff. de institor. acti.

1 BART. ex d. l. j. colligit hoc, si ille non reperitur, † qui mihi tenetur actionem cedere, lex concedit. vide Rom. in consi. 441. col. 3. in secundo dubio.

Summarium in l. institor. ff. de instit. act.

1 *Institor est ille, qui alicui negociationi quæstuariæ præponitur.*

Bar. in l. institor. ff. de instit. acti.

1 BART. in d. l. institor, sic ait in summa. institor est ille, qui alicui negociationi quæstuariæ præponitur. vide Abb. in consi. 74. col. 3. in 2. vol. & Soc. in consi. 154. in 1. volu. & quomodò aliquis probetur institor, & quæ sint necessaria ad hoc ut ille, qui eum instituit, conueniri possit: vide Alex. in consi. 186. in libro primi & secundi vol. ad quæ uide etiam Dec. in consi. 510. & quis dicatur propriè institor, uide per Bar. & doct. in l. si institore. ff. si cert. pet. ubi Alex. addit bonum tex. cum gl. in voce, institoriæ, in l. liberto, in princip. ff. de negoc. gest. & per Bal. in l. mandatum, in 3. opp. C. mand.

Summa-

Summarium in l.quicunque.ff.de inst.act.

1 *Qui passus est alium ita facere, censetur illum praeponere.*

Bar.in l.quicunque.ff.de instit.actio.

1 BART. in d.l.quicunque, ait, eum, qui passus est alium ita facere, censeri illum praeponere. vide pro declaratione huius rei Alex.in d.consi.186.in libro primi & secundi vol.

Summarium in l.sed & si pupillus.§.de quo palam.ff.de inst.act.

1 *Ille qui praeponit aliquem certo loco videri permittere cum eo posse contrahi, nisi contrarium probetur.*

Bar.in l.sed & si pupillus.§.De quo palàm.ff.de instit.acti.

1 BART. in d.§.de quo palàm, inquit, eum, qui praeponit † aliquem certo loco, uideri permittere cum eo posse contrahi, nisi contrarium literis publicè & legitimè scribatur: contra quam scripturam non cadit ignorantia, donec durat. vide Barb.in consi.88.col.8.in 3.volu. & limita hunc tex.ut per Paul.de Cast.in consi.335.

Summarium in l.habebat.ff.de instit.act.

1 *Qui se astringit ad unam causam si non probat, succumbit.*

2 *Si contraho tecum respectu unius mandati quod te habere credebam, possum tecum agere uirtute alterius mandati, quod uerè habebas, licèt ignorarem tempore contractus.*

Bar.in l.habebat.ff.de instit.acti.

1 BART. in d.l.habebat, sic ait in summa, Qui se astringit † ad unam causam, si non probat succumbit. vide Alex.in l.Lucius.ff.de re iudic.& in l.quidam aestimauerunt.ff.si cert.pet. & in consi.319.Inspecto diligenter, col.5.in libro primi & secundi vol.& in consi.90.col.3.in 3.vol. Rom.in consi.10.& Aret.in consi.150.col.7.& dum Bar.subiungit, eum, qui in libello aliquid proposuit, teneri ad illud probandum, quamuis alioqui coactus non fuisset. vide Ias.qui hoc sequitur in l.qui in aliena.§.fi.col.9.& ibi Aret.ff.de acquir.haered.

2 Bar.in ead.l.uersi.item not.dicit, si contraho † tecum respectu unius mandati, quod te habere credebam, possum tecum agere uirtute alterius mandati, quod uerè habebas, licèt ignorarē tempore contractus. vide Feli.in c.inter caeteras, colu.4.de re iudic. & Rom. in consi.456.de quo Feli.in c.cùm super, col.pen.de off.deleg.& omninò Alex.in consi.146.col.fi.in 5.vol. ubi ex hoc Bartoli documento decidit pulchrum casum in causa matrimoniali. vide Barb.in consi.38.col.14.in 2.vol.& in consi.78.

Summarium in l.fi.ff.de inst.act.

1 *Contrahentes apposito nomine officij in dubio contemplatione officij contrahere censetur.*

2 *Si aliquis enunciatiuè dicat in aliquo actu se esse haeredem Titij, praesumendum est eum fecisse actum illum tanquam haeredem Titij.*

3 *Si in aliqua parte testamenti facta fuit mentio filiorum masculorum, & in alia de filijs tantùm, utrum subintelligatur illa eadem causa masculinitatis.*

Bar.in l.Lucius Titius, quae est l.fi.ff.de inst.acti.

1 BART. in d.l.fi.sic ait in summa. Contrahens † apposito nomine officij, in dubio contemplatione officij contrahere censetur. Pro intellectu eorū quae in hoc tex.continentur, vide Ias. in §.actiones autem, col.9.de action.& Bal.in consi.334.in 5.vol. & ubicunque officij nomen exprimitur, semper actum praesumi factum eius nomine, à quo habet officium. tradit Alex. in consi.237.Visis processibus, in libro primi & secundi vol.& in consi.47.Viso.d.instrumento. col.3.in 3.vol.& in consi.90.col.fi.eod.vol.ubi ait, si aliquis mandatum habet ad emendum certum praedium, & illud posteà emat, eum censeri emisse uigore illius mandati. & ad rem faciunt

2 trad.per Abb.in consi.115.in 2.volu.ubi ait, si aliquis † enunciatiuè dicat in aliquo actu, se esse haeredem Titij, praesumendum esse eum fecisse actum illum tanquam haeredem Titij. Quid si in uno capitulo apponitur nomen officij, & in alio non, utrum intelligatur facta relatio ad illā qualitatem,

qualitatem,an non? vide Alex.in cõsi.1.col.3.in 3.vol.Pro cuius rei decisione facit illud,quod
3 dici solet in testamentis, † si in aliqua parte testamenti facta fuit mentio filiorum masculorum, & in alia de filijs tantum subintelligatur illa eadẽ qualitas masculinitatis? in qua inuestigatione concluditur non esse repetitam; quia ubi duæ regulæ concurrunt,una affirmatiua,& alia ne
* gatiua,præualet negatiua,nisi aliud ex coniecturis appareat: ita * communiter traditum esse te statur Mari.Soc.iuni.in consi.100.nu.20.vide etiam subscriptiones ad eius consilium 138.nu. 208.& 233.vide Dec.in cõsi.599.& dum Bar.subiungit,si aliquis tanquam institor contrahit, eum non obligari. & tamen ista uerba in alio quàm in institore,inducerent contractum constitutæ pecuniæ.vide Bal.in auth.si quando.C.de const.pecun.& rationem diuersitatis inter istos casus posuit Ias.in d.§.actiones autem.col.8.versi.ubi etiam signanter.

Summarium in l.quod in hærede.§.eligere.ff.de tribut.act.

1 *Quando ad idem competunt plures actiones.qui eas habet,cogitur unam eligere,neque poterit posteà redire ad aliam.*

2 *Qui potest propria autoritate aliquid expedire, si implorat officium iudicis,non potest postea uariare.*

3 *Electores an uariare possint.*

Bar.in l.quod in hærede.§.eligere.ff.de tribut.acti.

1 BART. in d.§.eligere,colligit ex isto tex.quando † ad idem competunt plures actiones,qui eas habet,cogitur unam eligere: neque poterit posteà redire ad aliam. Pro illustriori huius.§.intellectu,vide Aret. in consi.29.& Alex. in l.edita, colu.3.& seq. C.de eden.& in l.cùm proponas,post Bar.ibi.C.de transact.& uide etiã exemplum apud Aret. in consi.150.& Bar.in l.j.§.quia autem.ff.quor.lega.Item scias in iudicijs licitam non esse mutationem. propterea Bal.in l.ij.col.9.& seq.C.de seruit.& aqu.& in l.eadem.C.loca. inquit, eum
2 qui potest † propria authoritate aliquid expedire,si implorat officium iudicis,non posse posteà uariare. ideò cautela dari solet,ut protestetur,se propterea nolle suo priuilegio renunciare, ut per Alex.in consi.129.In causa,& lite,in 4.vol. Quod tñ limita,nisi essent remedia executiua, quia in eis licita est uariatio.Bar.in l.consentaneum. C. quomo. & quando iud.vbi ponam. & de eo qui potuit facere propria authoritate,& iudicem adiuit,vide Ias.in l.ij.C.de iur. emphyt. Dec.in consi.460.& Mari.Soc. iuni. in consi.122.nu. 12. Redeundo autem ad id, de quo hic principaliter agitur,scilicèt,variare non licere.Amplia idem esse in ultima uoluntate.l.serui ele
3 ctione,in princ.vbi Ias.in primo notabili.ff.de leg.1.An autem electores † uariare posşint? vide Abb.& alios in c.causam quæ,de elect.& ad intellectum huius.§.ut quando plures competunt actiones,una sit eligenda,uide Bar.in l.stipulationes non diuiduntur,col.21.versic.tertius modus.ff.de uerb.oblig.Et per hanc regulam reprehenditur Bar.in l.certi condictio,col.2.ver.ad aliud.ff.si cert.pet,in prin.ut ibi per Alex.col.1.& Ias.col.4.ver.non omitto.& dum Bar.in hoc §.subiungit hæc verba: Hoc autem,quod hic de electione dicitur, est uerum nisi actor reddatur incertus ex facto nolentis eum certificare. vide Bal.in l.j.col.3.versic.item attende quod in d.§.quia autem.C.de fur.& Bar.in d.§.quia autem.

Summarium in l.si filius.ff.quod cum eo.

1 *Si statuto cautum est, ut contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, nunquid exceptio huius edicti opponi poterit.*

Bar.in l.si filius.ff.quod cum eo.

1 BART. in d.l.si filius, quærit, si statuto † cautum est, ut contra instrumentum nulla possit opponi exceptio: nunquid exceptio huius edicti opponi poterit? vide Felin. in c.exceptionem,

ptionem,col.14.versi.Item fallit,de except.Rom.in consi.300.Socin.in consi.204.in fin. & in consi.231.col.6.in 1.vol.& Dec.in consi.199.col.2.

Summarium in l.pater filio.ff.quod cum eo.

1 *Licèt actio detur in quantum aliquis facere possit,tamen admitti libellum si petatur insolidum.*

Bar.in l.pater filio.ff.quod cum eo.

1 BART. in d.l.pater filio,inquit,quamuis actio † detur in quantum aliquis facere potest,tamen,admitti libellum si petatur insolidum.vide Iass.in §.actiones autem,col.fi.inst.de action.

Summarium in l.fi.ff.quod cum eo.

1 *Ex sola patientia uidere institorem præponi.*

Bar.in l.fi.ff.quod cum eo.

1 BART. in d.l.fi.ait in summa. Ex sola patientia † videri institorem præponi. vide Alex.in consi.186.in libro primi & secundi vol.& in consi.120.col.2.in 5.vol. ubi hæc materia declaratur. & dum Bar.ibi subiungit, iudicem appellationis sententiam ex noua causa confirmare non posse.vide Dec.in rub.de appell.& ad rem faciunt trad.per Oldr.in consi.130.& per Feli. in c.cùm causa,col.2.in princ.de re iudic.

Summarium in l.j.ff.ad Macedo.

1 *Hoc senatusconsultum non est factum in fauorem filiorumfam.sed in odium fœderatorum.*

Bar.in l.j.ff.ad Maced.

1 BART. in d.l.j.inquit, hoc senatusconsultum † non esse factum in fauorem filiorum familiàs,sed in odium fœneratorum. Hoc idem dixit Bart. in l. qui exceptionem.ff. de condit.indebi.ubi uide quæ posui ibi. Ad rem faciunt trad.per Alex.in consi.79. & in consi.199.col.2.in 5.vol.vbi loquitur in inuestitura,ut attendatur principalis intentio, & in consi 123.in fi.eod.vol.& Paul.de Cast.in consi.316.Barb.in consi.2.colu.5.in 2.volu.& in consi.34.& in consi.83.col.2.eod.vol.& in consi.2.col.1.in 4.vol. & dum in apostillis ad Bart. in hac.l.ponitur,filium peccare mortaliter,si hac exceptione uteretur contra creditorem, qui ei uerè propter instantem necessitatem mutuasset: facit tex.in l. Macedoniani. C.ad Macedo. & hoc dictum refert & sequitur Iass.in §.actiones autem,col.6.inst.de action.

Summarium in l.si quis patrem.ff.ad Maced.

1 *Communis opinio excusat aliquem.*

Bar.in l.si quis patremfam.ff.ad Macedo.

1 BART. in ead.l.si quis patremfamiliàs,inquit, communem † opinionem aliquem excusare. Ad declarationem huius tex.uide Bal.in l.ij.col.fi.C.si aduers.rem iudic.quẽ referunt Alex. & alij.in l.est receptum.ff.de iurisd.omni.iud.& Paul.de Cast. in consi.174. Ad rem facit decisio Decij in l.si quis in conscribendo.nu.17.C.de pact.ubi ait,eum,qui eligit non idoneum iudicem,excusari quando communi opinione idoneus putabatur, quamuis alioqui non excusetur secundum Rom.in consi.138.ad quem multi accesserũt,ut ibi ait Dec. facit etiam illa sing. decisio Bar.in l.quid sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædil.edic.ubi ait per illum text.contractum esse licitum,quamuis re uera sit usurarius,quando communiter licitus existimatur.

Summarium in l.sed Iulianus.§.proinde.ff.ad Macedo.

1 *Actum,qui sequitur indicare mentem & intentionem præcedentem.*

Bar.in l.sed Iulianus.§.Proinde.ff.ad Macedon.

1 BART. in d.§.proinde,colligit ex isto tex.actum,† qui sequitur,indicare mentem & intentionem

tionem præcedentem. Ad hoc uide text.in l.sed si maritus.§. fi.ff.qui & à quibus.& in l.Aurelius.§.si testator.ff.de libera.lega.in c.cùm per bellicam. 34.quæst.2.in c.peruenit.18.distin.& Doct.in c.scribam,de præsumpt.Rom.in consi.353. Paul.de Cast.in consi.74. & in consi.262. & in consi.330. Socin.in consi.15.col.1.& in consi.162. col.2.in 1.uol.& in consi.66.colu.4. in 3.volu. Feli.in c.in literis, nu.12.de testi. Dec.plenè in consi,53.col.6.& in consi.336. Crauet.latè in consi.6.nu.30. & in consi.77.nu.10. & Mari.Soci.iuni.in consi.86.nu.3. Ex hoc inferri potest ad illam quæst. si aliquis alloquitur Titium, qui statim occidit Seium, ex isto actu subsequenti censetur ei dedisse consilium occidendi. Alex.in consi.211.in lib. primi & secundi uolu.Felin.in cap.1.col.4.de off.deleg. & an hoc sit uerum, vide eundem Felin.in c.afferte, in fi. de præsumpt.

Summarium in l. filium habeo.ff.ad Macedo.

1 *Id, quod dictum est in filio, extenditur ad nepotem.*

Bar.in l.filium habeo.ff.ad Maced.

1 BART. ex d.l.filium habeo, colligit, id, quod dictum † est in filio, ad nepotem dilatari. vide concord.per Rom.in consi.429. in 2.dub.vbi inquit, legem, quæ minuit pœnam in personam vnius, ad aliam porrigi, quamuis exceptiuè disponat, dummodò in ea uigeat eadem ratio.

Summarium in l. si filiusfamiliàs.ff.ad Macedo.

1 *Qui epistolam recipit, videtur approbare quæ in epistola continentur.*

2 *Si cum aliquo per epistolam contrahitur, contractus censetur celebratus in eo loco, in quo recepta fuit epistola.*

Bar.in l.si filiusfam.ff.ad Maced.

1 BAR. in d.l.si filiusfamiliàs, hoc dicit in summa. Ratione conuentionis, † qui epistolam recipit uideri approbare, quæ in epistola continentur. De intellectu huius text. vide apud Alex. in l.non solùm.§.morte, col.11.cum seq.ff.de oper.nou.nunc.& in consi.78.in 1.vol.& in cōsi. 290. Ponderatis his, col.3.& seq. in lib.primi & secundi volu.Feli.in c.nonne, colu.4.de præsumpt.vers.fallit quartò.Barb.in consi.6. colu.6.in 1.vol.& in consi.31. colu.3. eod.uolu.& In consi.11.col.4 in 2.volu. & in consi.15.col.4.eodem uol.& uide Dominos de Rota in titu.de probat.in antiquis, in 18.decis.& addita ad Abb.in c.2.col.5.de fide instru. in additione signata B.& ibi uide omninò Felin.nu.22. Et in re proposita de eo, qui sine contradictione literas alicuius retinet, vt consentire uideatur contentis in eis, vide eundem Bar. in l.cùm tabernam. §.pen.ff.de pignor.Bar.in l.Titius.ff.de const.pecun.vbi ait, hoc adnotandum esse pro mercatoribus.Bar.in l.quo enim.ff.rem rat.habe.Bald.in rubrica.C.de fide instrum. uersic.Quæro quid de literis. vbi ait eum, qui hoc modo literas accipit, uideri omnia fateri, quæ in eis continentur.& in l.si absentis.C. si cert.pet.& plenè de hac re uide apud Raph.Cuma.in consi.177. vbi distinguit.Ias.in l.emptor.§.Lucius Titius.ff.de pact.& in l.admonendi.ff.de iureiur.& in l.quæ dotis.ff.solu.matrimo. Dec.in consi.632.in fi. Et ex prædictis elicitur bona cautela ad extorquendam confessionem debiti ab aliquo debitore, ut per Cæpol. in cautel.9. Circa prædicta
2 scias, si cum aliquo † per epistolam contrahitur, contractum censeri celebratum in eo loco, in quo recepta fuit epistola. Bal. egregiè in l.mulrum.C. siquis alter. vel sib. Et de hac epistola uide singulare dictum Innoc.in c.cùm dilectus, de success.ab intest. quod refert & sequitur Ant. de Butr.in c.fi.de confess.

Summarium in rubr.ff. de pecul.

1 *Obligatio peculij ita sequitur peculium sicut lepra leprosum.*

Lucubra.in rubricam.ff. de pecul.

1 CIRCA materiam huius tituli sciendum est obligationem † peculij ita sequi peculiū, ut lepra sequitur leprosum: ita ut ad quemcunque transit peculium, transeat etiam obligatio. et idem est in parte peculij. Bar.in l.frater à fratre, colu.2.vers.venio.ff.de

cond.indeb. Et dum Bar.in hac rubr.in primis quærit,quid sit peculium, vide Bal.in l.fi.col.2. & 3.C.quod cum eo. Aret.& Iaf.in l.cùm fundus.§.seruum suum imprudens. ff. si cert.peta. & omninò Barb. post Abb.& alios in rubr.de pecul.cleric.& de speciebus peculij uide etiam Specul.in tit.de actore.in §.item cum. & ad prædicta uide glo.in c.licèt,de sepul.in sexto.& tex.cũ ibi trad.in l.fi.C.de inoff.testa.& Cæpol.in consi.21.col.3.

Summarium in l.j.ff. de pecul.

1 *Ista æquitas habet in se quandam aliam æquitatem annexam.*

2 *Pronomen hoc, est demonstratiuum, non solum ad oculum corporis, sed etiam intellectus.*

3 *Masculinum quando concipiat fœmininum.*

Bar.in l.j.ff.de pecul.

1 BART. in d.l.j.colu.2. dum ait, item ista † æquitas habet in se quandam aliam æquitatem annexam. vide Iaf.in §.actiones autem,col.3.institu.de action. & dum ibi in 3.col. in fi.quærit, utrum actio de peculio sit in rem? vide Bar.in l.frater à fratre,col.8. versi.veniamus.ff.de condi.indeb.& Iaf.in d.§. actiones autem,col.16.Similiter dum Bar. ibi in 4.colu.quærit, an ista actio ex obligatione ciuili & naturali oriatur,vide Bar.in d.l.frater à fratre,colu.8.vers.tertiò. Et dum subinde in eadem colu.quærit, vtrum ista actio sit bonæfidei an stricti iuris, & concludit, eam esse stricti iuris. contra hoc senserunt Io.Fabr. & Ang. quos retulit Iaf.in d.§. actiones autem,contra quos facit: quia hæc est una & eadem actio,ut infrà concludit Bar.igitur debet esse in totum uel bonæfidei uel stricti iuris,secundum Bar. in l.de diuisione, in fi.ff.solu.matr. vbi Iaf.col.3.vers.Ego. & in hac & in quacunque alia actione non prætermittas uidere Baptistam à sancto Blasio in suo amplo tract.de actione, vbi actionum omnium, nomen & naturã, & quæ ad intellectum cuiusque earum attinent, pertractauit,& omnes actiones,quæ in iure inueniuntur,recto ordine enarrauit.

2 Bar.in eadem l.col.5.ver.Item opp.tradit,pronomen † hoc,esse demonstratiuum non solùm ad oculum corporis,sed etiam ad oculum intellectus. De significatione huius uocis, hoc, vide Bar.in l.j.in 1.opp.ff.de oper.nou.nunc.& in prima const.C.in l.Mæuius.§.duobus.ff.de leg.2. & plenè de hac re habetur in l.j.§.huius studij.ff.de iust.& iur.

3 Bar.in ead.l.col.penul.in fi.tradit, quando masculinum † concipiat fœmininum. Verùm quia de hac re egimus suprà in præcedentibus lucubrationibus, non insistam. vide Dec.in l.fœminæ.ff.de reg.iur.& Aret.in consi.39.& Soci.in consi.255.

Summarium in l.j.§.potestatis.ff.de pecul.

1 *Verbum habeo, de necessitate non indicat dominium.*

2 *Genitiuus an significet dominium.*

Bar.in d.l.j.§.potestatis.ff.de peculio.

1 BART. in ead.l.§.potestatis, ait uerbum, habeo,† de necesitate non indicare dominium, vide Bar.in l.j.C.de naufrag.lib.11.Alex.in l.iij.§.ex contrario, colu.9.uers.quid si statutum.ff. de acquir.poss.& in l.stipulatio ista.§.hæc quoque.ff.de uerb.oblig.

2 Bart.in eod.§. tradit an genitiuus † significet tantum dominium: & declarat ut ibi per eum, vide doct.& præsertim Alex.in rubr.ff.de oper.no.nunc.& ibi Iaf.col.2.& 3.& quamuis sui natura dominium indicet,tamen secundum communem usum loquendi indicat etiam possessionem & detentionem. secundum quem uerba sunt accipienda. Soci.in consi.39.col.2.in 3.vol. Feli.in c.quia G.de iudi.Item genitiuus uidetur significare proprietatem.l.ij.§.1.ff. de relig.uide Alex.& Dec.omninò in rubr.ff.de iurisd.omn.iudi.& glo.in c.1.de postul.præl. & ibi Abb. col.7.vers.vide tamen ad principale. Accedat ad hæc bona glo.in l.ij.ff.de orig.iur. & Bar.in l. parui.ff.nau.caup.stab.& Bar.omninò in procem.C.& Paul.de Castr.in consi.11.incip. In casu præsenti. Bal.in l.si de proprietate.C.si à non comp.iudic. Anchar.in c.postulasti, de cleric.excommu.& uide Bart. in l.si certum.§. sed si fundum.ff. de confess. & in l.Quintus Mutius.ff.de auro & arg.leg.

Summa-

Summarium in l.licèt.§.si filiusfa.ff.de pecul.

1 *Vtrum actio de peculio sit proprium nomen actionis.*

Bar.in l.licèt.§.si filiusfam.ff. de pecul.

1 BART. in d.l.licèt.§.si filiusfamiliàs,in fi.quærit utrum † actio de peculio, sit proprium nomen actionis.vide Ias.in §.actiones autem,col.5.inst.de action. & Baptistam à sancto Blasio in tract.de actione.

Summarium in d.l.licèt.§.si seruus.ff.de pecul.

1 *Qui uenit contra laudum, quod est ipso iure nullum, non incidit in pœnam.*

2 *Accessorium ad naturam sui principalis accedit.*

3 *Accessorium an & quando stare possit sine suo principali.*

Bar.in d.l.licèt.§.si seruus.ff.de peculio.

1 BART. in ead.l.§.si seruus,colligit ex isto tex.eum,qui uenit † contra laudum, quod est ipso iure nullum,in pœnam non incidere: atque ita irrito facto principali, irritum fit & accessorium. de qua re uide aliquas remisiones apud Alex.in l.pacta quæ contra,col.1.C.de pact. & in consi.174.Opportunè considerato,in libro primi & secundi vol.ubi citat hoc Bartoli documentum. & omninò uide eundem Alex.in consi.96.nu.1.& num.14.in 6.volu.Ad rem facit,
2 quia accessorium † ad naturam sui principalis accedit,& eum sequitur. c.accessorium, de reg. iur.in 6.& quamuis doct.dicant hoc esse uerum quando accessorium sine suo principali stare non potest,alioqui non: Tamen dicas tu distinctionem hanc habere locum dumtaxat,vbi agitur de tollendo accessorio,scilicèt ut sublato principali, etiã accessorium intelligatur esse sublatum,alioqui firma remanet regula: ita probat Ant.de Fano in suo tract.de pignor.& hypothe.
3 in quarto membro secundæ par.nume.63.in fi. Et an & quando accessorium † stare possit sine principali,vide Anchar.& alios in d.c.accessorium.Alberi.& alios in l.intelligere. C. de luit.pignor.Feli.in c.nonnulli.nu.80. de rescript.in c.debitores, colu.2. de iureiuran. & in c.cùm.M. Ferrarien.col.9.de constit.& Maria.Socin.iun.in consi.65.68.& 145.nu.75.& Soci.in consi. 300.col.3.in 1.volu.inhærendo autem prædictæ regulæ dicas etiam accessorium accessorij ad naturam sui principalis accedere,vt tradunt doct.in c.1.de consecr.eccl.uel altar.in 6.

Summarium in d.l.licèt.§.idem scribit.ff.de pecul.

1 *In iudicio quasi contrahitur.*

2 *Iudicia & stipulationes æquiparantur.*

3 *Iudicia ultimis uoluntatibus æquiparantur.*

4 *Sicut ex contractu acquiritur pupillo, ita ex sententia.*

5 *Si statuto cautum est ut pro homicidio pœna pecuniaria imponatur, utrum procurator interuenire possit.*

6 *Statutum quod pro homicidio pœna pecuniaria imponatur, non ualet.*

Bar.in d.l.licèt.§.idem scribit.ff.de pecul.

1 BAR. in eadem l.§.idem scribit,in primo notabili.ait, in iudicio† quasi contrahi,per istum text. vide Feli.in rubrica de re iudic.& in c.quod ad consultationem, col.2.eodem titu.Bald.in consi.310.in 2.volu. & Alexand.in l.rescriptum,colu.fin.ff.de pact. Attende tamen quia Baptista à sancto Blasio in tracta.de arbitro & arbitratore, quæst.28.ait, in hoc text. non probari communem illum intellectum, scilicèt in iudicio quasi contrahi: proinde ipse alium attulit intellectum,vt ibi per eum.

2 Bar.in eodem §.in secundo notabili.& in col. fin. vers.venio ad secundum,inquit, iudicia † & stipulationes æquiparari. vide Ias.in l.si miles.§.decem,in quarto notabili.ff.de re iudic.vbi per illum text.tradit differentiam scitu dignam in hac re. nam, si super causa noxali sententia proferatur, quæ condemnet uel ad æstimationem, vel ad noxæ dationem, noxa eo casu non erit

PP 2 in obli-

in obligatione,sed tantum in solutione: quia sententia regulatur secundum naturam cōtractus præcedentis; alioqui uerò est, si quis stipuletur æstimationem, vel noxam: quoniam utrunque erit in obligatione: vt ibi per eum. et sic ista regula non procedit ubicunque militat diuersa ratio. Solet etiam dici iudicia † ultimis uoluntatibus æquiparari.l. non est mirum.ff.de pigno.actio. magis tamen contractui æquiparantur, vt per Ias.in rubrica.C. de iudic.col.2.versi. vltimò. et ibi ex ista æquiparatione contractuum & iudiciorum infertur ad aliqua, quæ pari ratione debent paria iudicari. Adde ex sententia lata in reali actionem & obligationem oriri secundum glo.& doct.in l.ij.§. fin.ff.de prætor.stipul.vbi ampliant idem esse in litis contestatione. vide quod ait Paul.de Cast.in l.edita, colu.3.C.de eden. Et ideò rectè infertur ex præcedentibus, sicut ex contractu acquiritur † pupillo, ita & ex sententia: Alexand.in l.furioso, col. 1.& 2.ff.de re iudic. sed prædictæ conclusioni reluctatur: quia obligatus ad factum ex contractu non tenetur præcisè facere.l.stipulationes non diuiduntur.ff.de uerb.obliga.vbi Bar.colu. 18.uersi.Quid ergo. sed obligatus ex sententia præcisè ad faciendum compellitur, secundum glo.sing.in l.qui restituere,in unce,condemnandus.ff.de rei uēdic. Et cui magis æquiparentur iudicia an contractui,& ita retrotrahuntur, an ultimæ uoluntati, & tunc secus: vide latissimè apud Ias.in l.si is qui pro emptore.col.78.vers.quid in sententia.ff.de usucap.

3

4

5 Bar.in dicto §.propè fi.quærit,si statuto cautum est, ut pro homicidio † pœna pecuniaria imponatur,utrum procurator interuenire possit? vide ad hoc. Ioan.de Plat.in l.j.C.de impon.lucrat.descrip.colu.fin.lib.10.& omninò Felin.in c.inter cæteras,nu.2.de rescript. vbi stante statuto, quòd committens tale delictum, puniatur in x.& in casu quo non soluat, pœna corporis puniatur; inquisitionem isto casu ait esse corporalem, licèt pœna corporis in locum pecuniariæ subrogetur. & propterea inquit,reum carcerari posse; neque pro eo ait posse procuratorem interuenire, nisi is pendente causa det pecuniam fisco cum protestatione, quòd si contingat cōdemnationem sequi, vult dictam pecuniam datam esse in solutum pro pœna: nam tunc pro eo procurator interuenire poterit,& carcerem euadere, alioqui non. id quod est diligenter animaduertendum pro intellectu prædictorum. Attende tamen quoniam Bar.hic format

6 quæstionem suam in termino statuti disponentis † pro homicidio pœnam pecuniariam imponi,sed huiusmodi statutum non ualere ait Abb.in c.fi.de consuetu.& Areti. in consi.58.colu.6. de qua re uide Rom.in singul.714.incip.Iudex potestatis. & Feli.in rubrica de homicid.Nolo hic prætermittere pulchrum exemplum quod contigit in quadam ciuitate Romandiolæ tempore Comitis uirtutum, qui fuit maximus Dux Mediolani. is enim adepto dominio illius urbis omnia eius statuta & priuilegia, vt moris est, confirmauit. inter quæ statutum extabat disponens, homicidium pœna tantum pecuniaria esse puniendum. quidam fuit atrociter interfectus. Gubernator ciuitatis zelo iustitiæ præmebatur, vt homicidam,quem captum in carcere detinebat, morte damnaret, sed pro eo interuenientes pecuniam offerebant pro pœna homicidij constitutam, petentes propterea eum liberari: iustus autem iudex illum ultimo supplicio subiecit. & posteà dixit eis & multis, qui aderant: Ego si iure non potui hunc delinquentem pœna mortis condemnare, fui eius homicida: ideò ecce pecuniam offero pro pœna constituta: vt ego quoque statuto uestro innitens liberationem consequar. qui ob id apud omnes fuit mirum in modum laudatus, eo quòd tam argutè iustitiam ministrare decreuerit.Hæc Bernardinus Corius in sua historia.

Summarium in l.ex duobus.ff. de pecul.

1 *Electione unius ex pluribus non habentibus communionem serui & peculij, alios liberari.*

Bar.in l.ex duobus.ff. de pecul.

1 BART. in d.l.ex duobus,ait,electione † unius ex pluribus non habentibus communionem serui & peculij,alios liberari. Ad intellectum huius tex. vide Paul.de Cast. & Alexan.in l.cùm fundus.§.seruum tuum imprudens.ff. si cert.pet.

Summa-

Summarium in l.libera.ff.de pecul.

1 *Mutata conditione in deterius, reuocatur mandatum.*

Bar. in l.libera.ff. de pecul.

Bar. in d.l.libera.citat l.si cùm Cornelius, vt ibi per eum. ibique ait Bald.mutata condi-
1 tione † in deterius reuocari mandatum. sed quare pari ratione non intelligitur ademptum peculium, ita ut dominum de eo non obliget, l. cùm fundus.§.seruum tuum imprudens.ff. si cert. peta. cogita, quia malè responderi potest, vt ibi per Curtium. fol.55. & quòd mutata in deterius conditione, mandatum reuocatum esse intelligatur, tradit Feli.in c.qualiter & quando.nu. 4.de accusat.vbi ex hoc infert ad alias decisiones scitu dignas. Quid si illius conditio in deterius mutaretur, cùm quo gerendum erat negocium? Respon. pariter ex sola uoluntate coniecturata reuocatum esse censeri.d.l.si cùm Cornelius. ff.de solut. & ad rem facit ratio.l.si hominem.ff.mandat.& id quod habetur in l.si quis cùm sciret.ff.pro empt.

Summarium in l.quod.ff.de pecul.

1 *Euentus litis dubius est.*

Bar.in l.quod.ff. de pecul.

1 Bar. in d.l.quod, sic ait in summa. Dubius † est litis euentus, & qui ideò tenetur, quia actionem habet, eam cedendo liberatur. vide Rom.in l.iiij.§.Cato, in 3.notabili.ff.de uerb. obl. Bar.in l.cùm fundus.§.seruum tuum imprudens.ff.si cert. pet. col.fi.vbi quamuis ex contractu aliquis teneatur, tamen cessione liberatur. & ibi uide Paul.de Cast.col.ultima, vbi opponit dicens, ratione uitandi circuitus, actionem sine cessione debere competere. pro cuius solutione ponit memorabile documentum. & ibi Alex.col.3.tradit, an domino contumace, uel absente transeat actio sine cessione. & cedentem non teneri ad soluendas expensas litis agendæ cessionario, tradit Paul.de Cast. in l.si ea res.ff. action.emp.& hic. An & quando actio cedatur, tradit Bar.in l.j.§.fi.in princip.ff.de ope.nou.nunci. & quæ ad cessionem attinent, vide per Io.de Grassis in tract.de cessione iuris & actionum.

Summarium in l.ex facto.ff.de pecul.

1 *Si aliquis gessit se pro libero, & postea monasterium aliquod eum uendicat ut seruum eum toto patrimonio, eo casu monasterium teneri de illo peculio utili actione.*

Bar.in l.ex facto.ff. de pecul.

1 Bar. in d.l.ex facto, colligit ex isto tex.argumentum, † si aliquis gerit se pro libero, & postea monasterium aliquod eum uendicat, ut seruum cum toto patrimonio, eo casu monasteriū teneri de illo peculio utili actione. vide Ias.in §.actiones autem, col.4.& seq.inst. de action.

Lucubrat.in rubricam.ff.quando actio de peculio est annalis.

Circa istam rubricam scilicet, ut tantum agi debeat infra annum, uide text.optimum in l.pater qui castrense peculium.ff.de castren.pecul.

Summarium in rubr.ff.ad Velleian.

1 *Quid operetur iuramentum in renunciatione velleiani.*

Lucubrat.in rubr.ff.ad Velleian.

1 Circa istam rubricam quid operetur † iuramentum in renunciatione velleiani, uide Ias.in l.sciendum, col.2.& seq.ff.de uerb.oblig.& de renunciatione velleiani, quomodò fieri possit, & an sufficiat renunciatio in genere, & multa in materia certiorationis, & an sufficiat in genere cogitasse de eo, cui renunciatur; vide latè Feli. in c.si diligenti.nu. 16.cum seq.de for.compe. Ad rem faciunt trad. per Curtium in consi.43. Et quamuis mulier renunciare non possit hæreditati paternæ nisi cum iuramento, tamen cautela est, ut in instrumento apponatur pactum de non petendo. Cæpoll.in caut.183.

Summarium in l. fideiussores. ff. ad Vellcian.

1 *Si mulier fideiubet an iuuetur velleiano.*

Bar. in l. si fideiussores, & l. quanquam. ff. ad Velleia.

1 BART. in his legibus, hoc dicit in summa. Mulier † si fideiubet, vel alium fideiubere mandat, iuuatur velleiano, si recipiens hoc sciuerit. Attende tex. in l. quanquam, ex quo doct. colligunt, actionem mandati oriri ex mandato inutili ad gerendum aliquid. id quod memoratu dignum putat esse Soc. in consi. 26. col. 4. in 1. vol.

Bar. in l. si mulier. §. item si mulier. ff. ad velleia.

BAR. in d. §. item si mulier, tradit vt ibi per eum. Tu uerò pro concordia huius. §. cum l. nec interest, suprà eodem tit. vide Soc. in consi. 83. in 3. vol.

Summarium in l. si mulier. §. si mulier. ff. ad velleian.

1 *Si mulier in iudicio renunciat exceptioni velleiani, velleiano non iuuatur.*

2 *Mulier eadem ratione decipitur renunciando, qua decipitur contrahendo.*

3 *Notario an credatur asserenti se certiorasse mulierem de beneficio velleiani & restitutionis in integrum.*

4 *Mulier an possit renunciare hypothecæ, quam habet in bonis mariti.*

5 *Mulier renunciando hæreditati paternæ & maternæ an præiudicet filijs filiæ.*

Bar. in d. l. si mulier. §. si mulier. ff. ad velleia.

1 BART. in eadem l. §. si mulier, sic dicit, si mulier in iudicio † renunciat exceptioni velleiani, velleiano non iuuatur. De hac re an mulier posit renunciare velleiano, vide quæ posui suprà in rubrica huius tituli. & Ias. in l. si quis in conscribendo, col. penul. versicu. item aduerte. C. de pact. Abb. & Feli. in c. si diligenti, de for. compet. & latissimè Ange. de Aret. in §. item si in iudicio, col. 12. & seq. instit. de action. facit tex. in l. iubemus. C. ad velleia. & vide Bar. latè distingu. in l. fi. C. eod. titu. Tamen præsupponendo mulierem posse renunciare saltem cum iuramento, vide duos casus, in quibus non valet, vt per Ias. in l. sciendum, colu. 9. vers. Tertiò. ff. de uerbor. oblig. & de hac materia vide aliquid apud Alexand. in l. in repudianda. ff. de acquir. hæredit. Et
2 dum Bar. dicit, mulierem † eadem ratione decipi renunciando, qua decipitur contrahendo, scilicèt ob sexus fragilitatem; vide Ias. in authen. matri & auiæ, colu. 3. versic. quintò quæro. C. quan. muli. tut. offic. Et quoniam in apostillis hic ad Bart. continetur in quacunque renunciatione, quam facit mulier, necessariam esse certiorationem; vide Feli. in d. c. si diligenti. & Ias. in l. penul. col. penul. uersic. et circa præsentem. C. de pact. & Ias. in dicta. l. in repudianda. col. 31.
✱ vbi limitat * communem hanc conclusionem duobus modis. Primò quando renunciatio fieret de conscientia, vt hic, & in apostill. secundò quando in renunciatione iuramentum interueniret: quia tunc certioratio non exigeretur, vt ibi per eum, & in l. fin. C. de iur. & fact. ignor. vbi arguit contra hoc. & uide latè eundem Ias. in authen. sacramenta puberum, colu. 4. versic.
3 tertiò principaliter. C. si aduers. uendit. Nunquid autem credatur † notario asserenti se certiorasse mulierem de beneficio velleiani, & restitutionis in integrum, & aliorum remediorum. vide latè per Ias. in l. si duo patroni. §. item Iulianus, colu. 3. versic. Ego iuxta. ff. de iureiuran. & Alexand. in d. l. sciendum. ff. de uerb. obliga. col. 7. & sequ. & Felin. in d. c. si diligenti, colu. 4. de foro competen. & ad prædicta uide Decium in consi. 551. vbi agit de uiribus renunciationis hæreditatis paternæ factæ à muliere pro dote. & in consi. 180. & in consi. 181. & Alexand. in
4 consi. 29. & in consi. 53. in 3. volu. Et an mulier † posit renunciare hypothecæ, quam habet in bonis mariti: vide Fulg. in consi. 206. & Abb. in consi. 8. in 2. volu. vbi ait renunciari posse cum iuramento, sed relaxationem iuramenti denique peti posse. Tamen traditur cautela ut renunciatio mulieris ualeat, scilicèt si in instrumento apponatur pactum de non petendo. Cæpoll. in
5 caut. 183. & de renunciatione quam † facit mulier de hæreditate paterna & materna, an præiudicet filijs filiæ, vide Soci. in cons. 34. in 4. vol. & Aret. in cons. 163. col. pe. & fi. Et quia hucusque

egimus

égimus de renunciatione uelleiani, an ualeat, & an certioratio exigatur, & an credatur notario asserenti se certiorasse; attende quoniam huiusmodi renunciationes facilè irritari possunt, & ad nihilum redigi; vt putà si notarius interrogaretur, quid sit Velleianum: nam si ipse id ignoraret, clarum est, eum mulierem de hoc certiorare non potuisse. & circa hoc nonnullæ etiam aliæ cautelæ traduntur apud Cæpoll. in caut. 196.

Summarium in l. j. ff. de compensa.

1 *Compensatio an fiat ipso iure.*

Bar. in l. j. ff. de compens.

1 BAR. in d. l. j. tradit, nunquid compensatio † fiat ipso iure: & concludit fieri, si opponatur ab homine. Adde quòd communiter compensatio non fit ipso iure, sed facto hominis. Soci. ✱ in consi. 17. in 3. vol. fallit tamen quò ad impediendum cursum usurarum secundum glo.* communiter approbatam in l. si constat. C. de compens. & Soci. in consi. 99. col. 2. in 1. vol. An compensatio opponi posset quamuis dies solutionis non uenerit, vide Fulg. in consi. 141. Vtrum autem ab homine opponi possit compensatio de apodissa ad quantitatem cõtentam in instrumento guarentigiato, cui ex forma statuti opponi non potest nisi exceptio solutionis. vide Ang. in consi. 132. & Marcum Antonium Bauerium in tract. de uirtute iuramẽti. nu. 49. & multa scitu digna in materia compensationis uide apud Angel. in consi. 259. & tractatus editos de compensationibus, in quibus latè traditur de hac re.

Summarium in l. si cum filio. ff. de compensa.

1 *Illud, quod peti poterat cum adiectione de peculio, deducitur ad compensationem.*

Bar. in l. si cum filio. ff. de compensa.

1 BART. in d. l. si cum filio, ait, illud, quod peti poterat † cum adiectione de peculio, deduci in compensationem. Cõtrarium uult expressè idem Bar. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens, col. 3. vers. venio ad illum qui ad peculiares. ff. si cert. pet. vbi inquit, compensationem fieri non posse cum eo, qui peculij actione tenetur: quia non est liquidum propter id quod potest dominus. vide ibi Curtium qui mouet hanc difficultatem & soluit, fol. 32. ver. volo tamen quòd aduertas.

Summarium in l. si cum militi. §. cum intra. ff. de compensat.

1 *Dies, qui miserationis causa solutioni indulgetur, non impedit compensationem.*

Bar. in l. si cum militi. §. cùm intra. ff. de compens.

1 BART. in d. §. cùm intra, dicit: Diem † qui miserationis causa solutioni indulgetur, non impedire compensationem. vide Alex. in l. non solùm, col. 1. ff. solu. matr. & in l. si uero procuratori, in apostill. ff. de solut.

Summarium in Rub. ff. depos.

1 *Libellus in materia depositi quomodo concipiatur.*

Bar. in Rubr. ff. depos.

1 CIRCA hanc rubricam uide quomodò libellus † in materia depositi cõcipiatur apud Ias. in §. sequens alia, col. 6. vers. sequitur in tex. instit. de action. & quomodò & quando per inficiationem crescit in duplum, uide in l. j. §. prætor, & seq. infrà eod. titu. Et quando depositum retineri possit à depositario pro obseruantia contractus, vide Soc. in consi. 143. col. pen. in 1. volu. Item scias in hac materia instrumentum depositi habere paratam executionem sicut res iudicata, nec requiritur aliqua condemnatio secundum Bar. in l. pen. C. depos. Tamen contra tenet ibi Bald. ad quem accessit Feli. in c. olim, in fi. de accusat. Quid si depositarius fuit coactus soluere alicui tanquam creditori deponentis, an sit liberatus? Rapha. Cuma. in consi. 185.

Summarium in l.j. §. si uis seruum. ff. depos.

1 *Is qui dat pecuniam conductor appellatur, is verò qui recipit, locator.*

Bar. in l. j. §. siquis seruum. ff. deposi.

1 BAR. in l.j. §. siquis seruum, ait, eum qui dat pecuniam, † conductorem appellari, eum uerò, qui recipit, locatorem. Ad idem uide Bal. in l. petens, col. pen. C. de pact. & in consi. 114. in 1. vol. & Rom. in consi. 86. in princip.

Summarium in l.j. §. siquis argentum. ff. deposi.

1 *Qui agit petendo speciem argenti in libello exprimere debeat pondus.*

Bar. in d.l.j. §. siquis argentum. ff. deposi.

1 BART. in ead. l. §. siquis argentum, agit de eo, qui petit speciem † argenteam, vt in libello exprimere debeat pondus, & reliqua ut ibi per eum. Hoc idem ait Bar. in l. si in rem, in fi. ff. de rei uend. & in l. in actione. ff. de furt. & in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de oper. nou. nunci. & in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de uerb. oblig. Alex. in l. j. col. 4. ff. de eden. & Feli. in c. 2. colu. 2. de libel. oblat.

Summarium in l.j. §. si cista. ff. deposi.

1 *In actione depositi libellus quomodo formari debeat.*

Bar. in d.l.j. §. si cista. ff. depos.

1 BAR. in ead. l. §. si cista, tradit, quomodò in ista actione † libellus formari debeat. vide quę posui suprà in rubrica huius tituli. Et dum ibi subiungit probandum esse res esse immissas, vide ad hoc Feli. in c. constitutus, in fi. de testi. & in c. cùm I. & A. de iudic. Alex. in consi. 103. colu. 3. in 1. uolu. vbi citat hoc Bartoli documentum. & Ias. in l. in actione, col. pen. uers. venio. ff. de in lit. iur. Et dum Bar. ibi in fi. ait, succurrendum esse iuranti in litem quando per dolum non restituitur, vide Ias. qui ad hæc dicta Bar. accedit in §. sequens alia, col. 6. instit. de action. & omninò Abb. cons. 109. in 2. vol. Illud etiam scias, depositarium, qui habet salarium, teneri etiam de leui culpa: & in dubio præsumi factum fuisse furtum culpa custodis. Dec. in consi. 417.

Summarium in l. si apud quem. §. in sequestrum. ff. depos.

1 *Contra sequestrum habet locum actio, qua tenetur rem exhibere.*

2 *Sequester non potest officium suum deponere sine causa.*

Bar. in l. si apud quem. §. in sequestrum. ff. depos.

1 BAR. in d. §. in sequestrum, dicit, contra † sequestrum habere locum actionem, qua tenetur rem exhibere. Vide quæ actio competat apud Abb. in c. examinata. q. 4. vers. secundò, de iudi. & de tota materia sequestri uide amplissimè Curtium in tractatu de sequestris. & Ang. Perusinum similiter in suo tract. de sequestris.

2 Bart. in ead. l. §. si uelit, sic ait in summa. Sequester † non potest officium suum deponere sine causa. & posteà subiungit quænam iusta causa esse dicatur. Adde tu fortè iustam causam esse posse etiam quando sequester diu stetit obligatus, quò possit agere ut liberetur, sicut dicitur de fideiussore, qui diu stetit obligatus, vt per Alex. in apostill. in l. Lucius. ff. mand. & per Rom. in sing. 100. vbi citat Spec. Ad rem faciunt trad. per glo. & Bal. in l. item si. ff. de nego. gest.

Summarium in l. si hominem. §. quoties. ff. depos.

1 *Quando nummularij foro cedunt, potior est causa deponentium sine usuris.*

Bar. in l. si hominem. §. quoties. ff. depos.

1 BART. in l. si hominem. §. quoties, inquit, quando nummularij † foro cedunt, potiorem esse causam deponentium sine usuris. et inter eos qui prior est tempore, non est potior in iure. cum hoc concordat text. in l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. credit. circa hunc. §. dum concludit Bar. eum, qui recipit usuras, amittere priuilegia depositi: uidetur ei refragari regula. l. siquis nec causam. ff. si cert. pet. & ibi Bar. in fi. principij. & ibi Curtius facit istam obiectionem & soluit fol. 3. & seq.

Summa-

Summarium in l. in depositi ff. deposi.

1 *In actionibus bonæfidei quilibet hæredum tenetur insolidum ex dolo suo.*

Bar. in l. in depositi. ff. depos.

1 BART. in d. l. in depositi, ait, in actionibus † bonæfidei quemlibet hæredum teneri in solidum ex dolo suo, alioqui uerò in actionibus stricti iuris. citat. l. secundam. §. fi. ff. de uerb. oblig. ubi Ias. col. 3. versi. secundò not. tenet contrarium.

Summarium in l. quod seruus. ff. deposi.

1 *Quamuis per contrahentem alteri quæratur actio, tamen ei potest solui, nisi sit iusta causa credendi eum, ad quem res pertinet, permissum non fore.*

Bar. in l. quod seruus. ff. depos.

1 BART. in d. l. quod seruus, inquit, quamuis per contrahentem † alteri quæratur actio, tamē ei potest solui, nisi sit iusta causa credendi eum, ad quem res pertinet, permissurum non fore. & de hac. l. Bar. non curat, quia ualet ad monachos. vide Bal. in consi. 378. in 1. vol.

Summarium in l. si quis inficiatus. ff. depos.

1 *Quando tu mihi protestaris uel tanquam procurator uel tanquam hæres ut soluam tibi, teneris mihi per instrumentum fidem facere te esse procuratorem, uel hæredem, alioquin ego non constituo in mora.*

2 *Is qui incipit scire se iustam causam habere, à iudicio debet desistere, ut ab expensis excusetur.*

Bar. in l. si quis inficiatus. ff. depos.

1 BART. in d. l. si quis inficiatus, inquit, quando tu mihi protestaris † uel tanquam procurator, uel tanquam hæres, ut soluam tibi, teneris mihi per instrumētum fidem facere, te esse procuratorem, uel hæredem, alioqui ego non constituor in mora. vide Alex. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. de oper. nou. nunc. & in consi. 8. Viso & diligenter. colu. 2. in 5. vol. aliquid per Bal. in c. eam te, col. 2. in fi. de rescrip. & vide Anr. Corset. in singularibus suis, in voce, Procurator, in sing. incip. Si aliquis protestatur. ubi hoc Bartoli documentum extollit, dicens esse celebre. Limita tamen hoc, ut procedat solùm quando procurator extra iudicium protestatur, alioqui uerò si in iudicio petit, & protestatur: quia etiam mandato non exhibito debitor in mora cōstituitur: quia sine mandato credendum non est, eum adire iudicem uoluisse. Barb. in c. ex parte decani, de rescrip.

2 Bar. in ead. l. inquit, eum, qui incipit scire † se iustam causam habere, à iudicio debere desistere, ut ab expensis excusetur. vide Alex. in consi. 232. In causa & lite, in fi. in libro primi & secundi vol. Raph. Cuma. in consi. 74. col. 2. Feli. in c. quoniam contra, colu. 9. de probat. & in c. fraternitatis, in secundo notabili de testi. & in c. exceptionem, col. 15. ver. subdit Bald. de excep. & in c. pastoralis, in fi. de iudic. & Anch. in consi. 326.

Summarium in l. si duo hæredes. ff. depos.

1 *Tex. declaratur procedere in obligatione secundaria quæ contrahitur ratione doli uel culpæ, in qua dolo commisso quilibet tenetur in solidum.*

Bar. in l. si duo hæredes. ff. depos.

1 BART. in d. l. si duo hæredes, declarando tex. in uersi. Planè, inquit, eum † procedere in obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli uel culpæ, in qua dolo commisso quilibet tenetur insolidum. Adde hoc esse exemplo duorum tutorum, ut hic in text. ex quo infertur, eos habere beneficium diuisionis. ita per istum tex. docuit Bar. in l. iij. §. 1. in quęst. 2. ff. de duob. rei. & uide quæ posui ad Bar. in l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commod.

Summarium in l. Publia. ff. depos.

1 *Ex pacto apposito in traditione rei meæ, quæ mea durat, alteri quæritur utilis actio.*

Bar. in l. Publia. ff. depos.

1 BART. in l. Publia, sic ait in summa. ex pacto † apposito in traditione rei meæ, quæ mea durat,

durat, alteri quæritur utilis actio. Attende quoniam huic collectioni repugnare uidetur, hoc ita rectè colligi non posse: Tu mihi debes centum restituere, igitur contra te mihi actio competit, ut Pet. & Cyn. tradiderunt in l. ad probationem. C. de probat. dicentes, si pecuniam apud te deposui, recessurus hoc pacto adiecto, ut eã Titio quædam signa deferenti restitueres; si Titius cum signis eam requirit, non propterea actionem ad illam petendam habere poterit. & ad rem uidetur facere tex. in l. bona fides, infrà eod. tit. & dum Bar. ibi subiungit, item not. quod dixi in summarium, ut intelligendum sit si moriar, & reliqua ut ibi per eum. Ad hæc uide etiam Barb. in consi. 43. col. 4. in 2. vol. & in consi. 67. col. 4. eod. vol. Rom. in consi. 327. colu. 3. Alex. in l. iubemus, in fi. ff. de leg. 1. Abb. in consi. 72. col. 3. in 1. vol. & in consi. 100. col. fi. & in consi. 121. col. fi. eod. vol. & Card. in consi. 23. Et dum Bar. opp. de l. si debitor. ff. ad Trebell. vide Ias. in l. certi condictio. §. quoniam, col. 1. versi. secundò addam. ff. si cert. pet. ubi inquit, in illo text. non contineri, actionem acquiri alteri, licèt ei fieri debeat restitutio. ad quod faciunt ea, quæ paulò ante prædixi. Adde quòd eodem modo poterit aliquis alteri stipulari rem quæ futura est sua. Bar. in l. quod dicitur, in fi. §. de uerb. oblig. in fi.

Summarium in l. Publia. §. Titius. ff. de pact.

1 *Verba enunciatiua non inducunt obligationem in contractibus, sed probationem.*

2 *Si plures res scriptæ in aliqua pagina reperiuntur, una pro me faciens approbari potest, & alia repudiari contra me faciens.*

Bar. in d. l. publia. §. Titius. ff. depos.

1 Bar. in ead. l. §. Titius Sẽpronio, colligit ex tex. verba† enunciatiua non inducere obligationem in contractib. sed probationẽ. Vide ad declarationẽ huius tex. Soc. in cõs. 3. col. 3. in 1. uol. & aliquid per Bal. in consi. 256. in 1. vol. & in consi. 330. in 5. vol. Ad rem faciũt trad. per Abb. & alios. in c. Albericus, de testi. & per Dec. in consi. 522. & ad ea, quæ tradit Bart. ibi in 3. not. ut non stet ei, quod quis sibi scribit in epistola; vide Ias. in l. non solum. §. nocere, col. 15. ff. de oper. nou. nunc. & Imol. in cõs. 138. Aret. in consi. 14. col. 5. & Soc. in consi. 162. col. pen. in 1. vol. &
2 dũ subiungit Bar. si plures † res scriptæ in aliqua pagina reperiuntur, unã pro me facientem approbari posse, & aliã contra me repudiari. de qua re remisit se ad ea, quæ posuit in l. Aurelius. §. item. ff. de liber. leg. ubi uideas quæ dicam, Deo fauente, ibi ad Bar. & hunc tex. in hoc ait esse mirabilem Matthæsyll. in sing. 79. incip. Nota doctrinam mirabilem. ubi ait prædicta procedere quando plura in epistola ad me transmissa continentur, ut unum acceptari possit, & aliud repudiari, alioqui uerò si in libro rationum continentur, ut ibi per eum. vide etiam Ang. in consi. 330. & in l. j. C. ut quæ desi. aduoc.

Summarium in l. Lucius Titius. ff. depos.

1 *An & quando id quod agitur si non ualet ut agitur, ualet ut simulatè concipitur.*

2 *Illa propriè dicitur simulatio quando aliquid fingitur agi, & tamen nihil agitur.*

3 *Simulatio coniicitur quando uenditor conducit rem uenditam ab emptore in eodem instrumento.*

4 *Simulatio probatur coniecturis.*

5 *Simulari licet quando utilitas aliqua, siue bonum aliquod euenire potest.*

6 *An alienator admittatur ad allegandam simulationem alienationis.*

Bar. in l. Lucius Titius. ff. depos.

1 Bart. in d. l. Lucius Titius, tradit an & quando id, quod agitur, † si non ualet ut agitur, ualeat ut simulatè concipitur. Et dum inquit, quandoque illud quod agitur est inualidum, & tunc non ualet illud, quod simulatè concipitur: vide Alex. in consi. 142. col. 3. in 5. vol. Posteà uerò ibi Bar. in fi. subiungit, exceptionem simulationis tunc obstare quando in ueritate nihil agebatur, uel agebatur aliquid inualidum uel turpe, alioqui uerò si agebatur in ueritate, quamuis caderet in alia specie obligationis. vide Alex. in consi. 28. col. 4. in 5. volu. Salic. in l. ex pretio. C. si
2 cert. pet. & in l. pen. in fi. C. depos. & Paul. de Cast. in consi. 9. Attende tamen, quia propriè † illa

dicitur

dicitur simulatio,quando aliquid fingitur agi,& tamen nihil agitur,ut quando alienat,siue fingit alienare bona ut à uexationibus defendatur. Soc.in consi.164.col.3.in 1. volu. Et quando simulatio præsumatur,vide Soc.in consi.162.in 1.vol.& in consi.90.in 3.vol. & in hac materia uide omninò Aret.in consi.65.& Decium in l.imaginaria.ff.de reg.iur.& simulationem præsumi quando alienans perseuerauit in possesione rei,de qua fit contractus,docuit Soci.in consi. 127.col.4.in 3.vol.ubi etiam alias tradidit coniecturas. sed contrarium in prædicto casu tenuit Aret.in d.consi.65.vide omninò Raph.Cuma.in consi.134.& non prætermittas Alex.in
3 consi.28.in 5.vol.ubi not.limitat hoc dictum de perseuerantia possesionis.Simulatio † quoque conijcitur,quando uenditor conducit rem uenditam ab emptore in eodem instrumēto. Abb. in consi.49.in 1.vol.vbi etiam alia quædam ad simulationem pertinentia inueniuntur. Simulationis autem multæ sunt species, quædam sunt, quæ fiunt de actu prohibito ad permissum, & istæ sunt prohibitæ,quædam uerò fiūt de actu permissum,& istæ sunt licitæ,ut declarat Cæpol.
4 in cautel.243.Iccircò autem simulatio † probatur coniecturis: quia liquido probari non potest,cum in animo consistat. Soc.in consi.18.col.8.in fi.in 1.vol.Dec.in consi.644. Alexan.in consi.44.in 6.vol.& in hac materia uide semper Fulg.in consi.134.& Dec. in d.l. imaginaria. & inquit Dec.in d.consi.644.simulationem contractus allegari posse,etiam si iuramentum intercesisset. Tamen simulationis suspicio tollitur quando apparet de ueritate. Dec.in consi. 463.col.fi.Nolo in hoc sermone simulationis silentio præterire, quòd quamuis simulatio à le-
5 gibus ipsis abhorreat,tamen licere † simulare quando utilitas aliqua, siue bonum aliquod euenire potest.c.utilem simulationem.22.q.2.ex quo infert Bartholomeus Brixiensis in tract.quęstionum dominicalium,in 20.quæstione,licere simulare,ut aliquis uiuat,& acquirat alimenta. De simulatione autem quæ colligitur ex pacto de retrouendendo,& paruitate pretij,& al js cō iecturis,uide Doct.in c.ad nostram,de emp.& uend.Alex.in d.consi.54.in 6.vol.Fulg.in d.cōs. 134.Feli.in c.si cautio.nu.55.de fid.instr.Abb.in consi.69.in 2.vol. Ias. in l.cum ea.C.de transact.& latisimè Cæpoll.in tracta.de simulatione contractuum.Bart.in l. post contractum. ff.de donat.& in l.pacta nouisima,ubi Alex.& Ias.C.de pact.& uide text. in l.sicut.§. superuacua.ff. quib.mod.pign.uel hypoth.solu.& Paul.de Cast.in l.in emptione.C.plus uale.quod agi. An au
6 tem alienator † admittatur ad allegandam simulationem alienationis, uide Bart.in consi.incip. In nomine Domini factum tale est. Ad præfata uide Rom. in consi.255. Quò ad primum. & in consi.146.Clarisimè assessor.& de coniecturis simulationis uide Feli.in c.si autem, colu.2. de rescrip.& quomodo probari posit non obstante statuto,contra instrumentum admitti nō debere probationem,nisi per aliud instrumentum,uide eundem in c.cùm Ioannes, col.15. de fid.instr. & breuiter simulatio deceptoria & dolosa reijcitur, cauta uerò & prompta admittitur.Abb.post glo.in c.1.quod met.cau.

Summarium in l.bona fides.ff.depos.

1 *Bona fides est ut res deposita deponenti restituatur, nisi extrinseca & specialis ratio hanc bonam fidem impediat.*

2 *Quando lex non respondet quæstioni propositæ videtur terminatum pro ea parte, quæ ultimo loco posita est.*

Bar.in l.bona fides.ff.depos.

1 BART. in d.l.bona fides,colligit in summa, bonam † fidem esse in genere, ut res deposita deponenti restituatur,nisi extrinseca & specialis ratio hanc bonam fidem impediat. vide pulchrum casum apud Bal.in consi.410.col.3.in 2.vol.

2 Bart.in ead.l.colligit ex text.& glo. quando lex † non respondet quæstioni propositæ uideri terminatum pro ea parte,quæ ultimo loco posita est. ex quo dici solet ultimam opinionem approbatam esse censeri. De hoc uide tu gl.& ibi moder.in l.qui filium.§.Sabinus,in glo.fi. circa medium.ff.ad Trebell.Soc.in consi.99.col.2.in 1.vol.& in consi.252.col.12.eod.volu.& Feli. in c.1.col.pen.de const.Limita tamen prædictam conclusionem non procedere,quādo prima

alioqui ferè omnes essent in lata culpa. Ad hæc uide Alex. in l.ij.colu.2.ff.quod quisque iur. Anch.in c.canonum statuta,col.55.& seq.de const.& Alex.in consi.65.col.fi.in 1. vol. & omnino in consi.77.in 3.vol.Et ignorantiam † iuris non excusare quando sumus in ijs, quæ inducta sunt ad rigorem iuris conseruandum,docuit Bar.in l.j.§.nunciatio.ff.de oper.nou.nunc. & Feli.in c.intimauit.de testi.Attende tamen,quia ignorantia iuris dubij semper excusat. Soc.in rubrica.ff.de reb.dub.Item ignorantia iuris semper excusat, quando est probabilis. & nemo inferior principe statuere posset,ut probabiliter ignorans puniatur. id quod est adnotandum ad statuta disponentia, nullam ignorantiam allegari posse illius sanctionis, ut intelligantur de

5

6 ignorantia iniusta. Feli.in c.per tuas.nu.3.de simon. An autem ignorantia † iuris excuset mulierem rusticam: vide Soc.in consi.39.col.5.in 1.vol.& de hac ignorantia iuris quando excuset & non,uide regulam cum fallen.apud Feli.in c.2.nu.3.de const.& in c. quoniam, de simon. Et quid de ignorantia iuris positiui,& quid de ignorantia iuris naturalis,& quid de ignorantia facti; tradit Damasus in tract.de brocardis,in primo membro. Ad prædicta uide etiam tex.in l. super seruis,& ibi Bar.C.qui milit.poss.lib.12.& Bar.in l.si cui.ff.de accusat.& dum Bart. ibi subiungit in ead.col. quid sit dicendum de ignorantia iuris municipalis: vide Alex.in consi.66.in 4.vol.& in consi.65.in 3.vol.& Imol.in consi.24.& in consi.80.

7 Bar.in ead.rep.& col.versi.item quæro,tradit,an & quando lata † culpa æquiparetur dolo. & concludit hanc esse regulam ut æquiparetur. Fallit in quibusdam casibus,ut ibi per eum & alios. Vide tu duos casus,in quibus lata culpa non æquiparatur dolo,ut per Abb. in c.2. in gl. fi.de const.ubi Decius.& uide casum,quem ponit Ias.in l.iustè.ff.de acquir. poss. in fin. vbi ait, causam etiam iniustam excusare à dolo,sed non à culpa. Item aliquem in syndicatu priuari propter dolum,non autem propter culpam,tradit Ias.in l.unica,in fi.C.ubi omn.iudic.& in re proposita uide Abb.in c.unico,de commod.Illud uerò,quod prædictum est,scilicèt causam etiam iniustam excusare à dolo, probatur in gl.in l.j.ff.si quis iusdicen.non obtemper. Limita tamen hoc procedere solum in delictis extraiudicialibus,alioqui uerò in his, quæ in iudicio committuntur. Soc.in consi.118.col.3. in 1.vol. Item declara istam causam debere subesse ante delictum commissum,alioqui si post delictum superueniret; quia non excusaret. Decius in consi. 451.Rursus not.declara hoc tantum procedere quando præsupponitur delinquentem ignorasse: nam tunc etiam iniusta causa excusat à dolo; aliter non: ut egregiè docuit Ang. in consi. 288.col.pen.& circa prædicta vide Ias.in consi.137.in 1.vol.& Alber.Brun. in consi.27.colu. pen.vide etiam multa ad rem facientia apud glo.in l.athletas,in uoce,ex utraque.ff. de his qui not.infam.& ibi doct.ubi habentur multi casus,in quibus accusator, qui querelam sustinere non

8 potuit,excusatur. Prosequitur deinceps Bar.& infrà in colu.8. inquiens, latam culpam † dolo non æquiparari in accusationibus siue in actionibus descendentibus ex delicto quò ad pœnam corporalem. vide Abb.in consi.4.in fi.in 1.vol. Feli.in c.2. colu.3.de const. Alex.in consi.65. col.3.in 1.volu. vbi loquitur in pulchro casu,de iudice habente latum arbitrium, ut non teneatur nisi de dolo, non autem de lata culpa. Subiungit posteà Bar.quo ad imponendam pœnam pecuniariam,aut statutum expresse requirit dolum,aut loquitur tantum simpliciter ut ibi per eum. vide Decium in d.c.2.col.3.de const.ubi contrarium defendit.& dum ibi paulòpost agit

9 Bar.utrum lata culpa † æquiparetur dolo quò ad irrogandam infamiam? Dic quòd ex isto documento Bar.reprobatur dictum Bal.ut per Ias.in l.si quis maior.C.de transact.posteà Bar.agit de eo, de quo multoties dubitatur,& ideo in 9.col.in fi.quærit, quid sit leuis culpa. vide Abb. in c.unico,de commod.Aret.in consi.38.col 2.& omninò Alex.in consi.244.Super primo, in libro primi & secundi vol.& quia de hac re diximus in alijs lucubrationibus, tempus non con

10 teram.& dum Bart.col.10. quærit utrum leuissima † culpa in aliquo casu æquiparetur leui uel latæ: vide Alex.in l.si constante.§.si maritus,col.5.& seq.ff.solut.matr.& in consi.261. in libro primi & secundi vol.denique Bar.materiam hanc declarare intendens,pergit,& hic in col.pen. in princ.tradit an & quando leuissima culpa imputetur ei,qui locat operas suas. vide Feli.in c. quia indicante,col.2.de rescrip.

Bar.

11 Bar.in ead.col.ait in actione tutelæ † quando gratia tantum pupilli negocia geruntur, uenire dolum & latam culpam. vide addita ad Anan.in consi.80.& Alex.in consi.45.Habita super his,col.1.in 1.vol.

12 Bar.in ead.repet.propè finem ait, precarium † posse ad libitum reuocari,sed contrarium sensit Abb.in c.1.de precar.ubi ait, precarium non reuocari nisi percepto commodo. id quod tamen à Decio reprobatur in l.in omnibus obligationibus.ff.de reg.iur.& refert hoc Bartoli documentum.& ad ea quæ Bar.tradit in fi.huius repet.vide Bar.& ibi addita in consi.18.& Alex. in l.cùm res.§.culpam.ff.de leg.j.& in l.mulier.§.si enim.ff.ad Trebell.

Summarium in rub.ff.manda.

1 *In materia mandati libellus quomodo concipiatur.*

Lucubrat.in rubricam.ff.mand.

1 CIRCA hanc rubricam quomodò in materia † mandati libellus concipiatur, tradit Ias.in §.sequens alia,col.7.inst.de action.ubi nonnulla scitu digna memorauit. Item scias,eum,qui mandatum non seruat, incidere in crimen stellionatus.l.à Titio.ff.ad municip.& effici infamem,secundum Bald. in l.feliciss.C.de ijs qui à non domi.manu. & latius per Ias.in l.post dotem,in lectura Bar.col.56.ff.sol. matr. & quid sit mandatum tradit Abb. in c.nonnulli.§.sunt alij,de rescrip.

Summarium in l.j.ff.mand.

1 *Mandatum quid sit.*

Bar.in l.j.ff.mand.

1 BART. in d.l.j.quærit, quid sit † mandatum: dic, ut dixi suprà in rubrica. Deinde ex dictis Bar.& ibi ad eum additis,colligitur quæstio,an ille,qui aliquid facit uoluntate mea,dicatur habere mandatum à me: uide Ias.in l.post dotem,colu.56.versic.iuxta istam lecturam Dyn.ff. sol.matr.Et quando taciturnitas æquipolleat mandato,docuit Alex.in consi.79.in 4.vol. & ad rem faciunt quæ posui ad Bar.in l.quæ dotis.ff.sol.matr.& quæ pono.in l.si remunerandi.ff.depos.quomodò autem differat mandatum à præcepto uel iussu,dicit gl.sing.in l.& quia.ff.de iurisd.omni.iud.mandata finiri morte mandantis re integra,non autem præceptum.& de hac re vide Feli.in c.eam te,col.5.versi.inter mandantem,de rescrip.

Summarium in l.diligenter.ff.mand.

1 *Mandati fines diligenter sunt seruandi.*

Lucubrat.ad l.diligenter.ff.mand.

1 BART. in hac.l.diligenter,nihil dicit, sed ex tex. colligit, diligenter † esse custodiendos fines mandati. Limita hoc ut per Alex.in l.si bona.§.coram.ff.de acquir.hæred.& Felin.in c.dilecta,de rescript.& in c.olim.j.eod.tit.

Summarium in l.si remunerandi.§.si cui.ff. mand.

1 *Illa est uera culpa,qua existente,res extitit, & qua deficiente,res deficit.*

2 *Quamuis causa impulsiua cessante communiter non deficiat constitutio, hoc tamen non procedit in beneficialibus.*

3 *Quatuor sunt genera causarum.*

Bar.in l.si remunerandi.§.si cui.ff.man.

1 BART. in d.l.si remunerandi.§.si cui,ait,illam esse ueram † causam,qua existente res extitit,& qua deficiente res deficit. Vide Rom.in consi.347.Hinc dici solet causatum regi & moderari à sua causa.& effectus rerum à causis colligi. Soc.in consi.23.uel 24.col.8.in 1.vol. Et causam esse potentiorem causato, & ideò dispositionem magis operari in causa quàm in causato.

fato. Soc.in consi.264.col.2.in 1.vol. An autem & quando cessante causa legis, cesset etiam ipsa lex. vide Imol.post gl.in c.post translationem, de transact glo.& Geminia.in c. cupientes, in uoce, malignantium, de elect. in 6. Abb. & alios in c.cùm cessante, de appellat. Et quamuis
2 causa impulsiua † cessante communiter non deficiat constitutio, tamen hoc non procedit in beneficialibus. Abb.in c.postulasti, de rescript. Quid si plures causæ finales sunt circa unam & eandem dispositionem: dicas, quamuis aliquæ deficiant, sufficere si una supersit.l.liberorum.§. notantur.ff.de his qui not.inf. & ibi glo.& habetur in §.si uerò altera, in auth.de nupt. & in l. si
3 non lex Eliescentia.ff.de hæred.inst.& in §.affinitatis, inst.de nupt. Et quatuor† esse genera causarum, & quando eis cessantibus cesset effectus, vide in l.generaliter.C.de episc.& cler.& omninò Bar.in l.ij.§.fi.ff.de donat.& aliquid per Fel.in c.in causis, in primo notabili de rest. Et diffinitionem causæ uide apud Bar.post gl.in rubrica.ff.de condi. & demonst. & quæ dicatur esse causa finalis, vide per Barb.in consi.30.in 3.vol.& quæ sit differentia inter causam, & occasionem, docuit Barb in sua Ioanina, col.188.& Feli.in c.solitæ, de maio.& obed. ubi agit etiam de causa mediata & immediata.

Summarium in l.si remunerandi.§.si passus.ff.mand.

1 *Qui patitur aliquem facere quod ad sui commodum spectat, uidetur mandare.*

Bar.in d.l.si remunerandi.§.si passus.ff.manda.

1 BART. in ead.l.§.si passus, sic ait. Qui patitur aliquem facere † quod ad sui commodum spectat, uidetur mandare. De hac re uide Alex.in consi.120.Ponderatis, col.2.in 5.vol.Anch. in consi.63.& Paul.de Cast.in consi.263. Et an & quando taciturnitas æquipolleat mandato, uide Alex.in consi.79.in 4.vol.& quæ pono infrà in l. qui patitur, eod.titulo & quæ dixi.in l.j. ff. mand. uide ibi.

Summarium in d.l.si remunerandi.§.si tibi.ff.mand.

1 *Ex mandato quod non fit gratia mandatarij oritur actio.*

Bar.in d.l.si remunerandi.§.si tibi.ff.mandat.

1 BART. in ead.l.§.si tibi, sic ait in summa. Ex mandato † quod non fit gratia mandatarij, oritur actio, alioqui uerò non, nisi intersit eius, uel aliàs facturus non esset. Ex ijs colligitur in actione mandati uenire damna & interesse. vide Alex.in consi.41.col.2.in 3.vol.

Summarium in l.si procuratore.§.ignorantes.ff.mand.

1 *Fideiussores possunt soluere ex substantia debitoris.*

2 *Fideiussor utrum non solùm teneatur appellare, sed etiam appellationem prosequi an non*

Bar.in l.si procuratore.§.ignorantes.ff.mand.

1 BART. in d.l.si procuratorem.§.si ignorantes, inquit, fideiussores † posse soluere ex substantia debitoris.vide pro intellectu huius.§.& de hoc articulo Ias.in l.iiij.§.Cato, col.12.ff.de verb. oblig.& uide aliqua similia apud Alex.in l.ij.§.ex ijs.ff.de uerb.oblig.

2 Bar.in eod.§.tradit, utrum fideiussor † non solùm teneatur appellare, sed etiam appellationem prosequi an non. sed tu quære quid si sciat causam iniustam & dubitet de iustitia, & appellauit, an eo casu appellationem prosequi teneatur: uide Salic.in l.inuitus, colu.7.versic.ultimò.C.de procurat.Quid si iniustè fuit coactus soluere pro principali an contra eum agere posit? idque fieri posse docuit Abb.in consi.60.in 1.vol.

Summarium in l.idemque.§.si cui.ff.mand.

1 *His qui tenetur actionem cedere, cogi potest debitorem liberare, uel alteri delegare, me petente.*

Bar.in l.idemque.§.si cui.ff.mand.

1 BART. in d.§.si cui, colligit ex isto tex.eum, qui tenetur actionem † cedere, posse cogi debitorem liberare, uel alteri delegare me petente. Hunc.§.citat Bar.in l.is qui hæres.§.fi.in prin. ff.de

ff.de acquir.hæred.ad probandum, posse filium cogi à patre ad adeundam hæreditatem profe ctitiam ut patri quærat. & dicit hoc in isto tex.optimè probari.tamen malè probat ut per doc. maximè Ias.ibi.ubi limitat istum.§.non procedere, quando ille, qui tenetur cedere, haberet aliquam spem probabilem pro sua utilitate per illum tex.ibi.

Summarium in l.si verò non remunerandi.§.Marcellus.ff.mand.

1 *Vna fictio circa idem admittitur, non autem plures.*

Bar.in l.si uerò non remunerandi.§.Marcellus.ff.mand.

1 BART. in d.l.§.Marcellus, sic ait in summa. vna fictio † circa idem admittitur, non autem plures. De hac re vide trad.in l.j.C.de dotis promiss.& doct.præsertim Ias.in l.si is qui pro emptore.ff.de usucap. Attende tamen, quia multoties est una tantum fictio, quæ producit plures effectus, & nos credimus esse plures fictiones, ut declarat Aret.in consi.164.col.pe.

Summarium in d.l.si uerò.§.si mihi.ff.mand.

1 *Procurator ad emendum potest repetere pretium, quod soluit, & si aliquid amplius impendit.*

Bar.in d.l.si uerò.§.si mihi.ff.mand.

1 BART. in ead.l.§.si mihi, inquit, procuratorem † ad emendū posse repetere pretium, quod soluit, & si aliquid amplius impendit. vide Barb.c.3.col.2.de off.deleg.

Summarium in d.l.si uerò.§.finali.ff.mand.

1 *Mandatum quod confertur post mortem, non finitur morte mandantis.*

Bar.in d.l.si uerò.§.fi.ff.mand.

1 BART. in ead.l.§.fi.ait, mandatum † quod confertur post mortem, non finiri morte mandantis. Ex hoc.§.fi.iuncta.l.seq.colligunt doct.fieri posse mandatum duraturum post mortem mandantis.dummodò decedat cum hærede. Soc.in consi.60.colu.4.& in consi.87.in 1.volu. & in consi.49.in 4.volu.

Summarium in l.si mandassem.ff.mand.

1 *Reuocatio mandati non præiudicat procuratori, nisi ad notitiam eius peruenerit.*

Bar.in l.si mandassem.ff.mand.

1 BART. in d.l.si mandassem, ait, reuocationem † mandati non præiudicare procuratori, nisi ad notitiam eius peruenerit. vide Paul.de Castr.in consi.57.col.2.& seq.& an & quando reuocatio procuratoris notificari debeat aduersario, vide Raph.Cuma.in consi.148.& Alex. in consi.83.in 7.vol.& ad prædicta uide clem.cùm illusio, de renunc. ubi habetur, si procurator constitutus ad renunciandum beneficium, reuocatur, sed ei non fuit patefacta renunciatio, ualidam esse renunciationem per eum factam, non obstante huiusmodi reuocatione. scias etiam in hac materia procuratorem uiua uoce reuocari posse, & scriptum non exigi. Et quomodò probetur ista reuocatio, & quis eam probare debeat. Abb.in cap.ex insinuatione, de procur.

Summarium in l.qui patitur.ff.mand.

1 *Præsentia cum taciturnitate inducit consensum.*

Lucubrat.in l.qui patitur.ff.mand.

1 BAR. in d.l.qui patitur, nihil dicit: sed ex ea colligitur, præsentiam † cum taciturnitate inducere consensum. vide Soc.in consi.172.in 1.volu.& latè & ordinatè Alex.in repet.l.sæpe.ff. de re iud.Feli.in c.ex parte decani.nu.8.de rescrip.& quæ posui ad Bar.in l.si remunerandi. suprà eod.tit.& in l.quæ dotis.ff.sol.matr.ubi doct.plenissimè tradiderunt.

Summarium in l.si mandauero.§.is cui bona.ff.mand.

1 *Is qui retinet ea quæ sunt iuris gentium, ex contractibus iuris gentium habet actionem ciuilem.*

Bar.

Bar.in l.si mandauero.§.is cui bona.ff.mand.

1 Bart. in d.l. si mandauero.§.is cui bona,inquit,eum,qui retinet † ea, quæ sunt iuris gentium,ex contractibus iuris gentium habere actionem ciuilem. vide Francisc.Crem. in suo singul.148.incip. Deportati. vbi per istum text. inquit deportatos & bannitos,qui deportatis æquiparantur,posse agere ex contractibus iuris gentium. & subinde quærit etiam post mortem banniti ad quem dicta bona deferantur, an ad fiscum, an ad uenientes ab intestato? Attende etiam quoniam ex isto tex.colligi solet, in publicatione bonorum non contineri bona futura, sed tantum præsentia.Abb.in consi.51.in 2.uol. Hoc idem latè docuit Dec. in consi.438.colu.fi.& in cons.442.vbi ex hoc infert,ius adeundi hæreditatem,quod habebat bannitus, non transire in fiscum,neque ius consequendi legitimam. vide etiam Curt.in consi.59.& Feli.in c.ad liberandam, de Iudæ.

Summarium in d.l.si mandauero. §.si tibi.ff.mand.

1 *Nemo seipsum eligere potest.*
2 *An & quomodo possit aliquis seipsum eligere.*
3 *Nemo sibi ipsi autorari potest.*
4 *Ille qui prælatus eligitur, si electionem talem respuit quando est idoneus, mortaliter peccat.*
5 *Qui bona distribuere tenetur, an sibi & suis applicare possit, an non.*

Bar.in d.l.si mandauero.§.si tibi.ff.manda.

1 Bart. in eadem.l.§. si tibi,colligit ex isto tex. Neminem † se ipsum posse eligere. Ex hoc Bar.documento decidit quæstionem Dec.sequutus glo. in cap.licèt,de elect.scilicèt,neminem Cardinalium in conclaui pro eligendo Pontifice existentium posse se ipsum eligere. & indistinctè ait, suffragium alicuius non esse annumerandum in duabus partibus suffragiorum, quæ in electione Pontificis exiguntur. Sed in re proposita aliter sensit Abb.in d.c.licèt, vbi ait prædicta locum habere quando per scrutinium occultum huiusmodi electio fieret, alioqui uerò si per scrutinium apertum, siue accessum procederetur; quia eo casu alijs ipsum eligentibus consentire uideretur. hoc idem latius uoluit idem Abb.in c.Cumana.& in c.cùm in iure,eodem titu.& in consi.25.in 2.vol. Pro cuius opinione facit glo. not.in l.item eorum.ff. quod cuiusque uniuers.nom.in uoce, petitioni. quæ ait, si aliquis publicè & palàm honorem efflagitet, suffragium patris ei prodesse; alioqui uerò si occultè fieret: quia tunc ambitus & simoniæ reus efficeretur. atque ita palàm & publicè multa fieri permittuntur,quæ clam prohibentur. Et an &
2 quomodo † possit aliquis se ipsum eligere,tradit Cæpoll.in cautel.96.tamen (ut dixi) contrarium indistinctè tenuit glo. in d. c.licèt. quam sequitur ibi Dec. per hoc Bar.documentum, & alia per eum ibi adducta. quibus addo Roma.in consi.227.& trad.per Abb.in c.cùm post petitam, de elect. Et re uera potior esse uidetur ista sententia,cùm nemo sibi ipsi honorem sumere debeat.c.dilecto,de elect.c.in scripturis,8.q.1.Præterea inter eum,qui dat, & eum, qui accipit,aliquod debet esse discrimen,vt traditur in c.fi.de inst.& ad rem facit.l.j.ff.de author.tutor.
3 vbi constitutum est, neminem † sibi ipsi authorari posse.& hanc partem sequutus est.B.Thom. in quolibet.2.art.11.& quolib.art.9.dicens rationem esse:quia aut is superbus uidetur seipsum idoneum existimans, aut iniustus, si se non idoneum putaret. Ex qua quidem B.Thom.sententia colligitur,quemadmodum aliquis se ipsum eligere non potest,ita neque posse contra se ferre suffragium,cum possit esse idoneus. Id quod optimè cõprobatur ex ijs,quæ tradidit Archi.
4 in c.si electio,de elect.in 6.dicens,eum,qui prælatus† eligitur, si huiusmodi respuit electionem quando est idoneus,peccare mortaliter,idem ait Fel.in c.si uerò, col.3.de iureiur.& in rubr.de testi.cogen.vbi amplius ait, aliquẽ ad suscipiendas huiuscemodi dignitates iure posse cõpelli. Ex quibus omnibus sanior uidetur esse sententia, vt indistinctè suffragium alicuius inter suffragia eligentium eum annumerari non debeat, ne is aut ambitus si pro se, aut iniustitiæ reus esse uideatur, si contra se suffragium ferat. Ex ijs clarissimè constat, si in electione Pontificis sola ambitus suspicio operatur, vt alijs Cardinalibus eum eligentibus aliquis nequeat consentire,

QQ quantò

quantò magis à sacris legibus abhorreat,talem ac tantam dignitatem,cui totum orbem gubernandi onus incumbit,medijs quandoque etiam illicitis affectare, vel fauore principum secularium,aut quauis humana gratia eam affectantibus conferre. Caueant à Deo ultore, qui hæc agere non uerentur: quia scopus & finis Cardinalium in quocunque negotio esse debet, non fauor principum laicorum, sed duntaxàt uniuersalis ecclesiæ honor & dignitas. Sed redeundo, unde digressi sumus, quid dicendum sit de illo, qui bona † distribuere tenetur, an sibi & suis ea possit applicare,an non? vide Bal.in cõs.287.in 4.vol.Bal.& alios in c.cùm in iure,de elect. Paul.de Castr.in consi.147.col.fi.Calder.in consi.31.in tit.de testam.ubi tradit nunquid ille, qui bona tenetur distribuere pauperibus, possit proprijs filijs dare? vide eundem in consi. 39.& Anchar.in clem.1.de testa.colu.pen.& ibi Card.quæst.22.& Gemin.in c.religiosus.§.fi. nè,de testam.in sexto ubi citat Odofred.& Marti. Sill. qui omnes sentiunt hoc fieri non posse. Tamen Anchar. in consi.437. inquit, executorem, qui potest bona inter pauperes erogare, posse illa filijs & nepotibus suis egẽtibus dare. vide Abb.in c.1.de cohab.cleri c.& muli.& Soc. omninò in cõs.11.in 1.vol.ubi agit an executrix testamẽti possit sibi ipsi res a liquas applicare.

Summarium in l. inter causas.ff. mand.

1 *Morte mandantis mandatum extingui.*

Bar.in l.inter causas.ff.mand.

1 BART. in d.l.inter causas,ait,morte † mandantis extingui mandatum. vide Alex.post Bar. in l.eius qui,col.7.ff.si cert.pet.Hoc intellige si res est integra,alioqui nõn;ut per Dec.in consi. 404.col.fi.& de hac re uide omninò Felin.in c.relatum. de off.deleg.ubi inter cætera inquit, mandatum factum ad pias causas uel fauore dotis,morte mandantis non extingui. & plenè per eundem in c.cùm dilecta,nu.41.cum seq.de rescrip.

Summarium in d.l.inter causas.§.non omnia.ff.mand.

1 *Damna quæ procurator patitur casu fortuito,non sunt imputanda mandanti.*

Bar.in d.l.inter causas.§.non omnia.ff.manda.

1 BAR. in ead.l.§.non omnia,inquit, damna, † quæ procurator patitur casu fortuito,ut quia incidit in latrones,non esse imputanda mandanti. & similiter si fuit infirmus, expensas ab eo repeti non posse. vide Abb.in c.cùm pro causa, de procurat.

Summarium in l. si fideiussor.§. quædam.ff. mand.

1 *Non est imputandum fideiussori, qui apices iuris omisit.*
2 *Verba sunt intelligenda secundum puram & bonam fidem.*
3 *Nihil est adeò firmum & indubitatum, ut suscipere non possit quandoque dubitationem.*
4 *In curia mercatorum procedendum est de bono & æquo, omissis solennitatibus iuris.*

Bar.in l.si fideiussor.§. quædam.ff.mand.

1 BAR. in d.l.si fideiussor.§.quædam,tradit non esse † imputandum fideiussori,qui apices iuris omisit. & quid dicatur esse de apicibus iuris,de hac re,scilicèt quid sit de apicibus iuris procedere,& de bono & æquo,vide Curt.in l.singularia, propè fi.ff.si cert.pet. Alex.in l.placuit.C. de iudic.Feli.in c.cùm uenissent,vers. fallit ista conclusio,de testi.& in c.nullis,de præsumpt.& in c.fi.de præscrip.Barb.in consi.7.colu.12.in 2.uol.& in consi.29.col.3.& sequ.eod.uol.& in consi.31.colu.2.eod.uolu.Roma.in consi.94.& in consi.149. Imol. in consi. 141. & in consi. 146.col.3.Card.in consi.134.col.fi.Ana.in conś.52.Bal.in c.adeò,col.fi.de præscrip. & in c.3. col.3.de offic.deleg.Aret.in l.si seruum.§.sequitur.ff.de uerb.oblig.& in consi.3. col.penul.vbi
2 tradit, quid iudicet clausula continens,uerba † esse intelligenda secundum puram & bonam fidem.& in consi.126.& seq.Alexand.in l.milites.C.de testa.milit.& ad hanc.l.uide Felin.in c.si duobus,colu.2.de appella.Soci.in consi.231.colu.7.in 1.uolu. vbi dicit, quamuis causa de bono & æquo & omissis apicibus iuris cognosci debeat, tamen propter hoc non intelligi reiectã esse illam probationem,quæ alioqui requirebatur,sed tantummodò cauillosam, & idem ait in consi.

consi. 120.col.7.eod.uol.& de hac re uide pulchrè apud Barb. in consi.86.in 3.volu.& Ang.in consi.219.col.2. Et ad prædicta facit, quia subtilitates iuris deridet imperator in l.fi.C.de le-
3 gi.nihil enim est adeò firmum † & indubitatum, ut suscipere non posit quandoque sollicitam dubitationem.text. est in auth.de tabell.uers. & non fingant tabelliones.& quæ nam subtilitas reijciatur,& quæ etiam admittatur,declara ut per Abb.in c.dilecti, de iudic. Et quid operetur clausula,omissa iuris subtilitate,vide Feli.in c.1.nu.84. de consti. Et quid operetur clausula, ut de plano procedatur, & aliæ similes clausulæ. vide Feli.in c.olim,col.fin.de accusat. Et multos casus in quibus procedi debet de bono & æquo,enarrat Ias.in l.si cùm dotem, in quæst.2. tertiæ quæst.princ.ff.solu.matri.vbi inquit,non curamus de apicibus iuris,vt ibi per eum. & dum
4 Bar.ibi subiungit,in curia † mercatorum procedendum esse de bono & æquo omissis solemnitatibus iuris,vide in simili casu, compendiosam factam per uerba merè directa obligare in curia mercatorum,alioqui uerò non, ut per Io.Baptistam de sancto Seuer. in repet.l.precibus, in 5.fol.C.de impuber.quamuis hoc fortè morderi posit ex dictis per Bart.hic. & uide Ias.in l.ij. §.fi.col.6.uers.sextò.ff.de uerb.oblig. Dec.in c.ex parte.ij.in 3.notab.de off.deleg.& Soc.in d. consi.231.col.7.vers.primò, in 1.uol.

Summarium in d.l.si fideiussor.§.in omnibus.ff.mand.

1 *Autoritate sententiæ impediri condictionem indebiti.*

Bar.in d.l. si fideiussor.§.in omnibus.ff.mand.

1 Bart. in ead.l.§.in omnibus, inquit, authoritate † sententiæ impediri condictionem indebiti.vide Paul.de Cast.in consi.325.col.pen. & Feli.in c.cæterùm, col.fi.de off.ordi.

Summarium in l.si hominem.ff.mand.

1 *Generalis procurator mutare non debet ea, quæ à domino specialiter mandata fuere, nisi ex iusta causa.*
2 *Ex sola uoluntate coniecturata uidetur reuocatum mandatum.*

Bar.in l.si hominem.ff.manda.

1 Bart. in d.l.si hominem, colligit ex text. generalem † procuratorem mutare non debere ea, quæ à domino specialiter mandata fuere, nisi ex iusta causa,quam dominus ignorauit. vide ad ornatum huius materiæ Feli.in c.1.de constit.in 7.fallen.& in c.qualiter & quando,nu.4.de accusat.vbi habetur, si conditio procuratoris mutata est in deterius, semper ipso iure mandatum eius censetur esse reuocatum. vbi ex hoc infert ad alias quæstiones scitu dignas. & ideò si procurator efficitur inimicus mandantis, mandatum reuocatum censetur, & ab eo gesta irrita sunt & inania. Bar.in l.si cùm Cornelius.ff.de solu.& Feli.in c.ex parte decani.nu.42.de rescr. Hoc tamen intellige si debitores ei soluentes sciebant eius conditionem fuisse mutatam, alioqui uerò non. Hæc eadem conclusio procedit etiam quando non mutatur conditio procuratoris, sed illius, cum quo est agendum: ita ut si procurator uidet cõditionem illius ita esse mutatam,vt uerisimiliter mandans non mandasset actum illum esse eo modo gerendum cum eo,
2 debet procurator abstinere: quoniam ex sola † uoluntate cõiecturata uidetur reuocatum mandatum.d.l. si cùm Cornelius, facit ratio huius. l. & quod habetur. in l.si quis cum sciret.ff.pro empt.& ad materiam huius.l.vide Alex.in rubri.ff.de off.eius,col.3. Feli. in c.de cætero,col.2. de re iudic. Roma.in consi.94.col.2.& in consi.325.col.3.& in consi.420.col.fi.Bal.in c.cùm ordinem,col.pen.de rescrip.Barb.in c.de causis,col.10.& seq.de off.deleg.& Ang.in authen. hoc inter liberos.C.de testa.

Summarium in l.si hæreditatem.ff.mand.

1 *Hæreditas potest esse damnosa legatum autem non.*

Bar.in l.si hæreditatem.ff.mand.

1 Bar. in d.l.si hæreditatem, dicit, hæreditatem posse † esse damnosam: legatum autem nõ. ideo mandatum de adeunda hæreditate posse esse damnosum. Ex isto text. comprobatur id, quod Aret.consuluit in consi.46.vbi ait,relicta hæreditate, videri relicta commoda & incommoda.vide l.hæreditas,cum ibi trad.ff.de reg.iur.

Summarium in l. rogatus.ff.manda.

1 *Fideiubens in minus quam fuit mandatum, actionem habet mandati.*

Bar.in l.rogatus.ff.mand.

1 BAR. in d.l.rogatus, sic ait in summa. fideiubens † in minus quam fuit mandatum, habet actionem mandati, alioqui uerò si in plus fideiusit. vide Bart.in l.Græcè.§.illud.ff. de fideiuss. dum opponit de hac.l.& eam declarat.

Summarium in l. si fundum.ff.mand.

1 *Si mandauero ut emas rem, quam habes communem cum alio, certo pretio, aliorum partibus emptis, tuam eodem pretio dare teneris.*

Bar.in l.si fundum.ff.mand.

1 BART. in d.l.si fundum, tradit hoc in summa. Si mandauero † ut emas rem, quam habes communem cum alio, certo pretio, aliorum partibus emptis tuam eodem pretio dare teneris: si uerò pretium terminatum non fuerit, tua pars arbitrio boni uiri æstimabitur. Ad istum tex. uide Bal. in l.j.col. 6.ff.si cert. pet. & Iaf.in l. frater à fratre, in 13.notab.ff.de condit.indeb.vbi etiam in 9.col.in 4.notab.citat iura probantia id, quod aliquis contra alios facit, censeri facere etiam contra se ipsum.

Summarium in l. Lucius.ff.manda.

1 *Ille qui obligauit pro alio pignus uel se ipsum, potest agere antequam soluat.*

Bar.in l.Lucius.ff.mand.

1 BAR. in d.l.Lucius, ait, eum, qui obligauit † pro alio pignus, uel se ipsum, posse agere antequam soluat, ut liberetur in casibus hic expressis. De hac re uide Alex. in l.facere posse.ff. solu.matrim.Barb.in c.2.col.fi. de fideiuss. Bald.in c.ex rescripto, col.2.de iureiur. & ibi Felin. in fi.& Barb.in c. consultationibus, col.2.de off.deleg. & in re proposita uide Antonium de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis, in 3.membro sextæ par.nu. 66. & ultra casus in hac.l. commemoratos, Rom.in singu. 100.incip.Quæro à te, tradit alium casum, qui est, si fideiussor, qui pro alio promisit, vult ire ad studium, potest illum cogere, pro quo intercesit, ut eum liberet. citat mirabile dictum Spec.in tit.de iudic.§. speciali, versi.quid si de fideiuss.

Summarium in l. si mandato.ff.manda.

1 *Ille potest agere actione mandati, qui mandatum impleuit.*

Bar.in l.si mandato.ff.mand.

1 BAR. in d.l.si mandato, inquit, eum posse † agere actione mandati, qui mandatum impleuit, ex quo infert, creditorem non teneri suscipere alium uenientem ad defendendum causa nouandi. vide Alex.in l.facere posse, & in l.ij.in princ.col.2.ff. sol.matr.

Summarium in l. Quintus Mutius.ff.manda.

1 *Ille qui parcit pudori alterius ad alterius commodum, non excusari.*

2 *Verecundia est recusare, quod pacto nudo permissum est.*

Bar.in l.Quintus Mutius.ff.mand.

1 BART. in d.l. Quintus Mutius, ait, eum, qui parcit † pudori alterius ad alterius commodum, non excusari; alioqui uerò si parcit pudori proprio. vide Bart. in l.non solùm.§.morte, col.6.versic.circa tertium.ff.de oper.nou. nunc. & ibi Iaf.col. 19. vbi ponit regulam de honore & honestate.

2 Bar.in eadem l.colligit ex glo.uerecundiam † esse, recusare quod pacto nudo promissum est. ideò infert ad mercatores, inter quos procedi solet de bona æquitate, vt opponi non debeat ista exceptio, non interuenit stipulatio. vide Bar. & quæ posui in eum in l.si fideiussor. §. quædam, suprà eod.tit. Et adde in eadem curia mercatorum non habere locum excusionem bonorum principalis debitoris.l.fi.C.de reuoc.ijs, quæ in fraud.credi.cũ prædicta excusio sit de apicibus iuris, vt trad.Bal.in l.si mancipiũ.§.1.ff.de euict.in apostillis suis post gl. ualde notabilem.vide ẽt ad hoc omninò Barb.in rubri.de cõst.col.16.& in c.ex parte.2.col.3.de off.deleg.

& Alex.

& Alex.in consi.249. Pro inuestigatione,col.6.in lib.primi & secundi uol. vbi ait,si fideiussor soluit usuras pro principali,etiam iniustè coactus,non potest principalis ei opponere huiusmo di exceptionem. ad quod uide omninò Abb.in consi.60.in 1.vol. non prætermittas Alex. circa prædicta in consi.41.col.2. in 3.vol. & pulchrè Barb. in consi.86.in 3.volu.Curt.in consi.6. Dec.in consi.7.col.2.

Summarium in l. qui mutuam.ff.mand.

1 *Ea quæ dubitationis tollendæ causa inseruntur ius commune non lædere.*

Bar.in l.qui mutuam.ff.mand.

1 BART. in d.l.qui mutuam,inquit,ea,quæ dubitationis † tollendæ causa contractibus inseruntur,ius commune non lædere. vide Roma.in consi.121. in fi.& dum Bar. in eadem l.§.non ideo minus,subiungit, procuratorem intelligi reuocatum quando dominus comparet in iudicio, & aliquem actum facit. vide Alex.in l.procuratoribus.col.j.C.de procur. & in consi.128. in 6.vol.vbi tradit etiam eidem procuratori mandatum renouatum esse censeri,quando sciēte & patiente domino iterum in iudicio facit aliquem actum.

Summarium in l. si præcedente.ff.mand.

1 *Mandatum morte finitur.*

Bar.in l.si præcedente. ff. mand.

1 BART. in d.l.si præcedente,sic ait; mandatum † morte finitur, sed non actio mandati. Limita ut per Bar.in l.pen.versi.placebat.ff.si cert.pet.vbi doct.

Summarium in l. si mandato Titij.§.Paulus.ff.mand.

1 *Bona fides quæ in contractibus requiritur, facit ut id, quod non possim ut ego, possum ut alius.*

Bar.in l.si mandato Titij.§.Paulus.ff.mand.

1 BAR. in d.l.si mandato Titij.§. Paulus, sic ait in summa. Bona fides, † quæ in contractibus requiritur,facit,vt id,quod non possum ut ego,possim ut alius. vide Bar.in l.eum qui ita.§. qui ita.j.ff.de uerb.oblig.vbi Ias.col.4.vers.tertiò.

Summarium in l. si mandato.§.finali.ff.mand.

1 *Cautio illa idonea esse censetur, quæ fit cum fideiussore uel pignore.*

Bar.in d.l.si mandato.§.fi.ff.manda.

1 BAR. in eadem l.§.fin.ait,cautionem † illam idoneam esse censeri,quæ fit cum fideiussore uel pignore. vide glo.in l.nec ei permittitur.§.fi.ff.de adopt.& glo.sing.in l.si debitori.ff.de iudic.Oldr.in consi.68.Doct. in c.ad nostram.j.de procura. & Soci. in consi.127.col.2.in 3.vol. ✱ vbi ait,hanc glo. * communiter esse approbatam. vide etiam ad hoc glo. & doct.in l.iiij.§.adijci.ff.de fideicomm.liber. Doct.& glo.in uoce,sufficienter,in c.1.de sequestr.poss.& fruct. glo. & doct.in c.quoniam.§.in alijs,ut lit.non cont. Doct.in c.per uestras, de donat.inter uirum & uxor.Doct.& glo.in uoce,sufficiens,in c.ex parte.j.de uerb.signific.& glo.in c.pisanis,in uoce, sufficienti,de rest.spoli.

Summarium in l.creditor.ff.manda.

1 *Pendente appellatione mandatoris potest reus conueniri.*

Bar.in l.creditor.ff.mand.

1 BART. in d.l.creditor,inquit,pendente† appellatione mandatoris posse reum conueniri. vide Bal.in c.quod tenentur,de appell.& in c.sollicitudinem,col.2.eod.tit.

Summarium in d.l.creditor.§.Lucius.ff.mand.

1 *Si aliquid liberæ uoluntati alicuius committitur, dolum excludi.*

2 *Si causa est commissa iudici ut eam suo arbitrio decidat, utrum ab eo possit appellari.*

3 *In his quæ commissa sunt arbitrio alicuius, partem lædi & grauari non posse quin detur appellatio.*

4 *Absurditas & prauus intellectus est euitandus, faciendo etiam uim uerbis ipsius concessionis.*

Bar.in d.l.creditor.§.Lucius.ff.manda.

1 BART. in ead.l.§.Lucius,colligit ex isto tex.si aliquid liberæ uoluntati † alicuius committitur,dolum excludi. Ad materiam huius tex.vide Imol.in cons.29. Attende quoniā ex hoc Bar.

documento colligitur,quando committitur arbitrio alicuius, tunc posse interuenire læsionem dummodò sit sine dolo. Tamen contra hoc uidetur esse glo.in l.pen.ff.de arbitr.vbi si committitur alicui ut iudicet secundum uoluntatem suam, intelligitur ad arbitrium boni uiri. & ideò datur reductio,si interuenit læsio,etiam sine dolo. & proptereà ex hoc tex.reprobat illam glo.
* Soc.in l.j.col.7.uers.& licèt glo.sit * comm.approbata.ff. solu. matr.vide Bar.in l.centesimis.§. fi.ff.de uetb.obliga.in 2.col.q.5.& in l.si sic,in princip.ff.de leg.1.& in l.cùm quidam,in princ. ff.de leg.2. Istam regulam limita ut per Ias. in l.filiusfamiliàs.in princip.in 1.notab.ff. de uerb. oblig.vbi ad hoc istum tex.putat esse sing. Adde etiam in re proposita,quando committitur aliquid arbitrio alicuius,intelligitur de arbitrio boni uiri, nisi alioqui ille etiam hoc modo terminate debuisset,nam tunc ut uerba aliquid operentur,intelligitur de libero arbitrio. Feli.in c.1. nu.86.de const. Ad hæc uide Dec.in l.in personam.§.generaliter.ff.de regul.iur. & ubicunque aliquid cõmittitur arbitrio iudicis,hoc intelligitur,vt regi,ac moderari debeat à lege, vel à consuetudine; & his cessantibus,à similibus ad similia. Dec.in c.de causis,vbi etiam alij.de off.de-
2 leg. Hic opportunè quærendum est,si causa † est commissa iudici,vt eam suo arbitrio decidat, vtrum ab eo poterit appellari? Paul.de Cast.in l.iubemus.§.differre.ff.de in lit.iuran. dicit non posse,& ita inquit uelle Innoc.in c.conquestus, de usur. id quod intellige uerum esse, quando committitur eius libero arbitrio,ita ut proferre posit,quod uult, ut habetur in l.cùm quidam. 2.ff.de leg.2.sed si simpliciter eius arbitrio committitur,de arbitrio boni uiri intelligitur.l.si libertus.ff.de oper.liber. tunc licita est appellatio,vt est tex.cum glo.not.& ibi Bar.in l.si qua,in glo.magna.ff.de uerb.signific.& est glo.in c.super his, de accusat. vbi Abb.& alij.& glo.iuncto text.in c.1.de confess.in sexto.& Gemin. in c.2. de iuram.calumn.in 6.Roma. in l.admonendi,
3 in fi.ff.de iureiur. Atque ita concluditur in ijs,quæ cõmissa † sunt arbitrio alicuius,partem lædi & grauari non posse,quin detur appellatio,secundum glo.in c.2.de corp.vitiat.& Bart.in d. l.si qua,& Feli.in d.c.super his, uersic.in glo.igitur contra glo.hic,quæ non læsionem & grauamen excludit, sed dolum solum in commissis arbitrio alicuius. Quid si committeretur aliquid conscientiæ alicuius, an liceat appellare? & uidetur dicendum quòd non, secundum glo.in c. statutum,in uerbo, relinquatur,de rescrip.in 6.tamen contra hoc est glo.in clem.1.de iure patro. vide pro concordia Feli.in d.c.super his,vers.quartò limita,nu.15.Attende tamen pro uero intellectu huius arbitrij, quòd quamuis aliqua esse differentia uideatur utrum aliquid simpliciter cõmittatur arbitrio alicuius,aut dicatur eius libero arbitrio, ut ex præcedentibus colligi potest,tamen in quacunque generali & plena atque ampla potestatis concesione,semper subauditur ne aliquid turpe, nec dolosum, nec illicitum,nec iure prohibitum intelligatur esse concessum.l.j.l.in fraudem,& l.cùm filius.ff. de testa.milit. & l.iij.§.si procurator.ff.quod quis-
4 que iur.semper † enim absurdus & prauus intellectus est uitandus, faciendo etiam uim uerbis ipsius concesionis.l.scire oportet.§.aliud.ff.de accusa.tut.l. benignius.ff. de legi. Lap.in sua alleg.128.et ad prædicta uide Abb.in consi.18.in 2.uol.& Bal.in cõsi.138.in 5.uol.& dum Bar. in fi.huius.§.Lucius.ait,idem esse dicere plenum mandatum, sicut liberum: vide omninò Bal. in l.si procurator.C.de procur.

Summarium in l.fi.ff.mand.

1 *Mandati agitur siue aliquis mandatum impleat, siue aliud æquipollens faciat.*

Bar.in l.cum controuersia.quæ est.l.fi.§.mandaui.ff.mand.

1 BART. in d.l.fi.§.mandaui, sic ait in summa. Mandati † agitur siue aliquis mandatum impleat,siue aliquid æquipollens faciat. De hac re uide Oldra.in consi.126.& Alex.in consi.40. Circa primum,col.fi.in 5.vol.vbi inquit,eum, qui habet mandatũ ad compromittendum posse transigere: quia est æquipollens,& citat hunc tex. vide Alex.in consi.79. Eleganter & subtiliter,col.1.uers.circa secundum, eod. 5.uolu.

Summarium in rub.ff. pro soc.

1 *Quomodò in actione pro socio libellus sit concipiendus.*

Lucu-

Lucubrat.in rubr.ff.pro soc.

1 CIRCA hanc rubricam q̃ſo in iſta actione pro socio libellus † sit concipiendus, uide Iaſ.in §.ſequens alia,col.8.verſ.ſequitur in tex.inſt.de action. ubi ponit multa singularia in hac materia,ut ibi uidere eſt. Item ſcias ex cõtractu ſocietatis aliquem nõ defi nere eſſe dominum rei ſuæ.l.ſi tibi areæ.ff.de præſcrip. uerb. ubi (Deo fauente) dicam aliqua.

Summarium in l.j.§.in ſocietate.ff.pro ſoc.

1 *Dominium ſine poſſeſſione uera transferri.*

Bar.in l.j.§.in ſocietate.ff.pro ſoc.

1 BART. in d.l.j.§.in ſocietate,inquit,dominium † ſine poſſeſſione uera transferri,ſed ficta. Quæ ſit ratio,uide apud Iaſ.in l.ſi ſocius.ff.ſi cert.pet.Hoc tamen limita quò ad bona quæ nũc ſunt communia,alioqui uerò quò ad futura. Alex.in l.iij.§.incertam.col.fi.ff.de acquir.poſſ.

Summarium in l.coiri.ff.pro ſoc.

1 *Societate contracta ſimpliciter, lucra tantum perſonalia ſunt communicanda.*

Bar.in l.coiri.ff.pro ſoc.

1 BART. in d.l.coiri,ait ſocietate † contracta ſimpliciter,lucra tantum perſonalia eſſe communicanda. vide Bal.in conſi.4.in 5.vol.

Summarium in l.ſed ſi adijciatur.ff.pro ſoc.

1 *Vnum uerbum ſpeciale additum uerbo generali reſtringere illius ſignificationem.*

Bar.in l.ſed ſi adijciatur.ff. pro ſoc.

1 BAR. in d.l.ſed ſi adijciatur, colligit ex tex. vnum uerbum † ſpeciale additum uerbo generali reſtringere illius ſignificationem. vide Alex.in conſi.8.col.2.verſ.pro hoc facit, in 3.volu. vbi citat hunc tex.facit tex.& ibi Soc.in l.j.ff.de reb.dub.& in l.verum.ff.de minor.& quod traditum eſt per doct. in c.contingit,de dol.& contu. & in c.1.de cond.appoſ. Hoc idem tradidit Roma.in conſi.231.præmiſſorum doctorum. ad quem accedit Soci.in d.l.j.in 1.notabili.ff.de reb.dub. Ex quibus decidit Mari.Soc.iun.in conſi.112.nu.14.ſi aliquis à teſtatore prohibitus eſt uendere,pignori dare & alienare,hoc uerbum alienare,quanuis ſit generale, reſtringendũ eſſe ad alienationem inter uiuos: quia illa uerba ei adiecta,ſcilicèt uendere,& pignori dare,reſtringunt huius uerbi ſignificationem.

Summarium in l.ſi conuenerit.ff.pro ſoc.

1 *Pacto de non diuidendo ſocietatem habet tacitam conditionem niſi ſocius ſit odioſus uel moleſtus.*

Bar.in l.ſi conuenerit.ff. pro ſoc.

1 BAR. in d.l.ſi conuenerit,in ſecundo notabili ait, pactum † de non diuidenda ſocietate habere tacitam conditionem, niſi ſocius ſit odioſus, uel moleſtus. vide Alex. in conſi.160. Viſis capitulis,col.2.in lib.primi & ſecundi uolu.vbi hoc idem confirmat, & citat hoc Bar.documẽtum,& in conſi.7.In conſultatione,col.3.nu.24.in 5.vol.vbi tradit, vaſallum poſſe petere diuiſionem quando alius conſors in feudo eſt rixoſus, & citat hunc tex. vide Docto.maximè Salic. in l.iubemus.C.de ſacroſanc.eccleſ.Curt.in conſi.68.col.antepen.& ſeq. Barb.in conſi.20.col. 5.& Soci.in conſi.67.col.fin.& in conſi.165.col.9.& ſequ.in 1.volu.vbi in materia, ut propter periculum ſcandali poſſit diuidi, optimè loquitur: & ita inquit ſenſiſſe etiam.B.Thom. in 2.2. quæſt.37.in princip. Ad prædictam concluſionem acceſſit etiam Io.de Plat. in l.ij.in 5.not.C. quand.& quib.4.pars debe.lib.10.

Summarium in l.idemque erit.ff.pro ſoc.

1 *Non eſt imputandum marito ſi medicum non adhibuit ad curandam uxorem ſi facilè medicum inuenire non potuit.*

Bar.in l.idemque erit.ff.pro soc.

1 BART. in d.l.idemque erit, tradit, non esse imputandum marito † si medicum non adhibuit ad curandam uxorem, si facilè medicum inuenire non potuit. vide Alex.in l.si ab hostibus. ff.sol.matr.col.4.& seq.& in l.de ætate, quam legit in l.recusare.§.fi.ff.ad trebell.& in l.ij.§.2.ff. si quis caut.& Aret.in c.intelleximus, in fi.de iudic. Et dum Bart.ibi in fi. tradit rationem differentiæ inter aduocatos, procuratores, & medicos, qui possunt habere curam plurium causarũ, vel hominum, & institores, qui uni tantum negocio præesse possunt, vide Aret.in consi.16.col. 3.& ad id quod de medico dictum est, uide quæ latius posui ad Bart. in d.l.si ab hostibus.& dicas, eum, qui non adhibuit medicum, cùm potuerit, non excusari: quia mortis causam dedisse intelligitur, secundum glo.singul.in l.quòd si nolit.§. si mancipium.ff.de ædilit.edic.& Paul.de Cast.in l.sororem.C.de his quæ in testa.delen. Hoc tamen limita nisi infirmus morbo incurabili ægrotaret: ita Soc.in consi.105.col.fi.in 3.uol.

Summarium in l.Lucius libro.ff.pro soc.

1 *Quilibet socius rationem reddere tenetur quolibet tempore.*

Bar.in l.Lucius libro.ff. pro soc.

1 BART. in d.l.Lucius, ait, quemlibet socium † rationem reddere debere quolibet tempore. Vide Soc.in consi.46.& in consi.213.col.3.in 1.vol.& in consi.192.col.penult. vers.circa quintam, eodem uol. vbi ait etiam fratrem, qui administrauit, cogi debere ad reddendam rationem fratri suo.

Summarium in l.merito.ff.pro soc.

1 *Vnusquisque in dubio præsumitur uoluisse uti iure suo.*
2 *Dictum testis qui dixit uelle Titium obtinere, quomodò sit intelligendum.*
3 *Dubia facta quo animo facta sint, in meliorem partem sunt interpretanda.*
4 *Nemo præsumitur bonus quoad præiudicium alterius.*
5 *Ille qui habet malum nomen, nunquam præsumitur bonus.*
6 *Pontifici quare nomen mutetur.*
7 *In delictis semper est præsumendum pro eo, qui se excusat.*

Bar. in l.meritò.ff. pro soc.

1 BART. in d.l.meritò, colligit ex isto tex. quemcunque in dubio † præsumi uoluisse uti iure suo.& ex hoc sumitur regula, In dubio semper illam interpretationem esse sumendam, qua delictum uitetur, & quæ est benignior. vide Alex.in consi.2.col.2.in 3.uol.& in consi.18.eodem uol.& in cons.78.in 4.vol.Roma. in consi.353.in fi.vbi ait hoc procedere etiam si aliqua præsumptio contrarium persuaderet. & Bal.in consi.37.in fi.in 5.par.vbi inquit, eum, qui incidit syluam communem pro indiuiso cæduam, turbatæ possessionis accusari nõ posse, etiam si eam contra socij uoluntatem incideret. vide eundem Bal. in consi.159.in 1.par. vbi ponit pulchrũ casum.& in consi.250.col.4.eod.uol.& in consi.464.in fi.in 1.vol.& in consi.410.in 2.vol. &
2 Barb.in consi.90.col.5.in 3.volu. vbi inquit, dictum † testis, qui dixit, uellem Titium obtinere, esse intelligẽdum in bonam partem, scilicèt mediante iustitia. vide etiam Corn.in subscriptione post eius consilium 61.in 1.vol.col.3.& seq.& aliquid per Aret.in consi.31.colu.3.& pen. Abb.in c.cum dilecti, de accusa.& Ias.in l.j.C.de seru.fugit. & ad rem faciunt trad.per Bar.in l. non solum.§.sed ut probari.ff.de oper.nou. nunci. & uide quid per hanc.l.consuluit Cæpoll. in consi.1.col.3.& Oldr.in consi.52.in fi.et uenerabilem Bedam in Omelia super illud Luc. Estote misericordes.vbi sic ait: Hoc loco nobis nihil aliud præcipi existimo, nisi à nobis facta, quæ
3 dubia sunt, † quo animo facta sint, in meliorem esse partem interpretanda. Abb.in consi.68. & in consi.113.in 2.vol. Declara tamen regulam huius.l.meritò, vt procedat quando in actu, qui præsumitur iustus, apparet causa, quæ potest illum actum iustificare. alioqui iustus nõ præsumeretur. Feli.in §.sunt & alij, inter numerum 17.& 18.de rescrip. & declara et limita ut per eundem Feli.in c.auditis.nu.49.cum seq.de præscri.et omninò in d.c.cùm dilecti, post numerum 9.de accusa.& in c.in præsentia, nu.17.de proba. Hanc autem regulam limita in primis ut

locum

locum non habeat, nisi quò ad hoc ut aliquis absoluatur, non autem ut cōdemnetur. gl. est nor. in l. qui iurasse. §. si pater, ubi Bar. & Alex. ff. de iureiur. trad. Soc. in consi. 57. col. 5. in 4. volu. & Dec. in c. Osius, de elect. nam ista præsumptio sumi non solet ubi agitur de præiudicio tertij, ut
4 per Feli. post Abb. in c. cùm in iure, de off. deleg. quia nemo præsumitur † bonus quò ad præiudicium alterius, ut ibi habetur & per Dec. in consi. 582. num. 3. & in l. qui accusare. nu. 12. C. de eden. ¶Secundò limita, ut locum habeat solùm in reo, alioqui uerò in actore ad fundandā eius intentionem. Crauet. in consi. 57. nu. 6. ¶Tertiò limita, ut habeat locum dumtaxàt in aliqua persona singulari, quæ bona præsumitur, alioqui in populo congregato, in quo multi sunt mali. Abb. in d. c. Osius. ¶Quartò limita regulam huius. l. ut non habeat locum in dicto testis, quod potest se habere ad delictum & non: quoniam in dubio præsumitur delictum ad hoc ut noceat producenti. Ang. in consi. 10. col. 3. versi. nunc descendo ad tertiam. ¶Quintò limita hoc non habere locum quando, nisi uerba in deteriorem partem acciperentur, contractus nihil operaret, ut sentire uidetur Socin. in consi. 93. col. 4. in 1. vol. ¶Sextò limita ut per Aret. in consi. 30. col. 2. & in l. singularia, in fi. ff. si cert. pet. & in consi. 160. ¶Septimò limita
5 ut non habeat locum in eo, qui habet † malum nomen, ut per Io. And. & Abb. in c. cum secundum, de præbend. facit ad rem bonus text. cum gl. in l. facta. §. si in danda. ff. ad Trebell. & ideò à turpi nomine aiunt doct. esse præcauendum. & Petrus Gerardus in suo sing. 75. ait inter cætera, eum, qui res deponit àpud eum, qui habet turpe nomen, quando deponens illud nō ignorat, si eas perdidit, sibi debere imputari. Item si plures essent inquisiti. & capti pro aliquo delicto, & dubitaretur à quo prius essent inchoanda tormenta, ab illo, qui habet turpe nomen, esse incipiendum. & hoc ait posse colligi ex trad. per Bar. in l. j. in princ. ff. de quæstio. & per canonist. & maximè Barb. in c. 1. de depos. & Abb. in d. c. cùm secundum, circa principium secundæ
6 col. ubi etiam ait, hanc esse unam de causis, quare summo Pont. † nomen mutatur. refertque ibi Abb. Io. Andream dicere consueuisse, si pulchra nomina uenderentur, emēda esse pulchra & bona. & idem ait Abb. in procem. decretal. & ideò Card. Flo. in c. cùm secundum Apostolum, de præbend. in 2. notab. in eos inuehitur, qui turpia nomina progenitorum suorum filijs repetunt. & tamen hoc fit quotidie. & ea ratione etiam cognati Zachariæ repudiabant nomen. B. Io. Baptistæ, quia nemo in cognatione eo nomine uocabatur. ¶Octauò limita nō procedere in deferente habitum inhonestum. c. in audientia, de sent. excomm. ¶Nonò limita non procedere in clerico portante arma sine causa. c. 2. de uit. & honest. cleric. ¶Decimò limita ut non procedat in eo, qui est natus ex malis parentibus, secundum glo. in c. semel malus, de regul. iur. in 6. tamen hoc morderi posset authoritate gl. not. in c. nunquam 56. dist. quę per illum tex. ait, eum, qui bonus est, sed est natus ex malis parentibus, meliorem & uirtuosiorem esse censeri, quàm sit is, qui & ipse bonus est, & ex parentibus bonis natus est. & contra. d. gl. in d. c. semel malus, urget tex. in c. Osius, 56. dist. ubi traditum est, complures filios illegitimos, immo ex sacerdotibus natos, fuisse summos Pontifices. & quamuis doct. conētur dicere, illos legitimatos fuisse per subsequens matrimonium, uel aliter ante sacerdotium: tamen hoc uidetur esse contra tex. illum. & de hac re uide Cæpol. in tract. De imperatore militum deligendo. §. Pro imperatore. nu. 34. ¶Vndecimò prædicta regula locum non habet in eo qui uerba mala more insanorum profert, ut colligitur ex tex. & gl. in l. pen. ff. de condit. inst. & in l. ob quæ uitia. ff. de ædilit. edict. ¶Duodecimò limita in aduocato, secundum Bald. in l. ab Anastasio. C. mand. Adde alias limitationes, ut per Feli. in d. c. auditis, de præscrip. & in d. c. cùm dilecti, & in c. fi. de rescrip. & in alijs locis præmemoratis. Attende etiam quoniam ista regula maximè procedit in clerico, secundum glo. in c. absit. 11. q. 3. & habes consimilem regulam àpud Bart. in l.
7 precibus, col. 3. C. de impub. scilicèt in delictis † semper esse præsumendum pro eo, qui se excusat. Item actus qui sub uno nomine licitè fieri potuit, & sub alio illicitè, in dubio sub eo nomine, & ab ea persona, & eo iure, quo licitè fieri potuit, factus esse cēsetur. l. Lucius. §. tutorem. ff. de administr. tut. Bar. in l. Titium & Mæuium. §. altero. uersi. si uerò dubitetur. ff. eod. tit. & egregiè Aret. in consi. 23. Feli. in d. c. auditis, & in alijs locis paulò ante citatis. & ad prædicta uide

eundem

eundem Feli.in procem.decretal.col.4.& in c.1.colu.4.de iudic.& in c.1. de off. deleg.& in c. quoniam contrà,col.16.de probat.& in c.cùm tu,col.7.versi.sed tamen,de testi.& in c.testimonium,eod.titu.col.2.& in c.venerabilis,colu.1.de testi.cogen.& in c.cùm contingat, col.2.de rescript.Aret.in consi.60.col.2.& in consi.63.col.3.Paul.de Cast.in l.si fugitiui, col.pen. C.de seru.fugit.Cæpol.in consi.4.col.3.& in consi.13.colu.6.& in consi.22.col.6.& 10.& in consi.58.col.fi.& in consi.76.& seq.Rom.in consi.113.& in consi.183.& in consi.228.colu.4.& in consi.243.col.2.& in consi.304.col.2.& in consi.320.in fi.& Imol.in consi.44.col.2. Card.in consi.134.col.8.& in consi.seq.col.5.& Ludo.Bologni.in addit.ad quintum consilium Ana.in fi.Alexan.in l.Titium, in princ.ff.ad Trebell.Card.in procem.decretal.Abb.in c.1.de cleri.non resid.& in c.cùm in iure peritus,in 1.notab. de off. delega.& in c.exhibita,colu.2.de iudic. Et de hac regula habetur in infinitis propè alijs locis,quorum uelle singularem facere mentionē, laboriosum magis quàm fructuosum esse existimamus: ideò pergamus.

Summarium in l.cum duobus.§.Papinianus.ff.pro soc.

1 *Societas an & quando inter fratres contracta esse uideatur.*

2 *An & quando societas inter maiorem & minorem contrahi possit.*

Bar.in l.cùm duobus.§.Papinianus.ff.pro soc.

1 BART. in d.l.cùm duobus.§.Papinianus,tradit,an & quando societas † inter fratres tacitè contracta esse uideatur: & quid si eorum alter pupillus esset. dicitque se plenius de hac re egisse in l.Titium & Mæuium.§.altero.ff.de administr.tut.ubi uide quæ (Deo fauente) ponam ibi. & uide Alex.in consi.24.in 1.vol.& in consi.190.in libro primi & secundi volu.& in consi.36. & in consi.72.usque ad consilium 78.in 4.volu.Soc.omninò in consi.160.& in consi.163.& in consi.192.in 1.volu. ubi tradit, quid si unus negociatur, & alter non. & quid si unus eorum est pupillus,& quid si alter eorum emit prædia nomine proprio. vide etiam Dec.in consi.21.& in
2 consi.441.& in consi.548.& in consi.628. Et an & quando societas † inter maiorem & minorem contrahi possit, vide Alex.in consi.49.in 1.vol.Et an inter nepotes & patruos dicatur contracta societas,quando dicti nepotes ex dispositione testatoris alienare nō possunt: vide Dec. in consi.442.col.pen.& ad prædicta vide Rom.in consi.43.in primo dubio. & in consi.13.& in consi.291.Bal.in consi.397.in 5.vol.& in consi.177.in 4.vol.& in consi.30.in 3.vol.

Summarium in d.l.cum duobus.§.idem respondet.ff.pro soc.

1 *Pactum per quod aufertur alicui libera testandi facultas, non ualet.*

Bar.in d.l.cùm duob.§.idem respondet.ff.pro soc.

1 BART. in ead.l.§.idem respondet, ait, pactum, † per quod aufertur alicui libera testandi facultas,etiam per indirectum, non ualere. vide Rom.in consi.106.& Alex.in consi.160.in libro primi & secundi vol.ubi inquit,pactum de non diuidendo etiam iuramento subnixum,nō ualere: hoc enim modo per indirectum hæc libera facultas amitteretur. Sic etiam donatio omnium bonorum præsentium & futurorum eadem ratione inualida est, ut tradunt doct. in l. stipulatio hoc modo concepta.ff.de uerb.oblig.& ideò aiunt,opus esse,ut aliqua bonorum reseruatio fiat,ad hoc ut huiusmodi donatio non fiat irrita & inanis. tamen Dec. in consi.488. ait, donationem hanc etiam absque ulla reseruatione uiribus esse subnixam,quando facta esset alicui ecclesiæ uel hospitali. id quod adduci posset ad limitationem huius text. ut non habeat locum in pacto facto fauore ecclesiæ,cogita.Et ad prædicta uide Alex. in consi.25. in 3. uolu. & Rom.in consi.13.in secundo dubio.

Summarium in d.l.cum duobus.§.idem respondet socius.ff.pro soc.

1 *Si socius reficit rem communem proprijs expensis acquirit eiusdem rei dominium, nisi aliter socius infra quatuor menses ei restituat expensas ad eum pertinentes.*

2 *Quidam fuit condemnatus in quingentis libris, quæ si solutæ non fuerint infra decem dies, ei pes amputetur. pecuniæ solutæ non fuerunt infra illud tempus, iudex uolebat eas exigere in bonis condemnati, opponebatur pœna pecuniaria amplius non deberi, quoniam translata fuerat in pœnam corporalem. quid dicendum?*

Bar.in d.l.cùm duob.§.idem respondet socius.ff.pro soc.

1 Bart. in ead.l.§.idem respondet socius, præsupponit id, quod in tex.dicitur, & est singulare, scilicet, si socius † reficit rem communem proprijs expensis, acquirit eius rei dominium, nisi alter socius infra quatuor menses ei restituat expensas ad eum pertinentes. De hac re vide doct.in §.actionum, inst.de action.in materia societatis. Bart.in l.quominùs, colu.fin. quæst. 17.ff.de flumi.ubi Ias.col.23.limitat quatuor modis istũ tex.& uide omninò Cæpo.in caut.85. Bar.ibi ex dictis in præcedenti lucubratione infert ad quæstionem, in qua dicit se consuluisse.

2 Quidam fuit condemnatus † in quingentis libris, quæ si solutæ non fuerint infra.10.dies, ei pes amputetur, pecuniæ solutæ non fuerunt infra illud tempus; proinde iudex uolebat eas exigere in bonis condemnati: opponebatur pœnam pecuniariam amplius non deberi, quoniam translata fuerat in pœnam corporalem. vide Francis.Cremen. in singul.102.incip. Titius. ubi magis amplectitur hoc Bartoli documentum, quàm Bal.in l.commissoriæ.C.de pact.inter emp. & uendit.Ad rem faciunt trad.per Alex.in l.insulam.§.fi.ff.sol.matr.& in l. ita stipulatus, in fi.ff.de uerb.oblig.& ibi Aret.col.20.uersi.ex hoc edicto.& Abb.in consi.6.col.5.in secundo dubio in 2.vol.& in c.inter cæteras, col.3.de rescrip.& ibi Feli.col.5.& Cæpol.in consi.16.Aret. omninò in consi.89.& Ang.in l.quicunque.C.de seru.fugit.& ibi Paul.de Castr.col.4.Alex.in l.fi.ff. de in ius uocan.Feli.in c.sicut Iudæi, col.2. & seq.de Iudæ. & aliquid per Bald.in c.cùm non ab homine, col.fi.de iudic.& Corn.in consi.5.in 3.volu.& Ias.in §.pœnales, colu.10.& seq.inst.de action. & hunc text. & quæstionem hanc declarat Dec. quem uideas omninò in consi.12. ubi subiungit, etiam si iudex non possit facere hanc pecuniæ exactionem, fiscum tamen uel rem publicam eam posse facere.id quod obliuioni non esse tradendum existimo.

Summarium in l.adeò autem.ff.pro soc.

1 *Conueniri non potest ut societas transeat ad hæredes.*

Bar.in l.adeò autem.ff.pro soc.

1 Bart. in d.l.adeò autem, inquit, conueniri † non posse, ut societas transeat ad heredes, nisi in societate uectigalium. vide aliquid per Abb.in consi.86.col.2.in secundo dubio in 2.vol. ubi inter alia unum dixit memorabile uerbum. & omninò Alex.in cons.136.in 5.vol.& Curt. in consi.52.ubi tradit, an societas contrahi possit ut transeat ad hæredes. & societatem morte unius socij finire etiam quò ad superstites, trad.Dec.in consi.213.ubi etiam docuit an & quando intelligatur societas renouata.

Summarium in l.socium qui.ff.pro soc.

1 *In hac actione post moram ueram uel fictam ueniunt usuræ.*

Bar.in l.socium qui.ff.pro soc.

1 Bart. in d.l.socium qui, ait, in hac actione † post moram ueram uel fictam uenire usuras. vide Aretinum in consi.15.col.fi.& Signorol. in consi.121. & quomodò in contractu societatis committatur usura prohibita, vide Ambrosium de Vignate in tractatu de usuris.nu.162.& multa de pactis initis inter socios, an & qñ sint licita, & nõ, vide apud Abb.in cons.77.in 1.vol.

Summarium in d.l.socium qui.§.socius.ff.pro soc.

1 *Damna & lucra contemplatione societatis sunt communicanda.*

2 *Procurator qui incidit in latrones, & fuit spoliatus, an hoc repetere debeat à mandante.*

3 *Lucri & damni eadem est ratio.*

Bar.in d.l.socium qui.§.socius.ff.pro soc.

1 Bart. in ead.l.§.socius, inquit, damna † & lucra contemplatione societatis esse communicanda,

nicanda, alioqui uerò si intuitu personæ obuenisset, quamuis huic rei societas fuerit occasio. Et ibi declarat Bar. quid sit causa, & quid sit occasio. nam occasio remota est, ut si propter societatem habui necesse accedere ad principem, & ei placui ita, ut mihi castrum donauit: nam hoc non est cum socio communicandum. Ad materiam huius §. uide Alex. in consi. 173. col. 3. ver. secunda ratione, in libro primi & secundi vol. & in consi. 175. Venio ad primum, eod. vol. & circa quæstionem de eo, qui iuit ad curiam principis, uide Aret. in consi. 14. col. 5. & seq. Attende quoniam contra hanc decisionem Bar. uidetur tex. in d. l. cùm duobus. §. quidam sagariam, suprà eod. tit. iunctis trad. per Abb. in c. cùm pro causa, de procurat. ubi Abb. quærit de procura-
2 tore, † qui incidit in latrones & fuit spoliatus, an hoc repetere debeat à mandante? & decidit esse non posse: quia hæc sunt quædam extrinseca, quæ magis sunt casui fortuito imputanda; alioqui uerò dicit esse in contractu societatis, in quo ueniunt communicanda damna occurrentia occasione societatis. Ex ijs colligitur in contractu societatis uenire damna extrinseca, dummodò eis occasionem præbuerit societas. igitur hoc idem esse debet etiam in lucris extrinsecis,
3 dummodò eis occasionem dederit societas: quia lucri † & damni eadem est ratio. d. §. qui sagariam, in fi. sed huic qui placuit principi, occasionem præbuit ipsa societas, ut ait Bart. igitur &c. & hoc potest confirmari per gl. in l. cùm duobus. §. non omnia. ff. mand. quæ ait. ideò ista damna esse communicanda in contractu societatis, & non in contractu mandati; quia societas uim habet fraternitatis, quare eadem ratione etiam hæc lucra, de quibus agit Bar. quamuis extrinseca sint, debent cum socijs communicari. Hoc idem comprobari potest per tex. in d. §. quidam sagariam, ibi, cæterarum rerum quas secum non tulisset, nisi ad res communi nomine comparandas. ubi gl. subiungit, hanc esse optimam considerationem, ut consocius teneatur. Attende istam rationem diligenter, nam si ideò consocius tenetur, quia non tulisset res illas casu fortuito amissas, nisi ad comparandas res communi nomine, ita in proposito casu persona huius socij ad curiam principis non iuisset, nisi propter societatem, ut expressè Bar. fatetur. igitur arguendo de re ad personam, & ab identitate rationis, sequitur illatio contra hoc Bartoli documentum. neque urgere uidetur illa ratio Bar. hoc esse respectu personæ, quoniam attenditur causa, quę dedit occasionem. ut hęc persona placeret principi per prædicta, quemadmodũ & in d. §. quidam, attenditur societas, quæ dedit causam, ut ille secum res casu amissas attulerit: & sic nullum uidetur esse discrimen nisi in uerbis. cogita.

Summarium in l. uerum. ff. pro soc.

1 *Socius non condemnatur nisi quatenus facere potest.*

Bar. in l. verùm pro soc.

1 · BART. ex d. l. uerùm, colligit, socium † non condemnari nisi quatenus facere potest. & hoc ea ratione, quia societas habet uim fraternitatis. vide quid ex hoc inferat Cor. in cõs. 116. in 4. vol. & dum Bar. subiungit remedium, ut hoc beneficium competat etiam fideiussori. ad hoc remedium uide Alex. in l. quia tamẽ. ff. sol. matr. & in l. quoties. C. de precib. imper. offerẽ. in apostill. & in consi. 133. col. 1. & fi. in 5. vol.

Summarium in l. actione. § si communis. ff. pro soc.

1 *Pecunia deposita apud unum ex socijs ab eo solo est repetenda.*

Bar. in l. actione. §. si communis. ff. pro soc.

1 BART. in d. l. actione. §. si communis, tradit de pecunia † deposita apud unum ex socijs, ut ab eo solo sit repetenda. vide Soc. in consi. 24. col. 5. in 1. vol.

Summarium in d. l. actione. § si unus. ff. pro soc.

1 *Inter socios tempore diuisionis ante partem sumi debet dos ab eo, qui sustinet onera matrimonij.*

Bar. in d. l. actione. §. si unus. ff. pro soc.

1 BART. in ead. l. §. si unus, ait inter socios † tempore diuisionis ante partem, sumi debere dotem

tem ab eo, qui ſuſtinet onera matrimonij, vide Alex. in l. poſtulante. ff. ad Trebell. col. 2. Attende quia Specul. in tit. de iudic. §. ſequitur, verſi. quid ſi communione, ait dotem deduci à marito ſocio, niſi probetur eam eſſe uerſam in communem utilitatem. & Bal. in l. ſi patruus. C. comm. utri. iudic. Soc. in conſi. 213. col. pe. in 1. vol. vide Dec. in conſi. 560. nu. 5.

Summarium in l. nemo ex ſocijs. ff. pro ſoc.

1 *An & quando unus ex ſocijs totam rem alienare poſſit.*

Bar. in l. nemo ex ſocijs. ff. pro ſoc.

1 BART. in d. l. nemo, tradit an & quando unus † ex ſocijs totam rem alienare poſsit. vide Alex. in l. ſi ſocius. ff. de leg. 1. & in conſi. 79. in 4. vol. & in conſi. 103. col. fi. in 3. uol. ubi ait, ſocium non præſumi habere mandatum ad præiudicandum conſocio. & idem dicit in fratre ut ibi per eum. vide etiam eundem Alex. in l. de pupillo. §. ſi plures. ff. de oper. nou. nunc. & omninò in conſ. 162. Viſis narratis, in 5. vol. & in l. j. C. de conſort. eiuſd. lit. Pau. de Caſt. in conſ. 335. & Dec. in conſ. 98. ubi ait, in caſibus in quibus poteſt ſocius obligare ſocietatem, hoc eſſe intelligendum quando contrahit nomine ſocietatis, alioqui uerò ſi nomine proprio.

Summarium in l. duo ſocietatem. ff. pro ſoc.

1 *Si contractui iuriſgentium ſubijciatur ſtipulatio, idem continens, nouatur prima, ſi hoc actum eſt.*

Bar. in l. Duo ſocietatem. ff. pro ſoc.

1 BART. in d. l. duo ſocietatem, ſic ait in ſumma. ſi contractui † iuriſgentium ſubijciatur ſtipulatio idem continens, nouatur prima, ſi hoc actum eſt, alioqui non. Doct. in l. ita ſtipulatus. ff. de verb. oblig. in 1. oppoſ. ultimæ par. allegant iſtum tex. & tradunt documentum, ut ibi per eos poſt Bart. qui ibi declarat hunc texr. & fortè non bene: quia præſupponit hic in uerſi. ſed quoniam, contractum ſocietatis deductum eſſe in ſtipulationem coæquæuam. id quod falſum eſt: quia tantum fuit poſita pœnalis ſtipulatio, ut ibi clarè habetur. Pro intellectu autem huius tex. attende, quia in poſitionem caſus præſupponitur, contractum ſocietatis deductum eſſe in ſtipulationem principalem, ſed in uerſic. ſed quoniam, contrarium expreſsè legitur. ideò cogita. quia tex. bene ſtaret, ſi diceret, quando, & non quoniam. item in uerſi. ſed quoniam, nõ fit nouatio ſecundum tex. quia principalis contractus non fuit in obligatione deductus, igitur præſupponit, ſi deductus fuiſſet, factam fuiſſe nouationem: cuius contrarium ſenſit tex. in primo reſponſo: quia nouatio fit tantum quando adeſt animus nouandi, alioqui non, ut ibi uidere eſt. Item aduerte, quia in tex. quæritur an ſtipulatio coæquæua contractum primum nouet, non autem an ſtipulatio coæquæua nouetur per pœnalem. cogita igitur quid eo in caſu dicendum eſſet, & nunquid in tex. de hac re fuerit dubitatum. Et dum Bar. poſteà ſubiungit, nouationem in dubio non præſumi, quando ſtipulatio ſtatim opponitur. vide eundem Bart. in l. ſingularia. in 6. ſpeciali. ff. ſi cert. pet. item adde ideo nouationem non fieri, quia ſtipulatio tantundẽ continet, & non interuenit noua perſona, ſecundum Bar. in l. pen. ff. de prætor. ſtipulat.

Summarium in l. ſocius ſocio. ff. pro ſoc.

1 *In ſocietate culpa leuis eſt non adhibere eam diligentiam, quam in ſuis ſolitus eſt adhibere.*

Bar. in l. ſocius ſocio. ff. pro ſoc.

1 BART. in d. l. ſocius ſocio, ſic ait in ſumma, in ſocietate † culpa leuis eſt non adhibere eam diligentiam, quam in ſuis ſolitus eſt adhibere. vide Alex. in conſi. 209. in 7. vol. & in conſ. 144. ſuper primo, in libro primi & ſecundi vol.

Summarium in l. ſi ſocietatem. ff. pro ſoc.

1 *Sententia arbitratoris reduci poteſt ad arbitrium boni uiri.*

2 *An & quando dici poſſit de iniquitate arbitramenti.*

Bar. in l. ſi ſocietatem. ff. pro ſoc.

1 BAR. in d. l. ſi ſocietatem, ait, ſententiam † arbitratoris reduci poſſe ad arbitrium boni uiri.

Pro

Pro intellectu huius.l.vide Soc,in conſi,291.in 1.vol.Et dum Bar. ſubiungit quis probare debeat iniquitatem arbitramenti,uel æquitatem,ſcilicèt an ille qui dicit eſſe æquum, an ille qui dicit eſſe iniquum? uide Corn.in conſi.221.in 2.vol.& Abb.omninò in conſi.64.in 1.volu.& & Bal.in conſi.67.in 3.vol.& onus probandi ſpectare ad reducentem quamuis nihil deducatur pro iuſtificatione arbitrij,docuit Sali.in l.ſeq.in §.arbitrorum,in quęſt.16.Alex.in l. qui Romæ.§.duo fratres,col.6.nu.2.ff.de uerb.oblig.& Abb.in c.Quintauallis.nu.34.cum ſeq. de iu-
2 reiur.& an & quando † dici poſsit de iniquitate arbitramenti,vide Io.Baptiſtam Caccialupum in tract.de tranſact.in 12.quæſt.Quæro ſi feratur ſententia continens arbitramentum illud ad arbitrium boni uiri reduci non poſſe,an eo caſu licita ſit appellatio? Fulg.in cōnſi.111.inquit ab huiuſmodi ſententia appellari non licere. Similiter ſi arbitrator aſſumptus fuit ut bonus uir, & habito ad eum reſpectu & nō ad alium,ab eius ſententia non datur recurſus:ita ſing. ait Bar. in l.iij.§.tutor l.ff.de arbitr.id quod mirabile eſſe ait Rom.in ſuo ſing.50.

Summarium in l.arbitrorum.ff.pro ſoc.

1 *Sententiæ arbitri omninò parendum eſt.*
2 *An arbitro ſiue arbitratori ſportulæ debeantur.*
3 *Sententia arbitri uel arbitratoris propriè ſententia dici non poteſt.*
4 *Si arbitro uel arbitratori fuit conceſſa poteſtas prorogandi compromiſſum toties quoties ei placuerit,uel ſimpliciter,tamen prorogari non poterit ultra duas uel tres uices ad plus.*
5 *Arbitrum uel arbitratorem dominij alienationem impedire non poſſe.*
6 *Inſtantia an coram arbitro & arbitratore poſſint triennium excedere.*
7 *Ultima dies appoſita ab ipſis partibus in compromiſſo habetur pro peremptoria.*
8 *Minor compromittendo uidetur læſus,& poteſt petere reſtitutionem in integrum.*
9 *Coram arbitro reconuentio fieri non poteſt.*
10 *Pupillus doli capax litem agendo coram arbitro ſine tutore obligatur ſaltem naturaliter.*
11 *Arbiter partibus abſentibus pronunciare non poteſt.*
12 *Arbiter declarare non poteſt elapſam eſſe inſtantiam.*
13 *Compendioſa per uerba directa obligatur poſt pubertatem.*
14 *Arbiter poteſt ferre ſententiam ſuper parte,quamuis à reliquo non abſoluat.*
15 *Si in compromiſſo dictum eſt ut procedat de facto & iudicet de iure, utrum credere poſſit teſti nō iurato.*
16 *Arbitrator ſiue amicabilis compoſitor poteſt pronunciare etiam diebus feriatis in honorem dei.*
17 *Arbitro & arbitratori atteſtanti de geſtis coram ſe, non creditur.*
18 *Arbitratores cogi non poſſunt ad eligendum tertium.*
19 *Arbitri ſententia in cauſa criminali quamuis crimen ſit famoſum,non reddit infamem.*
20 *Si arbiter ſibi reſeruat taxationem expenſarum,vel aliquid aliud,tenetur expedire infra tempus compromiſſi.*
21 *Poteſtas arbitrorum uſque adeò pendet à compromiſſo,ut ſi compromiſſi forma exceditur, arbitramentum nullius eſt roboris.*
22 *Si arbitrator totam rem,de qua eſt quæſtio, uni adiudicat cum hoc ut certa pecuniæ quantitas ſoluatur, an poſſit fieri.*
23 *Clericus ſi eſt electus arbiter,qui poſteà ad maiorem dignitatem fuit euectus,utrum ad pronunciandum poſſit iure compelli.*
24 *Si compromiſſum eſt factum in aliquem hoc pacto,ut is iudicare non poſſit ſine expreſſo conſilio alterius, & ſecundum eius conſcientiam,quam ſequi teneatur,utrum ualeat.*
25 *Arbiter qui permittit labi tempus compromiſſi,negligendo iudicare, facit litem ſuam.*
26 *Ille qui obtinet arbitrium euidenter iniquum, ſi eo perfruitur mortaliter peccat.*
27 *Reductio non datur à ſententia arbitri ad arbitrium boni uiri.*
28 *Quæ ſit differentia inter arbitrum & arbitratorem.*
29 *Arbitramentum propriè non eſt tranſactio.*

30 *Solemnitatem iudiciorum remitti posse à partibus coram arbitro.*
31 *Quando compromissum est factum ut de iure pronunciet, an standum sit eius sententiæ quando est iniusta.*
32 *Quando factum est compromissum in aliquem ut in arbitrum & arbitratorem, quomodo cognoscatur.*
33 *Si arbiter incœpit prosequi per uiam arbitratoris, utrum redire possit ad uiam arbitri.*
34 *Ex sententia arbitratoris an actio oriatur.*
35 *Quo iure sententia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni uiri.*
36 *Si statutum reijcit exceptionem quamcunque, non tamen reiectum est quin officium iudicis possit implorari.*
37 *Si feratur sententia continens illud arbitramentum reduci non posse ad arbitrium boni uiri, eo casu reduci non potest.*
38 *Si laudum approbatum fuit à partibus antequam latum esset, uel postquam est latum, sed non dum est uisum, an detur reductio.*
39 *Iudicem illum ad quem sit reductio intelligendum esse iudicem causæ principalis, non autem iudicem appellationis.*
40 *Coram quo iudice sit facienda reductio.*
41 *Infra quantum tempus reductio fieri debeat.*
42 *Nunquid huic reductioni ad arbitrium boni uiri renunciari possit.*
43 *Stante statuto prohibente contra laudum quicquam opponi posse, an possit peti reductio.*
44 *Si à statuto expresse sublata est reductio ad arbitrium boni uiri, quid iuris.*
45 *Lauda siue arbitramenta ratificari non possunt antequam sint prolata.*
46 *Si in renunciatione apposita est clausula, quòd possit accipere de iure unius, & dare alteri in parua & magna quantitate, quid iuris.*
47 *Excessiuum in sexta parte continere manifestam læsionem.*
48 *An et quando arbitamentum siue laudum retractari possit prætextu instrumentorum de nouo repertorũ.*
49 *Arbitratores an possint esse testes quando examinatur æquitas uel iniquitas arbitrij.*
50 *Si est iuratum super compromisso, in quo renunciatum est reductioni, quid agendum.*

Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc.

1 Bart. in repet. huius. §. arbitrorum, sic ait in summa. sententiæ † arbitri omninò parendũ est: sententia uerò arbitratoris si fuerit iniqua, reducitur ad arbitrium boni uiri. Ad rem hanc vide omninò quæ posui suprà in proximè præcedenti lucubratione. Et circa hunc. §. attende, arbitratores, de quibus hic agitur, quasi negociorum gestores nuncupari: ita Bal. in l. fi. quæst. 3. C. de contrahen. empt. quandoque etiam prosenetæ & mediatores partium appellantur, ita Bar. in l. fi. ff. de uari. & extraord. cognit. & Bald. in c. 1. colu. pen. de inuest. in mar. fact. in usibus
2 feud. An autem arbitro † siue arbitratori sportulæ debeantur, vide Ias. in §. tripli, col. 8. inst. de action. Item scias in compromisso siue laudo arbitratoris necessariam non esse scripturam, ut per Ias. in l. cùm te transegisse. C. de transact. col. 1. & de ista materia uide aliqua apud Ias. in l. si super possessione, col. 1. ver. & per istud. C. de transact. ubi uult, compromissum & arbitramentum fieri posse sub modo & conditione. ad quod uide Alexand. in consi. 261. Quæritur an. d. arbiter, in libro primi & secundi vol. & aliquas alias decisiones Ias. ibi ponit ad rem facientes.
3 Item sententia † arbitri uel arbitratoris propriè sententia dici non potest; ideò in statuto faciente mentionem de sententia, non contineretur, secundum Bar. in l. quid ergo. §. ex compromisso. per text. ibi. ff. de his qui not. infam. & Ias. in l. j. colu. 3. in 1. notab. ff. de re iudic. & multæ sunt differentię inter sententiam arbitri, & arbitratoris, & inter potestatem unius & alterius, ut latè habetur apud Abb. in c. quintauallis, de iureiur. Datur enim dilatio quatuor mensium sententiæ arbitri, sicut & alijs sententijs. Bal. relatus à Ias. in l. ij. col. 7. in gl. 1. ff. de re iudic. licèt ibi Raph. contrarium sentiat. sententiæ verò arbitratoris non datur ista dilatio. Ias. in l. debitori,
4 uersi. circa gl. ff. de re iudic. Aduerte etiam quia si arbitro † uel arbitratori fuit cõcessa potestas proro-

prorogandi compromissum toties quoties ei placuerit, uel simpliciter, tamen prorogari non poterit ultra duas uel tres uices ad plus. & quandoque una tantum prorogatio fieri poterit, ut per Ias.in l.fi.col.6.C.de sacrosf.eccles.ubi multa similia memorauit.& de hac re vide Alex. in consi.212. in libro primi & secundi vol. & in tali casu prorogatio etiam non citata parte fieri poterit. Bal.in l.j.C.de sent.ex peric.recitan.versi.quæro an interlocutoria. Ista tamen prorogatio quàm primum debet ipsis partibus notificari,alioqui dolo facta esse uideretur, & partes non coarctaret,secundum Bal.in l.eos.§.apostolos.C.de appell.& Alex.in consi.34.in 1.vol.&
5 Curt.in consi.31.cum subscript.seq.Illud etiam obliuioni non tradas, arbitrum † uel arbitratorem dominij alienationem impedire non posse,cùm nec ipsæ partes,quæ illi authoritatem præbent,hoc possint,ut pono ad tex.in l.non distinguemus.§.de officijs.ff.de arbitr.alleg.ibi remissiuè Ias.qui uult coram arbitro non induci uitium litigiosi,& emphyteotam compromittentē
6 non incidere in pœnam,ut ibi latius per eum. An autem instantia † coram arbitro & arbitratore possit triennium excedere? vide gl.in l.item si unus,in principio in uoce,si multo.ff.de arbi. ubi remissiuè alleg.Ias.ponendo quid de arbitratore. Item uictus uictori coram arbitro condemnatur in expensis,ut per Ias.in l.properandum.§.sin autem alterutra,col.1. versic. secundò amplia.C.de iudic.item arbiter parti contumaci audiētiam negare non potest,secundum l. sed & si per prætorem,uersi.sed & si dum.ff.ex quib.cau.mai.Item arbiter contumacem mulctare non potest,& ista est ratio dicti præcedentis.Bar.in l.vnic.in prin.ff.si quis iusdic. non obtemp.
7 ultima uerò † dies apposita ab ipsis partibus in compromisso habetur pro peremptoria. Ias. in repet.l.admonendi,col.37.ff.de iureiur.In arbitrum compromitti non potest causa usurarū nec spiritualis,quamuis in arbitratorem possit. Ias.in l.quoties,colu.3.versi.iuxta prædicta. C. de iudic.sic etiam in arbitrum compromitti non potest causa status neque causa criminalis.l. non distinguemus.§.de liberali.ff.de arbit.& c.causa,de rest.in integr. alioqui uerò in arbitra-
8 tore,ut ibi per Bar.in d.§.de liberali.Minor † compromittendo uidetur læsus, & potest petere restitutionem in integrum.l.si minor xxv.annis filiofamiliâs.§.1.ff. de minor. quod tamen non habet locum si iste minor esset doctor iuris,quia tunc restitui non posset,secundum Bar.in l.sed & probari.ff.de excusat.tut.& Mari.Soc.iuni.in cons.77.nu.141. An autem minor cogi possit ad faciendum compromissum præcipiēte statuto compromissum necessarium inter cōiunctos fieri debere,& an eo casu peti possit restitutio in integrum; vide latè apud Alex.in consi. ulti-
9 mo in 6.vol.Item coram arbitro † reconuentio fieri non potest, Bar.in auth. & consequenter, in fi.ult.quæst.C.de sent.ubi rationem affert, quæ militat etiam in arbitratore. De hac tamen re,an arbiter cognoscere possit in re proposita super causa reconuentionis,distingue & declara ut per Abb.in c.cùm dilectus,de arbitr.Attende etiam quia compromissum & lis coram ar-
10 bitris,magis accedunt ad naturam contractus,quàm iudicij: ideò pupillus † doli capax litem agendo coram arbitro sine tutore obligatur saltem naturaliter,ad quam obligationem fideiussor potest accedere: & propterea si daret fideiussorem,fideiussor obligaretur, alioqui uerò in iudicijs: quia pupillus litigando sine tutore nullo modo obligatur: ideò fideiussor dari non posset,& omnia acta irrita sunt & inania: ita declarat Paul.de Cast.in l.j.C.qui legit.perso.hab.
11 stan.in iudic.in gl.1. Arbiter † partibus absentibus pronunciare non potest.l.diem proferre. §. si quis litigatorum.ff.de arbitr. Tamen quando fert sententiam ultima die termini dati ad pronunciandum, non tenetur partem citare. de qua re agit Ias.in repet. d.l. admonendi,colu.37. versi.secundò principaliter,& col.4.versi.item adde. & qua cautela uti debeat arbiter ut ultima die compromissi suam possit proferre sententiam,quamuis actor nihil probauerit,vide Cæ
12 poll.in cautell.64.Item arbiter † declarare non potest elapsam esse instantiam, sicut facit iudex. Ias.in l.properandum.§.illo proculdubio,in fi.uersi.limita.C.de iudic. Et iudex non potest cogere partes ad compromittendum. Bar.in l.furti.§.qui iussu.ff.de his qui not.infam. ubi pono. uide Alex.in consi.162.in 7.vol.Hoc tamē fallit in multis casibus scitu dignis, ut per Feli. in rubrica de treg.& pac.& per Caccialupum in tract.de transactionibus.q.20.illud etiam dili
13 genter attende, nam compendiosa † per uerba directa obliquatur post pubertatem, quando causa

causa coram arbitratore ageretur, alioqui uerò non. ita Io. Baptista de sancto Seuerino in re-
pet.l.precibus,in 5.fol.C.de impub. Item coram eo opponi nō potest exceptio præscriptionis
xxx.annorum tanquam contra æquitatem. Bal.in l.j.C. de præscript. xxx. annor. quamuis con-
trarium sentiat Bart.in extrauagan.ad reprimendum, in uerbo,uidebitur,in fi.sed quicquid sit,
Raph.Fulg.in consi. 108.inquit,arbitratorem posse reijcere exceptionem præscriptionis,tan-
quam iniquum præsidium. vide eundem omninò in consi.123.de qua re uide Feli.in rubr.de
præscrip. vbi contrariam partem uidetur amplecti. Maria.autem Soc.iuni.in cons.145.nu.37.
ait,arbitratorem,qui secundum ueritatem debet iudicare,præscriptioni deferre non debere,ta
14 men ibidem nu.91.inquit,hoc de iure non procedere.Item arbiter † potest ferre sentētiam su-
per parte,quamuis à reliquo non absoluat,alioqui uerò est in iudicib. Areti.in l.j.§.si stipul.col.
3.vers.adde etiam.ff.de uerb.obli.vbi ex hoc infert ad quædam.Nunquid autē pro arbitramen
to præsumatur quando reductio est petita:vide Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres, col.7. ff. de
uerb.oblig.& Curt.in consi.23.nu.5.cum seq. vbi habetur,pro eo non esse præsumendum,sicut
neque præsumitur pro sententia iudicis,quando est appellatum. uide omninò Salic.in hoc §.in
16.q.& quæ ibi addidi. et ad rem faciunt trad.per Abb.in c.quoniam contrà,col.14. vide etiā
aliam differentiam apud Alex.in l.si conuenerit,col.2.vers.& per hoc.ff. de re iudic. Quid si in
15 compromisso † dictum est ut procedat de facto, & iudicet de iure, utrum credere possit testi
non iurato? vide Iás.in d.repet.l.admonendi,vers.et an.Et arbitratorem curare non debere in-
habilitatem testium respectu personarum, & eum credere posse testi rationem uerisimilem af-
ferenti,quamuis non concludentem,docuit Aret.in consi.61.citat Bal.in l.solam, in fi.C.de te-
16 sti. Arbitrator † siue amicabilis compositor potest pronunciare etiam diebus feriatis in hono
rem Dei,si huiusmodi pronunciamentum uia concordiæ fiat & transactionis,alioqui uerò si fie
ret ut sententia. Specul.in titu.de arbit.& arbitra.§.fi.vers.in forma autem. Abb.in c.fi.de feri.
& Bald.in consi.470.in 1.uol.Si pluribus arbitris uel arbitratoribus data esset potestas proce-
dendi simul & separatim in solidum, quamuis à principio unus solus procedere possit,tamen si
cœperunt simul procedere, & posteà unus tantum uelit causam expedire,non potest. Bar.in l.
17 sed ita.ff.de arbitr. Alex.in consi.93.in 7.uol.arbitro † & arbitratori attestanti de gestis coram
se non creditur.Aret.in consi.68.colū.2. An autem possit esse testis in causa,quam iudicauit?
Fulg.ait,eius testimonium non ualere ad iustificandam sententiam suam, in consi.142. & an &
quando possit esse testis docuit Abb.in c.non sine, de arbitr.et uide Felin. in c.cùm à nobis,de
testi.& ad rem hanc uide omninò eundem Feli.in c.cùm dilecti.nu.6.de accusat.vbi ait,dictum
arbitri usque adeò potens esse,quamuis sit singulare,vt pars,in cuius fauorem dicit,iurare pos-
18 sit in supplementum probationis. Arbitratores † cogi non possunt ad eligendum tertium, ne-
que ipsæ partes coguntur eum eligere: ita not.ait Bal.à multis excellentissimis uiris fuisse con-
sultum in c.1.de inuest.in mari.fac.quem refert & sequitur Aret.in cons.99. Declara tamen ut
per Abb.in c.innotuit,de arbit. Et in casu quo aliquis est eligēdus pro tertio in casu discordiæ,
19 si eligitur antequam discordia oriatur,laudū irritum est. Dec.in cōsi.475.col.fi. Arbitri † sen
tentia in causa criminali,quamuis crimen sit famosum,non reddit infamem.Abb.in c.causa,col.
fi.de rest.in integ. Si arbiter dixit se nolle suscipere onus iudicandi super compromisso in eum
facto,& posteà pronunciet,an huiusmodi pronunciamentum ualeat?Alex.in cons.81.in 5.uol.
arbiter electus cū clausula, quòd intelligatur uerti lis & quæstio super omni & eo toto,non po
test retractare sententiam iam anteà latam.Abb.in c.exposita,de arbir.Et quomodò ista clausu
la sit intelligenda,uide Angel.in consi.218. col.pen. & Io. Bapt. Caccialupum in tract.de tran-
20 sactionibus, quæst.18. nu.10. Si arbiter † sibi reseruat taxationem expensarum,uel aliquid a-
liud,tenetur id expedire infra tempus compromissi,alioqui non ualeret. Alexan.in consi.18.in
7.vol. Si arbiter fuit assumptus super iudicio communi diuidundo, si uni adiudicet rem pro
pretio per eum declarando,& ipse decedat ante declarationem,adiudicatio expirat.Decius in
consi.583. arbiter super non petitis terminare non potest, licèt argumenta pro utraque parte
uīr urgere,ut uidere est apud Alex.in consi.48.col.3.in 7.uol.ubi multa alia inueniunt,quibus

21 arbitramentum subuertitur. & potestas arbitrorum † usqueadeò pendet à compromisso, ut si compromisi forma exceditur, non modò arbitramentum nullius sit roboris & momenti, sed etiam à partibus ipsis ratum haberi non possit. Dec. in consi. 434. Rursus de huiusmodi nullita te dici potest etiam si de nullitate non dicere promissum esset. Soci. in consi. 95. col. 4. in 3. uol. & ideò arbiter siue arbitrator sententiam ferre non potest, nisi super re, de qua factum est compromissum. Soci. in consi. 220. in 1. uol. tamen idem Soc. in consi. 104. in 4. vol. ait, in quibusdã
22 casibus id fieri posse. Quid si arbitrator † totam rem, de qua est quæstio, uni adiudicat, cũ hoc, vt certa pecuniæ quantitas soluatur? et dicas hoc fieri posse, secundum Dec. post alios in l. si su per possessione. C. de transact. Quid si in pronunciamento pactum apponitur, quòd altero ex compromittentibus sine filijs decedente alter succedat? Ang. in consi. 66. ait huiusmodi pactũ non ualere. Arbitri si sunt duo uel tres non potest unus uices suas alteri delegare. gl. in l. sicu-
23 ti. ff. de arbitr. Alex. in consi. 13. in 1. vol. Si clericus † electus est arbiter, qui posteà ad maiorẽ dignitatem fuit euectus, utrum ad pronunciandum possit iure compelli? Abb. in c. præsente, de testi. Arbitri quando sunt plures, si dissentiunt, quomodò possint causam definire? & quot modis possint esse discordes? & quid eo casu seruari debeat? vide Soc. in consi. 54. in 1. volu. Arbitrator, cui est concessa potestas eligendi consultorem, si eum eligit inualidè, an alium eligere possit? Raph. Cuma. in consi. 143. Si arbiter debet de consilio alterius iudicare, & ipse habito consilio eius contra illud sententiam protulit, nunquid sententia irrita sit & inanis? Raph. Cuma. in consi. 55. Quid si iudicat secundum consilium illius cum hac qualitate, si de iure uali-
24 dum est, an talis sententia subsistat? Fulg. in consi. 103. Quid si compromissum † est factum in aliquem hoc pacto, ut is iudicare non possit sine expresso consilio alterius, & secundũ eius cõscientiam, quam sequi teneatur, utrum ualeat? Ang. in cõsi. 343. ait huiusmodi compromissum non ualere; immo quodcunque compromissum factum non subsistit tanquam factum contra substantiam arbitrij, secundum Bart. in l. j. §. si plures. ff. de exercit. & ibi posui. de qua re uide Angel. in consi. 272. Arbitramentum porrò latum eodem die, quo factum & compromissum,
25 non ualet secundum Bal. in l. prolatam. C. de sentent. & Soci. in consi. 96. in 4. uol. Arbiter † qui permittit labi tempus compromisi negligendo iudicare, facit litem suam, sicut & iudex. text. est. in l. j. §. sciendum. ff. de magist. conue. quem dicit esse singul. Rom. in sing. 700. incip. Tu habuisti. Arbitrio & compromisso quæ obijci possunt, plenè habentur apud Iaco. Butrig. in trac. de oppositione compromisi, & per Caccialupum in d. tract. de transactionibus, in 12. q. Scias
26 etiam in hac re, eum, qui obtinet arbitrium † euidenter iniquũ, si eo perfruitur, in mortale peccatum incidere. Fulg. in quodam suo cons. inter consilia. Imol. nu. 147. col. 6. Si arbiter efficitur inimicus partis, potest pars illa protestari ne arbitretur, & si ille spreta protestatione arbitrabitur, obstabit exceptio absque eo quòd aliquid probetur de iniquitate laudi. Feli. in c. suborta, nu. 6. de re iudic. Reliqua ad materiam arbitrorum pertinentia uide apud Abb. in c. quintaualis, de iureiur. & apud Lanfrancum de Oria. in tract. de arbitris, & uide alios tractatus, qui similiter, de arbitris editi sunt. et uide quæ posui ad Bar. in rubr. ff. de arbitr.

27 Bar. in eodem §. col. 1. uers. oppo. & uidetur, ait uideri dicendum, reductionem † non dari à sententia arbitratoris ad arbitrium boni uiri. & declarat, vt ibi per eum. Adde tu ab eius sententia etiam appellari posse. Bar. in l. fi. col. 2. ff. de appella. recip. Et dum Bart. in eadem colu. uers. quærit glo. tradit, quis sit iste bonus uir, aitque eum esse iudicem: propterea quæro an à sententia istius iudicis, & sic boni uiri, liceat appellare? vide Bart. in l. j. in fin. ff. de lega. 2. & ibi Alex. col. 6. & fi.

28 Bar. in eodem §. colu. 2. uers. primò quæro, agit de differentia, † quæ est inter arbitrum & arbitratorem. vide Alexand. in l. j. §. & post operis. ff. de oper. nou. nunci. Abb. in cap. quintaualis, de iureiur. Orian. in tract. de arbitris, & Caccialupum in tract. de transactionibus, in 12. qu. Et dum Bart. ibi prosequitur declarando arbitramentum esse contractum, adde si arbitramentum est contractus, ex hoc inferri, mortua una parte non extingui ius arbitrãdi, sed ad hæredes trãsire, sicut & in alijs contractibus conditionalib. vt per Ias. in l. si quis arbitratu, col. 16. quæst.

29 quæst.7.ff. de uerb. oblig. & arbitramentum † propriè non esse transactionem docuit Dec.in c.siquando,col.2.de off.deleg. Et an in statutis odiosis appellatione transactionis ueniat compromissum,vide Paul.de Castr.in consi.44.in 1.vol.& in 49.eod.uolu.in fi. Alex.in consi.261. Quæritur an.d.arbiter, in lib.primi & secundi vol. vbi tenet compromissum esse transactioné. vide eundem Alex.in consi.13.in 1.uol.& in consi.18.in 4.uol.Card.in consi.140.Ana.in cõs. 16.& Soci. in consi.85. in 1.uol.ubi declarat.& Corn.in consi.99.in 2.uol.Ang. in consi.198. & aliquid per Ias. in auth. si uerò contigerit, in fi.C.de iudic.& omninò Caccialupum in tract. de transactionibus.in 3.q.ubi air,etiam si doct.teneant cõpromissum esse transactionem,tamen contrariam partem esse tenendam, propriè & strictè loquendo. Tamen quando arbitramentum fuit à partibus approbatum,habet instar transactionis. Soci.in consi.85.in 1.uol.& in consilio 66.in 4.volu.

30 Bar.in eod.§.col.3.uers. Respondeo, inquit, solennitatem † iudiciorum remitti posse à partibus coram arbitro,cui ipsarum consensus dat notionem, quamuis alioqui sit coram iudice,qui habet iurisdictionem à superiore: ita etiam declarat Bar.in auth.offeratur.C. de lit.contesta.& de hoc uide remissiones apud Alex.in l.nemo potest,col.12.ff.de leg.1.vide etiã Feli.in c.quoniam contrà,col.2.de probat.Alex.in cons.13.in 1.uol. & uide doct.maximè Barb.in c.de causis,de off. deleg.col.7.& seq. Et considera hoc documentum Bart. non procedere,quando arbitri iurisdictionem ab ipsis partibus non haberent, ut putà, quia ita præcipiente statuto eligerentur; atque ita cessaret ratio allata per Bar. & ita uidetur sentire Alex.in consi.22.col.pen.in

31 quinto uol.& Corn.in consi.140.in.5.vol.Deinde quærit Bar. quando compromissum † est factum,ut de iure pronunciet,an standum sit eius sententię quando est iniusta? Bar.ait quòd nõ. idem vult in l.diem proferre.§.stari.ff. de arbitr.quod an sit uerum, uide Feli.in c.causam quæ. de re iudic. Quid si potestatem habet procedendi secundum uoluntatem suam, & secundum æquitatem,uide Feli.in rubr.de præscript.vbi tenet contra Angel. & quando tenetur iudicare de iure,dicas eum sequi debere ius commune,non autem ius municipale. Cæpol.in cautel.99. vide omninò Abb.in cons.77.in 2.uol.

32 Bar.in ead.col.quærit,quando factum est compromissum † in aliquem ut in arbitrum & arbitratorem; quomodò cognoscatur,utrum procedat tanquam arbiter,uel tanquam arbitrator? aitque hoc conijci posse ex modo cognoscendi & pronunciandi. vide Alex.in consi.13.in 1. uol.ubi ait hoc percipi posse ex comparimento facto, & ex eo, quòd ipsi adeunti compromissarios est utilius,& in consi.96.col.2.uers.uel posito,eod.uol.

33 Bar.subiungit,quid si incœpit † prosequi per uiam arbitratoris, utrum redire possit ad uiam arbitri,& contrà. & dicit non posse. Ad istas quæstiones suprà positas uide Bald. in consi.43. col.fi.in 5.par.& aliquid per Feli.in c.cùm super,col.fi.de off.deleg. Paul.de Castr. in l.j.col.3. ff.de iudic.& in l.non codicilli.C.de testa.Barb.in consi.83.col.4.in 3.uol.Angel.in consi.198. & ad primam quæstionem uide Orian.in tract.de arbitris,fol.23.q.2.cum duabus seq.& Alex. & alios in l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.primo.& Aret.in consi.138. Ad secundam uerò quæstionem uide Oria.in d.tract.fol.24.q.5.& aliquid per Feli.in c.cũ ex officij.col.20.de præscri.

34 Bar.in eadem col.quærit an ex sententia † arbitratoris actio oriatur? vide Alex. in consi. 13. in primo uol.& in l.j.col.2.& seq.uers. utrum.ff.de lega.1. Card.in consi.139.colu.4.& sequ.& in consi.56.col.2.

35 Bar.in eod.§.col.4.quærit quo iure sententia arbitratoris † reducatur ad arbitrium boni uiri. Adde tu ab eius sententia etiam appellari posse. Bar.in l.fi.ff.de appell. recipien.& uide Ias.de hac re in l.siquis arbitratu.ff.de uerb.oblig.colu.4.uers.capio. & Orian.in d.tract.fol.33.q.18. & attende in re proposita non sufficere, si à laudo reclametur, nisi etiam petatur illud corrigi, & ad arbitrium boni uiri reduci. et hoc non petito iudex ex officio suo procedere non posset.

36 Alex.in consi.243. Viso processu,in lib.primi & secundi uol. Et ex hoc infertur,si statutũ reijcit exceptionem quamcunq;,non tñ reiectum esse,quin officiũ iudicis posit implorari, ubi de læsione constaret. Alex.in cons.113.col.fi.in 5.uol.& uide aliq.d per Rom.in cõs.27.in 3.dub.

 & nun-

& nunquam compromissum cum adeò ampla potestate fieri potest, ut peti nō possit reductio ad arbitriū boni uiri rōne enormis læsionis. Soci. in cons. 24. in 1. vol. Dec. in cons. 533. & Feli.
37 in c. humilis, de maio. & obed. & in c. cùm super his. nu. 14. de accusat. Quid si ferat † sñia continens illud arbitramentum reduci non posse ad arbitrium boni uiri? dic eo casu reduci nō posse, secundum Fulgos. in consi. 111. Quid si arbitrator fuit electus ut bonus uir, habito respectu ad eum, & non ad alium, utrum ab eius sententia detur reductio? & similiter dicendum uidetur quòd non; ita sing. ait Barto. in l. iij. §. tutori. ff. de arbitr. & dictum hoc ut mirabile sequitur Rom. in sing. suo 50. Quid si arbitrator tempore compromissi dixit quomodò suam uolebat proferre sententiam, idque non latuit cōpromittentes, an posteà à tali arbitramento peti possit reductio? Respon. non posse; quia habet uim transactionis: ita Bal. sing. in l. uenditor. C. de
38 rescind. vendit. quod dictum extollit Roma. in rub. ff. de arbitr. Et quid si laudum † approbatum fuit à partibus antequam latum esset, vel postquam est latum, sed nōdum est uisum; an detur reductio? Vide Caccialupum in tract. de transactionibus, in 12. quæst. nu. 13. & 14. Et qua cautela utendum sit in compromisso, ut reductio peti nequeat, uide Cæpol. in cautel. 8. & quibus uerbis concipi debeat compromissum ut tam ad incogitata quàm ad cogitata, & tam ad decisa, quàm ad non decisa porrigatur, vide Cæpol. in caut. 220.
39 Bar. in eadem col. 4. vers. quæro quis erit iudex, inquit, iudicem † illum, ad quem fit reductio, intelligendum esse iudicem causæ principalis, non autem iudicem appellationis, vt communiter aduocati opinabantur. Sed quæro hic nunquid à sententia huius iudicis liceat appellare? vide Bar. in l. j. in fi. ff. de lega. 2. vbi Alex. colu. penul. De hac autem. q. Bart. hic, vide Oria. in d. tract. de arbitris, fol. 33. quæst. 16. & 43. & 44. Alexand. in consi. 273. In causa uertente, in libro primi & secundi uol. Cuma. in consi. 44. colu. fi. Feder. in consi. 285. in primo dubio. Feli. in c. 1. col. 5. de præscript. Anto. de Butri. in consi. 51. Card. in consi. 116. in secundo dub. & in consi. 130. col. 6. & in consi. 140. col. 4. Angel. in consi. 200. & Soci. in consi. 18. colu. 11. in 1. vol. An autem à tali reductione licita sit appellatio? vide Abb. in cons. 2. in fi. in 1. uol. & in cōs. 38. in ultimo dub. eodem uol. & Card. in consi. 139. col. 10. in 4. dub. & in consi. seq. col. 15. & in his duobus consilijs habetur, qui ordo in huiusmodi re sit seruandus. Et ex hoc etiam uide quid inferat Abb. in consi. 14. in 1. volu. vide ad præfata Roma. in consi. 265. & in simili casu Abb. in c. cùm olim, col. j. de arbitr. Aret. in consi. 143. colu. 8. & Federic. in consi. 285. Et dum
40 Bar. in col. seq. prosequendo quæstionem ab eo propositam, scilicèt, coram † quo iudice sit facienda reductio, dicit, quando istud officium iudicis imploratur à reo, cui exceptio competit, poterit ista reductio peti coram iudice ipsius rei, neque in hoc grauatur actor, vt ibi per eum. Vide Roma. in consi. 42. in princip. vbi tradit quid fieri debeat etiam quando iste reus haberet plures iudices. & ad hæc accedat Alex. in consi. 103. in 5. vol. & Perusin. in rubr. de appell. col. pen. & seq. & Anchar. in consi. 332. in fi.
41 Bart. in eod. §. & col. quærit infra quantum tempus † reductio fieri debeat. vide Orian. in d. tracta. de arbitris, fol. 34. & seq. quæst. 20. & sequ. & aliquid per Roma. in consi. 9. & in consi. 127. col. 1. in 3. dubio. & aliquid per Feli. in c. quoniam contrà, col. 19. in fi. de probat. & in c. quod ad consultationem, col. 16. de re iudic. & omninò Alex. in consi. 237. Visis processibus, col. fi. in lib. primi & secundi uol. Soci. in consi. 220. col. 3. & seq. in 1. uol. Bal. in consi. 67. in 3. uol. & omninò Dec. in consi. 39. col. fi.
42 Bar. in eod. §. col. 6. vers. quæro utrum possit renunciari, tradit nunquid huic reductioni † ad arbitrium boni uiri renunciari possit? vide quæ posui suprà in isto. §. & plenè Orian. in d. tract. de arbitris, fol. 30. cum seq. quæst. 14. & 17. & fol. 45. quæst. 51. Alex. in cons. 3. col. 3. in 1. uol. & in consi. 22. eod. uol. Abb. in consi. 64. in 1. uol. Feder. in consi. 66. & in consi. 125. vide etiā Paul. de Castr. in l. si unus. §. illud. ff. de pact. & in simili casu Imol. in consi. 81. & in consi. 147. col. fi. Card. in consi. 29. col. fi. Ant. de Butr. in consi. 24. Bal. in d. §. illud. Ioan. Calder. in disputatione incip. Duo litigantes compromiserunt. Angel. in disputatione incip. Duo ad inuicem litigantes, Cæpol. in cautel. 222. incip. Difficile est dare remedium. Anan. in consi. 16. col. 2.

col.2.in 3.dubio.& ibi ad eum addita.& in consi.50. & ibi addita. Anchar. in c.canonum statuta,col.70.de const.& Alex.in consi.174.Opportunè considerato,in lib.primi & secundi vol. vbi uidetur limitare quando promissum fuisset de non dicendo de nullitate,& adiecta esset poena uel iuramentum,& in consi.143.col.fi.eod.vol.vbi ponit quid si dictum fuisset, vt posit auferre uni & dare alteri,vt ibi uidere est. vide etiam Angel.in consi.172.& Paul.de Castr.in cōs. 74.vbi tradit,quid si renunciatum fuisset, & simpliciter promissum de stando laudo, & quòd
43 posit lædere in parua & in magna quantitate. Nunquid autem stante † statuto prohibente contra laudum quicquam opponi posse uel obijci, posit peti reductio. Bal.tenuit eam peti nō posse. sed hanc decisionem dubitabilem esse probat Alex. quem uideas omninò in consi. 113. col.fi.in 5.vol. Vide Soci.ad hæc in consi.220.in 1.uol.vbi latè tractat de ijs,& maximè,si iura-
44 mentum interuenisset, & adessent clausulæ similes præcedentibus. Quid si à statuto † expressè sublata est reductio ad arbitrium boni uiri? vide Fulg.in consi.120.& Dec.in consi.39.col. fi.ad quem semper in hac materia recurrendum esse censeo: quia ponit communes conclusiones,& multum clarè loquitur.vide Paul.de Castr.in consi.73.& Bal.in consi.117.in 4.volu. & in consi.252.eod.vol.ubi agit de compromisso in quo est facta huiusmodi renunciatio, utrum videatur remissus dolus & lata culpa. Item si sit excessa forma compromissi, & sit laudum latū contra ius. & Angel.in consi.172.& in consi.314.& Bal.in consi.380.cum seq.in 1.uol. & ad materiam huius quæstionis,quam hic ponit Bar.uide Paul.de Cast.in l.si quis arbitratu, col.fi. ff.de uerbo.oblig. & Soc.in d.consi.220.col.4.& col.6.dicit,si statutum tollit reuisionem,non intelligi ex causa enormi. & ista quæstio Bar.locum habet, quando iustè arbitratur, alioqui si iniustè.l.si libertus iurauerit.ff.de oper.libert.c.quintauallis,de iureiur.Bar. in l.Iulianus uerum
45 debitorem,col.4.uersi.& prædicta.ff.de cond.indeb.& ista lauda † siue arbitramenta ratificari non posse antequam sint prolata,docuit Bal.in l.fi.col.fi.in 2.quæst.C.de contrah.empt.in d.l.si vnus.§.illud.ff.de pact.in fi.vbi concludit,nullum dari remedium quin posit peti reductio,immo etiam cum iuramento non ualet. vide Dec.in d.consi.39. qui est auriga huius inuestigationis. vide etiam Paul.de Castr.in consi.70. in 1.vol. Deinde Bart. hic progreditur discutiendo, quid iuris sit si in huiusmodi renunciatione apposita esset clausula,quòd posit accipere de iure
46 unius & dare alteri, in parua,& in magna † quantitate, de qua paulò ante mentionem fecimus. Dicas eam procedere respectu rerum,quæ in compromisso deducuntur, alioqui uerò de alijs, Soci.in d.consi.220.col.1.& uide de hoc pacto,Paul.de Castr.in d.l.si quis arbitratu, col.fi. Et dum Bar.ibi subiungit, ideò pactum non ualere ubi datur enormis excessus, aliter dicitur in l. sed & si susceperit.§.1.cum glo.in uoce,modica,ff.de iudic.& uide Alex.in consi.47.col.3.ver. & nimis,in 1.vol. Attende unum,quod ex dictis Bar.hoc in loco colligitur,sentit enim pactum non ualere ea ratione; quia in magno excessu præsumitur inesse dolus,atque ita uult pactū hoc tollere non posse dolum hunc præsumptum. sed contra hoc sunt bonæ authoritates,quas attulit Feli.in c.si diligenti.nu.39.de for.compet.quibus probatur, pacto renūciari posse dolo præsumpto futuro,non tamen uero dolo & certo.id quod vr̄ ualidè reluctari huic Bar.documento.
47 Bar.in eod.§.col.8.inquit,excessum † in sexta parte continere manifestam læsionem, & ideò sub dubio fortè,ait,si contra procuratorem non daretur regressus, implorari posse remedium. l.ij.C.de rescin.uend. Contra istam decisionem Bar.tenet Aret.in consi.25. Deinde Bar. ibi in uers.quæro utrum, tradit an ex nouis probationibus arbitramentum detegi posit æquum an iniquum? & distinguit ut ibi uidere est. vide remissiuè Ias.in lectura.l.admonendi, col.9.uersi. ex tertia parte glo.ff.de iureiur.& in repet.col.15.vers. nunquid.& in l.sub prætextu. col.1. C.
48 de transact. Et an & quando arbitramentum † siue laudum retractari posit prætextu instrumentorum de nouo repertorum,vide Soci.in consi.66.in 4.vol.& dum Bar. ibi in col.seq. quæ est pen.ait,arbitratorem arbitrari debere secundum qualitatem personarum. vide Abb.in cōs. 64.col.2.& seq.in 1.volu. & Bal.in consi.67.in 3.uol.& omninò Corn.in consi.221.in 2.uolu. Posteà subiungit Bart. quando quis est deceptus in transactione,siue laudo, inspiciendam esse non ueritatem sed æstimationem dubij euentus illius litis, vide Soci.in consi.85.in 1.volu. vbi

sequitur Bar.hic. dubius enim euentus operatur, ut multa tolerentur,quæ alioqui non permitterentur. vide in quodam consi. Lud.Bolognin.inter consilia Alex.in 4.volu.Dum autem Bar.
49 ibi in uers.Quæro quando examinatur, tractat utrum arbitratores † possint esse testes, quando examinatur æquitas vel iniquitas arbitrij? vide Fulg.in consi. 142.inquit, testimonium eorum quò ad iustificandam suam sententiam nullius esse momenti. & de hac re uide Abb.c.non sine,de arbitr.& Feli.in c.cùm à nobis,de testi. & ad rem hanc uide omninò eundem Feli. in c. cùm dilecti.nu.6.de accusat.An autem iste,qui examinat,pronunciare possit arbitrium irritum esse & inane,quamuis ei sit tantum commissa æquitas uel iniquitas examinanda? vide Oria. in d.tracta.de arbitris,fol.41.& seq.quæst.38.

50 Postremò Bar.quærit,quid si est iuratum † super compromisso, in quo renunciatum est reductioni. vide omninò multa ad rem hanc pertinentia quæ posui suprà. Item attende, quia iuramentum recipit omnes illas conditiones,quas patitur promissio principalis, à iuris dispositione.l.fi.ff.qui satisd.cog.quod limita ut per Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.12.de constit. vide ad præfata Ant.de Butr.in consi.24.vbi plenè Alex.in consi.42.col.7.in 1.vol.& Soci.in consi. 85.in primo uolu.

Summarium in l. si socius.ff. pro soc.

1 *Pactum inter socios ut filiæ de communibus bonis dotentur,ualidum est.*

2 *Ille qui habet bona communia cum alio fratre,non tenetur dotare de communibus bonis filias fratris.*

Bar.in l.si socius. ff. pro soc.

1 BART. in d.l.si socius,sic ait in summa. Pactum † inter socios,vt filiæ de communibus bonis dotentur,ualidum est. & reliqua ut ibi per eum. Pro intellectu & de materia huius.l.vide Alex.in consi.275. Circa primum,in lib.primi & secundi uol.& in consi.297.Videretur circa, in eodem uol. & in consi.103. in 3.vol.& in consi.76. Viso themate, in 4.uolu. & in consi.86. An dos debeat,in eodem uol. Bal.in consi.490.in 5.volu.Ant.de Butr.in consi.7. Rom. in cōs.
2 145.& in consi.413. vbi tenet per hanc.l.eum, qui habet bona communia † cum alio fratre, non teneri dotare de communibus bonis filias fratris. de qua re agit Alex. in consi.70.in 5.uolu.& Soci.in consi.46.Redeundo autem ad intellectum & materiam huius.l. vide Soci.in consi. 46.col.fi. & in consi.192.& in consi.231.& 291. Visis literis,in 1.uol. & in consi.4. in 4.uolu. vbi not.loquitur circa istam.l.& eam aliter intelligit quàm faciunt aliqui docti. & uide Dec.in auth.quod locum,in fi.col.C.de collat.& in consi.66.& in consi.68.

Summarium in l.j.ff.de contrah.empt.

1 *An contractus emptionis sit de iure gentium.*

Bar.in l.j.ff.de contrah.empt.

1 BART. in d.l.j.tradit an iste contractus † emptionis sit de iure gentium, vt ibi uidere est apud eum. vide Ias. in l.ex hoc iure,col.2.in ultimo notab.ff.de iust.& iu. Tu aduerte quia per istam.l. dicitur,expensam in cudendo nummos de publico fieri debere, & tantum ualere in materia quantum in forma: ita Bar.cum quo alij simpliciter transeunt in l.ij.§. mutui.ff.si cert.pet.& Bar.in l.j.ff.de auro & arg.lega.& in l.Paulus,colu.j.ff.de solut.& in l.j.C.de ponder.aur.lib.10.vbi siue soluatur materia,siue forma, debet eodem pondere moderari & regi. quamuis contrarium teneant Innoc.& Abb.in c.quanto, de iureiur.pro quibus facit iste tex.ibi, non tàm ex substantia, scilicèt argenti & auri, vt ibi exponit gl.quàm ex quantitate, hoc est, æstimatione. & quamuis iste tex. uideatur uelle communem usum expendendi considerari in pecunia,non autem in materia,tamē contrarium concludit idem Bart. in l.quod te.ff. si cert.pet.in ultima col.uers.iuxta, & ibi Alexand.col.2. & Ias.in 7.col. Et dum Bar.in fi. huius

huius.l.ait, vbicunque fit mentio de consensu, intelligi debere de consensu adhibito inter præsentes, vide quæ posui ad Bar. in l.absenti.ff.de donat.

Summarium in l. si sciens.ff.de contrah.empt.

1 *Prohibitione iudicis impeditur translatio dominij.*

Bar. in l.si sciens.ff.de contrah.empt.

1 BART. in d.l.si sciens, inquit, prohibitione † iudicis impediri translationem dominij. De hac re uide Bar. in l.filius fam.§.Diui.ff.de lega.1.colu.4.vers.quæro an præceptum iudicis, vbi Ias.in 1.col. in vers.sextò quærit. & in secunda lectu. col. 20. uers. sextò quærit, & ibi in eisdem lecturis in 5.quæst.Bar.agit, an arbiter posit impedire dominij alienationem. & ibi limit. vide omninò quæ de hac re posui supra in tit. proximo ad Bar. in §.arbitrorum.

Summarium in l.rem alienam.ff. de contrah.empt.

1 *Ille, qui rem alienam uendidit scienti eam esse alienam, cogi non potest ad illam tradendam.*

Bar. in l.rem alienam.ff.de contrah.empt.

AD istam.l.vide aliquid per Soci. in consi.61.col.4.in 5.vol.& dicas eum, qui rem alienam
1 † uendidit scienti eam esse alienam, cogi non posse ad illam tradendam. Alex. in consi.66.in 4. vol. & cogita dum hic dicitur, rem alienam uendi posse; & in simili poterit locari & deponi: quare hoc idem & in mutuo fieri non posit? nam debet dominium transferri.l.ij. §. mutuum. ff.si cert.pet.considera si dici posset, hoc ideò esse in mutuo, quia promitto mutuare in genere, sed in uenditione sumus in specie, & propterea dominium non transfertur. atque ita data paritate inter istos casus nulla esset differentia: nam neque hoc erit mutuum si do tibi decem, quæ alius apud me deposuit: quia non transfertur dominium. nec dici potest rem alienam debere consumi, quoniam hoc fieri non potest, cùm sit aliena, alioqui uerò est in alijs contractibus; quia si emo x.corbes frumenti alieni animo cõsumendi, ualet uenditio. Cogita. Et ad præ fata omnia uide Fabianum de Monte in tract. de emptione & uenditione, in 4.q.princip.nu.7. cum seq. vbi ait, rem alienam uendi non posse quò ad præiudicium domini, sed tantum quò ad præiudicium ipsius uenditoris, qui tenetur de euictione. & hoc in immobilibus, in mobilibus autem contractum esse inualidum, quia in ipso actu uenditionis furtum committitur. Et quid si emptor sciebat rem esse alienam? vide ibi hæc omninò & alia ad rem pertinentia.

Summarium in l. si in emptione.ff.de contrah. empt.

1 *Dissensum circa accessoria non uitiare contractum.*

2 *Si permutaui codicem meum cum tuo digesto, cum hoc ut mihi dare debeas uiginti ultra librum, an hæc sit emptio, uel permutatio.*

Bar. in l.si in emptione.ff.de contrah.emp.

1 BART. in d.l.si in emptione, in prin. inquit, dissensum † circa accessoria non uitiare contractum.& in dubio fieri debere interpretationem contra creditorem. vide Paul.de Cast.in consi. 336.vbi loquitur in sententia. & quid per hanc.l.inferat Bar. in l.si quis arbitratu, col.1.in fin. cum seq.ff.de uerb.obli.vbi Ias.col.7.vers. Tu autem. Et dum Bar. in hac ead.l.subiungit, si per-
2 mutaui † codicem meum cum tuo digesto, hoc acto, ut mihi dare debeas xx. ultra librum, an hæc sit emptio an permutatio? deciditque inspiciendum esse quod principaliter agitur. vide Barb.in consi.56.col.3.in 2.uol. & pulchrum exemplum uide apud Alex.in consi.119.colu.2. uers. quod autem, in 5.vol.& uide etiam quid ex hoc inferat Bal.in rubr.C.de rer.permut.in fi.

Summarium in d.l.si in emptione.§.omnium.ff.de contrah.empt.

1 *Statuto alienatio prohiberi potest.*

Bar. in d.l.si in emptione.§.omnium.ff.de contr.empt.

1 BAR. in ead.l.§.omnium, ait, statuto † alienationem prohiberi posse. vide Bar. in l.dudum. C.de contrah.empt.Bald.in l.fi.C.comm.de leg.& in consi.8.in 2.uol.Pau.de Cast.in cõs.195.

Alex.in l.ij.§.1.ff.de action.empt.Bald.in consi.349.in 1.uol.& in consi.310.& 314.in 3.uol. & quia Bar.remittit se ad ea quæ scripsit in §.Diui,vide eum ibi in 3.col.uers.quæro an per statutum,vbi Ias.latè in 1.lectura,quo loci fusius distinguit inter laicos & clericos.

Summarium in d.l.si in emptione.§.tutor.ff.de contr.empt.

1 *Executores emere non possunt de rebus quas uendere debent ex officio.*

2 *Executor an possit mutuare pecunias, quas recipit, & sibi applicare lucrum ex huiusmodi mutuatione proueniens.*

Bar.in d.l.si in emptione.§ tutor.ff.de contr.empt.

1 BAR. in eadem l.§.tutor,ait,executores † emere non posse de rebus,quas uendere debent ex officio. vide Rom.in consi.119.& Dec.in consi.72.col.1. An autem executor ultimæ uoluntatis posit res uendere habita fide de pretio? Feli.in c.cùm olim.j.de off.delega.An huiusmodi executor si tenetur bona inter pauperes erogare, posit ea dare suis filijs & nepotibus
2 quando sunt paupères. Anch.in consi.436. An talis executor † posit mutare pecunias quas recipit,& sibi applicare lucrum ex huiusmodi mutatione prouenieńs? & puto non posse, per ea,quæ de exactoribus publicis decidit Bar.in l.unica.C.de aur.publi.persecut.subest enim eadem ratio. & Bar.inquit exactores non posse tuta conscientia huiusmodi lucrum retinere. tamen ego uidi multoties contrarium seruari. Vide omninò Dec. de hac re in consi.6. & an executores testamenti tutoribus æquiparentur, ita ut dispositum in uno,locum habeat in alio? vide Fulgos.in consi.51.

Summarium in l. quod sæpe.§.in his.ff.de contrah.empt.

1 *In his quæ uenduntur ut species, periculum est emptoris incontinenti.*

2 *Si fit uenditio ad mensuram & traditio sequatur absque mensura, periculum rei uenditæ spectat ad emptorem.*

3 *An & quando uenditio fundi facta ad mensuram dicatur facta ita ut uenditor teneatur.*

Bar.in l.quod sæpe.§.in his.ff.de contrah.empt.

1 BART. in d.l.quod sæpe.§.in his,ait in ijs,quæ uenduntur † vt species, periculum esse emptoris incontinenti,in ijs uerò quæ ad pondus & mensuram, periculum esse emptoris cum distinctione,vt hic in tex.vide istum tex. alleg.à Bar.in consi.incip. In causa D.Cioli,& Alexand. in consi.90.Viso processu,col.fi.in 5.volu.Et de materia huius text. quando periculum spectat ad emptorem,scilicèt à die mensuræ uel ponderis tantum,& quomodò,vide Bar. in l.Iulianus. §.si Titius.ff.de action.empt.& Dec.in consi.179.& Soci.in consi.26.in fi.in 3.volu. Attende,
2 quia si fit uenditio† ad mensuram, & traditio sequatur àbsque mensura, periculum rei uenditæ spectare ad emptorem. Paul.de Castr.& Sali.in l.ij.C.de peric.& commod.rei uend. Item si in instrumento adest clausula constituti possessio transfertur etiam ante mensuram. Bar.in tract. de insula,in ultima figura. vbi ponit an translatum sit dominium. verior tamen uidetur esse diuersa sententia; nam huiusmodi contractus dicitur factus sub conditione si mensura subsequatur; ideò ante conditionis euentum, hoc est ante mensuram est imperfectus,& consequenter periculum ad emptorem,non autem ad uenditorem pertinet.Bar.in consi.121. In quæstione. Alexand.in consi.24.Viso processu,col.2.in 6.uolu. Aret.in consi.11. Procedendum est.Soc. in consi.ultimo in 3.vol.& latisimè Curt.iunior in duobus consilijs editis pro D. Matthæo fra
3 tre suo. quibus se subscribit Mari.Soci.iuni.in consi.26. Et an & quando uenditio† fundi facta ad mensuram dicatur facta ita ut uenditor teneatur,vide distinctionem Soci.in consi.32. in 4. vol.& in l.demonstratio.ff.de condit.& demonstr.& omninò Feli.in c. significanti,num.10.de rescrip.Alex.in consi.73.in 3.vol.& omninò in consi.7.in 4.vol.& in consi.44.in 6.vol.vbi not. loquitur,& adducit hoc documentum ad aliam rem. & ad præfata uide eundem Alex. in cons. 106.& in consi.107.in 6.volu. Dec.in consi.500. quem uideas semper,& Ias.in consi.55.& in consi.73.& in consi.79.in 1.uolu.

Summa

Summarium in l. si debitor. ff. de contr. empt.

1 *An uerbum præteriti plusquam perfecti, uel præteriti imperfecti, uel optatiui modi trahatur ad futurum.*

Bar. in l. si debitor. ff. de contr. empt.

1 Bart. in d. l. si debitor, tradit an uerbum præteriti † plusquam perfecti, uel præteriti imperfecti, uel optatiui modi, trahatur ad futurum: & remittit se ad ea, quæ dixit in l. j. ff. de iur. codic. circa illam clausulam, si non ualet &c. istum tex. Dec. adducit ad probandum, in contractibus bonæ fidei, in quibus dies & pœna fuit apposita, moram purgari non posse. id quod inquit etiam Alex. in l. si insulam, col. 8. ff. de uerb. oblig. ubi refert Raph. Cuma. & Imol. idem tenentes. & in consi. 9. & in consi. 148. in 7. vol. & hoc idem uidetur sentire gl. in l. Lucius. ff. de action. emp. in uerbo, exhibuerit, dum ibi ad tex. subaudit, maximè. quamuis contrarium ibi teneat Paul. de Cast. & in d. l. si insulam, dicens speciale esse in contractibus bonæ fidei, ut mora purgari possit, quamuis in eis posita sit pœna & dies. Hoc etiam uult Bald. & idem tenuit in l. cùm allegas, in 6. oppos. C. de usu. & ad hanc opinionem accesit Antonius de Prato in cõs. 49. inter consilia Alex. in 5. col. in 4. vol. & Aret. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerbo. obligat. & ad hunc tex. responder. Tamen Alex. in consi. 76. Videtur prima facie, colu. 4. in 1. volu. ait non ✱ esse locum purgationi moræ. & hanc esse * commu. opinionem. De qua re uide latè eundem Alex. in l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de uerbo. oblig. & an & quando mora purgari posit, uide Soci. in consi. 199. in 1. vol. Dec. in consi. 451. Anto. de Butr. in c. breui. de iureiur. Fulgos. in consi. 154. & latissimè Marcum Antonium Bauerium in tract. de mora. & quæ pono ad Bart. in l. semel mora. ff. solut. matrim.

Summarium in l. qui fundum. ff. de contra. empt.

1 *Si statutum est parti aliquod tempus ad petendum, utrum post terminum possit addere libello.*

2 *Post terminum datum ad probandum & probatum habendum, possunt peti testes publicari.*

Bar. in l. qui fundum. ff. de cont. emp.

1 Bart. in d. l. qui fundum, in principio quærit, si statutum est parti aliquod tempus ad petendum, utrum post terminum posit addere libello? & distinguit; aut fuit datus terminus ad exprimendam quantitatem, quam uolebat petere, aut simpliciter ad petendum. Attende quoniam ex hoc Bartoli documento colligitur, si statuto cautum est, petitionem fieri debere infra certum terminum, & petitio sit facta in genere, poterit tamen posteà elapso termino declarari. & hoc uoluit etiam Ang. in l. hæredes palam, ver. sed si notam. ff. de testam. Et pari ratione post 2 terminum † datum ad probandum & probatum habendum, tamen poterit peti testes publicari debere, secundum Archid. & Gemin. in c. pia, de except. in 6. & Bal. in l. ad testium, in princi. ff. de test. quod est adnotandum. & vide Alex. in l. edita. col. 2. C. de eden. & Card. Alexandr. in c. cognoscimus. 34. dist. & Feli. not. in c. licèt causam, colu. 13. versi. limita decimò, de probat. & in simili casu in c. pastoralis. col. 8. de excep. & in c. fi. col. fi. eod. tit. & Barb. in consi. 18. col. 9. & seq. in 1. vol. & in consi. 21. col. 4. in 2. vol. Imol. in consi. 4. col. 2. Ad rem faciunt quæ habentur apud Feli. in c. fi. col. 6. versi. fallit secundò, de const. & uide dominos de Rota in decisi. 3. in tit. de testi. in nouis. Rom. in consi. 443. in 2. dub. ubi ipse quoque citat hanc l. vide Alex. in simili casu, in consi. 125. in 5. vol. Barb. in consi. 7. in 1. vol. & in consi. 87. in fi. eod. vol. Feli. in c. 2. col. 10. de libel. oblat. & in c. super quæstionum, de off. deleg.

Summarium in l. Labeo scribit si mihi. ff. de contr. empt.

1 *Conditio habetur pro impleta quò ad eum per quem stetit.*

Bar. in l. Labeo scribit si mihi bibliothecam. ff. de cont. empt.

1 Bart. in d. l. Labeo scribit si mihi bibliothecam, inquit, conditionem † haberi pro impleta, quò ad eum, per quem stetit. vide Alex. in consi. 191. Inspectis, & ponderatis, in libro primi & secundi vol. & Rom. in consi. 434. Adde conditionem haberi pro impleta non solum quãdo stat per eum, qui debet adimplere, sed etiam si stat per tertiam personam, quominùs impleatur. Ias. in l. dedi. §. quanquam. ff. de cond. cau. dat.

Summa-

Summarium in l.littora.ff.de contra.empt.

1 *Aggeres & fossata mensurari debere.*

Bar.in l.littora.ff.de cont.empt.

1 BART. in d.l.littora,inquit, aggeres † & fossata (ut uerbis eius utar) mensurari debere.de hac re uide Alex.in consi.263.Omissis argumentis,in libro primi & secundi volu.& Bar.in rubrica.C.de contr.empt.ubi loquitur de ripa.& in tract.Tyberiadis. & Ias.in l.quominus. ff.de flumin.ubi tradit etiam quid si in ripa essent arbores fructiferæ,utrum in uenditione fundi contineantur. & quid ueniat in uenditione,& quę res uenditę intelligantur,ut putà, an in uenditione fundi ueniant ripę & fossata. & an in uenditione castri ueniat iurisdictio: & quicquid ad uenditionem pertinet,uide per Fabianum de Monte in tract.de empt.& uendi.

Summarium in l.nuda & imaginaria.ff.de contr.empt.

1 *Ex imaginaria uenditione dominium non transfertur.*

2 *Simulatio quomodò probari possit.*

Bar.in l.nuda & imaginaria.ff.de cont.empt.

1 BART. in d.l.nuda & imaginaria,dixit,ex imaginaria † uenditione dominium non transferri. De hoc uide Paul.de Cast.in consi.7.in fi.& in consi.330.& Soc.in consi.264.in 1.volu. Et dic huiusmodi alienationem usque adeò nullius esse roboris & momenti, ut etiam si ei addatur iuramentum,nullum tamen afferat adiumentum. glo. est * communiter approbata in l.ab emptore.in fi.C.plus ualer.quod agi.& vide Ias.in §.rursus,col.2.uersi.ultimò præmitte.inst. de

2 action.vbi tradit quomodò actus simulatus probari debeat.Et in materia simulationis † & quomodò probari possit,vide omninò Fulg.in consi.134.Aret.in consi.65.Abb.in consi.49. in 1. vol.& in consi.69.in 2.vol.Soc.in consi.164.col.3.in 1.vol.& in consi.262.eod.vol.& in consi. 90.in 3.vol.& simulatio probatur ex coniecturis quando liquidò probari non potest. Soci. in consi.18.col.8.in fi.in 1.vol.Dec.in consi.644.& omninò in l.imaginaria uenditio.ff.de regul. iur.& ex quibus præsumatur simulatio,vide Alex.in consi.54.in 6.vol.Feli.in c.si cautio,num. 55.de fid.inst.& Ias.in l.si ea.C.de transact.& simulationum multas esse species,& quasdam esse licitas,alias verò illicitas,docuit Cæpoll.in caut.243.

Summarium in l.domum emi.ff.de contr.empt.

1 *Si res quæ uenditur,non subest,non ualet uenditio.*

Bar.in l.Domum emi.ff.de cont.empt.

1 BART. in d.l.domum,ait,si res,quæ uenditur, † non subest,non ualet uēditio: sed si subest pro parte, ualet, & ex officio iudicis pretium diminuitur. vide quid per hanc.l.inferat Bart.in l.societatem.§.arbitrorum,col.1.ff.pro soc.& in l.si quis arbitratu,col.1.ff.de uerb.oblig.

Summarium in l.cum seruo.§.demonstratione.ff.de contr.empt.

1 *Fines non sunt necessarij quando alijs demonstrationibus res clara redditur.*

2 *Fines an sint de substantia,ita ut eorum omissio uitiet.*

3 *Fines probantur per instrumenta,etiam inter alias personas celebrata.*

Bar.in l.cum seruo.§.demonstratione.ff.de cont.empt.

1 BART. in d.§.demonstratione colligit ex isto tex.fines † non esse necessarios,quando alijs demonstrationibus res clara reddirur.Attende, quia res uendita demōstrari debet saltem per duos fines: ita Alex.in l.ij.ff.de liber.& posth.post Bar.ibi,col.pen.& in l.si quis in fundi uocabulo,col.3.ff.de leg.1.& scias communiter rem quamcunque demonstrari, quando duo fines ueri esse reperiuntur: idque plenæ sufficere probationi. Bar.in l.demonstratio falsa.ff. de condit.& demonstr.Limita hoc esse uerum nisi contra aliquem ageretur, ut in pœnam incideret: quoniam ad excusandum eum à pœna,sufficit,si dicat se non putasse eam esse rem,de qua agebatur; quia aliquæ ex demonstrationibus adiectis illi non conueniebant. tex.est singul.& memoratu dignus in l.in testamento.1.ff. de cond.& demonstr. idque tradit Alex. in consi.35.in

2 5.vol.Et an fines † sint de substantia,ita ut eorum omissio uitiet? dicas quòd non, quando aliter constat de re,ut etiam hic ait Bar.ita inquit Fulgos.in consi.183. Et an & quando fines rei

petitæ

petitæ sint deducendi in libello,& quid si alijs demonstrationibus constat de re petita, & quid si fines non apparent,aliaque multa ad rem facientia,vide per Feli. in c. 1. §. significantibus, de libel.oblat. Et ex quibus probentur confinia, vide Albert.Brun.in consi.34.& præsumptiones sufficere,docuit Alex.in consi.11.col.fi.in 4.vol.& ad rem uide Dec.in cõsi.42.col.6. cum seq. & in consi.109.Soc.in consi.86.& in consi.89.in 1.vol.Feli.in c.cùm causam,de proba. & hoc
3 probari † per instrumenta etiam inter alias personas celebrata,aiunt Alber.Bal. & Sali.in l.cum aliquis.C.de liber.refert & sequitur Ias.in cons.34.nu.7.in 1.vol. & in antiquis fines probantur etiam per testes de auditu,& de communi opinione, per libros antiquos, & huiusmodi genus alia,ut per Abb.& alios in d.c.cùm causam, de probat. & fines probari posse communiter per instrumenta antiqua,tradit Soc.in consi.256. col.4.in 1.vol. & an probentur per instrumenta facta inter personas particulares,vide eundem Soc.in cons.194.col.pen.in 1.vol.

Summarium in l.clauibus.ff.de contr.empt.

1 *Clauibus traditis uidetur etiam tradita possessio eorum, quæ sub clauibus continentur.*

Bat.in l.clauibus.ff.de contra.empt.

1 BART. in d.l.clauibus, inquit, clauibus, † traditis uideri traditam esse possessionem eorum,quæ sub clauibus continentur. vide Alexand.in l.j.in principio. col. 19. ff. de acquir. posses. & in l.iij.in princ.eod.titu.& Oldr.in consi.200. in fin. Barb.post alios in c.2.de consuet.& Ant.de Butr.in c.fi.de caus.poss.& propriet.Abb.in c.cùm aliquibus,de re iudic. Et dum Bart. subiungit,quo casu facta traditione à domino transfertur dominium,eodem casu traditione facta à non domino transferri conditionem usucapiendi. vide Alex. in l.Pomponius. §. si iussu. ff.de acquir.poss.col.fi.ubi ait, collectionem hanc à contrario sumi non debere, scilicèt, dominus non transfert dominium,igitur non dominus non transfert usucapiendi cõditionem: quia hoc esset arguere de maiori ad minus. De hoc vide Ias.in l.fi.col.5.versi. nunquid. C.de episc. & cleric.Limita tamen hanc regulam non procedere,quando dominium sine possessione trãsferretur, quia si fieret à nõ domino,non transferretur usucapiendi conditio. Bal.in l.eum qui, in principio. ff. de public. Item limita non procedere quando dominium & possessio in ignorantem transferuntur; quoniam non propterea transfertur usucapiendi conditio. glo.in l.j. C.de acquir.posses.

Summarium in l.fistulas.§.fundum.ff.de contr.empt.

1 *Tutor potest sibi ipsi tradere rem sibi debitam.*

Bar.in l.Fistulas.§.fundum.ff.de cont.empt.

1 BART. in d.l.fistulas.§.fundum,ait,tutorem † posse sibi ipsi tradere rem sibi debitam. contra hoc uidetur urgere tex.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Trebell.pro cuius solutione uide Ias. in l. singularia,col.7.versi.concludunt. ff.si cert.pet. ubi ponit aliqua circa istum text. & in d.§. fuit quæsitum.in 2.notab.vide Bar.in l.j.col.7.vers.sed pone.ff.de acq.poss.& ibi Ias.col.24.& Bar. in d.l.singularia,in 5.speciali,ubi Ias.col.7.8.& 9.

Summarium in d.l.fistulas.§.qui fundum.ff.de cont.empt.

1 *Dominium rei uenditæ non transferri pro parte, quamuis pro parte tantum pecunia sit soluta.*

2 *Si duo sunt hæredes illius, qui ex pacto, cogere potest emptorem ad retrouendendã rem, & alter tantum uult suam partem redimere, & alter non, nunquid partem illam dumtaxat uendere teneatur.*

3 *Quomodò fieri possit ut integro pretio non soluta pensio debeatur, uel fructus sint uenditoris.*

4 *Si factum est pactum de emendo & uendendo, & uigore huius pacti pecunia soluatur, utrum intuitu huius pecuniæ possit aliquid percipi.*

Bar.in d.l.fistulas.§.qui fundum.ff.de cont.emp.

1 BART. in ead.l.§.qui fundum,colligit ex tex. dominium † rei uenditæ non transferri pro parte, quamuis pro parte tantum pecunia sit soluta: quia fortè uenditor non nisi totam rem uendere uoluisset. vide ad hoc Alex.in consi.215.in libro primi & secundi vol. & in consi.17. in fi.in 4.vol.& in consi.76.colu.4.in 5.volu.Abb.in consi.66.in 1.vol.Paul.de Castr. in consi. 132.& quæ posui ad Bart.in l.Iulianus.§.offerri.ff.de action.emp. quid si uenditor annuam ex pacto

pacto recipit pensionem, donec ei integrum pretium sit solutum, eique tantum pars pretij sit soluta? Dicas pro rata diuidendam esse pensionem, quamuis hoc in pacto expressum non fuerit. Abb.in d.consi.66.in 1.vol.item ad rem faciunt tradita per Mari.Soc.iuni.in cõs.26. quid
2 si duo sunt hæredes † illius, qui ex pacto cogere potest emptorem ad retrouendendam rem, & alter tantùm uult suam partem redimere, & alter non, nunquid partem illam dumtaxàt uendere teneatur? Dicas non posse, per rationem hoc in loco allatam; quia fortè is non nisi totam rem emere uoluisset: ita Decius in l.eius qui.num.8.ff. de cert.pet. quid si uenditio facta sit de pluribus rebus simul, & agnati, uel socij, qui habent beneficium redimendi, uolunt unam tantũ redimere? vide Matth.de Afflictis.in tract.prothomiseos.§.6.nu.5.ubi hoc tenet fieri posse, ta
3 men cogita propter prædicta. Quomodò † autem fieri possit, ut integro pretio non soluto pẽsio debeatur, uel fructus sint uenditoris: vide Cæpoll.in cautel.125.& Fabianum de Monte in tract.de emp.& uend.in 7.q.nu.15.& in hac re attende unum singulare, quia quando translatũ est dominium in aliquo, & tamen utilitas principalis pertinet ad transferentem dominium, tũc si illa res perit, periculo eius perit, quamuis translatum sit dominium in alium.text.est sing. in l. Titius, versi. sed nec ipsius. ff. de præscrip. uerb.& ibi Paul.de Cast.& Ias.in l.si pascenda.C.de
4 pact.sed quid si factum est pactum † de emendo, & uendendo, & uigore huius pacti pecunia soluatur, utrum intuitu huius pecuniæ possit aliquid percipi: & dicas non posse: quia cùm ex hoc pacto dominium non transferatur, quicquid accipitur, usura est. Alex.in consi.117.& in consi. seq.in 4.vol.& in consi.199.ibi sequenti, & in consi.73.in 3.vol.Raph.Cuma.in consi.184.Ias. in l.si ante nuptias.ff.sol.matr.ubi respondet rationibus Soc.qui contrarium senserat.

Summarium in d.l.fistulas.§.frumenta.ff.de contr.empt.

1 *Ille qui in se casum fortuitum suscepit, non tenetur in casibus insolitis.*

Bar.in d.l.fistulas.§.frumenta.ff.de contr.empt.

1 BART. in ead.l.§.frumenta, inquit, eum, qui in se † casum fortuitum suscepit, non teneri de casibus insolitis, sed tantùm de his, qui communiter soleat contingere. De intellectu huius tex. uide Alex.in consi.97.in 3.vol.& hoc idem quod hic dicit Bar.sequitur ipse Alex.in cõsi.107. col.pen eod.3.vol.Barb.in consi.2.col.1.& seq.in 2.vol.& in consi.fi.in 3.volu.Ange. in consi. 176.Raph.Cuma.in consi.185.Bal.in consi.119.in 1.vol.& in consi.145.in 3.vol.Ad rem faciunt trad.per doct.in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cautio.& Decius in consi.7.& omninò uide Soc.in consi.123.in 4.vol.& Feli.in c.sedes.nu.9.cum seq. de rescrip. & in proposita re vide Io.Bertachinum in tract. de gabellis, in 2.par.de locatione gabellarum.nu.47. cum seq.Adde quòd etiam si adiectum sit iuramentum, tamen non tenetur de casibus insolitis; quia iuramentum non porrigitur ad non uerisimilia, & ad casus, qui sunt extra comm. opinionem. Alex.in consi.28.& in consi.173.in 1.vol.& in consi.107.3.vol.& Fulg.in consi.193.& quod prædictum est de eo, qui tenetur ad casus fortuitos ex pacto, limita ut non teneatur etiam ad solitos, quando culpa alterius contrahentis contingerent, ut ferè in terminis decidit Rapha. Cuma.in consi.185.col.2.

Summarium l.fi.§.Lucius Titius.ff.de contr.empt.

1 *Obligatio personalis non sequitur fundi possessorem.*

Bar.in l.fi.§.Lucius Titius.ff.de contr.emp.

1 BART. in d.§. Lucius Titius, sic ait in summa. obligatio † personalis non sequitur fundi possessorem. Limita istum tex.non procedere, quando promissa esset certa quantitas frumenti super tali fundo: quia fundus permaneret obligatus, secundũ Alberic.in l.Caius.ff. de annu. legat.& idem sentit Bar.in l.codicillis.§.instituto, in princ.ff.de leg.2.& est differentia an dicatur, ex fundo, quia obligatio est personalis, an dicatur, super fundo, quia est realis. Item limita non procedere, qñ aliquis non promitteret dare, sed facultatem alicui concederet percipiẽdi ex tali fundo; tunc enim ius siue seruitus est cõstituta: ita sentit gl.hic, & in d.l.Caius, in uoce, ne que in personam. Alberi.hic, & Sali.in l.ij.ff.de alimen.& cibar.lega.ubi rationem affert.

Summa-

Bar. in l. ij. ff. de in diem adiect.

ISTAM l. adducit Bar. in l. j. col. 4. ff. de condit. & demonstr. & Alex. in consi. 90. colu. 3. in 4. vol. & eam ad decisionem pulchræ difficultatis affert Dec. quem uideas omninò in consi. 331. & dum Bar. hic agit de excommunicatione lata si non soluit infra x. dies, vide Ias. in l. non solùm. §. morte, col. 5. ff. de oper. nou. nunc.

Summarium in l. si uenditor. ff. de in d. adiec.

1 *Inter patrem & filium obligatio naturalis consistere non potest.*

Bar. in l. si uenditor. ff. de in diem adiect.

BART. in d. l. si uenditor. §. aliter, aliàs, sed & si pupillus, colligit ex isto text. inter patrem
1 † & filium obligationem naturalem consistere nō posse. vide Cæpol. in consi. 12. Rom. in cōs. 104. Ana. in cons. 62. in fi. Abb. in c. audientiam, de reb. eccles. non alien. & in c. suspicionis, col. 2. de offi. de leg. Bar. in l. cùm uir, col. 1. ff. de usucap. Capr. in consi. 98. & gl. in clem. 1. de offic. de leg. in uoce, executores, & Ias. in l. posthumo, col. 9. in fi. & col. pen. C. de contratab. & Bal. in consi. 328. col. fi. in 3. vol.

Summarium in l. j. ff. de leg. commiss.

1 *Pactum legis commissoriæ locum habet solùm quando pactum in contractu apponitur incontinenti & re integra.*

Lucubrat. in l. primam. ff. de leg. commissor.

PRO intellectu huius tex. uide Alex. in consi. 10. col. 3. & seq. in 1. vol. & aduerte quoniam
1 pactum † legis commissoriæ locum habet solùm, quando pactum in contractu apponitur in continenti, & re integra, aliter nō, ut per gl. in l. ab emptione, in uerbo, cogaris. ff. de pact. & per Curt. in consi. 12. nu. 7. & de Materia huius pacti uide latè Antonium de Fano in tract. de pignor. & hypoth. in 4. membro quartæ par. ubi tradit in quibus casibus hoc pactum ualeat & non. & Fabianum de Monte in tract. de emptione & uenditione, in 7. quæst.

Summarium in l. mulier. ff. de leg. commiss.

1 *Debitor excusatur si non soluit quando ei fuit facta protestatio ne solueret.*

Bar. in l. mulier. ff. de lege commiss.

1 BART. in d. l. mulier, ait debitorem † excusari, si non soluit, quando ei fuit facta protestatio ne solueret: quia eo casu debitor in pœnam non incidit. vide multa in re proposita apud Ias. in l. non solum. §. fi. col. 17. ff. de oper. nou. nunc.

Summarium in l. venditor, la ij. ff. de hære. uel act. uend.

1 *Ego possum ratam habere uenditionem rei meæ re perempta, ut pretium consequar.*

Bar. in l. venditor 2. ff. de hæredit. uel actio. uend.

1 BART. in d. l. venditor secunda, colligit ex tex. me posse † ratam habere uenditionem rei meæ re perempta, ut pretinm consequar, alioqui uerò in re mihi debita. vide Alex. in l. si mora. post Bar. ibi in fi. ff. sol. matr. ubi plenè agit de intellectu huius tex. in uersi. quamuis si neglexisset. & dum Bar. ait alioqui in re mihi debita. huic sententiæ reluctatur: quia ille est locupletior ex re mihi debita, igitur competit condictio. l. si me & Titium. ff. si cert. pet. item ratam habere possum executionem debiti in subsidium, secundum gl. in l. pen. in uer. placebat. ff. eod. tit. ubi Bar. & alij sequuntur, tamen ibi res non erat mea.

Summarium in l. fundus. ff. de rescin. uend.

1 *Si iudex iubet aliquid fieri debere à partibus, & unus adimpleat id, quod ad se attinet, habetur pro facto quò ad eum, licèt alia pars non consenserit.*

Bar. in l. fundus. ff. de rescind. uend.

1 BART. in d. l. fundus, inquit, si iudex iubet † aliquid fieri debere à partibus, & unus adimpleat id, quod ad se attinet, haberi pro facto quò ad eum, licèt alia pars non consenserit. Vide Aret. in consi. 6. col. 4. in secundo dubio.

Bar.

Summarium in l.necessario.ff.de peric.& commod.rei uend.

1 *Emptio & uenditio quando dicatur esse perfecta.*

2 *Fictio locum habere non potest nisi reperiant rem super qua figat pedes.*

Bar.in l.necessario.ff.de peric.& commod.rei uend.

1 BART. in d.l.necessariò, quærit quando perfecta † dicatur esse uenditio & emptio. Hunc tex.adducit Iaſ.in l.si is qui pro emptore,col.45.uerſi.ego. ff. de usucap. & ad aliud affert eum Bar.ibi col.23.versic. secundò. & ad materiam huius.l.vide Alex.in consi.121.in fi.in 5.vol.& Dec.in consi.179.& Doct.in l.j.C.de peric.& commod.rei uind.

2 Bar.ibi subiungit,fictionem † locum habere non posse,nisi reperiat rem, super qua figat pedes. vide Bar.in l.si is qui pro emptore,col.4.ff.de usuc.& ibi Iaſ.col.44.in princip.limitat hoc non procedere in fictione negatiua.

Summarium in d.l.necessario.§.quod pendente.ff.de peri.& com.rei uend.

1 *Fructus percepti ex re empta, pendente conditione sunt uenditoris, si conditio deficit.*

Bar.in d.l.necessario.§.si quis si pendente.ff.de peric.& commod.rei uend.

ITEM attende textum in d.l.necessariò.§.quòd si pendente.dum enim ibi traditum est,fru-
1 ctus † ex re empta perceptos pendente conditione esse uenditoris,si condictio deficit. Limita hoc non procedere ubi emptor deficiente conditione pretium datum perderet, & cederet lucro uenditoris: quia tunc lucratur fructus loco pretij.tex.est singul.in l.iiij.§.sed quod ait.ff.de leg.commiſſ.& ita inquit Rom.in singul.538.incip.Fructus percept.ubi ait se hoc in facti contingentia obtinuiſſe.

Summarium in l.si in uenditione.ff.de peri.& com.rei uend.

1 *Utrum pactum nudum uestiatur cohærentia contractus.*

Bar.in l.si in uenditione.ff.de peric.& commod.rei uend.

1 BART. in d.l.si in uenditione,inquit,textum illum facere ad quæst. utrum pactum † nudum uestiatur cohærentia contractus. De qua re uide Alex. in l.potens.C.de pact.& in l.lecta,colu. 14.ff.si cert.petat.

Summarium in l.habitationem.§.ante pretium.ff.de peric.& commod.rei uend.

1 *Si euictio pendet in limine contractus uenditor est obligatus ad satisdandum.*

2 *Emptor potest agere de euictione quamuis ei de lite mota non sit denunciatum, quando constat de iniustitia euincentis.*

Bar.in l.habitationem.§.ante pretium.ff.de peric.& commod.rei uend.

1 BART. in d.§.ante pretium, inquit, si euictio † pendet in limine contractus, uenditorem obligatum esse ad satisdandum. Declara hoc ut per Soc.in consi.208.col.fi.in 1.vol. Alexan.in consi.65.in 5.vol.ubi multa dicit ad rem facientia. & Ang.Aret.in §.fin.inst. de suspect. tutor. Rom.in consi.8.in 3.dubio.& doct.in l.si post perfectum.C.de euiction. Quomodò autem res propriè dicatur euicta,uide Soc.in consi.190.in 1.vol.& Cæpoll.in cautel.177.ubi ait, uenditorem non teneri de euictione,quamuis emptor sit condemnatus ad restituendum, nisi res ab eo sit ablata. & ideò traditur cautela ut ibi uidere est. & in hac materia euictionis aduerte,em-
2 ptorem † posse agere de euictione quamuis ei litem motam non denunciauerit, quando cõstat de iustitia euincentis. Alex.in consi.63.col.fi.in 6.vol.& omninò uide eundem in consi.138.in 7.vol.alioqui uerò tenetur denunciare etiam si uenditor sciret litem esse motã. Decius in cõs. 74. Alexan.in consi.117.in 7.vol.ubi tradit quid facere debeat ille, qui uult agere de euictiõne. vide Fel.in c.cùm.M.Ferrarien.nu.7.de const.& bonas cautelas ad obligandũ uenditorem, ut in omni casu de euictione teneatur,& nulla poſsit opponi exceptio,docuit Cæpo.in cau.97.

Summarium in l.si quis.ff.de seruis expor.

1 *Si donatio facta est alicui,pacto adiecto,ut post certum tempus ecclesia siue alteri acquiratur, donatio illa reuocari potest in præiudicium iuris illi quæsitum.*

Bar.

Bar.in l.si quis.ff.de seru.export.

1 BART. in d.l.si quis,ex isto tex.infert ad quæstionem: si donatio † facta est alicui,pacto adiecto,ut post certum tempus ecclesiæ siue alteri acquiratur, ut donatio illa reuocari possit in præiudicium iuris illi quæsiti; atque ita locum esse pœnitentiæ. & remittit se Bar.ad ea quæ dixit in l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de uerb.oblig.vide quæ posui ad Bar. & omninò non prætermittas Aret.in consi.74.ubi subtiliter loquitur in re proposita. & Dec. in consi. 58.Soc.in consi. 125.& Barb.in consi. 189.col.8.in 3.vol.

Summarium in l.seruus ea lege.ff.de ser.expor.

1 *Si pœna promittitur pacto nudo non potest exigi,nisi intersit.*

Bar.in l.seruus ea lege.ff.de seru.export.

1 BART. in d.l.seruus ea lege, ita inquit,si pœna † promittitur pacto nudo,non potest exigi nisi intersit. vide Rom.in consi. 155.

Summarium in rub.ff.de acti.empt.

1 *Libellus quomodò concipiatur in ista materia.*

2 *Si uenditor constituit se emptoris nomine possidere,non potest agere actione ex empto ad tradendum.*

Lucubrat.in rubr.ff.de action.empt.

1 CIRCA hanc materiam † quomodò concipiatur libellus, & alia multa uide apud Ias.in §.actionum,inst.de action.ubi incipiendo à 12.col. usque ad 29. summatim materiam huius tituli enucleauit. & inter cætera inquit,actionem ex empto,& actionem ex uendito tendere ad diuersa. & ideò libellum secundum qualitatem casuum contingentium esse concipiendum, ut ibi uidere est: & videas omninò si casus contingit. Attende etiam, quia si
2 venditor † constituit se emptoris nomine possidere,non potest agere actione ex empto ad tradendum. Bar.in l.ab emptione,col.pen.versi.sed quæro.ff.de pact.Item si uenditor bona fide rem alij tradat quàm creditori tenetur,sed cedendo actionem liberatur.l. cùm fundus. §. seruū tuum imprudens.ff.si cert.pet. ubi Ias.col.4.notabili 4.limitat.Quæro si aliquis uendit rem alicui hac lege & pacto,ut si ei res displicuerit,sit inempta:infra quod tempus emptor debeat hāc displicentiam declarare? Resp.infra 60.dies.l.quod si nolit.ff.de ædilit.edic.quem tex.sing. esse ait Rom.in sing.705.incip.Vendo.

Summarium in l.j.ff.de act.empt.

1 *Venditor an præcisè ad rem tradendam possit iure compelli.*

Bar.in l.j.ff.de action.empt.

1 BART. in d.l.j.col.3.uersi.item quæro utrum uenditor, agit an uenditor † præcisè ad rem tradendam possit iure compelli. Declara hoc & distingue ut per Feli.in c.cùm Ioannes.nu.30. de fid.instrum. Et dum Bar.hic in seq.col.versi. Quærit gl. inquit, cùm emptor præcisè ad pretium teneatur, hoc idem & de uenditore esse dicendum: idque oppugnat. Dicas hoc documentum relatum esse à Ias.qui illud etiam sequitur in §.actionum,col.23.versic. Item aduerte. inst.de action.post Ang.quem similiter ibi refert. vide in l.ex empto,in princ.infrà eod.tit.

Summarium in d.l.j.§.uenditor.ff.de act.empt.

1 *Venditor qui celat qualitatem,per quam res conditio fit deterior,tenetur actione ex empto.*

2 *Si equus uenditus est retrogradus, & hoc sciens uenditor non admonuit emptorem, si aliquod malum ei acciderit,uenditor tenetur ad interesse.*

3 *Denunciatio an & quando scienti fieri debeat.*

Bar.in d.l.j.§.uenditor.ff.de acti.empt.

1 BART. in ead.l.§.uenditor,inquit,uenditorem, † qui cælat qualitatem, per quam rei conditio fit deterior,teneri hac actione ad interesse emptori. Dicas tu immo uenditorem teneri certiorem reddere emptorem de qualitate rei uenditæ,alioqui tenetur quanto minoris pre-

tij fuisset empturus propter illas qualitates. Alex.in consi.63.in 6.vol.& in consi.95.in 5. vol. Ad rem hanc optimè facit decisio, quæ habetur apud Specul.in tit. quibus modis & titulis res transferatur, versi.si uerò uendatur equus, in apostill.in uoce, Retrogradus. ubi traditum est, si
2 equus uenditus † est retrogradus, & uenditor hoc sciens, & non admonuit emptorem, isque in bello propter hoc uitium capiatur ab hostibus, uenditorem obligatum esse ad damna & interesse. Dico amplius si uenditor equi expresse dixit emptori se illum uendere cum omnibus uitijs & defectibus suis, & se nolle de aliquo teneri, & postea equus reperiatur morbosus propter dolorem humeri, quem eo tempore non ostendebat, quia forte erat calefactus, uenditorē etiam isto casu obligatum esse, ut decidit Abb. in c.iniustum, de rer.permut. & multa de equo uendito, qui habebat morbum latentem, uel expressum, vide apud Specul. in tit. de rescindendis uenditionibus. & dum Bar.hic subiungit, de omnibus, quæ dolo fiunt, agi posse hac actione. vide Barb.in consi.56.col.4.in 2.vol.& pulchrè Ang.Aret.in §.prętorū, inst.de iur.natur.gent. & ciui.& Corn.in consi.12.in 3.vol.

3 Bar.in eod.§.venditor, tractat, an & quando denunciatio † scienti fieri debeat. distinguitque: aut denunciatio fit solùm ad aliquem certificandum, & tunc scienti non debet fieri denunciatio, aut fit ad alium finem, ut puta ut ille excitetur ad aliquid faciendum, & tunc etiam scienti fieri debet. De hac re uide Alex.in l.ij.§.fi.col.6.& seq.ff.sol.matr.& in consi.23.in 4.volu. ubi egregiè loquitur, & in consi.27.in 6.vol.& in consi.138.& in consi.17.in 7.vol.Raph. Cuma. in consi.4.Feli.in c.1.col.fi.de iudic.Soc.in consi.78.Super prædicta difficultate, in 3.vol. doct. in l.j.C.de peric.& commod.rei uend.Aret.in consi.26. Bart.& alios in d.l.ij.§. uoluntatem. ff. sol.matr.& omninò Dec.in consi.74.ubi uult denunciationem fieri oportere uenditori scienti litem motam. & ibi an sit denunciandum fideiussori. sed quæro quando fieri debet denunciatio alicui, & is uel est absens & non habet domicilium, uel est forensis, ita ut ei commodè denūciari non possit, quid fieri debet? Ang.in consi.332.ait non esse faciendam denunciationem, uel sufficere si per edictum fiet.

Summarium in l.si in emptione.§.uacua.ff.de act.empt.

1 *Possessionem rei uenditæ uacuam esse tradendam.*

2 *Dictio liberam, quid significet.*

3 *An emptor possit agere contra venditorem re euicta, saltem ex isto capite, quia non uidetur esse tradita, cum esset obligata.*

Bar.in l.si in emptione.§.vacua.ff.de acti.empt.

1 BART. in d.l.si in emptione.§.uacua, ait, possessionem.† rei uenditæ uacuam esse tradendam, hoc est, quæ à nemine possideatur. & ex hoc infert ad quæstionem, nunquid fundus, in quo debetur seruitus itineris uel actus, dicatur uacuus? vide Feli.in c.cùm Ioannes, colu.8. & seq.de fid.instr.ubi quædam in hac materia docuit. & quia Bar. dicit uacuum esse, & ideò agi posse ad interesse tantum, alioqui uerò si in instrumento diceretur, rem esse liberam, & uacuā,
2 quia res non est libera si debet seruitutem. De hac re, scilicet, de hac uoce, liberam,† vide Alex. qui multas attulit remissiones in l.si profundo. C. de transact. & Abb.in consil.30.in 2.volu.& circa prædicta scias, emptorem cogi non posse ad soluendum pretium si res uendita est alteri obligata, nisi prius liberetur.l.ex his prædijs.C.de euict.ubi Bar.Bal.& alij, & Alex.in consi.65. in 5. vol. Hoc tamen limitat Albericus in d. l.ex his prædijs. non procedere, quando emptor tempore contractus sciuisset istam obligationem. id quod non puto uerum esse, quia cum ex natura contractus ueniat, ut res libera tradatur, non est dicendum, ex sola scientia eum hoc iu-
3 re priuari, cùm posset cogitare uenditorem eam rem esse liberaturum. An autē emptor † possit agere contra uenditorem re euicta saltem ex isto capite, quia non uidetur res tradita cùm esset obligata? vide Alex.in consi.87.in 3.vol.& dum Bar.prosequitur declarando quomodò res non traditur libera & uacua, vide Ias.in §.actionum, col.25.versi.Quid autem.inst.de actio. sed in re proposita attende unum memoratu dignum, quia si uendens rem alteri obligatam asserit eam esse liberam, tenetur pœna fals.tex.est & ibi gl.& Bar.in l.si à debitore.ff.de fals. tradit

Antonius

Antonius de Fano in tract. de pignoribus & hypothe. in primo membro tertiæ par. nu. 39. vbi etiam ait, quid si res erat alteri obligata sub conditione. & ad prædicta uide Ang. de Aret. in §. fi. inst. de suspect. tutor.

Summarium in l. ratio. ff. de acti. empt.

1 *Agi non potest de euictione si res euincitur iure possessionis, sed agi debet actione ex empto.*

Bar. in l. ratio. ff. de action. empt.

1 Bar. in d. l. ratio, ait, agi non posse de euictione † si res euincitur iure possessionis, sed agi debere actione ex empto, quasi res non sit tradita cùm esset alteri obligata. vide Alex. in consi. 87. in 3. uol. & Soc. in cons. 199. col. pen. & fi. in 1. Et dum subiungit Bar. si promisi reficere expensas, quæ fierent in lite pro illa re, vtrum intelligatur de lite super proprietate, an uerò super possessione? aitque in dubio intelligendum esse de lite circa proprietatem. vide Alex. in l. uenditor. ff. de uerb. obli. & Bal. in l. j. C. de peric. & commod. rei uend. in fi. & Soc. in consi. 14. col. 9. & sequ. in 1. uolu. Dicit posteà Bart. in eadem l. §. si emptor, si aliquis stipulatur fundum tradi, intelligi debere, scilicèt uacuum & à nemine detentum. vide Feli. in d. c. cùm Ioannes, col. 8. de fide instru. & Soci. in consi. 21.

Summarium in d. l. ratio. §. si per uenditorem. ff. de act. empt.

1 *Venditor qui fuit in mora, tenetur quanti plurimi fuit.*

Bar. in d. l. ratio. §. si per uenditorem. ff. de acti. emp.

1 Bar. in ead. l. §. si per uenditorem, inquit, uenditorem, † qui fuit in mora, teneri quanti plurimi fuit, ac etiam in loco quo plurimi fuit. vide Alex. in consi. 109. in fi. in 5. uol. & dum ibi prosequitur Bart. declarando quõ fieri debeat æstimatio quanti plurimi fuit; vide ad declarationẽ Alex. in l. si homo. ff. de re iud. & Bar. & alios in l. vinum. ff. si cert. pet. & quæ ad morã attinent, vide apud Sali. in trac. de mora, & apud Marcum Ant. Bauerium latissimè in suo trac. de mora.

Summarium in l. si hæres. ff. de act. empt.

1 *Si uenditio fiat ex necessitate præcedentis actionis actionem ex illo contractu competere.*

Bar. in l. si hæres. ff. de acti. empt.

1 Bart. in d. l. si hæres, ait, si uenditio † fiat ex necessitate præcedentis actionis, actionẽ ex illo contractu competere. vide Aret. in consi. 6.

Summarium in l. fundum. ff. de acti. empt.

1 *Quod attribuitur uni, alteri acquiritur, quomodò intelligatur.*

Bar. in l. fundum. ff. de acti. empt.

1 Bart. in d. l. fundum, colligit ex tex. si quod attribuitur † uni, alteri acquiritur, intelligitur cum omnibus conditionibus personæ nominatæ cohærentibus. vide Alex. in consi. 24. in 5. uolu. & in consi. 17. in 3. dub. eodem uol. & in cons. 22. Viso titulo, eod. uol. col. 1. & Curt. in cons. 48. col. 4. & sequ.

Summarium in l. si tibi liberum. ff. de acti. empt.

1 *Ea quæ in præfationibus dicuntur, an censeantur repetita in contractibus.*

Bar. in l. si tibi liberum. ff. de actio. empt.

1 Bart. in d. l. si tibi liberum, tradit, an ea, quæ in præfationibus † dicuntur, repetita esse intelligantur in contractibus. vide Alex. in l. si quis cùm aliter, col. fi. & in l. ita stipulatus, col. 7. ff. de uerb. oblig. & in l. non solùm. §. morte. col. 6. uers. item si. ff. de oper. nou. nunc. Ad rẽ faciunt trad. per Feli. in c. cùm. M. Ferrar. col. 22. vers. circa quartam partem, de consti. intellige tamen prædicta, vt repetita in contractu, qui nõ sit celebratus ex interuallo, vt habetur in l. item quia. §. fi. ff. de pact. & apud Spec. in tit. de instru. edit. §. 10. vers. item deciditur quòd talis clausula. & per Inno. in c. innotuit, de arbit. Bar. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. & in l. triticum. ff. de verb. obli. Et de hac re uide Ias. in l. Titia. §. idem respondit. 2. ff. de uerb. oblig. vbi ait, dicta in præfationibus censeri in sequentibus repetita, cum quinque limitationibus, vt ibi uidere est.

Bar. in l. non est nouum. ff. de action. empt.

AD istam l. uide aliquid per Paul. de Cast. in consi. 325. col. 4.

Summarium in l. ex empto. ff. de act. empt.

1 *Obligationem qua tenetur uenditor ad dandum, in ea parte sapere naturam obligationis faciendi.*
2 *Emptor tenetur ad pretium, ita ut nummi uenditoris efficiantur.*
3 *Si uenditor aliquid uendidit in genere, ille ad translationem dominij obligatus est.*

Bar. in l. ex empto. ff. de action. empt.

1 BART. in d. l. ex empto, in 2. notab. ait, obligationem † qua tenetur uenditor ad dandum, in ea parte sapere naturam obligationis faciendi: quia si non est dominus, sufficit nuda traditio. Attende, quoniam huic documento uidetur refragari: nam in stipulatione dubia intelligitur obligatio dominium transferendi. l. si ita contrahatur. ff. de contrah. empt. & tamen, ita ista res promittitur in specie, sicut uenditur, cur diuersum? vt ibi obligatio sit ad trāsferendum dominium, & non sic in uenditione? Curt. in l. ij. fol. 47. uers. tertiam conclusionem. ff. si cert. peta. conatur respondere, & rationem diuersitatis afferre: tamen cogita. Et dum Bar. subiungit, em-
2 ptorem † teneri ad pretium, ita ut nummi uenditoris efficiantur. De hac re uide Ias. in §. actionum, col. 23. vers. circa glo. inst. de action. vbi ex hoc infert, si dominium pretij in uenditorem non transferiut, pari ratione nec dominium rei uenditæ in emptorem transferri. eumque præcisè cogi ad totum pretium, non autem ad interesse, vt ibi per eum. Posteà quærit Bar. cum gl. quæ sit ratio differentiæ ut emptor teneatur ad transferendum dominium pretij, & uenditor non teneatur ad transferendum dñium rei uenditæ. aitque eam optimam esse rationem, quia
3 hic tenetur in specie, & ille in genere. Ex quo infert Bar. si uenditor † aliquid uendit in genere, vt puta x. corbes frumenti, eum ad translationem dominij obligatū esse, sed contra hoc tenuit
* Dec. in l. ij. in princ. col. fi. ff. si cert. pet. vbi contra *cōem opin. ait, uenditorem generis ad trāsferendum dominium non obstringi. vide Ias. in d. §. actionum, col. 3. uers. in ea glo. ibi, ubi generaliter tradidit, quando aliquid promittitur, vtrum dari, uel tradi intelligatur, vt ibi per eum, & in §. sic itaque. col. 3. inst. de action. & per Alex. in l. si Kalendis. ff. de re iudic. & dum Bar. in fi. d. l. ex empto, in princip. inquit, dari & tradi, idem significare, quando sumus in contractu conditionis. vide Ias. in d. §. actionum, col. 35. uers. addere.

Summarium in l. emptorem. ff. de act. empt.

1 *Ille qui non defendit rem emptam, agere potest hac actione, si notoriū erat, emptorem souere iniustitiā.*
2 *Notorium & sententia pari passu ambulant.*
3 *In notorijs quandoque fieri potest executio sine sententia.*

Bar. in l. emptorem. ff. de action. empt.

1 BART. in d. l. emptorem, inquit, eum, qui non defendit † rem emptam, agere posse hac actione, si notorium erat emptorem fouere iniustitiam. vide Paul. de Castr. in consi. 378. vbi inter cætera tradit, an denunciatio facta hæreditati iacenti prosit emptori agenti de euictione. & an denunciatio fieri possit extra iudicium: vide Bal. in sua margarita, in uoce, Denunciatio. & Innoc. in c. solicitudinem, de appell. Et dum Bar. subiungit, necessarium esse libellum & sententiam antequam agatur de euictione, adde immo necessariam esse etiā executionem sententiæ. Alex. in consi. 4. col. 1. in 3. vol. & in consi. 67. eod. uol. & Cæpoll. in cautel. 167. & Alexan. in d. consi. 67. inquit etiam non esse necessariam denunciationē, vbi notoriè constat de iustitia euincentis. & hoc idem tradidit Alex. in cōsi. 63. in fi. in 6. vol. & de hac materia uide omninò Alex. in consi. 138. in 7. uol. & circa denunciationē uide quæ posui suprà in l. ij. §. venditor, hoc eo. tit.
2 Bar. in ead. l. uers. ultimò scias, ait, quosdā tenuisse per istum tex. notorium † & sñiam pari passu ambulare. id quod ipse dicit hic non probari. et immo in notorijs necessariā esse sñiam. De hac re uide Ias. in l. stipulatio. §. habet. ff. de oper. nou. nunci. & Dec. in c. at si clerici. col. 15. uers. tertiò, de iudic. & Ias. post alios in l. sicut. col. 4. uers. tu responde. ff. de uerb. oblig. Ad rem facit, quia sicut exceptio notoria dominij impedit agentem ad recuperandū, sc̄dm gl. in c. decimas, de rest.

de rest.spoli.in 6.ita quando dominium sententia probaretur, vt per Alex.in l.naturaliter.§.nihil commune,col.7.& seq.ff.de acqu.poss.tamen Ias.ibi,col.13.sentit hoc procedere coram iudice,qui eam tulit sententiam,& non coram alio. circa id autem quod ait Bart. hic, in notorijs
3 necessariam esse sententiam, dicas immo in notorijs † quãdoq; fieri posse executioné sine snia, & sine causæ cognitione,vt per eundem Bar.hr in l.ictus fustium.ff.de his qui not.infam.& per Albertum Brun.in cons.19.vet.quartò moueor.& in hac materia notorij,uide semper consiliũ eruditum Hieronymi de Tortis positum post consilia Ant.de Butr.nu.27.cum sequ.& Abb.in c.bonæ.j.de elect.& Card.Iacobat.in tract.de concilio,lib.7.fol.423.cum seq.

Summarium in d.l.emptorem. §. qui autem.ff.de act. empt.

1 *Qui promisit de euictione pro se & hæredibus suis tantum, non tenetur alijs euincentibus nisi ad restitutionem pretij.*

Bar.in d.l.emptorem.§.qui autem.ff.de acti.empt.

1 Bar. in ead.l.§.qui autem,sic ait in summa.Qui promisit † de euictione pro se & hæredibus suis tantum,non tenetur alijs euincentibus nisi ad restitutionem pretij. vide Soc.in consi.202. in 1.vol.& Aret.in consi.3.col.pen.

Summarium in l. Julianus.ff. de acti.empt.

1 *Interesse extrinsecum non debetur quando res traditur.*

Bar.in l.Iulianus.ff.de acti.empt.

1 Bar. in d.l.Iulianus,in princ.col.pe.inquit, interesse † extrinsecum non deberi,quando res non traditur. Limita istam conclusionem ut per Bar.hic in seq. oppos. Secundò limita nisi esset eiusmodi interesse,vt rem ipsam sequeretur penes quemcunque.l.vẽditor.ff. de euict. & l.inde Neratius.ff.ad leg.Aquil.ita limitat Bar.in l.vnica.C.de sent.quæ pro eo quod inter. proferun. col.9.vbi hanc materiam,quando interesse ratio habeatur, latè exorditur.Ad rem faciunt trad. per Feli.in c.1.nu.8.de off.deleg.& per Soci.in cons.88.& in cõs.103.in 4.uol. Quid si petens interesse ait,si pecuniam debitam habuisset,fundum emisset? Resp.eum probare debere q tũc aderat fundus uenalis,quem acquisiuisset.Crauet.in cõs.89.Et in hac re attende,qm̃ illi, qui pecuniam ociosam tenere consueuerunt,nullum possunt petere interesse.Salic.in auth.ad hæc.C. de usur.& ad prædicta uide Feli.in c.cum uenerabilis.nu.5.de except. & plenè Specul.in tit. de fructibus & interesse.

Summarium in d.l. Julianus. §. offerri.ff. de acti.empt.

1 *Actionem ex empto non competere cum effectu nisi pretio integrè soluto.*

Bar.in d.l.Iulianus.§.offerri.ff.de acti.empt.

1 Bar. in ead.l.offerri,inquit,actionem † ex empto non competere cum effectu,nisi pretio integrè soluto.& ideò uenditor retinet rem, ut hr in tex. quem amplia etiam si unus tm̃ nummus deficeret.gl.in l.res bona fide.ff.de contr.empt.vbi posui. Et aduerte quia ista regula duntaxat locum habet in contractib.ultro citroq; obligatorijs, qm̃ agens debet ex parte sua re ipsa adimplere,alioqui uerò est in contractu,cui sit appositus modus: quia sufficit præstare cautioné de modo adimplendo,licèt cum effectu non adimpleat.Bar.in l.quibus diebus.§.Termilius.col.fi. ff.de cond.& dem.Et circa apostil.ad Bar.in d.§.offerri,vide ferè de oĩbus in d.apostil. contentis.Ias.in §.actionum,col.23.vers.an aũt certior.inst.de actio.vbi tradit etiam exceptionem hãc opponi posse in processu & impedire litis ingressum,& litis contestationem;& an pars lata sententia possit opponere de pretio non soluto ad impediendam executionem snĩæ. Et dum Bar. colligit ex tex.rẽ loco pignoris detineri posse,limita ut per tex.& ibi gl.in l.j.§.fi.ff.de re[illegible]

Summarium in d.l. Iulianus. §. si Titius.ff.de act.empt.

1 *Alluuio superueniens ante traditionem prodest uenditori ad mensuram.*

2 *Venditionem ad mensuram esse conditionalem.*

Bar.in d.l.Iulianus.§.si Titius.ff. de acti.empt.

1 Bart. in ead.l.§.si Titius, sic ait in summa. Alluuio † superueniens ante traditionem prodest uenditori ad mensuram,si fuit ignorans, alioqui uerò si fuit sciens. Circa hæc dicta Bart.

uide Iaſ.in §.actionum,col.27.verſi.interdum agitur.inſt.de action.ubi aliquid dicit in hac materia.& in l.cunctos populos.C.de ſumm.Trinit.col.2.uerſi.quintò limita. & in repet. colu.2. verſi.tertiò limita. & Paul.de Caſt.in l.ſi ſeruum.§.1.hoc eod.tit.& tex.in l.ſi in qualitate, infrà eod.& Iaſ.in l.ſerui electione.§.fi.col.fi.uerſi.quartò.ff.de lega.1.Et de materia alluuionis uide Bar.in trac.Tyberiadis,in primo libro in prima figura.& dum Bar.in d.§.ſi Titius,ſubiungit,uē

2 ditionem † ad menſuram eſſe conditionalem,& ideò incrementum,quod ad rem accedit ante menſurationem,prodeſſe uenditori. vide aliquid per Alex.in conſi.262.Omiſsis argumentis, in fi.in libro primi & ſecundi vol.& in conſ.269. Viſo proceſſu,in princ.eod.lib.Ad rem faciūt tradita per eundem Alex.in conſi.7.Videtur fortaſſe,in 4.vol.Aret.in conſ.11.& Cor. in conſi. 59.in 4.vol.& omninò Mari.Soc.iuni.in conſi.26.cum conſilijs Curtij iunioris.

Bar.in d.l.Iulianus.§.ex uendito.ff.de acti.empt.

Bart. in ead.l.§.ex uendito,ait,dictum eſſe ſuprà de actione ex empto,nunc uerò dicendum eſſe de actione ex uendito.vide Soc.in conſi.109.in 1.vol.

Summarium in d.l.Iulianus.§.idem Papinianus.ff.de act.empt.

1 *Pœna adiecta utrum cenſeatur appoſita in fraudem uſurarum.*

2 *Pœna an & quando exigi poſſit.*

Bar.in d.l.Iulianus.§.idem Papin.ff.de acti.empt.

1 Bart. in ead.l.§.idem Papin.quærit utrùm pœna † adiecta cenſeatur appoſita in fraudem uſurarum?vide Anto.de Prato in conſ.45.inter conſilia Alex.in 4.uolu.vbi egregiè loquitur in hac materia,concludens pœnam adiectā dationi,vt uerbis eius utamur,non ualere, refert Cyn. idē concludit Alex.conſ.46.& in conſi.47.eod.4.uol.& in conſi.39.in 6.uol.& Ambro.de Vignate in tract.de uſuris.nu.91.cum ſeq.& iſta eſt materia.l.cùm allegas. C. de uſur.et de hac re

* uide etiam Alex.in conſi.43.in 6.uol.& in conſi.39.colu.2. eod.uol. vbi ait,* communem eſſe ſententiam,pœnam appoſitam ſuper alio contractu, quam mutui à perſona non ſolita fœnerari,iure exigi poſſe. & an & quando huiuſmodi pœna licita ſit,vide eundem Alex.in conſi.157. eod.6.vol.Et aduerte,quoniam ubi pœna exigi poteſt,tunc diſtinguendum eſſe,utrum pro facto negatiuo debeatur, ſcilicèt quia aliquid non fit,an uerò pro facto affirmatiuo : nam primo caſu quando commiſſum eſt delictum in omittendo pœna auferri non poteſt niſi monitio præceſſerit; alioqui uerò in committendo.Imol.in c.extirpandæ,de præben.& Feli.in c.1.col.3.in fi.de conſt. Et circa prædicta pulchram excitat quæſtionem Anchar. in conſi.144. Apud antiquos,quem ſequitur Io.Bapt.Cacciaiupus in tract.de tranſactionib.in 15.quæſt.nu.3.& 4. ybi

2 latè tradit an & quando pœna † exigi poſsit, ad quod uide Dec.in d.c.1.de conſt. & quæ poſui in l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cert.pet.& d.l.cùm allegas. Et dum Bar.in hoc.§.idem Papin.ſubiungit, quid dicendum ſit de pœna adiecta in teſtamento,vide Alex.in l.diuortio.col.6.ff.ſolu.matr. & in conſi.26.Viſo themate.in 4.uol.col.2.vbi ait,uſuram eſſe,ſi pœna adijcitur in teſtamento.& idem ait Soc.in conſ.56.in 3.vol.

Bar.in d.l.Iulianus.§.ſi uenditor.ff. de acti.emp.

Bart. in ead.l.Iulianus.§.ſi uenditor, ſic inquit; per hanc actionem unuſquiſque cogitur facere,quod deuenit in ipſo contractu. vide Alex.in conſi.146.videretur inſpectis,col.7.in lib. primi & ſecundi uol.vbi per hunc tex.ait,executorē cogi poſſe à legatario, ut agat ad redimendas res hæreditar.as ſibi legatas, & ſibi reſtituat.

Summarium in d.l.Iulianus.§.ſi.ff. de act.empt.

1 *Ædibus diſtractis uenire omnia eis affixa.*

Bar.in d.l.Iulianus.§.ſi.ff.de acti.empt.

1 Bart. in ead.l.§.ſi.ait,ædibus † diſtractis uenire omnia eis affixa. de hac materia uide Iaſ. in l.1.col.2.ff.de conſt.princip.vbi multa dicit ad rem facientia.

Summarium in l.ſi ſterilis.§.cum per uenditores.ff.de act.empt.

1 *Contra non tradentem agitur ad intereſſe.*

Bar.

Bar.in l.si sterilis.§.cùm per uenditorem.ff.de action.empt.

1 Bart. in d.l.§.cùm per uenditorem,ait,contra non tradentẽ † agi ad interesse. vide Aret. in consi.9.in fi.& dum tradit Bar.an considerari debeat interesse extra rem? vide plenè eundẽ Bar.in l.unica.col.9.C.de sent.quę pro eod.quod inter.profer.& quæ posui supra in l.Iulianus, in princ.hoc eod.tit.& uide Iaſ.qui ex hoc tex.infert.ad duram decisionem in l.nummis,col.1. ff.de in lit.iuran.& in l.cùm quid,col.fi.uer.2.ff.si cert.pet.

Bar.in d.l.si sterilis.§.si tibi fundum.ff.de acti.empt.

Bart. in ead.l.§.si tibi fundum,ait,attendendum esse textum ibi,in partem pretij,& cum gl.quærit an cogatur uendere.vide Barb.in consi.90.col.2.& in consi.238.in fi.in 3.vol.

Summarium in l.prædia.ff. de act. empt.

1 *Actio ex uendito informata non nouari per stipulationem pœnalem.*

Bar.in l.prædia.ff.de action.empt.

1 Bart. in d.l.prædia,inquit,actionem ex uendito † informatam non nouari per stipulationem pœnalem. nunquid autem in casu huius.l.in fi.ubi peti potest pœna cum principali,admittatur purgatio moræ?vide Bar. in l.si insulam.q.2.ff.de uerb.oblig.vbi Iaſ.col.17.& de hac purgatione moræ uide omninò quæ posui suprà ad Bar.in l.si debitor.de contr. empt. vbi latè traditum est,& in l.semel mora.ff. sol.matr.

Summarium in l.& si uno.ff. de acti.empt.

1 *Si plures res uno pretio emuntur,una est emptio.*

Bar.in l.etsi uno.ff.de action.emp.

1 Bart. in d.l.et si uno, colligit ex tex.si plures res uno pretio emuntur,†unam esse emptionem.& remittit se ad ea quæ dixit in l.scire debemus.ff.de uerb.obli.vbi posteà in fi.col. tradit formam petendi unam rem non tanquã uenditam,sed tanquã debitam ex uenditione pcedẽti.

Summarium in l.quæro.ff.de acti.empt.

1 *Generalis conuentio non prodest uenditori qui specialiter scit, & non expressit.*

Bar.in l.quæro.ff.de act.empt.

1 Bart. in d.l.quæro,ait,generalem conuentionem † non prodesse uenditori, qui specialiter scit,& non expresit. vide Alex.in consi.14.col.fi.in 5.uol.

Summarium in l.Titius,la prima.ff.de act. empt.

1 *Interesse impensarum non debet excedere duplum pretij conuenti.*

Bar.in l.Titius.j.ff.de action.emp.

1 Bart. in d.l.Titius,ait,interesse † impensarum non debere excedere duplum pretij conuenti,uel communis. Attende quoniam hoc interesse extrinsecum communiter non consideratur,& cùm hic ueniat,ex hoc reddit̃ sing.iste tex.ut per Bar.in l.j.col.2.uerſ.si uerò.C.de sent. quæ sine cert.quant.& ibi in 11.col.verſ.nunc uenio,putat hunc tex.singu.& dum Bar.in hac l, ait,eum,qui potest impensas redimere ab alio euincente, non habere regressum contra authorem suum,nisi fuerit sciens.Limita hoc non habere locum, quando uenditor in contractu promisisset,quòd euicta re, ei culpa opponi non posit: ita Alex.in consi.209. Viso themate, in fi, in lib.primi & secundi uol.

Summarium in l.Lucius Titius.ff.de acti.empt.

1 *Emptor petere non potest rem cum fructibus.*

Bar.in l.Lucius Titius.ff. de action.empt.

1 Bar. in d.l.Lucius Titius,ait,emptorem† petere non posse rem cum fructibus.vide Roma. in conſ.101.

Summarium in l.Titius la ij.ff.de act. empt.

1 *Venditor tenetur ostendere instrumenta emptori,quibus iura fundi declarantur cum expediens fuerit.*

Bar.in l.Titius.2.ff.de action.emp.

1 Bar. in d.l.Titius,2.ait, uenditorem † teneri ostendere instrumenta emptori,quibus iura fundi declarantur,cùm expediens fuerit. vide Rom. in consi.143.in fin.vbi inquit,eũ,qui uult

obligationem de tot bonis, debere instrumenta acquisitionum exhibere. et in consi. 204. Bald. in consi. 52. in 3. uol. & ultra Alex. hic in addit. uide Bal. in l. instrumēta. C. de fideicom. & dum subiungit Bar. non esse exhibenda instrumenta originalia, sed ostēdenda esse; & si expedit, dandam esse eorum copiam. Attende, quia si expedit, tradenda sunt ēt instrumēta originalia. casus est in l. procurator, vbi Bar. & omnes. C. de eden. & in l. instrumenta. C. de fideicom.

Summarium in l. qui per collusionem. §. pretij. ff. de act. empt.

1 *Quæ ueniunt officio iudicis mercenario, principaliter peti non possunt.*

Bar. in l. qui per collusionem. §. pretij. ff. de acti. empt.

1 BART. in d. §. pretij, ait, quæ ueniunt officio † iudicis mercenario, principaliter peti non posse. Hoc intellige strictè, sed largè huiusmodi officium iudicis præsupponit actionem & obligationem: ita Bar. in l. fi. ff. de minor. & uide Aret. in l. si filiusfamiliàs. ff. si cert. pet. & licèt propriè non præsupponat obligationem, tamen præsupponit quasi obligationem, ut per Alex. in l. deducta, in princ. ff. ad Trebell.

Summarium in l. bona fides. ff. de acti. empt.

1 *Liberato uno ex contrahentibus ex dispositione legali, alter non tenetur.*

Bar. in l. bona fides. ff. de actio. emp.

1 BAR. in d. l. bona fides, inquit, liberato † uno ex contrahentibus ex dispositione legali, alterum non teneri. et ex hoc infert ad emptorē, qui soluit gabellam, & ideò est liberatus, an ēt uenditor, qui eam non soluit, censeatur liberatus? vide Bal. in l. fi. C. de peric. & commod. rei uend.

Summarium in l. si & per emptorem. §. quod si. ff. de act. emp.

1 *Vltima mora nocet, nisi dolus aduersarij intercesserit.*

Bar. in l. si & per emptorem. §. quod si. ff. de actio. empt.

1 BART. in d. §. quod si, inquit, ultimam † moram nocere, nisi dolus aduersarij intercesserit. vide singul. Raph. Cuma. in consi. 288. col. 28. et ubi agitur de mora, vide Marcum Antonium Bauerium in tract. de mora.

Summarium in l. creditor. §. ante domum. ff. de act. empt.

1 *Venditioni domus cedunt pilæ & columnæ extra domum domui iunctæ.*

Bar. in l. creditor. §. ante domum. ff. de act. empt.

1 BAR. in d. §. ante domum, sic ait in summa. Venditioni † domus cedunt pilæ & columnæ extra domum domui iunctæ. vide Aret. in consi. 149. col. 1. & ad rem faciunt quę hñr in c. frater. c. siquis contumax, & in c. diffiniuit, 17. q. 4. vbi delinquens confugiens ad septa ecclesiæ, siue ad porticus uel domēs ecclesiæ adiacētes est tutus, & gaudet immunitate ecclesiæ propter cohærentiam. id quod multis authoritatib. cōfirmat Alex. qui est uidendus oīnò in consi. 145. col. fi. in 7. vol. & uide Feli. in c. cū pro causis, de sent. excōm. vbi ait, ecclesiam porrigere suā immunitatem per xl. passus circū circa extra ipsam ecclesiam. connexitas. n. rerum operat, vt plures res pro una tm̄ habeantur. Hinc est, q cōtinentia ædificij censentur unum & idem ædificium cum eo, cui cohærent. l. ij. & l. ædificia. ff. de uerb. signif. c. si ciuitas, de sent. excom. in 6. & polluta ecclesia, pollutum est cimitærium ei cohærens. c. 1. de consecr. eccl. uel alt.

Summarium in l. si mercedem. §. si habitatoribus. ff. de act. empt.

1 *Si aliquis tibi fundum uendidit saluo iure coloni siue habitatoris, hoc intelligi de omnibus alijs, præterquam de ipso uendente.*

Bar. in l. si mercedem. §. si habitatoribus. ff. de action. empt.

1 BAR. in d. §. si habitatoribus, colligit ex tex. si aliquis tibi fundum † uendidit saluo iure coloni siue habitatoris, hoc intelligi de omnibus alijs præterquam de ipso uendente. Hunc tex. ait esse sing. & peregrinum Rom. in sing. 27. incip. Si emptor, cum ibi plenè additis per Castillion. & dum Bar. ibi in fi. oppo. d. l. stipulatio ista. §. alteri. vide omninò Ias. in l. certi condictio. §. quoniam, col. 1. uers. secundò ad idem. ff. si cert. pet. vbi aduertit, Bar. esse sibi ipsi contrariū. sed dic pro alia solutione, hic agi de interesse stipulatoris, ut alteri stipuletur: nam alioqui teneretur habitatoribus ad interesse.

Summa-

Summarium in rubr. ff. de locat. & conduc.

1 *Quomodò libellus in materia locationis concipiatur.*

Lucubra. in rubr. ff. de loca. & conduc.

1 QVOMODÒ in hac materia locationis † libellus concipiatur, vide apud Ias. in §. actionum, col. 29. vers. successiuè, inst. de action. vbi latè docuit, actionem hanc locati & conducti dari ad diuersa ibi enarrata. et ideò conclusionem esse diuersimodè faciendam, secundum uarietatem casuum contingentium. Et ibi etiam tradidit, si aliquis domum alterius sine locatione habitasset, quam pensionem dare teneatur, & quomodò sit agendum contra eum, vt ibi uidere est in 31. col. Solet etiã dubitari quando uenduntur annui prouentus uel redditus alicuius pedagij, an sit contractus locationis an uenditionis? Socin. in consi. 188. & in consi. 156. in 1. uolu. ait huiusmodi contractum esse locationis, quando soluitur annua pensio, quãuis fuerit conceptus per uerbũ, uendidit; quia non attenduntur uerba, sed natura contractus.

Summarium in l. locatio. ff. de loca. & conduc.

1 *Voluntas morte finitur.*

Bar. in l. locatio. ff. de loca. & conduc.

1 BART. in d. l. locatio, ait, voluntatem† morte finiri. vide casum apud Bald. in consi. 184. in 1. uol. & doct. in l. centesimis. §. si. ff. de uerb. oblig.

Summarium in l. si quis domum. §: hic subiungi. ff. de loc. & cond.

1 *Si conductor desinit posse uti re absque culpa locatoris fit ei remissio.*

Bar. in l. si quis domum. §. hic subiungi. ff. de loca. & cond.

1 BART. in d. §. hic subiungi, sic ait in summa. Si conductor † desinit posse uti re absque culpa locatoris, fit ei remissio: si uerò culpa locatoris interuenit, ad integrum interesse tenebit. De intellectu huius. §. uide Soci. in consi. 32. in 1. uol. Attende autem, quoniam in hoc tex. decidit, hæredes locatoris, qui fundum in quo usufructum habebat, locauerat ad quinquennium, non teneri: quia conductor prospicere potuit locatorem infra illud tempus esse moriturũ, sed contra decisionem hanc uidetur urgere tex. secundum communem intellectum in l. diem functo. ff. de off. assess. vbi assessor uerisimiliter præcogitare potuerat mortem sui iudicis, & officiũ suum illius obitu extingui debere, & tamen hæredes iudicis defuncti mercedem dare cogũtur assessori pro tempore inter eos conuento. ad rem facit, quia tristis euentus non est considerandus. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerb. oblig. cogita solutionem. & limita decisionem huius tex. vt per Bar. in l. filiofamiliàs. §. si uir in quinquennium. ff. sol. matr.

Summarium in l. si quis fundum. §. Imperator. ff. de loc. & cond.

1 *Eo casu quo pro futuro tempore mercedes non debentur, solutæ, ut indebitæ repetuntur.*

Bar. in l. si quis fundum. §. Imperator. ff. de loca. & conduc.

1 BART. in d. §. Imperator, in 2. notab. dicit, eo casu, quo pro futuro † tẽpore mercedes non debentur, solutæ, vt indebitæ repetuntur. vide Corn. in consi. 28. in 3. uol.

Summarium in l. uideamus. §. si hoc. ff. de loca. & condu.

1 *Ille qui promisit alicui ne ignem habeat, tenetur quomodocunque habuerit.*

Bar. in l. videamus. §. si hoc. ff. de loca. & conduc.

1 BART. in d. l. videamus. §. si hoc, ait, eum, qui promisit † alicui ne ignem habeat, teneri quomodocunque habuerit. vide Oldr. in cons. 101. in fi.

Summarium in d. l. uideamus. §. inter conductorem. ff. de locat. & condu.

1 *Conductor tenetur si contra pacta locationis fecit.*

Bar. in d. l. uideamus. §. inter conductorem. ff. de loca. & cond.

1 BART. in ead. l. §. inter conductorem, inquit, conductorem † teneri si cõtra pacta locationis fecit. vide Alex. in consi. 271. puto de iure, in lib. primi & secundi uol.

Summarium in l. item quæritur. §. qui impleto ff. de loc. & cond.

1 *Si conductor post tempus remanet in prædio rustico, videtur per annum reiterata locatio.*
2 *In contractu societatis si finito tempore perseueratur, tacitè inita denuò uidetur societas.*
3 *Ubi scriptura est de substantia contractus, ut in tutela, officium tacitè renouatum non uideri.*
4 *Fictio legis ad id porrigitur, ad quod se porrigit lex.*

Bar. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. de loca. & cond.

1 BART. in d. §. qui impleto, colligit in summa. si conductor † post tempus remanet in prædio rustico, uideri per annum reiterata locatio: in prædio autem urbano quatenus habuerit, uideatur reiterata, nisi in scriptis prima locatio facta fuerit, & reliqua. De hac re uide Soc. in consi. 21. & in consi. 196. in 1. vol. & in consi. 17. in 3. vol. Alex. in consi. 105. col. 7. & seq. in 3. volu. & in consi. 76. in 5. uol. & omninò Barb. in cõs. 31. in 1. vol. & in consi. 14. col. 9. & per totum in 2. uol. Imol. in consi. 12. Aret. in consi. 57. & Feli. plenè. in c. de causis, col. 2. uersi. Limita tertiò. de off. deleg. & in c. 1. col. 1. & seq. de iureiur. & uide quid ex ijs inferat Præposit. in titu. qui feud. dar. poss. in princip. col. 7. & seq. Imol. in consi. 436. in primo uol. & in consi. 500. eod. uol. Signor. in consi. 223. & Ias. in l. lecta, col. 7. & seq. ff. si cert. pet. Ex præcedentibus infertur idẽ esse
2 etiam in contractu† societatis, ut si finito tempore societatis perseueratur, tacitè inita denuò uideatur, secundum Abb. in consi. 87. in 2. uol. Attende tamẽ, nunquam intelligi factam esse renouationem ad illius fauorem, qui ex parte sua non impleuit. Alex. in consi. 76. colu. 2. in 5. uol. & Crauet. in consi. 87. nu. 3. & hoc dicit Bar. in hoc §. ex quo infert in 2. col. si Titius operas suas locauit ut staret in fundo meo ad custodiendum cum certa mercede, si finito tpe perseuerat eum propterea non intelligi reconductũ: quia sola pacientia non implet ex parte mea. vide Soci. in d. consi. 196. Item attende, quia si conductor non uult amplius in obligatione illius rei perseuerare, debet hoc denunciare locatori, alioqui non liberabitur: & si eum non inueniet in patria; tenetur eius propinquis denunciare: ita sing. ait Bal. in l. j. §. 1. ff. de eo qui pro tuto. & Ias. in l. si ex legati causa. ff. de uerb. oblig.

3 Bar. in d. §. col. 2. uers. ex hoc dico, inquit, vbi scriptura† est de substantia cõtractus, ut in tutela, officium tacitè renouatum non uideri, licèt aliquis in eo perseueret: quia scriptura exigitur, & solus tacitus consensus nõ sufficit, & infert ad castellanos. Ad hęc uide trad. per Alex. in l. mora, col. pe. uers. successiuè. ff. sol. matri. vbi vr̃ indistinctè ad hoc Bart. documentum accedere in quæst. de castellano, qui ẽt si non fecerit oblationem castri finito officio, propterea non intelligitur iterum suscepisse onus custodiendi ipsum castrum. Id quod non probatur ex dictis Bart. hic. qm̃ Bar. loquitur in castellanis, quib. tale officiũ ex publica necessitate iniungitur, ut hic hr̃ per eum, igitur à contrario sensu colligendum uideretur, si castellani hoc officium spontè suscepissent, & finito officio perseuerarent, eos tacitè obligari. et pro hoc facit quod ait Bar. suprà in uers. uenio ad secundam partem. neque obst. id quod uult Bar. supra in vers. item ex hoc infero aliud, quia si rectè consideretur, illud habet locum ratione mercedis, vt debens præstare mercedem non uideatur sola patientia reconducere: quia requiritur illud præmium. & ideò non dr̃ ex parte sua implete, sed conductor dr̃ facere quantum ei incumbebat, ex quo perseuerat in custodia, ad quam solam tenebatur: & ideò posset petere actione negociorum gest. mercedẽ uel salarium, vt hic dicit Bar. & ad hæc ultima uerba benefacit Bar. in d. l. mora.

4 Bar. in d. §. in fi. vers. venio ad ultimum, inquit, ad id se porrigit fictionem legis, ad quod se porrigit lex naturæ. & ideò, cùm furiosus & mutus naturaliter consentire non possint, neque à iure finguntur cõsentire. Limita hoc & declara ut per Bar. in l. pe. col. 1. ff. si cer. pet. sed ista propriè non est fictio, sed præsumptio, ut declarat gl. not. in l. vnica. C. de rei uxor. acti. item attẽde, quia licèt furiosus ex se consentire non potest, tñ præsumitur cõsentire per tutorẽ uel curatorem, ut in simili casu dicit Bar. in l. j. col. 3. ff. sol. matr. mutum præsumi fecisse stipulationem per seruũ. istam difficultatem mouet Ias. in l. si is qui pro emptore. col. 59. uers. contra. ff. de usucap. & esto etiã ꝙ ista esset fictio, & non præsumptio, tñ cessare debet fictio, nõ propter necessitatem naturæ, sed pp deficientiam æquitatis, quo casu cessat fictio: vt per Bar. in d. l. si is qui pro emptore, col. 3.

col.3.ver.ad solutionem. non.n.fingere debemus nec pſumere cōſenſum uel diſſenſum furioſi; quia fortè hoc poſſet ei nocere. & hoc eſſet contra æquitatem naturalem & canonicam. leges autem nunquam fingunt contra ius canonicum. Curt.in conſi.35.nu.21.& 22.citat gl.in l. talis ſcriptura.ff.de leg.1.& ideò non punitur pro crimine etiam atroci.vide Dec.in l.in negocijs contrahendis.ff.de regul.iur.

Summarium in l.ſi uno.ff.de loc.& cond.

1 *Verba ſunt accipienda ſecundum naturam contractus.*

2 *Verba ſunt intelligenda ſecundum ſubiectam materiam.*

3 *Si ſubiecta materia perſonæ actum facientis unum ſuadet, & materia ſubiecta actus facti aliud ſuadet, magis attendenda eſt natura actus ſubiecti, quàm perſonæ.*

4 *Appellatione filiorum in feudis omnes deſcendentes per lineam maſculinam continentur.*

5 *Papa quicquid ligat in terris, ligatum eſt in cœlis.*

Bar.in l.ſi uno.ff.de loca.& cond.

1 BART. in l.ſi uno,in princ.inquit,uerba † eſſe accipienda ſecundum naturam contractus, eaque debere intelligi ſecundum ſubiectam materiam. Circa primum dictum Bartoli quæro, quid ſit iſta natura rei,quæ eſt attendenda? Reſpondeo,Natura eſt ratio quædam inhærens ipſi actui ex conſtitutione legis,uel conſuetudinis,uel ex æquitate iuſdicentis: ita Bald. in conſi. 352.incip.In materia feudorum,in 1.vol.alibi dicit Bal.in conſi.112.De generali,in 1.vol.naturam nihil aliud eſſe,quàm aptitudinem quandam. Rurſus Bal.in conſi.275. incip. quod pro regula,in 2.vol.ait,naturam feudi eſſe id,quod pro regula traditum eſt,illud uerò, quod extra regulam eſt,eſſe quoddam accidens,& quandam alterationem ſiue improprietatē. Circa ſe-

2 cundum dictum Bar.ſcilicèt uerba † eſſe intelligenda ſecundum ſubiectam materiam. id quod habetur etiam in l.ſi ſtipulatus.ff.de uſur. & in l. inſulam. ff. de præſcript. uerb.& in l.ſtipulatio iſta,cum ibi trad.ff.de uerb.oblig.& in l.ſi de certa.C.de tranſact.vide Alex.in conſ.5.in 4. vol. ubi ait,uerba eſſe impropriè accipienda,ut ſecundum ſubiectam materiam intelligantur. & in conſi.1.in 5.vol.& Dec.in l.quoties idem ſermo.ff.de regul.iur.& in l.j.nu.15. C.qui admit. Et de hac materia uide Alex.in rubrica.ff.ſol.matr.col.5.& in l.ſi conſtante,col.1.eod.tit.& in cōſ. 37.col.2.uerſi.tertiò probatur,in 3.vol.in conſi.86.in 1.vol.& in conſi.35.col.3. uerſi.prætereà,in 4.vol.Barb.in conſi.33.col.5.in 1.vol.& in conſi.41.col.24.eod.vol.& in conſi.63.col. 13.eod.vol.& in conſi.58.col.6.in 2.vol.Præpoſ.in c.ius generale.col.fi.diſt.1. Rom. in conſi. 88.Imol.in conſi.2.in conſi.95.& in conſi.100.in 1.dub.& in conſi.133.col.fi.& in cōſi.141. Card.in conſi.60.col.3.Ana.in conſ.29.col.3.& in conſi.60.in fi.Aret.in conſi.14.col.2.& in c.exhibita,de iudic.Bar.in l.exceptione.ff.de fideiuſſ.Attende autem in propoſita re,ſi ſubiecta

3 materia † perſonæ actum facientis unum ſuadet,& materia ſubiecta actus facti aliud ſuadet,magis attendendam eſſe naturam actus ſubiecti,quàm perſonæ: ita colligitur ex dictis Barb. in c. 3.col.4.in fi.poſt Ant.de Butr.ibi de off.deleg.ad quam rem faciunt trad. per Aret.in conſi.8. col.5.& Abb.in d.c.exhibita,in ſecundo notabili.& Feli.in c.fi.§.is autem de off.deleg. colu.1. & Bal.in c.in præſentia,col.5.de probat.& Aret.in conſi.76.col.2.& fi.& in conſ.113. col.fin. Abb.in c.maiores,in fi.principij de Baptiſ.& in c.ex parte,de ſponſal.col.1.in 2. notabili.Ang. in conſ.31.col.pen.& in conſ.160.Iaſ.in l.ſi donatione,col.2.de collat. vide etiam ad prædicta

4 Alex.in conſ.17.col.1.in 5.vol.ubi ait,appellatione filiorum † in feudis omnes deſcendentes per lineam maſculinam contineri: quia hoc eſt de natura illius contractus. & in conſi.21. col. 3.eod.vol.& in conſi.26.col.3.eod.5.vol.ubi ait,quamuis appellatione ſuorum multi comprehendantur,tamen in materia feudi propter ſubiectam materiam ſolos deſcendentes contineri. Similiter Bal.in conſi.67.col.fi.in 3.par.ait,ſi in ſententia arbitramentali reſeruatum eſt partibus,ut poſsint reductionem petere,hoc eſſe intelligendum intra tempus,quod à iure conceditur ad reducendum: quia ita ſubiecta materia expoſcit. & Barb.in conſi.85.col.2.in 3.vol.ponit pulchrum exemplum in propoſita re, ſcilicèt, quomodò uox, lis, ſit intelligenda in ſtatuto præcipiente compromiſſum fieri debere inter coniunctos de omni lite. Multa quoque alia ad

rem

rem hanc aggregari possent, quæ breuitatis gratia prætermittuntur. Illud tamen silentio non esse prætereundum constitui, scilicet inter alia fundamenta, quibus amplitudo Pontificiæ potestatis ostenditur, hoc etiam magno huic ueritati esse adiumento, uerba illa, quibus hæc potestas uel maximè innititur, quodcunque ligaueris † super terrã, & reliqua, quæ habentur Matth. 16. tum demum fuisse prolata, cum de fide ageretur, & de ijs, quæ credi à fidelibus oportebat: id quod ex ipsa Christi interrogatione conijci potest. Ait enim, quem dicũt homines esse filiũ hominis? atque ita de fide ipsa agebatur, quam esse fundamentum totius ecclesiæ, nemo est qui nesciat. simul etiam de ædificanda uniuersali ecclesia Christus loquebatur, dicens: & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. atque uno & eodem tempore solum alloquens Petrum ob eius unius confessionem subiunxit: & tibi dabo claues, &c. & quodcunque ligaueris, &c. ex quo uerborum contextu si pollicitario ad subiectum negotium referatur, ut à legum cõditoribus, & earum interpretibus constantissimè traditum est, ut ex præcedentibus, liquet, facillimè intelligimus, potestatem Petri usque adeò amplam extitisse ut ad supremam in uniuersali ecclesia iurisdictionem, & ad cuncta uel maxima negocia porrigatur. id quod de potestate ligandi alijs apostolis tradita dici nõ potest; quoniam ex diuersitate subiectæ materiæ, de qua tunc agebatur, diuersitas potestatis dignoscitur. ibi enim non de uniuersali ecclesia ædificanda, non de fidei fundamento tractabatur, sed tantum de foro conscientiæ, & Christus erudiendos Apostolos susceperat, quemadmodum erga fratrem peccantem se gerere debebant; ita enim & ex præcedentibus & ex sequentibus, ex quibus etiam media declarãtur, colligi potest, ut videre est, Matth. 18. in principio enim inquit Dominus: Si peccauerit in te frater tuus, &c. deinde ultimo loco Petrus & uerba & mentem Christi repetens ait, Domine si peccauerit in me frater meus, quoties dimittam ei? vt congruum igitur sermoni præcedenti fit hoc Petri responsum, patet, ibi rem ad solum peccati negocium fuisse coangustatam. cui si uerba potestatis illius simul prolata annectantur, ut naturæ ratio, & ius ipsum propter subiectam materiam exigit, consequens est, uerba illa, quàmuis uniuersalia, ad illos dimittendorum peccatorum limites, & ad ferendam contra impœnitentes excommunicationis sententiam, de qua ibi agebatur, restringi & coarctari oportere: alioqui ueræ interpretationes eluderentur, si quis amplius ac latius, quàm natura rei & subiecta materia expostulat, interpretando complecti audeat, ut ex infinitis propè authoritatibus fuit supra conclusum. hæc pauca opportunæ & iuridicè hoc in loco dicta sint contra hæreticos & obtrectatores, qui Pontificiæ maiestati detrahere nunquam desinunt.

Summarium in d.l. si uno. § item cum quid. ff. loc. & cond.

1 *Quomodò sit facienda mercedis remissio.*

2 *Remissio competit conductori siue damnum contingat in fructibus, siue in debitoribus.*

3 *Quando damnum contingat facto locatoris.*

4 *Remissio pensionis quando sit facienda pro rata temporis.*

5 *Famulus durante infirmitate consequi non debet mercedem à domino.*

6 *Dominus tenetur pascere famulum suum tempore infirmitatis.*

7 *Tempore necessitatis omnia efficiuntur communia.*

8 *Distributiones quotidianæ propter seruitium & residentiam clerico tribuuntur, & etiam tempore infirmitatis.*

9 *Venditorem re casu perempta pretium exigere posse ab emptore.*

Bar. in d.l. si uno. §. item cum quidam. ff. locat. & condu.

1 BART. in d.l. si uno. § item cùm quidam, col. 2. tradit quomodò sit mercedis † remissio facienda conductori, qui impeditus fuit uti frui re conducta. & distinguit, aut impedimentum prouenit culpa locatoris, aut casu contingẽte ex parte locatoris, aut facto tertij, aut casu fortuito. Quæro in primis, quid si conductor omne periculum casus fortuiti suscepisset? Respondeo eum non teneri ad casus ualde insolitos. Bar. in l. sed & si quis. §. quęsitum. ff. si quis caut. & ideò quamuis iuramentum accedat, non tamen obligat conductorem, quia iuramentum non trahitur

tur ad non uerisimilia,& ad casus extra communem opinionem contingentes, ut egregiè docuit Alex.in consi.28.& in consi.173.in 1.vol.& in consi.117.in 3.vol.Dec.in cons.552.Soc. in consi.123.in 4.vol.vide Fulg.in consi.193.& Corn.in consi.23.& 28.in 2.vol. nam compe
2 tit † remisio conductori,siue damnum contingat in fructibus, siue in debitoribus, qui propter bellum facti sint pauperiores. Ang.in consi.312.ubi ampliat etiam si lapsum esset tempus soluendi ante libellum superueniens. vide Soc.in cons.156.col.5.in 1.vol.& attende tamen, quia si bellum uigebat tempore locationis,conductor eo casu aliquam remissionem petere non potest,ut ait Soc.in d.cons.156.col.4.& ad materiam huius.§.vide Imol.in c.propter sterilitatem, de loca.& in consi.7.& Bal.in l.licèt.C.eod.tit.& Io.Bertachin.in tract.de gabellis,in 2.part. de locatione gabellarum.nu.47.cum seq.& omninò uide quæ posui ad Bar.in l.fistulas.§. frumen
3 ta.ff.de acquir.empt.& dum Bar.in hoc.§.prosequitur declarando quando damnum † contingit facto locatoris,dicens,aut est iustum,aut iniustum. vide Rom.in consi.178.& Ana.in cõsi. 74.& ibi addita. & ubi factum locatoris est iniustum,ait eum teneri ad integrum interesse. vide Aret.in consi.112.Posteà uerò subiungit Bar.quid sit,quando damnum contingit facto tertij.vide ad hoc Soc.in d.consi.156.& in consi.44.col.2.in 1.vol. & Corn. in d.consi.23.col.3. & in consi.38.col.1.in 2.vol.Raph.Cuma.in consi.185.& Aret.in d.consi.112.ubi dicit, factũ tertij iniustum,& casum fortuitũ æquiparari,licèt contra hoc faciat tex.in l.si fundus,infrà eod. tit. Et dum Bar.in casu isto ait.si locator non potuit resistere impedimento allato à tertia persona,eum teneri ad remissionem mercedis tantum pro rata. limitat tamen nisi hoc procederet propter inimicitias ipsius locatoris: quia tunc ad interesse teneretur. Quæro in casu proposito,quid si inimicitia esset iniusta,& locator maiorem diligentiam adhibuisset? tunc dicendum videtur eum non teneri: quoniam gl.in l.si merces.§.culpæ,infrà eod.tit.ubi de hoc agitur,limitat illum tex.tamen hoc in loco Bar.uidetur sentire contrarium: quia eò ipso, quòd inimicitia est cum locatore,simpliciter ait,eum teneri ad integrum interesse. Attende uerba Bar.diligenter,nam ad hanc opinionem ita indistinctè uidentur accedere doct.qui distinguunt secundum gl.illam in conductore tantum,cum quo essent inimicitiæ,non autem in locatore. & ideò ratio differentiæ fortè illa esse potest,quoniam locator ex contractu ad patiẽtiam est obstrictus. propterea si conductor impeditur, tenetur locator ex proprio ipsius contractu, atque ita ad interesse,etiam si culpa non interuenerit; alioqui uerò in conductore,de quo in d.§.culpæ, quia nõ tenetur nisi de dolo & lata culpa. & ideò si inimicitia est iniusta, & conductor faciat quantum potest,excusatur à culpa.& ita procedit gl.in d.§.culpæ.& pro intellectu illius gl.iuncto tex. vide Alex.in consi.309.in libro primi & secundi volu.& aliqua uide apud Decium in consi.25.&
4 circa prædicta,dum agitur de remissione pensionis facienda pro rata temporis, aduerte, quia conductor petere potest remissionem pro toto anno, quando ei in aliqua parte anni aufertur commoditas totius anni.tex.est not.in argumentum in l.ij.ff.de annu.leg.uide Soci. in cons.88. in 1.vol. Et quando remissio pensionis peti possit etiam in fructibus iam collectis, vide Soci.in consi.100.in fi.in 1.vol. Dum autem Bar.ibidem in 3.col.inquit,quando operæ non præstantur propter factum conductoris,uel casum contingentem in eius personam,deberi totam pensionem. vide Dec. in cons.108. Quid si pastor animalia custodienda suscepit, quæ deperdita sunt,an incumbat onus probandi ipsi pastori,an domino,cuius culpa id contigerit? dicit Host. in c.propter sterilitatẽ,de loca. hoc incumbere pastori propter onus susceptum. vide Alber. in l.si quis ex argentarijs.§.fi.ff.de eden.
5 Bar.in eod.§.col.fi.decidit,famulum † infirmitate oppressum,durante eius infirmitate,consequi non debere mercedem à domino. De hac re,& an dominus eum facere curare debeat, uide Abb.in c.1.de cleric.ægrot.& plenè doct.in l.diem functo.ff.de off.assess.& quamuis in hãc
* sententiam * communiter itum sit,ut dominus præstare salarium non teneatur,ut per doct. hic & in l.in rebus.ff.commod. Limitatur tamen hoc non habere locum,quando salarium ei daretur non tantum sui ipsius intuitu,sed etiam aliorum,ut per doct.& maximè Ias.in d. l. diem fun-
6 cto,& Abb.in d.c.1.Item scias dominum † teneri pascere famulum suum tempore infirmitatis.

sed

sed dubitatur nunquid ad magnas impensas obligetur: quia famulus fortè est magna infirmitate grauatus,& indiget magna cura. Bar. in l. si cùm dotem. §. sin autem. ff. sol. matr. & in d. l. in rebus concludit, eum ad magnas impensas non teneri. argumento d. l. in rebus. ad quod facit Bal. in l. quod in uxorem, in fi. C. de negoc. gest. ubi quærit, an potestas teneatur ad medicinas pro suis officialibus infirmis? concluditque eum teneri ad modicas, non ad magnas. & ita post Iac. Butr. Cyn. tenet. Bar. in l. legatis. ff. de alim. lega. sed hoc intelligendum est ratione famulatus, sed ei tanquam proximo est subueniendum,& posset iudicis officium implorare sicut quilibet
7 alius pauper tempore necessitatis. c. sicut, cum glo. 47. dist. Nam tempore necessitatis † omnia debent esse communia. l. ij. in uersi. eò magis. ff. ad leg. Rhod. de iact. c. discipulos. de consecrat. dist. 5. Dec. in consi. 697.& uide quæ posui de hac re ad Bar. in l. j. §. cura carnis, ff. de off. Præfe. urb.& ad præfata uide Bar. in l. j. ff. de uari.& extraord. cognit. Sed attende unum aliud in proposita re, quamuis enim Bar. hic decidat, dominum non teneri ad præstandam mercedem famulo ęgrotanti, quia seruire non potest, alijque ad eum communiter accedant, ut uidimus, duta tamen uidetur esse ista sententia, maximè si famulus tempore sanitatis erat solitus diligenter seruire domino suo: quia saltem isto casu mercedem ei deberi sentiendum uidetur: quemadmodum in simili casu traditum est. quamuis distributiones quottidianæ propter seruitium & resi
8 dentiam clerico † tribuantur, ei tamen etiam tempore infirmitatis, quo seruire & residere non potest, debentur, si sanus existens solebat residere,& ecclesiæ seruituti non deesse: ita doct. in c. audientiam, de cleric. non resid. Abb.& alij in c. 1. de cleric. ægro.& doct. in c. unico, de cleric. non resid. in 6.& Feli. in c. Apostolicæ, de excep. in uer. suspensus autem. Quare hoc idem pari ratione & de famulo uidetur uel facilè concedendum. Præterea quando dominus ei certum pretium quolibet anno spopondit, ut seruiat, hoc sanè est intelligendum, scilicèt, ut seruiat quãdo seruire potest; uerùm quia humanæ fragilitatis est ægrotare,& iste casus præuideri potest à domino tempore promissionis simpliciter factæ, si eum euenire posse non prospexit,& cautius promisit, non debet posse uti hac exceptione in præiudiciũ famuli. argumento tex. in l. si quis domum. §. hic subiungi, supra eod. tit. ibi, hoc enim euenire posse prospicere debuit,& imputãdum est domino, qui apertius legem non dixit. l. ueteribus. ff. de pact. quare si seruus est diligẽs & facit quicquid potest, dignus uidetur mercede sua. tamen cogita, quia magna est authoritas Bar.& aliorum.
9 In hac eadem. l. §. item cum quidam, glo. in uoce, personis, ait uenditorem † re casu perempta pretium exigere posse ab emptore; quia tractat de damno uitando: locatorem uerò pensionẽ eo casu consequi haud posse, quoniam tractat de lucro. Attende differentiam hanc inter uenditorem & locatorem, quam fefellit Rom. ut testatur Dec. in cons. 312.& de hac re uide Abb. & alios in c. potuit,& in c. propter sterilitatem, de loca.

Summarium in l. sed addes. § si quis. ff. de loca. & cond.

1 *Pensio solui non debet in principio anni, sed in fine.*

Bar. in l. sed addes. §. si quis cum in annum. ff. de loc.& cond.

1 BART. in d. §. si quis cum in annum, colligit ex tex. pensionem † solui non debere in principio anni sed in fine. vide Alex. in l diuortio, col. 4. ff. sol. matr.& Abb. in c. peruenit, de arbitr.

Summarium in l. si in lege. ff. de loc. & cond.

1 *Illud quod alterius arbitrio committitur, intelligendum est de arbitrio boni uiri.*

2 *Ille qui habet arbitrium approbandi obligationem, non potest terminum prorogare.*

Bar. in l. si in lege. ff. de loc.& conduc.

1 BAR. in d. l. si in lege, in principio, inquit, illud, quod alterius † arbitrio committitur, intelligendum esse de arbitrio boni uiri. vide Rom. in consi. 115. Abb. in c. 1. de dilat.& Feli. in c. 1. nu. 86. de const. ubi limitat, hoc procedere nisi ille alioqui hoc modo etiam terminare teneretur: quia tunc de libero arbitrio intelligeretur.& de hac re uide quæ posui suprà ad Bart. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro soci. Hic reliquum est, ut intelligamus, quid sit hoc arbitrium boni uiri,& quomodò regi debeat ac moderari. Dec. in c. de causis, de off. deleg. ait, illud esse

regendum

regendum à lege, cessante verò lege, à consuetudine, & cessante consuetudine, à similibus ad similia. idem Dec. in l. in personam. §. generaliter. ff. de regu. iur. ait arbitrium boni uiri esse illud, quod aliquis faceret in rebus suis uel sibi fieri uellet. & dum Bar. subiungit, eum, qui habet ar-
2 bitrium † approbandi obligationem non posse terminum prorogare. vide Alex. in consi. 192. Visis actio. col. 3. & fin. in libro primi & secundi vol. ubi citat hoc Bartoli documentum. & Paul. de Cast. in auth. quæ supplicatio, col. 2. C. de precib. Imper. offeren. Feli. in c. 1. col. 18. de const. Rom. in consi. 322. Aret. in c. dilecti, col. 3. de re iudic. & in consi. 85. col. 5. Alex. in l. milites, C. de testa. milit. Car. in consi. 16. versi. si protestati. & Soc. in cōs. 195. col. 2. in 1. vol. ubi ait, arbitrium datum ad procedendum non intelligi quò ad condemnandum, neque contra; quia hæc sunt diuersa. citat Bar. & alios in l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de uerb. oblig. & ad præfata uide Feli. in c. cùm olim, j. de off. deleg.

Summarium in d. l. si in lege. §. si colonus. ff. de loc. & cond.

1 *Res secundi conductoris obligata primo conductori, non intelligitur obligata primo locatori.*

Bar. in d. l. si in lege. §. si colonus, ff. loca. & cond.

1 BART. in ead. l. §. si colonus, ait, res secundi conductoris † obligatas primo conductori, nō intelligi obligatas primo locatori. Deinde opponit Bar. d. l. solutum. §. solutum. ff. de pigno. act. & dicit plures ad hoc afferri solutiones, sed illam ueram esse, quòd ibi tacitè, & hic ex conuentione. Attende quia contrarium sentit Bar. in d. §. solutum.

Summarium in d. l. si in lege. §. si domus. ff. de loc. & cond.

1 *Quando obligatio committitur propter non factum ab initio, & certum est fieri non posse ex post facto, statum potest agi ad integrum interesse.*

Bar. in d. l. si in lege. §. si domus. ff. de loca. & cond.

1 BART. in ead. l. §. si domus, inquit, quando obligatio † committitur propter non factum ab initio, & certum est fieri non posse ex post facto, statim agi posse ad integrū interesse, ut in cōtractibus bonæ fidei. De materia huius. §. uide latè Ias. in l. diem functo, col. 4. ver. nota ex ista. ff. de offic. assess. ubi tradit de hac oppos. quam facit Bart. circa istam gl. & uide in l. diuortio. col. 15. ff. solu. matr.

Summarium in l. si merces. ff. de loc. & cond.

1 *Si committitur merces arbitrio certæ personæ non ualet.*

Bar. in l. si merces, ff. de locat. & condu.

1 BART. in l. si merces, in princ. ita inquit, si committitur merces † arbitrio incertæ personæ non ualet. & idem si certæ, quæ noluerit arbitrari. ad hanc. l. vide Rom. in consi. 257. in secūdo dubio. & Imol. in consi. 22. & dum subiungit Bar. locationem fieri non posse arbitrio eius, quē eligemus, quia dissentire possumus in eligendo. vide Feli. in c. ad hæc, in fi. de rescrip. & Abb. eleganter in c. innotuit, de arbitr. Dicit posteà Bar. ualere locationem factam ad arbitrium duorum eligendorum, scilicèt ut unus eligatur à me, & alius à re. Tamen aduerte hic, quia personæ sunt incertæ, id quod est contra tradita per Aret. in l. j. §. fi. col. 1. ff. de uerb. oblig. & de hac materia uide plenè apud doct. in l. si quis arbitratu. ff. eod. tit. de uerb. ubi agitur quando ille assumptus non uult, aut non potest arbitrari: & quādo sit recedendum à persona electa. ad quod uide Soc. in cons. 44. col. 4. in 1. vol. ubi ait, semper esse recedendum à persona electa, quando alioqui unus locupletaretur cum aliena iactura.

BART. in ead. l. §. culpæ, tractat de damno passo ab inimicis de qua re egimus suprà. in l. si uno. §. cum quidam; ubi uide omninò, & uide Alex. in consi. 20. in 5. uol.

Summarium in d. l. si merces. §. uis maior. ff. de loc. & cond.

1 *Pro damno intolerabili fit remissio mercedis conductori.*

2 *Ad hoc ut quis teneatur ad soluendam totam pensionem, quid sit agendum.*

3 *Emphyteotæ remissionem fieri non debet.*

Bar. in d. l. si merces. §. uis maior. ff. de loca. & cond.

1 BAR. in ead. l. §. Vis maior, sic ait in summa. Pro damno † intolerabili fit remissio mercedis condu-

conductori, alioqui uerò si damnum sit modicum: quia tunc non fit remissio, sicut nec augetur pensio propter modicum augmentum. circa hunc.§ uis maior, attende, quia si debitores uel conductores particulares propter bellum effecti essent pauperiores, ita ut soluere non possint conductori, debet ei fieri remissio, etiam si ante bellum esset iam elapsum tempus soluēdi. Angel. in consi. 312. vide etiam Soc. in consi. 156. in 1. vol. ubi ait, remissionem propter bellum fieri non debere, quando bellum uigebat tempore locationis. & ad hunc tex. faciunt trad. per Alex. cōs. 112. in 1. vol. ubi tradit, eū petere posse remissionē mercedis, qui non percipit dimidiam partem fructuum, qui colligi consueuerunt. de qua re uide etiam Bal. in l. licèt. C. eod. tit. & Imol. in c. propter sterilitatem, eod. tit. & de materia huius tex. uide Ana. in consi. 64. cum ibi additis. Ang. in cons. 131. col. pen. Et si uis adhibere cautelam, ut quis indistinctè ad soluendam
2 † totam pensionem teneatur, renunciandum est in instrumento à conductore exceptioni doli mali, & condictioni sine causa etiam iusta, & latius ut per Cæpol. in caut. 48. incip. Regula est. isto enim casu tenebitur conductor indistinctè, ut tradit Ias. in l. j. col. antep. uersi. pro ista. C. de iur. emphyt. ubi tradit etiam de remissione, quæ fit simplici conductori, uel ad longum tempus uel in perpetuum, ut ibi uidere est in d. l. j. col. 4. uersi. secundò principaliter, ubi multas limitationes tradidit. & quæ sit ratio, quare fiat remissio. ex qua consequenter infert, emphyteotæ
3 remissionem † fieri nō debere, quamuis ibi aduertat Bartolum uelle, ei quoque faciendam esse remissionem, quando non perciperet fructus, quos soluit pro recognitione. sed hoc reprobat Ias. dicens fieri remissionem solùm quando percipiuntur fructus circa dimidiam censūs, ut ibi latius per eum. De hac re uide Abb. in c. potuit, de loca. Ad prædicta uide aliqua, quæ posui suprà ad Bar. in l. si uno. §. cùm quidam, eod. tit. & dum Bar. subiungit quando aliqua sit locatio, & quando societas, uide gl. in l. diuortio, ver. itē si messis, in uerbo sequantur. ff. sol. matr. & ideò dum Bar. in hoc. §. col. 3. in ult. notab. ait, contra colonum partiarium agendum esse actione pro socio, quia est societas, non autem ex locato: uide ibi apostillam in uoce actione. & de contentis in ea uide Ias. in l. item seruiana, col. 3. inst. de acti. & Io. Fabr. inst. loca. in princ. ubi tradit an colonus partiarius faciat fructus suos in solidum.

Summarium in l. in operis. ff. de loc. & cond.

1 *Simul dicitur factum, quod fit eodem die.*
2 *In obligatione operarum post moram succedit obligatio ad interesse.*

Bar. in l. operis. ff. de loca. & cond.

1 BART. in d. l. in operis colligit ex tex. simul dici factum † esse, quod fit eodem die. vide Fel. in c. translato, col. 5. de const. & ibi addita ad Abb. in additione incip. pro concordia. & Barb. in consi. 13. in 3. vol. vide etiam Bar. in l. fundus. §. si duo. ff. de pignor. & simul dicitur fieri illud, quod fit successiuè quando aliter fieri non potuit. l. hac consultissima. C. de testam. ibi simul, & non diuersis. & an illud, quod fit pluries, & unum post aliud dicatur simul fieri, vide Bar. in l. plures. ff. de iniuri. incontinenti autem dicitur fieri, quod fit infra triduū. Paul. de Castr. in suo sing. 25. citat. l. fi. C. de erro. adu. de hac re uide Feli. in c. prætereà, de testi. cogen.
2 Bar. in ead. l. uers. item oppo. inquit, in obligatione † operarum post moram succedere obligationem ad interesse. vide Rom. in consi. 47. & Alex. in cons. 122. in 5. uol.

Summarium in l. habitatores. ff. de loc. & cond.

1 *Modica conductoris incommoditas non operatur, ut fiat mercedis remissio.*

Bar. in l. habitatores. ff. de loca. & conduc.

1 BART. in d. l. habitatores, in principio dicit, modicam † conductoris incommoditatem nō operari ut fiat mercedis remissio. vide quid per hunc tex. consuluit Anch. in consi. 90.

Summarium in d. l. habitatores. § item interrogatus. ff. de loc. & cond.

1 *Iustus timor facit, ut remissio fiat mercedis.*
2 *Nulla maior necessitas dari potest quàm timor mortis.*
3 *Metus dicitur alicui iustè illatus, non solùm quando re ipsa subest periculum, sed etiam quando adest suspitio.*

Bar.

Bar.in d.l.habitatores.§.item interrogatus.ff.de loc.& cond.

1 BART. in ead.l.§.item interrogatus,tradit,iustum timorem † facere,ut remissio fiat mercedis,quamuis periculum non sit secutum. iste tex.semper afferri solet ad hoc, quòd tempore pestis conductores domuum,pensionem soluere non tenentur. id quod sanè intelligendũ est, scilicèt facta prius denunciatione & consignatione clauium,ut per Io.Baptistam de sancto Seuerino in repet.l.diem functo,quæst.40.ff.de off.assess.& de primo est tex.in l.item quæritur.§. exercitu,suprà eod.tit.& si cupis ut conductor omni casu eueniente ad pensionem teneatur, ui de cautelas quas posui suprà in l.si merces.§.uis maior,eod.tit.ad rem,scilicèt,conductorem superueniente peste posse domum conductam dimittere,facit tex.in c.propter sterilitatem,de locа.nam si propter necessitatem superuenientem potest dominus inquilinum expellere, ita potest conductor domum dimittere; nulla enim maior necessitas † dari potest quàm timor mor-
2 tis.l.de ætate,ubi Bar.ff.ad Trebell.tradit Abbas in d.c.propter. faciũt quæ habẽtur apud Bar. in l.j.ff.de bonor.poss.ex testa.milit.Bal.in l.fi.C.de test.Ang.in l.si uacantia.C.de bon.uacan.libro 10.& in §.quia uerò,in authen.de non alien. Salic.in l.cùm à matribus,C.qui pet.tut. gl. & Ant.de Butr.in c ad supplicationem,de renunc.Tamen Barb.in d.c.propter sterilitatem,col.4. inquit conductorem eo casu domum conductam dimittere non posse; quia in hoc priuilegiatus non reperitur,sed quòd immo dimitti possit,probatur,quia tempore pestis locus non dicitur tutus. Bar.in d.l.de ætate.& ita tenet Bal.in c.ex parte.j.in fi.de appellat. & ibi Corn. ait ita indistinctè esse dicendum, licèt Abb. in c.cùm dilecti, de dol. & cont.senserit inspici oportere qualitatem complexionis. sed nemo debet se exponere tam magno & euidenti periculo, ut dicit Bal.in d.c.ex parte,in fi.ubi in terminis decidit quæstionem hãc,quamuis Abb.& Barb.nullam de ipso faciant mentionem. & dum Bar.inquit sufficere timorem periculi, licèt periculũ
3 non sequatur. facit ad hæc optimè, quia metus † dicitur alicui iustè illatus non solùm quando re ipsa subest periculum, sed etiam quando adest suspicio.text.est not. in l.nouissimè.§. si quis compulsus.ff.quod fals.tut.auto.Alex.in cons.99.in 3.volu. ita etiam doct. aiunt. in l.ut uim.ff. de iust.& iur.aliquem posse se defendere non solùm quando ei re ipsa fit offensio,sed etiã quando subest timor probabilis: quia non debet expectare ut percutiatur, & ea quæ non fiunt propter metum habentur pro factis.Dec.in l.in omnibus causis.ff.de reg.iur.

Summarium in l.quod si domus.ff.de loca.& cond.

1 *Qui in lite sua aduocatum habuit gratis, potest petere mercedem aduocati.*

Bar.in l.quòd si domus.ff.de loca.& condu.

1 BART. in d.l.quòd si domus, inquit, eum qui in lite † sua aduocatum habuit gratis, posse petere mercedem aduocati. De hac re uide Ias.in l.properandum.§. sin autem alterutra, colu. 6.uersic.adest.C.de iudic.ubi tradit,quid si is aduocatum habuisset in remunerationem beneficij præteriti uel futuri.

Summarium in l.qui insulam.§.qui ædem.ff.de loc.& cond.

1 *Pensio quæ præstatur ad mensuram tantum, pro rata operis facta, peti potest.*

Bar.in l.qui insulam.§.qui ædem. ff.de loca.& cond.

1 BART. in d.§.qui ædem,sic ait in summa.Pensio,† quæ præstatur ad mẽsuram tantùm,pro rata operis facta peti potest.vide Alex.in l.diem functo,col.2.ff.de off.asses.

Summarium in l.in naue.ff.de loc.& cond.

1 *Ille qui tenetur in genere respectu alicuius speciei, illa specie perempta, liberatur.*

2 *Nomen actionis oneris aduersi an sit proprium nomen actionis.*

Bar.in l.in naue.ff.de loca.& cond.

1 BART. in d.l.in naue,inquit,eum,qui tenetur † in genere respectu alicuius speciei,illa specie perempta,liberari. vide Aret.& Alex.in l.si ex legati causa.ff.de uerb.oblig.& dum Bar.ibi subiungit,aliam solutionem ad contrarium,quod adduxerat,hoc est,eum, qui in genere subalterno est obstrictus,toto illo genere perempto liberari. Dicas hanc solutionem * communiter approbatam esse in l.quod te.ff.si cert.pet.ubi Ias.col.5.

Bar.

1 Bar.in ead.l.quærit,utrum nomen † actionis oneris aduersi,sit proprium nomen actionis. vide Iaſ.in §.actionum,col.4.in 3.notab.inſt.de actio.

Summarium in l.qui fundum.ff.de loc.& cond.

1 *Colonus non cogitur ſtare in conductione legatario uel emptori re uendita uel legata.*

Bar.in l.qui fundum.ff.de loca.& cond.

1 BART. in d.l.qui fundum,ait,colonum † non cogi ſtare in conductione legatario uel emptori re uendita uel legata. ad hæc uide Alex.& alios in l.qui abſenti.§.1.ff.de acquiren.poſſ.& Paul.de Caſt.in l.ſi merces.§.1.ſuprà eod.tit.Abb.in c.fi.ne prælat.uices ſuas.Imol.& Iaſ. in l.filiusfamiliàs.§.Diui,quæſt.3.ff.de leg.1.ubi plenè Alex.& in conſi.118.in 2.dub.in 5.vol. ſed an conductor poſsit expelli à ſucceſſore particulari,ei ſuum intereſſe offerente? Soc. in conſi.90. in 4.vol.Ant.de Fano in tract.de pignoribus & hypoth.in 2.par.primæ par.princ.nu.7.cũ ſeq. & Ambroſ.de Oppiz.in repet.l.filiusfam.§.Diui.ff.de leg.nu.103.

Summarium in l.ſi fundus.ff.de loc.& cond.

1 *Si conductor frui non poteſt re abſque culpa locatoris,fit ei remiſſio mercedis pro rata.*

Bar.in l.ſi fundus.ff.de loca.& cond.

1 BAR. in d.l.ſi fundus,ſic inquit in ſumma.Si conductor † frui non poteſt re abſque culpa locatoris,fit ei remiſsio mercedis pro rata:ſi uerò culpa locatoris interueniat,ad integrũ intereſſe locator tenebitur. De materia huius.l.uide Imol.in conſi.84.Roma.in conſi.433.Alexan.in conſi.84.in 6.vol.Soc.in conſi.146.in 1.volu.& in conſi.88.eod.volu.cum ultima ſubſcriptione ad.d.conſilium ubi ſoluitur contrarium.l.Lucius.ff.de euiction.quæ huic.l.uidetur reluctari. Præterea attende tex.in hac l.in uerſic. nam & ſi uendideris. qui eſt mirabilis, quoniam ex eo colligitur,quamuis fiſcus loco hæredis extranei habeatur,tamen in eo tranſire bona ſine onere, in quibus alter ius habebat ad rem. ita Rom.in ſuo ſingul.425.incip.nunquid confiſcatis.

Summarium in l.& hac diſtinctio.§.cum fundum.ff.de lo.& con.

1 *Ille,qui eſt dominus pro certa parte,pro indiuiſo poteſt locare totum fundum ſi utiliter facit.*

Bar.in l.& hæc diſtinctio.§.cùm fundum.ff.de loca.& cond.

1 BAR. in d.§.cùm fundum,inquit,eum,qui eſt dominus † pro certa parte pro indiuiſo, poſſe locare totum fundum ſi utiliter facit: quia huiuſmodi negocium pro parte expediri non poteſt. vide Alex.in l.ſerui electione.§.1.col.2.ff.de lega.1.Flori.in l.Sabinus,com. diuid. Aret. in l.duo fratres.ff.de acquir.hæred. Bal.in l.j. C.qui teſta.facer. poſſ.& in c.cùm omnes, col.2. de conſtit.Aret.in conſi.126.& ad primam deciſionem Barto.uide Iaſ.in l.ij.§.ex his,colu.3. ff.de uerbor.obligat.

Summarium in l.opus.ff.de loc.& cond.

1 *Ille qui in ſe ſuſcepit periculum operis tenetur donec opus approbetur.*

Bar.in l.opus.ff.de loca.& cond.

1 BAR. in l.opus,ait,eum,qui in ſe ſuſcepit periculum † operis,teneri donec opus approbetur.& reliqua ut ibi per.eum.vide Rom.in conſ.247.& Bal.in conſ.119.in 1.vol.

Summarium in l.qui mercedem.ff.de loc.& cond.

1 *Ille qui promiſit cuſtodiam,tenetur de periculo & damno dato ab aliquo.*

Bar.in l.qui mercedem.ff.de loca.& cond.

1 BART. in d.l.qui mercedem,dicit,eum,qui promiſit † cuſtodiam,teneri de periculo & dãno dato ab alio,quod potuit cuſtodia euitari. vide Hoſt.& alios in c. propter ſterilitatem, de loca.& Alberic.in l.ſi quis ex argentarijs.§.fi.ff.de eden.ubi habetur etiam,ei, qui onus cuſtodiendi ſuſcepit,onus probandi incumbere,damnum illud ſua culpa non contigiſſe.

Summarium in l.ſi domum.ff.de loc.& cond.

1 *Damnum datum à ſeruis in hac actione non uenire.*

Bar.in l.ſi domum.ff.de loca.& conduc.

1 BART. in d.l.ſi domum,inquit,damnum † datum à ſeruis in hac actione non uenire. vide Bal.in conſi.121.in 4.vol.

Summa-

Summarium in l.ea lege. §.locauit.ff.de loc.& condu.

1 *Qui locauit operas suas singulis diebus ut opus faceret, non teneri de uitio operis.*

Bar.in l.ea lege.§.locauit.ff.de loca.& conduc.

BART. in d.§.locauit,ait,textum hunc esse singularem,ex quo colligitur,eum, qui locauit
1 operas † suas singulis diebus ut opus faceret,non teneri de uitio operis. vide Rom. in sing. 31. incip.Siquis conducatur.

Summarium in l.quæro.ff.de loc. & cond.

1 *Quomodò teneatur ille,qui promisit indemnitatem.*
2 *Casus fortuitus non liberat debitorem generis. & nu.3.*
4 *Fideiussor simpliciter acceptus an uideatur intercedere in omnem causam.*

Bar.in l.quæro.ff.de loca.& conduc.

1 BART. in d.l.quæro,in 4.notab. tradit quomodò teneatur † ille, qui promisit indemnitatem. De hac re uide Alex.in cons.31.In causa executionis,in 4.vol.col.1.& in cons.114.super eo,col.2.in 3.vol.vbi ait,eum,cui promissa est indemnitas, agere non posse contra promittentem,si aliunde potest conseruari indemnis.Et ad materiam huius promissionis uide gl. & doct. in l.si pater.C.de collat.& Bar.in l.pater.ff.de dot.prælegā. Bald.in l.cùm tibi.C.de euiction.Et talis promissor non tenet ad id,quod contingit facto illius,cui est facta promissio. Soc.in cons.
2 70.in 3.uol.Ad quod facit in simili casu pulchra decisio: nam etiam si casus fortuitus† communiter non liberet debitorem generis.l.qui hominem.§.si nullo.ff.de solut. tamen hoc limitatur nisi casus ille facto ipsius creditoris contingeret: ita Raph.Cuma.in cons.185.col.2. Et attende in hac materia,fideiussionē esse distractum,quando id expostulat natura obligationis.Alex. in cons.176.Viso instro,in lib.primi & secundi uol.quem oīnò uideas.Ad prędicta uide Salic. in l.j.C.de fideiuss.& in l.j.C.de fideiuss.tut.& ad rem faciunt,quæ tradit in simili casu Ias.in l.fi. in princ.col.1.ff.si cert.pet.dicens,eum, qui promisit quanto minus à Titio consequi poterit,&c si renunciauerit beneficio fideiussorū,ante principalem debitorem conueniri non posse: & ibi latè prosequit. limitatq; duobus modis hanc conclusionem,vt ibi uidere est. & aliam differentiam tradidit inter fideiussorem,& eum, qui promisit indemnitatem. Hoc tamen quod prædi-
3 ctum est, eum scilicèt nisi prius facta excussione † conueniri non posse,intelligit, esse uerum si pars opponit,alioqui uerò parte non excipiente.Bar.in d.l.fi.in princ. in ultimis uerbis, ubi declarat. Et uide ibi etiam Curt.fol.13.& de re proposita uide Ias.in l cū filius familiàs.ff.de uerb. oblig.Et promissa indemnitate tenetur promissor etiam ad lucrum cessans.l.quia poterat,iuncta.l.apud Iulianum.ff.ad Trebell.& promissionem indemnitatis,& promissionē defensionis à pari procedere,docuit Bar.in d.l.pater.ff.de dot.præleg.
4 Bar.in hac ead.l.in princip.vers.ultimò glo.tradit,an fideiussor † simpliciter acceptus, uideatur intercedere in omnem causam? & distinguit secundum glo.vide in hac re pulchrum consilium Anch.in cons.78.& ibi addita.

Summarium in d.l.quæro.§.inter locatorem.ff.de loc.& conduc.

1 *Promissio de non expellendo colonum quomodò intelligatur.*
2 *Promissio de non exhæredando filium quomodò intelligatur.*
3 *Proprietarius si promisit usufructuarium non molestare, quomodò intelligatur.*
4 *Colonus, qui in solutione pensionis cessauit, an possit expelli.*
5 *Colonus ad hoc ut possit expelli, an exigatur sententia.*
6 *Emphyteota non soluens infra biennium, potest moram purgare.*

Bar.in d.l.quæro.§.inter locatorem.ff.de loca. & cond.

1 BART. in ead.l.quæro.§.inter locatorem,inquit,promissionem † de non expellendo colonum,intelligi,nisi per bienniū cessaret in solutione pensionis. et,ideò ex isto tex.colligit, neminem ex aliquo contractu agere posse,nisi ante oīa probet,se pro parte sua adimpleuisse cōtenta in ipso contractu.vide aliquid in hac re apud Barb. in cons.12.col.pe.in 3.uol.& in cons.32. col.1.& in cons.70.eo.uol.Alex.in cō.76.in 5.uol.Corn.in cons.297.in 3.uol.Bal.in cō.325.

in 3.vol.Ang.in consi.219.in fi. Item aduerte,quia non adimplenti non est adimplendum etiã si iuramentum interuenisset.tex.est,& ibi Bal.in c.peruenit.2.de iureiur.& Bal.in.cons.327. in 1.uol.& in hac re uide omninò Aret.in consi.70.vbi tradit quædã scitu digna. & Io.Bapt.Caccialupum in tract.de transactionibus,q.14.& Soc.in consi.110.inter consilia Alber.Bruni.

2 Bar.in eod.§.dicit,si promisi filium † non exhæredare, hoc esse intelligendum nisi causam exhæredationis dederit. & similiter si promisi non offendere, intelligitur nisi causam offensionis commiserit.Ad hæc uide Alex.in cons.114.col.2.in 3.vol. vbi per istum text.inquit,si promisi aliquem releuare à deposito,intelligitur,nisi ille sit in culpa.& in cons.177.in 5.vol.vbi agit de uxore,quæ prohibita est molestari in usufructu sibi relicto. et uide Bal.in consi.357.in 4.volu. Raph.Cuma.in cons.51.Feli.in c.cũ ordinem,col.5.de rescr.& in c.peruenit.2.col.2.de iureiu. & hunc tex.generaliter adnotandum esse ad quemcunq; contractum, vt hic, vide Abb.in cõsi. 61.in 2.uol.& in cons.seq.in fi.& in cons.94.col.4.in 3.dub.eo.uol.Roma.in cõs.211.& Alex. oĩnò in cons.194.Viso testõ,in lib.primi & secundi uol.vbi ait,eum,qui prohibitus est molesta re,posse nihilominus ea facere,quæ ueniũt ex natura contractus;atq; ita intelligit nisi molestia

3 ex natura contractus oriatur per hunc tex.et ideò infert,si proprietarius † promisit usufructuarium non molestare,poterit tamen petere cautionem de utendo,& fruendo arbitrio boni uiri: quia hoc est de natura ipsius ususfructus. ppeà idẽ censeo si usufructuarius uẽderet,vt proprietarius agere possit contra eũ ad hoc,vt usufructu priuet:quia uẽdidit,cũ hoc sit de natura ususfructus.vide ẽt Barb.in cons.8.in 1.vol.& Feli.in c.causam quæ,col.13.& seq.de rescript. Et in summa scias,quamcunq; promissionem de non contraueniendo intelligi debere; nisi ex causa legitima,& lege permittente contraueniatur.Soc.in cons.22.in 4.vol.quẽ uide.Itẽm hoc intelligitur nisi culpa illius,cui facta promissio,id fiat: ut dixi in hac ead.l.in principio.uide ibi.

4 Bar.in eod.§.subiungit, an & quando colonus † propterea q in solutione pensionis cessauit, possit expelli:et distinguit ut ibi uidere est apud eum.Istam distinctionẽ Bar.sequit Ias.in auth. qui rem,col.3.vers.tertia conclusio.C.de sacrosc.eccl. vbi limitat non procedere in conductore ad longum tps,quia requiritur ut per triennium cesset à solutione. & in l.ij.C. de iure emphyt. col.10.vers.tertia conclusio,vbi latissimè tradidit,qũo ferè in omni materia propter cessationẽ (vt ita dixerim) solutionis aliquis expelli possit, vt ibi per eum. Item quid sit qñ adiectum est iurm: vide Alex.in cons.85.in 1.vol.Et dum ibi Bart.subiungit, eum,qui est præsens,& cessat, posse statim expelli.vide Alex.in cons.131.in 4.uol.& in d.cons.85.Abb.in d.cons.77. in fin.in 1.vol.Bal.& Feli.in c.querelam,de iureiur.& oĩnò Alex.in cons.105.col.4.in 3.uol.& in 6.col. & per totum.vbi hr̃,quid si appositum est iuramentum,& quid si non uteretur arbitrio boni uiri.et ibi ait ẽt quid sit non uti arbitrio boni uiri.& in cons.118.col.2.in 5.vol. vbi tradit, qualis

5 esse debeat iste malus usus, vt possit expelli: & an super † hoc sñia exigatur. et ad hæc uide Ias. in d.l.ij.col.33.cum quatuor seq.& Bal.in cons.290.in 2.uol.vbi ẽt ipse loquitur de eo,qui malè utitur,& non soluit. Attende tamen nonnulla in re proposita scitu digna: nam emphyteota non soluto canone per biennium expelli non potest,quando talis esset consuetudo regionis,& hmõi consuetudo ualida est: quia non est contra substantiã contractus, sed tm̃ contra accidentalia.Abb.in cons.72.in 1.uol.item emphyteota non soluẽs infra biennium potest moram purgare.Fulg.in cons.7.nisi dñs elapso biennio protestet se nolle amplius illum hr̃e pro emphyteo

6 ta.Cæpol.in caut.135.Item emphyteota † soluere non potest canonem pro plurib. annis futuris;quia agit de interesse domini creditoris. Dec.in l.cùm tps.ff. de reg.iur. Item emphyteota, qui iurauit soluere pensionem quolibet anno,si non soluit, priuat non expectato biennio. Feli. in d.c.querelam.Thom.Ferrat.in caut.20.Quando dominus uult emphyteotam à possessione expellere,utrum debeat eum citare,& agere uia actionis, an per officium iudicis procedere debeat? et alia multa in hac re uide apud Soc.cons.167.in 1.uol. Et an dominus possit eũ propria authoritate expellere.et quid si iudex fuisset aditus. Dec.in cons.146.& Cæpol.in caut.136.

Summarium in l.dominus. § in conducto.ff.de loc. & condu.

1 *Inquilinus meliorando domum conductam, quod impendit, potest repetere à domino,*

Bar.

Bar. in l. dominus. §. in conducto. ff. de loca. & conduc.

1 BAR. in ead. l. §. in conducto, sic ait in summa. Quod inquilinus† meliorando domum conductam impendit, potest repetere à domino. vide Alex. in consi. 326. colu. 3. in 3. dubio. Et an & quando & quomodò melioramenta repeti possint, vide Ant. de Fano in tracta. de pignor. & hypothec. in quarto membro quintæ par. nu. 182. cum seq. & Mari. Soci. iuni. in consi. 150. nu. 31. & quæ dicam infrà in l. colonus, hoc eo d. tit.

Summarium in l. insulam. §. in operis. ff. de loc. & cond.

1 *Breuitate termini contractum bonæfidei non uitiari.*

Bar. in l. insulam. §. in operis. ff. de loc. & conduc.

1 BART. in d. §. in operis, ait, breuitate termini† contractum bonæfidei non uitiari. vide quid per hunc tex. decidit Bal. in c. 1. §. ad hæc, in tit. hic fini. lex, deind. consuet. &c. in usib. feudorũ.

Summarium in l. Martius. ff. de loc. & cond.

1 *Medicus si promisit curare podagra ægrotantem, & ille sit liberatus pro aliquo tempore, & deinde podagra reuertatur, utrum debeat consequi mercedem integram, an non.*

Bar. in l. Martius. ff. de loca. & condu.

1 BART. in d. l. Martius in fi. quærit, si medicus† promisit curare podagra ægrotantem, & ille sit liberatus pro aliquo tempore, & deinde podagra reuertatur, vtrum debeat cõsequi mercedem integram, an non? et decidit, eum non debere illam consequi, si non fuit liberatus etiã à causa ipsius podagræ, alioqui debet totum habere. si uerò est dubium, & tunc distinguit: aut infra modicum tempus fuit reuersa, aut non: vide ad hæc Alex. in l. si quis seruum, aliter in l. fi. ff. de uerb. oblig. & in l. si ita essem stipulatus, in fi. eod. tit. & ibi omninò Imol. & Bal. in simili casu in consi. 237. in 2. uol.

Summarium in l. cum in plures. ff. de loc. & conduc.

1 *Si domus habitari non potest, vel ad habitandum alteri locari, debet fieri remissio mercedis.*

Bar. in l. cùm in plures. ff. de loc. & condu.

1 BAR. in d. l. cùm in plures, sic ait in summa. si domus† habitari non potest, nel ad habitandum alteri locari, debet fieri remissio mercedis, nisi alia æquè commoda præstetur. vide Imol. in consi. 29. & Rom. in consi. 432. vbi per hanc. l. & similes, decidit quæstionem hanc; si conduxi prædia per ix. annos, eisque uti non potui per illud tempus, vt ad soluendam pensionem tenear pro illo tempore, quo frui potui. vbi etiam traditum est, si mihi sit reintegratio illius tẽporis, quo uti non potui, nunquid pensionem illam soluere debeam, de qua fuit conuentum? an uerò eam, quæ post fuit sequuta. vide Aret. in consi. 52. col. 1. & 2. Et dum Bar. in fi. ait, si dubitatur an aliquis domum conduxerit, ut habitet eam, an uerò ut in ea hospitium faciat, inspiciendam esse qualitatem personæ. vide Roma. in consi. 178.

Summarium in d. l. cum plures. §. uestimenta. ff. de loc. & cond.

1 *Quandocunque unus conuenitur ex facto alterius, ille prius conueniri debet sumptibus conuenti, nisi sit multum difficile.*

Bar. in d. l. cùm in plures. §. vestimenta. ff. de loc. & conduc.

1 BART. in ead. l. §. vestimenta, in fi. inquit, quandocunque unus conuenitur† ex facto alterius, ille prius conueniri debet sumptibus conuenti, nisi sit multùm difficile. et hoc arbitrio iudicis. vide Barb. in consi. 43. col. 5. & tribus seq. in 2. dub. in 2. vol.

Summarium in d. l. cum plures. §. messem. ff. de loc. & condu.

1 *Colonus agere non potest condictione furtiua.*

Bar. in d. l. cum plures. §. messem. ff. de loca. & conduc.

1 BAR. in ead. l. §. messem, ait, colonũ† agere non posse condictione furtiua, sed agere posse contra dominum, ut ipse agat. vtrum autẽ ista obligatio agendi diuidua sit, an non? tradit Bar. in l. iiij. §. Cato, in 4. quæst. ff. de uerb. obligat.

Summarium in d. l. cum plures. §. locator. ff. de loc. & condu.

1 *Propositum in mente retentum, nihil operari.*

Bar.in d.l.cùm plures.§.locator.ff.de loc. & condu.

1 BART. in ead.l.§.locator, ait, propositum† in mente retentum,& non expressum parti,nihil
operari. Ad istum tex.uide Aret.post Imol.in l.Titia.§.idem respondit.j.ff. de uerb. obligat.&
quæ tradita sunt in l.in re mandata.C.mand.Et dum Bart.in fi.remittit se ad ea,quæ scripsit in l.
non solùm.§.fi.ff.de oper.no.nunc.vide eum ibi in 4.colu.vers. circa secundum & de huius tex.
intellectu uide Bar.& Ias.in l.pacta nouissima.C.de pact.

Summarium in d.l.cum plures.§ uehiculum.ff.de loc.& conduc.

1 *Passagium siue uectigal, quod soluitur pro uehiculo ad dominum uehiculi pertinere.*

Bar.in d.l.cum in plures.§ uehiculum.ff.de loca & cond.

1 BART. in ead.l.§.uehiculum,inquit, passagium † siue uectigal,quod soluitur pro uehiculo,
ad dominum uehiculi pertinere : quod uerò soluitur pro rebus ad dominum ipsarum rerũ spe-
ctare. vide Soci.in cons.247.còl.1.& 2.in 1.vol.

Summarium in l.colonus.ff.de loc.& condue.

1 *Cum qui expellitur de fundo propter pensionem non solutam, posse nihilominus repetere impendia utiliter facta in fundo.*

2 *Emphyteota non repetit sua melioramenta.*

3 *Melioramenta facta à prælato uel clerico in rebus ecclesiæ an repeti possint.*

Bar.in l.colonus.ff.de loca.& conduc.

1 BART. in d.l.colonus,uers.vltimò not.tradit, eum, qui expellitur † de fundo propter pen-
sionem non solutam,posse nihilominus repetere impendia utiliter facta in fundo. vide Aret.in
consi.55.& in l.sanatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.& ibi Alex.& alios. & Paul.de Cast.in cõs.227.
in 3.dub.vbi etiam tangit de sequentibus uerbis Bar.& in consi.139.& in l.si dominus.§.1. su-
pra eod.tit.Et idem Paul.in consi.17.col.pen.& in consi.157.& aliqua uide apud Alex. in cõs.
4.in 5.uol.& Ias.in l.ij.col.24.& sequ.C. de iur. emphy. Et dum Bar.subiungit,emphyteotam
2 † non repetere sua melioramenta : vide Ias.in d.l.ij.col.7.in 7.notab.& in auth.qui rem.col.pe.
uers.capio glo.C.de sacrosanc.eccl.vbi istam glo.reprobat.& uide eum ibi col.3.in ulti.notab.
Et an & quando & quomodo repeti possint melioramẽta,uide Ant.de Fano in tract.de pigno
ribus & hypoth.in 4.membro quintæ par.nu.182.cum seq.& Mari.Soci.iun.in consi.150.nu.
31.Et dum hic agit Bar.de melioramentis emphyteotæ,dicas ea non computari cum deterio-
ramentis,vt euitetur caducitas secundum Ias.in consi.17.in 1.vol. itẽ scias melioramenta facta
super re emphyteotica alienari posse irrequisito domino.Soc.in consi.256.in 1.uol.& ad præ
fata uide Raph.Cuma.in consi.57.cuius contrarium uoluit Fulg.in cons.9.Quæro quid de me
3 lioramentis † factis à prælato,uel clerico in rebus ecclesiæ?Respon.ea repeti posse ab ipso siue
ab eius hærede,quando facta sunt ex proprio patrimonio ipsius clerici. Abb. in c.de multa,de
præben.& in c.fi.in 2.notab.de pecul.cleric.alioqui uerò si facta fuissent ex ipsius industria. &
in d.c.fi.& idem si facta essent ex pecunia ipsius industria acquisita: ita Anch. & Imol.in d.c.fi.
tamen ista conclusio non satisfacit,qm̃ si melioramenta facta ex pecunia acquisita industria cle
rici non repetuntur,minus debent repeti ea quę fiunt ex proprio ipsius patrimonio : quia q̃sita
ex industria vñr esse magis propria,quàm quæsita ex patrimonio: vt in simili casu ait Abb.in c.
præsentium,de pign.Q̃uo aũt melioramenta æstimentur : Ias.in l.j.§.si hæres percepto,nu.12.
ff.ad trebell.ait,ea non esse æstimanda,vt ualent,sed secundum impensam in eis factam.& q̃uo
æstimentur quando facta sunt in rebus ecclesiæ,vide Abb.in c.1.de rest.in integr.

Summarium in rubr.ff.de æstima.acti.

1 *Libellus quomodò sit concipiendus in actione æstimatoria.*

Lucubrat.in rub.de æstimatoria actio.

1 CIRCA istam rubricam.vide quomodò libellus† sit concipiendus,vt per Ias.in §.actionũ,
col.17.uers.istis.inst.de action.

Summa-

Summarium in l.j.§.æstimatio.ff.de æsti.acti.

1 *An & quando æstimatio rei transferat periculum in accipientem.*

Bar.in l.j.§.æstimatio.ff.de æstimat.acti.

1 BAR. in d.§.æstimatio, tradit an & quando æstimatio † rei trāsferat periculum in accipientem. & distinguit, vt ibi uidere est. vide pro intellectu eorum quæ hic Bar.ait,Ias.in d.§. actionum,col.14.in glo.in uoce,æstimatio. inst.de action. vbi multa tradit ad rem facientia.

Summarium in rubr.ff. de rer.permut.

1 *Quomodò libellus sit formandus in hac actione, siue rerum permutatione.*

Lucubrat.in rubr.de rer.permut.

1 CIRCA istam rubricā quomodò libellus † fieri debeat, vide omninò Ias.in d.§.actionum,col.20.uers.Huius ergo libelli,inst.de action.& ibi col.21.agit,an si ego conueniam tecum de permutanda nuda possessione cū alia nuda possessione, dicatur propriè permutatio.& in col.22.tradit,an statutum disponens de emptione,locum habeat in permutatione. de qua re agit Aret.in consi.124.dicens,quòd non: citat Io.And.in titu.de emp.& uend.§.nunc uidendum.

Summarium in l.j.ff.de rerum permut.

1 *Libellus in hac actione an concludi debeat tam in dando quam in accipiendo.*

2 *Vtrum in permutatione sit locus condictioni ob causam indistinctè.*

Bar.in l.j.ff.de rer.permut.

1 BART. in d.l.j.tradit quomodò concludi † debeat,tam in dando,quàm in accipiendo. De hac re scilicèt,an concludi debeat de dando,an de tradendo,uide aliquid apud Ias.in d.§.actionum,col.21.uers.an autem,inst.de action.& hæc dicta Bart. refert Abb. in c.cùm uenerabilis, col.4.de except.vbi Dec.col.7.vers.secundò,late insistit.quem uideas.

2 Bar.in ead.l.in fi.quęrit,vtrum in permutatione † sit locus condictioni ob causam indistinctè. De ueritate huius quæst.vide Ias.in l.ij.in princ.in vltima conclusione Bartoli.ff. si cert.peta.& eundem remissiuè.in d.§.actionum,col.2.vers.& an si alium, & quæ pono in l.actio.ff.de dona. Et dum ultimo loco subiungit Bar.actionem præscriptis uerbis, quæ datur pro re permutata, esse bonæ fidei, uide aliquid per Ias.in d.§.actionum,col.20.uers.1.& in d.l.ij.in princi.colu.3. ff.si cert. pet.

Summarium in rubr.ff.de præscrip. uerb.

1 *Actio præscriptis uerbis, quæ sit, & quomodò competat.*

Lucubra.in rub.ff.de præscrip.uerb.

1 CIRCA hanc rubricam,quæ sit actio † præscriptis uerbis,quomodò competat, & plenè quæ ad rem hanc pertinent,vide apud Mari.Soci.iuni.in consi.145.nu.30. & Ias. in l.j.ff.de æstimat.& in l.si is qui temporali.§.si petitor.ff.de iureiur. & in l.cùm mota.C.de transact.& omninò Io.Baptistam Caccialupum in tract.de pactis.

Summarium in l.naturalis.ff.de præs.uerb.

1 *Quando datur documentum de simplicibus, statim debet intelligi & de mixtis.*

Bar.in l.naturalis.ff.de præscrip.uerb.

1 BART. in d.l.naturalis,in fi.principij,ait,quando datur documentum † de simplicibus,statim debere intelligi & de mixtis. citat.§.item mixtæ.institu.de action.adde tu.§.primum.eod. tit.& omnes in l.ij.in princip.ff.de uerb.oblig.

Bar.in d.l.naturalis.§.& ſi quidem.ff.de præſcr.uerb.

1 BART. in d.l.§.& ſi quidem, in fi.quærit, quid ſi † do tibi ut alij des, uel in aliquam cauſam conuertas, vide Aret.in conſ.74.col.4.

Summarium in d.l.naturalis.§.quod ſi faciam.ff.de præſ.uerb.

1 *Si facio ut des, non habet locum actio præſcriptis uerbis.*

2 *Si datio ſit principaliter propter factum, ipſum factum uideri in obligatione.*

Bar. in d.l.naturalis.§.quod ſi faciam.ff.de præſ.uerb.

1 BART. in ead.l.§.quod ſi faciam, hæc ait in ſumma. Si facio † ut des non habet locum actio præſcriptis uerbis, ſed ad actionem de dolo recurritur. Ad declarationem uide Bar. in l.cum anteà, col.2.uerſ.ut ergo.C.de tranſact.ubi ponam.

2 Bar. in hoc eod.§.ait, ſi datio ſit principaliter † propter factum, ipſum factum uideri in obligatione; & idem econuerſò; maximè quando quantitas debet dari, quia uidetur adiecta in fraudem uſurarum. De iſta quæſtione uideas plenè Alex.in l.v.§.fi.ff.de uerb.oblig.& in conſ.174. Opportunè cõſiderato, in lib.primi & ſecundi uol.& dum Bar. pro declaratione prædictorum quærit quæ ſit ratio, quare in contractu, facio ut des, non detur actio præſcriptis uerbis: circa hanc pulchram declarationem, & ſolutionem, uide Iaſ.in d.§.actionum, col.19.inſtit.de action. ubi ex hoc limitat.§.ſed ſi facio, infrà eod.& declara diſtinctionem hanc locum habere nõ poſſe in alijs contractibus innominatis, de quibus in §.proximo.

Summarium in d.l.naturalis.§.ſed ſi facio.ff.de præſcrip.uerb.

1 *Ex contractu facto ut facias, oritur actio ex præſcriptis uerbis.*

Bar.in d.l.naturalis.§.ſed ſi facio.de præſ.uerb.

1 BART. in ead.l.§.ſed ſi facio, inquit, ex contractu † facto, ut facias, oriri actionem ex præſcriptis uerbis, quæ habet ſimilitudinem cum actione mandati. circa iſtum. §. vide egregiè Iaſ. in d.§.actionum, col.19.uerſ.ex iſta communi. Et dum Bart.ſubiungit, utrum contractus innominati iudicentur ſecundum modum ineundi contractum, an ſecundum modum implendi? vide Bar.in l.cùm mota, col.2.C.de tranſactio.

Summarium in l.inſulam.ff.de præſc.uerb.

1 *Error in nomine contractus, non uitiat contractum.*

Bar.in l.inſulam.ff.de præſcrip.verb.

1 BART. in d.l.inſulam, hæc ait in ſumma. Error † in nomine contractus, non uitiat contractum. Ad iſtam l.uide Alex.in l.ſi conſtante, in princ.col.1.ff.ſolut.matr.& Bal. quẽ refert Alex. in l.j.col.5.ff.de lega.1. & in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqu.poſſ.& melius quam alibi per Iaſ.in l.ſi pecuniam, col.1.in 1.notab.ff.ſi cerr.pet.item uerba libelli ſunt interpretanda, vt libellus ſuſtineatur, vt hic plenè Iaſ.in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iuratuero. ff. de iureiur. & Feli.in c.auditis.nu.6.cum ſeq.de præſcrip.vbi concludit, verba libelli eſſe impropriè accipienda, vt libellus ſuſtineatur, niſi uerba ſint adeò aliena, ut ſuſtineri nequeat.

Summarium in l.ſi rem.ff.de præſ.uerb.

1 *Si commodo ut commodes, agendum eſſe præſcriptis uerbis.*

Bar.in l.ſi rem.ff.de præſcrip.uerb.

1 BAR. in d.l.ſi rem.§.ſi cum unum, ait, ſi commodo † ut cõmodes, agendũ eſſe præſcriptis uerbis; quia hoc eſt commodatum non gratuitum. vide Rom.qui ait hunc text.eſſe ſing. in ſingul.ſuo 38.incip.ad intellectum.

Summarium in l.apud Labeonem.ff.de præſ.uerb.

1 *Qui rem exprimendam recipit, quicquid ex re interim lucratur, domino reddere debet.*

Bar.in l.apud Labeonem.ff. de præſcrip.uerb.

1 BART. in d.l.apud Labeonem, in princ.ſic ait in ſumma. Qui rem experiendam † recipit, quicquid ex re interim lucratur, domino reddere debet. Attẽde, quia ex hoc tex.colligit Phil. Franc.in ſua diſputatione petitorij, in 3.dub.nu.10.expenſas, quæ fiunt durante tempore experimenti

rimenti repeti non posse: quia gratuitum est experimentum. et ex hoc infert ad quæstionem, ut expensæ factæ fratri nouitio à monasterio infra tempus professionis repeti nō poßint, quā uis de religione exeat, vt ibi uidere est nu. 24.

Summarium in l. Titius. ff. de præs. uerb.

1 *Si pecunia datur ut eius usura tributa dantis soluantur, contractum esse innominatum.*

Bar. in l. Titius. ff. de præscrip. uerb.

1 BART. in d. l. Titius, ait, si pecunia † datur, vt eius usura tributa dantis soluantur, contractū esse innominatum. Ad istum tex. in uers. sed nec ipsius, vide Ias. in l. si pascenda. C. de pact. vbi dicit, eum esse singularißimum.

Lucubrat. in l. fi. ff. de præscrip. verb.

AD istum textum uide Rom. in singul. 38. incip. Ad intellectum, vbi ait textum hunc esse singularem.

Summarium in rub. ff. de pignor.

1 *Libellus quomodò concipiatur in materia pignoris.*

Lucubrat. in rubr. ff. de pignoribus.

1 CIRCA istam rubricam quomodò concipiatur † libellus in materia pignoris & hypothecæ, uide quæ posui in Lucubr. in rubrica. ff. de pignor. acti. & plenè ac eruditè admodum, quę ad totam hanc materiam pertinent, vide per Antonium de Fano in suo egregio tract. de pignoribus & hypothecis.

Summarium in l. j. §. cum prædium. ff. de pigno.

1 *Fructus satos & natos in fundo debitoris si sunt percepti ab emptore fundi, non esse obligatos creditori.*

2 *Ad fructus iam consumptos obligatio porrigi non debet.*

3 *An & quos fructus faciat suos bonæfidei possessor.*

4 *Fructus de proximo colligendi habentur pro collectis.*

Bar. in l. j. §. cùm prædium. ff. de pigno.

1 BART. in d. §. cùm prædium, in fi. sentit, fructus † satos & natos in fundo debitoris, si sunt percepti ab emptore fundi, non esse obligatos creditori. idem uult Sali. hic, quamuis in principio contrarium sentire uideatur. Contrariam uerò opinionem, scilicèt, immo obligatos esse quando sati sunt per debitorem, tenet gl. hic, & in l. si conuenerit. §. si fundus. ff. de pignor. acti. & in l. Paulus respondet. §. 1. infrà eod. tit. Bal. & Ang. hic. Cyn. & Salic. post alios in l. quamuis. C. quib. cau. pign. uel hypot. ubi ponunt distinctionem in materia fructuum. & Fulg. hic, & in l. si fundus. §. interdum, infrà eod. ubi melius quàm alij. & Barr. in l. j. in princ. ff. de salui. interd.

2 Item attende hunc tex. ex quo colligitur, ad fructus † iam consumptos, obligationem porrigī non posse; quia nunquam fuerunt in dominio debitoris. Ista enim ratio militat etiam in extantibus. vide Salic. in d. l. quamuis, & hic super glo. quæ uidetur destruere tex. vide Fulg. hic, & in d. l. si fundus. §. si debitor, infrà eod. vbi sentit difficultatem, & bene explicat. Quid autē de fructibus industrialibus, vide quod in simili casu ait Bar. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. hab. Et qui dicantur fructus industriales, vide Soc. in consi. 251. in 1. vol. col. fi. & not. Aretin. in consi.

3 160. Et an & quos † fructus faciat suos bonæfidei possessor: vide Bart. in l. ex diuerso. ff. de rei uendic. Abb. in c. grauis, de rest. spolia. & in c. dilecto, de pręben. Bar. in l. sed si lege. §. scire. ff. de petit. hæred. & ibi Alex. in addit. Angel. in consi. 160. Feli. in c. de quarta. de præscrip. Dec. in c. cùm causa, de off. deleg. Curt. in cons. 71. Ias. in l. Nesennius. §. 1. ff. de re iudic. & Mari. Soc. iun. in consi. 150. Quid dicemus de fructibus pendentibus quando fundus ex pacto redimi potest ab eo, qui illum uendidit, vtrum esse debeant istius, qui vult fundum redimere, an uerò diuidi debeant pro rata temporis? Dicendum uideretur ex quo fructus sunt pendentes, dici debere eos partem esse ipsius fundi; vt per Bar. hic, & habetur in l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de action. emp. ideò redempto fundo, etiam fructus pendentes, ut pars ipsius continebuntur; quia non

 ueniunt

ueniunt tanquam quid accessorium, sed tanquam pars principalis fundi, vt per Bal.& Salic.in l.fructus.C.de action.empt. Neque uidetur obstare documentum Bar.in l.diuortio.§. interdū.
4 ff.sol.matr.vbi ait, fructus † de proximo colligendos haberi pro collectis: quia hoc non militat in proposito casu,vt ibi Ias. declarat.Non etiam uidetur refragari,diuisionem ex æquitate fieri debere pro rata temporis,vt per Bar.in d.l.fi.ff.de iur.fisc.& per Doct. in d.l. Iulianus, quia loquuntur de diuisione facienda inter emptorem & uenditorem, non autem in casu de quo agitur. Tamen ad istam quæstionem uide Ias.in l.qui Romæ,in princ.col.fi.ff.de uerb.oblig.& Fabianum de Monte in tract.de emptione & uenditione,in 6.quæst.nu.22.cum sequ.Quomodò autem peti debeant fructus percepti uel percipiendi,vide omninò Angel.in l.ait prætor.§.per hanc.ff.de his quæ in fraud.credit.& Feli.in c. iudicis officium, de off.iudic. & quando fructus peruntur cum ipsa re,an sit eorum quantitas exprimenda in libello, & quō sit concipiendus libellus ratione fructuum: vide Feli.in c. 1.§.significantibus,nu. 23.cum seq.de libel. oblat.

Summarium in l.si superatus.ff.de pignor.

1 *Sententia lata contra debitorem post pignus conuentum, non præiudicat uenditori.*

Bar.in l.si superatus.ff.de pignor.

1 Bart. in d.l.si superatus,sic ait in summa. sententia † lata contra debitorem post pignus contractum,non præiudicat creditori. sed quid dicemus de probatione,uel instrumēto,an præiudicent creditori? vide Soc.in consi.266.col.3.vers.Ex quibus,in 1.vol. Et dum Bar.prosequitur declarando,hoc quod dictum est de sententia,vt intelligatur,quādo fuit lata creditore ignorante,si uerò eo sciente,& tunc distinguit,vtrum sit lata contra contumacem,an non, nam cōtumax uidetur amittere causam magis ex contumacia, quàm eò quòd bonam causam non habuerit. vide Bal.in l.ingenuum,col.1.ff.de stat.hom.& egregiè Alex.in l.sæpe, vers.circa secundum.ff.de re iud. Et dum subiungit Bar. si totam causam tractauit præsens, eo casu sententiam præiudicare: vide Abb.in cons.45.col.1.in 2.uol.& Feli. in c.cùm Bertoldus, col.10.vers.tertiò limita,de re iudi.& in c.seq.col.4.& in c.quamuis,eod.tit.posteà in fi. subiungit Bar.omnia, quæ dixit in sententia,locum habere etiam in probationibus: vide ad hæc Roma.in cōsi.311. Alex.in consi.203.in lib.primi & secundi uol.& Soc.in d.consi.266.col.3.

Summarium in l.contrahitur.ff.de pignor.

1 *In contrahenda obligatione bonorum, non requiruntur solennitates uerborum.*

Bar.in l.contrahitur.ff.de pignor.

1 Bar. in d.l.contrahitur,colligit ex tex. In contrahenda † obligatione bonorum non requiri solennitates uerborum,siue scripturam; & magis fieri scripturam ad probationem,quàm ad obligationem. Limita nisi partes egissent, ut de ipso contractu scriptura siue instrumentum cōficeretur. Dec.in cons.11.

Summarium in l.obligatione.ff.de pignor.

1 *In generali obligatione ea non continentur, quæ quis in specie non esset uerisimiliter obligaturus.*

2 *In generali obligatione non continentur bona, quæ sine pœna alienari non possunt.*

3 *Generalem sermonem cui adiecta sit dictio quicunque, non recipere restrictionem de habilitate, sed generaliter omnes casus comprehendere.*

Bar.in l.obligatione.ff.de pign.

1 Bar. in d.l.obligatione,inquit,in generali obligatione† ea non contineri,quę quis in specie non esset uerisimiliter obligaturus. Ad istum text.adde textum consimilem & ualde eleg. in l.si is cui,in fin.ff.de solut.ibi, quia non est uerisimile. Ex hoc infertur, libros non esse uerisimiliter obligatos pro pensione domus secūdum Ias.in §.item Seruiana,col. 10.inst.de actio.Item aratra & ligones non ueniunt in generali obligatione.l.executores, & l.pignori§.C.quæ res pign.oblig. poss.tamē ueniunt in tacita hypotheca inducta à lege super bonis inuectis & illatis ut obligen-
* tur pro pensione domus,secundū gl.* com.approb.in l.certi iuris,C.de loca.ex hoc ēt infertur,
2 in generali obligatione non contineri bona,† quæ sine pœna alienari non pñt. Alex.in cōsi.41. in 6.uol.

in 6.vol.& in consi.218.col.fi.eod.uol.Item in generali dispositione testatoris beneficium cōcedentis non comprehenduntur illi,quos testator odio habebat.Alex.in consi.113.nu.4.eod.6.vol.& Soc.in consi.37.in 3.vol.citant textum not.in l.Lucius,ultima,§.Lucius.2.ff.de leg.2.& ibi doct.& ad prædicta optimè faciunt tradita per Curt.in consi.73.nu.15.ubi ait,in generali concessione non comprehendi id, quod repugnantiam continet, uel sit inhonestum, neque id quod in specie concedi non posset. sed hic pulchra suboritur difficultas,utrum regula huius legis locum habeat etiam si obligata essent bona omnia,siue quęcunque,ita ut ista uox,uniuersalis,adiecta sit generali bonorum obligationi. Soc.in l.si is qui ducenta.§.utrū.ff.de reb.dubi. uidetur sentire eo casu obligari etiam ea,quæ uerisimiliter aliquis in specie non esset obligaturus; tamen ait uidisse contrarium iudicari. & pro ista opinione possent multa adduci, sed pro nunc sufficiat decisio Alex.in consi.201.in 7.vol.ubi ait,generalem sermonem, cui adiecta sit
3 uox,quicunque, † non recipere restrictionem de habilitate,sed generaliter omnes casus comprehendere. Pro contraria uerò sententia faciunt tradita per Ang. & Alex. in l. cùm res. ff.de leg.1.& per Fel.in c.accedens.2.nu.6.& 7.ut lit.non contest.tradunt enim,si quis obligauit se, ut ubique conueniri posit,eum tamen in loco non tuto conueniri non posse; quia id uerisimiliter in specie non fecisset: & sic pro ratione huius text. & hoc idem confirmatur per text. in d.§.Lucius,ubi legatum erat factum omnibus seruis,& tamen excludunt illi,quos testator odio habebat. Pro solutione huius difficultatis,& de materia huius.l.vide Antoniū de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis,in 2.membro secundæ par.in princ.nu.34.cum seq. ubi ponitur regula cum ampliationibus & limitationibus,ideò uide omninò.

Summarium in l.si debitor.ff.de pignor.

1 *Si duobus res simul obligatur in solidum, eorum quemlibet contra extraneum uenire.*

Bar.in l.si debitor.ff.de pignor.

1 BART. in d.l.si debitor, ait, si duobus res simul obligatur † in solidum, eorum quemlibet contra extraneum uincere,inuicem uerò meliorem esse conditionem possidentis. De materia huius.l.vide Antonium de Fano in d.tract.de pignoribus & hypothecis,in 2.membro quintæ. part.num.51.

Summarium in l.si is cui.§.iura prædiorum.ff.de pig.

1 *Seruitus pignori dari non potest.*

Bar.in l.si is cui.§.iura prædiorum.ff.de pignor.

1 BART. in d.§.iura prædiorum,in princ.inquit,seruitutem † pignori dari non posse;quia tradi non potest. & dum opponit dicens,non ne ego possem pati ut tu mittas tignum uel stillicidium? vide Ias.in §.item Seruiana,col.25.& seq.inst.de actio.& dum ibi paulòpost in uersi. sed extra glo.quærit an alia iura,ut iurisdictiones,præeminentiæ, & honores, & huiusmodi genus alia obligari possint. vide Feli.in c.ad audientiam,col.2.de præscrip.& Ias.in l.si non sortem.§. libertus,col.12.ff.de cond.indeb.

Summarium in l.grege.§.cum pignori.ff.de pigno.

1 *Pignus quomodò detur pignori.*

Bar.in l.grege.§. cùm pignori.ff.de pignor.

1 BART. in d.§.cùm pignori,quærit quomodò pignus † detur pignori,& quæ actio competat. vide Alex.in consi.47.in 3.vol.& dum subiungit Bar.utrum debitor,cuius nomen est obligatum,soluere posit primo creditori: aitque id fieri posse,nisi ei fuisset denunciatū:vide Alex. in consi.45.in 3.vol.& in consi.17.in 1.vol.

Summarium in l.quæsitum.ff.de pigno.

1 *Quando debitor est suspectus quomodò fieri possit persecutio pignoris.*

Bar.in l.quæsitum.ff.de pignor.

1 BART. in d.l.quæsitum,tractat quando debitor † est suspectus,quomodò fieri posit persecutio pignoris ante diem & conditionem; vide Alex.in consi.19.in 3.vol.& Dec. in consi.75. Item suspectus de fuga non habet beneficium iuratoriæ cautionis. & ille qui est forensis,& nō possidet

posſidet bona immobilia, dicitur promptus ad fugam. Soc. in conſ. 130. col. 1. in 1. volu. & in conſi. 231. col. 1. eod. vol. & ſuſpectus de fuga differt à fugitiuo exiſtente in fuga: & quomodò & quæ ſolennitates requirantur ad eorum detentionem, vide Soci. in conſi. 99. in 4. volu. & in conſi. ſeq. & Alex. in conſi. 64. in fi. in 3. vol. ubi concludit, utrunque propria creditoris authoritate detineri poſſe. An autem ſuſpectus detineri poſsit à iudice incompetenti. Dec. in l. ij. ff. de iuriſdic. omni. iudic.

Summarium in l. & quæ nondum. §. quod dicitur ff. de pign.

1 *Si aliquis eodem die rem obligauit, & eam alienauit, & non apparet quid prius factum fuit, poſſeſſorem conuentum hypothecaria præualere.*

Bar. in l. & quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pignor.

1 Bart. in d. §. quod dicitur, inquit, ſi aliquis eodem die † rem obligauit, & eam alienauit, & non apparet, quid prius factum fuerit, poſſeſſorem conuentum hypothecaria præualere. vide Iaſ. in §. item Seruiana, col. pe. inſt. de actio. De duobus actibus eodem die confectis, uide multa apud Feli. in c. capitulum. nu. 42. cum ſeq. de reſcript.

Summarium in l. ſi fundus. §. ſi neſciente. ff. de pigno.

1 *Ille qui non poteſt facere, non poteſt facienti conſentire.*

2 *Additione ſiue detractione qualitatis circa rem non extingui hypothecam.*

Bar. in l. ſi fundus. §. ſi neſciente. ff. de pignor.

1 Bart. in d. l. §. ſi neſciente, colligit ex text. eum, qui non poteſt facere, † non poſſe facienti conſentire. ex hoc infertur ibi in addit. ad minorem, qui ex forma ſtatuti alienare non poteſt ſine conſenſu conſanguineorum, ut non poſsit alienāti conſentire. De hoc uide Bal. in rubrica C. de pact. & in l. ſi liqueat. C. de inoff. donat. ſed contra hoc Bartoli documentum facit, quia * ſecundum * communem ſententiam Papa non poteſt ſibi eligere ſucceſſorem. gl. & Archid. in c. ſi tranſitus, 79. diſt. gl. ſummæ 8. q. 1. Philip. Franc. in c. ubi periculum, de elect. in 6. Abb. & alij in c. licèt, de elect. Abb. in c. accepimus, de pact. & in c. ſignificaſti, colu. pen. de elect. Firman. in tractatu de Epiſcopo, in 40. quæſt. tertiæ par. primi libri. ubi ſuperaddit hoc, etiam ſi Cardinales id ſtatuant, Pontifici non licere. idem uoluit Marr. Laud. in 2. tract. de Cardi. queſt. 39. Ludouic. Bologn. in ſuo commento priuilegij Bononienſis, Feli. in c. 1. in 7. fallen. de conſti. & Iaſ. in rubrica. C. qui teſta. facer. poſſ. & quamuis hoc non poſsit, poteſt tamen Cardinalibus conſentire, ut ei ſucceſſorem eligant, ut habetur in d. c. ſi tranſitus. & Cardinales ſi abſque Papæ conſenſu id facere auderent, rei læſæ maieſtatis efficerentur, ſecundum Bal. in l. quoniam liberi. C. de teſt. citat Innoc. atque ita eſt dare caſum, in quo ille, qui non poteſt facere, poteſt tamen facientibus conſentire. cogita ſolutionem.

2 Bar. in ead. l. §. ſi res, ait, additione, † ſiue detractione qualitatis circa rem, non extingui hypothecam. Limita ut per Iaſ. in l. creditor. ff. ſi cert. pet.

Summarium in d. l. ſi fundus. §. ſi in uendicatione. ff. de pig.

1 *Hypothecariam dari contra poſſeſſorem.*

Bar. in d. l. ſi fundus. §. ſi in uendicatione. ff. de pignor.

1 Bart. in ead. l. §. ſi in uendicatione, ait, hypothecariam † dari contra poſſeſſorem. vide Alex. in conſi. 108. col. pen. uerſi. alio fundamento, in 5. vol. & Dec. in conſi. 2. Adde hypothecariam dari etiam cōtra tertium poſſeſſorem, quamuis non agatur perſonali actione contra principalem. & hoc qn̄ lite iam cœpta contra principalem ipſe alienat rem hypothecatam, iſte eſt caſus ualde not. quem tradit Bar. in l. perſecutione, uerſi. quid dicemus. C. de pignor. & Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in 1. par. 8. par. princ. nu. 12. aitque contra tertium poſſeſſorem nunquam agi poſſe hypothecaria, niſi debitor principalis ſit in mora ſoluendi. dicitque in hoc ſæpe cauſidicos errare. & in ſumma quibus hypothecaria cōpetat, & cōtra quos, & pro quibus rebus, uide Antonium de Fano. in d. tract. in 2. par. 8. par. prin. nu. 66. & dum Bar. in hoc. §. poſteà tradit de libello, uide Iaſ. in §. item Seruiana, inſt. de acti. & Ant. de Fano in eod. tract. in 3. par. 8. par. princ. nu. 104.

Summa-

Summarium in d.l. si fundus. §. potest. ff. de pignor.

1 *Pactum ualet ut debito non soluto, creditor habeat pignus pro iusto pretio.*

Bar. in d.l. si fundus. §. potest. ff. de pign.

1 BART. in ead. l. §. potest, inquit, pactum † ualere, ut debito non soluto creditor habeat pignus pro iusto pretio. Pro declaratione huius tex. vide Imol. in l. sciendum. ff. de uerb. oblig. & dum subiungit officio iudicis tanquam boni uiri declarandum esse pretium iustum, vide Aretinum in consi. 32. col. 2.

Summarium in l. in quorum, ff. de pigno.

1 *Alienatio ubicunque est prohibita, censetur etiam esse prohibita pignoris datio.*

2 *Alienatione prohibita contineri dumtaxàt actum illum per quem dominium transfertur, propriè & strictè loquendo.*

3 *Qui prohibitus est emere, non prohibetur pignus accipere.*

4 *Forensis, qui prohibentur à statuto emere in territorio, in eo pignus accipere non prohibetur.*

Bar. in l. in quorum, ff. de pign.

1 BART. in d.l. in quorum, ait, ubicunque prohibita est alienatio, † censeri prohibitam esse etiam pignoris dationem. l. fi. C. de reb. alie. non alien. & hoc ea ratione; quia de uno ad aliud deuenitur. l. Oratio. ff. de spons. & facit ad rem optimus tex. iunctis ibi trad. per Paul. de Cast. in l. Maritus. C. de procur. & quod uoluit Abb. post gl. fi. in c. 1. de postul. prælat. ubi ait, alienatione prohibita censeri prohibitum quemcunque actum, per quem ius alteri acquiritur: quia mediante uno deuenitur ad aliud. De cuius tamen documenti ueritate vide Dec. in c. nam concupiscentiam, in 2. lectura, de const. sed huic conclusioni reluctantur trad. per Alexan. in consi.
2 41. in 6. vol. & Soc. in consi. 75. in 1. vol. ubi aiunt. alienatione † prohibita, contineri dumtaxàt actum illum, per quem dominium transfertur propriè & strictè loquendo. Ad prædicta tamē omnia uide eundem Alex. in consi. 63. in 7. vol. & Barb. in consi. 66. inter consilia Curtij. Dec. in consi. 445. nu. 24. & in consi. 660. Feli. in c. quæ in ecclesiarum. nu. 129. de consti. & in c. fin. nu. 10. de accusat. Abb. in consi. 40. in 2. volu. & breuiter quicquid censeatur prohibitus facere ille, qui alienare non potest, plenissimè tradidit Fabianus de monte in tract. de empr. & uendit. in 4. quæst. uersi. secundò & ultimò quæro. & mihi placet ut censeatur prohibita datio pignoris per textum. & ibi Paul. de Castr. in d.l. maritus, salua ueriori sententia. Subiungit posteà
3 Bar. eum, qui prohibitus † est emere, non prohiberi pignus accipere. declarando & limitando ut ibi per eum. vide Barb. in consi. 119. col. 5. in 1. vol. & rubrica de reb. eccl. non alien. maximè col. 12. & in c. nulli, col. 1. in fi. eodem tit. Aret. in consi. 114. Viso, col. 3. Bal. in c. 1. §. siue autem libellario, in tit. quib. mod. feud. amit. & in consi. 218. in 1. vol. Anch. in consi. 250. in fin. & Feli. in c. uenerabilis, in fi. de off. deleg. & dum Bart. limitat hoc, ut prohibitus emere posset pignus, nisi pro tam magna quantitate acciperet, ut uerisimile non sit debitorem luere debere. huius dicti ratio est, quia, hæc dicitur magis alienatio, quā pignus, ut tradit Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in primo membro tertiæ par. nu. 48. Posteà Bar. in fi. huius legis,
4 infert ad forensem, † qui à statuto prohibetur emere in territorio, ut in eo pignus accipere nō prohibeatur. Adde tu prohibitionem contrahendi intelligi non solùm purè, sed etiam sub conditione: ita sentit Imol. & Card. in d. c. nulli, de reb. eccl. non alien. dum reprobant primam opinionem Io. And. & Innoc. ad illum tex. in uoce, conditionis. & hoc idem sequitur ibi Barb. col. 2. & uide Raph. Cuma. in l. si rem, & in l. multum. ff. de uerb. oblig. & Paul. de Cast. in cons. 344. ubi tradit quid si forensis prohibitus acquirere, erat forensis tempore contractus, sed tempore traditionis erat ciuis, an contractus ualeat? de qua re uideas Aret. in l. si quis ita. §. ea lege, col. pen. ff. de uerb. oblig. & Paul. de Cast. qui loquitur de legato facto forensi, qui posteà efficitur ciuis. in l. cætera. ff. de leg. 1. & in consi. 340. Alex. in consi. 29. in 3. vol. Barb. in rubrica. de reb. eccl. non alien. Bal. in l. Tribunus. §. fi. ff. de testa. milit. & gl. in c. statutum, in uoce, canonis, de rescrip. in 6. An autem hoc statutum habeat locum in eo, qui consentit alienanti rem, quæ potest esse mea, quoniam habeo actionem personalem contra te ad rem ipsam? Bart. in l. Gallus. §. uidendum.

dendum.ff.de lib.& posthum.& Paul.de Cast.in l.pen.ff.eod.tit. An hoc statuto non obstante poterit forensis habere dotem inæstimatum saltem matrimonio dissoluto? vide Paul.de Castr. in d.consi.340.& Curt.in consi.207.& quomodò hoc statutum intelligatur, uidere est apud Bal.i auth.ei qui,col.21.c.de bon.aut.iudic.possiden.& de ualiditate huius statuti, uide Bar. in l.ij.C.non licer.habit.metrop.lib.11.Bar.& doct.in l.dudū.C.de contr.empt.& in d.l.si ita quis. §.ea lege. Paul.de Castr.in consi.196.Posset quis dicere. doct.in c.constitutus.de rest.in integ. Bal.in l.fi.§.fi.C.commun.de lega.ubi dicit hoc statutum esse contra ius cōmune. Adde quod huiusmodi statutum prohibens alienationem,censetur etiam prohibere præscriptionem.Alex. in cons.1.in 4.vol. Quid si forensi domus legaretur sub conditione, ut eam uenderet & pretiū haberet? vide Bal.in l.cùm quæstio.in fi.C.de lega.& Roma.in sing.291.incip.prohibetur.ubi ait,se uidisse Bal.qui hanc mouet difficultatem,sed non recordari in quo loco. & ego eum citaui tibi.& concludit Roma.hoc fieri posse non obstante statuto: quia non durat alienatio, id quod posset multis similibus confirmari. & ad rem faciunt trad.per glo. & doct. in c. t.de stat. regul.in sexto dum agunt de Iudęo prohibito emere,an possit accipere in solutum,ut uendere teneatur.uide Ant.de Fano in hac.l.

Summarium in l.lex uectigali.ff.de pignor.

1 *Resoluto iure donationis resoluitur ius acceptionis.*

Bar.in l.lex uectigali.ff.de pign.

1 BART. in d.l.lex uectigali,ait,resoluto iure donationis, † resolui ius acceptionis. iste text. debet intelligi de consensu domini secundum Soc.in consi.19.col.4.in 1.volu. De materia huius.l.vide Imol.in consi.3.col.3.Alex.in consi.180.Consideratis.in libro primi & secundi vol. ubi loquitur in pulchro casu de emphyteota, qui res emphyteoticas pignori dederat.& in consi.11.col.antep.uer.hæc potuit,in 3.uol.& omninò in cons.45.in causa & lite,in 5.vol.Bal. in tit.de feud.alien.in 9.notab.in princ.& in consi.371.in 1.vol.& in cons.479.in 3.vol.& las. latè in l.ij.C.de iur.emphy.col.22.quæst.24.

Summarium in l.cum tabernam.ff.de pignor.

1 *An & quando ille qui obligat locum aliquem,uideatur solum obligare ius quod habet in eo.*

2 *Quidam obligauit totam aliquam rem,siue legauit totam aliquam rem,in qua tantum partem habebat, an ista obligatio siue legatum ad omne ius quod habeo in ea re coarctetur,an uerò res integra debeatur.*

3 *Testator in dubio non præsumitur uelle legare inutiliter.*

4 *Testator præsumitur minus uelle grauare hæredem quàm fit possibile.*

5 *Si dominus partis fundi leget fundum,quem per confinia demonstret cohærentia integro fundo, non per hoc censetur uoluisse legare totum fundum,sed solum partem,quam habebat.*

Bar.in l.cum tabernam.ff.de pign.

1 BART. in d.l.cùm tabernam,tradit,an & quando ille,qui obligat † locum aliquem, uideatur solùm obligare ius,quod habet in eo. vide ad hoc Alex.in consi.95.col.fi.in 5.vol.& in l. si constante,col.antepen.ff.solut.matri.tradunt doct.in l.serui electione.§.cùm fundus. ff de leg. 1.ubi agunt,an legatum rei restringatur ad ius,quod testator habebat in re. & pro huius inue-
2 stigationis intellectu illustriori ponatur quæstio.Quidam obligauit † siue legauit totam aliquā rem,in qua tantum partem habebat,an istud legatum siue ista obligatio ad omne ius, quod habet in ea re,coarctetur:an uerò res integra debeatur,aut æstimatio partis alienæ? iste casus videtur extra difficultatem esse,quoniā & si doct.prædicti præsertim in d.l.serui electione.§.cùm fundus,uelint legatum simpliciter factum esse restringendum ad ius, quod legans habebat in re,tamen quando adiecta est illa uox,totum,res uidetur clara,ut ibi inquit Bar.citat.l. Iulianus. ff.de leg.3.tamen in contrarium multa uidentur urgere, ut est text. in l. vxor mariti.C.de lega.
3 inducendo eum hoc modo,uidelicèt,primò, præmitto,in dubio testatorem † præsumi nō uelle legare inutiliter.arg.l.quoties.ff.de uerb.oblig.& l.quoties.ff.de reb.dub.præmitto & secundò,ratione coniunctionis sanguinis legatum præsumi pinguius,& ampliari ex præsumpta uoluntate defuncti. l. Aurelius.§.Titius testamento. ff. de liber. legat. idque latè docuit Dec. in consi.

consi.601.tum sie,casus est in d.l.uxor.cum gl.quòd si mulier habens usumfructum in re,legat illam rem,licèt usufructus morte illius finiatur,& per consequens legatum reddatur inutile,tamē restringitur ad ius solum,quod habebat in re,nec debetur æstimatio, etiam si tale legatum factum fuisset coniuncto,ut per Bal.in l.habitatio.C.de usuf.Corn.in consi.163.in 3.vol. & Soc. in consi.25.col.6.in 1.vol.Si igitur legatum ad ius, quod legans habet in re, restringitur, non obstante hoc quòd inutile reddatur, & non obstante sanguinis coniunctione, pro quibus lex ualde præsumit,igitur longè magis debet restringi ad dictum ius,quod testator habebat in casu nostro: quia prædicta cessant saltem,quòd non est inutile: quia ualet pro dimidia: & tunc
4 succedit legis præsumptio,quæ uult testatorem† minus præsumi uelle grauare hæredem,quàm sit posibile.l.Titia.§.qui inuita.ff.de leg.2.neque plus quàm prædictæ coniecturæ debet operari illa uox,totum,quod potest restringi ad totum ius eidem spectans, salua ratione recti sermonis,immo receditur etiam à proprietate uerborum,ut cōiecturata uoluntas testatoris adiuuetur,quæ est,ut testator minus censeatur grauare hæredem quàm sit posibile. l. unum ex familia.§.si rem. & d. l. Titia.§. qui inuita.ff.de leg.2.non obst. uox, totum, per quod uidebatur dicendum,totam rem deberi; ut per Bar.in d.§.cùm fundus alleg.l.Iulianus.ff.de leg.3.quia respondeo uerba doct.esse intelligenda secundum legem quam allegant,ut per eundem Bart. in l.non solùm.§.liberationis.ff.de liber.lega. Tunc dico.l.Iulianus,probare,non autem destruere intentionem nostram; ibi enim est casus: quidam habebat partem rei, quæ erat sua in totum, in alia uerò parte habebat ius pignoris tantùm: dubitabatur nunquid ille,qui totam dictam rē legauerat,uidetur legasse solam partem sibi pleno iure spectantem,an uerò etiam ius pignoris, quod in alia parte habebat. ratio dubitandi poterat esse; quia uerba sunt in potiori significatu intelligenda.l.j.ff.si ager uectigal.item quia testator minus censetur uoluisse grauare hæredem,iuribus prædictis,ideò uidebatur dicendum,tale legatum intelligendum esse de parte tantùm sibi pleno iure spectante: tamē contrarium terminatur propter illam uocem uniuersalem, quæ comprehendit omne ius testatoris,qualecunque illud sit,& propterea uenit etiam ius pignoris. ecce ibi est casus pro,non autem contra hanc opinionem: quia illa uox uniuersalis,totum,operatur in legato comprehendi ius,quod aliàs non fuisset comprehensum, non autē operatur ut id,quod est alienum in legato contineatur: & ita illum text. intelligit ibi gl. quæ citat. pro concordanti textum in d.§. cùm fundus. ubi est casus pro opinione ista. & hoc modo (ut prædixi)declarat illam legem Iulianus,Alex.in consi.47.in 3.vol.Vltimò pro ista opinione urget authoritas Bal.in l.cùm alienam.C.de legat.& in l.j.C.qui test.fac.poss.ubi etiā Ias.& Alex.
5 in consi.54.in 3.vol.in quibus locis habetur,si dominus† partis fundi leget fundum,quem per confinia demonstret cohærentia integro fundo,non per hoc censetur uoluisse legare totū fundum,sed solùm partem quam habebat: & tamen confines dantur ad designandam rem.l. forma.ff.de censi.vnde paria sunt legare totam rem,uel eam integram per confinia demonstrare, ut inquit Pau.de Cast.in d.§.cùm fundus.cùm igitur sint æquipollentia,& Bal. Alex. & Ias.terminent non obstantibus confinibus,solam partem deberi,quæ erat legantis,igitur ista erit decisio huius controuersiæ.cogita quæ nam istarum opinionum tibi probabilior uideatur.

Summarium in d.l.cum tabernam.§.idem quæsiuit.ff.de pign.

1 *In scriptura priuata an & quando dies exigatur.*

2 *Satis probatam esse intentionem contra aliquem quando ostenduntur literæ ei destinatæ, quas ipse retinuit.*

Bar.in d.l.cùm tabernam.§.idem quæsijt.ff.de pign.

1 Bart. in ead.l.§.idem quæsijt,tradit an & quando in scriptura † priuata dies exigatur. vide Alex.in consi.70.in 1.vol.& in consi.327.Lectis,in libro primi & secundi vol.& in cō.105. Magnifice prætor,in 3.vol.& in consi.130.In causa & lite,in 4.vol.& in consi.42. in 3.volu. & in consi.76.eod.vol.& Paul.de Cast.post Bal.in 1.const.C.Abb.in consi.98.in 2.vol. & in c.2. col.4.de fid.inst.Ias.& alios maximè Ang.in auth.qui sine.C.de testa.vide etiam Barb. in consi. 27.in 3.vol.Attende autem,quia Dec.in consi.615.ait scripturam priuatam nullam fidem facere

cere etiam inter mercatores, quando non est subscripta à partibus, & à tribus testibus. & ita iudicatum fuisse à Cæsareo Senatu in ciuitate Neapolitana, cuius sententiam ait esse sequendã magis quàm alicuius opinionem. dicas tamen à consuetudine tribui posse authoritatem priuatæ scripturæ. Dec. in cons. 618. vide omninò Raph. Cuma. in cons.

2 Bar. in eod. §. in fi. ait, satis probatam esse intentionem † contra aliquem, quando ostenduntur literæ ei destinatæ, quas ipse retinuit, licèt acceptatio earum non probetur. vide Matthæsil. in singul. 22. incip. Nota mirabilem. & Cæpol. in cautel. 9. & in caut. 14. & Feli. in procem. Decret. col. 6. Bar. in l. Titius. ff. de const. pecu. ubi ait hoc esse adnotandum pro mercatoribus. Bald. in rubrica. C. de fid. inst. uers. quæro quid de literis. ubi ait recipientem literas uideri contenta in eis confiteri. quem sequitur Alex. in l. non solùm. §. morte, col. 8. ff. de oper. no. nunc. & in consi. 78. in 1. vol. Bal. in l. si absentis. C. si cert. pet. Ang. not. in l. si filiusfamilias. ff. ad macedon. Bar. in l. quo enim. ff. rem rat. haber. Ias. in l. emptor. §. Lucius Titius. ff. de pact. & in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. quæ dotis. ff. sol. matri. & latè Raph. Cuma. in consi. 177. Dec. in consi. 632. in fi. & Feli. in d. c. 2. nu. 22. de fid. inst.

Summarium in l. in prædijs. ff. in quib. cau. pig. uel hypoth. tac. contrah.

1 *Fructus intelliguntur tacitè obligati pro pensione.*

Bar. in l. in prædijs. ff. in quib. cau. pig. uel hypo. tacit. cont.

1 BART. in d. l. in prædijs, inquit, fructus † intelligi tacitè obligatos pro pensione. uide utrum fundamentum Ias. sit contrarium in §. item Seruiana, col. 6. inst. de acti. ubi etiam ponit duas fallentias.

Summarium in l. Aristo. ff. quæ res pig. obl. poss.

1 *Secundus creditor in ius primi non succedit.*

Bar. in l. Aristo. ff. quæ res pign. oblig. poss.

1 BAR. in d. l. Aristo. inquit, secundum creditorem † in ius primi non succedere, nisi sit conuentum. de hoc. vide Antonium de Fano in tract. de pignor. & hypot. in tertio membro quintæ par. nu. 72. cum seq.

Summarium in l. si Titius. ff. quæ res pig. obli. poss.

1 *Quando in potestate debitoris est ut obligatio perficiatur, illud tempus perfectionis inspicitur, non initiũ.*

Bar. in l. si Titius. ff. eod. tit.

1 BAR. in d. l. si Titius, sic ait in summa. Quando in potestate † debitoris est, ut obligatio perficiatur, illud tempus perfectionis inspicitur, non initium. vide Roma. in cons. 24. col. 3. & Pau. de Cast. in cons. 330. col. 1.

Bar. in l. j. ff. qui potior. in pign. habe.

DE intellectu & materia huius. l. & eorum, quæ hic tradidit Bar. uide Fulg. in consi. 216.

Summarium in l. creditor. §. post diuisionem. ff. qui pot. in pig. habea.

1 *Facto pacto ut liceat uendere res, intelligitur obligata.*

Bar. in l. creditor. §. post diuisionem. ff. qui pot. in pign. hab.

1 BART. in d. §. post diuisionem, inquit, facto pacto † ut liceat uendere, rem intelligi obligatam. iste tex. est singul. vide Franc. Crem. in sing. 2. incip. quid si feci. Ad rem facit tex. in l. Proculus. ff. de usufr. per quem alunt ibi doct. maximè Bald. & Ang. si alicui legatus est usus fructus alicuius rei, cum hoc ut non possit illam rem alienare, intelligi ex his uerbis etiam legatam ei fuisse proprietatem. de qua re latè egi ibi ad Bar. quæ uideas si placet.

Summarium in l. si debitor. ff. qui pot. in pig. hab.

1 *Jus secundi creditoris confirmari, si ius primi liberatur.*

Bar.

Bar.in l.si debitor.ff.qui poti.in pign.habe.

1 BART. in d.l.si debitor,inquit,ius secundi creditoris † confirmari,si ius primi liberatur.vide quid per hanc.l.ait Alex.in consi.154.Viso Themate,col.pen.in libro primi & secundi vol. & Bal.in consi.155.in 2.vol.

Summarium in l.interdum.ff.qui pot.in pig.hab.

1 *Creditorem posteriorem qui fecit expensas pro conseruanda re obligata,praeferri anteriori creditori.*

Bar.in l.interdum.ff.qui pot.in pign.habe.

1 BART. colligit ex hac.l.interdum,creditorem † posteriorem, qui fecit expensas pro conseruãda re obligata,præferri anteriori creditori. De hac re uide Antonium de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis,in tertio membro septimę par.nu.21.& aliquid apud Alex.in l.si nõ sortem.§.si centum.ff.de cond.indeb.& Bar.in l.creditor.1.& ibi Ias.ff.si cert.pet.& dum Bart. oppo.de auth.quo iure,C.eod.tit.& dicit ibi mulierem pręferri in dote,quia habebat hypothecam priuilegiatam. tu aduerte,quoniam hoc,scilicèt secundum creditorem præferri primo,vt in hac l.constitutum est,uidetur sancitum fauore ipsius primi creditoris,qui hoc modo re seruata facilius cautionem inueniet.igitur hoc idem ac eadem ratione est etiam in dote uel facile cõcedendum. cogita, & ad rem vide Vitalem in tracta.de clausulis,fol.13.uers.& clausula specialiter,col.2.in princ.lib.6.

Summarium in l.qui balneum.ff.qui pot.in pig.habe.

1 *Conditione casuali existente,obligationem retrotrahi si conditio est casualis.*

Bar.in l.qui balneum.ff.qui pot.in pign.habe.

1 BART. in d.l.qui balneum,colligit ex tex.conditione † casuali existente obligationem retrotrahi,si conditio est casualis,alioqui uerò si est potestatiua. De hac re uide plenè in l. si is qui pro emptore.ff.de usucap.Soc.in cons.269.in 1.vol.& Dec.in cons.247.

Summarium in l.si & iure.ff.qui pot.in pig.hab.

1 *Prior in tempore potior in iure.*

Bar.in l.si & iure.ff.qui pot.in pign.habe.

1 BART. in d.l.si & iure,agit de pignore prætorio. & dum ibi, & tunc non habet locum, ait in isto casu regulam illam non habere locum,ut prior † in tempore sit potior in iure:vide Imol. in consi.110.col.3.

Summarium in l.potior.ff.qui pot.in pig.hab.

1 *Obligatio conditionalis si purificetur, non retrotrahitur, quando est potestatiua.*

Bar.in l.potior.ff.qui poti.in pigno.habe.

1 BART. in d.l.potior,ait,obligationem † conditionalem,si purificetur,non retrotrahi quando est potestatiua,alioqui uerò si est casualis. vide Bar.& Ias.in l.si is qui pro emptore.ff.de usucap.col.74.& quæ posui suprà in l.qui balneum,hoc eod.tit.

Summarium in l.insulam.ff.qui pot.in pig.habe.

1 *Conuentio facta super debito inter plures diuidendo porrigitur ad pignora.*

Bar.in l.insulam.ff.qui pot.in pign.habe.

1 BART. in d.l.insulam,inquit,istam.l legi duobus modis.& ex ea colligi, conuentionem factam super debito inter plures diuidendo porrigi ad pignora,si utrique sufficiunt. vide Feli.in c.cùm dilecta,col.fi.vers.istud est uerum,de rescrip.

Summarium in l.Claudius.ff.qui pot.in pig.habe.

1 *Si primus creditor à tertio superatur,non praeiudicatur secundo.*

Bar.in l.Claudius.ff.qui poti.in pign.habe.

1 BART. in d.l.Claudius,ait,si primus creditor † à tertio superatur,non præiudicari secũdo; quia propter hoc non succedit tertius in locum primi. & sententiam inter alios latam,alijs pręiudicium nõ afferre. De tota hac materia hic per Bar.discussa uide Antonium de Fano in trac. de pignoribus & hypothecis,in 3.membro sextæ par.nu.64.

Summa-

Qui potiores in pignore habeantur.

Summarium in l. Lucius. ff. qui pot. in pign. habe.

1 *Qui prior est in tempore in sorte, est etiam prior in usuris.*

Bar. in l. Lucius. ff. qui poti. in pigno. habe.

1 BART. in d. l. Lucius, sic ait in summa. Qui prior est in tempore † in sorte, est etiam prior in usuris. De materia huius. l. vide Soc. in consi. 41. in 4. vol. & omninò Antonium de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in quarto membro secundæ par. nu. 47. cum seq. ubi plenissimè hanc materiam uentilauit.

Summarium in l. mulier. ff. qui pot. in pign. habe.

1 *Possessor iustus habet ius offerendi & impetrandi actionem cedendarum.*

Bal. in l. Mulier. ff. qui poti. in pign. habe.

1 BART. in d. l. mulier, sic ait in summa. Possessor † iustus habet ius offerendi, & impetrandi actionem cedendarum. vide ad declarationem huius tex. Bal. in c. cùm contingat, col. 3. de dol. & contum. ubi ait, ius offerendi locum habere quando repetitur dos constante matrimonio. Bal. in consi. 109. in 3. vol. ubi ponit, quanto tempore duret ius offerendi. & in cõs. 84. eod. vol. ubi cessionem iuriũ fieri debere, ut ibi per eum. & an creditor ex delicto possit offerre. Bald. in consi. 40. col. fi. in 1. vol. & in actione hypothecaria quomodò detur ius offerendi, quibus competat, qui sint eius effectus, quo tempore præscribatur, & plenè de hac materia uide apud Antonium de Fano in d. tract. de pignor. & hypoth. in tertio membro quintæ par. per totum, & ibi semper recurre. & dum Bar. in hac. l. oppo. de auth. hoc ita. C. de pign. & soluit dicens, opinionem esse quorundam, ut illa hodie sit correcta. vide Bal. in auth. sed hodie. C. de acti. & oblig.

Summarium in l. Titius. ff. qui pot. in pig. habe.

1 *In pari causa ille qui prior est in tempore, etiam in iure potior est.*

Bar. in l. Titius. ff. qui pot. in pign. habe.

1 BART. ex ista. l. Titius, colligit regulam. in pari † causa eum qui prior est in tempore, etiã in iure potiorẽ esse. ista regula patitur 20. ampliationes, & 20. limitationes, ut uidere est apud Antonium de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in 2. membro secundæ par. nu. 1. cũ seq. & in quibus casibus procedat, & quibus cautelis euitari possit, vide Cæpol. in caut. 124.

Summarium in l. j. ff. de distra. pig.

1 *Mulier pauper quæ dotem dedit marito suo, & eo mortuo relictis quibusdam ouibus, illius frater eas uendidit, si facta excussione nihil reperitur, potest agere contra fratrem uiri ad pretium.*

Bar. in l. j. ff. de distrac. pign.

1 BART. in d. l. j. in fi. sequendo gl. ait, se in facti contingentia dixisse, mulierem † pauperem, quæ dotem dedit marito suo, & eo mortuo relictis quibusdam ouibus, illius frater eas uendidit, si facta excussione nihil reperitur, posse agere cõtra fratrem uiri ad pretium. Huius gl. meminit etiam Bar. in l. qui à debitore, in fi. ff. de his quæ in fraud. credit. & in l. j. §. & si præfatam, col. fi. ff. de iur. deliber. & Angel. in l. si rem & pretium. ff. de petit. hæred. Alex. in consi. 70. Videretur, in fi. & in cons. 308. Viso processu, col. fi. in 5. vol. ubi ait gl. hãc esse singul. & de hac re uide omninò Antoniũ de Fano in d. tract. de pignor. & hypot. in 4. membro secundæ par. nu. 57. cum seq. ubi tenet contra hoc Bartoli documentum. vide omninò.

Summarium in l. si creditor. §. quæritur. ff. de distra. pig.

1 *Pactum de non uendendo ab eo, qui habet ius in re, impedit uenditionem.*

Bar. in l. si creditor. §. quæritur. ff. de distract. pign.

1 BART. in d. §. quæritur, colligit ex tex. pactum de non uendendo † positum ab eo, qui habet ius in re impedire uenditionem. Attende quia ubique dum Bart. facit mentionem huius tex. affirmat in tex. haberi nullam esse uenditionem, idque uisum fuisse Pisis. & huius dicti ratio esse dicitur, ideò dominij translationem impediri, quia ius habebat in re, ut per Bar. in l. ea lege. C. de condit. ob caus. uersi. item opp. de l. si creditor, & in l. qui absenti. §. 1. in fi. ff. de acqu. poss. & in l. si

& in l.si quis ita.§.ea lege,col.1.uersi.uenio ultimò.ff.de uerb.oblig.& in l.si filiusfamiliàs.§.Di ui.ff.de leg.1.col.3.versi.quæro an per contractum,ubi Ias.col.13.in 1.lectura.& in 2.lect.col. 19.uersi.2.fallit,ubi ex hoc infert ad singularem limitationem.l.emptorem. C. loca. & per Ias. in l.quoties,col.8.versi.9.C.de rei uend.& aduerte quia in proposito casu specialis hypotheca exigitur,nec sufficit generalis. Alex.in l.filiofamiliàs.§.si uir.col.2.ff.sol.matr.

Summarium in l.creditoris.ff.distrac.pign.

1 *Creditor potest unum ex pignoribus eligere, quod uoluerit ut uendat.*

Bar. in l.creditoris.ff.de distrac. pignor.

1 BART. in d.l.creditoris,ait creditorem † posse unum ex pignoribus eligere, quod uoluerit,vt uendat. vide addita ad Ana.in consi.103.& dum ibi in fin. Bart.oppo.de l.moschis.ff.de iur.fisc.vide Ias.in §.item si quis in fraudem,col.pe.in fi.inst.de action.

Summarium in l.rescriptum.§.si aliena.ff.de distrac.pign.

1 *Quicquid ex re pignorata uel eius occasione consequitur creditor, pignus diminuere.*

Bar.in l.rescriptum.§.si aliena.ff.de distrac.pignor.

1 BART. in d.§.si aliena,ait,quicquid ex re pignorata, † uel eius occasione consequitur creditor,pignus diminuere,si id irreuocabiliter consequitur; alioqui debitoris liberatio ex futuro pendebit euentu. De intellectu & materia huius.§. vide latè Anto. de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis,in primo membro sextæ par.nu.65.

Summarium in l.creditor.ff. de distrac.pign.

1 *Oblatio an & quomodò impediat uenditionem pignoris.*

Bar.in l.creditor.ff.de distrac.pign.

1 BAR. in d.l.creditor,tradit an & quomodò oblatio † impediat uenditionem pignoris. vide ad hæc Alex.in l.si mora.ff.sol.matr.Aret.in consi.143.& Ias.in l.ij.C. de iure emphyt. & dicas oblationem uerbalem sufficere ad impediendam irreuocabilem uenditionē pignoris.l. fundus qui Lucij Titij.ff.de rescind.uendit.Imol.in d.l.si mora,vbi plures alias tradit fallentias. Et an & quando oblatio siue depositio,quam facit debitor,excuset eum à mora,vide Bar.in l.acceptam.C.de usur.Alex.in consi.148.in lib.primi & secundi uol.nu.27. & in consi.128. col.4.in 4.vol.Fulg.in consi.139.& in consi.201.in fi.& Anto.de Fano in tract.de pignoribus & hypothecis,in 3.membro quintæ par.nu.97. Generaliter autem an & quando oblatio releuet, vide ibidem,& per Mari.Soci.iuni.in consi.34.

Summarium in l.j.ff.quib.mod.pign.uel hypot.solu.

1 *Is cuius pecunia pignus liberatur, an succedat in ius debitoris.*

Bar.in l.j.ff.quib.mod.pig.uel hyp.solu.

1 BAR. in d.l.j.sic ait in summa.is cuius pecunia pignus† liberatur, non succedit in ius debitoris,quò ad actionē,sed quò ad exceptionē.et opp.de.l.Aristo.vide Pau.de Cast.ī cōs.370.

Summarium in l.si res.ff.quib.mod.pig.uel hypo.solu.

1 *Si ius debitoris obligantis soluitur ex causa antecedenti necessaria, resolui pignus.*

Bar.in l.si res.ff.quib.mod.pig.uel hypot.solu.

1 BAR. in d.l.si res,ait, si ius debitoris † obligantis resoluitur ex causa antecedenti necessaria, resolui pignus.vide ad hoc aliquas remissiones per Alex.in l.si patroni.§.fi.col.1. in fi.ff.ad trebell.et ad ea quæ hic subiungit Bar.uide Alex.in l.sæpe, col.7.in fin.ff.de re iudic.& omninò in cōsi.40.in 4.uol.

Summarium in l.si debitor.§.si in uenditione.ff.quib.mod.pign.uel hypo.solu.

1 *Qui consentit uenditioni pignoris uidetur ius suum remittere.*

Bar.in l.si debitor.§. si in uenditione.ff.quib.mod.pign.uel hyp.solu.

1 BAR. in d.§.si in uenditione,inquit,eum,qui consentit † uenditioni pignoris,uideri ius suū

remittere, nisi contrarium fuerit protestatus. Ad istum tex. vide Roma. in consi. 94. col. 3. & in consi. 140. Card. in consi. 14. col. 3. & Bal. in consi. 123. in 1. uol.

Summarium in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. quib. mod. pig. uel hypo. solu.

1 *Si pœna pecuniaria à statuto imponitur, & in eius defectu pœna corporalis, utrum reus constituens se in carcere datis fideiussoribus relaxari debeat.*

Bar. in l. item liberatur. §. qui paratus. ff. quib. mod. pig. vel hypot. solu.

1 Bar. in d. §. qui paratus, quærit si pœna pecuniaria † à statuto imponitur, & in eius defectu pœna corporalis, vtrum reus se constituens in carcere, datis fideiussorib. relaxari debeat? et distinguit, vt ibi per eum. vide Ias. in l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. Barb. in cõs. 15. col. 2. in 2. uol. Feli. in c. ad nostram, col. 4. de iureiur. Alex. in l. si se non obtulit. §. si ex conuẽtione. col. 1. ff. de re iudic. & in l. j. ff. qui satisd. cog. & ibi Ias. in princ.

Summarium in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pig. uel hypot. solu.

1 *Iudex si alicui præcipit ut exeat de possessione domus, & eam discumbret, & iste exiuit & discumbrauit, et de hoc factum est instrumentum, & postea is redijt, utrum dicatur præceptum contempsisse.*

2 *Clericus, qui fuit iussus ab ordinario ut incederet in habitu & tonsura, iste suscepit habitum, sed pro parte diei iterum habitus laicales sumebat, an dicatur contempsisse mandatum, ex quo non perseuerat.*

3 *Si uenditor conducit rem uenditam ab emptore in eodem instrumento, an dicatur continuare possessionẽ.*

4 *Venditor an possit afferre simulationem contra emptorem.*

Bar. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pig. uel hypot. solu.

1 Bar. in d. l. sicut. §. superuacuum, col. 2. uers. Redeo ad ordinem, quærit, si alicui iudex † præcipit, ut exeat de possessione domus, & eam discumbret, & iste exiuit, & discũbrauit, & de hoc factum est instrũm, & postea is redijt, utrum dicatur pceptum contempsisse? et decidit, eum cõntemnere, qui hæc facit. vide in simili Alex. & alios in l. si fideiussor. §. 1. ff. de leg. 1. et de hac re uide oĩnõ Ang. in cons. 24. vbi multa tradit exempla scitu digna, & ad rem facientia, quib. probat non sufficere, si conditio existat, nisi ẽt duret. et ita apertè decidit Bar. hic, dicens intelligẽdum

2 esse, ut is exeat perpetuò & non redeat. Id quod facit ad qõnem de clerico, qui fuit iussus † ab ordinario, ut incederet in habitu & tonsura, iste suscepit habitũ, sed pro parte diei iterũ habitus laicales sumebat, an dicat contempsisse mandatum, ex quo nõ perseuerat? decisio est hic, ut sit puniendus tanquã transgressor mandati. et ad rem faciunt trad. per Abb. in cons. 69. in 1. uolu. vbi ait, uerba statuti esse intelligenda ut effectum habeant permanentem. Bart. in eo. §. in uersi. venio ad tertium, agit, si uenditor perseuerat in possessione rei uenditæ, contractum psumi fictitium. vide Pau. de Cast. in cons. 90. & in cons. 330. & Dec. in cons. 36. Attende tñ. quia si in instrõ rei uenditæ adest clausula constituti, qua uenditor constituet se emptoris noĩe possidere, non præsumitur simulatio: quia licèt possideat, tñ alio titulo possidet, & noĩe emptoris. & hoc procedit quò ad ipsum contrahentem, qui simulationem adducere non põt, alioqui uerò quò ad tertiam personam. hæc Aret. in cons. 65. vbi latè hanc simulationis materiã excussit. Ad hoc aũt Bar. documentum adde Soc. in cons. 127. col. 4. in 3. uol. Et de hac re uide Rapha. Cuma. in cons. 133. & oĩnõ Alex. in cons. 28. in 5. uol. vbi not. limitat istud dictum de continuatione pos-

3 sessionis. Quid si uenditor † conducit rem uenditam ab emptore in eodem instrõ? Dic ex hoc simulationem colligi non posse, secundum Abb. in cons. 49. in 1. uol. et ad præfata oĩa uide Fabianum de Monte in tracta. de emptione & uenditione. Et uide multa in simili ad probandam simulationem apud Bar. & quæ ibi ponã in l. pacta nouissima. C. de pact. & Rom. in consi. 304. Imol. in consi. 55. Alex. in cons. 28. & in consi. 57. in 5. uol. Barb. in cons. 72. col. 8. Pau. de Cast.

4 in cons. 2. & in cons. 7. in fi. & Fulg. in consi. 42. Et dum hic in fi. quærit, an uenditor † possit ipse afferre hanc simulationem contra emptorem; vide Aret. in consi. 77. col. 2. Soc. in cons. 264. et rursus Aret. in consi. 65. col. 2. & seq. & in consi. 160. maximè col. 5. quid si uenditor concessit dilationem ad soluendum emptori, & interim locat ei rem uenditam sub annua pensione, utrum contractus sit licitus an non? vide Soc. in cõsi. 103. in 4. vol. reliqua uide in tractatibus, qui editi sunt de simulatione contractuum.

Summa-

Summarium in d.l. sicut. §. uenditionis ff. quib. mod. pig. uel hypo. solu.

1 *Si consentio ut res mea legetur, contra me paratur exceptio.*

Bar. in d.l. sicut. §. uenditionis. ff. quib. mo. pign. uel hypo. solu.

1 Bart. in ead. l. §. venditionis, ait, si consentio† ut res mea legetur, contra me paratur exceptio. Tu uerò an consentiens sibi præiudicet, & quomodò, uide aliqua per Bal. in c. 1. §. præterea, quib. mod. feud. amit. & in c. 1. in princip. de prohib. feud. alie. per Loth.

Summarium in d.l. sicut. §. non uidetur. ff. quib. mod. pig. uel hypot. solu.

1 *Præsentem & tacentem non uideri pignus remisisse.*

Bar. in d.l. sicut. §. non uidetur. ff. quib. mo. pig. uel hypo. solu.

1 Bart. in ead. l. §. non uidetur, ait, præsentem † & tacentem non uideri pignus remisisse, alioqui uerò si se subscriberet. iste tex. limitatur quinque modis, vt per Ant. de Fano in tract. de pignoribus & hypothecis, in 3. membro sextæ par. nu. 28. cum sequ. & quia de præsente & tacente multoties in præcedentibus lucubrationibus egi, non repetam.

Summarium in l. Paulus. ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol.

1 *Ille qui consensit ut pignus pignori detur, uidetur pignus remisisse.*

Bar. in l. Paulus. ff. quib. mod. pign. uel hyp. sol.

1 Bar. in d.l. Paulus, ait, eum, qui consentit ut pignus† pignori detur, uideri pignus remisisse, non alium loco sui constituisse. Ad hoc faciunt trad. per Alexan. in consi. 154. Viso themate, col. antep. in lib. primi & secundi uol. dum vult, per remissionē pignoris non intelligi remissam esse actionem personalem. vide Soci. in consi. 266. in 1. vol.

Summarium in d.l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. uel hypo. sol.

1 *Quicunque possessor habet ius offerendi creditori.*

Bar. in d.l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pig. uel hyp. solu.

1 Bar. in ead. l. §. qui pignoris, inquit, quemcunq; possessorem† hře ius offerendi creditori. vide Alex. in l. mulier. ff. qui poti. in pig. hab. & Paul. de Cast. in l. si res obligata. ff. de leg. 1.

Summarium in l. cui dens. ff. de ædil. edic.

1 *Senectus per se propriè morbum non appellatur.*

Lucubra. in l. cui dens. ff. de ædilit. edic.

1 Bart. in hac. l. cui dens, nihil scribit, sed Feli. in c. quoniā frequenter, in princ. nu. 25. vt lit. non contest. inquit per istum tex. senectutem† ex se propriè morbum appellari non posse. & propterea quorundam opinionem refellit, qui sentiebant, statutum disponens de infirmitate locum habere in senectute. et ibi Abb. tradit quādo aliquis dicatur esse senex. Nam alij dixerunt in 70. annis, alij in 60. & alij in 50. nam maior hominum pars non attingit quinquaginta annos, tamen quia secundum uarietatem complexionum unus est uetustior altero, quamuis sit minor natu, hoc esse relinquendum arbitrio iudicantis concludit Abb. in d.c. quoniam, & in c. si qui testium, cum ibi addit. de testi. De hac re uide tex. cum glo. in l. ij. C. de his qui non imp. stipen. lib. 10. Senectutis uerò priuilegia uide remissiuè apud Feli. in d.c. si qui testium. et non est silentio prætereundum, senectutem ita excusare delinquentem, sicut ætas pupillaris. Dec. in l. ferè in omnibus pœnalibus. ff. de reg. iur.

Summarium in l. quis sit fugitiuus. ff. de ædil. edic.

1 *Nemo pœnitentia nocens esse desinit.*

Bar. in l. quis sit fugitiuus. ff. de ædil. edict.

1 Bar. in d.l. quis sit fugitiuus, in princ. ibi, nemo enim pœnitentia † nocens esse definit, colligit, usurarium dici esse eum etiam, qui desijt fœnerari. De hac re uide Soc. in consi. 127. in 3. vol. vbi tradit, an ille, qui fuit usurarius ante testamentum, sed non tempore testamēti, teneatur condere testamentum secundum formam capituli. quanquam de usur. & an & qñ aliquis dicatur conuictus, vt usurarius. Item hāc. l. citat Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori, col. 2. quæst. o.

ff.de oper.nou.nunci. vide latisſimè Dec.in c.1.col.13.verſ. Ad ſecundum, de probat.Romæ in conſ.404.& Alex.in l.prætor.§.fi.ff.de edend.

Summarium in d.l.quis ſit.§.ſicuti.ff.de ædil.edic.

1 *Fuga quando faciat indicium contra delinquentem.*

Bar.in d.l.quis ſit.§.ſicuti.ff. de ædil.edic.

1 Bart. in ead.l.§.ſicuti,tradit an & quando fuga † faciat iudicium contra delinquentem.De hac re uide Raph.Cuma.in conſ.175.Feli.omninò in c.nullus,de præſump. vbi ponit regulam cum fallentijs.Iaſ.in repet.l.admonendi,col.71.ver.ſecundò limita.ff.de iureiur.& Dec.in cõſ. 234.vbi ait,fugam indicium facere ad torturam,quando aliquis fugit,nemine eum accuſante, alioqui uerò ſi fugeret poſt accuſationem,uel inquiſitionem,vel ſuſpicionem accuſationis.Itẽ attende,quia fuga carcerati effracto carcere operatur ut ille pro confeſſo habeatur quò ad il lud crimen,quod ei imputabatur.l.in eos,cum glo.ff.de cuſtod.reor.quod limita pluribus modis,vt per Paul.Grillandum in tract.de relaxatione carceratorum in tit.de fuga incarcerati.vbi latè diſtinguit & declarat totam hanc materiam,an & quando fuga faciat indicium, vt non habeat locum quando quis eſt reuerſus incontinenti poſt fugam, vel q̃n conſtabat,eum de facto eſſe capiendum,vel quando timuit iudicem ſæuientẽ, multaq; alia ibi recto ordine declarauit.

Summarium in d.l.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædil.ædic.

1 *Contractus qui uerè eſt uſurarius, ſi tamen communiter licitus exiſtimatur, uſurarius dici non poteſt.*

2 *Praua conſuetudo delinquentem non excuſat.*

Bar.in d.l.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædil.edic.

1 Bart. in ead.l.quis ſit fugitiuus.§.apud Labeonem,ſing.ait,contractum,† qui rei ueritate inſpecta ſapit uſurariam prauitatem,ſi tamen communiter licitus exiſtimatur,uſurariũ dici non poſſe. Hoc Bar.documentum ſequitur Alex.in conſi.39.in 3.vol.Cæpol.in conſi.8. col.fi.& in conſi.13.col.pen.& fi.& in ſuo tract.de contractibus ſimulatis, col.3. Ad rem faciunt trad.in l. ignorantia.C.qui admit.glo.in c.cùm uenerabilis,de conſuet.quam ſequitur Franc.Cremen.in ſingul.149.incip.mos puerorum.Roma.in ſing.19.vbi vult conſuetudinem malam excuſare à pœna.Iaſ.in l.non erit.ff.de iureiur.& in l.certi condictio.§.ſi nummis.ff.ſi cert.pet. col.fi. Anchar.in conſi.50.incip.Conſuetudo,in fi.Io.Andr.& Ant.de Butr.in c.2.de fide inſtru. Bal.in c. 2.de feud.cogni.vbi conſuetudinem excuſare ait à pœna falſi. vide glo.in c.denique. 4.diſt. & Roſel.in tract.de conſuetudine,col.12. & hoc Bar.documentũ ualde extollit Io.Baptiſta Caccialupus in tract.de ludo,inter numerum 22.& 23. Attende tamen quia hoc,quòd contractus non cenſeatur uſurarius,dupliciter intelligi poteſt,quò ad forũ fori,& hoc modo poſſent prædicta procedere,ſed quo ad forum poli,& ſic quò ad Deum,* cõis opinio eſt, ut praua conſue-

2 tudo † delinquentem non excuſet,vt per Anch.in conſi.283.vbi ait, cõſuetudinem malam excuſare ſolum à pœna temporali,non autem à gehennali.idem ait Roma.in d.ſingul.19. Alex.in conſi.8.& in conſi.233.in pen.col.in 6.uol.Soci.in conſi.209.in 1.uol.Iaſ.in l.ait prætor. §. iuſari.ff.de iureiur.& in l.de quibus.ff.de legi.& Dec.in conſi.9. Dico amplius,hoc etiam locum habere ſolùm quando ſumus in prohibitis iure poſitiuo,alioqui autem ſi etiam diuini iuris pro hibitio concurreret:quia tunc conſuetudo mala non excuſaret etiam à pœna temporali.Feli.in c.ea quæ,de ſimon.ſed uſura ab utroque iure prohibita eſt,Alex.in conſ.45.in 4.vol.& Ang.in conſ.90.igitur hoc Bar.documentum omni caſu dubitabile redditur. et in dubio ubi agitur de periculo peccati,tutior uia eſt eligenda.c.iuuenis.de ſponſal.ideò cogita.

Summarium in l.ſciendum.ff.de ædil.edic.

1 *Si extat conſtitutio diſponens neminem ingredi poſſe monaſterium niſi ſit medicus, quidam erat medicus, ſed doctoratus inſignia non habuit, nunquid is ſit excommunicatus.*

Bar.in l.ſciendum.ff. de ædil. edic.

1 Bar. in d.l.ſciendum,quærit ſi extat conſtitutio diſponens † neminem ingredi poſſe mona ſterium S.Franciſci niſi ſit medicus,idq; ſub pœna excõicationis.quidam qui erat medicus, ſed doctoratus inſignia non habuit, nunquid is ſit excõicatus? & dicit eum non eſſe excõicatum: quia

quia est medicus, licèt non sit adeptus doctoratum. vide Alex. in cons. 15. Viso processu in iurisdictionis formatæ. in fi. in 1. uol.

Summarium in l. debet. ff. de ædil. edi.

1 *Si ille qui rem emit ultra pretium dedit aliquid mediatorib. et deinde fit redhibitio, an istud possit repeti.*

Bar. in l. debet. ff. de ædilit. edict.

1 BAR. in d. l. debet, quærit, si ille, qui rem emit † ultra pretium, dedit aliquid mediatoribus, & deinde fit redhibitio, an istud possit repeti? & distinguit, si ex necessitate datum est, repeti potest; alioqui uerò si sponte. pro hoc facit tex. in l. debet autem, suprà eod. tit. & hæc faciunt contra decisionem Mart. de Laude, quam refert Alberi. in l. j. ff. de condi. cau. dat. de qua dic ut ibi per eum, & per Ias. ibi col. 2. in 6. notab.

Summarium in l. ædiles. ff. de ædil. edi.

1 *Equo uendito uendita etiam censetur & sella, & alia ornamenta.*

Bar. in l. ædiles. ff. de ædil. edic.

1 BAR. in l. ædiles aiunt, nihil scribit, sed per istum tex. dicit Fabianus de mõte in tract. de emptione & uenditione, in 6. q. nu. 32. equo uendito † & sellam & omnia ornamenta contineri.

Summarium in rub. ff. de euict.

1 *Quandoque res ipsa sibi euincitur.*

2 *Quomodò conueniendi sint heredes eius, qui de euictione promisit: & an uno non defendente, pœna cõtra omnes committatur.*

3 *Ad hoc ut uenditor semper & omni casu de euictione teneatur, quid requiratur.*

Lucubrat. in rubr. ff. de euictionib.

1 IN materia huius tituli attende, quoniam quandoque res ipsa † sibi euincitur. l. si uendideris, & l. non tamen, infrà eo. & l. iiij. ff. ad leg. Falci. & quæ sit differentia an se ipsum euincat, an uerò à tertia persona euincatur, vide Paul. de Cast. in l. cùm res. ff. de action. emp. et si euinco rem facto tuo uel authoris tui, non teneor. l. fundum. infrà eod. An autẽ in diuisione ueniat euictio. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in ult. q. ff. de uerb. oblig. Et sciens rem alienam non habet euictionem. l. si fundum sciens. C. eod. Et qui pactus est, ut de euictione non teneatur, nihilominus re euicta consequitur pretium rei uenditæ. l. emptorem. §. fi. ff. de a-
2 ction. empt. Et quõ conueniendi sint hęredes † eius, qui de euictione promisit, & an uno non defendente, pœna contra omnes committatur, vide Ruinum in l. iiij. §. Cato, colu. 22. ff. de uerb. oblig. Adde etiam quandoque uenditorem de euictione non teneri, vt habetur in l. j. §. si hęres, & ibi Ias. in fi. ff. ad trebell. Et quando propriè res dicatur euicta, & quomodò aliquis teneatur de euictione, uide Soc. in consi. 199. in 1. vol. Et emptor potest agere de euictione quamuis litem motã non denunciauerit uenditori, quando manifestè constat de iustitia euincentis. Alex.
3 in consi. 63. col. fi. in 6. uol. & bonas cautelas † ad faciendum, vt uenditor semper & in omni casu de euictione teneatur, & nulla obstabit exceptio, tradit Cæpol. in cautel. 97. Item uenditor de euictione non tenetur, nisi postquam res est ablata emptori; et ideò quamuis condemnatus esset, agere non posset: propterea cautela est, ut is prius non agat. Cæpol. in caut. 177. Et quid debeat facere ille, qui agere uult de euictione, uide apud Alex. in consi. 117. in 7. uol. & Feli. in c. cùm M. Ferrar. nu. 71. de const.

Summarium in l. si fundus. ff. de euict.

1 *Consuetudo quæ est in loco contractus, est inspicienda.*

Bar. in l. si fundus. ff. de euiction.

1 BAR. in d. l. si fundus, ait, consuetudinem † quæ est in loco contractus, esse inspiciẽdam. vide Barb. in cons. 15. col. pen. in 2. uol. cum duobus seq. Imol. in cons. 1. col. 6. & in cons. 8. col. 1.

Summarium in l. uendicantem. ff. de euict.

1 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*

Bar. in l. vendicantem. ff. de euiction.

1 BART. in d.l. vendicantem, inquit, quem de euictione † tenet actio, eundem agentē repellit exceptio. Ad rem facit glo. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. obli. vbi Bar. in 1. q. in fi. & pro declaratione uide Bar. in l. fi. C. eod. & Aret. in consi. 3. vbi limitat. et Soc. in conf. 38. col. pen. in 1. uol. ubi ait, notoriam exceptionem impedire litis ingressum.

Summarium in l. minor. ff. de euict.

1 *Re euicta per restitutionem non committi stipulationem duplæ, sed agi ex empto.*

2 *Si die feriata datur tenuta officio iudicis eodem tempore est restituenda præstita fideiussione.*

Bar. in l. minor. ff. de euiction.

1 BAR. in d.l. minor, ait, re euicta † per restitutionem non committi stipulationem duplæ, sed agi ex empto. vide Rom. in conf. 156. & aliquid in simili casu apud Feli. in c. ecclesia. S. Mariæ, col. 2. vers. sextò not. & col. seq. in ult. notab. de const. & in c. ex parte, col. 2. in ult. not. de testi. & in c. cùm olim, col. 18. de re iudi. Barb. in conf. 51. col. 26. in 1. uol. & in conf. 7. col. 17. in 2. uol.

2 Bar. in ead. l. in 2. notab. ait, si die feriata † datur tenuta officio iudicis, eodē tempore restituendam esse præstita fideiussione. vide in simili casu Roma. in consi. 67. col. fin. & in consi. 158. in princ. & in conf. 220. col. fi. Raph. Cuma. in consi. 146. Alex. omninò in consi. 147. In causa & lite, in lib. primi & secundi uol. col. 2. vers. Item si probatum est, & in l. j. §. nunciatio, col. 6. versi. et inde dicitur. ff. de oper. nou. nunci. & in l. si pacto quo pœnam, col. 1. C. de pact. Maria. in tracta. de citatione, artic. 7. vers. secundus casus, cum seq. Abb. in consi. 81. col. fi. in 2. uol. & in c. quia clericum, in 2. notab. de iure patro. Imol. in consi. 128. Card. in simili. in consi. 96. in fi. Aretin. in conf. 20. col. fi. Barb. in c. si quis presbyterorum, col. pen. de reb. eccles. non alien. Feli. in c. nihil, col. 2. de præscrip. Bal. in c. ab excommunicato, per illum tex. ibi, col. 12. de rescri. Et limita istā glo. ut per Aret. in c. excommunicata, col. 3. de iudi. vt tenuta data de facto parte non citata reuocari non possit. Soc. in consi. 266. in fi. in 1. vol. Dec. in c. ex ratione, col. fi. de appell. & Alex. in l. de unoquoque, col. pen. ff. de re iudic.

Summarium in l. si per imprudentiam. ff. de euiction.

1 *Sententia lata contra emptorem propter eius imprudentiam, non nocet suo authori.*

Bar. in l. si per imprudentiam. ff. de euict.

1 BART. in d.l. si per imprudentiam, colligit, sententiam † latam contra emptorem propter eius imprudentiam, non nocere suo authori. Ad istam regulam uide Aret. in l. ij. §. fi. in 3. notab. ff. de uerb. oblig. vbi Ias. col. fi. quid si talis sententia lata esset contra sociū, nunquid alteri socio præiudicabit? Raph. Fulg. in conf. 129. Et ad rem faciunt trad. per Ang. in consi. 176. vbi ponit aliqua ad rem pertinentia, & in consi. seq. & Rom. in sing. 724. incip. In l. si per imprudentiam.

Summarium in l. si ideò. ff. de euictio.

1 *Notarius bannitus & condemnatus de falso non prohibetur conficere instrumentum.*

2 *In dubio semper præsumitur lata sententia ob causam, quæ minus nocet.*

3 *Notarius si uerè fuisset condemnatus, vtrum eius instrumenta prius facta ualeant.*

Bar. in l. si ideò. ff. de euic.

1 BART. in d.l. si ideò, ait, ex isto tex. colligi argumentum, notarium † bannitum & condemnatum de falso, non prohiberi conficere instrumentum, quia magis censetur cōdemnatus propter contumaciam quàm propter falsitatem. et ista. l. adduci solet ad casum, in quo sententia unius nocet alteri, vt intelligatur quando lata esset contra præsentem, alioqui uerò si contra cōtumacem. Alexand. in consi. 84. in 3. uol. concordat tex. in l. qui repudiantis, in fi. vbi Bar. ff. de inoffic. testam. vbi pono ad Bart. vide Feli. in c. ex literis, colu. 9. vers. pro quo facit, de consti. & in c. cùm Bertoldus, col. 8. cum sequ. de re iudic. Barb. in consi. 5. col. 5. in 2. vol. & Ias. in repet. l. admonendi, col. 24. ff. de iureiur. et limita ut per Abb. in c. ex literis, col. fi. de re iudi. vide tex. cum gl. in l. ij. C. de contrar. iudic. tut. & illud quod pdictum est. s. sñiam pręsumi latam magis pp

2 absentiam q̄ pp malam causam, cōfirmatur, quia in dubio semper † psumit lata sñia ob cām, quę

minus

minus nocet. Felin. in c. aduersario nu. 6. de except. ubi infert, cassationem electi magis præsumi ob uitium electionis quàm electi, id quod facit ad rem propositam de notario cōdemnato. Sic etiam Soc. inquit in cons. 264. col. pe. in 1. vol. sententiam in dubio censeri esse prolatā, quia non fuit probatum. vide eundem in cons. 94. in 3. vol. & Feli. in c. examinara. nu. 12. cū seq. de iudic. Limita prædictam conclusionem de contumace, ut locum non habeat quando tota causa defensa fuisset, quamuis in prolatione sententiæ ille esset contumax. Item limita non procedere quando constaret sententiam secundum iustitiam & ueritatem fuisse promulgatam; quia isto casu uenditor teneretur de euictione. Alex. in l. sæpe, uer. circa secundum. ff. de re iudic. itē limita ut per Bal. in l. ij. C. quib. res iudic. non noc. col. vltima, uers. præterea. & quoniā Bart. hoc in loco ait, notarium contumacem de falso damnatum non prohiberi conficere instrumenta
3 per rationem in præcedentibus adductam: quæro quid si uerè fuisset condemnatus, † utrum eius instrumenta prius facta ualeant? & nunquid posit publicare instrumenta ante condemnationem confecta? Bal. in l. ij. C. de fide instr. & in l. in exercendis, eo. tit. & in auth. sed nouo iure. C. si cert. pet. ait, ea ualere, quæ ante condemnationem fuerunt solenniter celebrata, alioqui non. vide gl. in §. cum his, in auth. de fide instr. & Bar. in l. Barbarius, col. fin. ff. de off. prætor. & quę ibi posui in lucubrationib. vbi Bar. vult, notarium pendente accusatione, priusquam tamen sit de falso condemnatus, posse conficere instrumenta. quò autem ad instrumentorum publicationem, quæ facta fuerunt ante condemnationem, uolunt Doct. eum etiam post condemnationem illa publicare posse. Paul. de Castr. post. Alex. in l. prætor. §. sed si dominus. ff. de eden. et in l. si arbit. C. de sent. & in l. ad testiū. §. 1. ff. de testa. & quæ ibi posui in lucubrationib. vide quandam apostillam, in uoce circa hoc in c. gratum, de postul. prælat. Bat. Alex. & Ias. in l. si quis ex argentarijs. ff. de eden. & omninò Feli. plenè in c. fraternitatis, de hæret.

Summarium in l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euict.

1 *Agi posse de euictione, quando factum est compromissum ex forma statuti.*

Bar. in l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euiction.

1 Bart. in d. §. si compromisero, colligit ex tex. agi posse de euictione† quando factum est cōpromissum ex forma statuti: quia hoc fit ex necessitate, alioqui uerò si spontè id fecisset. vide omninò Aret. in cons. 74. vbi subiungit in casu, quo alteri comptomissum præiudicat, eū debere saltem uocari. Et pro declaratione huius documenti uide Alex. in l. si unus, in princi. col. 2. de pact. & Franc. Cremen. in sing. 30. incip. Tu scis. vbi ait, si emptor etiam spontè in uenditorem compromisit, posse agi de euictione. vide eundem Cremens. in sing. 115. Tu scis. vbi ait, empto rem non posse iuramentum deferre. & ideò istum tex. locum habere in casu illo, & non poterit agere de euictione: nam hoc fit spontè. Et de hac re uide ad præcedentia Orian. in tract. de arbitr. q. 7. & 41. & 95. & Alex. in cons. 4. in 3. vol. & in l. cū hæreditas. col. 2. vbi latè. ff. ad Trebel. Bal. in l. j. col. 2. C. de peric. & commod. rei uēd. Barb. in cons. 39. col. 10. in 1. vol. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de oper. nou. nunc. & Abb. in cons. 69. in fi. in 1. uol. & in cons. 29. col. fi. in 2. vol. & in cons. 31. in 1. dub. eod. uol. & in consi. 172. in fi. eod. uol. Ang. Areti. in §. actionum, col. 33. in princ. inst. de actio. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum, col. 16. de const. Aret. in consilijs Barb. in fi. in 1. uol. & Barb. in cons. 21. col. 7. & in cons. 23. col. 2. eo. uol. Alex. in l. si patroni, col. 6. ad Trebel. Aret. in cons. 78. & Feli. c. quamuis. de re iud. col. 7. & in c. fi. col. fi. eo. tit. Alex. in l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. 1. Præposi. in tit. si nasal. de feud. fuer. interpel. Ang. in cons. 177. cum seq. & omninò Burg. in repet. capituli si uenditori, col. 7. de empt. & uendi.

Summarium in l. Herennius. §. Caia. ff. de euic.

1 *Emptor in causa euictionis an teneatur appellare à sententia contra eum lata.*
2 *Sententia præsumitur fuisse iustè prolata.*
3 *Pro iudice præsumitur.*

Bar. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euiction.

1 Bart. in d. §. Caia, quærit utrum emptor † in causa euictionis teneatur appellare à sententia contra eum lata? et distinguit, vt ibi per eum. Tu uerò dicas, emptorem nunquā teneri ap-

 pellare

pellare quando sententia fuit lata præsente uenditore, qui est obligatus de euictione. istud fuit egregium documentum Specul.in tit. de appellat. §. 1. vers. sed nunquid emptor, ubi testatur se hoc in facti contingentia obtinuisse. quod perpetuò esse tenendum menti inquit Firma. in tra cta. de Episcopo, in 4. par. quarti libri q. 7. in fi.

2 Bar. in cod. §. in fi. colligit ex glo. sententiam† præsumi fuisse iustè prolatam. Contra hoc uide tur urgere tex. qui iudicio meo est memorabilis, in l. furti, in princi. ff. de his qui not. infam. vbi habetur, sententiam, quæ irrogat infamiam, si ab ea fuerit prouocatum, non reddere infamem eum, qui est condemnatus. et quamuis sententia fuerit confirmata tanquam iniustè fuerit prouocatum, tamen infamiam non retrotrahi ad tempus sententiæ, sed tantum à die confirmationis incipere; igitur non præsumitur pro sententia prima: quia nullam uidetur habere uim, sed eam residere in sola confirmatione. & quamuis ibi tex. subiungit, sententiam, à qua non fuit ap pellatum, retrotrahi, tamen posset responderi, hoc procedere, quia is, qui nō appellat, censetur consentire sententiæ, vt declarat Feli. in c. cùm inter, col. 1. de re iudi. & in c. quod consultationem, eod. tit. cogita. et ad hoc Bar. documentum uide plenè tradita per Feli. in c. quoniam con trà, col. 21. cum seq. de probat. Barb. in consi. 18. col. 3. in 1. uol. & in cons. 47. col. 25. eo. uol. & omninò Alex. in cons. 261. Quæritur, in lib. primi & secundi uol. vbi ait, neq; pro sententia præsumi, quando fuit appellatum, neque pro sententia arbitri quādo fuit reclamatum, vt uidere est ibi in pe. col. & in cons. 265. Viso processu eod. lib. vbi tradit de sententia. maximè quando est lapsum tempus. & in cons. 266. In causa & lite, eod. vol. vbi loquitur de sententia arbitratoris, à qua fuit reclamatū. & Bal. in consi. 254. in 2. vol. & in cons. 251. in 4. vol. vbi agit, quid sit, quan do exceptio incompetentiæ opponeretur. & Ant. de Butr. in cons. 14. col. maximè 5. vbi tradit de sententia arbitri, à qua reclamatum est. & Pau. de Cast. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iud. Anch. in cons. 73. in fi. Corn. in cons. 243. col. 13. in 2. uol. vbi ait, quid in antiquis. & Bal. in cōs. 2. col. 2. in 5. vol. ubi tradit qualis sit ista præsumptio. quamuis autem sñia iustè lata esse censeat, tamen si pars, quæ eam obtinuit, confiteatur, illam iniustè fuisse prolatam, eius executionem pe tere non poterit, si sumus in ijs, in quibus per confessionem possit aliquis sibi ipsi præiudicare. Et ideò ista est bona cautela ne sñia exequatur. Cæpol. in caut. 8. Item attende, èt si pro iudice

3 † cōirer præsumatur. hoc tñ non habere locum quādo procedit iuris ordine non seruato: qm eo casu contra eum p̄sumitur. Corn. in consl. ult. col. pe. in 4. uol. & Crauet. in cons. 73. post nu. 10.

Summarium in l. si cum uenditor. ff. de euict.

1 *Hypothecam ad se aduocare nudam possessionem.*

Bar. in l. si cùm uenditor. ff. de euictio.

1 BAR. in d. l. si cùm uenditor, ait, hypothecam† ad se aduocare nudam possessionem. & ideò traditur forma concludendi in libello in hypothecaria. De hac re uide Bal. in auth. contrà roga tus. in fi. C. ad trebell. & practicam Papi. in forma libelli, quo agitur hypothecaria, col. 18. in gl. in uoce, relaxandum. & Ant. de Fano in trac. de pignor. & hypothecis in 3. par. 8. par. nu. 104.

Summarium in l. j. §. socius. ff. de usur.

1 *Tractum futuri temporis spectat ad iudicem.*

Bar. in l. j. §. socius. ff. de usur.

1 BART. in d. §. socius, inquit, tractum† futuri temporis spectare ad iudicem. vide Alexand. in cons. 95. in 1. uol. vbi agit, an & quando ius futurum possit deduci in iudicio.

Summarium in l. in fideicommissi. §. nonnunquam. ff. de usur.

1 *Dilatio quando gratia fideicommissarij apponitur, fructus sunt restituendi.*

Bar. in l. in fideicommissi. §. nonnunquam. ff. de usur.

1 BART. in d. l. in fideicommissi. §. nonnunquā, ait, quando dilatio† gratia fideicommissarij apponitur, fructus esse restituendos. Pro ampliatione huius tex. vide Alex. in l. cū ex filio, col. 2. vers. item. ff. de vulga. & pupill. & in l. deducta. ff. ad trebell. & in l. cùm filio, col. 8. ff. de leg. 1. & in l.

in l. fideicommissar. §. fi. in fi. ff. ad Trebell. & de hac re scilicèt quando fructus ueniant in restitutione fideicommissi, vide regulam cum fallentijs apud Ang. in cons. 331.

Summarium in l. si stipulatus ff. de usur.

1 *In stipulatione rem dari, & in stipulatione rem tradi, non ueniunt fructus.*

Bar. in l. si stipulatus. ff. de usur.

1 BART. in d. l. si stipulatus, inquit, quamuis in stipulatione † rem dari, & in stipulatione rem tradi, non ueniant fructus, tamen si iungantur simul, eo casu habendam esse rationem fructuũ: sed si contractus uenditionis præcessit, secundum eum iudicari. vide Imol. in consi. 102. col. 4. & 5. Alex. in l. Miles. §. decem. ff. de re iudic. ubi declarat hanc regulam, quomodo stipulatio intelligatur secundum naturam contractus præcedentis.

Summarium in l. cùm de in rem uerso. ff. de usur.

1 *Ex diuturna præstatione usurarum præsumitur contracta obligatio super usuris & quomodò.*

2 *Causa alimentorum, & causa dotis à pari procedunt.*

3 *Ille qui se fundat super solo cursu temporis satis probat, quando adducit tantum tempus, quod excedit memoriam hominum.*

4 *Consuetudo quomodò probari debeat.*

5 *Liberatio inducitur ex solo cursu temporis.*

6 *Ex diuturna præstatione probari titulum legitimum, quem aliquis adducit.*

7 *Ille, qui utitur, debet allegare titulum, & quòd utitur tanquam iure suo, aliàs seruitus nõ probaretur.*

8 *Consuetudo tanti temporis cuius initij non extat memoria, probatur ex cursu decem annorum.*

9 *Rusticus si soluit mihi unum par caponum omni anno, utrum teneatur pro futuro tempore.*

Bar. in l. cùm de in rem uerso. ff. de usur.

BART. in d. l. cùm de in rem uerso, sic ait in summa. ex diuturna præstatione usurarum
1 † præsumitur contracta obligatio super usuris, & super sorte, quatenus est necesse ad illam præstationem redigendam, importat præstandi necessitatem. circa istam. l. vide Abb. in consi. 74. in 1. vol. Ias. & alios in l. si certis annis. C. de pact. Alex. in consi. ultimo in 4. volu. col. 5. & Soci. latè in consi. 145. in 1. vbi ait etiam hanc. l. non habere locum in rustico. tamen contrarium inquit Alex. in cons. 122. in 4. vol. & de materia huius. l. uide Alex. in consi. 78. in fi. in 6. vol. & Ias. in §. præiudiciales, col. 15. cum seq. inst. de acti. & aliquid per Dec. in cons. 275. vers. sed prædictis non obstantibus. & Feli. in c. ueniens, in 4. notab. de testi. & Soc. regulam 182.

2 Bar. in ead. l. col. 2. inquit, causam alimentorum, † & causam dotis à pari procedere, sed dicas immo unam alteri præualere secundum Cyn. in l. non omni. C. de administrat. tut. in fi. & vide Alex. in l. j. col. 3. ff. sol. matr. ubi concludit fauorabiliora esse alimenta dote, & ibi Soc. & Ias. & causam dotis fauorabiliorem esse quàm alimentorum, ait Abb. in c. peruenit, in 2. notab. de arbitr. & in c. quintauallis, col. 2. de iureiur.

3 Bar. in ead. l. col. 3. versi. videamus, tradit eum, qui fundat se super solo cursu temporis, † satis probare, quando adducit tantum tempus, quod excedit memoriam hominũ. vide Abb. in cõs. 7. col. 4. in secundò dubio in 2. vol. & in consi. 26. eod. vol. & in c. cùm ex officij, col. 5. de præscript. & in c. peruenit, de censi. ubi plenè agit de his dictis Bar. Ana. in consi. 35. & ibi addita. ista enim consuetudo cuius initij non extat memoria in contrarium habet uim priuilegij concessi à Principe cum clausula ex certa scientia. Ias. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. quominùs, nu. 24. ff. de flumin. Alex. in consi. 6. in 1. vol. Soc. in consi. 181. col. pen. & in consi. 187. in 1. uolu. Feli. in c. de quarta, col. 15. de præscrip. & in c. cùm nobis, eod. tit. & in c. cùm contingat, nu. 15. de for. compet. Dec. in consi. 406. hoc tamen limitatur non habere locum in exercente incapace. Abb. in c. quanto, de consuet. Alex. in consi. 70. in 4. vol. & Feli. in c. dilecto, de testi. & in c.
4 causam. nu. 3. de præscript. Quomodò autem probari † debeat ista consuetudo, uide Alexan. in consi. 16. col. 4. in 5. vol. & in consi. 173. in 6. vol. Raph. Cuma. in consi. 76. Dec. in consi. 586. & omninò Bertachinum in tract. de gabellis, in 2. par. nu. 28. & huius cõsuetudinis tanta est uis & potestas, ut non tollatur à statuto quamcunque consuetudinem excludente, secũdum Alex. in d.

in d.consi.16.col.antep.in 5.vol.& Feli.in c.dilecti,col.pe.de maior.& obedi. & de hac materia uide Feli.in c.ascendentes nu.12.cum seq.de præscript.Abb.in cons.26.in 2.vol.& Craue. in consi.21.Mari.Soc.iuni.in cons.49.nu.23.& in cons.76.nu.93.ubi ait,consuetudinem hanc non reijci propter clausulam,non obstante lapsu temporis.

5 Bar.in ead.l.& col.subiungit,liberationem † induci ex solo cursu temporis,quando ius commune non resistit: & sic creditor non petendo debitum per decem annos amittit ius suum. vide Alex.in consi.60.Stantibus his.in 4.vol.& in consi.74.Viso titulo quæstionis,in 5.vol.Rom. in consi.117.In casu propositæ consultationis,col.5.vbi decidit pulchrum casum. Attende tamen quia in actionibus personalibus possessor malæfidei non præscribet secundum* com.opi. ut per Antonium de Fano in tract.de pignoribus & hypothec.in secundo membro sextæ part. nu.28.quam tamen limita ut ibi per eum. Contrarium autem scilicet immo malęfidei possessorem posse præscribere sentit Soc.in consi.40.col.fi.in 1.vol.& ista est materia.c.fi.de præscr. pro cuius intellectu.uide Raph.Cuma.omninò in cons.90.& Thomam Ferratium in caut.38. & Mari.Soc.iuni.in cons.145.nu.64.

6 Bar.in ead.l.& ead.col.ver.veniamus ad tertium passum,dicit ex diuturna † præstatione pro bari titulum legitimum,quem aliquis adducit.Quomodò ex possessione titulus præsumatur, uide Ias.in l.j.C.qui admit.& in l.si certis annis.C.de pact.

Bar.ibi paulò post,tradit memorabile illud documentum,ut sufficiat alicui titulum allegare, illumque probare per confessionem decem annorum,in seruitute discontinua: & si ea per tantum tempus usus sit sciente & patiente domino dicatur probasse titulum. & ista opinio Bartoli est* communis tam canonistarum quàm legistarum.Paul.de Cast. in l.seruitutes, col.fi. ff.de seruit.Pro qua Alex.consuluit in cons.113.in 1.vol.& in consi.50.col.fi.in 3.vol.ubi declarat,

7 necesse esse omninò ut ille,qui utitur † alleget titulum,& utatur tanquam iure suo, alioqui seruitus non probaretur.Dec.in l.si certis annis,quem uideas omninò. C. de pact. & ibi Alex. & Ias. Feli.in c.de quarta,col.14.& seq.de præscript.& in c.accedentes,eod.tit.& aliquid in c.in causam,eod.tit.Rom.in cons.109.in 2.dub.Aret.in consi.70.col.2.& in cons.108.col.fi. Adde ad

8 præcedentia etiam consuetudinem † tanti temporis,cuius initij non extet memoria,probari ex solo cursu.x.annorum,si tamen allegatur,& deducitur,sicut & de titulo prædictum est, nisi contrariũ ab aduersario probaretur.Alex.not.in consi.142.in 6.vol.Cæpol.in tract.de seruit. rusti. prædior.in tit.de aquæductu,inter numerum 55.& 56.& omninò uide Feli.in d.c.de quarta,inter numerum 50.& 51.de præscri.& ad ea,quę deinde subiungit Bar.in hac.l.col.4.distinguendo ut ibi per eum,vide Barb.in consi.35.col.7.in 2.vol.Alex.in consi.1.in 5.vol. & Abb.in cõs. 6.in 1.dub.in 2.vol.& Alex.in cons.250.in lib.primi & secundi vol.ubi ait hoc Bar. documentum de x.annis,à multis reprehendi,& illud non audet affirmare.

9 Bar.in ead.l.in fi.quærit,si rusticus † soluit mihi omni anno unum par caponum,utrum teneatur pro futuro tempore. & distinguit,aut allegatur titulus,cuius uigore dicatur facta ista solutio, & eo casu ex ista præstatione præsumitur titulus & obligatur etiam pro futuro tempore: aut fuit simpliciter facta solutio,& tunc præsumitur donatio,& de cætero non obligatur. Hoc idem refert & sequitur Alex.in consi.250. in fi.in libro primi & secundi vol. & in l. qui in aliena.col.4.versi.item inferebat hic Angel.ff.de acquiren.hære. ubi tradit nonnulla scitu digna in proposito casu. & Feli.in c.cùm.M.Ferrar.colu.4.de constitu.aliquid in c.ex parte, in princip. de testi.in c.cùm ueniens, col.2.eod.tit.& in c.cùm Bertoldus, de re iudic. & in c.ad apostolicam, de simon.

Summarium in l.mora fieri.ff.de usur.

1 *Si statuto cauetur instantiam quinque mensibus perire,ubi per actorem non stetit,an sufficiat si semel fuit interpellatus,ut perpetuò uideatur stetisse per iudicem.*

Bar.in l.mora fieri.ff.de usur.

AD istum tex.uide aliquid apud Barb. in consi.7. col.16.in 2.vol. & Curtium in consi.39.

1 col.3.& dum Bar.quærit,si statuto cauetur,instantiam† quinque mensibus perire,ubi per actorem

rem non stetit, an sufficiat, si semel fuit interpellatus, ut perpetuò uideatur stetisse per iudicem? & dic sufficere unicam interpellationem. idem ait Bar. in l. Titia Seio. §. usuras. ff. de legat. 2. & Ang. in consi. 353. Statutum, colu 2. Tamen * communis opinio uidetur esse in contrarium, ut immo non una tantum interpellatio, sed multæ requirantur. vide Ias. in l. properandum. §. fin au tem alterutra. C. de iudic. & Alexan. in l. de pupillo. §. si quis prætori, col. 2. ff. de oper. nou. nũc. & in consi. 19. in fi. in 1. vol. Phili. Franc. in c. ex ratione, col. 4. de appell. Aret. circa primam oppos. Bar. in l. qui Romæ. §. Seia. ff. de uerb. oblig. In dubio autem instantia præsumitur magis culpa iudicis, quàm rei periisse. Alex. in cons. 42. col. 4. in 3. vol.

Summarium in l. uideamus. § si actionem. ff. de usur.

1 *Fructus à tempore moræ peti posse, ut interesse, non autem ut fructus.*

Bar. in l. videamus. §. si actionem. ff. de usur.

1 BART. in d. §. si actionem, ait, fructus † à tempore moræ peti posse, ut interesse, non autem ut fructus. vide Alex. in consi. 149. Visis & diligenter, col. 3. vers. ex prædictis, in libro primi & secundi vol. & Curt. in cons. 39. in 2. dub. & an & quando fructus debeantur ex tempore moræ uel litis contestatæ, vide Alex. in cons. 127. in 6. vol.

Summarium in l. cum quidam. § diuus. ff. de usur.

1 *Taciturnitas longi temporis tollit actionem personalem competentem ad usuras.*

Lucubr. in l. cùm quidam. §. Diuus. ff. de usur.

1 BART. in hoc. §. Diuus, nihil scribit, tamen ex eo colligitur, taciturnitate † longi temporis tolli actionem personalem competentem ad usuras. Declara hunc tex. ut per Alex. in cons. 39. in 6. vol. col. 4. & latius per Ias. in §. fuerat, inst. de acti.

Summarium in l. in pecudum. ff. de usur.

1 *Homo est finis omnium productorum.*

Bar. in l. in pecudum. ff. de usur.

1 BART. in hac. l. nihil dicit, tamen ista est memorabilis lex, ex qua colligitur, hominem † esse finem omnium productorum. vide etiam text. in l. ij. ff. de stat. homi. Hoc autem cõtingit, quia homo est nobilissima creaturarum, cum angelis enim participat respectu animę rationalis, cum brutis uerò respectu corporis, & animæ sensitiuæ, & cum lapidibus habet esse, cum plantis uiuere, sentire cum brutis, & intelligere cum ipsis angelis. Hæc Abb. in c. firmiter, de summ. Trinit. & fid. cat. ubi etiam docuit quare est, quòd Deus creauit bruta, antequam crearet hominem qui eis præest, & affert tres rationes ut ibi per eum. & de dignitate hominis uide bonam gl. in l. iustissimè. ff. de ædilit. edict. & ideo quia homo cum omnibus creaturis participat, appellatur omnis creatura, cui Dominus prædicandum esse euangelium pręcepit, ut ait Greg. in omel. super euangelium pentecost. & in ea attenditur reuerentia cęlestis pulchritudinis, secundũ Abb. in c. si quis, de furt. per tex. in l. si quis in metallum. C. de pœn.

Summarium in l. tutor. § Lucius. ff. de usur.

1 *Creditor non põtest cogi accipere particularem solutionem, si debitum est ex una causa tantum.*

Bar. in l. Tutor. §. Lucius. ff. de usur.

1 BART. in d. l. §. Lucius, colligit ex tex. creditorem † non cogi accipere particularem solutionem, si debitum est ex una causa tantũm, alioqui uerò si ex pluribus. Limita hoc nisi debitor promisisset se in pluribus uicibus esse soluturum. text. est & ibi Bar. in l. utique. §. si quid. ff. de eo quod cert. loc.

Summarium in l. j. ff. de probat.

1 *Gentem largius accipi, quàm genus.*

Bar. in l. j. ff. de probat.

1 BART. in d. l. j. inquit, gentem † largius accipi, quàm genus: quia genus accipitur pro agnatione, sed gens pro agnatione & cognationę. vide pulchrè Barb. in cons. 57. in 2. volum.

Alex.

Alex.in l.ex facto,§.si quis rogatus,col.19.ff.ad Trebell.& in §.fi.col.2.& tex.in c.eam te,de rescript.Cap.in consi.82.& quomodò probetur aliquem ex descendentibus & agnatione, uide Aret.in consi.37.in 2.dub.

Summarium in l.ab ea parte.ff.de probat.

1 *Negatiua iuris quomodò probari debeat.*

Bar.in l.ab ea parte.ff.de probat.

1 BART. in d.l.Ab ea parte,tradit quomodò aliquis negatiuam † iuris probare teneatur. vide Feli.in c.in præsentia.col.5.de probat.& in c.testimonium,de testi.& Barb.in consi.88. col. maximè 7.& seq.in 3.vol.& an & quomodò quælibet negatiua probari possit, vide Abb.in c. cùm ecclesia,de caus.poss.& propriet.& per Martinum de Fano in tract.de negatiua probāda.

Summarium in l.circa.ff.de probat.

1 *Onus probandi incumbit ei,qui non est in quasi possessione.*

2 *Reus quando suscipit onus probandi ad hæredem pertinet.*

Bar.in l.circa.ff.de probat.

1 BART. in d.l.circa,inquit,ei incumbere † onus probandi,qui non est in quasi possessione. De hac re uide doct.maximè Alex.in l.si prius.col.14.ff.de oper.no.nunc. Soc.in consi.39.col. 1.in 1.vol.vbi loquitur de eo,qui asserit se esse legitimum,& non est in quasi possessione legitimitatis.& Feli.in c.cùm causa,de re iudic.Bar.posteà subiungit,reum,qui probandi onus suscepit,sibi non præiudicare. vide Dec.in l.qui accusare C.de eden. Limita tamen hoc Bar. documentum non procedere in actore,quia perderet causam eo non probato, ad quod se astrinxerat.Bar.in l.j.§.item quæsitum.ff.de aqu.quot.& æstiu.iunctis ijs,quæ ibi posui.Item limita nisi reus in se onus probandi specialiter suscepisset animo releuandi actorem ab onere probandi, secundum Bal.in d.l.qui accusare,tamen ibi uideas Dec. ut prædixi. Rursus limita nisi actoris intentio esset fundata,& reus astringeret se ad plura probanda,quia eo casu probare omnia teneretur,secundum Bar.in l.diuus,col.fin. ff.de re iudic. ubi declarat quando aliquis dicatur se astringere.& ibi Ias.col.17.uersi.quartò circa prædicta.& circa istam gl.uide Ias. in §. actionū,
2 col.21.in gl.fi.inst.de acti.Attende tamen quia quamuis quando reus † suscipit onus probandi, hoc modo actor per accidens efficitur,eum tamen rei priuilegia retinere,& in paribus probationibus ipsum debere absolui. Dec.in c.ex literis,col.2.de probat.& Ang.de maleficijs super uoce,De anno præsenti.col.44.quæst.2.col.1.& de illa clausula, non astringens se &c. de qua agit Bar.uide Bar.& Ias.in d.l.diuus.ff.de re iudic. Alex.in consi.121.in 1. vol. & in consi.6.in 3. vol.Feli.in c.licèt causam,col.24.ver.10.limita,de probat.& in c.cùm causa, col.2. de re iudic. Dec.in consi.43.& Ias.in §.pen.col.20.inst.de acti.

Summarium in l.cùm de lege.ff.de probat.

1 *Cùm de lege falcidia quæritur,onus probandi ad hæredem pertinet.*

Bar.in l.cùm de lege.ff.de probat.

1 BART. in hac.l.cùm de lege,nihil dicit:tu uerò ex ea collige,cùm de lege falcidia † quæritur, onus probandi ad hæredem pertinere. De hac re vide Raph.Cuma. in consi.180. col. 3. & omninò Ias.in consi.34.in 1.vol.ubi multas attulit limitationes ad hanc.l.quas tamen refellit dicens gl.istam indistinctè procedere.

Summarium in l.si chirographum.ff.de probat.

1 *Quando chirographum reperitur cancellatum apud debitorem, eo casu liberatio præsumitur.*

Bar.in l.si chyrographum.ff.de probat.

BART. in hac.l.si chyrographum,nihil scribit,sed ex ea colligunt doct.quando chyrographum
1 phum reperitur † cancellatum apud debitorem,eo casu liberationē præsumi. Limita præsumptionem hanc non habere locum in persona domestica, apud quam reperitur,ut declarat Feli. in c.coram,col.pe.in fi.de off.deleg.

Summarium in l.cum de indebito.ff.de probat.

1 *Præscriptio in genere tollitur à præscriptione in specie.*

2 *Tutor,*

1 *Tutor, qui in assumptione tutelæ promisit reddere integram rationem administrationis, non censetur renunciare legato ei de prædictis facto.*
2 *Duæ exceptiones contrariæ in eodem iudicio possunt proponi.*
4 *An petens absolutionem ab excommunicatione censeatur fateri se esse excommunicatum.*
5 *Ille qui soluit indebitum, ad duo probanda compellitur.*

Bar. in l. cùm de indebito. ff. de probat.

1 BART. in d. l. cùm de indebito, in princ. sic ait in summa. Præsumptio † in genere tollitur à præsumptione in specie. Adde hoc usque adeò uerum esse, ut etiam per actum contrarium ex interuallo factum non censeatur primo renunciare. Alex. in cons. 27. Attentis narratis, in 3. vol. vide ad hanc. l. Alex. in consi. 111. eod. 3. vol. col. fi. & in cons. 120. col. pe. in 5. vol. & in cõs. 142. col. pe. eod. vol. & in cons. 144. col. 2. eod. 5. vol. ubi ait magis præsumi errorem quàm donationem. & quid magis præsumatur, vide apud eundem Alex. in cons. 80. in 3. volu. & in consi. 114. col. 2. eod. 3. vol. & in cons. 33. in 5. vol. ubi agit, an & quando per actum contrarium censeatur aliquis renunciare priuilegio immunitatis, & in cons. 164. eod. 5. vol. ubi tradit, tutorem
2 † qui in assumptione tutelæ promisit reddere integram rationem administrationis, non censeri renunciare legato ei de prędictis facto, etiam si de eo præsumatur ex aliquo notitiam habuisse. & quòd huiusmodi error uincat præsumptionem scientiæ, uide Abb. in cons. 24. in fin. in 2. vol. Soc. in cons. 195. in fi. in 1. vol. & omninò ad materiam huius. l. & ad ea, quæ hic tradit Bart. de negatiua, uide Alex. in cons. 83. in 1. vol. ubi etiam tradit, an dominus in pœnam incidat propter negationem factam à suo procuratore. Et circa id, de quo hoc in loco agit Bar. s. præsumptionem in genere tolli à speciali prę sumptione, vide Alex. in l. si prius. in fi. ff. de oper. nou. nũc. & in consi. 62. col. pen. uers. & dicit Bal. in 3. vol. & in consi. 77. col. 2. eod. volu. & in consi. 28. col. 3. in fi. in 5. vol. ubi ponit exemplum. vide tex. & ibi Abb. & alios. in c. literas, de præsumpt.
3 Bar. in hac ead. l. in secundo notabili colligit ex isto tex. duas exceptiones † contrarias in eodem iudicio posse proponi, reprobata opinione Dyn. in c. nullus pluribus, de regul. iur. in 6 Ad de tu Dyn. ibi in specie tenuisse, eum, qui solutionem allegat, censeri tacitè confiteri debitum præcessisse, quamuis Bar. ubique contrarium sentiat per istum tex. qui nihil facit pro eius intentione, immo contrarium probat secundum Ias. in l. Iulianus uerum, col. 6. uers. circa secundum. ff. de cond. indeb. & quamuis Alex. in consi. 183. in 6. vol. col. fi. uideatur ad hanc Bartoli sententiam accedere, scilicet, eum, qui solutionem allegat, debitum non confiteri, tamen contrarium uidetur sentire in cons. 185. col. pe. eod. 6. vol. de qua re vide Feli. in c. cùm uenerabilis, inter numerum 10. & 11. de except. Ias. in l. decem. nu. 48. ff. de uerb. obli. & in l. j. nu. 4. ff. de oper. nou.
4 nunci. Ad rem facit illa quæstio, an petens † absolutionem ab excommunicatione, censeatur fateri se esse excommunicatum? de qua agunt Abb. & alij in c. cùm dilectus, de ordin. cogni. & Ias. in d. l. decem. Ex prædictis infert Bar. ad quæstionem, si aliquis negauit se hominem occidisse, & si hoc apparet, dixit se hoc ad sui defensionem fecisse, ut audiatur, cùm sibi probandi onus incumbat. De hoc Bar. documento uide aliqua apud Feli. in c. pastoralis, col. 5. de except. vers. circa dicta, & Ias. in l. j. colu. fi. C. de furt. & Abb. in c. is qui de solut. & in simili casu vide Alex. in consi. 83. in 1. vol.
5 Bar. in ead. l. in 3. notab. ait, eum, qui soluit † indebitum, ad duo probanda compelli. s. indebitum esse, & se per errorem soluisse. vide plenè Alex. in cons. 83. in 1. vol. & in cõs. 144. in 5. vol. ubi ait, hoc procedere non solùm in soluente, sed etiam in promittente, & non solum in eo, qui tractat de damno, sed etiam de lucro. & limita ut per Pau. de Cast. in cons. 80.

Summarium in d. l. cum de indebito. §. sed hoc. ff. de probat.

1 *Promissioni factæ sine causa non statur.*

Bar. in d. l. cum de indebito. §. sed hoc. ff. de probat.

1 BART. in d. l. cùm de indebito. §. sed hoc, sic ait in summa. Promissioni † factæ sine causa non statur. quod intelligunt quidam in promissione simplici non continente stipulationem, alioqui illa promissio uim donationis haberet. hæc ille. uide ad istum tex. Alex. in l. si diuortio. ff. de

ff.de uerb.oblig.& quæ posui ad Bar.in l.ij.§.circa.ff.de dol.except. & Alex.in consi.4.colu.4. in 1.vol.& in consi.83.eod.vol.ubi multa affert exempla,quando confesio dicatur causam cõ
* tinere. & in consi.9.col.pen.in 5.vol.& in consi.118.col.2.in 4.vol. ubi ait * communem opi. esse ut talis promissio non ualeat etiam in uim donationis. & dicit esse gl.sing.in l.generalem, in uoce,causam.C.de non num.pec.& in consi.13.in 1.vol.& Barb.in consi.27.col.penul.in 3. vol.& an huiusmodi promissio facta sine causa faciat semiplenam probationem? vide Ias.in rep. l.admonendi,col.67.ver.quid in confessione.ff.de iureiur.& materiam huius.§.latè & rectò ordine tradit Feli.in c.si cautio,col.1.& seq.de fid.inst.ad quem semper est recurrendum.

Summarium in l.Procula.ff.de probat.

1 *Fideicommissi remissio præsumitur tribus concurrentibus.*

Bar.in l.Procula.ff.de probat.

1 Bart. in d.l.Procula,ait,tribus concurrentibus præsumi remissionem† fideicommissi: de quibus ibi per eum habetur. sed an hæc tria debeant semper concurrere,uide Alexan.in l.quæ dotis,col.4.ff.sol.matr.& in consi.46.in fi.in 1.vol.ubi ait, necessariam esse taciturnitatem per longum tempus, crebram rationum redditionem, & coniunctionem sanguinis. vide eundem Alex.in consi.53.in fi.in 4.vol.& Rom.in consi.143.& in consi.517.co.5. Barb. in c.cùm.M. col.12.de const.aliquid per Feli.in c.literas,col.5.de præsump.& Dec.in consi.79.in 2,dub.& doct.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de uerb.oblig.& declara hanc.l.Procula,ut per Soc.in cõs. 25.col.3.in 4.vol.per Alex.in d.cons.53.in fi.& Mari. Soci.iuni.in cons.128.nu.126.cum seq. uide quæ posui ad Bar.in l.libertis.§.1.de alim.lega.

Summarium in l.qui testamentum.ff.de probat.

1 *Quando aliquis alteri legat ut debitum,ille non capiet ut debitum, sed ut legatum,nisi debitum probet.*

2 *Inter uiuos fraus non præsumitur si aliquis confessus fuisset se habuisse à filio spurio.*

Bar.in l.qui testamentum.ff.de probat.

1 Bart. in d.l.qui testamentum,ait,quando aliquis alteri legat † ut debitum,ille non capiet ut debitum,sed ut legatum,nisi debitum probet. De materia huius.l.uide Bar.in l.si fortè.ff.de castr.pecul.latè Soc.in consi.65.in 1.vol.& in consi.66.col.2. & in consi.96.Alex. in consi.55. in 1.vol.& in cons.18.Consideratis,in 3.vol.& in cons.10.col.2.eod.vol.& in cõs.18.eod. vol. ubi citat hanc.l.& in cons.55.col.2.& in consi.101.in eod.1.vol.& omninò uide Ang.in consi. 341.& Raph.Cuma.in cons.31.& Dec.in cõs.20.Cur autem non ualeat ista confessio,de qua hic agitur,vide Bal.in l.deo nobis.C.de episcop.& cleric.& Alex.in consilijs paulò ante citatis. Rom.in cons.216.Card.in cons.144.colu.fin.Aret.in cons.63.Bal.in cons.496.in 2.volu. ubi ponit pulchrum casum,& in cõs.352.in 3.vol.ubi loquitur in confessione facta inter uirum & uxorem constante matrimonio,& in cons.471.in 5.uol.ubi loquitur de protestatione,quam facit mulier constante matrimonio etiam cum iuramento:quòd instrumentum factum à marito de dote recepta erat simulatum.Pau.de Cast.in cons.118.& omninò uideas Soci.in d.cons.96. col.4.in 1.vol.& aliquid per Fulg.in cons.42.

2 Bar.in d.l.uersi.& nota,ista gl.inquit,gl.illã reprehendi quatenus ait inter uiuos † fraudem nõ præsumi,si aliquis cõfessus fuisset se habuisse à filio spurio;& rectè,quia immo facilius fraus præ
* sumitur inter uiuos,quàm in ultima uoluntate.Bar.in l.si is qui.ff.de uulg.& pupill. & gl. hanc * communiter esse damnatam testatur Alex. in cons.18.in 3.vol.& Dec.in cons.311.

Summarium in l.si arbiter.ff.de probat.

1 *Quinque testes de auditu fidem faciunt.*

Lucubr.in l.si Arbiter.ff.de probat.

1 Bart. in hac.l.si arbiter,nihil dicit.Tu uerò attende gl.ibi.dum ait,quandoque testes† de auditu fidem facere. & uide Aret.in consi.37.Soc.in cons.39.in 1.uol.ubi ait, testes de auditu probare in antiquis probationibus. & an & quando probent,vide Feli.in c.tam literis,de test. Illud autem in proposita re attende perpetuò,quamuis testis de auditu communiter non probet,tamen præsumptionem facit,quæ transfert onus probandi in aduersarium. Istud fuit dictũ

aureum

aureum Archid. ad quem Rom. & Alex. accesserunt, ut refert & sequitur Curt. in consi. 69. nu. 48. & Mari. Soci. iuni. in consi. 69. num. 17. An autem ualeat testimonium illius, qui dicit se audiuisse ab aliquo, quem non uidit, sed cognouit, quia notam illius uocem habebat? vide Cæpol. in cautel. 231.

Summarium in l. testium, ff. de test.

1 *Testi, qui est in dignitate, magis est credendum quàm ei, qui non est in dignitate constitutus.*
2 *Testibus nobilibus magis est credendum, quàm alijs.*
3 *Honorem maiorem censetur habere is, qui maiora habet stipendia.*
4 *Usque adeò creditur honestæ personæ, ut eius crimen magis errori quàm dolo imputetur.*
5 *Testimonium clerici uel sacerdotis præualet testimonio secularis & laici.*
6 *Testis inimicus repellitur à testimonio, & quando. & nu. 7.*
8 *Inimicus meus esse præsumitur, qui cohabitat cum inimico meo.*
9 *Quis præsumitur esse inimicus illius, contra quem testimonium tulit in causa capitali.*
10 *Legatum per superuenientes inimicitias an intelligatur reuocatum.*
11 *In materia testium non potest dari certum & inuariabile documentum.*
12 *Testis dicens non uerisimilia, non probat.*
13 *Quod distat à uerisimili habet imaginem falsitatis.*
14 *Probationes & coniecturæ uerisimiliores cæteris præferuntur.*
15 *Testes, qui dicunt per eundem præmeditatumque sermonem, an probent.*

Bar. in l. testium. ff. de testi.

1 BART. in d. l. testium, in principio inquit, testi, qui est in dignitate, † magis esse credendum quàm ei, qui non est in dignitate constitutus. nam in tex. habetur, in primis explorandam esse conditionem cuiusque eorum, utrum quis Decurio, an plebeus sit. Hæc ibi. dignitati enim leges multùm deferunt, ut per Feli. latè in c. pastoralis, de offic. deleg. & multa esse priuilegia dignitatis, docuit Cæpol. in tract. de Impetatore militum deligendo. §. Ratione dignitatis. & ideò dignitas semper solet prodesse, non obesse. gl. in l. si longius. §. filius. ff. de iudic. Salic. in l. ad inuidiam. C. quod met. cau. & dignitatis ea est uis & potestas, ut regulæ iuris frangantur, ut est tex. in l. dignitates. C. de dignit. lib. 12. & in l. desertorem. §. 1. cum gl. ff. de
2 re milit. & in c. fi. cum gl. in uoce, nobilitati, de pœn. & testibus nobilibus † magis esse credendū, quàm alijs, tradit Bal. in l. testium, col. fi. C. de testi. & glo. in c. illud, 40. dist. & Crauet. in consi. 6. nu. 28. quæ autem sint personæ constitutæ in dignitate, uide apud Aret. in consi. 23. & aliquid apud Barb. in consi. 8. col. 17. in 2. vol. & attende quia dignior est ille, qui habuit dignitatem a Principe, quàm sit ille, qui prius eam fuit adeptus ab inferiore. Abb. in c. 1. de maior. & obed. & habetur in l. fi. ff. de alb. scriben. similiter dignior est ille cæteris paribus qui habet filios, non habente: & ideò est præferendus. tex. est not. in l. in albo, & ibi Bar. C. de Decurion. lib. 10. tradit
3 Abb. in d. c. 1. & honorem † maiorem censetur habere is, qui maiora habet stipendia, uel quem labor prolixior fecit anteire, ut est tex. not. in l. nemo. C. de offic. mag. off. quem citat Abb. in c. clerici, de iudic. & homo uilis dicitur esse quilibet dignitate carens. Bart. in l. tutor. §. tutores. ff. de suspect. tutor. Et dum ex tex. colligitur etiam attendendum esse in primis, an testis sit honestæ & inculpatæ uitæ, vide Alex. in consi. 237. in 6. vol. Ratio enim uitæ bene actæ multùm operatur, ut est tex. not. cum gl. in c. in primis, uers. si uerò. 2. q. 1. Et facit, ut etiam affettioni huiusce modi personæ in facto proprio fides habeatur. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. cū con-
4 cord. ibi adductis per gl. & usque adeò creditur honestæ † personæ, ut eius crimen magis errori quàm dolo imputetur, Ant. de Butr. in c. sacro, de sent. excommunic. & Innoc. in c. 1. in gl. 1. in fi. de schismat. id quod tamen intelligēdum est pro prima uice tantum, alioqui uerò si perseueraret. Franc. Squillacensis in tract. de fide cathol. cap. 5. & integritas uitæ etiam præsumpta multùm ualet. Feli. in c. literis de test. Similiter & cōtrà, si testis est uitæ inhonestæ & reprehensibilis, non

lis,non est idoneus testis. Alex.in cons. 150.vers.Accedit,in 5.vol.tanta uerò est uis integrita-
tis,& honestatis, ut ab exuberantia fidei, quæ huiusmodi testi habetur, dictum testis non inte-
gri suppleatur. Dec.in consi.133.col.3.& Soc.in cons.130.col.pen.in 1.volu.Ias.& alij in l.ad-
monendi.ff.de iureiur.& ad omnia,quæ prædiximus tam de dignitate,quàm de honestate per-
sonæ optimè faciunt quæ ait sanctus Hieronymus hæc ad Rusticum scribens,Non est facile de
perfecta ætate credendum, quam uita præterita defendit, & honorat uocabulum dignitatis.
5 hæc ille.Et ad id,quod ait Bar.de testimonio Sacristæ & Prioris,adde testimonium † clerici,uel
sacerdotis præualere testimonio secularis & laici. & ideo inquit gl.in c.monachus,in uoce, cõ-
pendia.77.dist.tanti esse ponderis testimonium quatuor clericorum sicut sex laicorum. sequi-
tur Soc.in consi.28.in 3.vol.& dum posteà tex.progreditur tradendo inspiciendum esse etiam
in teste an locuples sit,an egens,vide ad hoc quando testis ut pauper reijci possit,uel ei fides mi
nui.Alex.in cons.40.& cons.151.in.5.vol.& in cons.15.in 3.uol.& in cons.131.& in cõs.237.
in 6.vol.& ad hoc ut testis tanquam pauper repellatur,necesse est eum habere tantum in bonis
* quantum ualet causa,de qua agitur.gl.est * comm.approbata in §.si uerò absunt,in uoce,substã
tiam,in auth.de hæred.& Falc.ut tradit Ias.in l.si constante.nu.153.cum seq.ff.sol.matr.tamen
durum esset hoc in facti contingentia obtinere,quando alioqui persona testis esset honesta, &
fidedigna.vide de hac re Alex.in d.conf.15.in 3.vol.
6 Bar.posteà in secundo notabili subiungit,inimicitiam † testem repellere, & quandoque etiã
non. Hoc idem uoluit Innoc.in c.cùm oporteat,de accusat.& Archid.in c.accusatores.3.q.5.
Cyn.Bal.& Alberic.in auth.si dicatur.C.eod.ubi Bal.inquit non solùm inimicitiam,sed etiam
suspicionem inimicitiæ ad repellendum testem sufficere. vide Feli.in c.quoties,col.2.in 4.not.
de testi.Cæpoll.in consi.32.col.4.gl.& doct.in c.cùm oporteat, de accusat. & in d.c. accusato-
res,3.q.5.& Barb.in consi.69.in fi.in 4.vol.& testem repelli propter inimicitiã,& quæ sit cau-
sa sufficiens ad repellendum testem tanquam inimicum,docuit Alex.in consi.99.in 1.volu.ubi
inter cætera inquit,iniuriam fratri illatam sufficere ad reijciendam sororem à ferendo testimo
7 nio.l.lex Cornelia.& ibi Bar.ff.de iniur.& in re proposita dicas inimicitiam † capitalem ex to-
to repellere,etiam si is de recenti corpus Christi suscepisset. De hoc uide omninò Alex.in cõs.
91.in 7.vol.ac etiam si de recenti esset reconciliatus. idem si non esset apparens inimicus, sed
iustam haberet causam inimicitiæ. Idem si esset magnus amicus inimici. idem si esset de san-
guine inimicorum etiam in quarto gradu.quæ omnia intellige quando inimicitia est capitalis.
leuis autem inimicitia minuit fidem,sed non ex toto repellit testem. An autem inimicitia sit ca
pitalis an non,relinquitur arbitrio iudicantis. tamen multæ coniecturæ afferuntur, ex quibus
conijci debet quomodò iudex debeat arbitrari. vide hæc omnia apud Feli.in d.c. quoties, de
testi.& omninò eundem latissimè in d.c.cùm oporteat,de accusat.& ad id quod prædictum est
8 de amico inimici,attende,inimicum † meum esse præsumi,qui cohabitat cum inimico meo.Io.
de Ana.in cons.7.citat.Innoc.in c.repellentur,de accusat.& Archid.in c.quamuis, de procurat.
in 6.& gl.in c.si inimicus,93.dist.& ideò si uasallus contrahit amicitiam cum inimico domini
potest priuari feudo. gl.in l.j.§.cùm patronus.ff.de offi.præfec. urb. & ad id quod prædictum
est de inimico reconciliato,vide gl.in c.per tuas.j.de simon. & inimicitia capitalis præsumitur
9 ex minis de occidendo. Alex.in consi.14.in 3.vol.item quis præsumitur esse inimicus † illius,
contra quem testimonium tulit in causa criminali. & ideò neque in alia causa potest esse testis
contra illum.c.meminimus,de accusat.tradit Io.Monac.in tract. suo nuncupato defensorium
iuris.in §.contra interrogatoria.nu.3.Item inimicitia probatur ex eo quòd aliquis alium non
salutat, ac etiam multis alijs modis,ut per Decium in consi.64.col.4.vide etiam Feli.in d.c. re-
pellentur,de accusat.probatur etiam inimicitia quãdo unus non uult alium admittere ad oscu
lum pacis. Abb.in c.cùm super,de offic.deleg.Et ideò nõnulli cautelam tradiderunt, ut detur
alapa ei,qui adduci potest in testem. de qua re tradit Bar. in l.j.§. cùm quis.ff. de quæstion.ta-
men ista cautela reprobatur: quia non repellitur aliquis à testimonio ferendo propter inimi-
citiam superuenientem facto illius,contra quem est testis producendus,ut ibi per Bar.& idem
habetur

habetur in tracta. Alberic. de testibus, in 3. par. princip. nu. 18. et hoc idem uidemus in legato,
10 † quod per superuenientes inimicitias non intelligitur reuocatum, nisi quando culpa ipsius legatarij superuenerunt, tex. est sing. in l cum in tabulis. §. 1. ff. de ijs quib. vt indig. Rom. in singu. 196. & Aret. in cons. 92. et hoc ratione ualida confirmatur, nam affectatio usque adeò abhominabilis est, ut ille, qui aliquid affectauit & procurauit, omni prorsus commoditate careat, quæ rei affectatæ tributa est, vt plenè habetur per Feli. in c. fi. de testi. vbi in re proposita multas attulit decisiones scitu dignas. & Rom. in singu. 591. & Thom. Ferrat. in cautel. 18. vide omninò Ang. in consi. 245. col. 5. & tex. & ibi Bar. in l. scire oportet. §. fin. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. Illud autem quod prædictum est de inimicitia, locum habet siue ab una, siue ab altera parte causę inimicitiæ præcesserint, vt per Ias. in l. hæreditas. C. de his quib. ut indign. quamuis reluctantur trad. per Bar. in l. cùm in tabulis. §. quoniam. ff. de his quib. vt indign. et ad rem uide Ias. in l. sororem. C. de his quib. vt indign. & Alber. de Ros. in d. tract. de testibus, in c. quando testes repellantur ratione domesticitatis.

11 In hac l. in uers. Tu magis scire potes, colligitur, in tota testium † materia dari non posse certum & inuariabile documentum, sed totum id in arbitrio iudicis residere. Ad idem est tex. & ibi Abb. & alij in c. præterea, & in c. in nostra, de testi. Abb. in c. quoniam contrà, de probat. & in c. causam quæ, col. 2. de re iudic. Dec. in c. ex literis, in 3. notab. de proba. & ideò quamuis testes plenè probarent, tamen iudex potest eis non credere, secundum Bart. in l. Lucius. ff. de his
12 qui not. infam. & Soc. in consi. 98. in 4. uol. Ex ijs infertur, testem, qui dicit non uerisimilia † aut naturæ contraria, non probare. Aret. in consi. 28. col. 3. & in consi. 44. in fi. Alexan. in consi. 91. Circa primum, col. pen. uers. et diligenter. in 4. vol. & in consi. 2. col. pen. in 7. vol. Abb. in cons. 11. in 2. dubio. & in consi. 52. in primo uol. Præposi. in c. quod dicitis. 16. dist. Feli. in c. licèt causam, in 10. notab. de probat. & in d. c. in nostra, col. 2. uers. præferuntur autem. & in c. quia uerisimile, col. 2. uers. et per istum tex. de præsumpt. Cæpoll. in consi. 3. & in consi. 23. col. 5. & in multis alijs consilijs. immo testem dicentem non uerisimilia, non modò fidem non facere, sed ut falsum esse puniendum, docuit Ang. in consi. 164. pro quo faciunt tradita per Bald. in l. si creditores, in antiqua lectura. C. de fideicomm. vbi secundum Philos. in 1. Ethic. ait, uera omnia consonant, falsa autem citò dissonant. et idem Bal. in l. j. C. de seru. fugit. inquit, ea, quæ distant à ueri-
13 simili † habent imaginem falsitatis. & hæc omnia sequitur Soci. in consi. 149. col. pen. in 1. uolu. Et contrà dici solet, testibus uerisimilia dicentibus fidem esse habēdam, quamuis alioqui illi testes non sufficerent: quia sicut maior probatio exigitur ad probandum illud, quod non est uerisimile, ita minor sufficit ad probanda uerisimilia. Dec. in consi. 596. col. 7. et ideò etiam traditum est, paucioribus testibus uerisimilia dicentibus maiorem fidem habendam esse, quàm pluribus contrarium asserentibus. Alex. in cons. 169. In causa & lite, col. fi. vers. deniq;, in lib. primi & secundi uol. & in consi. 228. Visis dubitationibus, in fi. in eod. lib. & in consi. 169. col. pe. in 5. vol. Et testibus uerisimiliora dicentibus magis esse credendum, ait Felin. in c. auditis. nu. 76. de
14 præscrip. vbi etiam docuit, quid sit uerisimile. Quare autem probationes † & coniecturæ uerisimiliores cæteris præferantur, ea est ratio; quia uerisimilitudo dicitur esse cognata naturæ, secundum Bal. in consi. 180. Mortuo filio, in 3. uol. quem sequitur Crauet. in consi. 8. nu. 5. & ideò una uerisimilitudo addita alijs uerisimilitudinibus plenæ sufficit probationi, secundum Bald. in d. l. si creditoris, in antiqua lectura. C. de fideicom. & Soci. in consi. 149. col. pen. in primo uolu. faciunt trad. per Soc. in consi. 37. in 3. uol. & Crauet. in cons. 158. nu. 11. & Imol. in cons. 139. Et præsumptio plenè probat in ijs, quæ sunt uerisimilia & consona ueritati, Bar. in l. ij. in princ. col. 2. ff. de excusat. tutor. Denique scias probationem uerisimilem, quicquid alioqui sit, concludere apud bonum uirum, ut ait Aret. in cons. 127. citat Bal. in l. solam. C. de testi.

15 Bar. hoc in loco subiungit de testibus † dicentibus per eundem præmeditatumq; sermonem. De qua re uide Alex. in consi. 149. & in consi. 150. in 5. uol. & Soci. in consi. 274. col. 11. in 1. uol. & in consi. 103. col. fi. in 4. uol. & Dec. in consi. 310. & Soc. omninò in consi. 244. col. 1. & in cōs. 253. col. 1. in 1. uol. Et hoc Bar. documentum limita singulariter ut per Franc. Cur. in suo tract.

de testib. conclusione 14. in 1. lib. Ad illud autem, quod postremò inquit Bar. de teste, qui dicit, ego eum cognoscerem, si uiderem: dicas illum, de quo agitur, esse exhibendum in eodem habitu, vt tradit Paul. de Cast. in l. fi. §. 1. C. de iure deliber.

Summarium in d. l. testium. §. eiusdem quoque. ff. de testi.

1 *Maior numerus testium probat.*

2 *Probationem quam faciat fama.*

3 *An & quando factum dicatur esse antiquum.*

4 *In probando communi usu loquendi hominum, sola fama plenam facit probationem.*

5 *Quando iudex est excommunicatus, & tamen non habetur pro excommunicato, tunc fama probat, & eius sententia ualida est.*

6 *Fama plenè probat in his, in quibus lex expressè disponit.*

7 *Si fama publica probata est contra reum facit indicium sufficiens ad torturam.*

8 *Fama an & quando probet.*

9 *Testis an exprimere debeat à quibus dici audiuerit.*

Bar. in d. l. testium. §. eiusdem quoque. ff. de testib.

1 IN eadem l. in §. eius quoque, habetur, maiorem † numerum testium quandoque prodesse. Dicas immo eum semper prodesse cæteris paribus. De qua re uide hic Floria. de S. Petro, & Alex. in consi. 149. & in consi. 150. in 5. uol. & in consi. 237. in 6. uol.

2 Bar. in hoc eod. §. duo tractat, primum est, quam probationem † faciat fama. Aliud est, quomodò fama probetur. Circa primum * cõiter dicendum est, plenæ famam non sufficere probationi. casus est hic, & in §. item sæpe. 4. q. 3. Fallit ista conclusio in antiquis, hoc est in excedentibus centum annos, in quibus fama plenè probat. Alex. in consi. 83. in 3. vol. immo secundum aliquos ea sufficit et in factis excedentibus xl. annos, uel saltem quinquaginta: quia hodie uita hominis breuior est quàm solebat. & ideò cessat nunc illa præsumptio, hominem usq; ad centũ annos uiuere censeri. Hæc Alex. in cons. 90. in 6. uol. vbi tandem concludit, an & quando factũ
3 dicatur † esse antiquum, id arbitrio iudicis esse relinquendum. Et de hac re quando fama probet in antiquis, vide Dec. in cons. 428. & famam in antiquissimis probare dominium & iurisdictionem ait Soc. in cons. 187. in 1. uol. & Alex. in consi. 101. in 7. uol. Ant. de Butr. in c. veniens, de testi. quamuis hoc displiceat Abb. ibi n. 37. sed pro hac conclusione est gl. memorabilis. in l. at qui natura. §. cùm me absente. ff. de neg. gest. vbi Ang. per illam gl. tenuit, dominium alicuius probari posse per famam in antiquis, & ita dicit se in facti contingentia obtinuisse Paduæ. vide eundem Ang. sing. in l. Titius. ff. quib. mod. pig. uel hypot. solu. Bar. in l. de minore. §. torméta. ff. de qõ. & in l. quidam in suo. ff. de condi. inst. Abb. in c. veniens, de testi. & in c. inter dilectos, de fide instr. uers. secundò perpetuò nota ꝙ fama. Item fallit in probando cõi usu loquendi homi-
4 num, † vt puta uolo probare, talia uerba in hac ciuitate ita communiter intelligi: nam tunc sola fama plenam faceret probationem. Bar. in l. Labeo. ff. de supellec. lega. vers. quæro utrum. Abb. in d. c. ueniens, j. de testi. uers. Bar. dicit. vide Feli. ibidem, uer. prima conclusio. Item fama plenæ sufficit probationi in casibus, in quibus à communiter accidétibus probatio est difficilis. Dec. in cons. 652. de qua re uide Bar. in l. si quis. §. an uerò. ff. de eden. uers. quidam sunt casus, & Feli.
5 in d. c. ueniens, uers. fallit in casibus. Item fallit ubi uersatur publicus fauor, vt quia iudex † est excommunicatus, tamen non habetur pro excommunicato: nam fama probat, & eius sententia ualida est. Bar. in l. si arbiter. C. de senten. Felin. in d. cap. ueniens, uers. fallit etiam ista regula. Rursus fallit ista conclusio, quoniam fama, quòd aliquis erat in possessione alicuius rei, probat malam fidem noui possessoris, ita ut præscriptio interrumpatur. Soci. in cons. 187. col. fi. in 1. vol. Rursus fama plenè probat, ubi agitur de modico præiudicio, vt not. in c. super eo, de con
6 sanguinit. & affinit. vide Anton. de Butr. Abb. & Feli. & alios in d. c. ueniens. Rursus fama † plenè probat in ijs, in quibus lex expressè disponit, vt est in casu. l. Barbarius. ff. de offic. prætor. de qua re uide Bal. in l. excusare. C. de excusat. tutor. & in suis singularib. in litera, F. capitalis de fama. Rursus fama bona alicuius rei accusati uel inquisiti elidit & infringit suspiciones contra eum

eum existentes. Cranet. in consi. 99. et huiusmodi fama debilitat dicta contra eum, ita ut ex eis torqueri non possit. Crauet. in consi. 151. nu. 21. & in cons. 145. nu. 24. Quid autem si fama esset probata ab utraque parte? dicas standum esse bonæ ad fauorem ipsius rei. Feli. in c. cùm cõ
7 tingat. nu. 3. de rescrip. et Barb. in d. c. veniens. Item si fama † publica probata est contra reum, facit indicium sufficiens ad torturã, scd'm Soc. in cons. 54. col. pe. in 3. uol. De qua re uide Feli. in c. cùm oporteat. nu. 20. de accus. & Crauet. in consi. 41. vbi ait, famam non facere indiciũ ad torturam, sed dumtaxàt ad inquirendum. et an & quando fama semiplenã faciat probationem, ita ut iurm deferri possit in supplementum probationis, vide Fulg. in cons. 145. Doc. in l. admo
8 nendi. ff. de iureiuran. Et an & qñ † fama probet, vide plenissimè Feli. post Abb. in d. c. ueniens. Curt. in cons. 82. & Crauet. in d. cons. 41. & tractatus editos de testib. Qũo autem fama probetur, vide Soc. in consi. 54. in 4. uol. Alex. in cons. 83. in 3. uol. & in consi. 19. in 1. uol. & cons. 115. in 4. uol. & in cons. 101. in 6. uol. Aret. in cons. 73. & oĩnò Feli. in c. cũ oporteat. nu. 18. de accus. Et in hac re attende unum memoratu dignum, quamuis fama originem habere debeat à personis honestis & non suspectis, vt per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. tamen si non cõstat à quib. originem traxerit, & pro fama extet aliqua uerisimilis coniectura, in dubio propter hanc uerisimilem coniecturã famæ annexam, iuris interpretatione censetur à personis honestis originem habuisse: ita inquit Aret. in consi. 73. col. pe. citat Bal. in l. ea quidem. C. de accus. et ibi
9 tradit & not. Aret. in d. cons. quãuis testis † exprimere debeat à quibus dici audiuit, hoc tamen non habere locum, nisi de hoc interrogetur, alioqui autem eius testimonium sustinetur. et qũo fama probetur, vide Feli. plenè in d. c. veniens, & Cæpol. in cons. 34. & in consi. 42. Barb. in cõs. 8. col. 2. in 1. uol. & in cons. 41. col. 3. eo. uol. & in consi. 70. col. 11. in 2. uol. & in c. prudentiam. §. sexta, de off. deleg. Rom. in cons. 76. in 4. dub. & in consi. 127. Aret. in consi. 61. & in cons. 82. et tractatus editos de testibus, & las. in l. admonendi. ff. de iureiur.

Summarium in d. l. testium. § idem diuus. ff. de test.

1 *Maleficia non probantur instrumentis.*

Bar. in d. l. testium. §. idem diuus. ff. de testib.

1 BART. in ead. l. §. idem diuus, ait, instrumentis† maleficia non probari, huius tex. ibi, nam ipsos interrogare soleo, meminit Feli. in c. cùm causam, col. 14. de testi.

Summarium in d. l. testium. § lege Iulia. ff. de test.

1 *An aliquis possit testimonium ferre de his, quæ uidit dum esset pupillus.*

Bar. in d. l. testium. §. lege Iulia. ff. de testib.

1 BAR. in ead. l. §. lege Iulia quærit, an aliquis † possit testimonium ferre de ijs, quæ uidit dũ esset pupillus? vide de hac re Aret. not. in consi. 102. col. 2. & omninò Raph. Cuma. in cons. 91. vbi tradit etiam quæ requirantur, vt is incidat in falsum. et Feli. in c. quoties, de præscrip. Subiungit posteà Bar. in eodem loco, quid dicendum sit de teste, qui aliàs periurauit? vel est homicida? & cui opponi possunt huiusmodi genus alia? vide Feli. in c. ex parte, in 5. notab. de testi. Barb. in consi. 11. col. 5. in 4. uol. Alex. in consi. 149. col. 2. & in consi. 150. col. 3. in 5. uol. vbi loquitur in causa matrimoniali. Doct. in c. testium, de testi. Corn. in consi. 21. col. 3. in 3. uol. et uide aliquid ad hanc l. per Alex. in l. ait prætor. §. si. ff. de eden. & omninò Io. Monach. in suo tract. nuncupato, Defensorium iuris, in §. contra testes, & in §. seq. & Innoc. in tract. exceptionum, in tit. de exceptionibus contra testes. Et pro quo peccato & crimine testis à ferendo testimonio sit reijciendus, vide latè Abb. in c. testimonium, de testi. Dicas etiam iudicem propter peccata nescire soluere dubia legum. Bal. in c. quia procurator, col. 6. de elect. & Crauet. in cons. 15.

Summarium in d. l. testium. § testes. ff. de testi.

1 *Quæ respiciunt litis ordinationem, in his inspicienda est consuetudo loci.*

Bar. in d. l. testium. §. testes. ff. de testib.

1 BART. in ead. l. §. testes, ait, in ijs quæ respiciunt† litis ordinationem, inspiciendã esse con-

suetudinem loci, ubi agitur. Adde iudicem ex officio de huiuscemodi consuetudine debere suscipere informationes. Alex.in consi.82.col.2.in fin.in 3.volu.Dec.in cons.402.& omninò Soc.in consi.36.in 4.vol.

Summarium in l.lege Julia.ff.de testi.

1 *Quæ personæ cogi non possunt ad dicendum testimonium.*

2 *Veritas est finis omnis iustitiæ.*

3 *Subditus non potest produci ut testis.*

Bar.in l.lege Iulia.ff.de testi.

1 BAR. in d.l.lege Iulia,inquit,personas † ibi enarratas,quæ cogi non possunt ad dicendum testimonium,posse tamen admitti si uolunt. vide Bar.hoc idem affirmantem in l.qui testamento.§.quæcunque.ff.de testam.& Alex.in consi.18.col.2.in 1.vol.Limita tamen hunc tex.ut cogi posint quando ueritas aliter haberi non potest.Abb. post gl. in c.1.de testi. cogen.& Feli. in c.dilectorum,eod.tit.& in c.proposuisti,col.3.de probat.& an & quando constare debeat, ueritatem aliter haberi non posse,vide Alex.in cons.64.in 1.vol.& in l.ex facto.§. si quis rogatus.col.17.ff.ad Trebell.Barb.in consi.45.col.4.in 1.vol.& in c.1.col.4. de off.deleg.Rom.in consi.186.in secundo quæsito.Aret.in cons.13.col.5.& col.10.& in cons.143.col.10.& Socilatè in consi.17.& Feli.in c.2.de testi.cogen.quæ autem sit ratio huius limitationis, dicas eam
2 esse,quia ueritas † est finis omnis iustitiæ.l.eos.§.1.C. de appell. et ideò iudex debet omnia facere ut inquirat ueritatem.l.ij.cum ibi tradit.per Dec.C.de eden. vbi ponit multa ad rem pertinentia de dignitate ueritatis.vide Alberic.in l.cùm ita legatum.ff.de condi.& demon.& Soc.in consi.8.in 1.vol. Ad quæ accedant, quæ dixit Dominus Moysi: Prouide de omni plebe uiros sapientes,in quibus sit ueritas.Exod.18. Et ideò ad eruendam ueritatem admittuntur etiã testes inhabiles,& qui alioqui non sunt integri.Alex.in consi.320.in lib.primi & secundi uol.ubi etiam hoc declarat.Aret.omninò in consi.13.Soc.in consi.17. in primo uol.Feli.in c.veniens, de test.& in c.tertio loco,de probat.& Alberic.in tracta.de testib.
3 Bar.in ead.l.colligit ex tex.aliquem non posse subditum † suum,ut testem producere.Contrarium ait Alex.in consi.88.col.4.in 5.uol.et de hac re uide eundẽ Alex.not.in l.j.col.2.C.ut quę desu.aduoc.Ang.Aret.in §.ex non scripto,inst.de iur.natur.& ad aliud notabile Bar.uide Alex. in l.iiij.§.hoc autem iudicium,col.antepe.uers.item iudex.ff.de damn.infec.

Summarium in l.in legibus.ff. de testi.

1 *An personæ priuilegiatæ cogantur testimonium proferre.*

Bar.in l.in legibus.ff. de testi.

1 BART. in d.l.in legibus,quærit an personæ † priuilegiatæ,de quibus prædictum est, ut nõ cogantur testimonium proferre, posint tamen esse testes,si uolunt. De hac re satis dictum est suprà in l.lege Iulia. vide etiam Alex.in consi.78.in 1.uolu. vbi in specie tangit de genero contra socerum.

Summarium in l.idonei.ff.de testi.

1 *Subditi ratione patriæ potestatis uel dominij an possint esse testes pro eo, cui debent obedientiam.*

Bar.in l.idonei.ff.de testi.

1 BAR. in d.l.idonei,tradit an subditi † ratione patriæ potestatis,uel dominij posint esse testes pro eo,cui debent obedientiam. vide Felin.in c.in literis, uers.secunda conclusio,de testi. Imol.in consi.35.Corn.in consi.123.col.pen.& fi.in 1.uol.& de hac re uide in tractatibus editis de testibus,quorum suprà mentionem fecimus. similiter etiam ibi uideas de materia.l.inuiti.& uide aliqua per Feli.in c.1.col.3.de testi.cogen.in l.autem sequ.an filius patri sit idoneus testis, vide Bart.in l.qui testamento.§.quæcunque.ff.de testam.& Bald.in consi.391.in 1.uol. vbi tradit etiam de fideiussore.et quid de fratre, uide Alberic.in d.tracta.de testibus,& Alex. in consi.18.in 1.

Summarium in l.nullus.ff.de test.

1 *Venditor an possit esse testis in causa euictionis.*

Bar.

Bar.in l.nullus.ff.de testi.

1 BART. in d.l.nullus,quærit cum glo. nunquid uenditor † possit esse testis in causa euictionis. vide Feli.in c.insuper, colu.6.uers.tertiò quæritur. de testi. vbi multa cumulat. et ad l.hanc uide Barb.in consi.54.col.15.in 1.uol.Imol.in consi.58.et uenditorem in isto casu testem esse ullo pacto non posse,docuit Roma.in consi.282. et uide pulchrum exemplum apud Alexan.in consi.109.in 5.vol.Adde Doct. in l.omnibus.C.eod.tit.

Summarium in l.quæsitum.ff. de test.

1 *Extensio fieri debet causa uitandæ absurditatis.*

Bar.in l.quæsitum.ff.de testi.

1 BART. in d.l.quæsitum,tradit,extensionem † fieri debere causa uitandę absurditatis.vide Alexand.in consi.52.& in consi.54.in 4.uolu. & quia ista conclusio est satis trita, tempus non conteram circa eam.

Summarium in l.ob carmen.§.si testes.ff.de test.

1 *Textus iste sæpe occurrit in interdicto turbatæ possessionis.*

2 *Varietas temporis in testium dictis non attenditur.*

3 *Testis singularis admittitur ad probandum aliquid in genere.*

Bar.in l.ob carmen.§.si testes.ff.de testi.

1 BAR. in d.§.si testes,ait,hunc tex. esse solennem,& sæpe occurrere in interdicto † turbatæ possessionis.De materia huius.§.cum gl.vide Alex.in cõs.18. Consideratis,in fi.in 3.vol.vbi ait sufficere,si probem.200.libras ad te peruenisse de bonis meis,quamuis in specie non probem ex quib.bonis.& Ang.in consi.233.& Bal.in consi.405.in 1.uol.& in consi.145.in 2.uol.

2 Bar.in eod.§.ex mente gl.concludit,uarietatem† tẽporis in testium dictis non attendi, quando testes non inducuntur ad probandum aliquod certum & limitatum tempus,sed ad probandum aliquid in genere,vt ibi per eum. Ad hæc uide Alex.in consi.3.Super processu,col.4.in 4. vol.& in consi.42.eo.uol.& in consi.112.col.2.eod.uol.& in consi.53.col.fi. in 1.vol. & omninò in consi.319.Inspecto diligenter,col.2.in lib.primi & secundi uol.& in consi.212. Viso consilio col.pen.in eod.lib.& in consi.259.Viso processu,in lib.primi & secundi uol.vbi in specie sequitur hanc gl.& in consi.276.Qm̃,eod.lib.vbi agit de duobus testibus, quorum unus deponit de uisu,& alius de auditu.& in consi.73.non puto,in 1.uol.& in consi.100.col.3.& seq.eo. uol. & in consi.18.in fi.eod.uol.Abb.in consi.42.in 1.uol. & in consi.71.col.2.in 2.uol.& in consi. 113.col.3.in 1.dub.in eod.uol.Feder.in consi.64.col.fi. Roma.in consi.30.aliquid per Feli.in c.licèt causam,col.5.in 7.notab.de probat.& in c.licèt ex causa,de testi.& in c.auditis,colu.10. de præscrip.Barb.in consi.29.col.4.in 1.uol.& in consi.30.eod.uol.col.6.& in multis alijs consilijs.& in simili casu Imol.in consi.19.& in consi.102.& in consi.105. in fi.Cardin. in consi.9. Abb.& ibi plenè addita in c.licèt ex quadam,de testi.Capr.in consi.75.col.9.Aret.in cõs.122.

3 & omninò uide Crauet.in consi.73.nu.37.usque ad fi.vbi ait testes singulares † admitti ad probandum aliquid in genere,ut aliquem esse usurarium,licèt multi doctores contrarium affirmarint. et multos alios casus enarrat in quibus singularitas testium non nocet. Et ibi tradit etiam testes esse contestes,quamuis se inuicem non uocent, quando in eandem sententiam conuenerunt. Sed hic pulchra suboritur quæstio,An admittãtur ut testes illi, qui ad probandum aliquẽ esse usurarium dicunt,se ei soluisse usuras? Crauet.in d.consi.nu.29.ait eos admitti non debere, si putant se posse consequi restitutionem usurarum: alioqui uerò si huic commoditati renunciassent. citat Decium in consi.443. Alex.in consi.74.in 2.uol.& Ias.in cõsi.78.in 3.uol.immo uidetur eis esse magis credendum cùm de proprio facto sine eorum interesse testimonium ferant. Innoc.in c.inquisitione,de accusat.& Aret.in consi.71.Diligenter & maturè. & latius ut per Crauet.habetur in d.consi.Immo amplius ait ibi nu.31.huiusmodi testes esse idoneos quãuis de aliquo eorum interesse ageretur: quia cùm hoc principaliter non tractetur, sed in quandam consequentiam,non videtur dicta eorum posse infringi, per ea quæ not.docuit Angel.de Castillione,in consi.405.inter consilia Bald.in primo uolu.incip. Ego Angelus, & per alios ibi

per Crauet.memoratos, ad quem me refero, vt breuior sim. Et de singularitate testium uide eundem Crauet.in consi.35.

Summarium in l. mandatis.ff.de testib.

1 *Procurator an possit esse testis.*

Bar.in l.mandatis.ff.de testi.

1 Bar. in d.l.mandatis,quærit an procurator† posit esse testis. De hac re tradit idem Bart. latè in l.deferre,in uers.idem decreuerunt.ff.de iur.fisc. Et dum concludit, procuratorem,prosenetam,& aduocatum,testes esse non posse. Huic sententiæ reluctatur, quoniam ille est testis idoneus,ad quem principaliter causa non spectat, sed accessoriè, ut per Ias.in l.dictantib.C.de testam.& in l.si quis nec causam.ff.si cert.pet.col.3.& Crauet.in consi.73.nu.31. et ad rem faciunt quæ posui suprà in præcedenti lucubratione. quamuis autē communiter ille non sit idoneus testis,qui de se exonerando pertractat; tamen limita hoc non procedere ubi aliquis testimonium dicit in facto ad se ratione officij sui pertinente; quoniam ei creditur, ut in portatore uini,ita Curt.in tract.de testib.conclusione 38,in 1.lib. vide practicam Papi.in forma libelli publicationis testium,in uoce,facto eorum proprio. attende quoniam dicendum uidetur,procuratorem cogi posse ad ferendum testimonium,quando ueritas aliter haberi non potest,per ea, quæ docuit Dec.in c.1.col.18.vers.quartò principaliter limitatur,de probat. & Alex.in consi. 102.in fi.in 7.vol.vbi vult propter inopiam probationum uxorem cogi posse testimonium dicere contra maritum. & idem esse in quacunque alia persona priuilegium habente.

Summarium in l.regula.§.si quis.ff.de iur.& fac.igno.

1 *Lex quamuis sit specialis, est generaliter intelligenda quando eius præfatio est generalis.*

2 *Constitutio quando est clara & specifica, tunc præfatio nihil operari debet.*

Bar.in l.regula.§.siquis.ff.de iur.& fact.ignor.

1 BART. in d.§.siquis,inquit legem† quamuis sit specialis,esse generaliter intelligendā, quando eius præfatio est generalis. De hac re uide aliqua apud Ias.in l.filiusfamil.§. Diui,in 2.lectura,col.25.vers.istam limit.ff.de leg.1.& latè in l.non dubium,in 1.notab.col.6.C.de legi.& in l.quamuis,in primo notab.C.de in ius uoc. vbi multa hincinde in hac re sibi ipsis repugnantia memorauit.sed prædictę conclusioni refragatur: nam & si ratio legis sit anima legis,ut iam anteà in præcedentibus lucubrationib.quandoque plenè tradidimus, in vbi habemus legis sanctionem expressam,de ratione non esse curandum,colligitur in l.Gallus. §.si eius,& ibi Ias.col.4.in 5.notab.ff.de libe.& posthu. & illum tex. ad hoc putat esse singularē Dec.in c.at si clerici.§.de adulterijs, colu.12.uers.sed ad hoc,de iudic.& in c.cùm sit Romana,
2 col.11.de appellat.Et quando constitutio † est clara & specifica, tunc præfationē nihil operari debere docuit Imol.in clem.1.de elect.& not.Soc.in cons.24.in 4.uol.sed ubi non est adeò specifica,tunc præfationes declarant uoluntatem disponentis.Angel.in l.si seruus.§. si numerus.ff. de leg.1.& est tex.& ibi Bar.in l.si.ff.de hæred.inst.& in l.si ita quis.§.idem respōdit.ff. de uerb. oblig.& ideò ait Bald.in l.j.ff.ad Macedon.ex præfatione legis conijci quæ sit condentis mens & intellectus. idem ait Ant.de Butr.in d.clem.1.

Summarium in l.oratio.ff. de sponsal.

1 *Quando aliquid prohibetur, omnia censentur prohibita per quæ deuenitur ad illud.*

2 *Vbicunque duo ita se habent, vt de uno ad aliud deueniatur, statutum in uno locum habet in alio.*

Bar.in l.oratio.ff.de sponsal.

1 Bart. in d.l.oratio,colligit regulam illam,quando aliquid† prohibetur,omnia censentur prohibita,per quæ deuenitur ad illud. Adde singul. tex. & ibi Paul. de Castr.in l.maritus.C.de procur. vbi habetur, idem esse iudicandum de princip. quod de ijs,quæ ab eo sequuntur.facit lex si.C.de reb.alien. non alien. Ista regula multas patitur limitationes, ut per Dec.in cap.nam concupiscentiam,de constitu.& in c.ad hæc,de postul.prælat.contra regulam huius l.uidentur urgere

urgere trad.per Alex.in consi.41.in 6.vol.& Soc.in consi.75.in 1.vol.ubi traditum est, prohibita alienatione, intelligi esse prohibitum dumtaxàt illum actum per quem dominium transfertur,non autem illum quo mediante ad dominij translationem deuenitur. sed contrarium dixit Bar.in l.in quorum.ff.de pignor.ubi uult,alienatione prohibita, etiam pignus esse prohibitum; quia de uno deuenitur ad aliud & ibi posui. Ad idem est decisio Abb.post gl.in c.fin.de
2 postul.præl.ubi ait, ubicunque duo † ita se habent, ut de uno ad aliud deueniatur, statutum in uno,locum habere in alio etiam in materia pœnali. de cuius dicti ueritate.vide Dec.in d.c.nam concupiscentiam. & ad prædicta uide Alex.in consi.63.in 7.vol. Dec. in consi.445.nu.24. & in consi.660.Barb.in consi.66.inter consilia Curtij.Feli.in c.quæ in ecclesiarum.num.129.de const. & in c.fi.nu.10. de accusat. Abb. in consi.40.in 2.volu.& plenè Fabianum de Monte in tract.de emptione & uenditione,in 4. quæst.versi. secundò & ultimò quæro. & ad istam l.uide in simili Abb.in consi.62.col.2.& in consi.65.col.3.in 2.volu.Barb.in consi.12. & in consi.17.in 1.uol.Abb.& alios in c.translato,de const.& in c.1.in glo.pe. de postul.prælat. Ias.in l.ij.col.pen.& fi.ff.de iurisd.omni.iudic.

Summarium in l.j.ff.de ritu nupt.

1 *Ea quæ requiruntur in confectione alicuius actus, requiruntur etiam in eius refectione.*

Bar.in l.j.ff.de ritu nupt.

1 BART. in d.l.j.inquit,ea,quæ requiruntur † in confectione alicuius actus,requiri etiã in eius refectione.vide Feli.in c.cùm accessissent,col.fi.de const.& in c.consuluit,de iudic. Attende tamen, eum non prohiberi reficere,qui facere prohibetur. Dec.in l. domum.ff.de regul. iur.

Summarium in l.qui liberos ff.de ritu nupt.

1 *Pater potest cogi à filia officio iudicis ut eam dotet.*

Bar.in l.qui liberos.ff.de ritu nupt.

1 BAR. in d.l.qui liberos,inquit,patrem † posse cogi à filia officio iudicis,ut eam dotet. vide Alex.in l.j.col.13.ff.sol.matr. Scias tamen patrem non cogi dotare filiam nisi prius deducto ne egeat ipse,& ministri necessarij eius dignitati. Aret.in consi.17. quomodò autem hoc dotandi onus ad hæredes patris transmittatur, vide Soci. in consi.57.in 4.uol.An pater teneatur etiam dotare filiam nuptam? vide Bar.& alios post glo. in l.obligamur.§.lege.ff.de action.& obliga. & Paul.de Castr.in l.si socer.ff.sol.matr.

Summarium in l.palàm.§.non solum.ff.de ritu nupt.

1 *Constitutio disponens de usurarijs an locum habeat in eo,qui desijt usuras exercere.*

Bar.in l.palàm.§.non solùm.ff.de ritu nupt.

1 BAR. in d.§.non solùm,quærit nunquid constitutio† de usurarijs disponens locum habeat in eo,qui desijt usurariam prauitatem exercere.Ias.in l.j.col.13.in 2.limit.ff.de eden.ait,usurarium dici eum non posse,qui desinit dare ad usurã,& exactas restituit. pro quo facit illud euangelicum de Zacheo,qui dixit Domino nostro:Si aliquem defraudaui,reddo quadruplum.& ueniam fuit consecutus. Et an usurarius, qui tempore testamenti usuras amplius non exercet, teneatur facere testamentũ secundum formam capituli quanquam, de usur.in 6.vide Soc.in cõs. 127.in 3.uol.vbi etiam tradit,quando aliquis dicatur conuictus ut usurarius.

Summarium in l.qui in prouincia.§.diuus.ff. de ritu nup.

1 *Imperator potest legitimare filium suum etiam incestuosum.*

Bar.in l.qui in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nupt.

1 BART. in d.§.diuus, inquit, Imperarorem † posse legitimare filium suum etiam incestuosum,& declarat ut ibi per eum habetur.vide Alex.in consi.67.col.pen.in 1.uol.& in l.ij.§.patronum.2.ff.de in ius uocan.& in consi.3.in princ.in 5.vol.& Barb.in cons.58.col.13.& seq.in 2. uol.& omninò uideas semper Ang.in consi.351.vbi not.& subtiliter loquitur.vtrum legitima-

tio facta à Comite Palatino habente potestatem à Cæsare locū habeat quò ad bona sita in terris ecclesiæ? Mari.Soc.iuni.in consi.142. Et an filius clerici legitimari possit à Cæsare? Socin. latè in cons.47.in 4.uol.vide etiam eundem in consi.65.in 3.vol.et ea quæ posui ad Bar.in l.filium.ff.de his,qui sunt sui uel ali.iur.

Summarium in l.non solum.ff.de ritu nupt.

1 *Inter personas coniunctas facilè præsumitur fraus.*

Bar.in l.non solùm.ff.de ritu nupt.

1 BART. in d.l.non solùm, in princ. inquit, inter personas † coniunctas facilè præsumi fraudem.ad rem facit tex.in l.data.C.de donat.vide Alex.in l.apud Iulianū.§.si pupillari.ff.ex quib. caus.in poss.eat.& in cons.29.in 3.uol.

Summarium in d.l.non solum.§.de uno.ff.de ritu nupt.

1 *Testis non admittitur pro coniuncta persona.*

Bar.in d.l.non solùm.§.de uno.ff.de ritu nupt.

1 BART. in ead.l.§.de uno,ait,testem† non admitti pro coniuncta persona. De hac re uidimus supra in pręcedētibus,in tit.de testi.vide Feli.in c.insuper,de testi.col.3.& in c.literas,col. 4.de præsumpt.Cæpol.in cons.31.col.antepe.Barb.in consi.3.col.15. cum seq.in 2.uol.Et generalis in hac potest afferri conclusio,ubicūque contra testem adest suspicio, semper eius fidei detrahendum esse,nisi ista suspicio contraria præsumptione tollatur,vt per Barbat.in c.causam quæ de off.deleg.& in consi.80.col.8.in 4.uol.

Summarium in l.iuregentium.ff.de ritu nupt.

1 *Quomodò aliquid dicatur fieri clam.*

Bar.in l.iuregentium.ff.de ritu nupt.

1 BAR. in d.l.iuregentium. quærit,quomodò † aliquid dicatur fieri clam.vide Rom.in cons. 54.col.2.& Dec.in l.quo tutela.§. clam quod.ff.de reg.iur.

Lucubrat.in l.si proprietati.ff.de iure doti.

PRO declaratione huius tex.vide Soc.in cons.91.in 1.uol.

Summarium in l.si ego.ff.de iur.dot.

1 *Causa dotis continet actum pium.*

2 *Uxor per scripturam priuatam mariti probare potest bona esse sua.*

Bar.in l.si ego.ff.de iure dotium.

1 BAR. in d.l.si ego, ait, causam † dotis continere actum pium. An causa dotis sit causa pia, vide Alex.in l.si constante,in princ.col.13.ff.solu.matri.& in l.si certis annis.C.de pact.colu.4. Dec.in conf.72.vbi tradit etiam de causa alimentorum,viarum & portarum publicarum. & in consi.120.& causam dotis esse causam piam ait Soci.in cons.291.col.6.in 1.uol. tamen hoc uidetur esse largè & impropriè, vt per Dec. in d.consi. 72. nisi quando datur dos pro paupere puella,uel pro ea,quæ quamuis non sit pauper,tamen inspecta eius dignitate non potest nubere pari: ita eleg.docuit Bal.nouell.in tract.de dote in 5.par.& Io.Campegius in suo tract.de dote,in 9.quæst.primæ par.Tamen Io.Baptista à S.Blasio in tracta.de priuilegijs dotalibus,in ducentesimo sexto priuilegio,inquit,dotis causam esse piam uerè & propriè,& simpliciter,& proptereà infert de legato dotis falcidiam detrahi non debere tanquam de legato ad piam causam,secundum auth.similiter.C.ad leg.Falc.

Tex.in hac ead.l.in uers.dotis,est adnotandus secundum Bal.in l.ij.C.ne ux.pro mari.ad hoc,
2 quia uxor † per scripturam priuatam mariti probare potest bona esse sua,ut ibi uidere est.Item iste tex.in fi.uidetur probare,si ego depono rem aliquam in domo tua te tacente, non propterea tu censeris depositum accipere. vide Alex.in l.quæ dotis,col.fi.ff.sol.matr.

Lucubr.in l.si res æstimata.§.si mulier.ff.de iure dot.

AD istum.§.si mulier,uide Paul.de Castr.in cons.275.in 2.uol.

Summarium in l.stipulationem.ff.de iure dot.

1 *Stipulatio de dote tacitam habet conditionem, si nuptiæ subsequantur.*

Bar.

Bar.in l.stipulationem.ff.de iur.dot.

1 BART. in d.l.Stipulationem,ait,stipulationem † de dote habere in se tacitam conditionẽ, si nuptiæ subsequantur. vide Alex.in consi. 145.& in consi. 147.in 5.vol.sic etiam legatum dotis est conditionale: & ideò nuptijs non secutis expirat. Ang.in consi. 392.cum seq. Bal.nouel. in tract.de dote,in 76.priuilegio. Io.Campegius in tract. de dote in 29.quæst. primæ par.doc. in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de uend.& demonst.& Crauet.in consi.101.

Summarium in l.quod autem.ff. de iur.dot.

1 *Mulier nubendo cum bonis suis an censeatur ea dare nomine dotis, quamuis id non dicat.*

2 *Si statuto cautum est, mulierem dotatam patri succedere non posse, & si ei simpliciter leget centum, in dubio intelligi ea dotis causa reliquisse.*

3 *Nemo in necessitatibus liberalis existit.*

4 *Testator filio suo impubere hærede instituto legat filiæ pupillæ duo mille pro dote. Itẽ si filius quandocunque decesserit sine liberis legat mille ultra prædictum legatum eidem filiæ, utrũ hoc secundum legatum censeatur similiter factum pro dote.*

5 *Dictio item, quid significet.*

6 *Dictio prædictum, quid significet.*

7 *Legatum simpliciter factum, simpliciter quoque est intelligendum.*

8 *Argumentum à speciali ualidum est.*

9 *Qualitas posita in institutione censetur repetita in legato.*

10 *Licèt clausula posita in principio uel in medio uel in fine ad præcedentia referatur, tamen non est porrigenda ad aliam, in qua facta sit promissio specialis.*

11 *Solutio præsumitur in diem dilata.*

12 *Qualitas in uno capitulo adiecta, nunquam censetur in alio repetita.*

13 *Dictio igitur, item, & ultra, quid significet.*

Bar.in l.quod autem.ff.de iur.doti.

1 BART. in hac.l.ait,tex.hunc facere ad quæstionem, utrum mulier † nubendo cum bonis suis censeatur ea dare nomine dotis,quamuis id non dicat? vide Ang.in cons.335.ubi ponit cõiecturas,ex quibus præsumitur ea dedisse in dotem.& Alex.in cons.144.in 5.vol.Dec.in consi. 501.& in auth.prætereà.C.vnd.uir.& ux.Ias.in l.si constante.nu.219.ff.solut.matr.& in d.auth. præterea,col.5.Curt.iuni.in cons.168.nu.4.& Mari.Soc. iuni.in cons.29.nu.15. cum seq. ubi concludit,mulierem non præsumi dare bona sua in dotem,sed uiuere sine dote,nisi prius alteri uiro nupsisset,& ei omnia bona sua in dotem tradidisset.

2 Bar.in hac ead.l.subiungit,si statuto† cautum est,mulierem dotatam patri succedere non posse,& si ei simpliciter leget centum, in dubio intelligi ea dotis causa reliquisse, quamuis id non expresserit. & hanc decisionem putat esse singularem Franc.Cremen.in suo singul. 3.incip.Statuto cauetur.quæro quæ sit ratio huius decisionis, ut pater legando simpliciter filiæ, ex causa dotis legare uideatur? Resp. patrem teneri ad dotandam filiam, & ad id posse officio iudicis coerceri,ut dixi in l.qui liberos,suprà de rit.nupt.& habetur in l.fi.C.de dot.promiss.ideò legatum simpliciter factum à patre,censetur factum animo compensandi cum hoc debito necessa-
3 rio,idest à necessitate legis proueniente.l.creditorẽ.ff.de leg.2.idque quia nemo † in necessitatibus liberalis existit: ita communiter aiunt doct.in l.si cum dotem.§.si pater.ff.sol.matr.in l.huiusmodi.§.cùm pater.ff.de leg.1.& in auth.præterea,ubi Doct.maximè Ias.C.und.vir.& uxo.& ex hoc consequenter infertur,legatum huiusmodi quamuis simpliciter factum,habere in se tacitam conditionem, ut nuptus tempore debeatur, ex quo censetur factum ex causa dotis: ita
* enim * frequentioribus uotis traditum esse testatur Roma.in consi.134.& Paul.de Cast.in cõs. 16.in 2.vol.ut dixi in l.præcedenti. ijs hunc in modum expositis,circa hoc Bart. documentũ se
4 se offert pulcherrima difficultas. Quid si pater † in eodem testamento filiæ duo fecisset legata? pone casum. Testator filio suo impubere hærede instituto legat filiæ pupillæ duo mille pro dote. Item si filius quandocunque decesserit sine liberis, legat mille ultra prædictum legatum

eidem

eidem filiæ. vtrum hoc secundum legatum censeatur similiter factum pro dote, & in eo intelligatur repetita qualitas posita in præcedenti legato, ut ex causa dotis & nuptus tempore debeatur? an uerò simplex esse legatum existimetur? Duo enim sunt effectus huius inuestigationis, quorum alter est, quia legatum simplex transmittitur ad hæredes, alioqui uerò si est conditionale. Alter est, quia si est factum nomine dotis, peti potest interesse ratione dotis retardatæ, alioqui autem si est simplex. Ista quæstio prima fronte uidetur decidi ab hoc Barto. documento, in quo simpliciter continetur, legatum factum filiæ à patre censeri factum ex causa
5 dotis. idque in casu proposito confirmatur propter illam uocem, item, † cuius ea est uis, ut qualitatem positam in legato præcedenti repetat, ut habetur in l. in repetendis. ff. de leg. 3. & quamuis ibi Bar. sentiat hoc tantum in perfecta oratione procedere, tamen Paul. de Cast. in cons. 88. in 1. vol. inquit, Bartolum esse locutum contra illum tex. ubi oratio erat perfecta, cùm ibi dictũ fuisset: item dare damnas esto, & tamen repetitio facta existimatur. Prætereà magis uidetur urgere illa uox, ultra, quæ eiusdem uidetur esse potentiæ, cuius ex uox hoc amplius, secundum Bar. in l. si legatarius. ff. de leg. 3. in §. 1. & in l. si pure. ff. eod. tit. & in l. cùm ita. ff. de aur. & argen. lega. sed uox, hoc amplius, repetit qualitatem legati præcedentis, ut per glo. in d. l. si purè, & in d. l. in repetendis, & Bar. ibi, & in alijs locis, igitur &c. Denique hæc eadem conclusio compro-
6 batur propter illam uocem, prædictum, † legat enim testator hæc mille ultra prædictum legatum, quæ quidem uox, cùm sit relatiua præcedentis legati, consequens est, ut omnia sint in termino referente, quæ sunt in termino relato. l. asse toto. ff. de hæred. inst. Proinde ex ijs omnibus uidetur dicendum, non esse ab ista decisione Bartoli in casu proposito discedendum: sed hoc secundum legatum ex causa dotis factum esse censeri. Verum tamen ijs non obstantibus uerior est (ut mea fert opinio) diuersa sententia, scilicèt in casu, de quo agitur, legatũ esse purum, non autem factum nomine dotis. idque multis comprobatur ualidissimis argumentis. Primò enim animaduertendum est, patrem in isto casu non esse legis necessitate coactum ad dotandam filiam, quæ iam in præcedenti legato dotata fuerat. atque ita à cessante ratione huius decisionis
7 fatendum est, hoc legatum † simpliciter factum, simpliciter quoque esse intelligendum. argumento. l. adigere. ff. de iur. patr. & c. cum cessante, de appell. nam in legato non subintelligitur conditio nisi exprimatur. l. j. ff. de condit. & demonstr. & argumento. l. si stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de uerb. oblig. per quæ iura ita concludit Raph. Cuma. in consi. 22. Præterea non est facienda uis in qualitate posita in præcedenti legato, quoniam conditio illa repetita non intelligitur in hoc sequenti legato, & perfecto, secundum gl. in l. si quis à filio, in 2. respon. ff. de leg. 1. cuius meminit Io. de Ana. in consi. 8. in fi. neque huic conclusioni refragantur uoces illæ repetitiuæ, quas paulò anteà memoraui, ut inferius loco dicam opportuniore. sed immo hoc ipsum
8 corroboratur sumendo argumentum † à speciali in l. Iulius Paulus, & in l. cùm seruus, & in l. Iulianus noster. ff. de cond. & demonstr. per quæ iura tradit Bar. in l. Seio. §. Caio. ff. de fund. instr. Ideò in illis legibus repetitionem fieri, quamuis orationes sint perfectæ quoniam alioqui legatum inutile redderetur. igitur à cessante ratione contrarium sensit, ubi legatum non est inutile, pro ut est in re proposita, in qua legatũ nulla facta repetitione utile est, & fortè utilius cũ sit purum & non conditionale, ut dicam paulò post: igitur nulla fieri debet repetitio. & ita in terminis arguit Soc. in consi. 22. in 3. vol. ubi similem decidit ambiguitatem. Quinimmo ista con
9 clusio magis clara ostenditur ita colligendo argumentum à fortiori. Qualitas † posita in institutione censetur repetita in legato. l. auia. ff. de cond. & demonst. & huiusmodi repetitio ualidior est, & facilius inducitur, quàm ea, quæ uocibus repetitiuis innititur, ut not. decidit Paul. de Cast. in consi. 276. in fi. in 1. vol. tamen explorati iuris est, qualitatem positam in institutione nũquam in legato relicto à diuerso gradu hæredis repetitam esse censeri, ut est text. in l. ab omnibus. §. cùm quidam. ff. de leg. 1. per quem ita docuit Bar. ibi, & in d. l. auia. sed hic legatum est relictum à diuerso gradu hæredis, scilicèt à substituto, igitur &c. arg. auth. multò magis. C. de epis. & cleric. Ad hæc accedit ualidissima ratio: nam legatum primum quamuis nomine dotis factum non fuisset, tamen hoc tacitè subintelligebatur, ut in hac. l. decidit Bar. & superius ex multis

tis confirmatum est. sed ubicunque qualitas uel conditio, quæ tacitè subintel. igitur, fuit expressa, nunquam ea in sequenti oratione intelligitur repetita. de hoc est tex. mirabilis in l. si in diem. §. 1. ff. de condit. & demonstr. quem ad hoc citat Aret. in consi. 1. & ita in specie quæstionem nostram terminat. Rom. in sing. 234. & in consi. 134. & Ias. in l. in illa. ff. de uerb. oblig. igitur extra quæstionem est, legatum hoc esse purum & simplex. Non est silentio prætereundum ad prædictorum corroborationem, in hoc secundo legato appositam esse specialem prouisionem & conditionem, cum relictum fuerit sub cõditione, si filius testatoris sine filius decesserit, igitur conditio siue qualitas posita in præcedenti legato, non censetur repetita, ut in simili casu
10 traditum est, quamuis clausula in principio † uel in medio, uel in fine posita ad præcedentia referatur. l. iij. §. filius. ff. de liber. & posth. & l. talis scriptura, in fi. ff. de leg. 1. eam tamen nõ esse porrigendam ad aliam, in qua facta sit prouisio specialis, secundum Bar. & doct. in d. l. talis, per tex. in l. sed & si per prætorem. §. deinde adiecit. ff. ex quib. cau. maio. & ita ex ijs concludit Soci. in terminis in d. consi. 22. in 3. vol. & Alex. in consi. 66. in 3. volu. Vlteriùs pro hac opinione urget aliud argumentum; nam legatum factum nomine dotis, est conditionale, ut iam anteà demonstratum est. tum sic: Nos agimus de coniecturanda patris legantis uoluntate, scilicèt, an filiæ noluerit legare purè, legando simpliciter ut fecit, an uerò legare uoluerit nomine dotis, atque ita sub conditione. vnde proculdubio credendum est, eum purè legare uoluisse ratione sanguinis. l. Aurelius. §. Titius testamento. ff. de liber. lega. cum concord. ibi adductis per gl. ista enim est benignior & fauorabilior interpretatio, ut in terminis ait Paul. de Cast. in d. consi. 16. in fi. in 2. vol. Dico amplius, si legatum non esset purè & simpliciter factum, ut hic, sed sui natura conditionem haberet annexam, ut si factum esset alicui cùm erit 16. annorum, nam communiter conditionale est. l. si cui legetur, in princ. cum ibi trad. per doct. ff. de leg. 1. tamen quando huiusmodi legatum factum est filiæ, ratione coniunctionis purum existimatur, ita quòd uinculum sanguinis prædominatur naturæ ipsius legati, faciendo illud de conditionali purum & simplex, &
11 præsumitur † in diem dilata solutio. l. Seius Saturninus. & ibi Bar. ff. ad Trebell. & habetur apud Bal. post gl. in l. ex his. C. quan. di. leg. ced. & Soc. in cõs. 92. in 1. vol. si igitur quando legatum est conditionale, interpretatur ut sit purum ratione sanguinis, & fauore filiæ, multò magis legatum quod ex se apparet purum, eadem ratione interpretandum non est, ut sub conditione relictum esse intelligatur. ad quod omninò uideas Decium in consi. 601. ubi ex multis docuit, legatum ratione coniunctionis sanguinis latius esse interpretandum. Postremò alia ratio magno huic
12 opinioni est adiumento: nam qualitas † in uno capitulo adiecta nunquam censetur in alio repetita, quando in eo repetitio uniformiter fieri non potest: ita inquit Bar. in d. l. in repetendis, uer. item aduerte, quem ita declarat Paul. de Cast. in consi. 88. in 1. vol. & hoc putat esse memoratu dignum Castill. in addit. ad Roma. in sing. 234. sed in casu proposito qualitas posita in primo legato uniformiter huic secundo non congruit, igitur &c. quòd autem ei non conueniat, sic apertè ostẽditur: nam qualitas dotis apposita in primo legato, facit ut legatum illud nuptus tẽpore debeatur, ut superius fuit ostensum. sed ista qualitas conuenire non potest huic secundo legato, quod relictum est sub conditione si filius hæres sine filijs decesserit, id quod & ante nuptum filiæ, & post contingere potest, & cedere dies legati non potest donec filius uiuit. l. cedere diem. ff. de uerb. signif. Et ex ijs remanet clara conclusio in re proposita, legatum non censeri factum pro dote. Illud unum superest, ut obiecta sigillatim confutentur. Ad uocem igitur,
13 † item, & vltra, quæ recidunt in idem teste Aret. in consi. 67. respondetur, eas repetitionem nõ facere quando oratio est perfecta. l. fundum. ff. de cõtrah. empt. per quem tex. ita inquit Bar. in d. l. in repetendis, & in d. l. Seio. §. Caio, & in l. j. ff. de public. & uectigal. in l. a sententia. C. de ap-
* pellat. & in consi. 27. & ad Bar.* communiter alij accesserunt, ut Raph. in consi. 22. Alex. in cõs. 117. col. 3. in 1. vol. & in consi. 66. in 3. vol. Anch. in c. Ioannes, de testamen. Corn. in cons. 129. in 2. vol. Soc. in consi. 10. & in consi. 92. col. 7. in 1. vol. & in cõs. 22. in 3. vol. Dec. in consi. 317. Ias. in §. æquè, inst. de action. & ferè omnes alij consenserunt, excepto Paul. de Cast. in d. consi. 88. qui dicit Bartolum loquutum fuisse contra tex. in d. l. in repetendis, ubi oratio erat perfecta,

& nihilominus sit repetitio. sed opinor ego eum malè Bartolum intellexisse: nam in illa.l. quã uis oratio sit perfecta respectu uerborum, est tamen imperfecta respectu rei. & ita se ipsum declarat Bar.in 2.col.ubi inducit illam.l. in argumentum, dicens sicut ibi inducitur repetitio, ubi oratio est imperfecta respectu rei, idem esse debet etiam ubi esset imperfecta respectu uerbi. Et propterea Paul.de Cast.sentiens errorem suum, mutauit sententiam, & sequutus est Bart. ut uidere est in eius consi.275.in 1.vol.& in consi.11.& in consi.16.in 2.vol.& quod diximus de uoce item, habet locum etiam in uoce, ultrà, quia sunt eiusdem naturæ secundum Aret. in cons. 67.& in specie, uocem, ultrà, non repetere quãdo oratio est perfecta, clarè docuit Pau.de Cast. in d.consi.275.& estò quòd una esset maioris potentiæ quàm alia, tamen stantibus alijs argumentis superius allatis, in hoc non est uis facienda. Hoc eodem modo refellitur illa relatio, quæ sumebatur ab illis uerbis, prædictum legatum: quia repetitio impeditur. Et profectò ista magis posita fuere ad declarandum, uoluisse testatorem legare, nõ ut unum legatum per aliud impediretur, neque ut propter unum ab alio recederetur, sed ideò id fecisse, ut utrunque filia consequi posset. Et ex ijs constat hanc Bartoli decisionem non habere locum nisi in legato simpliciter facto, non autem quando aliud legatum ex dotis causa præcessisset: id quod obliuioni tradendum non esse censeo.

Summarium in l.diuus.ff.de iur.dot.

1 *Dos data in primo matrimonio intelligitur in secundo repetita.*

Bar.in l.Diuus.ff.de iur.dot.

1 BART. in d.l.diuus, ait, dotem † datam in primo matrimonio intelligi in secundo repetitã. vide quæ de hac re posui suprà in l.quod autem, hoc eod. tit. ubi conclusum fuit, omnia bona mulieris ad secunda uota transeuntis censeri data in dotẽ, quando etiam in primo matrimonio data fuere, ut late tradidit Bar.in quæst.incip.Mulier habens magnum patrimonium.ubi etiam hoc limitat, nisi ista mulier esset minor 25.annis, & ex se nuberet. Secundò fortè limitari posset quando mulier nuberet forensi, & uigore statuti priuaretur: nam tunc ista præsumptio cessare deberet, ne mulier incidat in pœnam priuationis. Tertiò limita nisi adessent liberi ex primo matrimonio, ut per Bar.in d.quæstio.& Ang.in consi.78.nu.5.& de hac re uideas Alex. in l.si mulier. in fi. & doct.in l.pe.§.si uxor.ff.sol.matr.& ista dos dicitur prẽsumpta, & ideò in statuto nõ contineretur, secundum Curt.in d.consi.78.col.pe.& fi.tamen contrarium decidit Soc.in cõs. 80.in 4.vol.dicens hanc esse dotem ueram, quæ præsumptione probatur.vide Raph. Cuma.in consi.109.ubi in aliquibus dissentit. & Io.Crotum in rep.c.Raynutius, de testa.ubi idem tenet. & ad hanc.l.vide Alex.in consi.144.in 5.vol.

Summarium in l.promittendo.ff.de iur.dot.

1 *Clerici etiam obligantur.*

Lucubr.in l.promittendo.ff.de iur.dot.

1 GLO. in d.l.promittendo, in uoce, conditionis, ait, etiam clericos † obligari. Tu uerò intellige istam gl.quando deponens habet potestatem etiam in clericos, & non aliter: quia eo casu gl.esset falsa.Alex.in consi.121.col.3.in 4.vol.

Summarium in l.res in dotem.ff.de iur.dot.

1 *Restitutio pecuniæ datæ in dotem quomodò fieri debeat quando uariata est moneta.*

Bar.in l.res in dotem.ff.de iur.dot.

1 BART. in d.l.res in dotem, tradit quomodò fieri debeat restitutio † pecuniæ datæ in dotẽ, quando uariata est moneta in materia uel in forma, uel quando est eadem, sed ualor floreni creuisset, uel decreuisset. De hac re vide Soc.in consi.6.& in cõsi.298.in 1.vol.Roma.in sing. 513.incip.quod temporis, & ibi addita per Castill.& omninò Aret.in consi.11.vbi tradit etiã quid si in ciuitate uiget aliqua lex limitans ualorem floreni: sed contrarium seruatur. Vtrum solutio fieri debeat secundum legem, an uerò secundum communem usum.vide eundẽ in cõs. 84.& in consi.11.& ad prædicta uide Abb.in consi.56.in 2.vol. & omninò Curtium in tract. monetarum, & Albertum Brunum similiter in tract.monetarum, ubi plenißimè hanc materiã uentilauit,

uentilauit,& ibi uide quoddam annexum consilium Collegij Papien.& Crauet.in consi.47. & Mari.Soc.iuni.in cons. 145.col.fi.& ad rem faciunt trad.per Abb.in c.quanto,de iureiur.

Summarium in l.nuptura.ff.de iur.dot.

1 *Dos legata uel promissa quando referri potest ad illud,quod est plus,& quod est minus,in dubio refertur ad plus.*

2 *Legatum fauore piæ causæ refertur semper ad id,quod est plus.*

Lucubr.in l.nuptura.ff.de iur.doti.

1 BART. in hac l.nuptura,nil dicit,tamen est tex.memorabilis,ex quo colligitur,dotem† legatam uel promissam,quando referri potest ad illud,quod est plus,& ad illud, quod est minus, in dubio fauore dotis esse referendam ad plus, quamuis alioqui regula sit in contrarium: ita Dec.in l.semper in obscuris.ff.de reg.iur.Ias.in l.si ita scriptum.ff.de leg. 1.nu.31.Bal. nouel. in tract.de dote, in 73. priuilegio. & Baptista à sancto Blasio in tract. de priuilegijs dotalibus, in 140.priuilegio. Ex quo rectè potest inferri ad quæstionem, quæ multoties in dominio Venetorum contingit: Vtrum promissio siue legatum mille ducatorum ex causa dotis, intelligatur de ducatis more ueneto,qui sunt minoris ualoris,an uerò de alijs,qui sunt maioris ualoris,ut ad id quod est plus fauore dotis referatur. Ad rem faciunt tradita per Bar.& alios in l.Titia.§.fi.ff.
2 de aur.& arg.lega.ubi colligunt ex illo tex.legatum fauore † piæ causæ ad id quod est plus esse referendum. idem ait Bal.in l.si quis ad declinandam.C.de episc.& cleric.Abb.in c.indicante,
* de testi.Rom.in sing.515.& Soc.in consi.147.col.pen.in 1.vol.& ista est * communis opinio, à qua in iudicando recedere non liceret. Attende tamen,quia ego puto contrarium colligi ex d.§.fi.nam ibi testatrix legat signum centum librarum ecclesiæ, in qua erant dumtaxàt statuæ aureæ & argenteæ,& hoc non sine ministerio tex.ille commemorauit,quia non est credendum testatricem uoluisse ut in templo ænea dona ponerentur,in quo solùm aurea & argentea poni consueuerunt: nam ex more regionis conijcitur legatum non esse referendum ad illud, quod minimum est. Soc.in consi.247.col.4.in 1.volu. ista enim fuit ratio decisionis, non autem fauor piæ causæ:quoniam si hac ratione id,quod est plus,legatum intelligeretur,signum aureum debebatur. sed argenteum deberi deciditur,id quod est minus inter metalla, quæ ibi ex more regionis ponebantur; igitur nullum est speciale.

Summarium in l.si mulier.§.ex asse.ff.de iur.dot.

1 *Per restitutionem hæreditatis actiones non transferri.*

Bar.in l.si mulier.§.ex asse.ff.de iur.dot.

1 BART. in d.§.ex asse,inquit,per restitutionem † hæreditatis nō transferri actiones:& ideò talis debitor delegari non potest. vide aliquid per Bal.in consi. 119.in 2.vol.& Corn.in consi. 254.in 4.vol.& dum ibi Bar.subiungit oppositionem dicens, quæ sunt transibilia, sunt etiam cessibilia. sed fideicommissum est transibile,igitur & cessibile. vide pro solutione huius obiectionis Ias.in l.iij.C.de fideicomm. Alex.in l.si ita stipulatus fuerim, in princ.ff. de uerb.oblig. quorum solutio uidetur infringi ex dictis Bart.in l.j.§.fin. ff.de oper. nou.nunci. dum citat.l. si eius.C.ad Trebel.& in l.si minoris.in fi.ff.de adminis.tut.& uide Abb.in c.fi.in 2.not.de rescr.

Summarium in l.quæro.ff.de iur.dot.

1 *Si aliquis promittit dotem arbitrio boni uiri,intelligitur certa quātitas promissa uel relicta,quam bonus arbiter debet arbitrari.*

2 *Dos congrua,quam arbitrari debet bonus uir,quæ dicatur.*

Bar.in l.quæro.ff.de iur.dot.

1 BART. in hac l.quæro, inquit, si aliquis promittit † dotem arbitrio boni uiri, intelligitur certa quantitas promissa uel relicta, quam bonus arbiter debet arbitrari, etiam si nunquam arbitratus fuisset. & ex ijs infert ad statuta Italiæ,quibus cautum est, mulierem esse dotandam arbitrio boni uiri. vide Alex.in consi. 149.in libro primi & secundi vol. Barb. in consi.80.col. pen.& fi.in 3.vol.Dec.in consi.26.Bal.in consi.328.in 3.vol.& in consi.323.& 377.eod.volu. Curt.in cons.73.& Ias.in auth.nouissima.C.de inoff.testa.sed quæro quænam est ista dos congrua,

2 grua, † quam arbitrari debet bonus uir? Resp. uideri dicendum eam esse non debere minorem legitima. Soc. in consi. 207. col. 1. in 1. vol. sed uide omninò eundem Soc. in consi. 288. col. 6. in 1. vol. vbi contrarium asserit. vide tamen Alex. in consi. 82. in 4. vol. & in consi. 88. in 6. volum. Dec. in consi. 276. & Bal. nouel. in tract. de dote, in 17. priuilegio, & Crauet. in consi. 11. Dico amplius, ubi dos arbitrio boni uiri est constituenda, potest excedere legitimam; immo si mulier condigno uiro nubere nõ posset, nisi totam hæreditatem ei traderet, uniuersa hęreditas alijs nõ extantibus liberis debet ei constitui pro dote. ita egregiè docuit Alex. in consi. 149. Visis, colu. 2. in libro primi & secundi vol. Limita tamen prædicta omnia ut non procedant in dote data à patre, quia illa dicitur esse cõgrua dos, quæ ab ipso patre fuit constituta. Dec. in consi. 26. & Bal. nouel. in d. tract. in 17. priuilegio. & ista dos deducitur tanquam æs alienum ante legitimam filiorum. Alex. in consi. 30. in 3. vol. Pau. de Cast. in consi. 250. Ang. in l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inoff. testa. & Soc. in consi. 213. col. pen. in 1. vol.

Summarium in l. dotis. ff. de iur. dot.

1 *Sermo simpliciter prolatus intelligi debet pro prima uice tantum.*

Bar. in l. dotis. ff. de iur. dot.

1 BART. in d. l. dotis, inquit, sermonem † simpliciter prolatum intelligi debere pro prima uice tantum. l. boues §. hoc sermone. ff. de verb. signific. De hac re vide Alex. in consi. 15. & in cõs. 43. in 4. vol. Ias. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matr. Felin. in c. 2. de treg. & pac. & in c. licet tertio, col. 2. in fi. de const. Bar. in l. cùm quidam. ff. de ann. lega. Dec. omnino in consi. 562. Soci. in tabula regularum cum fallent. in uoce, Actus in quacunque materia. Limita prædictam cõclusionem ut per Bar. in l. placet. ff. de liber. & posthum. Limita etiam in dote hoc non habere locum; quia si fiat legatum uel promissio mulieri de centum donec nubat, intelligitur de centum annuis, licèt communiter contrarium sit dicẽdum: & hoc per tex. in l. legatum. ff. de annu. lega. ita Iac. de Rau. & Petrus dicebant in scholis, ut refert Baptista à sancto Blasio in tract. de priuilegijs dotalibus, in 218. priuilegio.

Summarium in l. cum post. §. gener. ff. de iur. dot.

1 *Dos pacto nudo promissa ad arbitrium alterius non ualet.*

2 *Si factum est pactum de emendo & uendendo cum traditione rei uenditæ hoc addito, quod ex nunc faciebat datum & uenditionem pretio declarando ab æstimatoribus eligendis, utrum uenditio dicatur perfecta, an uerò conditionalis.*

3 *Venditio fundi facta certo pretio pro qualibet pertica cum pacto ut mensurari debeat, est conditionalis.*

4 *Illud dicitur esse certum per relationem ad aliud, quando id ad quod fit relatio, certum est, non autem incertum.*

Bar. in l. cùm post. §. Gener. ff. de iur. dot.

1 BAR. in d. §. gener, ait, dotem † pacto nudo promissam ad arbitrium alterius non ualere, ne duo specialia circa idem concurrant. Pro declaratione huius. §. vide Bar. in l. j. colu. 1. ff. de leg. 2. ubi dicit promissionem ualere, etiam certa summa non expressa, quando arbitrium non confertur conditionaliter; alioqui uerò si aliter fiant. sed aduerte, quoniam ista distinctio uidetur esse contra istum tex. in quo dos erat promissa arbitrio siue arbitratu soceri, & ualet, legatum autem non, & tamen illa uerba, arbitrio alterius, non faciunt conditionem, ut ibi sentit Bar. ideo vide quæ ibi latè pono in lucubrationibus. Alium intellectum ad hunc tex. & ad illam l. primã. uide apud Soc. in l. j. col. 9. & 10. ff. solu. matrim. & Ias. in l. si quis arbitratu, col. 2. in 3. limit. ff. de

2 uerb. obligat. Hic opportunè dubitari potest, si factum est pactum de emendo † & uendendo cum traditione rei uenditæ, hoc addito, quòd ex nunc faciebat datum & uenditionem pretio declarando ab æstimatoribus eligendis, utrum uenditio dicatur perfecta an uerò conditionalis, ita ut ad uenditorem pertineat periculum cõtingens in re uendita, secundum trad. per doc. in l. ij. C. de peric. & commod. rei uend. & in l. necessariò. ff. eod. tit. idq́ue ea ratione, quia pretiũ est incertum. Ioan. de Ana. quem refert & sequitur Dec. in cons. 648. tenet pretium satis dici posse certum, & perfectum esse negocium per relationem ad æstimationem futuram ab æstimatoribus

matoribus eligendis. sed huic sententiæ reluctatur * communis in simili casu doctorum sententia. Aiunt enim uenditionem † fundi factã certo pretio pro qualibet pertica, cum pacto ut mẽsurari debeant, esse conditionalem, scilicèt, si mensura subsequatur: & ideò ante mensurationem contractum dici imperfectum, & damnum contingens ad uenditorem, non autem ad emptorem pertinere. l. quod sæpe. §. in his. & ibi Bal. ff. de contr. empt. Bar. in cons. 121. In quæstione. Alex. in consi. 24. Viso processu, col. 2. in 6. vol. Aret. in consi. 11. Procedendum est. Soc. in consi. ultimo in 3. vol. & latissimè Curtius iunior in duobus suis consilijs pro D. Mattheo fratre suo, quibus se subscripsit Mari. Soc. iun. in cons. 26. ubi præcisè & copiosè ista sentẽtia confirmatur. Si igitur relatio ad mensuram facit contractum conditionalẽ, igitur eadem ratione ac etiam maiori idem est concedendum & in relatione pretij facta ad declarationem æstimandorum eligendorum; quia minus in certa est relatio mensuræ quàm pretij: quia ibi res est certa in se, quamuis non appareat, non enim potest fundus augeri uel minui, sed pretium poterit

4 esse & maius & minus, prout uisum fuerit æstimatoribus. Prætereà illud dicitur † esse certum per relationem ad aliud, quando id, ad quod fit relatio, certum est, non autem incertum, ut hic. l. certum, & ibi doct. ff. si cert. pet. l. ij. & ibi doct. plenè. C. de senten. quæ sine cert. quan. & gl. & Bar. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. tradit Aret. in cons. 28. col. 2. & in specie quantitatem, quæ pendet à futura declaratione amicorum esse incertam, & de illa fieri nõ debere idẽ iudiciũ quod de certa quantitate fieri solet, docuit Alex. in cons. 48. in 3. vol. & de hac materia incertitudinis uide latè Bar. Alex. & Ias. in l. si ita stipulatus. ff. de uerb. oblig.

Summarium in l. mulier. ff. de iur. dot.

1 *Mulier nubendo simpliciter, utrum uideatur omnia bona sua dedisse in dotem.*

Bar. in l. mulier. ff. de iur. dot.

1 BART. in d. l. mulier, quærit utrum mulier † nubendo simpliciter, uideatur omnia bona sua dedisse in dotem. De hac re dixi suprà in l. diuus, & in l. quod autem. hoc eod. tit. & vide Bald. in l. fi. C. de sent. quæ pro eo quod interest profer. & Abb. in cons. 46. in 2. dub. in 1. vol.

Summarium in l. si de dote. ff. de iur. dot.

1 *Ille qui ab initio promisit, quod dare non poterat, ad quid teneatur.*

Bar. in l. si de dote. ff. de iur. dot.

1 BART. in d. l. si de dote, ait, casum huius. l. esse singularem pro eo, qui ab initio † promisit, quod dare non poterat. vide Pau. de Cast. in l. etiam. ff. sol. matr. & Alex. in l. ij. col. 11. eod. tit.

Summarium in l. Attilicinus. ff. de pac. dot.

1 *Mulier in dote potest facere suam conditionem meliorem, non autem deteriorem.*

Bar. in l. Attilicinus. ff. de pact. dotal.

1 BART. in hac. l. Attilicinus, ait tex. istum esse diligenter attendendum, quia fortè contrarium sensisset. ex eo enim colligitur, mulierem † in dote posse facere meliorem conditionem suam, non deteriorem. Pro declaratione huius. l. vide Alex. in l. de fidei commisso. C. de transact. ubi refert Imol. declarantem. Et dum Bar. oppo. mulierem conqueri non posse propter incertum euentum, & relinquit cogitandum pro solutione. Dicas solutionem haberi apud Ias. in d. l. de fideicõmisso, col. 1. versi. fallit in dote. ubi dicit fauore dotis speciale esse, quando propter huiusmodi pactum retardatæ dotis posset contingere, ut mulier tardius nuberet, alioqui uerò non. Attende, quia istam. l. & l. de die, præcedentem, intelligit Dec. in consi. 636. ut procedant solùm constante matrimonio, quoniam eo casu mulier conditionem suam deteriorem facere non potest, alioqui uerò eo soluto. citat gl. pen. in l. cùm dos, suprà eod. titulo.

Summarium in l. pater. ff. de pac. dot.

1 *Conditio existens in uita stipulatoris uel post mortem purificat stipulationem.*

Bar.

Bar. in l. pater. ff. de pact. dotal.

1 BART. in d. l. pater, sic ait in summa. Conditio existens † in uita stipulatoris, uel post mortem, purificat stipulationem. Ad istum tex. uide Ias. in l. eum qui ita. §. qui sibi. col. 2. uer. quintò. ff. de uerb. oblig. ubi per istam. l. limitat regulam illius tex.

Summarium in l. cum maritus. § mulier. ff. de pac. dot.

1 *Lex ista est singularis.*

Lucubr. in l. cùm maritus. §. mulier. ff. de pact. dotal.

BAR. in hac. l. nihil scribit. tamen iste tex. in d. §. mulier, est singul. secundum Aret. in cōs. 74. intelligendo eum ut facit Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. matr.

Summarium in l. Bebius. ff. de pac. dot.

1 *Agens ex una causa, debet succumbere, quamuis ex alia causa melius agere potuisset.*

Lucubr. in l. Bebius. ff. de pact. dotal.

1 BART. in hac. l. nihil dicit, tamen aurea putatur, & eam sæpe Bal. habebat in ore ad probandum, quod agens † ex una causa, debet succumbere, quamuis ex alia causa melius agere potuisset: ita inquit Curtius in cons. 82. post numerum 8.

Summarium in rub. ff. de fund. dot.

1 *Fundus dotalis alienari non potest.*

2 *Mulier agere non potest contra emptorem fundi dotalis, & quando.*

3 *Si dotis promissio sine certa quantitate præcesserat, & posteà datur pro dote fundus non facta mentione illius quantitatis, an dicatur dotalis.*

4 *Æstimatio facit emptionem.*

5 *Fundus dotalis quomodò tacitè emi possit.*

Lucubr. in rubricam. ff. de fund. dota.

1 CIRCA istam rubricam in qua traditum est, fundū † dotalem alienari non posse, quæro in primis an maritus qui rem dotalem alienauit, possit eam constante matrimonio redimere, & agere ad restitutionem? & an teneatur de euictione? & quid si emptor sciebat rem illam dotalem esse? vide Alex. in consi. 107. in 4. vol. Præterea scias fundum dotalem alienari posse quando renunciatum est beneficio. l. Iuliæ de fundo dotali. Iacob. Butr. in tract. de renunciatione legum, in §. de beneficio. l. Iuliæ. item alienatio rei dotalis ualida est, quando mulier simul cum eius uiro pretium recepit: quia illud dotis loco uidetur habere. glo. est not. in l. fi. & in l. ita constante. ff. de iur. dot. secundum Bar. in consi. incip. Domine. & Cępol.

2 in caute. 174. Item mulier † agere non potest contra emptorē fundi dotalis, quando sciuit rem esse dotalem tempore alienationis, & tacuit: quoniam dolo & calliditate censetur tacuisse, ut ait Alex. in cons. 107. col. pe. in 4. vol. Rursus si fundus fuit datus in dotem æstimatus, tenet alienatio; quia æstimatio facit emptionem. & siue iusta siue iniusta fuerit æstimatio, mulier agere

* non potest contra emptorem, secundum gl. *commu. approb. in l. si inter uirum. C. de iur. dot. & Soc. latè in consi. 56. uel 57. Stantibus suprascriptis, in 1. vol. & in consi. 289. eod. vol. & quando pretium est iniustum, datur actio mulieri ad supplementum iusti pretij. tex. est not. in l. si res § si mulier. ff. de iur. dot. per quem ita in terminis decidit Paul. de Cast. in consi. 275. incip. Ad

3 primum, ver. venio ad tertium, in 2. vol. Quid si dotis † promissio sine certa quantitate præcesserat, & posteà datur pro dote, non facta mentione ullius quantitatis? Dicas prædium nihilominus dici æstimatum pro illa quantitate, & dos non in prædio, sed in quantitate consistit. Soc. in cons. 69. Viso laudo, col. 3. vers. Circa secundam difficultatem, in 4. vol. & Mari. Soc. iuni. in cōs. 141. nu. 4. cum seq. Quid modò si fundus æstimatus non fuit tempore contracti matrimonij, sed postea? Dic fundum non desinere esse dotalem propter huiusmodi æstimationem, etiam si partes uellent eum non esse amplius dotalem, secundum Mari. Soc. iuni. in d. consi. 141. nu. 14. Tu uerò attende hoc non esse uerum, quando mulier non est inops, sed habet bona & nupsit

fine dotis commemoratione: nam eo casu ad dotem constituendam potest iure compelli, secundum Bal. in l. fi. C. de sent. quæ sin. cert. quant. & Ias. in l. si donaturus. §. si quis indebitam. ff. de cond. cau. dat. ubi ait, mulierem hac de causa posse à marito expelli, sed ubicunque aliquis ad contrahendum coerceri potest, semper ualet contractus ea de re celebratus, quamuis in eo decretum & alia requisita solemnitas non intercesisset. Rom. in cons. 394. & Soc. in consi. 80. in
4 4. vol. Attende quia id quod prędixi de æstimatione, †quæ facit emptionem, non enim hoc semper uerum est; sed ista est regula, quæ multas patitur limitationes, ut per Ias. in l. ex conuentione. C. de pact. & omninò uide quæ pono ad Bar. in l. si æstimatis. ff. sol. matr. Rursus, dotalis fundus alienari potest pro emenda alia re stabili, quæ mulieri utilior sit. Bal. nouell. in tract. de dote, in 7. par. in 1. priuilegio, in 3. limit. citat trad. in l. quamuis. ff. sol. matr. & in l. si pecunia. C. de iur. dot. & in l. Mutius. §. manente. ff. de iur. dot. ualet etiam huiusmodi alienatio ab uxore facta marito consentiente pro soluendis debitis ipsius mulieris. tex. est in l. fi. ff. de iur. dot. per quem ita dicunt Bal. & Imol. in l. si æstimatis. ff. sol. matr. idem ait Bal. nouell. in d. tract. in 7. par. in 1. priuilegio in 4. limit. & Io. Campegius in tract. de dote, in 4. priuilegio. nu. 2. & Fabianus de monte
5 in tract. de emptione & uenditione, quæst. 4. nu. 18. & quomodò fundus† dotalis tutè emi possit docuit Matthæus de Afflictis in tract. prothomiseos. §. 3. nu. 12. Attende etiam in proposita re quia mulier in re dotali quæuis æstimata præfertur creditoribus anterioribus habentibus expressam hypothecam secundum Aret. in cons. 32. & circa prędicta attende unum, quod est memorabile, fundum dotalem æstimarum, si maritus non est soluendo, dotalem esse non desinere, nec per maritum obligari posse. hoc fuit dictum Bal. in l. inter est, in fin. C. de usuf. quod extollit Franc. Cremen. in sing. 18. incip. Habebis milies.

Summarium in l. j. ff. de fund. dot.

1 *Quædam transire titulo uniuersali, quæ titulo singulari transire non possunt.*

Bar. in l. j. ff. de fund. dot.

1 Bart. in d. l. j. colligit, quædam transire titulo † uniuersali, quæ titulo singulari transire nō possunt. vide dominos de Rota in decis. 3. in fi. de pact. in antiquis.

Summarium in l. si fundum. ff. de fund. dot.

1 *Ea præscribi non possunt, quæ alienari non possunt.*

Bar. in l. si fundum. ff. de fund. dotal.

1 Bart. in d. l. si fundum, ait, ea præscribi † non posse, quæ alienari non possunt. De hac re uide Fulg. in cons. 8. & in cons. 123. Alex. in cons. 101. col. 6. & pe. in 7. vol. Felin. in c. cùm non liceat. nu. 8. cum seq. de præscri. & an præscribi posint ea, quæ priuilegio acquiri non possunt, vide Feli. in c. accedens. nu. 12. cum seq. de præscrip. Dicit posteà Bar. in hac ead. l. causam prohibitionis alienationis non interrumpere pręscriptionem iam incœptam. sed an ista. l. procedat in dote ecclesiæ, vide Feli. in c. ad aures, de rescript.

Summarium in rub. ff. de dona. inter uir. & uxo.

1 *Quare donatio inter uirum & uxorem sit prohibita.*
2 *Confessio facta à marito an sit ualida, & nu. 8.*
3 *Vbicunque alia coniectura quàm donationis sumi potest, illa semper est accipienda.*
4 *Dos propriè sine matrimonio esse non potest.*
5 *Taciti & expressi idem est iudicium.*
6 *Actus ultra intentionem agentis non debet operari.*
7 *Indulgentia legis potest infra decennium opponi exceptio, de qua ibi.*
9 *Confessio mariti an noceat creditoribus anterioribus.*
10 *Confessio facta à marito, non ipsi uxori, sed alijs personis ualida est.*
11 *Mulieribus saluum, est ius suum super bonis maritorum fugitiuorum pro dotibus constitutis infra biennium à die traditionis.*
12 *Si maritus confessionem, quam fecit, dicat esse falsam, an ualeat.*
13 *Confessio mariti est inualida, etiam si eius effectus post mortem differatur.*

14 *Donatio inter uirum & uxorem firmata iuramento ualet.*
15 *Donatio inter uirum & uxorem ualida est quando est mutua.*
16 *Donatio inter uirum & uxorem ualida est, quando praeiudicium non infertur.*
17 *Si rusticus accipiat uxorem nobilem, & dotem confitetur, quam re uera non accepit, ita ut sit pura donatio, ualet.*
18 *Statutum disponens de donatione inter uiuos, uel de ultima uoluntate, huiusce modi donationem non continet.*
19 *Donationem ualere semper quando facta est ante contractum matrimonium.*

Lucubr. in rub. ff. de don. int. uir. & uxo.

1 CIRCA istam rubricam quaero in primis, quae sit ratio † huius prohibitionis donationis inter uirum & uxorem? Aret. in consi. 74. tres attulit rationes; de qua re agit etiã Soc. in l. j. ff. sol. matr. & quia Soc. in d. l. j. latissimè & acerrimè instat contra ualiditatem confessionis receptae dotis, quae fieri solet à marito cõstante matrimonio, ea ratione, quia
* uidetur sapere donationem, quae hoc titulo prohibetur, contra quam etiam ait Alex. * communem esse sententiam in cons. 165. in 6. vol. iccircò decreui non illotis (ut ita dixerim) manibus, inuestigationẽ hanc pertransire, quae ualde utilis & necessaria est pp frequentiam hmõi con-
2 fessionũ: nimis. n. graue esset, si nullius essent roboris & momẽti. Dico igitur confessionẽ † hanc cõiter ualidam esse, qñ sunt lapsa tempora. x. annorum, quia omnis querela excluditur, ut hr̃ in l. fi. iuncta auth. quod locum. C. de dot. caut. non numer. ex hoc enim inferri potest, impossibile esse, confessionem hanc uim donationis habere, quae traditione interueniente sola morte confirmatur: si uerò sine traditione fiat, nec morte confirmari solet. l. Papinianus, infrà hoc eod. tit. sed ista confessio lapsu decennij omnem querelam prorsus excludit, ut praedictũ est: igitur donatio esse non põt, quae non lapsu decẽnii, sed sola morte (ut diximus) confirmatur. & hoc rõne
3 comprobatur: nam ubicunque alia coniectura quàm donationis † sumi potest, illam esse semper accipiendam, traditum est in l. cùm de indebito. ff. de probat. item actus qui licitè sub uno nomine fieri potest, & sub alio non, semper sub eo nomine, & eo iure, quo fieri potuit, factus esse censetur. l. Lucius. §. tutorem. ff. de adminiſt. tut. tradit Bar. in l. Titium & Maeuium. §. altero, uersi. si uerò dubitatur. ff. eod. titu. & Aret. in consi. 23. ubi egregiè loquitur. sed ista confessio potest fieri uel in uim praeambulae numerationis, de qua habetur in l. Publia. ff. deposit. uel sub spe futurae numerationis, quae quidem exceptio etiam si infra decennium objici possit, tamen eo elapso inuiolabilis est ista confessio, ut ait Bartol. ad quem alij accesserunt in l. assiduis. C. qui pot. in pign. habe. Anchar. in consi. 307. Felin. in c. si cautio, de fide instrum. & Soc. in consi.
* 82. in 3. vol. vbi in hanc sententiam ait * communiter itum esse, quamuis ipse disputando contrarium senserit in d. l. j. ff. solut. matrim. & idem prius dixerat Fulgos. in consi. 133. igitur ista praesumptio, per quam actus ualet, est accipienda, non autem praesumptio donationis, quàm nunquam sumi solet quando alia capi potest, & per eam actus confessionis infringitur, ut supra fuit iure conclusum. Nec huic sententiae refragatur, si diceretur, titulum de dot. caut. intelligendum esse, quando huiusmodi confessio matrimonium praecederet: quia hoc modo ille titu
4 lus destrueretur: tum quia loquitur de dote, & dos † propriè sine matrimonio esse non põt. l. fin. C. de don. ant. nupt. igitur de cõfessione facta cõstante matrimonio est intelligẽdus. arg. l. fi. C. de ijs qui uen. aetat. impetr. & eo magis, quia uerba sunt in potiori significatu accipiẽda. l. j. ff. si ag. uectig. tum ẽt quia ea solent aequiparari, quae fiunt constante matrimonio, & quę ante matrimonium fiunt, sed in tempus contracti matrimonij differuntur. l. quod sponsae. C. de donat. ant. nup. proinde consequens est, ut nullum inter istos casus sit discrimen constituendum. l. j. cum ibi trad. ff. de leg. 1. Et ideò concludendum uidetur, confessionem non uim donationis habere, sed in uim praeambulae numerationis, uel sub spe futurae numerationis fuisse confectam, quae deinceps elapso decennio nulla potest exceptione subuerti. d. l. fi. Et ista conclusio potissimũ

uidetur esse ueritati subnixa, quando renunciatum fuit exceptioni non numeratæ pecuniæ, ut plerunque fieri solet. quæ quidem renunciatio operatur, vt etiam non expectato decennio illa exceptio submoueatur,& paratam habeat executionem: ita Bart. & alij in d.l. assiduis, & Alexand. in consi. 90. in 3. volu. & in consi. 133. in 6. uolu. Et propterea non est mirandum si nonnulli quandoque tradiderunt, expressam hanc renunciationem operari, vt donatio facta esse intelligatur, cùm elidat coniecturam ut sub spe futuræ numerationis facta sit, ut sensit Soc. in d.l.j. sed secundum naturam impossibile est, vt unum & idem sit causa generationis & corruptionis. Et quòd ista renunciatio ad ualidandam confessionem multùm afferat adiumenti,
5 vltra prædicta probatur; quia taciti † & expressi idem solet esse iudicium. l. cùm quid. ff. si cert. peta. immo si inter tacitum & expressum est differentia, ideò est, quia expressum potentiores effectus operatur, quàm tacitum, ut docuit Alexan. in consi. 59. col. 5. in 3. uol. sed sic est, quòd maritus tacendo per x. annos censetur huic exceptioni tacitè renunciare. glo. in l. si ego. ff. de negoc. gest. & est text. in l. si ea. C. qui accus. non poss. et huiusmodi tacita renunciatio, quæ per lapsum temporis fit, ualde coadiuuat confessionem, vt prædictum est: igitur idem & de expressa est uel facilè concedendum est. Præterea, si alioqui diceretur, multa ex eodem fonte specialia prouenirent, contra l. primam. C. de dot. promiss. primum quia tacita renunciatio poten-
6 tior esset expressa, contra prædicta: aliud, quia actus † ultra intentionem agentis operaretur, contra l. non omnis. ff. si cert. pet. nam intentio renunciantis est exceptionem excludere, & donatio sequeretur. Item quilibet in eius dispositione censetur uelle illam uiam eligere, qua mediante actus non fiat irritus & inanis. l. si miles qui destinauerat. ff. de milit. testa. idque in præcedentibus probatum est, sed si maritus renuncians, donare uxori intelligeretur, actus fieret inualidus, cùm donatio inter uirum & uxorem cōmuniter prohibeatur, toto hoc titulo, igitur &c. Neque urget illa collectio quam facit Soc. in d.l.j. scilicet confessionem hanc non nisi altero de duobus modis fieri posse, uel in uim donationis, uel sub spe futuræ numerationis; sed sub spe futuræ numerationis, ait ipse, fieri non potuit: quia renunciatum est exceptioni non numeratæ pecuniæ, igitur reliquum est, ut uim habeat donationis. Respondeo enim, in re proposita dari tertium casum, scilicèt, ut facta esse in uim præambulæ numerationis, censeatur, ut habetur in l.
7 Publia. ff. depos. & in l. Modestinus. ff. de solut. † et quamuis indulgentia legis possit infra decennium opponi exceptio, tamen uel per lapsum huius temporis, uel per expressam renunciationem tollitur, & confessio firma remanet & inuiolabilis. Et prædicta multò magis procederent, si simul cum ipsa confessione concurrerent etiam solutæ dotis inditia, vt est exhibitio alimentorum facta uxori tanquam dotatæ, & huiusmodi genus alia: nam tunc confessio extra quæstionem est, secundum Bal. in l.j. C. de priuileg. dot. citat in argm̄. l. cùm ultra. C. de non num. pecu. & l. cùm de in rem uerso. ff. de usur. & ad rem facit eleg. tex. in l. fi. §. si socero. ff. quæ in frau. credit. ibi, cùm is indotatam uxorem ducturus non fuisset. et hoc sequitur Dec. in cons. 536. nu. 10. & Curt. in consi. 70. vbi ait, leues etiam coniecturas plenæ sufficere probationi. & multi ad hoc accesserunt in d.l.j. ff. sol. matr. & quamuis ibi Soci. disputando contrarium senserit, tamen ipse idem in d. cons. 82. in 3. uol. ait, à doctissimis uiris, ita (ut prædiximus) fuisse consultum. & quamuis ipse contrarium disputando senserit in d.l.j. tamen in iudicando non esse discedendū
8 ab eorum sententia. Præterea magno huiuscemodi confessioni † esset adiumento, quando confessio in aliqua parte uera esse ostenderetur, fortè propter aliquam numerationem interuenientem: quia in totum uera esse existimatur, ne diuerso iure censeatur: ita in simili casu dotis arguit Soci. in d. consi. 82. in 3. uol. & Dec. in d. consi. 536. nu. 10. Vehemens quoque probatio est ad ualidandam huiusmodi confessionem, quando promissio dotis præcesserat instrumentum confessionis: ita inquit Paul. de Castr. in d.l.j. ff. solu. matrim. citat. l. in contractibus. §. 1. C. de non numer. pecun. idem Paul. in l. penul. §. si uir. ff. solu. matrimo. ad quam opinionem
* Doct.* communiter accesserunt, ut uidere est apud Soci. in d.l.j. colu. 14. versic. octauò limita, ubi ipse quoque in hac fuit sñia. et quamuis dubitet, vtrum creditoribus anterioribus noceat, tñ de posterioribus nō dubitauit. Et ex hoc alia colligitur ratio: nā si doct. acerrimè disputarūt,

9 utrum confeſsio † noceat creditoribus anterioribus, vt per Bar. & alios in d. l. aſsiduis, & Alex. in conſi. 90. in 3. uol. & in conſi. 123. in 6. uol. de qua re latiſsimè egit Anton. de Fano in tract. de pignoribus & hypothe. in 4. membro ſecundæ par. quem ſemper uideas, & Angel. in §. fuerat, inſtit. de action. & in l. ſi ſuperatus, in fi. ff. de pign. & Bart. in auth. ſed iam neceſſe. C. de donat. ante nupt. igitur omnes uno animo ſentiunt ualiditatem confeſsionis huiuſmodi, alioqui fruſtrà diſputatum eſſet & concluſum, eam ſaltem poſterioribus præiudicare. Prætereà inquit Alex. in conſi. 86. in 7. uol. huiuſmodi confeſsionem ſuſpicione fraudis non carere, quãdo quantitas excedit qualitatem ipſorum iugalium: ideò ea ceſſante ſentit contrarium. Sic etiam Dec. in conſ. 96. ait, mulierem in dote confeſſa præferri alijs creditoribus probantibus debitum per ſolam confeſsionem, alioqui uerò ſi illud efficaciter probarent. Ex hoc igitur omnes ſentiunt ualiditatem huius confeſsionis: quia ſi foret inualida, nihil operaretur. Attendendum etiam
10 eſt in hac inueſtigatione, ſi fortè confeſsio † facta eſſet à marito non ipſi uxori, ſed alijs perſonis; quia ualida eſt. Bal. in l. j. uerſ. Hæc duplicata priuilegia. C. de priuileg. dot. Salic. in d. auth. ſed cùm neceſſe. & Dec. in d. conſ. 536. num. 10. Poſtremò etiam ſi caſus dubius eſſet, fauendum eſt inſtrumento dotis. l. cùm hic ſtatus. §. pœnitentiam, infrà hoc eodem titu. ibi, quòd ſi in obſcuro ſit, procliuior debet eſſe iudex ad comprobandam donationem. nam ſi lex fauet donationi, quæ de ſe prohibita eſt, igitur multò magis confeſsioni, quæ à iure non improbatur, & uetuſtiſsima uniuerſalique conſuetudine confirmatur. ita enim communiter ſeruari docuit glo. in l. j. C. de dot. cau. non num. et Bart. cui alij conſenſerunt in d. l. aſsiduis, vbi teſtatur hanc eſſe totius orbis conſuetudinem. & ideò ſeſe offert ille tex. ſcitu dignus in l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. ff. de fund. inſtru. ibi, quam ſententiam quotidie creſcere & inualeſcere uidemus. Poſſent etiam huiuſmodi confeſsiones à ſtatutis ciuitatum coadiuuari, exempli cauſa: Extat ſta-
11 tutum in ciuitate Bergomi diſponens, mulieribus † ſaluum eſſe ius ſuum ſuper bonis maritorum fugitiuorum pro dotibus conſtitutis infra biennium à die traductionis. Nam hoc uerificari non poteſt niſi in dotibus conſtitutis per confeſsionem dotis receptæ: quia ſi de uera numeratione conſtaret, ſaluum eſſet ius mulierum, etiam ultra biennium, & quandocunque. & propetereà diligenter ſunt aduertenda locorum ſtatuta, quoniam ex eis ualida ſolent colligi argumenta. Ad omnia præcedentia non prætermittas uidere Ange. in conſi. 5. Fulgoſ. in conſi. 133. & in conſi. 207. & melius quàm alibi in conſi. 216. Ancha. in conſi. 307. Alexan. in conſi. 45. in ſecundo dub. in 1. uolu. & in conſi. 165. in 6. uol. vbi loquitur contra Bart. in d. l. aſsiduis. vide tamen eundem Alexand. in conſ. 42. in 5. uolu. Aret. in d. conſ. 74. Dec. in conſi. 526. om-
12 ninò Feli. in cap. ſi cautio, de fide inſtrumen. & Crauet. in conſi. 40. Quid ſi maritus † confeſsionem, quam fecit, dicat eſſe falſam? vide Roma. in ſingul. 593. Quid ſi confeſsio dotis fuit de mille, & appareat aliud inſtrumentum eodem die confectum, in quo pater mulieris promittit quinque centum, aſſerens hanc eſſe ueram dotem, vtrum in caſu reſtitutionis dotis poſsit mulier exigere dicta mille, an uerò ſola quinque centum? & hoc uerius ut per Curtium in conſi. 54. Quid ſi gener confiteatur habuiſſe dotem à ſocero, & nihilominus hac præambula confeſſione non obſtante ſocer promittit genero mille nomine dotis, utrum talis promiſsio noceat mulieri? Ange. in conſi. 145. Redeundo autem ad donationem ipſam inter uirum & uxorem,
13 de qua hoc in loco potiſsimùm agitur, attende eam eſſe inualidam † etiam ſi eius effectus poſt mortem differatur. Areti. in d. conſ. 74. Item huiuſmodi donatio excedens ſummam quingentorum aureorum morte non confirmatur, ét uſque ad illam ſummam. tex. eſt ſing. vbi Sali. in l. donationes. C. de donat. int. uir. & uxor. Item animaduertendum eſt, donationẽ hanc prohibitam eſſe tantum quando mulier ex ea fieret locupletior, & non aliter. et ideò, ſi donatio fit cum pacto, ut id totum dari debeat pauperibus, ualida eſt. tex. eſt not. in l. ſi ſponſus. §. conceſſa, infrà eod. tit. Bar. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falcid. & de hac re uide Alexand. in conſi. 152.
14 colu. 3. in ſexto uolu. Valet etiam iſta donatio † quando firmata eſt iuramento, quamuis Bart. in l. j. hoc eod. titu. contrarium ſentiat, & multi hanc partem tenuerint. Sed Bart. in d. l. Seius & Augerius tenuit eius ualiditatem, & Alexan. in conſi. 7. in 6. uolu. vbi ait propter iuramentum

dona-

donationem non dici esse contra bonos mores,& in consi. 150. Visis & consideratis, col. 1. in
* lib. primi & secundi uol, vbi testatur hanc esse * communem opinionem, ut iuraméto firmetur. idem dicit in d. consi. 152. col. 2. in 6. uol. & in consi. 54. in 7. uol. & eam esse cōmunem testatur etiam Aret. in d. consi. 74. & Soci. in specie idem ait in consi. 65. col. 5. in 1. uol. & Crauet. in cōs. 81. ij enim omnes hanc sententiam uotis esse frequentioribus approbatam concorditer affirmarunt. et de hac re uide Barb. in consi. 66. inter consilia Curtij. Abb. in consi. 95. in 2. uolu. omninò Cæpol. in caut. 112. Ias. & Dec. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Bald. in consi. 397. in 1. uol. Paul. de Cast. in consi. 88. Rom. in consi. 43. in 4. dubio & in consi. 293. Curt. in consi. 66.
15 col. 5. & seq. Item huiusmodi † donatio ualida est quando est mutua. text. est not. in l. quod autem. §. si uir & uxor, infrà hoc eod. tit. per quem istam partem sustinet Io. Pyrrh. in tract. de donatione mutua. idem tenuit Ias. in l. si pater puellæ, uers. secundò. C. de inoff. testa. dicens quando donatio est æqualis,& pariter contineat lucrum & damnum, vt si alterum præmori contin-
16 gat, alter habeat bona, eo casu ualidam esse donationem. Item donatio † ualida est quando præiudicium non infertur. Ias. in l. j. §. si uir. col. 4. in 4. notab. & col. 8. vers. ex prædictis. ff. de acquiren. possess. Item donatio rei alienæ ualida est. l. si uir uxori. ff. pro donat. Rursus ista donatio ualida est quando fit in remunerationem meritorum, nisi merita excedat. Bart. & alij in l. si donatione. C. de collat. Ang. in terminis in l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. Abb. in c. cùm ecclesiæ. de simon. facit tex. in c. si quos. 12. distinct. Ias. in l. ex hoc iure. nu. 55. ff. de iust. & iur. vide Roma. in consi. 66. Barb. in d. consi. 66. inter consilia Curtij. & Soci. in consi. 65. & in consi. 66. in 1. vol. & Crauet. in consi. 51. Et ex ijs infert Bar. eleg. in l. si uoluntate, per glo. ibi.
17 C. de dot. promiss. Si rusticus † acciperet uxorem nobilem,& dotem confiteretur, quam re uera non accepit, ita ut sit pura donatio, ualeret, quia est remuneratoria, propter eorum inæqualitatem. Feli. in cap. super eo. nu. 5. de testi. & Ias. in d. l. ex hoc iure, vbi idem ait esse etiā quando senex acciperet iuuenculam. et ibi subiungit, quamuis donatio huiusmodi exigat probationem meritorum, tamen illis non probatis morte confirmatur, vt singul. dixit Ange. in d. l. si donatione. Quid autem si in huiusmodi donatione fuit appositum iuramentum, utrum statim ualeat absque ulla probatione meritorum? vide Marcum Antonium Bauerium in tract. de uirtute iuramenti. nu. 142. Vlteriùs attende in hac materia, quia hæc donatio, quæ morte confirmatur, dicitur esse tertia species separata à donatione inter uiuos, & ab ultima uoluntate. et ideò
18 statutum disponens † de donatione inter uiuos, vel de ultima uoluntate, huiuscemodi donationem non contineret. Alex. in consi. 168. in lib. primi & secundi uol. & in consi. 143. in 5. uolu. Limita tamen hoc nisi donatio quingentorum aureorum summam excederet, quia silentio nō confirmatur, sed expressa exigitur confirmatio in morte. casus est singul. in l. donationes, ubi Salice. C. de donat. inter uirum & uxor. Scias etiam huiusmodi donationem habere in se tacitam conditionem, si mulier superuiuat. Dec. in consi. 240. & Soc. in consi. 65. in 1. vol. et do-
19 nationem hanc † ualere semper quando facta est ante contractum matrimonium, docuit Cæpol. in cautel. 62. De hoc tamen uide tradita in l. quod sponsæ. C. de donati. ante nupt. Et quibus cautelis utendum sit, vt hæc donatio ualeat, tradit idem Cæpol. in cautel. 112. In hac materia non est silentio prætereundum, si donatio facta est à marito uxori de aliqua re, quæ quidem donatio, ut uidimus, morte cōfirmatur, censetur reuocata si maritus specialiter illam rem alteri obligaret. l. iij. C. de lega. habetur. in l. cum hic status. §. si maritus, infrà hoc eód. tit. alioqui uerò est si maritus bona sua generaliter obligaret. Ant. de Fano. in tract. de pignor. & hypoth. in 4. membro secundæ par. princip. nu. 4.

Summarium in l. j. ff. de donat. inter uir. & uxor.

1 *Vtrum donatio inter uirum & uxorem sit ualida quando fuit iuramento firmata.*

Bar. in l. j. ff. de donat. inter uir. & uxor.

1 BART. in hac. l. j. tradit utrum donatio † inter uirum & uxorem sit ualida quando fuit iu-

ramento firmata. Vide quæ posui suprà in rubrica circa confessionem dotis receptæ factam à marito cum iuramento. et uide Bart. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falcid. Ias. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Soc. in regula 104. in 2. fall. & quæ ponam in. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss.

Summarium in l. si sponsus. §. generaliter. ff. de don. inter uir. & uxo.

1 *Vtile per inutile uitiari non debet, & quando.*

Bar. in l. si sponsus. §. generaliter. ff. de donat. inter uir. & uxo.

1 BART. in d. l. si sponsus. §. generaliter, colligit ex tex. vtile † per inutile non uitiari, quando sumus in separabilibus. Vide pulchra argumenta ad utranque partem apud Laurentiũ de Rodulphis in tract. de usuris, quæst. 135. & de hac re uide Feli. in c. cùm super, de off. deleg. Bar. in l. grege. §. 1. ff. de fideiuss. & glo. ordin. in l. pecuniæ. ff. de usur. Alex. & Aret. post alios in l. j. §. sed & si mihi. ff. de uerb. oblig. Alex. & Ias. in l. certi condictio. §. quoniam, in princip. ff. si cert. pet. Abb. in c. cùm tempore, & in c. Messana, in fi. post glo. de elect. & utile per inutile non uitiari in separabilibus, ut ait Bar. hic, docuit Ias. in l. Titiæ textores. §. nihil differt. ff. de lega. 1. & in l. si ex falsis. C. de transact. & in auth. qui rem. C. de sacrosan. eccles. & latè in l. stipulat. §. & si mihi. ff. de uerb. oblig. & in l. in pupillari. ff. de uulg. & pupill. in indiuiduis autem & inseparabilibus uitiatur. idem Ias. in l. si ita stipulatus fuero. §. Chrysogonus. ff. de uerb. obligat. & ad istum tex. uide Bar. in l. si is qui duos reos. ff. de liber. lega. & ad aliud propositum Paul. de Cast. in l. j. §. pen. col. fi. ff. de uerb. oblig. Præterea attende hunc tex. qui uidetur refragari. §. si maritus, præceden. ibi enim in obligatione indiuidua duorum reorum, liberatio respectu extranei ualet, non autẽ mulieris, hic uero adiecta extranea persona sustinetur. cogita.

Summarium in d. l. si sponsus. §. si uxor. ff. de don. inter uir. & uxo.

1 *Paria sunt aliquid fieri tempore permisso, uel prohibito, & differri in tempus permissum.*

Bar. in d. l. si sponsus. §. si uxor. ff. de dona. int. uir. & uxo.

1 BART. in ead. l. si sponsus. §. si uxor, ait, paria esse aliquid fieri † tempore permisso uel prohibito, & differri in tempus permissum. Et dicit hunc tex. adnotandum esse contra multas fraudes, quæ fiunt. De hoc tex. uide Ias. in l. properandum, in princ. C. de iudi. colu. 5. uers. in ea ibi, item, & Aret. in l. ex duobus, quæst. 4. ff. de duob. rei. Bal. in l. cùm allegas, in 4. oppos. C. de usur. De quo uide Imol. in l. stipulatio ista. §. aliter. ff. de uerb. oblig. Feli. in c. lator. col. 8. in fi. de iudi. & facit hic tex. ad not. per Bar. in l. hæreditaria. ff. de bon. auto. iud. possid. & uide multa scitu digna ad hunc. §. per Alex. in consi. 82. col. j. in 3. uolu. An autem paria sint aliquid fieri tempore permisso uel prohibito, si differtur in tempus permissum, dicemus (Deo fauente) in l. in tẽpus, ff. de hæred. inst. ubi est locus proprius.

Summarium in l. sed si mors. ff. de don. inter uir. & uxo.

1 *Testamentum ab eo confectum, qui ingressus est religionem, reuocari potest, quamuis testator pro mortuo habeatur.*
2 *Is, qui religionem incapacem ingreditur, ita ut testari non possit, an de licentia Papæ testari possit.*
3 *Mors ciuilis non est similis morti naturali.*
4 *Dominium bonorum ex apprehensione corporali acquiritur.*
5 *Pro facto superioris est præsumendum.*
6 *Papa potest solo uerbo dominium auferre.*
7 *Princeps restituendo aliquem ad pristinum statum, potest ius alteri acquisitum auferre, & restitutum reddere.*
8 *In quacunque concessione omnia censentur apposita, sine quibus ea uel nihil uel parum operaretur.*
9 *Papa committendo causam appellatione remota, si narrat bis fuisse iudicatum, intelligitur derogare titulo, ne liceat crebrò prouocare.*
10 *Religiosus, qui professus est religionem si efficitur Cardinalis, an possit conficere testamentum.*

Bar.

Bar. in l. sed si mors. ff. de donat. inter uir. & uxo.

1 Bart. in d. l. sed si mors, colligit ex tex. testamentum † ab eo confectum, qui ingressus est religionem, reuocari posse quamuis testator pro mortuo habeatur. De hac re plenè habetur in auth. si qua mulier. C. de sacros. eccles. vbi Ias. col. 7. uers. item adde, tenet contrarium, nisi in casu, in quo religiosus testari possit. Sed hoc idem sentit Bar. dum præsupponit, eum donec naturaliter uiuit, posse reuocare testamentum, atque ita testari. Sed hic pulchra suboritur
2 inuestigatio, quid si is religionem incapacem ingreditur, † ita ut testari non possit, an de licentia Papæ testari possit, & testamentum conditum & ingressu religionis confirmatum, reuocare? Prima fronte dicendum uideretur quòd non: quia ex quo primum testamentum iam habuit effectum, & hæres ista bona apprehendit, & ex ista apprehensione dominium acquisiuit de iure gentium, princeps non potest suprema sua authoritate auferre ius alteri acquisitum de iure gentium, vt tradunt doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. dum ista ratione sentiunt, filium naturalem post mortem patris à principe legitimari non posse, quando bona fuerunt corporaliter apprehensa ab illis, quibus hæreditas debebatur. Et istam opinionem multis argumentis conatur sustinere Gozadinus in consi. 41. Veriorem tamen ego puto esse diuersam sententiam. pro cuius robore in primis attendendum esse arbitror, licentiam testandi & mutandi primum testamentum à summo Pont. concessam, qui eam concedere potest quibuscunque & in quacunque religione professis, vt tradit Soc. in consi. 13. in 1. uol. Alex. in cons. 157. Reuerendiss. domine, in lib. primi & secũdi vol. Ias. in auth. ingressi. C. de sacros. eccl. Doct. in c. cùm ad monasteriũ, de statu monac. ex hoc enim tolluntur ferè oĩa fundamenta Gozadini, dũ uim facit an monasterium sit capax uel incapax: quia ex quo is est ad testandum habilitatus à Papa, consequens est ut possit testari, & aliud reuocare testm̃. maximè, cùm dictum fuit eum condidisse aliud testamentum, alioqui ista licentia elusoria redderetur. Neque obstat argumentum suprà adductum in contrarium: quia multis tollitur solutionibus. Nam ista mors
3 † ciuilis non est similis morti naturali, quæ irreuocabilis est, ut latè docuit Alex. in consi. 182. in lib. primi & secundi vol. meritò ibi possunt procedere ea, quæ dicunt doct. in d. §. & quid si tantùm, sed ista mors ciuilis est reuocabilis nutu superioris: quia sæpe illis professis istæ gratię conceduntur; immo multoties eis conceditur, ut de ipsa religione exeant, ut docet experientia rerum magistra. c. quam sit, de elect. & ideò cùm ista mors ciuilis sit reuocabilis, reuocantur etiam ea quæ in eius consequentiam, & ab ea tanquam à sua causa peruenerunt, ne alioqui causatum sit potentius sua causa, contra. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. & c. cùm cessante, de appell. & habetur in auth. multò magis. C. de sacrosanc. eccles. & in l. si pater, in princip. ff. de a-
4 dopt. & in l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. ad leg. 2. & ideò quamuis dominium bonorum † ex apprehensione corporali fuerit acquisitum, hoc uerum est, sed reuocabiliter, nutu scilicèt superioris. et iste est casus, qui potuit & debuit præcogitari, cùm frequenter contingat, ut in simili habetur in l. si quis. §. hic subiungi. ff. loca. ibi, quia hoc euenire posse prospicere debuit. alioqui sequeretur etiam dominium acquisitum donatario ex traditione, per quam acquiritur de iure gentium. l. traditionibus. C. de pact. reuocari non posse per superuenientiam filiorum, contra. l. si unquam. C. de reuocan. donat. vel per ingratitudinem, contra. l. fi. eod. tit. Et si diceretur ibi illud fieri ex causa, respondeas licet, etiam istas gratias iustis de causis concedi, quæ cùm ab ipso principe tanquam legitimæ admittuntur, non licet eas in dubium reuocare. §. quod prin-
5 cipi, inst. de iur. natur. gent. & ciuil. & habetur. in l. fi. C. de legi. Pro facto enim superioris † usque adeò est præsumendum, ut nulla in contrarium probatio admittatur, etiam si contra ea, quæ sunt iuris gentium, rescriberetur, vt per Abb. post Innoc. in c. quæ in ecclesiarum, colu. 5. de const. faciunt trad. per Bar. post glo. in l. relegati. ff. de pœn. & per Innoc. in c. cùm ad monasterium, de stat. mon. Card. in c. perpendimus, de senten. excomm. & per Ana. & Abb. in c. fraternitatis, de schism. & hoc maximè procedit in Papa. Secundò principaliter respondetur, ubicunque fuit ius alteri quæsitum de iure naturali, sed illud ius uenit tanquam accessorium ad

6 ius ecclesiasticum, in quo Papa plenissimam habet potestatem, eo casu Papa † potest solo uerbo, sublato principali dominium huiuscemodi auferre: ita Innoc. & Ant. de Butr. & Abb in c. 2. de uoto, vbi Papa tollit ius quæsitum laico dispensando uoueri; idque latè confirmat Felin. in d.c. quæ in ecclesiarum, nu. 66. sed istud ius fuit causatum à uoto paupertatis facto tempore professionis, igitur dispensato uoto propter huiusmodi gratiam, vt fieri potest. idque docuit Soci. in d. cons. 13. in 1. volu. & alij per nos anteà memorati. potuit etiam hoc ius accessorium auferri: ad quod optimè facit decisio Anch. in consi. 409. vbi ait, Papam posse legitimare prolem illegitimam ob impedimentum iuris canonici mortuo patre. & auferre ius acquisitum legitimis hæredibus dispensando etiam prout ex tunc super illo canonici iuris impedimento. Tertiò dico amplius, etiam si essemus in effectibus iam consumatis & separatis, nullamque habentibus necessariam consequentiam à suis causis, quoniam adhuc istud dominium reuocaretur per condictionem sine causa. l. j. l. si fullo, & l. nihil. ff. de cond. sin. cau. Bar. in l. si ita quis. §. ex lege. ff. de uerb. oblig. & Alexan. in consi. 199. in 6. vol. quæ quidem condictio huic hæredi instituto in secundo testamento competeret, ne alioqui ista concessio mutandi testamentum foret inanis. Tamen nos sumus in effectibus trahentibus consequentiam à causis, vt suprà fuit clarè conclusum. & ab hoc fundamento non est discedendum. Quartò dico & notabilius, vbicunque ius ad aliquem alia ratione non pertinet, nisi ob alterius impedimentum, qui factus
7 est incapax & inhabilis, vt hic, tunc princeps † si eum ad primum statum restituit, non solùm princeps potest ei auferre hoc ius quæsitum ob istius inhabilitatem absque aliqua causa, sed ex libito uoluntatis; verum etiam ob id nullam dicitur ei iniuriam facere. ista memorabilis decisio probatur in l. quæris. ff. de natal. rest. & in c. ab exordio, cum glo. 35. distin. cum multis alijs, quæ ad rem hanc adducuntur per Albert. Brun. in consi. 1. colu. 7. uers. tertiò per prædicta. *vbi*
* inquit, hanc esse ueram * & indubitatam scriptorum sententiam. Ad quam accessit etiam Io. Campegius in consi. 2. inter consilia eiusdem Bruni. & Soc. in consil. 10. inter consilia eiusdem Bruni. col. 8. vbi ait, de hoc esse glo. not. in c. statutum, in uoce, numerandum, de præbend. in sexto. & hoc confirmari potest ex trad. per Felin. in c. cùm omnes. nu. 6. de constitu. vbi multa attulit exempla probantia solennitatem, quæ alioqui exigeretur, non esse necessariam, vbi ad primum statum fit reditus. Et huiusmodi est proposita res, quia professus habilitatur ad primum statum, ut mutare possit testamentum, quemadmodum de iure communi facere poterat ante professionis impedimentum. Neque prædictæ conclusioni illud Gozadini argumentum reluctatur, scilicèt, quòd stante regula Cancellariæ, qua cautum est, per aliquod rescriptum nō intelligi derogatum esse iuri tertij, erat necesse huic regulæ derogare. Respon. enim cùm ista concessio ad alium finem non dirigatur nisi ut condendo secundum testamentum, possit hæredi primo bona auferre & dare alteri, non erat opus aliqua speciali derogatione, cùm directè contra ius tertij rescribatur. c. quamuis, de rescrip. in 6. c. super eo, de off. delega. cum alijs alla-
8 tis per Albert. Brunum in consi. 13. Ad rem facit, quia in quacunque concessione † omnia censentur apposita, sine quibus ea uel nihil uel parum operaretur. l. j. §. 1. ff. si usufruc. peta. l. si qui binas. ff. de usufr. cum multis alijs adductis per Angel. in consil. 290. Verùm in proposito casu nisi dominium ex primo testamento acquisitum per confectionem secundi testamenti auferri posset, ista concessio foret inanis & elusoria. Idem uidemus quotidie in restitutionibus quæ fiunt aduersus sententiam uel contractum, quia bona ea ratione alteri quæsita auferuntur absque ulla speciali derogatione, vt per Felin. latè in d.c. quæ in ecclesiarum. idque aliquando in præcedentibus lucubrationibus latè probaui: vt uidere est ad Bart. in l. si qua. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Et ex quo Papa sciuit aliud testamentum conditum fuisse, ut ex rescripto concedente licentiam mutandi testamentum, clarè dignoscitur, dico hanc certam scientiam, quæ ex
* tenore ipsius rescripti colligitur, sufficere secundum ueriorem * & crebriorem doctorū sententiam, vt per Abb. & Feli. in c. cum inter, de except. Archid. in c. in præsentium. 7. q. 1. & Abb. in c. quia diuersitatē, de concess. pben. Butr. in c. porrecta, de cōfir. vti. vel inuti. Anch. in cons. 288.
9 incip. Vltra alia. & Alex. in cons. 77. In causa & lite. in 3. vol. ubi ait, Papā † committēdo causam

appel-

appellatione remota, si narrat bis fuisse iudicatũ, intelligi derogare titulo ne lic. tertio prouo & Card. Alex. in c. naturales, si de feudo fuer. controuers. testatur hanc esse communem opinionem. Ad quam faciunt trad. per Feli. in c. nonnulli, uersi. fallit quartò, cum seq. de rescript. & per doct. in l. si quis in princ. ff. de leg. 3. dum aiunt, commemorationem primi testamenti habentis clausulam derogatoriam ad sequentia, sufficere ad illud irritandum, non obstante d. clausula derogatoria: quia satis esse inquiunt, si ex narratis colligitur, eam fuisse testatoris intentionem. Postremò ad prædictorum omnium firmamentum & robur, adduco ineuitabile argumentum. Nam mortuo Lazaro uerè & naturaliter delata fuit hæreditas ijs, quibus debebatur, & eis fuit quæsitum ius irreuocabiliter: quia secundum naturam de priuatione ad habitum nõ datur regressus, & tamen iste talis miseratione diuina resuscitatus, bona sua iure potuisset recuperare, secundum gl. Bar. & alios in l. ex his. ff. de legi. & Bartol. Brixien. in suo tract. quæstionũ dominicalium, quæst. 54. & ista est * communis opinio teste Imola in l. si marito. ff. sol. matr. igitur hoc est facilius in re proposita concedendum, ubi ista mors ciuilis reuocabilis est, & sæpe (ut diximus) reuocatur. uel saltem idem est concludendum, cùm de morte naturali ad ciuilem colligi soleant argumenta, licèt potentius operetur mors naturalis. Alex. in consi. 182. in libro primi & secũdi vol. & quia reliqua per Gozadinum adducta, ex prædictis tolli possunt, ulterius
10 non progredior, ut breuior sim. Vnum adhuc superest in hac materia, nunquid religiosus † qui professus est religionem, si efficitur Cardinalis possit conficere testamẽtum? Respondeo quicquid acquirit, acquirit ecclesiæ. Abb. in c. 1. de testa. in fi. & ita præcisè in Cardinali ait Paul. de Cast. post Sali. in auth. licentiam. C. de episc. & cleric. is tamen de Papæ licentia testari poterit, Bal. in l. fi. C. und. legit. & in auth. Nisi rogati. C. ad Trebell. & in l. si quando, in fi. princip. C. de inoffi. testam. quem sequitur Alex. in d. consi. 51. 7. volu. & Soc. in consi. 99. in 3. volu. ubi citat Angel. & Imol. in l. si seruus communis. ff. de stipulat. seruor. iunctis ijs, quæ de hac re iam anteà numeraui.

Summarium in l. Papinianus. ff. de don. int. uir. & uxo.

1 *Donatio inter uirum & uxorem nisi sequatur traditio uera uel ficta, morte non confirmatur.*

Bar. in l. Papinianus. ff. de donat. inter uir. & vxo.

1 BART. in d. l. Papinianus, ait, donationem † inter uirum & vxorem, nisi sequatur traditio uera uel ficta, morte non confirmari. vide Soci. in tabula regularum cum fallen. in regul. 103. & requiritur insinuatio, alioqui non ualeret. l. donationes quas. C. eod. tit. & dixi suprà in rubrica. Amplia regulam huius. l. scilicèt donatione non confirmari, nisi traditione secuta, ut procedat non solùm quò ad consequendam rem donatam, sed neque quò ad retinendam si reperiatur in possessione secundum Paul. de Cast. in conf. 138. in 1. vol. ubi subtiliter disputat ponendo rationem huius. l. & ad ea, quæ hic tradit Bar. uide Alexan. in consi. 168. in libro primi & secundi vol. & in consi. 45. in 2. dub. in 1. vol. & in consi. 143. in 5. vol. & Feli. in c. si cautio, de fid. instru. col. 26. Corn. in consi. 41. in 3. vol. & in consi. 224. eod. vol. & in consi. 257. in fi. eod. volu. & in consi. 37. in 4. vol. Pau. de Cast. in consi. 206. & in consi. 65. & in l. j. §. si uir, in fi. & ibi Soc. in fin. ff. de acquir. poss. Bal. in consi. 29. in 1. vol. & in consi. 341. & in conf. 397. eod. volu. & in consi. 243. in 3. vol. & in conf. 362. eod. vol. & in conf. 67. in 5. vol. & Raph. Cuma. in consi. 40. Bald. nouel. in tract. de dote. in 10. par. Curt. in conf. 66. col. 6. & aliquid per Fulg. in conf. 5. & omninò uide quæ posui suprà in rubrica huius tituli.

Summarium in l. cùm in status. ff. de don. int. uir. & uxo.

1 *Mutatio uoluntatis in aliquo non præsumitur nisi appareat.*

2 *Si quis mutauit statum, utrum in eo præsumatur mutatio uoluntatis.*

Bar. in l. cùm hic status. ff. de donat. inter uir. & uxo.

1 BART. in d. l. cùm hic status, in quit, mutationem † uoluntatis in aliquo non præsumi, nisi appareat.

appareat, vide Alex. qui hoc idem sequitur in cons. 162. visis narratis, & in cons. 169. Viso the mate, col. 2. in 5. vol. & in consi. 171. Accuratè perspectis, propè fin. eod. vol. & in cons. 146. In causa & lite, col. 4. eod. vol. Dec. in consi. 35. col. fi. Soc. in cons. 162. col. 3. & in cons. 195. in fi. in 1. vol. & Anch. in cons. 90. & quòd perseuerantia uoluntatis præsumatur, vide rursus Alex. in consi. 44. in 7. vol. Mari. Soc. iuni. in consi. 106. nu. 38. ubi ait, mutationem uoluntatis non præ-
2 sumi, & qui eam allegat, probare debet. Quid si is mutauit † statum, utrum in eo præsumatur mutatio uoluntatis? Bar. in l. si quis filio. §. quatenus. ff. de iniust. rup. testa. distinguit, aut is mutauit statum inuitus, aut non: primo casu non præsumitur mutatio uoluntatis, alioqui verò in secundo casu. & ibi tradit etiam Bar. quorsum hæc inuestigatio fiat. quid si testator aliquid relinquit Titio, & postea Titius illi iniuriam infert, utrum ex hoc præsumatur mutatio uoluntatis? vide Socin. in consi. 153. in 1. volu. Hoc idem est in legato, quod reuocatur quando culpa legatarij inimicitia superuenit. l. cùm in tabulis. §. 1. ff. de his quib. ut indign. Rom. in sing. 196.

Summarium in l. si seruus communis. ff. de donat. int. uir. & uxo.

1 *An propter coniunctionem sanguinis donatio præsumatur.*

Bar. in l. si seruus communis. ff. de don. int. vir & vxor.

1 BART. in d. l. si seruus communis, tradit, an propter coniunctionem † sanguinis donatio præsumatur, vide aliquid apud Bar. in cons. 16. col. 6. in 1. vol. & in cons. 9. col. 1. & in cons. 22. col. 3. & 5. & in cons. 51. col. 26. eod. vol. & in cons. 16. col. 10. & seq. in 2. volu. & Imol. in consi. 117. col. pe. & Alex. in cons. 1. col. 5. in 3. vol. & quæ ponam in l. quæ dotis. ff. sol. matr. in pen. & ultima colum. Bart. & multa quæ ratione coniunctionis sanguinis præsumuntur, tradit Dec. in consi. 691.

Summarium in l. quintus. ff. de donat. int. uir. & uxo.

1 *Quicquid mulier acquirit, præsumitur acquisiuisse de bonis mariti.*
2 *Vidua an quicquid acquisiuerit, præsumatur acquisiuisse de bonis mariti præmortui.*
3 *Clericus habens beneficia an censeatur bona acquisiuisse uirtute ecclesiæ an propria.*
4 *Facultates non præsumuntur.*
5 *Glossa appellatur idolus.*
6 *Bona prælati mortui quæ per eius consanguineos ante prolatam ipsius mortem ad eorum domum transferuntur ecclesiæ interpretatione iuris esse existimari.*
7 *Quod ad fauorem ecclesiæ prolatum est, alteri deseruire non potest.*
8 *Vna legis præsumptio ab alia potentiori destruitur.*
9 *Qui altari seruit, de altari uiuere debet.*
10 *Clericus qui patrimonium habet, de ecclesiæ prouentibus uiuere debet.*
11 *Clericus ex industria uiuere tenetur.*

Bar. in l. quintus. ff. de donat. int. uir. & vxor.

1 BART. in d. l. quintus, sic ait in summa. Quicquid mulier † acquirit, præsumitur acquisiuisse de bonis mariti. Ad istam. l. vide Ang. in consi. 285. & Dec. in cons. 287. & de huius legis intellectu uide Franc. Cremensem in consi. 59. col. fi. inter consilia Alexandri in 4. vol. & Alex. in consi. 131. eod. vol. & attende quoniam coniectura huius. l. locum non habet nisi quando esset contentio cum marito, uel hærede mariti, alioqui uerò si cum extraneo controuersia foret: ita egregiè docuit Alex. in consi. 101. in 7. volu. secutus Bald. in l. si uxorem. C. de cond. instr. Item ista præsumptio locum habet tantum in bonis post matrimonium acquisitis, alioqui uerò ante matrimonium: ita Alex. in consi. 42. in 5. vol. secutus Bal. in d. l. si uxorem. Item ista præsumptio locum habet in bonis quæsitis à muliere ante adulterium commissum, alioqui uerò post. Bal. in l. cùm oportet, col. 4. C. de bon. quæ lib. & in l. j. C. de natur. lib. & in l. etiam. C. de donat.

inter

inter uirum & vxorem,& qua cautela utendum sit à muliere ad euitādam huius.l. coniecturam
vide Cæpoll.in cautel. 149.& de materia huius.l. vide Aretin. in consi. 31. & Alexand. in consi.
40.col.penult.in 3.vol.& in l.qui iure familiaritatis.ff. de acquir.possess. & omninò Franc.Cre-
2 mens.in sing. 6.incip. Tu scis quòd quicquid . ubi tradit quid in uidua.† & distinguit an acquisi-
uerit incontinenti post mortem mariti,& habeat locū ista pręsumptio:alioqui verò ex interual-
lo. de qua re vide Alber.in l.etiam,& Ang.in consi.61.& Firma. in tract.de episcopo in 4.part.
quarti libri quæst.3.vers.idem & in uidua. Tradit etiam Cremens.quid in concubina,& quid in
tutore uel curatore paupere,pendente administratione,ut in d.singul.per eum habetur. & ui-
de Bal.in d.l.si uxorem.C.de condit.insert.& de filio & uxore,uide Alex.in consi.23.in 4.vol.&
de vxore,Alex.in consi.62.col.fi.eod.4.vol.ubi tradit quid in uidua tutrice filiorum. & in cons.
133.eod.vol.& de filio uide Feder.in consi.57.Abb.in consi.36. in 2.volu.ubi ponit de vxore
& filio.Bar.in l.iij.C.de fid.inst.& iur.hast.fisc.lib.10.& Barb.in consi.22.in 1.vol.Rom.in cōsi.
159.col.2.Capr.in cosi.13.ubi etiam ipse tradit,quid in uidua tutrice filiorum, & omninò vide
Alex.in cons.224.Perspectis his.col.pe.& fi.in libro primi & secundi vol. ubi loquitur multùm
eruditè in materia huius legis. vide omninò Ang.in consi.141. ubi loquitur in uidua. Socin. in
consi.131.col.3.in 1.vol.ubi declarat. & non prætereas Bald. in consi.66.in fi.ubi loquitur in
uidua,& in consi.seq.in 5.vol.& in cons.137.eod.vol.& in l.cùm oporter,colu.3.versic. insuper
quæro.C.de liber.præterit.& Signorel.in consi.122.& Alex.in l.quod air.ff.de diuort. Barb. in
consi.39. ubi tradit etiam de filiofamiliàs socio & beneficiato. & Bal.in cons.139.in 4. vol. &
quia superius dixi,l.hanc locum habere in bonis acquisitis post contractum matrimonium,alio
qui verò antè: sed quid in dubio,an bona præsumantur acquisita ante matrimonium an post?
Dic ut statim subijciam de clerico habente beneficia. Opportunè igitur quærendum est, an
3 clericus † habens beneficia,censeatur bona acquisiuisse intuitu ecclesiæ, an proprio? Respon-
deo,duplex hac in re dubium oriri posse,unum respectu temporis, scilicèt, vtrum prælatus illa
bona ante siue post adeptionem prælaturæ acquisiuisse censeatur, alterum est respectu rerū,an:
s. bona, de quibus agitur,ex proprijs,an ex ecclesiasticis rebus acquisita esse iudicentur. Cir-
ca primum,quod à tempore insurgit,duæ difficultates excitantur,quarum una est,an leges prę
latum suæ promotionis tempore quicquam habuisse opinentur: altera est, an bona, de quibus
agitur,ante assumptionem ad prælaturam,uel post quæsita intelligantur.quò ad primam,dico,
4 prælatum nil habuisse censeri;quia facultates † non præsumuntur.l.si verò.§.j.ff. qui satisd.cog.
& ita Alber.in auth.licentiam.C. de episc. & cleri. ait se in facti contingentia respondisse, dum
quæstio esset super magna quadam bonorum donatione,quam Cardinalis de Bergomo Iaco-
bo nepoti suo fecerat. idem sentit Abb.in c.3. in ultimis uerbis. de pecul. cleric. ubi ait, si, an
prælatus promotionis suæ tempore quicquam habuerit,dubitetur,eo casu legislatorum conie
cturas ei aduersari: citat Io.And.Quò autem ad secundam difficultatem, in qua prælatum su-
sceptæ tempore prælaturæ habuisse bona extra quæstionem est. sed an res, de quibus agitur,
ante uel post prælaturam adeptam partæ fuerint,dubium est. & in hoc concludit Abb.interpre
tationem iuris fauere possessori. idem uoluit ibi Ant. de But. Contrarium indistinctè tradidit
Io.And.cuius opinionem communem esse ait Aret.in cons.35.Sed in hoc secundo membro,in
* quo dictum est iura possessoribus fauere,ego ueriorem* & crebiorem sententiam contra Ioan.
Andr.& Aret.esse arbitror,scilicèt ut omninò ei,qui possidet,fauendum sit. pro qua opinione
tex.est iunc.gl.in c.1.in fin.12.q.5.idem sensit.glo. per illum tex.in c.sint manifestæ.ead.cau. &
quæst.& ab opinione gl.non uidetur esse recedendum, iuribus uulgar. ad quæ accedit dictum
5 illud Cyn.in l.non moriturum.C.de cont.& committ.stipul. Aduocate,audi idolum † tuū,idest
gl.cum his faciunt not.per Alex.in cōsi.70.col.pe.in 4.vol.hanc eādem conclusionem pro pos
sessore approbauit etiam Alex.in consi.140.in 5.vol.Iacob.But.quem retulit Alb.in d. auth. li-
centiam.Firm.in tract.de episc.in 4.par.4.libri in 3.q. & Soc. in cons.216.in 1. vol. quod qui-
dem & rationi consonum est. agenti enim semper onus probandi incumbere cōsueuit.l.actor.
C.de probati.nam possesio probandi onus exonerat.c.ex literis,de probat. & si ex documen-

tis fidedignis probari posset, bona, de quibus quæstio esset, post prælaturam acquisita fuisse, ecclesiæ ex hoc satis fundatam intentionem dicereretur habere. Animaduertendum etiam est, quia distinctio hæc, quam de possessore fecimus, ad ea quoque, quæ de tempore prædicta sunt, adaptari posset; ut per Sali. in dicta auth. licentiam. Circa secundum principale dubium, scilicet quando prælatus bona propria, & ecclesiastica simul possidet, & an res, de quibus quæstio est, magis de proprijs, quàm de ecclesiasticis quæsitæ sint, dubitatur. In proposito casu coniecturis standum esse iuris interpretes docuere. idcircò dicere consueuerunt, si hæc bona prælato ab agnatis infra quartum gradum relicta sunt, ipsius prælati potiùs quàm ecclesiæ intuitu relicta censeri. & ideò ad eum pleno iure pertinere, alioqui uerò si ab agnatis remotioribus relinquuntur: nam eo casu leges id ecclesiæ intuitu factum esse arbitrantur. adducitur text. memoratam faciens distinctionem in d. auth. licentiam, ubi Alb. & alij tradiderunt. Similiter pro ecclesia præsumendum esse dici solitum est, quando prælatus bona propria ecclesiasticaque possidendo, simul permiscuit, absque eo, quòd separatim suorum bonorum rationem confecerit: quia eo casu prælatum culpa non carere iura senserunt: & proptereà aduersus eum in fauorem ecclesiæ iudicium faciunt. arg. c. sint manifestæ. 12. q. 1. ita Imol. in c. ut unusquisque, de pecul. cleric. & Bal. in d. auth. licentiam, licèt contrarium ibi senserat Paul. de Cast. Addo aliud pulchrũ, & in hac materia notabile documentum, & quod in dies contingere cernimus, uidelicet bona

6 prælati mortui, † quæ per eius consanguineos ante prolatã ipsius mortem, ad eorum domum transferuntur, ecclesiæ interpretatione iuris esse existimari: ita Nicol. Butr. in d. auth. licentiam, & Bar. Cæpol. in c. 1. de testa. quos refert & approbat. Firm. in d. trac. de episc. in 4. par. 4. libri in 3. q. Pro ecclesia quoque præsumendum esse aiunt, quando ea in possessione reperitur, ut in c. 1. de pecul. cleri. habetur per Io. And. & alios in c. 3. eo. tit. & per Bal. in d. auth. licentiam, qui huius dicti rationem esse inquit: quia ad prælati officium pertinet, ecclesiæ semper acquirere. Et ex hoc subtiliter Innoc. dixisse ait in c. cùm in officijs, de testam. Si ille, cui prælatus possessionem hanc ẽt iure institutionis reliquit, eam occupat, eum pœna teneri, de qua in l. si quis in tantam, quia cum ciuilis possessio penès ecclesiam sit, nec testatori, neq; hæredi eam interuertere licitum est, econtrà uero, si ecclesia possessionem habeat, quæ re uera ad hæredem pertineat, ecclesia non proptereà dictam pœnam incurrit; quia ratione præsumptionis iuris, quæ ei fauet, non modò in proprietate, sed etiam in ciuili possessione à dolo, & à culpa, consequenterq; à pœna dictæ constitutionis excusatur. hæc ille. & hæ sunt coniecturæ, quæ potissimum in ecclesiæ fauorem afferuntur. Quibus ego dictum notatu dignum adiungo, scilicet eas omnes uigere, & tantummodò locum habere, quando cum ecclesia esset quæstio, alioqui si cum alio disceptaretur. nam tunc dictæ præsumptiones adduci non possent: quia cùm ad solius ecclesiæ

7 † fauorem prolatæ sint, alteri deseruire non possunt: ita egregiè Alex. in cons. 101. in 7. vol. cui cui accedit similis declaratio. de qua per Felin. in d. c. dilectus. 2. nũ. 13. de rescrip. Adde similẽ considerationem Fulg. in l. ij. C. de iur. emphy. quam sequitur Soc. in consi. 78. col. fi. in 4. volu. ubi ait, si sine debita solennitate mihi bona ecclesiæ alienata essent, licèt ob id contractus irritus sit, hanc tamen nullitatis exceptionem non nisi ab ecclesia mihi obijci posse. & ad hæc faciunt, quæ suprà dixi de muliere. Quando autem etiam cum ecclesia lis esset, quamuis ei iuriũ conditores plurimùm faueant, non tamen usque adeò pro ea præsumere uoluerunt, quin contrarium non modò ex ueris, uerùm etiam ex coniecturatis probationibus doceri posit. una

8 enim legis præsumptio † ab alia potentiori destruitur. l. Diuus. ff. de rest. in integ. ita not. uoluit Io. And. in d. c. cùm in officijs. idcircò hæc iudicis arbitrio relinquuntur, quod ex coniecturis, quando aliter ueritas haberi nõ potest, moderandum est, ut per Inn. Ant. & alios. in d. c. cùm in officijs. & per ea quæ legistę tam in d. auth. licentiam, quàm in alijs locis ordinarijs tradiderũt. Et in hoc dubio potisimùm à iudice considerandum est, an prælatus tot bona ex pecunijs proprijs acquirere potuerit, an potius ex bonis ecclesiæ, quantitate, lucrorum, redditiuum & expẽsarum iuxta ipsius dignitatem diligenter examinata: ita Bal. in d. auth. Alex. in d. cõsi. 101. Cor. in consi. 79. in 4. volu. in quibus locis hæc materia notanter & copiosè pertractatur. Socin. in consi.

confi.216.in 1.vol.& in confi.91.in 3.vol.ubi elegantißimè loquitur dicendo notabiles coniecturas,præ oculis iudicis ſemper habendæ ſunt. & inter cætera iudicem ante omnia conſiderare debere ait,clericum,qui proprium habet patrimonium, & qui aliunde lucratur, de redditibus eccleſiæ uiuere poſſe,& quæ ipſius propria ſunt,conſanguineis,alijſuè ad ſui libitum reſer
9 uare non prohiberi: quia,qui altari † ſeruit,de altari uiuere debet, ut habetur per Apoſtolum,
* & in c.cùm ſecundum,de præben.idem ſcripſerat Inn.in c.epiſcopus eod.tit.cui * crebior accedit ſcribentium ſententia,ut ibi per Abb.& alios,qui à Soc.in d.conſi. memorantur. hoc idem placuit Alex.in conſ.26.in 7.vol.& Abb.in q.1.& in 4.incip.Titius,in 3.dubio.& Sali. in d.authen.licentiam,ac Feli.in c.poſtulaſti.nu.30.de reſcrip.licèt Dec. ibi in fin.contrarium ſentiat. propterea inquit Soci. omnes expenſas ſecundum prælati dignitatem in primis de redditibus eccleſiæ detrahendas eſſe. qui quidem redditus non pluris æſtimandi ſunt,quàm his operibus deductis reperiuntur,& ſi præſumptiones hinc,& inde repugnantes ſe ſe offerrent: quia & bona propria & eccleſiaſtica comperiantur,pro rata diuidenda ſunt,prius tamen deductis,& à iudice rectè conſideratis,quæ prædiximus. Et hoc quod de diuiſione pro rata dixi,probatur per tex.ſecundum lecturam Hoſt.in c.ſacerdotes. 12.q.4.quem ad hoc ſingul.eſſe ait Rom.in ſing. 267.ubi per illum tex.ſe pluries ita conſuluiſſe affirmat.accedit Firm. in tract. de epiſcopo, in 4.par.4.libri in 3.q.ubi etiam ſubiungit,hoc eodem modo diuiſionem fieri debere,quãdo clericus plures haberet eccleſias,& de cuius eccleſiæ fructibus bona,quæ diſputantur, quæſita eſſent,ambigeretur,ut etiam not.dixit Imol.in c.relatum. 2.de teſtam. & Socin. in d. conſi.216.

10 Animaduertendum tamen eſt,quia quatenus ſuperius dictum eſt,clericum, † qui patrimoniũ habet,de eccleſiæ prouentibus uiuere debere,& ante omnia tales expenſas à iudice deducendas eſſe: hoc ſine ſcrupulo pertranſeundum non uideri: nam Abb.in c.ex præſentium,de pig. ait hoc non eſſe ſimpliciter uerum,ſed diſtingui oportere,an eccleſia impotens eſſet, uel potẽs ad huiuſmodi expenſas, quando clericus eius adminiſtrationem ſuſcepit. Si enim impotens, tunc clerico imputandum eſſe ait, qui eam accepit. & ideò ſecundum eum clericus tenetur de proprio ſuo patrimonio uiuere. arguit à fortiori hoc modo: is de propria induſtria uiuere tenetur.c.1.cum gl.21.q.1. ergo multò magis de patrimonialibus bonis. ſi uerò potens erat, tunc ſecus.tradit etiam ibi Abb.quid ſi eccleſia,quæ à principio potens erat,deinde impotens fiat? & inquit hæc oĩa notatu digna eſſe cùm ab alijs diſcuſſa non ſint. intelligo tamen Abb. ut clericus in antedicto caſu de fructibus, donec durant, uiuere non prohibeatur, non autem ut ære alieno beneficium pergrauare poſsit,ſi patrimonium haberet,unde ali poſſet: ita enim rectè intuenti loquitur Abb. Ego autem uereor,an Abb.ſententia uera ſit,dum arguit, ſi clericus
4 † ex induſtria uiuere tenetur,ergo fortius ex patrimonio, quaſi ut patrimoniũ clerici eccleſiæ neceſsitatibus magis debitum ſit,quàm eius induſtria: nam contra hoc uidetur facere eiuſdem Abb.documentum in c.de multa,de præb.& in c.fi.in 2.not.de pec.cleric. dum ait, expenſas à prælato in re eccleſiaſtica factas,ab eo ſeu eius hæredibus repeti poſſe;ſecus ſi ex eius induſtria facta fuiſſent. & idem iuris eſt,ſi dicti ſumptus de pecunia ex induſtria prælati quæſita facti eſſent,ut per Pet.de Anch.& Imol.in d.c.fi.ecce, quæ de patrimonio in re eccleſiaſtica impenſa ſunt,repetuntur,quæ uerò ex induſtria, non: & ſic contrà argumentum Abb. vide omninò ad præcedentia Ioan.de Ana.in conſi.82.cum ibi plenius additis per Ludouic. Bologni. Et ex ijs omnibus,quæ prædixi,multa colligi poſſunt facientia ad bona uxoris,an & ex quibus bonis, & quo tempore acquiſita eſſe iuris interpretatione cenſeantur,quæ non erant hoc in loco prætermittenda, nunc pergamus.

Summarium in l.uir uſuras.ff.de don.int.uir.& uxo.

1 *Vſuras dotis ſi maritus uiuens non petit,donare uidetur,& periculo uiri ſunt, & morte confirmatur.*

Bar.in l.vir uſuras.ff.de donat.int.uir.& vxo.

1 BART. in d.l.vir uſuras,ſic ait in ſumma.ſi uſuras † dotis vir uiuens non petit,donare uidetur, &

tur,& periculo uiri sunt,& morte confirmatur. De intellectu huius. l. vide Alex. in consi. 60. col. 5. in 4. vol. in cons. 141. in 5. vol. & in cons. 39. col. 2. in 6. vol. & in cons. 208. in fi. in 7. vol. Dec. in consi. 571. in fi. & omnino Ias. post Ang. de Aret. in §. fuerat, inst. de acti. & in l. quæ dotis, ubi etiam Alex. ff. solut. matr. & Franciscum Cremensem in singu. 5. incip. si maritus, cum ibi addit. ubi extollit hoc Bar. documentum, ut singulare, & alibi non repertum. & Ias. in l. si donatutus. §. si quis indebitum, col. 2. ff. de cond. ob caus. Roma. in cons. 517. col. 4. & seq. Cor. in cons. 145. in 2. vol. & in cons. 164. in 3. vol. An mariti hæredes possint agere contra uxorem de adulterio quando maritus sciuit? & dicas quod non; quia censetur remisisse. vide addita ad Dec. in l. semper in contractibus. ff. de reg. iur. & quæ plenè pono in l. rei iudicatæ. §. morum. ff. sol. matr.

Summarium in l. uir mulieri. ff. de don. int. uir. & uxo.

1 *Ex longinquitate temporis dignoscitur utrum famulus fuerat expulsus à domino, ut eum produceret in testem.*

Bar. in l. uir mulieri. ff. de donat. int. uir. & vxo.

1 BAR. ex hac. l. vir mulieri, colligit, ex longinquitate † temporis dignosci, vtrum famulus fuerat expulsus à domino, ut eum produceret in testem. vide in simili casu Bal. in l. dictantibus. C. de testa. ubi loquitur de procuratore. An autem talis famulus expulsus possit contra dominum ferre testimonium? vide Oldr. in cons. 145. in princ. & ad. l. hanc uide omninò Alex. in cós. 5. col. 3. ver. potest etiam responderi, in 1. vol. & in cons. 78. & in cons. 149. col. 2. in 5. vol. & in cons. 100. in 6. vol. aliquid per Feli. in c. in literis, col. 2. & 4. de testi. & in seq. col. ver. fallit quintò. & Barb. in cons. 6. col. 17. in 1. vol. & in cons. 3. col. 17. in 2. vol. & in cons. 47. col. 5. eod. vol. & Bal. in c. insuper, de testi. & in d. c. in literis. ubi ponit quid in uxore expulsa. Barb. in c. causam quæ, in fi. de off. deleg. & in cons. 72. col. 9. & in cons. 80. col. fi. in 4. vol. & Cor. in consi. 170. in 2. vol. & in consi. 4. in 3. vol.

Finis. ff. Vet.

Laus Deo Opt. Max.

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ
SS RR TT VV XX YY.

Omnes sunt quaterniones.

